

UNIVERSITY
OF FLORIDA
LIBRARIES

MONVMENTA
GERMANIAE
HISTORICA

INDE AB ANNO CHRISTI QVINGENTESIMO
VSQVE AD ANNVN MILLESIMVM
ET QVINGENTESIMVM

EDIDIT

SOCIETAS APERIENDIS FONTIBVS
RERVM GERMANICARVM MEDII AEVI

AVCTORVM ANTIQVISSIMORVM TOMVS XII

CASSIODORI SENATORIS VARIAE

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCIV

CASSIODORI SENATORIS VARIAE

RECENSUIT

THEODORVS MOMMSEN

ACCEDVNT

- I. EPISTVLAE THEODERICIANAE VARIAE
EDIDIT TH. MOMMSEN.
- II. ACTA SYNHODORVM HABITARVM ROMAE
A. CCCXCVIHI. DI. DII.
EDIDIT TH. MOMMSEN.
- III. CASSIODORI ORATIONVM RELIQVIAE
EDIDIT LVD. TRAVBE.

ACCEDVNT TABVLAE DVAE

BEROLINI
APVD WEIDMANNOS
MDCCCXCIV

Ex officina aulae Vimariensis typographica.

Brevi enarrationi de Cassiodori vita, quam ab hac editione variarum nolimus abesse, praemisimus quae supersunt ex libello ipsius de ordine generis Cassiodorum, inter excerpta diversa Cassiodori institutionum humanarum rerum codici Augiensi n. CVI hodie Carolsruhensi f. 53' saec. X subiuncta¹⁾ ante aliquot annos feliciter inventa ab Alfredo Holder, edita ab optimo amico Hermanno Usener (*Festschrift zur Begrüssung der XXXII. Versammlung deutscher Philologen und Schulmänner. Anecdoton Holderi. Ein Beitrag zur Geschichte Roms in ostgothischer Zeit.* Lipsiae 1877 pp. 80) et instructa ab eo commentario ut solet luentento. recognovit ea mea causa idem Holder.

Excerpta ex libello Cassiodori Senatoris [monachi servi dei ex patricio et cons. ordinario, quaestore et magistro officiorum], quem scripsit ad Rufium Petronium Nicomachum ex consule ordinario patricium et magistrum officiorum.

Ordo generis Cassiodorum qui scriptores extiterint ex eorum progenie vel ex quibus eruditus.

Symmachus patricius et cons. ordinarius vir philosophus, qui antiqui Catonis fuit novellus imitator, sed virtutes veterum sanctissima religione transcendit. dixit

1 excerpta Usener casiodori cod. quae unciis conclusi male perturbata ab epitomatore videntur addita esse ex iis quae infra sequuntur. 3 Cethegum post Nicomachum addendum; intellegitur consul a. 504 iisdem quattuor nominibus appellatus in papyro Ravennati Marin. n. 113 et cons ordinarius cod. officiorum cod. 4 casiodorum cod., Cassiodoriorum Usener. 5 ex civibus eruditus Usener; fortasse post eruditus excidit profecerint

1) Reliqui institutionum earum libri scripti excerpta haec non habent. auctorem commentariorum in editorum in consolationem Boethii (servant eos cod. Mettensis 377 et Sangallensis 845 alique) hoc tractatu usum esse demonstravit G. Schepps Wirzburgensis (*neues Archiv* II, 123 seq.), neque tamen ad nostras res inde quicquam profecerint.

sententiam pro allecticiis in senatu parentesque suos imitatus historiam quoque Romanam septem libris edidit.

10 Boethius dignitatibus summis excelluit utraque lingua peritissimus orator fuit, qui regem Theodericum in senatu pro consulatu filiorum luculenta oratione laudavit, scripsit librum de sancta trinitate et capita quaedam dogmatica et librum contra Nestorium, condidit et carmen bucolicum, sed in opere artis logicae, id est dialecticae, transferendo ac mathematicis disciplinis talis fuit, ut antiquos auctores
15 aut aequiperaret aut vinceret.

Cassiodorus Senator vir eruditissimus et multis dignitatibus pollens iuvenis adeo, dum patris Cassiodori patricii et praefecti praetorii consiliarius fieret et laudes Theoderici regis Gothorum faundissime recitasset, ab eo quaestor est factus, patricius et consul ordinarius, postmodum dehinc magister officiorum et praefectus praetorio, suggestit formulas dictionum, quas in duodecim libris ordi-
20 navit et variarum titulum superposuit, scripsit praecipiente Theoderico rege historiam Gothicam originem eorum et loca mores in libris enuntians.

Nomina auctoris variarum codices et familiae primae agmen ducente Montispessulano et in secunda solus, sed omnium optimus Leidensis et in quarta cum alii tum Bruxellensis longe primarius testantur fuisse *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris*, neque differunt qui chronica eiusdem (chron. vol. 2 p. 108—161) servaverunt libri scripti, accedit *Flavius* ex epistula Symmachi papae data *III id. Iun. Flavio Senatore v. c. cos.*¹⁾ in subscriptionibus operum ecclesiasticorum, scilicet institutionum,²⁾ orthographiae, commentarii in psalmos, complexionum, etiam historiae tripartitae, non appellatur nisi *Cassiodorus Senator*, fasti consulares eius aetatis omnes tam Occidentis quam Orientis, item chartae tituli que eum tamquam eponymum a. 514 nominant,³⁾ denique variae ipsae cum in libris duobus extremis, quibus epistulae continentur ipsius nomine inscriptae, tum ubi in epistulis regis nomen auctoris enuntiat,⁴⁾ uno nomine utuntur *Senatoris*: scilicet secundum usum eius aetatis et remanet vestusta polyonymia et obtinet nominis legitima breviatio uno eo posito, quod extremum est in ordine pleno.⁵⁾ solo Cassiodori vocabulo non invenio qui

8 allecticiis *cod.* 10 botius *cod.* 11 theodoricum *cod.* 12 cap̄ *cod.* 13 bucolicum *cod.* logicae *cod.* 14 talis fuit fuit *cod.* 15 aequiperaret *cod.* 17 praetorii consiliarius *cod.* et *om. cod.* 18 theoderici *cod.* 19 officiorum *cod.*, sed a m. 1. emendatum est. praef. praet. suggestit] *proposui ego in praef. ad Iordanum p. XL, coniectura ad sententiam solummodo certa: praefuisset cod.: Usener verba praefuisset ad 21 superposuit insiticia indicat.* theodorico *cod.* 22 moresque XII libris *Usener.* post enuntians *erasi versus septendecim.*

1) Thiel epist. pontif. I p. 729. 2) Exceptionem facit codex Cantabrigiensis saec. XII (catalogus codd. Cantabrig. 3 p. 615) cuius Usener meminit anecd. p. 76; ibi appellatur Magnus Aurelius Cassiodorus Senator. 3) Praeter epistolam Symmachi modo citatam altera imp. Anastasii ad Hormisdam papam data est *V kal. Iun. Senatore v. c. consule* (Thiel l. c. p. 741); codicis Burgundionum lex tit. 79 data est *sub d. k. Mart. Lugluno p. v. Senatoris v. c. c.*; epitaphia posita sunt unum urbanum [*v]ons. Senato[ris]* v. c. (Rossi I n. 953°), duo eruderata in agro Vocontiorum alterum . . . *Iunias Senato[re v. c. c.] inde, VIII* (C. I. L. XII, 1692), alterum *Senatoris post cingula* (l. c. n. 1439). *Duodecim Senatoris volumina de origine actusque Getarum* citat in praefatione Geticorum Iordanes. 4) IX 24, 25, X 26, 27, 28. *Cassiodorus* ubi nominatur, pater intelligitur. 5) Propterea si *ōroνα ζῆγορ* in ordine nominum legitimo locum anteriorem obtinet, in fine repetitur; ita consul a. 517 in diptychis suis appellatur *Fl. Anastasius Paulus Probus Sabinianus Pompeius Anastasius* (C. I. L. V, 8120, 2), consul a. 525 *Fl. Theodorus Filoxenus Soterius Filoxenus* (l. c. n. 4).

eum appellavit ante Paulum Diaconum auctorem saeculi octavi,¹⁾ neque recte ita nominatur; sed quod longo usu invaluit vocabulum nos quoque retinimus. fuit igitur plene *Flavius Magnus Aurélius Cassiodorus Senator*, breviter *Senator*. aetate labente demum *Cassiodorus*. Cassiodorum qui scribunt, si quid video errant.²⁾

Cassiodorus — *quod vocabulum*, ut scribit ipse Senator suorum originem et actus enarrans ep. I 4, *etsi per alios videatur currere, proprium tamen eius constat esse familiae* — ex Syria originem traxisse nomen significat derivatum omnino a nomine notissimo Syriaco et meliore aetate non usitatum nisi in hominibus Antiochenis³⁾. quocum poterit coniungi, quod in illa epistula etiam in partibus Orientis Cassiodorum parentes dicuntur floruisse: *Heliodorus enim*, ait ibi Theodericus rex, *qui in illa re publica nobis videntibus praefecturam his nostris annis gessit crimine, eorum consanguinitati probabatur adiungi*. Theodericus eum natus sit c. a. demum 454, vix videtur intellegi is de quo Gothofredas cogitavit Heliodorus praefectus urbis Constantinopolis a. 432⁴⁾, quem praeterea constat paucis tantum annis eum locum obtinuisse; magis quadrat Heliodorus is qui a. 468 comitivam sacrarum largitionum gessit⁵⁾ quique inter a. 454 et 488, quo Theodericus Orientem reliquit, praefecturas diversis temporibus plures in Oriente administrare potuit; nam ita verba illa accipienda videntur, cum magis verisimile sit paulo inflatus auctorem hoc loco locutum esse versantem in laudibus suorum quam vestigium nullum ad nos pervenisse praefecturae praeter consuetudinem per annos duodeviginti continuatae. — In Occidente Cassiodori certe inde a medio saeculo quinto primarium locum obtinuerunt in Bruttiiis sedem habentes Scyllacei⁶⁾; nam

1) hist. Langob. I, 25: *huius (Iustiniani) temporibus Cassiodorus apud urbem Romam tam saeculari quam divina scientia claruit, qui inter cetera quae nobiliter scripsit psalmorum praecipue occulta potentissime (patentissime corrigi O. Hirschfeld) reseravit. hic prius consul, deinde senator, ad postremum vero monachus extitit.* non ignoravit igitur vocabulum Senatoris, sed male intellexit. 2) Codex Veronensis n. 39 complexionum scriptus saec. VII (Reifferscheid bibl. patr. Lat. Italica I p. 49), Montecassinese n. 302 historiae tripartitae (Reifferscheid l. c. 2 p. 355), Bambergensis institutionum rerum humanarum n. 398 Iaeckii saec. VIII duobus locis (Usener anecd. Holderi p. 16), fortasse etiam Bernensis n. 330 saec. X orthographiae a manu prima (Usener l. c.), quod in genetivo duplicem vocalem exhibent, quaestionem non dirimit; nam cum antiqua consuetudine substantiva in *ius* fientia et omnium maxime nomina propria genitivum in *i* formant, librarii autem posteriores aetatis duplicem vocalem substituere soleant modo recte, modo perperam, sed temere semper, in eiusmodi formis a licentia eorum pendens neque quicquam inde de vera nominativi forma efficitur, quod librarii quidam genitivum pro contracto habuerunt, cum praesertim longe maior pars librorum scriptorum omnis generis genitivum in *i* habeat. contra ubicumque nominativus traditur vel accusativus, formantur ratione contraria. ita variarum libri in ea re sibi constant maxime in ep. IV 4; nam temere omnino opponit Maffei (*ossereazioni lett.* vol. 2 a. 1738 p. 324) ep. I 4 p. 15, 4 in Venetis duobus pro *Cassiodorus* editionum legi *cassiodorus* (id quod vere ibi habent libri omnes praeter optimos duos *LL*), et in ea corruptela latere *Cassiodorius*. item anecdoto Holderi inscriptum est *ordo generis Cassiodorum* pro *Cassiodorum* nominaturque deinde *Cassiodorus Senator*. apud Paulum quoque hist. Lang. I, 25 in nominativo *Cassiodorus* libri omnes consentiunt, denique vocabulum rarum admodum ubi reperitur in titulis Graecis (Latini quod sciam adhuc id non derant), scilicet in epigrammate reperto Antiochiae ad Daplamen C. I. Gr. 4466: *ζεῖμα . . . εἰζωσ[τ]ε[σ]σ[α]ρ[ε] ἔχων Κασσιόδωρος ἐτι*, et in altero Attico C. I. Att. 3, 2325: *Ἡραζῶν Κασσιόδωρου Ἀρτιοχέ[σ]ς*, item in tertio Deliaco C. I. Gr. 2322 b 32 *Κόλριον . . . διὸν Κασσιόδωρον*, eam formam solam agnoscent. etymologia denique eam flagitat; neque enim dubium est a Iove Casio sive Cassio, sic appellato a montibus cognominibus Syriae et Aegypti, id derivari similiter atque ab Helio derivatus est Heliodorus. quam ob rem reicienda est forma Cassiodorus, quae defensa primum a Scipione Maffei, cum ad Veronensem librum illum complexionem ederet (Florentiae a. 1721 praef. p. XLV et in commentatione *ossereazioni letterarie* vol. 2 a. 1738 p. 299 seq.), hodie auctoribus Ioh. Bapt. Rossio (inser. christ. I p. 431) et Usenero (anecd. Holderi p. 16) fere obtinet quamque ipse quoque aliquando probavi (praef. ad Iordanem p. XL), et retinenda quam libri solam agnoscent vulgaris. 3) Supra not. 2. Usener anecd. p. 67. 4) Cod. Th. 6, 24, 11. 5) Cod. Inst. 10, 23, 3. 4. 6) Scyllaceum (de vocabuli formis variis dixi C. I. L. X p. 12) auctor XII 15 non solum ait *primam urbium Brut-*

abavo suo scriptor primatum ibi adscribit¹⁾ seque ipsum ait illis praefuisse *ab avis atavisque*²⁾. omnino sicubi in eam regionem eiusque incolas sermo incidit, studium in eos auctoris luculenter apparet. — De maioribus eius haec accepimus. abavum Cassiodorum scribit illustratus honorem accepisse propter natalium splendorem et cum rex Wandalorum Geisiricus ante quam Romam caperet a. 455 Brutiis Siciliaeque immineret, eas regiones ab invasione illum feliciter defendisse³⁾. — Avus, cuius nomen diserte non enuntiat, tribunus et notarius factus est imperante Valentiniano III (a. 425—455); amicus Aetii († a. 454) una cum filio eius Carpilione legatus missus est ad Attilam, quam legationem probabile est aliquanto ante a. 448 eum suscepisse⁴⁾. haec officia cum adulescenti convenient, non absimile veri est eum c. a. 430 natum esse. honores illustris ordinis cum ei offerrentur, non admisit et domi vitam reliquam exegit. — Pater dictus Cassiodorus, ad quem directae sunt regiae epistolae duae I 3 III 28 et de quo rex agit cum senatu in ep. I 4, credi potest natus esse c. a. 460. secundum hanc sub rege Odovacre (476—488) summi ordinis primos gradus ascendit factus comes privatarum et mox sacrarum largitionum. cum Theodericus in Italiam ingressus est a. 489 consularis Siciliam administrabat et, ut ait ep. I 3, eius statim partes secutus animos Siculorum novo domino conciliavit; cuius opitulationis ut gratiam referret, Theodericus ei obtulit correcturam provinciae patriae Lucaniae et Bruttiorum: honore singulari, nam hac quoque aetate nulli licebat patriam administrare sine speciali permissu principis⁵⁾. at quod post honores duos ordinis primi suscepit consularitatem dignitatis inferioris et correcturam etiam consularitate minorem, quomodo explicem nescio nisi ex ordine administrationis per ea tempora turbato⁶⁾. epistula de re ut videtur Scyllacena scripta ad Cassiodorum aliquem ab episcopo Romano Gelasio (492—496) c. a. 495⁷⁾ fieri potest, ut ad eum directa sit provinciam eam administrantem.

tiorum, sed etiam id sese *patriotica affectione contingere*; fecisse se prope id ad pedem Moscii montis in litore piscium vivaria narrat ibidem, quae fortasse nomen dederunt monasterio Vivariensi ad fluvium Pellenam (inst. div. litt. c. 29) sive Castellensi (Gregorius magnus ep. VIII 31. 34), ubi post publica negotia relicta Cassiodorus reliquos vitae annos exegit. familiae suae originem ex Brutiis passim significat (I 3. 4. XI 39. XII 12. 14).

1) I 4: *ut merito primatum in illis provinciis haberet* quae sunt Bruttii et Sicilia. 2) XI 39. 3) I 4. 4) At legatis a. 448 a Theodosio imperatore Orientis ad Attilam missis cum is postulet transfugas sibi reddi quotquot essent apud Romanos *ἀπὸ τῶν Καρπιλιόνης χρόνων. ὃς ἀμύρηνσε παρ' αὐτῶ παῖς ὢν Ἀετίου τοῦ ἐν Ἐσπέρῳ Ῥωμαίων στρατηγοῦ* (Priscus fr. 8 p. 81 Muell.), probabile est ad eundem tractatum utramque narrationem spectare, regem enim ab imperatore Occidentis post pacem inter ipsos factam postulasset, ut transfugae sibi redderentur, de ea re ad eum missos esse Carpilionem Aetii filium et Cassiodorum nomine legatos, re obsides iisque successisse, ut regem placarent. 5) Cod. Inst. I, 41. 9, 29, 3: *ne quis sine sacrilegii crimine desiderandum intellegat gerendae ac suscipiendae administrationis officium intra eam provinciam, in qua provincialis et civis habetur, nisi hoc cuidam ultroneo liberalitate per divinos adfatus imperator indulgeat.* 6) Conferri potuit Iustiniani constitutio cod. 7, 62, 38: *sive inter spectabiles duae connumeretur sive illustri dignitate decoratur sive etiam maiore, cum etiam magisteriae potestatis homines nec non consulares saepe utilitate publica poscente ad huiusmodi curam perveniunt.* 7) Epistolam (Jaffé-Loewenfeld n. 708; Thiel ep. pont. n. 38 vol. I, 452) servarunt enim constitutionum pontificalium sylloge Britannica (cod. mus. Brit. n. 8873, quem ipse contuli) n. 32 tum Ivonis decretum X, 12; inscripta est secundum illam Cassiodoro, secundum hoc *Philippo et Cassiodoro* (illud ex filio natum existimat Usener aneed. p. 69 probabiliter) et sic concepta: *Caelestini causa talis est, quam vos quoque non arbitror ignorare. si quidem hic conscius convictus in nece (caede Ivo) parentis et episcopi, quemadmodum gestorum tenore monstratur, cunctorum iudicio nullatenus aestimatus est officio dignus altaris, eique pro tam detestando facinore unius anni interdicta communio est, quatenus poenitudine competenti tanti facinoris curaret abruptum. quod etiamsi a nobis iubereetur, ipse, magis cogitans divini corporis sacramentum, debuit ad hoc mente purgatori remeare. quod tamen tempus aut expletum aut prope iam putamus exactum. post quod ei communionis facultatem patere non*

deinde a Theoderico rege creatus est praefectus praetorio¹⁾ non ante a. 500. nam cum inter huius anni gesta Anonymus Valesianus c. 68 sic scribat: *Liberium praefectum praetorii, quem fecerat in initio regni sui, fecit patricium et dedit ei successorem in administratione praefecturae* (cf. var. II 16), ad hunc annum Liberius eum locum tenuit. ei enim Cassiodorus statim successerit necne, determinari non potest; sed videtur deposuisse praefecturam c. a. 507. nam epistolae duae²⁾, quibus propter praefecturam bene administratam remuneratur collata patricii dignitate, scriptae sunt a filio quaestore, quod officium infra ostendemus eum obtinuisse inter a. 507 et 511, et ut videtur initio quaesturae, cum plures extant epistolae datae ad eorum annorum praefectos praetorio, sed ad patrem nulla. ceterum ex his intellegitur parum accurate in anecdoto Holderiano auctorem variarum dici *patris Cassiodori patricii et praefecti praetorii consiliarium*. praeterea per epistolam III 28 per eosdem annos scripta rex patrem ad comitatum evocat.

Qui scripsit varias praeter Cassiodori hereditarium nomen quibus aliis usus est Flavii et Magni et Aurelii et Senatoris hae aetate obviis omnibus³⁾, ea unde adsciverit ignoratur, nec memorantur praeter maiores modo recensitos parentes affinesve⁴⁾, nec magis de uxore quicquam traditum habemus. Boethio et Symmacho quod locum dedit in ordine generis Cassiodororum, inde cave colligas aliquam inter eos et ipsum parentelam intercessisse; certe ne in epistulis quidem quas ad eos sub regis nomine direxit ullum eius necessitudinis indicium reperitur.

Cursum honorum auctoris subscriptio variarum pariter atque nomina eius, de quibus supra dixi, in libris optimis quibusque tanto consensu etiam in honorum compendiis tradidit, ut certo constet eum recte et plene ad nos pervenisse. ibi sic appellatur: *r(ir) c(larissimus) (consularis* Bruxellensis errore) *et inl(ustris), ex quaest(ore) pal(atii), ex cons(ule) ord(inario), ex mag(istro) off(iciorum), p(raefectus) p(raetorio) atque pat(ricius)*. eadem plane subscriptio in libris scriptis chronicorum inventa est, nisi quod ibi est *quaestor sacri palatii* ex interpolatione, nam ut alibi ostendi (*novus Archiv* 14, 522), sacrum ut secundum huius aetatis consuetudinem de imperatore legitimum est, ita pro regio non ponitur nisi abusive. sed ipsa illa subscriptio ut variis apta est editis ab auctore in praefectura, ita nequaquam convenit chronicis absolutis a. 519 aliquanto ante eam adeptam, neque dubium est in exemplari antiquissimo nostrorum omnium parente et varias et chronica simul complexo eam ab illis ad haec perperam translata esse⁵⁾. — Praeter dignitates in subscriptione enuntiatas illustres omnes duarum aliarum memoria superest. *iuvenis advo*, scribitur in anecdoto, *dum patris Cassiodori . . . praefecti praetorii consiliarium fieret et laudes Theoderici regis Gothorum facundissime recitasset, ab*

dubium est, ut et sententia synodalis possit (prosit ep., sed em. m. 1) abrumpi et ut (ut om. ep.) illi magis prosit, valeat (valeatque ep.) maiore satisfactione mutuari. Agi videtur de eade duorum pontificum Scyllacenorum, quo pertinent item epistolae Gelasii n. 36 et 37 Thielii.

1) I 3. 4. IX 24. 2) I 3. 4, maxime in hac p. 14, 22: *vobis recentium rerum memoria ministratur, qua moderatione praetoriano cubini locatus insederit.* 3) Ut mittam reliqua vulgaria, Senator nominatur et praefectus praetorio Italiae a. 407 (c. Th. 16, 5, 40; cf. Symmachus ep. 2, 91) et consul a. 436 ordinarius in Oriente creatus (Tillemont *hist. des emp.* vol. 6 p. 72) et episcopus Mediolanensis amicus Ennodii (n. 66 = epist. 3, 1 et n. 205 = carm. 2, 87).

4) Probam parentem suam monialem nominat inst. div. litt. c. 23. 5) Possis item, ut in Boethianis proposuit Usener (anecd. p. 41), chronicorum exemplar nostrorum archetypum suspicari eo tempore, quo auctori honores illi recte convenirent, a librario eorum gnaro exaratam esse et ab eo subscriptionem interpolatam. sed explicatio supra proposita praefenda est, cum subscriptiones duae non differant.

eo quaestor est factus. ipse in ep. XI 39 ait provinciam, a qua originem duceret, indicem se sensisse, id est correcturam Lucaniae et Bruttiorum ipsum quoque ad exemplum patris administrasse.

Quando natus sit Senator, certa ratione determinari nequit¹⁾; sed cum quaestor factus sit iuvenis admodum et ut ipse ait primaevus eum propter natalium splendorem tum quod facundia regi placuerat²⁾, recte sumemus honorum illustrium cursum eum iniisse annos natum fere viginti³⁾. iam cum epistulae, quas scripsit quaestor, comprehendendi videantur annis c. 507/511, natus credendus erit c. a. 490, sed ut citra hunc terminum natales eius nullo modo figi queant, facile autem aliquot annis ante nasci poterit. quocum convenit, quod per universam variarum syllogen nusquam ad senectutis privilegia excusationesve adspirat, id quod eiusmodi indolis scriptor certe fecisset, si potuisset per aetatem, et propterea verisimile est quo tempore varias edidit, id est a. 537, cum fuisse aetatis maturae magis quam senilis.

Consiliarius patris praefecti praetorio, a quo honore ex anecdoto iam scimus Cassiodorum vitam publicam inchoasse, factus est non ante a. 501, cum patris praefecturam supra viderimus a. 500 posteriorem esse.

Propter laudes Theoderici regis ab eo recitatas cum quaestorem creatum esse eum in anecdoto narretur, parum liquet quo loco constitutus eiusmodi orationem habere potuerit nondum adscitus in senatum. postea saepe, ut ait in praefatione variarum, *reginas et reges* publice laudavit⁴⁾, et supersunt quaedam orationum fragmenta tradita sine nomine auctoris, sed probabiliter relata ad Cassiodorum, quae nos variis subimus. tempus quaesturae inde determinatur, quod ut infra monstrabitur, quattuor primorum librorum syllogae huius epistulae a Cassiodoro scriptae sunt in quaestura, earum autem nulla certis argumentis probari potest aut prior esse a. 507 aut posterior a. 511. inter hos terminos igitur officium concludemus fortasse etiam magis restringendos; nam officium iure annum per quinquennium continuatum esse parum verisimile est.

Intervallo satis amplo, quod intercedit inter quaesturam auctoris et magisterium, probabiliter attribuetur supra memorata correctura eius Lucaniae et Bruttiorum, quam ita ad exemplum patris post honores illustres administraverit.

1) Erroribus antiquis dudum explosis non immoramur. computum quendam paschalem scriptum a. 562 editum una cum chronicis Cassiodori (opp. vol. I p. 396 Garet.) qui ipsi tribuebant, eum eum non reperirent inter scripta quae ipse enumeravit agens annum nonagensimum tertium, inde effecerunt Cassiodorum eum post hunc scripsisse itaque anno 562 fuisse annis XCIII maiorem sive natum esse ante a. 470; sed ut alia mittam, computum eum libri nulli Cassiodoro tribuant et casu solo inter opera eius se insinuavit. unicus qui hodie notus sit huiusce libelli codex musei Britannici Cottonianus Calig. A XV saec. VIII (Zangemeister in actis acad. Vindobonensis vol. 84 a. 1876 p. 488) eum proponit inscriptum 'de compoto paschali' sine nomine auctoris (Kruseh *neues Archiv* vol. 9 p. 113). Trithemius autem in catalogo scriptorum ecclesiasticorum (Basileae 1494 t. 35) quod posuit: *claruit temporibus Iustini senioris et usque ad imperii Iustini iunioris pacis finem, annos habens aetatis plus quam XCV anno domini DLXXI*, id quod ducit ad annum 480 anterioremve, eandem fidem habet, scilicet nullam, quam reliqua Trithemiana, cancellarium eum fuisse Theoderici regis, senatorem Ravennatem, abbatem denique coenobii apud urbem Ravennatensem, scripsisse eum epistolarum ad diversos li. XXVIII. 2) Praeter anecdotum (p. VI v. 16) in variis quoque rex ait IX 24 recepisse se eum ad quaestoris officium *primuvenum*. 3) Confert Thorbeckius (*Cassiodorus Senator*, Heidelbergae 1867 p. 9) apte quod in variis X 3 Athalaricus, qui obiit annum agens XVII, dicitur creptus *primaevus*. Petronius Maximus secundum titulum a. 421 (C. I. L. VI, 1749) *primaevus in consistorio sarco meruit nono decimo aetatis anno, sacrarum remunerationum per tricennium comes* cet. 4) Praef. p. 4. 27 cf. IX 25: *avres dominantium luculenta saepius praedicatione complevit . . . purpuratas auditori suo fuerat laudes . . . patrem quoque elementiae nostrae* (scilicet Eutharicum) *in ipsa varia Libertatis qua disertitudine devotus assruit*.

Consul ordinarius Senator factus est a. 514. quod in anecdoto legitur patriciatum eum obtinuisse aut ante consulatum aut simul cum eo¹⁾, potest in dubium vocari, non tam quod eulmen illud honorum parum convenit homini primos administrationum gradus non supergresso, sed quod in variarum opere nusquam ne in inscriptionibus quidem epistularum ad Senatorem vel a Senatore datarum patriciatus mentio fit, cum is in aliis hominibus saepenumero ita enuntietur. eius honoris cum praeter anecdoton solus variarum index mentionem faciat, possis conicere patricium eum factum esse sub finem praefecturae.

Chronica publici iuris fecit a. 519.

Magister officiorum secundum disertum ipsius testimonium tum fuit cum obiit Theodericus rex a. 526 die Aug. 30 mansitque sub Athalarico. officium quando et inierit et deposuerit, aliquatenus inde determinatur, quod, ut mox videbimus, eo fingens epistulas dedit et libri quinti scriptas nomine Theoderici et libri octavi et ex parte noni Athalaricianas. epistulas eas infra videbimus comprehendi inter annos 523 et 527.

Historiae Gothicae libros XII a Cassiodoro editos videri inter a. 526, quo Theodericus obiit, et 533, quo eorum meminit in variis, ad Iordanem²⁾ ostendi. eorum epitome extat conscripta a Iordane a. 551 superstite Cassiodoro.

Praefectus praetorio creatus est ab Amalasuintha regnante nomine tenuis filio Athalarico a. 533 mansitque eum sub Theodahatho, qui a. 534 Athalarico successit, tum caeso eo autumno a. 536 sub Witige, quo regnante edidit variarum syllogen exeunte a. 537.

Librum de anima, quem tertium decimum variis addidit, infra ostendemus ad eas additum esse post captum Witigem a. 540.

Posterior item variis est libellus de ordine generis Cassiodororum, quippe in quo variae commemorantur; neque enim adsentior Usenero libellum adiudicanti a. 523. nam principium epitomae perturbatum totum et brevioris magis quam auctoris quod praefecturam non habet, nequaquam ostendit libellum ante susceptam eam scriptum esse: in sequentibus autem mihi dubium non est mentionem eius latere in corrupto vocabulo *praefuisset* et abstinendum esse a violento remedio, quo usus est Usenerus locum, quo tractatur de variis, insiticiam esse totum. denique Cethegum, ad quem liber directus est, constat advixisse ad a. 546 et ultra.

Libros quos edidit Cassiodorus argumenti ecclesiastici aut certe destinatos ecclesiasticis erudiendis ipse enumerat in exordio orthographiae, in qua enumeratione quae commentarios in psalmos subsequuntur institutiones divinarum et humanarum lectionum, ea edidit sub papa Vigilio inter a. 543 et 555³⁾. ad orthographiam discutiendam ibidem ait pervenisse se anno aetatis nonagesimo tertio. nos haec ulterius non persequimur: vides auctorem relieto saeculo ad ecclesiam se contulisse ante a. 555 et, si recte posuimus eum natum esse a. 490, advixisse ad a. e. 583.

De titulo variarum et de numero librorum eum ipse auctor multis verbis in praefationibus disserat et libri in summa re cum his conspirent, non opus est pluribus ex-

1) *Ex patricio* quod ibidem in ipso principio appellatur, non recte componetur cum similibus, de quibus egi *Neues Archiv* XIV, 484, sed ortum est omnino ex perturbatione hoc loco in anecdoto obvia. 2) Praef. ad Iordanem p. XLII. 3) *Inst. div. litt. c. 1: hunc (Origenem) licet tot patrum impugnet auctoribus, praesentis tamen tempore et a Vigilio papa viro beatissimo deum constat esse damnatum.* damnavit Origenem iubente Iustiniano synodus Constantinopoli habita praeside Mena non ante a. 543 (Mansi coll. concil. vol. IX p. 124; Hefele *Concilien-geschichte* 2^e p. 789).

ponere. *formulas* libris sexto et septimo comprehendendi eum auctor dicat, eum indicem ad hos libros pro variis codices quidam substituunt, in his primarius Leidensis, vix recte, eum operis tenor ita interrumpatur. extremo libro quod Bruxellensis ceteroquin huius partis princeps formularum vocabulum subscribit, non dubius error est. ad numerationem librorum redeundum erit in tractatu de codicum generibus: veram ut in prioribus septem libri meliores omnes retinuerunt, ita in quinque posterioribus a reliquis avulsis fere oblitterata est: scilicet praeter codices classis sextae, ubi restituta magis est quam antiquitus tradita, soli epitomati classis quintae vestigia certe verorum numerorum servaverunt.

Superest ut subiciamus codicum a nobis adhibitorum inscriptiones et subscriptiones, quas utilius visum est in praefatione coniunctas proponere quam in apparatu exhibere disseminatas. elegi ex ordine primo (l. I—IV, 39) libros *OMX* (adiectis in *M* item inscriptionibus l. VIII—XII eodem volumine comprehensis pertinentibus ad classem quartam), ex ordine secundo (l. I—VII, 41) libros *JRPDK* (in hoc adhaerent inscriptiones l. VIII—XII pertinentium ad classem quartam), ex ordine quarto (l. VII, 42—XII) libros *BZN* (adhaerent in hoc inscriptiones l. I—IV pertinentium ad ordinem primum), ex ordine sexto (l. I—XII) libros *EF*. ordinis tertii (l. VI—VIII, 10) libri inscriptionibus carent; quinti (l. VIII—XII epitomati) quatenam earum vestigia retineant, ostendit codicem descriptio.

O = Romanus Angelicanus V. 4. 7 saec. XII.

<i>l. I</i>	variarum Thodarici (<i>sic</i>) regis incipit liber primus (<i>praefatio</i>) (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).	<i>l. III</i>	(<i>praescriptio nulla</i>) (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).
		<i>l. IIII</i>	(<i>praescriptio nulla</i>) (<i>laterculus</i>)
<i>l. II</i>	ut supra explicit liber primus incipit ii (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).		expliciant tituli libri quarti (<i>epistulae ad 20</i>).

M = Montispeulanus n. 294 saec. XII.

	(<i>praescriptio nulla</i>) (<i>praefatio</i>).		(<i>sic l. III</i> , patricio <i>l. II</i> , patricii <i>praeterea</i>) uariarum liber primus incipit (<i>epistulae</i>)
<i>l. I</i>	(<i>laterculus</i>) Magni Aurelii Cassiodori Senatoris (senatori <i>l. II</i>) ne (no <i>l. II</i>) et inl exquest (exquest <i>l. III</i>) pal (<i>sic l. II</i> , palatii <i>praeterea</i>) excons. (ex consul <i>inser. l. I</i>) ord (oro <i>l. II. III</i> , ordinarii <i>praeterea</i>) exmag (exmagist <i>inser. l. I</i>) off (<i>sic l. III</i> , offi <i>l. II</i> , officii <i>inser. et subscr. l. I</i>) ppo (<i>sic subscr. l. I et l. II. III</i> , praepositi <i>inser. l. I</i>) atque pat	<i>l. II</i>	Magni . . . uariarum liber primus explicit. incipit secundus (<i>laterculus</i>)
		<i>l. III</i>	Magni expl. uariarum liber ii incipit liber iii. incipit tituli libri tercii (<i>laterculus</i>) explic. tituli libri iii

	(<i>epistulae</i>)	<i>l. XI</i>	(<i>laterculus</i>)
	Magni uariarum liber iii explicit.		prefatio eartharum prefecture
<i>l. IIII</i>	incipit eiusdem liber iiiii		(<i>praefatio</i>)
	(<i>laterculus</i>)		Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officii ppositi (<i>sic</i>) atque patricii liber quartus incipit
	explicit tituli libri quarti		(<i>epistulae</i>)
	(<i>epistulae</i>).		Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officialis prefecti primi ordinis atque patricii liber quartus uariarum explicit.
<i>l. VIII</i>	incipiunt capitula epistolarum Cassiodori		(<i>laterculus</i>)
	(<i>laterculus</i>)		incipiunt capitula
	explicunt capitula		incipit liber primus uariarum cassiodori Senatoris uiri clarissimi
	incipit liber primus Cassiodori Senatoris.		(<i>epistulae</i>)
	(<i>laterculus</i>)	<i>l. XII</i>	(<i>laterculus</i>)
<i>l. IX</i>	incipit liber secundus		incipit liber quintus uariarum
	(<i>epistulae</i>)		(<i>epistulae</i>)
	explicit liber secundus uariarum Cassiodori Senatoris.		Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquestoribus palatii exconsulis ordinarii exmagistri officii ppositi officiorum atque patricii liber quintus uariarum formularum (<i>M³, incert. M¹</i>) explicit feliciter. amen.
	(<i>laterculus</i>)		
<i>l. X</i>	incipit liber tercius		
	(<i>epistulae</i>)		
	explicit liber tercius uariarum Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officii praepositi atque patricii.		

X = Montispeulanus n. 4 saec. $\frac{XII.}{XIII.}$

	incipit prologus Cassiodori in libro uariarum formularum		dine <i>l. IV</i>) exmagistri officii praepositi (papae <i>l. IV</i>) atque patricii uariarum formularum (<i>om. l. IV</i>) liber primus incipit.
	(<i>praefatio</i>)		(<i>epistulae</i>)
	explicit prologus.		explicit liber primus.
<i>l. I</i>	incipiunt capitula		incipiunt capitula
	(<i>laterculus</i>)	<i>l. II</i>	(<i>laterculus</i>)
	explicunt capitula		explicunt capitula
	Magni Aurelii Cassiodori Senatoris (<i>post</i> ill. <i>l. II</i>) uiri clarissimi (consulis <i>l. IV</i>) et (<i>om. l. I</i>) illustris ex equestris (costris <i>l. I</i>) palatii exconsulis ordinarii (or-		Magni . . . liber II ^{us} incipit
			(<i>epistulae</i>)
			explicit liber secundus

<i>l. III</i>	inc. capitula libri iiii (<i>laterculus</i>) explic. capitula Magni A. C. Senatoris liber III ^{us} incipit		(<i>epistulae</i>) Magni liber III ^{us} explicit. <i>l. IIII</i> incipit iiii ^{us} (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).
<hr/>			
<i>L</i> = Leidensis Vulcan. n. 46 saec. XII.			
	Magni Aurelii Cassiodori Sena- toris uariarum libri numero duo- decim. ex quibus in hoc uolu- mine sex et semis continentur iure Senator — placent incipit praefatio totius operis (<i>praefatio</i>) explicet praefatio libri uariarum.	<i>l. IIII</i>	incipiunt capitula quarti (<i>laterculus</i>) expliciunt capitula incipit liber quartus (<i>epistulae</i>) explicet uariarum liber quartus. <i>l. V</i> incipiunt tituli libri quinti (<i>laterculus</i>)
<i>l. I</i>	incipiunt tituli libri primi uariarum (<i>laterculus</i>) expliciunt tituli libri primi uariarum incipit uariarum liber primus (<i>epistulae</i>) explicet uariarum liber primus.		expliciunt tituli libri quinti incipit eiusdem liber V. (<i>epistulae</i>) explicet uariarum liber V. <i>l. VI</i> incipit formularum liber sextus (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>)
<i>l. II</i>	incipiunt capitula secundi (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>) explicet uariarum liber secundus.		explicet uariarum liber VI. <i>l. VII</i> incipiunt tituli in eiusdem librum septimum (<i>laterculus</i>)
<i>l. III</i>	incipiunt capitula terti (<i>laterculus</i>) expliciunt capitula incipit liber iiii (<i>epistulae</i>) explicet uariarum liber tertius.		incipit eiusdem liber VII. (<i>epistulae</i>) finiunt epistolae theoderici regis numero trecentae et una reli quarum exemplaria longe lateque requisita reperire non potuimus.
<hr/>			
<i>R</i> = Monacensis 13072 saec. XII.			
	incipit praefatio totius operis (<i>praefatio</i>) explicet praefatio libri uariarum.		(<i>laterculus</i>) expliciunt (<i>sic</i>) capitula liber secundus (<i>epistulae</i>)
<i>l. I</i>	incipiunt tituli libri primi uariarum (uariarum <i>R</i> ¹) (<i>laterculus</i>) expliciunt tituli libri primi uariarum incipit liber uariarum primus (<i>epistulae</i>)		finit liber secundus uariarum. <i>l. III</i> incip eap libri secundi (<i>sic</i>) (<i>laterculus</i>) expliciunt capitula incipit liber tertius (<i>epistulae</i>)
<i>l. II</i>	explicet liber primus uariarum incipiunt capitula libri secundi		explicet liber uariarum tertius.

<p><i>l. IIII</i> incipiunt capitula libri quarti (<i>laterculus</i>) expliciuunt capitula incipit liber quartus nar. (<i>epistulae</i>) explicit liber uariarum liber quartus.</p>	<p><i>l. VI</i> incipiunt capla (<i>sic</i>) formularum libri sexti (<i>laterculus</i>) incipit liber sextus (<i>epistulae</i>) explicit uariarum liber sextus.</p>
<p><i>l. V</i> incipiunt capitula libri quinti (<i>laterculus</i>) fin cap incipit liber quintus (<i>epistulae</i>) finit liber uariarum quintus.</p>	<p><i>l. VII</i> incipiunt tituli in eiusdem librum septimum (<i>laterculus</i>) incipit eiusdem liber uii (<i>epistulae</i>).</p>

P = Palatinus n. 273 saec. XII.

<p><i>l. I</i> incipiunt epistole theoderici regis (<i>praefatio</i>) incipiunt capitula in librum primum epistolarum theoderici regis (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).</p>	<p><i>l. V</i> incipit liber quartus (<i>sic</i>) (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>) explicit liber quintus</p>
<p><i>l. II</i> incipiunt capitula (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).</p>	<p><i>l. VI</i> incipit sextus (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>) explicit liber sextus.</p>
<p><i>l. III</i> incipiunt capitula (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>) explicit liber iii^{us}</p>	<p><i>l. VII</i> incipit septimus (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).</p>
<p><i>l. IV</i> incipit quartus (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).</p>	

D = Berolinensis Diezianus C. quart. n. 69 saec. XIII.

<p>incipiunt epistolae theoderici regis. cap. I. (<i>praefatio</i>) (<i>epistulae libri primi</i>) explicit liber primus.</p>	<p>incipit eiusdem liber II incipiunt tituli libri secundi (<i>laterculus</i>) (<i>ep. II, 1—19. V, 9—34</i>) explicit liber secundus incipit liber tertius (<i>ep. V, 35—37. III, 4—31</i>) explicit.</p>
<p><i>l. II</i> incipiunt cap libri secundi Magni Aurelii Cassiodorii Senatoris ūc et un et quesunt palatii ex conopiaro ex ppo atque patricio io uariarum liber explicit</p>	

K = Florentinus Laurentianus 89, 23 saec. XIII.

	<i>(principium deficit)</i>	<i>l. VIII</i>	Magni Aurelii Cassiodori Senatoris (sanatoris <i>l. XII</i>) viri clarissimi et illustris exquestor. (saeri <i>ius. l. VIII ex. I</i>) palatii exconsulis (et consulis <i>l. VIII ex. I et l. XII</i>) ordinarii exmagistri officii (officialis <i>l. XI</i>) praepositi officiorum (<i>sic l. VIII et l. XII</i> , praefecti primi ordinis <i>l. XI</i>) atque patricii liber uariarum <i>i^{us}</i>
<i>l. I</i>	<i>(laterculus)</i> explicunt capitula libri i incipit liber <i>i^{us}</i> <i>(epistulae)</i> . explicuit lib. <i>i^{us}</i>		incipiunt capitula <i>(fuit quaternio; ima pars paginae vacat)</i> Magni . . . uariarum liber <i>i^{us}</i> <i>(ut supra)</i> incipiunt capitula libri primi <i>(laterculus)</i> <i>(epistulae)</i>
<i>l. II</i>	incipiunt capitula ii libri <i>(laterculus)</i> incipit liber ii <i>(epistulae)</i> explicuit liber secundus		incipit lib. <i>i^{us}</i> uariarum Cassiodorum [<i>sic</i>] Sen.
<i>l. III</i>	incipiunt capitula libri tercii <i>(laterculus)</i> . incipit lib. iii <i>(epistulae)</i> explicuit lib. iii	<i>l. IX</i>	incipiunt capitula libri secundi <i>(laterculus)</i> incipit lib. <i>ii^{us}</i> <i>(epistulae)</i> <i>(laterculus)</i> .
<i>l. IIII</i>	incipiunt capitula libri quarti <i>(laterculus)</i> explicunt. incipit lib. <i>iiii^{us}</i> . <i>(epistulae)</i> explicuit lib. <i>iiii^{us}</i>	<i>l. X</i>	incipit liber <i>iii^{us}</i> <i>(epistulae)</i> explicuit lib. <i>iii^{us}</i> Cass. Sen.
<i>l. V</i>	<i>(laterculus)</i> incip. lib. <i>v^{us}</i> <i>(epistulae)</i> explicuit uariarum lib. quintus.	<i>l. XI</i>	incipiunt capitula libri <i>iiii^{ti}</i> <i>(laterculus)</i> <i>(epistulae)</i> Magni . . . lib. <i>iiii</i> uariarum explicuit lib. <i>iiii^{us}</i> .
<i>l. VI</i>	incipit formularum lib. <i>vi^{us}</i> <i>(laterculus)</i> <i>(epistulae)</i> explicuit uiarum [<i>sic</i>] lib. <i>vi^{us}</i> .	<i>l. XII</i>	lib. <i>v^{us}</i> incipit <i>(laterculus)</i> incipit lib. <i>v^{us}</i> uariarum Magni . . . lib. <i>v^{us}</i> uariarum explicuit.
<i>l. VII</i>	incipiunt tituli libri vii qui formule nuncupantur <i>(laterculus)</i> incipit lib. <i>vii^{us}</i> <i>(epistulae)</i> .		

B = Bruxellensis 10048 saec. XII.

	<i>Libri VII—XI subscriptionibus carcut spatio vacuo relicto.</i>		virī consularis et illustris exquest. palatii excons. ord. exmag. off. ppo atque pat expl
<i>l. XII</i>	<i>fu.:</i> Magni Aurelii Cassiodori Senatoris		liber formularum.

Z = Parisinus 2185 A. saec. XIII.

- l. VIII* Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri (viris Z^a) clarissimi et illustrissimi exquaestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officialis praepositi primi officii atque patricii libri variarum epistolarum incipiunt transmissarum Romanis imperatoribus, senatui, populo, quaestoribus, patriciis, episcopis a regibus Gothorum incipiunt capitula libri primi
(*laterculus*)
explicunt capitula
incipit liber primus variarum Cassiodori Senatoris
(*epistulae*)
explicit liber primus variarum Cassiodori Senatoris.
- l. IX* incipiunt capitula libri secundi
(*laterculus*)
explicunt tituli
incipit liber secundus
(*epistulae*)
explicit liber secundus variarum Magni Aurelii Cassiodori Senatoris (m. e. a. s. Z^a).
- l. X* incipiunt tituli libri tertii
(*laterculus*)
explicunt tituli
- incipit liber tertius
(*epistulae*)
explicit liber tertius variarum Magni Aurelii Cassiodori Senatoris ne et illi exquaestoris palatii atque patricii.
- l. XI* incipiunt tituli libri quarti
(*laterculus*)
explicunt tituli
praefatio cartarum praefecture
(*praefatio*)
Magni Aurelii Cassiodori Senatoris liber quartus variarum incipit
(*epistulae*)
Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustrissimi exquaestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officialis atque patricii liber quintus (*sic*) variarum explicit.
- l. XII* incipiunt tituli libri quinti
(*laterculus*)
incipit liber quintus variarum
(*epistulae*)
Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustrissimi exquaestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officialis praepositi officiorum atque patricii lib. V variarum explicit.

N = Neapolitanus IV. B. 41 saec. XIII.

- l. I* deficit praefatio
(*laterculus deficit*)
(*epistulae*).
- l. II* Magni Aurelii Cassiodori Senatoris ne et illustris exequestris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officii praepositi atque patricii variarum lib. i explicit.
- l. II* incipit secundus
(*laterculus*)
(*epistulae*)
(*subscriptio nulla deficiente rubricatore*).
- l. III* (*laterculus*)
(*epistulae*)
(*subscriptio nulla*).
- l. IIII* (*laterculus*)
explicunt tituli
(*epistulae*)
(*subscriptio nulla*).
- l. VIII* incipiunt capitula primi libri
(*laterculus*)
incipit liber primus variarum epistolarum Cassiodori Senatoris
(*epistulae*)

	explicit liber primus epistolarum Cassiodori Senatoris.	<i>l. XII</i>	incipit liber u uariarum Cassiodori incipiunt cap libri u Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uiri claris- simi et illustrissimi exquaestoris palatii exconsulis ordinarii ex- magistri of officialis (<i>sic</i>) atque patritii (<i>laterculus</i>)
<i>l. VIII</i>	incipiunt capitula libri secundi (<i>laterculus</i>) incipit liber ii (<i>epistulae</i>) explicit liber ii uariarum epistola- rum Magni Cassiodori Senatoris.		expliciuunt tituli incip lib. u. (<i>epistulae</i>) Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uirii clarissimi et illustrissimi ex- questoris palatii exconsulis or- dinarii exmagistri officialis prae- positi offitii atque patricii lib. <i>l. c.</i> uariarum i expl (?)
<i>l. X</i>	incipiunt tituli libri tercii (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).		
<i>l. XI</i>	incipiunt capitula libri quarti (<i>laterculus</i>) prefatio cartarum prefecture (<i>praefatio</i>) Magni Aurelii Cassiodori Senatoris liber quartus uariarum incipit (<i>epistulae</i>).		
<i>E</i> = Florentinus Laurentianus 16 sin., 11 saec. XIV.			
	incipit liber uariarum Magni Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii exmagistri officii praepositi offitiorum atque patricii incipit prologus (<i>praefatio</i>).	<i>l. IIII</i>	explicit liber tercius haec sunt rubrice sive capitula quarti libri (<i>laterculus</i>) incipit liber quartus (<i>epistulae</i>).
<i>l. I</i>	haec sunt capitula sive rubrice primi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber primus (<i>epistulae</i>).	<i>l. V</i>	haec sunt capitula libri quinti (<i>laterculus</i>) incipit liber quintus (<i>epistulae</i>).
<i>l. II</i>	haec sunt capitula sive rubrice se- cundi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber secundus (<i>epistulae</i>).	<i>l. VI</i>	haec sunt capitula sive rubrice libri sexti (<i>laterculus</i>) incipit liber sextus (<i>epistulae</i>) explicit liber sextus.
<i>l. III</i>	haec sunt capitula sive rubrice tercii libri (<i>laterculus</i>) incipit liber tercius (<i>epistulae</i>).	<i>l. VII</i>	haec sunt capitula libri septimi (<i>laterculus</i>) incipit liber septimus (<i>epistulae</i>) explicit liber septimus.

<i>l. VIII</i>	hec sunt capitula libri octavi (<i>laterculus</i>) incipit liber octavus (<i>epistulae</i>) explicit liber octavus.	<i>l. XI</i>	hec sunt capitula libri undecimi (<i>laterculus</i>) incipit liber undecimus (<i>epistulae</i>) explicit liber undecimus.
<i>l. VIII</i>	hec sunt capitula noni libri (<i>laterculus</i>) incipit liber nonus (<i>epistulae</i>) explicit liber nonus.	<i>l. XII</i>	hec sunt capitula libri duodecimi (<i>laterculus</i>) incipit liber duodecimus (<i>epistulae</i>) explicit liber uniarum Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palacii exconsulis ordinarii exmagistri officii prepositi officiorum atque patriei
<i>l. X</i>	hec sunt capitula decimi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber decimus (<i>epistulae</i>) explicit liber decimus.		

F = Florentinus Laurentianus 45, 11 saec. XIV.

	(<i>praescriptio nulla</i>) (<i>praefatio</i>).		explicit liber quintus rubrice sexti libri (<i>laterculus</i>).
<i>l. I</i>	rubrice primi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber primus (<i>epistulae</i>).	<i>l. VI</i>	incipit liber sextus (<i>epistulae</i>) explicit liber sextus
<i>l. II</i>	rubrice secundi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber secundus (<i>epistulae</i>) explicit liber secundus.	<i>l. VII</i>	rubrice libri septimi (<i>laterculus</i>).
<i>l. III</i>	incipiunt rubrice tertii libri (<i>laterculus</i>) incipit liber tertius (<i>epistulae</i>) explicit liber tertius.	<i>l. VIII</i>	rubrice sive capitula octavi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber octavus (<i>epistulae</i>) explicit liber octavus.
<i>l. IIII</i>	rubrice quarti libri (<i>laterculus</i>) incipit liber quartus. (<i>epistulae</i>) explicit liber quartus	<i>l. VIII</i>	rubrice noni libri (<i>laterculus</i>) incipit liber nonus (<i>epistulae</i>).
<i>l. V</i>	rubrice libri quinti (<i>laterculus</i>) incipit liber quintus (<i>epistulae</i>)	<i>l. X</i>	rubrice decimi libri (<i>laterculus</i>) incipit liber decimus (<i>epistulae</i>) explicit liber decimus.

<i>l. XI</i>	incipit liber undecimus rubricae undecimi libri (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>) explicit liber undecimus.	<i>l. XII</i>	incipit liber duodecimus rubricae duodecimi libri (<i>laterculus</i>) (<i>epistulae</i>).
--------------	--	---------------	--

Inscriptiones epistularum codices meliores plerique exhibent duplicatas, scilicet et ante singulos libros in laterculi formam compositas et singulis epistulis praescriptas. duplicatio ea annon adferit ab auctoris archetypo laterculis solis contento, infra disputabitur in tractatu de libris scriptis: at si in eo codice laterculi soli adfuerunt, repetivit inscriptiones ad epistulas singulas librarius antiquissimus pendentque libri nostri omnes a codice, qui inscriptiones eas haberet duplicatas. nos quoque sic eas exhibuimus et ante libros conimetas et ante epistulas suas. sed cum ad textum constituendum et laterculi et textus varia lectio simul adhibenda sit, eam ex apparatu ad textum spectante semovimus conimetaeque utramque proponimus ad laterculos ita, ut ad singulas epistulas, ubi libri lectiones binae consentirent, nuda libri nota poneretur, ubi dissentirent, adiectis litterulis¹⁴ laterculi et textus lectio distingueretur, exempli causa *L* significaret ita legi in Leidensi loco utroque, *L*¹ in Leidensis laterculo, *L*² in textu eiusdem.

Compendia, quibus honores sollemni consuetudine in epistularum praesertim inscriptionibus significantur, in textum ut fieri debuit admisimus: hoc autem loco ratio reddenda est, quatenus tradita in apparatus inseruerimus. ipsas litteras singulares, quibus ea aetas honorum et dignitatum gradus indicare solebat, quatenus in codicibus vel apud Accursium invenimus, enuntiavimus omnes nominatim: exempli causa ep. 1 2 *virō spectabili* qui libri habent compendiatā more sollemni *v. s.*, eos enumeravimus. a notis his ubi libri discedunt modo recte solventes modo perperam, quid habeant apparebit ex tabula subiecta, cuius a regulis ubi libri discedunt, id in apparatus rettulimus. saepe numero enim certus librorum ordo in eiusmodi compendio male solvendo cum sibi constet, exempli causa pro *v. s.* ponatur *vir senator* vel *vir sublimis*, item *praepositas* pro *p̄po*, utilius visum est cum errorem hic coniunctim indicare quam singillatim de eo referre. sunt autem compendia haec numero quinque, quorum quattuor constanter ponuntur, una praefecti urbi dignitas modo notatur, modo perscribitur. similia quae inveniuntur, ut *virō venerabili* de episcopis, in archetypo videntur omnia perscripta fuisse.

- PPO est *p(rae)fectus p(ractori)o*. cl. I optimi compendio utuntur; *praeposito* passim deteriores (*N¹EF* cet.). — Ex cl. II *LRK* compendium saepe retinent, saepe solvunt *praeposito*, semel VII 19 *populum*; *PD* et Accursius plerumque compendio utuntur, ubi solvunt (ut II 30. 37. 38), item solvunt *praeposito*. — Cl. IV solvit plerumque *populo* (ut VIII 6 *Z*⁹), raro *praeposito* (ut VIII 20 *Z*⁹).
- P. V. est *p(rae)fectus u(rbi)*. cl. I saepe solvit *pontifici*, id quod in apparatu indicatur; *patricio* substituit *N*. — Cl. II ubi compendium non ponit, solvit recte.
- V. C. est *v(ir) c(larissimus)*. cl. I *M* semper, reliqui fere compendio utuntur (cf. ad I 7. III 25). — Cl. II *LRK* solvunt plerumque *virō comiti* (I 7. III 25. V 7¹ et sic I 7. V 7 *E*), raro *virō consulari* (V 7¹ et sic III 25 *E*).

- V. \bar{I} . est *v(ir) i(n)lustris* vel plurali numero $\bar{V}\bar{V}$. II. *v(iri) i(n)lustris*. cl. I aut compendium retinet aut solvit recte (sic ad I 3. 6. 39. 42. III, 52. 53 liber *M*, praeterea compendio usus). — Cl. II raro ponit compendium, plerumque aut recte solvit aut ponit solum vocabulum *viro*, id quod indicatur in apparatu. — Cl. IV (*ZM cet.*) ubi non utitur compendio, semper ponit *viro iusto* (sic VIII, 13 *Z'* et passim deinceps).
- V. \bar{S} . est *v(ir) s(pectabilis)* vel plurali numero $\bar{V}\bar{V}$. SS. *v(iri) s(pectabiles)*. cl. I codex optimus *M* solvit *viro senatori* ad solas ep. I 2. 5. 36; eadem interpretatio in deterioribus huius ordinis passim invenitur. — Cl. II codices *LRK* raro compendium ponunt (III 27. IV 12), plerumque solvunt *viro sublimi* (substituunt *viro illustri* I 38. IV 15 cet.). codices *PD* et in primis septem libris Accursius *viro sublimi* non habent nisi V, 30 (Acc.; deficit *P*). 36 (*P^uD^u*, us *P^u Acc.*). — Cl. VI codex *E* contaminatus habet I 5¹ *viro senatori sublimi*, deinde per libros I—IV ex cl. I derivatos fere *viro senatori*, in posterioribus *viro sublimi*; ab ea lege quae recedunt, relata sunt in apparatus. — Cl. IV cum secunda aut compendium ponit aut solvit *viro sublimi* (ut VIII 25 *Z'*).

Scribentis nomen cum apud Cassiodorum inscriptionem finire soleat, et ipsum passim per compendium scribitur vel etiam omittitur (ut in laterculis facit *P* semper, inde ab I 4 *K*), id quod raro adnotavi.

Numeri, quos editores priores secuti nos quoque epistulis adscripsimus, in libris passim deficiunt, aliquoties perperam adiciuntur; ipse *L* in libro II inscriptionem pro prima epistula numerat et ita primam pro secunda, contra *P* in primo libro secundam numerat quasi esset prima. adfuisse numeros in codice archetypo librorum quinque postremorum ostendit folium quod ex eo superest Halense et possunt adfuisse in ipso auctoris archetypo; sane si in eo inscriptiones nullae singulis epistulis praescriptae fuerunt, id quod probabilitate non caret, in laterculo compositae parum commode ad epistulas referri poterunt nisi numeris utroque loco adscriptis. nos librariorum in numeris errores in apparatus non rettulimus nec magis attendimus ad vocabula *capitulum* vel *titulus* in quibusdam libris, ut *PD*. ad laterculum epistulasve adscripta.

Auctores quamquam ad epistulas has conscribendas Cassiodorus proprie adhibere non potuit, ex iis, quae pro re in usum convertit a scriptoribus tradita sive memoriter retenta sive libris inspectis adsumpta, ne hic quidem praetereunda sunt excerpta ex capitibus duobus fabularum Hygini 274 'quis quid invenerit' et altero olim eidem ut videtur subiuncto 277 'serum inventores primi', de quibus nuper exposuit Georgius Knaeck in Hermae vol. 16 (1881) p. 584. cum secutus composui infra qui Cassiodorianis respondent locos apud Hyginum superstites; alios de purpura (I 2, 7. VI 21, 2), de cithara (II 40, 14; cf. Hygin. 277), de geometria (III 52, 3), de triremi (V 17, 2), de pane (VI 18, 6), de fabricis (VII 5, 2), de statuīs (VII 15, 3), de pecunia (VII 32, 3) ad eandem originem, cum dubium non sit Hyginiana a Cassiodoro lecta esse longe pleniora, coniectura revocatos a Knaeckio omisi nec recepi nisi quae extant in Hyginianis nostris.

Cassiodorus:	Hyginus:
I 30, 5: (a pugnâ) pugna nomen accepit: postea Belus ferreum gladium primus produxit, a quo et bellum placuit nominari.	e. 274: Afri et Aegyptii primum fustibus dimicaverunt, postea Belus Neptuni filius gladio belligeratus est, unde bellum est dictum.
III 31, 4: aes enim Ionos (Ion <i>corr. Wilamowitz</i>) Thessaliae rex, plumbum Mida regnator Phrygiae reppererunt.	e. 274: . . . aes Thebis primus inventum condidit. e. 274: Midas rex Cybeles filius Phryx plumbum album et nigrum primus invenit (<i>cf. Plinius h. n. 7, 56, 197</i>).
III 51, 3: (spectaculum curruum) primus . . . apud Elidem Asiae civitatem Oenonians fertur edidisse.	e. 274: Elide, quae urbs est in Peloponneso, certamina quadrigarum primum instituta sunt.
IV 34, 3: primi dicuntur aurum Aeacus, argentum Indus rex Scythiae repperisse.	e. 274: Saeus Iovis filius in Panchaia in monte Taso aurum primus invenit, Indus rex in Scythia argentum primus invenit (<i>cf. Plinius h. n. 7, 56, 197</i>).
V 17, 4: (velum) Isis rati prima suspendit, eum per maria Harpoeran filium suum . . . perquireret.	e. 275: Velificia primum invenit Isis, nam dum quaerit Harpoeraten filium suum, rate velificavit.
VI 18, 6: Ceres frumenta dicitur invenisse.	e. 274: in Sicilia frumentum Ceres prima invenit.
VII 18, 2: (arma) primum Phoroneus Iunoni dicitur obtulisse, ut inventum suum numinis . . . auspicio consecraret.	e. 274: Phoroneus Inachii filius arma Iunoni primus fecit, qui ob eam causam regnandi potestatem habuit.
VIII 12, 5: (litteras) primum, ut frequentior tradit opinio, Mercurius volatu Strymoniarum avium collegisse memoratur: nam et hodie grues, qui classe consociant, alphabeti formas natura inbuente describunt. <i>citatur deinde Helenus (cf. p. 243 not. 1).</i>	e. 277: Parcae . . . invenerunt litteras Graecas septem . . . alii dicunt Mercurium ex gruam volatu, quae cum volant litteras exprimunt.

Præter epistulas librorum duorum sexti et septimi, quas auctor ipse formulas appellat neque certis personis inscripsit, sed honoribus in futurum dandis ita destinavit, ut quicumque crearentur iis recte convenirent nomine inserto,¹⁾ reliquas vere missas esse ad eos quibus inscriptae sunt et auctor ait nec facile quisquam in dubitationem vocabit. sed tamen epistulae scriptae publico nomine per tempora turbulentissima a summo magistratu et in rerum fluctibus collocato admirationem movent exilitate sua et vaniloquentia. sylloge Cassiodorana in ipso de imperio Italiae Gothorum Byzantiumque conflictu bello furente propemodum internecivo edita quod nullum verbum habet, quo aut Germani offendantur aut Justinianus, ingenium auctoris testatur et pavidum et callidum et ita umbra-

1) Prope ad has accedunt epistulae pluribus exemplis datae adeoque singulis annis repetitae, quales sunt XI 7. XII 1. 2. 16; his quoque nomina propria nulla inserta esse consentaneum est.

tile, ut ne ii quidem laudare queant qui imitantur. hoc certe auctor adsecutus est calamistris suis, ne ruente imperio ipse una caderet licet ditissimus et summo loco constitutus. sed experimentum antea fecerat ob proVectum ab Amalasuinthā impetratum laudibus eam magnificis extollens, deinde caesa ea interfectori eius Theodahathō non minorem verborum copiam subministrans itemque mox successori Iulius Witigi regi, denique praestigias has omnes sibi contrarias uno volumine coniunctas palam proponens, quasi adulationis scholam exemplorum varietate commendaturus. severo delectu ex sylloge epistularum ab eiusmodi homine instituta sublata esse ea potissimum, quae hodie utilissima forent, non mirabimur nec magis quod epistulae ab eo selectae, quamquam non plane desunt vituperationes,¹⁾ versantur fere in rerum hominumque laudibus. auxisse eum cum ederentur epistularum mala lenocinia qui suspicatus est, ad aetatis consuetudinem parum attendit:²⁾ constitutiones aetatis labentis quaecumque integrae ad nos pervenerunt, ut Diocletiana de pretiis rerum venalium, exordiis suis eandem cruditionem prae se ferunt et per se vilem et a rerum tractatione alienam eundemque stilum tumidum et contortum, ut quid significant quae narrantur saepe haereas, cur narrentur, plerumque frustra quaeras. ita eae quoque epistulae, quas vere missas esse satis constat, aliquatenus certe ad formularum conditionem prope accedunt non solum eo nomine, quod propria et utilia pleraque auctor subinde resecurit, sed etiam certis proprietatibus. dies consulesque perpetuo scriptor suppressit verborum magis quam rerum studiosus. nomina quoque personarum locorumque non raro aut sublata sunt aut in exemplaribus his sumptis sine dubio ex auctoris periculis remanserunt non expleta. eorum nomina, ad quos epistulae datae sunt, cum in hominibus humilioribus³⁾ vel extra Italiam constitutis⁴⁾ non raro deficiant, praeterea plerumque adsunt⁵⁾: scilicet augent nomina illa nobilia et nota honorem etiam scriptoris. contra in epistularum tenore passim substituitur vocabulum *ille*, maxime in legatis missis a rege Italiae⁶⁾ vel ad eum,⁷⁾ item in mandatariis regis praefectoriisve,⁸⁾ sed alibi quoque praesertim ubi agitur de ignobilibus.⁹⁾ simili ratione praediorum quoque nomina¹⁰⁾ vel indictionum numeri¹¹⁾ saepe repraesentantur eodem vocabulo. uno adeo loco (IV 53) cum requirantur nomina duo aquilegum illustrium et Latini et Graeci, adest illud nomen scilicet Marcelli, pro Graeco quod responderet, cum eruditio

1) Ita senatus acerbè reprehenditur propter moras in recipiendo viro quodam admissa a rege ad honorem senatorii ordinis IV, 29. 2) Levem hanc suspitionem a Schirreno potissimum defensam rectè refutavit Thorbeckius p. 54. querimonias contra reges Wandalorum Thrasamundum (V 13) et Hildericum (IX 1), quarum tamen prior statim temperatur litteris reconciliatoriis V 44, auctor admisit librum edens post Carthaginem factam Byzantium. 3) Ita XII 4. 7 directae ad canonicarium Venetiarum. 4) Ita epistulae duae X 33 data ad magistrum officiorum Orientis scilicet et X 35 data ad praefectum Thessalicensem nominibus carent. 5) Nomine eius ad quem datae sunt praeterea carent epistulae tres II 12 *comiti siliquatariorum et curas portus agentis* — V 7 *regi Hunnorum* — XII 8 *consulari provinciae Lybiae*. 6) I 1. 46. II 41. III 1. 2. 3. 4. IV 2. V 1. 43. VIII 1 (ubi sequitur *per supra scriptos legatos*) IX 1. X 32. 33. 35. et Priscus fr. 8 p. 77 Müll.: *ἐνεγέγραπτο δὲ* (in mandatis a Theodosio II legatis ad Atilam datis) *τῶν προσβεβημένων ἐνδοχῶν ἕνεκα, ὡς ὁ μὲν Βυζύλας ἔρωμεύς. ὁ δὲ Μαξιμιανὸς μείζωνος ἦπερ ὁ Βυζύλας ἀξίας, γίνους τε περιγεγραφοῦς καὶ ἐπιγέθειος ἐς τὸ μέγιστα βασιλεῖ.* 7) V 2. 44. 8) VIII 5. X 8. 13. 16. 17. XI 7. 15. 34. 38. XII 19. 27. 9) I 10: *ab illo arcario praefectorum*. III 15: *illum quem dudum ad rivi illustris Sonae iudicium decrevimus convenire*. IX 17: *cognovimus illum et illum Romanos ... custodiae poena mactatos*. XII 7: *illi vel illi Sueborum incursione vastatis*. XII 8: *ille casurum suarum fiscum in illa provincia constitutarum, quas brevis subter conscriptus eloquitur, exactorum suggerit enormitate rerum*. 10) III 29: *horrea ... quibus illud atque illud vocabulum praepit antiquitas ... concedimus* IV 34. 39. V 6. 7. XII 8. 11) V 7. IX 7. XII 8. 11.

deficeret, impudenti inertia auctoris item *ille* vocabulum remansit. cave in his recondita quaeras: immo vides inanum verborum admiratorem sui similibus lectoribus syllogem destinasse, neque hi ei defuerunt.

De statu rerum Romanarum sub regibus Gothicis in praefatione exponere nolui, ne iusto longius a mandato officio recederem et pro editore rerum scriptorem agere indicarer. itaque de eius aetatis rerum administratione nuper alibi egi (*ostgothische Studien* in eph. nostra *Neues Archiv der Gesellschaft für ältere deutsche Geschichtskunde* vol. 14 a. 1889 p. 223—249. 451—544). sed quo tempore epistulae scriptae sint, quatenus fieri potest in hac praefatione exponendum est, cum praesertim errent qui de ea re in hanc vel illam epistulam inquirunt nullo universae syllogae respectu habito. dicendum erit primum de indictione, scilicet cum ad annum designandum ea sola fere Cassiodorus utatur, quoniam terminum ita significet: deinde exquiremus, quatenus epistulae ad temporis ordinem dispositae sint et ad quosnam terminos syllogae partes et epistulae singulae revocari queant.

Indictionem Occidens certe ad finem saeculi sexti nullam novit nisi quae inciperet a mense Septembri. nam quam Marinus pap. dipl. p. 306 et post eum Rossius inser. chr. I p. C in contrarium adlegant inscriptionem urbanam relatam apud Lapium epit. S. Severae p. 25: *hic requiescit Theodorus v.c. Graecus Vizanteus . . . depositus die quinta decima m̄. Augusti ind. septima et filius eius Theodoraci quī vixit m̄. VII depositus idus Octoris [sic] impp. dd. m̄. piissimis Augg. Heraclio anno nono, p.c. eiusdem d. n̄. anno octavo atq. Heraclio Constantino novo filio ipsius anno septimo indict. septima, qui vixit annos plus minus LXXI*, ea nequaquam dies duos XV. Aug. et id. Oct. eidem indictioni septimae attribuit, sed ut extrema verba *qui vixit a. pl. m̄. LXXI* ad patrem pertinent, ita etiam quae praecedit temporis determinatio ad eundem referenda est, et vere incidit dies Aug. 15 in indictionem septimam I Sept. 618 — 31 Aug. 619. solita igitur huius aetatis perturbatione verba *indictione septima* bis posita sunt et verba *et filius . . . idus Octoris* interpolata loco non suo. sane non desunt inter titulos sexti saeculi a fossoribus omni genere errorum inquinatos, qui in indictionum numeris errant; sed rari ii sunt prae iis qui regulam sequuntur. exempli causa inter Ravennates Iustino II anteriores, quos examinaui utpote in tali quaestione prae reliquis fide dignos, nullus est consulatum item habens, qui ab ea recedat, duo (C. I. L. XI, 298. 308), qui non conveniunt nisi indictioni autumnali. itaque Cassiodorus, qui in iis numeris errare non potuit, hanc ubivis secutus sit necesse est. — Sed etsi de ipsis indictionis Cassiodoranae terminis satis constat, alia rursus surgit quaestio ad tempora epistularum recte constituenda magni momenti, utrum ubi indictionis mentio fit, annus ille Sept. I Aug. 31 perpetuo intellegendus sit an vocabuli interpretatio paullo diversa admitti possit. temporis spatium illud ibi significari, ubi de praestandis secundum indictiones tributis agitur, inde colligitur, quod ab iis locutio haec originem cepit: ita remittuntur tributa *per tertiam indictionem* (IV 36) et *augmenti nomine* quaedam flagitantur *per quartam indictionem* (IX 9), id quod alibi (IX 11 cf. 10. 12) sic enuntiatur: *ut quicquid possessoribus — videtur uliectum de quarta indictione non exigat*. item VII 32 cum moneta committitur *ab illa indictione per iuge quinquennium* indictio posita est quodammodo pro die a quo incipit et significatur committi negotium per indictionem proximam et quattuor sequentes. sed magis dubium est quid significant formulae in dignitatibus conferendis sollemnes *per indictionem illam et ab indictione illa*.

	per illam indictionem:	ab illa indictione:
consulis	VI 1. IX 22.	
patricii		VI 2
praefecti praetorio	VIII 20	VI 3. IX 24. 25
praefecti urbi	I 42. III 11. VI 4. IX 7	
quaestoris	VI 5. VIII 18. X 6. 7	V 3
magistri officiorum	VI 6	
comitis saerarum largitionum	V 10. VI 7	VIII 16
comitis privatarum	VI 8	
comitis patrimonii	IV 3. VI 9	
comitis domesticorum vacantis		VI 10
comitis primi ordinis		VI 12
notarii		VI 16
praefecti annonae	VI 18	
consularis provinciae	VI 20. 21. VII 2	
comitis civitatis	VI 22. 23. VII 13. 14. 16. 26	
comitis provinciae	VII 1	
ducis provinciae	VII 4	
curae palatii		VII 5
comitis formarum	VII 6	
praefecti vigilum	VII 7. 8	
comitis Portus	VII 9	
defensoris civitatis	VII 11	
curatoris civitatis		VII 12
architecti urbis Romae		VII 15
praepositi calcis		VII 17
vicarii Portus	VII 23	
rectoris decuriarum		V 22
erogatoris opsoniorum		XII 11
domestici		X 11
cancellarii provinciae	XI 1	

proprie duae formulae ita differunt, ut altera eaque rarior *ab indictione illa* terminum quodammodo excludat et quod fieri iubetur significet in perpetuum obtinere, neque diversitas ea plane obliterata est apud Cassiodorum, cum inveniatur potissimum in honoribus perpetuis, ut sunt patriciatus et comitiva primi ordinis: quamquam non anxie eum hoc secutum esse ostendunt alii loci, ubi invenitur applicata ad honores datos non ad diem vitae. formula frequentior *per illam indictionem* usurpatur ratione duplici: aut significatur ita temporis spatium equiparatum rei continuae de qua agitur, ut ait Suetonius Caes. 88: *stella crinita per septem dies continuos falsit*, aut in re non continua, sed momento temporis comprehensa significat momentum id incidere in spatium id quod significatur, ut ait Livius 2, 18: *eum per ludos ab Sabinorum inventute scorta raperentur* et 36, 14: *per eos forte dies . . . consul . . . pedestres copias Larisam ducere tribunos militum iussit*. illa

interpretatio etsi in magistratibus dandis arridet utpote propria magis, quaeritur, num munera ea, ad quae refertur, ita annua fuerint, ut a k. Sept. inciperent. de administratione provinciarum id recte admittetur; ea enim cum antiquiore aetate in provinciis senatoriis annua esset¹⁾, id hac aetate ad provincias omnes translatum est²⁾ ita, ut annus inciperet a principio indictionis³⁾. neque aliter fieri potuit, cum praesidum officium vel maxime contineretur in tributis exigendis et singulae indictiones a singulis praesidibus tractandae essent; cum res tributaria tota reformata est sub Diocletiano et Constantino, id quoque inductum crediderim una cum ipsis indictionibus. at reliquae dignitates maxime maiores hac quoque aetate ut anteriore certis terminis nullis videntur conclusae fuisse, sed ab imperatore ad placitum mutatae. certe de praefectis urbi id declarat Chronographus a. 354 neque apud Cassiodorum de termino legitimo dignitatis ullius indicium superest quapropter cum in univ. parum probabile sit officia supra recensita per illam vel illam indictionem tributa eius indictionis terminis legitime concludi⁴⁾, in quibusdam eorum cum interpretationem admitti non posse constat. ita cum quis *per illam indictionem decoratur consulatus insignibus* (VI 1) vel *insignia consulatus sumit* (IX, 22), eum dubium non est fasces nequaquam gerere per annum indictionis⁵⁾. Athalaricus cum *questurae insignia concedit per quintam feliciter indictionem* (VIII, 15), significare non potuit annum 526 Sept. 1 ad 527 Aug. 31, quoniam regnare coepit die demum Aug. 30 anni illius. princeps officii cum nominetur *per illam indictionem* (VII 24. 28), vix dubium est eum quoque ut reliquos officiales ea aetate locum mutavisse natali domini (XI 17). confugiemus

1) *Staatsrecht* 2³ p. 754. 2) VII 2 *formula praesidatus: inspicit antiquitas provinciarum dignitates annua successione reparari, ut nec diutina potestate usus insolesceret et multorum proventus gaudia reperirent . . . sit in vestro proposito administrationem unius anni suscipere: nostrum est merentibus tempus augere.* VI 25; *indicibus annua successione reparatis . . .* VII 12; *rectores provinciarum anni actione laudatos.* IX 20 in. XI 9; *annus vester.* XII 2; *anno sermone.* 3) *Formula praesidatus* cum ita pergat: *idcirco . . . per illam indictionem praesidatum tibi in illa provincia . . . concedimus, ut sic debeas agere, quemadmodum nobis possessor gratias cum tributis videtur evolvere*, hic cogitandum est omnino de spatio annuo a k. Sept. incipiente, eademque interpretatio pervenit item ad formulas pariles VI 20. 21. 4) Bethmann-Hollweg *Civilprozess* 3, 35 ex formulis Cassiodorianis collegit ea aetate dignitates omnes excepta praefectura praetorii annuas fuisse. 5) Anni consulares et indictiones quamquam re differunt, interdum ita iuxta ponuntur, quasi alterum vocabulum pro altero admitti posset: constitutio Honorii a. 401 (C. Th. 11, 28, 3) sic ait: *omnium titulorum . . . usque in consulatum primum clementiae nostrae* (a. 386), *id est usque indictionem quintam decimam quae proxima fuerit* (a. 386 Sept. 1 — 387 Aug. 31) *reliqua universa concedimus . . . post consulatum vero mansuetudinis nostrae, id est a prima indictione* (a. 387 Sept. 1 — 388 Aug. 31) *in consulatum Olybrii et Probini* (a. 395) *omnium reliquorum evactionem suspendi oportere censemus . . . ex consulatu sane Olybrii et Probini, id est ex nona indictione* (a. 395 Sept. 1 — 396 Aug. 31) *in praesentem diem accelerari solutionem omnium conveniet debitorum* et Theodosii II. a. 414 (C. Th. 11, 28, 9): *ex indictione undecima Valentiaca* (a. 367 Sept. 1 — 368 Aug. 31) *in quintam usque nuper transactam indictionem* (a. 406 Sept. 1 — 407 Aug. 31) *annorum scilicet quadraginta, id est ex consulatu divorum Valentiniani et Valentis iterum Augustorum* (a. 368) *usque ad consulatum . . . Honorii . . . septies et meum iterum* (a. 407) *omnium . . . titulorum . . . concessimus reliqua.* eiusmodi indulgentiae cum semper ad indictiones aptentur, ut Marcianus a. 450 (nov. 2) diserite reliqua remittere se ait *a sextae indictionis initio usque ad finem quintae decimae nuper elapsae*, indictiones eae in his legibus enuntiantur item per consules sic, ut annus consularis 368 aequetur indictioni XI, a. 386 ind. XV, a. 387 ind. I, a. 395 ind. IX, a. 407 ind. V. at ne inde efficias abusive certe indictionem etiam per consules efferi potuisse, vides hic consules respondere modo indictionis quattuor primis mensibus (ut a. 368, 407) modo octo postremis (a. 386, 387, 395), omnino eiusmodi aequiparatio negligenter facta ibi tantum locum habet, ubi ex adiectis de termino dubitatio tollitur et propterea certam legem nullam sequitur. sed tamen errores frequenter commissi in lapidibus ibi, ubi indictiones consulatusque iuxta ponuntur, ab hoc loquendi usu aliquam excusationem recipiunt.

igitur in his similibusque locis ad interpretationem alteram et exempli causa locos de consulatu ita interpretabimur, ut fasces consul inbeatur sumere die kalendarum Ianuariarum eo qui incidit in indictionem eam de qua agitur. similiter alii quoque magistratus ubi mandantur per indictionem illam, statuemus eum qui nominatur iuberi officium inire die aliquo inter eius indictionis terminos comprehenso. sane ad iussum exequendum ubi de termino non constabat lege, dies enuntiandus erat, a quo officium sumendum esset; sed pro harum epistularum indole (p. XXIII) talia scriptor aut librariis reliquit addenda aut si addita essent sustulit.

Quibus temporibus epistolae scriptae esse videantur, pendet cum ex universa syllogae ordinatione tum ex rerum memoria in epistulis tractatarum. nos primum de ipsa ordinatione disputabimus, deinde secundum ordinem epistularum momenta chronologica potiora explicabimus.

Accurate et plene Cassiodorum in epistulis disponendis temporis ordinem non magis secutum esse quam Plinium et inde intellegitur, quod, ut infra particulatim demonstrabitur, quae ad certum annum revocari potuerunt nequaquam eiusmodi dispositioni sese accommodant et ex praecipuo loco, quem auctor, sicut primus opinor observavit Thorbeckius p. 59, epistulis tribuit scriptis ad reges et imperatores. eae praeter ep. XI 13 a senatu datam ad Iustinianum nescio quo errore auctoris ipsius inter praefectorias collocatae sunt hae:

I 1. 46 ult. II 1. 41 ult. III 1—4. IV 1. 43. 44 ult.

V 1. 43. 44 ult. VIII 1. IX 1. X 1. 2. 8—10. 15. 19—26.

neque casu accidit, ut praeter libros duos formularum in reliquis octo omnibus primum locum teneant, in quattuor etiam extremum et solus decimus plurimas earum habens eas scriptis ad privatos interponat.

Nihilominus etsi a temporis ordine in sylloge disponenda auctor aliquoties recessit, nequaquam eum insuper habitum esse vel inde apparet, quod epistulas sub Theoderico scriptas separavit a scriptis post mortem eius, Theodericianis quinque primos libros dans, Athalaricianis octavum et nonum, scriptis ab Amalasuintha Theodabatho Witigi decimum, interponens denique inter Theodericianas et posteriores duos libros formularum. sed item cum per tres dignitates epistulis regiis scribendis vacasset, scriptas in quaestura per annos, ut videbimus, 507 ad 511 quattuor primis libris composuit; scriptas in magisterio sub Theoderico per a. 523—526 quintus liber exhibet, sub Athalarico octavus et prior pars noni; denique quas scripsit imperatorum nomine praefectus praetorio exhibentur in libri noni parte altera et in decimo, quibus accedunt praefectoriae litterae et edicta praefectoria comprehensa libris duobus postremis. id ita se habere iam demonstrabimus.

In libris quattuor primis anni enuntiantur per consulatum duo 509 (consulis Importuni: I 27) et 511 (consulis Felicis: II 1.2.3. III 39), per indictionem tres a. 508—510; memorantur enim prima (I Sept. 507/8) praeterita I 16 — tertia (I Sept. 509/10) (I 42. IV 3. 36) una cum prima et secunda praeterita (III 25) — quarta (I Sept. 510/1) futura (II 2. III 11. 32. 40). hi temporum termini, qui fallere nequeunt, indicis ex epistularum argumento petitis eatenus tantummodo extenduntur, quod libri tertii epistolae quattuor primae, maxime prima earum anno aut 507 eoque incipiente aut anteriore scriptae sint

necesse est; contra nulla epistula in his quattuor libris legitur, quam demonstrare possis aut ante annum 507 scriptam esse aut post anni 511 initium. accedit, quod eum ex praefatione constet in varias non receptas esse nisi epistulas per magistratus tempora ab auctore conceptas, quaesturam, de qua sola in his cogitari potest, Cassiodorus secundum haec administravit per quadriennium et amplius, neque eius saeculi consuetudini convenit, ut monuimus supra p. X, multo diutius eum in eodem officio perseveravisse. denique per hos libros perpetuo versamur in iisdem argumentis, maxime in expeditione Gallicana anni 508 cum iis quae eam praecesserunt vel secuta sunt; magistratus quoque in iisdem nominati recte ad quadriennium vel quinquennium unum rediguntur. scilicet eo tempore, quo epistulae hae scriptae sunt, maioribus officiis fungentes inveniuntur hi:

praefectus praetorio

Faustus (a. 509/510 IV 36, sed per plures annos praefecturam continuavit)

I 14. 26. 34. 35. II 5. 9. 26. 30. 37. 38. III 20. 47. 51. IV 36. 38. 50.

vicarius praefectorum per Gallias

Gemellus III 16. 17. 18. 32. 41. IV, 12. 19. 21.

praefectus urbis

Agapitus I 6. 32. 33. 41 cf. II 6.

Artemidorus (ind. III I 42) I 42. 43. 44. II 34.

Argoliens (ind. IV III 11) III 11. 12. 29. 30. 33. IV 22. 25. 29. 42.

magister officiorum

Eugenites I 12.

comes privatarum

Apronianus III 53.

comes patrimonii

Julianus I 16.

Senarius (ind. III IV 3) IV 3. 7. 11. 13.

consularis Campaniae

Iohannes III 27. IV 10.

corrector Lucaniae et Bruttiorum

Venantius III 8. 46.

comes Dalmatarum

Oswin I 40. III 26. IV 9.

praepositus Pannoniae Sirmiensi

Colosseus III 23. IV 13.

praepositus Massiliae

Marabadus III 34. IV 12. 46.

Itaque rerum scriptoribus cavendum est a levibus coniecturis iis, quibus fines a corpore litterarum requisiti exceduntur, nec tam de singulis epistulis quaerendum, sed de sylloge universa.

At in libris quinto et octavo et noni parte priore ad ep. 14 reperiuntur dignitates hae omnino diversae:

praefectus praetorio (Italiae)	comes sacrarum largitionum
Abundantius V 16. 17. 18. 19. 20.	Cyprianus V 40.
23. 34. IX 4.	Opilio VIII 16.
Avienus VIII 20.	comes patrimonii
praefectus praetorio Galliae	Wilia V 18. 19. 20. IX 13.
Liberius VIII 6.	Bergantinus VIII 23. IX 3.
praefectus urbi	comes Dalmatarum et Saviae
Reparatus IX 7.	Oswin IX 8.
quaestor	comes Syracusarum
Honoratus V 3.	Gildila IX 11. 14.
Ambrosius VIII 13.	consularis Dalmatiae
Fidelis VIII 18.	Epiphanius V 24.

Unus qui exceptionem facit Oswin regulam firmat; nam in ipsa epistula et senex dicitur et regimen Dalmatarum iterum ei confertur. quintus liber cum epistulas habeat sub Theoderico scriptas, octavus et nonus scriptas sub Athalarico, nihilominus ad idem fere temporis spatium pertinere non solum inde colligitur, quod magisterio officiorum, quo loco constitutum has epistulas Cassiodorum dictasse existimamus, auctor fungebatur moriente Theoderico (p. XI), sed reperiuntur quoque ad praefectum praetorii Abundantium et ad Wiliam comitem patrimonii epistulae et in quinto libro et in nono. quibus addi poterit Severinus missus ad rationes putandas in Saviam cum a Theoderico c. a. 525 (V 14) tum ab Athalarico in regni initio (IX 9); nam duae missiones ut re diversae ita quodammodo continuatae fuerunt.

Temporum indicia per quintum librum ubi exploramus, praeter epistulas duas ultimas scriptas c. a. 511, sed utpote datas ad regem Wandalorum a temporis lege exemptas reliquae omnes recte conveniunt extremis annis regis Theoderici a 523 fere ad 526. consul a. 523 Maximus nominatur ep. 42, indictio tertia (1 Sept. 524—525) ep. 3 et 40 et quidquid praeterea in his epistulis deprehensum est, apte quadrat.

Similiter quae continentur libro VIII et libri IX parte priore epistulae egregie respondent primordiis regis Athalarici, ad quae ipsa pertinent ep. VIII 1—12 et quorum mentio fit postea quoque passim (VIII 26. 27. IX 9. 10. 11). indictiois quartae (1 Sept. 525—526) utpote praeteritae et currentis quintae (1 Sept. 526—527) meminerunt rescripta, quibus remittuntur superindicta IX 9—12, item quintae ep. VIII 13 (cum 14) et IX 13, sextae (1 Sept. 526/7) epp. VIII 16 (cum 17). 18 (cum 19). 20; ad electionem papae a. 526 factam respicit ep. VIII 15. quatenus perveniant epistulae magistrianae, aliquatenus inde determinatur, quod non solum ad ep. IX 14 nulla invenitur, quae huic temporis non apta sit, sed quarta decima quoque utpote data ad eundem Gildilam, ad quem directa est undecima, certe pertinet ad initia regni Athalariciani. contrarium obtinere in ep. 15 sequentibusque mox demonstrabitur.

Denique epistulae libri noni a decima quinta ad vicesimam quintam et omnes trium postremorum librorum conceptae sunt a Cassiodoro in praefectura praetorii. creatus est praefectus instante indictione duodecima (XI 7) sive ante a. 533 Sept. 1 regnante Athalarico, qui cum defunctus sit a. 534 vere ut videtur, iis terminis concluduntur epistulae libri noni partis posterioris scriptae a Cassiodoro praefecto sub eius regis nomine. ex his epistulae

duae 24. 25 scriptae de ipso Cassiodoro praefecto creato reliquas tempore praecedunt. epistula 15, quaecum cohaeret 16, data est ad papam Iohannem II, qui sedit a 532 Dec. 31 ad 535 Mai. 27. ep. 17 meminit eiusdem papae Iohannis. ep. 22 consulatum dat Paulino, qui iniiit k. Ian. a. 534. ex epistulis libri decimi scriptae sunt eodem anno regnantibus Amalasuintha mox occisa et Theodabatho decem primae, quarum sexta et septima meminerunt indictionis XIII (Sept. 1 534/5). sequuntur ab undecima et duodecima, quibus Maximus domesticus creatur ab ind. XIV (Sept. 1 535/6), ad tricesimam scriptae imperante Theodabatho solo, id est ab a. 534 extremo ad a. 536 autumnum; nam teste libro pontificali interemptus est post menses duos quam papa Silverius die ut videtur Iun. 7 a. 536 ordinatus est. reliquae 31—35 scriptae sunt sub successore eius Witige per eius primordia, nam creationem is nuntiat ep. 31 Gothis suis, ep. 32 imperatori Iustiniano per legatos, quibus apparet simul traditas esse epistulas tres reliquas directas 33 ad magistrum officiorum Constantinopolitanum, 34 ad episcopos fidei Arianae regni Orientis, 35 ad praefectum Thessalonicensem. accuratius haec persequi nolui, ne explanatio syllogae Cassiodorianae ad rerum gestarum enarrationem delaberetur.

Dignitates in hac parte variarum memorantur non multae; potiores hae sunt:

praefectus praetorio

Senator IX 24. X 27. 28.

praefectus urbi

Salventius IX 16. 17.

Honorius X 30.

quaestor

Patricius X 6.

Praefectoria chartae, quas sistunt libri duo postremi, comprehenduntur terminis a. 533 medii, quo Cassiodorus praefecturam iniit ante Sept. 1, et a. 537 quo emisit varias sive indictionibus ab XI (1 Sept. 532/3) ad I (1 Sept. 537/8). tres harum epistularum canonicariae indices provinciarum tributa annua exigere iubent, indictionum duodecimae ep. XI 7 et tertiae decimae ep. XII 2 et primae XII 16; praeterea mentio fit indictionum XII l. XI 7, XIII l. XI 33. 38, XV l. XII 7, I l. XII 22. indicia temporum alia habent ep. XII 5 scripta postquam bello coepto adversus Iustinianum exercitus missus est in Italiam inferiorem itaque aut a. 535, postquam Belisarius ad Siciliam appulit, aut a. 536 postquam in Italiam ingressus Neapolim obsedit; ep. XII 19, quae cum tractet de regis adventu Romam, scripta est ante a. 536 extremum, quo tempore Belisarius Roma potitus est; XII 20, quae est anni 536, cum papae Agapiti ad regem Iustinianum missi a rege Theodabatho a. 536 incipiente ita meminit, ut appareat scriptam esse regnante eodem; XII 27. 28, quae respiciunt ad inssa regis Theodabathi servata X 27. nos haec, ut supra dixi, accurate non persequemur; hoc apparet, cum libri decimi epistulae non perveniant ultra a. 536 extremum, duodecimi aliquot (ep. 16. 22. 23. 24) datas esse anno demum sequente. itaque universum corpus probabile est prodixisse autumno anni 537, quo tempore Belisarius post captas Neapolim et Romam in hac urbe a Gothis obsidebatur neque erat cur hi de regno Italico desperarent. earum epistularum per-
scriptionem editio syllogae aperte statim secuta est; nam auctor et teste subscriptione eam edidit praefectus etiamtum praetorio adeoque in praefatione scribit his formulis suis officii

munera sibi adlevatum iri, quod retinuisse non potest post a. 540 ineuntem, cum capto rege et expugnata Ravenna Gothorum dominatio sublata est. praefationes duas cum universi operis tum praemissam epistulis praefectoriis, quae libris duobus postremis continentur, probabiliter attribuimus ipsi a. 537 extremo vel certe sequenti. libros duodecim simul omnes prodiisse non solum inde colligitur, quod eum numerum in utraque praefatione auctor posuit, sed etiam propter studium auctori proprium divisionis duodenariae etiam in libro de anima et in historia tripertita observatae. quod si partem librorum duodecim antea publici iuris fecisset, id quod nonnulli suspicati sunt, de editione ea priore sine dubio verba fecisset in praefatione secundae. neque video, cur Thorbeckius p. 53 praefationem secundam iudicet scriptam esse post priorem. sed librum de anima, quem variarum tertium decimum auctor esse voluit, et locum de eo secundae variarum praefationi insertum adiectos esse post intervallum et per se verisimile et quae sunt verba libri de anima praefationis *praecepta regum quae nuper agebantur*, sic ponere non potuit auctor nisi munere deposito. confirmant id verba orationis qua liber clauditur *invidit (diabolus) pro dolor tam magnis populis, cum duo essent* alludentia ad Gothos devictos.

Subiunxi huic disputationi de epistularum Cassiodorianarum chronologia observationes varias ad quasdam earum, ut forte habui in schedas coniectas.

I 1. Anastasio imperatori Orientis scribens quod rex vota facit, ut pax causis emergentibus vitata detersis contentionibus in sua firmitate remaneat, cum ad quaesturae Cassiodoranae terminos restringendum sit, recte referetur ad amicitiam turbatam per bellum Sirmiense: id eum a. 504 susceptum esset, teste Marcellino a. 508 classis Graecorum litora Italiae vastavit.

I 16. Apulis quod propter *inimicorum subreptiones* remittitur pars reliquorum primae indictionis, quae fuit autumno a. 508, aperte spectat ad litora Italiae ea aestate a Byzantiis vastata (vide ad I 1). eodem respicit omnino remissio facta negotiatoribus Sipontinis II 38 propter hostium depopulationem.

I 17. III 48. Castellorum aedificationes iuxta Dertonam (I 17) et Verrucarum ad Athesim (III 48) ut ad certum annum referri nequeunt, ita hisce temporibus optime conveniunt. in panegyrico recitato inter a. 504 et 508 c. 11, 59 Emodius *otia nostra* inquit *magni regis sollicitudo custodit, nec tamen desistis castella propagare, curas tuas in longum producere*. quamquam etiam posteriore tempore similia reperiuntur, ut aedificatio in territorio Tridentino V 9.

I 18. Respicit rex ad praedia inter Gothos et Romanos divisa postquam in Italiam ingressus est a. 489.

I 24. Expeditio Theoderici in Galliam suscepta post proelium Vogladense, in quo cecidit Alaricus a. 507 (vide ad III 1), quando facta sit, firmat diserto testimonio Cassiodorus in chronicis ad a. 508: *his consulibus contra Francos a domino nostro destinatus exercitus, qui Gallias Francorum depravatione confusus victis hostibus ac fugatis suo adquisivit imperio*. ex epistulis regis ad eam expeditionem pertinent haec. I 24 ad Gothos universos, qua Gothorum exercitus iubetur convenire ad expeditionem in Gallias suscipiendam ante diem Iun. 24. II 8 ad Severum episcopum propter resarcienda damna subiectis

illata ab exercitu transeunte, quae utpote *praesenti anno* scripta anni est et ipsa 508. III 43 ad Unigis spatharium, in qua exercitus dicitur Gallias intravisse. III 16 et 17 datae altera ad Gemellum, qui mittitur praefectorum vicarius in Gallias regi subiectas, altera ad provinciales eos. III 41 et 42 ad eundem Gemellum et eosdem provinciales, quibus rex commutans ordinationem anteriorem nuntiat annonam victori exercitu se ex Italia missurum esse. III 38 ad Wandilem praepositum ut videtur Gothorum Avenione collocatorum, commemorans recentem vastationem et initia regni. hae omnes recte tribuentur ipsi occupationis anno. epistula III 44, quae de Arelatensium moenibus restituendis praecipit et navigatione aperta frumentum eo ait missum iri, hieme a. 508/9 videtur scripta esse. quibuscum conveniunt epistolae IV 5. 7 tractantes de frumento ex Tuscia Campania Lucania Sicilia mittendo missove in Gallias, quarum posterior agens de frumento antea misso data est ad Senarium comitem patrimonii ind. III sive a. 509/510. tributa anni post occupationem primi, scilicet indictionis tertiae epistula IV 36 remittit Alpium Cotiarum incolis per expeditionem illam vexatis, itaque data est aestate a. 509. Arelatensibus quae propter obsidionem perpessam tributa quartae indictionis remittit ep. III 32, scripta est aestate a. 510. simile privilegium eodemque fortasse tempore obtinent Massilienses ep. IV 26. idem adeo conceditur Gallis, quicumque eorum per bellum aliquo modo laesi essent, ep. III 40. etiam epistolae duae altera III 24, per quam Massiliae civitati praeficitur comes Marabadus, altera IV 17, qua Ibba expeditionis Gallicanae dux summus de ecclesia Narbonensi praecepta Alarici regis observare iubetur, his annis recte adiudicabuntur.

I 15. 46. Gundobado regi Burgundionum, qui diem obiit a. 516 incunte, amicitia fuit cum Theoderico tam ante a. 508, quo cum Burgundiones Francis sociis Alaricum devicissent, Theodericus contra utrosque expeditionem Gallicam suscepit, quam probabiliter post bellum illud finitum per extremos Gundobadi annos; nam quamquam quibus conditionibus inter reges tres pax tum stabilita sit, parum traditum habemus, factum esse aliquo modo extra dubium est. Boethium autem recte Usener (anecd. p. 40) statuit natum esse c. a. 482; quapropter cum quo tempore epistolae hae scriptae sunt iam et in litteris clarus esset et patricius factus, id est honore aliquo illustri functus, recte scribi potuerunt c. a. 507, ut statuit Usener (anecd. p. 39), quamquam item fieri potest, ut scriptae sint per annos bellum illud proxime secutos.

II 6. Agapetus cum praefectus urbis fuerit inter a. 507/9, post eam dignitatem depositam in Orientem missus est.

II 8 vide ad I 24.

II 34 definit tempus epistula altera ad eundem praefectum data I 42.

II 38 vide ad I 16.

II 40. 41. Epistula prior, quae secum trahit alteram, scripta est ad Luduin sive Chlodovechum regem Francorum Theoderici adfinem; eius enim sororem Audofledam hic uxorem duxerat primis ut videtur annis regni Italici (Jordanes Get. 57, 295). quando

scripta sit post plures de hac re propositas nuper disputationes Useneri in anecdoto p. 39. 70, Schuberti (*die Unterwerfung der Alamannen* 1884 p. 37), Vogelii (*Sybel historische Zeitschrift* vol. 56 a. 1886 p. 385 seq.), Kruschii (*Neues Archiv* vol. 12 a. 1887 p. 289 seq.) nobis quoque tractandum est, quoniam quaestio haec ad chronologiam Cassiodoranam momentum non exiguum habet. omnino separandae sunt duae res, victoria illa Francorum et receptio Alamannorum intra fines regni Theodericiani. proelium illud quando acciderit, unus nobis testis tradidit neque aequalis quamquam supparis aetatis, sive Gregorius Tironensis is est sive alius nescio qui ad narrationem Gregorii de victoria Chlodovechi Alamannica et caede regis I. II c. 30 adscripsit haec: *actum anno XV regni sui.* sed etsi haec indicatio, quae ducit ad a. 495, omissa in altero codicum ordine, sed inventa iam in libris saeculi septimi, pro interpolatione haberi potest, antiqua ea est et fortasse perita; deinde cum sequatur apud Gregorium proelium inter Francos et Burgundiones commissum ad Divionem anno, ut Marii testimonio firmatus, post Christum 500, hoc certe constat victoriam illam a Francis reportatam esse ante a. 500. non debuit igitur Vogelius reiecto loco illo suspecto proelium ad primos annos saeculi sequentis revocare. eandem victoriam et quae eam secuta est Chlodovechi conversionem ad fidem Christianam tangit Avitus episcopus Viennensis in epistula 46 [41], sed quae tempus non definiat. haec ut pertinent ad Alamannos devictos, eos in fines regni Theodericiani receptos esse praeter Cassiodorum testatur Ennodius in panegyrico Theoderici recitato inter a. 504 et 508 c. 15, 72 sic: *a te Alamanniae generalitus intra Italiae terminos sine detrimento Romanae possessionis inclusa est: cui evenit habere regem postquam meruit perdulisse: facta est Latianis custos imperii semper nostrorum populatione grassatu: cui feliciter cessit fugisse patriam suam, nam sic adeptus est soli nostri opulentiam: adquisistis quae noverit lignibus tellus adquiescere, quamvis nos contigerit damna nescire: . . . ulvis liberata gratulatur terra, incolensque (sic scripsi, terram incolens quae libri) hactenus deliscentibus domiciliis solidioris eacni emergebat beneficio.* intellegi id ipsum proelium, quod vidimus ante a. 500, fortasse a. 495 commissum esse, quamquam Usener negavit, recte admiserunt qui postea scripserunt, cum praesertim regis caesi et Gregorius mentionem faciat et Cassiodorus Ennodiusque. sed Ennodium cum in rebus Theoderici enarrandis temporum ordinem retinuisse optime Vogelius demonstrarit,¹⁾ narratio illa de Alamannis ibi locum tenet post expeditionem Sirmiensem a. 504 et extrema est in universa hac enarratione. apud Cassiodorum autem plura indicia ad eadem tempora ducunt. Boethio, ut recte monuit Usener p. 39, nato c. a. 482 locus is, quem haec epistulae ei tribuunt, ipso anno 495 nullo modo tribui potuit. similiter quaesturam Cassiodori, in qua hanc epistolam dictavit, supra vidimus et monuit quoque Usener p. 70 nullo modo retrahi posse ante a. 501,

1) I. c. p. 388. neque exceptionem facit narratio de Vandalis c. 13, quamquam et Vogelius id admisit et Kruschius (I. c. p. 294) propterea universam Vogelii ordinationem reiecit. nam verba Ennodii: *quid castigatas Wandalorum ventis parentibus eloquar depraedationes, quibus pro annua pensione satis est amicitia tua? evagari ultra possibilitatem nesciunt duce sapientia: adfines esse meruerunt, quia oboedire non obtinuit* quamquam respicere videntur ad pacem cum Vandalis factam a. 491 (Cassiodorus chron. ad. h. a.: *Wandali pace suppliciter postulata a Siciliae solita depraedatione cessarunt*) et respiciunt certe ad matrimonium Thrasamundi et Amalafredae factum ut videtur a. 500, proprie trahenda sunt ad annuam pensionem propter tutelam litorum per aliquot annos Vandalis a Theoderico praestitam, postea autem abolitam, neque quicquam impedit, quominus is tractatus anno 504 vel paullo postea habitus sit.

neque quicquam obstat, ut Krusehius l. c. p. 292 post Waitzium recte monuit, quominus aliquot anni intercesserint inter Alamannorum ex antiqua patria expulsionem et receptionem eorum intra fines regni Italici, cum praesertim non gratulandi causa epistula scripta sit ob victoriam adeptam, sed ordinata fugitivorum Alamannorum condicione ad iram victoris mitigandam. quid quod verisimile admodum est eos ex patria profugos et per aliquod tempus per Raetias errabundos sedem stabilem a Theoderico accepisse in Pannonia post expeditionem demum Sirmiensem. eo enim ducunt et quod Ennodius inuit agros eos ita accepisse, ut possessores nulli propterea expellerentur (*nos contigit damna nescire*), quod in ipsa Italia fieri non potuit, potuit in agro hostibus nuper adempto per se opulento, sed a raris incolis adhuc habitato ideoque ulvis obsito. eodem traxerim quod ep. III 50 scripta et ipsa a Cassiodoro quaestore provinciales Norici iubentur boves commutare cum transeuntibus Alamannis; nam Alamanni per Noricum transeuntes quo tetenderint nisi in Pannoniam non perspicio. possis adeo huc referre quod legitur in chronicis Fredegarianis quae dicuntur l. 3 c. 21 post narrationem de victoria Chlodovechi ex Gregorio desumptam: *cum regem suum cernerent interemptum, novem ann. exules a sedibus eorum nec ullam potuerunt gentem comperire, qui eis contra Francos auxiliaret*. quamquam horum additamentorum et auctoritas exigua est et quod statim additur eos post novennium se tradidisse Chlodovecho coniecturae illi refragatur. utut est, si Alamanni a Theoderico sedes acceperunt in Pannonia, admodum verisimile est hanc epistolam scriptam post bellum, quod coepit a. 504, ad finem perductum, post errabundos in confiniis Italiae ibi collocatos, post conquestiones de ea re a victoribus Francis Ravennae motas dictatam esse anno demum 507.

III 1—4 scriptae sunt ad reges Wisigothorum Francorum Burgundionum Herulorum Varnorum Thoringorum, antequam erupit bellum inter Wisigothos ab una parte et ex altera Francos et Burgundiones, quo rex illorum Alaricus in proelio Vogladensi regnum vitamque amisit. accidisse id a. 507 testes omnes consentiunt. scilicet Isidorus in historia Gothorum regnum Alarici deducit ad a. 507, Gesalici successoris annos numerans a quingentesimo octavo; Gregorius Turonensis Chlodovechum, qui mortuus est a. 511, ait obiisse quinto anno post Vogladense bellum; adnotationes denique ad Victorem Tonnemensem id proelium referunt sub eius anni consulibus. ipsae hae epistolae, quibus Theodericus reges illos exhortatur ad concordiam retinendam, evidenter scriptae sunt imminente bello et optime conveniunt a. 507 incipienti.

III 5. 6. Importunus patricius creatur post depositos fascēs consulares, quos gessit a. 509.

III 8. 46. 47. Cautionum fortasse fiscalium, quas continet papyrus Marimiana n. 138, cum pleraeque adscriptos habeant sine certo ordine consules a. 487 (?), 499, 503, 504, 506, 507, 508, 510, una indictionem III = a. 510, media inter eas legitur haec: *cautio Valeri schol(aris?) inl(ustris) p(raefecti?) ad nomen Petri, per quem suscepit Venantio correctore Lucaniae et Brittiorum sol(idos) ñ. . . .* unde intellegitur per eos annos Venantium provincias eas rexisse. etiam quae in eadem cautione leguntur: *pittacium Verccundi ad*

nom(en) Rustici v. c. de titulis tertiarum sol. n. CCLVTSI adscripto a. 503, aliquo modo coniuncta videntur esse cum argumento cp. 8.

III 16. 17. 32. 34. 38. 40. 41. 42. 43. 44. vide ad I 24.

III 50 vide ad II 40. 41.

IV 1. Herminafrido Thoringorum regi quando Theodericus sororis Amalasuenthæ filiam Amalabergam in matrimonium dederit, disceptatur. rem tradit Jordanes *Get.* 58, 299, sed ut de tempore inde non constet. Procopius b. Goth. 1, 12 de matrimoniis duobus Alarici Wisigothorum regis cum filia Theoderici et hoc Herminafridi cum sororis filia refert ante narrationem de bello Francorum et Burgundionum cum Alarico suscepto a. 507; sed male interponit narrationem de societate inter Francos et Theodericum inita contra Burgundiones et omnino ita perturbatus est apud eum rerum ordo, ut inde de hac re nihil definias. maiorem auctoritatem sibi vindicant excerpta ex annalibus Italicis Anonymi Valesiani c. 69: *deinde* (post acta Romae a. 500) *sexto mense revertens Ravennam aliam germanam suam* (sic auctor errore) *Amalabirgam tradens in matrimonio Herminifredo regi Thuringorum*, pergens deinde ad aedificationes Theodericianas, inter quas primus est aqueductus Ravennae restitutus teste Cassiodoro in chronicis a. 502. sed matrimonium illud ne propterea referamus ad a. c. 501, obstat quod aedificia complura per Italiam facta a Theoderico auctor coniungit deflectens ita a temporum ordine. quam ob rem cum quae sequuntur pertineant ad extremos annos Anastasii et obitum eius a. 518, nuptiae Amalabergae secundum auctorem evenerunt intra a. 500 et 518 poterimusque eas ut reliquas res in quaestura a Cassiodoro tractatas recte referre ad a. 507—511.

IV 10. Edictum, quod omissum esse rex queritur (nam pro *misso* scribendum esse *omisso* monui in adnotatione monuitque ante me Gloeden *ostgoth. Edict.* p. 15) et quod Iohannem iubet additis quibusdam iterum proponere, ipsum est Theoderici id quod habemus cavens c. 123. 124: *capiendorum pro suo arbitrio pignorum unicuique licentiam denegamus, ita ut, si probabile fuerit, hoc agendi iudicis praestet auctoritas. creditor si debitori suo res sibi non obligatas violenter rapiat, intra annum criminis admissi conventus sub poena quadrupli praesumpta restituat, post annum vero in simplum debet exolvere;* id quod vidit Gaudenzius (*Zeitschrift der Sarigny-Stiftung, germ. Abth.* 7, 52), nulla autem idonea causa idem (l. c. p. 37 seq.) existimat edictum emissum esse aliquot annis post bellum Francicum a. 510, propterea quod c. 148 cavetur de servis aut colonis ab hostibus captis et reversis, quasi huc cogitarit scriptor non solum de bello aliquo certo, sed adeo de certo post id bellum intervallo. mihi videtur emissum mox postquam Theodericus Italia potitus est, significari autem ab Anonymo Valesiano c. 60 verbis his: *et a Gothis secundum edictum suum quo ius* (vel *quem eis*: cod. *quem eius*) *constituit, rer fortissimus in omnibus* (id est non in proeliis solis) *iudicaretur.*

IV 16. Arigeruus ex Gallica expeditione reversus urbi Romae rursus praeficitur, certe non ante a. 509.

V 10. 11. De Gallicana hae expeditione vide ad VIII 10.

V 16. 17. 18. 19. 20. De classe paranda quae hic ordinantur, componenda erunt cum narratione Procopii bell. Vand. I, 9 Theodericum nuntio adlato de obitu regis Vandalorum Trasamundi, qui evenit a. 523, et de caede uxoris eius, sororis suae Amalafredae ab ultione destitisse, cum classe se destitui sentiret: *ἐπεὶ ἀδύνατος ἐνόμισεν εἶναι στόλω μὲγάλῳ ἐξ Ἀβέρῳ στρατεῖσα*. quo alludere videntur verba epistolae: *non habet quod nobis aut Graccus imputet aut Afer insultet*.

V 33. Propter expeditionem Gallicanam vide ad VIII 10.

V 35. 39. Hispania Theodosio parere coepit a. 511.

V 43. 44. Trasamundus apud Vandalos regnavit ab a. 496 ad a. 523. sororem Theoderici Amalafredam uxorem duxit a. 500, cum inter eius ami gesta nuptiae eae referantur apud Anonymum Valesianum c. 68, et convenit, quod Ennodius adfinitatis eius meminit in panegyrico 13, 70 recitato inter a. 504 et 508. Gesaleus secundum Isidorum ehr. Goth. c. 37 Alarici regis ex concubina filius post patris mortem Narbone rex creatus, sed expulsus ex Gallia a Burgundionibus cum in Hispaniam se contulisset, inde eiectus est a Theoderici ducebus: *inde profectus ad Africanam Vandalorum suffragium poscit, quo in regnum posset restitui: qui dum non impetrasset auxilium mox de Africa rediens ob metum Theoderici Aquitaniam petiit ibique anno uno delitescens Hispaniam revertitur atque ab Ebbane Theoderici regis duce duodecimo a Barcinona urbe milionario commisso proelio in fugam certitur captusque trans fluvium Druentiam Galliarum interit . . . Theodericus . . . extincto Gesaleico rege Gothorum Hispaniae regnum XV annis obtinuit*. haec secundum eum auctorem pertinent ad a. 508—511, quoniam Alaricus obiit a. 507. Theodericus qui obiit a. 526 annos regni Hispaniae in actis suis ita numerat, ut 511 eius regni primus sit (*neues Archiv* 14, 241). his convenienter in laterculo regum Wisigothorum inter Alaricum et Theodericum perscribitur *Gesaleicus reg. an. III et in latebra reg. an. I*. denique in additamentis ad Victorem Tonnennensem adscriptum est ad a. 510: *his consulibus Gesaleus Gericum Barcinone in palatio interfecit: quo anno idem Gesaleus ab Helbane (sic) Theoderici Italiae regis duce ab Hispania fugatus Africam petiit: quae sequuntur: his cons. Gesaleus de Africa rediens ob metum Helbanis Aquitaniam petiit ibique latuit annum unum* errore, ut videtur, cum pertineant ad a. 511, adscripta sunt ad a. 513. itaque epistolae hae duae tractantes de Gesalei reditu ex Africa in Hispaniam egregie conveniunt a. 511.

VIII 1. Tempore mortis Theoderici a. 526 Aug. 30 in Oriente imperabat solus Iustinus, eique recte laterculus epistolam inseribit, cum in textu detur Iustiniano. nam ei soli convenit principis *longaevi* appellatio, cum eo tempore esset septuagenario maior,

eiusque creatus est per arma filius Eutharicus sine dubio eodem fere tempore quo consul processit a. 519 Iustini secundo. quod Iustinus et Eutharicus hic dicuntur *paene aequaeui*, quamquam hunc probabile est illo triginta circiter annis minorem fuisse, solitae huius stili exaggerationi acceptum referemus.

VIII 10. Tuluin quae gessit, ipse rex ait eum gessisse regnante Theoderico. expeditio Sirmiensis, quae prima ponitur, est anni 504 (v. ad II, 40) et pertinent ad eandem, ut monstrant praesertim verba *rediit veteranus egressus primaceus*, victoriae de Hunnis et de Vulgaribus, quorum hos constat eidem bello interfuisse, illorum certe novimus partem in iis regionibus degere (*cf. Zeuss die Deutschen p. 709*). Gallicana quae sequitur expeditio contra Francos suscepta anni est 510. Gallicana altera, qua Francis et Burgundionibus certantibus fines Gothorum Tuluin non solum tutatus esse dicitur, sed etiam protulisse, evenit a. 523 et 524. Gothorum quatenam in eo bello partes fuerint, aliunde parum constat. a Francis et Gothis coniunctis Burgundiones ad Vesorontiam devictos esse ait Gregorius hist. Franc. 3, 6; spectat praeterea ad eam expeditionem Gepidarum in Gallias custodiae causa profectio V 10, item expeditio Gallica V 32. 33. Procopii narratio b. Goth. 6, 12 collocata loco non suo si huc pertinet, ut videtur pertinere, societatem cum Francis Gothi inierunt et quamquam callida machinatione proelio, quo Burgundiones devicti sunt, non interfuerunt, parte praedae potiti sunt, id quod non male convenit cum Cassiodoranis.

VIII 15 senatum collaudat rex Athalaricus, quod episcopum urbis Romae omisso eo de quo antea cogitabatur candidato elegisset quem Theodericus commendasset. episcopus a Theoderico nominatus etiamtum vivo, confirmatus post obitum eius, neque Bonifatius esse potest creatus a. 530 neque, quae opinio est Useneri (comm. Mommsen. p. 761), Johannes creatus a. 532, quippe quorum neutrum Theodericus quadriennio vel sexennio antea mortuus designare potuerit, sed omnino intellegitur Felix IV creatus ipso eo anno, quo rex obiit, et quidem, ut ait diserte liber pontificalis (scilicet secundum epitomen Cononiam, quam hoc loco antiquam formam servavisse demonstravit Duchesnius in praef. p. LXII), *ordinatus ex iusso Theoderici regis*. sane quae de utriusque mortis diebus tradita habemus, ab hac epistula paullum recedunt. scilicet rex, secundum testimonium fide dignum chronicorum Italicorum c. 94. 95, cum quarta feria VII k. Sept., id est die Aug. 26 praecipisset, ut die dominico sequente, id est Aug. 30, Ariani invaderent ecclesias catholicas, post triduanum morbum eo ipso die extinctus est. contra pontificum catalogus Iohannem episcopum scribit obiisse eo anno die XV k. Iun. (= Mai. 18), Theodericum post eum die XCVIII (= Aug. 14); cessavisse episcopatum per dies LVIII (= Mai. 19 — Iul. 15); Felicem ordinatum esse die III id. Iul. (= Iul. 12); sedisse eum a. III m. II d. XIII, id est ab a. 526 Iul. 12 ad a. 530 Sept. 24; obiisse eum a. 530 die III id. Oct = Sept. 10; cessavisse episcopatum dies III (Sept. 25—27 vel Sept. 11—13); Bonifatium et Dioscorum per schisma electos esse diebus XXVIII ante huius mortem, quae accidit prid. id. Oct. (Oct. 14), id est die Sept. 17¹⁾; illum sedisse a. II d. XXVI, id est ab a. 530 Sept. 18

¹⁾ Subscriptio igitur epistolae eius (Mansi 8, 951 = Jaffé n. 881) VIII k. Febr. Lampadio et Oreste *vv. cc. cons.* recte iudicatur corrupta esse.

vel 28 ad a. 532 Oct. 15 vel 25. in his numeris confirmatis a libris quos habemus omnibus quamquam hic illic minores computantium scribentiumve erroresprehenduntur, eos non longe a veris aberrare ostendit epitaphium Bonifatii (Rossi inscr. christ. I n. 1029), sedis annos et dies confirmans, diem depositionis habens a. 532 XVI k. Nov. (Oct. 17). recte igitur Duchesnius (praef. p. CCLXI) numeros restituit sic:

Iohannes	13 Aug. 523	— 18 Mai. 526	a. II	m. VIII	d. XVI
Felix III	12 Iul. 526	— 22 Sept. 530	a. III	m. II	d. XII
Bonifatius II	22 Sept. 530	— 17 Oct. 532	a. II		d. XXVI

quam ob rem statuendum est Felicem vere a fautoribus suis creatum esse eo fere die quem liber pontificalis indicat mense Iulio; resistente factione adversa senatum de eo confirmando dubitavisse; regem paullo ante mortem ut id facerent senatui imperavisse et eo interim mortuo senatum ei iussioni obtemperavisse et de ea re scripsisse ad Athalaricum.

IX 1. Ildiricum filium Hunerici regis successisse Trasamundo Victor Tonnennensis ait a. 523, addens marito Trasamundo defuncto Amalafredam fugientem ad barbaros congressione facta Capsae captam et in custodia privata mortuam esse. id ipsum quo anno acciderit, ignoratur, sed videtur eius rei nuntius in Italiam adlatus esse non multum ante obitum Theoderici, quem Procopius bell. Vand. I, 9 scribit caedem Amalafredae multam transmisisse, cum classe idonea se carere sentiret (v. supra ad V, 16). ipsum de ea re ad Ildiricum litteras nullas dedisse et Athalaricum de ea scribere tanquam recens comperta epistula ostendit.

IX 15. 16. Iohannem episcopum Romae, ad quem prior epistula data est, non multo ante quam scripta est ordinatum esse ex ea intellegitur; antistes enim apostolicae sedi petitus, in cuius electione nefarias promissiones factas esse rex scribit, ipse ille sit necesse est successor Bonifatii eius cuius epistula meminit. ordinatus est Iohannes extremo anno 532; nam teste libro pontificali post obitum Bonifatii cessavit episcopatus per menses II dies XV, quod intervallum iusto longius Duchesnius (liber pontificalis I p. 283 n. 15) probabiliter refert ad moras natas ex ambitu a rege reprehensive.

IX 18 dedit Athalaricus tum cum *hostibus rei publicae resistebat*. Amalasuentha XI 1 dicitur *in ipsis primordiis contra Orientis principis votum Romanum fecisse Danurium*; illum ne offendant, non explanat Cassiodorus, *quae pertulerint invasores*.

XII 28 ut caput praecedens spectat ad famem caeli intemperie per Liguriam et Aemiliam obortam, cui rex ut subveniret, ex horreis publicis XXV modios panici singulis solidis vendi iussit, *dum possessori venire (sic ser.) non possit ad denos*, id est dum possessores ne denos quidem modios pro solido distrahere parati essent. quae de proeliis Gothorum contra Burgundiones et Alamannos narrantur, ea, ut verba indicant *sicut vos retinetis*, spectant ad tempora satis remota; cave ortum praesentis imperii referas ad Athalaricum. immo intelleguntur initia regni Theodericiani. ante ea Burgundiones Liguria ita

potitos, ut vel tributa Ligures regi eorum Gundobado solverent (Ennodius c. 160. 161), inde per Alpes Poeniam homines multos in servitutem abduxisse narrat Ennodius in vita Epiphani c. 138. ad Aemiliam usque Burgundiones excurrere ex hac epistula addiscimus. eadem innuit Burgundiones non tam victos esse a Theoderico quam Odoacris victori sponte cessisse, redeuntes autem clade aliqua afflictos esse. mox pace facta securitas esse nuptias Sigismundi regis Gundobadi filii natu maximi et Ostrogotho filiae Theoderici comperimus ex Ennodio (c. 163). item tum de remittendis Italis in Burgundia degentibus sive captivis sive fugitivis ab Epiphanio episcopo Ticinensi ad Gundobadum iussu Theoderici legatio suscepta est, quam anno 494 adsignat epistula Gelasii pontificis (n. 13 ed. Thiel; cf. Binding *Gesch. des burgund. Königreichs* p. 108). — Alamannorum subreptio quae dicitur ut posterior, ita et ipsa Theodericiano regno adsignanda est.

Venimus ad recensendos libros scriptos.

Codex archetypus.

Varias Cassiodori quas nos legimus in universum credibile est propius aliquanto ab auctoris autographo abesse quam scripta Varronis et Ciceronis per saecula multo plura librorum iniuriis exposita. excepta tamen brevi sententia VII 7 p. 206, 31—207, 1, quam habemus lapidi incisam in Africa reperto, et fortasse parte ea, quae communis est ordini tertio et quarto VII 42—VIII 10, exemplaria quae extant scripta editaque omnia redeunt ad archetypum unicum nequaquam vetustum et erroribus inquinatum non paucis, quales sunt hi:

60, 9 providere *LMON*, pondere *PXEF* coniectura proba, aere *RK* aut coniectura falsa aut vocabulo mutilo primis litteris in archetypo oblitteratis.

89, 11 excauendis *LR¹O^a*, excauendis reliqui coniectura.

95, 19 perscriptione *LRPMN*, praescriptione *KOXE* coniectura.

122, 6 occupata] *LRKM^a*, occupatae reliqui coniectura.

123, 6 incurserint *LR¹PMON*, incurrerint *R²XE*, incurserint *K*.

163, 1 simile *LRKP*, similiter *EF*, mille *Cuiacius* coniectura.

175, 25 unitatum reliqui, uni tantum *UF²* coniectura.

244, 10 cominens euenit *similiter corruptela libri reliqui, om. in sp. vacuo B*.

290, 29 uetera libri, utere *ego* coniectura.

307, 25 tundere *BZN*, intendere *KEF*, studere *ego* coniectura.

374, 4 sistere cernitur *male repetunt post votivum omnes*.

378, 14 matribus *omnes*, a tribus *edd.* coniectura.

Exceptionem aliquatenus faciunt epistularum inscriptiones; has enim cum meliores libri exhibeant et coniectas in laterculis, qui singulis libris praescripti sunt, et ante suam quamque epistolam, dupliciter traditas habemus, et inveniuntur aliquoties, quamquam raro, discrepantiae inter laterculos et textus, ut I 39 *Fausto* laterculus perperam, *Festo* recte epistula secundum libros meliores; II 26 *Festo* laterculus perperam, *Fausto* recte epistula; II 41 a laterculis librorum bonorum tam primae quam secundae classis abest, adest in textu eorundem librorum; V 14 *Severino* recte laterculus, *Severiano* epistula male. inscriptiones

ita ut in nostris libris bis repetitas lectas esse etiam in iis qui eos aetate praecesserunt inde praesertim colligitur, quod et boni libri primae classis, quae deficit versus finem libri quarti, et boni secundae, quae deficit versus finem septimi, eorundem librorum laterculos integros praescribunt. attamen probabile est archetypum auctoris exemplar inscriptiones semel tantum exhibuisse in laterculis et quod repetuntur ante ipsas epistulas, cura factum esse librariorum aetatis posterioris; nam non uno loco errores in laterculis describendis commissi ad textum sese propagaverunt. in libro sexto codicis *F* librarius inscriptiones epistulis praescripsit ex parte sumptas ex numeri eiusdem libri septimi, itaque cum haberet exemplum laterculis solis instructum, epistulis inscriptiones addens errore septimi laterculum adhibuit pro sexti. in libro septimo librarius codicis *P* omissa in laterculo ep. 34 praescripsit in textu epp. 34—41 (in qua desinit) inscriptiones vere pertinentes ad epp. 35—42, itaque archetypo usus est cum laterculo similiter carente ep. 34 et ex eo laterculo, non ex ipso archetypo epistulis singulis inscriptiones praescripsit. denique in libro decimo vera inscriptio ep. 20 servata est in sola epitome Britannica; plenorum codicum meliores (*BZN*) in laterculis ea carent, ipsis epistulis inseribentes inscriptiones epistulae proxime sequentis, paenultimaem autem ultimaemque eandem; deteriores (*EFK*) errore animadverso ep. 20 inscriptionem suam, sed male excogitatam adscribunt, ut manifesto appareat ex defectu laterculi hic quoque epistularum inscriptiones pessumdatas esse. eodem retulerim quod epistula IV, 47 in laterculo libri Leidensis inscripta *Gudisal saioni* in textu eiusdem libri et in Palatino tam in laterculo quam in textu inscripta est *G(u)odiscalco saioni*; scilicet qui inscriptiones epistulis praescripsit homo Germanus vocabulum Gothicum suae linguae aptavit. neque obstat quod in libris nostris inscriptiones epistularum aliquoties in textu leguntur emendatius traditae quam in laterculis, uno loco (II 41) adeo inscriptio in laterculo omissa in textu adest: nec magis obstat quod III 20 inscriptio in laterculo recte tradita *Trivuilae* in laterculis tam primae quam secundae classis eandem corruptalem *Griuvilae* subiit. translatio enim inscriptionum ex laterculis ad ipsas epistulas ante coepta est fieri quam scripti sunt libri nostri. nibilo minus nos magis ad commodum lectoris attendentes quam ad formam operis primitivam singulis epistulis suas inscriptiones reliquimus.

Laterculi cum ipsis epistulis ita concordant, ut inde intellegatur librum plene nobis traditum esse neque ullam epistulam excidisse. sed praeter errores commissos culpa librariorum posteriorum alii in iis deprehenduntur commissi ab ipso auctore sive, quod eodem redit, a librario eo qui archetypum exemplar conscripsit auctore moderante. Senarius cum comes patrimonii fuerit teste et epistula quarta libri quarti et ipsius quod superest epitaphio, in quattuor epistulis ad eum datis (IV 3. 7. 11. 13) appellatur *comes privatarum*. errore aperto, sed omnino eius qui syllogen ipsam curavit. similiter epistulam quadragesimam quartam libri primi cum evidenter appareat directam esse non ad senatum, sed ad populum Romanum, item quadragesimam tertiam libri quarti non magis ad senatum, sed ad praefectum urbis, item undecimam libri octavi ad senatum datam esse a Tuluin patricio, non ab Athalarico rege, hos errores omnibus libris communes probabile est redire ad ipsum operis euratorem, quem parum probabile est syllogae epistularum regiarum inserere voluisse scriptam a Cassiodoro sub nomine privati.

Sed licet variarum quae extant exemplaria omnia redire videantur ad unum exaratum non multum ante saeculum undecimum, ordines eorum constitui potuerunt ita inter se diversi, ut non a codicibus, sed a codicum generibus crisis pendeat, maxime in parte prima l. I—IV, 39 servata duobus librum ordinibus nobis primo et secundo, sed item in quinque libris extremis quatenus leguntur tam in exemplaribus pleuis quam in epitome Britannica, fortasse etiam in l. VI—VIII, 10, quorum codices duo qui extant tertiae classis ex parte secundae, ex parte quartae videntur posse equiparari. loquimur scilicet de libris probis et bonis: nam in variis quoque deteriorum propria est classium diversarum contaminationio ut verae crisis optimum subsidium, ita inseite facta omnia perturbans. quamquam consensus in falsis, quo in separandis ordinibus praecipue imititur, non semper ad archetypum commune referendus est, sed errores minores persaepe inde oriuntur, quod ab iis idoneis librariis caveat, neglegens quisque eos committat. ita in Cassiodorani 3, 7 *insubidum* vocabulum rariu servarunt boni libri ordinis utriusque, substituerunt *insipidum* utriusque deteriores: similiter 10, 11 *suspiciant* abiit in *suscipiunt*. 13, 16 *grauanter* in *grauiter*, et confunduntur ita *dilatatio* et *dilatio* (87, 17. 207, 32. 226, 3), *genius* et *genus* (13, 7), *libertas* et *liberalitas* (180, 30), *commendare* et *commolare* (217, 9). talia ut distinguunt scribam curiosum et doctum ab imperito et socorde, ita eiusmodi consensus ad propagationem librorum non pertinet.

Classis prima l. I—IV, 39.

Classem primam eam inuepauimus, quae ultra IV, 39 non procedit, in aliquot libris adeo iisque bonis neque mutilatis paullo antea fuit, scilicet Angelicanus fuit IV, 20, Phillippsianus n. 1685 IV, 39 in verbis 131, 28 *esse purpuratum*. laterculus quarti libri cum in optimis libris huius familiae Montisuessulano nobis *M* et Angelicano nobis *O* et Neapolitano nobis *N*, quos in apparatus retulimus, item in aliis et melioribus fere, Montisuessulano altero nobis *X* et Parisinis 2185 A. 2187. 2192. 2193 et Rotomagensi et Londiniensi 10098 integer adsit, commune archetypum mutilum fuerit necesse est. primam hanc classem collocauimus, non quod optima sit, quod longe secus se habet, sed quod tum, cum variae denuo describi coeptae sunt, haec pars prima quodammodo prodiit et in codicibus longe plerisque Cassiodorana reliqua ad haec inueniuntur adiuncta et horum textus ad secundi ordinis libros emendatus neque tamen prorsus abiectus. eminere inter codices numero multos duos eos, quos supra primo loco nominauimus, lectiones eorum ostendunt exactae ad secundam classem, sed ut Angelicano longe praestet Montisuessulanus, hunc multis locis solum ex hac classe veram veraeque propiore scripturam aut habere aut certe habuisse videri, cum secunda manus eiusdem libri et reliqui eiusdem ordinis omnes consentiant in interpolata, elenchus qui sequitur ostendit.

5, 3 inpolitās| inpositas *M^aE²F*, impostas *M^bZOX*

5, 7 conueniunt| conueni. *M^a*, conuenientes *M^bZOXEF*

11, 17 sauciatis| saucitū «bis *M^a*, sauciis bis *M^bZN*, sauciatis bis *O*

11, 6 declararentur| *M*, declarentur *ZNOEF*

15, 22 honorem| *M^a*, honore *M^bZNOXE*

- 20, 22 enim aduocationis officio] MZ^1 , enim adu. off. digni N , enim adu. off. dignum Z^2 , enim as dignitas adu. off. O , enim dignius adu. off. X , est dignius adu. off. E
 ornatus quod] ornatus quod M^a , ornatus qui M^bZNOEF
 17, 22 uiuacitatis] uicitatis M^a , uicinitatis M^bZNXE , in ciuitatis OF
 17, 30 uestigium] M^a , uestigia M^bZNOEF
 18, 25 occupatis] occupatrix M^a , otio patris M^bNOXEF
 19, 5 uenit] ueni M^a , ueniens M^bO^2N
 51, 9 quamuis histrio] q****strio M^a , quoniam (h)istrio M^bNOE
 52, 9 respiciens] ME^1 , respiciens NO , respiscens XE^2
 56, 14 butilani M^a , butilano M^bNX , butisano O , butalano E
 63, 12 huius] ius M^a , illius M^bNO
 67, 27 circumducto] eumducto M , conducto $NOXEF$
 78, 4 in aleam] M^a , in bella M^bZN , in bella in aliam O
 80, 26 illis] $M^a(?)$, illos $M^b(?)NOXE$
 uos] nosmet M^a *solus, recte fortasse*
 87, 15 sonae] M , personae NO
 89, 21 pro eminentibus] prementibus $M^a(?)$, promentibus OE^1 , promerenti-
 bus M^bNE^2
 91, 14 laudum medio] laudum M^a , laudem M^bZNOX , laude EF
 91, 17 perire] p****re M^a , prore M^bNO
 91, 30 parientiam] M , patientiam NOF
 94, 11 illud atque illud] illud atque M^a , illud aque M^bN , illud aque atque OE ,
 illud X
 94, 23 quae] M^a , quam M^bNE , qua in O
 94, 27 ingentia signina] ingentia signi. M^a , ingentia signi^{um} M^b , ingentia sagi-
 mina Z , ingentia signimina N , insigermina O , ingentia signa XEF
 101, 11 sanareae] sanare M^a , amare M^bNOXEF
 115, 20 qualemque] M , qualem NO , qualemcumque XEF
 128, 19 intentata] inte****tata M^a , intestata M^bNXE

Sed tamen non ex hoc ipso libro eiusdem familiae reliqui pendunt; habet propria sua bona quamvis non multa Angelicanus:

- 16, 1 quaeuis] O , quae MZN
 53, 18 seruit origini] O , seruitori gignit $MZNX$
 60, 10 fructum] OX^vE^2F , functum MX^tNE^1
 68, 27 auctoris sui] O , aetoris sui MXF , actionis suae N
 89, 11 excauendis] O^a , excauandis *reliqui cl. I (vide supra p. XXXIX)*

Ex his tabellis simul apparet, quanta licentia qui singulos codices scripserunt officio functi sint, neque fere, ubi differunt, de archetypi scriptura constare nisi adsumpto textu classis secundae. unde vel in non contaminatis et in suo genere bonis huius ordinis libris dittographiae et variae lectiones abundant, quarum etsi fieri potest ut quaedam ex ipso

archetypo descendant, pleraeque certe natae sunt exemplaribus primae classis inter se conlatis. praeter supra adlatas addo has.

- 53, 21 pro] *M*, quod *N*, quod pro *O*
- 62, 11 pretium] *M*, praemium (*supraser.* uel precium) *N*, praemium *OXF*
- 69, 12 reconstitui] *supraser.* uel strui *N*
- 87, 20 relinquitur] committitur *supraser. m. I* uel relinquitur *N*

Sed horum scribae si tradita corruerunt, continuarunt operam eius qui archetypum exaraverat; nam vix ullum genus corruptelae cogitari potest a quo is abstinerit. minusculis is quoque liber scriptus fuit (exempli causa 20, 26 *omne* in exemplaribus huius classis omnibus factum est *esse* permutatis compendiis *oc* et *ec*) neque aetate multo superasse videtur inde descriptos quos habemus vetustiores. hiatus plurium verborum omnibus libris non contaminatis insident locis his: 19, 10. 33, 3. 60, 31. 62, 18. 114, 15. 116, 24. corruptelas huius ordinis libris communes et ex parte gravissimas quaevis pagina apparatus nostri proponit. ex interpolationibus quasdam adscripsi.

- 18, 21 cuius est et probitatem moribus talibus imponere et districtiorem ecclesiasticam custodire] cuius est acquitatem moribus talibus imponere quem (*vel* quam) novimus traditionem ecclesiasticam custodire *cl. I*
- 84, 15 ad ornatum debent resurgere redivivum quam dolorem monstrare] *pro* quam *cl. I* antequam
- 85, 3 munificencia principalis] *m. regalis M^aNO* (principalis *M^b adscripsit*)
- 90, 5 cuius] cuius facinoris *cl. I*
- 131, 27 Hamali sanguinis virum] amare sanguinis virum *cl. I*

Nihilominus inter omnis generis sordes classis haec non solum saepenumero ubi inter se differunt melioris notae ordines duo *LR* et *P* calculo suo quaestionem dirimit, qua de re infra disputabitur, sed adeo locis non multis, quibusdam tamen contra *LRP* verum servavit, ex quibus adscripsi hos.

<i>cl. I</i>	<i>LRP</i>
4, 29 eventus	evectus
5, 24 probamus	prodamur
23, 11 detrahatis	trahatis
29, 23 illic a	illic <i>vel</i> ilico
31, 11 de cive quae	decusque <i>vel</i> de cuiusque
34, 12 hastam qua	hastam quam <i>LRP</i> , hastam quae <i>K</i>
68, 24 solium	solum
94, 27 signia <i>similiterre</i>	signa

Denique operis inscriptionem auctoris honores enumerantem exhibet Montispessulanus liber classis huius princeps (supra p. XII), cum absit a libris non contaminatis secundae.

Recensio haec denuo inquinata est a correctore eo, cuius sunt lectiones propriae Montispessulano alteri n. 4, nobis *X*, similibusque libris permultis. sane aliquoties is pro corrupta lectione librorum meliorum *MON* veram restituit, ut 87, 17 *dilatato* pro *dilato*.

sed id et si quid simile invenitur, casui dandum est coniecturaeve. secundae classis librorum copia ei emendatori nulla fuit, plurimis locis tradita temere in deterius mutavit, quales sunt hi:

cl. I meliores

12, 29. 13, 5 Siculorum	(si) clericorum
22, 23 comunit	om. X
65, 15 (g)navanter <i>vel</i> grauantur	gratanter XEF'
68, 23 suscipiente (om. saxo)	a suseipiente XEF'
101, 11 superstitionis	superstitionis populum XEK ²
108, 8 pura	plura XE ¹ F'
119, 4 per uim litigia terminentur	per iura litigia non terminentur XE ¹ F'

Invitus talia in apparatus rettuli, sed de textu, qualem exhibent KEF', recte iudicari non potest nisi haec recensione cognita.

Propria sunt huic ordini scholia rebus explicandis destinata, quorum specimen subieci, sicut leguntur in libro primario M. adsunt item aut omnia aut ex parte in NZK(ad ep. III 51)E Florentino Strozz. 23 aliis.

ad praef., p. 3. 8 Id est Quinti Horatii Venusini, qui dicit [*ep. I. 18. 71*]: et semel emissum uolat inrevocabile uerbum

ad praef., p. 3. 18 Alimonia pluraliter id est alendi curae

ad praef., p. 3. 23 Pretores dicuntur quasi preceptores civitatis et principes. idem et questores quasi quesitores, eo quod questionibus presunt. consilium enim apud eos est et cura. inde questura honor eorum dignitatis

ad I 2, p. 11. 6 supera] Id est equali uel maiore

ad I 2, p. 11. 28 comitiua] Id est nomen honoris comitis

ad I 2, p. 12. 5 blatta] Blatta uermis est lucifuga, quia lucem videre non potest, unde per noctem ambulat. a colore nuncupata, quae comprehensa manum tingit, unde et blatteum colorem dicimus, et inde blatta uestis talis coloris

ad I 2, p. 12. 8 conchylium] Murex coelea est maris, id est concha, dicta murex ab acumine et asperitate, quae alio nomine chonchilium nominatur, ideoque circumcisa ferro lacrimas purpurei coloris emittat, ex quibus purpura tinguntur et inde ostrum appellatum, quod haec tinctura ex teste humore elicitur. testa enim Latine Graece ostrum dicitur

ad I 3, p. 13. 7 Brutii et Lucaei populi sunt vicini Apuliae, unde illud [*Persii 6. 27*]: Brutia saxa, et Horatius [*sat. II. 1. 34*]: Lucanus an Apulus anceps

ad I 10, p. 19. 18 Denarium dictum, quia pro decem nummis imputatur

ad I 10, p. 19. 18 Solidum dictum, quia nichil sibi deesse videtur

ad I 10, p. 19. 20 Uncia dicta est, quod uniuersitatem omnium minorum ponderum sua unitate comprehendat

ad I 10, p. 19. 21 Libra duodecim unciis perficitur, tot constans unciis quot mensibus annus. dicta autem libra quod sit libera et cuncta alia pondera intra se contineat

- ad I 19, p. 25, 2* Muleta dampnum potest esse in pecunia sine sanguine, et quandoque in utroque pena est et in pecunia et in sanguine
- ad I 31, p. 31, 29* Panthominus, id est historicus, qui omnia genera facere et repraesentare scit ludorum
- ad I 35, p. 31, 3* Echinais parvus et semipedalis pisciculus nomen sumpsit, quod navem adherendo retineat, ruant licet venti, sevient procelle, navis tamen quasi radicata in mare stare videtur nec moveri, non retinendo sed tantummodo adherendo, hunc Latini moram appellaverunt eo quod cogat stare navigia [*Plinius l. n. 32, 1, 2*]
- ad I 35, p. 34, 4* Narrat Plinius Secundus in naturali historia [*32, 1, 7*], quod torpedo, id est concha ex Indico mari etiam procul et ex longinquo, quamvis praenatalidos lacertos faciat torpescere, vel si asta virgaque attingatur, quamlibet ad cursum veloces pedes faciat alligari. tanta enim vis eius est, ut etiam aura corporis sui afficiat membra
- ad I 39, p. 36, 22* Unde Homerus sic dicit [*Horat. art. poet. 111*]:
 die mihi musa virum capte post menia Troie
 qui mores hominum multorum vidit et urbes
- ad I 45, p. 40, 18* mathesis] id est doctrinalis scientiae
- ad I 45, p. 41, 22* Mechanisma est cum humanis artibus aliquod miraculum artificiale efficitur, quod quasi divinum et nequaquam humanum esse videatur
- ad II 3, p. 48, 15* Aonii] id est Thebani
- ad II 3, p. 48, 21* Cecropii] Atheniensis
- ad II 4, p. 49, 17* Siliquatium rebus omnibus mundinandis, id est vino et oleo et aliis, prudens definiuit antiquitas
- ad II 4, p. 49, 17* monopolii] id est pigmentarii *supra versum. in margine*: monopolium [sic] dicitur statio, ubi una res venditur, inde monopolium, id est pigmentarium
- ad II 4, p. 49, 19* Saio dicitur ille apud quem pignora deponuntur (pro actione aliqua terminanda *add. Flor. Stroz. 23 et E*) et dicitur saio ab exigendo. ab eo enim exiguntur, apud quem deponuntur
- ad II 20, p. 57, 25* alimonia, id est nutritura: alimonium, alimoni, id est alendi cura, unde dicit alimonia publica
- ad II 21, p. 58, 7* terrenam gratiam] id est terrenam utilitatem
- ad III 19, p. 89, 17* Si a venditoribus contigerit dignum precium extimari, ut nobiles honeste marmoreis sarcophagis sepellantur, non est iniquitas et ideo subiungit: sit modus in voluntate poscentium (*sic N. poscentium M^a, possidentium M^b*), id est venditorum
- ad III 19, p. 89, 17* taxo, taxas, id est extimo, extimas, ad venditores et emptores pertinet, qui mercibus precium extimant
- ad III 38, p. 98, 25* Avinio civitas est in Provincia
- ad III 41, p. 99, 27* Druentia fluvius est, qui influit per Provinciam
- ad III 47, p. 103, 6* Salamandra vocata, quod circa incendia valeat, cuius inter omnia venenata vis maxima est. cetera enim singulos ferunt, haec plurimos pariter interimit. nam si arbori irreperit, omnia poma venenis inficit et eos qui ex his comederint occidit. quod etiam si vel in puteo cadat, vis veneni eius potantes

interficit. ista contra incendia repugnans ignes sola animalium extinguit. vivit enim in mediis flammis sine dolore et consumptione et non solum quia non uritur, sed extinguit incendium [*Plinius h. n. 29, l. 74*]

ad III 51, p. 105, 28 hermula, id est statua sine manibus

ad III 51, p. 105, 30 Roscos equos Soli, id est igni, albos aeri, prasinos id est virides terre, nenetos id est ceruleos mari assimilauerunt antiqui. vel aliter. roseos Marti sacrauerunt, a quo Romani originem habuerunt, albos zephyris et serenis tempestatibus, prasinos flore et terrae, nenetos aquis uel aeri, ut dictum est

ad III 51, p. 105, 33 Bigam lunae iungunt, quia gemino cursu cum sole contendit, siue quia nocte ac die uidetur

ad III 51, p. 105, 34 Quadrigam soli iungunt propter quattuor tempora anni, uel quia quadrifido limite spacium diei metiatur. nam mane rubet, tertia splendet, meridie ardet, uespere tepet

ad III 51, p. 105, 34 Equi desultorii dicti sunt, quia desultores inde saliebant, prout quisque ad finem cursus ueniebat

ad III 51, p. 106, 4 Septem spacii currunt referentes hoc ad cursum septem planetarum, quibus mundum regi dicunt, siue ad cursum septem dierum praesentium, quibus peractis uite terminus consumitur

ad III 51, p. 106, 7 Eurippus, id est pavimentum vel tabula, ubi fervor maris depictus est, unde Eurippus feruor maris dicitur, et quidam Athenis sic est dictus, qui in feruore maris natus est

ad III 51, p. 106, 8 Oboliscus id est sagitta et ponebatur in medio circo ad honorem solis, quia per medium mundum sol discurrit. oboliscum autem Menfres rex Egyptiorum primus reperisse dicitur hae de causa. nam quodam tempore, dum Nilus solito more inundaret et palatii sui tecta repletet, indignatus idem rex in fluuium, quasi eum lederet, sagittam traxit. quo facto dicitur oculum unum amisisse. tandem auream sagittam ad honorem solis composuit et hoc facto lumen recuperavit. hae ex causa oboliscus in (*sic N. id M*) circo ponebatur [*Isidorus etym. 18, 31*]

ad III 51, p. 106, 21 Ouum in circo positum consecratur Castori et Polluci geminis fratribus filiis Lede et Iouis, unde idem geniti sunt

ad IV 4, p. 116, 20 Esse colloquia intelligimus, quando plures conveniunt ad loquendum aperte in cetum pro consultatione alicuius magni negotii

ad IV 4, p. 116, 20 Exceptiones autem fiunt, quando de multis eliguntur pauci ad secretiora consilia

ad IV 15, p. 121, 6 Dromones longe naves sunt a decurrendo dicte. dromos enim Greece cursus dicitur Latine. inde dromonarii dicti sunt, qui dromonibus praesunt vel eas remis impellunt.

Haec cum non superent saeculi undecimi vel duodecimi doctrinam haustam fere ex Plinianis et Isidorianis, quae ibi leguntur de Avenione et Druentia indicare videntur hanc variarum recensionem oriundam esse ex Gallia meridionali ubi item videbimus scriptum esse videri librum huius ordinis primarium Montispessulanum. habent praeterea scholia haec eam utilitatem, quod ubi adsunt omnia vel ex parte, ibi dubitari non potest de adhibito libro aliquo classis primae.

Classis secunda I—VII, 41.

Classis secundae codices, scilicet qui finiunt VII, 41 fin. deficientibus eius libri epistulis sex postremis, proficisci apparet ex archetypo eodem, idque mutilum fuisse pariter atque archetypum classis primae inde potissimum efficitur, quod eius ordinis exempla meliora *LRP* laterculum septimi libri plenum habent. exempla alia pura sunt, scilicet eadem quae habent laterculum plenum, alia et numero multo plura contaminata cum exemplaribus classis primae eademque excepto unico Breslaviensi 61 (infra n. 50) laterculum aut non porrigunt ad epistulas ab ipsis non relatas aut omittunt totum. nos de huius ordinis libris in apparatus relatis ex ordine disputabimus, scilicet de Leidensi *L*, Monacensi *R*, Florentino *K*, Palatino *P*, Berolinensi *D*.

Leidensis liber *L* scriptus saec. XII ut aetate inter huius classis exemplaria primum locum sibi vindicat, ita plane egregiae est simplicitatis et puritatis. epigramma dedicatorium *iure Senator* ect. hic liber solus fere servavit; certe abest a reliquis libris melioribus omnibus, quique habent praeter Leidensem codices Florentinus Laur. 23, 9 saec. XII, XIII, Matritensis Escur. D. III 21, Venetus II 22, Vindobonensis 3112, hi quattuor classis secundae, Leidensis publ. 93 unicus classis primae, denique ex classe quinta Londiniensis 12022, Vaticani Ottoboniani duo 174 et 335, Venetus II 20 cum apographo Mediol. Ambros. J 114, excepto primo recentissimi omnes aut pendent ex ipso Leidensi aut certe ex libro gemello deperdito. a dittographiis et adscriptis variis lectionibus codex Leidensis a manu prima solus fere ex Cassiodoranis immunis mansit, archetypum quod expressit unicam fideliter repraesentans et si quid errasset, id quod raro accidit, errorem cum cura emendans, ut ita supplevit vocabula omissa 17, 21. 19, 3. 93, 1. 102, 10. nihilo minus erroribus non caret sibi propriis neque ab ipso emendatis:

5, 16 tenuatur] teneatur	55, 26 sensimus] sensibus
12, 14 tam <i>om.</i>	56, 17 dictu] dictum
12, 29 suspicantium] suspicatum	59, 30 parem] pare
13, 22 impulisti] repulisti	61, 10 iniquum est] est in.
14, 7 euolauit <i>om.</i>	63, 19 coerceatur] coarceatur
15, 27 illustratus] illustatus	64, 18 cultisque] cultusque
17, 29 neoterium] neotherieum	66, 20 promererè] promemeri
18, 19 uolumus] uolumus	67, 17 de credita] decreta
24, 28 praecipimus] praecepimus	69, 13 nascentia] nascenti
28, 21 nostra] nostrae	70, 33 terris] terramenis
36, 19 iterum decernamus] dec. it. (iterum <i>om. R</i>)	71, 6 collecta] collata
40, 11 astronomus] astronomus	90, 19 quod] quia
40, 28 bucinat] bucinant	98, 12 romanae] romeęę <i>L^a: ubi vides archetypum Leidensis scriptum fuisse minusculis et cum littera a formae apertae</i>
41, 14 uenientium] uiuentium	
46, 10 lege] longe	
50, 11 iudicandus] iudicandus	100, 28 festinemus] festimemus

102, 6 oraculi oraculis	183, 32 rarissimum carissimum
102, 13 temptauerit temptauerint	183, 33 abundantiam abundantium
104, 7 anchorarum anachorarum	183, 38 tibi <i>om.</i>
108, 16 habitari habitare	185, 3 sic sit
117, 4 angustiore angustiore	187, 14 curiam <i>om.</i>
117, 33 sicilia silicia	187, 20 conserat conferat
119, 4 distabit distabat	196, 17 ratio oratio (<i>cum TU</i>)
120, 10 possint possunt	201, 13 facies facis
129, 33 liberos libros	203, 3 discingere disiungere
131, 27 hamali hamalis	203, 13 constat constet
144, 10 aliqua alia	205, 10 ut aut
145, 13 uocabaris uocaberis	205, 30 ad auentini aduentini
148, 31 paruitas prauitas	206, 30 nigilibus nigili
151, 21 discursus discursos	208, 2 odiosissimum odiodissimum
165, 27 occultatur occultatur	208, 30 laudabilem laudabiliter
167, 5 coae co ae	213, 22 et <i>om.</i>
177, 5 delictis dilectis	213, 23 praefecimus perfecimus
177, 25 singulare singulere	214, 8 inueniri inuenire
183, 21 petitur patitur	

qui cum non redeant ne in libris quidem huic proxime coniunctis *KK*, ostendant eos non ex *L* descriptos esse, sed ex archetypo eius; nam quamquam multi eorum ex eo genere sunt quos quivis librarius inter scribendum emendet, aliis locis, maxime ubi verba omissa sunt, medella nequaquam in promptu fuit et omnino, si illi ab ipso Leidensi penderent, earum lectionum vestigia certa non deficerent. sed *KK* etsi Leidensis non filii sunt, sed fratres magis, fratres esse admodum degeneres ex errorum ipsis priorum specimen infra proposito apparebit cum hoc nostro collato. omnium maxime libri bonitas eo apparet, quod vix usquam tradita mutavisse invenitur coniectura sive felici sive infelici; unico loco 62, 25 vocabulum *tibi* ita videtur adieccisse ab ipso primum omissum et omissum item in libris classis primae.

Emendatus est Leidensis eodem quo scriptus est saeculo a librariis duobus, quorum tamen cum manus certo distingui nequeant, eadem nota (*L*²) significantur. codice adhibito emendationem factam esse inde efficitur, quod plerisque locis modo scripta recte mutavit (ut 19, 4. 21, 19. 68, 3. 69, 31. 84, 3. 90, 19. lat. IV, 14. 115, 8. 119, 3. 190, 16. 209, 16. 216, 3. 217, 7), modo et etiam saepius omissa supplevit, ut plura addidit 72, 16. 152, 28. 181, 1. 190, 31, singula vocabula 5, 3. 46, 12. 62, 30. 71, 10. 73, 15. 19. 85, 16. 96, 30. 100, 17. 102, 7. 104, 24. 108, 29. 132, 17. 155, 21. 183, 29. 185, 7. 192, 32. 204, 2. 209, 21. eodem codice et emendatorem usum esse et librarium per se probabile est neque quicquam refragatur; quod ille 159, 28 ex *pithiæ* fecit *pitziæ*, 160, 26 *patzenis* ex *pathenis*, suadet ut libro usi sint ita scripto ut littera formae a saeculo inde XI passim obviae ζ (Wattenbach *lat. Palaeographie* ed. 4 p. 65) vere ζ etiam pro *h* accipi posset. itaque praestantia codicis non librario soli accepta ferenda est, sed item correctori. at ut fit is ut pleraque ad archetypum formavit, ita aliis locis a coniecturis non abstinuit et dittographias quoque quasdam intulit; qui loci plus minusve suspecti subnotantur.

- 17, 20 celebratam L^1 et reliqui, col. esse L^2
 34, 6 complere L^1 et reliqui, compellere R , nel compellere *add.* L^2 , *ex coniectura recta*
 52, 9 resipiens L^1RM , resipiscens P et *plerique*, nel resipiscens *add.* L^2 , *ex coniectura ut videtur*
 63, 12 *inc.* L^1 , huius P recte ut videtur, iuris L^2R , *ex coniectura falsa*
 84, 2 emendatur L^1PDN , non emendatur L^2R *ex coniectura falsa*
 97, 3 flectere L^1 et *plerique*, plectere P , nel plectere *add.* L^2 certe non *ex coniectura*
 137, 17 agnoscitur L^1 , non agnoscitur L^2 *ex coniectura falsa*
 165, 27 occultatur (*pro* occultatur) L^1 , occultetur L^2 *ex coniectura falsa*
 185, 15 habiturus L^1 , habiturus es L^2 *ex coniectura falsa*
 188, 23 fuerit moribus L^1P recte ut videtur, moribus fueris U , fuerit moribus forte $RKEF$, mor. fuer. forte T , fuerit forte moribus L^2
 191, 26 lascinae L^1 et reliqui, lasciuiae L^2R male
 221, 4 quis L^1R , quisque L^2 *coniectura ut videtur, sed recta, et reliqui*

Horum pleraque eum ex coniectura posita esse videantur, pauca, ut *plectere* 97, 3 et *forte* 188, 23 fortasse ex margine archetypi sumpta sunt vel aliunde adseita; certe non sufficiunt, ut emendationem statuamus factam esse duobus exemplaribus adhibitis.

Monacensis liber R ut proxime accedit ad Leidensem descriptus, ut diximus, ex archetypo eodem, ubi ab eo recedit, raro, ut supra vidimus, meliorem lectionem praebet, plerumque errat. errorum quamquam nullum genus alienum est ab huius librarii incuria, frequentissime peccat (ut vidit Krusehius) vocabulum aliquod paulo ante scriptum repetens loco non suo nec raro propter id expellens alterum similiter formatum:

- 16, 8 accepit *repetitum ante* custodit (*em.* R^b)
 20, 8 mancipia eius *repetitum ante* breones (*em.* R^2)
 24, 12 uidetur *repetitum ante* probatur (*em.* R^b)
 41, 3 *ex* reparabilem *petitum* reparauit *ante* monstrauit (*em.* R^b)
 52, 24 uideatur *repetitum pro* praebatur (*em.* R^2)
 69, 25 dissolui *repetitum pro* definiri (*em.* R^2)
 71, 8 *propter* labore *substitutum* laboris *pro* perfectionis (*em.* R^2)
 81, 26 amor *repetitum pro* gloria (*em.* R^2)
 123, 11 defendi *repetitum ante* largiri (*em.* R^b)
 136, 14 amoenitate *repetitum v. 15 pro* suauitate (*em.* R^2)
 139, 4 *propter* chori *repetitum* choris *ante* organis (*em.* R^2)
 161, 25 praesumptione coniuncti] coniunctione praesumptione coniuncti (*em.* R^2)
 165, 32 *ante* quem *anticipatum quod est v. 33* intolerabilis
 168, 27 gaudebat *repetitum v. 28 pro* placabatur (*em.* R^2)
 176, 11 distribuit *repetitum pro* largitur (*em.* R^2)
 185, 20 *propter* honorem *substitutum v. 21* honores *pro* labores (*em.* R^2)
 215, 24 *meliora* *repetitum pro* potiora (*em.* R^2)

Sed hi errores, quorum partem ipse sustulit, cum negligentiam tantummodo prodant, aliis locis iisque multis textum interpolavit aut glossa substituta aut vocabulo male intruso aut alio genere corruptelae, quae vitia praeter hunc librum et inde descriptum Admontensem in alio nullo comparent.

14, 12 laude honore	97, 1 dubio iudicio
20, 26 igitur ergo; <i>item</i> 31, l. 165, 17. 185, 26	104, 27 gratia gloria
23, 26 decernimus praecipimus	106, 6 summitates dignitates (<i>em. R²</i>)
24, 7 ne ut	111, 4 sociamus coniungimus
41, 29 maturabis curabis	120, 17 pannoniam coloniam
46, 12 festinare properare	130, 12 radit redit <i>R^a</i> , vel rodit <i>add. R^b</i>
49, 5 praestate prebete	135, 3 cognoscant gaudeant (<i>em. R²</i>)
52, 14 repetimus praecipimus	135, 27 quam ad quam
53, 22 altera altera adhuc	141, 3 auri pretio auro
55, 3 benignitatis pietatis	145, 18 culmen ordinem (<i>em. R²</i>)
56, 24 postremam extremam	145, 26 securam pura (<i>em. R²</i>)
65, 26 dilatione dubitatione (<i>em. R²</i>)	148, 2 commisisse constituto
66, 24 stultitiae insticiae	151, 18 parere pendere (<i>em. R²</i>)
67, 15 releuasse recreasse	155, 13 praesumantur praeparentur
67, 27 labio labore	165, 3 scelus gemis
70, 5 quae aequae enim	167, 16 tibi gratiae nostrae gratie tue
70, 28 commentum commercium (<i>em. R²</i>)	170, 2 inuitavit nocavit
71, 31 cantabilis laudabilis cantabilis (l. et c. <i>R²</i>)	177, 20 considet considet etiam
81, 8 dilatione probabili dignatione lau- dabili	182, 22 amittit perdit
87, 5 laicorum a laicorum	187, 19 feturas profuturas
	194, 19 iudex iudex (<i>em. R²</i>)
	201, 10 salute remedio
	214, 6 expedire explicare (<i>em. R²</i>)

A dittographiis et variis lectionibus paucis locis exceptis (71, 31. 130, 12) librarius abstinuit, neque ulla apud eum vestigia reperiuntur contaminationis classis secundae cum prima. at cum primae classis nostrae exemplum non haberet, habuit quod accederet ad librum nostrum *E* vel potius fuit eiusmodi codex inter subsidia eius viri docti, cuius est recensio libro *E* proposita, nam ipsum *E* vel gemellum si habuisset Monacensis librarius, certe non substitisset in libro septimo mutilo. eo ducunt lectiones hae:

105, 31 nubilae nubilo (<i>E</i>)
166, 25 expromere exprimere (<i>E</i>)
183, 34 quae <i>LP</i> , copiae <i>EF</i> recte ut videtur, copie que <i>B</i>
187, 16 satiare sociare (<i>E¹</i>)
209, 29 permota permoti (<i>E</i>)

Ex his reliquis similitudines insuper haberemus utpote casu effectas, nisi esset tertius locus coniungens lectionem duarum familiarum.

Hic quoque codex emendationem subiit et in universum corrector eum meliorem fecit multis locis omissa vocabula recte supplens, aliis non paucis, quorum partem supra

indicavimus, mendas tollens. sed ut loco supra citato 71, 31 interpolationem auxit, ita aliis quibusdam lectiones adscripsit falsas, quarum quasdam subieci praescripta lectione manus prioris:

- 13, 27 genus] genius (*PKME*²)
 59, 8 nauanter] gnauiter
 106, 19 missibus] missilibus (*MOX*²)
 107, 7 casarum] causarum (*XE*)
 123, 6 incurserint] incurrerint (*XE*)
 146, 10 fertura] latura
 170, 16 propter] causa (*Paris. 2191*)
 175, 5 non] quam (*EF*)
 184, 21 conscientia] conscia (*E¹F*)
 187, 2 *voc. omissum a R¹ in spatio vacante supplevit* indultis (*KE*)
 207, 28 unum] cum unum

Ita cum probabile sit emendatorem usum esse eo ipso exemplo quod descripsit librarius, confirmatur inde quod supra ex loco 183, 34 effecimus ad archetypi marginem quasdam lectiones adscriptas fuisse ad familiam *EF* referendas. reliquae inter glossas coniecturasve referri poterunt, quarum non paucas in verborum ordinem a scriptore receptas esse supra vidimus.

†

Florentinus Laurentianus 89, 23, nobis *K*, est ex genere contaminatorum, sed inter eos longe optimus; scilicet qui eum scripsit, ei copia fuit praeter codicem, quo quinque ultimi libri variarum continebantur, duorum aliorum classis primae alterius, alterius secundae. utriusque certa vestigia apparent in dittographiis a librario *K* in ipsum verborum ordinem receptis:

<i>I</i>	<i>II</i>	<i>K</i>
37, 18 designauit	dictauit	designauit uel dictauit
41, 25 bibere	uiuere	uiuere uel bibere
41, 27 putetur	aestimetur	extimetur uel putetur
46, 5 dicatus annus	dicatum tempus	dicatum uel dicatus annus

Item lectiones, quae primae classis aut sint aut certe esse possint (nam ubi *K* in vera lectione tam cum prima classe consentit quam cum Palatino secundae, dubium est ad utram sese applicaverit), observavi has:

- 14, 11 largitionum] *I et PK*, largionum *LR*
 17, 28 subducunt *I et PK*, subdicunt *LR*
 19, 27 angustius *I et PDK*, augustius *LR*
 19, 31 cuncta *I et K*, contra *II*
 22, 22 desultatione *I et K*, de resultatione *II*
 22, 23 conuenit *I et K*, uicinam *II*
 23, 1 utilitate *OEK*, nilitate *II et plerique cl. I*
 23, 26 praedieto *I et PK*, supra dicto *LR*

- 38, 1 congeninata *I et K*, congeniata *II*
 46, 20 merita *O*, munera *II et plerique cl. I*
 46, 22 gratia *I et PK*, gramina *LR*
 47, 30 uestigia *I (praeter M^a) et K*, uestigium *II et M^a*
 48, 14 libris *I et K et ex cl. II R¹*, labris *II (praeter R¹)*
 49, 31 quae emolumentorum *I et PK*, quaemolumentorum *LR*
 64, 23 adgressurum *I et PK*, adgressum *LR*
 84, 2 non datur *I (plerique, tantum emendatur O) et K*, emendatur *II et M^a*
 99, 15 (a)egrescentibus *I et PK*, egressentibus *LR*
 101, 20 pietas *I et K*, pietatis *II*
 106, 2 utrumque *I et PK*, utrum *LR*
 119, 7 multo *I et PK*, multos *LR*

Accedunt scholia classi primae propria in Florentino libro relata certe ad l. III ep. 51 (supra p. XLV). sed quamquam inde certo colligitur primi ordinis librum Angelicano simillimum a librario Florentini adhibitum esse, lectiones inde petitae in principio solo reperiuntur, deinceps rareseunt et adeo evanescunt: scilicet intellexit scriba secundi ordinis codicem non solum pleniorum esse, sed etiam emendatiorum et alterum mox abiecit. potest igitur codex Florentinus cum aliqua cautela ita tractari, quasi esset classis secundae.

In secunda classe ubi differunt *L* et *R* neque suam viam ingreditur *K*, medium quodammodo locum inter eos tenet. scilicet in erroribus aliquoties ad *L* accedit:

- 138, 25 luci] lucis *LK*
 138, 26 pastoribus] postoribus *L^a*, posterioribus *K*
 162, 33 naucleri] nauclerii *LK*
 215, 13 commotionis] commotionis *LK*

saepius autem errat una cum libro *R*:

- 58, 22 commodet] commendet *RK (cum N)*
 60, 9 pondere] providere *L*, aere *RK*
 IV, 31 *inser.* niro uenerabili] uenerabili *R¹K*
 108, 2 tantum] tamen *RK*
 117, 31 inputet] imputetur *RK² (cum XI)*
 126, 2 est quidem] quidem est *RK (cum N)*
 134, 4 seditionum] seditionem *R¹K*
 143, 7 concludit] concludit *RK*
 156, 9 clausarum] causarum *R²K*
 165, 37 igitur] ergo *RK*
 169, 30 largitate] largate *RK*
 188, 23 fuerit moribus] fuerit forte moribus *L²*, fuerit moribus forte *RK*
 213, 23 perfecimus] praefecimus *RK*
 219, 19 redire] redigi *RK*

Uno loco ex his 60, 9 commune archetypum probabile est hiasse et cum superesset fere *providere*, Leidensem inde effecisse *providere*, alium scribam non admisisse nisi tres litteras postremas. veram lectionem *K* non solum passim retinet, ubi *L* et *R* dissentiant faciens

eum textu meliore et saepius quidem eum *L* quam eum *R*, sed etiam contra utrumque aliquoties verum servavit. in parte ea, ubi classis primae codicis librario copia fuit et eum haec *K* veram lectionem tradit, consensus is ad contaminationem referri potest. sed etiam in sequentibus IV, 40—VII, 41, quae absunt a classe prima, quibusdam locis licet raris nec magni momenti praestat tam Leidensi quam Monacensi:

- 136, 3 parhippum *KP*, pahippum *LR*
 136, 24 metus *KP*, motus *LR*
 137, 23 nastauerunt *KP*, nastauerat *L¹R*
 155, 17 ausere *K*, ansere *LRP*
 156, 9 causarum *KR²P*, clausarum *LR¹*
 159, 29 infirmitatis *KP*, infirmitati *LR*
 163, 29 praescriptio *KP*, perscriptio *LR*
 168, 29 finxerunt *KP*, fixerunt *LR*
 169, 20 in speram *KP*, in feram *LR*
 176, 10 praescriptione] *P*, proscriptione *K*, perscriptione *LR*
 178, 32 regalem genium] *K*, regule regale genium *P*, regale ingenium *LR*
 183, 27 probatur] *KP*, probantur *LR*
 208, 22 dispendiosa] *KP*, dispensiosa *LR¹*
 212, 13 regina *KP*, regia *LR*
 221, 4 quisque *KP*, quis *L¹R*

In inscriptionibus quoque epistularum compendia sollemnia eum libri *LR* plerumque solvant, *K* in laterulis praesertim plerumque ea recte repraesentat. itaque qui hunc scripsit, aut codice usus est his locis emendatiore quam sunt *LR* aut, quod item fieri potest, in hac quoque parte pariter atque in primo libro codices duos habuit, alterum conspirantem eum *LR*, alterum indolis diversae. hoc fortasse praefendum, quoniam 159, 20 pro nomine *Anduit* in *LRP* traditum in Florentino libro legitur alterum *Ocevi* certe non coniectura exegitatum et rediens in libris *EF*. Sed obscurantur haec libri Florentini virtutes permultis interpolationibus ab hoc scriba magna eum licentia in textum adscitis, quarum exempla eum quaevis apparatus pagina exhibeat, hoc loco sufficere attulisse et dittographias aliquot non repetitas ex classium primae et secundae differentiis et locorum duorum mutilorum supplementa falsa:

- 34, 28 deuotione] fide *EF*, deuotione vel fide *K*
 40, 23 calamos complet] calamos complet vel in calamos complere *K*
 41, 25 mechanicus] mechanicus vel mathematicus *K*
 48, 8 uelut] multum vel uelud *K*
 180, 7 nesciat habere *P*, habere *LR*, habere non debeat *K*
 214, 12 excusatio uictualium tollitur *E*, ex uictualium tollitur *LR*, ex uictualium summa tollitur *K*

item substituitur in hoc libro numerus finitus *decem* 187, 9. 220, 25, ubi in libris non corruptis legitur *tot* et ep. I, 39 inseritur locus *non ergo . . . praestatur* petitus ex ep. IV, 6.

Emendationes post tempus ad librum Florentinum adscriptas insuper habuimus; adhibitum esse a correctore primae classis librum aliquem ostendit inter alios locus 106, 32.

Vaticanus Palatinus 273, nobis *P*, saeculo XII descriptus est ex codice scripto iisdem, quibus apographi scriptor utebatur, compendiis, ut mendae quaedam ostendunt:

- 69, 26 natura (= \widetilde{na})] materia *P*^a
 102, 29 naturae (= \widetilde{ne})] nec *P*
 106, 24 romani] rationabili *P*

quique hic illic variam lectionem adscriptam haberet, propter quam in apographo reperiuntur locis quibusdam aut variae lectiones adscriptae aut dittographiae in textum admissae:

- 55, 29 vicinitate] *P*^v et reliqui, civitate *P*
 82, 14 connascitur] coniungitur et connascitur *PD*
 86, 13 praecipuus] conspicuus et praecipuus *P*
 88, 24 prodantur] producantur vel prodantur *P*
 97, 10 securitatem] *P*^v et rel., scueritatem *P*
 120, 28 initiis] initiis et primordiis

Librarius cum quae scribebat intellegeret, in locis corruptis vel hiantibus aliquoties spatium vacuum reliquit, ut 100, 3. 158, 23. 181, 7. 187, 21. 190, 5. 217, 17, saepius tradita coniectura emendavit aut perscripta iam, quibus locis cum res ei vix unquam successerit, secunda scriptura longius a vera distat quam primitiva:

- 58, 9 meruerat] *P*^a, non meruerat *P*^b
 68, 15 mox] *P*^a, mox ut *P*^b
 98, 29 consuetudinem] *P*^a, et consuetudinem *P*^b
 114, 21 quidem quae] quod quae *P*^a, quidquid *P*^b
 117, 7 nictualibus] nictualus *P*^a, nictualum *P*^b
 129, 16 abditis] *P*^a, in abditis *P*^b
 132, 4 destinare] destinare *P*^a, destinasse *P*^b
 164, 8 neglegantur] *P*^a, non neglegantur *P*^b
 165, 15 solaria] *P*^a, solacia *P*^b
 184, 31 cedimus] *P*^a, concedimus *P*^b
 189, 6 vultu proditur quod tacetur] *P*^a, vultu proditur quod lingua tacetur *P*^b
 219, 16 uendebantur] uidebantur *P*^a, uidebantur obnoxii *P*^b

aut antequam verba exararet:

- 14, 12 crevit conservationis laude quantum profecerat dignitate] er. cons. l. meritorum profecerat dignitate *P* (*offendit omissum tantum*)
 60, 9 providere] pondere *P* coniectura proba
 72, 18. 165, 23. 191, 15 utillim-] utilissim- *P*
 79, 12. 80, 19 Alarie-] Inalarie- *P*
 98, 25 nulla fieri uiolenta] nullam fieri uiolentiam *P*
 100, 6 alimonia reperta] alimoniam repertam *P*
 102, 30 erementi] incrementi *P*
 107, 19 architectis] architeeticis *P*

- 128, 20 minus ne] si quo minus *P*
 182, 31 non] non tam *P* (*offendit omissionem* magis)
 219, 15 penso] tam penso *P* (*ex eadem causa*)

Quamquam in hac interpolatione modeste scriptor se gessit, caute utendum est libro ab eiusmodi homine profecto et maxime in grammaticis differentiis et minoribus omnibus magis standum est testibus veracitatis simplicioris. praeter interpolationes has et huius generis alias Palatinus inquinatus est compluribus mendis, quarum partem certe ad archetypum eius redire efficitur ex consensu libri Berolinensis *D*. exempla infra p. LVI proposita ad demonstrandum consensum libri Breslaviensis n. 62 cum Palatino cum ita proponantur, ut lectiones Palatino propriae et mendosae a bonis distinguantur, satis sufficient ad demonstranda eius libri vitia; pauca alia subieci:

- 82, 21 difficile provenit] raro contigit (*contingit D*) *PD*
 166, 27 ori tuo — placuisti *om.* *P*

In universum quamquam libri ordinis prioris *LRK* Palatino emendatiores sunt, propria utilitas huic quoque tribuenda est. opitulatur Palatinus saepissime Cassiodorani non solum eo, quod, ut supra p. LIII vidimus, aliquoties consentit contra *LR* in lectione vera cum *K*, sed item plurimis corruptelis, quas libri tres illi communes habent, recte medendo. et prima quidem classis quatenus pervenit, dissensum inter eam et secundam saepenumero decedit liber *P* accedente aliquatenus Berolinensi:

5, 9 nomine] <i>PD et I, om. LR</i> (<i>deficit K</i>)	<i>ep. 5 inser. patricio om. in laterculo</i>
11, 10 adorandi] <i>PD et I, adornandi LRK</i>	<i>LRK</i>
12, 17 generat] <i>I, generant PD, gerat LRK</i>	81, 1 sunt] <i>P et I, sunt inter nos LRK</i>
13, 9 quo] <i>PD et I, quod LRK</i>	85, 12 tuis] <i>P et I, om. LRK</i>
13, 12 necesse est] <i>PD et I, necesse est</i>
ut <i>LRK</i>	90, 1 ei] <i>I, ei et P, ut LRK</i>
15, 7 togatis cleri] togati solari <i>LRK¹</i>	94, 2 retulisse] <i>I et P, contulisse LRK</i>
16, 8 et] <i>PD et I, ut LRK</i>	95, 26 est] <i>I et P, om. LRK¹</i>
18, 3 ideoque] <i>PD et I, ideo LRK ex</i>
<i>correctione</i>	97, 6 publica] <i>I et P, om. LRK¹</i>
19, 11 inflexis] <i>PD et I, om. LRK^a</i>	98, 4 motu] <i>I et P, motus LRK</i>
21, 7 sacrum] <i>PD et I, sacrarium LRK</i>	98, 25 qua resides] <i>P, qua residis I, quam</i>
regis <i>LRK</i>
21, 22 artes] <i>PD et I, arte LR, artem K</i>	103, 8 lubricis] <i>P, lumbricis LRK, lubricis</i>
lumbricis <i>I</i>
54, 28 studia] <i>PD et I, om. LRK¹</i>	103, 32 tractanda] <i>P et I, coaptanda LRK</i>
59, 9 uos] <i>P et I, om. LRK</i>	105, 7 histrionibus] <i>P et I, in histrionibus</i>
<i>LRK</i>
60, 19 superbia] <i>P et I, superna LRK</i>	106, 32 raros] <i>P et I, aut LRK¹</i>
64, 4 largitionum] <i>P et I, largionum LRK</i>	108, 29 quod per] <i>P et I, quidquid LRK</i>
68, 15 mox] <i>P^a et I, mox ut LRKP^b</i>	109, 1 subterraneis] <i>P et I, terraneis LRK</i>
68, 34 haec] <i>P et I, haec supra dicta LRK</i>	<i>I. IV ep. 35 inser. albini om. in textu LRK</i>
69, 21 in] <i>P et I, quae in LRK</i>	115, 34 elatus] <i>P et I, elata sunt LRK</i>
<i>I. III ep. 3 inser. ad Thoringorum regem</i>
<i>om. in laterculo LRK</i>	128, 7 copiosos] <i>P et I, copiosas LRK</i>

A lectionibus manifesto falsis, quales permultae reperiuntur in classis primae libris, *PD* perpetuo abstinent excepto loco uno 89, 17, ubi *P* et classis prima pro vera lectione servata in *LRK iniqui sub* habent *iniquitas ab*, casu opinor; nam evidenter apparet non adhibitum esse a scriptore libri *P* exemplar aliquod primi ordinis, sed consentire classis primae libros et *PD* locis supra recensitis propter archetypum commune. — Deinceps quoque in parte IV, 40– VII, 41 similiter *P* passim praestat libris supra enarratis:

143, 13 per] <i>P. om. LRK</i>	174, 8 felix] <i>P. om. LRK¹</i>
144, 15 cant] <i>P. fiant LRK</i>	177, 7 est] <i>P. om. LRK</i>
146, 4 suo] <i>P. om. LRK</i>	177, 27 etiam] <i>P. om. LRK</i>
150, 4 extantibus] <i>P. excitantibus LRK</i>	180, 7 nesciat habere] <i>P. habere LR, habere non debeat K explens</i>
154, 6 anno] <i>P. ano LRK</i>	185, 23 nelle] <i>P. om. LRK</i>
155, 29 saena] <i>P. om. LRK</i>	196, 1 optimum] <i>P. opimum LRK</i>
159, 10 expectet] <i>P. expetitet LR, expeditet K</i>	202, 15 in illa provincia] <i>P. in aliam provinciam K, illam provinciam LR</i>
165, 15 solaria] <i>P^a, salaria LRK, solacia P^b</i>	217, 26 conscientiae] <i>P. scientiae LRK</i>
167, 31 releuare] <i>P. reuelare LRK</i>	

Secunda manus libri Palatini, si quidem est secunda (neque enim facile distinguas inter *P^b* et *P²*) similia intulit, ut

102, 31 inadiuuata] ea inadiuuata uis

aliaque similia offendes 103, 2. 3.

Aut Palatini libri gemellum aut, quod magis probabile est, cum nonnunquam (139, 17. 166, 7) Palatini libri lectiones habeat ab emendatore excogitatas, ipsum cum adhibuit is qui scripsit librum Breslaviensem 62 (infra n. 51); nam complures lectiones in nullo alio codice inventas is exhibet alias in textum receptas, alias et longe plures postea adscriptas manu eadem. earum, hunc librum *A* nota notantes, specimen subiecimus diligenter confectum ab eo qui codicem illum excussit Kruschio nostro.

14, 23 celsum] excelsum <i>PDA^bAcc.</i>	132, 12 potiores] potentiores <i>PA^a</i>
10, 14 fecunda] fecunda <i>PA^bAcc.</i>	132, 18 ocuis] socios <i>PA</i>
11, 10 per] qui per <i>PA^b</i>	134, 25 decet] licet <i>PA</i>
18, 7 antiquas] antiquitas <i>PA</i>	135, 11 eligunt] negliget <i>P</i> , negligit <i>A</i>
60, 22 factum] factum est <i>PA^bAcc.</i>	135, 12 sit forte] forte sit <i>PA</i>
61, 19 horrore] honore <i>PA^b</i>	135, 19 praetorio] praetorii <i>P^bA</i>
65, 17 instituti] constituti <i>PA^a</i>	136, 30 promeritus] pro meritis <i>PA</i>
73, 10 gentis] gentis suae <i>PA^bAcc.</i>	<i>l. V ep. II inser. destinatis] constitutis PA^a</i>
92, 15 praeclara] perclara <i>PA</i> , per praeclara <i>Acc.</i>	139, 17 inutiliter] utiliter <i>P²A^bAcc.</i>
93, 27 te etiam] etiam te <i>PA^bAcc.</i>	143, 11 sui] sua <i>PA</i>
97, 10 securitatem] securitatem <i>PA^bAcc.</i>	144, 15 eant] <i>PA</i> , fiant <i>LRKEF</i> , eant al. fiant <i>A^a</i>
97, 27 firminus] firmitus <i>PA^aAcc.</i>	117, 18 itaque el.] el. itaque <i>PA</i>
105, 8 adfectus] effectus <i>PA^bAcc.</i>	150, 5 uitium] initium <i>PD</i> , inicium al. uicium <i>A</i>
106, 19 missibus] mensibus <i>PA^aAcc.</i>	

152, 32 seruus cum seruus <i>PD¹A^a</i>	177, 20 considēs considerēs <i>TPA</i>
157, 6 terrentior torrentior <i>PDA Acc.</i>	177, 23 tot mer. lūm. mer. lūmīe (līmī- nā <i>A.</i> līmīna <i>Acc.</i>) tot <i>TPA Acc.</i>
157, 15 maioris maiores <i>PDA</i>	177, 33 et facere conficere <i>PA Acc.</i>
163, 28 attrēctare attractare <i>PA</i>	180, 7 nesciat habere <i>TPA Acc.</i>
165, 23 utillimū ntilissimū <i>PA</i>	180, 20 audienti audiendi <i>P^bA</i>
166, 7 querela querimonia <i>P²A</i>	180, 30 obsequio officio <i>PA</i>
166, 31 geniātissimū geminātissimū <i>PA Acc.</i>	181, 35 ingenorū ingeniorū <i>TPA Acc.</i> tibi ibi <i>PA^a</i>
169, 6 collegerat col(l)igeret <i>PA</i>	182, 7 iura iura in <i>TPA^a</i>
176, 35 dignitas dignitates <i>P^aA^a</i>	182, 22 approbetur <i>P.</i> approbatur <i>A</i>
177, 17 nos non <i>PAE² Acc.</i>	

Accursius cum adhibuerit librum Breslaviensi simillimum, id quod infra in codicum recensu n. 51 demonstrabitur, lectiones pleraeque Palatinae apud eum redemptes etiam in Breslaviensi libro comparent neque tamen omnes:

I. IV ep. 26 inser. minersis massiliae constitutis| massiliensibus *P^a Acc. (non A)*
168, 30 dominam| dianam *P^b Acc. (non A)*

In codicibus infimae aetatis et omni genere variarum lectionum refertis subinde apparent lectiones in meliore libro nullo praeter Palatinum repertae; exempli gratia verum supplementum loci 180, 7 servatum a Palatino et a libris classis tertiae praeter eos et supra memoratum Breslaviensem adest in Florentino Laur. 89, 26, Mediolanensi Ambros. C 19, Olmuetzensi, Vaticanis tribus 3863 et Ottoboniano 171 et reginae 61, Veneto Marc. II, 20, alias lectiones eiusdem originis deprehendimus in libris aliis, ut sunt Breslaviensis I. F. 159, Monacensis 11052, Parisini 2187, 2190, 2191, 2790, Guelferbytanus Aug. 4, Venetus II, 22, sed talia persequi operae pretium non est.

Berolinensis Diezianus (infra n. 43), nobis *D*, inter eos qui hodie supersunt libros solus est, qui descendat ex eodem archetypo atque Palatinus, utilitatis tamen longe minoris, nam et imperfectus est non continens nisi librum primum integrum et partes secundi tertii quinti et locis paucis, sed certis contaminatus adsumpto exemplo aliquo classis primae:

1, 7 insubidum| in subsidium *B cum O*
38, 1 congeniata| congeminata *B et cl. I*

ex quo inscriptionem quoque traxit cum plenis auctoris honoribus (supra p. XV) a codicibus secundae classis melioribus alienam, sed tamen quatenus pervenit aliquam utilitatem habet, scilicet ubi cum Palatino consentit, eius lectionem ostendens ex archetypo eius proficisci, ubi discedit ab eo consentiens cum *LRA*, id quod facit non raro, Palatini lectionem infirmans; quam ob rem in apparatu ei locum dedimus.

Classis tertia I. VI—VIII, 10.

Tertii ordinis duo hodie quod sciam exempla supersunt Breslaviense n. 63 (infra n. 92) nobis *T* et Caesenas 13, 3 (infra c. 92A), nobis *U*, et utrumque quidem et recens scriptum et vitiatum non solum erroribus plurimis, sed etiam interpolationibus non raris,

ut sunt 194, 27 *cum vendunt aliena crimina sua faciunt esse peccata* loco parum intellecto post *vendunt* additur *iustitiam* et 233, 28 *heres imperii* factus est *heres Italici imperii*, nihilominus quatenus porriguntur (neque enim continent nisi l. VI integrum et l. VII duobus locis hiantem, Breslaviense solum praeterea octavi epistulas decem primas) utilissima sunt ad emendanda Cassiodorana. ad contaminationem quamquam eo duemur, quod 239, 18 ad *domini* in margine *T* adscriptum est *al(ii) et plures domni*, in textu eius vestigia tantum abest ut deprehendantur, ut is a forma vulgari classis secundae, qualem repraesentat codex *K*, plane recedat; nam consensum librorum *KTU* in levibus erroribus 205, 31. 207, 25. 214, 7. 217, 9 casus effecit. e contrario aliquot locis consentiunt cum Palatino in erroribus qui absunt a secundae classis ordine priore:

177, 20 considas] consideres <i>PT</i> (<i>non U</i>)	203, 36 ideo] adeo <i>PTU</i>
181, 35 ingenuorum] ingeniorum <i>PTU</i>	208, 10 copiosus] <i>rel. et U</i> , copiosius <i>P¹</i> , 182, 7 iura] iura in <i>PTU</i> copiosum <i>T</i>
182, 36 improbus] in quibus <i>P²T</i> (<i>non U</i>)	218, 4 stude] <i>om. T</i> (<i>non U</i>), tuum est <i>P</i>
187, 10 percellendum] procellendum <i>PT</i> (<i>non U</i>)	<i>fortasse hiatus archetypi explens</i> <i>coniectura</i>
190, 4 referte] referre <i>PTU</i>	218, 12 uobis] a vobis <i>PT</i> , a nobis <i>U</i>
190, 26 maiorum] malorum <i>PTU</i>	222, 14 ibi] tibi <i>PTU</i>

neque tamen loci hi sufficiunt ad librorum *PTU* communem originem demonstrandam, cum praesertim ei coniecturae refragentur indicia longe graviora. scilicet codices *TU* non solum partem variarum habent quae abest ab utroque ordine classis secundae, sed etiam in lectionibus ubi differunt ordines duo, modo priori, modo posteriori suffragantur, denique quibusdam locis contra utriusque ordinis consensum genuina suppeditant:

174, 8 felix] <i>TUPEF</i> , <i>om. LRK¹</i>
175, 12 optima] <i>TULRE²</i> , optata <i>P</i> , felici <i>KE¹F</i>
177, 27 etiam] <i>TPEF</i> , est <i>U</i> , <i>om. LRK</i>
180, 7 nesciat habere] <i>TUP</i> , habere <i>LR</i> , habere non debeat <i>KEF</i>
185, 23 uelle] <i>TUPEF</i> , <i>om. LRK</i>
187, 20 hortis suis] <i>UEF</i> , oris suis <i>T</i> , hortis sue <i>P</i> , orti sui <i>LRK</i>
192, 25 dominos] <i>TE²</i> , domino <i>LRPK¹E¹F</i>
193, 49 non potest non habere] <i>TUF</i> , non potest habere <i>LRPK¹E</i>
202, 15 in illa provincia] <i>TPEF</i> , nulla provincia <i>U</i> , illam provinciam <i>LR</i> , in aliam provinciam <i>K</i>
202, 20 admiratione] <i>TULREF</i> , administratione <i>PK</i>
204, 24 qui libris veterum probaris eruditus] <i>TUEF</i> , <i>om. LRPK</i>
206, 15 illis] <i>TUEF</i> , illi <i>LRPK</i>
206, 23 mox] <i>P¹TU</i> , mox ut <i>LRKP²EF</i>
207, 28 suscipere] <i>TU</i> , suscipitur <i>LRPK¹EF</i>
212, 5 sub tanta aequalitate] <i>TUEF</i> , substantiae qualitate <i>LRKP</i>
213, 1 cui debeatis observare] <i>TULRK</i> , cui debeatis obedire <i>P</i>
214, 12 excusatio victualium tollitur (excusatio <i>iterum ins. T</i>)] <i>TUEF²</i> , ex vic- tualium tollitur <i>LR</i> , ex victualium summa tollitur <i>KP¹</i> , deficit <i>P</i>
220, 21 suavi] <i>TUE²F²</i> , sua <i>LRKP¹E¹F¹</i>

Itaque de lectionis fundamento ibi decisum est, ubi *TU* aut eum *I* consentiunt aut eum *P*, idque in universum secutus sum etiam in locis, de quibus dubitari potest (ut 174, 24 *auratus*, 204, 24 *paratissimus*). uno qui offendit 183, 37 aut veram lectionem *curis alienum P* suo Marte reperit aut in falsa *curis alienis* librarii archetyporum duorum casu inciderunt. altero 183, 34, ubi in lectione aperte corrupta *tantae quae* codices *LPT* consentiunt, vera autem *tantae copiae* tam in secunda classe (*B*) apparet contaminata cum corrupta (supra p. L) quam in exemplari adhibito ab archetypo librorum *EF*, fortasse subest antiquissima dittographia. quod ex modo dictis intellegitur librorum *TU* vel potius archetypi eorum aliquanto melioris copiam fuisse ei, qui quintae classis integrarum variarum codicem principem recensuit, id infra confirmabitur.

Classis secundae codicibus deficientibus in fine ep. 41 libri septimi principium ep. VII, 42 ad p. 223, 10 *transulerunt* per solam tertiam ad nos videtur pervenisse. reliqua pars eius epistolae et quinque quae sequuntur ad finem septimi libri traditae sunt cum per tertiae classis libros tum per classem quartam ita, ut in classe quarta has epistulas solus servet Bruxellensis, in tertia ad codices *TU* accedant codices classis sextae sive variarum integrarum, quorum principem modo observavimus pendere inter alios ex classis nostrae tertiae exemplari. inde explicatur, quod codices *TU* per has epistulas modo cum vulgaribus sextae classis conspirant in erroribus emendatis ex solo Bruxellensi:

- 224, 11 operibus] *B*, moribus *reliqui*
 225, 7 cultore] *B*, om. *reliqui*
 225, 8 ruris] *B*, urbis *reliqui*
 226, 4 multo] *B*, om. *reliqui*
 227, 17 urbium] *B*, om. *reliqui*

modo, raro tamen eum eadem stent contra eundem in lectionibus veris:

- 225, 8 cui iugis] *TU et vulgares*, coniugis *B*¹, cum iugis *B*²

plerumque autem in lectionibus veris contra vulgares eum Bruxellensi faciant, scilicet 223, 11. 224, 6. 17. 225, 15. 18. 226, 20. 227, 1 (*nee acgri* contra vulgatorum *nee igitur*, confusis scilicet compendiis *ej* et *ij*), 227, 8. 14, item 223, 9, ubi deficit Bruxellensis, genuinum *erevitque* soli suppeditent, cum vulgares libri fere consentiant in corruptela *credendumque*.

Decem primas epistulas libri octavi, quas exhibet solus codex *T*, praeterea traditas habemus, sicut infra ostendetur, et per quartae classis libros integros *BZ* et per epitomatos classis quintae *HGI*. trium igitur archetyporum hic nobis exemplaria praesto sunt inter se affinitate propria nulla coniunctorum, itaque in his consensus non solet inveniri nisi in lectionibus veris. exempla subiecimus.

- 231, 14 qui annis] *TEF*, quia unis *BZ*, qui *HGI*
 232, 9 uestris] *TEFHGI*, om. *BZ*
 238, 6 aucta] *TE*, angta *E*¹, tota *B*, uota *Z*, uita *EFHGI*
 238, 11 suras eius] *TE*, sura seris *Z*, suras seris *B*, sura serieis *HI*, suras serieis *G*

238, 18 diligunt (diligit *E*) erementi sui prouecti (prouectus *E*) semper auctorem] *TE*. diligunt ore mens sui prouectis (prouectus *B*²) s. a. *B*. diligunt more mens sui prouectus s. a. *Z*. diligunt omnes (isti *ms. II*) sui prouectus auctorem *GIII*

240, 10 locum merito] *TE^bF*. locum inito (inicio *I*) *III*, merito locum *E^aG*. locus merito *BZ*

Classis quarta l. VII, 42 — XII fin.

Classis quarta fortasse origine sua coniecta est cum secunda; nam cum vix casu illa ibi fere incipiat ubi haec desinit, verisimile est codicem integri operis casu consiliove ita diuisum esse, ut prior pars archetypum evaderet classis secundae, posterior quartae. nos iam agemus singillatim de subsidiis quorum nobis in hac parte copia facta est, quae sunt folium unum Halense nobis *D* et libri tres Bruxellensis 10018 nobis *B*, Parisinus 2185 *A* nobis *Z*, Laurentianus 89, 23 nobis *K*.

Halense folium pertinet ad libri noni epp. 17 et 18 (p. 282, 15—283, 29; ipsum expressum est in recensu codicum infra n. 84). codex is cuius pars fuit si integer superesset, fortasse reliquis quibus iam utendum est sine damno careremus; nam cum miro casu (ad quem advertit G. Meyer) acciderit, ut *deportationis* vocabulum 283, 6, ab eius librario in transitu a pagina ad paginam mutilatum omissa syllaba tertia, similiter imperfectum redeat in optimis nostris *BZ*, item in aliis *EX*, nec plenum legatur nisi in deterioribus *FK* suppletum ibi coniectura faecillima, sine dubio superest ex communi omnium illorum librorum archetypo. quod ipsum undecimo saeculo scriptum esse sese ostendit, rem vel magis confirmat; nam libri nostri non superant duodecimum videnturque exscripti esse ex archetypo exarato minusculis et cum compendiis eius aetatis. quam prope a se distent libri classis huius, ostendit cum locus 244, 10, ubi verba *emineus cecit*, si quidem sic recte scripsimus nos, in hiatu omittit Bruxellensis, *comineus (commens M, cum mens K) cecit* scribunt libri alii *ZKM*, tum alter 310, 31, ubi hiant inter *mores* et *cui* tam Bruxellensis a manu prima quam epitomae liber Londiniensis item a prima manu, *de* *re* ibi interponit Parisinus spatio vacuo relicto quattuor litterarum, *dere* Florentinus, *dare* epitomae emendatores, *diligere* (id quod requiritur) vel *diligere* emendator libri Bruxellensis, adsecutus id sive ex duobus archetypi evanidis attentius observatis sive coniectura.

Bruxellensis liber, nobis *B*, huius ordinis longe primarius cum infra in codicum recensu n. 85 satis enaretur, paucis hoc loco de eo agi potest. unicus ex hoc ordine habet libri septimi epistulas sex postremas. librorum numeros veros, quos servat epitome Britannica, fortasse evitare voluit huius scriptor imperfectam operis condicionem celaturus, certe in unica quam miniator addidit subscriptione (supra p. XVI) ad finem operis auctoris nomen et operis titulum neque tamen libri librorumve numerum posuit, abstinens ita a numeratione falsa ea de qua mox dicitur. inscriptiones quod epistulis non praescripsit, ad vetustam operis formam (supra p. XI) revocari non potest, cum in folio Halensi non desiderentur; immo omisit eas sive librarius sive rubricator, ut item omissi sunt ex quin-

que laterculis quattuor ne spatio quidem relicto et omissum est ipsum operis principium perscribendum in pagina prima, quae remansit non scripta. item modo vidimus quibusdam locis verba in archetypo evanida facta spatiis relictis omissa esse. librarius officio functus est egregia diligentia et simplicitate et multis locis huius libri beneficio in hac editione vera restitui potuerunt: perpaucis quaedam praetermisit culpa sua, ut 381, 16, et raro quoque errores ei proprii deprehenduntur, ut sunt hi:

292, 11 implevit] *reliqui*, replevit *B*

366, 7 compleas] *GZ*, suppleas *BK*

Ab interpolatione librarius abstinet; nam quod 346, 13, 21 ex *seriniario* effecit *crismarium* et locum corruptum 238, 6 correxit addita perperam copula *que*, eiusmodi errores librarius nullus evitat. emendatorem quoque libri infra exposui plerumque fidem merere usum ipso quod descripsit librarius exemplari, raro verba interpolavisse.

Reliqua quae extant horum librorum exemplaria plena quamquam non pendere ab ipso Bruxellensi vel solae inscriptiones epistularum demonstrant in codice illo servatae ad unum decimum librum, proficisci ex archetypo eius praeter lectionum consensum colligitur ex defectu inscriptionis ep. 20 libri decimi, qua caret tam Bruxellensis laterculus quam huius ordinis libri omnes et in laterculo et in textu, nisi quod deterrimi quique hiatu animadverso falsam inscriptionem ei epistolae praescriperunt; vera servata est in sola epitome Britannica. sed ex archetypo Bruxellensis libri qui id exemplum confecit, a quo pendunt tam *Z* quam *K* et similia eorum omnia, non simpliciter id expressit, ut fecit Bruxellensis librarius, sed opus imperfectum quodammodo reconcinnavit abiecto libro septimo mutilo et mutata integrorum numeratione et admissa praeter alias minores interpolatione una admodum gravi. scilicet huius classis libri reliqui omnes carent parte septimi libri ea quam in principio habet Bruxellensis neque exhibent nisi quinque libros integros, eos optimi quique numerant a primo ad quintum, ut integri operis speciem volumen praeseferat, quamquam verum numerum ipse auctor enuntiat in undecimi praefatione. posteriore tempore numeri hi rursus mutati sunt; scilicet quattuor primis libris adiunctis his saepe praescribuntur numeri a quinto ad nonum; rursus adiunctis libris septem vera numeratio recuperata est ex coniectura, ut factum in libro nostro *K*, ut mittamus numerationes alias ex mera partium operis perturbatione ortas et in codicem descriptione suis locis relatas, ex corruptelis et interpolationibus, quae item in omnibus huius ordinis codicibus reperiuntur, non affero minores, qualis est 329, 14 vera lectio *praeipiti saltu* servata in epitome Britannica, in Bruxellensi levi errore deformata in *praeipitis saltu*, in huius ordinis libris mutata in *praeipitis* vel *praeipitibus saltibus*. gravis autem ea, de qua supra dixi, admissa est in ipso principio libri decimi 297, 1; scilicet quod ibi legitur *ideo* (vel *adco*) *vobis. clementissime principum. distulimus hactenus indicare filii occasum* firmatum et Bruxellensi libro et epitome Britannica praeterea ita legitur amplificatum: *adco et. princ. vobis amore inhaesimus ut distulerimus hactenus et.* haec tamquam nota signati sunt libri qui iam sequuntur *ZK* et reliqua quae supersunt Cassiodorana exempla ad unum omnia. ceterum ea ubi consentiunt, auctoritate non cedere Bruxellensi libro ex supra dictis apparet; repraesentant enim pariter exemplar ex quo descriptus est deperditum. ubi ita dissentiunt, ut aut *Z* aut *K* cum Bruxellensi faciat, lectio archetypi ea fere est quam testes duo testantur; ut sine dubio 240, 25 in eo fuit corruptum *repluit* testatum et a *T* et a *BZ*,

emendatum male in *reppulit* in *K*. ubi tres libri totidem lectiones proponunt, id quod raro accidit, electio libera est:

238, 6 aucta] *T recte*, tota *B*, uota *Z*, deuota *KM*

373, 21 uicturis] *EF recte*, uicturi *B*, victure *KM*, incture *Z*

Extant praeter *K* alii libri non tam ex ipso illo archetypo descripti quam ex exemplari, unde derivata sunt *ZK*; ita codex Montispezzulanus *M*, ut in eodienu recensu n. 86 dictum est, libris *ZK* in plerisque longe inferior, tamen 338, 17 formam *loquchitur* sine dubio Cassiodoranam cum Bruxellensi servavit oblitteratam tam in *Z* quam in *K*. neque tamen operae pretium visum est propterea eum quoque in apparatus recipere inutilibus erroribus iam nimis onustum.

Parisinus liber 2185*A*, nobis *Z*. inter affines primatum obtinet scriptus egregie ab homine perito, paucis locis correctus ab eodem, ab emendatione posteriore fere immunis. bonitas libri inde maxime intellegitur, quod quibusdam locis soli ei convenit cum Bruxellensi:

250, 3 reperimus *BZ*, reperimus *reliqui*

312, 28 credidimus *BZ*, credimus *reliqui*

382, 21 quod] *BZ*^a, quo *Z*^b et *reliqui*

Errores non pauci in hoc libro admissi ex eo, ut videtur, sive recta via sive per interpositos alios in plures codices propagati sunt, quorum placuit ex multis in apparatus relatis quosdam hoc loco componere:

238, 21 belli] bella

267, 12 hasdingorum] has dignorum

250, 9 exercitata] excitata

341, 8 posse] debet

253, 14 a nobis *om.*

368, 1 indulgentia] intelligentia

Florentinus Laurentianus 89, 23, nobis *K*. is ipse de quo supra p. LI egimus in classe secunda, in quinque postremis libris, quos ad septem priores adiungit, huius generis codicem expressit, minus diligenter operatus quam Parisini librarius, sed cum errores multos committeret ab hoc evitatos, eos quos supra posuimus in Parisino libro repertos Florentinus non habet itaque nisi adsumpto eo recte de communis archetypi lectione iudicari non potest. errores et interpolationes qui magno numero in hoc libro reperiuntur, alii ipsi proprii sunt, ut sunt hi:

l. VIII ep. 18 fideli] felici *K¹M¹*

240, 25 repluit] reppulit *KM*

alii communes ei cum Neapolitano, repetiti opinor ex libro antiquiore parente tam Florentini quam Neapolitani. ipsam Neapolitanam adhibitum esse ab eo qui Florentinum scripsit non crediderim, cum inter alia 277, 22 omissio vocabuli *siculis* communis sit libris *NK*, corruptum *cos* in *robis* inde pendens huic proprium. codices deteriores pendent etiam in his libris fere ex *K*. ut 305, 11. 12 quae omisit *K¹*, absunt item a Veneto II 22, aliis locis, id quod specimen ostendit ad 335, 9 multisque similibus confirmatur, error huius libri ad complures aetatis recentioris translatus est.

Neapolitanus IV B 11, nobis *N*. is de quo supra egimus p. XL1 (in codicum recensu n. 26 + 86A) in hisce quinque libris descriptus videtur non ex ipso Parisino 2185A, sed per alios ex eo ductus; inscriptionem certe operis quam rettulimus p. XVII cum hoc communem habet et verisimile est similiter inscriptos omnes ex Parisino pendere. accedit quod locum 315, 4 in *Z* omisso vocabulo mutilum *N* falso supplemento explevit. neque obstant loci quidam emendatius scripti in *N* quam in *Z* (240, 2. 244, 32), cum librarius ex pluribus exemplis suam lectionem formaverit. inveniuntur scilicet lectiones multae in Neapolitano aliae in textum admissae, aliae pro emendatione vel varia lectione adscriptae petitae eae, ut infra ostendetur, aliunde, eamque ob causam cum in apparatus recepimus. sed praeter inde adscita ex parte egregia alios locos ex coniectura interpolavit, ut sunt hi

272, 3 familiae suae retineat] *BGZK*, f. s. domus retineat *NEF'*
 331, 5 officij] *G*, officij *H*, officij *BZK*, officij *NE*
 332, 13 lactum] *BZ*. late *NEF'*

Classis quinta I. VIII—XII epitomatorum.

Epitoma quae continentur epistolae numero centum (numerantur sic in solo codice Oxoniensi ratione non habita frustulorum minorum) hae sunt quae sequuntur; earum, quae meis inclusae sunt, non adsunt nisi particulae minutae inscriptionibus destitutae.

VIII 1—30. 31 (deest finis). 32. 33; secundum Oxoniensem epp. 63—95.
 IX 1—3. 5. 7. 8. [9. 10. 13. 14. 15.] 16 (deest finis). 17 (deest finis). 18 (deest finis). 19. [20. 21.] 22—25; secundum Oxoniensem epp. 1. 2. 3. 5. 7 numerantur epp. 96—100, epp. 8. 16. 17. 18. 19. 22—25 epp. 1—9.
 X 1—7. [10.] 11. [12. 13. 14.] 15. 16. 18 (desunt extrema). [19.] 20 (deest finis). 21. 24. 25. 29. 30. [33.]; secundum Oxoniensem epp. 10—26.
 XI praef. 1—9. [14.] 17—22. 26. [32.] 33. 34. [35.] 36. 27. 28. 38. 40; secundum Oxoniensem epp. 27—48.
 XII 1—3. [4. 5.] 6. 7. [8. 10.] 11 (deest finis). [12.] 13. 14. 15 (deest finis). 17. [18. 19. 23. 24.] 25. 26. 27 (desunt extrema). 28; secundum Oxoniensem epp. 49—62.

Praeter tres libros Bernensem (infra n. 49), Cantabrigiensem S. Petri (infra n. 52), Romanum Angelicanum n. 1855 (infra n. 34), qui epitomae huiusce partem exhibent contaminatam cum exemplari integro neque utilitatem habent, plena epitomae exemplaria repperi quattuor. discedunt ea in duas familias discretas et lectionibus compluribus et ordine diverso, scilicet recte ordinatam eam exhibent libri Pragensis (*P*; infra n. 91A) et Vindobonensis 407 (*I*^w; infra n. 92), quorum consensum significat littera *I* nuda, transpositis partibus ita, ut post IX 8—XII sequantur VIII 1—IX 7, Oxoniensis Magd. 166 (*H*; infra n. 91) et Londiniensis reg. 8 B XIX (*G*; infra n. 90). quanam ratio inter hos libros intercedat, iam demonstrabitur.

Libri duo Pragensis et Vindobonensis cum simillimi sint, ille praefendus est; nam Vindobonensis, quem qui scripsit etiam exemplar integrum novit, interdum, licet raro ex hoc epitomam correxit (307, 29. 326, 13; secunda manu explet hiatus 248, 21. 254, 25) et aliquoties suo ingenio tradita emendavit:

- 260, 29 pasturarum] *P*^v, paseuarum *I*^w
 268, 7 loci] *om.* *GIII*^p, membri *I*^w
 269, 9 nouerunt exercere] exercere *P*^v, exercent *I*^w

quamquam aliis locis non paucis, ubi errat Pragensis, veram scripturam Vindobonensis retinet. archetypum eorum quamquam utroque longe emendatius scriptum fuit, nihilominus erroribus abundabat, quorum cum compluribus in apparatu locum dederimus propterea quod redeunt in libris *NEF*, ex suppressis paucos allegabimus:

- 245, 10 loquimur] loquimur uera esse noseuntur *I*
 289, 2 consulares] curie consulares quod edidit familie iuuenes *I*

Ad alteram familiam ut veniamus, Londiniensis liber pessimus est obsitus multis erroribus interpolationibusque sibi propriis et quae saepe superstruantur erroribus libri proxime coniuncti *II*:

- 254, 29 nauanter] gnauit (= generauerit) *II*, generaliter *G*, gratanter *I*
 268, 5 ad uniuersa] aduersa *II*, contra aduersa *G*, ad diuersa *I*
 255, 3 potitur] rei p. potitur *G*
 313, 7 eloquium] impertitur eloquium *G*
 313, 13 bona] bonam gratiam *G*
 317, 27 nasuta] nasutare *II*, nasus utraque est *I*, nascitur *G*
 327, 3 nimis] minus *II*, *om.* *G*
 339, 4 morum qualitate] morum opinione *I*, more *II*, ore *G*^a, morum ymaginatione *G*^b: *in communi archetypo cum excidisset qualitate, trina interpolatione aut substitutum est more aut additum modo opinione, modo imaginatione*
 339, 6 mente nosse] me nosse *II*, me nosse auditu *G*^v, mente *adscriptis* *G*^v
 346, 2 adoraturus accede] adornatus *II*, adornatus exhiberis *G*, sedas adhornatus *I*
 350, 14 opus suum] post suum *II*, post suum cursum *G*
 360, 22 discussorum] discorum *G*^a*II*, priscorum *G*^b, discolorum *I*
 371, 18 intiborum] uiriborum *II*, uirorum aquarum *G*

Praeterea passim duplicem lectionem habet sive correcto loco sive altera lectione adscripta vel superscripta, modo locum emendans coniectura, modo adhibito exemplari diverso eoque interdum optimo:

- 243, 18 comitiis] *B*, comitis *G*, comitiue *III*^v
 253, 20 coronari] *BG*^t, ornari *G*^v*III*
 326, 21 actioso] *BZG*^a, *om.* *G*^b*III*
 332, 13 lactum] *BZ*, me letum *G*^b, late *I*, *om.* *G*^a *et in sp. vacuo II*
 332, 16 praestare] *BG*^v*I*, spectare *G*^v*II*, conferre *Z*

Hiatum communem libris *G^aIII* explet *G^b* 248, 21. item aliquoties, licet rarius ex epitomatis unus verum servavit:

- VIII, 23 *inscr.* n. i.] *G.* uiri *II*, uiro *I*
 235, 8 et 242, 12 iudicamus] *G.* iudicauimus *III*
 237, 20 enim] *G.* *om.* *III*
 243, 21 universitate] *G.* universalitate *III*
 243, 25 omne] *G.* esse *III*
 287, 11 iudicio] *G.* in iudicio *III*
 292, 21 sub] *G.* sine *III*
 300, 17 perducere] *G.* proficere *III*
 301, 20 defendimus] *G.* offendimus *III*
 302, 2 postponimus in illis . . hic] *G.* praeposimus in illa . . hinc *III*

Quam ob rem etsi ipse pessimus est, cum non abiecerimus. — Oxoniensis liber cum habeat et ipse naevos non paucos sibi proprios, quantum praestet et Londiniensi et omnino epitomatis reliquis, tam ex aliis locis multis perspicitur quam ex iis quos supra attulimus ad demonstrandas Londiniensis libri interpolationes saepenumero, ut dixi, enatas ex corruptelis in Oxoniensi servatis. addo in ep. IX 17, cuius clausulam epitomator sustulit, duo prima verba 282, 15 *cito sentiant* adesse in *II* omissa in reliquis. secunda manus, quae in Oxoniensi raro offenditur et maxime in principio voluminis, deinde e. e. 309, 15. 318, 15. 332, 1. 334, 13. 335, 25, aperte pendet ex exemplari ordinis quarti, nam non raro (274, 26. 281, 11. 12. 16) cum eius textu conspirat contra epitomatos reliquos omnes. sed tamen uno loco, ubi manus prior sola ex epitomatis veram lectionem servavit:

241, 17 parabatur] sperabatur *GH²I*

manus altera corruptam epitomatorum lectionem induxit. propter eam Oxoniensis libri praestantiam, scilicet ubi componitur cum epitomatis reliquis, nos eius lectionem integram apparatus inseruimus suppressis erroribus propriis cum Londiniensis libri tum ordinis alterius. — Hos duos libros *III^aG* venire ex eodem archetypo et hiatus iis communes ostendunt 261, 8. 270, 7, qui non sunt in *I*, et consensus in erroribus plurimis, ubi libri *I* verum exhibent; e contrario *GI* perraro consentiunt contra *II* et ita, ut id casui recte tribuatur vel ad dittographiam antiquam facile revocetur:

- 238, 29 amalo generi] amalo gratia *G^aI^a*
 244, 21 constituta] instituta *GI*
 256, 15 ubi et] ut *GI^w*
 305, 29 quae] *om.* *GI*
 316, 11 unum est] unum *II.* unum *GI*

Similiter si quando consentiunt in erroribus libri *III* contra *G*, id item effectum est mero casu. eo igitur res redit ut cum tam *I^p* et *I^w* quam *II* et *G* invicem sese emendent et rursus sese emendent *I* et *III^aG*, spretis lectionibus horum quattuor librorum reliquis tum solum eae observatione dignae sint, cum aut omnes consentiunt aut certe, cum inter se non concordent, tamen nullus eorum facit cum libris reliquis. id quod demonstrabitur ex subiecta varia lectione horum quattuor librorum plena ad ep. XI 38, ubi quae horum librorum consensu confirmata sunt, distinguuntur asterisco:

- 351, 23 quoniam] quando *I^p*
 24 serinia] negocia *I*
 procurata] copulata *GII*
 25 indices] indicis *II^a*
 profutura] profurta *I^{p(a)}*
 decernerent] decenterent *I^{p(a)}*, de-
 center disposerent *I^{p(b)}*
 beneficia *om. G^a*
 26 munus *om. G^a*
 ne] ut *II*
 27 adeptus] adeptus *III^{p(b)}*
 impudentissimus] impudentissimis
I^{p(a)}, imprudentissimis *I^{p(b)}*
 28 locus] locum *G^aII*
 quos] quod *GII*
 29 dedit] dederit *I, om. G^aII*
 pulchrum] pulchrumque *GII*
 plane] sane *I*
 concipit *GII*
 * serinia] s. nostra *GIII^{p(b)w}*
 30 molitica] molitica *III*
 32 qua uacuitate] quacuitate *II*
 352, 1 fructus] filius fructus *GII*
 cultura] scriptura *I*
 2 nascetur *G*
 * illud *om. GIII*
 ubi] tibi *I^p*
 hoc] hic *GII*
 3 sapientium] sapientum *G*
 cogitata] cogitatio *I^w*
 pot. ser.] ser. pot. *GII*
 4 corticis] cordis *I^{w(a)}*
 * 7 uocitamus] uocamus *GIII*
 8 impolitis] impolutis *I^p*
 uetermosis] neruosis *I^w*
 ramalibus] ranalibus *II*
 quod] quid *I^p*
 sensualis *om. I^p*
 poterat] potuit *I*, repperit *II*, cepe-
 rit *G*
 9 commonebat] commouebat *I^p*
 10 pagina] pugna *I*
 hoc pr. consentaneum] hec pr. con-
 sentanea *G*
 quando] quoniam *I^w*
 principium] principum *II*
 11 commentum] commercium *I*
 * quod pronocaret] pronocauit *GIII*
 13 tergo] terгоре *G*
 niuco] niue *I^p*
 14 fiat] fit *II*, sit *I*
 habilis] labilis *I^w*
 * 15 continuitas] continuata *GIII^p*, con-
 tinuta *I^w*
 18 fidele] fidem fidele *I*
 19 et si] si *I*
 20 aequaliter] equabiliter *G^a*
 * 21 illi subadiuuac] *II*, illi subadume *G*,
om. I
 22 tertiae decimae] tertia de decimae *GII*
 imputandam] imputatam *I^w*
 24 nesciens] me sciens *II*
 annua] anima *I^p*
 uetusta] euncta *G^tIII*

Commune epitomatorum archetypum, ad quod longa haec via et spinis multis obsita aliquatenus pervenitur, tantum abest, ut purum fuerit et emendatum, ut longe vincatur ab exemplari eo, quod repraesentant libri *BZ*, sobrie et simpliciter scripto. hiat textus et verborum quorundam ordine omisso 248, 21. 254, 25. 330, 1. 336, 4. 338, 19 et passim singulis vocabulis. item ex dittographiis, quas ipsas earumve vestigia non raro epitomati exhibent:

- 247, 31 prosperior] prosperior melior *II*, melior *I*
 249, 2 professionem] proconfessionem *II^{G^a}*
 251, 5 et] qui *I^w*, uel et qui *I^p*
 258, 7 integros] liberos integros *II*, liberos *G^a*

- 302, 32 oratores quos] orationes quos *II*. orationes quas *G*
 304, 18 fonte] forte *II*. sorte *G*^t
 305, 3 collocatur] *om.* *III*. commoratur *G*
 308, 17 repensare] recompensare (*vel* -ri) *GIII*
 326, 5 amplissimus] clarissimus vel amplissimus *I*
 331, 16 actus] vel affectus actus *II*. affectus *G*^v
 337, 6 nos] deo iuvante nos *III*. nos deo iuvante *G*
 338, 28 proprius] prius *II*^G^v. pius *G*^t
 338, 29 resultat] exultat *II*. non exultat *G*^t
 372, 3 redire] venire redire *G*^a*H*

probabile est complures ad archetypum redire et bonam partem corruptelarum inde originem trahere. sed nihilominus epitomatorum archetypus et proxime accessit ad omnium optimum Bruxellensem et habuit, quibus vel ipso hoc praestaret. scilicet facit cum Bruxellensi contra reliquos omnes et passim in verborum collocatione (249, 16. 251, 15. 252, 5. 253, 2. 255, 32 *ect.*; solummodo *II*^G 247, 26) et in lectionibus veris (244, 32. 251, 7. 273, 27. 291, 26. 292, 10. 335, 24; solummodo *II*^G 262, 14. 282, 22, ubi accedit folium Halense; solummodo *II* 251, 28; solummodo *G*^v*I* 332, 16), inter quas eminet principium libri decimi 297, 2 nulla interpolatione corruptum. errores quoque levidenses libri Bruxellensis redeuntes in epitomatis his, maxime in Oxoniensi:

- 231, 10 proternis] propteruis *B*^a*II*^a
 251, 3 reddit] reddidit *BHGI*
 256, 7 sedulitate] sed utilitate *BHIG*. sed et utilitate *I*
 256, 27 domus] domus *BH*
 257, 28 repetitionibus] repitionibus *BH*
 258, 15 uestris aedibus] uestris sedibus *BHGI*
 316, 14 desidet] desiderat *BH*. desierat *G*. desinit *I*
 327, 19 magna] magnae *BH*
 329, 19 provinetus] prouinctus *B*. prouinciis *II*. in prouinciis *G*
 330, 16 exentere] seutere *BH*. disentere *GI*
 331, 5 officii] *G* *coniectura puto*. effici *B*. efficii *II*. efficaci *I*
 332, 21 donet] *G*^t*I*. donec *BHIG*^v
 335, 10 credi debet] *coniectura*. credideris *BHIG*. crederis *I*
 338, 17 imperabit] *B*²*G*. imperavit *B*¹*II*. imperabat *I*
 338, 20 inueniet *GI*. inueniret *BH*
 354, 31 tristia] *G*. tristitia *BH*. tristitiam *I*
 355, 7 angusto] *GI*. angusto *BH*
 360, 24 in ea] *GI*. mea *BH*
 362, 7 obuiari] *II*^b*GI*. obuiare *BH*^a
 368, 12 sorde] *G* *coniectura puto*. sorte *BH*¹
 373, 21 uicturis] *G*. uicturi *BH*¹^w

evidenter declarant archetypum commune proxime accessisse ad Bruxellense exemplum etiam in mendis minoribus a librariis posterioribus facili coniectura correctis. — Sed praeter

consensum cum optimo exemplari sua merita habent epitomati alia communia cum libro *Z* (ut hiatum 244, 10 explent tam *Z* quam epitomati, scribens ille *cominens euenit*, hi secundum eod. *H cummensio uenit*), alia sibi propria. soli ii librorum quinque postremorum antiquam numerationem serauerunt omissam in Bruxellensi, ficticiis numeris expulsam in *Z* similibusque, coniectura demum recuperatam in deterrimis. lectiones Bruxellensi praeferendae quamquam raro offenduntur, id quod requirit arcta coniectio eius libri et epitomatorum archetypi, et cavendum est in his a coniecturis librariorum, maxime libri Londiniensis, non semper, ut modo vidimus, infelicibus (alias eius generis reperies 292, 21 *auctor HIG* pro *ductor* — 337, 7 *adiutores G*¹ pro *audilores*), non desunt firmatae consensu epitomatorum omnium

240, 4 cunabula] *HGI*, cubicula *TBZ*

269, 26 commutatione] *HGI*, communionem *BZ*

271, 28 recondidere] *HGI*, redigere *BZ*

289, 24 cingens] *HGI*, ungens *BZ*

l. X ep. 20 inscriptio excidit ex archetypo, ex quo descendunt tam Bruxellensis quam libri ZK, seruat cum sola epitome

297, 5 possitis p. e. gaudere] *HGI*, positi p. e. gaudeatis *BZ*

329, 14 praecipiti saltu] *HGI* et sic coniectura *B*^b, praecipitis saltu *B*^a, praecipitis saltibus *ZNK*², praecipitibus saltibus *FK*¹, praecipuis saltibus *E*

335, 24 obsecrantis] *HGIB*² (coniectura opinor), obserantis *BZ*

335, 29 steteris] *HGI*, ceteris *BZ*

337, 7 me] *GI*, nie *H. om. reliqui*

338, 23 prauitatum] *HGI*, prohibitatum *BZ*

352, 11 pronocauit] *HGI*, quod pronocaret *reliqui*

352, 21 illi subadiunae] *H*, illi subadume *G*, illi *BZ* et plerique. *om. I*

Epitome ubi differt ab archetypo classis quartae sive meliora offerens sive deteriora, lectiones illius saepe redeunt in eiusdem quartae classis deterioribus et inde pendentibus classis sextae. quae similitudo qualis sit ut intellegatur, primum proponam exempla selecta ex plurimis quae suppeditat apparatus et ita relata, ut consensus in veris distingatur a communiore errorum

l. VIII ep. 18 inser. fideli] felici uiro fideli III. felici fideli GN², felici K¹

231, 8 nemo enim] sic nemo eorum *IN*

238, 6 aueta] uita *HGINE*²

239, 15 procinctualis] prouincialis *IE*²

239, 21 cubiculi] cubilis *HGIN*

239, 25 has procellas] hos processus *HGIN²E²F*

239, 28 gentis] generis *IN*

240, 4 cunabula] *HGINKM^bEF*, cubicula *TBZ*

240, 25 refluit] *scripsi ex coniectura*, repluit *TBZ*¹, respuit *HG*^v, non respuit *INEF*, respicit *G*¹, reppulit *G^vKM*

241, 23 concitari] incitari *HGIE*²

243, 8 narratione] ratione *HGIE²F*

- 243, 11 terror] terrore IN^v
 243, 16 tullios] tullianos $HGIN$
 244, 31 nides] iudex G^aF
 246, 22 declarata] decorata $HGIN^b$
 247, 6 inter eos] interdum HGI , interdum inter eos N
 247, 30 putetur] uideatur $HGIN$
 248, 27 aestimatur] iudicatur $HGIN$
 249, 6 quod] quo HG , a quo I , a quo quod N
 251, 5 et] qui I^wN , uel et qui I^v
 251, 10 professae] profuse IN^1
 252, 17 illum] exercicii N , illum exercicium N
 252, 28 in te] iure I , iuste HG^t , iure in te N
 253, 20 coronari] BG^t , ornari $HG^vIZKMEF$
 253, 21 expendunt] extendunt $HGIN^v$
 253, 30 meruit] inuenit IE^2F
 254, 20 gratioso] generoso IN^1
 256, 20 mouere *om.* IN
 256, 22 tot] tot inferre I^vN , tot inferat I^w
 269, 26 commutatione] $HGINNEFK$, communionem BZ
 270, 27 usu] cultu HGI *Guelf.*
 270, 34 pauescant] BK , pauescat ZN , pauescas $HGIEF$
 271, 28 recondidere] $HGIE^2F$, redigere $BZKNE^1$
 272, 3 retineat] dominus retineat I^v , domus retineat NEF
 274, 31 redolere] reddere INE^2
 288, 8 mores] maiores $HGIE^2$
 289, 24 eings] $HGIKNE^2F^2$, ungens BZE^1F^1
 292, 6 regum] BI^wEF , rerum HGI^vZKN
 301, 32 cognoscitur] uidetur $HGIAcc.$
 302, 15 constitutis] institutis $HGIN^aE^2F$, inconstitutis K
 305, 8 patientiam] sapientiam HIE^2
 317, 12 nequeunt] nequeunt potius HN
l. XI ep. 40 inser. indulgentia] de indulgentia HN^1
 332, 13 lactum] BZ , me letum G^b , late $INEF$, *om.* G^aH
 335, 24 obsecrantis] B^2HGIEK^2 , obserantis B^1ZK^1 , obseruantis N , obsecra-
 tionis F
 335, 29 steteris] $HGIKNEF$, ceteris BZ
 338, 20 inueniet] GIK , inueniret $BZNEF$
 338, 23 prauitatum] $HGIE^2F$, probitatum $BZKNE^1$
 371, 26 delicatitudine] *plerique.* delicatitudine KF , delicata teneritudine HGI
Fornerius

Contaminatione igitur eaque antiqua classis quintae lectiones in quartae codices recentiores translatae sunt. eius in Bruxellensi vestigium nullum reperitur nec magis peruenit ad codicem Z ; nam 292, 6 *rerum* pro *regum* et 253, 20 glossa *ornari* quod et in epitome

inveniuntur et cum reliquis libris quartae classis deterioribus hunc quoque secundicerium occupaverunt, ea ad contaminationem demonstrandam nequaquam sufficiunt. at iam liber *K* cum alia communia habet cum epitome tum uno certe loco 302, 15 iuxta posuit et suae classis lectionem et quartae; deinde tam *N* quam *EF* cum a prima manu tum etiam magis ab emendatione modo similes dittographias exhibent (247, 6. 249, 6), modo et saepius quidem expulsa suae classis scriptura hanc receperunt. eiusmodi contaminatio non uno actu perfecta videtur esse, sed continuata per longum tempus, ut vel apud infimae aetatis pessimosque testes, quales sunt codex Guelferbytanus et editiones Accursiana et Fomeriana, quintae classis lectiones emergant in libris melioribus non inventae. temere autem librarii ad unum omnes in ea re versati sunt secundum consuetudinem eius aetatis, scilicet nullo discrimine aliquot bonas lectiones, plures corruptas ex altero exemplari arripientes et temere ponentes alia, alia praetererunt. eas lectiones qui admiserunt iis utrum copia fuerit exemplaris epitomae an unus alterve eorum prae epitoma adhibuerit codicem quinque librorum postremorum talem, qualem ipse epitomator usurpavit, non audeo diiudicare: sed propter hanc causam librorum *NEF* lectionem variam et ipsam admisi, cum possint in ea bona quaedam latere in epitomatis non redeuntia.

Classis sexta l. I—XII.

Sextum librorum ordinem cum fecimus, qui continet variarum libros XII integros suis numeris numeratos et in universum recte ordinatos, redire codices eos ad idem exemplar, nobis *Q*, omnes pluribus signis intellegitur. potest eo referri vel ipse librorum numerus antiquus restitutus; nam quamquam is ad secundi ordinis adiunctis quarti libris sponte efficitur, et ita reperitur effectus in libris qualis est ex nostris *K* et sunt alii in classem secundam a nobis relati ut Vaticanus 580 et Venetus II 22 nulla re insignes, librarii ii, de quibus adhuc egimus, raro id adsecuti sunt, cum e contrario sextae classis libri praeter paucos infimi loci plane perturbatos duodecim libros omnes numerent, ut numerationem quoque verisimile sit ex archetypo proleisci.

Deinde huius ordinis codices communc fere habent additamentum epistularum Apollinaris Sidonii trium, scilicet I 8 *Morari me*, inscriptam Eleutherio (quae inscriptio vere pertinet ad eam quae sequitur in Cassiodoranis) — VI 11 *Iulacum* inscriptam Agricolae (quae inscriptio similiter pertinet ad eam quae in his libris sequitur) — I 2 *Saepenumero* bipertitam, inscriptam in parte priore *epistola de forma Theoderici regis*, in posteriore (a verbis *Si actionem* ib. c. 4 seq.) inscriptam *epistola de actionibus ipsius diurnis*. lectiones, quae proxime accedunt ad Luetjohanni codicem Matritensem *C*, memorabile quicquam non habent. verum est Sidoniana haec comparere etiam in Laurentiano Stroziano 23 saec. XIII (cum adscelis eius Laurent. 53, 22 et Vaticano Urbis. 85), item in Londinensi n. 10098, Parisino 2191, Romano Angelicano 1855, Vaticano 7301, Veneto II 19; absunt ea e contrario ab huius ordinis libris quibusdam Vaticano reginae n. 148 et Vaticanis Ottobonianis duobus 174. 335 et Vratislaviensi I *F* 159. nihilominus quasi proprium est huiusce ordinis, quod eius libri etiam optimi *EF* Sidonianas epistulas tamquam libri duodecimi ep. 29—32 in ordinem receperunt adeoque in laterculum eas rettulerunt.

Multo certius idem efficitur ex ipso textu; nam quamquam in huius classis libris infimae aetatis omnibus et incuriose fere scriptis summa perturbatio regnat et passim qui ad eam pertinent ad aliquam ex prioribus defleunt, tam multa modo bona modo mala communia habent, ut ad archetypum commune omnino referendi sint.

Archetypum illud hodie deperditum non tam descriptum fuit ex codice aliquo probae antiquitatis quam descriptum ex vulgari aliquo exemplari et ad codices plures per partes recognitum, ad eam speciem fere quam prae se fert Laurentianus 16, 11, nobis *E*, huius ordinis longe praestantissimus testis. varias lectiones, quae in eo passim comparent, non ab eius scriptore ex codicibus enotatas esse, sed ex archetypo *Q* repetitas inde colligitur, quod uno loco 328, 7 pro *peragitur* librarius in textu scripsit *peragitur vel pie redditur*, deinde tribus his verbis deletis manus ea, quae varias lectiones adscripsit, superscripsit *al pie redditur*. similiter altero loco 95, 27 pro *sacculis* in codice est *seculis sedulis*, superscriptum *l sedulis*. itaque codici *E* quae propria sunt sive bona sive mala pleraque certe in archetypo similiter adfuerunt. id inde confirmatur, quod vocabulum *iubemus* male intrusum 123, 2 in loco casu bis scripto bis similiter redit. qui codicem scripsit eum ita archetypum haberet varia lectione auctum, iussu eius, cui exemplum parabatur, abstinere debuit ab ea in textum recipienda; eam emendator demum, fortasse Colucius Salutatus, in apographum transtulit et, ut modo vidimus, ubi a lege illa librarius recesserat, errorem correxit. minus curiose qui reliquos huius classis libros exararunt in universum apparatus illo ita usi sunt, ut alteram utram lectionem admitterent altera suppressa. carere tamen iis non potest exemplaris *Q* plenam notitiam sibi paraturus; nam tantum abest, ut liber *E* apparatus eius plenum exhibeat, ut non pauca in eo desiderari luculenter ostendat codex proxime coniunctus Florentinus alter Laur. 45, 11, nobis *F*. pendere eum ex archetypo eodem aucto varia lectione eum inde colligitur, quod non paucis eam adscripsit vel priorem ad eam correxit, tum evidentissime ex loco 328, 11, ubi Cassiodorus scripsit *triumphare*. codex *E* habet *tuum probare* in textu, superscriptum pro varia lectione *triumphare*, codex *F* *tuum triumphare*, scilicet varia lectione perperam relata ad solum vocabulum secundum. quid quod ne hi quidem duo apparatus archetypi integrum repraesentant: certe de codice Ambrosiano A 210 inf. (nobis *C*, infra c. 100) ubi disputabitur, praeter alios locos similes videbimus p. 241, 30 in archetypo *Q* fuisse ^{*al re*} *prospicit*, sed tam *E* quam *F* non habere nisi solum *prospicit*, dittographiam servatam esse in corruptela codicis Ambrosiani. sed cum exemplaria reliqua omnia sint pessime perturbata et mendis obsita et si quid traxerunt ex archetypo non relatum in libris paullo melioribus *EF*, id nullo indicio certo inter sordes has dignosci possit, in libris *EF* adsumpto hic illic tertio *C* me continui reliquis spretis. ne Florentino quidem deteriore multum proficimus, nisi quod ubi consentit eum altero *E*, hoc certe efficitur lectionem de qua quaeritur non alterius utrius librarii errori licentiaeve deberi, sed ex communi archetypo eam proficisci.

Exemplar *Q* varias Cassiodori continens adscripta lectionis varietate quoniam usum praebere possit, iam quantum fieri potest ex subsidiis modo recensitis enucleabimus. nequaquam qui apparatus eum collegit, adhibuit per universum opus codicem eundem: immo hic quoque ut in universa variarum crisi partes operis distinguendae sunt. potuit opus integrum restitui ab eo, cui et secundi ordinis liber ad manus esset et quarti ita plenus,

ut est Bruxellensis vel si mavis, cum ab hoc absint et primi versus partis secundae et librorum eorum inscriptiones pleraeque, liber Bruxellensi et gemellus et melior. sed ita res nequaquam evenit; immo recensionem hanc saeculo decimo quarto exeunte doctus quidam vir elaboravit Cassiodorani exemplaribus pluribus comparatis et inter se collatis. hoc igitur nobis indagandum est, in exemplari suo hodie deperdito quid posuerit et ea quae posuit unde traxerit, ex librisne quales supersunt an ex deperditis an denique ex arbitrio et coniectura. et in ea quidem variarum parte, quam prima classis exhibet, l. I—IV 39 sextae codices tuto abici poterunt, scilicet et descripti et emendati ex solis fere libris classis primae neque propria ulla habentes nisi aut errata aut interpolata. libros *EF* cum in apparatus rettulerimus, is eos in hac parte facere cum prima tam evidenter ostendit, ut exemplis supersedeamus. etiam ubi hiatus explentur, ut 89, 11. 108, 7, addita adsunt in aliis primi ordinis exemplaribus similiterque si quae variae lectiones adscribuntur, utraque lectio ubi in aliis quoque libris reperitur, ii item ad primam classem pertinent.

13, 5 clericorum *XE*¹, sienlorum *MONNE*²

14, 10 uitio *MNNE*¹, initie *O*, initio *E*²

58, 4 nostram *MNNE*¹, misericordiam *OE*² (*confusus notis nrām et miam*)

58, 22 benignitas *XE*¹*F*, pietas *MONNE*²

61, 14 saluberrima *MXE*¹, salubria *OE*²

61, 15 officium *MONNE*², cofinum *XF*¹

61, 30 uetustis *MXE*¹, uetu *O*³, uetustatis *O*^b*E*²

67, 14 coemptione *MNX*, cohertione *E*¹, commotione *O*, 'vel commotione vel coemptione' *E*²

69, 7 noxia infusione *MNNE*¹, nosciali fusione *OE*²

79, 7 quod male *MONNE*, qui dum male *XE*

79, 14 tantosque reges *MNF*, uiros tantos reges *O*, tantosque uiros *E*

89, 21 mentibus *OE*¹, merentibus *NE*²

93, 29 altam *MNE*¹, alteram *OE*²

108, 8 plura *XE*¹*F*, pura *MONNE*²

Cuinam libro potissimum qui scripsit classis sextae archetypum *Q* se manciparit et a quo libro rursus ducta sit varia lectio superscripta, quaerere nihil attinet; uno alterove loco *Q* proxime accessit ad primae classis primarium librum *M*, ut 52, 9 *resipiens* — 59, 23 *constat* — 69, 3 *insta* in *E* redeunt, sed adsunt item lectiones codicis ad *X* prope accedentis. cum supra p. XLII seq. viderimus, quam saepe et quam graviter primae classis libri inter se discordent, vel ex his solis non mirabimur tantam veprimum coronam formari potuisse. classis secundae libro is qui apparatus *Q* congeffit usus est ad solam primi libri partem priorem; in ea enim aut *EF* aut *E*² cum *LR* consentiunt contra *MNOX* locis sequentibus:

	<i>LR</i>	<i>MNOX</i>
-	3, 22 me <i>E</i>	<i>om.</i>
	4, 22 recorris <i>E</i>	rectoris
	4, 25 contingit <i>E</i>	contigit
	10, 13 aequaliter <i>E</i> ²	aequaliter <i>E</i> ¹ <i>F</i>
	13, 3 aditum <i>E</i> ²	auditum <i>E</i> ¹

<i>LR</i>	<i>MNOX</i>
11, 24 prosperorum <i>E</i> ²	prospectorum <i>E</i> ¹
11, 26 non reddidit <i>E</i>	reddidit <i>F</i>
17, 30 nos <i>E</i> ²	<i>om.</i> <i>E</i> ¹ <i>F</i>
18, 11 rumore <i>E</i>	ratio more
19, 31 minue <i>E</i>	imminue
20, 26 omne <i>E</i> ²	esse <i>E</i> ¹
22, 7 genere <i>E</i>	gentibus <i>vel</i> genus
22, 11 auxilium <i>E</i>	auxilio
25, 13 populi <i>E</i> ¹	populorum <i>E</i> ²

Postea similia quae inveniuntur, ut 29, 8. 59, 25. 87, 17. 105, 26, sine dubio aut emendationi aut casui attribuenda sunt. etiam in iis paginis ad melioris indolis librum correctis non solum mendae gravissimae remanserunt ex codice secundae familiae facile sanandae, sed hiant adeo 19, 10 codices *EF* pariter atque reliqui libri classis primae. praeter haec ducta ex libris aliunde notis quae in hac variarum portione classis sexta habet, aut erroris speciem prae se ferunt aut coniecturae. errores offenduntur plurimi et saepe gravissimi, ut vocabula interpretationis causa adscripta adsumpta in textum 11, 2 *latores* pro *portitores*, 11, 6 *cognovimus* pro *comperimus*, 12, 10 *liquore* pro *cruore*, 13, 7 *mores* pro *fascēs*, 22, 27 *dignior* pro *ditior* et sic deinceps, quae labes deinde in libris deterioribus etiam longius grassata est. coniecturae raro felices sunt, ut 11, 10 ex *auccruat* factum est *hauscruat*, 82, 32 *quae* ex *quem*, plerumque temerariae et saepe pessimae superstructae lectionibus classis primae. inter exempla ubivis obvia selegi haec:

- 11, 7 cursum (*cl. 2 recte* cui usum) *MNOX*¹, cultum *X*², tu uero cursum *E*.
tu uero cultum *F*
- 12, 31 poterat emendare] non poterat emendare *EF*
- 13, 23 diuina perpetua *MNXE*¹, diuina perpetrata *O*. diuino perpetrata auspicio *E*²*F*
- 57, 11 inhumanam quoque reverentiam *reliqui et E*² *in marg.*, inhumanam q. v. *E*¹, humanam q. v. *E*² *corrigen.*
- 59, 8 *oxanter*] *MNOXE*¹*F*, letanter *E*²
- 82, 23 communionem meritorum] eumunione multorum *E*²
- 86, 32 uno voto] uno iudice *E*²
- 98, 5 actor hic poenam suae recepturus audaciae] *MNXE*¹, auctor hic poenam suae audaciae *O*. auctori poenam suae audacie inponentes *E*²
- 106, 23 uolitantes] uoluntates *E*²
- 115, 11 Herulis] herculis *E*²
- 116, 18 meritis maturus] mentis maturus *E*²
- 125, 10 reverenda principis uoluntas] reuerentia principis et uoluntas *E*²

Classis prima ubi desinit, qui librorum *EF* similiumque archetypum exaravit ad codicem aliquem se applicuit *K* nostri similem vel potius codice usus est, quales aliquot adhuc extant, supplente quae absunt a classe prima ex libro secundae. passim enim uidebis *EF* etiam in erroribus consentire cum *K* vel certe ex eius lectione suam effecisse.

- 137, 18 harenarum *LRP*, arenam *KE*, arenam *F*¹
 143, 7 uarietatis umbra concludit *L*, uarietatis umbra concludit *K*, uarietas umbram
 concludit (includit *F*) *EF*
 146, 2 rarum *LRP*, carum *KEF*
 152, 7 redemptione *LRP*, ratione *KEF*
 165, 15 solacia *P^aE¹*, salaria *LRKE²F*
 165, 34 cupiditatis sunt ista *L*, cupiditatis ista *K*, cupiditas ista est *EF*
 167, 13 fidei est quod bene vivitur *LRP*, fidei est vivitur *K*, fidei est quod
 vivitur *EF*
 176, 25 conspectibus *LRPT*, iussionibus *KEF*
 180, 7 nesciat habere *PT*, habere *LR*, habere non debeat *KEF*
 187, 9 tot *LRPT*, decem *KEF*
 188, 16 ludo sedis (= ludos edis) *LRPP^a*, in ludo sedis *T*, ludo sedes *KEF^b*

Nec deficiunt errores et interpolationes alibi non redeuntes:

- 138, 18 cryptas| cristas *E²*
 139, 7 facit| furit *E¹*, fatur *E²F*
 143, 2 timbribus| cymbribus *E²*, imbribus *E²F*
 157, 22 Wiliarium| iulianum *EF*
 158, 20 per Picenum| sic in inser. *LR recte, male in laterculo per piceum, idem*
E utroque loco, F in tertio
 162, 12 aliud ibi| aliud ibi atque aliud *EF*
 163, 1 mille| simile *boni*, similiter *EF*
 164, 32 polypticis| politicis *E²F*
 179, 7 templum| exemplum *E²*
 218, 4 scilicet| sit *E¹*, vel fit (*ex coniectura*) vel scilicet (*ex libro*) *E²*

Sed praeterea in ea parte variarum, quam habet classis tertia VI--VIII, 10, eius classis codex adhibitus est ab eo qui apparatus *Q* elaboravit. exempla supra p. LVIII adlata sunt lectionum *TUEF* libris communium facile augenda: hoc loco addo quod 180, 3 vera lectio *indeptae* in *TU* corrupta in *indecepte* vel *inde cepit* originem dedit lectioni librorum *EF* quae est *incepte*. loco quem tenent lectiones ex libro hoc petitae ex parte egregiae discerni nequeunt a sordibus quibus interponuntur; nam licet quas codex *E* in margine habet aliquanto saepius quam in textum receptae ad libros *TU* redeant, aliis locis hae scripturae leguntur in ipso ordine verborum modo in duobus quos adhibuimus libris, modo in altero utro: scilicet qui librum *E* scripsit, ubi duplicem lectionem adnotatam invenit, modo in ordine scriptam, modo superscriptam in textum aduicit. verisimile autem est exemplar ad *Q* adhibutum praestitisse hic illic duobus nostris recentissimis et incuriose scriptis et quaedam utilia etiam in iis reperiri, quae *EF* habent non communia cum libris *TU*. ita vera lectio 184, 21 *uirtus conscia E¹F*, ubi in *TU* est *uirtus conscientie*, et pariter vera 191, 16 *auxiliatrix E²F*, ubi in *T* est *auxiliaris*, fortasse non ex coniecturis originem ducunt, sed ex codice classis tertiae nostris emendatiore. — Hi loci, ubi *EF* in errore consentiunt cum libro *P* non multi nec magni momenti:

- 177, 17 nos] non PE^2
 202, 3 sperare] superare PE^1
 203, 23 quibus *om.* P^aE^1
 203, 29 uenatio est] uenatione PE
 219, 16 uendebantur] uidebantur P^aE^2

cum Palatini ipsius copia sine dubio reconcinnatori nulla fuerit, saepius autem in talibus P et TU conspirent (p. LVIII), possunt indicari in codice classis tertiae ab eo inventa, in duobus qui supersunt casu oblitterata. sed his non multum dandum esse perspicio; immo quatenus TU supersunt, quae habent cum EF communia tuto ad tertiam classem reuocabuntur, quae discrepant, ei classi abiudicanda erunt.

Sex epistolae postremae libri septimi cum adsint apud reconcinnatorem, cum autem uiderimus tertiae classis librum adhibuisse in hac parte plenum, inde eas epistulas adscivit, id quod iam supra p. LIX posuimus confirmauimusque communiōne in his errorum classis tertiae et sextae. hoc loco addimus, quod in his praesertim apparet, eminere inter classis sextae libros duos adhibitum ab Accursio et codicem E . Accursius cum in iis praeterea ubiuis cum vulgaribus faciat, uno loco 223, 9 cum codice T et fere etiam cum U consentit in vera lectione nec inuenienda facili coniectura *erexitque*; eam lectionem nos quamquam ad hasce epistulas libros classis sextae quorum nobis copia fuit omnes contulimus, inuenimus in nullo. similiter codex E unico loco 225, 5, ubi verum (*h*)*iatu*s seruauit Bruxellensis, proxime ad verum accedit habens a prima manu *latus* et in ipso manu secunda et apud Accursium et in reliquis libris vulgaribus omnibus male emendatum in *lucus*.

Difficilius est recte indicare de libris integris in extrema parte quarti libri et toto quinto. fieri potest, ut liber tertiae classis is, quem integrorum reconcinnator adhibuit, nostro T l. VI—VIII, 10 complectente non solum emendatior fuerit, sed etiam plenior. sed cum supra demonstrauerimus, quatenus prima classis peruenit, integros totos ex ea pendere neque propria bona a libris EF in hac quidem parte suppeditari, ad libros tres priores et quarti partem maiorem codex is de quo quaeritur aut non peruenit aut, si peruenit, neglectus totus perit. at in partis IV, 40—V fin. locis iis quos subscripsi reconcinnator textum libri K uidetur emendauisse adhibito altero libro scripto neque eo classis secundae.

- 137, 14 fuscatur enim aer E^2 , fuscantur enim aera *reliqui*
 137, 15 inane EF^2LP , mare KE^1
 137, 29 de montis EF^2 , montis *reliqui*
 138, 20 obtinere E^2LP . habere KE^1F
 143, 13 per EF , *om.* LK
 145, 4 fata EP , facta LKF
 145, 26 sit EF , fit LK
 146, 4 suo EF , *om.* LK
 146, 10 fetura (*vel* foectura *vel* feectura) EF^2P . fertura LKF^1
 146, 26 hoc E^2 , hanc $LPKE^1F$
 147, 33 in ratum E^2F^2 , ingratum F^1 , in tantum $LPKE^1$

- 150, 4 extantibus *EFF*, excitantibus *LK*
 151, 20 nunquamque *FP*, unum quoque *LKE*
 154, 6 arno *EFF*, ano *LK*
 155, 29 saeva *EFF*, om. *LK*
 157, 13 casuale notum *E²F*, cansale notum *LPKE¹*
 161, 33 infamaret *EF*, infirmaret *LPK*
 165, 15 solaria *E¹P^a*, salaria *LKE²F*, solacia *P^b*
 167, 31 releuare *FP*, lenare *F²*, renelare *E²*
 169, 22 in se rabiem *EF²*, inserabilem *LPK*, inc. *F¹*
 170, 30 sapientibus *EFK²*, om. *LPK¹*

Id quoque quod supra de *P* et *TU* vidimus minores errores iis communes esse, in hac parte ad *P* et *EF* similiter pervenit.

- 149, 23 condamam] condomam *PE²*
 156, 6 ibi] tibi *PDEF*
 157, 1 electo] electio *PE*
 160, 3 decuerat] docuerat *PDE¹*
 167, 21 honorum] bonorum *PEF*

Videtur igitur qui scripsit codicem *Q* adhibuisse librum classis tertiae a principio nostris pleniorum et ex hoc adscivisse quae habet aut cum secunda classe communia aut propria bona.

De libris quinque postremis pleraque iam occupavimus. textum eorum repraesentant libri integri ex omni generis libris contaminatum, ut sane mirere eius aetatis philologum tot subsidia sibi comparare potuisse, quamquam quod inde effecit opus perturbatum est et confusum. adsunt interpolationes propriae libro *K*, quem hic quoque pro fundamento operis adhibitum esse credideris:

- 350, 19 indicis] *BZNHGI*. principis *KEF*

fortasse etiam codicis *Z*, nisi hic casus communionem effecit

- 350, 14 principium] principem *ZE¹*

Interpolationes, quas codex *N* admisit ipsi proprias et gravissimas, redire in *EF* supra p. LXIII notavimus.

Epitomae Britannicae non solum catenus reconcinctori copia fuit, quatenus in libros *KN* lectiones inde sumptae transierunt (supra p. LXVIII), sed aliae quoque in hos non receptae passim apud eum inveniuntur:

- 259, 2 sine agri] si non hoc agitur *EHG^a*
 328, 7 peragitur] *BZNKE²*, pie regitur *HG*, peragitur vel pie redditur *E¹*, pie redditur *FI*
 335, 24 grauant] *BE²HGI*, maculant *reliqui*
 384, 19 qui nos] *B²EFHG*, que nos *B¹*, quos *ZKN*

Sed quominus hanc errorum omni generis turbidam sentinam abiciamus, impedit quod liber similis nostri *T* in primis octavi libri epistulis reconcinctori non deficit, atulimusque supra p. LIX lectiones aliquot egregias ad hanc partem omnino ex eo derivatas.

et inveniuntur loci licet non multi, in quibus *EF* aut in vera lectione consentiunt cum codice *B*, quem constat usurpatum non esse a reconcinatore, aut lectiones proponunt a reliquis libris alienas, sed speciem certe verarum prae se ferentes:

- 244, 2 honor nisi ex te creuisset exiguus quem tu] *EF*, *om. reliqui*
 268, 12 arbor enim] *EF*, arborem *BZK¹NIII*, arbor *GK²*
 340, 28 subuactionemque] *BE*, subicetionemque *ZKN*, *deficiunt HG*
 344, 17 descendere] *BE³*, condescendere *ZKNE^bF*, *deficiunt HG*
 361, 11 maioris] *E²F*, maior *BZKNE¹HGI*

Reliqua si quis ad casum vel coniecturam referet, non contra dico; supplementum autem ad 244, 2 omnino genuinum venit opinor ex codice tertiae classis ut a principio, ita a fine quoque minus mutilo quam qui superest solus Breslaviensis.

Haec habui dicenda de subsidiis veris vel certe ita comparatis, ut eorum condicio et origo explicatione indigere viderentur. quod si in deteriorum inutiliumque librorum propagationem et affinitates mihi inquirendum esset, multa forent addenda. nam inter hos quoque familias constituet cui placebit: inueniet paratam sibi familiam Sidonianam; item alteram late patentem, quae librum septimum in fine mutilum explevit translatis in eum ex libro nono epistulis 4. 6. 9—15 aptis formularum syllogae; familias alias suppedabit numeratio diversa in Cassiodoranicis codicibus modo bipertita, modo ita comparata, ut evadant libri aut novem aut undecim aut duodecim; denique perspicaces homines et indefessi lectiones varias cum diligenter persequantur, egregia inde familiarum seges et affinitatum proprietas pullulabit. nos specimine quod addidimus condicionem etiam deteriorum librorum eatenus declaravimus, quatenus sufficere visum est ad rationes reddendas de opere non facili nostrae curae commisso, ulteriora relinquentes lacte florenti philologorum mataeoponiae.

CONSPECTUS CODICUM

ET RELIQUORUM SUBSIDIORUM.

CLASSIS I.

Sectio prior.

- 1 Arretinum fragmentum.
2 Holkhamensis n. 401.
3 Londiniensis mss. Brit. Harlei. n. 3022.
Z 4 Parisinus 2185 A (pars prior: cf. n. 87).
5 " 2906.
6 " 2923.
O 7 Romanus Angelicanus V. 4. 7
8 Vaticanus Ottob. 1265.
9 Remensis S. Remigii.

Sectio altera.

- 10 Berolinensis Phillippsianus 1685.
11 Breslaviensis civ. 63 (pars prior: cf. n. 83).
12 Cantabrigiensis Trinitatis.
13 Cheltenhamensis 6666.
14 Florentinus Laurent. Stroz. 23.
15 " Laurent. 53. 22.
16 Leidensis publ. 93.
17 " publ. 124.
18 " Seal. 16.
18A Ashburnhamianus.
19 Londiniensis Lambethianus.
20 " mus. Brit. regius 10. B. IV.
21 " mus. Brit. regius 10. B. XV.
22 " mus. Brit. n. 10098.
X 23 Montispeulanus 4.
M 24 Montispeulanus 294 (pars prior: cf. n. 86).
25 Neapolitanus IV. B. 40.
N 26 " IV. B. 41 (pars prior: cf. n. 86A).
27 Oxoniensis Bodl. 96.
28 Parisinus 2170.
29 " 2189.
30 " 2192.
31 " 2193.
32 " 10609.
33 " 14464.
34 Romanus Angelicanus 1855.
35 " Barberinianus.

36 Vaticanus 3392.

- 37 " Ottobonianus 17.
38 " Urbinas 85.
39 40 Rotomagensis.
41 Venetus S. Marci II. 21.

CLASSIS II.

Sectio prior.

- 42 Admontensis.
D 43 Berolinensis Diezianus.
L 44 Leidensis Vulcanii 46.
45 Mediolanensis Ambrosianus II 268 inf.
B 46 Monacensis 13072.
47 Vaticanus 3863.
P 48 " Palatinus 273.

Sectio altera.

- 49 Bernensis.
50 Breslaviensis civ. 61.
51 " civ. 62.
52 Cantabrigiensis S. Petri.
53 Carpentoratensis.
54 Florentinus Laur. 23 dextr. 9.
K 55 " " 89. 23.
56 " " 89. 26.
57 Gemas.
58 Giessensis.
59 Holkhamensis n. 400.
60 Matritensis Esecorialensis D. III. 21.
61 " " Q. III. 18.
62 Mediolanensis Ambros. C. 19 inf.
63 Monacensis Lat. 11052.
64 Olmützensis.
65 Parisinus 2187.
66 " 2188.
67 " 2190.
68 " 2191.
69 " 2790.
70 Romanus Vallicellianus.
71 Vaticanus 570.
72 " 7301.
73 " Palatinus 272.

- 74 Vaticanus reginae 61.
 75 Senensis.
 76 Tolosanus.
 77 Venetus S. Marci II, 19.
 78 " " " II, 22.
 79 Vindobonensis 365.
 80 " 924.
 81 " 3112.
 82 Guelferbytanus Aug. 4.
 82A " " Gud. 95.

CLASSIS III.

- T 83 Breslaviensis civ. 63 (pars posterior; cf. n. 11).
 U 83A Caesenas (pars prior; cf. n. 93A).

CLASSIS IV.

- D 84 Halense folium.
 B 85 Bruxellensis.
 M 86 Montispezzulanus 294 (pars posterior; cf. n. 24).
 N 86A Neapolitanus IV. B. 41 (pars posterior;
 cf. n. 26).
 Z 87 Parisinus 2185A (pars posterior; cf. n. 4).
 88 " 2186.
 88A Pommersfeldensia excerpta.
 89 Vaticanus Ottobon. 265 + 418.

CLASSIS V.

- G 90 Londiniensis reg. B. XIX.
 H 91 Oxoniensis Magd. 166.
 Ip 91A Pragensis univ.
 Iw 92 Vindobonensis 407.

CLASSIS VI.

- 93 Breslaviensis univ.
 93A Caesenas (pars posterior; cf. n. 83A).
 E 94 Florentinus Laur. 16, 11.
 F 95 " " 45, 11.

- 96 Florentinus Riccardianus.
 97 Lipsiensis.
 98 Londiniensis mus. Brit. 12022.
 99 Matritensis Escorialensis A. II. 16.
 C 100 Mediolanensis Ambros. A. 210 inf.
 101 " " l. 114 sup.
 102 Oxoniensis Bodl. 178.
 103 Parisinus 16712.
 103A Pragensis S. Viti.
 104 Romanus Chigianus.
 105 Vaticanus 2970.
 106 " Ottobon. 174.
 107 " " 335.
 108 " reginae 148.
 109 " " 1822.
 110 Venetus S. Marci II, 20.
 111 Vindobonensis 79.

ORDINIS INCERTI.

- Laureshamensis.
 Baiocensis.
 Erfordiensis.
 Coloniensis.
 Patavini duo.
 Egii Spoletini.
 Hispanus Valentianus.
 Excerpta varia.

EDITIONES ET APPARATUS.

- Cochlaci.
 Accursii.
 Cuiacii.
 Iureti.
 Fomerii.
 Chouetiana.
 Gareti.
 Hasenstabii.

ORDINIS PRIMI SECTIO PRIOR

CODICES FINIENTES IV, 39 VEL ANTEA.

1. ARRETHI quae servat Gamurrinus et inspicienda nobis misit folia duo operculo libri cuiusdam ali quando adglutinata, scripta saec. XIII XIV particulas continent ex libro secundo epp. 16—18, 20—23, 33—36, 39, lectio primitiva convenit fere cum classe prima, ut 56, 31 *intendibus* cum *MNX*, 59, 10 *cesset* cum *M^bN*; emendationes prope accedunt ad *E*, ut 58, 11 *ingharies*, 65, 18 *remuneratione*, 67, 27 *uenti*, omnisimus.

2. HOLLIAMENSIS comitis Leicester n. 401, quem nostra causa inspexit Liebermann, scriptus extra Italiam saec. XIV, complectitur l. 1—IV, 38 ad verba 131, 9 *summa deficiit*, ex laterculis certe adest libri secundi, ex paucis locis inde enotatis efficitur et desiderari in eo quae a classe prima absunt 33, 3, 35, 22, 47, 28, 70, 6, 91, 14, 111, 15, 116, 24 et ex lectione 28, 25 *versile* (om. *autistitis*) codicem esse ex huius ordinis deterioribus, exciderunt item verba inter 55, 30 *concordiae* et 56, 5 *constitutos*.

3. LONDINIENSIS MUSEI BRITANNICI HARLEIANUS N. 3022 f. 57—67 membr. saec. XIV, mutilus finiens l. 9 p. 18, 19 *legittima poena precellere*, deperditis multis sequitur liber de anima, praescribitur praefationi: *incipit prologus Cassiodori in libro diversarum formarum*, laterculus nullus.

Z 4. PARISIENSIS LAT. N. 2185 A continet l. I—IV, 39 Cassiodori (adiunctis a glutinatore libris V postremis, de quibus infra n. 87 dictum est) scriptos manu saec. XII exeuntis. post praefationem et laterculum libri primi praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris re. et int. equest' palatii exconsulis ordinarii comagistri officii praepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi adsunt, etiam quarti integer, item scholia. pendet liber ex *M* ita, ut ubi is correctus est, sequatur fere manum posteriorem, ut 5, 3. 24, 23, 25, paucis locis declinans ad priorem, ut 84, 2; itaque utilitatem non habet. praeter solita specimina in apparatusum rettuli variam lectionem l. 1 ep. 1—23; postea quibusdam locis librum extra ordinem memoravi.

5. PARISIENSIS LAT. N. 2906 saec. XIII f. 58—98, sed transpositis et ordinandis sic: 58—74, 95—98, 91—94, 83—90, 75—82, deficiens III, 44 p. 101, 2 in *promissione*, caret inscriptionibus tam librorum quam epistularum; adsunt laterculi.

6. PARISIENSIS LAT. N. 2923 membr. saec. XIII f. 51bis—91 exhibet variarum l. I—IV, 39. praescribitur praefationi: *incipit primus liber variarum Theodorici regis*; post praefationem inscriptio est: *Magni Aurelii Cassiodori re et int. ex equest' palatii consulis ordinarii ex magist' officii praepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi nulli. in fine adiectus est manu eadem nescio qui tractatus grammaticus inscriptus rubro: *q̄ uincorode (sic) superabundit ista Mathens incipiens sic: cum autem cuiuslibet doctrine profectio in hīs constat ut si quid est superfluum resecetur, si quid minus est, consideratione provida suppletur.* finiens sic: *item ab generali ad speciale secundum hanc distinctionem sumitur diversis modis errorum de generalibus autem cordis litterarum secundum stilum romane curie (?) exempla deo favente dicemus alibi compilanda.* ex mediis excerpti haec: *macrologia longa sententia non necessaria comprehendens: legati non impetrata puce retro unde venerant domum reversi sunt,* quae Isidori sunt etym. I, 34, 8.

O 7. ROMANUS BIBLIOTHECAE ANGELICAE V. 4. 7 membr. formae quaternariae foll. 48 saec. XII finit l. 43 in ep. 20 libri quarti codice ipso in fine non mutilo; sequitur postea adiectus tractatus incipiens *quoniam de constructione tractaturi suavis.* deficit quaternio secundus quo continebantur l. 16 a verbis p. 43, 11 *trans nostris beneficis* ad l. 45 verb. p. 41, 11 *sentirent et utatum suam.* laterculi adsunt, etiam quarti libri licet mutili integer; epistulae inscriptionibus carent. praescriptum est praefationi: *variarum Theodorici regis incipit liber primus.* liber negligenter scriptus multis omissionibus et corruptelis inquinatus est. contuli totum Romae a. 1888. lectiones in apparatusum rettulimus; subscriptiones leguntur p. XII.

8. ROMANUS VATICANUS OTTOBONIANUS N. 1265 chart. formae maioris ser. a. 1448 non continet nisi f. I—31 l. I—III, 15, item f. 96^a l. III, 21, 22, 23. desiderantur tam subscriptiones librorum quam epistularum et laterculi et inscriptiones. specimen sumpsit iussu nostro Tschudel.

9. REMENSIS S. REMIGII codex 'antiquissimus', quo usus est Garetius in editione a. 1679, hodie Remis non extat, ut certiore me fecit Henricus Omont, absumptus scilicet incendio eo, quo d. 15. Ian. 1774 eius bibliothecae pars maior confagravit. non habuit teste Garetio nisi quattuor primos libros. examinatis locis non multis, ubi nominatim citatur (omisi lectiones quas Garetius affert ex *ms*, scilicet hoc et altero S. Andoeni infra n. 39 40), vidi eum consentire fere cum optimis quibusque ordinis primi, omnium maxime cum Z; ita referuntur inde II, 6 *superiora (supera Z^b)* — 40, 26 *desperatis (desperatis alii omnes)* — 80, 26 *illis (sic ex huius ordinis libris solus M^a)* — III, 20 inser. *gruudae (gruudae M)* — 94, 27 *sayiniu* (sic Z solus).

ORDINIS PRIMI SECTIO ALTERA.

CODICES CONTINENTES L. I—IV, 39 ET VIII—XII.

10. BEROLINENSIS PHILIPPISIANORUM N. 1685 membr. saec. XIII aliquando Claromontanus, postea Meermannianus, ante epistulas Sidonii (cf. Lactjohann praef. ad Sidonium p. X) et Caesares Ausonii et carmina Hildeberti Cenomanni cum aliis, quae magna ex parte redeunt in libro Montispessulano nobis *M*, continet Cassiodorana cum I—IV, 39 usque ad verba p. 131, 28 *esse purpuratum* libro ipso integro tum l. VIII—XII numeratos I—V. laterculi adsunt. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in libro variarum formularum*; subscribitur: *explicit prologus.* praescribitur libris partis utriusque: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestris (exquaestoris ante l. XI, XII) palatii exconsulis ordinarii comagistri officii officialis ante l. XII) praepositi (praefecti primi ordinis ante l. XII, praepositi officiorum ad l. XII fin) atque patricii variarum formularum liber I^{us}.* accurate scriptus est neque tamen utilis.

11. BRESLAVIENSIS BIBL. CIV. N. 63, antea Redigeranus n. 14 (olim n. 3) membr. formae octonariae foll. 112 saec. XIV continet

1) l. I, II, III, IV ad ep. 39 omissis epistulis l. 33, 11, III, 50, quarum secunda tota, tertia ad verba *ploneos ad* suppletae sunt post ep. VIII, 25.

2) I. VIII 1—25 p. 256, 15 *inquisitionum fortassis*; reliqua desunt libro ipso integro.

Desiderantur tam subscriptiones librorum quam epistularum laterculi et inscriptiones. — De codice altero eodem volumine comprehenso infra dicemus sub n. 83.

12. CANTABRIGIENSIS COLLEGI TRINITATIS O. 7. 13 membr. saec. XII, 'ex libris S. Albani ex dono magistri Simonis', quem Simonem abbatis locum ibi obtinuisse per a. 1166 ad 1183 certiore me fecit vir doctissimus Aklis Wright Cantabrigiensis, deinde in bibliotheca Gale, continet

1) I. 1—IV 39. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori Senatoris*, primo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii cernmagistri officii praepositi atque patricii variarum formularum liber primus incipit*.

2) I. VIII—XII numerati V—IX.

Laterculi absunt.

13. CHELTENHAMENSIS Phillipsii n. 6666 membr. saec. XIII, antea 'collegii Paris. soc. Iesu', continet

1) I. 1—IV 39. laterculi adsunt et quarto libro qui praefigitur, plenus est. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in librum variarum formularum*, primo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii cernmagistri officii praepositi atque patricii variarum formularum liber primus incipit*. nec differunt fere subscriptiones librorum secundi et tertii.

2) I. VIII—XII item eum laterculis suis. octavus tam in inscriptione quam in subscriptione numeratur pro quinto, sequentibus verus numerus praescribitur. ad principium libri noni adnotatum est: *enacturum dignitatum formulas VI et VII li. in prologo commemorat Cassiodorus Casiodor[us] s. . .*, adiectum postea: *expl. l. V. l. VI. VII. VIII desunt*. subscribitur libro ultimo: *explicit lib. XII variarum Cassiodori*; sequitur liber de anima dietas XIII.

14. FLORENTINUS LAURENTIANUS STROZZIANUS N. 23 membr. formae quaternariae saec. XIII foll. 112. adhaeret scripta manu eadem epistula S. Bernardi ad Eugenium III papam incipiens *Audium est in terra nostra*. finiens codice mutilato in verbis *omnes qui aderunt*. continet

1) I—IV 39 eum laterculis. praefationi praescribitur: *incipit prologus libri variarum Theodori [sic] regis*; post laterculum libri primi: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsule oculi cernmag[ist]ri officii praepositi atque patricii variarum lib. I^{us} incipit*; sequuntur praefatio et epistulae. libri in suo genere vetusti enotavi varias lectiones has: 22, 7 *grans* cum XO — 47, 22 *uicini-* *tatis* — 53, 18 *seruituris gignit* pro lectione cl. I solita *seruitoci gignit* — 67, 27 *conducti tereti labio* — 68, 27 *actoris sui* — *illis gratum*] *illud tam* lectione insolita — 84, 2 *emendatur* eum optimis cl. I — 85, 3 *principalis*, quae lectio vera in prima classe non invenitur nisi superscripta in optimo M — 115, 20 *qualecunque*. apparet librum ad meliores ordinis sui pertinere, sed plura habere propria magis quam bona.

2) VIII—XII numerati V—IX item eum laterculis. subscriptum est libro XII: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustrissimi exquestoris palatii exconsulis ordinarii cernmagistri officialis praepositi officiorum atque patricii liber nonus variarum explicit*. duodecimo libro non insertae sunt, sed adhaerent versiculo uno vaeto relicto epistulae tres Silonianae I. S. VI. II. I, 2 inscriptionibus carentes neque in eius libri laterculum receptae. sequitur pro decimo liber de anima.

15. FLORENTINUS LAURENTIANUS PLUF. 53 N. 22 membr. formae maximae saec. XV elegantissime scriptus, insignitus stemmate Mediceo, descriptus videtur ex Laur. Stroz. 23, quo eum concordat; sed adest epistula Bernardi. continet

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *incipit praefatio Cassiodori Senatori [sic] in librum variarum* subscriptio nulla.

2) VIII—XII.

16. LEIDENSIS PUBL. N. 93 membr. formae magnae saec. XIV, antea Iohannis Haveron (f. 109 legitur haec: *hunc librum emit Iohannes Haveron a Dionysio Courtilliez magno libeario duodecima die mensis Decembris anni MCCC trigesima unni et vniit presentem librum precio duorum scutorum in auro. Haveron*), deinde Iani Rutgersii (f. 107: 3 *flor.*). extremo libro et alia postea adiecta sunt et epistula de rebus ecclesiasticis regnante Philippo Francorum rege et de parlamento Parisios convocato incipiens *verba delirantis filie*, finiens *inobediencie puniens*. Continet

1) I—IV 39, quorum quartus legitur post XI. praefationi praenuntantur et epigramma dedicatorium *inre Senator* — *placet* et titulus: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris ex questoribus palatii a . . . consulis [ordi]narii liber primus incipit*. prima pagina ad p. I, 23 *edere quod tantis evanida est*.

2) VIII—XII, quorum octavus collocatus est inter undecimum et duodecimum, sed recte numerati omnes. inscriptiones adsunt brevitate, nisi quod ad principium undecimi in margine est: *Magni Aurelii [sic] Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii magistri praepositi atque patricii liber undecimus incipit*. ad finem libri duodecimi subscriptio nulla; adnotatur ibi: *scrajuta et VII epistulae que dicuntur formae dignitatum*, sed in codice eae non comparent.

Hunc librum probabile est Fornerium adhibuisse in adornauda editione a. 1579 emissa; certe inter-

polationes duae (5, 8 *videantur*] *vel videatur putentur* Leid., *putatur vel videantur* For. — 5, 28 *praesumptiones*] *disputationes vel praesumptiones* Leid. For.) codici ei editionique communes sunt neque alibi a nobis repertae, similiaque in specimine nostro passim reperies enotata.

17. LEIDENSIS PUBL. N. 124 membr. formae quaternariae saec. XIII in fine variarum et quasi earum esset, epistolam exhibet eam quam dabimus infra ad n. 33 Parisinum 14464. Continet praeter Solinum (cf. ed. meae p. XC) variarum

1) I—IV 39. principium operis ad l. 3 p. 13, 9 *eo nos* in codice extat bis descriptum; f. 3^r. 4 inter utrumque exemplum vacant. laterculi non adsunt nisi libri primi contractus. praescribitur in secundo exemplari libro primo post laterculum: *incipit liber Cassiodori (variarum add. manus aequalis)*; libro quarto: *Magni Aurelii Cassiodori Seu civi consulis et illustri equestris palatii [sic] exconsulis ord. ex mag. offi. pp. atque patricii variarum liber quartus (secundus m. 2) explicit ***** (incipit tertius m. 2)*, secundus liber a tertio non separatur nec magis quartus ab octavo.

2) VIII—XII, quorum octavo, ut diximus, ad quartum adiuncto IX—XII numerantur a librario V—VIII, ab emendatore IV—VII.

Adhaeret epistula Burdigalensis de qua diximus ad n. 33.

18. LEIDENSIS SCALIGERI N. 16 formae magnae saec. XIII; in fine subscriptum est: *dans operi metum iam fuit pena dictam: Christe tibi gratum sit opus te dante paratum.*

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in libro variarum formularum*; inscriptio primi et subscriptio secundi tertiique libri haec est: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris (om. III) civi clarissimi (consulis III) et illustris equestris palatii exconsulis ordinarii eumagistri (ex magistris II) officii prepositi atque patricii (patroni III) variarum formularum liber.*

2) VIII—XII, quorum VIII numero caret, IX—XII numerantur V—VIII, in fine est: *explicit liber Magni Cass. variarum formularum.*

Varia lectio quae passim adnotatur ex parte redit opinor ad coniecturas Scaligeri.

18A. ASHBURNHAMIANUS BIBLIOTHECAE ms. Barrois n. 117 membr. saec. XII exeuntis foll. 105 continet haec:

1) l. I—IV 39; sed primus incipit mutilus in inscriptione ep. 20 *illustribus atque patriciis*, quartus finit p. 131, 28 in verbo *purpuratum*, quod extremum est paginae; tria folia quae sequebantur exsecta sunt. libro secundo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris equestris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii prepositi atque patricii variarum formularum liber secundus incipit similiterque tertio et praescribitur et subscribitur. laterculi adsunt libri et secundi et tertii et quarti quoque integer.*

2) l. VIII—XII numeratos I—V, sed ut decimus errore in praescriptione dicatur pro tertio quartus, item cum laterculis suis. libro X subscribuntur eadem fere quae supra retulimus: *explicit liber III variarum (Magi ms. XI. XII) Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris ex questoris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii (officialis l. XI) prepositi (praefecti primi ordinis l. XI, prepositi officiorum l. XII) atque patricii*; similis est subscriptio librorum XI et XII, l. VIII et IX breviate. Specimen sumpsit libro mea causa Londinium a domino transmissio Geo. F. Warner custos musei Britannici.

19. LONDINIENSIS BIBLIOTHECAE LAMBETHANAE N. 364 membr. formae quaternariae saec. XII; subscriptum est: *quinto libro reddatur cum Willelmo an.* continet

1) I—IV 39 cum laterculis, sed quarto non integro. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori Senatoris*, primo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris equestris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii prepositi atque patricii variarum formularum liber primus incipit*, similiter quarto.

2) VIII—XII item cum laterculis numerati V—IX. inscriptio supra relata redit ante libros X et XI.

20. LONDINIENSIS MUSEI BRITANNICI REG. 10. B. IV membr. saec. XIII, idem opinor qui in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae edito Oxonii a. 1697 p. 125 dicitur bibliothecae Iacobaeae n. 741, foliis a glutinatore transpositis ita ordinandis, ut f. 127—134 inserantur inter f. 102 et 103, caret tam librorum subscriptionibus quam epistularum laterculis excepto libro primo et passim etiam inscriptionibus earum. continet

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *prologus Cassiodori in libros variarum formularum*, praeter primum librum secundi solius initium indicatur.

2) VII 1—12 p. 212, 22 *indicanda proferre*; deinde tres paginae vacant. Sequuntur libri X, XI, XII ad ep. 10 p. 368, 3 *abstulisti*. libri nec numerantur nec distinguuntur.

21. LONDINIENSIS MUSEI BRITANNICI REG. 10. B. XV membr. saec. XIII, sine dubio is qui in catalogo librorum mss. Angliae et Hiberniae edito Oxonii a. 1697 p. 425 dicitur bibliothecae Iacobaeae n. 745, continet

1) I—IV 39. praefationi et primo libro praescribuntur eadem quae praescribit Cantabrigiensis Trinitatis (supra n. 12).

2) VIII—XII numerati V—IX.

Laterculi absunt.

22. LONDINIENSIS MUSEI BRITANNICI ADD. N. 10098 saec. XIV membr. formae maximae; adiecta est in fine scripta a manu diversa, sed aequali epistula incipiens: *regie maiestati B. de Capua cum inclinatione devota reverentiam humilem ante pedes. Ad meum auditum cum turbatione pervenit* ect. continet

1) I—IV 39 cum laterculis, in his quarti libri pleno. praefationi praescribitur: *incipit prologus libri variarum Theodori regis*, primo libro: *Magri Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris coequester palatii exconsulis ordinis cernog offitii praepositi atque patricii variarum lib. Ius incipit*; similiter autem libros tres qui sequuntur.

2) VIII—XII item cum laterculis, numeratos V—IX. octavo subscribitur: *explicit V^{us} liber variarum Cassiodori Senatori* (sic), duodecimo: *Magri Aurelii Cassiodori Sena viri clarissimi et illusterrimi coequester palatii exconsulis ordinarii cernogistri officialis praepositi officiorum atque patricii liber nonus variarum explicit*. duodecimo libro adiectae sunt epistolae tres Sidonianae I, S. VI, XI. I, 2 inscriptione nulla. post eum librum sequitur pro decimo liber de anima.

23. MONTISPESSULANUS BIBLIOTHECAE SCHOLAE MEDICAE N. 4 membr. formae maximae saec. XV XII, XIII, antea collegii oratorii Trecentis, deinde Pithoci. praeter alia, quae enumerantur *Catalogue des bibliothèques des départemens* I p. 297 (de Sidonii epistulis, quae et ipsae in codice insunt, conferendum iudicium Lactijohanni ed. eius p. X, de Symmachianis, quas item habet. Serecii eius ed. p. XXX) continet ex variis Cassiodori f. 1—36:

1) I—IV 39. laterculi adsunt. secunda manus passim librum emendavit. quamquam liber in hoc ordine sequioris notae est, ut supra p. XLIII declaravimus, lectiones eius potiores a G. Meyero enotatas in apparatusum rettulimus. librorum subscriptiones exhibuimus p. XIII.

2) VIII—XII numeris notantur I—V, pagina vaena separati a praecedentibus. hos descriptos esse ex libro Parisino 2186 (infra n. 88) eum lectiones manifesto ostendunt (ita errores 255, 10 *quis* pro *suis*, 289, 26 *futurem* pro *venturam* ex illo transierunt in librum X similiaque passim inveniuntur) tum quidam codicis X naevi ex proprietate archetypi explicandi; scilicet 232, 29 *credere* eum in Parisino brevium lineola paulum remota a *d* littera facile accipi possit pro *credens*, id ipsum reperitur in X. item 259, 16 eum in Parisino scriptum sit *puuacat*;

liuet perliuet, ut adiecto vocabulo *vacat* (cum ductu finali) indicetur alterum vocabulum abundare, in X legitur *perliuet uacati* secundo vocabulo postea deleta. sed alterum praeterea exemplum adhibuisse librarium inde efficitur, quod quibusdam locis interpolationes habet non ex Parisino derivatas, ut 234, 4 dittographia ibi est *constantia copia* et 259, 18 *ruut in requirunt* in litura a m. I repositum pro eo quod habet Parisinus *requirunt*. nos librum quem collatum habuimus a Meyero in apparatusum non recepimus.

Hoc libro Cuiacium usum esse videri infra videbimus.

24. MONTISPESSULANUS BIBLIOTHECAE SCHOLAE MEDICAE N. 291 formae maximae, aliquando III 'S. Mariae Claraevallis', ut adscriptum est f. 159, praeter alia, quae index enumerat (*Catalogue général des bibliothèques publiques des départements* vol. I p. 405) continet variarum Cassiodori partes duas, sed scriptas a librariis duobus et a glutinatore denum coniectas.

1) I—IV 39 sive codicis f. 1—14 extremo ex parte non scripto exarata sunt (iudice, quem de ea consulere potui, Leopoldo Delisle) alieni in Gallia meridionali saec. XII. diximus de libro inter huius ordinis primario fusiis in diacriticis p. XLII. emendatio quam subiit aut ab ipso qui eum scripsit librario aut certe ab aequali profecta primitivam scripturam passim obliteravit. librorum inscriptiones et subscriptiones leguntur p. XII. post Gulielmum Meyerm ego denno librum contuli a. 1889 missum mea causa Parisios.

2) VIII—XII numeris notati I—V. scripti tempore non multum posteriore, sed notae longe inferioris, abundantes cum erroribus tum litariis, ut explanatum est p. XLIII in diacriticis. laterculi adsunt. subscriptiones librorum compositae sunt p. XIII. omnes libros habui collatos a Meyero, ipse denno excussit octavum. variam lectionem minoribus suppressis apparatusi inserui ad librum octavum, postea subinde attuli.

25. NEAPOLITANUS BIBLIOTHECAE PUBLICAE IV. B. 40, antea 'Antonii Scripaudi et amicorum ex Iuni Parrhasii testamento', membr. formae magnae saec. XIV exhibet

1) I—IV 39. praeterea ep. III, 50. IV, 5, 6, 7 redeunt in duodecimo libro inter ep. 1 et 2. praefationi praescribitur: *incipit prologus super volumine epistolarum Cassiodori*.

2) VIII—XII, 14 fin. omissis reliquis libro ipso integro; notantur libri numeris V—IX. sequitur liber de anima.

26. NEAPOLITANUS BIBLIOTHECAE PUBLICAE IV. B. 41, antea Farnesianus, membr. formae X quaternariae saec. XIII incipit mutilus in ep. I, 1 a verbis p. 10, 4 *deprehenditur imparatus*, desinit item mutilus IV 35 in verbis p. 129, 23 *contractus liberos* folio opinor singulari deperdito. laterculi plene adsunt etiam in libro quarto; inscriptiones epistulis inde a 2, 20 miniator addere omisit. sequuntur scripti manu eadem quinque libri postremi numerati seorsum. inscriptiones et subscriptiones librorum compositissimas p. XVII. quatuor primos libros contuli ego Neapoli a. 1888, quinque postremos G. Meyer, recognovit omnes codicis Marburgum misso Krusehius, dictum est de codice in apparatusum recepto in diacriticis p. XLII. LXX. — Hunc codicem (ut in rem inquirens reperit Krusehius) adhibuit qui primus variarum magnam partem publici iuris

fecit IOHANNES COCHLAEUS edito a. 1529 libello qui inscribitur 'antiqua regum Italiae Gothicae gentis 'rescripta ex XII libris epistolarum Cassiodori ad Eutharicum per Iohannem Cochlaeum Romae quondam 'excerpta', ubi sic ait: 'quos (libros) ex variis exemplaribus laboriose descriptos, et in unum volumen collectos, Romae reliqui, ut cum exemplari, quod in Vaticani secretiori bibliotheca adservabatur integrum, conferren, 'antequam aederem' (intellegit cod. Vat. 570 infra n. 71), 'quum nullum ex vetustis exemplaribus, quae mihi 'obtigerunt, plene continerent illos XII libros. ex eo autem labore nihil mihi modo reliquum est, quam hoc 'breve compendium. XII namque libros mihi abstulit absentem militaris direptio', anno scilicet 1527 Roma expugnata. Cochlaeus epistulas Cassiodori ordine earum non servato in XIII titulos digessit ita inscriptos: 'De legibus et edictis, de bono principe, de senatu Romano, de populo Romano, de ornatu urbis, de praefecto urbis, de praefecto praetorii, de quaestore iuridico, de bono iudice, de praeside provinciae, de honore cleri, de Romano pontifice, de pace principum'. titulis frustula ex variis ad verbum excerpta insunt, scilicet ex libris I, 1. 3. 4. 6. 9. 12. 13. 16. 18. 21. 25—27. 30. 32. 39. 41—44. II, 2. 7—9. 15. 16. 18. 24. 25. 29. 30. 32. 34. 38. III, 1—4. 6. 7. 11—13. 16. 17. 20. 21. 23. 24. 27. 29—31. 34. 37. 43—45. 53. IV, 6. 10. 12. 16. 17. 20. 29—33. VIII, 1—3. 7. 8. 10. 11. 13—15. 18—20. 23—26. IX, 1. 2. 7. 9. 10. 14—20. 23—25. X, 1—8. 12—14. 16—20. 22. 24. 26. 30—33. XI, praef. 1—3. 5. 7—9. 15. 36. 37. 39. XII, 1. 2. 5. 7. 11. 13. consensum editionis cum Neapolitano libro demonstrant loci hi: 9, 10 *nos estis totius — quem — 10, 22 principibus om.* — 94, 27 *signimina — 120, 6 studia — 231, 18 dedistis mihi — 232, 20 civilitatis — 232, 24 humilis — 233, 5 nota uestra — 241, 23 debeant studia — VIII, 13 airo om.* — 244, 12 *respondeas — 244, 20 nobis om.* — 244, 26 *sui generis — 251, 19 pater prouinciarum om.* — 829, 7 *aturalis om.* — XI, 7 *uniuersis om.* — 359, 4 *constat om.* — 364, 24 *geri non om.* — 370, 25 *additur ad offerre om.*

27. OXONIENSIS BODLEIANUS N. 96 (n. 1919 catalogi librorum mss. Angliae a. 1697) saec. XIII non continet nisi epitomen horum librorum.

1) I—IV 39; incipit praefatione omissa ab ep. I. praescribitur: *incipit liber Cassiodori Aurelii de cariis formis.*

2) VIII—XII ita numerati, ut primi tres inscribantur V. VI. VII, duodecimus verum numerum habeat, item subscribatur duodecimo: *explicit lib. XII variarum Cassiodori.* sequitur pro XIII liber de anima.

28. PARISINUS LAT. 2170 saec. XII, antea Claudii Puteani, praeter Sidonium (cf. Lütjohann in praef. p. XIX) continet variarum et priores libros et posteriores scriptas manu eadem.

1) I—IV 39. post praefationem, cui praescribitur: *incipit liber Th. a Cassiodoro compositis* et laterculum I. I inscribitur: *Maximi (sic) Aurelii Cassiodori Senatoris ac et illustris equestris palatii ceconsulis ordinarii eomagistri officii prepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi adsunt, quarti libri finiens in ep. 39. in fine vaec pagina una et dimidia. scholiorum classis primae unum solum invenitur.

2) VIII—XI, fin. (I. XII deest codice abrupto) numerati I—III, nisi quod in principio libri VIII et in fine eiusdem numerus omissus est spatio vacuo relicto; qui sequuntur numeros habent. praescriptio eadem atque in Z. laterculi adsunt.

29. PARISINUS LAT. 2189 chart. saec. XV, qui fuit 'ex libris eloquentie pul^{to} V ad terram versus curiam', continet Cassiodorana bipertito

1) I—IV 39. praefationi subscribitur a manu posteriore *explicit prologus*; libri epistulaeque inscriptionibus carent neque adsunt laterculi.

2) VIII—X 35 p. 321, 6 *beneficis applicemus* (foliis sic ordinandis: 1—97. 120—131. 108. 109. 98—107. 110—119); numerantur libri V. VI. VII (mutatum errore in VI). extrema desunt libro mutilo. in hac quoque parte neque libri inscripti sunt neque epistulae et absunt laterculi.

30. PARISINUS LAT. 2192 (antea Colbertinus 692, reg. 3797) membr. scriptus saec. XV in Italia eleganter varias habet bipertito

1) I. I—IV 39. post praefationem et laterculum I. I inscribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equest. palatii ceconsulis ordinarii ex magist. officii prepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi adsunt, quarti quoque plenus.

2) I. VIII—XII numerati V—IX. in fine I. XII subscriptum: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustrissimi equest. palatii ceconsulis ordinarii ex magistris officialis prepositi officiorum atque patricii liber novus variarum explicit.* sequitur pro decimo liber de anima. laterculi hic quoque adsunt.

31. PARISINUS LAT. 2193 (antea Rancini, deinde Baluzii) chart. saec. XV varias habet bipertito

1) I. I—IV 39. post praefationem, cui praescribitur: *incipit prologus libri variarum Theodo. regis* et laterculum I. I inscribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equest. palatii ceconsul ordinarii eomagist. officii prepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi adsunt, quarti quoque plenus.

2) I. VIII—XII numerati V—IX. libro XII subscriptum est: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris liber novus variarum explicit.* sequitur pro decimo liber de anima. laterculi item adsunt.

32. PARISIENSIS LAT. 10609 (antea suppl. 207³; praescriptum est: *iste liber est manus Calcis ordinis Cart. signatus per n. III et iste liber est Benegrandis notarii de Calc. de cap. scti Viti*) saec. XIII habet varias bipertito

1) I—IV 35 ad p. 129, 27 *minoribus constitutum*; quae sequebantur folia post 62 perierunt. inter ep. IV 4 et 5 inserta est ep. III 26 *Quamvis prudentiae*. praescribitur praefationi: *incipit prologus Cassiodori in libro diversarum formarum. Magui Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris equestris palatii ecclesialis ordinarii eumagistri officii praepositi atque patricii curiarum foranularum liber prius incipit.*

2) VIII (incipit foliis aliquot evulsis ep. 18 p. 249, 16 *candua utrumque animis*). IX—XII numerati V—IX. Liber pessime interpolatus.

33. PARISIENSIS 14461 f. 162 seq. (antea S. Victoris n. 293) membr. saec. XII varias habet bipertito

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in libro curiarum foranularum*; adhaeret ei laterculus libri primi. libro primo praescribitur: *incipit liber Cassiod.*, secundo: *explicit liber prius, incipit secundus*; tertius inscriptione caret; ante quartum scriptum est: *Magui Aurelii Cassiodori Senatoris civi consulis et illustris equestris palatii ecclesialis ordinis ex mag. offi. pp. atque patricii curiarum liber tertius explicit. incipit III^{us} feliciter.* laterculi praeter primi libri nulli. varias lectiones praeter specimina solita notavi ad l. 1 ep. I—4 has: 10, 2 *in. ems.* — 10 *omn. regn.* — *quos] qui* — 11 *ceteris* — *suspiciunt* — 12 *vestra] iura* — 13 *aequaliter* — 18 *qui* — 19 *credimus* — 20 *devenis* — 11, 3 *ae* — 4 *pretermisere* — 6 *vestis opera* — *nos] os¹* — 7 *eni usum] cultum vel cursum* — 10 *lunae] sane* — 13 *revalutis* — 15 *deum* — 20 *honoris* — *nesciens* — 23 *sericis¹* — 24 *corp. deb.* — 25 *constiterunt* — 28 *comitia* — 12, 1 *deprecondis* — 2 *videatis* — 7 *tortandum* — 11 *nob. dec.* — 12 *tyro* — *talica* — *uastarium* — 13 *antiqua] utrumque antiqua* — 16 *desunt* — 19 *qui om.* — 21 *asciuit] actuum* — 23 *ibi] hic* — 24 *sententia] scientia* — 29 *sicularum] si clericorum* — 30 *vehens^a* — 13, 1 *praevidet] praesenti* — 3 *audita* — 5 *clericorum* — 7 *gerculus* — 9 *nos om.* — 13 *exasperant* — 15 *sub om.* — 16 *graciter* — *quod] qui* — 20 *per remunerationem* — 27 *genis* — *videatur* — 28 *festina* — 11, 4 *huic* — 5 *praecipue* — 6 *per honorem* — *declarentur* — 9 *primatorum* — 12 *com.] susceptiosus* — 13 *manuta* — 17 *gremium* — 20 *formidinem* — 21 *gypsis^b* — 23 *eclsum] eclum* — 24 *prospectorum* — *nullo] non illo^b*. *inc.^a* — 26 *fec. sib.* — 27 *hic* — *enim om.* — 28 *adipisci om.* — 31 *quod] qui* — 32 *derelinquit* — 33 *mitis] meritis* — 15, 1 *quod non] quidam* — 2 *inicit] indigi^a*, *incliti^b* — 4 *cassiodorus* — 11 *actio] eio* — 19 *sua om.* — 24 *otiosa* — 26 *quem sibi] quem enim* — 27 *cinctus* — 28 *in proc. ill. prim.* — 33 *probatur* — 34 *quod] qui* — *optatis* — 16, 6 *domuato* — 7 *omnt* — 8 *quod] quid* — 9 *precurrit* — 10 *laude.*

2) VIII—XII. octavus liber adhaeret quarto, subscribitur: *explicit liber quartus Magui Aurelii Cassiodori Senatoris civi consulis et illustris equestris palatii ex consulari ordine eumag. officii pp. atque patricii curiarum incip. lib. III^{us}.* qui sequuntur nonus ad duodecimum numerantur V—VIII. laterculi nulli. praeter solita specimina subieci v. l. I. VIII, l. 2, 3. — 231, 1 *instino* — 2 *possio* — 6 *potens* — *requo] regio¹* — 9 *exceptum* — *clauduntur¹* — 11 *delictis* — *affertiosus* — 13 *curilibus* — *paluic* — 14 *quia unis¹*, *quia unus²* — 15 *delitis¹* — 16 *aster* — 18 *protinus¹* — 232, 5 *amicitia* — 6 *nostra] vestra* — 9 *vestris om.* — 11 *rex] potentissimus rex* — 14 *jit] sit* — 21 *maturus¹* — 27 *domini* — 233, 13 *que] quod* — 18 *a veteris* — *benignitatem* — 20 *nostrum* — *quia] que²* — 21 *que p. a. pronuntius om.* — 22 *post. cred.* — 27 *senatus arbis romae* — 234, 1 *letatur* — 4 *constantia* — 5 *nescitis²* — 7 *domini* — 9 *a diversis¹* — 11 *esse om.* — 13 *ostentatione* — 15 *cos] nos.*

Haec quamquam hoc solum ostendunt utranque libri partem pertinere ad exemplaria deteriora, nihilominus apponi, quoniam liber non solum ipse ex antiquioribus est, sed archetypum eius demonstrari potest scriptum esse ante saec. XII medium. adhaeret scilicet et huic libro et duobus huius ordinis aliis Leidensi publ. n. 124 saec. XIII supra n. 17 et Veneto cl. II n. 21 saec. XIII XIV infra n. 41 epistula quam subieci, scripta in omnibus iis eadem manu eodemque ductu atque Cassiodorana:

Mittit latores praesentium Burdeg (*ita L.* burdig I. burdegund P) ecclesia supplicatum maiestati vestre. ut dominum Petragium, quem elegit in pastorem et episcopum, a vestra sibi (sibi om. LV) concedi misericordia mereatur. Placuit (placent I) in eo persone liberalitas et honestas et quod supra generosi sanguinis excellentiam specialiter in eo loens severe eiusdem mansuetudinis entescit. hoc comprovinciales (*ita L.* hoc est provinciales P. sed est in *libra*, huic provinciales I) univit episcopos, in quos electionis arbitrium ceteri contulerunt: hoc ad nomen eius universos fecit iocundo suffragio conelamare. licet autem ad impetrandum tum vacantis ecclesie necessitas, tum electionis concordia, tum persone merita sufficere potuissent (potuerunt I), voluerunt tamen nostris quoque precibus adiuvari. ut velut ex habundanti nostra commendet (commendat I) oratio, quibus satis conferebat ad gratiam pie postulatio voluntatis. auget etiam supplicandi ausum fiduciamque tribuit impetrandi, quod praedictus vir gratiam vestram dieitur ante felicitia apostolatus vestri tempora consecutus. miscreatur (miseratur L) itaque dominus meus ecclesie pariter et persone, ut alteri quidem diligentia pastoralis

(pastori Γ) provideat, alterius vero merita solita benignitate remuneret et attollat. dominus personam vestram ecclesie sue (sancte *adl.* Γ) per tempora multa conservet inecolumem.

Docuit me Duchesnus agi hoc loco de Raimondo de Mareuil episcopo primum Petragoricensi (Périgueux), ab a. inde 1158 archiepiscopo Burdigalensi: epistolam datam esse ad papam Hadrianum IV; ei recte convenire praedicationem maiestatis redeuntem in epistula archiepiscopi Viennensis data ad Paschalem II (Watterich *ep. Rom. pont.* 2 p. 76. 77). inde hoc certe intellegitur variarum formam eam, quam exhibent libri deteriores, antiquiorem esse saec. XII medio.

34. ROMANUS ANGELICAE BIBLIOTHECAE N. 1855 membr. formae maximae foll. 43 saec. XIII, mper ab homine quodam Reatino in urbem Romam addatus et in bibliothecam illam iulatus ex Cassiodori variis habet haec:

1) Incipit mutilus a verbis III 12 p. 86, 4: *nam cum omnia celsa mereamini*: desiderantur deinde folio evulso *ep. III 36 p. 98, 6 (even)tum* — III 45 p. 101, 11 *improba*. ipse librarius omisit I. IV epistulas 5, 6, 7, 16, tertii sic ordinavit: 1—13. 17. 19. 21. 18. 20. 14. 15. 16. 22 seq. lateruli absunt et epistularum quoque inscriptiones, neque nullus reperitur operis titulus.

2) Ex quinque ultimis libris excerpta inscripta sic: *incipit de opere variarum epistolarum Cassiodori quod fecit sub Athalarcho rege mortuo Theodorico patre illius* epitomen (supra p. LXIII) repraesentant non integram. scilicet post VIII 1—30 deficiunt reliqua sumpta ex libro octavo, item quae ibi habentur ex libris nono et decimo et principio undecimi; sequuntur ut in epitomatis epistula XI 9 et frustula duo ex XI 14 et XI 17; deinde omissis quae in epitoma sunt sumpta ex ep. 18—35 adsunt ut in epitoma XI 36. 27. 28. 38. 40. duodecimus liber plane legitur talis, qualis est in epitoma, nisi quod extrema pars ep. 15 (p. 373, 22 *quo de re aequitalis* ad finem) in epitoma omissa hic inserta est in ep. 17 post 374, 27 *gratum non sit audire* et quod plena est ep. 27. speciminis causa adieci variam lectionem ad ep. XI 38: 351, 24 *procurata* om. — 26 *minus]* *mutis* — 27 *a largitate]* *alacritate* — *adeptus* — *impudentissimis accionibus locum* — 28 *a damnis]* *adapinis* — *propter]* *cunctos propter* — 29 *dedit pulcrumque sanu* — *seriula nostra* — 352, 1 *cultura]* *scriptura* (cum I) — 7 *novanus* — *deoctos* — 8 *potuit* — 9 *continebat* mut. in *commachat* — 11 *quod* om. — *pronocavit* — 13 *vergo]* in I. — 14 *fiat]* *sit* — *tractibus* — 15 *continuata* — 18 *fidem fidele* (cum I) — 19 *et* om. — 21 *subalimue]* *subiecta* — 3 *ceusenus]* *inbens* — 23 *deb. land.* — 24 *utusta]* *cuncta*. prope accedit liber ad I, sed habet hic illic meliora.

3) Subieciuntur his quodammodo supplementi loco epistulae tres Sidoniamae, quae adhaerere solent libro XII, et libri octavi epistulae 31—33 et liber nonus non epitomatus, sed foliis evulsis mutilus; deficiunt hodie interposita inter ep. 12 p. 277, 16 *a provincialibus* et ep. 15 p. 279, 33 *consulta nobilitatis suae*, item quae leguntur post ep. 25 p. 292, 6 *progenies imperaret*, in quibus eodex iam abruptitur.

35. ROMANUS BARBERINIANUS XIV. 12 (antea n. 1417) membr. formae maximae saec. XIV, foll. 129; subscriptum sic: *explicit liber Cassiodori quem feci scribi in civitate Neapolis*, aliquando *Beardeli de Sabrano Apuen. diocesis*. est ex pessimis huius ordinis cum propter interpolationem late grassatam tum propter librarii socordiam. continet

1) I—IV 39, sed foliis aliis transpositis, aliis evulsis, ut hodie desiderantur haec: I 20 a verbis *prosinu insinuatione* ad I 23 fin. *utros librum neglegit* — I 31 a verbis *tantum est ut amaris* ad I 39 *quos illustris nepotijecundia* — II 27 a verbis *interesse ne ergo insultare* ad II 35 *centum aureos si quis* — III 16 a verbis *infamia quando fas est* ad III 51 *infelicium capitulorum sortem sortem designat, ubi* — IV 2 a verbis *videantur infigi et ibi* ad IV 10 *neor auritalibus debitis* — IV 25 a verbis *ut dum proventus quaeritur* ad IV 30 *non utiam videatur diligentia sustineri*. in tertio epistulae ita se excipiunt ut in Barberiniano qui praecedit. praefationi praescribitur: *liber variarum Theodorici regis liber primus incipit*, primo libro: *Magui Aurelii Cassiodori Senatoris variarum liber primus incipit*. lateruli absunt, adsunt inscriptiones.

2) VIII—XII numerati I—V eum laterulis excepto libro octavo, decimo libro subscriptum: *explicit liber tertius variarum Aurelii Cassiodori Senatoris regi clarissimi et illustris, equesteris Latii* [sic], *reconsulis ordinarii, evangelisti officii prepositi atque patris* [sic]; reliquis libris brevius. sequitur sine numero liber de anima.

36. VATICANUS N. 3392 membr. formae quaternariae scriptus saec. XIII diligenter. insunt

1) I—IV 39 eum laterulis. praefationi praescribitur: *incipit liber Cassiodori*; subscriptio nulla, epistulae ipsae inscriptionibus carent.

2) VIII—XII numerati V, VI (quo libro comprehenduntur nonus et decimus). VII, VIII in margine solo; nam hi quoque subscriptionibus destituti sunt.

37. VATICANUS OTTOBONIANUS N. 17 membr. formae octonariae saec. XIII foll. 70. abundat erroribus scriptori propriis vocabulisque temere additis. insunt

1) I—IV 39 sine laterulis. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori Senatoris*.

2) VIII—XII numerati V—VIII. lateruli hic quoque deficiunt.

38. VATICANUS URBINAS N. 85 membr. formae maximae scriptus Florentiae saec. XV simillimus est Florentino Strozzi. 23 et etiam magis Florentino alteri Laur. 53, 22 neque tamen ex eo descriptus (et specimen ad p. 35, 13 *adulteri*); adest in fine epistula S. Bernhardi finiens in verbis *odevat Syon*. praecedunt indices tam in S. Remigii tractatum in psalmos, qui item libro continetur, quam in Cassiodori varias. insunt

1) I—IV 39 cum laterculis. post praefationem et laterculum libri primi sequitur inscriptio: *prologus libri variarum Theodori [sic] regis exit feliciter. liber primus variarum Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris coequestri palatii coconsulis ordinarii comagistri officii prepositi atque patricii incipit feliciter.*

2) VIII—XII numeris notati V—IX item cum laterculis. pro decimo accedit liber de anima.

39, 40. ROTOMAGENSIS A 360 (*catal. g^{ra}. des manuscrits des bibl. publiques de France* vol. I n. 1886 p. 107 n. 490), olim abbatiae de Lyra ordinis sancti Benedicti Ebroicensis diocesis, deinde abbatiae St. Ouen, saec. XIII membr. variarum exhibet partes duas scriptas ab eodem librario

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in libro variarum formarum.* post laterculum l. 1: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris coequestri palatii coconsulis ordinarii comagistri officiorum praepositi atque patricii variarum liber primus incipit.* laterculi adsunt, etiam quarti plenus. in fine adscripsit m. 2: *hic desunt plures epistolae numero duodecim.*

2) I. VIII—XII. libri non numerantur et inscriptionibus carent, ut etiam epistolae pleraeque; adsunt laterculi. sequuntur liber de anima et alter de institutione divinarum litterarum.

Hic est codex S. Audoeni, quo usus est Garetius in editione a. 1679. lectiones quae inde afferuntur adscripto vocabulo (et supra ad n. 9) patefecerunt librum similem fuisse deteriorum ordinis primi; ita 17, 14 *incomparanti* cum *AEF* — 25, 15 *ubi* item — 30, 2 *iacentibus* item — 86, 25 *paucis* cum *E* — 87, 4 *obsecrandum* cum *AE* — 94, 23 *eligere* cum *AE* — 98, 4 *manita* cum *AEF* — 99, 6 *inuantur* cum *A* — 118, 7 *pericula* item — 119, 4 *per iura litigia non terminantur* item. propria quae codex habere dicitur, ut 70, 14 *humorem pro languore* et 96, 21 *placet pro patet*, merae sunt mendae. — Nec dissimilis sui codex invenitur esse in libris quique postremis, raro stans cum melioribus, ut 282, 18 *exsecari*, declinans fere ad libros *EK*, ut efficitur ex subiectis: VIII 12 inser. *oratori* cum *Scal.* — 245, 15 *legalibus* cum *K* — 251, 23 *privatim introducere* cum *HGI* — 259, 25 *diuitiae* cum *E* — 269, 11 *nullus* cum *B^aNEF* — 283, 23 *consuetudo* cum *K* — 290, 32 *sollicitus* cum *E* — 333, 7 *arbitrator* cum *Guelh.* — 335, 9 *contemnis* cum *K* — 335, 23 *forum* cum *E¹K* — 351, 5 *actiones* cum *E¹K* — 353, 9 *muneribus* cum *E¹K* — 380, 29 *fructus* cum *E²F* — 385, 17 *saecula* cum *EF*. Propria si qua habet, ut 243, 25 *inexploratum* — 282, 2 *uestros pro nos* — 286, 35 *commorantibus pro laborantibus* — 318, 20 *horas* (cum miniatore eod. *Z*) pro *moras* — XII, 5 inser. *ualerio* — XII, 16 inser. *canonicarum*, ea non sunt indolis melioris. — Quatenus inspexi codicem Rotomagensis Parisios mea causa transmissum, convenit cum lectionibus Garetianis.

41. VENETUS BIBLIOTHECAE S. MARCI CL. II N. 21 membr. formae maximae saec. XIII vel XIV foll. 55 ubi antea adscriptus sit, ipse ait: 'librum hunc canonicis regularibus Lateranensibus in monasterio divi Iohannis Baptistae de Viridaria Paduae agentibus vir venerabilis ac devotus Christi sacerdos et bonarum artium cultor Graecae Latinae Hebraicae aequae peritissimus D. Petrus Montagnana optima fide pietatis studio proque salute adscripsit atque donavit, quem quisque legens proficiat, deinde sit gratus. MCCCCLXXXVIII.' Maffei (*osservazioni letterarie* vol. 2 n. 1738 p. 324) quos vidit Venetiis in bibliotheca S. Iohannis et Pauli codices duos variarum, fortasse sunt hic et Mare. cl. II n. 22 (infra n. 78). codex continet epistulas l. 1—IV 39. VIII—XII in quattuor ut videtur libros digestas, ut l. I in suo statu remanserit, l. II codicis contineat qui vere sunt secundus et tertius, l. III codicis qui sunt quartus (non plenus) quintus octavus nonus, ultimus denique qui videtur fuisse (numerus enim iam oblitteratus est) tres postremos. secunda manus verum ordinem instauravit. laterculi excepto primo libro, cui praemissus est corruptus, adsunt nulli; deficiunt item praescriptiones librorum et epistularum inscriptiones. — Adhaeret ante clausulam *explicit Cassiodorus* ultimo libro tanquam epistula ultima Burdigalensis ea de qua diximus ad n. 33.

ORDINIS SECUNDI SECTIO PRIOR.

CODICES FINIENTES VII, 41 VEL INTER IV, 39 ET VII, 41.

12. ADMONTENSIS N. 231 formae magnae saec. XII (inscriptum est ei saec. XV: *iste liber est lectus ad mensam LXXXV*). cuius partem contulit M. Haupt, reliqua moderante Krschbio Fridericus Kuehl, descriptus est ex codice Monacensi nobis *R*. saepe numero duplex lectio adest in codice utroque (ita 52, 25 *videtur R¹A²*, *praebatur R²A¹b* — 53, 25 *soboles R¹*, *vita R²*, *vita soboles A* — 59, 8 *navanter RA*, *quidam R²A¹v* — 136, 11 *amenitate R¹*, *suavitate R²*, *suavitate amenitate A* — 207, 28 *num R¹*, *cum R²*, *cum uam A*). interpolationes ex *R* in *A* translatae sunt, ut 170, 16 *causa*; item adnotationes, ut ad 137, 12 *utata de Vesuvio modo narra-*

tur — 191, 3 *nota uide priuam panis vocabulum* — 196, 14 seq. *nota suare lucrum nescire incommodum et mox stultum esse facere, uide quisque penas possit incurrere*, quas duas adnotationes Admontensis coniunxit. desunt in Admontensi et epistularum inscriptiones ab miniatore Monacensis praetermissae l. 28. ll. 9. 10. V 15. VI 8. 9 et uocabula in hoc ommissa in versu extremo (123, 17 *principium* — 176, 8 *tanta* — 205, 9 *non*) vel in pagina extrema (153, 23 *inquit*) et quae in *R* uersum uinum efficiunt (27, 28 *quatenus* — *inisse*). rectius quae ponit Admontensis, ut omisit 70, 4 uerbum *cum* ab *R* male insertum et euitauit errata miniatoris 87, 20 *pirnum* — 88, 30 *uerentur*, ea facili coniecturae debentur.

D 43. BEROLINENSIS DIEZIANUS C. quart. n. 69 membr. formae octonariae foll. 83 saec. XIII, quando integer fuit, continuit l. primum integrum, secundi partem priorem usque ad ep. 19 p. 57, 16 uerb. *persequentem*, tertiū partem maiorem inde ab ep. 4 in. ad ep. 31 uerb. *minuam* p. 95, 26, denique in hiatu inter librum secundum et tertium insertas libri quinti ep. 9 in. ad 37 uerb. *opitulabitur* p. 63, 23, quarum ep. 9—34 hic sunt libri secundi ep. 20—45, 35—37 tertiū ep. 1—3. iam desiderantur ablatis exsecutisue foliis ex libro tertio ab ep. 9 uoc. *usu iucere* p. 84, 14 ad ep. 22 uoc. *ut qui longa* p. 90, 31; item ep. 23 a uoc. *num si dispendium* p. 91, 21 ad ep. 25 uoc. *discussioni imli* p. 92, 12; item ep. 27 a uoc. *adserens* p. 93, 10 ad ep. 28 p. 94, 4 *conuenit qui*; item ep. 30 a uoc. *decurrere* p. 94, 27 ad ep. 31 uerb. *postea seuerissi* p. 95, 22. ex laterculis non adest nisi libri secundi. in extrema pagina, quam primus scriptor uacua reliquit, postea picta est imago regis sedentis, cui inscriptum est *ego sum Theodericus rex Franvie*, subscriptum *anno domini MCCC.* nos propriis libri erroribus suppressis ibi eum adhibuimus, ubi reliqui dissentiuunt et huiusce testimonio Palatini scriptura aut stabilitur aut infirmatur. — Inscriptiones et subscriptiones librorum dedimus p. XV.

L 44. LEIDENSIS ex libris Vulcanii n. 46 formae maguae foll. 186 'e monasterio beatae Mariae uirginis extra muros oppidi Fuldensis, iussu Ruggeri', qui antea ei monasterio praefectus a. 1176 abbas Fuldensis creatus est (Schannat hist. Fuldensis I p. 182), ante hunc igitur annum scriptus. eo libro quae contineantur, exposuit Kruschius ser. rer. Meroving. 2 p. 201. imagines uariis coloribus depictae libro praepositae sunt Theoderici regis et Cassiodori Senatoris a nobis quoque expressae in tabulis huic uolumini adiectis; illi subscriptum est THEODERICUS REX, item in scheda explicata, quam rex manu tenet. legitur locus ex uariis l. 5: *sic est: uam et medendi peritus incitum frequenter saluat egrotum*; huic subscriptum CASSIODORVS SENATOR, item in libro, quod apertum in gremio tenet, legitur locus indidem: *cogi debet ut sit quietus qui suo citio renuit esse pacificus*. sequuntur gesta Theoderici regis ex hoc solo libro nota edita ser. Merov. l. e. uariis praescribitur: *Magui Aurelii Cassiodori Senatoris uariarum libri numero dunderim, ex quibus in hoc uolumine see et semis continentur*, deinde epigramma dedicatorium *inre Senator — placent*. ipsarum uariarum librorum subscriptiones leguntur compositae p. XIV. ad libri septimi laterculum, qui ipse in codice plenus est, librarius aequalis adnotauit: *haec ser epistulae non continentur in isto uolumine*. in fine subscribitur: *finiunt epistulae Theoderici regis numero trecentae et una; reliquarum exemplaria longe lateque requisita reperire non potuimus*. — De ipso libro et emendatione eius antiqua supra p. XLVII egimus; praeterea saec. XVI uir doctus quaedam emendauit et adnotauit. — Contulit librum inter Cassiodoranos primarium Ludouicus Tross, qua recognitione iam adseruata in bibliotheca regia Monacensi nituntur eiusdem 'in Cassiodori uariarum libros sex priores symbolae criticae' editae Hammone a. 1853. nostra causa eum excusserunt a. 1855 M. Haupt, a. 1877 S. G. Meyer, a. 1888 B. Krusch.

45. MEDIOLANENSIS BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE II 268 INF. membr. formae maximae saec. XIII/IV foll. 40 antea fuit Petri Donati episcopi Patauini († a. 1447), ut ait inscriptio: 'liber librarie mon(asterii) sancti Ieronimi ordinis Kartisie in dioec(esi) Paduan(a) relictus per r(everendum) d(ominum) Petrum Donato olim antistitem Paduan(um). 37 signatum p. 4.' desunt ipso libro integro V, 43 in uerbis *qui nostris inimicis* pagina reliqua uacua relicta; deficiunt ep. II 30 inde a uerbis *defensores itaque* et 31 tota, item III 28; denique exciso folio dimidio libri IV initium usque ad uerba ep. 2 p. 115, 1 *quos iudicia pepererunt*, et laterculi adsunt et inscriptiones epistularum. praefationi praemittitur: *Magui Aurelii Cassiodori Senatoris uiri clarissimi et illustris exquisitociis sacri palatii uicarij ordinarij euuagistri (et magistri post praet.) officij prepositi atque patricij operis uariarum prologus incipit*; eidem subscribitur rursus *Magui . . . patricij capitula sive rubrice libri primi uariarum incipiunt*.

R 46. MONACENSIS Lat. n. 13072 sive Ratisbonensis ciuitatis n. 72 formae maguae scriptus est inter a. 1163—1168 in monasterio Prifflingensi in Bavaria. scilicet subscripta sunt uariis Cassiodori I—VII, 41 perscriptis t. 181—316 haec: *iste liber pertinet ad sanctam Georgium Pf[r]u[n]g[in]* (haec duo uocabula erasa), *quem scripsit frater Sigboto sub abbate Eberardo* (a. 1163—1168) *pro remedio anime sue. amen*, cum qua adnotatione componenda est altera praemissa libro Augustini de consensu euangelistarum in eodem uolumine perscripto: *liber sancti Georgi Puerinju quem scripsit frater Boto sub abbate Erbone* (abbas fuit Erbo I a. 1121—1162, Erbo II a. 1162—1187); o lector uicario scriptoris (corr. ex auctoris) et eius laboris. inscriptiones et subscriptiones codicis compositas inuenies p. XIV; egimus de eo p. XLIX. codex negligenter scriptus est uerbis subinde transpositis mutatis omissis; rubricator quoque non omnia posuit sibi relicta explenda. emendauit librum et qui scripsit et librarius alius aequalis. — Codicem contulit G. Meyer, recognouit missum Marburgum a 1888 B. Krusch.

47. VATICANUS N. 3863 formae octonariae maioris saec. XIV continens varias I—VII 41. post ep. IV 35 insertae sunt ep. XI 9—XII 17. subscriptiones in codice nullae sunt et deficiunt item epistularum tam laterculi quam inscriptiones. — Nostro iussu librum excussit Tschüdel.

48. VATICANUS PALATINUS N. 273 membr. formae quadratae foll. 101 saec. XII. praecedunt f. V' / septem sapientium sententiae (Ausonius ed. Schenkl p. 246—250); sequuntur f. 98' praecepta quaedam inscripta: *Incipiunt retoricæ colores incipientia: versificatio quedam tibi.* laterculi adsunt pleni, etiam septimi libri mutili ipsius; adsunt item epistularum inscriptiones. epistulis numeri adscripti sunt in solis laterculis I. I (XLVI) et II (XXXX), ipsis epistulis nulli. desiderantur epistolae VII 18—23 codice integro, hiatus occurrunt 117, 30. 149, 26. 166, 27. librarius non raro inter describendam vocabulum eiusdem significationis ei substitutum, quod in archetypo erat, errore animadverso delevit. — Contuli librum ipse adiutus cum collatione ab Hasenstabio facta et ab ipso benigne submissa tum Huelsenii nostri industria et amicitia. — Inscriptiones librorum et subscriptiones leguntur p. XV. — In apparatus lectio recepta est orthographicis praetermissis, ex quibus adnoto non raro usurpari *e* et *se* pro *s* in vocabulis qualia sunt *scitus* = citus, *cincerus* = siucerus.

ORDINIS SECUNDI SECTIO ALTERA.

CODICES EXHIBENTES L. I—VII, 41. VIII—XII.

49. BERNENSIS N. 26 saec. XIV formae maximae foll. 53 continuit olim I. I—VII 41 adiectis ad septimum librum translatis ex nono epp. 4. 6. 9—15 numeratisque in codice epp. 43—51, sed ordine perturbato et mutilis. incipit a verbis III 6 p. 82, 17 *complectatur gratia* et hiat rursus excisis inter 12 et 13 foliis duodecim, in quibus scripta fuerunt V 12 p. 150, 8 *ut cœciliæ* ad VII 2 p. 202, 20 *quæ et bene de te*, sequitur, tamquam pars esset ep. VII 51, in eadem pagina scriptus manu eadem tractatus nescio qui, cui inscriptum est a manu recentiore *de laude sacre scripture respectu philosophiæ naturalis* incipiens *ab egiptiis argentea cusa et aurca sic accipienda sunt*, finiens f. 20^r imperfecte *quibus referta interna va crassitudine delectantur*. his verbis adhaerent Cassiodoriana IV 23 p. 124, 21 *nobis hincianis* — 39 fin., quae desiderantur suo loco; scilicet f. 10 post verba IV 23 p. 124, 20 *sanctas nostri indicii* sequitur ep. 40; numerantur epp. 52—68. monet de transpositione librarius saec. XV ad locum priorem sic: *hic deficiunt XVI epistolae et pars praecedentis committitur causa minoris, sed ubi sunt valde bene in sequenti libro.* sequuntur I. VIII—XII. octavi epistula 15 legitur ante 8. in nono ep. 23 inter verba p. 288, 18 *corpus est colis et ita in unum* inseritur pars libri decimi ep. 20 p. 311, 7 *sed vivere ne* ad 22 p. 311, 29 *relinctis sapientissimi principum*. duodecimi libri epistolae ad formam eam declinant, quam exhibet classis V epitomata; scilicet post ep. I—II, quae plenae sunt in Bernensi, 15 finit in *voluere*, sequuntur integra 17. frustula ex quattuor epp. 18. 19. 23. 21, integra 25, 27 omnia clausula, 28 integra, ommissis epistulis 16. 20—22. 26 integris, quae omnia plane conveniunt cum epitoma, nisi quod in hac adest quae abest a Bernensi ep. 26. specimen lectionis ex hac parte selegi XII 17: *inser. idem canonicario uenturum — 374, 25 ueraciter] singulariter — enim om. — generibus om. — 27 audire — 29 ingenti ora puidatur — 30 e quibus — 31 quod uidentem integre quod — 375, 1 cum et scientia — 3 autem erimini] a certamini — occulerit.* propius itaque accedit ad I quam ad II, quamquam etiam cum hoc aliquoties facit. alia pauca adnotavi ad epistolam variarum extremam. sequuntur in Bernensi epistolae 15. 18. 19 ad verba 376, 13 *causis esset crebrius* in epitomam non receptae. — Librarius quae delit in novem libros digessit, scilicet adiuncto ad quintum libro quarto (cui sua subscriptio ab emendatore demum restituta est) quinto subscripsit: *explicit liber quartus, incipit liber quintus*; deinceps non attendens ad libros VI, qui adfuit, et septimum, qui adest, libris VIII—XII numeros adscripsit V—IX; quae numeratio profecta est ex exemplari aliquo libris V. VI. VII destituto. laterculi absunt, adsunt inscriptiones epistularum pleraeque. liber III dicitur in fine dicitur esse *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris cœconsulis patrii exquestoris officii, VIII M. A. C. S. cœri clarissimi et illustris exquestoris palatii cœconsulis ordinarii, prepositi officiorum atque patrii.* — Nos librum his missum officiose cum Marburgum tum Berolinum ipsi examinare potuimus.

50. BRESLAVIENSIS REDIGERANUS S. I. 4. 12 sive BIBLIOTHECAE URBANAE N. 61 (antea n. 1) membr. formae maximae saec. XIV continet

1) I—VII II cum laterculis suis (quorum primi libri qui est praefationem praecedit, in his septimi libri integro. praefationi praescriptum est: *incipit prologus Cassiodori in libro variarum formarum*, primo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris cœri clarissimi et illustris exquestoris palatii cœconsulis ordinarii cœmagistri officii atque patrii variarum formarum liber prius incipit.*

2) VIII—XII, quorum octavus et nonus recte numerantur, decimus non comprehendit nisi ep. I—30, undecimus eiusdem libri ep. 31—35, cui praepositur *tabula libri XI variarum formarum Cassiodori*, XI et XII hic dicuntur libri primus et secundus *carturarum urbane praefecturae*. laterculi adsunt. auctoris tituli pleni dantur in praescriptione libri noni.

Varias lectiones duorum codicum qui scripsit librum passim apposuit. examinavit librum missum Marburgum Kruschius.

51. BRESLAVIENSIS REDIGERANUS S. I. 4. 13 sive BIBLIOTHECAE URBANAE N. 62 (antea n. 2) membr. (extrema pars in charta scripta est) formae quaternariae maioris scriptus est ab Ugerio Patavino a. 1358 Avenione, secundum adnotationem l. VII extremo adiectam hanc: *scriptus est liber iste Cassiodori per me Ugerium Manfredi Ugerii civem Paduanum apostolica et imperiali auctoritate notarium ac magnifici domini dominique potentis domini Francisci militis de Carraria Padue etc. domini et vicarii generalis pro sacro imperio Romano notarium et familiarem existentem Avinione pro serviciis et arduis negociis eiusdem domini mei in Romano curia pertractandis anno domini nostri Jesu Christi millesimo tricentesimo quinquagesimo octavo indictione undecima die XXVI Ianuarii; mox addidit: feliciterque expeditis, deo gratias amen.* codex exceptis ep. VII 42—47 Cassiodorana omnia exhibet, sed perturbata tota sic:

praefatio, cui praescribitur: *incipit liber curiarum Cassiodori, cuius libri prologus sequitur in haec verba.*

laterculus libri I.

I. 1—III 1. praescribitur libro primo: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris executoris palatii exconsulis ordinis et magistri officii praepositi atque patricii variarum liber primus incipit.*

VI 2 (integra) — 7 usque ad v. p. 180, 21 *comiticam*; adnotat Ugerius ep. 2. 3. 5. 6 esse de sexto libro, adscribens ad septimam: *omnes superscripte formulae sunt de libro praeiorum.*

III 10 p. 81, 24 *cum sit* ad v. 29 *detrimento sentiret* (adsunt ea iterum loco suo).

III 3—IV fin.

Sidonii ep. 1 8 cum adscriptione *epistola primo de ultimis.*

Sidonii ep. 1 2 *si actionem* — *efficere curavi.*

V 1—36. Ep. 22 legitur hipertita et numeratur pro duabus.

VI 19—24.

V 42—VI 2 usque ad verba p. 175, 10 *primarium pos*; sequitur litura quattuor versuum. adnotatur: *requirere superius in III° ubi est cum sequentibus usque ad cap^o 'gratu sunt' (VI 7).*

III 2 (permutavit igitur haec epistula locum cum ep. VI 2—7). pergit adnotatio: *in quo libro (scilicet in tertio) deficit cap. sequens quod debet esse secundus ibidem, 'Gundibaldo regi Burgundionum T. rex'.*

VI 7 (integra) — 18.

V 37, ad quam adnotatur: *'et est de quinto'.*

Sidonii ep. VI 11.

V 38—41.

VI 25—VII 34. adnotat scriptor: *'for^a evocatoria magnum testimonium est conscientie bonae' (id est ep. 35) incipies I in libro octavo quod sequitur 'iuste possim' (id est ep. VIII 1) ultra principium per unum cartum et incipit ibi ipsam capitulum 'manifestum' et alibi rudi dicere 'manifestatio'. Deinde sequuntur alia capitula videlicet (enumerat deinde principia epp. VII 36—41). Explicet liber 7 curiarum Cassiodori.*

Sidonii ep. 1 2. *Sepe numero postulanti — pes molivus.* adnotat scriptor: *epistola sequens non habetur communiter et erat penultima. haec est penultima epistola 12 libri. Explicet VII. amen.* post eam quam supra rettulimus librarii attestationem pergitur: *Finis huius epistole est supra in fine quarti libri in modum epistole et incipit 'si actionem' immediate ante principium quinti libri.*

VIII I.

VII 35—41, ut supra monuit Ugerius.

VIII 2—XII; ex laterculis non adest nisi libri noni.

de anima (in charta scriptus).

laterculi libri de anima et variarum libri secundi et partis tertii.

Codex cum ab ipso Ugerio tum ab aliis aequalibus mox emendatus est, quas emendationes in sequentibus distinguuntur praemisso asterisco, et auctus lectionis varietate, quae lectiones distinguuntur praemissa cruce; lectiones correctae additaeve cum ex eodem codice fluxisse videantur, quem descripsit Ugerius, simul omnia tractabuntur. — Liber conspirat fere cum deterrimis eorum quos nos in apparatus admissimus, maxime cum EF vel E solo, ut in his: 134, 2 *rescutum] reseratum* — 136, 20 *dignu] * condigna* — 139, 7 *facit] * futur* — 141, 16 *similitudinis] sollicitudinis* — 146, 32 *resceare] * reserare* — 147, 13 *degenies] * deneges* — 161, 33 *infirmaret] infumaret* — 163, 1 *simile] similiter* — V 44 inser. *transimundo* — *rev] idem eadem* aliisque similibus infra adlatis, item cum K et etiam magis cum libro a nobis praetermisso Guelferbytano Augustano. contaminationem prodit dittographis compluribus in textum admissis:

- 14, 14 institueret *reliqui*, iustreret *E*, institueret aliter iustreret *Br.*
 67, 13 uestra] nostra *X*, tua *K*, tua nostra *Br.*
 144, 15 fiant] *rel.*, eant *P*, eant al. fiant *Br.*
 150, 5 nitium] *rel.*, initium *PD*, initium al. nitiuum *Br.*
 156, 3 decenriarum] *reliqui*, deceniarum al. deceniarum *Br.* (decenniarum *Acc.*)
 165, 18 attonite] *reliqui*, attente *Ciacius ex dett.*, attente al. attonice *Br.*
 176, 25 conspectibus] *rel.*, iussionibus *EPK*, conspectibus al. iussionibus *Br.*

Glossenata quoque quaedam ex margine in textum inserta sunt, ut 103, 7 post *inglirit: quatuor in pueris citam ducunt elementis samuleon, talpa. maris alce et salamandra* et 327, 13 post *reparetur: Seneca. lectio alit ingenium et studio fatigatum non sine studio rejicit.* haec cum ipsa et facile explicentur et erisim non adiuvent, memorabilis est codex eo uno nomine, quod non ipse, sed similis Accursio praesto fuerit necesse est et quem editio princeps repraesentat textus ex parte formatus est ad hunc librum. id demonstrant quos subieciimus loci, unde item efficitur virum doctum, a quo haec recensio proficiscitur, non solum adhibuisse codicem codicesve interpolatos, sed interpolationem ab ipso auctam esse correctionibus non insecitis, sed temerariis et violentis. ad declarandam libri proprietatem ad singulos adscriptum est codices apparatus nostri et praeterea Guelferbytans quatenus cum Breslaviensi consentiant; nulli ubi adscribuntur, scito lectiones eas nos non deprehendisse nisi in libro Breslaviensi et apud Accursium. non recepimus in hunc elenchum lectiones Breslaviensi libro communes cum Palatino et ex ipso illo ut videtur in eum relatas compositas supra p. LVI in diaereticis, ubi agitur de libro Palatino.

14, 12 crenit] creuit tantum	126, 22 incimiles] * cimiles (<i>E</i>)
26 sibi] sibi de se	131, 2 sed] quam (<i>K</i>)
18, 5 faciat] facias	134, 19 casam] causam (<i>EP Guelf.</i>)
19, 13 numerabili] mirabili	149, 12 } condannam] ebdomadam <i>Bresl.</i> , hebdoma-
17 sex] * sex enim (<i>K</i>)	23 † dem <i>Acc.</i>
26 uidetur] u. esse	149, 26 * decet] debet
30 aliquid] * aliquid inde (<i>Guelf.</i>)	150, 32 * aequalitatem] aequalitatem
22, 5 libentes] * libenter (<i>E Guelf.</i>)	157, 22 miliarium] iulianum (<i>EP</i>)
14 senatus] * senator (<i>K Guelf.</i>)	158, 29 ne] * nec
21 occasio] * occasio homines (<i>K Guelf.</i>)	160, 1 ingenium] ingenium (<i>P</i>)
27, 3 decet] * decet quippe (<i>K</i>)	161, 14 matrimonii] * matrimonium
28, 6 maior] * non minor (<i>Guelf.</i>)	166, 20 gratiam] † gloriam
21 nostra] * a nostra (<i>K Guelf.</i>)	167, 20 erigi] eligi (<i>P</i>)
28 summa] * summa ouus (<i>K Guelf.</i>)	174, 8 pridem] * quidem
29, 16 uiros * om.	177, 5 qui] quia (<i>P</i>)
33, 13 illud * om. (<i>E² Guelf.</i>)	181, 7 subiacent] subiaceant (<i>E Guelf.</i>)
35, 21 comentus] * comietas (<i>F² Guelf.</i>)	233, 19 sigismerem] sigisium
36, 7 non ergo <i>ad</i> praestatur † <i>ins.</i> (<i>P²K Guelf.</i> ; cf. <i>specimium</i>)	258, 2 proferte] proferre
40, 24 minuta] * iniuncta	260, 17 inuisere] † mutersere <i>Bresl.</i> , mutersere <i>Acc.</i>
50, 23 temerari] * temeraria violari (<i>K²</i>)	269, 1 quando] quanto
54, 27 decens] † iudicium (iudicium <i>K</i>)	275, 24 destinate] destinare
60, 13 qui] * si (<i>K Guelf.</i>)	281, 5 persequi] prosequi
92, 20 ferrarias] * t. uenas (<i>K² Guelf.</i>)	307, 6 uniuersa] † immensa
97, 12 nude] u. nostrum (<i>Guelf.</i>)	312, 19 proluxa] † diffusa (<i>K² Guelf.</i>)
99, 15 aegrescentibus] * excrescentibus (<i>E</i>)	338, 11 auctoritatem] auctorem
106, 29 disceditur] * descenditur (<i>E Guelf.</i>)	341, 16 aucupatio] † occupatio (<i>K Guelf.</i>)
	372, 15 legitur] † creditur.

Breslaviensis libri lectionem variam in apparatus non integram retulimus, sed tantummodo ubi consentit cum editione Accursiana per I. I—VII, id *A* littera significauimus. ab ea ubi discedit in iisdem libris, id significauimus signo *A^r*, cum editio notetur ibi *A^r*; sed neque ex his libris omnia talia ex codice attulimus et in quinque postrenis raro eum adhibuimus. emendationes et varias lectiones plerumque non distinximus a lectione codicis primitiua. denique adieciimus specimem breue collationis integrae.

174, 5 cuius (<i>KE</i>)	174, 18 nunc] non (<i>K</i>)	175, 3 uelimus ^a
6 uindicebant ^a	19 nos] nos	ut] et
et om. ^a	22 pingues ^a , pinges ^b	1 nos
8 pridem] quidem ^b , inc. ^a	23 nobilitat	5 pot. ess.
10 illis	24 auratus] argenteus ^l	uiros
11 auctor] auditor ^c	27 nostrum	6 ambiris ^a
13 ita] ita ut ^b	des. am.	12 felici (<i>K</i>)
17 argumentum] augmentum	28 dampnationis	13 sic om. ^a
18 dederant	175, 3 rogantes] regnantes	19 quam de] quando

- 175, 19 pontificatus unde] ponti-
ficis nostri
22 hoc *om.*
23 quid
25 praefectorios . . . 43 fulgori
om.
27 necessarium
28 negligentes
29 ascendere
31 deceret
expectes
33 praetorio *om.*
176, 12 praescribit
iudicium] iudicio *a*
16 quod] qui
17 ei] enim
22 gemmarum *t*, geniacum *a*
23 peragunt
25 conspectibus al. iussionibus
26 cuius] qui eius
27 non immerito *om.*
28 palatium] palatum pro
29 ipsas
ueraces
30 tot. paene
31 in *om.* (*KE*)
tractetur
32 sic
35 dignitates *a*
fit
36 ut et] in
177, 2 tam *om.* (*P*)
3 excipiatur
4 monumenta
5 quia (*P*)
egr. al.
7 est *om.* (*LKK*)
agere] uidetur agere (ag.
uid. *K*)
10 quam s. illi *om.*
11 de *om.*
12 miserabili
13 suscipit (*PKEF*)
16 posse (*RF*)
parte] pace parte *a* (pace *K*)
Excessit librum missum Marburgum Kirschius.
- 177, 17 nos] non (*PE*²)
20 consideres (*PT*)
21 scilicet] si
sententias
22 quo
23 uitio] iudicio (*EF*)
mor. limina tot.
cognoscitur *a*
24 recipere] habere al. recipere
est] est ut
26 dictioni
27 centesimam
30 ab] ex
31 contingit
33 procedant
et tacere] conticere (*P*)
178, 1 exhabitatione al. exhibitio
4 est en. nis.
scenicis] senicis
8 rei *om.*
13 cogitatione nostrarum quae-
sturarum participatione
15 ling. nostr.
18 et ita] ius.
exnisse
19 dominationis
20 nostrum] uerum
21 hab. pond.
pariter *om.*
24 dicendo] dicere dicendo
noluptates *b* (*LHK*)
26 ess. deb. (*T*)
27 ut] et
30 et *om.*
31 nos] nos *a*
causam] tamen *a*
32 regale genium al. genium.
179, 1 opus] quis *a*
3 doctrinam
4 quatenus] quantum
7 templum] exemplum (*E*²)
11 contingerit
13 est od.
15 nostro] nero
20 scolarium
- 179, 21 sine terminis prospere
23 ornet
24 trapidum *a*
26 regii *b*, regius *a*
29 finibus (*TF*)
30 uinacius] in uacuis *a*
occupemus
uerendorum
33 nolentes
37 prouinciales
180, 1 hec fieri et ipse
3 adpente
5 tam] causa *a*
8 minoribus *a*
9 praetorias
11 iniustitia q. a legibus *om.* *a*
uenit dum] uerendum *a*
13 nos *om.*
14 tot *om.*
16 nil
omnia (*utroque loco*)
20 audiendi (*altero loco; P^b*)
enim] igitur
21 comitina *altero loco, altero*
p. comitiuum
rer. u. test. *om.* *a*
23 constat
conferre] differre *a*
27 seruat admonita
28 funduntur] summuntur
30 tua est mil.
obsequio] officio (*P*)
32 prudentum *b*
181, 1 et *om.*
3 numerariae *b*
praeconum] p. te
7 subiaceant (*E*)
9 ne quid] qui
10 regnum
11 communitis
12 est *om.* (*P*)
13 aere] auro uel aere
14 obsecundat
18 comitiuae *om.*

52. CANTABRIGIENSIS COLLEGI S. PETRI L. 7. 7 (memorat librum catalogus librorum mss. Angliae et Hiberniae a. 1697 p. 154) membr. saec. XIV XV continet

1) I—VII 4l. IX 4. 6. 9—15 cum laterculis. index libri quarti finiens in ep. 39 *theodagatae illustri* vestigium seruat contaminationis classium duarum primae et secundae. index libri septimi finiens in ep. 41 non comprehendit adiunctas ex libro nono.

2) VIII—X 3 p. 299, 3 *dignitatem paciens*; reliqua perierunt foliis auulsis.

3) A loco indicato ad finem codex manu diversa, sed non multum recentiore expletus est ex classi V epitomata. praeter specimina a me sumpta et suo loco edita contulit mea causa Aldis Wright professor Cantabrigiensis ep. X 7. 11 et frustula epp. 12. 13. 14; convenit codex fere cum Londiniensi.

53. CARPENTRASENSIS N. 111 chart. formae quadratae saec. XV continet

1) I. 1—VII 4l. IX 4. 6. 9—15 cum laterculis, quorum septimus in ep. 41 exit. libri sexti, qui *de farculis* dicitur, desunt paginis tribus uacuis relictis laterculi pars extrema et epistula prima. inscriptionum librorum nulla plena est.

2) VIII—XII (omissis in I, IX epistulis in septimum translatis) cum laterculis recte numerati, praescribitur libro undecimo: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii et magistri officii praepositi atque patricii liber undecimus*. sequitur liber de anima. Versavi codicem missum Parisios a. 1889.

54. FLORENTINUS LAURENTIANUS PLUT. 23 DEXTR. N. 9 (antea S. Crucis) membr. formae quaternariae saec. XIII foll. 131, antea 'ad usum magistri Nicolai de Spinellis'. continentur

1) I—VII 41. IX 4. 6. 9—15. praefationem praecedit epigramma dedicatorium *inve Senator*. ante praefationem legitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii liber primus incipit*; subscribitur: *explicit prologus*.

2) VIII. IX (omissis epistulis antea relatis). X. XI. XII cum laterculis. sequitur liber de anima numeratus a librario XII, ab emendatore XIII. manus posteriores duae f. 122, 123 adiecerunt epistulas Sidonianas I 2. VI 11.

Laterculi adsunt. ipsis libris numeri nulli adscripti sunt, adsunt in margine, sed ut numerentur libri tantummodo XI, id quod correxit emendator.

55. FLORENTINUS LAURENTIANUS GADDIANUS PLUT. 89 SUP. N. 23 membr. formae quaternariae saec. XIII foll. 180 scriptus a librariis compluribus (manus mutatur saepe ubi quaterniones incipiunt, ut 70, 7; *virtutis suae* — 92, 29; *quarvis* — 116, 13, ubi verba *senarium* ad *obscure* in utroque quaternione leguntur), emendatus deinde a manu posteriore. subscriptum est: *sit cuncta dignus explitor codicis huius*. scripturae specimen dederunt Vitelli et Paoli *collezione Fiorentina di facsimili paleografici* (Florentiae 1885) tab. 18. continentur libro

1) Amisso folio primo I. I a verbis praefationis p. 5, 17 *quod ad summum apicem* ad VII 41, ubi quaternio finit et paginae pars vacat. laterculi adsunt.

2) VIII—XII numerati I—V; incipit haec pars a novo quaternione. sequitur liber de anima. Contuli totum et variam lectionem adscripti. orthographia est medii aevi: *c* et *t* commutantur passim, *condictio* quoque scribi solet pro *condicio*. *estimare columpna contempnere dampnare cuncti diffinire intelligere praelium Theodoricus* (raro *Theodericus*) sollemnia sunt; scribitur *gruitas*, *convomit* omissa *v* littera, haec omnia praetermissa sunt, etiam emendationes manus secundae raro enotatae. inscriptiones librorum et subscriptiones composuimus p. XVI.

56. FLORENTINUS LAURENTIANUS PLUT. 89 SUP. N. 26 partim membr. partim chart. formae quaternariae, foll. 233, scriptus, ut in fine legitur, 'die Iovis XXVI Aprilis anno a nativ. dom. M^o quadringentesimo tertio', emptus deinde, ut volumini praescriptum est, a Benedicto de Lauro in civitate Barch(eno)ne 'interveniante Anthonio Raymundi libratorio dicte civitatis, cui persolvi pretium presentibus Stephano Cordes 'not^o et Iacobo Sagarra mercatore et civibus Barch(eno)ne'. liber quartus desinit in ep. 39; quintus complectitur ep. XII 1. IV 40—fin. V; sextus recte datur; septimo ad ep. I—41 adiectae sunt I. IX 4. 6. 9—15; quinque ultimi libri dantur recte, repetuntur in nono quae antea inde leguntur, non repetitur in duodecimo prima. libri numerantur XII; item numerantur epistulae in margine CCCLXX. laterculi adsunt, epistulae inscriptionibus carent. praefationi praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris questoris palatii consulis ordinarii praepositi officiorum atque patricii curiarum primi libri prologus incipit*; subscribitur: *incipit primus liber variorum*.

57. GENOVAE in bibliotheca Ioh. Phil. Durazzo n. 16 adservatur codex saec. XIV, continens teste Ioh. L. Oderici (*osservazioni sopra alcuni codici della libreria di G. Filippo Durazzo*. Genuae 1881. 8. p. 68) excerptas ex variarum libris XII epistulas ordine mutato. praefationi operis substituta est quae aperit librum XI; prima est I 9 cum lemmate 'accusationes non sunt facile suscipiende'; ex I. III non adsunt nisi undecim numero; a libris formularum praeterea integris absunt epp. 42—47. adest etiam liber de anima, nos non vidimus.

58. GIESSENSIS universitatis (n. 83 Adrian), antea bibliothecae Senckenbergianae n. 231, chart. formae maximae saec. XV varias continet dispositas libris undecim sic:

1) I—IV 39. praefationi praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris questoris palatii consulis ordinarii praepositi officiorum atque patricii curiarum liber primus; prologus*.

2) IV 40—VII 41 ita dantur, ut IV 40—V fin. praemissa epistula libri duodecimi prima efficiant librum nonum, sextus et septimus numerentur pro decimo et undecimo.

3) VIII—XII I numerantur V—IX 1.

Laterculi adsunt nulli. huius ut videtur codicis variam lectionem Bongarsius adscriptis ad exemplum editionis Fornerianae a. 1583 servatum hodie in Bibliotheca Bernensi (P⁴⁸; cf. Hagen catal. codd. Bernensium p. 521); certe argumenta epistulis praescripta, ut II 1 *de honore collato in candidatum* — II 2 *pronuntior quis benemeritis ad dignitatem, qui de nobilitatis genere et multiplicibus virtutum donis commendatur* — XI 37 *quod providetur euidam de his quae als rei publice utilitatibus acquisivit* redent in hoc libro, quam-

quam sunt item in Parisino 2190. eodem codice eo tempore Francisci Modii usus est is qui curavit editionem variarum a. 1595 Lugduni apud Franciscum Chouet editam; nam ad Fornerii varias lectiones repetitas quas addidit nota diversa distinctas, eas specimen ostendit in hunc codicem solum plene convenire. eodem dicit quod deficient ab epistula inde XII 1. in quam codex desinit.

59. HOLKHAMENSIS COMITIS LEICESTER N. 400, scriptus in Italia ut videtur saec. XIII exemte, a. 1667 adservatus Breslaviae apud Georgium Elsner, deinde in Angliam delatus ad dominum Colte, nostra causa examinatus est a Liebermanno. priori parti I. 1—VII 36 fin. praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii exconsulis ordinarii cernmagistri officii atque patris [sic] operis prologus*; secundae I. VIII—XII 10 fin.: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri cla. et illustris equestoris palatii ex consulis ordinarii cernmagistri officii pp atque patricii incipit de opere variarum quod fecit sub Athalarico rege mortuo Theodorico patre illius liber primus*. codex est infini ordinis. epistularum inscriptiones passim certe deficient. pars prima, quae pertinet ad classem primam, habet exempli causa 28, 25 pro *uscilue antistitis* solam litteram *L*. et locum in hoc ordine mutilum 33, 2 ita depravat: *nee quod prouidu statuit dispositione mutauit*. in parte secunda consentire scriptorem cum libro *K* ostendunt epistulae VI 6, quam collatam habuimus, lectiones 180, 7 *habere non debeat* et 188, 14 *decoratam*, tertiae denique partis, ex qua collatam habuimus ep. VIII 1, parem vilitatem patefaciunt lectiones 231, 14 *qui vobis pene (om. annis) — 238, 6 deuota — 238, 18 diligunt omnes sui proventus*.

60. MATRITENSIS ESCURIALENSIS D. III 21 membr. saec. XIV descriptus est a Paulo Ewald (*News Archiv* 6, 243) et a Gustavo Loewe (in Hartelii bibl. *Hisp. Wiener Sitzungsberichte* vol. 111 a. 1886 p. 458). eum is coniecit originem ducere ex Chartres oppido. post distichon *Iure Senator — placeat* sequitur praefatio inscripta *incipit prologus in libris numero XII* et libri primi septem usque ad septimi ep. 41 cum suis laterculis excepto secundo; libri primi finit in ep. 44, quarti post 51 subiungit 33. 34. 35; septimi praescriptum est *incipit tituli libri VII qui formula nuncupantur*. sequuntur libri VIII—XII numerati I—V; octavo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii exconsulis ordinarii cernmagistri praepositi officiorum atque patricii liber curiarum primus*. laterculi hic quoque adsunt, item liber de anima numeratus pro sexto.

61. MATRITENSIS ESCURIALENSIS Q. III 18 membr. formae quaternariae saec. XIII, descriptus diligentius quam peritus a Paulo Ewald (*News Archiv* 6, 274; cf. Gustavus Loewe in Hartelii bibl. *Hisp. Wiener Sitzungsberichte* vol. 111 a. 1886 p. 533), in Cassiodoranis f. 57 seq. Ambrosiani C XIX inf. ita similis est, etiam in erronea subscriptione libri extremi, ut alter ex altero pendent necesse sit.

62. MEDIOLANENSIS AMBROSIANUS C. XIX INF. membr. formae quaternariae foll. 147 saec. XIII XIV, antea Io. Vincentii Pinelli, continet libros variarum XII solito more bipertitos.

1) parti priori I—VII 41 adiectae sunt ex libro nono epistulae 4 inscripta *formula pictatis*, 6 inscripta *formula etatis cenar* et sic deinceps 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15 omnes relatae inter *formulas* (cf. *news Archiv* 6, 274), scilicet ut sic exleretur formularum pars extrema deficiens. libro primo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii exconsulis ordinarii liber primus incipit*. in libris I—IV scriptor expressit incuriose codicem in suo genere hominum familiae primae; emendata deinde haec pars est ad librum familiae secundae priore scriptura saepe oblitterata.

2) VIII—XII omissis in nono epistulis supra relatis eum laterculis suis, numerati I—V, nisi quod errore subscriptum est duodecimo: *liber sextus explicit*. praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris palatii cernmagistri praepositi equestoris officii exconsularis palatii liber primus incipit de opere variarum*. sequitur liber de anima.

63. MONACENSIS LAT. 11052 sive Passaviensis 52 chart. formae magnae saec. XV continet

1) I—VII, 41 omissis laterculis. libris adscripti sunt numeri soli, nisi quod sextus et septimus dicuntur *formularum* et subscribitur septimo: *explicit liber Cassiodori variarum*.

2) VIII—XII sine laterculis recte numerati in codice leguntur interpositi inter operis praefationem et librum primum. liber de anima sequitur post septimum
Codicem examinavit Krusehins missum Marburgum.

64. OLMIETZENSIS bibliothecae universitatis I. II. 23 chartaceus formae maioris scriptus a. 1451 teste subscriptione post XII, 20 fin.: *explicit liber . . . finitus ante letare anno domini M^oCDL primo Iohanni cardinali scriptus per Bartholomeum de Uteri* (id est Neumarkt prope Tepl in Bohemia). fuit deinde Procopii notarii civitatis Karoli, id est, ut docuit nos A. Bachmann professor Pragensis, novae civitatis a Karolo IV ad Pragum aedificatae, eo munere functus per annos 1440—1467; mox ex eius dono Procopii de Rabsstein s. Rabeustein (de quo egit Bachmann in *Altpirchner deutsche Biographie* s. v.) per a. 1452—1468 regni Bohemiae supremi cancellarii, deinde Francisci Dietrichstein cardinalis archiepiscopi Pragensis ab a. 1509 ad a. 1633; postea conventus S. Bernardini extra urbem Brunn.

1) I—IV. VI 1—VII 41. IX 4. 6. 9—15. V 1—36. II 27—30 ad p. 63, 19 *constitui potest* (adscribitur ut libro secunda: quattuor hae epistulae bis adsunt in codice). V 37—42 fin. (desunt ep. 43. 44) cum laterculis,

quorum septimus imperfectus est. numerantur libri I. II. III. IV. VI. VII recte, nisi quod librarius propter quinti defectum in tertii libri subscriptione et inscriptione quarti ex tertio quartum videtur fecisse, ex quarto quintum. quintus liber hic dicitur octavus. praescribitur in ipso principio: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris venerabilis illustris et consilarii ordine et magnis officiis praepositi atque patricii variarum liber primus incipit. in nomine domini nostri Ihu Christi incipit liber variarum Aurelii Cassiodori. prohemium. caput primum*; tertio libro subscribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris et exquestoris pallacii et magistri officiorum praepositi atque prior variarum explicit liber quartus* (vel, ut correxit manus eadem, *liber tertius*); *incipit liber quintus* (in in litura a manu eadem, fuit igitur *quartus*).

2) VIII—XII item cum laterculis. qui solus numerum habet undecimus numeratur recte. adsunt suo quoque loco epistolae antea ex nono relatae. XII 16 p. 374, 8 *quando necessaria plus ad ep. 20 fin. inseruntur inter XII 16 p. 374, 8 acceptior redditur XII 20 fin. transposito scilicet folio exemplaris*; verba sumpta ex ep. 20 p. 377, 2 *sive aliqua dilatione refundite scripta videlicet in margine archetypi adhaerent ad p. 374, 8 acceptior redditur*. deficit codex in p. 379, 26 verb. *creantibus*. liber de anima legitur ante librum octavum inscriptionibus interpositis sumptis ex variis sic:

Vacando viro patricio rubrica [= V 25]

(Incipit liber de anima *in margine*)

Capitula.

Universis Gothis per pisenum et saionem constitutis [= V 26] et primo quid dicatur anima et quid sit anima

Cum iam suscepti operis optato fine — venire doctoris

Gomerio viro illustri rubrica diffinitio anime

Dixi propositiones — intexere

r (?) Fausto viro patricio rubrica quid dicatur anima

Anima igitur — agnosci

Herendo viro patricio. Adhuc quid dicatur anima

Magisteri — evidencius elucere

Endoni saioni [V 27]. Adhuc quid dicatur anima.

Ideo fieri vel creari animas — flatum ego feci

Carino viro illustri [= V 28]. Quid adhuc dicatur anima.

Hanc proinde — cognoscit esse formatam giudo viro illustri.

Giudino viro illustri [V 30] (*in margine*: que propria sit anime substantia)

Propicia est utique illi — letetur. Blandie viro illustri dalmacie rubrica.

Blandie viro illustri [V 32] de eadem. Quod anima sit sin corporis unisitasio

Illud autem quomodo — commonere.

De eadem.

Sed quoniam — modumque conservans.

Eidem de sede anime.

Mirum — interire.

Eidem quod anima sit rationalis.

Rationem vero homini — immortalitate disserere.

Eidem quod anima sit immortalis

Immortales esse — frequenter incurrimus

et similiter deinceps usque ad finem libri de anima. aliena interposita sunt post ep. IX 15 ad finem septimi libri adiectam f. 79: *De memorie comodis Memoria est gloriosum et admirabile nature donum quo praeterita recolimus praesentia complectimur — respicienda quoniam est contra theologice disciplinam.* f. 80: *De humana natura. Homo dicitur microsopus (sic) — ut virtus in eo memorialis consistat. De humanis humoribus. De quatuor humoribus semper unus in humano corpore — plurimum impediunt noscantur.* f. 80: *De memorie suffragiis. Suffragie memorie animus memorari voluitis — sunt VII principales note quibus consuevit memoria color.* — Examinauit librum Vindobonam transmissum rogatu nostro Carolus Schenk professor Vindobonensis.

65. PARISINUS LAT. 2187 membr. saec. XIV duas partes variarum habet sic

1) I. I—VII II. praefationi subscribitur: *explicit prologus*; inscriptionibus libri carent, nisi quod sexto subscribitur: *explicit liber formularum VI, incipit liber formularum Cassiodori VII*. laterculi adsunt libri I. II. III, etiam quarti plenus; inscriptiones epistularum per I. VI et VII desiderantur.

2) libris VIII—XII numeratis I—V cum laterculis praescribitur: *incipiunt capitula libri primi variarum Cassiodori Sen.*, subscribitur in fine I. XII: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri illustris exquestoris palatii ex consulis ordinarii ermagistri officii praepositi officiorum atque patricii liber V variarum explicit.* sequitur liber de anima.

66. PARISINUS LAT. 2188 (olim Ludovici de Targny) saec. XIV varias habet bipertito

1) I—VII 41 eum laterculis, sed septimo non pleno. post praefationem et laterculum I. I praescribitur *primus liber variarum Cassiodori*. inscriptiones epistularum passim desiderantur.

2) VIII—XII item eum laterculis numerati I—V. libro octavo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii et magistri officii praepositi officiorum atque patricii liber variarum primus*.

67. PARISINUS LAT. 2190 (ex Petri Bileti bibliotheca: codex Telleriano-Remeusis 50) saec. XV tripertito varias exhibet sic:

1) I. I—IV 39. praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris questori (sic) palatii consulis ordinarii praepositi officiorum atque patricii variarum libri primi prologus incipit. rubrica*. sequuntur praefatio et epistulae ipsae. laterculi absunt.

2) I. IV 40—VII 41 interponuntur inter ep. XII 1 et XII 2 ita, ut extrema pars libri quarti nono qui dicitur libro adhaerent, quintus et sextus numerentur pro decimo et undecimo, septimus, quatenus extat, una cum XII 2 — fin. duodecimum efficiat.

3) I. VIII—XII, quorum quattuor primi numerantur V. VI. VII. VIII; XII ep. 1 prima est libri noni, reliquae post VII 1—41 collocatae librum efficiunt hic quoque duodecimum. libri inscriptionibus carent; laterculi quoque absunt.

68. PARISINUS LAT. 2191 (olim Nicolai Belut) chart. saec. XV varias exhibet sic.

1) I—VII 23. 25. 21. 26—41. IX 4. 6. 9—15. praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii. exconsulis ordinarii, cemaigistri officii, praepositi officiorum atque patricii, liber variarum. praefatio sive prohemium*. laterculi nulli.

2) VIII. IX (omissis supra indicatis). X—XII; adhaerent epistulae Sidoniana 18. VI 11. 12. subscribitur: *explicit libri variarum XII Cassiodori Magni Aurelii Senatoris illustris (sic) ac patricii*. sequitur liber de anima. laterculi nulli.

Aut ipso hoc libro aut simillimo inter alios usum esse Fornerium probabile est; certe 36, 21 lectio *iratus* pro *Ithacens* adlata a Fornerio ex inspectis a me hic liber solus habet similiaque alibi offendimus. — Collatum cum haberem, sprevi.

69. PARISINUS LAT. 2790 membr. saec. XIV varias exhibet sic dispositas

1) I—VII 41. praescribitur praefationi: *magistri (sic) Aureliani Cassiodori scutatus viri clarissimi et illustris et exquestoris palatii exconsulis ordinarii liber primus incipit*. laterculi librorum adsunt, sed septimi imperfectus.

2) IX 4. 6. 9. 15 bis leguntur et pro extremis libri septimi et post librum de anima, nisi quod in hoc folio evulso iam desiderantur ep. 10 fin. 11. 12. 13. 14 princ. ep. 4 praescribitur: *formula pietatis*.

3) VIII. IX (omissis epistulis supra relatis). X. XI. XII. dicitur octavus I; nonus in princ. II, in fine V; decimus in princ. et in fine VI; undecimus in princ. numeratur VII, post praefationem chartarum legitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris (sic) exquestoris palatii, exconsulis ordinarii, cemaigistri offi, praepositi officiorum atque patricii liber quartus explicit, incipit lib. V^{us}*, in fine est: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi lib. III explicit de opere variarum, incipiunt capitula quinti libri*; duodecimus in princ. V, in fine est *Magni* (ut supra fere) *patricii liber sextus* (mut. m. 2 in V) *explicit de opere variarum*. sequitur liber de anima. laterculi hic quoque adsunt.

70. ROMANUS BIBLIOTHECAE VALLICELLIANAE D. 39 chart. formae maxime saec. XV respondet fere libro supra n. 56 descripto Florentino Laur. 89 sup. 26. liber quartus desinit in ep. 39; libri V. VI. VII. VIII codicis respondent iis qui vere numerantur VIII. IX. X. XI; nonus cum contineat ep. XII 1 et IV 40—51 et quinti omnes, respondet quinto libri Laurentiani; decimus et undecimus vere sunt libri VI et VII, quorum hic desinit in ep. 41. absunt igitur praeter ultimas libri VII epistulae libri duodecimi excepta prima. praefationi praescribitur: *[Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris questori (sic) palatii consulis ordinarii praepositi officiorum atque patricii variarum libri primi prologus incipit*. sequuntur laterculi coniuncti librorum I—XI, deinde praefatio Cassiodori, cui subscribitur: *explicit prologus*. praeterea libri praescriptiones vel subscriptiones nullas habent. inscriptiones epistulis praemittendas miniator non explevit. in principio codicis legitur epistula ad papam nescio quem directa incipiens: *quosque in hunc diffidentia inter Augustum, finiens: salve ecclesiarum sidus et ad scucutem bonam Abrahe mulator accede, quia testimonium probitatis est dia hominem in ecclesiastica arce servari . . . in testimonio summe glorie sine labe perdura et huic subiuncta oratio quae in fine libri inserenda est post recapitulationem: tu ergo domine . . . conuersatione tractare*, nempe laens ex libro Cassiodori de anima similiter in aliis libris perscriptus, denique index titulorum. in fine adhaerent Petri regis Siciliae epistulae complures. — Hoc volumen qui formavit, ei praesto fuerunt trium ordinum libri iisque ita usus est, ut primum describeret codicem ordinis primi, deinde codicem ordinis quarti in fine fortasse mutilum, denique adiceret quae habet ordo secundus non reperta in primo. ceterum liber pessimus est plenus corruptelis plurimis gravissimisque.

71. VATICANUS n. 570 membr. formae quaternariae saec. XIII, foll. 210. 'domini Nicholai de Mut est liber' ab ipso librario scriptum legitur ante praescriptionem l. XI; deinde fuit *Iulii II pont. max. bibliothecae secretae dicatus*, eumque sine dubio intellegit Cochlaeus in loco supra ad n. 26 citato libri editi a. 1529. continentur eo

1) I—VII 41 cum laterculis. libro primo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris et questoris palatii et consulis ordinarii et magistri officii praepositi officiorum atque patricii capitula primi libri incipiunt*; sequuntur laterculus cum subscriptione: *explicit capitula libri primi*, deinde eadem inscriptio: *Magni . . . patricii libri prohemium. Rubrica B*, denique praefatio, post quam scriptum est: *incipit liber primus variarum.*

2) VIII—XII recte numerati item cum laterculis. sequuntur libri de anima numeratus XIII et de amicitia numeratus XIII.

72. VATICANUS 7301 membr. formae maximae saec. XIV ductu imitante antiquiorem. in fine legitur: *gloria laus et honor: hoc Angelus Viterbiensis opus scribi fecit: tibi laus rex Christe redemptor.* continentur libro

1) I—VII 41. IX 4. 6. 9—15, quae continuo ordine numerantur, cum laterculis. ex inscriptionibus librorum, quae plene sunt a manu prima in fine l. II. III. IV, affero primam: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris u. c. et illis creq. pul. ceconsulis ordinarii mag. off. ppi atque patricii variarum liber II explicit.*

2) VIII—XII item cum laterculis excepto duodecimo. epistulae ad septimum translatae libri noni adsunt in laterculo, deficiunt in textu. post subscriptionem adhaerent epistulae tres Sidoniae. in fine operis legitur: *Magni Aurelii Cassiodori viri clarissimi et illustris exquestoris palatii ceconsulis ordinarii et magistri officii praepositi atque patricii variarum liber explicit feliciter.*

Nostro iussu examinavit Tschindel.

73. VATICANUS PALATINUS N. 272 membr. formae maximae foll. 111 saec. XIII XIV ex variis Cassiodori quae habet, sic disponit:

I—IV.

V index.

VII index finiens in ep. 41.

IX 15 inscripta (ut in Ambros. C 19 inf.) *forma restitutionis dampnorum.*

VII 23. 24. 41; post eas vacant paginae tres.

VIII—XII numerati I—V; evulsis foliis duobus deficiunt XII 18 p. 375, 12 *pontibus trabium ad XII 25 p. 382, 13 sequentem ualisset.* epistula IX 15 hic redit similiter inscripta.

V—VII 41 ad p. 222, 33 *constitutionum secretur* omissis indicibus duobus et epistulis tribus antea inde relatis, nisi quod tertiae, ut dixi, pars hic redit.

XII 23 ad p. 379, 28 *ubertas in optata*; sequitur locus nescio qui incipiens in *conspectu tuo pater sanctissime*, finiens *cupiditas intruenit.*

de anima liber.

Praefationi praescribitur: *incipit liber Cassiodori epistolarum*, octavo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris palatii ex magis praepositi exquestoris officii ceconsularis palatii liber primus de opere variarum.* subscribitur libro de anima: *explicit liber Cassiodori epistolarum.* libro XII f. 77 subiunctae sunt epistulae duae Friderici II scriptae eadem manu stilo Cassiodorano, altera incipiens *Beneficia mera sunt principum*, subscripta *acta sunt hec anno d. i. M^oCCXLV mense Iau. III° indict. . . . dat. Grossati anno mense et indict. praescriptis*, altera incipiens *Munificentia nostra fertilitas*, subscripta *dat. in castris in episcopatu Ronon. anno d. i. M^oCC^o tricesimo nono cet.* sequitur locus excerptus ex libro Gregorii de moralibus. — Liber incuriose scriptus est et ita emendatus, ut prior scriptura saepe perierit.

74. VATICANUS REGINAE N. 64 membr. formae octonariae saec. XIII incutis, suppletus saec. XVI, antea G. Schnitwyn de Erpell, postea Petavii n. XXXIII. continentur libro haec scripta manu antiquiore:

1) f. 1—50' l. I ad IV 37 p. 130, 31 *non tam adiecta* epistulae eius parte reliqua a manu recentissima. praefationi praescribitur: *incipit prologus Cassiodori in libro variarum formularum*, subscribitur tertio libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri consulis et illustris crequestri pasuti* (sic) *ceconsulis ordinarii cecmagistri officii ppi atque patricii lib. variarum III explicit.*

2) f. 85—137 l. VIII—XII, quos prima manus ita numeravit, ut decimus sit VI, duodecimus VIII; secunda manus veros numeros praescripsit. post ep. XII sequuntur scripta a manu eadem loca haec: *Mitti lutores praesentium — Multae sunt virtutum opes — Illa est vera necessitudo — Humilis sapientia non amovetur — Nichil eo fortius qui vincit — Grandes martirias ingenia parca — Sanato vulnere in cicatricem — Letatur deus quando conversi dirites — Qui verum (?) semper (?) atque perfectum laudare voluerit.*

Manus recentior in foliis insertis inter 50 et 85 haec scripsit:

1) l. XI 9. 17. 36. 28. 29. 38. 40. XII 1—3. 13. 17 cum epistulis Sidonianis. } adsunt item locis suis
2) l. II 31. } scriptae a manu anti-
3) l. IV 5. 7. 16. } quiore.

4) I. IV 40—VII 41.

5) f. 84^r adhaerent loci tres: *rex ad regem — modus temporis senex ad senem — cotidianum istas.*

Laterculi absunt. nostro iussu examinavit Tschindel.

75. SENENSIS bibliothecae civicae F. V. 15 saec. XIV, antea monasterii Montis Oliveti maioris, continet varias exceptis ultimis epistulis I. VII plenas, sed perturbatas sic:

I I—II 26.

III 34—fin.

II 27—III 33.

IV 1—V 36; epistula 22 legitur bipertita.

III 2 sub praescriptione: *datur dignitas patritiatus Gundibaldo regi Burgundionum* leguntur prima verba sola: *grave malum est inter curas regisque personas voluitates sibi.* inscriptio igitur ep. III 2 applicata est ad argumentum eius quae sequitur VI 2.

VI 2 a verbis p. 175, 13 *ei ex angulari* (sic) ad VI 7.

VI 19—24.

V 42—VI 2.

VI 7 sub praescriptione *formula sacrarum largitionum* leguntur primum haec: *debet prudentiam nostram in augendis fabricis regalibus obtemperare dispositis quia nobilissimi civis est patriae suae augmenta custodire maxime sacrarum largitionum;* sequitur formulae illius pars posterior inde a verbis p. 180, 21 *verba testantur.* continuo ordine deinde leguntur formulae VI 8—18.

V 37—41.

VI 25—VII 9.

VII 15—18.

VII 10—14.

VII 19—34.

VIII 1. 2.

VII 35—41.

VIII 3—XII fin.

Libri numerantur duodecim neque in singulis differunt numeri principiaque a veris, quamquam exempli causa liber quintus hic omnes eas epistulas complectitur, quae secundum tabulam supra propositam in codice leguntur interpositae inter primam et postremam formae genuinae. ordinem perturbatum apparet proxime accedere ad librum supra n. 51 enarratum Breslaviensem; in quibus aut convenient aut differant, exponere supervacaneum est, cum neuter auctoritatem habeat. post praefationem praescribitur libro primo: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii* (interponuntur rubricae) *liber primus incipit;* subscribitur eidem: *Magistri A. Cassiodori S[enatoris] urbis Romae et exq. palatii et magistri praepositi atque patricii liber primus explicit;* reliqui libri subscriptionibus plenis careant. — Examinavit librum mea causa intercedente Alexandro Spinellio Romano bibliothecarius Senensis F. Donati.

76. TOLONANUS n. 472 membranaceus saec. XV, foll. 120, incipit mutilus a verbis III 51 p. 105, 35 *sic acculit,* desinit rursus V 42 in verbis p. 169, 30 *neccesse est talia.* deficientibus praeter partem I. V extremam libris VI et VII adsunt I. VIII et sequentes recte numerati. foliis quibusdam in extremo libro transpositis finire videtur in verbis XII 20 p. 377, 2 *Petri apostoli,* vere pervenit ad XII 23; absunt reliquae epp. 24—28. subscriptiones et laterculi adsunt. libro III subscripta sunt haec: *Magni Aurelii Cassiodoris Senatoris et exquestoris palatii et magis q[ui] proprio atque princ[ip]ali vaciarum liber tercius explicit. incipit eiusdem liber quartus.* varias liber de anima sequitur. specimina sumpsit nostra causa Brissaud professor Tolosanus.

77. VENETUS BIBLIOTHECAE S. MARCI LAT. CL. II N. 19 membr. foll. 135 scriptus est saec. XIV XV a librariis pluribus, quorum is qui f. 49 seq. variarum I. VI seq. exaravit, in fine subscripsit sic: *Iacobus ser Guili civis Castellanus scripsit, quem dominus benedixit.* continentur eo

1) I—VII 41. IX 4. 6. 9—15 sine laterculis. praefationi praescribitur: *incipit prologus in libris numero XII Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris qui variarum nomine titulatur.*

2) VIII—XII recte numerati omissis libri noni epistulis antea scriptis, item sine laterculis; adhaerent duodecimo epistulae Sidoniana numeratae ep. 29—32.

78. VENETUS BIBLIOTHECAE S. MARCI LAT. CL. II N. 22 membr. formae maximae saec. XV, antea adservatus Patavii in monasterio S. Iohannis de Viduario (adscripsum est f. 143: *hunc librum donavit reverendus dominus B. de Lignamine Patavus episcopus Concordiae [sic] congregationi canonicorum regularium Lateranensium, ita ut imprimis sit ad usum dictorum canonicorum Christo militantium in monasterio S. Iohannis de Viduario Paduae ... MCCCCLV*), deinde fortasse Venetiis in bibliotheca S. Iohannis et Pauli (v. ad n. 41). post distichon *Iure Senator* est. praescribitur praefationi: *incipit prologus in libros numero XII Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris qui variarum dicuntur.* sequitur sub titulo *incipit praefationis sive declaracionis materie* narratio de rebus Augustuli, Odovacris, Theoderici incipiens: *ad eidentium*

huius tituli est adnotandum, quod, sicut dicit Eutropius libro quinto decimo, tempore Zenonis imperatoris, qui regnabat imperium orientale, Augustulus illustris, qui descenderat de stirpe Otaviani Augusti, adversus Nepotem qui regnum Italiae tenebat, finiens deinde infra dies paucos morte subitanea expiravit, excerpta, ut ipsa ait, ex Eutropio aucto a Paulo I. XV. XVI p. 210—219 Droys. praefationis Cassiodoranae et narrationis modo dictae ad praefationem adiunctae archetypum extat in eodem volumine f. 3. sequuntur variarum I. 1—VII. 41, quorum septimo praescribitur: *incipiunt tituli VII, qui formule nuntiantiae, eos excipiunt libri VIII—XII sic numerati; octavo praescribitur: Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris, equestoris pallacii et consulis ordinarii et magistri officii prepositi officiorum atque patricii variarum liber VIIus*, sequitur liber de anima. quae praecedunt et sequuntur scripta sunt manu diversa neque ad Cassiodorana pertinent. laterculi absunt.

79. VINDOBONENSIS N. 365 (Endlicher n. 361), antea Salisburgensis, membr. formae magnae saec. XV foll. 96 continet haec

1) I—VII. 41 cum laterculis; desiderantur ep. II. 27, III. 35, VI. 20; epistolae II. 28—III. 33 leguntur interpositae inter V. 36 et 37, item ep. III. 48 inter 51 et 52. praefationi praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris venerabilis illustris exconsulis ordine magnis officiis prepositi atque patricii variarum liber incipit.*

2) VIII—XII item cum laterculis numerati I—V. subscribitur libro duodecimo: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exaestoris pallacii exconsulis ordinarii exmagistri officiorum prepositi officiorum atque patricii liber quintus variarum expliciit; similes sunt subscriptiones reliquae. sequitur liber de anima.*

Nostra causa inspexit Carolus Schenkl professor Vindobonensis.

80. VINDOBONENSIS N. 924 (antea rec. 2288; Endlicher n. 360) membr. formae maioris foll. 115 saec. XIII exeuntis, antea 'monasterii S. Dorothee in Vienna'. continet haec

1) I—IV. 39. post indices epistularum praescribitur praefationi: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris questoris palacii consulis ordinarii [sic] prepositi officiorum atque patricii variarum libri primi incipit prologus.*

2) IV. 40—VII. 41 in codice ita exhibentur, ut quarti libri haec pars et quintus totus subinetiae epistolae XII. 1 efficiant librum codicis nonum, sextus liber ibi pro decimo numeretur, septimus pro undecimo adiunctis epp. XII. 2—28.

3) VIII—XII, qui numerantur V—VIII, sed duodecimi libri sola prima epistula est libri noni prima, reliquae eius libri leguntur in codicis I. XI post librum vere septimum. sequitur liber de anima. Nostra causa inspexit Carolus Schenkl professor Vindobonensis.

81. VINDOBONENSIS N. 3112 (antea philol. n. 24; Endlicher n. 362) chartaceus formae magnae saec. XV.

1) I—VII. 41, IX. 4. 6, 9—15 cum laterculis. ante praefationem adsunt epigramma dedicatorium *Iure placet* et index epistularum omnia hoc volumine perscriptarum. praescribitur epigrammati illi: *incipit liber epistularum Cassiodori Senatoris in libro [sic] numero XII qui variarum dicuntur; subscribitur libro tertio in margine: Mag. Aurelii Cassiodori Senatoris principum exconsulis amarii et questoris officii liber tertius expliciit.*

2) VIII—XII item cum laterculis numerati I—V. ommissis epistulis libri noni antea relatis, spatiis vacuis tamen relictis ubi collocandae fuerunt IX. 4 et IX. 6. praeterea epistula VIII. 15 legitur inter 8 et 9. ordo turbatus est transpositis foliis ordinandis sic 97, 96, 99, 98, 90, 91, 92, 93, 100, 101, 94, 95. sequitur liber de anima.

A nobis rogatus examinavit librum Carolus Schenkl Vindobonensis.

82. GUELFERBYTANUS AUGUSTANUS 12, 11 membr. formae quaternariae saec. XIII foll. 92.

1) I—VII. 41, IX. 4. 6, 9—15 cum laterculis.

2) VIII—XII item cum laterculis ommissis libri noni epistulis ad septimum librum translatis. sequitur liber de anima.

Praescriptiones et subscriptiones nullae nec magis adsunt epistularum inscriptiones. contulit Guil. Meyer praeter praefationis principium pagina prima codicis evanida facta.

82A. GUELFERBYTANUS GUDIANUS N. 95 saec. XV, olim Bernh. Rottendorff, ita ordinatus est:

1) I—IV. 39.

2) IV. 40—VII. ita, ut IV. 40—V. fin. adiunctae ad XII. 1 efficiant librum nonum, I. VI. VII. decimum et undecimum.

3) VIII. 1—XII. 1 qui libri hic numerantur V—IX. 1. absunt ab hoc codice libri XII epistolae reliquae. Praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris (ex add. m. 2) questoris palacii (ex add. m. 2) consulis ordinarii prepositi officiorum atque patricii variarum libri primi prologus incipit, post prologum incipit liber primus variarum.* — De notitia codicum trium in fine huius libri vide infra p. CIX.

<i>Col. 1.</i>	<i>Fol. vers.</i>	<i>Col. 2.</i>
tionis protinus subiaceat ultioni quia plus debuit cogitare iura publica qui se nonerat alibi non posse sustinere vindictam. Iudices igitur competentes ad quos potest admissum facinus pertinere. si inuasorem cum possint auocare pertulerint tenere praesumta ex adepti cinguli honore pruen- tur. et fisco nostro tantum fiant ob- noxii. quantum praesumtor potu- isset addici. in auctoribus tamen fac r utibus consti- tis tatus a ri p blico pa uiri s que pr p i spr it p ueita r la ione d cis s s n	<p>pote***missum D¹</p> <p>damnum D²</p> <p>membr. perfor. D</p> <p>uersutius D^b</p>	<p>rit poena per Citu uasionis ndr statem reg non litis quo exp ratus exs uat menta test improb iner dolet cal mi damnu . si ei facultatam. S seruiis liqui ren um a a d usam consee a seri met ppr ite n petr ex co agere tem minus habeat solos nel mu quos no cog nersutis qui s da matr non aliena. i sin illicitum n mag tiat sibi q od i exercere tem imnetionibus futurum illi iure denegas</p>
bilis ingeratu□ ut indulta exe- cutione rationum ultionem sen- tiat uigoris regii qui obedire no- luit cognitori. et quia summis principibus iuris communione uicendum est. Si quis legum or- dine pretermisso nomine publi- co titulos presumerit uel pre- sumsit affigere. in tantum possi- denti fiat obnoxius. quantum sanctio superius memorata		

Quattuor quae supersunt paginarum uides duas mutilas esse, folii uersi tam integram quam mutilam multis locis euanidas. eae continent l. IX ep. 17 p. 282, 15 *u sentium* ad ep. 18 p. 283, 29. repertum ab Ernesto Dümmlero Hartwig bibliothecae eius praefectus folium et Guilelmo Meyer tradidit a. 1879 et demum Marburgum Kruschio misit. — Utile visum est hoc loco ut cernitur exhibere a Kruschio accurate descriptum.

85. BRUXELLENSIS N. 10018—10019 membr. formae octonariae saec. XII exeuntis antea fuit *societ(at)is* B

Iesu Antwerp(iae) Danielis P(apenbrochii): praeterea in prima pagina scriptum est *perlinet Marti* ^{af} _{in} et im-
pressum signaculum bibliothecae nationalis Parisinae. scriptura proprietates nullas praese fert nisi quod
pro *t* littera praeter formam uulgarem *t* altera quoque aliquoties inuenitur *z*. quaternionum notae inueniuntur
III f. 26 et sic deinceps usque ad VIII f. 74; qui praecedunt quique sequuntur (folia codicis sunt numero 179)
notis carent. libri, qui ipse integer est, prima pagina uacua relicta (postea demum quaedam in parte superiore
adscripta sunt a variis aliena) scribere coepit librarius in secunda a uerbis VII 42 p. 223, 10 *uide nobis* pergens
deinceps ad finem usque libri extremi; sequuntur excerpta ex Ciceronis Tusculanis scripta manu diuersa.
inscriptiones subscriptionesue librorum deficiunt omnes spatiis uacuis relictis, nisi quod in fine subscriptio
adest (uide p. XVI). laterculum praefixum habet solus liber decimus; epistularum inscriptiones absunt omnes
spatiis uacuis relictis. exemplar, unde hoc sumptum est, quibusdam locis aut uerba habuisse corrupta aut
huisse indicant spatia a librario passim uacua relicta (241, 10. 310, 31. 317, 20. 369, 21. 370, 30. 374, 15);
uorborum diuisionem non ex archetypo petitam esse, sed a librario proficisci inde intellegitur, quod in ea
re saepissime peccauit, ut 224, 17 *incurios a uetustate* — 248, 7 *seculi sodouacris* — 335, 23 *ornata ut*,
nec raro ipse errores eiusmodi emendauit, ut 327, 2 *quid dixerem* — 327, 12 *sit tanta* — 329, 14 *praecipitis*
salu. praepositionem a librario a suo uocabulo non separat, sed distinguit uirgula superscripta. praeter
emendationes ipsius librarii non multas alia manus librum emendauit ad idem ut uidetur exemplum expleuit
que inter alia 235, 25 locum propter uocabula rariora a primo librario relicto spatio uacuo omissum; certe ne
in emendationibus quidem ullum reperitur diuersae codicum familiae uestigium eandemque fidem in uni-
uersum mereri uidentur tam B² quam B^b, quae manus praeterea saepenumero certo distingui nequeunt.
quamquam hic quoque ut semper fere euenit ut emendator non ad archetypum solum, sed quaedam ex
ingenio correxerit itaque interdum in interpolatione deprehendatur. ita 332, 23 *attenti* ut recte uariatam est
in *attenti*, ita in exemplari illud fuisse demonstrat lectio alterius familiae *attenti* item ex illa derivata; alias
interpolationes manus secundae reperies 232, 3. 283, 29. 338, 23. 342, 37. manus recens raro (ut 225, 11)

quaedam emendavit. dignitatum notae cum in codice raro reperiantur inscriptionibus epistularum deficientibus, ubi adsunt compendia (*u. i. — u. s.*) plerumque ponuntur recte, nisi quod pro praefecti praetorii nota *ppo* vel hic laterculus quem unum habemus posuit *populo*. — Librum in ea parte, ad quam pervenit, longe optimum reperit et contulit G. Meyer; ego deinde eum exegi Bruxellis recognovitque ad editionis plagulas missum Marburgum Kruschius.

M 86. MONTESPESULANUS N. 294 supra descriptus n. 24 cum habeat etiam I. VIII—XII, variam lectionem inde in apparatus retuli minoribus suppressis ad librum octavum, postea aliquoties extra ordinem citavi. servat hic illic reliquias antiquiores, ut formam omnino Cassiodoranam *loquibitur* 338, 17 cum Bruxel-
lensi solus, orthographiae vetustae vestigium 231, 27, aliis locis (236, 9. 238, 18. 241, 2. 242, 12. 243, 17. 249, 28. 250, 30. 252, 6. 258, 24. 260, 17. 262, 22. 355, 4) facit cum melioribus inter affines, praesertim cum Z. at saepius declinat ad libros deteriores KN (233, 18. 24. 238, 6. 239, 1. 240, 25. 242, 1. 2. 9. 248, 20. 261, 10. 347, 14) neque caret interpolationibus alibi non inventis (233, 13 *romuorum gothorumque* pro *gothorum romanorumque*. 244, 27. 248, 2. 27. 249, 3); denique contaminationem ex duobus exemplaribus cum aliis locis prodit tum dittographiis:

234, 4 copia] *BZK*, constantia *GN*, constantia copia *M*.

248, 6 et] *BZ*, cum *KG*, et cum *M*.

Ita specimen edere satis habuimus.

N 86A. NEAPOLITANUS IV. B. 41, nobis N, de quo supra egimus sub n. 26, praeter libros tres primos et quartum imperfectum continet scriptos manu eadem etiam quinque postremos. inscriptio operis ipsa est quam p. XVII rettulimus ex Parisino 2185A (id quod ibidem addendum est) videturque ex eo hic quoque liber pendere. sed in Neapolitano inveniuntur lectiones multae partim in textum illatae partim pro varia lectione adscriptae petitae, ut ostendimus p. LXX, aliunde, eamque ob causam eum in apparatus per hos quoque libros rettulimus.

Z 87. PARISINUS LAT. 2185A. (I. I—IV 39 scriptos manu diversa et a glutinatore deinde ad hanc partem adiunctos supra posuimus sub n. 4) exhibet Cassiodori libros quinque postremos scriptos saec. XIII numeratos I—V. sequitur liber de anima inscriptus sic: *incipit liber Magri Aurelii Cassiodori Senatoris de anima*, cuius editori futuro hic liber praecipue consulendus erit. variarum inscriptiones et subscriptiones exhibuimus p. XVII. de hoc libro dictum est in diaereticis p. LXII. in apparatus relatus est totus.

88. PARISINUS LAT. 2186 membr. saec. XIII (nomina inscripta sunt Baluzii n. 321 et I. B. Hautin) habet variarum I. VIII—XII solos numeratos I—V; laterculi adsunt, abest liber de anima. liber diligenter scriptus est; variam lectionem qui eum exaravit hic illic adiecit. contulit totum Guil. Meyer. descriptum esse ex altero Paris. 2185A cum ex praescriptionibus et subscriptionibus, quae plane conveniunt, tum ex universa lectione efficitur; adscripsi locos aliquot qui rem demonstrant.

	2185 A.	2186
363, 23 intellegitur]	intellig ^g (^g = igitur)	intelligi
371, 12 proceris]	procis = proceris, <i>sed propter parvum foramen linealu super e videtur esse talis</i>	procis
375, 12 ut]	ut	ut
386, 32 uestris]	uris <i>parum distincte</i>	ueis = ueis.

Si quos errores archetypi librarius emendavit, ut factum est 290, 25 (*actore* pro *actore*). 304, 7 (*cum* pro *dum*). 311, 2. 339, 20. 341, 2. 343, 36. 344, 4. 361, 2 (*omnes* pro *omne*) 364, 33, eius fere generis sunt qui facilius corriguntur quam animadvertuntur aut certe non superant coniecturam inventa facilis. praeterea quod 298, 2 miniator codicis huius cum B dedit *aleo*, ubi *aleo* est in Z, casu factum est. errores proprios librarius quamquam non indiligens aduhsit non paucos, ut sunt hi:

235, 29 dignationis] dignitatis
261, 25 laetificare *ont*.
312, 29 amittentibus] amueutibus *cum EFL*
329, 24 est *ont*. *cum N*

88A. POMMERSFELDENSIS bibliothecae comitum de Schoenborn n. 2792 membr. formae octonariae saec. XIII inter excerpta varia post quaedam sumpta *ex dictis beati Augustini episcopi* (incipiunt f. 54 *tenere debet catholica fides*) et f. 55 sub titulo *factum dignum memoria* locum Senecae de elem. 19 de L. Cinnia, incipientem *divus Augustus fuit*, finientem *nullis amplius insidiis ab illo petitus est* et f. 55' sub falso titulo *Cassiodori variarum* brevem seriem sententiarum, quarum prima est: *Acerrema virtus est quam ultima necessitas extulit* (= Seneca de clem. 112), extrema *nichil est verius puero cum ad annos perrenerit ut intelligat non ad eos ut fingat*, a f. 55' ad f. 77' repetito titulo *Cassiodori variarum* excerpta habet ex I. VIII—XII. incipiunt ea p. 231, 7 *pietati vestrae praerogative est* et sic deinceps ad p. 232, 6 *decessores habuisse* non paucis mutatis omissisve. sequitur caput quod refero totum speciminis causa compositum ex Cassiodoranis et (ut docuit me L. Traube) Symmachianis: *natura perhennis fontis est glorie vena manabilis*.

nun sicut ille fluendo non expenditur sic nec probitas celebri sermone sicatur (p. 252, 6—8). || haec veri regalis est virtus celerius necessaria sentire et tardius in verba prorumpere. nescit praeiudicia loqui qui proferenda sua tradit examini (p. 300, 25—27). || plerumque officiis simulatur affectio. amicitiae autem sinceritas pectoris magis fidem postulat quam delinquenti sermonis (Symmachus p. 261, 32 Seeck). ebo iuuentis non ebita rei animus obligatur (l. c. p. 257, 5). tacenda sunt dampni fortunae ut sera consultio scindat praeteriti cicatricem doloris (l. c. p. 252, 1). maneat te oro stabilitas promissorum nec senatoriam fidem voluntatis mutatio deurnuset (l. c. p. 248, 22). quaedam scintilla sapientiae est virtutum luminibus applicari (l. c. p. 237, 21). ne haecenas verum tuarum amaritudo mordebat (l. c. p. 231, 13). multum nunc es relaturus gratias si officio civissitudo respondeat (l. c. p. 235, 13). magnus diligentie incensor est animus tuus (l. c. p. 204, 10). animus bene conscius vite nichil in se maledicis vivere sermonibus debet estimare (l. c. p. 213, 17). sicut in restitu hominum retroque cultu loco ac tempore apta sumuntur, ita ingeniorum caritates in familiaribus scriptis negligentiam quondam debent imitari (l. c. p. 179, 6). sequuntur rursus cum eadem adscriptione epitomae Cassiodoratorum, in his ex specimine nostro VIII 9 particulae hae: quod si longacti . . . sustinenda consurgat, deinde sumptum ex VIII 8 iuste fit debitor alieni arbitrii qui a pluribus meretur audiri, mox rursus ex ep. VIII 9 sic se magnorum . . . non tenentur, item ex specimine XI 6 haec: tibi reddunt obsequium . . . iudicis agis. nullus tibi . . . praescribit, dum pro excellentibus meritis talia conceduntur. nemo autem . . . excellere. iussa nostra . . . probatur agnosci. Vestes ipse . . . aut maculat. Ultra omnes . . . comprehendit. Fuge menti quod nullique conspicitur qui in tali claritate versatur. finiunt f. 77' in extremis verbis operis integri p. 385, 26 praecepta igitur nostra . . . munificentia principalis. sequitur Apuleius de fato: cum quibus de moribus cupiditatibusque suis Socrati intinaret. omnia non solum referuntur breviate, sed mutata quoque et transposita. cum specimen demonstrat excerpta Cassiodorana pendere ex codice vulgari, nolui in iis determinandis tempus chartaeque pessum dare.

89. VATICANUS OTTOBOXIANUS N. 265 + 418 hodie bipertitus (scilicet in illo volumine composito ex diversorum codicum reliquiis f. 71—78 principium legitur VIII 1—21 p. 252, 5 sed digne laudis cum voluerit digni, in hoc reliqua inde a sequentibus talis omittit qui se actionis) membr. formae quaternariae saec. XIII incip., habens in fine adiecta a manu saec. XIV formulas et instrumenta varia, exhibet variarum I. VIII—XII cum laterculis suis. praescriptio operis eadem est atque relata p. XVII ex libro Parisino 2185A; sequitur quae pertinet ad librum octavum incipiunt capitula et post haec: incipit liber primus variarum epistolarum Cassiodori Senatoris. ante duodecimum est: incipit liber quintus variarum Cassiodori. incipiunt cap. libri V Magni Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustrissimi ex quaestoris palatii, cremonensis ordinarii, ex magistri officialis atque patricii et post laterculum: expliciunt tituli. incipit lib. V^{us}. est ex huius ordinis optimis unius, sed locum cedit libro Z, a quo non videtur differre nisi additis mendis. contuli praeter specimina I. VIII 1—11; totum librum ut excuterem, supervacuum visum est et ne ea quidem quae enotavi in apparatus retuli.

ORDO QUINTUS

L. VIII—XII BREVIATORUM.

90. LONDINIENSIS REG. 8 B. XIX (videtur esse is, quem catalogus librorum mss. Angliae et Hiberniae G editus a. 1697 recenset p. 425 in bibliotheca Iacobaea n. 913) membr. scriptus in Britannia saec. XIII incipiente, emendatus aut ab ipso librario aut certe ab aequali libros variarum quinque postremos proponit et deurtatos et ordine mutato sic ut supra p. LXIII indicavi: IX 8—fin. X. XI. XII. VIII. IX 1—7. transpositio numerationem quoque vitiauit; scilicet IX 8—X fin. pro decimo libro numerantur vero eius principio non significato; XI et XII numerantur recte, nisi quod in praescriptione illius errore legitur II pro XI, cum et margo superior et subscriptio verum numerum habeant; VIII numerum praescriptum habet XIII; IX principio inscriptio nulla est. praescriptum est volumini: incipit liber decimus epistolarum Cassiodori Senatoris; praeterea neque auctor enuntiatur neque operis titulus. contuli ego Londinii.

91. OXONIENSIS COLLEGGI MAGDALENAE N. 166 membr. formae quaternariae foll. 90 saec. XIII II epitomam eandem exhibet ordine pariter mutato atque mutat Londiniensis; epistulae numerantur centum. praescriptio nulla est in principio voluminis nec magis quicquam adscriptum est ubi incipiunt libri octavus (secundum codicem epp. 63—95) et nonus (secundum codicem epp. 96—100 et 1—9). libro X (codicis epp. 10—26) praescribitur: l. variarum lectionum Cassiodori X incipit; XI (codicis epp. 27—48): lib. XI incipit; XII (epp. 49—62): lib. XII. subscriptiones nullae sunt in codice neque adsunt laterculi. codicem missum Berolinum ibi excussi et ad plagulas recognovi.

91A. PRAGENSIS BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS VIII. D. 1 chart. saec. XIV f. 172—213 continet I^o Cassiodori variarum partes duas:

1) f. 211—243 praefationem operis et l. I. II. III. IV (omissis epp. 5—7) ad ep. 39 fin.; extrema inde a verbis p. 120, 4 prioris viri adiecta sunt manu diversa. subicitur locus brevis ex contractu venditionis sumptus incipiens: annus et annus abit rayisque dierum deflacionibus cotidiana sustolluntur, finiens ut diversis cirographis litteris partem suam tam emptor quam venditor in fide testimonium retinuit atque a Cassiodoro aliena. exemplum est admodum depravatum libris non distinctis et inscriptionibus praetermissis.

2) f. 172—210 epitomen librorum VIII—XII recte ordinatam, nisi quod ep. VIII 15 legitur inter VIII 8

et 9. praescribitur libro octavo: *incipit de opere variarum Cassiodori quod fecit sub Athaliarcho rege mortuo Theodorico patre illius*: titulus operis in principio librorum X et XI, sed ad marginem spatio in textu relicto vaeno, plenus adest hic: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris iuc et illustris exsequestri (exquaestori l. XI) palatii exconsulis ordinari exmagistri officii praepositi atque patricii variarum liber X (vel XI) incipit*. Liber nomis continuatur octavo; in fine XII subscriptio nulla. adhaerent ei epistolae tres Sidonianae. laterculi adsunt librorum X, XI, XII aptati ipsi volumini omissis epistulis in epitomam non receptis, admissis Sidonianis. Excussi librum missum Berolinum.

L^v 92. VINDOBONENSIS N. 407 (antea philol. 70) membr. saec. XIV f. 100—116 epitomen continet ita ordinatam ut legitur in codice Pragensi. primi duo libri inscriptionibus carent; decimo praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori et cetera variarum liber X incipit*, similiter undecimo et duodecimo. adhaerent epistolae Sidonianae tres. sequuntur nullo intervallo et scriptae manu eadem quae deficiunt in epitoma fere omnia IX 4, 6, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18 (sic: *proinde decrevit et cetera ut supra; insuper addeutes* et sic deinceps p. 283, 5 seq.). 20, 21, X 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 19, 26, 31, 34, 35, XI 11, 12, 13, 14, 15, 16, 23, 24, 25, 29, 30, 31, 32, 35, 39, XII 4 (sic: *mensae regalis et cetera usque admirari destinet carpam* p. 362, 20 seq.). 5, 8 (sic: *normi genus ut supra usque exire quapropter ille* p. 366, 16 seq.). 9, 10, 23, 24. epistulis VIII 31, IX 16, 17, X 18 quae absunt in epitoma, in hoc codice suo loco reperiuntur apparetque librario tum quoque, cum epitomen describeret, exempli alterius pleni copiam fuisse. propterea fragmenta minora epistularum in epitoma deficientium passim omisit, scilicet integras eas ex altero descripturas. Excussi codicem item missum Berolinum.

ORDO SEXTUS INTEGRORUM.

93. BRESLAVIENSIS BIBLIOTHECAE UNIVERSITATIS I. F. 159, antea ecclesiae collegiatae Glogaviensis, chartaceus formae magnae, foll. 319, saec. XV in. scriptus. libri praescriptionibus et inscriptionibus carent. laterculi adsunt, absunt Sidoniana. examinavit missum Marburgum Kruschius.

93A. CAESENAS BIBLIOTHECAE MALATESTIANAE PLUT. 13, 3 DEXTR. (cf. Muccioli catal. bibl. Malatest. a. 1780 I p. 58; Zuzzeri *codici della biblioteca Malatestiana* a. 1887 p. 132) membr. saec. XV variarum partes continet has

1) I—IV 39. epistolae primae libri quarti praescriptum est: *formae coniugalis, secundae forma militiae, tertiae et quartae forma comiticae patrimonii*. haec pars codicis pertinet ad eandem recensionem graviter interpolatam, quae corripit Parisinum n. 10609 (supra n. 32).

2) I, V deficit, adsunt I, VI integer et pars I, VII; de his dixi supra n. 83A.

3) I, VIII—XII, quorum octavus hic pro quinto numeratur, reliqui recte. pertinet ad recensionem vulgarem etiam in ea parte libri octavi, quam habet Breslaviensis (supra n. 83). Laterculi adsunt excepto quarto libro, ubi pro laterculo est folium non scriptum. praescribitur praefationi: *Magni Aurelii Cassiodori (cassiodori alibi, cassiodorii subser. libri qui dicitur quintus) Senatoris viri clarissimi et illustrissimi exsequestri (sucri ins. subscriptio I. qui dicitur quintus) palatii exconsulis ordinarii (ex consulum ordine subser. I, II) exmagistri officialis (ex magistris officii subser. I, II) prepositi primi officii atque patricii liber variarum epistolarum incipit*.

E 94. FLORENTINUS LAURENTIANUS PLUT. 16 SIN. N. 11 membr. formae maximae saec. XIV exeuntis, foll. 192, aliquando (ut adscriptum est f. 190) *liber Colucii Papi de Salutatis*; praeterea inscriptum est: *iste liber fuit ad usum fratris Sebastiani de Buccellis, qui pertinet armario conventus sancte Crucis de Florentia ordinis fratrum minorum*. praeter alia quae enumerat Bandinius cat. I p. 121 ad finem variarum leguntur epistolae papales recensitae apud Bandinium l. c. p. 125 quattuor, una Innocentii III ad Ottonem imperatorem data m. Nov. a. 1210 (Pothast reg. pont. Rom. n. 4133), tres Innocentii IV scriptae a. 1250 de Ludovico IX rege Franciae capto (prima est Pothasti n. 14053, altera ad reginam Franciae missa ibi non adest, tertia est Pothasti n. 14038). variis adhaerent Sidoniana neque tamen quae est in libro sequenti oratio Cassiodori pars libri de anima. — Inscriptiones et subscriptiones librorum composuimus p. XVIII. — Textus ut non ita multis locis emendationem subiit priore lectione expuncta, ita passim vel inter lineas vel ad marginem varia lectio adscripta est praemissa nota *l* vel *al*. adscriptae sunt simili ratione vocabulorum rariorum interpretationes, e. c. p. 32, 4 supra quam legitur *pro et non*, p. 32, 12 supra qua est *.i.* (= id est) aliqua; item ad hominum locorumque vocabula fere inter versus adnotatur *nomen proprium*. sed diligenter cavet qui haec scripsit, ne variae lectiones et scholia confunderentur et raro accidit ei ut in ea re peccaret, ut p. 216, 20 *incertum* ad *ambiguum* adscripsit eum signo variae lectionis. eiusdem adnotatoris scholia quoque sunt hic illie adiecta ad res illustrandas desumpta ex parte ex classe prima (vide supra p. XLIV); reliquorum, quae ab ipso videntur proficisci, specimen subieciimus.

ad II 31 p. 64, 6

hic *ueredarius*. sic equus ad carrettam et dicitur a veho .is, et haec *reda*, id est carretta.

ad III 17 p. 88, 27

Tullius in libro de senectute: non tantum viribus corporis res magne geruntur, sed consilio et auctoritate.

ad IV 25 p. 125, 14

quis enim pal.] Oratius: ludere qui nescit campestribus abstinet armis.

ad IV 39 p. 131, 21

Seneca in libro de naturalibus quaestionibus ad Lucillum: avaritia, quicquid omnibus abstulit, sibi ipsa negat.

ad V 3 p. 144, 21

praesagantis] id est vaticinantis, unde in primo Alexandreides Gualfredi dicitur: vox horam praesaga mali.

ad V 22 p. 157, 3

Beatus Ambrosius primo offer.: speculum enim mentis plerumque refulget in verbis.

ad V 42 p. 168, 26

Dyana dea castitatis colebatur in Sythia, cui sacrificabatur humano sanguine, vocata est autem in celo Luna, in terris Dyana dea venationis et c. unde illud: terret lustrat agit Proserpina Luna Dyana ima superna feras sceptro fulgore sagitta.

ad VIII 12 p. 243, 3

Schimon est fluvius gelidus, ad quem in estate recurrunt grues propter fervorem caloris fugiendum, unde Lucanus in V: Strimonia sic gelidum bruma pellente relinquunt potiore te, Nile, grues primoque volatu effingunt varias casu monstrante figuras.

ad IX 25 p. 292, 24

N. Ovidius circa principium octavi metamorph: inter utrumque volat dubiis victoria pennis.

Semel 103, 31 inter haec coniectura reperitur: *provinciis] credo foete quod debet divi providentia*. haec omnia scripta sunt manu eadem, quam esse videri ipsius Colucci periti me monuerunt. admit praeterea in margine passim scholia grammatica ad hoc exemplum: *proceho .is. actium, id est exalto, inde hic proventus, us, id est exaltatio*. item *Mars deus belli, alius bellum, inde Martius a mari, id est bellicosus*, sed scripta a manu diversa. — Argumenta quoque epistulis adscripta sunt inde ab 121. — Librum ego contuli et varias lectionem totam apparatus inserui, tam emendationes quam varias lectiones adscriptas una nota *E²* comprehendens. — Orthographia tam huius codicis quam similia *EK* qualis sit, declarabunt scripturae quae sequuntur, in apparatu, ut par erat, omnes suppressae: *Ytalia, Sgeilia* — *hii* pro *ii* — *redditus* pro *reditus* — *consilium* — *condictio* pro *condicio* (*E²* solet emendare *conditio*) — *dijfuit* — *estimare, ecuries* (admissi tamen in apparatus generis significationis dubiae, ut *hucius* et *lucius*) — *haulure* — *omittere, substituere* — *mostrare* — *contemptio* pro *contentio* — *licetur*.

95. FLORENTINUS LAURENTIANUS PLUT. 45 N. 11 membr. formae maximae saec. XIV, foll. 107. *F* post ep. VII 40 quod inserta est IX 4 suo loco ommissa, remansit ex transpositione in libris secundae classis multis abmissa, sed adscriptum est: *debet esse in nona libro*. adhaerent libro XII epistulae tres Sidoniae: ex libro de anima non adest nisi oratio qua clauditur (c. 20). manus recentior adiecit epistolam Sidonii ad Thaumastum V 7: *indagarimus* et Emodii n. 386 Vogel: *hunc disponentur*. lectionis varietas inter versus adscribitur hic quoque aliquoties pariter atque in *E*, ut 202, 19 *prudens] al providentis* — 216, 2 *vitam] al vicem* — 216, 3 *perorantis] al potestatis* — 269, 14 *rectore] al terrore*: sed raro, qui emendavit codicem, ad grammatica fere sola attendit, praeterea non multa mutavit. — Variam lectionem pariter atque factum est in codice *E* huius quoque retuli. — Inscriptiones et subscriptiones invenies p. XIX. — Contulit eodidem G. Meyer totum; ipse passim retractavi.

96. FLORENTINUS RICCARDIANUS N. 303 membr. formae quaternariae saec. XV, foll. 126. subscriptum est in fine voluminis: *ad auctorem rerum omnium manus extendo supliciter, cuius auxilio ego Marinus de Pylaria huius operis finem imposui conclusivum*. foliis compluribus deperditis desiderantur III 4 p. 80, 21 *sensus est ad 51 p. 106, 1 alba linea non longe*, et III 53 in. ad IV 50 p. 137, 3 *enudati sublecentur*, et V 43 p. 170, 20 *atque vobis non potuisset ad VI 1 p. 174, 16 bella fecerat studio* et VI 13 p. 187, 3 *confidenter quicquid retrahis ad VI 16 p. 189, 13 anteponi qui codicillatibus*, et VIII 33 p. 263, 5 *sed in altitudinem ad IX 2 p. 268, 14 magna hilaritate devoratur*, et IX 17 p. 281, 29 *illi merito ad IX 18 p. 284, 3 dolosa machinatione praesumpserunt*. adhaerent epistulae Sidoniae et oratio Cassiodori. neque praefationi praescriptum quicquam vel subscriptum est neque libro primo praescriptum. in fine post scribae nomen scriptum est: *explicunt duodecim libri Cassiodori variarum*. a quinto inde libro plane convenit cum libro *F* et fortasse inde descriptus est, certe ab eo nisi in peius non discedit.

97. LIPSIENSIS bibliothecae senatus I fol. 19 (Naumann n. 95) chartaceus saec. XV, antea Iohannis Gueschewicz. laterculi adsunt: quattuor librorum primorum et suo loco leguntur et compositi post finem libri decimi. ex Sidonianis epistula de forma Theoderici regis Cassiodoro tributa legitur post alia scripta Cassiodori in volumine extremo f. 269, 270; reliquae absunt a codice et adest item liber de anima. praefationi praescribitur: *incipit prologus in librum Cassiodori variarum*, primo libro: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris*

CASSIODORVS.

viri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii et magistri officii praepositi atque patricii Romanorum curiarum formularum liber primus incipit, similiter secundo. in fine legitur: *nota quod iste vir clarissimus Cassiodorus composuit libros supra scriptos ad diligentem petitionem et coactionem benivolam et rogatum venerabilium virorum Iohannis Leojuensis episcopi Petri Formifromatis Iohannis Eustacii Iohannis Arvini episcoporum amicorum et collegarum suorum fidelium etc. etc. etc.* descriptus igitur est ex Pragensi (n. 103A). — Examinavi librum missum Berolinum.

98. LONDINIENSIS MUSEI BRITANNICI ADD. N. 12022 chartaceus formae maximae saec. XV. laterculi coniuncti leguntur ad voluminis principium; inscriptiones epistularum passim desiderantur. primo libro praescriptum est epigramma dedicatorium *iure . . . placeat*, postremo adhaerent Sidoniana. post epigramma illud ante praefationem legitur titulus operis in volumine extremo repetitus: *incipit liber variarum magistri Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii et consulis ordinarii (et ins. in fine) magistri officiorum praepositi officiorum atque patricii*, in annotationibus, quae multae sunt, afferuntur passim loci auctorum Ciceronis Senecae Lucani Isidori Gregorii Magni aliorumque.

99. MATRITENSIS Esecrualensis A. II 16 membr. saec. XIV. contineri dicuntur volumine inter alia f. 141 'supplementa libri quarti epistularum Cassiodori', scilicet IV 41 [expectes 40]—51, quibus subscribitur 'explicit liber quartus variarum Magni Cassiodori'; laterculus libri V epp. 42 et sine titulo libri V epistulae 44; f. 147 laterculus libri VI inscriptus 'capitula libri sexti secuntur' et sine titulo eius libri formulae; f. 158 laterculus libri VII inscriptus 'capitula libri VII' et eius libri formulae omnes ad c. 17; capita quattuor Sidoniana eadem quae passim adhaerent; subscriptum est: 'explicit liber variarum magistri Aurelii Cathiodori Senatoris viri clarissimi et illustris exquestoris palatii exconsulis ordinarii et magistri officii praepositi officiorum deo gratias.' sequitur index variarum digestus libris undecim; ibi praefationi adhaeret distichon *iure Senator . . . placeat*, cui subiunguntur epistulae duae XI 40 et IV 45 inscripta *comitibus defensoribus Laurentis (pro Ticinensis) civitatis*. — Evidenter hunc codicem qui scripsit, supplere voluit alterum ex genere eorum qui continent I—IV 39 et VIII—XII. — Descripsit librum Paulus Ewald (*neues Archiv* 6 p. 230; cf. item *Archiv* 8, 809).

100. MEDIOLANENSIS AMBROSIANUS A. 210 INF. chart. formae maximae scriptus saec. XV¹ a nescio quo Francisco Iacobi (filio) variarum libros XII exhibet deficientibus propter folia excisa locis duobus II 1 p. 16, 21 *quae praenium* ad II 6 fin. et III 50 p. 104, 32 *longinquitate defecti* ad III 53 p. 108, 19 *terris enim quibus*; formula VII 24 suo loco omissa in fine adiecta est post subscriptionem libri XII; adhaerent Sidoniana. proxime accedit ad codicem E, quocumque et subscriptionem variarum communem habet (v. p. XIX) et epistulas papales, quas ei libro adhaerere diximus, et interdum certe ipsa argumenta epistularum; ita in utroque adscriptum est ad VII 1 *de equitate rectoris et terrore malorum*, ad VIII 11 *de scientia et gluritate Ians et nunciatio electi*. partem libri adeo merum apographum esse libri Florentini verisimile; certe quas contuli ex tertio libro ep. 47, 48 eam speciem prae se ferunt. sed ex libro septimo ep. 1—10 et ex octavo ep. 1—14, quas item contuli, quamquam proxime ad eum accedunt, non solum saepe numero ibi ubi Florentinus errat veram lectionem retinent, sed aliis quoque argumentis ostendunt scriptorem non ex ipso eo libro pendere, sed magis ex archetypo eius. ita p. 241, 30 *respicit* reliqui habent, *prospicit E, pro aliis respicit al pro*

Ambrosianus aperte derivatum ex lectione *respicit* archetypi deperditi. pariter 204, 7, ubi in E est in textu *subinde*, superscriptum *subito*, C habet *sub vel subito inde*. aliae quoque dittographiae huius libri (201, 10 *multorum vel cunctorum*, ubi in EF³ est *multorum*, in F² *cunctorum* — 335, 24 *speculum vel spolum*, ubi EF *spolum*; cf. 204, 15, 205, 15) similem originem prae se ferunt. p. 239, 18 ad *domini* vocabulum in margine adscriptum est *al et plurs domni*, id quod totidem verbis redit in nostro T. epistularum quas contuli ex I. VII et VIII variam lectionem adscripsi suppressis erroribus huic libro propriis, qui sunt multi et magni, exempli causa p. 236, 6 pro verbis *et post factu procidus* in Ambrosiano est *ante factum procidus et post facta securus*. laterculi absunt. praefationi neque praescriptum quicquam est neque subscriptum. — Post varias liber continet epistulas papales eas, de quibus dixi, item hexametros Leoninos de mensibus incipientes *poecula Ianus amat set februs alio clamat Marcus accu jodit Aprilis florida rodit* et sic deinceps; sequuntur *preces et ritum ad deum*, deinde *modum pasquatis inveniculi* tractatus incipiens *pro requisitione doctrine*; epistulas duas ad concilium Pisanum, alteram Gregorii papae incipientem *Aperiat dominus*, alteram Manfredi regis Siciliae incipientem *Ad oblate nobis participationem victoriae*, denique epistolam Ottonis Guarentii.

101. MEDIOLANENSIS AMBROSIANUS I. 114 SUP. chart. formae quaternariae ab Iohanne Feltrino scribi coeptus a. 1433 die 25. Oct., finitur a. 1434 die 8. Nov., apographum est libri Veneti el. II n. 20 (infra n. 110), habens epistulas tres I 25. II 31. IV 16 eodem modo suppletas et in lectionibus plane cum eo consentiens, nisi quod in fine scriptor epistulas quasdam snas adiecit.

1) Errone Hasenstabius p. 21 cum scriptum esse ait a. 1472, deceptus subscriptione quae est *sunt eplaram CCCLXXII*.

102. OXONIENSIS BODLEIANUS MISC. 178 chartaceus formae quaternariae saec. XV. laterculi adsumt (quarti libri fuit in ep. 7 pagina reliqua vacante), epistulae ipsae inscriptionibus fere carent. adhaerent libro XII extremo epistulae Sidoniana et oratio ex libro de anima excerpta. subscriptum est: *explicit liber variarum Cassiodori rectorialis scientie dogmate circumscripti*; plenior operis titulus non reperitur.

103. PARISIENSIS LAT. 16712 (antea Sorbonne 1374) membr. saec. XIV mutilus iam incipit a verbis *explicit tertius, incipiunt rubricae quarti libri*. inter f. 1 et 2 cum folia quaedam exciderint, desiderantur quarti libri quae intercedunt inter IV 3 p. 115, 31 *quia tantum dictantium respicias* et IV 41 p. 132, 31 *Rome sententia damnaveris*. quae sequuntur adsumt usque ad XI 8 p. 338, 33 *cisi sunt*; sequuntur transponenda sunt folia codicis 71. 72) XI 28 p. 317, 17 *officio digne* ad ep. 37 p. 350, 31 *probabili fuerat* et deficientibus mediis XII 1 p. 359, 3 *Nescio quis* ad XII 3 p. 361, 33 *ad facula trac.* reliqua desiderantur. ep. VI 6 inscriptionem habet quae vere est VII 6.

103A. PRAGENSIS capituli S. Viti hist. et polit. G. fol. 51 n. 7 *editus*, ut legitur in fine, *ad diligentem petitionem et coercionem benivolam ac rogatum venerabilium civorum Iohannis Scogianensis (?) episcopi Petri Formicomatis Iohannis Eustacii Iohannis Actini episcoporum amicorum et collegarum suorum fidelium liber . . . finitus anno domini M^oCCCLXXXIII^o die XIII Maii*. praescribitur praefationi: *Magus Aurelius Cassiodorus Senator incliti principis domini Theoderici regis Gothorum cancellarius incipit*, subscribitur eidem: *explicit prologus, incipiunt capitula Magi Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii excelsus ordinarii exmagistri officii praepositi atque patricii Romanorum variarum formularum (in fine formularum) liber primus incipit*; eadem subscriptio redit in fine voluminis; aliae inscriptiones subscriptionesve in codice nullae sunt. adsumt laterculi. mea causa diligenter et perite specimina contulit Otto Keller.

104. ROMANUS CHIGIANUS A. VII. 217 membr. formae max. saec. XIII, foll. 154. inscriptum est: *iste liber est Bartholomaei de Bonciatis (m. alia emendavit Roucaptis) . . . in quo expendit ualecin ducatus, quem cum difficultate et non sine precibus amicorum eis habere potuit*. adsunt et laterculi et epistularum inscriptiones. libro XII adhaerent epistulae tres Sidoniana numeris adscriptis XXVIII -XXXII. sequuntur oratio Cassiodori sive libri de anima c. 20 a *tibi ergo ad dicta sufficiant* et ipse liber de anima finiens in verbis c. 19 *monstrantur indicia*. praefationi praescribitur: *Magi Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii excelsus ordinarii exmagistri officii praepositi officiorum atque patricii liber variarum formularum incipit*. prephatio sive prohemium: post eam legitur: *rubricae sive capitula primi libri*; subscribitur libro duodecimo: *explicit liber variarum Magi Aurelii Cassiodori senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii, excelsus ordinarii, exmagistri officii, praepositi officiorum atque patricii*. commentarius adscriptus est ad primi libri ep. 1—39; scholium primum ad ep. 1 hoc est: *oportet hic autor vult inducere imperatorem ad pacem cibendam pacem commentando*.

105. VATICANUS N. 2970 chart. formae quaternariae saec. XV, foll. E38. deficit tam principium usque ad verba p. 4, 14 *conscia furtivitate praecipitatos* quam ultima pars, cum desinat mutilus X 3 p. 299, 25 in verbis *effracte excita Theodericus*. praefationi, cuius principium deficit, nihil subscriptum est. libro IV adhaerent epistulae Sidonii tres I 8. VI 11. 12; adscriptum est fuisse ad primam: *[alii non] habent [duas has] epistolas [et su]bsequen[tem]: finitur hic [liber qu]artus*. in libro VIII inter ep. 3 et 4 inserta est epistula VII 35 adscripta ab ipso librario annotatione hac: *hec epistola vocat hic, quia est scripta supra in libro VII epistolarum epistola XXXV, sed iuveni ipsam etiam hoc loco scriptam cum VII epistolis ibidem proxime subsequentibus hac in dicto numero computata; quas quia ibi scriptae erant, hic scribere nolui, nescio tamen ubi scribi debeant, utrum illic vel hic*.

106. VATICANUS OTTOBONIANUS N. 171 membr. formae quat. saec. XIV foll. 108 habet libros XII integros, quorum septem primi laterculis instructi sunt, quinque reliqui iisdem carent spatiis tamen vacuis relictis. ordo librorum a solito recedit. post epigramma *inre Senator . . . placent* praefationi praescribitur sic: *Magi Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii, excelsus ordinarii, exmagistri officii, praepositi officiorum atque patricii liber variarum incipit*. quartus liber desinit imperfecte in ep. 39 nec plures habet laterculus praepositus; subscriptum est: *explicit quartus liber Magi Aurelii Cassiodori Senatoris viri clarissimi et illustris equestoris palatii et consulis ordinarii et magistri officii praepositi officiorum atque patricii*. Incipiunt rubricae V li. et post has: *explicit rubricae VI li.; incipit quintus liber d(i)cti Cassiodori variarum*. quintus liber vere est octavus, sextus nonus, septimus recte numeratus habet laterculum integrum, sed finit in ep. 11. quinque reliqui libri ita procedunt, ut octavus sit nobis quintus, nonus nobis sextus, decimus nobis undecimus, undecimus nobis duodecimus, duodecimus nobis decimus; huic libro sub inscriptione *praefatio Cassiodori super opere huiusmodi* adhaeret praefatio libri XI suo loco a librario ommissa. subscriptum: *explicit XII et ultimus liber* ceter. sequuntur supplementa duo a nova pagina incipientia ambo, alterum I. IV ep. 40—51, alterum I. VII ep. 42—49 completens. finem facit liber de anima. Sidoniana absunt. auctori revisionis apparet ad manus fuisse exemplaria plura et diversa; nam ad primum ordinem aperte redeunt libri primi tres eum quarto imperfecto; secundi vestigia certa adsunt et in epigrammate praemisso et in supplemento libri quarti et in septimo libro in fine hiante,

sed praescripto laterculo pleno; quinque libri postremi item adsunt quamquam ordine mutato. denique quae absunt ab his tribus ordinibus, hic leguntur a reliquis discreta in calce voluminis. ceterum codex singularis magis est quam utilis. proxime accedit, ut consentaneum est, ad librum nobis *E*: sed habet quae absunt a plerisque verba p. 180, 7 *nesciat habere*. praeterea quantum vidi ego, ubi ab *E* recedit, aut recensioni anteriores sequitur aut suis mendis inquinatus est neque ex suppletorio archetypo, propter quod solum sextus ordo in censum venit, plura servavit varia lectione sibi propria fere destitutus. praeter specimina enotavi inde haec: p. 180, 7 *quod vero decorum nature fuit commodis exquisitum*, ubi adnotatur: *alibi scribitur sic: quod vere decorum vere fuit omnimodis exquisitum* — 328, 10 *difficilimum*, adscr. *al. dulcissimum* — 330, 25 *queratis ad sobolem* in margine suppletum — 332, 30 *iura ad ritiorum* item — 341, 2 *ciualium* deletum et substitutum *mercimomialium* — 341, 26 *videantur esse latronum* — 350, 7 *raptatum* — 41 *circuta*, superscr. *al. circumactus* — 49 *principis* — ib. pro *curibus* est *auribus*, sed *a* est in litora.

107. VATICANUS OTTOBONIANUS N. 335 membranaceus formae maximae saec. XIV foll. 95. post epigramma dedicatorium *Iure senator* praefationi praescribitur: *liber Cassiodori*, subscribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris exquaestoris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii praepositi officiorum atque patricii liber primus incipit*. libro XII subscriptum est: *explicit duodecimus et ultimus liber Cassiodori*; sequitur liber de anima, cui subscribitur: *explicit liber Cassiodori de anima*. laterculi absunt omnes: pars epistularum etiam inscriptionibus caret. in quarto libro post verb. ep. 28 p. 126, 28 *defeasoremque fecisse* sequuntur ep. 47 a verbis p. 135, 25: *extimanda est unius inecutuli* (sic) *lesio* et quae sequuntur; descriptus igitur est liber ex archetypo mutilo. in septimo libro formulis ad VII 41 argumenta praescripta sunt, ut ad haec: *conceditur minori venia aetatis: rubrica*, quae sequuntur epistolae argumentis carent. Sidoniana absunt.

108. VATICANUS REGINAE n. 148 membr. formae quaternariae saec. XIV foll. 135. deficiunt foliis evulsis principium usque ad ep. 1, 2 p. 11, 13 *flumina liquore relaxaret colore*; IV ab ind. ep. 15 *Beneato* ad ep. 2 p. 115, 13 *per illum et illum legatos*; V ab ind. ep. 25 *universis Gothis* ad ep. 3 p. 145, 5 *dolenus sed averbum*; V 43 p. 170, 24 *irrumperere graviter* ad VI 1 p. 175, 1 *opes privatas non*. laterculi adsunt, item inscriptiones. libro XII subscriptum est: *explicit lib. XII mag. Aurelii Casualis* (sic). sequuntur liber de anima inscriptus post laterculum *incipit lib. XII* (sic) *de anima*; liber de vera amicitia Cassiodori exciso folio extremo: f. 124 principio mutilus liber de caritate dei et dilectione proximi, denique f. 131 locus ex Hieronymo contra Iovinianum et epistula quam dedit Raynundo domino de Castro Bernardus.

109. VATICANUS REGINAE 1822 chartaceus formae quaternariae saec. XV finit libro ipso integro XI 2 fin. pagina extrema non perscripta, resectis marginibus quaedam deficiunt. laterculi adsunt. praefationi praescribitur: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris exquaestoris palatii exconsulis ordinarii eumagistri praepositi officiorum atque patricii liber variarum. praefatio sive prologus*. nostro iussu examinavit Tschindel.

110. VENETUS BIBLIOTHECAE S. MARCI CL. II N. 20 membr. formae maximae foll. 70 perscriptus, ut in fine legitur, '1409 Mutinae Septembris prima luce . . . per me dominum Blaemum de Ferariis', continet variarum libros duodecim recte ordinatos, nisi quod adiectae sunt in fine libri XI epistolae duae suis locis omissae II 31 (tenius locum obtinet ep. III 50 item suo loco omissa) et IV 16, item in fine libri XII ep. 1 25 cum adnotatione haec: 'supra scripta epistola sequitur epistolam sub rubro Universis Gothis Theo. in primo libro'. liber de anima abest. post epigramma dedicatorium *Iure Senator* ceter. sequitur praescriptio praefationis: *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi et illustris exquaestoris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii praepositi officiorum atque patricii variarum liber primus. prologus*; praefationi subscribitur: *epistol. prima variarum casgodorum [sic] primo libro*. Sidoniana epistolae insertae sunt 18 inter epistulas 30 et 31 libri VIII; VI 11 inter ep. 32 et 33 libri VIII; epistula 1, 2 'de forma et modo vivendi Theoderici regis' ad calcem libri X. laterculi absunt, adsunt inscriptiones.

111. VINDOBONENSIS N 79 (antea phil. n. 107; Endlicher n. 363) chart. saec. XV continet libros Cassiodori sex posteriores integros cum laterculis suis et recte numeratos; adhaerent extremo epistolae tres Sidonianae, eidem subscribitur: *explicit liber variarum variarum* (sic) *Magni Aurelii Cassiodori Senatoris civi clarissimi exquaestoris palatii exconsulis ordinarii eumagistri officii praepositi officiorum atque patricii*. examinavit nostra causa Carolus Schenk professor Vindobonensis.

CODICES ORDINIS INCERTI.

Codices, qui cuius generis sint determinare non potuimus, cum extantes, sed quorum notitiam idoneam non habeamus, tum latentes deperditive, praeter eos, quorum in editionibus enarrandis mentio facta est, sunt hi:

BAROCCENSIS ecclesiae bibliotheca teste catalogo cod. Abrincensis n. 1942 (repetivit eum Gustavus Becker in catalogo bibliothecarum antiquis p. 199) inter libros datos ab episcopo Philippo (a. 1142—1164)

accepit variarum codices duos, quorum alter recensetur ibi n. 58 sic: *epistole Cassiodori*, alter sub n. 91 sic: *super Marciannum et liber Tullii de paradoxis et Tullius pro Marco Marcello et pro Quinto Ligario et pro Drontario et pro se ipso et epistole Diadimi ad Alexandrum et Alexandri ad Diadimum et Apuleius de fato et Claudius Claudianus et epistole Giraldi Eboracensis et vita Xeronis et super variarum Cassiodori et liber eiusdem de anima.*

Codicem COLONIENSIVM in adnotationibus adscriptis ad codicem Guelferbytanum Gudianum n. 95 (supra n. 82 A; edidit eas Ebertus bibl. Guelferbyt. p. 41, recognovit mea causa Bernardus Kuebler) post infra relatum de Erfordiensis mentio fit a manibus aliis duabus saec. XV vel XVI. prior manus scribit sic: 'simile exemplar est apud fratres Augustinenses in Colonia scriptum in pergamento in magno volumine et magno textu in litera Anglicana', id quod ducit ad saec. VIII vel IX. posterior addit haec: 'est etiam eiusdem materie volumen apud fratres minores in Colonia, scriptum in pergamento in magna libraria eiusdem conventus'. — Monasteria duo diversa sunt. Coloniae in tabulario urbano praefecto eius Hoehlbauum teste hi libri non reperuntur, quamquam aliquot ibi extant in monasterio Augustinorum olim adservati.

BENEDICTI EGI Spoletini codicem variarum Cassiodori adlegat Ligorius *delle antichità di Roma* (ed. Venetiis 1553) f. I, inde pro eo quod III 51 habet Accursius *in callem Martiam* emendans *Marcellum*, id quod habent libri scripti omnes. admonuit Dessau.

ERFORDIENSIS meminit qui saec. XV ad codicem Guelferbytanum Gudianum n. 95 haec adnotavit (vide supra): 'simile volumen habetur in libraria (sic) collegii porte celi in Erfordia, cuius titulus undecim libri variarum rerum plurimas epistulas continentes illustris senatoris Cassiodori, quas composuit quando erat cancellarius Theoderici regis Gottorum et sunt pulcherrimi et est volumen in rhetorica B illius libraria.' Selum professor Kiloniensis, qui Erfordiensis bibliothecae codices diligenter excussit, a nobis interrogatus in ea codicem Cassiodori ullum hodie inveniri negavit: in catalogo a. 1412 codices duodecim tantummodo ordinis supra indicati recenseri; fortasse librum post eum annum demum bibliothecae accessisse et mox ex ea rursus ablatum esse ut alios plures. in bibliotheca Pommerfeldensi, in qua potissimum eum indagari iussit Schminius, codex is de quo agitur non magis extat.

LAURESIAMENSIS S. Nazarii bibliothecae catalogi tres scripti omnes saec. X, primus cod. Vatic. Palat. 1877 f. 1—34, secundus eodem exemplo cod. Vat. Pal. 57 f. 1—7, tertius diversus cod. cit. 1877 f. 44—79, teste Augusto Wilmanns (mss. Rhen. vol. 23a. 1868 p. 389) recensent inter alios codicem hunc: *liber epistularum* (sic cat. III, *libri epistolarum* cat. I. II) *Senatoris diaconi, postea presbiteri* (hic finit cat. II) *ad diversos numero XVII in uno cod.* hodie non solum codex nullus extat qui ad hanc aetatem adspiret, sed non magis ullus, qui variarum auctoris conditionem ecclesiasticam enuntiet et epistulas septendecim tantum exhibeat.

PATAVI IN BIBLIOTHECA MONASTERII S. IOHANNIS IN VIRIDARIO teste Tomasio (bibliothecae Patavinae. Utini 1639 p. 31) in pluteo ad laevam X codex fuit Cassiodori variarum.

PATAVI IN BIBLIOTHECA PRIVATA CANDORUM teste eodem Tomasio (l. c. p. 88) fuerunt Cassiodori epistolae in fol. membr.

HISPANUS VALENTIANUS n. 71, membranaceus formae quadratae saec. XIV variarum libros XI et librum de anima continens memoratur apud Haenelium (catalogi librorum mss. 1830 p. 1001).

EXCERPTA MINORA.

BRESLAVIENSIS bibl. urbanae n. 1601 (antea inr. V. pr. I. 7) chart. saec. XV (fuit doctoris Andreae Waynrici [?] de Nampslaw, deinde loci sancti Bernhardini episcopatus Vratislaviensis) inter alia habet foliis quinque excerpta ex variis Cassiodori sumpta ex codice integro notae non bonae.

MATRITENSIS BIBLIOTHECAE NATIONALIS Q. 39 secundum Ewaldum (*Annales Archiep. G. 311*) inter acta varia et catalogos bibliothecae Esenrialdensis continet ex bibliotheca Ioannis Paez Cassiodori non tam epistulas ipsas quam indice solum earum.

OXONIENSIS COLLEGIUM UNIVERSITATIS N. 76 saec. XV, olim Iohannis Castell., inter alia complura tribus paginis f. 588, 589 continet excerpta ex variis Cassiodori.

VATICANUS 6787 chart. saec. XV inter miscellanea diversa f. 78 exhibet epistolam II 39 inscriptam *Theodoricius r.e. Moisis architecto foelicitem auctam subscriptione ficticia: calv. Ravenn. III et. Inuit. Aurelius Cassiodorus palatii praepositus scripsit.*

TRECENSIS n. 1453 (ex monasterio Clairvaux), chart. saec. XV (*cat. général des mss. des bibl. publiques des départements* vol. 2 p. 608) inter alia, quae collegit Iohannes de Vepria a. 1471, excerpta continet ex Cassiodori variis.

VENETI DUO Marcianae bibliothecae cl. XI cod. 66 n. 138 et cl. XIV n. 255 f. 10 aetatis recentis ambo exhibent epistolam de Venetiarum origine XII 24.

VINDOBONENSIS n. 3121 (hist. prof. n. 279) saec. XV f. 136 refert epistulas I 17, 19.

FLORILEGIUM GALIICUM quod appellant servatum codicibus quod sciam his

Matrit. Escor. Q. I. 14 saec. XIII/XIV (cf. Paulus Ewald *neues Archiv* 6, 270; Gustavus Loewe apud Hartelium bibl. patr. Lat. Hisp. I p. 218)

Paris. Lat. 7647 olim Thuani saec. XII, XIII } (cf. Gustavus Meyneke mus. Rhen. vol. 25 a. 1870

Paris. Lat. 17903 (= Notre Dame 188) p. 369 seq.)

inter excerpta ex auctoribus Latinis compluribus continet quaedam sumpta ex variis Cassiodori descripta mihi ex duobus libris Parisinis a professore Girard. inscripta sic: *Cassiodorus in prologo epistolarum quas de negotiis variabilibus ad diversas personas scripsit ex parte regis Theoderici incipiunt a praefatione p. 3, 10—12 dictio semper ... disceunt indoctos.* p. 3, 21—22 *Declinanda est suasio ... decoris.* p. 5, 10—13 *Aliter multa lectione ... placet doctis*, finiunt in ep. XXXVIII, sub qua numero leguntur commata duo alterum ex ep. 37 p. 35, 3: *proclivior semper ad misericordiam via bonis acutibus putet*, alterum ex ep. 38 p. 35, 27: *hor est beneficium quod prestatur incitis nec cuiquam uti datur quod adversa voluntate conceditur.* nihil igitur subsidi in his inest.

EDITIONES ET APPARATUS.

Editionum clenchem componere bibliographi est, non editoris, nec magis placet enumerare, quinam viri docti in variis ad libros scriptos coniecturave emendandis operam collocarint. nos eos nominabimus, quorum aliqua mentio ut hoc loco fieret, videbatur iure posse expectari.

De COCHLAEI excerptis variarum editis a. 1529 supra n. 26 rettulimus ad codicem quem adhibuit hodie Neapolitanum.

MARIANGELUS ACCURSUS quam paravit variarum editionem principem (*Magni Auctoris Cassiodori variarum libri XII, item de anima liber novus recens incerti et in lucem dati a Mariangelo Accursio, Augustae Vindelavorum ex aedibus Henrici Silveci mense Maio MDLXXVIII*), ei praescripsit: *Magno Auctoris Cassiodori Senatoris v. e. et illustris, equitatoris palatii, exconsulis ordinarii, exmagistri off., praef. pract. praepositi atque putenti variarum liber primus*; sequitur praefatio. laterculos conjunctos posuit in fine voluminis. textum quem dedit refert quodammodo ad librum aliquem in itinere Hispanico a. 1525—1529 (v. Heubner C. I. L. II p. VII) a se repertum; certe in dedicatione ad Albertum archiepiscopum Moguntinum marchionem Brandenburgensem directa *inveni*, inquit, *dum in comitatu Caesaris Hispaniam peragro, rariorum libros neque usquam per totum volumen variae lectiones afferuntur.* sane eiusmodi virum multis peregrinationibus exercitatum et bibliothecarum non minus quam lapidum scriptorum indagatorem doctum et strenuum neque primi secundique ordinis exempla Cassiodorana neque sexti ea aetate in bibliothecis passim adservata facile latere potuerunt, et quamquam fieri potest, ut prae uno eximio sibi viso et pleno vulgaria mutilaque spreverit, ipsa editio vix ad unicum librum confici potuit, certe inter eos quos nos evolvimus talis nullus est. proxime antea vidimus ad editionem Accursianam accedere librum Breslaviensem n. 62 (supra n. 51) et quae ei libro propria est contaminatio lectionum libri Palatini et talium, quales sunt *EFK* nostri, communis ei est cum textu Accursiano. sed ipso eo libro Accursius non est usus, cum non solum Palatini aliquot lectiones apud eum adsint in Breslaviensi non repertae, sed absint item ab hoc libri septimi epistolae sex postremae, quarum textus Accursianus non differt a vulgari classis sextae nisi uno loco 223,9 affinitatem prodente cum libro altero Breslaviensi n. 63 a nobis ad tertiam classem relato. utut est, sive Accursius usus est libro unico ex pluribus exemplaribus contaminato sive ipse exemplaria plura contaminavit, subiciuntur aliquot loci textus eius origines clara luce illustrantes, selecti praesertim ex praefatione, quoniam ad hanc in specimine habes omnium nobis notorum librorum lectiones varias.

in ipso titulo variarum cum auctor appelletur in melioribus libris pro ubique solvatur modo recte praefectus praetorio, modo perperam praepositus, apud Accursium dicitur praef. praet. praepositus

1, 9 labores] spei labores

18 quaesumus P, qs (quod idem significat) E aliique multi, quaesumus quasi Acc. cum *Bresl.* 62 aliisque

22 regis auctoritate recorrisis *cl. II*, regis auctoritate rectoris *cl. I*, corrigis auctoritate rectoris *Acc.*

5, 27 in editione] *cl. II*. in editione *cl. I*, in edito *Acc.* coniectura

10, 3 ordo verborum formatus ad *K*

12 et *add. K Acc.*

12, 10 mox *add. K*, mos *Acc.*

13, 12 tum] tamen *KEF Acc.*

13, 23 divina perpetua] diuino perpetrata auspicio *E²PAcc.*: *eam lectionem specimen ostendit notam ex corruptela cod. O classis primae in deterrimis quibusque reperiri*

I. IV ep. 19 inser. siscia uel om. *KE* in *laterulo et Acc.*

153, 3 arrarum] curarum *Acc. solus*

156, 3 decuriarum] decumanarum (*cf. Bresl. supra p. XC1*)

157, 22 uilliar(ium)] *LRPBBK*, iulianum *EF Bresl.* (*v. supra p. XC1*) *Acc.*

167, 11 firmitas] infirmitas *Acc. solus ex coniectura*

176, 15 terminare] finire *K ex nostris solus et Acc.*

178, 20 falsitatem] felicitatem *K solus ex nostris et Acc.*

I. VII ep. 33 inser. formula tractoriae legatorum diversarum gentium *P*, formula legatorum gentium *libri vulgares*, formula legatorum diuersarum gentium *Acc.*

Nihilominus cum variae per tria saecula lectae sint secundum textum Accursianum a posterioribus non ita ut fieri debuit immutatae, utile visum est eius editionis variam lectionem integram in apparatus referre.

CUIACIUS († a. 1590) quae adnotavit ad marginem editionis qua usus est Accursianae, delata post eius obitum ad Bongarsium hodie extant in bibliotheca Bernensi (P 54 a; cf. Hagen catal. codd. Bern. p. 521), a qua Cuiaciana sibi transmissa Marburgum Kruschius diligenter examinavit. usus eis sunt et Fornerius (1579) et Garetius (1679). illi exhibuisse se Cuiacii exemplar, 'in cuius margine varias quasdam lectiones ipse adnotasset', in praemissis ait typographus. Garetius in praefatione ait habuisse se ex bibliotheca ordinis sui, id est Benedictinorum S. Mauri, exemplar editionis Accursianae cum adscriptis castigationibus et observationibus multis adiecta praescriptione Claudii Grularti supremi Normaniae senatus olim principis haec: 'contuli Biturigibus nonis Novembribus 1575 cum exemplari clarissimi viri D. Cuiacii'. eas adnotationes cum Garetius dubitaret, an Cuiacii exemplari, an Grularti potissimum ingenio et curis acceptas referret, constat omnes proficisci a Cuiacio descriptas ex libro hodie Bernensi. sunt autem partim sumptae ex libris scriptis, partim inventae coniectura. libris scriptis Cuiacius pluribus usus est; nam et ipse 'variarum librum' habuit recensitum in catalogo librorum eius publice venditorum a. 1593 (edidit enim *Onont nouvelle revue historique de droit* a. 1885 IX n. 2) sub n. 142 et codicis hodie Montepessulani *X* copiam ei fuisse probabile est, cum fuerit Pithoei, et in uniuersum variarum exemplaria scripta passim in Gallia ea aetate prostabant. sed quos habuit libros scriptos, omnes fuerunt ex deterioribus praeter Pithoeanum illum, quo Cuiacium usum esse quaedam lectiones confirmare videntur ab ipso ex vetere codice allegatae (*inser. I 40 assum. ubi asum X — 51, 9 quae in istrio — inser. III 16 geyrillo — 100, 19 debebantur pro uidebantur competere — inser. IV 17 tezutzar*) et ex apparatu certo intellegitur collatum esse codicem aliquem atramento antiquiore a reliqua adnotatione distinctum fluentem loco indicato. plenum Cassiodori exemplar nullum videtur usurpasse, cum ad extremum librum septimum, si excipias 227, 3 *sufficerent* inventum sine dubio coniectura nullae variae lectiones apud eum reperiantur; sed habuit praeter Pithoeanum illud, quod complectitur I. 1—IV 39, VII—XII, unum certe perueniens ad I. VII 41, cum ad IV 39—VII 41 varias lectiones passim afferat, et fortasse eius generis plura, id eave ut reperiremus, nobis non contigit, nam quamquam Cuiacianae lectiones passim consentiunt cum deterioribus huius editionis causa collatis, praesertim cum Parisino 2790 (n. 69) et magis etiam cum Guelferbytano Aug. 4 (n. 82), aliae aut latent in libris non collatis aut veniunt ex deperditis. exhibui quae composuit Kruschius adhibitis praeter illos libros Breslaviensi (n. 51), Leidensi Scaligerano (n. 18), Montepessulano *M* (n. 24), Parisiis n. 2187 (n. 65), 2188 (n. 66), 2190 (n. 67), 2191 (n. 68), Veneto II 20 (n. 110).

I 23 *inser.* caeliano] feliciano *K Par. 2790*

18, 15 habeat] habet *Guelf.*

28, 18 ueternosa] uetustosa *Par. 2790*

25 unscillae] uersillae *Guelf.*

31, 32 uestrorum] uirorum *Par. 2790*

32, 6 fauores] fautores *Par. 2188*

35, 22 quos] quae *Par. 2191*

51, 24 facies] facias *EK Guelf.*

25 nimis *ad* 26 uindicare *om. Guelf.*

56, 2 et] et ex *Ven. 2, 20*

57, 24 exulcatorias] uileatorias *Par. 2790*

59, 8 nauanter] 'unus *cod.* ouanter [*cl. II*], alter ornanter [*alibi non repperimus*]; forte grantanter'

61, 27 auxiliariibus] auxiliatoribus *P Par. 2191*

98, 4 motu nostro indices] monitus nostro iudicio *Par. 2187*

105, 29 consilio geri ubi imago capitis cognoscitur operari] ubi imago capaci consilia geri cognoscitur et operari *Par. 2790*

131, 8 potueritis huius incendii reperire] huius reos (*r. h. Guelf.*) incendii pot. rep. *Guelf.*

19 prodecessoremque *om. Ven. 2, 20*

135, 15 enim *om. Ven. 2, 20*

139, 12 acetabulorum] acatubulorum *Par. 2790*

144, 2 haec] hoc *Par. 2190*

152, 7 redemptione] ratione *EFK*

151, 9 commento] artificio *Guelf. Bresl.*

159, 12 mauult] maubit *Bresl.*

28 enim] enim *ad Guelf. Par. 2190, 2191, 2790*

163, 28 certe] ceteras *Par. 2188*

164, 11 cimilis] curilis (*alibi non repperimus*)

165, 2 tribuamus] conferamus *Guelf. Par. 2190, 2191 2790*

28 suppressam] suppressa *Par. 2187*

169, 14 rotabili] roborali *F*

174, 11 anctor] auditor *Par. 2187*

177, 21 primus] primum *Guelf. Par. 2190, 2191, 2790*

181, 10 oboediret] obedirent *Par. 2187*

183, 22 disceinge] distingue *T Par. 2790*

202, 4 fuisse promissum] esse prouisum <i>Par. 2790</i>	300, 8 imitari] mutare <i>Par. 2191</i>
207, 25 o] ob <i>Par. 2790</i>	305, 25 excipiat] accipiat <i>K^a Guelf.</i>
208, 21 auara] auara enim <i>Guelf. Par. 2190 2191. 2790</i>	313, 18 heracleannum] eracennum <i>Par. 2790</i>
22 esse <i>om. Ven. 2, 20</i>	335, 29 meis] in eis <i>Ven. 2, 20</i>
26 nutrit] uult <i>Par. 2187</i>	340, 16 euacuetur] euacuatur <i>Guelf.^a</i>
209, 26 iudicii] iudiciorum <i>Par. 2790</i>	370, 5 nisu] nisi <i>KM Seal.</i>
215, 30 postulationis] osculationis (<i>alibi non reperimus</i>)	371, 20 uitri] uitri <i>Seal.</i>
231, 7 ut] ut et (ut \bar{v} <i>Guelf.</i>)	372, 11 posse] non posse <i>Guelf. Par. 2190. 2191. 2790</i>
251, 21 intromittere] introducere <i>HGI Par. 2191</i>	374, 4 cernitur instituto] decernitur constituto <i>Par. 2790</i>
273, 8 flamma] flamma ibi <i>Par. 2190</i>	380, 23 igitur] autem <i>Guelf. Par. 2190. 2191. 2790.</i>
277, 3 sub] quidquid <i>Par. 2191</i>	
279, 20 posse corrigi] debere corrigi <i>Par. 2790</i>	

Nos lectionibus a Cuiacis adlatis in apparatu raro locum dedimus.

Hisce lectionibus petitis ex libris coniecturas suas interposuit Cuiacius ita, ut plerumque facile distinguantur, quamquam aliquoties (ut 353, 9 'ipse *itineribus*' — 354, 5 'ipse *parcae tollerentur*') coniecturarum speciem prae se ferunt lectiones in libris scriptis traditae. ego quamquam coniecturas mihi parum probatas ex apparatu semovi, Cuiacianis eius generis compluribus locum dedi non tam propter ipsas quam quod publici iuris factae sunt ita, ut de vera origine parum constet. Fornerius quae ex Cuiacis sumpsit, auctore non laudato aut in annotatione affert aut textui inserit, nec raro in seipso, ut p. 17, 13 post *Neoterio* in orationis tenorem ne monito quidem lectore verba intrusit a Cuiacis adscripta *fratre Plutiani malae fidei possessore*. Garetus autem quamquam auctorem laudat, in Cuiacianis lectionibus referendis coniectanea a traditis nullo modo separavit et omnino in ea re versatus est et inepte. exempli causa p. 267, 15 Cuiacius adscripsit *aliscendum ad cescendum*, item 304, 31 *in tuo consulatu ad in tuis curulis* non emendans, sed explicans; e contrario 349, 18, ubi ad *Augustorum* adscripsit Cuiacius: 'videtur legendum *agentium in rebus*' Garetus edidit: 'id est *agentium in rebus*'. alibi 62, 1 pro *fulciendis* Cuiacius cum primum adscripsit '*malim repiciendis*', deinde citata lege cod. Inst. 1, 9, 18, 1 traditam lectionem probaverit, Garetus adnotavit: 'ed. [sic] *repiciendis*'. 280, 11 pro tradita lectione *omnes* cum Cuiacius conieciisset *minus* non recte, *omnes minus* inde effecit Garetus absurde; similiter 251, 25 ex tradita lectione a Cuiacis adscripta *cum* et Accursiana *omni* effecit *cum omni*, item 302, 10 ex *oratione* Accursii, *communes* Cuiacii *communes oratione*. — Ex coniecturis Cuiacianis quas non recepi in apparatum aliquot loco subiunxi.

25, 23 'ergo spectatoribus de landio et thorondou [sic]. ipse ergo de spectatoribus Helladio et Thorondo'

101, 12 humanos] 'ipse hos'

175, 9 patriciorum] 'ipse Potitiorum'

251, 16 nocere] 'forte nocere'

XI 1 *inser.* agenti vices] '*malim* adessori'

XI 36, 37 *inser.* cancellario] '*forte* canonicario'.

Francisci HURETI et codice et collectaneis cum Fornerius usus est (v. infra) tum Garetus in praefatione: 'notationes', inquit, 'et diversas ad fidem plurimum manuscriptorum codicum in variarum libros lectiones ipsius Hureti manu conscriptas . . . transmisit ad nos . . . Boubierius in supremo Burgundiae senatu praeses infulatus et Hureti scriptus heres'. ille cum auctores perpetuo retineat, si quid habet a hureto, id dignosci non potest: Garetus quae ei accepta refert (scilicet in primo libro 11, 9 *caruco*] l. fortasse *alucuo* — 14, 19 *distributionis*] l. *distinctionis* — 16, 7 *nominis*] l. legit *hominis* — 18, 28 *doloribus*] l. *laboribus* — 26, 27 *exoneres*] l. *ex-honores* — 38, 16 *genium*] l. *praemium* — 40, 13 *penetrabilis*] l. *penetrabilibus* (sic *EK*) — 42, 5 *prudential*] l. legit *praestantiae* et sic deinceps), neque ipsa bona sunt et excepta paenultima omnia inventa coniectura: itaque ea praetermisimus.

Gulielmus FORNERIUS ad editionem operum Cassiodori, quam publicavit Parisiis apud Sebastianum Nivellium a. 1579 (repetita est ibidem apud eundem a. 1583), adhibuit variarum codices sex, quorum quattuor Barn. Brissonius ei utendos dedit, quantum Johannes Praevotius in senatu Divionensi causidicus, sextum Franc. Huretus, a quo praeterea annotationem uberrimam variarum lectionem accepit. addit typographus in proemio, ut supra p. CXI retulimus, exhibuisse se Fornerio exemplar a Cuiacis adnotatum. Fornerius inter codices suos plurimum tribuit Praevotiano: 'quotiens veteris codicis meminero', ait p. 489, 'Praevotianum intelligi 'profiteor, a quo seu oceanio reliqui, si quid laudis habeant, mihi dimissasse videntur'. in annotationibus, quas partim in margine collocavit, partim in appendice, codicem Praevotianum sive Divionensem passim nominatim laudat, raro Brissonianum (citantur inde 55, 31 *communiter* pro *communitus* — 56, 25 *farciates* — 58, 16 *accepta* pro *coepa* — 61, 22 *nostra* pro *nestra* — II 28 *inser. officii fisci* pro *officii* — 62, 10 *expectant etiam equos* in veteribus omnibus et Brissoniano, in nonnullis *expectat equus* — 103, 25 *sub pupa* pro *sine pupa*), alium, ni fallor, codicem auctoremve nullum, plerumque se continens in vocabulis *ecus code* vel *aliter* similibusve, nequaquam autem quae ita proferuntur ad unum codicem revocari poterunt: nam plures saepe citat, duos passim, etiam tres, ut ad 124, 2. 127, 18. denique ad 227, 7 cum

aduotet: 'in veteri quidem manu. legitur *a debito*, quod antequam consulissem, *addictum* ipse emendabam', constat illam lectionem in nullo vetere libro traditam Cuiacii esse coniectura inventam; et alibi quoque passim inter Fornerianas lectiones reperiuntur profectae ex Cuiacianis (ut 79, 29 *Chuderium* pro *Luduin* etc.) et ita propositae, ut coniecturalia a traditis non distinguantur et multo minus quid singulis libris acceptum ferendum sit ex ipso apparatu intellegatur. nos ut aliquatenus appareat, cuius generis libros adhibuerit, infra composuimus lectiones varias a Fornerio adlatas ad libros IV. VII. VIII digestas ad apparatus nostrum, omissis locis apud Accursium solum corruptis et in libris scriptis omnibus pariter fere relatis, quibus mendis sublatis Fornerius textum Cassiodorianum passim recte emendavit.

- l. IV ep. 1 *in*scr. Herminafrido] hermafride 124, 5 Praetextatum] praetaxatum (praetexatum *EF*)
 114, 15 sunt *om.* (*XEF*) 6 qui] quod
 16 enim *om.* 22 Praetextatum] praetaxatum (praetexatum *EF*)
 20 destinauimus] destinamus 30 accumulat] eumulat
 22 copulauimus] copidamus (*MONXEF*) 31 spoletina] spolica
 115, 8 arma *om.* 125, 6 turasi] thurasi *al.*, posturas *al.* (post thurasi *X*)
 ep. 2 *in*scr. Senario] senatori 17 tradit] trahit
 115, 16 ornatum] ornamentum *unus ret.* 27 regionem] religionem
 20 per indictionem tertiam] *al.* per indictam quar- ep. 27 *in*scr. Tutizar] tuzazar *al.*, ferz. *al.*, tezuzar
 tam, alii indictam materiam (*sic margo*, thezuthzar *adu.*) *al.* (tezuzar *X*)
 116, 6 tuos ad potiora successus sciens] tuis ad 126, 8 postum] post eum (*marg.*, postmodo *adu.*)
 potiores voces suscipiens *exemplar Prae-* 23 electi] elati
rotianum (*X*) 127, 18 curvae] curiae *tres ceteres* (*K*²)
 12 relinquuntur] requiritur *Dirionense exemplar* 19 condonari] commodari
 13 seuarium] senatorium *idem exemplar* (*XE*³) ep. 31 Aemiliano] antiliano
 21 modus etiam . . . inuenitur] *hunc locum quo-* 128, 8 constructione] constitutione
modo et utilitat et auerit codex Prae- 19 qui] quod (*MNEF*)
rotianus, reperies in adnotatione intentata] intestata (*M^hNXE*)
 26 haereas] habeas (*K*) 129, 7 linquuntur] linquantur
 117, 5 uenditoribus] uenditionibus *Praerrotianus liber* 130, 25 oblitterentur] obliuiscerentur
 7 siue] syriae ep. 39 *in*scr. Theodahado] theobaldo (theodobaldo *F*)
 fideiussoribus] fideiussionibus 132, 9 circa] contra
 21 affatus] affectus *ms. Dirionense* (*M^hXE*) 16 sollicitatum] sollicitam (*E*)
 25 clarum] charum (*MONXE²F*) 17 uestri] noster
 118, 2 trahium] triremium 18 ocus] socia
 3 restitisse] extitisse 28 iniuriae *om. exemplum Praerrot.* (*F*)
 7 elementa cessisse] pericula concessisse *ms.* 133, 4 temeritas] serenitas (seueritas *K*)
Praerrot. (*XEF*) reparare] temperare
 ep. 8 *in*scr. Forolinensibus] foraeliudensibus 134, 8 auctoribus paucis] actoribus paucis *adu.*,
 118, 11 profecistis] prospicitis *ret. unus, profuistis al.* auctores paucos *margo*
 (*MONXEF*) huius incendiü] huius reos incendiü
 18 paula] palla 20 uestrum] uostrum
 20 inuenibus] inuentibus *al. ut Praerrot. lib.,* ep. 46 *in*scr. Marabado] marabando
 uiuentibus *al.* 135, 12 insidiosa] inuidiosa
 22 tenorem] tenore *duo ceteres* 15 quemadmodum enim subiectio] quae admodum
 119, 4 per uim litigia terminentur] per iura l. non subiecti
 terminantur (*XE³F*) 136, 6 perculerit] pertulerit (*K*)
 9 obligationibus] alligationibus 7 mancipibus] principibus
 32 auget] auget 26 Fridibadum] fridiladum *retus*, fridibadum *et*
 120, 1 arcotamia] archotomia *duo c. ret. cod. (O)* fridibadum *alii*, fridabantum *margo*
 3 mariti] m. sui 138, 4 eomptor] compositor
 l. IV ep. 14 Gesilae] besilae 17 apsidatas] ipsis
 ep. 15 Benenato] benato *al.*, benemato *quidam*, bene- 21 docto libet repetere] doctioribus repetatur
 dieto *margo*. (repetere *marg.*) *cod. Praerrot.*
 121, 14 debilibus] flebilibus *adu.*, fidelibus *margo*. 36 declarare] exhalare
 30 auctoribus] actoribus 139, 2 celeri] coeli
 122, 7 quia uersari] quoniam aduersari (*XEF*)³ 11 temperaret] repararet
 19 cineribus] fimeribus 202, 2 praesidetis] praesideris (*P*)
 123, 28 eis *om.* (*MXE*)³ 3 censuerunt] consenserunt
 respicis] respicitis 4 fuisse promissum] esse promissum
 124, 3 reulatione] reuelatione (*sic marg.*, reuelatione 12 sit] sic
adu.) *tres ceteres* (*MNXE*) 18 stultitiae] iustitiae (*K*)

- 202, 25 horre] horrere
 204, 2 ad gentes] agentes (*K*)
 11 noluptas] uoluntas (*Cui.*)
 206, 15 studuisse] studiose (studium se *T*)
 28 non tulerunt] intulerunt
 207, 2 tenetur] timetur (*C*)
 208, 25 xenia] exinia *al.*, exenia *al.* (*TF*²)
 26 ipse nutrit] ipse nult
ep. 10 *inser.* tribunū] arbitriū (*F*)
 209, 2 lubricae] Indicae (*coni. Cuiacius*)
 10 conuersatione] moderatione (*KEFC*)
 14 praenuntiata] praedicta (*KEFC*)
 26 indicis] iudiciorum
 210, 31 facile] maxime
 cum] cui (*LRKT*)
 211, 21 seruetur] subseruetur
 affābris] fabricis (a fabricis *T*)
 212, 10 rhodi] thecli
 214, 12 excensatio nictualium] ex nictualium summa
 (*KF*²)
 14 uideamur iniungere] uideantur inuenire
 231, 4 non nos (uos *Acc.*) maiorum] nec uos maiorum
 nec nos mai. *liber Praerol.*
 6 gratia] gloria (*N*)
 8 uos] nos
 13 palmatae] palmata (*ZFHGI*)
 11 qui amis] quamuis *al.* (*e coniectura Cuiacii*),
'alii etiam nimis, sed et plerique amis
legunt, quod P. Pithoeus indicauit
 16 nester iam transire] iam noster transire *liber*
Praerol.
 232, 3 inbetis] inebitis
 5 illis pactis *om. lib. Praerol.*
 6 domno] domino
 8 nostros *om.*
 9 intinanda] insinuanda
 15 praedicta] praedicata (*F*²)
 233, 3 quam mutatum *om. liber Dirioneusis*
 19 sigismerem] sigismerem *al.*, sigismere *al.*
 234, 5 actione] *sic vetus (BTNEFHGI)*
 235, 7 indepti] incepti (*EHG*)
 11 religionē] colligione
 25 blatteum] lacteum *lib. Dirioneusis*
 28 de *om. vetus unus (HGI)*
ep. 6 *inser.* praefecto] populo (*ZM*)
 236, 8 dominos] dominus
 23 futuris] humanis futuris
 237, 1 confirmet] firmarent
 5 prospicitis] proficiatis (*Cuiacius*)
 21 larga] longa *unus vetus*
ep. 9 *inser.* Tulium] tullio *alii.*, tuillio *quidam*
 237, 28 quod] quomodo *vel quo (HGI)*
 adnlescentiae] adolescentis
 29 decenter *om.*
 238, 11 suras eius] sura seris *al.*, sura sericis *al.*
 12 nusus] insus
 14 creditur] esse *er.*
 18 diligunt erementi] diligit omnem more mens
 (*adu.*, memor *al.*, diligunt omnes *al.* (*marg.*)
 23 hudebas] fallebas (*NHGI*)
 239, 2 acturus es] aucturus est
 7 paruulis] paruulus (*NK^aE²*)
 13 Toluin] tocolo
 affinitate] auctoritate
 25 has procellas] *sic in ora libris veteris, qui ipse*
hos processus (N²E²FHGI)
 240, 1 Sirmensem] firmensem
 2 Humis] hynnis *Praerol.*, humis *alii*
 5 uirtus] uirtus manus (*Cuiacius*)
 241, 2 aduersa manus] aduersarius (*Scaligeranus*)
 10 sensum] sensus
ep. 11 Athalaricus rex] Toluin u. i. patritius (*Cuiacius*)
 242, 7 suauitatis] felicitatis
 13 patricium armatae] patricio armatae militiae
 parti] pauci
 243, 25 inexplorati] inexploratum *liber Praeroti*
 244, 10 emiuens] cum immenso (*N*)
 25 pericula] tempora
 31 uox legum diceris] uos leges dicetis *liber*
Dirioneusis
 32 condamus] condimus (*ZK²EF*)
 245, 10 moderna] m. sint
 246, 14 publicano] publicano
 19 solent] solent aut uolent
 24 sui] suo (*HGI*)
 247, 19 iudices] indices
 21 longa] longaeua
 248, 7 abiectis saeculis Odouacris] abiectis seculi
 hodonacris (*N*) *vetus*, adiectis seculi odo-
 uacris *al.*
 16 collegis] collegiis *Praerotiannus*
 26 audientiam] iudicis a. *vetus unus*
 249, 10 aptamus] optamus
 12 assideat] adsit (*HGI*)
 28 genuino] *sic vetus (BZM)*
 250, 11 inauguratus nobis] laureatus nobis *vetus unus*
 19 imparatamque] imperatamque (*BM*²)
 251, 7 laudanda] illaudanda (*Cuiacius*)
 11 tanta] *sic ex. Dirion.*, tantum *al.*
 15 lenitatis] *sic ex. Dirion.*, lenitas *al.*
 23 intrmittere] *sic vel* introducere (*HGI*)
 252, 4 sonuerunt] sonauerunt
 6 actionis] actionibus
 14 obstaturus] obstiturus (*BG^bK*)
 29 honore] h. indiciali *Praerotiannus*
 253, 21 expendunt] expedit
 26 hic uir] uir ille
 27 conciliauit] reconciliauit
 254, 3 addidimus] addimus (*N*)
 7 infantia] instantia
ep. 23 *inser.* Bergantino] burgantino
 254, 20 gratioso] glorioso (generoso *N*³)
 22 dominio] *sic (ZEF)*
 23 uindicandas] iudicandas (*FHG²I*)
 25 patrimonii] *sic duo colices, al. matrimonii*
(Cuiacius)
 255, 6 actione] accusatione (*NE²F*)
 13 conuentionibus] *sic vel* concussionibus
 23 extiterit] extitit
ep. 25 Iohanni] cuiuigasto

- 256, 6 diinae] diuinae
 8 Tuluin] tholui
 liberalitate] sic
 14 posthae] posthane (*plerique*)
 257, 4 accepta] apta
 6 sedibus] caedibus
ep. 27 inser. Dumerit cet.] Ioanni referendario
ep. 28 inser. Cunigasto] et Inigasto et inigasto et
 genesio
 257, 24 Tancane] chaticanae *al.*, rancanae *al.*
 258, 1 ubi] sic
 6 conuictos] sic
 17 nos] et nos
ep. 30 inser. u. s.] et sic et niro uenerabili
 258, 26 abieci] adiecti
 28 pulchre] publice
ep. 31 inser. u. s.] et sic et uenerando niro, item Ioanni
 praefecto
 259, 18 conuenticula] conuentualia
 25 deliciae] diuitiae (*E*)
 260, 2 minima] nimia
- 260, 10 nideant] nideamus (*MEFHGI*)
 12 foedum] filios
 nobili] nobis ita
 13 nideat] nideas (*ZNKKEF*)
 23 noluptas] noluntas
 28 scyllacino] siciliano (*X*) *ada.*, sciliano *uel*
 scitiliano *uery.*
 29 pasturarum] pasenarum (*Cuiacius*)
 261, 9 ita] ita ut
 immurmuraut] immurament (*M*²)
 10 tibi strepore] strepare tibi *al.*, strepitu ibi *al.*
 22 se t. m. confundant] sic t. m. confundantur
Diriouensis (se t. m. confundantur *M*)
 262, 1 direptione] disceptatione
 6 atrocis] atroci
 14 stationibus] sationibus
 22 quamlibet] 'ualim quamlibet'
 31 laetissimi] minutissimi
 263, 3 coeperit] coepit
 11 fiat omnium sermone uenerabilis] fiat memora-
 bilis f. uen. omni. serm.

Insuper in apparatu Forneriano sine dubio lectiones originis admodum variae, aliae profectae ex coniecturis Cuiacii et fortasse Iureti quoque, aliae petitae ex codicibus a Cuiacio collatis, aliae denique ab ipso Fornerio ex libris petitae; sed efficitur ex iis quae attulimus recte hoc apparatu nos posse carere. nam tantum abest, ut eximia ulla in eo reperiantur, ut lectiones aliunde notae compareant fere in codicibus nostris deterrimis, non notae erroris vel interpolationis vestigia passim praeseferant. plenum codicem nullum Fornerius uidetur uictus esse, nam ad I. VII extremam quae profert p. 224, 13 *de se* — 227, 3 *sufficerent* — 227, 7 *a debito* sumpsit ex Cuiacianis. in reliquis meliora subsidia habuit ad I—IV 39 et VIII—XII quam ad partem variarum median, ut adeo dubites Praeuetianus liber cum habuerit; nam cum passim citetur nominatim ad I. IV et VIII, tacet de eo Fornerius per I. V. VI. VII et quae obstant lectiones ex Praeuetiano adlatas ad IV 41 p. 132, 28 et ep. 49 p. 136, 26 (ubi emendatur error Accursii) et ep. 51 p. 138, 21, errori tribui poterunt hominis parum enrosi. codex Praeuetianus ipse cum non sit inter eos quos nos uersauimus (nam data opera ad p. 116, 24 inspeximus omnes), cuius naturae fuerit, ex locis ubi citatur nominatim satis intellegitur: scilicet in libris quattuor primis prope accedit ad *X* neque ullum vestigium ostendit lectionum ex classe secunda derivatarum, in quinque postremis ad *NP*, qui sunt, ut dixi, ex nostris inter deteriores; propria quae habet audacissimam interpolationem praeseferre demonstrant inter alios loci supra adlati 116, 24, ubi hiatus classis primae celat uerbis aliis eiectis, aliis additis temere, item 118, 2, 233, 3, 244, 31, 242, 29. inter libros reliquos, quibus Fornerius usus est, fuisse uideri et Leidensem n. 93 (p. LXXXI n. 16) et Parisium n. 2191 (p. XCVI n. 68) supra diximus propter similitudinem lectionum earum et Fornerianarum. — In textu constituendo Fornerius modo Accursianum recte emendauit vel expleuit, ut supra diximus, modo cum pessumdedit, temere omnino in ea re uersatus.

Editionem quae a. 1595 Lugduni apud CHOUEYUM prodijt qui curauit, ei adiecit, ut supra p. XCIII n. 58 exposuimus, uariam lectionem codicis hodie Giessensis longe deterrimi.

Ioannes GARETIUS congregationis S. Mauri monachus inter reliqua opera Cassiodorana ab ipso edita duobus uoluminibus Rotomagi a. 1679 uarias quoque recensuit, usus, ut supra uidiuus, et Cuiaciano apparatu et Iuretiano, item libris duobus Remensi (p. LXXX n. 9) deperdito et S. Audoeni hodie Rotomagensi (p. LXXXVII n. 39, 40), de suo uix quicquam addens et in uniuersum opera inducta et insecuta. textum Fornerianum saepius corrupit quam emendauit.

Ludouicus TROSS in dissertatione in scripta 'in Cassiodori uariarum librorum sex priores symbolae criticae' edita Hamoniae a. 1853 codicis Leidensis omnium primarii (p. LXXXVIII n. 44) uarias lectiones potiores publici iuris fecit.

B. HASENSTAB in dissertatione in scripta 'de codicibus Cassiodorii uariarum Italicae' edita Monachii a. 1879 et libros eos strenue explorauit et in summa re recte de iis indicauit, neque ei uitio uertendum est, quod perfecte de apparatu Cassiodorano indicari non potest nisi adscitis libris Transalpinis. nos quoque in conferendo Palatino (p. LXXXIX n. 48) humanissime adiuuit.

ORTHOGRAPHICA.

Quanam usus sit Cassiodorus orthographia, fortasse intellegi poterit ex aliorum eius operum codicibus, modo extant exemplaria ad auctoris aetatem prope accedentia; variarum libri hodie noti cum undecimum saeculum non superent, in universum sequuntur suae aetatis usum immo abusum, pauca optimi quique servant aetatis melioris orthographiae vestigia, nulla omnino proprietatis, quam intra terminos saeculi eius consuetudine positos cuiusvis scriptori iure attribuemus. grammaticae artis leges ab hoc scriptore non bono sane, sed minime inculto et illustrato litterarum splendore aliquo licet fucato recte observatas esse licet probabile sit, nihilo minus Gothicae aetatis erudito abiudicandi non erunt barbarismi quidam ita comparati, ut ad librarios vix videantur referri posse, maxime futura verborum perperam ad secundam declinata, qualia sunt *custodibimus* 338, 6 — *loquchitur* 338, 17 — *nescibitur* 337, 31 — *patichitur* 23, 34 — *sentichitis* 364, 24 testata libris et praestantissimis et diversis, cum praesertim vel apud Ausonium epist. 24, 61 legamus *sepelibus honores* (cf. *Neue Formelchre* 2² p. 449). mitto vocabula contra suam naturam usurpata, ut *ideoque* pro *ideo* (18, 3. 160, 17. 218, 13), *nihilominus* perpetuo positum pro eo quod est *praeterea*, alia similia ex indice grammatico petenda.

Nos orthographica ita formavimus, ut expellerentur et vitia ea, quae a saeculo auctoris abhorrent, et ea aetate vulgaria, sed doctioribus omnibus improbata. ita *e* et *t* litteras ante *e* *i* permutatas emendavimus, vocales *e* *ae* *oe*, consonantes *b* et *r* recte distinximus, *emptum* scripsimus, non *entum* et *e* contrario *damnum*, non *danpmum*, alia similia eodem modo tractavimus, codicibus in ea re insuper habitis. antiquissimi eorum et optimi, in classe prima Montepessulanus (*M*), in secunda Leidensis (*L*), in quarta Bruxellensis (*B*) quaenam vestigia, ut modo diximus, servaverint orthographiae eius, quae sexto saeculo obtinuit, duodecimo exoleverat, infra composuimus.

adulescens *L* 35, 29. 116, 17. 118, 19. *B* 231, 15. 20. 254, 9. 287, 4: saepius *adolescens*.

benivol- *L* 38, 22. 39, 6. 97, 1; *B* 235, 10. 291, 1. 292, 28. 297, 11. 312, 3. 330, 6. 348, 21 — *malivol-* *L* 21, 22.

epistol- *B* 312, 17. 320, 8; *epistol-* *L* lat. III 3. 80, 8. *B* 320, 12. 333, 9.

genetrix *B* 270, 15, sed *genitrix* *L* 54, 3. 179, 7.

intelleg-, *negleg-* *L* 25, 31. 27, 16. 33, 26. 50, 19. 62, 23. 67, 25. 68, 14. 88, 16. 90, 12. 150, 17. 151, 11. 201, 8. 210, 21; per *i* 23, 12. 24, 26. 25, 28. 34, 19. 36, 21. 52, 24. 53, 13. 58, 4. 15. 68, 34. 69, 28. 71, 28. 86, 17. 88, 27. 95, 30. 98, 18. 102, 12. 106, 23. 129, 20. 138, 16. 147, 30. 150, 30. 155, 27. 158, 5. 6. 191, 24. 207, 17. 212, 20. 213, 19. — *B* 282, 11. 14. 285, 26. 27. 288, 13. 299, 33. 302, 17. 319, 13; frequentius per *i*, ut 226, 6. 245, 13. 247, 2. 249, 3. 267, 14. 302, 5. 307, 15. 308, 31. 309, 12. 19 eet.; corr. *e* in *i* 336, 30; corr. *i* in *e* 256, 3. — *M* recte 16, 9. 21, 3. 34, 19. 67, 25. — *O* quoque aliquoties recte.

incundus *L* nusquam — *B* 281, 30 mut. in *iocundus* (e contrario *ioc-* mut. in *iuc-* *B* 246, 15); *M* 68, 2 mut. n. 1 similiter.

karissimus *L* 222, 20.

moniment- *L* 177, 4.

quatenus *L* semper — *B* 288, 6, 25, 311, 25, 312, 29, 313, 25, 321, 6, 331, 9, 332, 14, 333, 5, 336, 26, 352, 22, 29, 361, 8, 364, 7, 376, 4, 21, 380, 34, 382, 28, 384, 15; *quatinus* 312, 37, 320, 4, 333, 22, 341, 9, 351, 25, 361, 18, 367, 14, 374, 13, 20. cf. Caper de verb. dub. p. 111 Keil: quatinus coniunctio causalis est, quatenus adverbium loci aut temporis.

quicquam *L* semper.

quotiens *L* plerumque, *quoties* 41, 31.

saltim *L* 159, 23.

suboles *B* 330, 25, praeterea *soboles*.

temptare *LB* constanter.

cultudo *L* 101, 22, 184, 6, 191, 23, 33 — *B* 271, 9.

indicare *L* 51, 29 (corr.), 53, 14, 107, 8, 134, 3, 146, 19, 159, 29, 191, 3, 14, 23, 216, 3, 221, 20 — *B* 254, 23, 269, 1 et alibi; *uindicare* *L* 30, 17, 49, 20, 51, 25 et alibi — *B* 250, 20, 278, 23 et alibi; *i* corr. in *e* *B* 369, 24.

arguere *LM* 67, 19.

Ea vero, quae ipsa antiqua aetate diverse scribebantur, ut sunt *sed set*, *adlatus allatus*, *quidquid* (280, 5) *quicquid*, formavimus secundum optimos libros, id est in septem primis libris ad Leidensem, in quinque ultimis ad Bruxellensem, non ignari inter ipsos de talibus minime conveniri: maluimus enim in minutis his, modo ferri possint, auctorem aliquem sequi, quamquam is non Cassiodorus est, sed grammaticus nescio qui aetatis posterioris, quam uniformitatis speciem inducere temere constitutam.

Ex apparatu nostro orthographica semovimus omnia; ratio enim nobis potior est quam pseudophilologorum inepta consuetudo. in apparatu quoque lectiones, quae solis minutis his differrent, pro eadem habuimus nec dubitavimus edere *terrae LM*, licet in *M* non *terrae* sit, sed *terre*. sciantque ii qui edoceri cupiunt codices saceni duodecimi quomodo in talibus differant, alios magistros sibi quaerendos esse. quantopere eiusmodi male collocata diligentia apparatus obscurum et inhabilem reddat, exempla multa et recentia luculenter ostendunt. malui equidem optimorum librorum, scilicet Leidensis et Bruxellensis varietatem orthographicam subicere ita ordinatam, ut inde appareat, et quatenus in eadem scriptura librarii sibi consentent necne (id quod ex variis lectionibus per apparatus dispersis parum intellegi potest) et quomodo a scriptura in editionem recepta discedant.

ae et *e*

ae pro *e* non rarum:

passim in line vocabuli, ita in adverbis: *L affectuosae* 80, 24; *assiduae* 73, 13; *blandissimae* 72, 11; *cantae* 156, 18; *continuae* 102, 28; *copiosae* 138, 33; *diligentissimae* 79, 20; *doctissimae* 68, 10; *gloriosae* 92, 7; *idoneae* 72, 21; *industriosae* 143, 9; *iniustae* 61, 9; *iustae* 51, 21, 146, 9, 187, 1, 208, 20, 210, 27; *latae* 98, 23, 137, 26; *legitimae* 158, 9; *maximae* 121, 27, 123, 26, 124, 19, 127, 15; *minimae* 101, 31, 206, 27; *perpetuae* 205, 28; *penae* 191, 25; *pessimae* 92, 6; *propriae* 178, 7; *publicae* 57, 2, 94, 2; *pulchrae* 41, 27, 65, 8, 70, 8, 71, 16, 108, 32, 134, 14, 219, 17; *purissimae* 72, 14, 205, 29; *sanae* 151, 28; *severissimae* 95, 22; *solitae* 39, 16; *studiosae* 123, 22; *subtilissimae* 48, 20; *undae* 183, 34 — *B* *crimiae* 253, 4; *voluntariae* 269, 15 — item in abl. sing. 3: *L actatae* 54, 11, 69, 10, 73, 3, 79, 8, 80, 21, 81, 15, 82, 4, 121, 24, 134, 20; *comitae* VII 16, 196, 24; *calminae* 146, 21; *effigiae* 219, 5;

esuriae 42, 15; *faciæ* 82, 25. 213, 20; *graminae* 125, 29; *iudicæ* 145, 36; *iuræ* 83, 23. 160, 5; *questoræ* 145, 26; *quietæ* 49, 32; *speciæ* 38, 31; *terroræ* 103, 10; *voluntatæ* 80, 17; *urbæ* VII 15. 206, 22. 218, 2. 3. 26 — rarius alibi: *L corrigatæ* 121, 28; *grææ* 65, 15; *profuissæ* 190, 12; item *B clementissimæ* 231, 2; *inueniæ* 250, 23; *peccaræ* 268, 17; *sequeræ* 244, 25 — *laudabilæ* 248, 10.

praeterea *L caelare* 63, 1. 65, 28. 191, 8 — *caelb-* 67, 6. 85, 16. 108, 1. 133, 28. 138, 22. 146, 2. 156, 28. 159, 28. 183, 37. 195, 20. 220, 29 — *caeler-* 106, 6. 128, 3. 135, 33. 139, 2. 146, 26. 147, 4. 11. 206, 13. 211, 6. 213, 13. 219, 31 — *caera* 212, 6 — *caeter-* 39, 7. 48, 24. 51, 28. 79, 25. 81, 25. 106, 24. 26. 116, 16. 131, 21. 139, 17. 144, 25. 152, 29. 183, 1. 6. 187, 9. 192, 17. 28. 195, 18 — *acloquentia* 178, 29 — *aecclæ-* 52, 8. 56, 26. 63, 9. 11. 12. 22. 25. 101, 7. 9. 102, 22. 122, 5. 8. 123, 14. 18. 19. 134, 20 — *aequus* cet. 62, 10. 105, 17. 19. 114, 12. 115, 6. 135, 24. 147, 1. 3. 10. 210, 16. 212, 1. 219, 29 — *aeuangel-* 120, 9 — *facina* 114, 22 — *factus* 54, 3. 137, 22. 187, 18. 19 — *lucis* 127, 11 — *quiactem* 182, 8 — *terraenus* 64, 19. 83, 16. 102, 27. 137, 16. 205, 28 — *cactus* 195, 22; item *B caucta* 252, 22 — *coactus* 241, 26 — *acnatus* 267, 18 — *facundus* 245, 5 — *factus* 253, 2 — *illustraem* 245, 30 — *quiactus* 261, 2 — *suggeraenda* 244, 14 cet.

c pro *ae* *L* raro in terminationibus, praeterea constanter; item *B* passim.

b et *p*

absis *L* 69, 5. 138, 17. *B* 262, 27; *babthimus* *B* 263, 3 (recte *B* 263, 12); *obprobrium* *L* 202, 9. *B* 326, 5. 359, 9; *obsonia* *B* 368, 26; *obtare* *B* 246, 11. 308, 12. 331, 32. 338, 32. 350, 21. 384, 4; *obtime* *B* 302, 25. — *opponere* corr. ex *obponere* *B* 292, 32; *optemperare* *L* 180, 26; *optinere* constanter; *prespiter* *L* 122, 8. 160, 17; *publicus* et *puplicus* alternant (*pupl-* corr. in *publ.* *B* 242, 13. 244, 27. 332, 21; *pupblicus* *B* 329, 25. 331, 10).

b et *r* in *LB* recte in universum (exceptionem faciunt *albeus* *B* 343, 20 — *obnuverat* *L* 124, 34 — *Sacinarum* *L* 105, 23) distinguuntur, ut medio aevo distingui solebant, admissis eius aetatis vitiis (*Danubius* *B* 252, 13. 329, 7. 362, 20 — *Sucus* *B* 366, 2); permutatio litterarum Cassiodorana aetate sollemnis non remansit nisi in corruptelis (*B* 245, 26. 257, 23. 269, 1. 314, 17. 332, 26. 338, 6. 17. 19. 349, 13. 352, 7. 353, 14. 355, 16). haec recepta sunt in apparatusum.

c adiecta ante *t*:

multatur *B* 255, 28 (praeterea recte)

omissa ante *t*:

fiutio *B* 225, 5 (corr.)

c et *t*

ci pro *ti* constanter *L*. passim *B*

deuocio — *iusticia* — *noticia* — *toiciens* cet.

ti (raro *cti*) pro *ci* passim *LB*

actudentia *L* 54, 15 — *audatia* — *benefitium* — *conditio* — *comuertium* — *efficatium* — *faties* — *menulatum* — *offitium* — *solatium* — *sanctiatur* *L* 86, 5 cet. ubi sequitur consonans, recepimus in apparatusum, ut *apitibus* *B* 352, 16 — *confititur* *B* 369, 9.

d et *t*

at corr. in *ad* *B* 303, 32.

aput *B* 277, 11.

alque corr. in *atque* *B* 247, 16.

haut *L* 93, 10. 179, 26; *aut* *L* 217, 11.

quomodo et quanto permutata *B* 243, 12. 245, 10. 352, 10. 353, 8.

quot (aliquot) pro quod (aliquod) *L* 82, 31. 83, 1. 103, 10. 205, 21. *B* 327, 21.

reclud *B* 316, 30. 328, 5. 340, 15.

nequid *B* 227, 6. 367, 20; *relinquid, reliquid, dereliquid* *L* 181, 21. *B* 236, 19. 239, 21. 270, 7. 316, 18. 367, 13.

e et *i* (praeter supra p. CXVI adlata)

de- et *di-* plerumque recte *LB*: ita *definire* scribitur exceptis locis his: *definire, difinitio* *B* 251, 6. 370, 19 et sic corr. 279, 31; *diffinire* *B* 226, 1. 341, 15. alia ut *deferr-* *B* 310, 27 — *demitt-* *B* 355, 21 — *destrict-* *B* 361, 29. 366, 1 — *dilig-* *dilect-* *L* 100, 13. 156, 29 — *dirinat-* *L* 95, 16 — *dispicibil-* *B* 245, 18 — *diuolu-* *B* 343, 18 recepta sunt in apparatusum.

ingemese- *B* 278, 24. 361, 10. 371, 13. *ingemise-* *L* 83, 24. 102, 10. 129, 18. — *contremise-* *L* 72, 7; *intremese-* *B* 364, 22. recepti in apparatusum.

Casus finientes in *-es* ubi exeunt in *-is*, ut sunt *abis* *B* 355, 2 — *Archimidis* *L* 204, 23 — *civitatis* *L* VII 3 — *famis* *LR* 117, 10. *B* 331, 6 — *gurgis* *L* 107, 12 — *montis* *L* 205, 23 — *sedis* *B* 238, 8 et vice versa: *Ateses* *L* 103, 26 — *consuetudines* *L* 90, 16 corr. — *raptores* *L* 207, 5 corr. — *urbes* *B* 286, 28 corr.; item in coniugatione similiter finientia, ut *agnoscere* *B* 233, 1 corr. — *assederes* *L* 221, 7 corr.; item casus exeuntes in *-i* corrupti in *-e*, ut sunt *corde* *B* 225, 12 corr. — *culmine* *L* 127, 3 corr. — *integritate* *B* 250, 12 — *ordinatione* *B* 236, 9 ad errores librariorum cum magis pertineant quam ad orthographicam vitiatam, in apparatusum recepta sunt.

Id ipsum pervenit ad formas quae sequuntur: *acitubul-* *L* 139, 12 — *advenaris* *L* 195, 9 corr. — *Antenoriam* *L* 69, 20 — *antequos* *B* 287, 22 corr. — *Archimidis* *L* 204, 23 — *benefic-* *B* 290, 23 (praeterea semper *benefic-*) — *caligens* *B* 270, 8 — *codicell-* *L* VI 10. 184, 25 — *collegi* *B* 225, 6 — *consetas-* *B* 335, 14 corr. — *custodere* *L* 209, 32 corr. — *delectis* *B* 343, 28 corr. — *dolci* *L* 67, 26 — *eliganus* 208, 15 corr. — *innormitas* *B* 225, 11 — *fuisse* 203, 32 corr. — *habitis* *B* 247, 19 — *harinacius* *L* 213, 9 — *Iron* *L* 107, 31 — *itencere* *L* 149, 15 corr. — *leberare* *L* 35, 23 corr. — *mechanicis* *L* 107, 18 — *notissima* *L* 156, 23 corr. — *optenere* *B* 268, 6 corr. — *openatissimus* *B* 262, 17 corr. — *pinna, pinnescere* *L* 36, 5. 53, 28 — *recipisse* *B* 344, 13 — *riperiri* *L* 155, 6 — *sepilicium* *L* 58, 30 corr. — *sterelitus* *B* 225, 8 corr. — *succedere* *L* 201, 12 corr.

g et *e* (vitio lectionis magis quam pronuntiationis)

crassari pro *grassari* *LR* 207, 20. *B* 334, 15. 335, 26. 368, 1. 21 (recte *B* 384, 16).

h omissa in principio vocabuli Latini:

abere *B* 242, 3. 245, 7 corr. 379, 29 — *actenus* passim *LB* — *csitatio* *B* 381, 26 — *arena* *L* 19, 13. 137, 18. 213, 11 — *arundo* *B* 261, 1 (*harund-* antea) — *aut* (= *laud*) *L* 217, 11 — *iatus* *B* 225, 5 — *istrio* *L* 51, 9. 209, 2 — *odie, odiernus* *B* 243, 3 corr. 345, 3 — *olus* *B* 371, 16 corr. — *onestus* *B* 370, 28 — *orrere* *B* 340, 31 corr. — *orrecum* *B* 314, 28. 29. 315, 5. 383, 7. 384, 22 (alibi *horr-*) — *ortus* *L* 95, 16. 187, 20. *B* 371, 16 — *ospicium* *B* 334, 6 — *unc* *B* 243, 15 corr.

omissa in medio vocabulo Latino:

haustus *B* 340, 12. — *caurire* *L* 33, 13 — *cribere, peribere, redibere* *L* 24, 29. 119, 19. 209, 5; *B* passim (*exhib-* 239, 7. 316, 28) — *exortatio* *B* 306, 23 — *incoavit* *B* 251, 18 corr. (plerumque *inch-*) — *traere* cum der. et comp. *B* 227, 2. 254, 28. 314, 29. 341, 17.

adiecta in vocabulo Latino:

abhominabilis B 289, 32. 338, 31. 342, 4 — *habund-* L 33, 21. 109, 9. B passim — *hac* B 239, 18 corr. — *adhibere* B 257, 28 corr. — *adhimere* L 207, 9 — *hactas* B 288, 10 corr. — *halata* L 34, 6 — *hanchus* B 340, 12 — *Anthonius* L IV 44 — *archa* cum derivatis LB constanter fere — *cholescere* L 94, 8 — *coherere* L 31, 10. 51, 16. 136, 27; B 255, 32 — *chors* B 330, 17 corr. — *hementum* B 259, 1 corr. — *herror* B 255, 32 corr. — *exhiguus* L 41, 10 — *exhomerare* B 367, 31 — *Gotycham* B 292, 2 — *himaginatio* B 318, 16 corr. — *inhermis* L 31, 16 — *his* (= is) L 55, 23. 73, 13; *hii* L 162, 28 cet. (indicatur in apparatu) — *lavachrum* B 316, 32; *luchrum* B 314, 9. 365, 15; *sepulchrum* L 57, 20. 129, 14. 15. 182, 9; *simulachrum* L 212, 11 — *nichillhominus* B passim — *homen* L 126, 27. 144, 23 — *honus* B 277, 6 corr. — *hora* B 258, 14 corr. 329, 30 corr. 343, 12 — *hornatrice* B 286, 16 corr. — *hostium* L 106, 2 — *perhenn-* L 54, 14. 72, 28. B 354, 22 — *prob* L 53, 22. 57, 3 — *thorus* B 284, 1. — *humerus* semper — *humor* cum derivatis semper — *humanitas* B 237, 1 corr.

ch pro *h* in Latinis:

nichil cum derivatis passim LB

h male posita vel omissa in vocabulis Graecis peregrinisque:

amphitheatrum L 104, 22. 133, 16 — *ancora* L 34, 7 — *apoca* B 366, 9. 26 — *arciater* L IV 41 — *arimetica* L 19, 3 — *Arthemedorus* v. ind. pers. — *Ateses* L 103, 26 — *babthisma* B 263, 3 — *carta* B 224, 7 corr. 351, 24 (plerumque *charta*) — *cirographum* B 377, 2, *cyrografum* L 128, 16 — *clamis* L 188, 9. 194, 6. B 238, 11. 366, 8 — *corda* L 71, 8. 12. 72, 5. 6 — *Cristianus* B 331, 20 — *conca* L 34, 4. 15. B 343, 10 — *debaccari* L 99, 15 corr. in *debachari* — *Hecdicus* L 58, 24 — *armonia* L 32, 3. 70, 8. 33. 72, 20 — *Arpocras* L 153, 28 — *Ector* L 58, 30 — *Iron* L 107, 31 — *istoria* B 377, 5 — *orologium* L 40, 1 — *gymus* L 71, 33 — *mecanicus* L 40, 13. 41, 25 corr. — *Nectherius* v. ind. pers. — *pasca*, *Pascasius* L 107, 7. 133, 11 — *polypticon* 151, 29 — *Ptholomeus* L 40, 11 — *Pitayoras* 40, 11 — *Remus* B 362, 20 — *rithmus* 71, 15 — *Rodus* L 212, 10. B 372, 24 — *schenicus* L 209, 5. B 286, 36 — *scola* L 40, 7. 62, 25. 82, 31. 157, 24. 179, 20. B 260, 4 (corr. ex *schola*). 286, 7. 11. 22. 347, 7 — *Scytia* L 129, 19 — *spatarius* III 43 — *spera* L 41, 1. 68, 4 — *termae* L 68, 15. 125, 6 — *tesaurus* B 250, 27 (plerumque *thes-*) — *thonus* L 70, 21.

i et *ii*

aulisse, *perisse* similiaque semper LB

alicere similiaque semper LB

gen. sing. 2 et nom. plur. 2 et abl. pl. 2 semper *ii* exceptis locis, ubi archetypi librarius casus eos non agnovit, ut sunt L 125, 6 *Tarasi*; L 179, 26 *regi*; B 292, 8 *principis* corr.; B 364, 32 *regis*; B 370, 12 *monerari*. alibi e contrario male *ii* datur pro *i*, ut *Vulcanii* L 143, 11.

i et *u*

affectiosus L 25, 30. 143, 26. B 231, 11. 243, 11. 260, 17. 298, 11. 311, 23. 32. 332, 19. 333, 9. 360, 17; *affectuosus* L 80, 24; nihilominus hoc posui constanter, cum semper legatur *montuosus*, *uucuosus*, *tumultuosus*, *voluptuosus*.

fecilentus LR 219, 18.

fustiarius B 341, 8.

precipitum L 49, 9 corr. B 363, 2.

i et *y* saepe recte distinguuntur, ut *Egyptios* B 385, 17 — *asylum* B 284, 33 — *Babylonia* — *Cyclades* B 380, 18 — *Cyclopes* — *cylindros* 380, 27 — *Cypria-*

nus = *gymnasium* semper — *Olybrius* *B* 250, 23 — *Olympicus* — *satyricus* *B* 287, 4 — *tyrannus* plerumque.

i pro *y*:

acolitus *L* 101, 8 — *adita* *B* 316, 3. 377, 28 — *Bithinia* *L* 103, 11 — *clamis* *L* 188, 9. 191, 6. *B* 238, 11. 366, 8 — *cipressus* *L* 152, 27 — *conquilia* = *conchylia* (v. app.) — *cripta* *L* 138, 18 — *gripes* *B* 270, 30 — *Illiricum* *B* 329, 2 — *Lybia* *B* 342, 24 — *Lilius* *L* 70, 26 — *misterium* *B* 263, 13. 281, 3. 311, 12 (recte *B* 255, 13) — *Olimp-* *B* 253, 15. 349, 8 — *Frigia* *L* 70, 23. 95, 28 — *Poliphemus* *L* 204, 12 — *polyptic-* *L* 151, 39 — *presbiter* *L* 122, 18. 160, 17. *B* 255, 10. 313, 18 — *Pitagoras* *L* 49, 11 — *rithmus* *L* 71, 15 — *Strimonius* *B* 243, 3 — *Siracus-* *L* 36, 15. 117, 18. 195, 5 — *tirannis* 316, 3.

y pro *i*

cybus *B* 317, 29 — *cyrografum* *L* 128, 16 — *cythara*, *cytharedus* *L* 72, 2. 5. 15. 31. 73, 24 — *dyapason* *L* 71, 1 — *eclipsis* *B* 381, 13 — *Golycheus* *B* 292, 2 — *lyems* *B* 372, 25 — *yuber* *B* 318, 2 — *Lybia* *B* 312, 24 — *Sycilia* *B* 276, 10 — *sydus* *B* 350, 7 corr. ex *syrus* — *Symconius* *L* 160, 18 — *Ulyces* *B* 372, 15.

m inserta

ampliare *L* 86, 4. *B* 318, 22. 331, 32. 351, 12. 376, 33 ect. in apparatusum recepi poteritque adeo fortasse defendi.

corruptus *B* 334, 11. 343, 23.

m et *n*

Anfion *L* 71, 8.

danna corr. in *danna* *B* 292, 18 (hoc uno loco).

membrum *B* 307, 4. 316, 4. 10. 310, 25. 370, 8. 375, 18, alibi *membrum*.

Memphis *B* 351, 29.

quantocius *B* 369, 18.

quandam perscriptum *B* 298, 9.

septemtris *B* 378, 30.

tanquam *B* 300, 4. 307, 4. 315, 9. 319, 6. 384, 2 ect. non admisi.

tempora *B* 289, 29. 291, 19.

tyrannus *B* 317, 24.

uerantamen *B* 336, 31. 376, 3.

ae non reperitur in *L* neque est in *B* nisi bis, recte 263, 1 *poena*, male 260, 11 *poenatibus*: constanter scribitur *amicus* — *citharedus* — *cepit* — *ectus* — *comedia* — *fedus* subst. et adi. — *menia* — *obedire* — *peua* — *pruum* — *tragedia*, nisi quod pro *e* non raro substituitur *ae*, ut sic fiat *amacnus*, *caupit*, *cactus*, *obaelire*, *pacna*.

o pro *u*

in casibus finientibus in *-us*: *apparatos* *B* 315, 18 corr. — *complexos* *L* 35, 18 corr. — *curros* *L* 47, 26 corr. — *discursos* *L* 151, 21 — *lauros* *L* 17, 29 — *pelagos* *L* 135, 32 — *tuos* *L* 207, 1 — *uerdarios* *L* 136, 2 — *usos* *B* 280, 36.

in casibus finientibus in *-u*: *conflicto* *L* 79, 30 — *passo* *B* 380, 12.

praeterea *absorb-* *B* 249, 24. 252, 32 corr. 278, 18 corr. — *adolescens* vide supra p. CXVI — *Borgundio* *B* 241, 1 — *commoniri* *L* 95, 16 — *conctatio* *B* 253, 17 corr. — *concti* *B* 237, 19. 282, 21, hic corr. ex *cunct-* — *consolatus* *L* 17, 23. *B* 289, 5 corr. 305, 16 corr. — *consoluitur* pro *cum soluitur* *B* 368, 15 — *coniculus* *L* 92, 20 — *acmolomentum* *B* 277, 29 corr. — *epistola* vide supra p. CXVI — *fecund-* *B* 270, 3 — *incolom-* *L* 191, 34. 206, 14 — *iocundus* semper fere; vide supra p. CXVII — *noncupati* *B* 240, 17 — *nonduatio* *B* 293, 3 — *robigo* *B* 354, 9 corr. — *soboles* vide supra p. CXVII — *uercondia* *B* 247, 9 corr.

u pro o

in casibus finientibus in *-or* vel *-os*: *agitatur B* 349, 8 corr. — *collatus B* 385, 17 — *externus B* 329, 5 — *lapsus L* 67, 14 — *locatus L* 146, 31.

praeterea *cotabulensis L* 136, 2 — *Cumo* (= *Comun*) *B* 343, 9. — *cum-* vel *cun-* pro *com-* vel *con-*: *cummissum B* 243, 20 corr. — *cummun-* *B* 242, 7 corr. 281, 29 corr. 283, 15 corr.; *compendium* 288, 30 corr.; *completus B* 287, 30; *compositio B* 243, 7; *comprobatur B* 240, 25; *cum dignum B* 248, 2; *cumgaudete B* 242, 5 corr.; *cuniunctio B* 283, 28 corr.; *cumspicuus B* 243, 14. 248, 5; *cuntra B* 290, 7 corr. — *communio B* 284, 9 corr. — *consulatorium B* 309, 19; *consuletur L* 158, 18. — *fortunus B* 279, 16 corr. — *recondit-* *B* 240, 12 corr. — *spung-* *L* 213, 7; *B* 351, 32.

b et p

absis L 69, 5. 138, 17. *B* 262, 27 — *baptisma B* 263, 3 (recte *B* 263, 12) — *optemperare L* 189, 26 — *optinere* constanter. — *opponere* corr. ex *obponere B* 292, 32 — *obprobrium L* 202, 9. *B* 326, 5. 359, 9 — *obsonia B* 368, 26. — *obtare B* 246, 11. 308, 2. 331, 32. 350, 21. 338, 32. 384, 4 — *obtine B* 302, 25 — *prespiter L* 122, 8. 160, 17 — *publicus* et *puplicus* alternant; *pupl-* corr. in *publ-* *B* 242, 13. 244, 27. 332, 21; *pupbicus B* 329, 25. 331, 10.

p omissa

promt- *B* 244, 14 corr. 299, 16. 380, 4.

sams-, *sumt-* cum comp. *B* 258, 12 corr. 283, 9. 301, 14. 18. 305, 1.

inserta

alumpn- et *alumn-* alternant *LB*.

calumpn- et *calumn-* alternant *LB*.

columpna L 84, 18. 108, 27. 182, 9. 242, 3. *B* 317, 14.

contempn- et *tempn-* (*L* 79, 31. 80, 31) *L* passim, *B* 255, 24. 333, 23.

dampn- et *damn-*, item *condempn-* et *condemn-* alternant in *B*, illud solum in *L*: *damn-* corr. in *dampn-* *B* 251, 24. 257, 24. 258, 7. 336, 13.

hicmps B 381, 29.

proptere- *B* 231, 40 corr.

soltempn- fere semper *LB*.

somm- corr. in *sompn-* *B* 261, 10.

uolcemptus B 366, 40.

ph et f

recte *alpha B* 349, 5. — *cirograph-* *B* 377, 2. — *cophinus B* 371, 15. — *philosophus* plerumque. — *prophet-* *B* 385, 25 — *sulphur L* 212, 13 (*sulphur P*).

f pro ph:

alfabetum B 243, 4.

Anfion L 71, 8.

cyrografum L 128, 16.

delfinus L 104, 3. 106, 8.

defiantus B 317, 6.

Nynfadius B 260, 26. 261, 16.

faleris L 193, 4.

Fidias L 212, 11.

filosophus B 330, 10.

Fibus B 372, 22.

Foroncus L 244, 4.

Frigia L 70, 23. 95, 28.

q

quicquid constanter *L* et excepto uno loco 280, 5 *B*; recepti in textum.

c pro *q* vel *q* pro *c* recepta sunt in textum apparatusve

conquilia = *conchyliia*.

cotid- in textum receptum est secundum codices *LB*.

candam B 243, 13.

licore *B* 371, 26.

secuntur *L* 53, 17. 130, 27. 186, 11. 216, 32; *consecuntur* *L* 159, 5 (alibi *con-*
sequitur); *obsecuntur* *B* 302, 20; *locuntur* *L* 138, 9. *B* 253, 4.

dequoquere *L* 102, 31. *B* 270, 16. 381, 17.

see vel *ce* vel *sse* pro *se*; *sei* pro *ei* vel *ti*; *ei* pro *sei*

ulcisseris (= *adscisceris*) *B* 244, 30.

egressentibus (= *uegresentibus*) *L* 99, 15.

concius *L* 102, 22.

marcessit *L* 72, 23.

pascientia, *pasciebatur* *B* 238, 24 corr. 26.

poscius (= *potius*) *B* 246, 31.

presciosu *B* 273, 6.

cedis (= *sedis*)

scentiatis *B* 276, 18, *scenseiuntur* *B* 247, 4.

susepiscet *B* 233, 28.

uiscissitudo *B* 370, 7.

uiscio (= *uilio*) *B* 249, 3.

ssc

missere *B* 260, 11.

concupiscent *B* 259, 17.

passcit *B* 370, 26.

x

cx raro: *adiunxerat* *B* 240, 12 — *coniunxit* *B* 239, 4 (corr.).

x et *s*:

iurta *B* 361, 33 corr.: haec et similia in apparatus recepta sunt.

locuplex *B* 250, 27.

permistio 226, 14.

xs ubi legitur in *LB* pro *x*, in textum admissum est.

amixtis *B* 243, 5.

exsecr- *L* 87, 4. 122, 21. 221, 21.

exseq- vel *exsecut-* *L* 20, 20. 61, 16. 128, 19. 136, 5. 148, 24. 201, 22. 208, 2.
B 234, 23 (corr. ex *exsequuntur*) 255, 9. 278, 28. 32.

exsequibilis (pro *excerabilis*) 279, 5.

exist- *B* 231, 4.

exsolu- *L* constanter, item *B* 276, 7. 277, 9. 283, 20. 333, 8. 336, 23 (corr. ex
exolu-). 348, 14. 374, 13.

exspect- *L* 62, 10.

existit- *B* 278, 2 plerumque sine *s*, corr. ex *estit-* *B* 250, 24.

exsul- *B* 363, 8.

exsuper- *L* 24, 17.

geminatio *mlc* neglecta (recte *concrus*, *milia*, *retulit*, *sucus*) cet.

abscisus *B* 354, 16

acomodare *B* 343, 6. 374, 2

acusare *B* 250, 30

amiratio vide infra

amict- vide infra

amonere vide infra

aplicare *B* 351, 7

asociandus *B* 242, 17

Aticus *B* 328, 18

atributa *B* 300, 24

bachari *L* 90, 11

blata *B* 363, 2

cesisse *B* 236, 26

colosus *L* 212, 10

comcatulis *L* VII 36, *comcantes*

B 373, 15

comendatio *B* 319, 26

comittere *L* VII 32. *B* 327, 32

- conferi* *B* 239, 6
cotidie *L* 66, 6
difficillimus *B* 299, 4
discutit *B* 271, 6
-crimus superl. *B* 276, 28 corr. 293, 6
erore *B* 225, 10
exagerare *L* 208, 24. *B* 359, 18
excusat *B* 257, 19 corr.
Hannibal *L* 103, 10
imaturus *B* 374, 13
immutio *B* 366, 18
-isimus superl. *B* 245, 28. 336, 31
liter- *L* 114, 8. 130, 25. 139, 6. 11.
 156, 21. 179, 6. *B* 273, 30. 298, 14.
 299, 8 (plerumque recte)
necessarius *B* 340, 6
occupatus *B* 326, 12
oficium *B* 247, 6
opportunos *L* 144, 26. 154, 19. 179, 30.
B 244, 24. 258, 22. 316, 32. 374, 3
pitacium *L* 97, 21. *B* 376, 26
 geminatio male admissa: receptum est *medella* *B* 340, 11; item *querella*, ubi sic est in
 libris, vide infra; *relligio* item *B* 233, 15 (alibi *religio*); *rennuit* *M* 16, 24; *LM* 120, 7
 (quibus locis recipiendum fuit); *B* 251, 22.
accussatus *B* 332, 25
assumere *B* 260, 16. 305, 32. 328, 30.
 362, 7
aedific- *L* 69, 11. 213, 15
Affric- *L* 22, 18. 108, 15
amittere *B* 329, 1. 23, 30. 370, 20
amoenitas (= *amocitas*) *B* 373, 17
alteritur *B* 329, 6
centessimus *L* 177, 27
Curvianus *L* 212, 28
designatus *B* 315, 11 corr.
difficillius *B* 363, 20
disserta *B* 328, 19
duplex *B* 225, 15
inimicitas (= *cnormitas*) *B* 225, 11
imittari (= *imitari*) *B* 249, 21
immississe *B* 258, 21; *promississe* *B*
 279, 35
littus *B* 273, 14. 313, 11. 372, 4. 380, 15
 (plerumque recte)
nittitur *B* 252, 23
posit *L* 121, 11, *positis* *B* 233, 19
pululare *B* 250, 21
quodammodo *B* 380, 29
redere *L* 60, 21 corr.
reperit (perf.) *L* 121, 33. 191, 4, *repererunt* *L* 95, 28, *reperisse* *L* 105, 8.
 129, 19. 138, 35, *repereris* *L* 152, 28.
 158, 8. (*repperit* perf. *L* 109, 12)
scaturire *B* 261, 11
securiliter *B* 318, 9
solempnis *L* 181, 19. 203, 32 (plerum-
 que recte)
solicitus *B* 286, 4 corr. 287, 3
successisse *B* 288, 30
sufficit *B* 250, 7
sufragatur *B* 251, 23
sugere vide infra
sugestus vide infra
sumus *B* 367, 30. 371, 15
supplicatio *B* 332, 7
Symachus *B* 330, 25.
nuncup- *B* 335, 27
occassio *B* 284, 20
opinio *L* 99, 2. *B* 312, 36. 335, 17
percora *B* 354, 32
percuria *B* 365, 17. 376, 28
perdissequa *B* 327, 32
querela 227, 16. 271, 26 (corr. in *que-*
rella) 344, 30. 351, 8. 375, 20
quoddammodo *B* 334, 3
repperire *L* 57, 25. 95, 3. *B* 319, 23;
repperiri *L* 37, 9. 129, 14; *repperit*
L 109, 12. *B* 289, 28. 299, 6. 381, 25;
repperiat *L* 64, 3; *repperiuntur* *L*
 109, 10; *reppererit* *B* 257, 20. 299, 6;
repperitur *B* 286, 26. 363, 1. 10.
 381, 24; plerumque cum *p* simplici
suppre- *L* 101, 29
Thessallia *L* 95, 28
transsigere *L* 78, 14
transsisse *L* 95, 25
toller- *B* 249, 16 corr. 287, 6.

Adsimilatio praepositionum paucis exceptis, quae infra adnotabuntur, ad codices *LB* formavimus. hic in universum complectemur quomodo libri eam administrent.

ad:

adf- vix invenitur; semper *aff-*.

ady- rarum; *adgreg-* *B* 363, 18; *adgress-* *L* 64, 23.

- adh-*: *ahibere* B 237, 26 corr.
- adh-* vix reperitur (inde *aliqui dum* pro *ad liquidum* B 227, 10).
- adm-*: *admodum* plerumque, *ammobum* raro, ut B 232, 19. 242, 12. 299, 7. 304, 26. 363, 14 (hic corr. in *admodum*).
- administrare* (sic L 53, 2. 188, 22) frequentius quam *amministrare*.
- admirari* plerumque: *amir-* corr. in *admir-* B 272, 27; *ammir-* B 226, 6. 300, 31; *amiratio* B 373, 7.
- admittere* B 283, 8. 285, 8; plerumque *amittere*: *amitt-* corr. in *admitt-* B 278, 17. 36.
- admonere* B 224, 3. 277, 8. 282, 20. 288, 6; *ammonere* plerumque; *amonere* B 237, 19. 240, 14. 249, 26.
- amirt-* B 243, 5. 363, 13. 369, 16.
- adn-* rarum: *adnexus* L 160, 18 — *adnissus* L 59, 30. B 320, 15 — *adnot-* L 64, 29; praeterea *ann-*.
- adp-* rarum: *adplicatur* B 303, 28.
- ady-* L constanter, B plerumque: *acquiescit* B 273, 20 corr. — *acquir-* B 382, 15 — *acquis-* B 343, 18; non admissi.
- ads-* in B rarum: *adscise-*, *adscit-* 244, 1. 30. 245, 22 — *adscrib-*, *adscript-* 287, 24. 375, 17. 376, 22 — *adser-* 302, 9 — *adsist-* 319, 7 — *adstipul-* 346, 15 — *adsum-* 360, 1 — *adsurg-* 273, 13; plerumque *ass-*: (*asequitur* B 238, 1). L plerumque *as-*, non raro *ass-* etiam ubi sequitur consonans, ut *asscrib-* 26, 18. 31, 6. 151, 29 — *aspectus*, *aspicere* 25, 17. 85, 21. 86, 1. 93, 23. 138, 7. 153, 21. 207, 8.
- adt-* rarum: *adtend-* B 318, 10 — *adter-* B 329, 6. 343, 1 — *adtest-* B 239, 9 — *adtruh-* L 16, 4 — *adtributa* L 212, 9 — *adtulerit* B 262, 7.
- cum*: (*cō* et *c̄* plerumque posita enim possint accipi pro *com*, *con*, *cum*, non attendi nisi ad perscripta)
- coll-* constanter praeter *collapsus* L 84, 19 — *conducere* B 262, 14 corr. — *concludunt* L 143, 7. B 262, 31.
- comm-* constanter.
- comp-* rarum: *conperimus* B 315, 8 — *competentibus* L 109, 7.
- corr-* rarum: *conrector* III 8.
- in* (non admissum nisi ubi praepositio perscripta est; nam *i* et *im* et *in* significat).
- imb-* plerumque: *inbecill-* L 184, 22. 185, 22. 191, 18. 192, 9. 214, 3 ex corr. B 272, 5 — *inbellis* L 15, 20 — *inbuere* B 243, 4. 260, 21. 293, 1.
- imp-* plerumque (male *imponderibus* 344, 22 — *impropriis* 328, 20); *imp-* passim: *impaciens* L 63, 20 — *impar* L 16, 30. B 271, 8 — *impensius* B 290, 33 — *imperfectus* L 33, 21 — *imper-* B 243, 17. 290, 24. 291, 22. 292, 6. 10 — *impertiens* B 311, 23. 313, 19 — *impetrare* B 242, 4 — *inportun-* L 29, 12. III 5. B 326, 9 — *imponere* B 272, 10. 309, 34 — *impossibile* B 267, 20. 313, 2 — *impretiabilis* L 114, 11. B 328, 26 — *impress-* L 219, 22. 221, 3 — *imprimere* L 180, 31 — *improbus* B 274, 1. 278, 2 (mut. in *m* et rursus ut videtur *m* in *n*) — *improbabile* B 250, 14 — *improvidus* B 226, 18. 300, 8 — *improvisa* L 164, 25 — *impugn-* L 18, 19 — *inpan-* L 25, 4. B 234, 21 — *inputavit* B 290, 4 et alibi, ut editio monstrat.
- imm-* plerumque (male *immedio* B 332, 13 corr.); *imm-* aliquoties: *immittari* (= imitari) B 249, 21 — *imman-* L 15, 25. 118, 7 — *immemor* L 58, 13 — *immensum* L 4, 2. 16, 16 — *immersum* L 69, 23 — *immerito* L 19, 20. 51, 29. 65, 27. 68, 27. 139, 18. 176, 27. 188, 20. B 251, 19. 328, 4 (*immemor* L 53, 31. 190, 22. 203, 26) —

imminuere B 268, 16. 277, 17. 285, 32 — *immiss-* L 78, 20. B 223, 15. 272, 29 —
immodicus L 28, 24. 65, 28 et alibi, ut monstrat editio.

inc- semper praeter *incompetenter* L 151, 5.

inl- rarum: *inlatus* B 275, 32. 344, 4 — *inlecebrae* L 131, 21 — *inlibatus* B
 279, 9 (corr.) — *inlicitus* B 374, 30 — *inlud-* B 370, 15 — *inlustris* L 91, 8.
 B 246, 14.

inv-: *invationabilis* B 372, 16 — *inreligiosus* L 182, 9 — *inremissibilis* B 368, 4 —
invemmerat- L 55, 5. 56, 7. 62, 9. 184, 7. 14. 202, 24. 215, 17. 219, 24. 30
 (cf. adn.). B 241, 31 — *inretitus* B 355, 8 — *invrecenter* B 255, 13 — *invriquus*
 L 68, 35 — *invroratio* B 371, 17.

op- plerumque, ut editio monstrat; cf. supra in littera *p*.

sub

succ- semper.

suff^l semper.

sugg- semper: *suggestio* 238, 24.

summ- plerumque: *sumocere* B 251, 3 — *subministrare* B 385, 24 — *submonere*
 L 18, 3. B 287, 26 — *sumurmurare* corr. in *submurmurare* B 290, 15.

subp- rarum: *subposito* B 318, 25 — *subplicate* B 332, 13.

subr- plerumque: *supripere* B 369, 2, *surreptio* L 33, 3. 122, 17. 150, 4. 204, 3.

subst- plerumque; *sustantiam* B 270, 22.

LOCI SELECTI

COLLATI CUM CODICIBUS QUOS HABUIMUS OMNIBUS.

Continentur hoc specimine codices quos in praefatione recensimus omnes praeter n. 1. 2. 9. 57. 59. 60. 61. 99. 901 et incertos. specimen libros centum fere comprehendens ut nihilominus certum evaderet et perspicuum, abicienda erant inutilia, quae qui in variam lectionem admittunt, hoc munus efficiunt, ut utilia obscurant. ita quantum fieri potuit curavi, ut testes consentientes uno ordine exhiberentur neque lectio vere eadem saepius rediret modo sub diversitate orthographica pluries relata, modo ideo, quod in alio libro legitur a manu priore, in alio ex emendatione vel pro varia lectione. quod ut efficerem, etiam severius quam factum est in ipsa editione semovi orthographica cuiuscumque generis; *definire* et *differire*, *oratio* et *oracio* similiaque cum scribunt librarii, ratio scribendi diversa est, lectio eadem. item consensus cum textu edito non indicatur nisi silentio etiam ubi verba correcta sunt vel varia lectio adscripta; *aluais* exempli causa ubi edidi, lectio ita emendata, ut ex *a locis* fieret *aluais*, sive a prima manu sive a secunda, in apparatus relata est sic: '*a locis A³*' vel '*a locis A¹*'. quomodo emendarit scriba, non curavi; *fiat* ubi factum est ex *fiat*, posui *fiat A^b* vel *fiat A²*, non dixi *a* expunctum esse et supra scriptam esse litteram *e* vel eradendo vel subducendo aliave aliqua ratione hoc pro illo esse substitutum. varia lectio ubi in codice adscripta est praemisso vocabulo *alias* vel *vel* vel sola collocatione significata, lectio cum textu meo consentiens non enuntiatur, a textu meo recedens significatur, si in textu libri legitur, sic: '*a locis A^c*', si datur pro varia lectione, sic: '*a locis A^v*'. ea lectio utrum in margine legatur an supra versum qui certiores fieri cupiunt, hunc apparatus frustra evolvent, minora cum ad librorum examen faciendum et ipsa pertineant, nequaquam sprevi et omnino plenam lectionem ut referrem curavi; ad lituras tamen ita comparatas, ut anterior lectio dignosci non posset, in solis libris verae utilitatis diligenter attendi. compendia ut recte intellegat, curandum est ei qui librum confert; eo negotio qui ita supersedet, ut ipsa in apparatus inferat, summi officium iniungit aut typothetae aut lectori, modo certis compendiis admissis apparatus obscurans inutilibus molestiis, modo incertis et difficilibus relatu talia ponens, qualia nec typis recte reddi possunt et multo minus a lectore recte intellegi, latetque fere in his ut saepe alias sub specie diligentiae et doctrinae socordia et ignorantia. haec in universum secutus sum, non ignorans regulas has non procedere nisi admissis exceptionibus et maxime codices non ad eandem normam omnes tractandos esse, inutiles et vulgares aliter adhibendos atque digesta Florentina.

litterae in apparatu usurpatae ad significandos codices in eum receptos eadem sunt in specimine.

numeri Arabicis, quos in codicum laterculo adhibimus, significantur codices in apparatus non recepti.

* codicibus praepositum distinguit mutilos.

† vocabulis praepositum extra ordinem in interiori paginae reductis distinguit ea quae in textu edito non leguntur, leguntur in libris qui nominantur.

litteris minoribus ¹ ^v textum et variam lectionem distinguuntibus, item signis ^a ^b ad distinguendam scripturam primam ab emendata manu eadem et signis ¹ ² ad distinguendam scripturam primam ab emendata manu diversa, in specimine, ut modo dixi, ita usus sum ut in apparatu.

I—VI.

Ad locos I—VI collati sunt libri hi

cl. 1 3 Londiniensis Harl. 3022 (adsunt soli loci I et II ad 18, 9 <i>percellere</i>)	* 7 Romanus Angelicanus V 4. 7 (deficiunt loci III, IV)
Z (4) Parisinus 2185 A (adsunt loci I—IV)	* 8 Vaticanus Ottob. 1265 (adsunt soli loci I—IV)
* 5 Parisinus Lat. 2906	10 Berolinensis Phillips, 1685
6 Parisinus Lat. 2923 (adsunt loci I—IV)	11 Breslaviensis 63 pars prior

- 12 Cantabrigiensis Trinitatis
 13 Cheltenhamensis 6666
 14 Florentinus Strozzi. 23
 15 Florentinus Laurent. 53, 22
 * 16 Leidensis publ. 93 (locus I ad p. 4, 23
edere quod evanidus factus est)
 17 Leidensis publ. 124 (locus I cum bis lega-
 tur, distinximus, ubi dissentiunt, ita 17 I
 et 17 II)
 18 Leidensis Scaligeri 16
 * 18 A Ashburnhamianus (deficiunt loci I. II)
 19 Londin. Lambeth.
 20 Londin. reg. 10. B. IV
 21 Londin. reg. 10. B. XV
 22 Londin. mus. Br. 10098
 A (23) Montispezzulanus 4
 M (24) Montispezzulanus 294
 * 25 Neapolitanus IV. B. 40 (locus I ad p. 4, 11
otiosis evanuit)
 * N (26) Neapolitanus IV. B. 41 (locus I deficit)
 * 27 Oxoniensis Bodl. 96 (excerpta tantum; om.
 locus I, item II inde a 18, 19 *volutans*,
 item III inde a 35, 13 *et ideo*, item ex
 IV sola verba 36, 12 *rationalibiles* —
 13 *coqitamus*, item ex V sola prima verba
 ad *neptis*)
 28 Paris. Lat. 2170
 29 Paris. Lat. 2189
 30 Paris. Lat. 2192
 31 Paris. Lat. 2193
 32 Paris. Lat. 10609
 33 Paris. Lat. 14461
 * 34 Romanus Angel. 1855 (deficiunt loci I—IV)
 * 35 Romanus Barberinianus (deficiunt loci III
 et IV pars prior ad 36, 17 *illustris
 magni*)
 36 Vaticanus 3392
 37 Vaticanus Ottobon. 17
 38 Vaticanus Urb. 85
 39 Rotomagensis
 41 Venetus S. Marci II 21
 91 A Pragensis univ. (pars prior)
 cl. II 42 Admontensis
 * D (43) Berolinensis Diezianus (adsunt loci I—IV)
 L (44) Leidensis Vuleanii 46
 * 45 Mediolanensis Ambros. II 268 inf. (deficit
 locus V)
 R (46) Monacensis 13072
 47 Vaticanus 3863
 P (48) Vaticanus Palatinus 273
 * 49 Bernensis (deficiunt loci I—IV)
 50 Breslaviensis 61
 51 Breslaviensis 62
 52 Cantabrigiensis S. Petri
 53 Carpentrasensis
 54 Florentinus Laur. 23 dextr. 9
 K (55) Florentinus Laur. 89, 23 (locus I deficit ad
 5, 17 *graus*)
 56 Flor. Laurent. 89, 26
 58 Giessensis
 62 Mediolanensis Ambros. C 19 inf.
 63 Monacensis Lat. 11052
 64 Olmetzensis
 65 Paris. Lat. 2187
 66 Paris. Lat. 2188
 67 Paris. Lat. 2190
 68 Paris. Lat. 2191
 69 Paris. Lat. 2790
 70 Romanus Vallicellianus
 71 Vaticanus 570
 72 Vaticanus 7301
 73 Vaticanus Palatinus 272
 74 Vaticanus reg. 64
 75 Senensis
 * 76 Tolosanus (loci I. II. III deficiunt)
 77 Venetus S. Marci II 19
 78 Venetus S. Marci II 22 (locus I cum bis
 legatur, distinximus, ubi dissentiunt, 78 I
 et 78 II)
 79 Vindobonensis 365
 80 Vindobonensis 924
 81 Vindobonensis 3112
 * 82 Guelferbytanus Aug. 12, 11 (locus I ex parte
 tantum legi potuit)
 82 A Guelferbytanus Gud. 95
 cl. VI 93 Breslaviensis universitatis
 93 A Caesenas
 E (94) Florentinus Laur. plut. 16 sin., 11
 F (95) Florentinus Laur. plut. 45, 11
 * 96 Florentinus Riccardianus 303 (deficiunt loci
 V et VI)
 97 Lipsiensis
 98 Londiniensis 12022
 C (100) Mediolanensis Ambros. A 210 inf.
 102 Oxoniensis Bodl. 178
 * 103 Parisinus Lat. 16712 (loci I. II. III deficiunt)
 103 A Pragensis S. Viti
 104 Romanus Chigianus
 * 105 Vatic. 2970 (locus I ad 4, 14 *ratos labor*
 deficit)
 106 Vaticanus Ottob. 174
 107 Vaticanus Ottob. 335
 * 108 Vaticanus reg. 148 (locus I et V deficiunt)
 109 Vaticanus reg. 1822
 119 Venetus S. Marci II 20
 editiones
 Accursiana a. 1533, quae cum ubi consentiunt
 edd. posteriores, hae non memorantur
 Forneriana a. 1579, ubi discedit ab Accur-
 siana
 [Fornerianae editionis variae lectiones dis-
 tinguuntur unciis adiectis]
 Mediani sive Giessensis (n. 58) codicis col-
 latio edita a. 1595 ad marginem editionis
 Chonetianae
 Gaetaniana a. 1679, ubi discedit a Forneriana.

I. PRAEFATIO.

3, 1	$\left\{ \begin{array}{l} \text{om.} \\ 32^1 \end{array} \right\} \left\{ \begin{array}{l} \text{om.} \\ 5 \end{array} \right\}$	$\left\{ \begin{array}{l} \text{Cum} \\ \text{disertorum} \\ \\ \text{gratiam} \\ \text{aut} \end{array} \right\}$	<p>multorum 47¹, 51^v, 52, 53, 51, 66, 69, 73^v, 78, 81^v, 82 (2), disertorum <i>D</i> † mihi 47¹, 51^b, 52, 53, 51, 58, 66, 68, 69, 78, 81, 82 (2), 82A, 98, <i>Acc.</i>, <i>om. Forn.</i> gratia 110, <i>om. Pa.</i>, 93 a 77, aut a 107, <i>om.</i>, 93A</p>
	communibus		
	fabulis	<i>om.</i> , 52 ^a	
	aut	31 ^b , 56 ¹ , 77	
	gratuitis	gratias 80 ²	
	beneficiis	<i>om.</i> , 66 † gratiam 93	
	nullis		
2	tamen	<i>om.</i> , 6 ²	
	veris	uiris 69, uinis 75, notis 110, meis 47 ¹ , 53, 56, 70 ^v , 72, 81, iustis 93, ueris uel meis 61	
	meritis	<i>om.</i> , 77	
	collegissem	colligissem 45, 78, 80 ¹ , 82A, 106, collegissem 82, collissem 47	
	dicta mea		
	quae	<i>om.</i> , 17 <i>II</i> ³	
	in		
	honoribus	honore <i>E. E. C.</i> , 11, 15, 30, 31, 35, 38, 51, 72, 101, 106, 107	
	saepe	semper 56	} <i>Gar.</i> p. s. 47 ¹ , 51 ^b , 52, 53, 54, 69, 81 ² , 82, <i>Acc.</i>
	positus	positis 36	
	pro	<i>om.</i> , 22 ¹ , 91A	
	explicanda	exmplicanda 8	
3	negotiorum	negotiatorum 3	
	qualitate	qualita 32	
	profuderam	perfuderam 56, proferebam <i>E.</i> , 104, 106, profunderam 69, 102, profundam 72, profunda 53	
	in	† distulli 61 ^b	
	num	† me 32, 93A	
	corpus		
	redigere	colligere 56 ¹ † amici 32, 93A	
	suadebant	suadebat 51, 51, 64, suadebam 35, 77	
	ut	et 10 ^a	
4	uentura	diuino 29	} p. u. 77
	posteritas		
	et	ex <i>C'</i>	
	laborum	labiorum 8	
	nostrorum	nostrorum <i>Forn.</i>	
	molestias	molestiis <i>C'</i> , ineptiis <i>C'</i> ^v	
	quas	quam 6	
	pro		
	generalitatis	generalitatis 39 ^a , uersitatis 66, generalitatis alias uersitatis 81	} incommodo 6
	commodo		
5	sustinebam	studebam 93, sustentabam 65, sustinebat 81 ¹	
	et	ex 47 ¹ , 81 ² , <i>om.</i> , 63, 110 † non [<i>Forn.</i>]	
	sinceris	<i>Gar.</i> sinceris 69, sincerac 6, 11, 14 ² , 15, 16, 19, 22 ² , 29, 35, 38, 45, 47, 51 ¹ , 53, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 62 ² , 63, 61, 65 ² , 66, 67, 68, 70, 71, 73, 71 ¹ , 75, 77, 78, 79, 82A, 91A, 97 ² , 98, 104 ² , 107, <i>Forn.</i> , in ceteris 8	
	conscientiae	scientie 96 ¹ † non <i>O.</i> , 22 ² , 29, 32, 51, 56 ^v , 70 ^v	
	ineptam	ineptam <i>M. E. Z. C.</i> , 5, 8, 10, 11, 11 ² , 15, 16, 17, 18, 22 ² , 28, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 ¹ , 38, 11, 45, 47, 50, 51, 54, 56, 58, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70 ² , 71, 72, 73, 77, 78, 79, 82, 82A, 91A, 93, 96, 97, 103A, 106, 107, 109, 110, [<i>Forn.</i>], ineptem 80 ¹ , inde emptam 81 ² , ineptam <i>E.</i> , 6, 101, ineptam 37 ² , <i>inc.</i> , 81 ¹	

3, 5		† meam 78 ²	
dinosceret		dignoscere 42, 47, dinosceret <i>M</i> ^b , dinoscerent <i>M</i> ^a , dignoscerent 8, 51, 61, 69, 79, 82, dinoscerunt 53, dignoscit 81 ¹ , renosceret 63	
actionem		actioni 66	
	6	dicebam † namque 56, 70 ^v , † namque per 29 dilectionem finem 29, dilectioni 72 ipsorum eorum 82, illorum 21, 37 mihi in 61 potius <i>post</i> contrariam 75 fore esse 28 † michi 79 contrariam contrarium 8	
<i>post</i>			
insipidum			
32.			
93A			
ut		<i>om.</i> 22 ¹ , 61	
quod		quo 16 ¹ , quodam 8, quidem 69	
modo		michi <i>X. E.</i> 3, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 33, 36, 39, 41, 50, 52, 58, 82A ² , 93, 97, 103A, 106, 107, [<i>Foru.</i>], modo mihi 96 ² , mihi modo (<i>tar.</i>)	
propter			
desideria		dissidentia 45, dederia 17 11 ¹	
supplicantium		supplicantum 63 ² , poscentium vel supplicantium 102	} s. d. 56
7 putabatur		putabantur 71 ^a	
acceptum		acceptam 38, acceptatum 82A	
postea legentibus			
nideretur		nideretur 64, 69, uerteretur 32, 93A	
insubidum		in subsidium <i>D. O.</i> , in subsidium (subsidium 32 ^a) vel insipidum 32, 93A, insipidum <i>L. u. sacc. XVI. R. P. X. E. P.</i> 5 ² , 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 45, 47, 50, 51, 52 ² , 51, 56, 58, 62 ² , 63, 64 ¹ , 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 106, 107, 109, 110, [<i>Acc.</i>], insipidum <i>C.</i> 71, insipidum 3, 53, insubidum 61 ^v , <i>inc.</i> 52 ¹	} i. u. 52 ² , 53, 69
addebam		addebamque 61, ayebam 8	
debere		debore 69, <i>om.</i> 11 ¹ , 65 ¹ , 96 ¹	} i. d. 50, 75, 79, 81, 110
illos		eos 64, <i>om.</i> 73 ¹	
8 Flacci		flacti 29, 35, 81, 97, flactii <i>C.</i> , flati 53, facti 79, 82, 91A, flani 19 † i. oratii uetustissimi qui dicit et semel emissum et c. 61	} i. d. dicta r. deb. 63 ¹
dicta		sapientie 51 ^v , <i>om.</i> 14 ¹ , 22 ¹	
recolere		recollere <i>L. C.</i> 51, 71, 72, 78, 93A, redolere <i>M. O. Z. X. E. P.</i> 5, 10, 13, 14 ¹ , 17 ¹ , 17 11 ¹ , 18, 19, 20, 21, 22 ¹ , 28, 30, 31, 33 ¹ , 36, 39, 41, 50, 62 ¹ , 65 ¹ , 73 ¹ , 77, 96 ¹ , 104 ¹ , 106 ¹ , 109	
qui		quid 11 ^a , 33 ^a , 47, que 78	
monet		moment 78, mouet 18 ^v , 30, 31, 35, 58, 82A	
quid		quod <i>Z.</i> 28, 64, 73 ¹ , qui 41 ¹ , quis 22, quantum 79	
periculi		periculum <i>J. u. s. XVI.</i> 73 ¹	
nox praecipitata			
possit		posset 77, <i>om.</i> 38	} p. u. p. 8
incurrere		<i>om.</i> 52 ¹	
9 respondendi		respon 17 1 ^a , respondendum 38, respondebam 52 ² , reddendi 110, <i>inc.</i> 52 ¹ , 61	
celeritatem		celebritatem 93 ¹ , claritatem 53, 69	
euctos		euctos 17 1, cātos 110, ceteros <i>P.</i>	
nideris		nideris <i>D.</i> 20, nideritis 54, indeus 11, uideretis 52	} e. u. 71
exigere		<i>om.</i> 1 ¹	
et creditis me			
impauitenda		impedenda <i>P.</i> , impedimenta 66, 93, improfitenda 102, impetenda 47 † posse 29, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 64, 67, 68, 79, 82A	
proferre		proficere 102 † non 102	
10 dictio			

3, 10	semper	super 91A	
	agrestis		
	est	<i>om.</i> 8, 15	
	quae	<i>om.</i> P	
	aut		
	sensibus	sen*** L ¹ , censibus 53	} e. s. P
	electis	<i>om.</i> 50	
		‡ non constat nel 32, 93A	} p. m. a. s. e. 66
	per	} <i>om.</i> D ¹	
	moram		
	non		
	comitur	com(m)ittitur 29, 37, 47, 53, 56, 64, 70 ^v , 72, 74, 78 ¹ , 79, 93, 93A, committitur 69, 107, comittit 11	
	aut	} u. a. 53, 69	
11	verborum		
	minime	nimie 51 ^t , <i>om.</i> 11	} p. m. e. 12, 50
	proprietas	proprietas 51 ^t	
	explicatur	explicantur 39 ^a , 61 ² , explanatur 32, 93A	} m. e. pr. 17 1 ^a
	loqui	} u. l. C	
	nobis		
	communiter	comitetur 81	
	datum est		
	solus	solum 109	
12	ornatus	ordinatus 109	} bis 71 ^a
	est	ei 3, 36, 107	
	qui	quod 28	
	discernit	destruit 78 I, dicitur 17 1 ^a , discernitur 16	
	indoctos		
	nouns	locus 37, honus 81 ^t , nouns 75, 103A	
	annus	animus 53, 98, bis 47 ^a	
	ad		
	scribendum	discribendum 69	
	relaxatur	relatur 107, relaxatur 102	
	actoribus	actoribus 6, <i>om.</i> 69	
13	mibi		
		‡ quidem 56, 70 ^v	
	nec	neque 61, non 98, mix 96 ² , <i>inc.</i> 96 ¹ , <i>om.</i> 37	
	horarum	horare Z	} m. h. 37 ^a
	momenta	mo 6 ¹	
	praestantur	praestatur 3, praeparantur 102	
	mox		
	ut	eum 96, <i>om.</i> 11	
	coepero	incepero 11, 58, 82A, <i>om.</i> 68	
	clamoribus		
	imminetur	imminet 53, imineret 106 ¹ , imminetur 78 I, imminentes 98, minuetur 110, eminentibus 78 II	
		‡ mox ut cepero 109 ^a	
	et <i>Mod. Gar.</i>	eum 98, in 29, et eum 51, et de 47, <i>om. Forn.</i>	
11	festinatione	festinantia 98, stimacione 91A	
	nimia	gemina 66	
	geritur [<i>Forn.</i>]	geritur 93 ¹ , ingeritur 35, 47, 54, 56, 61 ^t , 66, 67 ² , 80 ² , 81, <i>Acc.</i> , auge-	} g. n. P. 5
	<i>Mod.</i>	bantur 98	
	ne	nec D. Z. 11, 93A, ut 67, nel 58, 82A ² (?), ne 82A ¹	
	cautius	auctius 11	
	coepta	gesta 73 ^t , inaepta 75	} coept. caut. P. 56, 66
	pergantur	pergantur M. Z ⁶ , 28, purgantur 21 ¹	
	alter		
	uos	enim 6 <i>om.</i> 74 ^a	} alterno M. Z. 10, 14 ¹ , 28, 39 ¹
	frequentia	frequentia 29	

3, 14 inuidiosae	inuidioxe 78			
15 interpellationis	interpellationis <i>R</i> ^a , appellationis 63, 79, 91 A	}	int. inu. 3	
exaggerat alter				
miseriarum	miseria <i>P</i>			
mole				
castigat	instigat <i>E</i> ¹ , 74 ²			
alii	alter 16 [<i>Forn.</i>]			
furiosa	furiosa <i>Z</i>			
	† etiam 8			
contentionum	contentio ^s 35 ¹ , intentionum <i>M. O. Z. X. E. F.</i> 3, 5, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 29, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 50, 52 ² , 62 ¹ , 63, 65, 67, 70, 72, 73 ¹ , 74 ² , 75, 77, 91 A, 93, 96, 97, 102, 103 A, 104, 106 v, 107, 109, <i>Forn. Gar., inc. D</i> ¹ , 52 ¹ , <i>om.</i> 106 ¹	}	seditioinum intentione 6	
16 seditioe	seditioe 110, seductione 106, seditiose 20 ^a , seditiose 20 ^b , 41, seditiois 21, <i>inc. D</i> ¹ , 52 ¹ , <i>om.</i> 35 ¹			
circumdat	circumdat 16, [<i>Forn.</i>]			
inter	autem 64			
haec	haec 63, 72, <i>inc.</i> 16, <i>om.</i> 8, 97 ^a			
cur	cum 47, 66, 77,			
requiritis	queritis 20 ^a , 62, 68, requiritis 58, requiritur <i>Mod.</i>			
dictationis	dictionis 11, 22 ² , 32 ¹ , 78, dicta communis 69			
eloquium	eloquii 69, alloquium 50			
ubi	<i>om.</i> 52 ¹ , 53			
17 copiam	copia 47, 72	}	n. c. 50, 53, 54, 69, 78, 80, <i>Acc.</i>	
vix				
possimus [<i>Forn.</i>]	possimus <i>Acc.</i>	}	h. p. 93, 103 A, 110	
habere				
sermorum				
	† et 96 ² , 102			
ipsas	ipsae 64			
quoque				
noctes	noctes 64			
inexplicabilis	inexplicabilis 19			
enra	<i>om.</i> 21 ¹ , 107			
18 circumvolat	circumvolat 77, circumvolat [<i>Forn.</i>], circumvolat 69, circumvolat 80 ^a			
ne	nec 5 ¹ , non 11			
desunt <i>Mod. Gar.</i>	desit <i>R. X.</i> 3, 6, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 42, 45, 47, 50, 51, 52 ² , 56 ² , 63, 73, 77, 91 A, 93, 93 A, 110, <i>Forn.</i> , desunt 39, desunt <i>M</i> ^a , 72, desunt 102, desunt 53, desunt 5 ¹ , <i>inc.</i> 52 ¹			
alimonia	alimonia 8 ^a			
civitatibus				
quae	quaeque 66, quam 30, 32, 45, 51, 56 ² , 93, 110, <i>om.</i> 47	}	s. q. 107	
supra	super <i>D</i> ^a , 14 ² , 15, 22, 29, 38, 66, 69, 70, 72, 93			
omnia				
populi				
plus <i>Forn.</i>	plures <i>Z.</i> , populus 93 ¹ , <i>om.</i> <i>D.</i> 66, 77 ^a , <i>Acc.</i>	}	pl. r. p. <i>E.</i> 98, 105	
requirunt	requiritur 63, 67 ² , requiritur 17 II			
19 studentes ventri				
non	vero 53, aut 91 A ^a			
artibus	artibus 66			
hinc	hic 32			
est	}			
quod				<i>om.</i> <i>O</i>
cogimur				
animo				
per	}	<i>bis</i> 65 ¹	p. e. a. i. p. 93 a. i. p. e. p. 75, 79, 81 a. p. e. p. i. 171 ^a	
cunctas				certas 50
ire				<i>om.</i> 50
provincias				

3, 20 et	<i>om.</i> 91A	
inimicta	inimeta 51 ¹ , inimeta 11, emeta 110, induta 16 ^v , inimictis 93A, in emictis 32, inemeta 16 ¹ , 53, 66, 107, incerta 91A, limina [<i>Forn.</i>]	
semper		
inquirere	inquire 53, requirere 21 ¹ , 75, 96, 102	
quia	quae 91A, <i>om.</i> 32, 93A	
non	† enim 32, 93A	
sufficit agenda	† semper 56	
militibus		
imperare	imparare 6 ¹ , 51, 78, impete 91A	
nisi		
haec	haec <i>E. C.</i> 8, 16, 30, 31, 35, 63, 68, 75, 77, 78, 79, 107, [<i>Forn.</i>], h. <i>M</i> ¹	
21 indicis	indicio 8, melius 51	} a. i. n. C. i. n. a. 31
assiduitas	assiduitatis 81, auctoritas assiduitas 93A	
videatur	nidatur 29	
exigere	errigere 71	
nolite	† igitur 32, 93A	} <i>om.</i> 16
quiesco		
noxie	nosio 45, <i>post</i> nolite 15 ^a	
nos	<i>post</i> nolite 74 ¹	
amare		
declinanda	decimanda 38, dedignanda 32, 93A	
est	† enim 29, 70 ^v	
22 suasio	persuasio 8	
quae	quo 58	
plus		
habet	<i>om.</i> 13 ^a	
periculi quam		
decoris	honoris 66, 81 ^v , doctoris 29, 47, <i>caris D</i> ^a	
sed	se 16	
	illi	
me <i>Gar.</i>	<i>om.</i> <i>M. O. Z. X.</i> 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 30, 31, 33, 36, 37, 39, 41, 50, 56, 62, 63, 66, 73 ¹ , 71 ¹ , 77, 81 ² , 96 ¹ , 97 ^a , 103A, <i>Forn.</i>	} p. m. t. 15, 38 p. t. m. 52, 53, 58, 69, 73 ² , 82A, 91A, 93 p. t. nos 29, 67, 70
potius		
tali	<i>om.</i> 106 ¹	
23 <i>om.</i> 81 ¹	disceptatione	disceptatione 20 ^a , disceptatione 79, discrepatione 61 ^v (?), 80 ^v , deceptatione 50
fatigabant	† me 81 ²	
	† qui me 32, 93A	
praefectum	praefectum 47, praefectum 61	} praef. praet. s. te 35, 45, 47, 110
† al (<i>sic</i>) 58, 82A		
te	olim 32, 93A, <i>om. in sp. rac.</i> 82A ¹	} te praef. te praet. s. 63 te praef. praet. s. 11, 16, 81 ²
praetorianae	praetoriae 29, 58, 67, 70, 73 ¹ (?), 82A ¹ , <i>om. in sp. rac. O</i>	
sedis	urbis 103A, <i>om. E</i> ¹ , <i>F</i> ^a , 36, 73 ¹ , 91A, 96 ¹	
omnes	<i>om.</i> 32, 42, 93A	
noverunt	noverunt 103A, noverant 93A	
cui	enius 65, 74 ¹ (?), 104, cum <i>D</i> , quod <i>M</i> ² , <i>O. Z. X.</i> 3, 5, 6, 10, 12, 13, 17, 18 ¹ , 19, 20, 21 ² , 28, 30, 31, 33, 36, 39 ¹ , [<i>Andron. Gargi</i>] 62, 67 ¹ (?), 70 ¹ , 77, 91A, 98, 103A, 106, [<i>Forn.</i>], qui 11, quibus 63, <i>inc. M</i> ¹ , 14, 22 ¹ , <i>om.</i> 21 ¹ , 37 ^a	
dignitati	† quidem 50, 93	
occupationes	dignitate 37 ¹ , dignit*** 70 ¹ , dignitatibus 63, dignati 22, 91A, dignitatis 78, 82A	
24 publicae	occupationis 91A, occasiones 63	
velut	velut 52 ^a	

3, 24	pedisecae semper assistunt ab hae enim	pedisecae <i>similiterre multi</i> . pedisse 81 ¹ . pedissequa 33. pedisque 171 ¹ texper (?) 58, <i>bis</i> 107 ^a assistant 52, adseiscunt 91A
		hic 63, <i>om.</i> 69
		ergo 12. 21. 37
		† semper 29. 70 ^v . 74 ² . 81 ² . 102. 104 ^v . 109
	exercitiales	exercitules 73 ¹ , exercitales 91A
		† semper 97 ² } f. e. 66
	flagitantur	fragitantur 171 ^a , flagitant 35, fatigantur 107
4, 1	expensae ab hae	expressae 53. 69. 97 ^t , impensae <i>D.</i> 32. 93A
		hic 63
		† etiam 77
	victus	virtus 64 ^v
	quaeritur	quernuntur 93
	sine	si non 11. 68
	temporis consideratione	temporis vel operis 61, <i>om.</i> <i>O.</i> 66 } c. l. 37. 93
	populorum	
	hinc	hinc <i>P.</i> 8. 30. 39. 47. 64. 66
	etiam	enim 77
2	vel	non 66, nequid 81, ut 93A, <i>om.</i> 64. 78 ² } nullum 98
	solum	<i>om.</i> 64
	grave iudiciorum	genere 77, <i>om.</i> 28. 81 ¹ . 109 } i. g. 8
	pondus adiectum	abiectionem <i>P.</i>
	est	vel 63
	enim	
		† dignitati 56. 70 ^v
	ideo leges visae sunt	nise 67, in se 53. 81. 91A. 109
		† in 51. 66. 80. 81 ¹
	immensum	immense 91A ^a } pondus immensum 110
3	onus	pondus vel onus <i>O.</i> } i. o. 102
	imponere dum	{ imponendum 35. 38
	ad	<i>om.</i> <i>Z</i> ^a
	ipsam	ipsum 3. 5. 45
	honoris	
	gratia <i>Car.</i>	gratiam <i>P. D. O.</i> 11. 15. 16. 18. 20 ² . 28. 29. 35. 37. 38. 41. 47. 50. 52. 53. 56. 58. 62. 63. 66. 67. 68. 69. 70. 72. 73. 75. 77. 78. 80. 81. 82A. 96. 98. 102. 107. 110. <i>For.</i> , <i>inc.</i> 54, <i>om.</i> 20 ¹
	maluerunt	maluerunt 80 ¹ , maluerint <i>P. C.</i> 52. 53. 58. 63 ^b . 66. 67. 69. 75. 77. 101, maluerunt 73 ^v , maluit 106 ¹ , maluerit 107, <i>om.</i> 63 ^a . 98
	paene omnia pertinere	paene 69, ante honoris 37, post pertinere 66 } <i>om.</i> <i>P</i> ^a . 107
	quod	quid 11. 29 ¹ . 45. 56. 70 ² . 81 ¹ , qui 69
4	enim	etiam <i>F.</i> 104, igitur 32. 93A
	spatium	spatio 33 ^a . 35, spacia 29 ¹ . 45. 70 ² , spatium n̄ 47
	possis	possit 56, posset 8, <i>om.</i> 15. 93
	publico	
	labori	labore 171 ¹ . 58, laborari <i>O</i> (?), <i>om.</i> <i>Z</i> ^a } l. p. 20
	subripere	supponere 78 ¹ , surripere 64
	quando in unum confluit	confluit 66, influit 110, affluit 78, coit 32, coegit 93A, conflavit 52. 53. 69, post exposcit <i>D.</i>

4, 4	quicquid	quicquid 97 ^a	
5	utilitas	utilitatis 39 ^a	
	generalitatis	generalis <i>E.</i> 98, 106, 107, 109, generalitatis 39	} g. u. c. 58, u. c. g. 72
	exposcit	47	
	additius	addicimus 70 ¹ , addicimus 67 ¹ , adicimus 58 (adidicimus <i>Mod.</i>), adimus 8	
	etiam	enim 37	
		† aiebant 32, 93A	
	quod	si 69, <i>bis</i> 65 ¹ , <i>om.</i> 73 ^a	
	frequenter	<i>om.</i> 37	} q. t. 81
	quaesturae		
	vicibus		
6	ingravato	ingravatos 107, ingrato 5 ¹	
	otii		} <i>om.</i> 5 ¹
	tempus	tempore 80, 109	
	adimit	ac deinde 32, 93A ¹	
	crebra	crebra 32 ¹ , 35, 39 ^a , 91A, 102, celebra 11 ¹ (2), 30, 31	
	cogitatio	cognitio 69	
	et	ut 97 ^a , et ut 22 ¹ , 51, <i>om.</i> 109	
	velut	veluti <i>C</i>	
	mediocribus	mediocribus <i>P</i> ^a	
	fascibus	fastibus 13, 68, 107, facibus 52, 53, 69, confascibus 64, nescibus 8, <i>om.</i> 15 ¹	
	insudanti	insudatim 29, <i>inc.</i> 106 ¹	
7	illa		
	tibi	<i>om.</i> <i>O</i>	
	de aliis		
	honoribus	oneribus 56, 110, laboribus 78, hominibus 22 ² , 64 ^v	
	principes	princeps <i>C.</i> 29, 58, (<i>Mod.</i>), 67, 70, 82A, 98, 102, <i>om.</i> 37	
	videntur	videtur <i>C.</i> 171, 29, 45, 58, (<i>Mod.</i>), 67, 70, 82A, 98, 102, uideretur 103A	
	imponere		
	quae	qui 53, 72.	
	proprii	propii 98, propriis 63, populi 58	
	indices		
	nequeunt	nequeverunt 29, 70 ¹ , 80 ² , nequiverunt 58, 67, 80 ¹ , nequiverint 82A, <i>Mod.</i>	
8	explicare	explanare 50	
	haec	hoc 78, 79, 96, hic 29	
	autem	vero 11, 35, 47, 56, 81, 91A, 110	
	facis	fatis 98, facies 29, 58, (<i>Mod.</i>), 82A ¹ , facilis 52 ² , <i>inc.</i> 67 ¹	
	nulla	nulli 56, illa 30, nullia 17 ^a	
	vendendo	videndo <i>L</i> ¹ , 52 ^a	
	sed	si 66	
	exemplo	exere (<i>sic</i>) 32	
	proprii	propii 98	
	genitoris		
	ab [<i>Forn.</i>]	a <i>E. F. C.</i> 6, 8, 10 ^b , 19, 22, 29, 32, 39 ^b , 45, 47, 50, 51, 52, 51, 56, 58, 62, 63, 64, 65, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82A, 91A, 93A, 96, 98, 102, 104, 106, 107, 110, <i>Acc.</i> , ab a 35, <i>inc.</i> 18 ^a , <i>om.</i> 75, 96	} asperantibus 66
	sperantibus	spautibus 35, spirantibus 65 ¹ , sperantibus 68, sperantium 53 ² , ****rantibus 16, imperantibus [<i>Forn.</i>]	
9	accipis	accipit 98, <i>om.</i> 28	
	solos	solas 91A ^a	} s. l. a. 102
		† spei 16, 51 ^v , 56, 61, 73 ² , 78, 80, 81 ² , <i>Acc.</i> , <i>om.</i> [<i>Forn.</i>] <i>Mod.</i> <i>Gar.</i>	
	labores	honores 32	} solos ipse labores decerpere dinoscere 93
		† et 66, 81	
	sic		
	petentibus	penitentibus 35, patentibus 6 ¹ , potentibus 65	} pr. pet 47, 110
	praestando	petendo 41, patrando 98, <i>bis</i> <i>O</i>	
	gratis	† ut 21 ² , 37, 79	

4, 9 sub	ut 12 ² , <i>inc.</i> 12 ¹			
continentiae	concurrētie 29			
10	munere	minime 38, munera 69		
	cuncta			
	mercaris	mercaris 12. 21. 37, mīncaris 56 ^t , mereris 102, meritaris 11		
	regum			
		† consilia 47 ² , 80 ² , 110		
	quin	cum 110, quando <i>Z.</i> 53 ¹ , 58, quandoque 53 ² , 97 ^b , quoniam 64, 81 ^t , <i>inc.</i> 52 ¹ , 97 ^a		
	etiam	<i>om.</i> 97		
	gloriosa	gloriosa 64, magna <i>E^t</i> , 98 ^b , 106, multa 98 ^a , pretiosa } coll. progloriosa 32.		
	<i>om.</i> 78 ^a	81, <i>om.</i> <i>D</i>	93A	
	colloquia			
pro	per 45, <i>om.</i> 47 } m. pr. 45			
magna	bona 8			
dici	dei <i>C.</i> 11, 35, 110, dici 66, die 47, diei 93, dierum 80 } parte diei 8 ² , 50, dei			
parte	patre 35 ¹ , <i>om.</i> 68	parte diei 8 ¹		
in	<i>om.</i> 52 ¹			
11	bonum			
	publicum	publicum 109 } t. p. <i>R. P.</i> 42, 71		
	te			
occupare	occupatum 81, occupante 91A			
noverunt	noverint 110, noverant 52, noveris 91A, noluerunt 11 } o. te n. 72,			
	† uerum hoc magis tibi ad subfragium 102 ^a	te n. o. 32.		
		93A		
ut				
fastidium	fastidiosum 56 } s. f. 32, 93A			
12	sit			
	otiosus	otiosius 66, otiosos 64		
	expectare	spectare 91A, 107, expectatione 58, (<i>Mod.</i>), 67, 82A ¹		
	quae			
	tu <i>Form.</i>	tuo 58, (<i>Mod.</i>), 82A ² , tu ² 67, <i>om.</i> <i>O.</i> 63, <i>Acc.</i>		
	confinito			
	labore	<i>om.</i> 96 ¹ } l. c. 56		
	<i>om.</i> 13 ¹	cognosceris	cognoscens 65, cognoscis 69, dignosceris 66, nosceris 8, 72	
	sustinere	expectare 65 ¹		
	uerum	unde <i>O.</i> 11, 63, 82A ^v , ut 32, 93A, <i>om.</i> 78		
	hoc	hacc 72, 74, } h. t. m. <i>P.</i> 11, 16, 25 (2), 28, } u. h. ad s. l. m. pot. tibi (tibi		
	magis	93A } 32, 33, 35, 56, 63, 66, 81, } pot. 72) pr. <i>F.</i> 72		
tibi	91A, 93A, 102, 110 } t. h. m. <i>D</i>			
ad	<i>om.</i> 52 ¹			
subfragium				
laudis	<i>om.</i> <i>Pa</i> } l. s. <i>C'</i>			
potest	potes 64			
proficere	prospicere 713, 81, pros ^{****} 18 ^a			
13 si inter				
tanta	} talia et talia 20 ^a			
et	} talia et tanta 20 ^b , 101			
talia				
uolueris	nolueris 8, 45, 53, 66, nolueris 29, uolueris <i>Z^a</i> } l. u. 50			
legenda	perlegenda 79			
preferre	proficere 64 ^v , 102			
deinde	denique 93			
quod <i>Var.</i>	quidem 11, 25, 47, 56, 74 ² , 75, 81, 82A ^v , quos 61, qui <i>Form.</i> , <i>om.</i> 8, 79, 91A } u. r. 47, 110			
	† ad 107, † ti 28 ^a			
rudes	uides 50, 64 ² , 66, respondes 53 } u. r. 47, 110			
viros	uides 78 ^a			
et	<i>om.</i> <i>P. C.</i> 51, 56 ² , 66, 68, 75, 77, 79, 82A ¹ , 93			
14 ad	in 93			
rem				

4, 14	publicam	publica 32	
	conscia	conscia 96, conitia 38, conscientia 47 ¹ , 53, 107, cum scientiae C	
	facundia	facundia 36, facundiam 56 ¹ ‡ minus 37 ²	
	praeparatos	‡ is 37	
	labor	lifer 71 ¹ , om. 51 ¹	
	tuus		
	sine	si non 11	
	aliqua	a 76 ¹ , ulla 29, 58. (<i>Mod.</i>) 67, 82A, om. 32, 93A	
	offensione	offensine 33, offentione 6, 53, 96, defensione 82A, ostentatione 32, 93A	} <i>o. a.</i> 107
	poterit	poteris 51, postuerit 47 ¹ , potuerit 47 ² , om. D ³	
15	edocere	et docere 5	
	et	ut 8, 58 ¹ , <i>inc.</i> 97 ^a , om. 65 ¹	
	usum	usu 45, uersum 8	
	quem	quoque 110, quom 47	
	tu	in 35, om. C. 11, 15, 22, 30, 31, 38, 63 ¹ , 72, 96, <i>Acc.</i> , post altercantium 25, post pericula 107 om. 91A	
	inter	om. 91A	
	altercantium	artecantium 96, alterantium 47, 53, anteraucium 64	
	pericula		
	iactatus	iactus 58. (<i>Mod.</i>) 67, 70 ¹ , 82A ¹ , iactanter 32, 93A	
	exeres illos qui		
	sunt	om. 32	} <i>in minore litura D^b,</i>
16	in	om. 17	
	tranquillitate		
	positi		
	contingit	contigit <i>M. O. Z. X.</i> 5, 10, 13, 11, 17, 18, 19, 20, 28, 30, 33, 38, 39 ^b , 41, 47 ^b , 50, 54, 72, 71, 75, continget <i>F²</i> , 12, 21, 32, 65 ² , 79, 107, contigerit 71, contingat 8, con 47 ^a	} fac. ad. cont 8
	felicis	facilius <i>E. S.</i> 68 ¹ , 96 ² , 101, 106 ¹	
	adipisci	adepisti 56, adipici 53	
	proinde	perinde 51 ^a	
	quod	quid 16, 82A ^v , 91A. <i>Forn.</i> , quidem 75	
	salua		
	fide	om. 66 ‡ si 93A	
	qua	quae 47	
	frueris	frueris 11, 96, 102, fueris 29, fructus 51 ¹ ‡ fruimur quibus nunquam carere possumus ut creatore utamur non creatoris 53	
17	dissimulare	dissimulare 3, 64, dissimile (<i>sic</i>) 102	
	non	om. 17, 71 ^b , 91A	
	poteris tanta regum		
	beneficia	beneficentia 45, benivolentia 105	
	si	‡ non 71 ²	
	pateris	poteris 41	
	ignorari	ignorare <i>H.</i> 42, 71, 71 ¹ , 80 ² , 93A ‡ quae 104 ^b , ‡ uacat 61	
	frustra	frustra 18 ^a , 96	
	maluisti	maluisti 17 11 ¹ , meruisti 93 ‡ ea 56	
18	benigna festinatione		
	concedi	contendi 25	
	noli		
	quaesumus	qs <i>L. D. M. O. Z. E.</i> 3, 5, 10, 13, 11, 17, 18, 19, 20, 22, 25, 28, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 39, 12, 52, 58, 65 ¹ , 72, 73 ¹ , 82A ^v , 91A, 96, 107, 110, quaeso 8, 28, 15, 47, 61, 75, 79, 81 ¹ , 82A ¹ , 101, 106, quesimus C, quaesumus quasi 56, 70 ^v , 80, <i>Acc.</i> , quiesco quasi 51	
	in	<i>bis</i> 53	

4, 18 obscenrum	obrutum 66
silentii	silentium 22, 33 ^a , 51, 56, 102
renocare	enocare 98, 106 ^t
quī	quid 33 ^a , 65 ² , que 82A
te	om. 58, 67, 82A ^t
19 dicente	ducente 41, 91A, 96 ² , 110, difescente 32, 93A, decenter 58, (<i>Mod.</i>), 67, 82A ^t , dicentes 11, dicentem 64
meruerunt	munuerunt <i>L</i> ^a , iuerunt 25 ‡ et 91A
illustres	illestres 109, illustrium 79
dignitates	magnitudines <i>O</i> ‡ suscipere 72 ^a
accipere	accipe 69, 109
tu	tum 65, cum 64, 97
enim	
illos	
assumpsisti	} ass. ill. 79, 81, 104, 109, ass. eos 107
vera	ueras 93A, cum 15, est in 38, om. 106 ^t
laude	laudem 38, laudes 93A
20 describere	discribere 102, de te scribere 104
et	*t <i>D</i> ^a
quodammodo	quodam 8
historico	(hi) (<i>cel y</i>) storiaco <i>F</i> , 37 ^t , 58, 63, 61, 66, 79, 82A, 96 ² , 101, 109, istoriarum <i>O</i> , ystoriatico 102, ystoriarum 11, hystorico 93, hystorio 174, ystoria 81 ^t
colore	calore <i>O</i> , labore 41
depingere	
quos	quod 53, 107, quo 109, nunc 32, 93A
si	sic 66
celebrandos	celebrandas 96 ^t
posteris	poteris <i>P</i> ^a , 68, posceris 8
21 tradas	tradis <i>Z</i> ^a
abstulisti	abstulit 77, abstulisti 66, abstulistis 18 ^t (?)
consuetudine	consuetudini 79, consuetudinem <i>D</i> , 174, 29, 54 ^t , 80, 110, consuetudine 33, more <i>F</i>
maiorum	malorum 3, 28
momentibus	momentibus 74 ² , 77, momentibus 69, inc. 74 ^t
decenter	recenter 68 ‡ in 8
interitum	incumbere 78
deinde	
mores	
22 prayos	} p. m. <i>D</i> , 75, 79
regis [<i>Forn.</i>]	egis 109, regum 107, corrigis 89, <i>Acc.</i> , corregis 64, recorrigis 51 ^v
auctoritate	
recorrigis	corrigis <i>D</i> , 42 ^t , 70 ^v , 79, 81 ² , corrigens 78, recoligens 73 ^v , recolligis 15, recorrigens 65 ² , 105 ^v , recogis 38, rechorigis 96 ² , recūris 81 ^v , rectoris <i>M. O. Z. X. C.</i> 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 30, 31, 33, 35, 36, 37 ^t , 39, 41, 45, 50, 51, 52, 53 ² , 54, 58, 62, 63, 61, 65 ^t , 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74 ^t , 75, 77, 80, 82A, 91A, 93, 96 ^t (?), 97 ^t , 103A, 105, 106 ^v , 109 ² , <i>Acc.</i> , recorrigis rectoris 56, recorriges erectoris (<i>sic</i>) 110, corrigis rectoris 29, recorrigens rectoris 65 ² , recolligens rectoris 47, maioris rectoris 53 ^t , inc. 37 ²
excedentis	excedendis 31, accedentis 82A ^t , <i>Mod.</i> , accedentes 58
audaciam	audenciam 71 ^a , audacia 64 ^t , <i>post</i> auctoritate 8
frangis	
timorem	timorem 65 ^t
legibus	legentibus 65
reddis	
23 et adhuc	
dubitas	debitas 91A ^a
edere	edem 53 ^t , eadem (?) 53 ^t , reilde edere 47 ^a
quod	quae 8, 41, quoniam de 53, qui 17 11 ^t , 79

4, 23	tantis utilitatibus probas posse congruere celas etiam	subtilitatibus 63 } tantibus <i>O</i> { { po. pr. 11 ^a congrue 8 † ista 91A ^a
24	ut ita dixerim speculum mentis tuae ubi te omnis aetas ventura possit inspicere	<i>om.</i> 25 <i>om.</i> 66, 98 dixeram <i>R</i> ¹ , disserim 106, discriminus 81 ² sue 21 ut 18 ^v , 38, 74 ¹ , nisi 53 <i>om.</i> 53 omine 68 <i>om.</i> 110 poscit 6 respicere 8 † non 8
25	contingit enim dissimilem filium plurimamque generari oratio dispar moribus vix potest	contingit <i>J. O. Z. X.</i> 3, 5 ¹ , 6, 10, 12, 13, 17, 18, 19, 20, 21, 28, 33, 36, 39, 50, 52, 56, 65, 74, 77, 91A, 93, 102 etenim 29, 58, 67, 70, 82A, etiam <i>Z</i> ^a , 68 † fratri 8 dissilem 72 pl. d. f. g. 93 pl. f. d. g. 56 plurimumque 66 } pl. d. g. f. 37, 97, 103A † posse 71 } d. pl. g. f. 12, 19, 21 generare 35, 72 ¹ } d. f. g. pl. 102 † sed 11, 15, 16, 22 ² , 25, 29, 35, 38, 47, 51, 56, 63, 65, 67, 74 ² , 75, 80 ² , 81, 82A ² , 91A, 97 ^b , 110, [<i>Foru.</i>], † qui 77, † at 8 omnino <i>F.</i> 3, 8, 16, 22 ² , 25, 29, 35, 36, 45, 51 ^v , 53, 56, 65, 66, 67, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 79, 80, 81, 96 ² , 97 ^b , 101, 105, [<i>Foru.</i>], omnino 110, officio 98, nero 106 ² , <i>inc.</i> 22 ¹ , 96 ¹ , 97 ^a , 106 ¹ , <i>om.</i> 11 omnibus 11, in omnibus 91A † * * * 96 poterit <i>P. D.</i> 73 ² , 93A † dictio 104 ² , <i>F.</i> , † iuvenis 66
26	inveniri est ergo ista valde certior arbitrii proles nam quod de areano pectoris <i>Mod. Gar.</i>	invenire 110 ^a enim <i>F.</i> , go 93 ita 29, 53, <i>om.</i> 32, 93A } e. n. 12, 13, 18, 19, rectior 54 } 21, 25 ^a , 39, 50 } n. e. i. pr. a. 37 arbitrii 12 prolis <i>P. D. Z</i> ¹ , 28, probes 47 quoque 93 } quidem 53 ¹ , <i>inc.</i> 53 ² <i>om.</i> 79 } arithano 25, arthano 64 pectore 16, 56, 68, 91A, <i>Foru.</i> , peccatoris 35, poteris 8
27	gignitur anctoris sui posteritas veracius aestimatur [<i>Foru.</i>] <i>Gar.</i>	gignitur 58, gignit 53, trahitur 50 † ab 79 anctores 47 ¹ , actoris 28, 65 ^a , <i>om.</i> 63 sue 58 posteris 79 nerius 58, 64 ¹ , <i>om. E.</i> 70 ¹ (?) 73 ¹ , 96, <i>bis</i> 91A aestimabitur 73 ² , aestimat <i>Acc.</i>

4, 27	dixisti etiam ad commendationem	dixisti 81, dixi 17 l. 25, dixistis 53, 91 A, dixistii 47 ¹ enim 18 ¹ (?), 19, 39, 50, 56, <i>om.</i> 91 A commendandum 33 ^a (?)
28	universitatis frequenter regibus ac regibus laudes duodecim libris gotthorum historiam	om. 67, 70 ¹ , universitatis (<i>om.</i> frequenter) 29, 58, (universitate, frequentem 104 } om. frequenter, <i>Mod.</i>), 70 ² , 82 A regibus 32, 93 A., regnis 52, 58 et <i>R.</i> 14, 36, 42, 53, 58, 66, 78, 82 A regibus 81, regnibus 19 ¹ , regnis 32, regni 93 A, rebus 69 } regibus ac regnis <i>P. D.</i> laudem <i>O.</i> , laudis 82 A libros <i>Ev.</i> , <i>Cv.</i> 45, 47, 63, 68, 80, 91 A, 110 lotorum 109, colorum 81, gothorum 91 A (h)istorias <i>Ev.</i> , <i>P.</i> 96, 104, 109, ystoriarum <i>Cv.</i> , <i>Ev.</i> 45, 47, 80 ² , 91 A, 106, 110, ystoria 8
29	delloratis prosperitatibus condidisti eum tibi in illis fuerit	de floridis 93 condidistis 67 ¹ fuerat 6, <i>om.</i> 8 } om. 21 ¹ , 35 } † iam 96 ² } t. in ill. <i>D.</i> 66
	secundus eventus quid	incurdus 70 ^v , fecundus 65, secundus id est prosper 53 euctus <i>L. R. P. D.</i> 71 ^a , 78, aduentus 25 † sed <i>M^b.</i> <i>Z.</i> 5, 8, 28, 29, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 63, 67, 70, 73 ² , 75, 82 A, 107, <i>inc. M^a</i> qui <i>M.</i> 17 l. 66, qid <i>O.</i> , quod 68, <i>inc. M^a</i> † autem 32, 93 A
30	ambigis et haec publico dare qui iam cognosceris dicendi tyrocinia posuisse victus	ambigis 35, amdigis <i>O.</i> set <i>M^a.</i> <i>O.</i> , sed 30, 31, 66, ex 45, 47, 110 (?), <i>om.</i> <i>M^b.</i> <i>Z.</i> <i>C.</i> 5, 8, 14 ² , 15, 28, 29, 38, 51, 54, 56, 58, 62 ² , 63, 67, 68, 69, 70, 72, 75, 77, 82 A, 98, 102, 105 hoc <i>E.</i> 8, 16, 29, 45, 58, (<i>Mod.</i>), 63, 69, 79, 82 A, 102, 104, 107, 109, 110, adhuc <i>F.</i> hic 64, 93, <i>om.</i> 98 publica 25, publice 98 } poter 58, 82 A ¹ (<i>sic uterque</i>), posse <i>Mod.</i> , <i>om.</i> 67, 70 ¹ quod <i>F.</i> 58, 67, 70 ¹ , 82 A, quia 110 <i>om.</i> 98 cognoscis 11, 63, cognoscere 47 } dicendo 8 } d. e. 77 tyrocinia 109, tyronia 53, 69, tyrocinia 61, tyrocinia 17 l, tyrocinia 81, nonas milicias 8 ^v , 96 ^v † post 22 ² , 35, 47, 74 ² , 80 ² , 91 A, 97 ^b potuisse <i>P. E¹.</i> 18 ¹ , 98, 102, 109, petuisse 110, postposuisse 11, 16 ^b , 25, 51 ^v , postprofuisse 16 ^a , praeposuisse 106 ² , possedisse 56, dimisisse 104 ^b , <i>inc.</i> 104 ^a , 106 ¹
31	sum fateor in verecundiam meam nec obstistere tantis prudentibus potui eum	enim <i>D.</i> 32, 93 A, <i>om.</i> 37, 64 <i>om.</i> <i>E. C.</i> 32, 93 A, 98, 102, 104, 106 ^t , 107, 110 verecundiam 79, 97, verecundia 64 ¹ , 81 ¹ mea 64 ¹ , 81 ¹ , mei nominis <i>F.</i> 96 ^v neque 64 obstistere 29, obstare 8, <i>post</i> tantis 75 † in 32, 93 A prudentibus 20, precibus 16, 25, 35 ^t , 47, 63, 67 ^v , 68 ² , 91 A, 97 ^v , 110, <i>Forn.</i> , principibus 70 ^v <i>om.</i> 102 <i>om.</i> <i>M²</i>
		probas tantis utilitati- bus posse con- gruere qui iam dicendi tyrocinia reliquisti <i>F.</i> } <i>po. t. pr.</i> 50, 81

4, 31 me	<i>om.</i> <i>M.</i> 19		
32 viderem	viderim 25, <i>om.</i> <i>M</i> ² } n. m. 50		
	† et 110		
ex affectione			
culpari	culpae 36 ¹ , turbari 73 ¹		
umme ignoscite			
legentes	legentes 17 1 ^a , legentes 63		
et	ut 72, <i>om.</i> 35 ¹ , 56		
si qua			
est	sunt <i>E</i>		
incauta	intacta 10 ^a , intanta 8, incauta 81 ¹ , incauta 81 ²		
praesumptio	praescriptio <i>E</i>		
	† no michi sed (sed <i>add.</i> m. 2) 81		
33 suadentibus			
	† et 58, 82A ¹		
potius	<i>om.</i> 22 ¹		
imputate	imputare <i>L. O.</i> 42, 61, 68, 79, 80, 109, imputetis 25		
quia			
mea	me 97 ^a , nostra 110, <i>om.</i> 35 ¹ } i. m. <i>D</i>		
iudicia	† etiam 11, 16, 25, 35, 45, 47, 51, 56, 63, 61, 65, 80 ² , 81 ² , 91A, 110, † et <i>O</i>		
cum			
illo	illis 71, <i>om.</i> 31 ^a } utuntur { n. f. e. i. 50, 66		
	† etiam 79 } illo 69 } e. n. i. f. (<i>sic</i>) 52, 53		
videntur	viderentur 53, 106 ¹ }		
facere			
qui			
34 me	<i>om.</i> 107		
decreverit	decrevit 66, decreuerint <i>M</i> ^a , 13, decreuerunt 71, viderit 17, 110		
accusare	accusare <i>P.</i> , <i>om.</i> 107		
et	est 103A.		
ideo			
quod	quid 61, qui <i>O.</i> , que 25, <i>om.</i> 28 ^a , 37 ¹		
in			
quaesturae	praefecturae <i>D</i> ¹		
	† et 37		
magisterii	magisteriis 29, 33 ² (2), 58, (<i>Mod.</i>) 67, 70 ¹ , 81, 82A ¹ , 96 ² , 102, 106 ^a , magisterio 16,		
	25, 29, 35, 45, 47, 56, 63, 70 ² , 73 ² , 74 ¹ , 80 ² , 91A, 97 ^a , 110		
	† est 11, † aperit intencionem 61		
ae	atque <i>P. D.</i> 32, et 37		
	† in <i>D</i> } <i>om.</i> 39 ^a		
praefecturae	questurae <i>D</i> ¹ , praesecturae 32 }		
dignitatibus	dignitate 25, 47, 56, 73 ² , 91A, 110, dignitatis 11		
	† et 37		
35 a me			
dictatum	dicatum <i>D.</i> , dictato 37 ² , dictum 21 ¹ , dicta sunt 25, dictavit 19, dictantur 17 1 ^a ,		
	dictatam 103A ²		
	† est <i>Z</i>		
in			
diversis	<i>om.</i> <i>O</i>		
	† ac 61, 66, 81		
publicis	<i>om.</i> 53		
actibus			
potui	potui <i>L</i> ¹ , <i>ante</i> in 29, 58, 67, 70, 82A		
reperire	† hoc 56, 58, 67, 82A, † haec 52, 53		
bis			
sema	sema 12 } luseria 53		
librorum	librorum 8, laborum 51 ^b , <i>ante</i> bis 58 } o. l. 72, compilatione } <i>om.</i> 22 ¹ , 51 ^a		
5, 1 ordinatione	ordinationem 17 } c. 64v, 66, 81v		
composni	composuit 17 1 ^a , disposui 74, 107		

5, 1 ut	si 47. 110
quamquam	<i>om. E¹</i>
diversitate	<i>bis</i> 78 ^a , <i>om.</i> 58. 82A ¹ . (<i>Mod.</i>)
causarum	legentes 20 ^a , legeretis 53, nelgentis 35, legentibus 65. 93. 96
legentis	
intento	
conicitur	conaretur 110, conicitur 98, comitteret 53, excitetur 58. 82A. (<i>Mod.</i>)
2 efficacius	efficacitix <i>D¹</i> , efficacitio <i>D²</i> , efficaciter 25
tamen	eum 29. 93, <i>om.</i> 20 ¹
rapiatur	rapiantur 35 ^a , 106 ¹ , rapitur 66
animus	aueris 32. 93A ¹ , <i>om.</i> 65 ¹
eum	dum <i>E.</i> 74 ² , 98. 102. 104. 106. 107. 109
tendit	cedit 64, intendit 78. 80 ¹ . [<i>Forn.</i>]
ad	
terminum	trinium 97 ¹
illud autem	
sustinere	sustine 72, <i>post</i> passi 98
alios	illos 68, <i>om.</i> 63. 91A ^a
3 passi	passoi 17 1 ^a , pati 51, <i>om. L¹</i> } n. p. <i>P. D.</i> 32. 37. 93A
non	<i>om.</i> 36
sumus	possumus 35 ^a , 51. 72, sunt 98 ^a
quod	quos 35, qui 67
nos	non 33
frequenter	
incurrimus	incurribus <i>L¹</i> , 41, incurri* <i>s</i> <i>R¹</i> , ut currimus 35, mercurians 30
in honoribus	
dandis	claudis 47
impolitas	in (<i>vel m</i>) postas <i>M^b</i> , <i>O. Z. X.</i> 3. 5. 6. 10. 12. 14. 17. 18. 19. 20. 21. 22 ¹ . 33. 36. 37. 39. 41. 72. 73 ^t . 74 ¹ . 77. 93. 103A. 106 ^t , imposcas 50 ¹ , in (<i>vel m</i>) positas <i>M^a</i> , <i>E^v</i> , <i>E.</i> 50 ² , 52. 53. 62 ¹ , 82A ² , 96 ² , 102. 104. 106 ^v , in (<i>vel m</i>) posteras <i>E²</i> , 16. 28. 29. 30. 31. 35. 38. 50 ^v , 58. (<i>Mod.</i>), 62 ¹ , 67. 70. 74 ² , 75. 82A ¹ , 96 ¹ , 97 ^t , 98. 107, in posteras al. impolitas 81 ^t , ut posteras 15, imposteritas 8, in (<i>vel m</i>) posteris <i>E¹</i> , 109. 110, impost* <i>s</i> 13, praeposteras 63. 64. 81 ^v , in praeposteras 11. 22 ² , 25. 45. 47. 51 ^t , 56. 73 ^v , 79. 91A. 97 ^v , 105 ^t , per impolitas <i>C</i> , incompositas <i>P. D.</i> 32. 73 ^v , 93A, <i>om.</i> 80 ²
et	<i>om.</i> 81
4 praecipites	praecipitatas 82A ²
dictiones	dictationes <i>F²</i> , 105 ^v , 107, condiciones 29, dictaturas 74 ²
quae	qui 52
sic	si 21 ^a
	‡ ut 77
poscuntur	
ad	in 68
subitum	subditum 52. 71 ^v , 82A ¹ , 91A
ut	quod 45, que 104, <i>om.</i> 105 ¹
vix	<i>om.</i> 67 ^a
vel	ille 78, <i>om.</i> 25. 47. 63. 105. 106. 110
scribi	
posse	possiat 11, <i>om.</i> 70 ^a , <i>inc.</i> 91A ^a
videantur <i>Mod.</i>	uideantur 15. 38, putentur 35. 73 ^v , 74 ² , 91A ^b , 110, putantur 47, meditatione 105 ¹ , putentur meditatione 105 ² , nel uideantur putentur 16, putentur nel uideantur <i>Forn.</i>
<i>Utr.</i>	
5 enectarum	cinictatum 77, emetorum 47
itaque	idque 107, utique 93A, quidem 66
dignitatum	
	‡ in 74 ²
sexto	
et	
septimo	iiii <i>O.</i> 11. 16. 63, nono 25. 47. 91A
libris	libri 47, libros 68, libro 75
	} quinto et sexto 64

p. s. n. 37
s. n. p. 71
in litura minore *D^b*,
inc. D^a

5, 5	‡ et 28
formulas	formas 51
comprehendi	comprendi 77
ut	ubi 105 ^v , <i>om.</i> 25 ^a
et	<i>om.</i> 52 ¹ } cuius 61, <i>om.</i> 81 ¹
mihī	<i>om.</i> 105 ¹ }
6 quamvis	quamvis 35 } q. m. 13, 18 ¹ , 19, 93, 97, 103A
	‡ in 61
sero	sero 73, scri 16 ^b , seriem nel sero (serio 93A) 32, 93A, sero nel 79, secundo 69, <i>bis</i> 15
prospicerem	prospicere 47, 110, proficerem 5, 78, 79, prospicerem 67, conspicerem 75
et	in 103A, <i>om.</i> 52, 53 } consequentibus 68, 81 ¹ , 98
sequentibus	frequentibus 93 }
in	
augusto	augusto 21, 58, 105
tempore	tempori 91A
subvenirem	subvenire 64
ita	
quae	quaeque 64, 66, 69, 96 ²
7 dixi	dix 8, <i>post</i> praeteritis 81
	‡ de praesentis 6 ^a
de	
praeteritis	praesentibus 45, 47, 81, 91A, 106 ² , 110, <i>inc.</i> 78 ¹ , 106 ¹
	‡ ad sextum et septimum C ¹
conveniunt	convenienter <i>M^b, O. Z. A. C. E. P.</i> 3, 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19 ² , 20, 21, 22, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 50, 52, 53, 56, 58, 62, 63, 65, 67, 68, 70, 73, 74 ² , 77, 79, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 103A, 104, 106, 107, 109, 110, [<i>Form.</i>], <i>conveniunt M^a</i> , <i>convenient</i> 93A, 102, <i>conveniret</i> 61, <i>om.</i> 19 ¹ , <i>post</i> futuris 110, <i>post</i> dixi 81
et	in 66, esse 93
	‡ de 25, 28, 35, 47, 50, 52, 53, 62, 69, 91A, 110
futuris quia	
non	nisi 53
de	dicti 73 ^v
personis	praeteritis <i>O.</i> 14, 16, 25, 45, 47, 63(?), 79, 81, 91A, 105 ² , 106 ^{1,2} , 110, <i>pars</i> 73 ^v , <i>inc.</i> 106 ¹
sed	
	‡ de personis 15
de	<i>om.</i> R ¹
ipsis	ipsis 11, 15, 22, 30, 31, 35, 38, <i>hiis</i> 105 ²
	‡ personis nel 11, 16, 25, 47, 63, 81, 105 ² , 110, ‡ quoque personis nel 61, 79, ‡ persis personis nel [<i>sic</i>] 91A
locis quae	
8 apta	acta <i>C.</i> 31, 35, 45, 47, 66, 93A, 97 ^v , 98, 105, 107 } <i>in libris minore D^b, inc. D^a</i>
videbantur	sunt 78 ^a , videantur 20 ^a
expliui	explui 47, exemplificavi 97 ^v
librorum	libri 71 ^b , laborum 8, arborum 81 ¹
vero	non 35
titulum	tituli 61 ² , indicem 63, <i>om.</i> 66
operis	<i>om.</i> D
indicem	indicem 8, 29, 35, 45, 51, 66, 97, radicem 65 } i. o. 63
causarum	terrarum 53
praeconeium	
	‡ atque 15, 38, ‡ aut 14 ²
9 totius	
orationis	cononis 53 ¹ , 69, cohortis 53 ²
brevissimam	brevissima 66, benignissimam 95
vocem	noce 66
variarum	uararum <i>P.</i> uariatum 32, uariorum 35 ¹ , 66, 70 ¹ , 96 ² , causarum 105 ¹ , causarum uariarum 105 ²
nomine	nomina 65, uacat 81 ¹ , <i>inc.</i> 62 ¹ , <i>om.</i> L. B. 12

5, 9	praenotavi	pernotavi 77	
	quia		
	necesse	nitere 58 (?), nocere 109, necōē (?) 47	
	nobis	om. 43, 50, 65	} f. n. O. X. E. F. 6, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 30, 33, 36, 37, 39, 41, 47, 51, 56, 63, 66, 68, 72, 73, 74, 75, 77, 81, 91 A.
10	fuūt		
	stilum	post unum 50, 56, 102	} st. f. S 93, 96, 98, 102, 103 A, 104, 106, 107, 109, 110
	non	in 18 ^v , 71, non in 17, 20, 41, om. 58, 82 A ¹	
	unum	om. F. 35 ^a , 37	} om. 67 ¹
	sumere	assumere 8	
	quī	quia 31	
	personas	personis 47, partes O. 11, 63, 93 A ²	
	varias		
	suscipimus <i>Forn.</i>	sucipimus 78, suscipimus <i>Acc.</i> 80, 91 A, cepimus 102, 109	
	ammonere	admonere 25 ^a , 35, ammonere 58, amonere 82 A, <i>Mod.</i>	
	aliter	alter 98	
	enim	autem 75, om. 10 ^a , 96	
11	multa	<i>bis</i> 53	
	lectione	delectatione 71, iectioe 32, electione 103 A	
	satiatis	sagmatis 105 ² , saciatius 16, smatis 8, 109 ¹ , faciatis 103 A	
	aliter	om. 106 ¹	
	mediocri	mediocriter 25, mediocris 52 ^a ‡ suspensione 38 ^a	
	gustatione	gustione 5 ¹	
	suspensis	‡ in 10 ^a	
	aliter	alter 102, om. D. 56	
	a	om. D. 102	
	litterarum	literarii <i>Mod.</i> (<i>non</i> 58)	
	sapere	sopere 66	
12	ieiunis	ieiuniis 52 ¹ , 56 ¹ , 78, 110, ieiunus 35, 17, ieiunas Z ¹ , yemis 11	
	persuasionis	persuasionis 16, 106	
	causa	cum 32	} colloquendum 45
	loquendum	om. 31 ^a	
	est	loquimur 11, 16, 35, 47, 63, 74 ² , 81 ¹ , 91 A, 110, [<i>Forn.</i>]	
	ut	om. 68 ^a , 98	
	interdum		} om. 11, 22
	genus	conueniens 32, 93 A ^v (<i>quanti cadem</i>)	
	sit	sic 103 A	
	peritiae	peritiae C, peritiae Z ¹ } P ¹ s. 81	
	vitare	evitare 30, 35, 52, 53, 69, <i>post</i> placeat 15, 38	
	quod	quid 17 H, 41, quae 98	
13	dictis	datis 68 ¹ , dictis 64	
	placeat	placet 42, 71, 78, placeant 98	
	proinde		
	maiorum	malorum 82	} pr. pulchra m. 25, 37, 56 pulchr. pr. m. 91 A
	pulchra	‡ culpa 66 om. 22	
	definitio		} def. (<i>vel</i> diff) initione M. O. Z. X. E. F. C. 3, 5, 6, 8, 10, 13, 11, 15, 18, 19, 20, 22 ¹ , 25, 28, 29, 30, 31, 32 ¹ , 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 47, 50, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 62, 67, 70, 73, 74 ² , 77, 82 A, 93, 93 A, 96, 97, 102, 103 A, 104, 106, 107, 109, 110, <i>Forn.</i> , diffinitionem 171.
	est	cum 45 ² , <i>inc.</i> 45 ¹	
	sic	ita 37 ‡ ut F ¹	
	apte	aptes M. Z. 5, 8, 28, 31, 35, 58, (<i>Mod.</i>), 62 ¹ , 67, 82 A ¹ , 97, apte 13 ¹ , aptem O. X. 3, 10, 11, 15, 17, 18, 19, 20, 32, 33 ¹ , 36, 38, 39, apta 96 ² , 103 A ¹ , aptum est 50, aperte 13 ² , 63, 110, optam 93, ape est 6 ^a , opus est 6 ¹	
	dicere		
	ut	quod P	

5, 13	audientibus			
11	possis	possit 6. 11. 17 I. 29. 53. 56. 67. 75. 82 A ² , possint 66, possim 19. 93, personis <i>E</i> ³ . <i>F</i> ³ . 74 ² . 96 ¹ . 109, <i>om.</i> 47. 102	} c. n. p. (<i>om.</i> 17) a. s. 16, 25. 35. 47. 56. 63, 91 A. 110 a. p. n. e. s. 37. 66	
	concepta	contenta 3		
	vota	nota 77		
	suadere	suaderet <i>E</i> ³ . 102. 109, seruare 98		
	neque	nec 102		
	enim	<i>om.</i> 68 ¹ , est 81 ¹		
	tria	tua 53, tam 93 A.		
	genera			
	dicendi	loquendi <i>E. C.</i> 71 ² . 102. 104. 106. 109, dictandi 56 ^v , di- scendi 16 ^v , <i>om.</i> 80 ¹		} in c. tr. g. d. 11. 71. 75
	in			
	cassum	casum 3. 11. 47. 52 ¹ . 56 ¹ . 58. 81 ¹ (?)	} <i>om.</i> 31 ^a	
	prudens			
15	definiuit	diffinit 75. 78. 79. 107, confiniuit 21		
	antiquitas	antiquis 110, antiquas 47		
	humile	humilem 17. 33. 41 ^a , habuisse 47		
	quod	<i>om.</i> 47		
	communione	commune 10, communionem 8. 33 ^a , orationi 82 A ¹ , communionem orationi 58		
	ipsa	ipsi 82 A ¹ , ipsius (?) 58, <i>om.</i> 98		
	serpere	sapere 8. 71 ² . 80 ^v . 81 ^v . 82, serpere 69 ¹ , iacere 74 ¹		
	videatur	uidetur 53. 65 ¹ . 66. 78. 91 A. 104. 109, uideantur 11. 71 ^a , uidebatur 25. 73 ¹ , uideretur 102		
	medium	mediocre <i>F</i> ¹ ‡ enim 81		
	quod	qui 17 H		
16	nec	neque 64. 109, non 81		
	magnitudine	magnitudinem 47		
	tumescit	tumescat 47. 93 A. 96. 110, detumescit 105 ‡ et 37		
	nec	neque 64, ne 11. 38		
	parvitate	paruite 35, prauitate 19 ^a , breuitate 11. 81 ¹		
	tenuatur	teneatur <i>L</i> , tenuantur 71 ^a , tenuat 53		
	sed	hoc 32, haec 93 A		
	inter			
	utrumque	utrumque 25		
	positum	‡ et 37		
	propria	propria 98		
17	uenustate	uenustate 35, uenustate <i>Z</i> ¹ . 64 ^v . 69. 91 A, uenustare 11 ‡ ad 58 ¹	} <i>om.</i> 52 ¹	
	ditatum	dictatum <i>E. C.</i> 3. 29. 50. 56. 58. 64. 68 ² . 69. 70. 71. 75. 78. 80. 82. 82 A ^v . 93 A. 96. 98. 102. 104 ² . 105. 106. 107. 110, dictum 6. 82 A ¹ , 103 A, dotatum 66. 73, decoratum 37, distinctum 79, ditauit 19 ¹ , dictari (?) 52, dotauit 81 ¹ ‡ et 37		
	snis			
	finibus	finibus <i>M</i> ^a		
	continentur	continentur 71 ^a		
	tertium			
	genus	<i>om.</i> <i>E. C.</i> 50. 106 ¹ . 107 ‡ est 6 ^b . 11. 16. 25. 29. 35. 47. 56. 70. 71. 73. 79. 81. 91 A. 105. 110		
	quod			
	ad	a 69		
	summum	‡ assummum 102		
	apicem			
18	disputatiouis	dispositionis 56		

5, 18	exquisitis sensibus elevatur videlicet ut varietas personarum congruum	exquisitis 39 ^a , exquisitus 16 censibus 53 ^a elevatur 93, elevantur 71 ^a <i>om. O</i> ‡ et 29, 67, 93 } ut uid. 68 <i>om. 33^a, 81, 106¹</i> varie 70 ¹ , varietates 56 ^a personarum 97 ‡ ei 37 ¹	
19	sortiretur eloquium et licet ab uno pectore proflueret diversis famen alveis emanaret	sortiretur 58, 68 ^v , sortirentur 51, societur 47 effectum 98 ^a ut 58 peccatore 35 perflueret 77, deflueret 53, profluent 32, 93A, conflueret 50, 80 ¹ dies 64 cum 64 a locis 17, 20, 33, 41 ¹ , alveis 102, alueris 69 ¹ emanaret 29, 78	
20	quando <i>Gar.</i> nullus eloquentis obtinet nomen nisi qui trina ista <i>Mod. Gar.</i> virtute succinetus causis	quoniam <i>K. 8, 11, 16, 25, 29, 35, 47, 51, 56, 58, 62², 63, 66, 67, 68², 70, 71^a, 73^v, 81, 82A, 91A, 97, 98, 110, Forn.</i> nullius 68 ¹ , 77, 98 eloquentius 107, eloquentie 51, 102, <i>bis</i> 29 nominis 33 quia 19 terna 64, 82 ipsa 61, <i>om. 16, 62, 106¹, Forn.</i> } i. tr. 12, 19, 21, 35, 37, 47, 110 veritate 3 sortitur 110, securus vel succinetus 32, 93A, succentus 58, suoteritus (?) 47 ‡ et 37	
21	emergentibus viriliter est paratus hinc accedit <i>Gar.</i> quod modo regibus modo potestatibus 22 alicis modo loqui videamur humillimis	apparentibus 64 ^v ‡ alicis 81 ¹ niliter 17H, 35 ^a , niliter (?) 80 ¹ , humiliter 6 } p. e. u. 50 ‡ respondere 50 hinc 30, 31, 56, 58, 62 ² , 64, 65 ² , 67, 72, 73 ² , 75, 82A, 101, 109, 110, huic 35, huic 102 accidit <i>M. Z², X. 5, 8, 14, 15, 22, 28, 29², 30, 31, 45, 47, 51^a, 52, 53, 54, 58, 62, 61, 65, 67, 68, 69, 70, 77, 78, 79, 81¹, 82, 82A, 102, 110, ad- cidit 96, accede 16, accedet Forn.</i> quo 66, 73 ² ‡ in 56 legibus 32, 45, 93A ‡ et 37 ¹ ‡ in 56 potentibus 35, 47, potantibus 61, potestatis 11 } a. p. 35, 47, 91A, 110 alicis 96 ‡ et 37 ‡ in 56 uidemur 25 ^a , 47, 56, 80 ² , 91A, uidebamur 37, uidear- } u. l. 32, 50, 93A mus 69, uidear 68 ¹ , uideantur 22 humilis 7, humilibus 102, 110, humillimi 61 ²	

} *om. 6*

5, 22	quibus alia (<i>var.</i>)	<i>om.</i> 21 aliqua <i>M. O. Z. N. E. F. C.</i> 3, 5, 6, 8, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 56, 58, (aliquando <i>Mod.</i>) 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 77, 79, 80 ² , 81, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 106, 109, 110. [<i>Forn.</i>], aliquid 16, <i>Forn.</i>	} c. n. 50
	contigit	contingit <i>O. E. F. C.</i> 6, 8, 10, 11, 15, 16, 17, 1, 25, 29, 35, 45, 51, 53, 54, 56, 58, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 78, 80, 81, 82A, 93, 93A, 96, 97, 98, 103A, 104, 106, 107, 109. <i>Loc.</i> contigit 47	
	sub festinatione profundere	eum <i>P. om.</i> 32, 93A } suffestatione 17 festatione 14, 15, 38 } possidere 45	
23	alia vero licuit cogitata proferre ut merito variarum	aliqua 62 ² , alias 66 locatione 32, 93A } l. n. 69 cogitate 50, meditata 56 <i>om.</i> 66 meruarum 42 † nomine <i>P.</i> 96 ² , 102	
	dicatur quod tanta	dicantur 71 ^a , dicat 3 qui 56, 62, 69, 73 ^v tantis 102 ^a , cauta 3	
24	diversitate conficitur sed utinam sicut ista regulis acceperisse probamur antiquis ita	varietate 106, varitate 20 ut 107, ut utinam 39, nunc <i>E</i> sine 29, si 72, <i>om.</i> 45, 63 regula 82, regalis 35, 53 ¹ , 102, regalibus 53 ² , regularis 3 } r. i. Z. 50 acceperisse 78, suscepisse 50 † resignet 93 prodamur <i>L. R. P. K.</i> 71 ^v , prodamur <i>R.</i> 32, 42, 71, proditur 93A, probatur 82, 91A, probantur 64 ^v , 93, 93A	
25	eadem promissae resignent merita dictionis quapropter humile de nobis verecunde	ut 102 eodem 65, eandem 47 } e. i. 30 promissa <i>R.</i> 38, 42, 53, 64, 66, 71, 80, promissae 11, 81, 105, 107, promissae 32, promissae 82A } r. p. <i>O.</i> 11, 16, 25, 35, 47, 56, 63, 81, 91A, resignent <i>C.</i> resignet 93, 110, resignentur 13 ² , 25, 82, } 110 resignemur 32, 93A, designent 36, 56, 67, 68, 70 ¹ , designent 68 ¹ , 82A, rengerint 102, regetur (?) 73	
26	promittimus mediocre non improbe pollicemur summam vero quod propter nobilitatem	merito 32, 93A dictionis 3, 104, dilectionis 42, 65 ¹ , 66 ^a , 71 ^a , dictionis 74 ² , } d. n. ante eadem 66 lectionis 65 ² , sermonis 97 ^v } humilem 93A <i>om.</i> 32, 93A } <i>om.</i> 106 ¹ nobis 3, 32, 80, nobis 93A verecunde 102, inreecunde 103A, tantundem ferre 32, 93A praemunitus 91A mediocrem 3 † vero 61 pollicemur 69 qui 17 II ¹ † in 91A nobilitatem 17 I ^a } s. n. 50	
27	sui est	suum <i>C.</i> <i>om.</i> 11 } sine 17 I, 32, 93A, si vere 91A <i>om.</i> 61, 81	

5, 27 in edicione (<i>con-</i> <i>ici</i>)	in edicatione <i>L. R.</i> 42, in (h)edicatione 65 ¹ , 71, in (<i>rel m</i>) meditatione <i>P. D.</i> 8, 35, 45, 47, 80 ^v , 81 ^a , 96 ^v , 105, in alta meditatione 25 ^b , meditatione <i>K.</i> 53, 69, 73 ¹ , 78, 93, 110, meditationem 32, 93A, in edicatione <i>M^a</i> , in edictione <i>M^b</i> , <i>Z. X. E. F.</i> 3, 5, 10, 13, 14, 15, 18, 19, 28, 31, 36, 38, 39, 50, 51, 58 (medicōe; in edicione <i>Mod.</i>), 67, 68 ² , 74 ¹ , 75 ^v , 97, 102, 104, 106, 107, 109 ² , in edicione 30, in edit (<i>rel e</i>) ione 6, 12, 17, 20, 21, 29, 33, 37, 41, 52, 56, 61, 70, 77, 82A, 96 ^t , 103A, [<i>Form.</i>], edictione 73 ² , in edicto <i>O. C.</i> 11, 16, 54, 66, 68 ¹ , 72 ^b , 74 ² , 75 ^t , 80 ^t , 81 ^b , 82, 98, <i>Form.</i> , ad medicto (<i>in testu ante</i> illicitae 58, <i>post</i> illicitae 82A ¹) 58, 82A ¹ , indicto 72 ^a , in (a)edito 22 ² , 25 ^a , 62, 65 ² , 91A, <i>Acc. Gar.</i> , merito 63, in edituo 79, <i>inc.</i> 22 ¹ , 109 ¹
constitutum	constitutam 91A, constitum 35, 103A, constituunt 171, institutum 93A, positum <i>F</i>
nos	nos 3, 66, non 77, est 32, 93A
attingisse	attingisse 35, 47, 78, attingisse 81, 107, accingisse 109, attingit sed 8
non	} n. a. cr. 93 } a. cr. n. 41
credimus	
verum tamen	
sileant	sileant 47, sileam 3, <i>om.</i> 171
28 praesumptiones	praesumptionis 56, disputationes 47, 61 ^v , 73, 80 ^v , 81 ^v , 91A, disputationes uel praesumptiones 16, <i>Form.</i>
<i>Mod. Gar.</i>	† nobis 32, 93, 93A, 97 ^a , 103A
illicitae	illite 39 ^a
	† nobis <i>X²</i> , 18 ^b
qui	quia 47, 62 ² , 73 ² , 78, 80 ² , 96 ² , 110, quod 5, 6, quate 58, 82A
legendi	elegendi 33 ^a , legende 19 ¹ , ledendi 102, legandi 171 ¹
sumus	
incongruo <i>L. R. K. P. D.</i>	69, <i>Acc.</i> , incongrue reliqui <i>Form.</i> , incongrua 63 ¹
namque	nam 102, que 97 ^v , nam quod 8, cur 81 ^v , 97 ^v
	† non solum 32, 93A
nostras <i>Mod. Gar.</i>	nostris <i>R.</i> , nestras <i>X. E. F.</i> 10, 12, 13, 11, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 50, 52, 53 ² , 58, 68, 79, 81 ¹ , 91A, 93, 98, 104, 110, <i>Form.</i>
de	<i>om. O</i>
nobis	nobis 3, 41, 64, 105 } <i>om.</i> 3, 22 ¹
29 disputationes	disputatores 69, ante nostras <i>P. D.</i> 32, 93A
ingerimus	<i>om. P. D.</i> 32, 93A
qui	quin 32, quia 63
vestra	nostra 6, 8, 51, 58, (<i>Mod.</i>), 64, 91A, 97, 102, nera 74 ^v , curam 171 ^a
	† quod 32, 93A
potius	<i>om. R¹</i> , 67, 82A ¹
	† est 32, 93A
indicia	indigna 53
sustinemus	sustineamus (<i>sic</i>) 32, substineamus 93A, sustineremus 91A, stinemus 74 ¹ } s. i. 20

II. EPISTULA I, IX

AD EUSTORGIUM EPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

18, 10 Tuta est	
condicio	condio <i>D^a</i> , condictio <i>K. E¹. C.</i> 11, 35, 47, 51, 69, 98, 107, 108, 109, } subiectio 13 } s. e. 75 † eo 13 ^a
subiectorum	subiectorum 71 ^a , subditorum 8 ^t , 71 ^b , 105, dominorum 62
ubi	nisi 35
vivitar	uiuunt 25, 35, uiuatur 5 ¹ , iuratur 65 ¹ , uultur 81
sub aequitate	
regnantium	regnantis 71 ^b , regentium 3, <i>om.</i> 45 ¹
nec	neque 64, 105, ne 53
dubio	dubio 13, dubia 12 ²

18, 11	deceat <i>Fora.</i>	debet <i>E. F. C.</i> 3, 10, 12, 13, 17, 18, 20, 21, 27, 36, 37, 39, 41, 45, 50, 65, 74, 77, 93, 97, 98, 103A, 106, 107. <i>Acc. Gama.</i> , deceat 14, 15, 30, 31, 38, 51, <i>om. X</i>	
	rumore	rumorem 11, 25, ratio (= ro) more <i>M. O. Z. N.</i> 5 ¹ , 6, 18 ⁹ , 28, 39, 50, 58, (<i>Mod.</i>), 65, 66, 67 ¹ , 74 ¹ , 77, 78, 82, 82A ¹ , 105, ratio mori <i>A. E. F.</i> 10, 12 ¹ , 13, 17, 20, 21, 22 ¹ , 30, 31, 33, 36, 37, 41, mori ratio 19, ratio moris 14, 15, 38, ratio mortis 51, ratio mora 12 ² , ratio motis 27, ratione more 16, 15, 63, rationem more 47, 79, ratione 93, rationes more 91A, rationis more 82A ² , more 8, 62, 73 ¹ , 108, ratio nature more 29, 56, 67 ² , 70, ratio rumore 97, 103A, [<i>Fora</i>], rumore 102, timore 75	
	trahi	† ab illo 52	
	a	<i>inc.</i> 18 ^a	
	quo		
	debeant <i>Fora.</i>	debet <i>P.</i> 105, debeat 35 ^a , debentur 11, 25, 63, 91A, deberent 62, debentur <i>Acc.</i> , deberet 68 ¹ , dependent 8	} n. d. 53. 69 ^a
	non	<i>om.</i> 69 ^b , 72, 93A, 104	
	mutanda	immutanda 14 ² , 15, 38, 72, mutando 35, mutata 32, 93A, imitanda 93	
	constitui	constitui 35	
	fidem	fidens 73, fide 69, finem 8, <i>om.</i> 109	
	signidem	signam 32, 93A	
	rerum	<i>om. X</i>	
	a		
12	ratione		
	colligimus	collimus 64, collegimus <i>E.</i> 25, 51, 56, 78, 98, 106, 108, 110, diligimus <i>O.</i> 16, 63	
		† rerum 110	
	quae	etiam 62	
	numquam	† a 12, 13, 19, 21, 32, 37, 39, 50, 56, 64, 66, 72, 75, 79, 82, 93A	
	desiderantibus	desideratibus 20	
	absconditur	abscondetur 22	} suis si absce. 47
	si	} sicus 61	
	suis		
	vestigis		
	perquiratur	peracquirantur 35, proquiratur 93A	
13	atque		
	ideo	<i>om.</i> 108	
	quod	quam 79, quia 70, quid 17, 33, <i>om. Pa.</i> 53, 105 ^a , 107, 108	
	beatitudini	beatitudine <i>Pa.</i> 109, beatitudinis 11, 16, 63	
	vestrae	nostrae 3, 8, 29, 35, 61, 70, 75, 77, 81, 82A ¹ , 98, 102	
	gratissimum	gratum 77	
	esse	} est 37	
	confidimus		
	praesenti	praesertim 47	} <i>om.</i> 65
		† vere 29	
14	tenore		
	declaramus	declamus 13 ^a	} <i>infra pro</i> fidem — quod habuit 27
		† quae 33 ^a	
	Augustinae	agustine <i>F.</i> 77, 96, angustane 171(?), 32, 47, augustine 79, augustarie 107, agristane 56	
	civitatis	civitates 17 ¹	
	episcopum		
	prodicionis	prodicionis 3, 47, 51, 52, 54 ¹ , 75, 98, 109, 110, prodicionibus 71, prodicionibus 108, proditoris 67 ^v , prodicionis 93, <i>om.</i> 66	} patr. pr. 81
	patriae	patri 8	
	falsis		
	criminationibus	criminatoribus <i>C.</i> , criminibus <i>D.</i> 11, 16, 30, 31, 35, 37, 47, 52 ¹ , 63, 64 ^v , 69, 71, 74 ² , 78, 81, 91A, 102, 107, 110, accusationibus 106	
15	accusatam		

18, 15	qui	quod 28, 52 ¹ , 53	
	a	ab 37, <i>om.</i> 28, 54 ² , 75, 82	
	vobis	nobis <i>X, F.</i> 6, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 45, 47, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80, 82, 82A, 91A, 93A, 97, 98, 102, 105, 107, 110, <i>Acc. Forn., inc. O</i>	
	honori	honorari <i>N</i> , honoris 6 ^a , honore <i>F</i> ² , 36, 45, 71, } p. h. (inri 110) 11, 16, honoribus 69, inri 110 } 32, 35, 47, 52 ¹ , prestatio 6 ^a , prestito 65 } 63, 91A, 93A, 110	
	pristino	restitutus 104 ^a , restitutus 107 ¹ , constitutus 62, 82A	
	restitutus		
	ius		
	habeat	habet 52, 53, 54, 63, 64, 69, 73 ¹ , habebat 45	} e. h. o. <i>R.</i> 42, 71 } h. o. e. 29, 96 ¹
	episcopatus		
	omne	omen 103A, cause 110	
16	quod		
	habuit	habuerit 19 ¹ , habuerat 19 ²	
	nihil	nil 35	
	cum	<i>om.</i> 27	
	in		
	tali	} h. t. 72	
	honore		
	temeraria	temeria 107 ¹ , temaria <i>D</i> , temerario 66	
	cogitatione <i>Forn. Gar.</i> cogitatione <i>E. C.</i> 45, 52 ¹ , 77, 80, 81 ^v , <i>Acc.</i> , voluntate 37	} e. t. 72	
	praesumendum		
	est	<i>om.</i> 53	
	ubi	ut 32, 93A	
17	si	sic 62 ² , 82A, <i>om.</i> 52 ¹	
	proposito	proposito 3, 35, 51, 53, 73, 77, 82A, 98, 105, propositio <i>Z</i> ^a , 47, 78 ‡ ut <i>O</i>	
	creditur	conditur 66, 97 ^a (?), crederetur 82A, contradicatur 97 ^b ‡ ut <i>M. Z</i> ^a , <i>N.</i> 5, 6, 14 ¹ , 22, 28, 30, 31, 51, 62, 82A ²	} e. cr. 35
	etiam	et 107, e 91A	
	tacitus	tactus 25, <i>om.</i> 64 ‡ est 37	
	ab		
	excessibus	excelsibus <i>O</i> , cessibus 91A ³	
	excusatur	accusatur <i>D.</i> 28, acusatus 37	
	manifesta		
	proinde	proinde 82A, providere 53	} <i>om.</i> <i>F.</i> 3
	crimina	‡ iudici 73 ²	
18	in		
	talibus	calibus 8	} u. i. t. f. e. 32 } u. i. t. e. f. 35 } u. e. f. i. t. 17, 71 ² , 110 } u. e. i. t. f. 27 } i. t. u. f. e. 93A
	vix		
	capiant	rapiunt 65	
	fidem	finem 29, 38, 67, 70	
	quicquid	quicquid 12	
	autem	cum <i>C.</i> 61, <i>om.</i> 32, 93A	
	ex	quod 93	
	invidia	infidia 8 ‡ iudici 80 ^v , 97 ^b	
	dicitur veritas non		
	putatur	imputatur <i>M</i> ^a	
19	volumus	nolumus <i>L.</i> 97, nolumus 42, 71 ¹ , 73 ²	
	enim	autem 105, <i>om.</i> 62 ‡ cum <i>X</i> ^a , 10	
	impugnatores		} <i>om.</i> 63 ¹
	eius	<i>om.</i> <i>O</i> ² , 11, 16, 25, 35, 77, <i>inc. O</i> ¹	
	legitima	<i>om.</i> 11	
	poena	penitentia 79, <i>om.</i> 6, 65, 67 ¹	
	percellere	percellere <i>K</i> ² , procellere 29, 72, 91A, percelli 8	} pere. poen. 28 ^a

18, 19	sed quoniam	
	et	<i>om.</i> 29, 58. (<i>Mod.</i>), 67, 81 ¹ , 82, 1 ¹
	ipsi	ipsius 47
	clericatus	clericatus 110 ^a , celeritatus 108, claritatis 82A, <i>om.</i> 81 ¹ } n. cl. 52, 53, 69
20	nomine	non 108
	fingebantur	fingebantur 108, fingebatur 66, fingebantur 16, fingebatur 61, 75, fingebantur 47
	ad sanctitatis	
	vestrae	nostre 91A ‡ coronam 108
	iudicium	iudicia 37
	cuncta	connota 53
	transmissimus [<i>Forn./Gar.</i>]	transmittimus 16, 50, 62, 78, 81, 82, 82A ² , 98, 107, <i>Acc. Forn.</i> , missimus K ¹
	ordinanda	ordinando 96 ¹ , ordinandam 45, ordine 19 ¹
21	cuius	
	est	<i>post</i> aequitatem O
	et probitatem	et aequitatem 16, 17, 63, 73, 75, <i>Acc.</i> , aequitatem <i>M. O. Z. N. X. E. P. C.</i> 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 19, 20, 21, 22, 28, 29, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 50, 51, 52, 53, 56, 58, 62, 64, 65, 66, 67, 68, 70, 72, 73 ¹ , 71, 77, 79, 80 ¹ , 82A, 96 ¹ , 97 ^a , 98, 102, 103A, 104, 105, 107, 108, 109, <i>Forn. Gar.</i> , equitatis K, 8, 47, 71, 73 ² , 78, 80 ² , 81, 96 ² , 97 ² , 110, equitate 25, 93, 106, equitatis 91A, et probitatem et equitatem 32, probitatem vel equitatem 93A ‡ modum K, 78, † uos 53, † est O
	moribus	moribus 71 ^a , in omnibus 61
	talibus	talem 58, 82, <i>om.</i> 12, 19, 21, 37 ‡ modum 8, 25, 35, 45, 47, 73 ² , 80 ² , 81, 91A, 96 ² , 97 ^b , 110
	imponere	
	et districtiorem	et districtiorem P, et distinctionem 81 ¹ , quem nominus (nominus et 65) traditionem (traditione 64, 102, traditionibus 18) <i>M. Z. N. X. E. P.</i> 5, 10, 11, 12, 13, 11, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 50, 51, 52 ¹ (?), 51 ^v , 56 ¹ , 58. (<i>Mod.</i>), 61, 65, 67 ^b , 71, 72, 73, 74, 75 ^v , 77, 78 ¹ , 79, 80, 81, 82A, 91A, 93, 93A, 96, 97, 102, 104, 105, 107, 108, 109, <i>Acc. Gar.</i> , quam nominus traditionem K, O, C, 6, 7, 16, 52 ² , 53, 62, 63, 68, 78 ² , 106, 110, <i>Forn.</i> , quos nominus traditionem 29, 56 ² , 67, 70, quem nominus contraditionem 103A, quam nominus districtiorem 98, quoniam (?) nominus distinctionem 75 ¹ , quem nolumus discretionem 8, quoniam nominus districtiorem et traditionem 66
	ecclesiasticam	ecclesiastica P, D, 61
	custodire	

III. EPISTULA I, XXXVII
AD CRISPINIANUM.

35, 2	Quamvis	quamvis 36
	homicidii	homicidium 33 ^a
	facinus	
	primus	primos 107 ² , prius 69, profinus 98, <i>om.</i> 65
	detestetur	detestatur 32, 47, 75, 93A, destinetur 66
	auditus	<i>om.</i> 21 ¹
	et	ut 47, <i>om.</i> 65
	cruciatam	cruciatum 5, centam 81 ¹
	manum	magnam 71 ^a , manuum 38 ^a
	oenli	
3	refugiant	fugiant N ^a
	indicantur	indicantur R, P, D, C, 8, 11, 11, 15, 16, 18 ¹ , 27, 30, 31, 32, 37, 38, 39, 42, 50, 51, 52 ² , 56, 63, 64, 68, 71, 72, 75, 77, 78, 80, 81, 93A, 98, 110, indicatum 69, iudicantur 105 ‡ et 8, 11, 47, 63, 71, 78, 81, 91A
	quā	que 61 ‡ tamen 37 ²
	proclivior	proclivior 78, proclivior 47, 81 ¹

35, 3 ad		
miseri-	omnia 81 ¹	} <i>om.</i> 80
cordiam	uiam 33 ^a , 65 ¹ , uenia 80 ^v	
via	† in 102	
		} b. m. s. <i>K. M^a. X. E. F. C.</i> 5, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 27, 29, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 71 ² , 72, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 106, 107, 108, 109, 110, <i>Acc.</i> } s. b. m. <i>D^b</i> } bonis (boni 32, 93A) semper (super 93A) bonis m. <i>D^a</i> , 32, 93A
bonis	hominis 47, <i>bis</i> 52	
semper	<i>om.</i> <i>B.</i> 42, 71 ¹	
mentibus	merentibus 25	
	† moribus 29 ^a	
4 patet	potest 47, 58, 72, 91A, 98	
tamen	tam 69, eum 64, 91A, 98, <i>om.</i> 108	
iustitiae		
consideratione	considerationem 109 ¹	
librandum	liberandum <i>C¹</i> , 29, 52, 53, 58, 66, 77, 82A, 102 ^a , 107, 108, 110 ¹ , libandum 31	
est		
qua	quia <i>K². X¹</i> , 19 ¹ , 29, 33, 56 ² , 66, 67, 70, quae 75 ¹ , 97 ^v , 108, quam 50 ¹ , cur <i>K¹</i> (?), <i>E. F. C.</i> 22 ² , 47, 73 ² , 74 ² , 78, 80 ¹ , 81, 91A, 93, 96 ² , 97, 103A, 104, 106 ² , 109, 110, ne 8, 16 (?), 49, 51, 64, 77, 79, 107, <i>inc.</i> 56 ¹ , 73 ¹ , 96 ¹ , <i>om.</i> 98, 106 ¹ † commissum est 71 ¹ , † causa 71 ²	
cuique	cuique 30, 91A, cuiquam <i>F.</i> 51, 68, 77, 81, 96, 102, 104, 107	
fiat	fiet 66, fit 56, fuit 11, fuerit 37, stat 41	
iuraria	in iura <i>L^a</i> , in iuria 38, iustitia 32 ^a , <i>om.</i> <i>F¹</i> , 104 † ne 16, 22 ² , 47, 63, 73 ² , 74 ² , 78 ² , 81, 96 ² , 97, 105 ² , 109, 110, † nam 73 ² , 106 ²	
necessarium	necessarii 25, nefarium <i>C^v</i> , 8 ^v , 11, 12, 16, 21, 22 ² , 29, 37, 47, 51 ^b , 54, 56 ^v , 58, 63, 64 ^v , 66, 67, 68 ¹ , 70, 71, 73 ² , 74 ² , 75, 78 ² , 79, 80, 82, 82A, 91A, 93, 97, 98, 103A, 106 ² , 108, 109, 110, <i>Acc. Form.</i> , necessarium nefarium 105, ueterum 50, <i>inc.</i> 51 ^a , 73 ¹ , 78 ¹ , 106 ¹	
5 scelus		
qui	quod <i>M. Z. N. X. E. F. C.</i> 6, 8, 10, 11 ¹ , 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22 ² , 27, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 38, 45, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 82A, 91A, 93, 93A, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 105, 106, 107, 108, 110, <i>Acc. Form.</i> , quid 47 † nepharia 8 ¹	
nova		
infelicitate	felicitate 69, in infelicitate 79	} nouo infelicitatis euentu [<i>Form.</i>]
fortunae	<i>om.</i> 67 ¹ † commissum est <i>K¹</i> (?), <i>E. F. C.</i> 8, 11, 16, 22 ² , 25 ^b , 29, 47, 51 ^v , 54, 56, 58, 64 ^v , 66, 67, 68, 70, 71, 73 ² , 74 ² , 75, 78, 79, 80, 81, 82, 82A, 91A, 93, 96 ² , 97, 98, 102 ² , 103A, 105, 106, 107, 108, 109, 110, <i>Acc. Form.</i> , <i>Gar.</i> , † commissum 63	
tunc		
erit <i>Gar.</i>	fiet <i>K. E. F. C.</i> 8, 11, 16, 22 ² , 25, 29, 47, 54, 58, 63, 66, 67 ¹ , 68, 70, 74 ² , 76, 80, 81, 82, 82A, 91A, 98, 102, 104, 105, 106, 108, 109, 110, <i>Acc. Form.</i> , fiet 51 ^b , 66, <i>bis</i> 52, <i>inc.</i> 51 ^a	
detestatio	detestatio 108, destinatio 91A	
cunctorum	ceterorum 75, 79	
si		
se seruet	seruet se 42 ¹ , 102 ² , sese seruet 98, se seruetur 25 ^a , se seruiet 13, seruetur <i>F²</i> , 8, 29, 17, 56 ² , 58, (<i>Mod.</i>) 67, 70, 71, 73 ² , 78, 82A, 91A, 97, 105, 110, seruet <i>K. X. F¹</i> , 25 ^b , 28, 51, 62, 63, 64 ^a , 66, 69, 77, 79, 81 ^a , 82, 102 ¹ , 104, 108, 109, serue 53	
6 innoxium	ignoscium 82, obnoxium 8	
quis	quid 29, 70	
enim	<i>om.</i> 93	
feret	feret 45 † ui 41, † in 17, 33 ¹ , † ad 21 ¹	

35, 6 hominem	homines 29, 45, 54, 67, 82, 98	
ad		
leges	legem 12 ¹ (?), 53, 69 † non 80 ² , 97	
trahere	trahi 8, 47, 73 ² , 80 ² , 106 ²	
qui	quod 33 ^a , que 8 ¹ (?)	
matrimonii	patrimonii 41, matrimonium 33 ^a , matrimonia 17 ¹ † est 79	} u. e. i. m. F m. i. n. e. 84 in suis c. i. m. 8 m. n. e. i. 75
nissus	nissus <i>K. D¹. M. Z. N. X. E. F. C.</i> 5, 6 ² , 10, 11, 12, 13, 14, 16 ¹ (?), 17, 18, 19, 20, 21, 25 ^a , 27, 28, 30, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 56 ¹ , 62, 63, 65, 66, 68, 73 ¹ , 78, 80, 81, 82, 96, 97, 98 ² , 102, 103A, 104, 106 ² , 107, 108, nissus 110, nissus 29, iussus 58, 65, 69, 82A, usus 15, ius 6 ¹ , in suis 8	
est	† limini 69	
iura	cura 33 ^a , iura 51 ^b	
7 violare	violare 8, 11, 25 ^b , 47 ^v , 56 ¹ , 81 ¹ , 91A	
feris	fecis 52 ¹ , 69	
insitum	insitum 25, licitum 66, <i>om.</i> 69	
est	<i>om.</i> 96 ¹	
copulam	copulam 29, feminam 66	
suam		
extrema	extremam 14, 15, 20, 22 ¹ , 38, 72, <i>om.</i> 29, 58, (<i>Mod.</i>) 67, 70	
concertatione	certatione 14, 15, 38, 51, 72, 78 ² , 91A, concretatione 53, concertationem 20, con- trectatione 58, 82A ¹ , <i>inc.</i> 78 ¹	
defendere	defundere 33 ^a , 41, extendere 109 ^a † arietes 93 ¹	
dum	† fere 73 ²	
8 omnibus		} est in. an. 69 an. est in. <i>P. D. M. Z. N. X. E. F. C.</i> 5, 6, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 18A, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 72, 73, 74, 77, 80, 82, 91A, 93, 93A, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110
est	<i>om.</i> 27	
animantibus	amantibus 29, 67, animalibus 78 ^a	
inimicum	iniquum 93, inimicus 20 ¹	
quod	<i>om.</i> 11	
naturali	naturale <i>D^a</i> , totali 65 ¹ , totali 65 ²	
lege		
dampnatur	dampnantur 29 ^a , 52 ¹	
videmus	nidimus 69, nideamus 68	
tauros		
9 feminas	femi <i>N.</i> , femas 106 ¹ , ferias 11	
suas	sua 69	
cornali	cornali 37 ¹ , cornu illi 64 ¹ , corniali 93, <i>post</i> concert. 93A	
concertatione	concertatione 58, concretatione 53, certatione 47, 82, 107, 110, incertatione 11, 15, 22, 38, 51, 72, decertatione 50, 77, 93, exercitatione 96	
defendere		
arietes	arites 10, arentes 29 † que 37	
pro	quod 25 ^a (?), in 11, <i>om.</i> 93A	
suis	sua 69 } ou. s. 17, 41	
ovibus		
capitaliter	capitibus 77	
insaeuire	insanire <i>D^b</i> , 71, inseruire 39 ^a , 81 ¹ , [<i>Forn.</i>], insanire <i>D^a</i> , inseruire 80 ¹	
10 equos		
adiunctas	inunctas 37, adiunctos 20, 74 ¹ , adiunctas 81 ^a } <i>om.</i> 11 ^a } s. inunctas 37	
sibi		

35, 10	feminas	femi <i>N</i>	
	colaphis	colofis 38, calaphis 8, 91A, calaphys 11, calasis 81, calap- 78 ¹ , calcibus 78 ² , cal- cibus colaphis 71	
	ac	et 16, 27, 63	
	morsibus vindicare		
	ita	itaque 33, 66, 77 † quod colaphis 53 ^a , † quod 8, 64	
	pro	per 14, 15, 22, 51 ^a , quod 51 ^b , 65 ¹ , <i>om.</i> 32, 93A	
	copulatis	copulatas 22 ¹ , copulas 51 ^a , copulatis 47	
11	sibi	igitur 69, <i>om.</i> 39 ^a , 47, 91A	
	animas ponunt		
	qui	que <i>P</i> , quod 6 ^a , quia 78 ¹	
	verecundia	uererundi <i>K</i> ¹ , iniuria 47, 91A, uerecundie 51 ^a , uerecundia uel inuidia 81	} <i>bis</i> 66
	non	nom <i>Z</i> ¹ } commouentur 22 ¹ , 51 ^a	
	moventur	monuntur 53, mouentur uel uerentur 61	} non commouentur 22 ²
	homo	horum 67 ^v , 70 ^v	
	autem quemadmodum		
	patiatur	<i>om.</i> 39 ^a † cognoscitur 8 ^a	} p. i. a. r. 39 ^a a. i. p. f. 50 p. a. r. i. 71
12	adulterium	ad ultimum 41	
	inultum	multum <i>P</i> ^a , 19 ¹ , 33 ^a , 65 ¹ , 68, 82A, 91A, <i>om.</i> 56 ¹ , 93A	
	relinquere	relinqui 65 ^v , dimittere 8	
	quod	quo 52, 53, 69, qui 5, 91A, sed 10	
	ad	<i>om.</i> 93A	
		aeternum	eteritum 29, externum 17, extremum 33, ultimum 41, <i>om.</i> 72
		suum	<i>om.</i> 81
		dedecus	dedecus 91A } d. s. 50, 63
	36	cognoscitur	cognoscitur 52, cognoscit 29, agnoscitur 103A, <i>om.</i> 20 ¹
		omisisse <i>Mod.</i> <i>Gar.</i>	obmisisse <i>E. C.</i> 8, 45, 68, 71 ^a , 93, 97 ^v , 98, 102, 101, 108, 109, omisisse 29, obmisse 25, emisisse 65, 96, esse omisum 64 ^v , comomisisse <i>F</i> ¹ , 6, 12, 19 ² , 21, 30, 31, 37, 41, 69, 73, 77, 78, 106, <i>Form.</i> , esse comisum 64 ¹ , 67 ^v , 70 ^v , 75, 79, 81, admisisse 107, amisisse 12, 47, 56, 71 ^b , 91A, ammi- sisse 82, emersisse 97 ¹ , 103A
13	et ideo	† ibi 12, 21, 37	
	si	sicut 93, sub 56, <i>om.</i> 64	} <i>om.</i> 5
	oblatae	sublate 64	
	petitionis	petitiones <i>Mod.</i> (peticon 58), 82, 82A † sis 82 ² , [<i>Form.</i>], <i>Gar.</i>	
	minime	minum (<i>sic</i>) 5, minime 39 ^a , munitus <i>E. P. C.</i> ^v , 8, 47, 69, 73, 74 ² , 91A, 93, 96 ² , 102, 103A, 101, 105, 109, 110, munitus minime 11, 63, minime sis munitus in- uitus (?) 97, <i>inc.</i> 96 ¹ † sis <i>M</i> ² , <i>Z. N.</i> 5, 11, 16, 25, 28, 29, 52, 53, 56, 58, 62, 63, 64, 67, 69, 70, 77, 81, 82A, 107, 108	
	veritate	neritati 8, uarietate 29, 67, 70, ueritate 96 ¹ , <i>post</i> petitionis 12, 16, 21, 33, 37, 110, <i>om.</i> 30	
	fraudaris et	frauderis te 66, fraudaris 51 ^b , 65, 82, frauderis 98, fraudatus sis 54 ^a , fraudabilis et <i>M. Z. N.</i> 5, 8, 25, 28, 36, 56, 62, 64, 73 ¹ , 93A, 102, 106, [<i>Form.</i>], <i>Gar.</i> , fraud- abilis <i>N. E. F. C.</i> 6, 10, 11 ^b , 12, 13, 11, 15, 16, 18, 18A, 19, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 38, 39, 41, 45 (?), 47, 50, 52, 53, 58, 63, 67, 69, 70, 72, 73 ² , 74, 77, 82A, 91A, 93, 96, 97, 103A, 104, 105, 107, 109, 110, [<i>Form.</i>], fraudabile 11 ^a , fraud- abilis 58, fraudabis 33, fundaris 68, <i>inc.</i> 37 ¹ , 51 ^a , <i>om.</i> 81 † ad 32, 93A	
	genialis	genitalis 8, 56, 66, generalis 96, generalis(?) 15, geminalis 14, 64, gemina uel 38, gonialis 29, congenialis 81, genialem 32, <i>inc.</i> 73 ¹	
	tori	chori 108, thoris 11 ^a , toti 52 ^a	
	maculam	maculas 47, 91A, 110, malam <i>C</i> ^a , macula 53, 58, (<i>Mod.</i>), 82A, 103A, maculis 81	
	deprehensi	deprehsi 32	
14	adulteri	adulterii <i>K</i> ¹ , <i>M</i> ^a , <i>Z. N. X. F</i> ¹ , 8, 10, 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 38, 39, 41, 45, 50, 51, 54, 56, 62, 63, 64, 65 ¹ , 67, 68, 69, 70, 72,	

35, 14	73, 74, 77, 78, 79, 80, 90, 91A, 93, 93A, 96, 97, 98, 102, 103A, 105, 106, 107, 108, <i>Acc.</i> , <i>om.</i> 15
sanguine	sanguinem 29, 53, 97, sanguine 8, <i>om.</i> 71 ¹ † als 58, 82A ¹
diluisti	diluisti A ¹ , 10, 13, 14 ¹ , 17, 18A, 20, 30, 31, 33, 36, 41, 52 ¹ , 74 ¹ , 96, diluisti 65 ¹ , deluisti 56 ¹ , 58, 78, 82A, 98, deluisti 56 ^v , deluisti 29, 67 ¹ , 70
nec	ne 12 ¹ , 56, 67 ^v , 70 ^v , 75, 106 ¹ . [<i>Fora.</i>]
sub	
praetextu	protextu 66 ^a , praetexta 109
cruentae	cruenti 72
mentis	mortis 77, <i>om.</i> 21 ¹ † sed 53, 78, <i>Fora.</i>
cansam	<i>Mod. Gar.</i> causa 53, 68, 69, 78, <i>Fora.</i>
Mod. Gar.	
causa	
53, 68, 69, 78, For.	
puitoris	
15 intendis	intendendis 81 ¹ , incendio 93, nitandi 78, attendis <i>P. D.</i> 32, attentis 93A
ab	
exilio	auxilio 91A, 98
quod	quo 25 ^a , 74 ² , qui 17
tibi	
constat	† esse 29, 67 ² , 70
inflictum	influxum 72 ^a † esse 33
te	nite 41, in te 17, 20, <i>om. D.</i>
praecipimus	precimus 93 ¹ † esse K ^a , P. 78
alienum	† esse 81, 107
quoniam	quia 107 ² , <i>inc. M^a</i> , 107 ¹
pro	<i>om.</i> 56
16 amore	
puclitiae	puclitiae D ² , prudentie 73 ^a , <i>inc. D¹</i>
porrigere	producere 80
ferrum	
maritis	meritis 22 ² , matris 5
non est	
leges	legem 63
calcare	celare 63, niolare 47, 67 ^v , 80 ^v , 91A, 110 ²
sed	non 25
condere	colere 67 ² , 70 ^v , concedere Z ¹ , 22
ita	
17 tamen	
ut	quod 66, <i>om. K¹</i> , 78, 81
si	
legitimus	letigimus 42, legitimis 52 ¹ , legatius 64 ^v
extiterit	extitit 79 † ex 41
accusator	accusatoris 58, 82A ¹
de	
facti	fati 98
tui	sui 8, 20 ^a , 28, 41, 96, cui 80(?)
qualitate	
te	et 110, <i>om. P^a, D.</i> 28, 71, 93A
noveris	
audiendum	
18 ut	et 110, <i>om.</i> 82
si	
innoxios	innoxius 21 ¹ , ignoscios 82, innoxium 65 ² , noxios 14, 15, 96 ¹
peremisti	perhimisti 78, preuenisti 82, paremistis 39

35, 18	}	crimen	crimine 69, 98, crimini (?) 8 ¹
		publica	publicum 45
		districtione	discretionem 78, distractionem 107, distinctionem 11, 69, 75, 79, 81, distractionem 65 ¹ , districtione 98
		resecetur	resecetur 110, resensatur 56, reseretur 19, 25, 29, 75, reficitur 47
		si	sed 65 ¹
		male	miles 52 ¹
		imitos	imitos 54, imictos X, E, F, C, 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 30, 33, 36, 37, 38, 39 (<i>Andoemus (Gareti)</i>), 41, 45, 50, 51, 52, 64 (?), 65, 66, 72, 74, 93, 96, 97, 104, 105 ^v , 106, 107, 110, [<i>Form.</i>], imictos 18A, 30, 31, 80 ² , [<i>Form.</i>], meritos K, N ² , 16 ² , 47, 56, 62, 69, 71, 73 ² , 77, 78, 81, 82, 82A ² , 91A, 103A, meritas 8, nim 53
om. 108		complexus	complexos I ^a , R ^a , complexis D ¹ (?), amplexus 12, 13, 18 ^t , 19, 21, 28, 37, 66 } ad. ampl. 66
19		adulterorum	adulterum 69
		morte	
		divisisti	divixisti 107, divisti M ^a , 14 ¹ , 30, 31, denisisti 19, 21, dihuisti M ^b , Z, N, 5, 8, 14 ² , 15, 25, 38, 47, 62, 64, 67 ² , 68, 70 ² , 71, 72, 73 ² , 75 ^v , 77, 82A ² , deluisti 56, 91A, diruisti 28, dimisisti 65, 110, deicisti 21, distulisti 93A, inc. 22 ¹ , 73 ¹
	aestimetur	existimetur 63, estimetur 33 ^a , estimes 103A	
	potius	} u. p. 98	
	vindicta		
	quam	} culpam 93A	
	culpa		
	si quis		
20 tibi		<i>post</i> autem M ^b , E, F ² , C ² , 11, 28, 29, 32, 51 ^b , 52, 53, 54, 56, 58, 62, 63, 67, 68, 69, 70, 71, 73 ² , 74 ² , 81, 82A, 90, 93A, 98, 105 ² , 106, 107, 108, <i>Acc.</i> , <i>post</i> calumpniantium K, 16, 78, om. M ^a , X, F ¹ , C, 6, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 18A, 19, 20, 21, 22, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 41, 50, 51 ^a , 65, 66, 72, 73 ¹ , 74 ¹ , 81, 93, 96, 97, 102, 103A, 104, 105 ¹ , 109, 110	
	autem	aut 47, <i>post</i> quis 80	
	calumpniantium	calumpniantum 91A, 110, calumpniantium 65	
	damma	dampnum 41, om. 91A	
	generavit	geminerauerit N ^a , generauerit F, 11, 49, 54, 58, 63, 66, 68, 70, 73, 91A, 96, 104, 110, grauauerit 8, 29, 66, 67, 82, grauiter 69 } g. d. 51	
	et	om. 52 ¹ , 53, 69	
	Agnello <i>Form.</i>	agnellum 47 ² , anguello 51 ^a , 93, 96, agenello 31, angello 54, 58, 70, 82, 109 ¹ , 110, angelo 29, 51 ^b , 52, 53, 71, 72, 78, 80 ¹ , 82A, 109 ² , 110, <i>Acc.</i> , angulo 29, 98, agello 8, 11, 16, 63, 81, 91A, 108, ag K ¹ , om. <i>in sp. vac.</i> 56	
	fideiussori	fideiussori 10, 18A, fideiussori 16, fidei- } ut a. f. i. X, E, F, C, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 80, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 106, 107, 108, 109, 110, <i>Acc.</i>	
	imo	om. 63 ¹ } } 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 47, 50, 51, 52, 53, 54, 58, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 77, 80, 82A, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 106, 107, 108, 109, 110, <i>Acc.</i>	
	om. } ut	aut 54 } om. 20 ¹	
	81 } asseris		
21	vicario	tibi 16 ¹ (?), 25, ant 64, 75, 79	
	vel		
	eius	† vicario 71 ^a } o. e. 80	
	officio		
	extortam <i>Gar.</i>	ex totam 91A, extortam 19, 20, 37, 51 ^a , 67, 70 ^a , 93A, <i>Form.</i> , extor K ¹ , exactam 75 } } † tibi 8	
	constiterit	constitit 41, extiterit 20 ¹ , 33 } f. e. 50	
	fuisse	esse 63, 64	
	pecuniam		
	nostra	nestra 6	
	inssione		
	conventus <i>Form.</i>	conuinctus F ² , 29, 51 ^b , 54, 56 ^v , 58, (<i>Mod.</i>), 66, 67, 70, 80 ¹ , 82, 82A, 97 ¹ , 105, 108, <i>Acc.</i> , conuinctus F ¹ , 91A ² , 104, conuinctus E ¹ , 109, conuinctus 102, om. 91A ¹	

35, 22	secundum leges		
	ablata	oblata 17, 20 ¹ , 41	
	restituat	restituant 69, restituit 80 ¹	
	nolumus	nolu 32, <i>om.</i> 106 ¹	
	enim	† eam <i>E. C.</i> 11, 12, 16, 21, 37, 38, 47, 62 ² , 63, 78 ² , 80 ^b , 91A, 97, 106 ¹ , 107, 110, † ea <i>X. E. F.</i> 6, 10, 13, 14, 17, 18, 19, 20, 22, 30, 31, 32, 33, 36, 39, 41, 50, 52, 53, 66, 73 ¹ , 77, 96, 102, 103A, 104, 109, <i>Form.</i> , † eam 73 ² , 78 ¹ , † eos 65 ² , 93, 108, <i>inc.</i> 51 ^a , 62 ¹	
	in	a 110, <i>om.</i> 22 ¹ , 38	
	eniusquam	eniusquam 19 ¹ , cuiuspiam 28, 81, eniuslibet 50, cuiuscumque 65 } praeda 110, predere 10, praedieta 29, 65, credam 93, <i>om.</i> 28 } p. c. <i>F.</i>	
	cadere	incadere 79, cadanere <i>D</i> ¹ , eapere <i>X</i> ¹ (?), 93A ^b , eupere 93A ^a	
	quos	quod <i>P</i> ^a , 45, 52, 56, 65 ¹ , 82, 106 ² , quam 78, quem 81, quae 53, 68, qui 107, quo 22 ²	} proinde (<i>om. reliquis</i>) <i>M. Z.</i> <i>X. X. E. F. C.</i> 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 18A, 19, 20, 21, 22 ¹ , 25, 28, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 39, 41, 47 ¹ , 51 ¹ , 62, 63, 72, 73 ¹ , 74, 77, 91A, 96, 97 ^a , 102, 103A, 104, 106 ¹ , 109, 110
23	nostra	uestra 93A	
	visa	iussa <i>K.</i> 22 ² , 32, 53, 65 ¹ , 69, 82, } iussa n. est s. 69 107, 108 } n. e. u. s. 66 } n. s. u. e. 81	
	est	sint 22 ² , <i>om.</i> 69	
	sententia	<i>om.</i> 32, 93A	
	liberare	leberare <i>L</i> ¹ , laborare 58, (<i>Mod.</i>) 82A	
	puri	proinde <i>F</i> ² , 32, 50, 80 ² , 93A, 97 ^a , 106 ² , 107, proinde par 105, proinde pari 81, 97 ^b † nunc 47	
	modo	nunc 80 ² , <i>om.</i> 93A } etiam 77	
	contra	<i>om.</i> 6 ^a , 93	
	incivilium	ciuilium <i>K</i> ¹ , <i>M</i> ¹ , <i>N. X. E. F.</i> 5, 6, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 18A, 19, 20, 21, 22, 25, 28, 30, 31, 32, 33, 36, 37, 38, 39, 45, 47, 50 ^v , 53, 56 ¹ , 62 ¹ , 63, 61, 65, 66, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80 ² , 81, 91A, 93A, 96, 97, 102, 103A, 104, 106, 109, 110, ciuium 41, 62 ² , ciuilium 50 ¹ , ciuitalium <i>Z</i>	
	impetus	impetas 65 ¹	
	Candaeis	candatis <i>C.</i> 10, 45, 65 ¹ , 66, 103A, caudaeis 14, condatis 69, 80 ² , conditis 80 ¹ , caudaeis 52, 72, caudatis 53, 107, cadatis 8, 77, caudicis 58, (<i>Mod.</i>) 67, 82A, caudicis 29, 70, candidatis 63, candidati 65 ^v	
	tibi		
24	tutionem	tutione <i>L. R. D.</i> 42, 64, 107, tutionem 78, tuitio <i>K</i> ¹ , tutionem 65, trucionem 91A	
	sub		
	aequabili <i>Gar.</i>	aequabili <i>D</i> ¹ , aequali <i>R. E. F. C.</i> 8, 14, 15, 20, 22, 29, 32, 37, 38, 42, 47, 50, 52 ¹ , 53, 54, 62, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73 ² , 77, 79, 81, 82, 91A, 93, 96, 97, 98, 102, 103A, 104, 106, 107, 108, 109, 110, <i>Form.</i>	
	defensione	condicione <i>Z</i> † tibi 37 ¹	
	praestamus ut		
	nec	neque 64, ne 73 ¹ , 96, si 106	
	legibus		
	te	se 45, 82, 98, <i>om.</i> 71 ¹	
	subtrahat		
	nec	neque 64, ne 47	
	iterum	interim 77, tamen 107, <i>om.</i> <i>C</i>	
25	contra	cirea 77, 91A	
	iura		
	publica	<i>om.</i> 98 } p. i. <i>D</i> † te 71 ² , 102, 104	
	laborare	laborari 33, labore 8, 91A	
	permittat	permictas 81, 109, contingat 8	

IV. EPISTULA I, XXXVIII

AD FESTUM.

36, 12	Rationabiles	rationales 15	
	petitiones	peticiones <i>D</i> , petitiones 39 ^a , <i>bis E</i> ^a , <i>om. K</i> ¹	
	supplicium	supplicancium 64	
	libenter		
	amplectimur	complectimur 8	
	quī	quā 51, 98, quod 17	
	etiam	et 64, <i>om. 65</i>	
	non		
	rogati	rogari 28, 91A, roganti 27, rogantinus (?) 64	
	iusta	iuxta 13, 81, iustitia 69	
13	cogitamus	cogitatis 63, cogitamur 58, cogitemus 8	} ad iusta monemur 66
	quid	quod 108, quis 64	
	est	<i>om. 6, 32, 41, 47, 63, 91A</i>	} en. est 20, 81, 98, 107
	enim	tibi 32, <i>om. 8, 66, 71</i>	
	dignius	dignus 5, 21 ^a , 29	
	quod	quam 32, 98, <i>om. 41</i>	
		‡ de 37 ¹ . † in 19	
	die		
	nocturne	noturne 108, notum 110	
		‡ nolumus 63 ¹	
	assidua	asidia 106 ¹	
	deliberatione	liberatione 16, 80, cogitatione 8	} d. a. 37
	volumus	unolumus <i>P</i> ^a , nolumus 65 ¹ , 103A ¹ , nolumus <i>K</i> ¹ , nolimus 78, pensamus 8	
14	nisi	nisi al quam 78	} n. n. <i>K</i>
	ut	quod 42 ^a	
	rem	re 11, 98	
	publicam		
	nostram	nostra 66, uestram 8	
	sicut	<i>om. 63</i>	
	arma		
	protegnit	tegnit 71, protegant 102 ²	
		‡ ita <i>K. 8, 11, 16, 47, 52, 53, 56, 63, 71², 80², 81, 91A, 98, 110</i>	
	aequitas	equites 28 ^a	
	quoque	quo 25 ^a , <i>om. M</i> ^a , 65, 98	} q. a. 63
	inviolata	inniolenta 110, inniolato 47	
	custodiat	custodiatur 19 ¹ , 30, 74, 106 ¹ , [<i>Forn.</i>]	} c. i. 28 ^a
15	spectabilis	spectabilitas 81 ¹	
	itaque	ita 17, 20, atque 58, 82A, <i>om. 56¹</i>	
		‡ vir 41	
	Philagrius	filagrius <i>L. R. P.</i> 25, 49, 54, 56, 58, 62, 70, 79, 80 ¹ , 82A, 93A, <i>Acc.</i> , filagrius 42, 71, filiagrius 52, 53, 69, filigius 28, filagius 16, 29, 63, 64 ^a , filacrius 82, filatius 98, flagrius <i>X. E. F. C.</i> 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 18A, 19, 20 ^a , 21, 22, 30, 31, 36, 37, 38, 39, 41, 45, 50, 65, 66, 72, 73, 74, 97 ^b , 102, 103A, 104, 106, 107, 108, 109, [<i>Forn.</i>], flagrius 20 ^b , 33, 97 ^a , flagirus 97 ^b , fragrius 96 ² , fragrius 93, pelagius 8, 11, 47, 64 ^b , 80 ² , 81, 91A, 110, pellagius 78, et lagius <i>K</i> ¹ , silargius 75, filius aūgnus 77, <i>inc.</i> 96 ¹	
	in		
	Syracusana	siracusana 93, seracusana 73, enraensana 56, siracusanensis 22	} civ. s. cons. 14, 15, 28, 38, 51, 66, 72
	civitate		
	consistens	consistens 53	} s. cons. civ. 82, 98
	palatii		
	nostri	nostra 58	
	longa	longua 10	
	observatione	conseruatione 29, 70	
16	dilatans	dilactus 110, delatus 58, 82A	
	reverti	diuerti 107	
	se	posse 81, <i>om. 91A</i>	} reuertisse 75, 82

35, 16 ad			
lares	lares 37		
proprius	proprios 98 ^b , propriis 98 ^a , proprias 81	(p. l. 52, 53, 51 ^a , 62, 69, 82, 98	
supplicavit	impetrauit 37		
qui			
studiorum	studiorum 102, studiosorum K ¹ , 78, custodiorum 31, 91A ^a		
causa			
fratris	fratres 29, 31, <i>om.</i> 37		
	† et 108		
17 filios	filiorum 93		
ad			
Romanam	romam 32, 53		
exhibuit civitatem			
quos	quod 29, 47, 58, (<i>Mod.</i>), 67, 70, 82, 82A, 98, qui 69		
illustris			
magnificentia	manificentia 68		
	† nostra 70 ^a		
tua			
ex	et 53		
nostra	uestra 8		
18 continens	contrahens 11, 47, 81 ^b , certum habens 91A (?)	(i. e. 28 ^a , 32, 93A	
iussione			
	in	<i>om.</i> 11, 21 ¹ , 91A	} <i>om.</i> 69
	supra	sepra 105 ¹	
	dicta		
	urbe	civitate 32, 93A	
	constituas	constituit Z ^a , 82, constituere 28	
		† ut 29, 51 ^b , 54, 58, 67, 70, 80, 82, 82A, 98, 105, 108	
	nec illis		
	liceat	libeat 81, luceat 80 ¹ , <i>om.</i> 106 ¹	
<i>om.</i> 64	ante	antea 31, inde 80 ²	
	discedere	discere 13 ¹ , 47, descendere 58, (<i>Mod.</i>), 82A	
	nisi		
19	hoc	haec E. 28, 31, 52, 53, 103A, hos 72	} s. d. it. iuss. L. 29, 51 ^b , 58, 61, 67, 70, 75, 79, 80, 82, 82A, <i>Acc.</i> s. it. iuss. d. Z. 14, 15, 21, 22, 30, 38, 51, 97 ^b
	secunda	scelera 52, 69, celera 53	
		† nostra 81	
	iterum	<i>om.</i> R. 12, 52, 71, 81, 93, 98, 109, 110	
	decernamus	dicernamus 67, discernamus 32, 52, 53, 54, 58, 69, 82A	
	iussione		} s. iuss. it. d. 66, 97 ^a , 103A it. s. iuss. d. C. 31, 50, 63 sec. iussione d. it. iussione 51 ^a
ita enim et			
illis	illi 77		
ingenii	ingenui 15, ingenis 6, ingenium 108		
profectus	profectus 8, 108 <i>et sic Modius coniectura, om.</i> 5		
adquiritur	acquiratur 102		
20 et	<i>om.</i> 106 ¹		
nostrae	uere 35, 71, nestrae 93A		
utilitatis ratio			
custoditur	custoditurus 58 ²		
	† non (<i>om.</i> 81 ^a) ergo (igitur 105) sibi putet impositum (imp. put. 51 ^v , 80, <i>Acc.</i>) quod debuit esse notium (notium 81, nocium 22, 61, 70) nulli sit (<i>Mod. Gar.</i> , fit 68, <i>Foru.</i> , sic 53) ingrata roma (ratio K ¹ , 53) quae dici non potest aliena (nulli . . . aliena <i>om.</i> F ² , 107) illa eloquentiae fecunda (facunda 68, 80, decora 73) mater illa (enim <i>pro fec.</i> m. illa 98) virtutum omnium (<i>om.</i> 66) latissimum templum sentiat (sentiat 110, sentiat 66) plene quod clarum est non (enim <i>ins. reliqui, om.</i> 47, 73, 110 <i>cum ep.</i> 1, 6) sine gratia (<i>sic reliqui et Foru. cum ep.</i> 4, 6, invidia K ² , 29, 51 ^v , 56 ^v , 58, 64, 66, 67, 68, 70, 80 ¹ , 82, 82A, 98, 105, <i>Acc. Mod.</i> , comodo 53) esse (<i>om.</i> 29, 51 ^v , 58, 64, 66, 67, 68, 70, 80, 82A, 98, 105 ¹ , <i>Acc.</i> , gratia esse		

36, 20		<i>om. in sp. coc.</i> 81) creditur (videtur <i>F</i> ² . 107, cred. esse 56) cui habitatio (habitatio 64. 110) tanta praestatur <i>K. F</i> ² . 29. 51 v. 52. 53. 56 v. 58. (<i>Mod.</i>) 64. 66. 67. 68. 70. 73 ² . 78. 80. 81. 82. 82A. 98. 105. 107. 110. <i>Acc.</i>
	quibus	illi 29. 67 ² . 70, <i>inc.</i> 67 ¹
	mora	<i>om.</i> 98
	potest esse	custodit 10 ^a , debet 53 } <i>om.</i> 41
	proficua dum	<i>om.</i> 20
	interdum	proficua 65, proficuo 32, proficua 106 ^a , profugua 81. 109 unde 45
21	expedit patriam	expetit 18. 45. 73. 96. 109, expedit 6 ² , expectat 6 ¹ periam 109, paterna 64
	neglegere ut	ne eligere 35, relinquere 32. 93A ¹
	sapientiam quis	} q. s. p. 110 } s. p. q. 8. 18 ¹ . 39. 93
	possit	
	adquirere	adiscere 8, exquirere <i>E. F.</i> 45. 65. 66. 73. 96. 107, accipere 29. 67. 70, <i>om.</i> 20
	Ulixes	ulyxes 6, ulisex 82 ‡ homeri 74 ²
	Ithacus	italicus <i>D</i> ² . 64, iratus 68. [<i>Forn.</i>], itaque <i>K.</i> 8. 16. 35. 47. 78. 81. 91A. [<i>Forn.</i>], itaque cuius 11, <i>om.</i> 82 ‡ nisi hoc (hec 11. 35. 51. 81. 97. 103A. 110, hec 93) fecisset <i>K. X. E. F. C.</i> 8. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 29. 30. 31. 33. 35. 36. 37. 38. 39. 41. 45. 50. 51. 52. 53. 54. 56. 58. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 82A. 91A. 93. 96. 97. 98. 102. 103A. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. <i>Acc.</i>
	in	<i>om. X. Z. F.</i> 12. 13. 14. 15. 17. 18. 18A. 19. 20. 21. 22. 30. 31. 33. 36. 37. 38. 39. 41. 50. 52. 53. 65. 66. 72. 74 ¹ . 96. 107
22	laribus	<i>D</i> ² . <i>E. C.</i> 8. 22 ² . 29. 35. 47. 56. 58. 62 ² . 67. 68. 70. 71. 73. 74 ² . 80 ¹ . 81. 91A. 93. 96 ² . 97. 106. 108. 109. 110. <i>Gar. Mod.</i> , laboribus <i>plerique</i> , <i>inc.</i> 96 ¹ ‡ suis 105 ¹
	proptis forte	prius 93A fote 13 ¹ , forsitan 29. 52. 53. 51. 58. 67. 68. 69. 70. 80. 82A. 98. <i>Acc.</i> , <i>om.</i> 33 ^a . 79. 82
	latuisset cuius	latuisset 82, latuisset 21 ^a
	sapientiam hinc	sapientia 75. 79, sapi <i>P</i> ^a . piam 45, sapientie causam 73 ² , <i>inc.</i> 73 ¹ hinc <i>K.</i> 17. 20. 54. 70. 91A, hanc <i>Z</i> ^a , hii 13 } <i>om.</i> 53
	maxime	maxime 61, maximi 75. 77. 79. 98, maximis 47 ¹
	Homeri	homericum 31, omerii 56, (thomeri 32. 82. 106 ¹ . 110, homini 41. 69, honori 93, <i>om. P. D.</i> ‡ nomen 64
	nobile carmen	nobilis 56, <i>om. F.</i> 16. 29. 36. 45. 50. 63. 65. 67. 70. 73 ¹ . 77. 96 ¹ . 107 carmen 80 ^a , crimen 93, certamen 79
23	asseruit quod	asserit 32 quod <i>Mod. Gar.</i> quia <i>F.</i> quos 106, qui 11. 68. <i>Forn.</i> } <i>om.</i> 8
	multas civitates	multas } <i>om.</i> 8 civitates } civita 13 ¹
	et populos	<i>om.</i> 66 } <i>om.</i> 5 populos } populo 66 }
	circumivit dum	circumivit <i>plerique</i> , circumiuit 108, circumit 107. 109, circum <i>K.</i> 81
	illi	<i>om.</i> 5
	prudentiores sunt	post sunt 79 sunt 42 ¹ . 71. 72 } sunt pr. semp. h. 75. 79 semper } semp. pr. sint h. 72
	semper	<i>om.</i> 11. 16. 56. 77. 102. 104. 105 ¹ } pr. se. su. h. 14. 15. 22. 30. 31. 38. 42. 51. 93. 103A. 110. <i>Acc.</i> pr. semper vel sint h. 71 pr. su. h. se. 29. 58. 67. 70. 82A pr. se. ha. su. 104
24	habiti	

36, 24 † quam P^2
 qui
 multorum multarum 47
 hominum *om.* 105²
 conversationibus conseruationibus D^b . 12. 45, conseruationibus D^a } p. c. 66. 72. 93
 probantur sunt 102. 104
 eruditi erudititi 63¹
 natura siquidem

25 humana
 sicut sicuti 37, ut 12², *inc.* 12¹
 duris diuturnis 25^v; diurnis duris 66 } l. d. F
 laboribus
 instruitur conseruitur $R.$ 42. 71, instituitur 8, instituitur [*sic*] 35
 ita per
 otia ocio 80¹
 torpentia torpenda 5, topentia 74¹. 80¹
 fatuatur fatuantur 93A

V. PARS EPISTULAE IV, I.

114, 1 Herminafredo erminafredo 78, herminafrico 35. 76, herminuafredo 14. 15. 22. 30. }
 31, herminuafredo 72, herminifredo 107, herminuafrito 73, hermia- }
 fredo (heumafredo *miniator*) 77, herminafredo 52, hermanfredo }
 69, hermanfredo 103A, hermanifredo $P.$ 11, hermafredo 12. 13. }
 18. 19. 21. 27. 32. 50. 64. 81. 93. 97. [*Forn.*], herminasdo 25, } *om.* 11. 17. 20. 29.
 germinafredo X^b , manfredo 110, hereim 6, *om.* 58. 106 } 33. 36. 37. 39.
 regi } 41. 47. 49. 53.
 Thoringorum thoringorum *alii*, t(h)uringorum $R. P.$ 16. 42. 51. 71. } 54. 56. 63. 66.
 78. 81, thorigorum 79¹, thoringiorum 64, turin- } th. r. 110
 dorum K^{t2} , *om.* 14. 15. 38. 72, gotingorum 107, } 67. 74¹. 80.
 cortigerum 77, thoitricorum 52, uuandalorum } 91A. 98. 105
 [*Forn.*]
 2 Theodericus theodoricus *alii*, theodorus 32 }
 † gothorum 15, † romanorum 50 } *om.* $K.$ 16. 69. 78. 81.
 rex } 93. 106. 107
 † rubrica $F.$ 16 *alii*
 3 Desiderantes desideran 79^a, desiderans 79^b. 81²
 vos nos 52. 54. 58. 63. 64. 81¹. 93A
 † magnis 41
 nostris vestris 49. 54. 63. 93A
 aggregare congregare 54, aggranare 58 } *om.* 53^a
 parentibus
 neptis *Forn.* leptis 71, nepti 62¹, neptem 29. 47. 51^b. 52. 53. 54. 56. 58. (*Mod.*) 64. 67. 68. 70.
 72. 75. 76. 79. 80. 97^b. 98. 105. 106. 110. *Acc.*, *om.* 34. 41. 91A
 † nostram 56. † vestram 52, † nostre 64^v
 caro care 25. 97, cara 6, raro 50, carnem 63
 pignori piguora 6, turierouio 37^b, *om.* 37^a
 propitia propitam 52¹, propriligamus 93A } d. pr. 29. 58. 67. 70. 93
 diuinitate *Forn.* deitate 80. *Acc.*, diuitate 74^a
 4 sociamus sociemus 34. 35. 47, coniungimus $R.$ 42. 71
 ut
 qui quid 73, que 35. 70, *om.* 76 } quod 98
 de
 regia regina 49
 stirpe
 descenditis descendentis $K.$ 11. 73, discenditis 53. 98, descentis 39^a
 nunc non 78
 etiam et 93. *om.* F } et. n. 102. 103. 104
 longius legibus 109¹ } c. l. 37
 claritate blaritate 30
 CASSIODORVS. v

- 114, 4 Hamali *L. R. K.* 42. 54. 71. 82, amali *P.* 105, amalis 69, amabili 66. 78, amabilis 68, imperialis *M. Z. O. N. X. E. F. C.* 5. 6. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 18A. 19. 20. 21. 22. 25. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 41. 47. 49. 50. 51. 52. 53. 56. 58. 62. 63. 64. 65. 67. 70. 72. 73. 74. 76. 77. 80. 81. 91A. 93. 93A. 97. 98. 102². 103A. 104. 106. 107. 109. 110. *Acc.*, alti 75. 79, *om.* 102¹
- 5 sanguinis saguinis 50
fulgeatis

VI. PARS EPISTULAE IV, 4.

- 116, 22 Sed
† ad 67¹
- haec hoc *E¹. C.* 16. 36. 50. 53. 68. 78. 91A. 102. 108, huius 98, hunc 80², *om.* 34
- amplius
commendabat commendabant 56, commendat 29. 31. 34. 47. 72. 110
- 23 humilitas *Forn.* utilitas 25. 37. 51^v. 65, *Acc.*, ***litas *K¹*, humanitas *O^a* } *om.* 69
qua quae 56
tam tantum *M. Z. O. N. X. E. F. C.* 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18A. 19. 21. 25. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 36. 37. 38. 41. 49. 58. 62. 63. 67. 69. 70. 73. 77. 80^v. 81. 91A. 98. 102. 104. 106. 107. 108. 110
- clara rara 25
quam quantum 11. 34. 41. 47. 51. 72. 80². 81². 91A. 102. 104. 107. 110
rara clara 25, cara 108 }
est tibi 56, *om.* 47 } vera est vel rara est 32
novum magnum 54², *inc.* 54¹
est *om.* 21. 47. 62¹ }
enim *om.* 32. 74¹. 107 } en. est 56. 93
† hanc 93A
- sub
amore honore 65¹
principis
- 24 custodire discedite 64¹
modestiam modestiam *P.* molestiam *Z¹*. 47. 73, iustitiam 93A
quia
gaudia *om.* *E¹. F¹*. 38 }
semper } s. g. a. 102
animos } g. a. s. 32
inquietant
modus
enim motus 58. 110, motus 93A
etiam *M. X.* 18. 93. 97^b. 103A. [*Forneri Praevost.*]. *Gar.*,
om. 47. 110
- raro rarus *N.* 25. 29. 49. 58. (*Mod.*). 64. 67. 70, }
niro 52¹ } l. re. ra. 106
25 laetis *om.* 34^a
rebus semper 41, *om.* 37
- imponitur interuenit 80^v. 81^v, } interuenit *M. Z. O. N. X. E. F. C.* 6. 11.
intrauerit 65 } 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 18A.
qui } 19. 21. 25. 28. 29. 30. 31. 32. 33.
magis } 34. 36. 37. 38. 39. 41. 47. 49. 50.
in } 51^t. 56. 58. (*Mod.*?). 62. 63. 64.
tristibus } 67. 70. 72. 73. 74. 76. 91A. 93.
invenitur } 93A. 97. 98. 102. 103A. 104. 106.
107. 108. 109. 110
} *post* raro 77
- modus etiam raro interuenit garrula
res est laetitia nec
enim prae gaudio
potest spiritus con-
tineri [*Forneri
Praevostianus*],
modus etiam r. l.
r. int. q. m. in tr.
interuenit garrula
— contineri *Gar-
retus ex coniectu-
ra Forneri*

VII. VIII.

Ad locos VII. VIII collati sunt libri hi:

42 Admontensis	77 Venetus S. Marci II 19
L (44) Leidensis Vulcanii 46	78 Venetus S. Marci II 22
R (46) Monacensis 13072	79 Vindobonensis 365
47 Vaticanus 3863	80 Vindobonensis 924
P (48) Vaticanus Palatinus 273	81 Vindobonensis 3112
* 49 Bernensis (deficit locus VII)	82 Guelferbytanus Aug. 4
50 Breslaviensis civ. 61	82A Guelferbytanus Gud. 95
51 Breslaviensis civ. 62	T (83) Breslaviensis civ. 63
52 Cantabrigiensis S. Petri	U 83A Caesenas
53 Carpentoratensis	93 Breslaviensis univ.
54 Florentinus Laur. 23 dextr. 9	E (94) Florentinus Laur. 16, 11
K (55) Florentinus Laur. 89, 23	F (95) Florentinus Laur. 45, 11
56 Florentinus Laur. 89, 26	96 Florentinus Riccardianus
58 Giessensis	97 Lipsiensis
62 Mediolanensis Ambros. C. 19 inf.	98 Londiniensis mus. Brit. 12022
63 Monacensis Lat. 11052	C (100) Mediolanensis Ambros. A. 210 inf.
64 Olmützensis	102 Oxoniensis Bodl. 178
65 Parisinus 2187	103 Parisinus 16712
66 Paris. 2188	103A Pragensis S. Viti
67 Paris. 2190	104 Romanus Chigianus
68 Paris. 2191	105 Vaticanus 2970
69 Paris. 2790	106 Vatic. Ottobon. 174
70 Romanus Vallicellianus	107 Vatic. Ottobon. 335
71 Vaticanus 570	108 Vatic. reginae 148
72 Vatic. 7301	109 Vatic. reginae 1822
73 Vatic. Palatinus 272	110 Venetus S. Marci II 20
74 Vatic. reginae 64	* 111 Vindobonensis 79 (deficit locus VII)
75 Senensis	editiones ut supra p. CXXVIII

VII. PARS EPISTULAE VI. 6.

- 180, 2 Molestias
quidem quod 47 (?), 74¹ (?), quippe 50, 74²
non
habet om. 77¹ } ex. n. h. 65
exigendae }
- 3 pecuniae sed
late *Mod.* lacte 93A, 108, lare 56, 105^t, apte 69, aperte 52, 53, 81, *Cuiacius. Forn.*
bono homo 81^v } fr. (perfr. 71) bono *F.* 42, 47, 50.
fruitur perfruitur *T.* 50, 71, 72, infruitur 102, fuitur 75 } 71, 74, 96, 97, 103, 103A, 110
potestatis }
- indeptae *Forn.* 80^v, indemptae *P.* 50^t, 71, *Cuiacius apud Goretum*, indecepte *T.*, inde cepit *U.*, ad-
eptae 51, 54, 56, 58, (*Mod.*), 62, 64, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 75, 77¹, 78², 80^t,
81^v, 105^v, 106, *Acc. Gar.*, inceptae *E. F. C.* 77², 79, 93, 96, 97, 98, 102, 103A,
104, 105^t, 108, 109, 110, acceptae 107, incepto 103, indutae 80^v, indiete 47, 74¹,
ydonee 74²
- credo
ut unde 105, non 110, ne 93, ubi 79 } crebro 78², *iac.* 78¹
ex edex 106^a, de 65, om. 80
diversis censis *U.*
titulis titulos *T. U.*
defloraretur defloretur *R. C.* 42, 50, 65, 71, 77, defloreatur 67, 70, defloratur 47, 74¹, 110, de-
coraretur 64, desiccaretur *U.*
- 4 dignitas ad levamen principis

180, 4 instituta	stituta 74 ¹ , instituti 73, statuta 47 † quam 78 ²
peraequatores etiam	pereccatores 70 et <i>F.</i> 96. 103
victualium	mentalium 65, victualium 81 ¹
5 rerum	earum 77 ¹ , <i>om. T. U.</i> 80 ²
in urbe regia propria	
voluntate	noluntati 108. noluntate 74 } c. u. 50. 71
constituit	
et	ut 58 ^a † causa 51 ^a
tam	tamen <i>R.</i> 42. 50. 53. 71
necessariae	necesse 58 (<i>nece</i>) <i>cum Modio.</i> 67. 70. 77 ¹ . 81
rei	† publicae 64
iudicem	iudicem 107, iudicium 81, iudicere 50
facit	
6 ipse	
enim	est 65, etiam 72, <i>om.</i> 75
gaudium	† in 110
populis	<i>om.</i> 80 † quod 74 ¹
ipse	ideo 50, <i>om.</i> 69
nostris	numerus 56, <i>bis</i> 103 ¹
temporibus praestat ornatum quando tales	
7 viros	
copiae	rei 52 ² , <i>inc.</i> 52 ¹
publicae	
praeficit	praefecit 69. 109 ¹
ut	
plebs	plebs 47 ¹ . 80 ¹ , prebis 81, <i>inc. Pa</i>
querula	querulam 50, querela 80(?)
seditionem	seditionem <i>F.</i> 108, sedictionem 74. 106, seditione 65, sedictione 47, seductionem 81, noce 62 ^a
nesciat	} hab. nesc. 56. 62. 74 ² . } habere (<i>om.</i> nesciat) <i>L. R.</i> 42. 71, } habere (<i>om.</i> 69) non debeat <i>K. E. F.</i> 49. 51. 52. 53. 58. 65. 66. 67. } non debeat habere 50. 54. 63. 64. 72. 80 ¹ . 81. 82. 93. 109. <i>Forn.</i>
habere	
<i>P. T. U.</i> 47. 51. 74 ¹ . 75. 79. 80 ^v . 106. 110. <i>Acc. Gar.</i>	
satiata	sacta 74 ¹ , sotiata 78, satiati <i>P</i> ² , saciatam 97, factura 47
8 officium vero	
eius	cuius 71, <i>om. U</i>
tauta	
genii	genii 105
praerogativa	praerogatum 58. 66 } pr. g. 93
decoratur	decoratum 64, decorant <i>T</i>
ut	
militiae	<i>E. F. C.</i> 80 ² (?) . 96. 97. 98. 103. 103A. 106. 107. 108. 109. 110. <i>Acc.</i> } mil. ut 47. 74 ¹ <i>Forn. Gar.</i> , milice 93, militia <i>reliqui</i>
perfunctus	praeefunctus 105. 106, perfructus 53. 72, functus <i>T. U</i>
numeribus	minoribus 51 ^a
9 ornatur	ornatur 74 ¹
nomine principatus	
miroque	miro 105, muroque 74 ¹
modo inter	
praetorianas	<i>Forn.</i> praetorias 77 ^a , praetorias 51. 75. <i>Acc.</i> , pretonianuas 47
cohortes	cohortes 47 ¹
et	
urbanas	urbanas <i>R.</i> 42. 50. 71
praefecturae	

180, 10 milites	
videantur	videatur 50, 64, 98
invenisse	
primatum	primacum 47
a quibus	
tibi	
humile	humile 47, habuisse <i>C</i> { h. t. 72
solvebatur	solebantur 102, persolvebatur 54 } o. s. 50, 71
obsequium	

VIII. PARS EPISTULAE VII, 5.

204, 23 Archimedes	archimedis 50, 54, 65 ² , 67, 68, 72, 73, 82, archimides <i>T. U. E.</i> 97, 98, 105, 111, archimidis <i>L. R. K.</i> 42, 49, 56, 58, (archimedis <i>Mod.</i>), 62, 63, 64, 65 ¹ , 66, 69, 71, 73, 78, 80 ¹ , 103, 104, 107 ¹ , 108, archimedes 51, 75, 106, archimedes 70, arthimides 97, arthimidis 66, archundis 81, archiuidis 52, 53, archimenides <i>F</i> ² , archimenidis 109
quoque	<i>om. K. E. F. C.</i> 49, 52, 53, 54, 56, 58, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 77, 78, 80, 81, 82, 93, 96, 97, 98, 102, 103, 103A, 104, 105, 107, 108, 109
subtilissimus	
exquisitor	exquitor 108, inquisitor 102, executor 53
eum	
Macrobio	macrobio 80 ¹ , metribio 71, matrobio 74 ² , metrabio 105, inetrabio 80 ² , macrobio <i>Ev. C.</i> 47, 50, 82, 93, 97, 103A, 109, 111, metro 79
tibi	<i>om.</i> 58 ¹ , 105 } s. t. 50, 66, 93
semper	
assistent	assistat <i>P. C.</i> 47, 49, 50, 51, 56, 58, 62, 67, 68, 70, 72, 73, 75, 77, 79, 105, 106, 110, existant 81
24 ut	
ad	<i>om. U</i>
nova reddaris	
paratissimus	patissimus 62, 108, peritissimus <i>P. E. F. C.</i> 47, 49, 50, 51, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 67, 70, 74, 75, 77, 78, 79, 80 ² , 93, 96, 98, 103, 103A, 104, 105, 107, 109, 110, 111
qui	per 98
libris	
veterum	
probaris	probatur 98, probatis <i>U</i> } pr. n. 93 { <i>T. U. E. F. C.</i> 57 ^v , 74 ² , 93, 96, 97, 98, 102, 103, 103A, 104, 105, 106 ² , 107, 110, 111 } <i>om. L. R. K. P.</i> 41, 42, 47, 49, 50, 51 ¹ , 52, 53, 54, 56, 58, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74 ¹ , 77, 78, 79, 80, 81, 82, 106 ¹ , 108, <i>Acc.</i>
eruditus	

IX. X.

Ad locos IX. X collati sunt libri hi:

10 Berolinensis Phillippsianus 1685	X (26) Neapolitanus IV. B. 41
* 11 Breslaviensis civ. 63 (deficit locus X)	* 27 Oxoniensis Bodl. 96 (deficit locus IX; ex loco XI adsunt 335, 11 <i>nemo</i> — 13 <i>excellere</i> et 16 <i>iussa</i> — 27 <i>comprehendit</i> et 29 <i>nam</i> — 336, 1 <i>versaris</i>)
12 Cantabrigiensis Trinitatis	28 Parisinus 2170
13 Cheltenhamensis 6656	* 29 Parisinus 2189 (deficit locus X)
14 Florentinus Laurent. Stroz. 23	30 Parisinus 2192
15 Florentinus Laurent. 53, 22	31 Parisinus 2193
16 Leidensis publ. 93	* 32 Parisinus 10609 (deficit locus IX)
17 Leidensis publ. 124	33 Parisinus 14464
18 Leidensis Scal. 16	* 34 Romanus Angelicanus 1855 (deficit locus X)
18A Ashburnhamianus	35 Romanus Barberinianus
19 Londiniensis Lambethianus	36 Vaticanus 3392
20 Londiniensis mus. Brit. regius 10. B. IV	37 Vaticanus Ottobonianus 17
21 Londiniensis mus. Brit. regius 10. B. XV	38 Vaticanus Urbinas 85
22 Londiniensis mus. Brit. n. 10098	
X (23) Montispeulanus 4	
25 Neapolitanus IV. B. 40	

- 39 Rotomagensis
 41 Venetus S. Marci II 21
 49 Bernensis
 50 Breslaviensis civ. 61
 51 Breslaviensis civ. 62
 52 Cantabrigiensis S. Petri
 53 Carpenteratensis
 54 Florentinus Laur. 23 dextr. 9
 K (55) Florentinus Laur. 89, 23
 56 Florentinus Laur. 89, 26
 58 Giessensis
 62 Mediolanensis Ambros. C. 19 int.
 63 Monacensis Lat. 11052
 64 Olmützensis
 65 Parisinus 2187
 66 Parisinus 2188
 67 Parisinus 2190
 68 Parisinus 2191
 69 Parisinus 2790
 70 Romanus Vallicellianus
 71 Vaticanus 570
 72 Vaticanus 7301
 73 Vaticanus Palatinus 272
 74 Vaticanus reginae 64
 75 Senensis
 76 Tolosanus
 77 Venetus S. Marci II 19
 78 Venetus S. Marci II 22
 79 Vindobonensis 365
 80 Vindobonensis 924
 81 Vindobonensis 3112
 82 Guelpherbytanus Aug. 4
 82A Guelpherbytanus Gud. 95
 * T (83) Breslaviensis civ. 63 (deficit locus X)
 B (85) Bruxellensis
 M (86) Montispeulanus 294
 Z (87) Parisinus 2185A
 88 Parisinus 2186
 * 88A Pommerfeldensis excerpta tantum continens (v. p. CII)
 89 Vaticanus Ottobon. 265 + 418
 G (90) Londiniensis reg. B. XIX
 H (91) Oxoniensis Magd. 166
 IP (91A) Pragensis univ.
 IW (92) Vindobonensis 407
 93 Breslaviensis univ.
 93A Caesenas
 E (94) Florentinus Laur. 16, 11
 F (95) Florentinus Laur. 45, 11
 96 Florentinus Riccardianus
 97 Lipsiensis
 98 Londiniensis mus. Brit. 12022
 C (100) Mediolanensis Ambros. A. 210 int.
 102 Oxoniensis Bodl. 178
 103 Parisinus 16712
 103A Pragensis S. Viti
 104 Romanus Chigianus
 * 105 Vaticanus 2970 (deficit locus X)
 106 Vaticanus Ottobon. 174
 107 Vaticanus Ottobon. 335
 108 Vaticanus reginae 148
 * 109 Vaticanus reg. 1822 (deficit locus X)
 110 Venetus S. Marci II 20
 111 Vindobonensis 79
 Editiones ut supra p. CXXXVIII

IX. PARS EPISTULAE VIII. 9.

- 238, 4 Quod qui 34, quid 109
 si om. C
 longaevis leugevi 17^a
 domini
 subiectorum subiectorum 65, subiectiorum X^a, subrectorum 93A, sublitorum IP
 5 ingeniis ingenium 66, ingerius 65
 adiuvantur adiuvantur C
 consulte consultis 96, inconsulte 76¹
 relaxamus relaxamus C, relexamus 110
 notatis etates 72, etati T. IP, etate 58. (Mod.), om. 29, 70
 nostrae nestre 33, 49
 † breuitatis 64
 breves
 ferias ferias 34, feras 64, 76
 ut om. 52
 suis sunt 98
 rudimentis rudimentis 56, inclementis 65
 6 aucta T. F. C¹. 74². 77^v. 93. 93A. 96. 97. 98. 103. 103A. 104. 105. 106^v, aucta E^t, aucta 108, tota B,
 nota Z. X. 14. 15. 22. 27. 30. 31. 38. 88. 89, nota X. E^v. C². II. G. IP^w. 12. 29.
 34. 49. 56. 58. (Mod.), 62¹(?). 67. 70. 88A, denota M. K. 10. 11. 12^t. 13. 16.
 17. 18. 18A. 19. 20. 21. 28. 33. 35. 36. 37. 39. 41. 50. 51^b. 52. 53. 54. 62².
 63. 64. 65. 66. 68. 69. 71. 72. 73. 74¹(?). 75. 76. 77^t. 78. 79. 80. 81. 82. 106^t.
 107. 109. 110. 111. Acc., denotas 102, iura 25, inc. 51^a

238, 6 prosperius	prosperi 108, prosperimus 49, 58 (prosperimus <i>Mod.</i>), prospiciamus 103A, prospexerimus 68, prosperius 111
robustior ad imperii pondera sustinenda consurgat atque	robustior 71 ¹ , robustor 11, robustiorque <i>B.</i> , robustaque 80 ² , robusta usque 80 ^v } <i>om.</i> } <i>Ma</i>
7 ideo	
te	<i>om.</i> 98 } cetum 25, <i>om.</i> 11
cum favore divino suggestu	diuine 97 subgestu 103, suggestum 69, 106, ad suggestum 81, suggesta 65, } } pondicionem (?) 64
praesentialis patriciatus euelimus	praesentialis <i>C.</i> 105, principalis 93, principalem ad dignitatem 64 } <i>pr. pa. sugg.</i> 28 } principatus 94, patri (<i>seq. sp. vac.</i>) 20, patrociniatus 69 ^v } euegimus 93, 98, euehimus 58, euehimus 49, 106, euehamus <i>T.</i> , euehimus 62, 104 ² , } subuehimur 77, 110
ut pro re publica	per 108, te 61 te 30, 98, 108 } rem pu. 64 <i>om.</i> 98
8 nostra	nostram <i>T.</i> 34, 64, uestra 22, 35, 51, nostre <i>II. Iw.</i> 49, 68, 69 ¹ , 93A † inra 81
tractantem sedes <i>K. F². C.</i>	tractante <i>C.</i> 22 ² , 53, 65, 98, tractante (<i>sic</i>) 94, tractat 25, tractatione 80 ¹ sedis <i>K. F². C.</i> 18, 33 ² , 41, 50, 54, 65, 66, 69, 77 ² , 78, 80 ² , 81, 82, 96, 98, 103, 107, 108, 110, sedis <i>reliqui</i> , cedis 53, 88 ¹ † sella 71
celsa	celsam 51 ^a † sella 88, 92
sublimet ne sententia salutaris cui decet humiliter	sullimet 19, 20, sublimet 11, 93, 97, 103A ¹ , sublimat <i>II.</i> 80 ¹ , 90 ¹ } sublime 38 nec 54, 103A, 109, ut 97
9 pareri [<i>Forn.</i>]	saluatoris 64, <i>om.</i> 76 tibi 98 } <i>om. T.</i> licet 97, 103A } utiliter 65, humaniter <i>G. II.</i> , humiles 93 pateri 14, 15, 38, <i>IV</i> (?), parere 25, 29, 39 ^a , 56, 58, 67, 70, 90, 106, } <i>p. d. h.</i> 93 } <i>Acc.</i> , praeli 75
a loco videatur venisse communi hic est honor qui et armis conuenit et in	esse 82 } esse communi uenisse 11 ^a <i>om. T.</i> }
10 pace resplendet hunc illa dives Graecia quae multa <i>Gar.</i>	hinc <i>C.</i> 53, 65, 68, 73, 98 <i>om.</i> 106 ^a <i>om.</i> 20, 81 aut 79, 80, autem 75, <i>om.</i> 106 † in 90 ^a annis 54 nunc 35, hinc <i>C.</i> , hec 69 ² (?), <i>inc.</i> 69 ¹ illam <i>X^a</i> , illum 88 ¹ dies 38, domitus 56, <i>om.</i> 49 gecia 93, gratia <i>T.</i> 21 ^a , 25, 29, 34, 56, 58, 70, 75, 109, gratia } <i>i. g. d.</i> 89, } <i>g. i. d.</i> 93A } grecia 92, graora 30, <i>inc.</i> 14 ¹ multo <i>C.</i> 11, 14, 15, 22, 29, 38, 56, 58, 67, 70, 80, 98, 105, 108, <i>Acc.</i> , inuita 35, merita <i>X²</i> , <i>inc.</i> <i>X¹</i>

238, 10 gloriosissimo	gloriosissimo 38. 79. 108, glorioso <i>E. F. C.</i> 96. 97. 103. 103A. 104. 105. 110. 111	} gl. d. n. a. <i>T.</i> d. a. n. gl. 69	
domno	domino <i>T. Ip. Ev. C.</i> 15. 16. 29. 33. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 68. 70. 71. 75. 78. 93. 97. 111, domo <i>F.</i> 28. 54, dono 52. 108, damno <i>N.</i> 41 ^a		
avo	auoque 64, quoque 76, <i>om.</i> 96		
nostro			
11 debuit	habuit 29. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 70, <i>om.</i> 77 ¹		
gratificata	gratificat <i>F.</i> 96. 103 ¹ , gratifica 64 ^a		
persolvit	<i>om.</i> 21 ‡ et <i>E. F.</i> 74 ² . 96. 97. 98. 102. 103. 103A. 104. 105. 108. 111 ²		
velavit	levavit 102		
fortes	fortis <i>T. Ev.</i> , forte 54, forteo 29 ‡ humidum 38 ^a		} h. f. 18
humeros	‡ honore 64		
chlamydam	clamidem 93. 105, clamide 110, clamum 73, <i>om.</i> 82		
vestis	nestes 64		
pinxit	pinxte 17, pinxerat 29. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 70, periunxit 104 ² , pingit 102, purpuree 110, pin (<i>sic</i>) 98 ‡ calceos 64 ¹		
suras eius	<i>T. E. C.</i> 11. 51 ^b . 74. 80 ² . 93. 93A. 97. 102. 103. 103A. 104. 105. 107. 110. 111, furas eius <i>F.</i> 96, sura seris <i>Z. X. K.</i> 10. 12 ^t . 13. 14. 15. 17. 18A ² . 20. 21 ^t . 22. 28. 30. 31. 33. 36. 38. 39 ¹ . 52. 54. 63. 65. 66. 73. 78. 79. 88. 89. 106. 109 [<i>Forn.</i>], suras seris <i>B.</i> 69 ² . 76. 77 ² , sura feris 41, fura seris 35, sura sericis <i>N. II. Ip^w.</i> 19. 25. 34. 58. (fura sericis <i>Mod.</i>) 62. 67. 71. [<i>Forn.</i>], suram uel sericis [<i>Forn.</i>], sura cericis 53. 56, fura sericis 29. 70, suras sericis <i>G.</i> 12 ^v . 21 ^v . 37. 49. 69 ¹ (?). (<i>Gar.</i> , sura setis 16, sura seris uel setis 81, suras setis 98, suta seris 51 ^a . 72, suta setis 75. <i>Acc. Forn.</i> , suta sericis 68, suis sericis 64, seris (<i>om. sura</i>) <i>M^t,</i> sericis (<i>om. sura</i>) <i>M^v.</i> futas setius 108, suras erois 18 ^b . 50, suras eois 39 ² (?), <i>inc.</i> 18 ^a . 18A ¹ . 77 ¹		
12 calceus	calceis 29. 49. 53 ² . 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 90, calseis 70, calceos 64, calce** 69 ¹ , calceus <i>Ip.</i> <i>om.</i> 31 ^a		
iste	istud 64		
Romanus	romanis 64		
et	e 29, <i>om.</i> 58. 111		
dignanter [<i>Forn.</i>] <i>Gar.</i>	indignanter 34 ^a . 58. (<i>indignantur Mod.</i>), edignanter (?) 111, dignatur 53. 65, dignatus <i>Acc.</i> , dignitatem 46. <i>Forn.</i> , dignantes [<i>Forn.</i>]		
visus	inssus [<i>Forn.</i>]		
est			
accipere	suscipere 72		
quod			
se	<i>om.</i> 64		
cognoscebat	recognoscebat <i>M.</i> , cognoscebant 11. 17, cognoscat 71		
sumere	assumere <i>M. K. E. F. C.</i> 10. 11. 12. 13. 16. 17. 18. 19. 21. 33. 35. 36. 37. 39. 50. 52. 53. 63. 64. 65. 66. 67 ² . 70. 71. 73. 74. 75. 78. 79. 80. 81. 93. 96. 97. 98. 102 ² . 103. 103A. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. <i>Acc.</i> , accipere 111, <i>inc.</i> B ²	} p. h. ass. cr. 64. 110, <i>om.</i> 25. 29. 56. 58. 67. 70	
13 per	<i>om.</i> 64		
honorem	ante assumere 64 } pro honore 107		
crescebat			
visendi	uisecendi <i>C.</i> 25. 36. 71. 73. 76. 77. 78. 80. 106. 110, uicendi 68, uisendi K ¹ , uisundi 54, uisenti 96, uinecendi 11. 16. 33. 64. 72, incendi (<i>sic</i>) 53 ‡ in 65 ¹	} eois pop. u. st. 50	
studium	stadium 76. 92, ante visendi <i>Iw^(a).</i> 76. 93		
eois	heolis 71, eois <i>Ip.</i> 51. 54, cois (= communis) 65. 105. 107, eors 56. 67, eos 36, eis <i>Iw.</i> 63. 68, eris <i>Ip.</i> , edis 11. 106, omnibus 64, eois (?) 70, etis 29, <i>om.</i> 25 ‡ hiis 77 ¹		
populis	populus 49		

238, 13	† inlige (<i>sic</i>) grecorum 65	
heroam	heroem <i>E</i> ² , <i>Acc.</i> , (h)eream <i>H</i> ¹ , 38, 103, hercum 98, 105, 108, } heram 80, heream <i>L</i> ¹ , 56, 58, (heroam <i>Mod.</i>), heroa <i>L</i> ² , <i>H</i> ² (?), } 37, eroam 52 ¹ , 53, coram 59, horeum <i>C</i> , erorem 93 ¹ , e roma 73, } n. erroam 49 eorona 107	
nostrum	nostram <i>G</i> ¹ , 72	
dum		
nescio	uestio 108	
14 quo		
pacto	pactum 76, <i>om.</i> 63 ^a	
in	etiam 11, bellicos 101	
eo 50, 54, 72, 81, 82, 110,	eum <i>plerique</i> , eam 25, illo 11, 93	} meum 16, 36, 49, 51, 76, 106, 111
qui		
bellicosus	bellicosos 64, bellica sunt <i>T</i> , bellicos 98 † esse <i>X. Forn.</i> , † est 69	
creditur	dicetur 56	
civilia plus		
amantur	amatur 106, dampnantur 16	
hae	hoc 56, 59, 104 ¹ , hauc 49, 106	
igitur		
honoris	honores 49	} r. h. 29, 70, 71, 93,
15 remuneratiōe	remuneratiō <i>s B</i> , remuneratiō 82, numeratiōe <i>F</i> , 96, 103	} remuneratiōis honore 101
contentus	contemptus <i>T</i> , 11, 12, 28 ¹ , 71, 106, contentus 53, 80 ² , contentis 80 ¹	
pro	<i>om.</i> 63	
exteris	ex certis 98	} i. d. p. e. p. 93
partibus	parentibus 12, 21, <i>om.</i> 98	
indefessa	indefensa <i>T</i> , 54, 65, 69 ¹ , 71, 81, 82, 106, 108, indefesa 16	
devotione		
laboravit	liberauit 21	
et		
praestare	pnare 82, praestante <i>C</i> † principi <i>X</i> , † princeps 25	
16 cum suis		
parentibus	peremptibus 65, <i>bis</i> 15 ^a , <i>om.</i> 56, 72	
principi	principem 25, principium 11, principibus 72, principi i. imperatori ro. 61, <i>om.</i> <i>T</i>	
dignabatur	digna datur <i>T</i> , dignabantur 49, 77 ^a , dignatur 80 ¹	
obsequium	obsequi non 49	
qui	<i>om.</i> 76, 105	
tantorum		
regum		
fuerat	fuerit 98, <i>om.</i> 53	} st. r. f. 54
17 stirpe		} r. st. f. 41, 52, 68, 69, 72, 81, 93
procreatus		
sic	si 11, 49	} s. (<i>seq. sp. voc.</i>) 20
se	de 35	
magnorum	māgrum 34, magistrorum 56	} h. m. <i>H</i> ² , <i>G</i>
beneficia	beneficiorum 18, <i>om.</i> <i>G</i> ¹	
semper	<i>om.</i> 31	
extollunt	excellunt 58, excolunt 36, attollunt <i>Ev. H. G. Ipw.</i> 49, 68, 88A	
ut		
et	ex <i>C</i> , 107, et ex 111, eciam 64 † in 37	
quibus		
imperare	impare 67	
18 nequeunt	nesciunt <i>T</i>	
iura		
venerationis	nenationis 73	
imponant	imponantur 107, imponat 29, 56, 67, imponunt <i>T. H. G.</i> 20	
diligunt clementi <i>T</i> , diligunt ore meus <i>B</i> , diligunt (commuter <i>ins.</i> 64) omnes <i>X. Mb. E². F. G. Ipw.</i>		
	10v. 18 ² , 18Av. 25, 29, 34, 39 ² , 49, 56, 58, 62, 64, 67, 68, 69 ² , 70, 71, 76, 88A.	

238, 18

	93. 96. 97. 102. 103. 103 A. 104. 110. 111 ^{1*}). [<i>Forn.</i>], <i>Gar.</i> , diligunt omnes isti <i>H.</i> 19, diligit crementi (incrementi 107 ²) <i>E</i> ¹ . <i>C.</i> 77 ² . 105. 107. 108, dilige clementi 98, diligit (diliget 54, diligit 50) more (morte 73, amore 106, morem 52. 53, marte 65) mens (meus 65, iuris 111) <i>Z</i> ¹ . <i>M</i> ^a . <i>K.</i> <i>X.</i> 10 ¹ . 11. 12. 16. 18 ¹ . 18 A ¹ . 21. 28 ¹ . 36. 37. 39 ¹ . 50. 52. 53. 54. 63. 66. 69 ¹ . 72. 73. 78 ¹ . 81. 82. 88. 93 A. 106. 109. 111 ² , diligit mire (mre mire 22 ^a) mens <i>Z</i> ^v . 14. 15. 22. 28 ^v . 38. 89, diligit inire mens 30. 31, diligit mens 78 ² , diligit omnis (omnem [<i>Forn.</i>]) more (morem <i>Acc.</i> , memor [<i>Forn. ex coniectura Cuiacii</i>]) mens 17. 20. 33. 41. <i>Acc.</i> , diligunt uel diligit omnis more mens 35, diligit uel diligunt omnes (omni 74) more (morem 75, mre (?) 74) mens (menti 74) 74. 75. 79. 80, diligunt omnes more (morem 51 ^b) mens 13. 51 ^b , <i>inc.</i> 51 ^a , 77 ¹
sui	<i>om.</i> 65
proiecti <i>T</i>	proiectis <i>B</i> ¹ , proiectus <i>B</i> ² et reliqui, periectus 65
semper	<i>om.</i> <i>H.</i> <i>G.</i> <i>Ipw.</i> 49. 62. 88 A. 103 A
auctorem	auctorem 34
19 et	ut 68
moralitatis	mortalitatis <i>T. E. C. H. G. Ipw.</i> 11. 18. 49. 35. 39. 50. 63. 71. 77 ² . 93. 93 A. 96. 102. 103. 104. 110. <i>Acc.</i>
inra nesciunt qui	
beneficiis	benefitii <i>T</i>
non	<i>om.</i> 76. 109
tenentur	merentur 35, tenentur 98, continentur 49

} s. a. p. *E*^a

X. EPISTULA XI, 6.

335, 1	Iohanni cancellario	} edictum per prouincias <i>N.</i> 28. 89. 93 A. 97. 103 A (monicio <i>praem. C</i>) uniuersis iudicibus prouinciarum (pr. i. 13. 27) <i>C.</i> 13. 25. 27. 32 † <i>c</i> 37	} <i>om.</i> 20. 36. 39. 41. 53. 54. 56. 58. 63. 64. 67. 69. 70. 80. 81. 98
	Senator ppo 16 ^v		
		<i>om.</i> 93 ppz 89, populo 14. 71. 77. 106. <i>Acc.</i> , populorum <i>M. N. X.</i> 15. 22. 28. 30. 38. 51. 88. 97, po 110, p <i>H. G.</i> , pp 25. 37. 73, praepositus 12. 16 ^b . 21. 33. 50. 111, praeposito <i>F.</i> , prestacio prepositus 16 ^a , praefecti <i>K.</i> et cetera 31, <i>om.</i> 52. 107 † rubrica 71	
2	Quamvis statutis gradibus	cumuis 81 ^t statuis 76, statitis 67, statuimus <i>H</i> grauidibus 81. 97 ^a † obsecund 22 ^a	
	omnis militia peragatur et tempora sibi custodiant	malicia 111 <i>om.</i> 51 ^a custodiat 51 ^a (?). 53. 72. 96 † illi 64	
3	qui iudicium inssionibus obsecundant tuus honor cognoscitur sollemni	que 72 iudicium <i>H.</i> 21 ^a . 32. 56. 58. 66. 70. 77 ¹ . 81. 93 inssionis 102, <i>his H</i> ^a obsecundantur 32, obsecundo (?) 18 ^a tuus 21, cuius <i>H. G</i> ¹ . <i>Ipw.</i> 32. 108, cuius 81, tamen <i>N.</i> 25. 49. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 70. 76, tamen tuus (tuus 13 ^a) <i>B</i> ² . 13. 74, tuus tamen <i>K</i> ² . 50 agnoscitur 108 † inssione 107	
	ordine non	{ n. o. 39 ^a	

*) 111¹ proprie sic: diligunt omnes sui proiectus uel diligit more inris sui proiectus.

335, 3	teneri	<i>om.</i> 39 ^a	
4	qui	quis <i>B</i> ¹ , <i>om.</i> 69 ^a	
	suis		
	primatibus	provincialibus 97 [†]	
	meruit	<i>inc.</i> <i>K</i> ¹	
	anteponi	anponi 72	
	tibi	ibi 72, sibi 77	
	enim	etiam <i>E</i> , nomen <i>I</i> ^v <i>w.</i> 71, <i>om.</i> 88 <i>A</i>	} <i>om.</i> 75
	reddunt	redduntur 67	
	} <i>om.</i> 16	obsequia	obsequio 81, <i>om.</i> 28 ¹
		qui	quae <i>I</i> ^v <i>w.</i> 32, 71
		te	} quiete pacire 108, qui reperire 64, 76
		praeire	
		noseuntur	noscentur 13 ¹ , nascuntur 10, 18 <i>A.</i> 36, 63, 73, 78 ¹ , nascuntur 74 ¹
	et	<i>om.</i> <i>E</i> ^a	
	reflexa	te flexa 110, flexa <i>G</i> ¹ , reflexa <i>vel</i> reflexa 76	
	condicione	conditioe 66, condicione <i>E</i> ¹ , 35, 51, 62, 69, 72, 81, 93 <i>A.</i> 98, 106, 108	
	institiae illis		
	} <i>om.</i> 56	reverendus	reuerendum <i>H</i> ^a , referendus 18 ^v , 32, 74 ^a , 107, reuerende 111, reuendus 64 ¹ , uenerandus 64 ²
		aspiceris	auspiceris 102, auspicias 108, efficeris 79
		quos	quod <i>B</i> ^a , <i>M.</i> <i>X</i>
		subsequi	obsequi 80
	posse		
	monstraris	mostraris <i>F.</i> 96, 106, 107, mostaris <i>E.</i> monstrastis 64 ^b , mostraueris 102, mīaris 111, monasteriis 108	
	hanc [<i>Forn.</i>], <i>Mod. Gar.</i> hinc <i>Acc.</i>		
	inaequabilem	inequabilem 80, inequalem 98, 108, inequalitatem 81, enim equabilem 106	
	aequitatem	equalitatem 89 ^a , etatem 98 † et 62, † ac 53	
	speciale	specialem 106	
	decretum	detrimentum 35 ¹ , desiderium 51 † et 75, 80	
	singulare beneficium		
7	sub aspectu iudicis		
	agis	ages 33, 52, agit <i>K</i> ¹ (?)	
	nec	ne 32, neque 64, non <i>G</i> ^a , <i>om.</i> 35 ^a	
	potest rationabiliter culpari		
	quod	quae <i>I</i> ^v , quam <i>I</i> ^w (<i>b</i>), <i>inc.</i> <i>I</i> ^w (<i>c</i>)	
	impugnante	in pugnam te <i>B</i> ^b , impugnate 67, <i>inc.</i> <i>B</i> ^a	
	ordine		
8	videatur	nideantur <i>E</i> ^b , uidetur <i>I</i> ^v <i>w.</i> 16, 50, 56, 58, 67, <i>inc.</i> <i>B</i> ^a	
	assumi nullus		
	tibi	enim 79, 104, <i>om.</i> 110	
	de		
	temporis	temporibus 29, 36, 56, 65, 70, tempore 58. (<i>Mod.</i>)	
	qualitate	<i>om.</i> 106 ^a	
	praescribit	praescribit (<i>sic</i>) <i>F.</i> praescribitur 53, praescribat <i>G.</i> <i>H.</i> <i>I</i> ^v <i>w.</i> 88 <i>A.</i> describit 73 † et <i>I</i> ^v <i>w.</i>	
	transgressio	transgressio 65 † tua 108	
	matrienlac	matriculare 108, matrienle 93 † tua 65 ^a	
9	actio	acceptio 35, accensatio <i>G</i> ¹ , 52	} tua n. est 64, 77 ^a est tibi actio 108 tua nota actio est 76
	tua	tibi 108, <i>om.</i> 63	
	est		
	et	<i>om.</i> <i>G.</i> 52, 74 ^a	
	solus	† negligenter 76 ¹	
	confidenter negligis		
	quod	quo <i>B</i> ¹ , quos 56, <i>om.</i> 76	

335, 9 alios <i>Mod.</i>	alius <i>B</i> ¹ , alii <i>Ipw</i> , aliis <i>M. K. H. G</i> ^t . 10. 12. 13. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 32. 33. 36. 37. 39. 41. 53. 54. 62. 63. 64. 65. 66. 68. 69. 71. 73. 75. 76. 78. 79. 80. 81. 82. 93. 106. 108. 110. <i>Acc.</i>	
servare		
compellis <i>Mod.</i>	contem(p)nis <i>M. K.</i> 12. 13. 16. 17. 18. 18A ¹ . 20. 32. 33. 35. 36. 37. 39. 41. 50. 54. 62. 63. 64v. 65. 66. 69. 71. 73. 74 ¹ . 75. 78. 79. 80 ^t . 81. 82. 106. 108. 110. [<i>Gar.</i>], contempnis 53, contendis 21v. 80v. 93. <i>Acc.</i> , compelluntur <i>G</i> ^t	
Sed talia		
tibi	<i>om. H. G. Ipw.</i> 52. 68. 108 † dum 88A (<i>hic rursus incipiens</i>)	
10 pro excellentibus meritis	† talia 88A	
concedantur	concedantur 53	
dum	enim 97. 103A	
credi debet	credideris <i>B. H. G.</i> 108, crederis <i>reliqui</i>	
omnes	omnis 56, <i>bis</i> 32 † pro <i>C</i> ²	
industria	industriam 73. 81	} fideque industriaque 82
fideque	<i>om.</i> 62. 69 ¹	
superare		
11 quem	quos <i>G</i> ^t . 51	} <i>om. Ipwo</i>
nos	non 80 ¹ , nos <i>C.</i> 64(?) , <i>om. H. G. Ipw.</i> 97 ^a	
constat	† praecipuum <i>K</i> ² , † esse 33 ^a	
elegisse	elegisse 72. 102, elligisse <i>C</i>	
nemo		
enim	autem <i>Ip</i>	
sequentem	frequentem 58	
probat		
nisi	<i>om.</i> 106a } <i>nē (sic)</i> 56	
quem		
sibi	<i>om. P. G</i> ^a . 25 ¹ (?) , 28. 30. 93. 96. 102. 104	
laudanda	laudata 68	
12 virtus		
associat	assumat <i>Ip(a)</i> } a. n. <i>E</i> ^a † et quem 56	
quando <i>Gar.</i>	quoniam 51 ^b . 67v. 106. <i>Fora.</i>	
vituperabile	vituperale 53	
est	<i>om.</i> 107	
inferiorem		
erigere	eligere <i>M</i> ¹ . 49. 52. 53. 54. 62. 64. 69. 75. 80v. 81. 82. 106. 110, exigere <i>C.</i> 78. 90	
nisi	ut <i>Ip</i>	
meritis	merito 82	
alios		
videatur	{ n. a. <i>X.</i> 20. 108	
13 excellere	exercere 108, excedere 103A. 110	
hoc		
igitur	autem 16	
laudabile		
praeiudicium	<i>om.</i> 76 † et 64. 76	
sententiam	sententiarum 79. 80, summam 75	} g. s. <i>H. G. Ipw.</i> 52. 68
gratiosam	grossam 93, gloriosam <i>E</i> ¹ . <i>G.</i> 35. 52. 64. 72. 75. 76. 77. 80. 98. 106a. 110. 111	
militiam	milicia 28. 93	
domesticam	domestica 93	
14 a	ad <i>B</i> ^a . <i>om.</i> 56. 58. 67	} ad duodecimam indictionem 107
duodecima	<i>om.</i> 70	
indictione	condictione 110	
cancellorum	cancellariorum <i>K.</i> 35. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 66. 67. 70, cancellarum 74 ¹ . 81. 106, <i>om.</i> 107	

335, 14	tibi		
	deus	deus 72	
	attribuit	attribui 21. 37	
	ut	<i>om.</i> 108	
	consistorii	cunsistorii <i>II.</i> 13, conestorii <i>B^o. Z. M^o. X.</i> 28. 51. 74 ^a . 88 ¹ . 89, conestorii 93A, consecrorii 10, consistorium 33, confessorii 36. 73, confessoris 16, <i>inc. B^a</i>	
	nostri	nostra 16 ‡ fidei <i>M¹</i>	
15	secreta	secrata 102	
	fidei	fidei 19. 21. 32	
	integritate		
	custodias	eustodiat 41	
	per te		
	praesentandus	praesentandum 64, praestandus 77 ¹ , praesentande 98, presentantibus 66	
	accedat	accedit 102	
	per te nostris auribus		
16	desiderium		
	supplicis	supplicis 32. 102 ‡ venelitate 81 ^a	
	innotescat iussa	nostra sine	
	studio	dubio <i>E.</i> 102	
	venalitatibus	venelitatis 110, venilitatis 65 ¹ , venelitatibus 69 ^v , venelitate 81, venalitas 72	
	expedias	expediat 81, expedies 64, sexpedias 10, suppedias 41, suspedias 17. 20. 33, suspedita 74 ¹	
	omniaque	omnia 93. 106 ^a . 108	
17	sic	<i>om.</i> 28. 89. 93A	
	geras	deras 73	
	ut		
	nostram	nostra 49	
	possis		
	commendare	comodare 66. 78, <i>bis</i> 90 ^a } e. p. i. <i>N^a</i> ,	
	iustitiam	instiam 108 } p. i. e. 56. 58. 64. 67. 70. 88A	
	actus		
		‡ nostri 93	
	enim	<i>om.</i> 88A	
	tui	cui 49, tuus 93	
	iudicis	iudicio 56, <i>bis</i> 65	
	opinio		
	est	sunt 74 ¹ , <i>om.</i> 98. 108 } opinione 49	o. i. 18 ^a
18	et		
	sicut	<i>om.</i> 96. 103	
	penetrare	penetrabile 54. 66. 75. 82, penetralis 106 ‡ est 13	
	domus		
	de		
	foribus	floribus 102 } p. d. f. 37	
	potest	<i>post</i> sicut 88A } p. d. f. 37	
	congruenter	conghuenter 102, competenter <i>IP</i>	
	intellegi		
	sic	sit 49. 102, sicut 53 } m. s. 93	
	mens	omnes 25	
	praesulis	presulem 79	
19	de		
	te	<i>om.</i> 12 ^a	
	probatur		
	agnoscei	cognosci 93	
	non	nam 53	
	iniuria	iniuriam 107, in iura 93A } <i>om.</i> 110	
	quia	<i>om.</i> 22	
	talem	talia 77 ¹	
	unusquisque		

335, 19 ad	de 58. (<i>Mod.</i>)	} suaniter 108 } u. e. a. r. s. 52. 90
responsa	<i>om.</i> 35 ¹ , 37, 110 } s. r. 82	
sua	nideatur 96 ¹ , nidebatur 110, uidentur <i>Gar.</i>	
videtur	nirum debeat 56, 67, 70, nirum debet 58. (<i>Mod.</i>)	
20 eligere	quale 108	
qualem	se	
se	cunctos <i>Mod.</i> , <i>Gar.</i> , eunetis <i>H.</i> <i>Ipw.</i> , 106, custos <i>C.</i> 16, 36, 53, 65, 89, 107, <i>Forn.</i>	
decreverit	decreuit <i>N.</i> 14, 15, 22, 38, 49, 56, 58, (<i>Mod.</i>), 67, 82, decreueris 27	
aestimare <i>Gar.</i>	es(<i>cel</i> x)timari <i>Z. N. Iv. X. C.</i> 10, 14, 15, 16, 17, 18A, 19, 20, 22, 25, 27, 28, 30 ^a , 31, 33, 35, 38, 49, 51, 53, 54, 56, 58, 62 ¹ , 63, 65, 66, 67, 68, 69 ¹ , 71, 73, 75, 76, 78, 79, 80, 81, 82, 88, 89, 93A, 107, 108, <i>Acc.</i> , ordinare 104 ^a , ordinaestimari 36 ^a	
	† nidentur 28 ^a	
vestes	netes 19	
ipsae	iste 56, 67, tempus (?) 49	
quae	<i>om.</i> 98	
nostris corporibus		
21 applicantur		
nomine	<i>om.</i> 88A	
nos	nos <i>C.</i> 17, 108	
deformare	formare <i>C.</i>	
possunt	nidentur 103A	
si	set 70 ¹	
	† in <i>Iv.</i> 33, 69, 80 ¹ , 92	
aliquo	} inquinamentis 88A	
inquinamento		
sordescant	sordescantur 35, sordescunt <i>Ipw.</i> 51	
quanta	quanto <i>GA.</i> 69, 81	
22 vero	ergo 72, 77, <i>om.</i> 58 ¹ , 96 ^a , 108	
gratia	} <i>om.</i> 56,	
nos		n. g. <i>Z. N. X.</i> 18, 25, 28, 32, 35, 50, 58, 64, 70, 74, 88, 89, 93A, 96, 110, n. gr. 67, 108
decorare	nideatur 35, 93, nidentur 98, 111, nidemur 81 ^a } n. d. 93	
videntur		† tum 76
cum	} collaudabili 27 ^a	
laudabili		
puritate	pietate 32, 39 ^a	
nituerint	nituerit 111, nituerunt 17, 29, 41, 51, 53, 58, 68, 69 ¹ , 80, 102, nituere 82, intuerunt 56, 70, 81, intuerint 20 ^a , 30, 33, 93A, intumentur 90 ¹ , irruerunt 98	} nituerit claritate 93
sic	si cum 33	
miles	milites 96	
	† qui 93	
ad secreta		
23 iudicis		
proximatus	prosimatus 106, praesimatus 108, proximatur 93	
praesulis		
sui	cui <i>C.</i> <i>om.</i> 111	} f. pr. 111
famam <i>Forn.</i>	formam <i>M. K. Et. C.</i> 10, 12, 13, 16, 17, 18, 18A, 19, 20, 21, 27, 32, 33, 35, 36, 37, 41, 50, 58, 63, 65, 66, 67, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 80 ^v , 98, 106, 110, 111, <i>Acc.</i> , forma 107, famam vel formam 53	
aut	ut 29, 56, 70 ¹	
ornat	coronat 64 ^b	
aut maenlat		

335, 23	in		
	nobis	uobis <i>C</i>	
	siquidem		
24	peccant	peccat 64 ^a , 73, 98, petant 102, tractant 56, poscant 64 ^b	
	qui		
	alios	alios 19	
	gravant <i>B, Ev.</i>	maculant <i>Z, M, N, X, K, E, F, C</i> , 10, 12 ^a , 13, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 53	} <i>om.</i>
	<i>H, G, Ipw.</i>	22, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 49, 50, 51, 54, 56, 58,	
	12 ^b , 19, 25 ² ,	62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 71, 72, 73, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82,	
	(<i>inc.</i> 25 ¹), 52,	88, 89, 93, 93A, 96, 97, 98, 102, 106, 107, 108, 110, 111, <i>Acc.</i> , com-	
	68, 104	maculant 18, 74	
	et	ut 81, <i>om.</i> 69	
	dum		
	spolium	polium 35, solium 93, speculum uel spoliium <i>C, om.</i> 12 ^a	
	obsecrantis <i>B², K², E, H, G, Ip.</i>	12, obserant <i>B¹, Z, M, X, K¹</i> , 10, 16, 17, 18A, 28, 33,	
	13, 14, 15 ¹ , 19, 20, 21, 22, 27, 30, 31,	36, 39 ^a , 41, 63 ¹ , 64, 65, 66, 69, 73 ¹ , 74 ¹ , 76, 78, 79,	
	35, 37, 38, 51, 52, 54, 62 ² , 63 ² , 66, 72,	81, 88, 89, 93A, obseruantis <i>N, C</i> , 18, 32, 35, 39 ^b , 49,	
	73 ² , 74 ² , 75, 77, 80, 93, 97, 98, 103A,	50, 53, 56, 58, (<i>Mod.</i>) 67, 70, 107, <i>Gar.</i> , obsequentis	
	104, 106 ^a (?), 108, 110, 111, <i>Acc.</i>	<i>Iw.</i> 106 ^b , obsecrationis <i>E</i> , 96, 103, obserentis 71,	
		<i>inc.</i> 62 ¹	
	ambitur	ambitur 93A, ambitis 49 ^a , ambitum 56, ambigitur <i>H^a</i> , 53, 58, auditur <i>C</i> , 16, 36,	
		73, 107, ab hoste rationis 102	
	fama	forma 21 ^a , 111	
	praesidentis	possidentis <i>H^a, Ipw</i>	
25	exiitur	exiitur 12 ^a , 21 ^a , exurtur 96, exuritur 21 ^b , 37, 81, eximitur 71, 108, fuscatur 97, 103A	
	considera	conscidera <i>E¹</i> , considerera 13, considero <i>Z, X</i> , 14, 15, 22, 28, 30, 31, 38, 49, 88,	
		89, 93A	
	si negligere		
	debemus	uidemus 61	
	uide		
	nos		
	culpari	culpare 54 } <i>c. n. Iw.</i> 53, 51, 62, 69, 75, 80, 82	
	posse	bene <i>H, G¹, Ipw, om.</i> 49, 50, 70	
	cognoscimus <i>Mod.</i>	cognoscimur 56, 108, cognoscamus 81, <i>Acc.</i>	
	ultra		
26	omnes	nos 82 ¹ , <i>om. Gar.</i>	
	dementes	demens 82 ² , 98, clementes <i>Ipw</i> , 16, 18 ^v , 32, 41, 62 ² , 74 ^b , 79,	} <i>cl. e. o.</i> 110
	[<i>Form.</i>]	110, <i>Acc.</i> , clemens 64 ^b , <i>inc.</i> 62 ¹	
	est	<i>om.</i> 27 ¹	
	qui	<i>om.</i> 33 ^a	
	ulcisci	ulcisti 56	
	non	nec 106	
	appetit		
	quem	quae 73	
	grassatum	crassatum <i>E, C, Ipw.</i> 16, 29, 49, 51, 53, 54, 56, 58, 62, 68 ¹ , 70,	} <i>i. s. d. gr.</i> 50
		72, 75, 80, 81, 88A, 107, 110, 111	
	in suo		
	dedecore	decore <i>H, G.</i> 22, 31, 33, 51 ^a , 52, 56, 58, 61, 65, 67, 68, 69 ¹ , 70, 73,	
		77 ^a , 81, 98, 102	
	comprehendit	comprendit 53, 107, deprehendit <i>H¹, G.</i> 53, 65	
27	respice	respicite 58, 65, recipe 12 ^a	
	quo	quoque 14 ^a , 38	
	nomine		
	nuncuperis	nuncuparis <i>B^a</i> , 16, 25, 108	
	latere	letare 56, 67, 70 ¹ , iacere 25, 76, lucere 61 ^a , licere 64 ^b	
	non		
	potest	potes 16, 21 ^b , 37	
	quod	qui 21 ¹ , 54	
	inter	in te <i>F</i> , 96, 103, intra <i>C</i> , 107, intus 72, 77, 98	
	cancellus	cancellarios <i>N</i> , 16, 25, 37, 49, 56, 58, (<i>Mod.</i>) 67, 70, 76	

335, 28	egeris					
	tenes	tene	110			
	quippe	igitur	111			
	lucidas	ludicras	90 ^t , lucidos 16. 80 ¹ , lucitos <i>Iw</i>			
	fores	flores	16			
	claustra	castra	93			
	patientia	patientia	21. 88, potentia 96. 102. 103, pacia 58 ^a	} P. cl. 25		
	fenestras	fenestras	<i>K. C.</i> 25. 32. 33. 39 ^a . 50. 52. 53. 54. 56. 58. (<i>Mod.</i>), 62 ¹ (?). 63. 66. 67. 69 ¹ . 70. 78. 80 ¹ . 82. 93. 107, fenestra 75, apertas 64 ^b			
		† clausas et	78 ²			
	ianuas					
	et	<i>om.</i>	39 ^a . 56. 58. 67. 70	} <i>om.</i> 22. 51 ^a		
	quamvis					
29	studiose					
	claudas	claudis	69, clausas 88 ¹			
		† et	<i>Z. N. X</i> ¹ . 28. 49. 56. 58. 67. 70. 88. 89. 93 ^A			
	necesse est					
	ut	<i>om.</i>	107			
	te	tu	16, <i>om.</i> 50			
	eunctis					
	aperias	asperias	53			
	nam					
	si	<i>om.</i>	63			
	foris	fori	53. 81, fortis 31, foras 58. (<i>Mod.</i>)			
	steteris	<i>N. K. E. F. C. H. G</i> ^a . <i>Iw</i> . 12 ^b .	steteteris 32. 49, ceteris <i>B. Z. M. X.</i> 10. 12 ^a . 14 ² . 15. 18. 19. 38. 50. 51 ^b . 53. 56.	} certis modis Acc.		
			13. 14 ¹ . 16. 17. 18. 18 ^A . 20. 21. 22. 28. 58. 62. 64. 65. 66. 67. 69. 70. 71.			
			29. 30. 31. 32. 33. 35. 36. 37. 39. 41. 51. 72. 74 ² . 76. 77. 78. 80. 81. 96. 97.			
			63. 68. 73. 74 ¹ . 75. 79. 82. 88. 89. 93 ^A . 98. 102. 103 ^A . 104. 107. 108. 110.			
			106, stebes 25, exieris <i>G</i> ^b . 52, egrediaris 93, 111. <i>Forn.</i>			
			<i>inc.</i> 51 ^a			
	meis <i>Forn.</i>	in eis	53. 58. 102. 107. 110, nostris <i>Iv</i> . 72. 77. 103 ^A , <i>om.</i> 89			
	non <i>Mod.</i>	utique	93, <i>om.</i> <i>K.</i> 65. 66. 78. <i>Forn.</i>			
30	emendaris	emenderis	50. 52 ² . 65, emendatis 38. 73. 106, emendaribus 111 ¹ , daris 56. 67. 70, dares 58. (<i>Mod.</i>), consideraris 93	} e. n. o. 18 ¹ , o. n. e. <i>M</i> ^a		
	obrutibus	obrutibus	35, optatibus 107, obstitibus 81			
	si	sed	56	} bis <i>B</i> ^a		
	intus	uiciis	111, <i>om.</i> 97 ^a			
		† non	<i>M.</i> 96 ¹			
	ingrediaris	ingradiaris	67, egrediaris <i>H. G</i> ^a . 18 ^t . 103 ^A , 110			
	observantium non					
	potes	<i>B</i> ² . <i>N. K. P</i> ² <i>C. G.</i> 12. 16. 17. 18 ^A .	potes <i>plerique</i> , poteris <i>G.</i> 21 ^b . 33, potero 103 ^A , 20. 35. 37. 41. 49. 50. 52. 54. 56. 58. <i>om.</i> 89 ¹	} <i>om.</i> 93		
			62 ² . 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 74 ² . 75. 78. 80 ² . 82. 104. 107. Acc.			
	declinare	aspectus	37			
31	vide	unde	<i>K.</i> 63. 66. 78, uice 61			
	quo	quod	56. 58 ^b . 67. 70. 81			
	te					
	antiquitas	<i>om.</i>	58	} a. t. u. 63, t. n. a. 58. 110		
	voluerit	uoluit	<i>F. Iw</i> . 50. 88 ^B . 96. 102. 103. 104, uoluerit <i>H</i> ^a , uoluerit <i>H</i> ^b . 56. 61			
	collocari	colloquari	89, collocare 69 ¹ . 71. 107, collari <i>G</i> ¹ . 39, colorari <i>Iw</i>			
	undique	undequae	56			
	conspicieris	conspiciens	77 ^a			
	qui	quia	107			
		† etiam	29. 56. 58. (<i>Mod.</i>), 64. 70. 76, † et 25			

335, 31	in	} illa in 13 ^a , nulla 35. 53. 73. 76		
	illa		alia <i>K</i>	
	claritate			
336, 1	versaris	asseris 33 ^a		
	proinde	proinde 21 ^t , quapropter 53		
	ad			
	nostra	nostra 73		
	monita	mandata uel monita 111, merita 54. 73, monumenta 49	} m. n. 68	
		† tamen 74		
	aures			
	animumque	animum 35. 75		
		† tuum 78		
	converte	uerte 38 ^a , conuertere 51. 76, committe 74 ¹		
	fige	fige 81	} tigmata 25	
	menti	meriti 81		
	omnia quae			
2	inibemus		} om. 69	
	non	ne 37, noni 20		
	te tanquam	vacuam		
	fistulam	nistulam <i>IP</i>		} f. n. 50
	dicta			
		† nostra 93		
	perexant	peresseant 107, peroseant 96, perextant 56. 64, perexerant 32. 74 ^a , perexegant 98 ^a , percant 76		
	quae	bis 21		} quamdiu 10
	tandiu	tam 75		
	plena			} c. pl. 106 ^a , om. 64
	conspicitur			
3	quamdiu	diu 10, que tandiu <i>M.</i> 18. 18A ¹ . 36. 39 ^b . 73. 74 ¹ , donec 16, om. 92	} in eancia in te quam- diu 64	
	in eam	meam 76, in ea <i>F. C.</i> 32. 73. 96. 101, mea 102. 103, in causa 56		
	undae	uenti 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67. 70 † in eam 25		
	influere	fluere <i>C.</i> 72. 77. 107. 110, confluere <i>H. G¹. IPw.</i> 50. 108, cithere 66		
	posse	possit 63. 89 ^a , pre 92, om. 20		
	noscuntur	enoscuntur <i>B^a[?]</i> , cognoscuntur 89. 107, uidentur 59		
	esto	exto 71, estote 22. 30. 31. 38. 51 ^a		
	potius			
	conceptaculum	contentaculum 108, contemptaculum 98		
4	quod	qui 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67		
	audita			
	custodias	custodiat 50. 61 † et 61 ²		
	quod	qui 25. 56. 58. (<i>Mod.</i>) 67	} om. <i>H. G. IPw.</i> 52.	
	suscepta non			
	fundas	fundat 59. 64, dimictas 81		
	quia	quod 41		
	nihil	michi 56. 79, tunc 111		
	proderit	poderit 20 ¹ , prodit 108		
	si			
	auribus	omnibus 108		
	tuis			
5	transitura	placitura 31 ¹ , plausitura 31 ² , transita 106 ^b , transitum 19 ¹ , transeant 64, om. in <i>sp. vac.</i> 30	} placitura teneant <i>C.</i> 107	
	placeant	plaplaceant <i>G^a</i> , om. 64 ²		
	et in			
	cordis	cordibus 53. 75. 76. 81. 93. 108		

335, 5	<i>sibus Gar.</i>	<i>finibus C. Dpw.</i> 35. 56. 58. 64. 65. 70. 75. 80 (?). 93A. 98. 107. 108. 110. <i>Acc.</i>
se		<i>so</i> 72
omnia		<i>omnino</i> 106 ^b
non		<i>om.</i> 63. 65
defigant		<i>defigat</i> 65, <i>deficant M.</i> <i>defingant</i> 36. 73. 77 ¹ , <i>infigant</i> 35, <i>refigant</i> 81, <i>designant Ip.</i> <i>C.</i> 53. 75. 80 ¹ . 93. 96. 102. 103, <i>designat</i> 56. 67. 70 ¹ † et cetera 103A

De hac editione pauca restant adicienda. per annos plus quinquaginta a monumentorum Germanicorum curatoribus non solum expetita, sed adeo parata partim fati invidia, partim hominum ignavia factum est, ut nunc demum prodeat. ego cum laborem, postquam spem eius per alium iusto tempore perficendi deponere debui, in me recepi invitus neque animo, sed officio oboediens, sublevatus in ea re egregio adiutorio optimorum collegarum et amicorum, Brunonis Kruschii in apparatu instruendo, Eduardi Schroeder in nominibus Germanicis apud Cassiodorum relatis recte constituendis et quatenus interpretatione indigent in personarum indice ad veriloquia probabilia revocandis, Ludovici Traube cum in panegyricorum fragmentis recensendis tum in opera ut molestissima, ita utilissima indicis vocabulorum et locutionum perficendi, per eos ut editio haec aliquantum profecit, ita subsidiis iis, quae curatoribus monumentorum publice suppeditantur, eo perventum est, ut codicibus, qui sunt plurimi et per universam Europam dispersi, huiusce voluminis causa recte excussis ab hac parte crisis variarum Cassiodori videri possit pro absoluta haberi.

Subiunxi variis Cassiodori additamenta tria, primum continens epistulas paucas Theoderici nomine scriptas vel ad eum spectantes, quae extra varias ad nos pervenerunt, secundum continens acta synhodorum trium in urbe Roma regnante eo habitarum, tertium, quod Traubio dixi deberi, continens fragmenta panegyricorum eiusdem Cassiodori. de his si qua praemittenda fuerunt, invenientur singulis auctariis praeposita.

ADDITAMENTA.

AD PRAEFATIONEM.

ad p. XXII. De hemematis apud Cassiodorum memoratis post Knaeckium diligenter exposuit Martinus Kreumer (de catalogis heurenatum. Lipsiae 1890 p. 90 seq.), contendens non ex Hygino hausisse Cassiodorum, sed pendere utrumque a communi auctore. et differunt omnino quaedam apud utrumque relata et ab- sunt ab Hygino nostro quae inveniuntur apud Cassiodorum eius generis narrationes I, 2, 7 de purpura — II, 40, 14 de cithara — III, 52, 3 de geometria — V, 17, 2 de navi — VI, 18, 6 de pane — VI, 21, 2 de veste — VII, 5, 2 de fabricis — VII, 15, 3 de statuis — VII, 32, 1. 5 de pecunia et de moneta — VIII, 31, 8 de Palamede — XI, 38, 2 de charta, quarum plerasque certe constat redire ad eundem auctorem. at liber Hyginianus cum non habeat nisi vetusti compendii reliquias male truncatas, utrum Cassiodorus adhiberit eum integram an Hygini auctorem, nequaquam decisum est. hoc addimus quae de septem miraculis mundi (narrationes eas nuper composuit Hermannus Schott de septem orbis spectaculis Aushachi 1891, poteritque item conferri E. Wendling de populo Aristoteleo Argentorati 1891) habet uterque ad verbum fore conspirare:

var. VII, 15, 4. Ferunt priscae saeculi narratores fabricarum septem tantum terris adtributa mira- cula: Ephesi Dianae templum: regis Mausoli pulcherrimum monumentum, a quo et mausolea dicta sunt: Rhodi solis aeneum signum, quod colossus vocatur: Iovis Olympici simulacrum, quod Phidias primus artificum summa elegantia ebore auroque formavit: Cyri Medorum regis domus, quam Memnon arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit: Babyloniae muri, quos Samiramis regina latere cocto sulphure ferroque construxit: pyramides in Aegypto, quarum in suo statu se umbra consumens ultra constructionis spatia nulla parte respicitur.

Hyginus c. 223. Septem opera mirabilia: Ephesi Dianae templum, quod fecit Anaxion Otrera Martis conium. Monumentum regis Mausoli lapidibus lychniticeis altum pedes LXXX, cir- cuitus pedes CCCCXLI. Rhodi signum Solis aeneum, id est colossus, altus pedibus XC. Signum Iovis Olympii, quod fecit Phidias ex ebore et auro, sedens pedes LX. Domus Cyri regis in Ecbatamis, quam fecit Memnon lapidi- bus variis et candidis vinctis auro. Murus in Babylonia, quem fecit Semiramis Dereetis filia latere cocto et sulphure ferro vinctum, latum pedes XXV, altum pedes LX. in circuitu stadio- rum CCC. Pyramides in Aegypto, quarum umbra non videtur, altae pedes LX.

ad p. XVII. In descriptione libri N addenda est (ut dixi p. CII n. 87 praescriptio libri VIII ea ipsa quae est in libro qui praecedit Z.

ad p. XXIV. Accedunt quae ad memm rerum Ostrogothicarum enarrationem adieci in eadem ephemeride vol. 15 (1890) p. 181—186.

ad p. XLI v. 4 *scr.* librorum *pro* librum.

ad p. LVII v. paenultimo *scr.* n. 82 *pro* n. 92 *et* n. 83 *A pro* 92 *A.*

ad p. LXIII v. 25 *scr.* [34] *pro* 34.

ad p. CIV. Adde 92 *A.* BEROLINENSI PHILIPPISIANO n. 1794 (catalogi nuper editi Rosiani n. 201) Ciceronis Philippicarum aliorumque scriptorum adglutinata sunt folia duo scripta saec. XIIII XIV continencia variarum Cassiodori particulam a l. 8 ep. 10 p. 240, 7 *semper studuisse* ad eiusdem libri ep. 15 p. 216, 16 *suavisimum cobis*. inscriptiones a codice absunt, superesse ea ex codice ordinis nostri quinti ostendit varia lectio quam apposui integram (asterisco appposito ad lectiones in eadem familia redeuntes), quoniam habet quaedam quibus socios vineat, ut 244, 28 *tibi* hic corruptum in *ter* compendio parum intellecto, in reliquis omisso. at nec si superesset integer, multum inde proficeremus.

240, 8 quem] que — 15 direptis * — arelatus] malaratas * — 19 ea *om.* — 21 suorum] suarum — 25 tela mutua respuit * — 27 restitit *om.* * — credit *om.*

- 241, 1 nec certantibus * — gallias nas tneudas * — 3 ulla *bis* — 8 aquiliensem — 9 propra — 10 spuma] puma — 12 tumens] spumans * — 13 est *om.* * — periclitantis — 14 constius — 16 nesciuit] nestiuit — 19 fauere — 23 imitari *corr.* in incitari — 27 dignitatis] nitatis — 29 illud etiam * — constat per nos * — 30 putauit — honoratum] honoroso — 31 expectendis
- 242, 1 praescientia * — praemis — 4 optari — 6 complector * — 9 fama subacta — 12 indicimus * — quem] quidem * — 18 securitate] promissione * — minus adhuc * — 20 te *om.* — 24 est *om.* — 25 terminos *om.* * — discerertudo — 26 afferamus *
- 243, 2 mult. art. * — 5 que *om.* — 6 mens] meris — 7 clemis — que *om.* * — 9 narratione] ratione * — 16 mittet liguria tullianos suos cognoscere * — 17 esse cons. uides * — 18 comitine — isto *om.* — decoratumus * — 21 universalitate peccare * — nimis] minus * — 26 sunt rob. * — 27 gignasia
- 244, 1 mitorum — honor .. quam tu *om.* — 3 committeret * — 8 sineres] faceris * — 9 nostra tempora — 10 emineus evenit] cum venit — 11 plenum — magnos — 16 est *om.* * 19 malus] m. fuero * — 20 recolet — 21 tutam — 24 ne] nec * — 28 tibi] ter — 31 conuenias
- 245, 2 uestra — 5 esse *om.* * — 7 amantate — 10 quae] qui — 11 mem. glor. * — 13 nostre — nos *om.* * — 14 in] cum * — leg. nob. * — 17 fontis * — 18 est] et — tantum *om.* * — 19 manet] remanet et * — 23 enim *om.* * — aliis] alii * — 25 estimabimus — 31 a *om.* *
- 246, 4 est] es — pontifice elegisse * — 7 examine * — 9 contigit — 10 hoc et] et hoc * — 12 persona] perso — 14 ill. u. publ. *om.* *

ad p. CVIII. Addendus liber bibliothecae olim Fuldensis descriptus in catalogo a. 1561 hodie Cassellano (adhibui ipsum scriptum; ed. [Kindermann] *Katalog und Nachrichten von der Bibliothek in Fulda*. Lipsiae et Francofurti a. 1819 p. 65): 'expositio (non epist.) Cassiodori ad Theodericum regem et de anima'.

ad p. CXIX v. 7 *adde* dibilitas *L* 163, 5.

ad p. CXXIV v. 29 *adde* Afric. *L* 162, 29.

ad p. CXXV v. 22 *adde* ascrib. *L* 165, 32, 166, 6.

AD VARIAS.

- p. 36, 10 qui valet hostem confodere, ab omni se iam debet tuitione vindicare *coniecit Gløeden rōm. Recht im ostgoth. Reich p. 96 egregie, ubi libri nitio pro tuitione.*
- p. 46 *adn. ita mutu:* 10 qui fortasse delendum. — 11 qui] quis *N.*
- ad p. 64 (cp. II, 32) *et* p. 503. *Ad titulos Tarracinienses, qui meminerunt paludis Decennorū regante Theoderico caesecate, accessit nuperrime is qui sequitur editus a Rossio nostra (noticie degli scavi 1893 p. 210) et eiusdem optimi aucti iussu postea recognitus habens in antica haec: EX P·D·N | THEODERICI | ET S·C·, in postica milium numerum XV (non LXX). legendum esse ex p(raecepto) d(omini) n(ostri) Rossius statim intellexit, quamquam in apographo R fuit pro P, coniecturamque mox firmavit exemplum recognitum, itaque senatus ut iussu regio inter priuatum et publicum terminaret, ita miliaria quoque per Decennarium collocaret.*
- p. 75 *lat.* III, 15 *errore lectionem v. ind. repudiari.*
- p. 91, 12 acquitatem fave uetur Kruschius adhyans propter locum Charisii 5 p. 296 *Keil* betionis dubiae alterum Gregorii Tharonensis *hist. Franc.* 2, 34 p. 97, 5: infirmitatem (-te dett) faveas populari. *nihil talia proiectis cidentur ab hominibus, quorum aures sonos -te -ti -tem non satis distinguunt.*
- p. 129, 29 lapsu *scr.* lapsu.
- p. 138 *ad v. 36:* Musae vero Eoa lingua quasi homonsae dicuntur. *cf. Plutarchus de fraterno amore c. 6: ἔς (Μοῦσαι) ὁμοῦ δὲ τῆρονται εἰ καὶ ἡθεόθελητα ὄντες ὁῖτος ὁῖόμεζορ Μοῦσαι. attulit locum Kraackius Hermae col. 16 p. 592.*
- p. 153, 15 *comma poni debuit non post nauium, sed post solet.*
- p. 216, 6 *scr.* iudictionem *pro* iudictionom.
- p. 235 *adn. ad 7 dele A.*
- p. 260 *ad v. 17 scr.* Bresl. 62 (*pro* 63).
- p. 262 *ad v. 22* quilibet (*non* quamlibet) *N.*
- p. 273, 26 *scr.* integerrime *pro* integerrimae.
- p. 300, 8 *pro* imitari (mutari *B*) scribendum esse mutari *ridit Traubius. reliquae eiusdem coniecturae suis locis in indice uerborum proponuntur.*
- p. 303, 12 *scr.* principum *pro* principium.
- p. 318, 11 Urbis Romae transportatorum meminit aut mouit vir doctrinae singularis Aemilianus Sarti in annotationibus postumis editis *archivio della società Romana di storia patria* vol. 9 a. 1886 p. 11: liber Tamud Saulehriū c. 11 (en Israel fol. 139 col. C): 'tunc ego: quandonam uenturus est Christus? 'at ille: adito, ait, cum et seiscitare. ubi terrarum moratur? Romae ante portam. quo mihi signo timoteset? sedet illic inter pauperes et aegrotos.'

- p. 333, 23 *scr.* te pro de.
 p. 366 in *adu. eodl. scr.* 'ad 16 exire' pro 'ad 8 exire'.
 p. 375 ad 12 *scr.* 'ut] ut Z'.
 p. 389 ep. 1, 2 *scr.* tuae pro tua.

AD ACTA SYNHODORVM.

- p. 394 v. paenult. *scr.* Tschiedel pro Tschündel.
 p. 401 ep. 52 *scr.* pruteulano T.
 p. 402 presb. 62 *retinendum* Crescentione.
 2 *adde* frequenter T — 14 dilectiones (*non* dilationes T) — 17 tractum (*non* tractatum) G.
 p. 403, 1 *adde* 'ne om. G' — *dele* 'in post. ne T'.
 p. 404, 2 *adde* 'deliberaret T' — 8 *adde* 'eni T'.
 p. 405, 10 *adde* 'dictum est T' — 22 'ea] et G' — 'erroris T' — 23 'morūū (*non* moruum) T^a' — 24 *dele*
 'firmitata T' — ep. 1 *adde* 'episcopus om. T'.
 p. 406 ep. 2 *adde* 'metimensis T' — 'hanc T' — 'me profiteor GT' — ep. 3 'synolibus G' — 'hanc T' —
 ep. 5 'eamsine T' — ep. 6 'creconius G'.
 p. 407 ep. 24 'pisorensis T' — ep. 25 'termaceusis (*non* -ciensis) T' — ep. 27 tebeatris (*non* tebeatis) T —
 ep. 28 'italanus G' — ep. 30 'derontinae T' — ep. 33 'dalticius (*non* dulcicius) T'.
 p. 408 ep. 36 'it. fortunatus T' — ep. 37 *om.* T — ep. 38 *om.* GT — ep. 39 innocentiū *om.* G — ep. 40
 'ualentianus T' — ep. 46 'sallustinus G' — ep. 47 'taraquniensis T'.
 p. 414 presb. 19 *retinendum* Crescentio.
 p. 419, 15 *dele* 'in om. T'.
 p. 420, 1 *adde* 'renemiam T' — 5 'ronia T' — 7 'fatigitur (*non* fatitur) T' — 9 'est] sit T' — 13 'orate
 T' — 14 'dat (*non* datum) T' — 22 'antestites (*non* -tis) T'.
 p. 421, 6 discendentibus] non discendentibus *conicit Traube* — 18 *adde* 'amore T' — 23 *dele* 'reddetur T'.
 p. 422, 3 'admittit (*non* -ti) T' — 7 in arce Latii] in arce Latiari *profert Traube recte* — 11 'aesti-
 maneri T' — 15 'dat (*non* datum est) T' — 22 'ordiant (*non* ordinaut) T'.
 p. 424, 14 *scr.* quae dudum, praesentibus intimamus *commate transposito*.
 p. 429, 2 *sup.* fortasse ita scriptum fuit: ita tractatus est, ut multis presbyteris . . . per eadem ipsa mortis
 fuisset occasio, quoad se unde egressus fuerat ad beati Petri apostoli saepia convexerat *adiecta in*
 margine adnotatione: et recentium adhuc vestigia vulnerum . . . Gulila et Bedulfus maiores domus
 regiae perspexerunt, quae tertū inserta est *perperam verbo extremo in perspexissent mutato, scilicet*
 ad fuissent accommodato.
 p. 430, 1 *not. dele* *inicum:* iusto (*non* iuste) .1
 p. 433 ep. 11 *fuit* ecclesiae Bovianensis (*cf.* p. 453 ep. 37).

AD ORATIONVM RELIQVIAS.

De Cassiodori panegyricis quaedam recte disputata sunt a Gaudenzi *atti e memorie della r. deputazione di storia patria per le provincie di Romagna, terza serie* vol. III a. 1885 p. 248 seq., quae disputatio sero mihi innotuit. *Traube*.

AD INDICEM PERSONARVM.

- p. 490 in *Cassiodoro patre scr.* III 28 pro IV 28.
 p. 491 in *Colosseo scr.* v. i. pro v. e.
 p. 493 *scr.* Florentianus pro Florentinus.
 p. 497 *adde:* Optatus cornicularius praefecti praetorio 345, 21.
 p. 499 *adde:* Stabularius comitiacus V 6.
 p. 502 in *Uuigi scr.* III 43 pro III 23.

EXPLICATIO NOTARUM.

- A* editio Accursiana per l. I—VII ibi ubi ea consentit cum codice Breslaviensi n. 62 saec. XIV, sive a prima manu is eam lectionem habet sive a secunda sive pro varia adscriptam; inde a libro VIII editio sola.
- A^r* per l. I—VII codex idem Breslaviensis dissentiens ab editione Accursiana, quatenus eius variam lectionem referre placuit; nam longe maxima pars suppressa est.
- A^e* per l. I—VII editio Accursiana dissentiens a codice eodem Breslaviensi. editionis variam lectionem attulimus integram.
- B* codex Bruxellensis n. 10018 saec. XII ad l. VII 42—XII.
- C* codex Ambrosianus A 210 inf. saec. XV ad l. VIII 1—10. 42—47.
- D* codex Berolinensis Diezianus saec. XIII ad l. I. II 1—19. III 4—9. 22. 23. 25—31. V 9—37, suppressis erroribus huic codici propriis.
- D* fragmentum Halense saec. XI ad l. IX 17. 18.
- E* codex Florentinus Laurentianus 16 sin., II saec. XIV.
- F* codex Florentinus Laurentianus 45, II saec. XIV. lectio non datur nisi selecta.
- G* codex Londiniensis reg. S B. XIX saec. XIII. errores huic libro proprios suppressi.
- H* codex Oxoniensis coll. Magdalenae 166 saec. XIII.
- I* codices duo Pragenses et Vindobonensis 407 consentientes.
- IP* codex Pragensis universitatis saec. XIV
- I^w* codex Vindobonensis 407 saec. XIV
- K* codex Laurentianus 89, 23 saec. XIII ad l. I—VII 41. VIII—XII.
- L* codex Leidensis Vulemanus n. 46 saec. XII ad l. I—VII 41.
- M* codex Montispeulanus n. 294 saec. XII ad l. I—IV 41 et ad l. VIII (in l. IX—XII aliquoties memoratur).
- N* codex Neapolitanus IV. B. 41 saec. XIII ad l. I—IV 35. VIII—XII.
- O* codex Romanus Angelicanus V 4. 7 saec. XII ad l. I 1—16. 45—fin. II. III. IV 1—20.
- P* codex Vaticanus Palatinus 273 saec. XII ad l. I—VII 41.
- R* codex Monacensis 13072 saec. XII ad l. I—VII 41.
- T* codex Breslaviensis n. 63 saec. XIV ad l. VI. VII 1—21. 26—32. 36—47. VIII 1—10. quatenus pervenit codex gemellus *U*. errores codici *T* proprios ibi suppressi, ubi consentiunt reliqui libri omnes.
- U* codex Caesenas 13, 3 saec. XV ad l. VI. VII 1—21. 26—32. 36—42. suppressi errores huius libri ubi gemellus *T* ab eo recedens lectionem veram habet.
- X* codex Montispeulanus 4 saec. XII XIII ad l. I—IV 39. lectio non datur nisi selecta.
- Z* codex Parisinus 2185A saec. XIII ad l. I 1—23 et ad l. VIII—XII.
- deteriores* 93. 96. 97. 98. 102. 103. 103A. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111 adhibiti ad l. VII 42—47 enumerantur p. 223.

- ^a significat lectionem primitivam ab eodem librario postea mutatam
- ^b significat lectionem a codicis librario substitutam primitivae
- ¹ significat lectionem primitivam ab alia manu postea mutatam
- ² significat lectionem ab alia manu substitutam primitivae
- ¹ in laterculis significat lectionem laterculi diversam a textu (v. supra p. XL)
- ¹ distinguit lectionem textus a lectione varia supra versum vel ad marginem adscripta
- ^v significat variam lectionem sive nota praemissa aliqua (*vel*, *alias*) sive nulla praescriptione inter versus vel ad marginem adscriptam

—^a vel —^b, item —¹ vel —², item —¹ vel —^v ubi adferuntur lectione quae respondet non emmutata, ea lectio de qua facetur cum edita consentit.

MAGNI AVRELII
CASSIODORI SENATORIS

V·C· ET INL· EXQVAEST· PAL· EXCONS· ORD· EXMAG·
OFF· PPO ATQVE PAT·

V A R I A R V M

LIBRI DVODECIM

IVRE SENATOR AMANS OFFERT HAEC DONA MAGISTRO.
CUI PLUS ELOQVIO NVLLA METALLA PLACENT.

*Titulum operis (de quo plene dictum est in praefatione) sic dat M consentiente fere B.
Dedicationem habet L solus.*

Cum disertorum gratiam aut communibus fabulis aut gratuitis beneficiis, nullis
 tamen veris meritis collegissem, dicta mea, quae in honoribus saepe positus pro ex-
 plicanda negotiorum qualitate profuderam, in unum corpus redigere suadebant, ut
 ventura posteritas et laborum meorum molestias, quas pro generalitatis commodo
 sustinebam, et sinceris conscientiae inemptam dinosceret actionem. Dicebam dilectionem
 ipsorum mihi potius fore contrariam, ut, quod modo propter desideria supplicantium
 putabatur acceptum, postea legentibus videretur insubidum. addebam debere illos
 Flacci¹⁾ dicta recolare, qui monet, quid periculi vox praecipitata possit incurrere.
 Respondendi celeritatem cunctos videtis exigere, et creditis me impaenitenda proferre?
 dictio semper agrestis est, quae aut sensibus electis per moram non comitur aut
 verborum minime proprietatibus explicatur. loqui nobis communiter datum est: solus
 ornatus est, qui discernit indoctos. Nonus annus ad scribendum relaxatur auctoribus²⁾:
 mihi nec horarum momenta praestantur: mox ut coepero, clamoribus imminetur et
 festinatione nimia geritur, ne cautius coepta peragantur. alter nos frequentia in-
 vidiosae interpellationis exaggerat: alter miseriarum mole castigat: alii furiosa con-
 tentionum seditione circumdant. Inter haec cur requiritis dictationis eloquium, ubi
 copiam vix possumus habere sermonum? ipsas quoque noctes inexplicabilis cura
 circumvolat, ne desint alimonia civitatibus, quae supra omnia populi plus requirunt,
 studentes ventri, non auribus. hinc est quod cogimur animo per cunctas ire provincias
 et iniuncta semper inquirere, quia non sufficit agenda militibus imperare, nisi haec
 iudicis assiduitas videatur exigere. nolite, quaeso, noxie nos amare. declinanda est
 suasio quae plus habet periculi quam decoris. Sed illi me potius tali disceptatione
 fatigabant: praefectum te praetorianae sedis omnes noverunt, cui dignitati occupationes
 'publicae velut pedisequae semper assistunt. ab hac enim exercitiales flagitantur

LRP(D)MOZ(X)E(F)

1 disertorum] d. mihi .A gratiam om. P^a 2 honore EF^r pos. saep. A 3 proferebam E
 5 sinceræ deteriores inemptam] non inemptam O, inceptam E, ineptam MZF^r dinoscerent M^a, dis-
 nosceret M^b 6 modo] mihi XE 7 insubidum] LMZ, in subsidium DO, insipidum RPVEFL
 debere om. R¹ 8 redolere MOZXEF^r quid] quod Z 9 cunctos] ceteros P exigere om. E¹ in-
 pendenda P 10 quae om. P sensibus] sen-*. L¹ 14 nimia geritur (ingeritur .A^e) ger. nūm. P
 pergantur MZ^b alter nos] alterno MZ 15 interpellationes R^a miseriarum] misera P castigat]
 instigat E¹ contentionum] intentionum MOZXEF^r, *intentionum Z 17 nix cop. .A^e possumus .A^e
 18 desinit M^a, desit RX pop. plus (om. D. A^e) req.] pl. req. pop. E 19 est quod om. O 20 hoc E
 22 me om. MOZX 23 praetorianae om. in sp. vac. O sedis om. E¹F^a eni] quod M¹OZ, cum D

1) *epist. 1, 18, 71*: et semel emissum volat inrevocabile verbum. 2) *Horatius art. poet. 388*: nonnun-
 que prematur in annum.

'expensae: ab hac vietus quaeritur sine temporis consideratione populorum: huic etiam
 'vel solum grave iudiciorum pondus adiectum est. cui ideo leges visae sunt immensum
 'onus imponere, dum ad ipsam honoris gratia maluerunt paene omnia pertinere. quod
 'enim spatium possis publico labori subripere, quando in unum pectus confluit, quic-
 7 5 'quid utilitas generalitatis exposcit? Addimus etiam, quod frequenter quaesturae vicibus
 'ingravato otii tempus adimit crebra cogitatio, et velut mediocribus fascibus insudanti
 'illa tibi de aliis honoribus principes videntur imponere, quae proprii iudices nequeunt
 'explicare. haec autem facis nulla vendendo, sed exemplo proprii genitoris ab speran-
 'tibus accipis solos labores: sic petentibus praestando gratis sub continentiae munere
 8 10 'cuncta mercaris. Regum quin etiam gloriosa colloquia pro magna diei parte in bonum
 'publicum te occupare noverunt, ut fastidium sit otiosis expectare, quae tu continuo
 'labore cognosceris sustinere. verum hoc magis tibi ad suffragium laudis potest pro-
 'ficere, si inter tanta et talia valueris legenda proferre: deinde quod rudes viros et
 'ad rem publicam conscia facundia praeparatos labor tuus sine aliqua offensione poterit
 15 'edocere, et usum, quem tu inter altercantium pericula iactatus exerees, illos, qui sunt
 9 'in tranquillitate positi, contingit feliciter adipisci. Proinde, quod salva fide, qua frueris,
 'dissimulare non poteris, tanta regum beneficia, si pateris ignorari, frustra maluisti
 'benigna festinatione concedi. noli, quaesumus, in obscurum silentii revocare, qui te
 'dicente meruerunt illustres dignitates accipere. tu enim illos assumpsisti vera laude
 20 'describere et quodam modo historico colore depingere. quos si celebrandos posteris
 10 'tradas, abstulisti, consuetudine maiorum, morientibus decenter interitum. Deinde mores
 'pravos regis auctoritate recorris, excedentis audaciam frangis, timorem legibus reddis,
 'et adhuc dubitas edere quod tantis utilitatibus probas posse congruere? celas etiam,
 'ut ita dixerim, speculum mentis tuae, ubi te omnis aetas ventura possit inspicere.
 25 'contingit enim dissimilem filium plerumque generari: oratio dispar moribus vix potest
 'inveniri. est ergo ista valde certior arbitrii proles: nam quod de arcano pectoris
 11 'gignitur, auctoris sui posteritas veracius aestimatur. Dixisti etiam ad commendationem
 'universitatis frequenter reginis ac regibus laudes: duodecim libris Gothorum historiam
 'defloratis prosperitatibus condidisti. eum tibi in illis fuerit secundus eventus, quid
 12 30 'ambigis et haec publico dare, qui iam cognosceris dicendi tirocinia posuisse? Vietus
 sum, fateor, in verecundiam meam: nec obsistere tantis prudentibus potui, cum me
 viderem ex affectione culpari. nunc ignoscite, legentes, et si qua est incauta prae-
 sumptio, suadentibus potius imputate, quia mea iudicia cum illo videntur facere, qui
 13 me decreverit accusare. Et ideo quod in quaesturae, magisterii ac praefecturae digni-
 35 tatibus a me dictatum in diversis publicis actibus potui reperire, bis sena librorum

LRP(D)MOZX(E)F)

1 temporis *om. O* huic] hinc *P* 2 abiectum *P* 3 onus] pondus vel onus *O* ad *om. Z^a*
 gratiam *PDO* paene omnia *om. P^a* 4 labori *om. Z^a* 5 generalis *E* 6 mediocribus *P^a*
 7 tibi *om. O* 8 videndo *L^v* ab] a *E¹* 9 labores] spei lab. *L^v(2)^v* praestando *bis O* 10 mer-
 catis *malim* quin] quando *Z* gloriosa] magna *E¹* 11 te publ. *RP* noverunt] poterunt *malim*
 tu *om. O^{1c}* 12 verum] unde *O* hoc tib. mag. *P*, tib. hoc mag. *D* laudis *om. P^a* 13 vilneris *Z^a*
 et] nec *malim* 15 in tranq. sunt *O, inc. D^a* 16 contigit *MOZX* 17 ignorare *R* 18 quaes-
 sumus] *RPF*, qs *LDMOZE*, quaesumus quasi *L^v*, quaeso quasi *L^v* 19 meruerant] mimierant *L^a[?]* digni-
 tates] magnitudines *O* 20 historiarum calore *O* poteris *P^a* 21 tradis *Z^a* pr. mor. *D* 22 regis] re-
 corrigis *L^v(5)*, corrigis *L^v* recorris] corrigis *D*, rectoris *MOZXA* 23 tantis utilitatibus] tantibus *O*
 24 dixeram *R^v* 25 contigit *MOZX* poterit *PD* 26 prolis *PD* 27 veracius *om. E* aestimat *L^v*
 28 reginis ac (et *R*) regibus] regibus ac reginis *PD* laudem *O* libris gothorum historiam (ystorias *E²F*) libris
 gothorum hystoriarum *E²* (*duplici u. l. adser.*) 29 euectus *LRPD* quid] sed quid *M^bZ*, quid *O, inc. M^a*
 30 ambigis et] ambigisset *M^aO^b*, audigisset *O^a*, ambigis *M^bZ* hoc *E* potuisse *PE^v* 31 in *om. E*
 prudentibus] precibus *Form.* 32 est] sunt *E* praescriptio *E* 33 imputare *L¹O* cum] et cum *O*
 34 decreverunt *M^a* accusare *P* quod] qui *O* ac] atque *PD* 35 diversis *om. O*

ordinatione composui, ut, quamquam diversitate causarum legentis intentio concitetur, efficacius tamen rapiatur animus, cum tendit ad terminum. Illud autem sustinere alios 14
passi non sumus quod nos frequenter incurrimus in honoribus dandis, impolitas et
praecepites dictiones, quae sic poseuntur ad subitum, ut vix vel scribi posse videantur,
eunetarum itaque dignitatum sexto et septimo libris formulas comprehendendi, ut et mihi 5
quamvis sero prospicerem et sequentibus in angusto tempore subvenirem: ita quae
dixi de praeteritis conveniunt et futuris, quia non de personis, sed de ipsis locis quae
apta videbantur explicui. Librorum vero titulum, operis indicem, causarum praeconeum, 15
totius orationis brevissimam vocem, variarum nomine praenotavi, quia necesse nobis
fuit stilum non unum sumere, qui personas varias suscepimus ammonere, aliter enim 10
multa lectione satiatis, aliter mediocri gustatione suspensis, aliter a litterarum sapore
ieiunis persuasionis causa loquendum est, ut interdum genus sit peritiae vitare quod
doctis placeat. Proinde maiorum pulchra definitio est sic apte dicere, ut audientibus 16
possis concepta vota suadere, neque enim tria genera dicendi in cassum prudens
definitivit antiquitas: humile, quod communionem ipsa serpere videatur: medium, quod 15
nec magnitudine tumescit nec parvitate tenuatur, sed inter utrumque positum, propria
venustate ditatum suis finibus continetur: tertium genus, quod ad summum apicem
disputationis exquisitis sensibus elevatur: videlicet, ut varietas personarum congruum
sortiretur eloquium et, licet ab uno pectore proflueret, diversis tamen alveis emanaret,
quando nullus eloquentis obtinet nomen, nisi qui trina ista virtute succinetus causis 20
emergentibus viriliter est paratus. Huc accedit, quod modo regibus, modo potestatibus 17
aulicis, modo loqui videamur humillimis, quibus alia contigit sub festinatione pro-
fundere, alia vero licuit cogitata proferre, ut merito variarum dicatur, quod tanta
diversitate conficitur, sed utinam, sicut ista regulis accepisse probamur antiquis, ita
eadem promissae resignent merita dictionis. Quapropter humile de nobis verecunde 25 18
promittimus: mediocre non improbe pollicemur: summum vero, quod propter nobili-
tatem sui est in editore constitutum, nos attingisse non credimus, verum tamen sileant
praesumptiones illicitae, qui legendi sumus, incongruo namque nostras de nobis
disputationes ingerimus, qui vestra potius iudicia sustinemus.

LRK(a r. 17 quod ad)P(D)MOZ(A)E(F)

1 diversitate om. E¹ 2 cum] dum E 3 passi (om. L¹) non] non passi PD incurribus L¹,
incurri^s R¹ impolitas] impositas M^aE²F¹, impostas M^bOZ^a, imposteris E², imposteris E¹, incompositas PD
5 septimo] iiiii O 7 conveniunt] conveniunt M^a, conveniunt M^bOZ^aEF¹ de om. R¹ personis] praeteritis O
9 nararum P nomine om. LR fuit nob. OXF¹ 10 personas] partes O suscepimus A^c
12 peritiae Z¹ 13 definitio est] diffinitione vel definitione (= definitio) MOZ^aEF¹ apte] aptes MZ,
aptem OX ut] quod P 14 possis] personis E¹F¹ dicendi] loquendi E 16 teneatur L
17 nefustate Z¹ dictatum E finibus M^a genus om. E 18 videlicet om. O 20 quando]
quoniam K 21 accidit MZ² 22 quibus] quin malim alia] aliqua MOZ^aEF¹ contingit OEF¹L
sub] cum P 24 utinam] nunc E prodamur LR¹PK, prodimur R² 25 promissae (promissa R)
res.] res. pr. O 27 in editore] scripsi dubitans, in edi tione M^a, in edictione M^bZ^aEF¹A^r, in editatione LR,
in (vel in) meditatione PD, meditatione K, in edicto O, in aedito A^c 28 incongruo] LRKPD^a, in-
congrue MOZ^aEF¹A^r nostras (uestras XE¹F¹) de (om. O) nob. disp.] disp. nostr. de nob. PD 29 in-
gerimus om. PD potius] om. R¹

LIBER PRIMUS.

- I. Anastasio imperatori Theodericus rex.
theodericus, *ubi perscribit, plerumque K*
th. r. an. imp. K^t , ad imperatorem D^t , *om.* in *laterculis PMOZZF*, in *textu MZX*
- II. Theoni \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
theoni] $L^1R^1PD^t$, theonio $L^1R^1KMOZN^tX^1EF$
u. s.] $D^tM^1Z^1A^e$, uiro N^t
- III. Cassiodoro \bar{v} . \bar{i} . atque patricio Theodericus rex.
cassiodoro E^1
u. i.] A^e , illustri (*om.* uiro) O^1
atque] ac E^1 , *om.* P^1
- III. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
th. r. s. u. r. D^t
- V. Floriano \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
u. s.] $D^tM^1Z^1A^e$, uiro illustri R^t , *om.* P^1
- VI. Agapito \bar{v} . \bar{i} . \bar{p} . \bar{u} . Theodericus rex.
agapite K^t
u. i.] P^tD^t , *om.* $K.A^e$
p. u.] PD^tMOZ , praefecto (prefato L^1 , *inc.* R^1) urbis *plerique*, patricio N^t , pontifici XEF
habet bis et suo loco et ante ep. 7 X^t
- VII. Felici \bar{v} . \bar{e} . Theodericus rex.
felici P^1
u. e.] $PD^tM.A^e$, tie Z^1 , $\bar{n}e$ Z^t , $\bar{c}ic$ O^1 , $\bar{u}ic$ N^t , u. s. P^t , uiro comiti LR , comiti K , uiro
clarissimo F , uiro consulari E , *om.* O^t
- VIII. Amabili executori Theodericus rex.
om. X^t
- VIII. Eustorgio viro venerabili Mediolanensi episcopo Theodericus rex.
eustorio L^1K^1 , eustorgio M^tZ^1 , eustagio O^1 , eusturgio K^t , eustergio F^t , eustochio N^t
uiro venerabili *om.* K , uiro *om.* D
mediolanensium D
- X. Boethio \bar{v} . \bar{i} . atque patricio Theodericus rex.
boetio *fere libri*
u. i.] $P^1MZ.A^e$, uiro (*om.* ill.) N^t
atque] ac E^1 , et K^t
- XI. Servato duci Raetiarum Theodericus rex.
retiarum *cel* reciarum *libri*
- XII. Eugeniti \bar{v} . \bar{i} . magistro officiorum Theodericus rex.
eugenito R^1P^t , eugeniti P^1 , lugenti MZ^1 , eugenii O^1 , ingenti Z^t
u. i.] $P^1Z.A^e$, $\bar{u}z$ O^1
magistro officiorum] D^tMOZN^tXEF , magistro LRP^1K^t , *om.* K^1
om. P^t

- XIII. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
 pio principi (*ex ep. 12 ceter.*) urbis romae senatui th. r. N^t
- XIII. Fausto ppō Theodericus rex.
 fasto N^t
 ppō] LM¹OLZP¹, pp P¹, ppo. p. M^t, epo N^t
- XV. Festo v. i. atque patricio Theodericus rex.
 fiesto O¹, fausto LR¹P¹D¹N^t
 u. i.] PD^tMO¹Z¹A^e, uiro (*om. ill.*) N^t
 ac E¹, et K^t
- XVI. Iuliano comiti patrimonii Theodericus rex.
 patrimonii] patricio N^t
- XVII. Universis Gothis et Romanis Dertona consistentibus Theodericus rex.
 et] atque P¹
post romanis ius. theodericus rex O
 dertone M¹XE¹A^e, dertonis N^t, de tortona K¹, *om. K^t*
 consistentibus] existentibus N^tF¹, stantibus EF¹, *om. K^t*
- XVIII. Domitiano et VViliae Theodericus rex.
 domicio P^tD^t, dominato K^t
 uulitiae M¹aOLXE¹A^e, uilie ZN^t, uilie F¹, uulie R^t, uulitiae LR¹K¹P¹, uulie E^tF¹,
 uuliae P¹, uuliae D^t, iuliae M¹b et M^t, euulie (*pro et uuliae*) K^t
- XVIII. Saturnino et Umbisuo vv. ss. Theodericus rex.
 saturno K^t
 umbisuo] L¹R¹P, umbrisuo L¹, umbisue D^tMZ, urbisue O¹, ubisuo E¹, uerbisuo N^tE¹F¹A^e,
 uerbisuo N^t, uerbisine P^t, uxori sue N^t, et u. *om. K*
 uu. ss.] PD^tMO¹Z¹A^e, uēē N^t, uiris illustribus senatoribus N^tEF¹, *om. K*
- XX. Albino et Avieno vv. ii. atque patriciis Theodericus rex.
 auieno] abieno libri plerique, abgeio K^t, albieno FL
 uu. ii.] PMZ¹A^e, uu ū O¹D^t, uu (*om. illustr.*) N^t, *om. K*
 atque (*et E*) patriciis (*patriarcis E¹*) *om. KP^tN^t*
- XXI. Maximiano v. i. et Andreae v. s. Theodericus rex.
 maximo K^t
 u. i.] PD^tMO¹Z¹A^e, uiro (*om. illustri*) N^t
 ambree N^t, audito K^t
 u. s.] PD^tMO¹Z¹A^e, uo P^t, senatori (*om. uiro*) F¹, *om. N^t*
- XXII. Marcello v. s. advoco fisci Theodericus rex.
 marcellino P¹N^t, marcelle K^t
 u. s.] PMZ¹A^e, u. N^t, *om. D^tO¹*
 aduoco (*aduocatio L¹*, et adu. R^t) fisci (*fisci om. P^t*) *om. K*
- XXIII. Caeliano et Agapito vv. ii. patriciis Theodericus rex.
 caaeliano] fere libri. cenano N^t, geliano K^t, feliciano K¹
 uu. ii.] PD^tMZ¹A^e, uu ū O¹, uu P^tN^t, *om. K*
 patriciis] et patriciis R^tE¹A^e, patriarcis E¹, *om. R¹K*
 theodorus N^t
- XXIII. Universis Gothis Theodericus rex.
- XXV. Sabiniano v. s. Theodericus rex.
 sabiniano P^t, fabiniano M¹Z¹
 u. s.] PD^tMZ¹A^e, ūi N^t, *om. O¹*
- XXVI. Fausto ppō Theodericus rex.
 ppō] LP¹MZ, epo DN^t
- XXVII. Specioso Theodericus rex.
om. R^t (specioso suppl. u. s. N^t)

- XXVIII. Universis Gothis et Romanis Theodericus rex.
et om. K^tE^t
 romanis] r. constitutis O^l (*cf. ep. 29*)
om. R^t (u. g. suppl. m. s. XV)
- XXVIII. Universis Lucristanis super Sontium constitutis Theodericus rex.
 lutris . tanis R, lucristanis N^t
 super (*om. L^l, supra F^l*) sontium (socium O) constitutis (*om. O [cf. ep. 28] K^l*) *om. K^t*
- XXX. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
 romae *om. M^t (non Z^l)*
praescr. populo romano EF^t¹
- XXXI. Populo Romano Theodericus rex.
 romaniano P^t
praescr. senatui urbis romae EF^t¹
- XXXII. Agapito v̄. i. p̄. ū. Theodericus rex.
 agapito *om. F^t²*
 u. i.] P^tD^t, uiro (*om. illustri*) N^t, *om. KF^t²*
 p. u.] P^lO^lZ^l, pr. urb. rome N^tF^t², praefecto K^t, pontifici N^t, *om. M^lZ^t*
praescr. populo romano E. om. P^l, inc. F^t¹
- XXXIII. Agapito v̄. i. p̄. ū. Theodericus rex.
 u. i.] P^tD^t.^{1c}, uiro (*om. illustri*) N^t, *om. K*
 p. u.] P^lMZ. pr. urb. rome N^t, praef. (*om. urbis*) L^lK, pontifici XEF
- XXXIII. Fausto pp̄o Theodericus rex.
 pp̄o] LR^lPMZ. epo D^lN^t
praescr. agapito uiro illustri pontifici E. agapito st̄o E^t, om. K^t
- XXXV. Fausto pp̄o Theodericus rex.
 pp̄o] LR^lPZ. epo D^t, epo praeposito N^t
om. K^tMO^lX^lE^l, praescribunt inser. ep. 36 M^tX^t, inser. ep. 38 E^l
- XXXVI. Ferriolo v. s̄. Theodericus rex.
 ferriolo M (*utroque loco*) ZXP^l, teriolo F^t, ferriolo N^t, theriolo E. theoriolo .^{1c}. serriolo K^l,
 ferrioso K^t
 u. s.] P^lO^lZ^l.^{1c}, ui D^l, uiro N^t, uiro senatori gothorum M^lX^t *ad ep. 35, om. R^t*
om. K^t, habent et hoc loco et ad ep. 35 M^tX^t
- XXXVII. Crispiano Theodericus rex.
 crispiano] LR^lM^lO^lZXEF.¹, crispiniano LR^lP^lD^l, erpiniano P^t, crispo K, cypriano
 uiro N^t
ante ep. 36 N^t
- XXXVIII. Boioni v. s̄. Theodericus rex.
 boioni MZX^tEF¹.¹, coroni X, eroni O^l, corroni *hoc loco*, baioni ep. 35 F^l
 u. s.] P^lO^lMZ.^{1c}, ui D^t, uiro illustri LR^lR^l, uiro N^t
ante ep. 37 X^l, et hoc loco et ante ep. 35 F^l
- XXXVIII. Festo v̄. i. patricio Theodericus rex.
 festo] LR^lKJ^lN^l.¹, praeterca fausto
 u. i.] P^tD^t, illustri *om. uiro* LR^lP^l, uiro (*om. ill.*) N^t
 patricio] princio O^l, *ante* u. i. D^t, et patr. R^t
ante ep. 38 N^t, om. F^l
- XI. Osuin v̄. i. comiti Theodericus rex.
 osuin] LR^lP, osuin K^l, osuin R^lD^t, asuin M^lF^l, asum M^lZX, asuin E^t, assuin E^l,
 assio .^{1c}, ossim A^t, osui F^l, osuini K^t, ozuin *cel* ozuin N^t
 u. i.] P^tD^t.^{1c}, uiro N^t
 comiti] patricio EF^t, *om. K*
ante ep. 39 N^t, om. O^l

XXI. Agapito v. i. p. u. Theodericus rex.

agapiti *Z*¹, afini m. *O*¹

u. i.] *P*¹*D*¹*A*¹, uiro *N*¹, om. *K*

p. u.] *M*¹*O*¹*Z*, praefecto (om. urbis) *K*¹*P*¹*D*¹*N*¹, pontifici *X*¹*E*¹*F*¹, comiti *X*¹, om. *P*¹
ante ep. 40 *X*¹

XXII. Artemidoro v. i. p. u. Theodericus rex.

arthemidoro *LRP*¹*D*¹*A*, arthemidoro *E*¹, archemidoro *N*¹*X*¹*F*¹, archimidoro *F*¹, arthemido *P*¹*K*¹

u. i.] *P*¹*D*¹*A*¹, uiro sublimi *K*, uiro *N*¹

p. u.] *P*¹*M*¹*O*¹*Z*, praefecto urbis ro. *N*¹, praefecto (om. urbis) *P*¹, pontifici *X**E**F*¹, atque ponti-
fici *F*¹, patricio *A*¹, om. *K*
*transponit inser. 42. 43 O*¹^(u); ante ep. 41 (ep. 42 adhaeret precedenti) *X*¹

XXIII. Senatui urbis Romae Theodericus rex.

senatui *R*¹

XXIV. Senatui urbis Romae Theodericus rex.

eidem senatui *K*¹, populo *con. Cuiacius*

om. *O*¹*F*¹

XXV. Boethio v. i. patricio Theodericus rex.

boetio *fere libri*, boccio *R*¹, theobaldo *N*¹

u. i.] *P*¹*D*¹*M*¹*Z*, uiro *O*¹*N*¹*X*¹, illustri *K*¹

patr.] et patr. *R*¹, atque patr. *F*¹, om. *R*¹

XXVI. Gundibado regi Burgundionum Theodericus rex.

gundibaldo *N*¹*F*¹, gundibaldo *R*¹, undibado *P*¹, eundibaldo *K*¹, ingundibado *O*¹, igundi-
bado *M*¹*Z*¹*X*¹, igundibaldo *E*, igundubaldo *F*¹

burgundiorum *P*¹*M*¹*O*¹*N*¹*E**F*¹, burgundionum *K*¹.

LRKPD(deficit lat.)*MO*(deficit textus spp. 43. 44. 45)*ZN*(deficit lat.)*EF*

I.

ANASTASIO IMPERATORI THEODERICUS REX.

c. a. 508

1 Oportet nos, elementissime imperator, pacem quaerere, qui causas iracundiae
 cognoscimur non habere: quando ille moribus iam tenetur obnoxius, qui ad iusta
 deprehenditur imparatus. omni quippe regno desiderabilis debet esse tranquillitas, in
 5 qua et populi proficiunt et utilitas gentium custoditur. haec est enim bonarum artium
 decora mater, haec mortalium genus reparabili successione multiplicans facultates pro-
 tendit, mores excolit: et tantarum rerum ignarus agnoscitur qui eam minime quaesisse
 2 sentitur. Et ideo, piissime principum, potentiae vestrae convenit et honori, ut con-
 cordiam vestram quaerere debeamus, cuius adhuc amore proficimus. vos enim estis
 10 regnorum omnium pulcherrimum decus, vos totius orbis salutare praesidium, quos
 ceteri dominantes iure suspiciunt, quia in vobis singulare aliquid inesse cognoscunt,
 nos maxime, qui divino auxilio in re publica vestra didicimus, quemadmodum Romanis
 3 aequabiliter imperare possimus. Regnum nostrum imitatio vestra est, forma boni pro-
 positi, unici exemplar imperii: qui quantum vos sequimur, tantum gentes alias anteimus.
 15 hortamini me frequenter, ut diligam senatum, leges principum gratanter amplectar, ut
 cuncta Italiae membra componam, quomodo potestis ab Augusta pace dividere, quem
 non optatis a vestris moribus discrepare? additur etiam veneranda Romanae urbis
 4 affectio, a qua segregari nequeunt quae se nominis unitate iunxerunt. Proinde illum
 et illum legationis officio ad serenissimam pietatem vestram credidimus destinandos,
 20 ut sinceritas pacis, quae causis emergentibus cognoscitur fuisse vitiata, deterisis con-
 tentionibus in sua deinceps firmitate restituta permaneat: quia pati vos non credimus
 inter utrasque res publicas, quarum semper unum corpus sub antiquis principibus fuisse
 5 declaratur, aliquid discordiae permanere. Quas non solum oportet inter se otiosa
 dilectione coniungi, verum etiam deest mutuis viribus adiuvari. Romani regni unum
 25 velle, una semper opinio sit, quicquid et nos possumus, vestris praeconiis applicetur.
 6 Quapropter salutationis honorificentiam praeferentes prona mente deposcimus, ne suspen-

LRKI(D)MOZNA. c. 4 deprehenditur(N)E(F)

3 obv. iam. ten. K.1^e 4 esse deb. N 5 en. est O 7 quaes. min. M^a 10 dec.
 pulch. R nos] nos estis N saluta O quos] quem M^bZN, quod K²OE.1^e, in quem Ar, inc. M^a 11 suspi-
 ciunt] E².Ar, suscipiunt reliqui quia om. O cognoscunt om. O 12 nos] nos P^a, et nos K.1
 13 (ae)qualiter MOZNEVE possumus K uestrum NVEF nostra NEF est (om. K) forma]
 forma ē (sic) O 14 quantum] tantum L¹ alias gentes R antegimus P^a 15 ad hortamini
 adu. E²: 'al. est epistola per se cuius rubrica est Theodericus rex Romanus' 16 componamam P^a
 potestis] potis K¹ 18 quae] qui EF.1 19 credimus KM¹OVEP².1, inc. D^a destinandas Z^a
 20 fuisse] esse E¹ 21 nos] nos P, om. E¹ 22 semper] super O principibus om. N 23 otiosa]
 oc* : sa M^a 24 unum bis O 25 et om. A^e applicatur E 26 praemittentes vel praeferentes
 (supra vel pr. adscr.: haec est glosa) E post susp. ius. a nobis A

dati mansuetudinis vestrae gloriosissimam caritatem, quam ego sperare debui, etiamsi aliis non videretur posse concedi. cetera vero per praesentium latores pietati vestrae verbo suggerenda commisimus, ut nec epistularis sermo redderetur extensior nec aliquid pro utilitatibus nostris praetermissis videremur.

II.

THEONI V·S· THEODERICUS REX.

a. 507, 511 5

Comitis Stephani insimulatione comperimus sacrae vestis operam, quam nos voluimus necessaria festinatione compleri, disrupto magis labore pendere: cui usum subtrahendo sollemnem abominandam potius inferre cognosceris tarditatem. credimus enim aliquem provenisse neglectum, ut aut crines illi lactei, carneo poculo bis terque satiati, pulcherrima minus ebrietate rubuerint aut lanae non hauserint adorandi muricis pretiosissimam qualitatem. Quapropter si perscrutator Hydrontini maris intusa conchyliis sollemniter condidisset apto tempore, acervus ille Neptunius, generator florentis semper purpurae, ornator solii, aquarum copia resolutus imbrem aulicum flammeo liquore laxaverat. color nimio lepore vernans, obscuritas rubens, nigredo sanguinea regnantem discernit, dominum conspicuum facit et praestat humano generi, ne de aspectu principis possit errari. Mirum est substantiam illam morte confectam eruorem de se post spatia tam longi temporis exudare quod solet vivis corporibus vulnere sauciatis effluere, nam cum sex paene mensibus marinae deliciae a vitali fuerint vigore separatae, sagacibus naribus nesciunt esse gravissimae, scilicet ne sanguis ille nobilis aliquid spiraret horroris, haec cum infecta semel substantia perseverat, nescit ante subtrahi quam vestis possit absumi. Quod si conchyliorum qualitas non mutatur, si torcularis illius una vindemia est, culpa nimirum artificis erit, cui se copia nulla subtraxit, in illis autem rubicundis fontibus eum albens comas seriei doctus moderator intinxerit, habere debet corporis purissimam castitatem, quia talium rerum secreta refugere dicuntur immunda. Haec si omnia constiterint, si in nulla parte praetermissa videtur esse sollemnitas, miramur tua te pericula minime cogitasse, dum sacrilegus sit reatus negligentiae in tali veste peccare, quid enim agunt tot artifices, tot nauarum catervae, tot familiae rusticorum? tu quoque comitiva subiectus tantis iubes, tanta

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

1 nostrae *O* ego *om.* *O* sperare debui] desperare non (*inc. D^a*) debui *PD* 2 uid. non *K*
 uiderentur *Z^a* praes. latores (portitores *E*)] lat. praes. *A^e* 3 uerba *P^aDN* nec al.] ne al. *DO*
 4 nostris] nestris *K¹E* uiderentur *K* 6 insimulatione *O* comperimus] cognouimus *E* uestis
 operam] uestis opera *X*, uesti supera *M^bN*, ueste supera *Z^a*, uestis supera *Z^b*, uesti supera *DM^aO*, uestis
 substantiam *E²* nos *om.* *A^e* uoluimus] *PDJZN^bX¹A^e*, uoluimus *LRKON^aE¹r* 7 necessaria *bis* *X*
 disrupto *PDJ^bZN*, disrupto *O* cui usum] *LRPD¹A*, cursum *MOZNX¹*, cui cursum *Gar.*, cultum *X²*,
 tu uero cursum *E*, tu uero cultum *F* 8 pot. cogn. (cognosceres *P^a*) inf. *PD*, inf. pot. cogn. *EF*
 9 aliquo pr. neglectu *E* bis terque *om.* *O* 10 hauserint *P^a[2]* hauserint] *E²J²*, auxerint *reliqui*
 adorandi] *PDJMOZNE¹A^e*, odorandi *X*, adornandi *LRK¹r* 11 preciosam *O* perscrutator *O¹*, perscrutator *R*
 intusa] intrusa *P¹*, inclusa *D*, infusa *Gar.* conchyliis *PDJMOZN*, conchyliis *LR*, consilia *K* 12 aperto *K*
 generator *om.* *O¹* 13 aulico *P¹* liquore] colore *E¹* 14 laxaret *Foru.* 15 dominum]
 deum *MZNE¹*, [al. dominum, al. diuum] *E²* 16 illam *om.* *N* confectam *E²* eruorem *decludum*
 17 tam *om.* *O¹* quod] qui *K²M^bZNE¹A^e* corporibus] animalibus *O^a* sauciatis] sauciatis *bis* *M^a*,
 sauciis *bis* *M^bZN*, sauciatis *bis* *O*, sauciatis uix *A* 18 pene sex *PDO* 19 scilicet *om.* *E¹*
 20 hic *Cui.* insecta *N* perscrutarent *Z^a* nesci] nesciat *MOZ^aNXE¹r*, et nescit *Foru.* 21 as-
 sumi *PEE¹*, eomsumi *R* conchyliorum *PDJMOXNE*, conchyliorum *LR* torcular *K¹* 22 uind. una *N^a*
 nimum *N* erit] esset *O* 23 albentes *A* intinxerit *O* 24 corp. p. castitatem] mentis p. cari-
 tatem *E¹* 25 constiterunt *MZNXE* pr. uid. esse] uid. pr. (*om.* esse) *O*, pr. esse uid. *E* 26 te
 tua *KNE* minime *om.* *E^a* 27 negligentia *E*, negligenter *comi. Cuiacius* enim igitur *K* artices *O*
 28 subiectus *P*

te istius nominis praesumptione defendis, ut, cum regale opus crederis agere, in multis
 6 videaris tuis civibus imperare. Hoc ergo remissio tua neglegit, quod te et in provincia
 subvexerat et ad conspectum principis honorabilem venire faciebat. quod si te facul-
 tatis tuae adhuc cura non deserit, si salutis propriae tangit affectus, intra illum diem,
 5 imminente tibi harum portitore, cum blatta, quam nostro cubiculo dare annis singulis
 consuesti, venire festina: quia iam non compulsorem ad te mittimus, sed ultorem, si
 7 aliqua credideris ludificatione tardandum. Verum talis tantaque res quam facili legitur
 inventa compendio! cum fame canis avida in Tyrio litore proiecta conchyilia impressis
 mandibulis contudisset, illa naturaliter umorem sanguineum defluentia ora eius mirabili
 10 colore tinxerunt. et ut est hominibus occasiones repentinas ad artes ducere, talia
 exempla meditantes fecerunt principibus decus nobile dare rem, quae substantiam
 noscitur habere mediocrem. Eoa Tyros est Hydron Italica, aulicum profecto vestiarium,
 non antiqua custodiens, sed ingiter novella transmittens. vide ergo, si quis te patiat
 minus implere, quod nos tam necessarie cognoscis expetere.

III.

15 CASSIODORO V. I. ATQUE PATRICIO THEODERICUS REX. *c. a. 507*

1 Quamvis proprio fruatur honore quod est natura laudabile, nec desint probatae
 conscientiae fascēs, cum generat animo dignitates — omnia siquidem bona suis sunt
 iuncta cum fructibus, nec credi potest virtus quae sequestratur a praemio — tamen
 iudicii nostri culmen excelsum est: quoniam qui a nobis provehitur, praecipuis plenus
 2 20 meritis aestimatur. Nam si aequalis credendus est quem iustus elegerit, si tem-
 perantia praeditus quem moderatus ascevit, omnium profecto capax potest esse meri-
 torum, qui iudicem cunctarum meruit habere virtutum, quid enim maius quaeritur
 quam ibi invenisse laudum testimonia, ubi gratificatio non potest esse suspecta?
 regnantis quippe sententia iudicium de solis actibus sumit, nec blandiri dignatur
 3 25 animus domini potestate munitus. Repetantur certe quae te nostris sensibus in-
 fuderunt, ut laboris tui fructum capias, cum nostris animis singula suaviter inhaesisse
 cognoscas, in ipso quippe imperii nostri devotus exordio, cum adhuc fluctuantibus
 rebus provinciarum corda vagarentur et neglegi rudem dominum novitas ipsa pateretur,
 Siculorum suspicacium mentes ab obstinatione praecipiti deviasti, culpam removens
 4 30 illis, nobis necessitatem subtrahens ultionis. Egit salubris persuasio, quod vehemens
 poterat emendare districtio, lueratus es damna provinciae, quae meruit sub devotione

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

I istius *om. K^a* defenderis *Z^a* ut *delet, substituens, errore ut videtur*, cum *P²* credideris *Z^aN*
 2 tuis] tanquam tuis *Gur.* et *om. O¹* 3 te fac. tuae (*om. O¹*) adhuc (*om. PD*)] fac. tue adhuc te *R*
 5 imminente *PD* portitorem *PD*, portitare *N* blatta *EF* dare *om. E^a* sing. ann. *N* 6 con-
 suesti *A^c* non quia iam *E²* 7 tartandum *P* 8 cum] nam cum *A* fame *om. N* in] et *K*
 tyro *L^a* conchyilia *PD* *MOZNYEP*, conchyilia *LR* 9 illam *L¹* 10 colore] liqore *E²* est] est
 mox *K²*, est mos *A* 11 nob. dec. *D^aO* dare] de re *Forn. (marg.)* rem quae] *scripsi*, quae *libri* 12 nos-
 centur *O* eoa] et eoa *P*, et a *K* tyro *MOZNEF* ydron *REF* nestarium *LMOZNEI* 13 si] ne *P*
 14 minus *bis R¹*, *om. Z^a* tam *om. L* 16 est *om. O¹* desinit probare *OX* 17 generat] *MOZNXI^e*,
 generat *PDEF*, gerat *LRK*, gerantur *A²* 18 cum fr.] confluctibus *O* tamen] et t. *O* 19 quoniam] cum *A^c*
 praecipuis] praecipuis et *A^c* 20 existimatur *N* equalis *Z^a*, equilibris *K* 21 acciuit] acciuit *XF*,
 acuit *E¹*, *abnotans*: id est connotavit, *fit igitur in archetypo* acciuit omnium *repetit ante* mer. *K¹*
 22 magis *R¹* 23 ibi] ubi *P^a*, hic *OXE²* inuenisse (*meruisse E¹*) laud.] laud. im. *N* gratificatio]
 magnificatio *E* 25 infunderunt *E^a* 26 tui lab. *A^c* fluctum *O* 27 ex. den. *N^a* adhuc *om. N*
 28 rudem] nonum *OE²* 29 siculorum] seculorum *Z*, singulorum *E*, si clericorum *N* suspicacium]
Trossius, suspicacium *L*, suspicacium *plerique*, suspicacium *K* culpa *O* 31 poterat] non poterat *EF*
 meruerit *A^c* denotationem *ZX*

nescire: ubi sub praecineto Martio civilia iura custodiens publica privataque commoda inavarus arbiter aestimabas et proprio censu neglecto sine invidia lucri morum divitias retulisti, excludens vel querelis aditum vel derogationibus locum: et unde vix solet reportari patientiae silentium, voces tibi militavere laudantium. novimus enim testante Tullio¹⁾, Siculorum natura quam sit facilis ad querelas, ut solita consuetudine possint iudices etiam de suspicionibus accusare. Sed non eo praecionorum fine contenti Bruttiorum et Lucaniae tibi dedimus mores regendos, ne bonum, quod peregrina provincia memisset, genitilis soli fortuna nesciret. at tu consuetudinem devotionis impendens eo nos obligasti munere, quo tibi nos putamus omnia reddidisse: inde amplificando debitum, unde credi poterat absolutum. egisti per cuncta iudicem totius erroris expertem, nec invidia quempiam deprimens nec gratia blandiente sublimans, quod cum ubique sit arduum, tum sit in patria gloriosum: ubi necesse est aut gratiam parentela provocet aut odium longae contentiones exasperent. Oblectat igitur nos actus praefecturae recolere, totius Italiae notissimum bonum, ubi cuncta provida ordinatione disponens ostendisti, quam leve sit stipendia sub iudicis integritate pendere. nullus gravanter obtulit quod sub aequitate persolvit, quia quicquid ex ordine tribuitur, dispendium non putatur. Fruere nunc bonis tuis et utilitatem propriam, quam respectu publico contempsisti, recipe duplicatam. haec est enim vitae gloriosa commoditas dominos esse testes, cives habere laudantes. His igitur tot amplissimis laudibus incitati patriciatus tibi apicem iusta remuneratione conferimus, ut quod aliis est praemium, tibi sit retributio meritorum. maecte, summe vir, felicitate laudabili, qui ad hanc vocem dominantis animos impulisti, ut bonorum tuorum potius fateamur esse quod cedimus, sint haec divina perpetua, ut, cum haec pro remuneratione tribuimus, meliora iterum tuis meritis exigamur.

IV.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

*c. a. 507*²⁵

Optamus quidem, patres conscripti, coronam vestram diversorum fascium flore depingi: optamus, ut Libertatis genius gratam videat turbam senatus, conventus siquidem talium est dignitas imperantium, et quicquid in vobis festiva gratulatione respicitur, nostris vere laudibus applicatur. Illud tamen maxime desideranter appetimus,

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

1 praecineta *Fora*. 3 aditum] auditum *MOZNXE¹F* 4 militaverunt *L^e* laudantium *MZN*
 5 siculorum] siculorum *L^a*, clericorum *XE¹* naturam *L* ut] ubi *L* 6 non eo] vero eo *O*,
 nos nec eorum *EF²* 7 brutiorum *LL*, brutiorum *vel* brutiorum *plerique* mores] fascies *E¹* 8 con-
 suetudine *O* 9 quo] quod *LRK¹* nos *om.* *MOZNXE¹F¹* putabamus *PL^e recte* iudic] et
 non *N* ampliando *EF*, applicando *L^e* 10 debitum *om.* *R¹* egisti] eg. te *EF* 11 blandientem *KE*
 12 sit ubique *R*, ub. sit *Z* tum] tamen *KEFL* fit] sit *P* est] *DDMOXNE¹*, est ut *LRK¹*
 13 parentela *L^a*, parentela *N* contemptionis *O* nos ig. *K* 15 deprehendere *XEF* 16 nullus³
 et n. *P* gravanter] *LRD¹MOZN*, gratanter *D²K*, graviter *PEFL* 18 est *om.* *O* gloriose *R*
 19 commodatas *Z¹* igitur] ergo *E* 20 iusta remunerationem *O*, iustam remunerationem *E¹* 21 est pr.]
 impraemium *O* 22 impulisti] repulisti *L* 23 credimus *KONX¹FL* divina perpetua] divina
 perpetrata *O*, diuino perpetrata auspicio *E²FL* 24 meliora] ad meliora *EF¹*, *om.* *O* iterum] interim *O*
 26 quidem] siquidem *P^a* 27 genius] *R²KPMZN*, genus *LR¹DO²XE* (*adscriptus* 'vel gens vel genius') *L*,
inc. *O¹* grata n. turba *E²* 28 dignas *E* imperantium *PDE¹* 29 conspicitur *O¹*

1) Cicero Brut. 12, 46: ait Aristoteles *in deperditis*; cf. *Rose Aristotelis fragmenta c. 137*, cum, sublatis in Sicilia tyrannis, res privatae longo intervallo iudiciis repeterentur, tum primum, quod esset acuta illa gens et controversa natura, artem et praecipua Siculos Coracem et Tisiam conscripsisse.

ut collegium vestrum ornent lumina dignitatum, quando decenter augmenta patriae reddunt, qui aulica potestate creverunt. hos viros nostra perscrutatur intentio: his morum thesauris gaudemus inventis, in quibus velut figuratis honorum vultibus clementia
 3 nostrae serenitatis exprimitur. Hinc est quod Cassiodoro illustri et magnifico viro,
 5 praecipua in re publica claritate notissimo, patriciatus dedimus pro remuneratione suggestum: ut honore magni nominis declararentur merita servientis, qui non fragili felicitate proventus fortunae ludo ad apicem fascium repentinis successionebus evolavit, sed, ut crescere virtutes solent, ad praekonii fastigium conscendit gradibus dignitatum.
 4 Primus enim, ut scitis, amministrationis introitus comitivae privatarum mole fundatus
 10 est, ubi non tirociniorum infirmitate titubans novitatis vitio vel innocenter erravit, sed abstinentiae firmato vestigio imitando vixit exemplo, qui mox deinde sacrarum largitionum honore suscepto crevit conversationis laude, quantum profecerat dignitate.
 5 Quid provinciis redditam disciplinam, quid diverso generi hominum monumenta iustitiae infusa referamus? vixit tanta continentia, ut aequitatem et institueret monitis et
 15 doceret exemplis, facilis enim recti persuasor est innocens iudex, sub cuius praedicabili conversatione pudet mores probabiles non habere, quis enim vereatur scelus, cuius in suggestu gremii complicem videt? in cassum personam fictae severitatis inducit, cum avarus pecuniae ambitum dissuadet, cum legibus parendum censet iniustus, non habet distributionis genium, cui auctoritatem libera conscientia non ministrat,
 6 20 quoniam excessus tunc sunt in formidine, cum creduntur iudicibus displicere. His itaque sub praecedenti rege gymnasiis exercitatus emeritis laudibus ad palatia nostra pervenit, meministis enim, et adhuc vobis recentium rerum memoria ministratur, qua moderatione praetoriano culmini locatus insederit et evectus in celsum inde magis
 7 despexerit vitia prosperorum. Nullo quippe, ut plerisque moris est, elatus favore
 25 fortunae in cothurnum se magnae potestatis erexit, sed aequitate cuncta moderatus gratiam nostram in se non reddidit odiosam, maiora sibi fecit optari, dum intra modestiae terminos magna cohibuit, hinc est enim probatae conscientiae gratissimus fructus, ut, quamvis summa potuerit adipisci, iudicetur tamen ab omnibus plus mereri, iunxit bene cum universorum gaudiis nostra compendia, acario munificus et iuste
 8 30 solventibus gratus. Sensit tunc res publica ex illo coetu Romuleo innocentiae virum, qui licet se moderando gloriosum fecerit, hoc tamen maius contulit, quod bonae actionis exemplum sequentibus dereliquit, pudet enim cum peccare, qui laudatis videtur potuisse succedere, fuit itaque, ut scitis, militibus verendus, provincialibus mitis, dandi

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

1 honeret (?) lumina *O* patriae] gratiae *OE*² 2 viros *om. E*^a his] iis *A*^c 4 est *om. O* cassiodori *N*^a, cassiodori *N*^b, cathiodoro *E* ill. et tac *K*) magni, viro] ill. viro et magni, *R*, viro ill. et magni, viro *O*, viro ill. atque magni, *EF* 5 praecipua *bis Z*^a pro rem. ded. *N* 6 ut] in *P*^a honore] per honorem *MOZNXEF*^{1r} declarentur *OZNEF*^{1c} flagili *O* 7 successibus *N*^{1c} enolavit *om. L* 8 fast. praec. *A*^c 9 priuatorum *OYE* 10 nitio] iustitiae (*sic*) *O*, initio *E*² 11 largitionum *LR*¹ 12 crevit] ex. tantum *A* laude] honore *R* quantum] meritum *P* proferat *K*¹ 13 genere *O*¹ monumenta *K*, momenta *DMO²ZN* 14 vixit] vix *L*¹, vixit enim *A*^c instrueret *EA*^c, institueret aliter instrueret *A*^r 16 quis enim . . . videt *om. P*^a 17 complicem] compliceere *M*^a [?] personam] per *K* inducit] induit *P*² *Gar.*, *inc. O*¹ 18 parendum] pereundum *MOZN* cesset *M*^a, sense] *P*^a 19 habent *O*¹ *fortasse* districtio] genium] ingenium *K*², gremium *XE*, *inc. O*¹ 20 dispicere *O*¹ is *K*, hic *Gar.* 21 lege *O* gignasiis *XX* 22 et *om. O*¹ nobis *PD* rerecentium *O* 23 celsum] excelsum *PLA* 24 despexit *N* prospectorum *MOZNXE*¹ mos *O* 26 non reddidit] reddidit *P*^a *MOZNYF* maiora] m. igitur *EF* sibi] sibi de se *A* 27 magis *A*^c hinc] hic *MZNEA* enim *om. OXF* 28 summam potuerit (habuerit *E*²)] pot. summ. *K* adipisci *om. MOZNXEF* omnibus] *MOZNXEF*^{1r}, hominibus *LRPD*^{1c} plus *om. X* 29 compedia *N* 30 romuleae *mal'm* 31 licet *om. N* tamen] tantum *Z* magis *R* benae *L*¹ 32 laudantis *M*^a 33 ut scitis *om. O* uerendus *R*^a

avidus, accipiendi fastidiosus, detestator criminis, amator aequitatis, quod non fuit illi
 custodire difficile, qui se a rebus alienis decreverat abstinere, est enim invicti animi
 signum famae diligere commodum et luera potius odisse causarum. Verum haec in 9
 illo iure mirentur, qui patris atque avi mores nobilissimos nesciverunt. Cassiodorus
 siquidem praecedentes fama concelebrat, quod vocabulum etsi per alios videatur 5
 eurrere, proprium tamen eius constat esse familiae, antiqua proles, laudata prosapies,
 cum togatis elari, inter viros fortes eximii, quando et valitudine membrorum et corporis
 proceritate floruerunt. Pater enim candidati sub Valentiniano principe gessit tribuni 10
 et notarii laudabiliter dignitatem: honor qui tunc dabatur egregiis, dum ad imperiale
 secretum tales constet eligi, in quibus reprehensionis vitium nequeat inveniri. Sed ut 10 11
 se pares animi solent semper eligere, patricio Actio pro invanda re publica magna
 fuit caritate sociatus: quem tunc dominus propter sapientiam sui et gloriosos
 in re publica labores in omni consilii parte sequebatur, ad Attilam igitur armorum
 potentem eum supra dicti filio Carpilione legationis est officio non irrite destinatus,
 vidit intrepidus quem timebat imperium: facies illas terribiles et minaces fretus veritate 15
 despexit nec dubitavit eius altercationibus obviare, qui furore nescio quo raptatus
 mundi dominatum videbatur expetere. Invenit regem superbum, sed reliquit placatum 12
 et calumniosas eius allegationes tanta veritate destruxit, ut voluisset gratiam quaerere,
 cui expediebat pacem cum regno ditissimo non habere, erigebat constantia sua partes
 timentes, nec inbelles sunt crediti, qui legatis talibus videbantur armari, pacem retulit 20
 desperatam, cuius legatio quid profecerit, datur intellegi, quae tantum est gratanter
 excepta, quantum et videbatur optata. Mox honorem illustratus, mox redituum dona 13
 aequus arbiter offerebat, sed ille potius nativa moderatione ditissimus dignitatem
 suscipiens otiosam in remunerationis locum expetiit amoenissima Bruttiorum, negare
 illi non potuit optatam quietem, qui cum reddiderat ab inmani hoste securum: tristis 25
 ab obsequio suo reliquit, quem sibi necessarium fuisse cognovit. Avus enim Cassiodorus 14
 illustratus honore praecinctus, qui eius generi non poterat abnegari, a Vandalorum
 incursione Bruttios Sicilianque armorum defensione liberavit, ut merito primatum in
 illis provinciis haberet, quas a tam saevo et repentino hoste defendit, debuit itaque
 virtutibus eius res publica, quod illas provincias tam vicinas Gensiricus non invasit, 30
 quem postea truculentum Roma sustinuit. Hi autem et in partibus Orientis parentum 15
 laude vigerunt. Heliodorus enim, qui in illa re publica nobis videntibus praefecturam
 bis novenis annis gessit eximie, eorum consanguinitati probabatur adiungi, genus in
 utroque orbe praeclarum, quod gemino senatui decenter aptatum tamquam duobus

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

1 quod] quid *MO*¹[?] *Z*^b*NYE**L* non] nam *O*¹[?] *NE**L* 2 diff. east. *E**A*^c invicti] in-
 digi *MONXEE*¹, ingenti *F*² 3 verum] unde *E*²*F*¹ 4 iure *om.* *O*¹ mirentur] imitantur *E* nesci-
 erunt *A*^c cassiodorus *PD**MOZNYE*, cathiodorus *E* 7 togatis elari] togati solari *LRK*¹, togatis
 colari *D* inter *om.* *K*¹ fort. nir. *OZN* et *om.* *O* ual. membr. et *om.* *N* 8 pro celeritate *Z*^a
 candidati] huius *c. Gur.* valentiniano *LKEF*¹ tribuni *E*¹ 9 laudabiliter *om.* *NE*¹ 10 reprehen-
 siones *Z*^a 11 semper] sepe *XE*¹ diligere *conl. Cuiarius* actio] boetio *F*² pro invanda] providenda *N*
 13 parte cons. *P* antillam *P* pot. arm. *A*^c 14 carpilione *O* est *om.* *O* 15 intrepus *N*¹ quem]
 quem in *N*¹ faciles *O*¹ terr. ill. *P*^a 16 dubitarat *A*^c raptus *RKM*^a*Z*^a 17 dominium *N*,
 dampnum *O* expetere] exposcere *N*^a inveni *E*^a 18 altercationes *OE*² 19 expedit *P* erigat *P*
 sua *om.* *MOZNYE*¹ 20 inbelles *M*^a*OE*² arm. uid. *K*¹ 21 qui *K*¹ 22 accepta *DEF*¹
 et *om.* *K*¹*EF*¹ honore *M*^b*MOZNYE**L* 24 remunerationes *P*^a 25 oblatam *P*^a redderat *K*
 26 cathiodorus *E* 27 inustus *L* praecinctus] cinetus *MOZNYE* vandalarum *P**MZNEA*^c 28 si-
 ciliam brutiosque *A*^c in prom. ill. prim. *NEF*¹ 30 eius *om.* *R* gensiricus] gensuricus *K*, gensericus *A*^c,
 rex vandalarum *g. O* 31 postea *om.* *A*^c 33 consanguinitati] *DMOZYEA*, consanguinitate *LRKP*,
 consanguinati *N* probabatur] *LRKPD**M*^b*N*, probatur *M*^a*OE**L* 34 decenter *om.* *N*

16 huminibus oculatum purissima claritate radiavit. quo enim se quaevis nobilitas ultra
 distendit quam haec, quae in utroque orbe clara esse promeruit? Vixit et ipse in
 provincia honore iudicis et securitate privati: cunctis illis nobilitate potior omnium ad
 17 se animos adtrahebat, ut qui libertatis iure non poterant subdi, viderentur magis con-
 tinuis beneficiis suaviter obligari. Tanta quin etiam patrimonii sui ubertate gloriatus
 est, ut inter reliqua bona equinis gregibus principes vinceret et donando saepius in-
 vidiam non haberet. hinc est, quod candidatus noster Gothorum semper armat exer-
 citus et. bono instituto melior, quod a parentibus accepit hereditaria largitate custodit.
 18 Quae ideo per ordinem nostra dignatio percurrit, ut unusquisque intellegat et parentum
 10 suorum apud nos laudes posse reparare qui vivere praeclaris elegerit institutis, et
 ideo, patres conscripti, quia vobis est commodus honor bonorum et iudicium nostrum
 vester comitatur assensus, prospero auspicio suscipiatur eius provectus, qui sibi fecit
 gratiam patere cunctorum. est enim potius vicissitudo quam praemium, ut qui vos
 probabili actione coluerunt, reciproco favore gratulentur.

V.

15

FLORIANO V. S. THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 In immensum trahi non decet finita litigia. quae enim dabitur discordantibus
 pax, si nec legitimis sententiis adquiescant? unus enim inter procellas humanas portus
 instructus est, quem si homines fervida voluntate praetereunt, in undosis iurgiis semper
 2 errabunt. Et ideo spectabilitati tuae praesentibus effamur oraculis, quatenus, si ita
 20 res se habet, ut a praesentibus supplicatur, et in comitis Annae iudicio Mazenis fundi
 controversia statutis legitimis est decisa nec aliqua probatur appellatione suspensa,
 3 quae sunt decreta serventur. Quia sicut nolumus oppressis negare iudicium, ita ir-
 rationabilibus querelis non praebemus assensum, cogi enim debet, ut sit quietus, qui
 suo vitio remittit esse pacificus, nam et medendi peritus invitum frequenter salvat
 25 aegrotum, dum voluntas recta in gravibus passionibus non est, sed potius illud appetitur
 quod a salutis iudice gravare posse sentitur.

VI.

AGAPITO V. I. P. U. THEODERICUS REX.

a. 507/509

1 Decet principem cura quae ad rem publicam spectat augendam, et vere dignum
 est regem aedificiis palatia decorare, absit enim ut ornatui cedamus veterum, qui
 2 30 impares non sumus beatitudine saeculorum. Quapropter in Ravennati urbe basilicae
 Herculis amplum opus aggressi, cuius nomini antiquitas congrue tribuit, quicquid in

LRK(I)MOZN(X)E(F)

1 oculatum [atutatum K^1] pur, *om.* N quaevis] quae MZN 2 quae *om.* K^1 3 priu. c.
 illis [vel A^c] nobilitate *om.* O^1 4 adtrahebat] trahebat R^1 libertati LP 5 sui *om.* PP uber-
 tatem N^a , libertate PD 6 regibus P invidiam] i. nominis K^2, I^c 8 et] PD $MOZNYEA$, ut LRK largi-
 tate] lege E^2 custodit] accepit R^a 9 dignatio] disgressio F^2 percurrit KPD , praecurrit E
 10 praeclarus N elegeri* I^1 , elegerunt MN , egerunt Z 11 commodus K 12 assessus R^1
 suscipiantur O^1 gr. fec. P 13 parere E ut qui] qui ut P^a nos A 14 probabile L^1 nol-
 erunt P^a gratulantur Z^a 16 in *om.* K^1Z^a 17 nec] non P acquiescatur L constructus est
 port. P 18 undiosus Z^a 19 affamur E^1A res ita se K , ita se res O 20 habeat M^aO suspi-
 catur EF et in *om.* A^c 21 statis MO^1ZN decisa] bis cisa X 22 inrationabilibus M^aX
 21 saluat] sanat EP, I^c 26 iudicis P^aD^a , iudicis P^b ad *cp.* 6 adnotat E : 'deficit hic una alia quae
 incipit etiam Decet principem' 28 curare E 29 qui] quod Z 30 imparem M^a 31 antiquitas N

aula praedicabili admiratione fundavit. magnitudini tuae studiosissime delegamus. ut secundum brevem subter annexum de urbe nobis marmorarios peritissimos destinetis. qui eximie divisa coniungant. ut venis colludentibus illigata naturalem faciem laudabiliter mentiantur. de arte veniat quod vincat naturam: discolora crusta marmorum gratissima picturarum varietate texantur. quia illud est semper in pretium. quod ad decorem fuerit exquisitum. His sumptus subvectionesque praestabis: ne quemquam nostrum gravet imperium. quod ad utilitatem volumus respicere singulorum.

VII.

FELICI V. C. THEODERICUS REX.

a. 507/511

Venantii tutoris Plutiani aditione cognovimus in ea te. qua non decuerat. actione versatum. ut eum. quem sumptu proprio iuvare debuisses. dispendio proprietatis affligeres. affinitatem quippe tuam solacia debuerant impensa testari. quale ergo videtur sanguine conimctis. quod criminisum probaretur extraneis? Atque ideo praesenti inuisione censemus. ut. quicquid a Neoterio prodiga voluntate lascivo te non tam comparasse quam subripuisse cognoscis. incorporanda militi nostro sine aliqua dilatione restituas. ne nos huius modi factum cogas legibus vindicare. qui nunc videmur omnia mansuetudine temperasse. perire enim pupillo non patimur quod parentibus sub nostra laude dederamus. gravissimum est enim per calumniam subtrahi. quod collatum est munificentia principali. Reliqua vero. quae pro iugalis tuae assereris portione contempto iustitiae tramite divisisse — si tamen appellanda divisio est. quam sub unius celebratam constat arbitrio —. ad nostrum comitatum festinus occurre. ut inter vos ea quae iustitiae conveniunt ordinemus. iniquum est enim. ut de una substantia. quibus competit aequa successio. alii abundanter affluent. alii paupertatis incommodis ingemiscant.

VIII.

AMABILI EXECUTORI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Cordi nobis est cunctos in commune protegere. sed eos maxime quos sibi novimus defuisse. sic enim aequitatis libra servabitur. si auxilium largiamur imparibus et metum nostri pro parvulis insolentibus opponamus. fortuna minor principem quaerit. quia in vituperationem nostram corruunt quibus se publica vota subducunt. Venantii itaque tutoris Plutiani lacrimabili suggestione comperimus Neoterium fratrem suum. affectum germanitatis oblitum. bona parvuli hostili furore lacerasse. quod nos pro rerum sitarum

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

1 magnitudine Z^a 2 brene EA subtus E¹ marmorarias N. marmoris X 3 coniungat P. coniungunt D^a ut] *Krusch*, et libri 4 metiantur K¹ nat. nunc. PD discolora N¹XE¹ crusta M 5 semper om. K in om. Z^a 6 subvectionesque EA nequaquam M^aXE 7 nostrum K. vel nostrum (sic) P quod] qui N 9 plutiani L. plutani O docuerat L¹ 10 conversatum R sumptum O debueras K¹ 11 dispensio LK¹ 11 solacia] sola etiam MOZNXE²F¹ tristari E¹ 13 a neoterio *plerique*. a ne¹therio P. a notherio D. aneotherio E 14 incomparanda XE¹F¹ nostra N 15 modi om. K qui] quod Z^a videmini A¹ 16 mansuetudine P quae A 17 en. est N 18 quae] q te EA: *fortasse* quod iugalis L¹ assereres MOZNXE. asseris A portione contempto] contemptio O 19 diuisse L^a. diuidisse MZX est diu. RPD 20 cel.] cel. esse L² ad] sic ad XE¹F¹ uestrum M^a festinus occurre] LRDbM^bMOZNE². festinus occurrere M^a. festines occurrere XE¹A. festinus occurrir D^a. festinetis occurrere P 21 ea om. A¹ quae om. L^a iniquum] iniustum N^a 22 paupertatis incomidis N 25 in comm. cunctos OXEP 26 equalitatis N si] et si K 27 nostri] nostrum X²E¹F¹A. om. X¹ 28 corruerunt E subducunt] subducunt LR 29 plutiani K. plutoni E suggestiane L^a neotherium L 30 nos om. MOZNXE¹F

CASSIODORVS.

acerbitate commovit, ut largitas nostra, quam velut titulum volumus stare pietatis, usurpata praesumptionibus videatur illicitis, et quia dubium non est in repetitione minoris maxime submoveri dispendia tarditatis, ideoque devotio tua, nostra iussione firmata, si nihil est quod rationabiliter a pulsato possit opponi, postulas res praedicto tutori
 3 5 faciat sine dilatione restitui. Aut si quid est quod pro suis partibus intentio retentoris obiciat, legali sponsione praecedente, ad nostrum deproperet venire comitatum: ut allegationibus cognitis pro consuetudine nostrae iudicemus acquitatis.

VIII.

EUSTORGIO VIRO VENERABILI MEDIOLANENSI EPISCOPO
THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 10 Tuta est condicio subiectorum, ubi vivitur sub aequitate regnantium: nec dubio decet rumore trahi, a quo debent non mutanda constitui, fidem siquidem rerum a ratione colligimus, quae nunquam desiderantibus absconditur, si suis vestigiis perquiratur. Atque ideo, quod beatitudini vestrae gratissimum esse confidimus, praesenti
 2 tenere declaramus Augustanae civitatis episcopum proditionis patriae falsis criminationibus accusatum: qui a vobis honori pristino restitutus ius habeat episcopatus omne
 15 quod habuit, nihil enim in tali honore temeraria cogitatione praesumendum est, ubi, si proposito creditur, etiam tacitus ab excessibus excensatur, manifesta proinde crimina in talibus vix capiunt fidem: quicquid autem ex invidia dicitur, veritas non putatur.
 3 Volumus enim impugnatores eius legitima poena percessere: sed quoniam et ipsi clericatus nomine fungebantur, ad sanctitatis vestrae iudicium cuncta transmisimus ordinanda,
 20 cuius est et probitatem moribus talibus imponere et districtiorem ecclesiasticam custodire.

X.

BOETHIO V. I. ATQUE PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Licet universis populis generalis sit impendenda iustitia, quae sic nominis sui obtinet dignitatem, si aequabili moderatione per potiores currat et humiles, confidentius
 25 tamen illam expetunt, qui a palatii militia non recedunt, otioso enim gratuite praestatur aliquid munificentia principali: consuetudo autem quodam debito redditur fideliter
 2 obsequenti. Domestici partis equitum et peditum, qui nostrae aulae videntur iugiter excubare, quod ex magnis fieri doloribus solet, adunata nobis supplicatione conquesti sunt ab illo arcario praefectorum pro emolumentis sollempnibus nec integri ponderis
 30 solidos percipere et in numero gravia se dispendia sustinere. Quapropter prudentia

LRKP(D)MOZX(X)E(F)

1 ut] ne E^2, I^c volumus $DMOZX$ stare *om.* E^a 2 et *om.* A^c non *om.* E^a repetitionem Z^a 3 submoveri] moneri EF ideoque] PD, MOZ, NY, EF, A , ideo $LRKX^2$ 4 pulso P
 5 facia O , facias A quod *om.* P^a retentoris PO^1, I^c 6 sponsione] positione MOZ, NY, EF, A nen. depr. A 7 nostrae *om.* N 11 decet] debet EF, I^c , *om.* X rumore] ratio (= ro) more MOZ, X , ratio mori X debet P , debetur A^c rerum] *om.* N 12 collegimus E , diligimus O 15 nobis A , *inc.* O
 honore E^2 , honori N ep. hab. R 16 cognitione A^c 17 propositio Z^a creditur] er, ut MZ^a, N , ut er, O excessibus O 18 non imputatur M^a 19 volumus L eius *om.* O^2 , *inc.* O^1 pertollere K^2 20 transmisimus] misimus K^1 , transmittimus A^c 21 et probitatem] acquitatem MZ, NY, EF, A , acquitatem est O , et acquitatem A^c et districtiorem ecclesiasticam] et districtione ecclesiastica P , quem (quam O) nominis traditionem ecclesiasticam MOZ, NY, EF, A 23 unimesis L impendenda E nom. sui *om.* N 24 optine** R^1 si] et si K 25 exp. ill. K mil. pal. D^a, K ocioso Z^a gratuitate X , gratuitate Z^a praestantur aliqua E 27 partis] LP, D, I^c , patris et R , patres K, MOZ, NY, EF, A, R , protectores *coni.* *Uhiacius* equitum *om.* O^a 28 quod] et quod P 30 se gr. O

vestra lectionibus erudita dogmaticis scelestam falsitatem a consortio veritatis eiciat, ne cui sit appetibile aliquid de illa integritate subducere. Haec enim quae appellatur 3
 arithmetica inter ambigua mundi certissima ratione consistit, quam cum caelestibus
 aequaliter novimus: evidens ordo, pulchra dispositio, cognitio simplex, immobilis scientia,
 quae et superna continet et terrena custodit, quid est enim quod aut mensuram non 5
 habeat aut pondus excedat? omnia complectitur, cuncta moderatur et universa line
 pulchritudinem capiunt, quia sub modo ipsius esse noscuntur. Iuvat inspicere, quem- 4
 admodum denarius numerus more caeli et in se revolvitur et numquam deficiens in-
 venit, crescit nova condicione per se redeundo addita sibi semper ipsa calculatio
 et, cum denarius non videatur excedi, ex modicis praevalet maiora complecti, hoc 10
 saepe repetitum inflexis manualibus digitis et erectis redditur semper extensum, et
 quanto ad principium sum supputatio reducit, tanto amplius indubitanter augetur,
 quantitate numerabili harena maris, guttae pluviarum, stellae lucidae concluduntur,
 auctori quippe suo omnis creatura sub numero est et quicquid ad existentiam pervenit,
 a tali non potest condicione dimoveri. Et quoniam delectat nos secretiora huius 15 5
 disciplinae cum scientibus loqui, pecuniae ipsae quamvis usu celeberrimo viles esse
 videantur, animadvertendum est quanta tamen a veteribus ratione collectae sunt, sex
 milia denariorum solidum esse voluerunt, scilicet ut radiantis metalli formata rotunditas
 aetatem mundi, quasi sol aureus, convenienter includeret, senarium vero, quem non
 immerito perfectum antiquitas docta definiit, unciae, qui mensurae primus gradus est, 20
 appellatione signavit, quam duodecies similitudine mensium computatam in librae pleni-
 tudinem ad anni curricula collegerunt. O inventa prudentium! o provisa maiorum! 6
 exquisita res est, quae et usui humano necessaria distingueret et tot arcana naturae
 figuraliter contineret, merito ergo dicitur libra, quae tanta rerum est consideratione
 frutinata, talia igitur secreta violare, sic certissima velle confundere, nonne veritatis 25
 ipsius videtur crudelis ac foeda laceratio? exerceantur negotiationes in mercibus:
 emantur late, quae vendantur angustius: constet populis pondus ac mensura probabilis,
 quia cuncta turbantur, si integritas cum fraudibus misceatur. Mutilari certe non debet, 7
 quod laborantibus datur: sed a quo actus fidelis exigitur, compensatio immunita praes-
 tetur, da certe solidum et aufer inde, si praevalēs: trade libram, et aliquid, si potes, 30
 imminue, contra ista nominibus ipsis constat esse provisum: aut integra tribuis aut
 non ipsa quae dicuntur exsolvis, non potestis omnimodo, non potestis nomina integri-

LRKP(D)MOZNX)E(F)

3 arismetica *K*, arismetica *EF*, arismetica *O* cum *om. L^a* 4 aequaliter] aequaliter] con-
 venire *PD* dispositione *L¹*, dispositio *O* scientia *om. O¹* 7 cap, pulcr. *K* modio *P.1^c* 8 re-
 noluitur] nonitur *P^a*, noluitur *P^bD* indeficiens *K¹* 9 ipsa] in ipsa *K* calculatio et] *scripsi*,
 calculatio ut *plerique*, calculatio *E¹F²* 10 praevalēt] praevalēt *D* m. e. h. s. repetitum *om. MOZNXEF^a*
 11 inflexis *om. LRK^a* manualibus] et m. *MOZNXK¹ (?)* 12 supputatio *L^a* reducitur] reditur *N^a*,
 redditur *M¹MOZNXEF*, reddiit *M^x* 13 mirabili *A* harena *E* maris *om. O¹* 15 dimoveri] moveri *K*
 17 videatur *L^a*, videamur *PD^a* est] tamen est *K* tamen] tantum *MZ* a net, *om. N* sint *L^aEF* sex]
 sex enim *K.1* 18 esse *om. O¹* scilicet *his M^a* formata] formosa *E*, formata profunda *K* 19 mundi]
 unūit *M^a* convenienter *om. N* 20 docta aut. *L^c* definiit] definiit *vel* diffiniit *MZEF.1*, definiit *O*
 qui] quae *NE* gr. pr. *E* 21 signavit] significavit *PD* quam] quoniam *L^c* similitudinem *K*
 22 prudentum *EF*, prudentia *R* maiorum *om. K* 23 exquisita *L¹*, exquisita *O¹* et usui] in usu *K*, et sui *N^a*
 et tot] ut tot *P* naturae *om. O¹* 24 figurariter *P²* tata *O*, tantarum *E* est *om. Z^a* 25 talia]
 tanta *L^c* igitur *om. O¹* 26 videtur] n. esse *A* ac] et *PO* negotiatione *MOZNX* 27 licet *O*
 angustius] angustius *LR* contet *N* populus] prius *N¹* ac] a *K¹*, et *K²XF* 28 ingritas *Z^a*
 29 sed] *malim* nec fid. actus *L^c* immunita *L^c* 30 praevalēs] potes *R* aliquid] aliud *K*, aliquid
 inde *A* 31 imminue] minue *MOZNX* contra] et contra *P*, cuncta *K*, cuncta *MOZNX.1*, et cuncta *E*
 integra] non integra *EF* 32 exsol. *L¹* omnino *L^c*

tatum dare et scelestas imminutiones efficere. providete itaque, ut et arbiter arcae habeat iustas consuetudines suas, et quod bene meritis impendimus, incorrupto munere consequantur.

XI.

SERVATO DUCI RAETIARUM THEODERICUS REX. *a. 507/511*

1 5 Decet te honorem, quem geris nomine, moribus exhibere, ut per provinciam, cui praesides, nulla fieri violenta patiaris, sed totum cogatur ad iustum, unde nostrum
2 floret imperium. Quapropter Moniarii supplicatione commoti praesentibus te affamur oraculis, ut, si re vera mancipia eius Breones irrationabiliter cognoveris abstulisse, qui militaribus officiis assueti civilitatem premere dicuntur armati et ob hoc iustitiae
10 parere despiciunt, quoniam ad bella Martia semper intendunt, dum nescio quo pacto
3 assidue dimicantibus difficile est morum custodire mensuram. Quapropter omni pro-
tervia remota, quae de praesumptione potest virtutis assumi, postulata facies sine intermissione restitui: ne per dilationis incommoda eorum videatur supplex odisse victoriam.

XII.

EUGENITI V̄ · I · MAGISTRO OFFICIORUM
THEODERICUS REX. *a. 507/511*

1 Pompa meritorum est regale iudicium, quia nescimus ista nisi dignis impendere, et quamquam potestati nostrae deo favente subiaceat omne quod volumus, voluntatem tamen nostram de ratione metimur, ut illud magis aestimemur elegisse, quod cunctos
2 20 dignum est approbare. Hinc est quod te litterati dogmatis studia laudabiliter exsequentem pridem ad quaesturae culmen elegimus, ut honesti laboris tui fieret praemium dignitas litterarum. quid enim advocacionis officio, si pure impendatur, ornatus, quod peregrinum negotium ad suas molestias trahit, ut laboribus subveniat alienis? in hoc campo exer-
3 citatus cursu meritorum ad palmam nostri iudicii pervenisti. Nec tamen benignitas nostra
25 una remuneratione contenta honorem geminat, augmenta procurat et eo studio dona reparat, quasi debeat omne quod praestat. sume igitur magisteriae infulas dignitatis, usus omnibus privilegiis quae tuos habuisse consiterit decessores, atque ideo tanto iudicio laetare suscepto, qui pro labore honoris tui honorem alterum accipere meruisti, quid enim de priore senserimus praemio, secundae dignitatis declaramus augmento,
30 nati sunt fascies ex fascibus et naturam retinentes fetus arbori pullulaverunt iterum
4 decenter abscisi. Verum te haec remuneratio satietate non expleat nec det laboribus

LRKPDJMOZNXE(F)

1 imminutiones MZ^b , imminutiones Z^a ut et] ut $KPDOE.A^r$, et ut *Gar.* arcae (arte O) habeat iustas] arceat iniustas K^2 , *inc.* K^1 6 nullam f. violentiam $MOZNXEEA$ 7 floretet P^a moniari P , moniari D , maniarū A^e 8 re (te E^1) nera] nera re K mancipia P^1 eius] et eius E post breones *reput* mancipia eius R^1 abstulisse X , accepisse K 9 die. precu. X 11 assidue *bis* M^a quapropter *om.* $EE.A^e$ 12 facias KF^1 13 simplex P 17 expendere E 18 et *om.* R 19 tamen] tantum O extimemus magis K 20 probare AE st. laud. *om.* O^1 21 dignitatis L^a 22 enim adu. officio] enim dignius adu. off. X , enim as dignitas adu. off. O , enim adu. off. dignius (digni X , dignum Z^2) KZ^2X , est dignius adu. off. E , enim dignius est adu. off. P pure impendatur ornatus] quod] per enim impendatur ornatus quod M^a , per enim impendatur (impediatur O) ornatus qui $M^bOZNXEE$, per enim imp. ornatus quod K 23 in] et in P 24 cursum O palpm O 25 geminat] congeninat R , gen. et EE , *om.* O^a et *om.* O 26 omne] esse (ec *pro* oc) $MOZNXE^1$ quod *om.* O igitur] ergo R 27 constitit O ideo] iam O 28, letere O , letore M^a 29 primo O senseris E 30 arbores X pullularunt $KEE.A^e$ 31 abscisae X , *om.* O te *om.* PD satietatem PD , saciate $MZXE^1$

tuis ferias nostri laus inventa iudicii. desiderabilior quin immo sit honestas, cum pervenit ad praemium, et tunc fiat gratius labores anxios fuisse perpe-
sum, cum te fructum eorum intellegis invenisse, honores ergo quos sumis ex chartis, redde de
meritis, nosti bene, quo nobis studio placeatur, qui ab ipsius consilii penetralibus
venis, meministi, quotiens apud nos laudati sunt innocentes, quotiens bonis actibus
reddidimus vicem, ore tuo iudicia nostra loquebamur: exemplis talibus incitare, esto
innocentiae templum, temperantiae sacrum, ara iustitiae, absit a iudiciariis mentibus
aliquid profanum. pio principi sub quodam sacerdotio serviatur.

XIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

Dignitas, patres conscripti, dum ad incognitum venit, donum est, cum ad ex-
pertum, compensatio meritorum, quorum alter debitor iudicii, alter obnoxius est favori,
hos enim aestimatione subvehimus, alios gratia promovemus et ad omnes indulgentiae
vias nostra se relaxat humanitas, sed amoris vestri intuitu commonemur, quotiens in
coetum vestrum ducitur, qui de gloriosis virtutibus aestimatur, quicquid enim humani
generis floris est, habere curiam decet: quae sicut arx decus urbium, ita illa orna-
mentum est ordinum ceterorum, Atque ideo Eugenitem illustrem virum litterati
dogmatis opinione fulgentem magisterii honore subveximus, ut gereret nomine quam
possidebat meritis dignitatem, quis enim tot eius officiosos labores ignoret, quos non
vilitate mentis exercuit, sed patrociniū honore servavit? dedimus itaque personam
tantis honoribus parem, ut alterutro decore fulgentes mutua se gratia qualitatibus ornarent,
hic est, qui pridem nostro lateri iuridicus quaestor adhaesit, quem livoris nebula nulla
fuscavit, nec malivolentiae studio nocendi artes fellitis sensibus exquisivit: sincero
pectoris arcano puritati nostrae paruit et ad pietatem iussionum innocentiam suam
praebuit, animus enim dolosus non arbitrium sequitur imperantis, sed suas potius
explicat voluntates, Habetis certe evidens nostrum in hac parte iudicium, ut post
illius apicis eulmen ad alteram conscenderet dignitatem, nec passi sumus otiosum,
quem merita non sinebant esse privatum: sereni solis consuetudinibus aestimandus, qui
licet susceptum diem peragat, alterum tamen eadem gratia claritatis illuminat, hunc
ergo, patres conscripti, tot meritis absolute relucens favor vester excipiat, debetis
enim bene gerentibus, ut eos laudis vestrae comitetur assensus, nam si equorum

LRKP(D)MOZN(X)E(F)

2 perpe-
sum E^1 3 fructus E ex] dex N^a de *om.* EF 4 nosti] nostis Z , n enim $K.I$
placeat K penetralibus $MOZNEA^r$ 5 quotiens *om.* O sunt KN 6 reddimus DKN loqua-
mur K exemplis] et ex. P 7 sacrum] $PDMOZN$, sacrarium $LRKFEA$ adiudicariis O 8 ser-
viatur *om.* X 10 dum] cum E incognitum u. d. e. cum *om.* K^1 expertam N^a 11 debitor]
d. est KEF 12 aestimatione] existimatione M^a (exstimatione M^b), favore D , vel favore *supra* v. P
13 se *om.* E^a commonemur R^1 , commonemur $PDEF.A$ 14 nostrum coetum A^c deducitur $EF.A^c$
enim *om.* K 15 floris est] floris N , est d. E quae] et A^c arx] ara K decus (*om.* P) urbium]
urb. dec. $Z^a N^a$, d. est u. A 16 est *om.* K eugenitem A^c , eugenientem Z^a 18 eius *om.* O^1
19 vilitate L^1 , vilitate KN patrociniis M^a , patrimoniū O honorem K 20 parem] dignam PD alter-
ntrum L^1 fungentes P se *om.* K 21 est] est enim Z^a pridem nostro] n, pr. $MOZ.A$, nostro
quodam N veridicus $DKO.A$ 22 nec] ne N stu studio N artes] artes N^a , arte LR , artem K
23 puritati (puritati N) u. paruit] u. paruit puritati K iussionum] iussionis O , iussionum vel iussionis K inno-
centiam] impietatem N^a 24 enim *om.* N 25 certe *om.* A^c ut] cum $E^a F^1$ 26 otiosum] otium N^a
27 siebant O privatum] prelatum $R^a [?]$ estimandis K 28 altum P 29 absolute Z^b
relucens E^a 30 gerentibus] agentibus KO noster R committetur K

cursus hominum clamoribus incitatur et insonantium manibus agitur, ut a mutis animalibus velocitas appetatur, quantum inde homines stimulari posse credimus, quos ad laudis aviditatem natos singulariter invenimus!

XIII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 5 Libentes omnimodis praebemus assensum, quotiens vox est iusta poscentium, quia
2 nec deest esse difficile beneficium, quod non patitur largitate detrimentum. Et ideo
praeclsa magnificentia tua, quod a Cataliensibus inferebatur genere tertiarum, faciat
amis singulis in tributaria summa persolvi, nec post super hac parte patiantur supplices
aliquam quaestionem, quid enim interest, quo nomine possessor inferat, dummodo
10 sine imminutione quod debetur exsolvat? ita et illis suspectum tertiarum nomen
auferimus et a nostra mansuetudine importunitates competentium summovemus.

XV.

FESTO V. I. ATQUE PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Gratum nobis est, quotiens de magnitudinis tuae meritis aestimatio talis pro-
cedit, ut et infirmorum auxilium et absentium credaris esse tutio, nam ideo senatus
15 prior esse meruisti, ut sequentibus pro iustitiae contemplatione praestares, unde fit,
ut bona vobis crescat opinio gloriosae actionis exemplo, nulli enim propria res a
2 discedente committitur, nisi de cuius bene conscientia iudicatur. Ideirco praesenti
iussione decernimus, ut domus patricii Agnelli ad Africam discedentis, qui regnum
petens alterius nostris est utilitatibus serviturus, salvis legibus tua tuitione valletur,
20 ne violentos cuiusquam impetus substracta domini defensione patiatur, perviae sunt
enim semper iniuriis facultates absentium et quodam modo videtur occasio in delictum
3 trahere, quae non potest animum pervadentis de resultatione terrere. Ideoque celsitudo
vestra, quam votum est habere vicinam, erigat humiles, eripiat opprimendos et, quod
potestatibus rarum est, proficiat eunctis, quod universis celsior inveniris.

XVI.

IULIANO COMITI PATRIMONII THEODERICUS REX.

a. 508 post Sept. 1

1 Illud amplius nostris utilitatibus applicamus, quod misericordi humanitate con-
cedimus, regnantis enim facultas tunc fit ditior, cum remittit, et adquiret nobiles

LKKP(D)MOZNX)Et(F)

1 cursus bis O sonantium A^o agitur] agi K¹ multis A^o 3 laudes L^a 5 libenter EA omni-
bus modis E¹A^o assensum om. N quotiens] quam E¹ nox est K instat] inx K¹ 6 larg. non
pat. A detrimentum] sui d. K 7 cataliensibus R, chathaliensibus A^o genere] gentibus K²MO²ZX,
genus O¹[?] 8 hac parte] LRE²A^o, hanc partem KPDMOZNXE¹FA 10 exsoluit E¹ et om. O¹
illi MZ¹NY 11 a] ad O¹ importunitate K¹ competentium om. O¹ 13 meritis om. O¹
14 et om. BK infirmorum M^a auxilio MOZNX ido P senatus] PMOZNXE¹, et senatus LB,
senatorum E²F, et senator K.A 15 sequ.] te sequ. A^o, sequ. te A¹(²) praestares P 16 nobis]
nobis PDEF.A, nobis de te K.A^o 17 discente K¹PD.A^o nise P cuius bene] cuius bona MZE²F Gar.,
bona cuius N 18 decernimus XFA agnelli] agnelli O, angeli A^o descendens MOZNXEF
19 ut. est PD nullaretur K 20 videntes] videntes E¹ cuiusdam E def. dom. K en. sunt K
21 occasio] o. homines K.A 22 quae] quem N persuadentis N de resultatione] resultatione KMOZNX,
om. R 23 notum] u. pium K, notum A est om. KMZNXEF vicinam] comenit KMOZNEF, om. X
24 potestatibus] de p. K rarum om. K¹ proficiat E².A quod] qui KE.A unversorum E²
26 illud] quid K quod] quam quod K humanitate] humilitate O¹, utilitate K 27 enim om. P ditior]
dignior E¹ nobiles] cubiles E¹

thesauros famae neglecta vilitate pecuniae. hinc est quod consuetudinis nostrae
 humanitate communiti opem fessis, manum porrigimus oneratis, ut pietatis nostrae
 remedio surgant qui fortunae suae acerbitate corruerant. Dudum siquidem conductores 2
 Apuli deplorata nobis aditione conquesti sunt frumenta sibi inimicorum subreptionibus
 coneremata, postulantes, ne cogantur ad integram praestationem, quibus commerciorum 5
 sunt commoda deminuta, quod nos pro ingenita humanitate considerandum esse
 iudicamus, ut, quorum non possumus accusare desidium, relevandam aestimemus esse
 fortunam, inde enim constitutas pensiones inferri volumus, unde constat subiectos
 commoda consecutos. Et ideo hanc causam sublimitatem tuam iubemus diligenter 3
 inquirere, ut, quantum eos minus vendidisse constiterit, de reliquis primae indictionis 10
 habita moderatione detrahatis; ita tamen ut nulla fraus nostris beneficiis inseratur, ne
 aliqua negligentia reddaris obnoxius, qui semper nobis provida intentione placuisti,
 quia sicut nos tangunt supplicum damna, ita nobis eorum fructuosa debent esse com-
 pendia.

XVII.

UNIVERSIS GOTHIS ET ROMANIS DERTONA CONSISTENTIBUS 15
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

Publicae utilitatis ratione communiti, quae nos cura semper libenter oneravit, 1
 castrum iuxta vos positum praecipimus communiti, quia res procliorum bene disponitur,
 quotiens in pace tractatur. munitio quippe tunc efficitur praevalida, si diutina fuerit
 excogitatione roborata. omnia subita probantur incauta et male constructio loci tunc 20
 quaeritur, quando iam pericula formidantur. Adde quod animus ipse in audaciam non
 potest esse pronus, qui diversa cura fuerit sollicitus. hanc merito expeditionem 2
 nominavere maiores, quia mens devota proeliis non debet aliis cogitationibus occupari,
 quapropter amplectenda res est, quae generalitatis consideratione praecipitur, nec
 moram fas est incurrere iussionem, quae devotos maxime noscitur adinvare. Et ideo 25 3
 praesenti auctoritate decernimus, ut domos vobis in praedicto castello alacriter con-
 struatis, reddentes animo nostro vicissitudinem rerum, ut, sicut nos vestris utilitatibus
 profutura censemus, ita tempora nostra ornare vos pulcherrimis fabricis sentiamus,
 tunc enim accidit, ut et sumptus competentes vestris iam penetibus congregare velitis
 et habitatio vobis non sit ingrata, quam propria potest commendare constructio. Quale 30 4
 est, rogo, in laribus propriis esse, cum durissimas mansiones hostis cogitur sustinere?
 ille imbris pateat, vos teeta defendant; illum inedia consumat, vos copia provisa
 reficiat. sic vobis tutissime constitutis hostis vester ante eventum certaminis lata
 patiebatur perditoris, constat enim tempore necessitatis illum probari fortissimum

LRKTI(D)MO[deficit H in nulla]ZN(X)E(F)

I utilitate] utilitate *KOE* est *om. PD* 2 hum. comm. (commoti *KEE*)] comm. hum. *D*^a, com-
 muniti *P* porrigimus *D*^a, porrigere *P*^a 4 frumta *N* 6 diminuta *KOZN(X)EEA* quod] et q. *P* pro
 ingenita] in progenita *M*^a humilitate *O* 7 iudicavimus *O* desideria *D*^e rel. aest. esse] rel. esse
 (a)est. *MOZNEE*, rel. esse potius extimemus *D*^e, rel. potius aest. *D*^e 8 subi. const. *K* 9 iubemus *P*^a
 10 eos] nos *R* indictiones *O* 11 detrahatis] *MOZNEEA*, trahatis *LRPD* 12 int. pron. *K*
 13 supplicum] supplum *L*^a, supplicium *D*^a*K* eorum *om. E*^a 17 commoti *EE* oneravit *P*^a, onera-
 ravit *P*^a] 18 nos] nos *K* 19 si diutina *om. Z*^a 21 ipse] ipsius *EE* non pot. esse
 in aud. *MZNEEA* 22 fuer. cur. *MZNEEA* hinc *P* 23 praedicti *MZNY* excogitationibus *E*
 24 amplectenda *K* 25 morem *N* dinoscitur *E*^a 26 decernimus *Ac*, praecipimus *R* nobis *post*
 east. *K*, nobis *Ac* praedicto] *KPD**MZNEEA*, supra dicto *LR*, tali *E* constitutis *K* 28 fabricis *L*^a
 29 accedit *L*^a nostris *K*^a 30 et] ut *P* sit] fit *K* pot. propr. *E* comodare *MK*^a 31 rogo]
 ergo *P* laribus] *EE*^a *conjectura*, laboribus *reliqui* cogitur] cogi *K*^a 33 eventum] adventum *E* facta *K*
 31 patiebatur] *LR*^a, patietur *rel.*

virum, qui se per multa non distrahit. nam quis eum habuisse prudentiam putet, si tunc coeperit fabricis operam dare aut penum condere, cum oporteat bella tractare?

XVIII.

DOMITIANO ET VVILIAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 5 Oportet vos colere et observare iustitiam, qui aequitatem populi dicere suscepistis. quando non licet delinquere, qui alios creditur sub aequitatis regula continere, ne fiat exemplum pravum qui electus ad laudabile cognoscitur institutum. et ideo ad interrogacionem vestram curavimus praebere responsum, ne per dubitationem possitis
2 errare. nisi. quod absit. velitis excedere. Si Romani praedium. ex quo deo propitio
19 Sonti fluenta transmisimus, ubi primum Italiae nos suscepit imperium. sine delegatoris cuiusquam pittacio praesumptor barbarus occupavit, cum priori domino summtota dilacione restituat. quod si ante designatum tempus rem videtur ingressus, quoniam
3 praescriptio probatur obviare tricennii. petitionem iubemus quiescere pulsatoris. Illa enim reduci in medium volumus, quae. nostris temporibus praesumpta. damnamus,
1 15 quia locus calumniandi non relinquitur, cum longi temporis obscuritas praeteritur. De percussore tantummodo, non etiam preceptore fratris, quamquam omnium communi lege damnatur solumque sit parricidium quod totius tragoediam reatus exsuperet, tamen humanitas nostra, quae sibi etiam in sceleratis locum pietatis inquirat. praesenti auctoritate definit, ut huius modi portenta provinciae finibus abigantur. nam quibus
20 fuit exosa societas parentum. civium non merentur habere consortium, ne puri corporis inuenda serenitas nebulosis maculis polluantur.

XVIII.

SATURNINO ET VMBISVO VV·SS· THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Fisci volumus legale custodire compendium, quia nostra elementia rebus propriis videtur esse contenta, et sicut nullum gravare cupimus. ita nobis debita perdere non
25 debemus. indigentiam iuste fugimus, quae suadet excessus. dum pernicioza res est in imperante tenuitas. modus ubique laudandus est. nam cur aut vituperabilis negligentia in propriis defluat aut aliena cupiditas turpis abradat? Et ideo praesenti vobis
2 iussione praecipimus, ut Adrianae civitatis curialium insinuatione suscepta, quicumque Gothorum fiscum detrectat implere. eum ad aequitatem redhibitionis artetis, ne tenuis

LRKP(D)MZN(X)E(F)

1 habuisse *ante* putet *K*.^{1c} prudentiam *MZNXEFA* 2 fabr. op. d. coop. *K*, coop. op. fabr. d. *EF* concedere *E*^a 5 populis *KMZNXEF*, populo *A*^c suscepistis *X* 7 ne] ut *R* laudabile] habile *MZNX* 8 nostram *K* 9 romanam *MZNXEF* 10 fontis *K*²*MZNXEF*, fontis *K*¹, fontium *Gar.* ubi] ut *K* sine] si non *E* delegacionis *PEF* 11 cuiquam *E* pitatio *LRPDMZ*, pitatio *XN*, pietatio *EF*.^{1c}, putatio *K* 12 ante si *Z*^a quoniam] adversus quam *A*^c 13 probatur] videtur *R*^a*NEF* tricennii *E* quiescere *P* 14 volumus *Gar.* 15 eum] si *E* 16 non] et *EF* etiam] et. de *E*^a 17 damnetur *MZNXEFA* sit parricidium (parricidium *KE*)] parr. sit *P* tragedum *P*^a exsuperet] exciperet *Z*^a, excedit vel exsuperet *K* 18 sibi *om.* *K* et *A*^c 19 defuimus *E* ambigantur *KD*¹ 20 fuit] sum (*adscr. m. 2* vel fuit vel fuerit) *E* societas] *++*ietas *K*¹ parentium *KD* civium *P*, *om. D* 21 polluantur *Z*^a 23 volumus] inuare *M*², volumus inuare *ZN* custodiri *A*^c nid. reb. propr. *K* 24 deb. nobis *A*^c perdere] proderet vel perdere *K* 25 suadit *L*¹ est in imperante] *KPD*²*M*^b*Z*^b*NXEF*.*A* recte. sed e coniectura omnes. est imperante *D*¹*M*^a et sic videtur fuisse in cod. archetypo, inest imperante *Z*^a, est imperanti *LR* 26 ubique *E* 27 abradat *L*¹ pr. nob. (*om. XF*)] nob. pr. *A* 28 praecipimus *L* quodcumque *K*¹ 29 detrectet *Z*^a, detractet *K* redhibitionis *om.* *K*¹

de proprio cogatur exsolvere, quod constat idoneos indebite detinere; hac scilicet ratione servata, ut si quis contumaciae vitio maluerit nostra iussa tardare, eum multa reddat quod debuit etiam non compulsus offerre, quatenus protervo spiritu indecenter erecta impunita iustis saeculis non relinquatur audacia.

XX.

ALBINO ET AVIENO VV· II· ATQUE PATRICIIS
THEODERICUS REX.

a. 507 511

Licet inter gloriosas rei publicae curas et regalium sollicitudinum salutiferos 1
fluctus pars minima videatur principem de spectaculis loqui, tamen pro amore rei
publicae Romanae non pigebit has quoque cogitationes intrare, quia undecumque
praestare possumus, dignum nostris sensibus aestimamus, praesertim cum beatitudo 10
sit temporum laetitia populorum, illud enim propitiante deo labores nostros asserit,
quod se otiosam generalitas esse cognoscit. Partis itaque prasini insinuata petitione 2
comperimus — quoniam hoc introductum est, ut populi de colore vocitentur — seditiones
turbulentas a quibusdam scelestissimis incitari et causam laetitiae publicae ad furoris
certamina prorupisse, quod utique gaudii decoram non potest habere qualitatem, si 15
pacem non meruerit possidere communem, et ideo dignum est clementiam nostram
has quoque partes aspicere, ut ubique possit morum probitas elucere, non enim inania
verborum popularium cogitamus, sed perniciosae semen seditionis excludimus. Qua- 3
propter illustris magnitudo vestra praesenti iussione communita patrocinium partis
prasini, quod gloriosae recordationis pater vester impendit, dignanter assumat, putari 20
enim non debet iniuria populos regere ac gubernare Romanos, nam si honorum
omnium causa pensetur, pro illorum utilitate delecti sunt, qui honores gloriosissimos
accipere meruerunt. Convocatis ergo spectatoribus, de Helladio et Thorodon qui 4
laetitiae publicae aptior fuerit aestimatus, populi confusione sublata constituatur a vobis
prasini pantomimus, quatenus sumptum, quem pro spectaculo civitatis impendimus, 25
electis contulisse videamur. Hanc partem musicae disciplinae mutam nominavere 5
maiores, scilicet quae ore clauso manibus loquitur et quibusdam gesticulationibus facit
intellegi, quod vix narrante lingua aut scripturae textu possit agnosci.

XXI.

MAXIMIANO V· I· ET ANDREAE V· S· THEODERICUS REX. a. 507 511

Provoeandi sumus affectuosis civium studiis ad augmenta civitatis, quia nemo 30
potest diligere quod habitatores intellegit non amare, unicuique patria sua carior est.

LRKPCD)MZN(X)E(F)

1 indebite] debite K 3 quae A incedentes MZN 4 istis E¹ 8 fructus PE¹FA
9 publicum P^a 11 temp. sit N propitiante E¹ asserunt M^a 12 esse om. K cognoscat E ins. pe-
titione (petitione MZ)] insinuatione A 13 cognovimus R est om. PD populi] populorum KMZNYE²F de
colore] decore K nocitentur] nocentur E¹F seditio K¹ 14 turbulente D^aM²ZNE²A publice om. KF
15 gaudii post habere K si] ubi NEF; om. MZN 16 non om. PD²MZN meruerunt MZNYEF pos-
sedire P nostr. cl. K 17 respicere PK ubique K probitate lucere MZNYEF 18 sed] et P^a
20 nester] noster A 21 honorum RD.A 22 pensatur Z^a illorum (eorum A^o) util.] util. ill. N
gloriosos M^bNYEF; glorios. M^a 23 hellandio MZNF; hellandio E; hellando X chorodon K;
theodoro A^o; theodoron Gar. 24 existimatus E confusione] consione L¹, confessione D; convocacione E¹
25 pantomimus D; pantomimus K; om. P^a 26 videatur P^a hanc] et hanc P mutam om. E^a
28 testu K 30 affectuosis LR^aP^a

dum supra omnia saluum fore quaeritur, ubi ab ipsis cunabulis commoratur. quapropter votis paribus invitetur ad dona, quatenus quod sponte tribuimus, duplicata gratia conferamus. et ideo nulli grave sit Romanis fabricis deputatae pecuniae reddere rationem, cum pura conscientia desideret se probari, quando fructum laboris sui capit, dum ad nos prospera de se pervenire cognoscit. Quocirca praesenti decernimus iussione Romanae civitatis fabricas vos debere discutere, si labor operis concordat expensis: vel si apud aliquem constet residere pecuniam, quae non sit fabricis expensa, deputatae rei reddat erogandam, quibus rationibus evidenter expressis ad nos instructionem fidelissimam destinate, ut iudicio nostro respondere videamini qui estis ad indaginem veritatis electi. nullum enim de largitate nostra fraudari velle credimus, quando in tali negotio et de propriis facultatibus eum impendere posse iudicamus.

3 Aves ipsae per aera vagantes proprios nidos amant: erratiles ferae ad cubilia dumosa festinant: voluptuosi pisces campos liquidos transeuntes cavernas suas studiosa indagatione perquirunt cunctaque animalia ubi se norunt refugere, longissima cupiunt aetate constare. quid iam de Roma debemus dicere, quam fas est ipsis liberis plus amare?

XXII.

MARCELLO V. S. ADVOCATO FISCO THEODERICUS REX. *a. 507/511*

1 Solida laus est regiae largitatis, quotiens conveniunt indulta iudiciis, nec sibi audet casus ascribere, quod bonae dispositionis librat examen, quia ubi aptantur officia meritis, nil debetur incertis, non enim de rudibus sententiam ferimus, sed de 2 20 probatissimis iudicamus. Polisti siquidem forensi cote multifarie praedicatus ingenium: nutriti facundiam exercitatione causarum: expertus es, quam suaves fides afferat fructus, ut ipsa etiam conciliet corda regnantum, haec in te speculator virtutum noster sensus inspexit: his apud nos suffragiis placere meruisti, ut dignus existeres 3 ad publicas causas, qui gessisti hactenus sub integritate privatas. Sume igitur fisci 25 nostri tuenda negotia, in utendis officii tui privilegiis decessorum exempla secuturus, ita ergo per medium iustitiae tramitem moderatus incede, ut nec calumnia innocentes graves nec iustis petitionibus retentatores exoneret, illa enim lucra vera iudicamus, quae integritate suffragante percipimus, non ergo quotiens superes, sed quemadmodum 4 vineas, inquirimus. Aequitatem nobis placiturus intende: non quaeras de potestate 30 nostra, sed potius de iure victorias, quando laudabilius a parte fisci perditur, cum iustitia non habetur, nam si dominus vincat, oppressionis invidia est: aequitas vero creditur, si supplicem superare contingat, non ergo parvo periculo causas dicimus, quando tunc fama nostra proficit, cum se commoditas iniusta subducit, quapropter sit interdum mala causa fisci, ut bonus princeps esse videatur, maiori quippe compendio 35 perdimus, quam si nobis indebite victoria suffragetur.

LRKP(D)MZN(X)E(F)

1 supra *R* malum quaerit cunabilis *Z* 2 imitemus *K* 4 capit] caput *Z*^a 6 disc.
nos deb. *K* si *om.* *L*^c 7 constat *KEF* dep. exp *P*^a 8 erogandam] arrogantiam *E*¹ expressis]
expensis *K* ad nos instr. (instructionibus *B*)] instr. ad nos *K* 9 nostro] dei *EF*² 10 defraudari *E*
11 posse] profutura *K*, *om.* *P* 12 ipsae] enim *K* uagantes] nolantes *PD* errabiles *K* 13 voluptu-
tiosi *L*^a 14 que *om.* *M*^a] *Z*¹ ubi *L*^c fugere *K*¹ longissima] ubi *L*^c 15 debeamus *Gor.* ipsi
L, *p.* amare] *scripsi*, ubi ipsi *L*, *p.* amare (amari *RKEA*) *libri* 17 indula *K*¹ 18 qui *L* bene *L*¹
apt. ubi *P*^a 20 polisti] *p.*, tu *E*² forensi *K* praedicatur *K* 21 causarum] *c.* creuit *K*¹
22 ut] et *KZN* et. ips. *L*^c regnantium *RD*, *L*, pregnantium *P* 23 suffr. placere (placere *L*¹*Z*)]
pl. suffr. *K* existeret *K*¹, exister *M*^a 24 qui] quae] *RK* priuatam *K*¹ 25 tui *om.* *KMZNVEF*
secutus *MZNE* 26 moderanter *P* calumpniam *L*¹ innocentis *K* 27 retentatores] retentato-
tores *M*^a, retractatores *Z*, retractatores *K* nera lucra *K*, *L*^c 28 perc. suffr. *K* 29 iudicas *Z*^a in-
quiramus *L* placituram *R* impende *E* 30 quanda *L*¹ laudabiliter *K* 33 quando]
quoniam *K* sit] fit *K*, *L*^c 34 causa mala *L*^c maiori] et *m.* *P*

XXIII.

CAELIANO ET AGAPITO VV. II. PATRICIIS
THEODERICUS REX.*a. 507-511*

Decet regalis apicis curam generalitatis custodire concordiam, quoniam ad laudem 1
regnantis trahitur, si ab omnibus pax ametur. quid est enim, quod nos melius prae-
dicet, quam quietus populus, concors senatus totaque res publica morum nostrorum 5
honestate vestita? Hinc est quod praesenti iussione decernimus, ut magnifici et patricii 2
viri Festus atque Symmachus contra illustrem et patricium Paulinum in iudicio vestro,
quas se habere dicunt, exerant actiones, quibus pro legum ratione susceptis et, si
iuris ordo patitur, definitis tunc patricius Paulinus, quicquid adversum supra memoratos
magnificos viros se habere causatur, pari sorte depromat, nec tardari volumus in eius 10
quoque parte sententiam, dum velimus omnia inter eos esse decisa nihilque aliud
relinqui, nisi quod debetur affectui. Videte ergo tanti iudicii arbitros vos electos: 3
videte expectationem nostram aequabilem flagitare iustitiam: relaturi gratiae uberrimum
fructum, si praesens disceptatio quos dignos credidit, non impares probet, esse debet
enim de talibus viris cura praecipua, qui dare possunt minoribus evidenter exempla, 15
nam qui inter summos viros litem negligit abolendam, hoc imitari reliquos sine dubi-
tatione permittit.

XXIII.

UNIVERSIS GOTHIS THEODERICUS REX. *a. 508 ante Ian. 21*

Innotescenda sunt magis Gothis quam suadenda certamina, quia bellicosae stirpi 1
est gaudium comprobari: laborem quippe non refugit, qui virtutis gloriam concupiscit, 20
et ideo, iuvante deo, quo auctore omnia prosperantur, pro communi utilitate exercitum
ad Gallias constituimus destinare, ut simul et vos provecus occasionem habere possitis
et nos quae praestitimus, meritis contulisse videamur. latet enim sub otio laudabilis
fortitudo et dum se probandi non habet spatium, occulta est lux tota meritorum. Atque 2
ideo per Nandum saionem nostrum ammonendum curavimus, ut ad expeditionem in 25
dei nomine more solito armis equis rebusque omnibus necessariis sufficienter instructi
octavo die kalendarum Iuliarum proxime veniente modis omnibus deo favente moveatis,
quatenus et parentum vestrorum in vobis ostendatis inesse virtutem et nostram per-
agatis feliciter iussione. Producite iuvenes vestros in Martiam disciplinam: sub 3
vobis videant, quod posteris referre contendant. nam quod in iuventute non discitur, 30
in matura aetate nescitur. accipitres ipsi, quorum victus semper ex praeda est, fetus
suos novitate marcentes nidis perturbant, ne molle otium consuescant: alis verberant

LRKP(D)MZ(collatus usque ad v. 17 permittit)N(X)E(F)

3 decet] d. quippe *K.I* quando *M^a* 4 omnibus] hominibus *K* 6 vestitas *M^a* decre-
nimus *A^e* magnifici (magnifica *L¹*) et patr. viri] mag. viri (viri *om. Z*) atque patr. *MZNXEJ^e*, mag. atque
p. n. *K*, patricii atque mag. n. *A^e* 8 exerceant *KEP* 9 supra *om. E¹* 10 se *om. K¹* sorte]
fronte *E* uolumus *Z^a* eius *om. E¹* 11 quoque (quacunque *A*) p.] part. qu. *K* 12 nos] nos *K*
13 relaturi] largituri *E¹* fr. ub. *K* 14 deceptatio *E¹*, decertatio *E²* non] non *P^a* enim deb. *P*
15 cura] e. esse *KXEFJ^e*, esse cura *A^e* 16 summos] pares summos *K* abolendam] abolendam *R*,
abolendam *MZNX²*, absolendam *KE* 17 permittat *K* 19 bellicore *N* stirpis *K* 21 ad
gall. exerc. *N* 23 praestamus *K* 24 habet] est *E* tota l. e. occultata *K* 25 nandum]
nandum *KMZNXEJ¹*: Nandum *coniecit Trossius* salonem *N*, sanionem *K* 26 equ. arm. *R^a*
omnibus *om. K* instr. suff. *N* 27 proximo *K* moneatis *K* 28 in *om. P* inesse] esse *R*
30 nideatur *N* 32 perturbant *K* molli otio *Gar.*

immorantes, cogunt pullos teneros ad volatum, ut tales debeant existere, de quibus possit pietas materna praesumere. vos autem, quos et natura erigit et amor opinionis exauit, studete tales filios relinquere, quales vos patres vestros constat habuisse.

XXV.

SABINIANO V̄ · S̄ · THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 5 Nil prodest initia rei solidare, si valebit praesumptio ordinata destruere: illa sunt enim robusta, illa diuturna, quae prudentia incipit et cura custodit, atque ideo maior in conservandis rebus quam in inveniendis adhibenda cautela est, quia de initiis praed-
2 dicatio debetur invento, de custoditis acquiritur laudata perfectio. Dudum siquidem propter Romanae moenia civitatis, ubi studium nobis semper impendere infatigabilis
10 ambitus erit, portum Licini deputatis redditibus reparari iussio nostra constituit, ut XXV milia tegularum annua illatione praestaret: simul etiam portubus iunctis, qui ad illa loca antiquitus pertinebant, qui nunc diversorum usurpatione suggeruntur
3 invasi. Cuncta ergo ad statutam praestationem facies sine dilatione revocari: quia licet nostra iussa pro sua reverentia in nullo violanda sunt, ea tamen custodiri volumus
15 maxime, quae urbis faciem videntur ornare, quis enim dubitet fabricarum miracula hae provisione servata et pendenti saxo tornatas cameras tegularum tegmine custo-
ditas? ut antiqui principes nobis merito debeant laudes suas, quorum fabricis dedimus longissimam iuventutem, ut pristina novitate transluceant, quae iam fuerant veteriosa senectute fuscata.

XXVI.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

20
1 Nefas est apud eos fidem beneficii prioris imminui, quibus alia convenit nostra saepius largitate praestari, sed sicut quae semel annuimus rescindi in perpetuum non merentur, sic qui largitatem nostram moderatis precibus impetrarunt, nostrorum terminos
2 praestitorum immodica non debent praesumptione transcendere. Unde quia religiosi
25 studii reverentia commonemur, ut quae dudum ecclesiae viri venerabilis Unscilae antistitis praestitimus, valere in perpetuum censeamus, nunc quoque illustrem magnificentiam tuam duximus admonendam, quatenus superindicticiorum onera titulorum praefata ecclesia in ea summa non sentiat, qua usque a magnifici viri patrii Cassiodori, pura nobis fide et integritate comperit, temporibus est soluta. Ea vero quae a
3
30 tempore beneficii ad ecclesiam nostram ab aliquibus est translata professio, commune

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 violandum E 2 possit om. P^a, ins. ante praes. P^b et om. K exigi K 3 nostros const. nos p. F¹A^e 5 proest L^a rei] re R³ 6 incipit et] incitat MNXF, incitat cum E maior (non minor A) in (om. K) cons. reb.] in c. r. mai. E 7 est adh. caut. K praedicata deb. inventio E S cust.] cust. autem A 9 romae A^e semper imp. nob. K 10 licini] lucini MNXE, lucini P, sicini A 11 praestaret] praestentur KF² portibus PD 12 loca om. R³ antiquitus] antiquitate MNXF qui] et A^e usarp. din N 13 sine dubitatione facies K 14 sint KEA 15 fabricorum K 16 et] ut R³ tornatas] renovatas K, formatas A¹(2), formatas A^e cameras] M^a, cameras reliqui tegimine A¹, regimine A^e 17 suas laud. A^e 18 transluceant] reluceant KMNEF.A 21 nostra] nostrae L, a nostra KA 22 in perpet.] perpetuo A 25 studii] studiosi E³ (adscr. emendator proprium nomen, deinde vel studii) commonemur P unscilae] unscillae N, unscille K, unscille P^a, unscillae N, unscille EF², unscillae AP³, unscilliae A^e 26 antistitis om. NEF censeatur P 27 superindicticiorum] superindictorum DVE.A, indicticiorum vel supradictorum K 28 summa] summa omnia KA qua] quae KEA a] M^bNXF²A^e, ad LRKPDMA³A¹, om. E cass. patr. A^e 30 uestram A^e professio] possessio NA

eum universis possessoribus onus solutionis agnoscat et illius subiaceat functioni, cuius nacta est iura domini. alioquin grata nobis augmenta eius esse non possunt, qui fisci damno proficit. sufficiat possessori compendium pensionis: tributa sunt purpurae, non laeernae. Inerum cum invidia periculum est: quanto melius omnia moderata gerere, quae nullus audeat accusare!

5

XXVII.

SPECIOSO THEODERICUS REX.

a. 509

Si exterarum gentium mores sub lege moderamur, si iuri Romano servit quicquid sociatur Italiae, quanto magis decet ipsam civilitatis sedem legum reverentiam plus habere, ut per moderationis exemplum luceat gratia dignitatum? ubi enim quaeratur modestus animus, si foedent violenta patricios? Populi nobis itaque partis praesini petitione suggeritur, dum ad nostram disponent venire comitatum remedia consueta poscentes, se truculentas insidias a patricio Theodoro et Importino viro illustri consule pertulisse, ita ut unus eorum defleatur extinctus. Quod nos, si ita est, pro facti sui acerbitate commovit, ut innoxiam plebem furor persequeretur armatus, quam fovere civicus debuisset affectus, sed quia condicio minorum regnantis aequabiliter implorat auxilium, supra memoratos illustres viros ammoneri praesenti iussione censemus, ut ad Caeliani atque Agapiti illustrium virorum adaeque iudicium instructas destinare non differant te instante personas, quatenus legibus examinata cognitio eorum sententia terminetur. Sed ne forsitan magnificos viros loquacitas popularis offenderit, praesumptionis huius habenda discretio est. teneatur ad culpam quisquis transeunti reverentissimo senatori iniuriam protervus inflixit, si male optavit, cum bene loqui debuit. Mores autem graves in spectaculis quis requirat? ad circum nesciunt convenire Catones, quicquid illie a gaudenti populo dicitur, iniuria non putatur. locus est qui defendit excessum, quorum garrulitas si patienter accipitur, ipsos quoque principes ornare monstratur. respondeant nobis certe qui talibus studiis occupantur: si tranquillos optant adversarios suos, certe volunt eos esse victores, quando ad iniurias tunc prosiliunt, cum se superatos turpiter erubescunt, unde ergo irasci volunt, quod sine dubio se optasse cognoscunt?

XXVIII.

UNIVERSIS GOTHIS ET ROMANIS THEODERICUS REX. a. 507-511

Digna est constructio civitatis, in qua se commendet cura regalis, quia laus est temporum reparatio urbium vetustarum: in quibus et ornatus pacis adquiritur et bellorum

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 possessoribus] professoribus *P*, possessionibus *E*.1, possessoribus vel possessionibus *K* solutionis *P*^a, salucionis *N* 2 nacta] nata *E*¹ eius] eorum *D* qui] quae de *K* 3 proficit] proficiunt *libri* 4 modata *P* 7 exterarum *K*, extranciarum *E*¹ 8 civilitatis] civitatis *KMNVE*¹ 10 cedant *M*^a populi] et p. *P*^a nob. itaque] nob. ita *M*^a*NE*, it. nob. *A*^c pr. part. *R* 11 petitione *om. E* disponent (= ret *K*) neu. com.] neu. disp. com. *N*, disp. com. neu. *A*^c 12 a *om. K* theoderico *N*, theoderico *E* 15 civicus] eumetus *E*¹, civicus vel eumetus *K* 16 viros *om. A*^c 17 caeliani *libri* acapiti *K* adaeque] aeque *P*^a*C*, vel adaeque *XEP*¹*R*, *om. KM*^b (*co*cabulo *crasso*) *ZN*, *inc. M*^a instructos *PD*, instruit *K* 18 examinata *M* 19 forsitan] forte *N* viros magn. *NE* offenderet *K* 20 est diser. *L*², est diser. est *L*¹ tenetur *PD* sen. ren. *R* 21 inflixit] intlexit *MNVE*, inflixerit *KF* optaverit *K* 22 mores] maiores *E* autem] enim *K* circum ... 21 excessum *om. E*¹ 23 illic a] *MNNEP*¹*R*, illic *PD*, illic *LRK*^a dicitur *om. N* 24 accipitur *P*^a principes *om. K* 25 occupatur *K* 26 eos *om. K* 28 cognoscant *P* 30 commendat] *D*^b*XEF*¹, commendat *KD*^a, commendat *L*¹, commodet *L*²*RPM*, comodet *N* regalis] *inc. L*¹ quia] qua *PD* 31 reparatio *L*^a

2 necessitas praecaveatur. Ideoque praesenti iussione profutura sancimus, ut, si quis
 cuiuslibet generis saxa in agris suis iacentia muris habuerit profutura, libens animo
 sine aliqua dilatione concedat, quod tunc magis verius possidebit, cum hoc utilitati
 3 suae civitatis indulserit. Quid est enim gratius quam videre crescere publicum decus,
 5 ubi omnium utilitas in generalitate concluditur? et licet praestentur vilia, ad auctores
 suos magna sunt commoditate reditura: datur enim plerumque, quod maiori utilitate
 recipitur, et frequenter homo lucra sua complectitur, cum necessario pro temporis
 qualitate largitur.

XXVIII.

UNIVERSIS LUCRISTANIS SUPER SONTIUM CONSTITUTIS

10

THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Non dubium est ad utilitatem rei publicae cursus custodiam pertinere, per quem
 nostris ordinationibus celerimus praestatur effectus, et ideo velut necessariae rei
 maior adhibenda cautela est, ut qui ad continuos excursus constituti sunt, turpi macie
 non tabescant, ne iciuma tenuitas laboribus praeventa succumbat et incipiat iter effiei
 2 15 morosum, quod ad celeritatem constat inventum. Quapropter devotio vestra praesenti
 iussione communita terrarum spatia, quae veredis antea licuerunt, mutationibus suis
 a possessore vindicata restituat, ut nec illi parvo spatio infligantur damna et istis
 recuperata sufficiant.

XXX.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 20 Animum nostrum, patres conscripti, rei publicae curis calentem et diversarum
 gentium consilia perscrutantem pulsavit saepius querela populorum, orta quidem ex
 causis levibus, sed graves eructavit excessus, deplorat enim pro spectaculorum
 voluptate ad discriminis se ultima pervenisse, ut legum ratione calcata desperate per-
 sequeretur innoxios servilis furor armatus, et quod illis humanitas nostra laetitiae
 25 causa praestitit, in tristitiam audacia plectenda convertit, quod nos elementiae nostrae
 solita provisione comprimimus, ne paulatim sinendo graviorem vindicare cogamur
 offensam, benigni quippe principis est non tam delicta velle punire quam tollere, ne
 2 aut acriter vindicando aestimetur nimius aut leniter agendo putetur improvidus. Atque
 ideo praesenti definitione sancimus, ut, si cuiuspian senatoris famulus in ingenui caede
 30 fuerit fortasse versatus, eum tradat legibus impeditum, ut facti qualitate discussa pro-
 feratur iure valitura sententia, si vero tanti facinoris reum mala fide dominus iudiciis
 praesentare distulerit, noverit se decem librarum auri dispendio vulnerandum et nostrae
 3 ingratitude, quod multo gravius est, pericula subiturum. Sed ut honestatem omnium

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 profutura *om. N, recte fortasse (cf. r. 2)* si quis] sicut *MN* 2 iacentia] iacentes *MN*, iacentibus *NEF*
 mri habuerunt *MN* libenti *K* 3 condar *R*¹, contendat *MN* quod] qui *E.1^e*, quia *A^r* magis *om. 1^e*
 hoc] haec *KEF.1^e* cin. sunt ntil. *1^e* 1 est *om. 1^e* 5 actores *MN* 6 redditura *K* 7 sua
 luer. *E* 8 necessarie *R*, necessaria *EP*² 12 affectus *M¹X¹* 13 maio *K¹* catela *P¹* cursus *K*
 14 tabescunt *L^a* * omnia (iciuma *m. 2*) tenuitatis *K* et] et tunc *K* effiei] fieri *K.1^e*, esse *A^r* 15 con-
 stat] e. esse *KMXV.1*, esse e. *P¹* 16 licuerunt *D.1^e* 17 illi] *scripsi*, illis *libri* infligantur] *scripsi*,
 indicantur *libri*, inducantur. *1^e* 20 earentem *K* 21 qu. puls. saep. *K* 22 pro] quod *K* 23 voluptate]
 grauitate *N^a* desperata *E¹* 24 nostre *K* 25 nestre *K* 26 cog. niud. *N^a* 27 nelle]
 nllius *NEP¹* 28 nimius] minus *K* leniter *XE.1* 29 definitione] iussione *NF* famulis *K*
 30 forte *K* 31 sent. ual. *K* fide mala *1^e* iudici *K* 32 dec. libr.] libr. *E¹*, libr. dec. *E²*
 33 omnium] communem *K*

par libra componeret et civilitatis gratia reductis moribus conveniret, ad populum quoque praecepta nostra direximus, quae vobis reserari libenter amplectimur, ut alterutra iussione pensata resarciatur civibus scissa concordia. proinde nullos ab spectaculorum gaudio removemus, sed seditionis semina radicibus amputamus. Intersit igitur inter splendorem vestrum moresque mediocres: refugite tales familiares, qui sint iniuriarum ministri, qui amoris vestro nitantur ascribere quod delinquant et dum levitates suas exercere cupiunt, vestram reverentiam implicare contendunt, vos enim, quos semper gravitas decet, nolite truculenter insequi inania verba populorum, si quod est forte, quod poenam mereatur, admissum, in praefecti urbis notitiam deferatur, ut culpa legibus, non per praesumptam coerceatur iniuriam, quid enim discrepat a peccante, qui se per excessum nititur vindicare? impaenitenda est ultio de cive, quae legibus venit: et excellenter videtur de pulsato triumphasse, qui victor pronuntiatur a iudice. Inter ipsos quoque adversarios, ut scitis, non erant prius armata certamina, sed pugnis se quamlibet fervida lacescebat intentio, unde et pugna nomen accepit, postea Belus ferreum gladium primus produxit, a quo et bellum placuit nominari, consilium atrox, erudele praesidium, ferina concertatio, nam et si datum est prius illi inermem facile vincere, tamen crimini applicandum est, quod inde posteritas potuit interire, non permittatis ergo a famulis vestris in civibus fieri quod adhuc debet et in hostibus accusari.

XXXI.

POPULO ROMANO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Speetacula voluptatum laetitiam volumus esse populorum, nec erigere debet motus irarum, quod ad remissionem animi constat inventum, ideo enim tot expensarum onus subimus, ut conventus vester non sit seditionis strepitus, sed pacis ornatus, mores peregrinos abiecite: Romana sit vox plebis, quam delectet audiri, convicia nec gaudium pariunt nec de laetitia procreantur, hoc fuit certe, quod culpabatis in exteros: nolite modo vitia turbulenta contrahere, quae videtis alios abieciisse. Atque ideo edictali programmate definimus, ut, si atroces iniurias in quempiam senatorum vox iniusta praesumpserit, noverit se a praefecto urbis legibus audiendum, ut pro facti qualitate discussa excipiat promulgatam iure sententiam, Verum ut omne semen discordiae funditus amputetur, praefinitis locis pantomimos artes suas exercere praecipimus: quod vos poterit instruere ad praefectum urbis data praeceptio, tantum est, ut animis compositis peragatis laetitiam civitatis, nihil est enim, quod studiosius servare vos cupimus quam vestrorum veterum disciplinam, ut, quod ab antiquis laudabile semper habuistis,

LRKP(D)MN(X)E(F)

I civilitatis] K^2 coniectura, civilitas K^1 , civitatis *reliqui* 2 reserati K , reserari MX 3 resarciantur P^a , resaciatur K , sarciantur L nullum $MXVEI$ ab] a KP^bEI spectatorum R 4 igitur ergo R 5 splendorem] sermonem E refugere E^1 sunt N 6 amor] honori $KMXVEI$ delinquant N^a , relinquunt P^a levitates N 7 exercere] exere N , exercere $KDXEFL$, asserere L^e enim quos] autem quoque K 8 gratitas R^1 quid $KPDNI$ 9 pia eua KPD 11 de cive quae leg.] MN , decus quae (que R) leg. LR , de cuiusque leg. PD , de cine quae de leg. KE , que de leg. PL 12 de pulsato *fortasse delendum* 13 quoque] que MX 14 lacescebat L^a , lacescebat VE bellus K 15 primus *om.* R^1K 16 ferina concertatio] ~~certatio~~ M^a , f. certatio L^e est pr. illi inermem] est pr. inermes illum K , illi est pr. in. L^e 17 poterit] poterit K 18 in (*om.* K) civ. fieri] f. in c. L^e et *om.* $KD.L^e$ 20 esse vol. K 22 conventus N non *om.* E^1 23 abie, per. K uox] nos K 24 pariunt *om.* P^a exteros] ceteros E^1L^e 25 turbulenta] truculenta K edictali] et de tali E^1 26 uox] uos K 27 pro *om.* K 30 nos] uox K est tant. PD 31 quod *om.* P^a studiosus K , studio suis N uos serv. $PDE.L^e$

- 4 sub nobis potius augeatis. Soletis enim aera ipsa mellifluis implere clamoribus et uno
sono dicere, quod ipsas quoque beluas delectet audire: profertis voces organo dulciores
et ita sub quadam harmonia citharae concavum theatrum per vos resonat, ut tonos
possit quilibet credere quam clamores. numquid inter ista rixae decent aut inflammata
5 contentio? abicite furores laeti, iram gaudentes excludite. tales enim animi aliorum
temperari possunt, cum vestri favores suaviter audiuntur.

XXXII.

AGAPITO V · I · P · V · THEODERICUS REX.

a. 507/509

- 1 Eximiae urbis praesulem pacis convenit esse custodem. nam a quo melius
moderatio debet sperari, quam cui potuit Roma committi? illa enim mater omnium
10 dignitatum viros sibi gaudet praesidere virtutum. et ideo honori tuo debes animos
exaequare, ut quod nostris adeptus es beneficiis, tuis meritis invenisse credaris.
circumspicere te decet, ne qua in spectaculis seditionum causa nascatur, quia tuum
praeconium est populus quietus. sit insultandi consuetudo moderata, ut nec libertati
2 pereat honesta licentia nec desit moribus disciplina. Quocirca sicut nostris oraculis
15 et amplissimum ordinem docuimus et plebem decrevimus ammoneri, hoc tuam quoque
magnitudinem observare censemus, ut, si a quoquam irrogata fuerit iniuria senatori,
confestim loquax temeritas legum severitate plectatur, si vero senator civilitatis
immemor quemquam ingenuum nefaria fecerit caede vexari, profinus relatione trans-
3 missa perennitatis nostrae multam percussus excipiat. Meminerint enim cuncti sic
20 spectaculorum studia partesque dividere, ut in patria debeant esse concordēs, nec ad
hoc sibi voluptatum exhiberi certamina, ut exinde hostilis ira fervereat, verum, ne
posthaec ulla possit iterum furiosa contentio provenire, Helladius de medio, voluptatem
populi praestaturus, introeat, habiturus aequalitatem menstrui cum ceteris partium
1 pantomimis. Illud etiam, quod crebras inter eos seditiones exagitat, praesenti iussione
25 definimus, ut amatores Helladii, quem de medio saltare praecepimus sine utriusque
partis studio, spectandi eis, ubi delegerint, libera sit facultas, si vero eorum lubrica
voluntas in unius coloris migraverit favorem, studia sua populus tam in circo quam
theatro habeat pro parte diligit, ut is qui praesumpserit, vetitam ipse iudicetur
quaesisse discordiam.

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 nobis PD aera] hora E¹, ora E²P¹ mell. impl. cl.] impl. cl. mell. E, mell. in clamoribus N
3 quodam armonie K resonas K¹ 4 possit] potius possit P² ista] haec PD 5 tales]
taliter KMNYEA 8 praesulem] praesidem vel praesulem K mel. moderatio (moderatio K)] mod.
mel. E 11 adaptus N 12 in spectaculis] in spectabilis PD, bis N quia] quoniam K 13 est
praec. K libertatis MN, liberandi EF 14 licentia] sententia K 15 ordinum XEF plebs E¹,
plebes E² amoueri K 16 fuer. irr. R 17 civitatis MNVE 18 quanquam ingenium K
nefaria (nefario PD) fec.] fec. nef. K 19 multam] inlectam K¹ percussus N, periculosus E me-
ninerunt L²E cuncti sic] KMNYEA, cunctis hic LRPD 20 spectaculorum L² esse deb. PD
21 sibi (om. N²) nol.] nol. sibi EA² 22 posthaec KEF 23 populis KMNYEA, om. N²P¹,
ins. populi ante nol. P² praestaturus RE² menstrui] instrui K 24 pantomimis K 25 belladii N,
belladii EF praecepimus DMNVE utraeque PDMN 26 eis om. PD: nullum eius ubi om. P²
delegerint PD, elegerint MNVEF si] sin PD 27 colores P² fan. migr. A² circo] certo K
28 theatro] in th. P² his L¹R netita A²

XXXIII.

AGAPITO V·I·P·U· THEODERICUS REX.

a. 507-509

Nescit serenitatis nostrae prolatum semel titubare iudicium: nec quod provida
dispositione constituit, cuiusquam occasionis surreptione mutavit. dudum siquidem ad
Albinum atque Avienum patricios viros praecepta nos dedisse retinemus, ut panto-
mimum prasini partis eligerent, qui praestantius spectaculis conveniret: quod nobis
factum sua relatione reserarunt. Et ideo nunc praesenti auctoritate decernimus, ut
quem a supra memoratis magnificis viris electum esse constiterit, ei solitum menstruum
partis prasini sine imminutione tribuatis, ut, quod nostra provisio confusionis tollendae
causa constituit, non fiat seditionis occasio, sed quietis.

XXXIII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511¹⁰

Copia frumentorum provinciae debet primum prodesse cui nascitur, quia iustius
est, ut incolis propria fecunditas serviat quam peregrinis commerciis studiosae cupiditatis
exhauriat. alienis siquidem partibus illud debet impendi quod superest et tunc
de exteris cogitandum, dum se ratio propriae necessitatis expleverit. Atque ideo
illustis magnificentia tua per loca singula qui curam videntur habere litorum, faciat
commoneri, ut non ante quispiam peregrinas naves frumentis oneret ad aliena litora
transituras, quam expensae publicae ad optatam possint copiam pervenire.

XXXV.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Cum siccitas praesentis anni, quae localiter certis solet desaevisse temporibus,
terrenis visceribus nimio calore duratis abortivos messium fetus non tam edidit quam
imperfecta ubertate proiecit, maiori nunc studio quaerenda sunt quae etiam in abundantia
expeti consuerunt. Et ideo frumenta publica, quae de Calabro atque Apulo litoribus
per cancellarium vestrum aestatis tempore consueverant destinari, nec autumno venisse
modis omnibus permovemur, cum solis reflexus australia signa discurrrens, naturae
ordine modificatus, tumultuosas procellas aeris permixtione resuscitat: quod ab ipsis
quoque mensibus datur intellegi, quando ex numero imbrum futurorum competenter
nomina susceperunt, quae ergo talis mora, ut in tantis tranquillitatibus velocia necdum

LRKP(D)MN(X)E(F)

2 serenitas nostra KE¹P¹ semel pro] MNXEL titubare] turbare E¹ quid MX 3 con-
stituit e. o. surreptione om. MNXE^aF, constituit improvide E^b coniectura mutare EF: malim mutabit
4 abienum libri, albinum A nros] nostros A 5 patris X colligerent A^c concuerent PD 6 nunc]
nec P², om. P¹ decrevimus A^c 7 quam K 8 ut] et P confusionis] com u] pulsionis KMNVEF
11 inascitur E 13 malim exhauriatur illud d. imp. quod] d. imp. ill. q. NE¹F. d. imp. quod E²A
14 extraneis E cum A^c ideo] idem M^b, om. K 15 qui] que K videtur E 16 com-
monere K litoria K 17 transiturus NE 19 solent P deseruire DE 20 duratas R¹
messum K ediderit q. i. u. proiecerit K 21 nunc] tamen E quae] quam P² habundantia P²
22 consueverunt DMNXL publica om. K cabro K¹ 23 nostrum KMNVEF etatis P con-
sueverant KMNXL destinare K 24 promouemur KP^a solus E^a 25 ordinem M^bXF¹
modificatus M^a, modificat X suscitatur MNVEF 26 imbrum] urbium N^a 27 velocia] vel
otio PD

CASSIODORVS.

fuerint destinata navigia, cum stellarum non mergentium lucidus situs fendi carbasa
 3 festinanter invitet et aeris sereni fides properantium nequeat vota terrere? Aut forte
 incumbente austro remigiisque iuvantibus meatus navium echinai morsus inter undas
 liquidas alligavit: aut Indici maris conchae simili potentia labiis suis navium dorsa
 5 fixerunt: quarum quietus factus plus dicitur retinere quam exagitata possunt elementa
 compellere. stat pigra ratis fumentibus alata velis et cursum non habet, cui ventus
 arridet: sine anchoris figitur, sine rudentibus alligatur et tam parva animalia plus
 resistunt quam tot auxilia prosperitatis impellunt. ita cum subiecta unda praecipitet
 cursum, supra maris tergum navigium stare constat infixum miroque modo natantia
 4 10 inconcusse retinentur. dum innumeris motibus unda rapiatur. Sed ut dicamus aliam
 piscis naturam. forte nautae praedictarum navium tactu torpedinis segnissime tor-
 puerunt: a qua tantum infigentum dexterarum praegravantur, ut per hastam, qua fuerit
 vulnerata, ita manum percutientis inficiat. quatenus vivae substantiae pars sine sensu
 aliquo immobilis obstupescat. credo talia incurrerunt, qui se movere non possunt. sed
 15 echinai illis impeditentosa venalitas est, concharum morsus insatiata cupiditas, torpedo
 fraudulenta simulatio. ipsi enim studio pravo faciunt moras, ut occasiones incurrere
 videantur adversas, quod magnitudo tua, cui specialiter convenit cogitare de talibus,
 celerissima faciat emendatione recorrigi, ne inopia non tam ab sterilitate temporis quam
 a negligentia matre nata esse videatur.

XXXVI.

20

FERRIOLO V̄ · S̄ · THEODERICUS REX.

a. 507-511

1 Utilitas personarum bonorum debet successione renovari, ne defectu servientium
 patiatur aliquod res suspensa dispendium. et ideo locum te iubemus quondam Bene-
 dicti in Pedonensi civitate ex nostra auctoritate suscipere, ut omnia vigilantibus ordina-
 tione procurans nostrae gratiae merearis augmenta. debes enim advertere, quia
 25 vicissitudinem reddere studeamus vivis, qui mortuorum fidem non possumus oblivisci.
 2 Illud etiam pietatis nostrae consuetudine commonemur, ut, quoniam devotorum nobis
 memoria probata non deficit, antefati Benedicti quondam filios, qui sincera nobis
 cognoscitur devotione paruisse, civili facias tuitione vallari, quatenus defensionis praec-
 sentis commodo sublevati securitatem sibi gaudeant paterna servitia contulisse. prosit
 30 ergo generi, quod potuit unius devotione praestari, quia maiora nos decet tribuere,
 quam videmur a servientibus accepisse. hic aequalitas aequitas non est, sed pars
 nostra iustissime pensat, cum reddendo plus fuerit onerata.

LRKPD)MN(X)E(F)

1 mania *N* lucidum sidus *KMNVEA*, sidus lucidum *F*, situs (*om.* lucidus) *P* 2 fide *MNVE*
 3 remigisque *R*¹ echinai *LRPD*, echinays *M*, echinays *N*, echinus *XEF*, echeneis *A*^e, ethinai *A*^r,
 ethineis *K* 4 conchae] piscis conche *E*^a 5 tractus *PD* possunt (possunt *EA*) el.] el. poss. *N*
 6 compellere] *LR* coniectura, complere *vel* complere *relipui* fumentibus *K*¹ 7 et] e *N* *inter* plus et
 resistunt *inserit* re nelis et e. n. h. e. v. arridet *E*¹, *delet* *E*² 8 'prosperantibus alii legunt' *P*² (*m. s.* XVI XVII)
 impellunt *E* praec. curs.] curs. praec. curs. *R*¹ 10 inconcusse] inexistisse *E*¹ unda imm. mot. *K*
 11 torp. tact. *A*^e torpuerunt (*sic*) *K* 12 infigentum *KNVEA* dextrae *A*^e has tanquam *LRP*, hastam
 quae *K* 14 incurrerunt] incurre *K*¹ 15 echinai *LRPD*, echinai *E*, aechynays *X*, echinays *N*, ethinai *KM*,
 echineis *F*, echineis *A*^r, echeneis *A*^e 16 adu. occ. inc. uid. *K* 18 non] ne *N* ab] a *EA*^e, *om.* *K*
 steritate *N*^a 19 uid. a matre negl. nata esse *K* 21 bonarum *KDN* 22 aliquod (aliquid *M*^a *K*)
 res susp. *om.* *P*^a 23 pedonensi *E* 24 debes] des *P*^a quam *A* 26 nob. deu. *K* 27 pro-
 bata *om.* *R*¹ bedicti *P*^a 28 denotione] fide *EF*, denotione *vel* fide *K* 29 paterna (paterna *P*^a)
 seru. cont.] cont. pat. seru. *EF* 31 uideamur *KEF*² *A*, uideantur *F*¹ aequitas] equanitas *N*
 32 pensa] *L*^a

XXXVII.

CRISPIANO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Quamvis homicidii facinus primus detestetur auditus et eruentam manum oculi
 refugiant iudicantem, quia proclivior ad misericordiam via bonis semper mentibus
 patet, tamen iustitiae consideratione librandum est, qua cuique fiat iniuria necessarium
 scelus: qui nova infelicitate fortunae tunc erit detestatio emetorum, si se servet in-
 noxium. quis enim ferat hominem ad leges trahere, qui matrimonii nisus est iura
 violare? Feris insitum est copulam suam extrema concertatione defendere, dum
 omnibus est animantibus inimicum, quod naturali lege damnatur. videmus tauros
 feminas suas cornali concertatione defendere, arietes pro suis ovibus capitaliter in-
 saevire, equos adiunctas sibi feminas colaphis ac morsibus vindicare, ita pro copulatis
 sibi animas ponunt qui verecundia non moventur. Homo autem quemadmodum patitur
 adulterium inultum relinquere, quod ad aeternum suum dedecus cognoscitur omisisse?
 et ideo si oblatae petitionis minime veritate fraudaris et genialis tori maculam de-
 prehensi adulteri sanguine diluisti nec sub praetexta eruentae mentis causam pudoris
 intendis, ab exilio, quod tibi constat inflictum, te praecipimus alienum, quoniam pro
 amore pudicitiae porrigere ferrum maritis non est leges calcare, sed condere. Ita
 tamen, ut, si legitimus extiterit accensator, de facti tui qualitate te noveris audiendum,
 ut, si innoxios peremisti, crimen publica districtione reseceat, si male initos com-
 plexus adulterorum morte divisisti, aestimetur potius vindicta quam culpa. Si quis
 tibi autem calumniantium damna generavit et Agnello fideiussori tuo, ut asseris, a
 vicario vel eius officio extortam constiterit fuisse pecuniam, nostra inssione conventus
 secundum leges ablata restituat. nolimus enim in cuiusquam praedam cadere, quos
 nostra visa est sententia liberare. pari modo contra inciviliam impetus Candacis tibi
 tuitionem sub aequabili defensione praestamus, ut nec legibus te subtrahat nec iterum
 contra iura publica laborare permittat.

XXXVIII.

BOIONI V. S. THEODERICUS REX.

a. 507-511

Non est beneficium quod praestatur invitis: nec cuiquam utile videtur, quod
 adversa voluntate conceditur. unde spectabilitas tua VViliarit adolescentis nepotis tui
 cognoscat nos querelis gravibus expetitos, quod res patris eius non meliorandi causa,

LRKP(D)MN(X)E(F)

3 fugiant N^a iudicantium RPP semper (*om. R*) ment.] ment. semp. $KMaEEA$ 4 qua]
 eur $K^1[JE]EP$, quia K^2X^1 in iura L^a necessarium] nefarium A 5 qui] quod $MNXEF.A$ fortunae]
 f. commissum est $K^1[JE]EF^2.A$ erit] fiat $KEF^2.A$, fiet A^1 se sernet] sernet KNF^1 , sernetur F^2 6 nisus]
 nisus $KPMNXEF$ 8 an. est $PMNXEF$ 10 feminas] femi N 11 qui] que P verecundi K^1
 12 inultum] inultum P^a omisisse E 13 minime] m. sis M^2ZX , inmitus EF fraudaris] fraud-
 bilis $MZNXEF$ et *om. XEF* 14 adulterii $KMaNXEF.A$ 15 intendis] attendis PD alienum]
 esse a. K^aP quoniam] *inc. Ma* 17 ut *om. K^1* ext. acc. de facti] *inc. Ma* te *om. P^aD*
 18 initos] $LRPD.MN^1.A$, innetos XEF^1 *coniectura probabilis*, meritos KN^2 complexos L^a , complexos R^a ,
 complexis D^1 19 divisisti] diluisti M^bN , divisti Ma 20 tibi (*om. MaXF^1*) aut. cal.] aut. cal. tibi K ,
 aut. tibi cal. $M^bEF^2.A$ genueraverit N^a agnello] ag K^1 , angelo A fideiussori (*re D^1Ma*) tuo ut ass.] ut
 ass. fid. tuo $XEF.A$ 21 extortam] extor K^1 comenctus E^1 , cominctus F^1 , comiectus $F^2.A$ 22 enim]
 e. ea XF , e. eam E quos (quod P^a) n. nisa (iussa *vel* nissa K) est s. liberare (leberare L^1) *om. MNXEF^1*
 23 pari] probe $MNXEF$ inciviliam] civiliam K^1MNXEF 24 tuitione LRD , tuitio K^1 aequali REF
 27 praest. inuitis (inuitus L^1) inu. priest. PD nid. utile A^e 28 muliarit] muliarum MN , miliari K^2 ,
 uiriliarum XE , uirilia** F^1 , uiriliarii F^2 , uili K^1 , hillarii A^1 , hilarii A^e , *om. P* adolescentis P

sed deteriorandi voto detineas. quapropter quicquid ex iure memorato te retentare cognoscis, sine aliqua dilatione restituere, ut res parentum propria voluntate disponat, quia et nobis congrua videtur esse persona, qui assumpta domini libertate proficiat.

2 Pullos suos audaces aquilae tamdiu procurato cibo nutriunt, donec paulatim a molli
 5 pluma recedentes adulta aetate pennescant: quibus ut constiterit firmus volatus, novos unguis in praedam teneram consuescunt: nec indigent alieno labore vivere, quos captio potest propria satiare. sic invenes nostri, qui ad exercitum probantur idonei, indignum est ut ad vitam suam disponendam dicantur infirmi et putentur domum suam non regere, qui creduntur bella posse tractare. Gothis aetatem legitimam virtus facit et
 10 qui valet hostem confodere, ab omni se iam debet vitio vindicare.

XXXVIII.

FESTO V̄ · I · PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507-511

1 Rationabiles petitiones supplicum libenter amplectimur, qui etiam non rogati iusta cogitamus. quid est enim dignius quod die noctuque assidua deliberatione voluimus, nisi ut rem publicam nostram sicut arma protegant, aequitas quoque inviolata custodiat?
 15 spectabilis itaque Philagrius in Syraeusana civitate consistens, palatii nostri longa observatione dilatus, reverti se ad lares proprios supplicavit, qui studiorum causa fratris
 2 filios ad Romanam exhibuit civitatem. Quos illustris magnificentia tua ex nostra continens iussione in supra dicta urbe constituat: nec illis liceat ante discedere, nisi hoc secunda iterum decernamus iussione. ita enim et illis ingenii proventus acquiritur
 20 et nostrae utilitatis ratio custoditur: quibus mora potest esse proficua, dum interdum expedit patriam negligere, ut sapientiam quis possit acquirere. Ulixes Ithacus in laribus propriis forte latuisset, cuius sapientiam hinc maxime Homeri nobile carmen asseruit, quod multas civitates et populos circumvixit, dum illi prudentiores sunt semper habiti, qui multorum hominum conversationibus probantur eruditi, natura siquidem
 25 humana sicut duris laboribus instruitur, ita per otia torpentia fatuatur.

XL.

OSUIN V · I · COMITI THEODERICUS REX.

a. 507-511

Ordinatio nostra per moram non debet impediri, ne, quod salubriter constat esse dispositum, per tarditatis vitium incurrat obstaculum, et ideo ante distribuenda sunt arma quam possit flagitare necessitas, ut, cum tempus exegerit, paratiores ad imperata
 20 sufficiant, ars enim bellandi, si non praeludatur, cum fuerit necessaria, non habetur.

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 deterioranda L¹ 3 vid. esse om. E 4 donec ad aetate in litura M 5 consti-
 merit L¹ molatus] u. et plenus K¹ 6 indig ut M^a, indignant M^bX¹ vivere] vivere vel iure K
 potest captio (cautio K) K.1^e 7 exercitium M 8 putantur N suam dom. K 9 posse bella LR
 10 hostes MNXEF confundere KP initio] initio K¹ 12 petitiones om. K¹, bis E^a 13 molua-
 mus P^a, volumus K¹ 14 nisi ut] ut nisi K aequitas] ita u. K quoque om. M^a 15 filagrius
 fere libri, flagrius AEF, et lagius K¹ 16 studiosorum K¹ 19 haec E dec. it. LA^e, dec. (om. it.) R
 20 post custoditur inserunt locum ex ep. IV 6 petitum non ergo sibi . . . tanta praestatur KP².1 21 ex-
 quire EP ulysses A^e ithacus] ithacus (itaque K) nisi hoc fecisset KYEF.1 22 laribus] D²E
 coniectura, laboribus libri reliqui forsitan A^e hinc] hinc K homeri om. PD 23 circumvixit RP^bD²NEA,
 cium K 24 qui] quam qui P² 25 construitur R 27 non deb. per m. A^e 29 cum]
 cum ea A exegerit N imperata] impacta K¹ 30 nec. fuer. A^e

proinde illustris sublimitas tua Salonitanis militibus, ut cuique se expediendi facultas obtulerit, pro nostra iussione arma necessaria procurabit, quia fida rei publicae salus est defensor armatus, disceat miles in otio, quod perficere possit in bello, animos subito ad arma non erigunt nisi qui se ad ipsa idoneos praemissa exercitatione confidunt, gestiunt vituli certamina, quae impleant aetate robusta: catuli in novellis venationibus ludunt, focos ipsos comprehendere virgultis teneris inchoamus: ceterum si roborum primis scintillis adhibeas, igniculum opprimis, quem fovere contendis, sic animi hominum, nisi prius leniter fuerint imbuti, ad hoc, quod tendis, idonei nequeunt reperiri, primordia cuncta pavida sunt et aliter timiditas non tollitur, nisi cum rebus necessariis novitas abrogatur.

XLI.

AGAPITO V̄·I·P·U· THEODERICUS REX.

a. 507/509

Præcipua vestri ordinis cura cautiora nos facit proferre iudicia et admittendos reverendo coetui examinare cogit sollicitius honor senatus, quem non solum numero volumus augeri civium, sed ornari maxime luce meritorum, recipiat alius ordo forte medioeres: senatus respuit eximie non probatos, quapropter unde melius nobilitati collegam quaerimus quam de vena nobilium, qui se promittat abhorre moribus, quam refugit sanguine, vilitatem? atque ideo illustris magnificentia tua Fausto adulto, filio illustris Fausti, decernat attribui, quae circa referendos curiae priseus ordo dictavit, hoc enim praecipientes nihil immittimus sacro ordini de solita auctoritate iudicii, quando gloria maior est dignitatis spectare sententiam procerum post regale iudicium, ornatus enim ipsorum est, si, quae solent illi deligere, nos iubemus et si, quod ab illis cottidie petitur, nos magnopere postulemur.

XLII.

ARTEMIDORO V̄·I·P·U· THEODERICUS REX.

a. 509/510

Remuneratio meritorum iustum dominantis prodit imperium, apud quem perire nescit, quod quempiam laborasse contigerit, nam si inopinata tribuimus, quemadmodum negare possumus quae debemus? in tutum apud nos reponit omnis devotio quod meretur et duplicem fructum metit, qui nobis se in aliquo paruisse cognoscit, Olim quidem a nobis quod esset dignitate pretiosius habere meruisti, ut regio lateri dignus adhaereres, differri te pertulit noster affectus: apud amantem proventus tui causam tardius impetrasti, ut post sacrae amicitiae genium ad honores ornatior pervenires.

LRKP(D)MN(X)E(F)

1 proinde] proinde at N² tua subl. K salotitanis P^a, salunitatis D ut] KPNA conjectura ut videtur, aut reliqui cuiumque EF 3 proficere KPDA 4 ad] ab RMN 5 compleant M^a 6 virgultis] in u. K 7 contendis] conaris P, om. D 8 quod] malim quo tendis] tendant EF, contendunt K 12 amittendos N¹, admittendum XF, admittendam E 13 reverenda K sollicitus N uol. num. A^e 14 augeri (augere N) civium sed ornari (honorari E) maxime (maxima D) in litura M^b recipiat] reiciat KMNAEFLA alios M^a forte om. A^e 17 utilitatem N ideo om. P^a 18 quem MNX reverendos EF ordo dictavit] ordo designavit M^bN, designavit ordo XEF, ordo designavit vel dictavit K, inc. M^a 19 hoc (hec A) enim] hic est E nil K, A^e ordinis K soluto P^a, sola M^a 20 expectare malim post] prius E¹ 21 enim om. A^e est om. M^a deligere] LPA^e, delegere D, diligere RKMNAEFLA 22 magno opere KDA^e postulemur] postulemus KDA^e recte fortasse, postulamus M^bNXEF, inc. M^a 26 negare] negare non R^aP quod DA in tutum] intuitus K, initium A^e reponit] deponit P, deponerit D) omnis] omni, rep. A 27 meretur] ueretur E¹ fr. dupl. PD 28 a nobis post pretiosius A^e 29 pertulit] non pertulit E tui] cui K 30 ad honores] ad homines P^a, om. XF

cuncta siquidem, unde famam captat humanitas, in te congeniata sederunt, patria, genus, instituta praeclara. quorum si unum nobilitatem complet, in te collecta plus
 3 facient, qui non minus genitales soli fortuna resplendes quam gloria stemmatis et
 virtutis ornaris. Hinc est quod nunc te per indictionem feliciter tertiam ad prae-
 5 fecturae urbanae culmen erigimus, tribuentes tibi in ea civitate fascies, ubi perpetui
 sunt honores. quod nos, qui munera nostra verecundius aestimamus, certe fatebimur,
 multum te meruisse de nostro iudicio, ut illi coetui praesidere possis, quem reverendum
 4 humano generi esse cognoscis. Numquid hoc est palatia regere et domos proprias
 ordinare? plerumque honor ex commendatis acquiritur nec tale est cellam vinariam
 10 tuendam suscipere, quale pretiosa diademata custodire. illa, quae potiora credimus, ad
 conservandum melioribus damus et in quibus sustinere damna non patimur, fidelioribus
 profecto mentibus applicamus. Roma si habet parem, aestima nos et alii similia
 credidisse: si vero singulare bonum est, iudicem te praecipuae rei facimus, quam
 augere semper optamus.

XLIII.

15 SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX. *a. 509/510*

1 Scitis, patres conscripti, vestrum esse genium culmina dignitatum: scitis vobis
 proficere, quod nobis contigerit in fascium honore praestare. quicquid enim ab uno-
 quoque suscipitur, senatus est, qui meretur. quid enim de vobis aestimemus, agnoscitis,
 2 quando viris longo labore compertis hoc certe in praemium damus, ut vestri corporis
 mereantur esse participes. Hic est enim vir, qui genitales soli relicta dulcedine nobis
 maluit inhaerere, et licet esset clarus in patria, nostram tamen elegit subire fortunam,
 superans gratiae magnitudine vim naturae, qui principe Zenone non tam benivolo quam
 affine gaudebat. et quid illa re publica gratia non potuit obtinere parentis, quae sic
 facillime favet extraneis? sed haec omnia nimis desepxit affectus, ut nos ipsi, pro
 25 quibus haec fecisse cognoscitur, merito stupere videamur in unius gratia tot desidera-
 bilia fuisse contempta. Qui super hanc eximiam fidem solacia nobis suae confabula-
 tionis adiecit, ut asperas non numquam rei publicae curas, quas emergentium rerum
 necessitate suscipimus, sermonis suavitate deliniret. blandus alloquio, supplicantium
 fidelis patronus, accusare nesciens, commendare praesumens, qui tanta se animi puri-
 30 tate clarificavit, ut cum apud nos mereretur aulicas dignitates, spectaculorum ordina-
 tionem laetissimam sibi militiam vindicaret, quatenus sub specie voluptatis libere
 videretur velle servire, a laboribus quidem temperans, sed in nulla se nobis parte
 4 dissocians. Regalem quin etiam mensam conviva geniatus ornavit, ibi se nobis studens
 iungere, ubi nos certum est posse gaudere. sed quid ultra de eius moribus est

LRKP(D)MN(A)E(F)

1 congeniata] congeninata *KDMNNEP*, congenita *A^c* 3 resplendens *KMN* stegmatis *EF*
 4 orneris *E* tert. fel. *K* 5 erigimus] eligimus *E*, elegimus *F* 6 quod] quo *Meyer*: fortasse quaedam
occiderunt, puta gratulemur nobis ante certe 7 illo *R*, illic *N* 8 humani *R* generi] cetui *E^a*
 10 quale bis *N¹* potiosiora *N²* 11 in *om.* *N* 16 scitis 18 quid in *libra minore M^b*
 nostrum *A* genium] geminum *K*, gaudium *A* nobis *K* 17 contigit *K* quicquid] quod *A^c*
 18 nobis *N* 19 iuris *L¹* lego *L* in *om.* *M^a* nostri *K^aP^aNP* 20 hic] hinc *N^a* 21 inhaerere]
 adherere *PD* cl. ess. *LR* nostra *L* elegit bis *P^a* 22 magnitudinem gratie *K* 23 quod *N* illa]
 in illa *KDMNNEA* 24 nimis] minus *MNEF^a*, minus *F^b* 25 hoc *EF* 26 contenta *DN*
 supere *P^a* conbulationis *N* 28 suscepimus *K* 30 meretur *K* ordinationem] ordinatione *KEA*,
 dignitatem *N^a* 31 specie] spe *K* libere videretur nelle] libenter nellet *KMNNEP* 32 quidem]
 si q. *PD* 33 regale *K* geniatus] gemmatus *K* ornavit] amavit *A^c* 34 certum est
 nos *A* posse *om.* *N* quid] quod *P* est mor. *R*

dicendum, cui ad perfectam probationem sufficit, quod amorem nostrum ingiter habere
 promeruit? non est maius meritum quam gratiam invenisse regnantum: nam quibus
 fas est de cunctis optimos quaerere, videntur semper meritos elegisse. Atque ideo
 labores eius remuneratione pensantes Artemidoro illustri viro urbanae praefecturae
 fascēs indulsimus. huic ergo, patres conscripti, tot ac talibus meritis praeuolenti
 favete linguis, favete collegiis. erit quoque vestrae benevolentiae laus, ut, cum dignis
 caritatem impenditis, ad exemplum ceteros incitetis.

XLIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 509 10

Caritatem vestri praecipuam nos habere ex ipsa cura potestis agnoscere, pro
 quibus ita videmur esse solliciti, ut nihil ammonitionis patiamur omitti. cautela siquidem
 prodit affectum et quae studiosius diligimus, maiori gratia custodimus. Hinc est quod
 viro illustri Artemidoro, diu nostris obsequiis erudito, praefecturae urbanae dedimus
 fascēs regendos, ut, quia quorundam illicitis seditionibus civitas turbabatur, haberent
 et innoxii purissimum testem et errantes iustissimum paterentur ultorem, quod nos,
 qui delectamur insontibus, in cunctorum notitiam duximus perferendum, ne quis in-
 opinata districtione solite praesumat excedere. Quocirca talia nos praefato viro de-
 legasse noveritis, ut, si quispiam incivilis extiterit, districtionem ilico nostrae iussionis
 incurrat, et quamquam praefecturae urbanae hanc potestatem dederint leges, nos
 tamen specialiter delegavimus, ut confidentius fieret, quod duplex permisisset auctoritas.
 Audebit ergo seditiosos et a disciplina publica deviantes nostra auctoritate perecellere,
 quiescat concertantium fervor animorum, bona pacis, quae deo propitio nostro labore
 meruistis, cur seditionibus foedantur illicitis? numquam maiori damno periclitati sunt
 mores, quam cum gravitas Romana culpatur, reparet itaque honesta civitas modera-
 tionem suam, pudor est degenerasse prioribus, eo praesertim tempore, cum talem
 principem cognoscitis vos habere, qui praemia bene meritis, ultionem tribuat iniquitatis.

XLV.

BOETHIO V. P. PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507

Spernenda non sunt quae a vicinis regibus praesumptionis gratia postulantur, dum
 plerumque res parvae plus praevalet praestare quam magnae possunt optinere divitiae,
 frequenter enim quod arma explere nequeunt, oblectamenta suavitatis imponunt, sit
 ergo pro re publica et eum ludere videmur, nam ideo voluptuosa quaerimus, ut per
 ipsa seria compleamus. Burgundionum itaque dominus a nobis magnopere postulavit.

LRKP(D)MN(X)E(F)

2 promeruit] meruit *M*^a maius (magis *R*¹) mer.] mer. mai. *P*^a regnantium *D*¹ 4 arthemido
plerique, arthemidoro *KE* 6 collegiis] colloquiis *K* uestrae quoque *L*^e 7 exemplis *L*^a[?] 9
 9 nostri *K* nos] no *N* cura] cura nos *N*, cura n. * *M*^a, cura nostra *M*^b, cura nos *EF* 10 patimur *P*^a
 12 arthemidoro *K* diu nostris *om.* *K* obsequiis] sequiis *K*¹ 13 ein, turbabatur (turbatur *D*²) turb.
 ein. *K* 14 et imm.] imm. *L*^e iustissimam p. ultionem *MNVEF* 15 proferendum *R* inopinatum
 districtionem solita praesumptione praesumat *K* 17 cognoveritis *N*¹ incivili *K* ilico] dieo *P*^a*D*
 18 potestatem] partem *AEF* 19 specialiter *R*¹ ut] ne *N* permisisset *P*¹ 20 et *om.* *K*¹ auctoritas *R*
 21 concertantium] certantium *P*¹*D*^a*F*¹ deo] de deo *N* nostro] meo *N* 22 sedationibus *N*^a foeden-
 tur *L*^a, sedantur *K* illicitis *N*¹ 23 culpantur *K* itaque] igitur *N* 24 prioribus] a pr. *L*^e
 28 possunt *EF* diu, obt. *K* 29 enim *om.* *K* oblectamina *L*^e 31 a nob. dom. *K* magno
 opere *DL*^e

ut horologium, quod aquis sub modulo fluentibus temperatur et quod solis immensi
 comprehensa illuminatione distinguitur, cum magistris rerum ei transmittere deberemus:
 quatenus impetratis delectationibus perfruendo, quod nobis cottidianum, illis videatur
 esse miraculum. merito siquidem respicere cupiunt, quod legatorum suorum relationibus
 3 5 obstupescunt. Hoc te multa eruditione saginatum ita nosse didicimus, ut artes, quas
 exercent vulgariter nescientes, in ipso disciplinarum fonte potaveris. sic enim Athe-
 niensium scholas longe positus introisti, sic palliatorum eboris miscuisti togam, ut
 Graecorum dogmata doctrinam feceris esse Romanam. didicisti enim, qua profunditate
 cum suis partibus speculativa cogitetur, qua ratione activa cum sua divisione discatur:
 10 deducens ad Romuleos senatores quicquid Cecropidae mundo fecerant singulare.
 4 Translationibus enim tuis Pythagoras musicus, Ptolemaeus astronomus leguntur Itali:
 Nicomachus arithmeticus, geometricus Euclides audiuntur Ausonii¹⁾: Plato theologus,
 Aristoteles logicus²⁾ Quirinali voce disceptant: mechanicum etiam Archimedes Latialem
 Siculis reddidisti. et quascumque disciplinas vel artes facunda Graecia per singulos
 15 viros edidit, te uno auctore patrio sermone Roma suscepit, quos tanta verborum
 luculentia reddidisti claros, tanta linguae proprietate conspicuos, ut potuissent et illi
 5 opus tuum praefere, si utrumque didicissent. Tu artem praedictam ex disciplinis
 nobilibus notam per quadrifarias mathesis ianuas introisti. tu illam in naturae pene-
 tralibus consistentem, auctorum libris invitantibus, cordis lumine cognovisti, cui ardua
 20 nosse usus, miracula monstrare propositum est. molitur ostendere, quod obstupescant
 homines evenisse miroque modo naturis conversis facti detrahit fidem, cum ostendet
 et oculis visionem. facit aquas ex imo surgentes praecipites cadere, ignem ponderibus
 currere, organa extraneis vocibus insonare, et peregrinis flatibus calamos complet, ut
 6 minuta possint arte cantare. Videmus per eam defensionem iam nutantium civitatum
 25 subito tali firmitate consurgere, ut machinamentorum auxiliis superior reddatur, qui
 desperatus viribus invenitur. madentes fabricae in aqua marina siccantur: dura cum
 fuerint, ingeniosa dispositione solvuntur, metalla mugiunt, Diomedes in aere gravius
 bucinat, aeneus anguis insibilat, aves simulatae fritinniunt et quae vocem propriam
 7 nesciunt habere, dulcedinem probantur emittere cantilenae. Parva de illa referimus.

LRKP(D)MN(X)E(F)

3 nobis] nobis est .A 5 nosce *K* 6 vulgariter *E* 7 palliatorum *libri* thoris *K* miscuisti *R*
 8 dogmate *K* 9 speculativa] specula tua *R* qua] et qua *E* diuione *N* dicatur *K* 10 cre-
 cropide *N* 11 pitagoras *LDN* ptholomeus *LR*, ptolomeus *DMN* astronomus *L*, astronomicus *EF*
 italiae *LR.A* 12 arithmeticus *M*, arismethicus *N*, arismeticus *K*, arismetrius *F*, arithmeticus *E* goene-
 trichus *E* audimur] amuntur *K* ausoniis *A^e*, ausonum *N^a* 13 aristoteles *LRDMN^bX*, aristoles *N^a*
 mechanicum *N*, methanicum *K* archimedes *PD*, arthimedes *K* latilem *KMXEF¹* 14 red-
 didisti] reddisti *L¹*, tradidisti *K* fecunda *PA* 15 uno] nunc *KMXEF* patrio *E* 16 red-
 didisti *N¹* lingae *L^a* 17 tunc] suum *N* 18 notam] natam *MXX.A* ianuas *om.* *M^a* penetra-
 bilibus *KE* 19 confidentem *KPD* cognovisti *P^a* 20 nosce *K*, cognovisse *N* usus]
 n. est *K* miracula *om.* *A^e* monstrare *om.* *K* est *om.* *K* molitur *K* 21 naturis] natis *PDJMXF*,
 notis *E* cum] quod *K* ostendet *N* 22 et] ex *A^e* imo] uno *K* cadere] eadem *K* 23 calamos
 complet vel in calamos complere *K* 24 minuta] iniuncta .A. musica *Cuiacius* videmus] n. etiam *P^a* cit.
 unt. *PD* 25 infirmitate *K* machinatorum *R¹* 27 diomedis *(emendatur in erratis diomedae)* *A^e*
 gravius] grues *A^e* *(emendatur in erratis)* 28 bucinant *L*, buccinant *A^e* sim. au. *PD* fritinniunt *MXX.A*,
 fritinnunt *DEF*, stritinnunt *K* propr. vocem *A^e* 29 habere] ab aere *A^e*

1) Cf. *Cassiodorus de geometria* p. 589 *Gar.*: cuius disciplinae apud Graecos Euclides Apollonius Archi-
 medes nec non et alii scriptores probabiles extiterunt, ex quibus Euclidem translatum in Romanam linguam
 idem vir magnificus Boethius dedit. 2) *Cassiodorus de dialectica* p. 568 *Gar.* breviter tangit *Aristoteles*
librum peri hermenias, cum enim sex libris a Boethio viro magifico constet expositum, qui vobis inter alios
 codices est relictus.

cui caelum imitari fas est. haec fecit secundum solem in Archimedis sphaera de-
currere: haec alterum zodiacum circulum humano consilio fabricavit: haec lunam
defectu suo reparabilem artis illuminatione monstravit parvamque machinam gravidam
mundo, caelum gestabile, compendium rerum, speculum naturae ad speciem aetheris
indeprehensibili mobilitate volutavit. sic astra, quorum licet cursum sciamus, fallentibus
tamen oculis prodire non cernimus: stans quidam in illis transitus est et quae velociter
currere vera ratione cognoscis, se movere non respicis. Quale est hoc homini etiam
facere, quod vel intellexisse potest esse mirabile? quare cum vos ornet talium rerum
praedicanda notitia, horologia nobis publicis expensis sine vestro dispendio destinate,
primum sit, ubi stilus dici index per umbram exignam horas consuevit ostendere,
radius itaque immobilis et parvus, peragens quod tam miranda solis magnitudo discurrit,
et fugam solis acquirat, quod motum semper ignorat. Inviderent talibus, si astra
sentirent, et meatum suum fortasse deflecterent, ne tali ludibrio subiacerent, ubi est
illud horatum de lumine venientium singulare miraculum, si has et umbra demonstrat?
ubi praedicabilis indefecta rotatio, si hoc et metalla peragunt, quae situ perpetuo con-
tinentur? o artis inaeestimabilis virtus, quae dum se dicit ludere, naturae praevalet
secreta vulgare! Secundum sit, ubi praeter solis radios hora dinoscitur, noctes in
partes dividens: quod ut nihil deberet astris, rationem caeli ad aquarum potius fluentia
convertit, quarum motibus ostendit, quod caelo volvitur et audaci praesumptione con-
cepta ars elementis confert, quod originis condicio denegavit, universae disciplinae,
cunctus prudentium labor naturae potentiam, ut tantum possint, nosse perquirunt:
mechanisma solum est, quod illam ex contrariis appetit imitari et, si fas est dicere,
in quibusdam etiam nititur velle superare. haec enim fecisse dinoscitur Daedalus
volare: haec ferreum Cupidinem in Dianae templo sine aliqua illigatione pendere: haec
hodie facit muta cantare, insensata vivere, immobilia moveri. Mechanicus, si fas est
dicere, paene socius est naturae, occulta reserans, manifesta convertens, miraculis
ludens, ita pulchre simulans, ut quod compositum non ambigitur, veritas aestimetur,
haec quia te studiosius legisse cognovimus, praedicta nobis horologia quanto citius trans-
mittere maturabis, ut te notum in illa mundi parte facias, ubi aliter pervenire non
poteras. Agnoscant per te exterarum gentes tales nos habere nobiles, quales leguntur
auctores, quotiens non sunt credituri quae viderint? quotiens hanc veritatem lusoria
somnia putabunt? et quando fuerint ab stupore conversi, non audebunt se aequales
nobis dicere, apud quos sciunt sapientes talia cogitasse.

LRKP(D)MO(incipit v. 13 fortasse)N(X)E(F)

1 cui] cum *L^a* haec] haec enim *A^c* facit *K* 2 zodiaci *K*, godiacum *E¹* 3 despectu *N*
arti *K* monstravit] reparavit *R^a* 4 speculum] spectaculum *K* naturae] iustitiae *P¹* 5 in-
deprehensibili *K*, incomprehensibili *A^c* mobilitate *P^a* sic] si *N^a* 6 status *R* quidem *RKP*
7 homini *om.* *K* etiam *om.* *E* 9 publicis expensis] publica expensa *N*, propriis *e.* *K* nostro *KP*
10 ubi] tibi *P* index] *MONXE, I^r*, index *LRKPD, A^c* per] qui per *P, I^r* 11 magn. sol. *A^c* 13 ludibrio *E*
subiacerent *P* 14 lume *K¹* niventium *L* 15 rotatio] ratio *N*, oratio *E^a* haec *E* 16 inaeestima-
bilis] venustabilis *E* 17 ubi] tibi *P^a*, ut *E¹* dinoscitur *M* 19 quorum *KDMONE, I* celum *KE, A^c*
contempta *K* 20 elementis *N¹* organis *N* negavit *N* 21 perquirat *MONXE, I*, perquirat *K, I*
22 mechanisma *K* illam] *LRPD, A.* *om.* *MONXE, I* 23 hoc *A^c* dinoscitur *M* 24 hoc *A^c* alli-
gatione *A^c* hoc *A^c* 25 vinere] bibere *MON.* vinere vel bibere *K* mechanicus] mathematicus vel
methanicus *K* 27 compositum] propositum *K* aestimetur] putetur *MONXE, I*, extimetur vel putetur *K*
28 quia] opera *K* stud. te *OE, I* comperimus *A^c* praedicta — 29 curabis *post* facias *R* nobis
om. *PD* horologia *R* quam totius *K, I*, quam citius *E*, *et* citius *F¹*, quanto citius *F²* 29 maturabis]
curabis *R* in *om.* *K* parte mundi *A^c* 30 exterarum gentes] exterge *et* *K¹* 31 quae] qui *XE*,
quod *A^c* 32 somnia] signa *K^a* ab] a *KDE, I*

XLVI.

GUNDBADO REGI BURGUNDIONUM THEODERICUS REX. *n. 507*

- 1 Amplectenda sunt munera quae probantur omnimodis expetita: quando non est
 abiectum, quod potest explere desiderium. nam per quaslibet pretiosas res ad illud
 tantum tenditur, ut cupientis animus expleatur. quapropter salutantes gratia consueta
 5 per harum portitores illum et illum oblectamenta prudentiae vestrae, horologia cum
 suis dispositioribus credidimus destinanda: unum, in quo humana sollertia videtur
 colligi, quod totius caeli nescitur spatia pervagari: aliud, ubi solis meatus sine sole
 2 cognoscitur et aquis guttantibus horarum spatia terminantur. Habetote in vestra
 patria, quod aliquando vidistis in civitate Romana, dignum est, ut bonis nostris vestra
 10 gratia perfruatur, quae nobis etiam affinitate coniungitur, disceat sub vobis Burgundia
 res subtilissimas inspicere et antiquorum inventa laudare: per vos propositum gentile
 deponit et dum prudentiam regis sui respicit, iure facta sapientium concupiscit.
 3 distinguat spatia diei actibus suis, horarum aptissime momenta constituat. Ordo vitae
 confusus agitur, si talis discretio sub veritate nescitur. beluarum quippe ritus est ex
 15 ventris esurie horas sentire et non habere certum, quod constat humanis usibus con-
 tributum.

— — — — —
 LRKP(D)MON(X)E(E)

3 per *om.* P^1K quolibet K pretiosas *om.* K 4 tantum] tamen LRD cupientes K salu-
 tates O 5 per harum *om.* *in sp. vac.* P oblectantia K prudentiae] praesentiae $KMONXEI$
 nostrae K (horologia] $RKPDONXEI$, horologia M , horologium L^1 , horologium L^2 6 qua LPD
 7 spatia (spatio PD) nescitur RPD solus K^2 8 agnoscitur E 9 uestra (uera K) gr.] gr.
 uestr. $MOXE$ 10 disceat sub uobis (nobis K)] sub uobis (nobis EP) disceat XEP 11 antiquorum K^1
 12 prudentia N sapientum N 13 distinguat (distinguit K) . . . constituat *om.* P (*suppl. m. rec.*)
 14 confusus] consulis N

LIBER SECUNDUS.

- I. Piissimo Anastasio imperatori Theodericus rex.
 p. an. (*om.* imp.) M^1 , p. anastato i. K^1 , imperatori piissimo t. rex incipit lib. ii anastasio K^t ,
om. N^t
- II. Felici \bar{v} . \bar{i} . consuli ordinario Theodericus rex.
 u. i.] $K^1 P^1 D^1 M^1 O^1 N^1$, viro N^t
 ordinaro $N^1(0)$, ord. *om.* P^t , cons. ord. *om.* K^t
- III. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
om. $P^1 D^1$
- III. Eedicio viro honesto Theodericus rex.
 heedicio $L^1 R^1 P^1$, heeditio $R^1 P^1 M^1 A^e$, haedicio L^1 , haeditio D , heedictio $M^1 N^1 E^1$, heedictio E^1 ,
 hedictio $O^1 N^1 P^1$, herditio K^1 , leedicio K^t , euericio N^t
 viro illustri $R^t D^t(0)$
- V. Fausto $\bar{p}p$ o Theodericus rex.
 $\bar{p}p$ o] $P^1 D^1 M^1 O^1 N^1$, pp K^1
- VI. Agapito \bar{v} . \bar{i} . patricio Theodericus rex.
 u. i.] $P^1 D^1 M^1 O^1 N^1 A^e$, \bar{u} . K^1 , viro N^t , *om.* K^t
 patricia K^t , *om.* R^1
- VII. Sunae \bar{v} . \bar{i} . comiti Theodericus rex.
 sune *ferre libri*, sune K^1 , surae A^e , simtuo $O^1 P^1$, symacho N^t
 u. i.] $K^1 P^1 D^1 M^1 N^1 A^e$, illustri viro K^t , viro $O^1 N^t A^t$
- VIII. Severo viro venerabili episcopo Theodericus rex.
 viro *om.* K^t
- VIII. Fausto $\bar{p}p$ o Theodericus rex.
 $\bar{p}p$ o] $L^1 P^1 D^1 M^1 O^1 N^1$, pp K^1 , episcopo D^t
om. R^t
- X. Specioso viro devoto comitiaco Theodericus rex.
 spiso O^1
 viro (viri $L^1(0)$) devoto *om.* K^t
 comitiano $R^1 N^t$, comiciato K^t , comitiato K^1
om. R^t
- XI. Probino \bar{v} . \bar{i} . patricio Theodericus rex.
 probino] D^1 , prouino *ferre libri et A^e*, prouino N^1 , prouido E^t
 u. i.] $P^1 D^1 M^1 N^1 A^e$, viro illustris K^t , viro $K^1 N^t A^t$
 patricio *om.* R^t
- XII. Comiti siliquatariorum et curas portus agenti Theodericus rex.
 comiti *om.* K^t
 siliquatariorum L^1 , siliquatarum P^1 , siliquato D^1
 portus curas $K^1 P^1 D^1 N^1 A^e$

- XIII. Frumarith saioni Theodericus rex.
 frumarit $L^1KMO^1N^1EF^1$, frumarit D^1 , frumari N^1 , frumait L^1e
 saiorii K^1 , solini N^1
- XIII. Symmacho patricio Theodericus rex.
 symmacho] LR^1 , simmacho, symacho, simacho, sumaco, simaco *libri vell.*
om. $P^1(a)$
- XV. Venantio v. i. Theodericus rex.
 ueneratio N^1 , uenoucio K^1
 n. i.] *in laterculis* uiro illustri $LRPDMONE$, uir K , *in praescriptis* ui comiti domesticorum
 uacanti M , comiti uiro illustri domesticorum uacanti LR , comiti ui domestico uacanti P ,
 comiti ui aduesticorum uacanti (*sic*) D , uiro illustri domestico uacanti EF , comiti
 uiro illustri N , comiti K
om. O^1
- XVI. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XVII. Honoratis, possessoribus, defensoribus et curialibus Tridentinae civitatis
 Theodericus rex.
 honoratis O^1
 defensoribus *habent in praeser. omnes (bis et ante poss. et ante et N^1, ex laterculis MOXEE,*
om. laterculi reliqui; et def. cur. E^1, et def. (om. cur.) K^1
 tridentinae] brixienis K^1
- XVIII. Gudilae episcopo Theodericus rex.
 gudiae N^1 , gubille K^1 , gudilie O^1E^1 , gudule R^1
- XVIII. Universis Gothis et Romanis vel his qui portibus vel clusuris praesunt
 Theodericus rex.
 et *om.* N^1
 uel his qui] qui his O^1
 portibus $R^1O^1F^1I^1e$, pontibus $M^1(a)$
 uel (et F^1) clusuris (clausuris D^1XEE^1 , clauris K^1), *om.* $K^1M^1(a)$
 praesunt *om.* M
- XX. Vviligis saioni Theodericus rex.
 uuligis N^1 , uulligis L^1K , unigilis D^1O^1 , guiligis M^1N^1 , uullis P^1
- XXI. Iohanni apparitori Theodericus rex.
 ihayione K^1
- XXII. Festo v. i. patricio Theodericus rex.
 n. i.] M^1I^1e , n K^1 , ni, illustri D^1 , illustri $M^1(a)$
- XXIII. Ampelio, Despotio et Theodulo vvv. sss. Theodericus rex.
 ampellio K^1
 despoto *ferre libri et Ae*, despocio $P^1O^1X^1E^1$, dispositio $K^1E^1F^1$, dispono M^1 , *om.* K^1
 theodulo] $L^1P^1K^1EF^1$, theudolo N^1 , theodolo *plurique*, thedolo O^1 , teodilo K^1
 um, sss.] $K^1P^1D^1O^1N^1I^1e$, un uss M^1
- XXIII. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XXV. Edictum. Theodericus rex.
 theodericus rex] $L^1K^1P^1D^1XEE^1$, *om.* M , theoderici regis *vel th. r. reliqui*
- XXVI. Fausto ppo Theodericus rex.
 festo $K^1P^1D^1M^1N^1X^1E^1I^1r$
 ppo] PD^1 , pp K^1 , patricio M^1N^1
om. L^1K^1
- XXVII. Universis Iudaeis Genua consistentibus Theodericus rex.
 iudeis O^1
 genuaie PD^1I^1e , ienna O^1 , ianne K^1

- XXVII. Stephano \bar{v} , \bar{s} . comiti primi ordinis et ex principe officii nostri Theodericus rex.
 n. s.] $K^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1 A^c$
 comiti *om.* $K^1 F^1$
 primi ordinis (primordinis K^1 , *om.* K^1) et (om. A^c) ex principe (et principio K^1) officii nostri (nostri officii $M^1 X^1 X^1 E^1 F^1$) collocant in ep. 29 post comiti $M^1 X^1 O^1 X^1 E^1 F^1$
- XXVIII. Adilae v , \bar{s} . comiti Theodericus rex.
 adile *ferre libri*, adela D^1
 n. s.] $K^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1 A^c$, *om.* K^1
 comiti *om.* K^1
- XXX. Fausto ppo Theodericus rex.
 ppo] $L^1 M^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1$, pp K^1
om. D^1
- XXXI. Dromonariis Theodericus rex.
 dromonaris D , dromonariis $K^1 O^1 X^1 E^1 F^1 A^c$, dromonariis X^1 , dromonariis X^1 , deomonariis K^1
- XXXII. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XXXIII. Decio \bar{v} , \bar{i} . patricio Theodericus rex.
 u. i.] $K^1 M^1 X^1 A^c$, niro O^1 , *om.* K^1
 patricio] patrio K^1 , *om.* $P^1 F^1$
 33, 34 in litura M^1
- XXXIII. Artemidoro praefecto urbis Theodericus rex.
 arthemidoro *ferre libri*, archimedoro $K^1 E^1 F^1$, arthemidoro L^1 , arthemidoro H^1 , artemidoro K^1 , archimedoro E^1
 \bar{p} (*om.* urbis) K^1 , praefecto urbis romae $K^1 D^1$
ante ep. 33 X^1 , *ante ep.* 35 P
- XXXV. Tancilae \bar{v} , \bar{s} . Theodericus rex.
 tancilae *plerique*, tancille X^1 , tanchile K^1 , tancilae $M^1 O^1 X^1 E^1 F^1$, tansile K^1
 n. s.] $K^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1 A^c$
ante ep. 34 $P X^1$
- XXXVI. Edictum Theodericus rex.
 th. rex] $L^1 X^1 K^1 O^1 X^1 E^1 F^1$, theoderici regis *et th. r. reliqui*, *om.* $L^1 M$
ante ep. 35 X^1
- XXXVII. Fausto ppo Theodericus rex.
 ppo] $L^1 R^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1$, pp K^1 , *om.* $K^1 M^1 O^1$
ante ep. 36 X^1
- XXXVIII. Fausto \bar{p} po Theodericus rex.
 \bar{p} po] $L^1 R^1 P^1 D^1 M^1 O^1 X^1$, ppo. ii. L^1 , pp M^1 in litura
om. X^1 et in spatio vacuo K^1 , *ante ep.* 37 X^1
epistulam aliam fausto ppo th. r. inscribit X^1
- XXXVIII. Aloisio architecto Theodericus rex.
 aloisio X^1 , aloiso $K^1 O^1 E^1 F^1$, aloisio $X^1 A^c$, alioisio K^1
 archiatro $E^1 F^1$
ante ep. 38 X^1
- XL. Boethio patricio Theodericus rex.
 boetio *ferre libri*, oetio F^1
om. K^1 ; et *ante ep.* 39 et *hic* X^1
- XLI. Luduin regi Francorum Theodericus rex.
 loduin R^1 , luduino P^1 , luduin *et luduin* $E^1 F^1$, luduin K^1 , auduino K^1 , *om.* $X^1 F^1$
om. *Interueni praeter* $K^1 E^1 F^1$

PISSIMO ANASTASIO IMPERATORI THEODERICUS REX. *a. 511*

1 Ammonet nos consuetudo sollempnis dare fastis nomen, ornatum proprium Romae,
 terrenam curiae claritatem, ut per annorum numerum decurrat gratia dignitatum et
 beneficiis principum sacretur memoria saeculorum. Felix a consule sumat annus
 5 auspiciū portamque dierum tali nomine dictum tempus introeat faueatque reliquae
 2 parti fortuna principii. Quid enim vobis credi possit optatius quam ut alumnos
 proprios ad ubera sua Roma recolligat et in venerandi nominis coetu senatum numeret
 Gallicanum? agnoscit curia Transalpini sanguinis decus, quae non semel coronam
 suam nobilitatis eius flore vestivit, novit inter reliquos fasees viros inde sumere con-
 10 sulares, qui longo stemmate ducto per trabeas lege temporum originarius est honorum,
 nam quis bonorum indolem nesciat esse Felicem, qui primis auspiciis hinc prodidit
 meritum, quod ad patriam visus est festinare virtutum, bonum iudicium est secuta
 prosperitas: erevit cum libertate provecibus: nec passi sumus eum inglorium relin-
 3 quere, qui ad honorem rei publicae meruit pervenire. Dignus plane largitatibus nostris,
 15 qui in ipso pueritiae flore maturis moribus lubricam frenavit aetatem et, quod rarum
 continentiae bonum est, patre privatus gravitatis factus est filius: cupiditatem inimicam
 sapientiae subiugavit, vitiorum blanda contempsit, superbiae vana calcavit, ita superatis
 4 excessibus ante dare visus est de moribus consulatum. Nos autem, qui bonis redi-
 mimum institutis, quos probitas inspecta conciliat, curules infulas praestitimus candidato,
 20 ut virtutum desideria possimus provocare per munera: quia non deficit rei studium,
 quae praemium largius habet, atque ideo vos, qui utriusque rei publicae bonis in-
 discreti potestis gratia delectari, iungite favorem, adunate sententiam: amborum iudicio
 dignus est eligi, qui tantis faseibus meretur augeri.

LRKP(D)MON(X)E(F)

2 dare fastis (factis *P¹D*) | fastis dare *K* | nomen | unum *O* | ornatum *E^a* | 4 memoria | in m. *N*
 annos *LRPD* | 5 auspiciū *L^a* | dictum tempus | *LRPD*.*A^e*, dictus annus *MONXEF*.*A^r*, dictum *N*
 dictus annus *K* | reliqui *RO* | 6 parte *R* | principii | principis *KMONXEF* | possit *om. O* | optatius | opta-
 mus *K¹* | 7 recolligit *M* | venerandi | *Cuiacius*, venerando *libri* | coetu senatum numeret | *LRPD*.*A^e*,
 coetu annumeret *MONXEF*.*1*, coetu senatum annumeret *F²* | 8 agnoscat *A^e* | transalpini *N* | sanguis *L^a*
 10 stemmate *E* | lege | longe *L* | originarius *K* | 11 qui | quis *N*: *fortasse delendum* | prodit *E*
 12 quod | qui *N* | festinare | properare *R* | ind. (iudicium *MONXEF*) est secuta (*om. L¹*) | ind. est consecuta *K*,
 ind. sec. est *P*, est ind. sec. *D* | 13 cum libertate provecibus | cum virtute provecibus *F²*, c. lib. provecibus *A*
 14 honorem rei publicae | *KPMONXEF*.*A^r*, honorem rem publicam *L^b*, honorem rem publicam *L^aR*.*A^e*, honorem
 rem p. *D* | dignus plane | d. est sane *K* | 15 in *om. O* | frenavit | frenavit *O*, refrenavit *K* | ratum *KD*
 16 continetio *P* | gravitatis *K* | est *om. K* | 17 superbia *K* | ita superatis | insuperatis *O* | 19 in-
 specta | conspecta *K* | 20 per *om. P^a* | munera | merita *KO* | deficit | *KMONXEF*.*A*, desit *L¹LRPD*, desit *L²*
fortasse recte | rei | r. (*sic*) *O*, ei *R* | 21 quae *om. K* | qui | pro *O* | utriusque | utrisque *LRPD*.*A^r*(2)*e*,
 utrisque *K* | 22 gratia | gratia *LR* | adunate | amate *K*

II.

FELICI V. F. CONSULI ORDINARIO THEODERICUS REX. a. 511

Amamus beneficia nostra geminare nec semel praestat largitas collata fastidium, 1
 magisque nos provocant ad frequens praemium qui initia nostrae gratiae suscipere
 meruerunt. novis enim iudicium impenditur, favor autem placitis exhibetur. decorum
 est namque principis arbitria non haerere. quia commendantur priora posterioribus 5
 donis et firmatur omnis indubitata de repetitione sententia. pridem tibi honorum
 tribuimus gradum. nunc fastigium concedimus dignitatum: ut et anteriora merito con-
 tulisse videamur et in sequentibus constantiam tenere nostra benignitas aestimetur.
 Non enim relinqui inglorios patimur. qui generis claritate praedicantur. currat quin 2
 immo honorum gratia per parentes. sub imperio boni principis omnium fortuna pro-
 ficiat. nam quis desperet augmentum. ubi est in amore domum et praestare propositum?
 huius experimenta clementiae te refines approbasse. cum soli genitilis fortuna de-
 relicta velut quodam postliminio in antiquam patriam commeasses. excepit te noster
 affectus. implevit beneficiis manus fecitque esse votum. quod nostrum expetisses im-
 perium. sic enim decebat crescere. qui meliora visus est elegisse. mutatur enim 15
 fortuna cum dominis: et in laude regnantis proficit. quod subiectus acquirit. At tu
 parem te huic indulgentiae praestitisti. illustri enim honore ditatus tanta te maturitate
 tractabas. ut annos leves patereris esse sub pondere. quem non potuit in prima aetate
 vincere fortissima vis naturae. paterna enim substantia locupletatus. quae semper
 novos extollit heredes. conservasti divitias. cum ad eas praeter laboris studia per-
 venisses. solet enim facile labi. quod sine difficultatibus potuit inveniri. Auxisti 4
 patrimonium vivacitatis instantia. nam quod signum magis bonae dispensationis quaeratur.
 ubi testis est consulatus? in tanta facultate memisti. ad quod vix eversis
 patrimonii pervenitur. privata parcitas liberalitates publicas enutrivit. transisti gloriam
 patris dispositione laudabili: et quod ille assumere non valuit. de eius opibus effecisti. 25
 celsos currus nisi confidentia magna non appetit. dum generosi est animi optare quod
 summum est. Audentes facit homines fiducia sui. quia se non patitur oculere. quem
 praecipit natura prodire. rediit per te Transalpinæ familiae consulatus et arentes
 laurus viridi germine renovasti. sacram urbem tuis votis aspice candidatam. tende
 igitur ad laudum celsa vestigium. ut priores tuos. quos honore reparas. virtute 30
 transcendas. sume itaque per indictionem quartam consulatus insignia dignumque te
 tantorum desideriis praesenti comproba largitate. Hic profecto locus est. ubi prae-
 conium meretur effusio. et virtutis genus est propriam substantiam non amare. ubi
 tantum opinionis acquiritur. quantum facultatibus abrogatur. respice te supra omnium
 umeros atque ora volitare talemque te praebe. ut dignus genere. dignus urbe. dignus 35
 nostro iudicio. dignus trabecis aestimeris.

LRKP(D)MON(X)E(F)

2 nostra ben. A^c 3 frequens| sequens Δ iudicium N susperre L^a 4 autem] LRPP,
 a. semel KM^bONXE(F) placidis K 5 haerere] habere EA 6 donis| honis XF' 7 et om. KO.1^c
 anteriora] a. tibi K.1^c 9 ingloriosos K 12 elementi K¹ te refines] tenes me KM^bONXE
 13 relicta F.1^c antiqua O patriam] pa am N¹ 14 implebit MON. coimplevit K devotum N²
 15 decebit N^a iussus O 16 laudis O 17 patrem O 18 annos| animos N poterat N
 20 praeter] per N 21 difficultate .1 auxisti] hausisti PD 22 vivacitatis] vicitatis M^a. vicin-
 tatis KM^bZNNE. in civitatis OP' magis post disp. K.1^c dispensationis| dispositionis F².1^c 24 pra-
 nata P libertates K emiruit] emiruit O 25 depositione M effecisti] e. vel incitasti O
 26 celsos] celos K currus L^a. cursus .1^c(2^c) nisi] ubi K an. est O 27 hon. fue. K
 28 praecipit] LRPP.1. praecipitat KM^bONXE prodire om. M(Cū fine paginæ)OZNNE redit .1^c et om. K
 29 lauros LRNEF gramine K asp. tuis notis .1^c candidatam K¹ 30 laudem K celsarum PD
 nestigia KM^bOZNE(F) honore] b. tuo K 31 itaque] igitur K.1^c te om. M^a 32 tantorum|
 canssorum K ubi] ut O 33 est gen. K 36 trabeca .1

III.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 511

1 Gaudete, patres conscripti, redisse vobis stipendia dignitatum: gaudete provincias
 longa aetate desuetas viros vobis pendere consulares et de tali auspicio maiora pro-
 mittite. solent initia portendere meliora, dum a parvis inchoant, quae in sequentibus
 2 5 magna se admiratione sublimant. Iacebat nobilis origo sub Gallicano iustitio et
 honoribus suis privata peregrinabatur in patria, tandem pressos divina levaverunt:
 Romam recepere cum gloria et avorum antiquas laurus ab honorata curiae silva
 legerunt, nam quis possit negare generi munus, cuius habetis velut in arce de-
 positum? in ore quippe rumoris est quondam Felicis adhuc vivere consulatum: quia
 10 bona norunt durare post hominem et quod gloriose geritur, fine temporis non tenetur.
 3 Cuius ut antiquam prosapiem, satiati veterum copia, transeamus, est adhuc in oculis
 omnium candidati nobilissimus pater, qui prudentiae facibus ita praeluxit in curia, ut
 haberetur merito clarus inter tot lumina dignitatum, litterarum quippe studiis dedicatus
 perpetuam doctissimis disciplinis mancipavit aetatem, non primis, ut aiunt, labris elo-
 4 15 quentiam consecutus toto Aonii se fonte satiavit. Vehemens disputator in libris,
 amoenus declamator in fabulis, verborum novellus sator acquireraverat prorsus meritis
 quos lectitavit auctores, commendavit etiam studiorum bona per benignitatis insignia:
 sciens imperitiam magis inflari aura superbiae, quae levibus flabris exponitur, quia
 virtutum radicibus non tenetur, fuit quidam nostrorum temporum Cato, qui abstinendo
 20 vitiiis alios formaret exemplis, rerum quoque naturalium causas subtilissime per-
 scrutatus Cecropii dogmatis Attico se melle saginavit, digna plane scientia, in qua
 mens honestissima conquiescat, quae animo semper aliquid salutare complectitur: cui
 accedere nulla possunt ingrata, dum sibi commendat omnia mundanarum rerum sola,
 cui labilis fortuna non imperat, cetera de illo meminisse vos sufficit, quando bona
 5 25 explicare tanti viri non vacat occupatis. Nunc ad candidatum ora convertite, ut pater-
 narum laudum in hunc recognoscatis esse vestigium, nec tantum pater imaginem dedisse
 corporis quam signa indicetur transfudisse virtutis, vixit enim inter vos, ut scitis, non
 consuetudine peregrina, sed gravitate Romana, ab ipsis quippe primordiis honoribus
 aggregatus pueritiam suam, quod est certissimae probitatis indicium, gloriosissimis
 30 viris aemula semper gravitate sociavit, ut post domesticae virtutis exempla sumeret
 de publica auctoritate constantiam, et quamquam omnium gratiam indiscreta fuerit
 electione sectatus quia de magnis raro eligi potest, tamen patricii Paulini se ornavit

LRKP(P)MON(X)E(F)

2 redisse *MOFL*^{1c} nobis] nobis *K*, ante red. ^{1c} gaudere *L* 3 longa] longeva *O* dissuetas *E* vobis
 (nobis *K*) viros *KPD* pendere] impendere *E* promittite] promittere *P*, promitte *O* 4 solent] s. enim *KOEI*
 protendere *MONVEE'* quae] quod *M*^a 5 se om. *K* sublimatur *K* nobilis] nobis *K* 6 peregrina-
 bitur *N* len. diu. *PP* 7 recipere *L*¹*ON* antiquas] atiqua *N*, antiquitas *P*¹ lauros *RPVEE'* hono-
 rata] ornata *KXE'* 8 abnegari *K* minus *K* habeatis *A*, habeas *XEE'*, om. *O*¹ uelut] uultum
 uel uelud *K* in arce *bis P*^a 9 condam *K* uin. adh. *D*^a*O* 10 norant] nolant *XE'*¹, nolunt *E*
 durare] d. n. ^{1c} 11 ut om. *K*¹ antiquam prosapiam *D*^{1c}, antiqua prosapie *K* in oculis]
 nobilis *N*^a 12 facibus] *P*^b*O*¹ *coniectura*, fa. *M*^a, fascibus *LRKP^aDM^bO²NVEE'* curia] contraria *O*
 13 dedicatus om. *K* 14 non] nam *P*²*N*, nam *M*^b labris] libris *R*¹*KMNVEE'* 15 toto aonii se]
 totaonii se *K*, toto se aonii (donii *E*) *OEE*^{1c} fonte] de f. *XP'* 16 declinatos *O* equip-
 perat *K*, equiparat *O* mentis *K* 18 flabris *K*, fabris *D*¹*A* 20 nitiiis] a u. *K* 21 attico]
 ameo *K*¹ saginavit] signavit *NE*¹ 22 conquiescit *K* ad. semp. *K* 23 accedere *LPIIMNVE*
 24 labiis *L*^a de illo (ipso ^{1c}) mem. uos (*ois KEE'*) u. m. d. i. *O*¹ 25 uiri om. *O*¹ occupatis]
 occupatis *M*^a, otio patris *M^bONVEE'* 26 in om. *K* esse] *fortasse* isse 27 transfudisse] fudisse *XE*¹*F*,
 fudisse *M*^a 29 probatis *N*^a 31 constantiam] sententiam *XEE'* et om. ^{1c} 32 quia]
 quod *MONVEE* tamen] *LRKP*¹*PN*, tantum *MOE*¹*A*, tantum *X* se orn. patr. paul. *O*^{1c}

affectu, ut hinc daret mirabilis conscientiae signum, quod ad virum visus est festinare
 praecipuum. Praestat enim decus amicitia desiderata potiorum, quam societas honorum 6
 morum callet infundere, dum affectione concordi parem sibi studet esse quem diligit.
 huic igitur, patres conscripti, avitis bonis cum suis meritis relucenti vestrae gratiae
 praestate fulgorem. non impar ad curialium insignia venit, qui de speciosa stirpe 5
 descendit. Legit enim frequenter Roma fascēs de moenibus Gallicanis, ne aut in 7
 damno suo praecipua contemneret aut probata virtus inhonora cessaret. impleatur
 ergo nobilis curia provincialibus bonis, cuius est proprium quodcumque videtur esse
 praecipuum. ipse quoque annus temporum pater quadrifaria se diversitate componit,
 nec desiderium caperet, si novitatis gratiam non haberet. favete ergo, patres con- 10
 scripti, augmento vestro, nostro iudicio. nam si candidatus ornabitur, iam vobis pro-
 ficat quod meretur.

III.

ECDICIO VIRO HONESTO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Delectamur vetustatis invento et sequi regulas constitutas libenter amplectimur,
 quia locus subreptionibus non relinquitur, quotiens rationabiliter constituta servantur. 15
 et ideo supplicationum tuarum tenore comperto praesenti auctoritate definimus, ut
 quicquid ad Antiochum, siliquatici vel monopolii titulos exercentem, nostra iussione
 pertinuit, ad te ratione simili transferatur, contra omnium calumniantium insidias salva
 aequitate praesenti auctoritate munitus: habiturus etiam ammicula saionis, quae pro
 vindicandis titulis antefatis nostra tibi sollemniter deputavit auctoritas, ita tamen ut 20
 privatis minime negotiis miscetur defensio tua. nam quod ad auxilium dedimus,
 contrarium nullo modo iustitiae sentiat, quia rationabiliter aliena culpa te respicit.
 si quem tibi petis prodesse, per te sibi alter sentiat obfuisse.

V.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Cum nostra humanitas locum munificentiae videatur exquirere et interdum per- 25
 sonis minus necessariis amore elementiae sua desideria largiatur, quanto magis in
 utilitate rei publicae delectatur expendere, ubi quicquid tribuitur, donantis utilitas
 duplicatur! quapropter illustrem magnificentiam tuam praesenti auctoritate praec-
 cipimus sexaginta militibus in Augustanis clusuris ingiter constitutis annonas, sicut
 aliis quoque decretae sunt, sine aliqua dubitatione praestare, ut utilitas rei publicae 30
 grato animo compleatur, quae emolumentorum commoditatibus adiuvatur. Deceet enim
 cogitare de militis transactione, qui pro generali quiete finalibus locis noscitur insudare 2

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 virum] unum *N* 2 praecipuum] virtutum *K* amicitia *K* desiderata *om.* *XF*¹ 4 igitur]
 ergo *KMONXEA* 5 praestate] prebete *R* impar ad] imperat *M*³, imperat ad *M*^b*N*, impar *O* nemit]
 nemens *M*^b*O*²*N*, neni. *M*³ 6 rom. freq. fasc. *MONXI*, rom. fasc. freq. *E* gallicanis *E* 7 in-
 honora cessaret] *LRKPD.A*, inhonorasset *MONXEF*, inhonora esset *Gar.* 8 ergo] igitur *L*⁶ 9 praec-
 cipium *L*¹ 11 nostro (*om.* *P*³) iud.] iud. n. *R* proficiet *O* 14 an amplectimur *E*³ 17 quicquid *N*
 siliquatici *E* 18 ad *om.* *K* insidiantium calumpnias *OE*² 19 munitum habiturum *XEF*¹⁶
 20 antefactis *O* auct. dep. *L*⁶ 21 ad *om.* *RP*¹ 22 iustitiae *om.* *R* te culpa *PDN* 23 quae *.I*
 sibi *om.* *N* 25 cum] dum *O* (*err. minoris*) 27 delectatur] *LRKPD*, delectamur *MONXEA*
 tribuit *MNA* 28 duplicatur *L*³ 29 augustini *P*, augustanis *D* clausuris *PDXEA*¹⁷ 30 alias *N*
 31 quaemolumentorum *L*²*R*, quae molumentorum *L*¹ communitatibus *X* 32 militis] multis *K*

et quasi a quadam porta provinciae gentiles introitus probatur excludere. in procinctu semper erit, qui barbaros prohibere contendit, quia solus metus cohibet, quos fides promissa non retinet.

VI.

AGAPITO \bar{V} · \bar{I} · PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 509/511

1 5 Deliberationis nostrae consilium virorum prudentium requirit obsequium, ut utilitatis publicae ratio sapientum ministerio compleatur. et ideo illustris magnitudo tua deo auxiliante cognoscat legationem nos ad Orientem deliberasse transmittere: cui te idoneum iudicantes iussis praesentibus evocamus, ut et tibi de aestimatione nostra
2 creseat ornatus et nostris iussionibus per te procreetur effectus. Sed licet omnis
10 legatio virum sapientem requirat, cui provinciarum utilitas totiusque regni status committitur vindicandus, nunc tamen necesse est prudentissimum eligere, qui possit contra subtilissimos disputare et in conventu doctorum sic agere, ne susceptam causam tot erudita possint ingenia superare. magna ars est contra artifices loqui et apud illos aliquid agere, qui se putant omnia praevidere. lactare igitur tanto iudicio, quando
15 ante suscipis electionis donum, quam tuum probare potuisses ingenium.

VII.

SUNAE \bar{V} · \bar{I} · COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Sine usu iacere non decet, quod potest ad decorem crescere civitatis, quia non est sapientiae profutura contemnere, et ideo illustris sublimitas tua marmorum quadratos, qui passim diruti negleguntur, quibus hoc opus videtur iniunctum in
20 fabricam murorum faciat deputari, ut redeat in decorem publicum prisca constructio et ornent aliquid saxa iacentia post ruinas: ita tamen, ut metalla ipsa de locis publicis cornisse apud te manifesta ratione doceatur, quia sicut nolumus ornatum urbis cuiusquam praesumptione temerari, ita privatis compendiis calumniam detestamur inferri.

VIII.

SEVERO VIRO VENERABILI EPISCOPO THEODERICUS REX.

a. 508

25 Quis melius ad aequitatis iura deligitur quam qui sacerdotio decoratur, qui amore iustitiae personaliter nesciat iudicare et diligens cunctos in commune locum non relinquat invidiae? proinde aptam considerantes vestris meritis actionem significamus nos per Montanarium sanctitati vestrae mille quingentos solidos destinasse, quos provincialibus, prout quemque praesenti anno exercitu nostro transeunte dispendium per-
30 tulisse cognoveris, habita laesionis aestimatione distribuas, ut nullus a nostra muni-

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 probator *N* 2 cohibet] prohibet *P* quod *K* 6 ratio] rei *E* sapientum *PD*^{1e} magni-
tudo] magnificentia *R* 8 iudicantes *O* de aestimatione] destinatione *E* 9 procreetur *O*¹ 11 iudi-
candus] iudicandus *LM*¹[*J**OE**EA* tamen] tantum *O* 13 poss. ingenia (ingenia *L*¹[*I*]) ing. poss. *O*¹ apud]
a. te *P* 15 tmm] t. iure *A* pot. prob. *A*^{1e} 18 est *om.* *P*¹ sublimitas] sapientia *O*, magnificentia *A*^{1e}
marmorum *M*^a, marmores *E* 20 publicum *om.* *M*^a 21 aliquid] civitatem *E* ruinas] muros *N*^a
tamen] tantum *O* lucis *K* 22 cuiuscumquam *E*^a 23 temerari] temeraria niolari *K*^{2A}
25 deligitur] dirigitur *NEF* 26 nesc. pers. *K* cunctos in c. dil. *P* 27 aptam] actam *MONX* nos
om. *NEF*¹ 28 montanarium *R*, muritanarium *O* 29 quemcumque *E*²

ficentia reddatur alienus, quem sua damna gravaverunt. nolimus enim sub confusione largiri, quod decet sub ratione distribui: ne quod nos necessarie transmisisse constat afflictis, superfluo tribuatur illaesis.

VIII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Inclinari precibus nostra novit humanitas nec pro affectu pietatis fines potest 5 1
iustitiae custodire. benigni quippe principis est ad clementiae commodum transilire
terminos aequitatum: quando sola est misericordia, cui omnes virtutes honorabiliter
cedere non recusant. Dudum siquidem aestimatis meritis Sabino aurigae unum solidum 2
menstruum feceramus: nunc autem quamvis histrio honesta nos supplicatione permovet,
asserens ut qui laetitiae publicae minister existit, mendicitate tristissima non debeat 10
ingrvari. et ideo praesenti iussione decernimus, ut alterum solidum per mensem supra
memoratus equorum moderator accipiat, quod publicis debeat rationibus imputari.
gaudemus enim, quotiens expensarum paginae his titulis onerantur, quia magnum
nobis est commodum, quando nonnulla pauperibus in qualibet conversatione largimur.

X.

SPECIOSO VIRO DEVOTO COMITIACO THEODERICUS REX. a. 507/511 15

Propositum regale est gravatis per iniuriam subvenire, ut coercitio pravi iustitiam 1
faciat plus amari. nec dissimulari potest salva communione qua vivitur, ut sollicitatores
publicos habeat genialis tori reverenda societas et illud humani generis pro-
creabile sacramentum seelerata temeritate profanetur. Agapitae igitur spectabilis 2
feminae supplicatione commoti, quae ab universis temptatum asserit suum secretum, 20
ut etiam promitterent de nece mariti, a quo iuste potius merentur extinguui, praesenti
iussione decernimus, ut a tempore, quo iugalem copulam animo vitata dereliquit,
omni contractu, qui levitatis errore firmus esse non potest, legum ratione cassato,
quicquid a retentatoribus constiterit possideri, sine ulla facies dilatione restitui, nec
seelerati ad irrisionem iustitiae fraudum suarum valeant compendia vindicare, nimis 25
enim absurdum est ut, quos poena meruit consumere, etiam luera sibi valeant vindicare.

XI.

PROBINO V·I· PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Inter cetera humani generis pondera coniugalis affectus curam sibi praecipuam 1
vindicaavit: non immerito, quia in honore esse meretur, unde reparatio posteritatis

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 sub confusione] diffusione E 2 nos (om. K) necessarie] necessario nos A^e 5 in-
clinare L³ nonit] noluit P potest om. PD 7 ced. hon. A^e 9 menstruum] m. dari K,
dari m. A^e quamvis histrio] quamvis strio P, q^uamvis strio M^a, quoniam (histrio (sive ystrio) M^bONE,
quae in istrio X, quoniam in istrio P, quamvis istorio A^e, quoniam istorio A^e, histrio (om. quamvis) D nos P
10 publicae om. E extitit O¹ mendacitate MN A^e, menditate K 11 et ideo om. A^e 12 memoratus]
moderatus E³ equorum] inc. P (equorum in litura a m. rec.) 13 enim om. A^e onerantur]
houerantur M, honerantur OF 16 propositum O cohereret] tatio DMNEA, detitio K 17 ani-
mari O nec] ne N 18 habet O procreabile] procertabile E³ 19 igitur] igitur ei M^a
21 meretur OE, mereretur A^e 22 decernimus A^e coniugalem R uiciate R^a, uiciatam E 24 retetu-
toribus O¹ facies] facias KE nec] LRKPDO²X, ne MO¹XEA 25 illusionem A^e 26 ut om. O¹
etiam] *c M^a sibi luera KE. luera sibi A^e 29 esse om. O¹

adquiritur. omne facinus auctores solos insequitur: error matris transit ad filios et
 novo infelicitatis eventu fit dedecus proprium scelus alienum. ideo enim iura vel
 divina vel publica nexum coniugii tanta cautela praecipunt custodiri, ut crimen sit
 2 magnum conscientiae alienos affectus in reverentiam non habere. Basilius siquidem
 5 vir spectabilis datis precibus intimavit Agapitam coniugem suam de propriis penatibus
 a quibusdam vitio sollicitationis abductam, dum sexus ille femineus ad mutabilitatis
 vitia patet: quod etiam oblata nobis supra memoratae coniugis suae petitione firmavit:
 adiciens eam, cum in sacrosanctae ecclesiae saepta refugisset, ignorante marito magni-
 tudini tuae casam Arcinatinam ratione postposita contulisse. unde nunc resipiens
 10 deplorat ingestam sibi gravissimam nuditatem, factum suum ipsa condemnans,
 3 quippe ut pauper diviti, casto lubrica, prudenti viro donaret insipiens. Nunc abicite
 luera, quae honestam non videntur commendare personam, quia illud vos potius decet
 adquirere, quod et famam vestram possit augere. hinc etiam prius praecepta dederamus
 et nunc iterata iussione repetimus, ut supra scriptam rem sine aliqua dubitatione
 15 reddatis. alienatio enim rerum solidum desiderat habere iudicium, et certe in his
 versata rebus, firmum docetur perdidisse consilium. quid enim facere potuit probum,
 quae nullis culpis extantibus reliquit maritum?

XII.

COMITI SILIQUATARIORUM ET CURAS PORTUS AGENTI
THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 20 Si desideriiis nostris commercia peregrina famulantur, si prolato auro adquiritur
 externa devotio, quanto magis suis bonis abundare debet Italia, cum nulla in parendo
 probetur sentire detrimenta? et ideo speciem laridi nullatenus iubemus ad peregrina
 transmitti, sed in usus nostros propitia divinitate servetur, ne, quod in nostris partibus
 2 conficitur, noxia negligentia deesse videatur. Cavete itaque, ne culpis quamvis parva
 25 praebatur occasio, scientes periculum gravissimum fore, si studeatis vel leviter in iussa
 committere. in qualitate est, non in quantitate peccatum: mensuram siquidem non
 quaerit iniuria. imperium, si in parvo contemnitur, in omni parte violatur.

XIII.

FRUMARITH SAIONI THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Commovemur quidem pietatis studio querela supplicum, sed ea maxime, quae
 30 versatur in dispendiis innocentum, ut quibus non fuerunt in exigendo compendia,
 gravem subeant in reddendo iacturam, quod nostri temporis manifestum est non

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 solos] suos KOEFF² error] horror O 2 enim om. MONYEF 4 alienos] almos OE² reue-
 rentia K 5 agapitem XE 6 sol sollicitacionis N. sollicitudinis R 7 memorata R petitio A
 9 causam ONYA, casa- M arcinatinam LRKPDMN, arcinaticam O¹E, arcinaticam A, arcinatinam Gar.
 resipiens] LRME¹, respiciens ONA, respiscens L^r(2)KPDY²E² 10 nuditatem om. K¹ 11 donaretur
 E 12 honestam (honestam R²) non videntur (nid. non P) e. personam RPEA coniectura, honesta non videntur
 e. persona LDMONX 13 nostram A etiam] et P 14 repetimus] praecipimus R supra scriptam]
 supra dictam PD 15 alieno O¹ hab. des. R 16 perdisse K quod MX pot. fac. P.1^r probrum N
 20 fabulantur E² auro om. O 21 eterna E 22 sent. prob. O laridi PNA^r(b), landis O peregrinas O
 23 propitia] pernia E¹ 24 efficitur O parna] pernia E¹ 25 praebatur] videntur R¹, debetur P
 grau. per. XEF in iussa separavit G. Meyer 26 committere] peccare K siquidem mens. 1^e
 27 quaerat O in parno] paruo E 29 quidem] si quidem K supplicium K 30 versantur E innocen-
 centium Gar. fuerint A^c 31 quod] quia E

decere iustitiam, ut alterius despectus alterum grauet et reatus sit innoxiiis de contemptibus alienis. Ulpianus siquidem flebili petitione suggestit administrationis suae tempore debitorem publicum in quadringentis solidis Venantio postulanti fideiussionem se vinculo tradidisse, quo sponsonem suam praesumptione truculentium rusticorum despiciente complere supplicem memoratus solidorum numerus oneravit. Ideoque praedictum Venantium, quem frequenter multorum scelerum pulsat invidia, notum solummodo querelis assiduis, in praesenti negotio decernimus conveniri, ut legaliter convictus ea, quae promississe suggeritur, sine aliqua mora tergiversationis adimpleat, quia melius semper legum pondere pressa curatur audacia et, dum metus talibus imponitur, peccandi licentia non praebetur.

XIII.

SYMMACHO PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Quis possit accusare iam reliqua, si pietatis nomina probantur esse crudelia? 1
neglegitur levis reatus, cum tragoedia criminis magna tonuerit, nec aliquis nititur quod parum est vindicare, si delicta summa respiciantur evadere, inimicum trucem ratio ipsa professionis ostendit: iratum plerumque poteris invenire collegam: inoboedientem vero filium declinare poenas non permittit humanitas. Ubi est illa naturae vis, quae amplexu copulae destinatur ad posteros? ferarum catuli sequuntur parentes: a cespite suo virgulta non discrepant: propago vitis propriae servit origini: et discrepat homo a suo fusus initio? quid dicamus illa beneficia, quae vel extraneam possint obligare personam? nutriuntur a parvulis, ipsis laboratur, ipsis divitiae conquiruntur: et cum sibi unusquisque credat abundare quod possidet, cum a patribus adhuc quaeritur, pro altera potius aetate peccatur, pro dolor! non merebimur eorum affectum, pro quibus subire non recusamus exitium? Maria ipsa saevis tempestatibus excitata genitoris cura non refugit, ut peregrinis mercibus adquirat quod propriae suboli derelinquat. Aves ipsae, quarum vita semper in escis est, naturam suam extranea sorde non maculant, ciconia, redeuntis anni ingiter nuntiatrix, eiciens tristitiam hiemis, laetitiam verni temporis introducens, magnum pietatis tradit exemplum, nam cum parentes eorum pennas senio coquente laxaverint nec ad proprios cibos quaerendos idonei potuerint inveniri, plumis suis genitorum frigida membra refoventes escis corpora lassa reficiunt: et donec in pristinum vigorem ales grandaeva redierit, pia vicissitudine iuvenes reddunt, quod a parentibus parvuli susceperunt, et ideo non immerito longa vita servantur, qui pietatis officia non relinquunt. Perdicibus etiam mos est ova per- dita per alterius matris damna sarcire, ut adoptione alienae subolis incommoda suae

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 decere] dicere R, deesse O innoxius P contentibus MN, temptibus E¹ 2 Ulpianus OXEP petitione . . . 4 se om. E¹ 5 honoravit O 7 in pr. negotio (negatio N) neg. pr. (om. in) P 8 tergiversationis P¹ 12 esse om. O 13 tradidit O aliquid P quod om. O 14 parum O respiciatur MNX, videntur P 15 inter ostendit et iratum ins, inicit trucem r. i. p. hostem O plerumque] plurimum K poteris] potens N 16 filium om. N illa naturae vis] illa natura avis MONX, (sp. rac.) avis E 17 secuntur PD, U^r cespitem] cespiti E¹ 18 virgulta K propriae om. E servit origini] LRKPD, OE, seruitori gignit MNX et om. K 19 suo fusus] an suo susus O vel om. P^a possunt] possunt MONX, A 20 a parvulis] parvuli E 21 patre R acquiritur K pro] quod N, quod pro O, dum pro D 22 altera] a. adhuc R pro dolor] proci d. P, U^r, pro o dolor EF merebimur] membra O, merebimus L^e, merebi** M^a 23 non rec. sub. ON exitum PM^aNX genitoris] genito O 25 uita] soboles R¹, uita soboles R² 27 tradit om. P^a 28 pinnas LD cogente lassauerunt E cibos om. R¹ quendos L^a 29 genitorum om. N membr. frig. L^e 30 laxa KE ales] alis LRPD, ala MON²XE, al^a N¹ 31 longam O 32 est] est ut K 33 alius O adoptione O subolis om. N

reparent orbitatis: sed mox ut nati fiduciam habere coeperint ambulandi, ad campos
 exeunt cum nutrice: qui ut fuerint materna voce commoti, ovorum suorum potius
 5 genetricem petunt, quamvis ab aliis furtivis fetibus educuntur. Quid ergo homines
 facere debebunt, quando hanc pietatem et in avibus inesse cognoscunt? Romulum ita-
 5 que, qui facti sui acerbitate pollutus nomen foedat Romanum, ad vestrum facite venire
 iudicium: et si eum patri suo Martino manus iniectis constiterit, protinus legitimam
 sentiat ultionem: quia ideo elegimus mores vestros, quia crudelibus parcere non
 potestis, quando genus pietatis est in illos distringere, qui contra naturae ordinem
 sceleratis se docentur actionibus miscuisse.

XV.

10

VENANTIO V̄ · Ī · THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Providentiae nostrae ratio est in tenera aetate merita futura tractare et ex
 parentum virtutibus prolis indicare successus: quia bona certa sunt, quae fidem ab
 exordio trahunt, dum origo nescit deficere, quae consuevit radicibus pullulare, fertur
 etiam cursu perenni fontium vena vitalis et hanc condicionem sustinent cuncta manantia,
 15 ut sapor, qui concessus est origini, nisi per accidentia fuerit fortasse vitiatum, nesciat
 2 rivulis abnegari. Hinc est, quod te magnifici patris meritis aestimatum comitivae
 domesticorum vacantis honore provehimus, ut qui es clarus stemmate, splendeas digni-
 tate, quis enim in te quamvis futura, tamen certa non teneat, dum gloriosi patris
 recolat officiosos labores? qui prudentiae ratione flammatus sic fuit ad repentina
 3 20 sollicitus, quasi per moram crederetur instructus. Praefecturam enim, sollicitudinum
 omnium nobilissimum pondus, quod vel solum fuisset expedire laudabile, iuncta exer-
 citus nostri cura disposuit, ut nec provinciis ordinatio deesset nec exercitui se provida
 sollicitudo subtraheret. superavit cuncta infatigabilis et expedita prudentia: traxit
 mores barbaros ad quietem: in votum nostrum cuncta moderatus est, ut sic accipientibus
 25 satisfaceret, ne dantes locum querimoniis invenirent, verum ut de plurimis pauca
 4 sufficiant, probavit de se tanta, ut eligeretur eius inexplorata posteritas. Inter haec
 tamen generis ornamenta, quod maximum pulcherrimae nobilitatis deus est, nec
 tuorum indiges suffragia meritorum. litterarum siquidem studia, quae cunctis honoribus
 suo sunt digna suffragio, sedulus perscrutator assequeris, addens claritati generis in-
 30 genium suaviter eloquentis, incumbere ergo talibus studiis, ama quae in te remunerata
 cognoscis, ut nostra quoque iudicia cum tuis propectibus tendas, tantum enim a nobis
 exigis, quantum te bonis actibus imminere cognoscis.

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 reparent] reparet LR¹PD, 1^e, reperet O nati] n. fuerint R¹ 2 commoti E 3 genetricem]
 nutricem P fetibus] foibus MNX, fortibus O fac, deb, hom. PD 4 quando] q. et RN³E, 1^e et in]
 in KOEF, om, 1^e inesse] esse K 5 sui facti PD 6 martino] m. (sic) O manum O
 7 sentiet O^a eligimus N parcere] peresse E¹ 8 in illos] LRKP^bMNVEF¹, 1. in illo DO, illo P^a, illos F²
 dstringuere M^bONE, dstringuere P, VE¹, dstringuere M^a naturae] tractare O 11 aetate om, N ex om, P
 12 cert. bon. PD 13 deficere] deproficere E¹ 14 etiam] enim OE cursus perennis R¹ fontium P
 15 concessus O nini R per accidentia] patientia E¹ fortassis K, forte A^e vitiatum in litura M^b
 16 aestimatum] Cuius, aestimato plerique, estimat O comitivae R 17 stemmate E 18 in te]
 nite K¹ non om, O 19 flammatus] uel amatus K¹ 20 praefectura O 21 fuisse K 22 pro-
 vincie R provida se N^a 23 subtraheret] subtraheret (subtr. m. 2) K¹ separavit O 25 satis-
 faceret om, O inveniret A^e pluribus OE 27 maxime XE¹F¹ decus] iudicium K, iudicium A
 28 suffragio KPE¹, suffragiis O, 1^e studia om, LRK¹ 29 suos K sunt digna (digna L^a) digna
 sunt PD perscr. sed. O 30 ama om, O in te] inter MON, ratione E¹ remunerata]
 numerata MNE¹F¹, numerata OE² 31 queque M^b[]ON, quemque E tendas] fortasse extendas

XVI.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

Studii nostri est, patres conscripti, remunerationem recto conferre proposito et
 1 bonae indolis viros ad instituta meliora fructu impensae benignitatis accendere. nutriunt
 enim praemiorum exempla virtutes nec quisquam est, qui non ad morum summa nitatur
 ascendere, quando inremuneratum non relinquitur quod conscientia teste laudatur. Hinc
 2 est quod illustrem Venantium, tam suis quam paternis meritis elucentem, comitivae
 domesticorum vacantis dignitate subveximus, ut natalium splendor insitus ornatior
 collatis redderetur honoribus. retinetis enim, patres conscripti, patricium Liberium et
 in adversitate nostra fuisse laudabilem, qui sic Odovaceris integerrimis parebat obsequiis,
 ut nostra post fuerit dilectione dignissimus, contra quos multa fecisse videbatur inimicus,
 3 non enim ad nos vilissima transfugae condicione migravit nec proprii domini finxit
 odium, ut alterius sibi procuraret affectum: expectavit integer divina iudicia nec
 passus est sibi regem quaerere, nisi rectorem primitus perdidisset. Unde sic factum
 est, ut ei libenter daremus praemium, quia nostrum fideliter iuvit inimicum, qui casu
 patrocinate contrario tantum nobis reddebatur acceptus, quantum tunc cognosci poterat
 4 indevotus. flexo iam paene domino nullis est terroribus inclinatus: sustinuit immobilis
 ruinam principis sui: nec novitas illum turbare potuit, quam etiam ferocitas gentilis
 expavit. prudenter secutus est communes casus, ut, cum divina iudicia fixe sustinet,
 humanam gratiam commendatior inveniret. Probavimus hominis fidem: tristis ad nostra
 iura transivit, qui superatus animum convertit, non autem, ut vinceretur, effecit, cui
 5 mox ut praefecturae praetorianae concessimus dignitatem, credita sibi tanta integritate
 disposuit, ut miraretur aliquis sic simpliciter devotum, quem tam callide noverat fuisse
 contrarium. is igitur infatigabili cura, quod difficillimum virtutis genus est, sub generali-
 tatis gratia publica videtur procurasse compendia, censum non addendo, sed conservando
 6 protendens, dum illa, quae consueverant male dispergi, bene industria providente col-
 legit, sensimus aetas illationes, vos addita tributa nescitis, ita utrumque sub
 ammiratione perfectum est, ut et fiscus crederet et privata utilitas damna nulla per-
 ferret. Iuvat nos referre quemadmodum in tertiarum deputatione Gothorum Roma-
 7 norumque et possessiones iunxit et animos, nam cum se homines soleant de vicinitate
 collidere, istis praediorum communio causam videtur praestitisse concordiae: sic enim
 8 contigit, ut utraque natio, dum communiter vivit, ad unum velle convenerit. en factum

LRKP(D)MON(X)E(F)

2 studio MONX remunerationum XF 3 benae L¹, bene O melora P^a tractu E¹ benigni-
 tatis] pietatis R 4 ex, praem. O quisquam] usquam E¹ 5 inremuneratum] non rem. E² non bis N¹
 6 est om. K¹ lucentem MONXEF¹ comitivae L^a 7 nactis O dignitate subveximus] honore proneximus K
 8 collatis O et om. R 9 odovagris N, odonarius E¹, odovaceris K², odovae. K¹ integerrimis K
 obsequiis om. O 10 dilectione] electione .1^e multa fec. uid.] fuisse (del.) multa uid. fec. K
 11 cognitione MONXE 12 procuraret XEF¹ iudicia] officia N^a 13 sibi] ibi O rectorem]
 r. sibi M^a, om. .1^e primitus L^a 14 est om. OXF¹ iuvit (nult O, nicit K, iunit D¹) iun.] in.
 iun. P^a 15 quantum] KE, quanto reliqui 16 iam] nam P^a dom. pene .1^e est (enim O) terr.]
 terr. est PD 17 illum] eum O quam] quem ON.1 18 sec. est] secutus M^a, est sec. .1^e susti-
 neret MONXEF¹ .1^e 19 iura nostra .1^e 20 superavit L^a convertit om. X 22 callide] libri
 (simplicitati opponi calliditatem adnotat Krusch), calide .1 23 his LR.1^e uirt. gen. est] LKPDMONXEF.1^r.
 gen. uirt. est R, uirt. est gen. .1^e 24 videatur O procurasse OXEF¹ 25 consueverat L, consuenerat O
 26 sensibus L nescistis MNA, inc. P^a ita] itaque N 27 et fiscus] fiscus O nulla damna MONXEF.1^r
 praeferret O 28 tertiarum deputatione] tertia (spatium vacat X) deputatione XEF¹ 29 et om. .1^e
 iunxerit .1 animos] annos E¹ sol. hom. N vicinitate] P^v et reliqui, civitate P^t 30 communio
 om. N uidetur] noscitur .1. om. OXEF¹ 31 contigit XEF¹ communitus .1^e convenerunt MONX.
 conveniret X

novum et omnino laudabile: gratia dominorum de cespitis divisione coniuncta est; amicitiae populis per damna creverunt et parte agri defensor adquisitus est, ut substantiae securitas integra servaretur. una lex illos et aequabilis disciplina complectitur. necesse est enim, ut inter eos suavis crescat affectus, qui servant iugiter terminos
 5 constitutos. debet ergo Romana res publica et memorato Liberio tranquillitatem suam,
 6 qui nationibus tam praeclaris tradidit studia caritatis. Perpendite, patres conscripti, si hanc subolem inremuneratam relinquere debuimus, cuius auctorem tot eximia fecisse retinemus. faveant superna dispositis, ut, sicut nos virtutes collatis beneficiis invitamus, ita crevisse meritis honoratas conscientias approbemus.

XVII.

10 HONORATIS POSSESSORIBUS DEFENSORIBUS ET CURIALIBUS
 TRIDENTINAE CIVITATIS THEODERICUS REX. *a. 507/511*

Munificentiam nostram nulli volumus extare damnosam, ne quod alteri tribuitur, alterius dispendiis applicetur. et ideo praesenti auctoritate cognoscite, pro sorte quam Butilani presbytero nostra largitate contulimus, nullum debere persolvere fiscalis calculi
 15 functionem, sed in ea praestatione quanti se solidi comprehendunt, de tertiarum illationibus vobis noveritis esse relevandos. nec inferri a quoquam volumus, quod alteri nostra humanitate remisimus, ne, quod dictu nefas est, bene meriti munus innocentis contingat esse dispendium.

XVIII.

GUDILAE EPISCOPO THEODERICUS REX. *a. 507/511*

1 20 Priscarum legum reverenda dictat auctoritas, ut nascendo curialis nullo modo possit ab originis suae muniis discrepare nec in aliud rei publicae officium trahi, qui tali praeventus fuerit sorte nascendi, quod si eos vel ad honores transire iura vetuerunt, quam videtur esse contrarium curionem rei publicae amissa turpiter libertate servire et usque ad condicionem pervenisse postremam, quem vocavit antiquitas
 2 25 minorem senatum? Noverit itaque reverentia vestra Sarsenates municipes collegas suos asseruisse ecclesiam vestram irrationabiliter sibi velle defendere, unde prudentia vestra pro integritatis suae proposito examinata veritate discutiat quae veniunt in querelam et, si desideria petitorum veritate subsistunt, pro implendis muniis eos ad
 3 curiam suam remeare permittat. Sin vero clero vestro creditis in eis aliquid rationaliter suffragari, ad nostrum comitatum instructam personam modis omnibus destinate,
 30 quae adversariorum debeat intentionibus obviare, quod si de negotii qualitate dubi-

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 cespites *P^a* 2 populos *O* creverunt] comertunt *O*, crevere *A^c* et] ex *XEF*, in *A^c* adquisitus] exquisitus *XEF* 4 est *om.* *MON* eos] illos *K* servavit *R¹[?]* 5 ergo] enim *A^c*
 libero *L¹* 6 qu] quia *LR* 7 si *om.* *R^a* 8 superna] super *O* dispositionis *K* 14 butilani] *LBP^a*, bucilani *K*, butilano *DM^bNY*, butisano *O*, butalano *E*, butiliano *F.1* nostro *K* nullum] nullam *MONXEF.1* persolvere] persolvere *K*, solvere *A*, *om.* *R¹* fiscalis *O* 15 illationibus] illatibus *K¹*, *om.* *P^a* 16 relevandos *MN*, reuellandos *O* 17 dictum *L* 20 dicta *O* 21 muniis] munus *L¹*, muniis *E¹* 22 vel *om.* *K* honorem *MONXEF* 23 quam] quia *K*, quod *E¹*
 curialem *Qui. e. conl.* 24 pervenisse] venisse *ON* postremam] extremam *R* quam *A* 25 sarsenates *E¹* 26 suas *K^a* providentia *A^c* 27 discutiat . . . 28 veritate *om.* *P* 28 si *om.* *O¹*
 muniis] muniis *E¹*, iniuriis *A* 29 sin] si *O.1^c* clero] clero *O* in eis] meis *O* irrationabiliter *E* 30 comitu *N* personam *om.* *O* omni. mod. *N* destinare *L¹* 31 intentionibus] intentibus *MNXF*

fatis, convenit sacerdotalibus institutis, ut ante controversiam iustitiam magis ipse cognoscas, quam de iudicio victus abscedas. talem siquidem non oportet publice superari, quem amatorem aequitatis convenit inveniri.

XVIII.

UNIVERSIS GOTHIS ET ROMANIS VEL HIS QUI PORTIBUS VEL
CLUSURIS PRAESUNT THEODERICUS REX.a. 507/511 ⁵

Cuncta quidem iure detestamur scelera et omne quod iniquum est elemens 1
execratur auditus, sed ea maxime quae, humani sanguinis effusione polluta, nostram
contra se incitavere censuram. quis enim ferat in domesticis praesidiis locum fuisse
periculis et ibi inventum dulcis vitae exitum, unde nasei debuerat defensionis auxilium?
Et ideo praesenti iussione mandamus, ut in famulos, qui Stephanum dominum suum 19 2
plectibili scelere trucidantes inhumatam quoque reverentiam eius funeris abiecerunt,
legum districtione reseccetis, quatenus qui exemplis provocantur pessimis, poenis
arceantur aspectis. pro dolor! pietas in avibus invenitur, quae ab humana con-
dicione deseritur. Vultur ipse, cui vita est cadaver alienum, tantae magnitudinis 3
corpus, nec exiguis alitibus probatur infestus, sed magis accipitrem, vitam plumigerum 15
avium persequentem, alis caedit, ore dilaniat totoque suo pondere periclitantibus nititur
subvenire: et homines parcere nequeunt, cuius se genus esse cognoscunt. ille non
vult extinguere quo poterat vesci: servi maluerunt occidere qui eos superstes con-
sueverat enutrire. fiat ergo pastus pii vulturis, qui necem potuit crudeliter desiderare
pastoris. tali potius sepulcro recipiatur, qui dominum reddidit insepultum. 20

XX.

VVILIGIS SAIONI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Omnes decet gratanter impendere quod publicas videt utilitates posse respicere. 1
quando necesse est hoc membra sentire, quod corporis summa sentitur, atque ideo
praesenti decernimus iussione, ut quantas in Ravennati urbe exculcatorias potueris
reperire, frumentis fiscalibus oneratas ad nos usque perducas, quatenus alimonia publica 25
tali provisione relevata necessitatem inopiae non debeant sustinere. reddat Ravenna
copiam Liguriaee, quam ex ipsa consuevit accipere. nam quae praesentiam nostram
sustinet, multorum debet solacia reperire. trahit enim comitatus noster observantium
catervas et, dum ad beneficia praestanda curritur, necessaria populis copia postulatur.

LRKP(D deficit v. 16 in persequentem)MON(X)E(F)

2 cognoscat *L^aE* abscedat *E* 6 quidem] si quidem *QEF* iure *om. K* elemens *O*
7 uestram *O* 8 cesuram *O* praesidiis] *his P^a*, praediis *E¹* 9 in. ibi *N^a* 11 inhumatam]
inhumanam *E¹*, humanam *E²*, inhumatam *E^v* funeris *om. R¹D* 12 districtiorem *MONNEF* reci-
tetis *MONNEF*, recitatis *O* provocatur *O* 13 ardeantur *O* 14 cuius *PD* uita] ita *MX, om. O*
15 corpus] e. uorat *E²* infestus] infectus *E¹*, infensus *E²*, infestum *A^e* accipitrem *O* uitam
(uitas *MONNEF*) plumigerum (primigerum *O*, plumigerarum *E²*) pl. uit. *K* 16 lauiat *O* 18 quo]
quos *MONNEF* consueverant *K* 20 recipiatur] sepeliatur *O* 22 gratanter] generaliter *O* quod]
qui *P* publicas] pui publicas *P^a* uidet] uidetur *K*, uident *E¹A^e* 23 haec *A* 24 decernimus *A*
exculcatorias] *scripsi (cf. exculcatores Veget. 2. 15, 17), sculcatorias LRP, culcatorias MONNEF, culcatoras O,*
sulcatorias *K.I* 25 oneratas *K* 26 inopiae *om. O* debent *M*, debeat *A^e* 28 enim *om. A^e* e. n. ob-
servantium (observantium *P*) cat.] obs. cat. com. noster *A^e* 29 necessario *A*

XXI.

IOHANNI APPARITORI THEODERICUS REX.

a. 507/511

- 1 Grave nimis est, ut fructu laboris sui fraudetur industrius et cui debet pro sedulitate conferri praemium, dispendium patiatu*r* iniustum, in ea praesertim re, quae ad nostram respicit largitatem: ubi nihil debet licere negligentiae, ne videamur minus
2 5 profutura sanxisse. Dudum siquidem Spei et Domitio spectabilibus viris loca in Spoletino territorio caenosis fluentibus inutiliter occupata largitas nostra concesserat, ubi aquarum vasta profunditas terrenam gratiam in nullos usus profuturos absorbuerat. iacebat tellus naufraga palustri torpore confusa et sub utroque iactata dispendio nec
3 aquarum puros liquores meruerat et decus terrenae soliditatis amiserat. Hoc nos,
10 quibus cordi est in melius euncta mutare, supra memoratis tali condicione concessimus, ut, si eorum opera vel labore turpis desiccaretur illuvies, ipsis liberata rura proficerent, sed quantum aetorum Spei loquitur ingesta petitio. Domitii viri spectabilis vitio, dum immemor iussionis tenaciter pareit expensis, ad initium revocatus est labor operantium, cum iam in soli faciem paulatim mollities siccata duresceret celatamque longa voracitate tellurem sol insuetus afflaret. Quod nos nequaquam negligi posse patiemur,
4 15 ut bene coepta invida destruantur ignavia. proinde devotio tua praefatum Domitium moderata executione conveniat, ut aut coeptae rei sedulus operator immineat aut, si hoc sibi sumptuosum esse crediderit, propriam cedat supplicantibus portionem. oportet enim, ut, si ipse postulata nequit efficere, consortem beneficii gloriam nostri temporis
20 permittat implere.

XXII.

FESTO V. I. PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

- 1 Aequum est ut se commodet pietas regalis fati vulnere sauciatis, quia erigi plus merentur, quos sortis suae adversa presserunt, atque ideo magnificentiae tuae praesenti auctoritate declaramus, ut Eedicii filios, quos in urbe primitus residere censuimus,
25 ad patriam cum genitoris sui funere, votivo quidem reditu, sed acerbo casu, remeare iubeatis, ne eorum desideriis abnegatis vulnus geminetur afflictis et, quod nefas dictum est, qui dolorum nubila nostra semper serenitate detergimus, nunc miseris piis lacrimas
2 denegare videamur. Insatiabilis quippe fletus est, qui humandis non simitur corporibus interesse, dum semper se reum iudicat, qui cineribus iusta non praestat. Priamus
30 quanto pretio sepeliendum Hectorem redemit? rogavit furem, supplicavit armato

LRKPMON(X)E(F)

2 nimium *Le* fructum *O* industriis *O* 4 nostram] misericordiam *OE*² ubi] ut *O* nil *P* lic. deb. *K* negligentiae] negligere *P* videamur] videatur *MONXEF*¹ 6 spoletino *plerique*, spoletano *O* fluentibus] fruentibus *O*, fluentis *P* concessit *R* 7 profutura*m* *X* 8 naufraga *E*¹ palustri *O* corpore *P* nec] nam *P* 9 meruerat] non mer. *P*^b amiteret *R* 10 euncta in mel. *O* 11 uel] ac *XEF* turpis *om. P* ingluvies *E* ipsis] illis *XEF* 12 aetorum *MONXEF* 13 parcat *X* cooperantium *N*^a, operantium *MYF* 14 in] non *P*^a duresceret] decreceret *O* calatamque *O* voracite *P*^a 16 invidia d. ignavia *O*, d. invidia ignavia *N*^a, d. ignavia (*del.* invidia) *N*^b praefectum *P* 17 aut coeptae] accepte *O*, cum cepte *N* 18 esse *om. K* 19 ipse] opera *XF*¹ 22 se commo*n*endet *RKN*, commodet se *Le* pietas r.] r. pietas *O*^{1c}, benignitas r. *XEF*¹ r. clementia *AF* 23 presserunt] terserunt *O* pr. auct. *om. O* 24 heedicii *L*²*RPO*, heeditii *X*^{1c}, haedicii *L*¹, h**ditii *Ma*, heeditii *E*, heeditii *K*, hosditii *MbN* primitus] primitis *O* 26 multus *O* afflictus *E*¹ dictum *O* 27 doloris *E*¹ nubila] dubia *O*^a, nubia *O*^b ser. semp. *O* 28 abnegare *P* uideramur *O* 30 ectorem *L*, hectora *O*, ethorem *K* rogavit furem] redemit furente *O*

vitamque suam exponere maluit, ut cadaveri debita non negaret. et quoniam in his personis mutua sunt officia pietatis, iniquum est filium genitori gratuito non impendere, quod patrem magnis talentis constitit effecisse.

XXIII.

AMPELIO DESPOTIO ET THEODULO VVV·SSS·
THEODERICUS REX.

a. 507/511 ⁵

Decet nostri temporis disciplinam, ut, qui publicis utilitatibus serviunt, superfluis oneribus non graventur. nec dignum est, ut cuiusquam laedat invidia nostris motibus ordinata. quapropter figulinis regia vobis auctoritate concessis operam navanter impendite, nec vereamini ad alias actiones posse traduci, a quibus iniuncta praesentia vix credimus explicari. cessabit ergo circa vos improborum nefanda praesumptio et obscuris dolis effectum nostra tollit auctoritas. in cassum enim odit, cui se clementia principalis obiecerit.

XXIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

Constat senatum populis vivendi regulam praestitisse: nam quod ornat nomen Romanum, a vobis legitur institutum. ad hoc patres in illo principio nominati, ut quasi filiorum per vos possit vita componi. vos enim devotionem provinciis, vos privatis iura decrevistis et ad omnes iustitiae partes subiectos libenter parere docuistis. et ideo non decet inde signum resultationis exire, unde exemplum potuit moderationis effulgere. quod nostra clementia, cui cordi est rerum omnium tenere mensuram, in vestram notitiam credidit perferendum, ne magis ignorantia nutriatur excessus, sub quorum conscientia error non potest esse perpetuus. Igitur provinciarum iudicium relatione ad magnificum virum praefectum praetorii directa comperimus sic primae transmissionis tempus exemptum, ut nihil aut parum a senatoriis domibus constet illatum: allegantes per hanc difficultatem tenues deprimi, quos decuerat sublevari (fiet enim, ut exactorum nimietas, dum a potentibus contemnitur, in tenues conversa grassetur et ille potius solvat aliena, qui est devotus ad propria). praeterea multo acerbiora iungentes, quod pro sua quisque voluntate aliquid exigentibus dignetur abicere, quae tamen omnia detrimenta curialibus dicuntur infligi, et qui in usus publicos fuerant nostra provisione reparati contumacibus distrahantur iniuriis. Atque ideo, patres conscripti, qui parem nobiscum rei publicae debetis aduisum, sic aequaliter ordinate, ut quicquid unaquaeque domus senatoria profitetur, destinatis pro-

LRKPMON(X)E(F)

3 constitit] extitit K¹ 6 disciplinam O 7 oneribus] honoribus M³ONVE non om. O motibus] moribus MONVEA 8 figulis N³ nobis P nananter] LR¹KP.1^e, onanter MONVEVEA¹, letanter E², gnauiter R^v impendete O 9 ad alias actiones] LRK, ad alias nos actiones PMN.1^e, acciones nos alias (om. ad) O, nos ad alias actiones XEF¹ iniuncta O 10 cessabit] cessauit plerique, cesset M^bN, cess* M^a circa] contra A nef. impr. K¹ 11 pr. elem. 1^e 17 subditos O, 1 par. lib. 1^e 18 inde om. O resultationis] resultati omnis O moderationis] exultationis A 19 rerum om. O 20 proferendum M^a, praefereendum O 21 provincialium Cui. e conl. iudicium KX.1^e 22 praetorio M^a 23 senatoribus K constat ME¹ 24 per bis N quos] quos magis A decuerat 25 nimietas om. O 25 a om. MONVE¹ 26 crassetur PMN.1, crassatur O saluat X est om. O 28 abicere LRPMON (= cum superbia offerre?), obicere XEPA coniectura fortasse vera, adicere K et] ut P² Cui. e conl. 29 incr. nostra (om. K) nostr. fuer. P reperti 1^e distrahantur] MONVEA, detrahanur E, destruantur LRP, destruantur K 30 ideo] id O pare L nobiscum P rem publicam E¹ debetis om. O annisum E¹, annixum E² equaliter O

4 curatoribus per provincias trina illatione persolvat. Aut certe, quod in locum beneficii
solebatis expetere, arcae vicarianae sedis, si id diligitis, universa complete, ne necesse
sit curiali per multiplicem et inefficacem conventionis laborem in exiguis vestris
5 illationibus sua potius damna suscipere eveniatque detestabilis casus, ut qui functionem
5 propriam vix poterat sustinere devotus, alienis oneribus prematur infirmus. Quod nos
salva civilitate dissimulare non possumus, ut sine acerbitate belli rebus suis exuantur
oppressi et illi magis pereant, qui rei publicae parere festinant. hoc etiam nos edictali
programme in cunctorum noveritis provincialium notitiam pertulisse, ut libere pro-
rumpat in publicum, qui se alienae functionis pondere novit oppressum: relaturi a
10 nobis iustitiae fractum, qui fessis novimus donare praesidium.

XXV.

EDICTUM. THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Quamvis sit querula vox doloris nec se contineant imminuti et laesus animus
vociferatione pascatur, tamen liberior sermo promitur, qui nostra auctoritate laxatur.
detestamur enim miseros premi, commovemur et non querentium malis velociusque
15 ad nos pervenit quod dissimulatio patientis abscondit: merito, quando cunctorum nos
respiciunt laesiones, dum illud pietati nostrae perire credimus, quod per mediocrium
2 damna sentimus. Nuper itaque provincialium iudicum relatione cognovimus domos
aliquas praepotentum suas non implere per ordinem functiones, hinc fieri, ut, dum
illationis quantitas procurari quaeritur, a tenuibus summa potior exigatur. superbia
20 deinde conductorum canonicos solidos non ordine traditos, sed sub iniquo pondere
imminentibus fuisse proiectos, nec universam siliquam, quam reddere consueverant,
sollemniter intulisse. proinde factum ut curiales, quibus nos volumus esse prospectum,
imminentum sollicitudine coacti gravia damna sentirent: et, si dici fas est, cum alienis
debitis sub truculentis compulsoribus urgerentur, possessionum quoque suarum amissione
3 25 privati sunt. Quod scelus ut debeat amputari, ad reverentissimum quoque senatum
praecepta transmisimus et nunc edictali programme definimus, ut quisque possessorum
sive curialium gravatum se sentit in aliena calculi functione, ad nostrae serenitatis
audientiam venire deproperet, sciturus nobis priores excessus omnino displicuisse, cum
viderit profutura succedere. patuit ergo vobis arbitrium iusti principis, quamvis multis
30 semper declaretur iudiciis, nunc aut sub silentio patientiam doloris obducite aut sub
iustitia iter vocis aperite, iam in vobis erit huius summa consilii, quibus adiacet
eligere, quod vobis perspicitis expedire.

LRKPMON(X)E(F)

2 solebatis] debebatis O arcae] arte K vicarianae O si id] sub O eligitis *malim* ne *om.* M¹O
4 euentatque O 5 potuit P 6 eximantur O 7 parere K festinat O nos] hos L^a[?], *om.* A^e
eductali N 8 pertulississe L prorumpant O 9 pondere] PXYEFL^e *coniectura ut videtur*, pro-
uidere LMON, aere RK *coniectura* relaturus E 10 iustitiae *om.* P fractum] LRKPOX^vE²FL^e,
fructum MNXEFL¹ donare] LRKP, dare MONXEFL 12 sit *om.* R querela O immuniti A^e laesus]
-esus L^a 13 promittitur E qui] si KA 14 commovemur et non querentium] comm. et querentium (*om.*
non) MONX, et commovemur conquerentium EF 15 dissimulatio] simulatio M^a 16 mediocrium O²NXEFL,
mediocrium (*vid. fuisse* mediocrium) O¹ 17 cognovimus] comperimus MONXEFL 18 aliquas] quas-
dam A^e praepotentium R A^e fieri] fit E 19 potius R superbia] superna LRK 20 sed
sub . . . 21 proiectos *om.* K¹ 21 consueverat E 22 factum] f. est P.1 23 imminentium PO²NXEFL
24 possessionum] possessio O quoque] que R 25 debeant O¹ 26 quisque] quisquis P²A^e, qui-
cumque E 27 senserit A 28 audaciam K displicuisse O 29 iusti] boni E¹ 30 iudiciis A^e
aut] autem KA aut] a P¹ 31 iudicia O in *om.* E erit h. s. e. quibus *om.* MONXEFL¹
32 vobis] in vobis E² prospicitis MONXEFL

XXVI.

FAUSTO PP̄O THEODERICUS REX.

a. 507/511

Nullis compendiis delectamur iniustus nec ad animum nostrae pietatis perveniunt
 quae probitatis gratia deseruntur. res publica siquidem iure semper aequitatis augetur, 1
 et cum temperantia diligitur, velociter profutura succedunt. Atque ideo illustrem magni- 2
 ficentiam tuam, negotiatorum Apuliae sive Calabriae supplicatione permoti, duximus 5
 instruendam, ut frumenta, quae per supra dictos negotiatores publico comparantur, non
 iterum ab eisdem interpretii nomine solidorum quantitas exigatur, nam si coemptam
 speciem expensis publicis necessariam non habetis, ab officio vestro suscepta modiatio
 fideliter distrahatur: eventum rei ratio fiscalis habitura, quae iniuste videtur imposuisse
 quod respuit. nimis enim iniquum est, ut ille patiatur dispendium, qui imperium fecit 10
 alienum. Pari condicione consentes de sextario quoque, quem negotiator eius pro- 3
 vinciae videtur inferre, ne quis audeat damnata semper pretia protervus exigere, et
 ut validius refundamus excessus, poenam triginta librarum auri sedis vestrae praefectis
 imponimus, si quis contra haec saluberrima constituta ausu temerario venire temptaverit.
 officium vero decem librarum auri dispendio se noverit esse ferendum, si inhibitas 15
 praesumpserit exsequi iussiones. In illa quoque parte fessis elementia nostra se porrigit. 4
 ut, si pensionem huius tituli siliquatorio praestat, monopolium quoque negotiator exer-
 ceat, si vero siliquarius hunc titulum negotiatoribus iudicat abrogandum, nullam ab
 eis exigit pensionem, quia satis absurdum est, ut affligatur damnis, qui commoda non
 habet actionis. In aurariis denique priscus ordo servetur et ad eos tantum finctio 20 5
 ipsa respiciat, quos huic titulo servire voluit antiquitatis auctoritas, quapropter bene-
 ficia nostra erga negotiatores, qui vestris titulis necessarii comprobantur, omnimodis
 facite custodiri, ne genus hominum, quod vivit lucris, ad necem possit pervenire
 dispendiis.

XXVII.

UNIVERSIS IUDAEIS GENUA CONSISTENTIBUS
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

Sicut exorati iustum cupimus praebere consensum, ita per nostra beneficia fraudes 1
 fieri legibus non amamus, in ea parte praecipue, in qua divinae reverentiae credimus
 interesse, non ergo insultare videantur elati, divinitatis gratia destituti, quapropter
 tegumen tantum vetustis parietibus superimponere synagogae vestrae praesenti vos 30
 auctoritate censemus, petitionibus vestris eatenus licentiam commodantes, quatenus
 constituta divalia permiserunt, nec aliquid ornatus fas sit adicere vel in ampliandis
 aedibus evagari. Et noveritis vos severitatem minime defugere veteris sanctionis, si 2

LRKPMON(X)E(E)

2 nullis] nullius XF¹ 5 permoti] commoti P¹ 6 frumenta] requiritur propter frumenta *similiare* per
 om. PM^a[?] supradictos] praedictos K¹ 7 coemptam] acceptam E, conceptam A 8 suscepta] PMN^aXE.1.
 susceptam LRK^o[?] modiatio] modatio O¹, modia F¹, moderatio EP² 9 videtur om. K¹ habitura] h.
 est OXEF.1 10 quod] quae A est in. L 13 nostre A praefectus N 14 saluberrima] salubria OE²
 instituta PN¹.1^e terario P^a 15 officium] cofinum XF¹.1^r, cofirium A^e 17 monopolium P^a quo-
 que om. K^a 18 siliquarius] RPO.1^e *fortasse ex emendatione*, siliquarius LMN^a.1^r et ita videtur fuisse in
 archetypo, siliquatoria E indicat OA 20 aurariis K¹ servatur O¹ 21 uol. serv. O 22 nostra A^e
 erga om. K^a nostris OXEA¹ omnibus modis A^e 29 non] ne MONXE¹ ergo om. E divinitatis]
 divina O 30 tegumen P^bMN, tegumentum E tantum vetustis tuenastis N^a, uetu O^a, vetustatis O^bE²] uet.
 tant. K¹ nos E, om. O 31 censemus] decernimus O commodantes] condonantes E 32 nec] ne O
 uel] aut P 33 sedibus R¹ et om. A^e seuitatem O diffugere libri

rebus non abstineatis illicitis. in ipsis vero parietibus cooperiendis vel fulciendis tantum licentiam damus. si vobis triennialis non potest obesse praescriptio. quid appetitis. quae refugere deberetis? damus quidem permissum, sed errantium votum laudabiliter improbamus: religionem imperare non possumus, quia nemo cogitur ut
5 credat invitus.

XXVIII.

STEPHANO V. S. COMITI PRIMI ORDINIS ET EX PRINCIPE
OFFICII NOSTRI THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Tribuenda est iustis laboribus compensatio praemiorum, quia exprobrata militia
creditur quae inremunerata transitur. athletam populis palma designat esse victorem.
10 sudores bellicos civica corona testatur. expectant etiam equos praemia sua et tanta
iustitiae vis est. ut nec illis tardius detur laboris pretium. qui sentire non poterant
2 denegatum. Quod si ita est, dignum est hoc homini reddere. qui per honesta cogno-
scitur obsequia placuisse. per tot enim actionum lubricos casus fixum tenuisti militiae
probatae vestigium et. quod raro in serviente provenit, permutatio iudicium nunquam
15 circa te variavit affectum. nec erat alieni in te iudicii quisquam invidus. cum etiam
decessorum suorum ordinationibus redderetur adversus. placere siquidem meruisti
eunctis. cum semper diligenda custodis. silentium in secretis. in actionibus efficaciam.
in observationis labore frequentiam: et quod rarum continentiae bonum crebra hominum
3 vitia fecerunt. cum multis praeberes officia. nulli tuam operam venditabas. Vocabulum
20 principis nulla sorde maculasti. servans dignitatem nominis exercitatione virtutis. hinc
est quod spectabilitatis honorem. quem militiae sudore detergis iusta deputavit anti-
quitas. praesenti tibi auctoritate conferimus. ut laboris tui tandem finitas excubias
4 remuneratione comitivae primi ordinis iam securus intellegas. Et quia gratiam prin-
cipis dignitas nuda non asserit nec beneficium dici potest quod nulla utilitate sentitur.
25 privilegia quoque. quae tribui scholae tuae exprincipibus divalia constituta voluerunt.
simili munificentia condonamus. nec quiequam in his debes metuere. quae forsitan
novella usurpatione temptantur. ab omni ergo damno oneribusque sordidis ius te
5 munivit antiquum. Sed quamquam tibi praesenti remuneratione digna solvamus. futuris
tamen votis spem maximam pollicemur. sed quoniam angusta sunt beneficia. quae
30 non etiam de futuris aliquid pollicentur. aderit providentia principalis. ut. quos dignos

LRKPMON(X)E(F)

I non abstinetis M^aO . non abstineatis non N^a illitis O uero] nos O cooperiendis K ful-
ciendis] $LRKP$. fulgendis $MONF$. fulgendis XEA 2 tantum ***** damus L^1 triennialis] inennialis O
3 fingere O quidem] siquidem A^e errantium E 8 exprobrata OX 9 quae] si XEF . *om.* O^a athe-
letam E^1P 10 equos (equi K^2D) pr. sua] pr. sua eq. P 11 laboris *om.* O^1 pretium] praec-
mium N (*superser. m. I* nel precium) OXF poterat O^1 12 ita est] ita O est hoc] est O^1F . hoc A^e qui]
quod N 13 lubricos] lububres O militiae *om.* O^1 14 peruenit O circa te nunq. E 15 alieni
in te iud.] $LKMNXFA^e$. in te al. iud. $RP.A^e$. alieni (alic O^1) iud. in te O . al. ratione iud. (*om.* in te) E
17 eunctis] ceteris P 18 in obs. lab. frequentiam *om.* $MONXEF$ rarum] parum MX . rarum est A^e
continentiae] contineciae L^1 . conscientie E^1 bonum E^1 19 fecerunt] fuerunt E cum multis]
cum (*om.* multis) $MONXEF$. cumque E nulli] nullam E vendicabas KOE^2 20 sorde] hominum
sorde OE 21 est *om.* K^1O^1 detergis N . deter*** M^1 deputant P 22 ut laboris (labores E)
tui tand.] tand. ut l. f. P^a . ut tand. l. t. P^b 23 remunerationem O^1 25 quoque] L^aM^aOXEF .
tibi quoque L^bRPM^bNA . *coniectura ut videtur* principalibus OE^2 26 nec quiequam] neque quie-
quam A^e . nequidquam M^a . nequiquam $O[?]$. nec quisquam E^1 . ut quiequid P 27 usurpatione] usque
positione E oneribusque] oneribus O^1 . omnibusque A^e 28 tibi pr. remuneratione (remuneratione P^a)
digna] pr. rem. t. d. $O.A^e$. t. d. pr. rem. XEF solvamus] damus solvamus O 29 tamen] tantum O
angusta M^a 30 non *om.* L^1

favore nostro eredinus, eos quoque maiore honore cumulemus, verum quia celari non decet regium bonum, impetrata praesentia ad provincialis iudicis facito notitiam pervenire, quatenus spectabilitatem tuam decoratam nostro testimonio universitatis corda cognosceant tibi que utpote militiae munere persoluto cultus competens pro nostrorum temporum laude servetur.

5

XXVIII.

ADILAE V. S. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Quamvis nullos velimus gravamen aliquod sustinere, quos videtur pietas nostra 1
 protegere, quia regnantis est gloria subiectorum otiosa tranquillitas, tamen specialiter
 ecclesias ab omni iniuria reddi cupimus alienas, quibus dum aequabilia praestantur,
 misericordia divinitatis acquiritur. Et ideo beatissimi viri Eustorgii episcopi sanctae 10 2
 Mediolanensis ecclesiae petitione permoti praesentibus te affatibus ammonemus, ut
 praediis vel hominibus huius ecclesiae intra Siciliam constitutis tuitionem studeas salva
 civilitate praestare, nec a quoquam cuiuslibet nationis homine contra fas patiaris opprimi,
 quos decet divinitatis intuitu sublevari: ita tamen, ut causis publicis et privatis, quae
 contra eos rationabiliter proponuntur, respondere non differant, quia, sicut nolimus 15
 eos ab aliquo praegravari, ita exceptos a tramite iustitiae non patimur inveniri.

XXX.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Non praeiudicat iuri publico personalis exceptio, quia beneficentem esse principem 1
 licet nec intra regulas constituti potest munificentia regalis artari, ira levis coarceatur
 gravissimis institutis: inpatiens ambitio iure refrenetur: clementia non habet legem 20
 nec debet sub angustis terminis benigna sequi, quem decet sine fine laudari. Defen- 2
 sores itaque sacrosanctae Mediolanensis ecclesiae pro expensis pauperum, quae sub
 lucri exaggeratione funduntur, unum sibi ex negotiatoribus urbis suae desiderant
 oportere praestari, qui proemptoris functus officio, exceptus negotiationis oneribus
 debeat implere quod suscipit, hoc enim nos et Ravennati ecclesiae commemorant 25
 motos rationabili allegatione tribuisse, quod pietatis exemplum ad suum quoque com-
 modum supplicat transferendum. Et ideo illustris et praecelsa magnificentia tua, 3
 salva in aliis negotiatoribus commoditate publica, quae ab universo corpore consuevit
 inferri, unum eis, quem sibi visi fuerint eligere, deputabit, qui ita commercium negotia-
 tionis exerceat, quatenus nec monopolii nec siliquatiae nec aurariae aliquid pensionis 30
 impendat vel quodlibet gravamen ex permissa mundinatione sustineat, cur enim illud
 tardemus annuere, unde nulla possumus damna sentire?

LRKPMON(X)E(E)

1 maiori *E.I* cumulamur *O*¹ non dec. cel. *E* 2 regium (regnum *E*¹) bon.] regium *A*^e praesentia] licentia *M^vO* 4 culteus *N*^a competes *L*^a 8 otiosa] custodita *E* 10 eustorbii *O*
 11 permoniti *R*¹ te *om. K* 12 hominibus] honoribus *O* huius] *P*, ius *M*^a, iuris *L*²*R*, illius *reliqui, inc. L*¹
 13 ciuitate *O*¹ hominem *O*¹ 14 tamen] tantum *O*¹ 15 ponuntur *O*¹ uolumus *M*^a
 16 exemptos *A*^e a] in *K* 18 inri] nro *N*¹ pnie. esse *N* 19 licet] decet *N*^a regalis] principalis *K*
 coarceatur *L* 20 iure] nribus *E* refrenatur *P**M*^a, frenetur *A* 21 benigna] angusta *O*
 quem] quam *M*^b*N*, quae *K* denfensores *E* 22 itaque *om. P* pro *om. K*^a
 23 fundantur] fundere *P*^a desiderabant *A* 24 peremptoris *A*^e, emptoris *Gar.* exceptis *E.I*
 25 sufficit *N* haec *A* commemoratos *R*¹ 26 pietas *R*¹ exemplum] commodum exemplum *M*^a
 commodum] modum *K* 27 et ideo] ideo *A*^e 28 negociationibus *A* quae] quem *K* consuevit
 comenit *K* 30 menopolii *E* siliquati *E*¹, siliquatitii *E*² aurariae] auaritie *E* pensionis] pos pensionis *N*^a
 31 uel] et *P* promissa *O*, praemissa *K* 32 possimus *EF*

XXXI.

DROMONARIIS THEODERICUS REX.

a. 507/511

Publicis debent utilitatibus insudare qui nomen dedere militiae. quid enim agat homo, si professo desit obsequio, ut nec commoda privata reperiat nec gloriam strenuitatis adquirat? et ideo comiti saerarum largitionum nostra praecepit auctoritas, ut in Hostiliensi loco constitui debeatis, quatenus fiscali humanitate recreati excursus cum veredariis per alycum Padi solito more faciatis, ut diviso labore equis publicis debeat subveniri, quando cursus vester non atteritur, qui per vias liquidas expeditur. non enim vobis nimio labore claudicare contingit, qui manibus ambulatis, vehiculum vestrum non sentit iniuriam nec defectum patitur, quod unda potius corrente portatur.

XXXII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 507/511

Grata nobis est, patres conscripti, circa utilitates publicas impensa devotio, quia, dum civium laudabiles animos comprobamus, locum iustis beneficiis repperimus. quid est enim tam senatorium quam si utilitatibus publicis impendat affectum, ut possit patriae prodesse, cui natus est? Vir itaque magnificus atque patrieius Decius, glorioso circa rem publicam amore devinctus, ultro postulavit voto mirabili, quod vix potuisset sub consilio nostrae potestatis imponi. paludem Decemnovii in hostis modum vicina vastantem fovearum ore patefacto promisit absorbere, illam famosam saeculi vastitatem, quam sub diuturnitate licentiae quoddam mare paludestre consedit cultisque locis inimicum superfundens unda diluvium terrenam gratiam silvestri pariter horrore confudit. nihil utile nutriens sub liquore spoliatum est solum fructibus, postquam obnoxium coepit esse paludibus. Et ideo miramur priseae confidentiae virum, ut quod diu virtus publica refugit, manus privata suseceperit. hunc ergo audacem laborem adgressurum se laudabili perfectione pollicitus est. ut, pereunte damnoso gurgite, quae fuerant amissa ulterius non perirent, unde nostrae super hac parte serenitatis postulat iussiones, ut auctoritate publica subeat opus eximium, quod erit cunctis viantibus profuturum. Sed nos, patres conscripti, quibus cordi est bonum desiderium iuvare auxiliaribus constitutis, praesentibus decretis annuimus, ut ad loca ipsa Decemnovii duos ex vestro corpore dirigatis, quibus arbitrantibus, quantum spatii restagnatis incursibus paludestris illuvies occupavit, fixis terminis adnotetur, ut, cum ad perfectionem promissa pervenerint, liberatori suo reddita terra proficiat nec quisquam inde aliquid praesumat attingere, quod tam diu invadentibus aquis non potuit vindicare.

LRKPMON(N)E(F)

3 professio *OE*² desit] dedit *O* gloriam] regulam *E*¹ 4 largionum *LRK* nostra *E*
5 ostiensi *E* 6 veredariis *O* aldem *K* more solito *A*^e debeat] debeant *M*²*O*, debent *X* 7 subvenire *O*¹ 8 contigit *MON* manibus] manibus *P*² 9 nostrum *E* 13 publicis] p. quis *E* impendeat *E*¹ 14 prod. patr. *O**A*^e decius *O* 16 uestrae *A*^e potestatis] pietatis *O**XE**F**A*
palude *P* decemnovii *K**A*^r, decemnovii *A*^e 17 foverum *P*² absorberes *K*¹ 18 diuturnitatem *N*, diuturnitate *O*¹ licentiae] letitiae *K* quoddam] quondam *MONXE*²*A*, quendam (*ut vid.*) *E*¹ consedit] possedit *XE**F* cultusque *L*, cultisque *O*¹ 19 unda] aqua *K*, *om.* *O*¹ horrore] honore *P**A*^r confudit] *K*¹*E**A*^e, confundit *A*^r, confodit *LRK*²*PMON* 20 utile *bis* *N* fr. est sol. *A*^e 21 et *om.* *A*^e 22 publ. virt. *R* refugit *om.* *E*¹ 23 adgressum *L*, aggressum *R*¹ se *om.* *O*¹ perfectione *P* 24 postulat ser. post. *N*² 25 iussionis *M*² 26 niantibus] inuantibus *O**XE**F* uos *A* 27 auxiliaribus *P* constitutus *L*¹ loca] dece *O* decemnovii *A*^r, decemnovii *R*, decemnovii *A*^e 28 quanta *O*¹ restagnatis] negatis *A*^e 29 palustris *P* ingluies *E* profectionem *P* 30 promissam *O*²*XE**F**A*^e pervenerit *MON**A*^e 31 inde praes. al. *O*, aliq. inde praes. *R*

XXXIII.

DECIO V. P. PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Iustitiae ratio est, ut laudabile desiderium sequatur prosperitas iussionum et quod 1
 bona voluntate suscipitur, regalibus quoque hortationibus impleatur, vobis itaque 2
 desideria iusta poscentibus praesenti auctoritate concedimus, ut stagnis Decemnovii 3
 paludibusque siccatis sine fisco possideas in solum rura revocata nec ullam metuas 4
 liberatis rebus exhibere culturam, quas sub testimonio generalitatis absolvimus. Hinc 5
 etiam ad amplissimum senatum praecepta transmisimus, ut definito nunc spatio ad 6
 tuum pulchre transeat dominium, quod est a foedis gurgitibus vindicatum, aequum 7
 est enim, ut unicuique proficiat labor suus et sicut expendendo cognoscit incommoda, 8
 ita rebus perfectis consequatur augmenta, illud etiam, qui studio rei publicae semper 9
 invigilamus, aspeximus, ut, si quis hunc laborem iuncta tecum societate subire delegerit, 10
 habita operis aestimatione habeat iuris proprii spatia pro parte quam suscipit, ut nec 11
 solus immensis oneribus praegraveris et animosius peragatur, quod sub collegii ad- 12
 iuvatione suscipitur, ita fiet ut et, quae rebus maximis est amica, molesta careatur 13
 invidia. Quapropter gloriosis desideriis navanter insiste, ne opinioni tuae grave sit in 14
 assumptis conatibus marcuisse, intuere quippe omnium ora atque oculos in te esse 15
 conversos: respice serenitatis nostrae suspensa iudicia ad effectum operis instituti, 16
 quanta vales animositate festina, ut dignus tanta re emersisse iudicaris, qui iam nunc 17
 omnium admiratione laudaris.

XXXIII.

ARTEMIDORO PRAEFECTO URBIS THEODERICUS REX.

a. 509-510

Gaudemus in te floruisse nostra iudicia: laetamur dignum praesulem Romanis 1
 arcibus extitisse, qui generosis animis amicum fraudibus non passus es velare secretum, 2
 ne vos aut delicta complices facerent aut securitas ad maiora potius incitaret, atque 3
 ideo universa pecunia, quae fuerat fabricis deputata Romanis et nunc magnitudinis 4
 tuae discussione constitit abiuratam, cum nec reddita suo tempore nec docetur expensa, 5
 resumatur sine aliqua dilatione vobisque ordinantibus iterum Romanis moenibus appli- 6
 cetur, nefas est enim, ut in alios usus transeant quae sibi subtracta non inmerito 7
 Roma suspirat. Deberemus itaque celatores deputatae pecuniae immodica poena per- 8
 cellere, qui in tali causa nostram munificentiam fraudaverunt, sed affuit moderatrix, 9
 semper quae nobis est iuncta, clementia, ne indecore facta plecteremus graviter in- 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30

LRKPMON(X)E(E)

3 hortationibus] hortat. rel. c.ionibus MON. Ir, ordinationibus XEF. Ir 4 decemnovii A, decem-
 novii A^e 5 que om. O siccatis] socratis E¹ rura] rura O nulla O 6 libertatis K¹NE¹
 gen. test. A^e 7 amplissimam N^a 9 enim om. O^a incommoda] commoda K 10 qui]
 quod N studio rei publ.] publice rei st. R 11 invigilanter K[*J*, nigilamus O 12 suscipit]
 suscepit LRPOF 13 honoribus O 14 fiat A^e et om. KPO maximis] proximis E^b, om. in
 sp. vac. E^a careat O 15 navanter] gnavanter MN, gnavantur O, gratanter XEF 16 absantis O
 marcuisse O atque bis M^a 17 suspensia K^a constitui P. Ir 18 re emersisse] remunera-
 tione E qui iam] quia P 19 amittatione O 21 nostra il. A^e praes.] praes. te A^e 22 arti-
 bus ONEF, actibus K generosis] gloriosis N^a valere KO 23 nos] nos P pot. ad mai. N^a
 24 fabricis] moenibus O remanis O 25 abiurata E: requiritur aversam vel fortasse aversatam cum
 (cum ** R) nec] nec cum O redditam R docetur P, decenter E 26 res. s. a. dilatione (dubi-
 tatione R¹) s. a. dil. res. MONNEI nobisque] et nobis A^e ordinatoribus E 27 ut om. O
 28 suspirat] suscepit O celeratores K immodica] in non modica A poena] poena O 30 nob. est iuncta
 (iuncta K)] est i. n. O indecora E plecteremus] plectamus MN, plectamus ONEF

citante iustitia. sufficiat nobis cupiditatem non implere quod voluit. nec maior potest provenire vindicta, quando velut propria videtur perdere, quae suppressa turpiter iudicaverat possidere.

XXXV.

TANCILAE V. S. THEODERICUS REX.

a. 507/511

5 Acerbum nimis est nostris temporibus antiquorum facta decrescere, qui ornatum urbium cottidie desideramus augere. quocirca praesentibus te iussionibus ammonemus, ut de Comensi civitate aeneam statuam quae perisse suggeritur, omni animositate perquiras: spondens etiam centum aureos, si quis haec sacrilega prodere furta maluerit, quatenus promissio nostrae serenitatis trepidos ad spem confessionis invitet, quod etiam
10 ad te destinata edicta proloquuntur. sed cum haec tamen iussa promulgaveris, si adhuc facinus secreta velaverint, post diem venerabilem locorum artifices facias congregari: a quibus sub terrore perquire quo ministro fuerit perpetratum. ab imperitis enim harum rerum statuac facilis eversio non fuisset, nisi eam temptasset movere loco magistra praesumptio.

XXXVI.

EDICTUM. THEODERICUS REX.

a. 507/511

15 Quamvis ad prodicionem sceleris relaxata nimis poena sufficiat nec parum sit munus audaciae supplicii declinasse terrorem, addimus tamen praemium, quod habere innocentia solet: non quia commissa placuerint, sed delectat nos munificos esse in
2 amore vindictae. Quapropter praesentis edicti unusquisque auctoritate cognoscat centum se aureos largitate nostra promereri, si prodatur qui statuam de Comensi civitate rapuerunt, et de suo facto, quod maxime nocens requirit, indulgentiam se noverit habiturum. damus in aeneo compendio aureum munus: et metalla quam invenire possumus pretiosiora largimur: illud potius hae liberalitate redimentes, ne transeat in usum, quod
3 constat esse prohibitum. Quis ergo tanta stultitiae caecitate damnetur, ut dubitet
25 erumpere, quando et securitatem repperit et praemium confessionis acquirit? si quis autem dissimulandum forte crediderit eumque aliquo veritatis indicio serenitas nostra detexerit, ultimo se noverit discrimine rapiendum. indignum est enim ut qui respuunt indulgentiam nostram, detectis postea suffragetur humanitas.

XXXVII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

30 Profectum regni nostri benignitas debet aemulari, ut tantum humanitas relaxet dona, quantum res publica suscepit augmenta, non enim aliter laudatum modum

LRKPMON(X)E(F)

2 quae] qui se *MONNEFL* supra *O* 3 vendicauerat *A^c* 4 te praes. *R* 5 perisse *K.A*
8 prodere furta] munera prodere furta *N^a*, f. pr. *R* 9 iuvitat *M^a* 10 dest. ad te *N^a* pro-
locuntur *RKPL*, proloquantur *O²[?].A^c* iuss. tam. *P* promulgaueris *M^bN* 12 perpetratum *O*
13 eam *om. MONNEFL* mon. loco (*om. P*) loco mon. *L* 14 prodicionem *K* paruum *K recte puto*
17 addidimus *O¹* praemium] praecilius *O* 18 placuerunt *A^c* 20 promereri *L* qui] quis *MNE*.
quae *P* cumensi *O*, comensi *X* rapuerunt] rapuerit *M^bON.A*, rapuit *E* 21 indulgentia *P*
22 quam] quae *KP^b.A*, *inc. (fort. quam) P^a* 23 libertate *K* 24 tante *O* stultitiae (*justicie R*)
caec.] caec. st. *P* 25 repperit *om. R¹* 26 dissimulatum *K¹* forte *om. A^c* aliquo *om. N*
iudicio *KP.A^r* 27 detraxerit *O²[?]* enim ut qui] qui *M^a*, enim qui *M^bONX*, enim qui ut *E¹*
30 relaxet dona *om. N¹* 31 argumenta *O*

possimus custodire, nisi ad considerationem rerum nostrum debeamus excitare propositum. inter tot enim cottidie deo propitiante successus tenacitatis esset vitium angusta largitate contentum. atque ideo illustris magnificentia tua praesenti auctoritate egnoscat Spoletinis civibus ad exhibitionem thermarum supra consuetudinem aliam millenam esse deputandam. cupimus enim libenter impendere quae ad salubritatem novimus civium pertinere, quia laudes sunt nostrorum temporum celebrata gaudia populorum.

XXXVIII.

FAUSTO PRO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Opes nostras cupimus thesauro pietatis angeri, execrantes commoda, quae nobis vexatorum fuerint calamitatibus adquisita, molesta est illatio nostrae clementiae quae defletur, quia quicquid sub laetitia penditur, accipientis laudibus applicatur. Urbis itaque Sipontinae negotiatores hostium se asserunt depopulatione vastatos: et quia egentium levamina nostras potius divitias aestimamus, illustris magnificentia vestra per hoc iuge biennium nuncupatos nulla faciat coemptione vexari. Sed quoniam lapsos relevasse nihil proficit, si onus aliud solutionis accedit, qui memoratis negotiatoribus noscuntur mutuisse pecuniam, celsitudo tua faciat ammoneri, ne in hoc biennii spatio quiequam de credita summa existiment postulandum, quatenus sub induciis supradictis et datam possint reparare pecuniam et aliquatenus debitorum valeat respirare substantia, quid enim proficit creditorem se urgere, quando in cassum nititur mudatos exigere? quibus magis prospicimus, si ad mutuata sustinendo pervenire faciamus.

XXXVIII.

ALIOSO ARCHITECTO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Si audita veterum miracula ad laudem clementiae nostrae volumus continere, quoniam augmenta regalis gloriae sunt, cum sub nobis nulla decrescant, quo studio convenit reparari quod etiam nostris oculis frequenter constat offerri? delectat enim salutaris Aponi meminisse potentiam, ut intellegas, quo desiderio cupimus reficere quod de memoria nostra nescit exire. Caerulum fontem vidimus in formam dolii concavis hiatibus aestuantem et fornaces anhelantium aquarum circumducto tereti labio naturae

LRKPMON(X)E(F)

1 ad om. O nostrarum K debemus P^a 2 tot om. X enim om. MONEF cottidie om. M^a
3 angusta P largiter O ideo om. K tua om. O 4 spoletinis] A, spolitiis plerique, spolitanis O
tertiarum A 5 deputadam O^a, deputatam O^b 6 non, cui, pertinere (pertingere P)] cui, non, per-
tinere XE, te 9 opes] spes X² nostras] bis X², nostra O thesauros K, thesauris LB 10 fuerit E³,
fuerunt P calamitate N qua XP 11 quia quicquid] quidquid enim E impenditur E
12 sepontina]c LB, spolitiue F 13 gentium K nostra X, tua K, A^o, tua nostra A^r 14 coemptione]
commotione O, coheritione E³, vel commotione vel coemptione E^v quoniam] quia non O lapsos] M^bX, A,
lapsus plerique, lapsis E 15 relevasse nihil] recreasse nichil R, nichil rel. MONA, tunc rel. E ac-
cidit K memoratis] meratis O¹, incemoratis E¹ 16 admoneri P, ammonere M^a hoc om. O¹
17 quicquid M^a de credita] decreta L existiment] MONEF, existimet LRKPA, estimet X, aestiment A^r
indiciis R, iniiciis O¹ 18 datam] tantam E valeant] possint E substantiam O¹E 19 pro-
fici] est X², om. X¹ creditorem (res E) se] creditor enim Meyer nudos N 20 propius O¹,
proficimus X^a 22 laudum O¹ clementiae (entia R¹) n.] n. cl A^r volumus K contingere P, A^r
23 nulla] illa EF 24 quod] quae P etiam] et A^r frequenter] frequentant M^a off. const. P
25 apponi KON potentiam] sententiam EF cupimus X 26 nostra om. K ca erulum MNA
dolei LM^a 27 et om. E fornace X circumducto] emducto M, conducto ONXEF tereti
(teriti O) labio (labore R)] uenti labio E¹, vel teriti labro vel tereti labio E^v

probabili dispositione coronatas: quae licet more calidae nebulosos vapores exhalent,
 hanc tamen iucundam perspicuitatem aspectibus humanis aperiunt, ut quivis hominum
 illam gratiam desideret contingere, etiam cum non ignoret ardere. ore plenissimo in
 sphaerae similitudine supra terminos suos aquarum dorsa turgescunt, unde latex tanta
 3 quiete defluit, tanta quasi stabilitate decurrit, ut eum non putes crescere, nisi quia
 4 inde aliquid rauco murmure sentis exire. Veniunt aquae per argentes meatus tali
 fervore succensae, ut post recurva spatia, quae arte facta sunt longiora, calores sint
 maximos redditurae. o magistri mirandum semper ingenium, ut naturae furentis
 ardorem ita ad utilitatem humani corporis temperaret, ut quod in origine dare poterat
 10 mortem, doctissime moderatum et delectationem tribueret et salutem! iuvat videre
 secretum, latices vapores igneos exhalantes, amicum undis indesinenter ardorem, et
 calorem venire decursu rivi, unde usualiter solebat extinguí, merito dicunt philosophi
 elementa sibi mutuis complexionibus illigari et mirabili coniungi foederatione, quae
 4 inter se contraria intelleguntur varietate pugnare. Ecce madentem substantiam vapores
 15 producere constat ignitos, quae mox ad thermarum aedificia decora pervenerit, illisa
 cantibus unda descendens et aera sua qualitate succendit et tactu fit habilis, cum
 recepta fuerit in lavaeris: unde non tantum deliciosa voluptas acquiritur, quantum
 blanda medicina confertur. scilicet sine tormento cura, sine horrore remedia, sanitas
 impunita, balnea contra diversos dolores corporis attributa, quae ideo Aponum Graeca
 20 lingua beneficialis nominavit antiquitas, ut causam tanti remedii aeger cognosceret,
 5 cum de tali nomine dubium nil haberet. Sed inter alia loci ipsius bona illud quoque
 stupendum esse didicimus, quod una fluentorum natura diversis ministeriis videatur
 accommoda, nam profinus saxo suscipiente collisa inhalat primae cellulae sudatoriam
 qualitatem: deinde in solium mitigata descendens minaci ardore deposito suavi tem-
 25 peratione mollescit: mox in vicinum producta cum aliqua dilatione torpuerit, multo
 blandius intepescit: postremo ipso quoque tepore derelicto in piscinam Xeronianam
 6 frigida tantum efficitur, quantum prius ferbuisse sentitur. Non inmerito auctoris sui
 participans nomen collega est cum viriditate gemmarum, ut ipsa quoque vitrei elementi
 colore perspicua quasdam trementes undas quieta commoveat, sed ut ipsum quoque
 30 lavaerum mundius redderetur, stupenda quadam continentiae disciplina in undam, qua
 viri recreantur, si mulier descendat, incenditur, propterea quia et ipsis altera exhibitio
 decora collata est: scilicet ne ardentium aquarum fecundissimum locum non crederent
 habuisse, unde plurima largiretur, si uterque sexus uno munere communiter uteretur.
 7 Haec perennitas aquarum intellegendi praestat indicium per igneas terrae venas occultis
 35 meatibus influentem imitus in auras erumpere execeti fontis inriguam puritatem, nam

LRKPMON(X)E(F)

1 more] in ore XEF' calidae om. XF¹ 2 ut] ubi E 3 contigeret L¹, contigere L² etiam]
 et XEF' non] nun O, om. E areule O 5 decurrunt M^a eum om. MONXEF' 7 calores] in cal. A^e
 8 maxime rediturae .A^e 9 ardores MONXEF.A ita] ita ut L¹ daret O 10 iuna M^a videre om. E¹
 11 exhalentes L^a, exalentes O^a 12 nemiri O solebant M^a 13 sibi] suis E¹ complexibus K.A^e
 coniungi L^a 14 madente O 15 ignotos MON^b, ignotas N^a quae] qui OXF, quam X
 mox] P^aMONXEF.A, mox ut LRK^b decora om. X pervenerunt MONXEF.A^c, pervenerunt X unda
 illisa cant. N^a 16 succedit O tracta O post habilis ius, sine orrore remedia E¹ 17 tantum om. X
 18 honore O sanitas L^a 19 dolores om. O apponum X, non apomum O 20 beneficialis O
 21 nil] non .A^e 22 stupendus P^a[t] dicimus M^a 23 accomodata X saxo] om. MON, a XEF'
 24 solium] KMONXEF, solum LR.P.A 25 vicinum O eum] est K 26 plandius O quoq.
 ipso E tepore] tempore OE¹ in om. O 27 auctoris sui] actoris sui MXP, actionis sue X
 28 vitrea O¹ elementa O 29 finentes O commoment E 30 continentiae disciplina] con-
 tinencia X in undam] unda MONXEF' 31 descendat om. O quia] quod XEA, om. O et om. KA^e
 32 arcium O crederet O 34 haec] haec supradicta LRK iudicium E 35 influentem imitus] LR.P.
 influentem unitus K, influens deintus MONXEF.A, influentem intus A^e

si naturae fuisset illud incendium, sine interitu substantiae non esset amissum: sed
 aquae materia sensibilis, sicut peregrinum contraxit ignem, sic iterum nativum facile
 recepit algorem. Praestat et aliud adiutorii genus vis illa medicabilis, nam iuxta 8
 caput fontis scintilloſi quendam sibi meatum provida natura formavit, hinc desuper
 sella composita, quae humanis necessitatibus in apſidis speciem perforatur, aegros 5
 suscipit interno umore diffuentes: ubi dum fessi nimio languore conſederint, vaporis
 illius delectatione recreati et laſſa viscera reficiunt et umores noxia infuſione largatos
 vitali ariditate conſtringunt: et quaſi aliquo deſiderabili cibo reſecti valentiores queant
 protinus inveniri, ſic medicabili ſubſtantiae venit a ſulfure quod calet, a ſalſedine 10
 quod deſiccet, talia poſteris non tradere hoc eſt graviter in longa aetate peccare.
 Quapropter antiqua illic aedificiorum ſoliditas innovetur, ut ſive in cuniculis ſive in 9
 thermis fuerit aliquid reparandum, te debeat imminente reconſtrui, virgulta quoque
 noxia importunitate naſcentia evulſis ceſpitiſibus auferantur, ne radicum quidam capilli
 paulatim turgentibus fabricarum visceribus inſerantur et more vipereo prolem ſibi ſecundi- 15
 tate contraria nutriant, unde ſe compago caſura diſrumpat. Palatium quoque longa
 ſenectute quaſſatum aſſidua reparatione corroborata, ſpatium, quod inter aedem publicam
 et caput igniti fontis interiacet, ſilveſtri aſperitate depurga, rideat florenti gramine
 facies decora campeſtris: quin etiam ardentis aquae fertilitate laetatur miroque modo
 dum proxime ſalem generet ſterilem, nutriat pariter et virores. Sed non his tantum 11
 beneficiis Antenorea terra fecunda eſt: infert et alia, quae multo grandius obſtupescas,
 corda illa, ut ita dixerim, montium in vicem ſecretarii negotia contentioſa diſcingunt,
 nam ſi quis forte pecus furatum pilis nativis ſolito more ſpoliare praesumpſerit, undis
 ardentibus frequenter immerſum neceſſe eſt ut ante decoquat quam emundare praevaleat,
 o vere ſecretarium iure reverendum, quando in his aquis non ſolum ſenſum,
 ſed etiam verum conſtat eſſe iudicium et quod humana nequit altereatione diſſolvi, 20
 fontium datum eſt aequitate defini, loquitur illic facita natura, dum iudicat, et ſen-
 tentiam quodam modo dicit, quae perfidiam negantis excludit. Sed quis iſta con- 12
 ſervare neglegat, quamvis plurima tenacitate ſordescat? ſiquidem ornat regnum, quod
 fuerit ſingulariter toto orbe nominatum, et ideo pecunia, quae tibi data eſt, ſi opus
 non potuerit implere ſuſceptum, quantum adhuc expendendum eſſe credideris, miſſis 30
 nobis brevibus indicabis, quia non gravamur expendere, ut tanta videamur ruris moenia
 cuſtodire.

LRKPMON(X)E(F)

1 naturae] nec P ill. fuiss. K interuenta N^a fuisset A^c ammissum E¹, admissum A
 2 contrahit E¹ facile] facilem R, om. E 3 recipit Gar., repetit A^c insta ME 5 quae om. M^a
 speciem] speram E¹ perforatur R^a, perforata M^bN, perforavit M^a 6 interno] intero E¹ dif-
 fluentes] scripsi, defluentes libri ubi] ut O languore L^a, langore KO considerint O 7 recreati]
 tractati E¹ reficiuntur E noſciali fuſione OE² largitos N 8 et] ut A^c queant protinus]
 q. potius XEF, pr. q. N 9 medicabilis MONXEF, medicinali P ſubſtantia en euenit MONXEF ſalſe-
 dine] ſale ſed in eo M^bN, ſale, in e M^a 10 quod ſiccet R, que deſiccet O eſt om. R¹ longam
 aetatem malim 11 ſine in th. ſine in eun. A^c 12 reſtruitur] ſuperſer. in eadem uel ſtrui A
 virgulta] uirgul R¹ 13 naſcenti L, creſcentia O quidem RMN 14 uipero O 15 nutriant]
 nutriat libri, nutrimt O propago P palatium] paulatim P longa his N 16 rep. aſſ. A^c publica O
 17 caput] ſpatium O germine A 18 quin] P, qui LRK, quae MONXEF felicitate L laetetur P,
 letauit E¹ 19 geret L^a partim O 20 beneficiis om. O antenoria L, antenora O fecun-
 data P obſtupescat L¹, aſtupescant E¹ 21 in] quae in LRK ſecretarii om. O^a diſcindunt O,
 diſtingunt NE, diſtingunt A^c 23 antea X, A^c 24 quando] quoniam OE 26 defini] diſ-
 ſolui R¹ natura] materia P^a 28 ſiquidem] ſiquid O 29 orbe toto R pecunia] penitentia P
 30 poterit MONXEF impendendum E 31 nobis om. E iudicabis K uideramur O ruris]
 iuris E, rutis O moenia] moenia L¹, amena X²F, amoenia A^c

XL.

BOETHIO PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507

1 Cum rex Francorum convivii nostri fama plectus a nobis citharoedum magnis
 precibus expetisset, sola ratione complendum esse promisimus, quod te eruditionis
 2 ipsam in arduo collocatam potuistis attingere. Quid enim illa praestantius, quae caeli
 machinam sonora dulcedine modulatur et naturae convenientiam ubique dispersam
 virtutis suae gratia comprehendit? quicquid enim in conceptum alienius modificationis
 existit, ab harmoniae continentia non recedit. per hanc competenter cogitamus, pulchre
 loquimur, convenienter movemur: quae quotiens ad aures nostras disciplinae suae lege
 3 pervenerit, imperat cantum, mutat animos artifex auditus, et operosa delectatio haec
 cum de secreto naturae tamquam sensuum regina tropis suis ornata processerit, reliquae
 cogitationes exiliunt omniaque facit eici, ut ipsam solummodo delectet audiri. tristitiam
 noxiam iucundat, tumidos furores attenuat, cruentam saevitiam efficit blandam, excitat
 ignaviam soporantem languore, vigilantibus reddit saluberrimam quietem, vitiatam turpi
 15 amore ad honestum studium revocat castitatem, sanat mentis taedium bonis cogita-
 tionibus semper adversum, pernicioosa odia convertit ad auxiliatricem gratiam et quod
 4 beatum genus curationis est, per dulcissimas voluptates expellit animi passiones. In-
 corpoream animam corporaliter mulet et solo auditu ad quod vult deducit, quam
 tenere non praevalet verbo: tacitus manibus clamat, sine ore loquitur et per insensi-
 20 bilium obsequium praevalet sensuum exercere dominatum. hoc totum inter homines
 quinque tonis agitur, qui singuli provinciarum ubi reperti sunt nominibus vocitantur,
 miseratio quippe divina localiter sparsit gratiam, dum omnia sua valde fecit esse
 laudanda. Dorius prudentiae largitor et castitatis effector est. Phrygius pugnas ex-
 citat, votum furoris inflammat, Aeolius animi tempestates tranquillat somnumque iam
 25 placatis attribuit, Iastius intellectum obtusis acuit et terreno desiderio gravatis
 caelestium appetentiam bonorum operator indulget. Lydius contra nimias euras
 5 animae taediaque repertus remissione reparat et oblectatione corroborat. Hoc ad
 saltationes corruptibile saeculum flectens honestum remedium turpe fecit esse com-
 mentum, hic vero numerus quinarius trina divisione consistit, omnis enim tonus
 30 habet summum et imum: haec autem dicuntur ad medium, et quoniam sine se esse
 non possunt quae alterna sibi vicissitudine referuntur, utiliter inventum est artificialem
 musicam, id est auctorum operationibus diversis organis exquisitam, modis quindecim
 6 contineri. His rebus aliquid maius adiciens humana sollertia terris quandam harmoniam
 doctissima inquisitione collegit, quae diapason nominatur, ex omnibus scilicet con-

LKKPMON(A)E(F)

4 nobis OEA 5 collocatam] positam EF illa] ipsa O quae] *que enim R 6 modu-
 latur om, MONNEF et] in O 7 in om, R 8 convenientia O non] inc, L¹ 10 per-
 venerit P, P¹, pervenerit O 11 secreto O 12 tecit P^a eieci O 14 ignaviam]
 ignaviam K, ignavia N sopora * M^a, soporat M^bZN, soporantemque A languore] languorem MX, I^c,
 languorem ON, I^c, languorem immittit E vitiatam] humanam MONNF, humanatam E 15 taedium]
 redditum O, ocium E² 16 auxiliatricem P^a quid O 17 incorporea O 18 incorporelter E¹
 19 tacito Chl. 20 hoc] h, enim MONNEF 21 tonis] trans E¹ 23 dorius] durius L¹, donus O
 prudentiae] pudicitiae XEA largior E¹ caritatis E frigijs libri pugnax O 24 notum] et
 notum Forn. somnumque R¹ 25 placitis O iastius] iustius N, iustius K 27 animae taediaque]
 animaeq; . M^a, animaeque taedia A^c repertui O, reperat [sic] E oblectationem K haec A
 28 saltationes P corr. fl. saec. N^a, saec. corr. fl. N^b honestum] hostium P commercium R¹ 30 summ.
 hab, N et imum] etereum E¹ dicuntur] ducunt vel adiguntur malim ad] et P 31 conferantur E
 33 magis R humana] huma L¹ solacia O terracnis L 34 diapason LR, dypason O

gregata, ut virtutes, quas uniuersum melos habere potuisset, haec adunatio mirabilis
 confineret. hinc Orpheus mutis animalibus efficaciter imperavit vagosque greges con-
 temptis pascuis ad audiendi epulas potius invitavit. illo cantante amaverunt siccas
 Tritones terras: Galatea lusit in solidis: deseruerunt ursi amabiles silvas: leones
 domestica tandem caneta reliquerunt: iuxta praedonem suum praeda gaudebat. in
 unum conventum contraria vota collecta sunt et fide dicente lyra omnia sibi aduersa
 crediderunt. Amphion quoque Direacus canendo chordis Thebanos muros dicitur con-
 didisse, ut, cum homines labore marcidos ad studium perfectionis erigeret, saxa ipsa
 crederentur relictis rupibus aduenisse. Musacum etiam, et artis Orphei filium et
 naturae, Maronis¹⁾ praepotens lingua concelebrat, dicens apud inferos in summa beati-
 tudine constitutum, quod per Elysios campos felices animas septem chordarum pulsibus
 amoenabat, significans summo praemio perfrui, cui disciplinae huius contigerit suavi-
 tatibus epulari. Sed haec omnia humano studio per manualementem musicam videntur
 effecta, naturalis autem rhythmus animatae voci cognoscitur attributus: qui tunc
 melos pulchre custodit, si apte taceat, congruenter loquatur et per accentus viam
 musicis pedibus composita voce gradiatur. inventa est quoque ad permouendos animos
 oratorum fortis ac suavis oratio, ut criminosis irascantur iudices, misereantur errantibus:
 et quicquid potest eloquens efficere, ad huius disciplinae non est dubium gloriam per-
 tinere. Poetis etiam, Terentiano²⁾ testante, duo primum metra principalia sunt tributa,
 id est heroicum et iambicum, unum quod erigeret, alterum quod placaret, ex quibus
 ad oblectandos animos audientum diuersa progenita sunt et ut in organis toni, ita in
 humana voce varias animi affectiones graviora metra pepererunt. Sirenas in miraculum
 cantasse curiosa prodit antiquitas et quamvis navigantes fluctus abduceret, carbasa
 ventus inflaret, eligebant suauiter decepti scopulos incurrere, ne tantam paterentur
 dulcedinem praeterire, quibus solus Ithacus evasit, qui nautis sollicitatorem protinus
 obstruxit auditum, contra noxiam dulcedinem cogitavit vir prudentissimus felicissimam
 surditatem et quam vincere intellegendo non poterant, melius non advertendo supera-
 bant, se vero soliditati arboris constrictis nexibus illigavit, ut et famosos cantus
 liberis auribus probare potuisset et pericula dulcisonae vocis unda rapiente victus
 evaderet. Verum ut et nos talia exemplo sapientis Ithaci transeamus, loquamur de
 illo lapso caelo psalterio, quod vir toto orbe cantabilis ita modulatum pro animae
 sospitate composuit, ut his hymnis et mentis vulnera sanentur et divinitatis singularis

LRKPMON(X)E(F)

1 ut] scilicet ut *P* melos *om.* *O* admiratio *O* 2 multis *O* contentis *M* 4 tri-
 tonas *P* insit] ludit *XEP* 5 caneta] dinneta *E* reliquerunt *O* iusta *E* 6 collata *L*
 fidem *XEP* decete *O*, diete *P* lixa *O* 7 anfon *LM*, amphion *OX* 8 perfectionis]
 laboris *B*¹ 9 cred. relictis (erectis *P*) rup.] rel. rup. cred. *N* meseum *L*¹ filium *bis P* 10 in-
 potens *O* celebrat *M*³ apud *om.* *L*¹ 11 quod] qui *E* elysios illos *O* pulsibus *O*
 12 cuius *N* 14 effecta *om.* *O* attributus *O* 15 pulchre mel. *A*^o 16 ped. ums. *N* per-
 mouendos] mouendos *O* 17 suavis] suis *O* indice *L*³ errantibus] ex cantibus *O* 18 pert. gl. *A*^o
 19 etiam] et *O* terentio *K* attributa *A*^o 20 iambicum *L*¹] placeret *OXE* 21 oblectan-
 dum *XP*.¹. delectandos *E* audientium *KP*^o*OE*.¹ 23 adduceret *RE* 25 itachus *PX* sollicitarem *N*³
 26 obstringit *E*¹] noxium *O* 27 poterat *A* superabat *A*^o 28 se] set *O* solidati *L*¹*OX*.
 solidate *E* arbori *E* constructis *O* alligavit *K* ut et] et ut *N* famos *O* 29 dulcisonae]
 dulcedine *O* uictus *O* 30 sapientis ithaci (itachi *N*)] sapientia ita *O* 31 illo] ipso *O* lapso caelo] *O*.
 lapso e caelo *A*, lapsum caelo *plurique*, caelo lapsum *K* cantabilis] laulabilis (et *ins.*, *m.*, 2) cantabilis *L*
 32 sanentur, sacientur *E*¹, sanarentur *K*.¹

1) *Aen.* 6, 637 *seq.*: devenere locos lactos ... sedesque beatas ... nec non Thraecius lingua cum veste
 sacerdos obloquitur numeris septem discrimina vocum ... quos ... sic est adfata Sibylla, Musaeum ante omnes.
 2) *de metris v.* 1580 *seq.*: Hexametros tradit genitos duo prima vetustas, herous ille est, hunc vocant iambicum
 et quae sequuntur.

- gratia conquiratur. en quod saeculum miretur et credat: pepulit Davitica lyra diabolum: sonus spiritibus imperavit: et canente cithara rex in libertatem rediit, quem internus
- 12 inimicus turpiter possidebat. Nam licet huius delectationis organa multa fuerint exquisita, nihil tamen efficacius inventum est ad permovendos animos quam concavae
- 5 citharae blanda resultatio. hinc etiam appellatam aestimamus chordam, quod facile eorda moveat: ubi tanta vocum collecta est sub diversitate concordia, ut vicina chorda pulsata alteram faciat sponte contremiscere, quam nullum contigit attingisse. tanta enim vis est convenientiae, ut rem insensualem sponte se movere faciat, quia eius
- 13 sociam constat agitatam. Hinc diversae veniunt sine lingua voces: hinc variis sonis
- 10 efficitur quidam suavissimus chorus. illa acuta nimia tensione, ista gravis aliqua laxitate, haec media tergo blandissime temperato, ut homines se ad tantam perducere non praevaleant unitatem, in quantam ad socialem convenientiam ratione carentia pervenerunt. ibi enim quicquid excellenter, quicquid ponderatim, quicquid raucae, quicquid purissime aliasque distantias sonat, quasi in unum ornatum constat esse collectum,
- 15 et ut diadema oculis varia haec gemmarum, sic cithara diversitate soni blanditur
- 14 auditui. Musarum tela loquax, stamina verbosa, fila canentia, in quibus arguto plectro tegitur quod dulciter audiatur. hanc igitur ad imitationem variae testudinis Mercurius dicitur invenisse, quam tanta utillima procurantem astronomi inter stellas requirendam esse putaverunt, persuadentes caelestem esse musicam, quando lyrae formam com-
- 15 20 prehendere potuerunt inter sidera collocatam. Harmonia vero caeli humano sermone idonee non potest explicari, quam ratio tantum animo dedit, sed auribus natura non prodidit, dicunt enim debere credi, ut beatitudo caelestis illis oblectationibus perficiatur, quae nec fine deficit nec aliqua intermissione marcescit, in ipso quippe intellectu habitare referunt superna, ipsis deliciis caelestia perfrui et talibus contempla-
- 16 25 tionibus inhaerentia beatis iugiter delectationibus contineri. Bene quidem arbitrati, si causam caelestis beatitudinis non in sonis, sed in creatore posuissent, ubi veraciter sine fine gaudium est, sine aliquo taedio manens semper aeternitas, et inspectio sola divinitatis efficit, ut beatius esse nil possit, haec veraciter perennitatem praestat, haec iocunditates accumulatur: et sicut praeter ipsam creatura non extat, ita sine ipsa
- 17 30 incommutabilem lacticam habere non praevaleret. Sed quoniam nobis facta est voluptuosa digressio, quia semper gratum est de doctrina colloqui cum peritis, citharoedum, quem a nobis diximus postulatam, sapientia vestra eligat praesenti tempore meliorem, facturum aliquid Orphei, cum dulci sono gentilium fera corda domuerit, et quantae nobis gratiae fuerint actae, tantae vobis et nostrae aequabili compensatione referuntur, qui et imperio
- 35 nostro paretis et quod vos clarificare possit, efficitis.

LRKPMON(N)E(F)

1 en] si E^1 saeculum] solum O 2 imperavit] imperium E^1 cithara] c. ter M^b (sed ter additum
rursus del. $JZNXE^1$, c. cum O , c. tunc E^2 rex *om.* A libertate O quem] qui M^a 3 org. hui. del. N^a
4 est iun. $MOXXE^1$ prononendos A^c 5 existimamus A^c 6 corda *om.* O 7 contremiscere] LKE^1 ,
contremiscere *reliqui* 8 est enim vis E insensualem O 9 sociam] scienciam O agitatam] esse ag. OE
10 laxitate P , saxitate O 11 medica O perd. ad tant. E 12 praeualeant] ualeant $OXXE^1$ ad soc.]
se ad soc. B^1 , associalem E , ad societatem O praeuenerunt P 13 quicq. pond. *post* raucae E , *om.* O
15 nana O 16 musarum . . . 17 audiatur *om.* L^1 uerbosa] uerborosa E^1 , uerberum OE^2 , uibosa X
filia O 17 tegitur] textitur A^c , regitur N , cogitur P^2 , *om.* O ; *factusse scr.* tegitur quod arguto plectro
han N imitationem] miracionem O 18 quem O utillima] utillima O , utilissima P pro-
curantem] $KMNX^1$, procurante *reliqui* astronomi M^a , astronini E 21 idonee] idone est O tant. an. ded.
rat. P^a 22 illius P^1 perficiuntur P^a 23 quippe] quoque O 24 referunt] fecerunt O talibus]
taliter O , talia K 25 arbitrari O 26 sonis] solus P^a potuissent O 29 iocunditatem $MNXE^1$,
iocunditas K creaturam R , eraturam K extat *om.* O^1 31 digressio *om.* *in sp. rae.* O^1 est *om.* K
33 dum dulcis sono O 31 et nostrae] et nostra X , ex nostra A , et uestre O , et nostre dignitati M^bZ^1 ,
c nostra dignitate E referuntur] referunt P , referentur R^1 35 uos] nos E^2

XLI.

LUDUIN REGI FRANCORUM THEODERICUS REX.

a. 507

Gloriosa quidem vestrae virtutis affinitate gratulamur, quod gentem Francorum
 prisca aetate residem feliciter in nova proelia concitastis et Alamannicos populos caesis
 fortioribus inclinatos victrici dextera subdidistis, sed quoniam semper in auctoribus
 perfidiae reseccabilis videtur excessus nec primariorum plectibilis culpa omnium debet
 esse vindicta, motus vestros in fessas reliquias temperate, quia inre gratiae merentur
 evadere, quos ad parentum vestrorum defensionem respicitis confugisse, estote illis
 remissi, qui nostris finibus celantur exterriti. Memorabilis triumphus est Alamannum
 acerrimum sic expavisse, ut tibi eum cogas de vitae munere supplicare, sufficiat illum
 regem cum gentis occidisse superbia: sufficiat innumerabilem nationem partim ferro,
 partim servitio subiugatam, nam si eum reliquis configis, adhuc eunetos superasse
 non crederis, accipe in talibus causis frequenter expertum: illa mihi feliciter bella
 provenerunt, quae moderato fine peracta sunt, is enim vincit assidue qui novit omnia
 temperare, dum iucunda prosperitas illis potius blanditur, qui austeritate nimia non
 rigescunt, cede itaque suaviter genio nostro, quod sibi gentilitas communi remittere
 consuevit exemplo, sic enim fit, ut et meis petitionibus satisfecisse videamini nec
 sitis solliciti ex illa parte, quam ad nos cognoscitis pertinere, Quocirca salutantes
 honore et affectione, qua dignum est, illum et illum legatos nostros ad excellentiam
 vestram consueta caritate direximus, per quos et sospitatis vestrae indicium et speratae
 petitionis consequamur effectum, quaedam vero, quae ad nos pro vestris utilitatibus
 pervenerunt, per harum portitores verbo vobis insinuanda commisimus, ut cautiore
 effecti optata possitis victoria constanter expleri, vestra siquidem salus nostra gloria
 est et totiens regnum Italiae proficere iudicamus, quotiens de vobis laeta cognoscimus,
 Citharoedum etiam arte sua doctum pariter destinavimus expetitur, qui ore manibus-
 que consona voce cantando gloriam vestrae potestatis oblectet: quem ideo fore credimus
 gratum, quia vos eum iudicastis magnopere dirigendum.

LRKPMON(X)E(F)

3 residem] residere OE¹ feliciter] belliciter E alamannicos O, alemannicos A caesis] scripsi,
 causis libri 4 dextra OE¹ auctoribus XEF 5 accessus O nec] scripsi, qui nec LRPO, q. 4
 nec M^a, quia nec KM^bN, quia ex A, quin et XE, quin etiam F: potest fuisse neque (orto errore L^o ne archet-
 ypi) vel quisque nec omnium] enim E esse deb. O 6 fexas E¹ merentur] videntur K 8 remis-
 sus MONXEF qui om. K memorabilis O alamannum MONXEF 9 sic] se R eum] cum L¹O
 10 gentis] g. suae PA, gens O ecc. (cedisse N) sup.] sup. ecc. A^o part. ferro (caesum add. Frchar corp.
 Franc. hist. 1613 p. 185 interpolans) part. seru.] part. seru. part. ferr. P 12 in t. c. acc. A^o in talibus]
 uitalibus P feliciliter L¹ 13 his L uicit O 14 ill. prosp. N post qui repetit novit omnia
 temporare N^a 15 nostr. gen. suau. N sibi om. L¹ 16 et om. PEAF paticionibus L^a fatis
 fecisse L 17 nos] nos P 19 per quos et (om. L¹) et per quos et R sospitatis] spitatis R^a
 20 consequamur om. O 22 optatam p. uictoriam E constanter om. N explere E 21 doctissimum
 (superscr. m. ead. uel doctum) N 25 glorie uestre potestatem E 26 nos] ad uos A, om. E magno
 opere A dirigendum P

LIBER TERTIUS.

- I. Alarico regi Visigotharum Theodericus rex.
 inalarico *P*, alario *M¹O¹*, alaricho *F¹*
 regi *post* nuñs. *K¹*, *om.* *F¹*
 uisigotharum *L¹*, uisgottarum *K¹*, gotharum (*om.*, nuñsi) *E¹o*, uisigotharum *X¹*, uisigotharum *E*,
 uisigotharum *F¹*, uisigothorum *F¹*
- II. Gundibado regi Burgundionum Theodericus rex.
 gundibaudō *R¹X¹*, gundibaldo *O¹N¹EE¹*, gundibadio *K¹*
 burgundiorum *KEF¹*, burgudiorum *O¹*
- III. Epistula uniformis talis ad Erulorum regem: ad Guarnorum regem: ad Thorin-
 gorum regem Theodericus rex.
 ep. un. tal. *om.* *K¹A¹e*, un. tal. *om.* *K¹*
 ad erulorum (herulorum *K¹X¹A¹e*, erulorum *M¹*, erulorum *E*, erulorum *X¹*, erulorum *F¹*,
 erulorum *F¹*) regem] herulorum regi *A¹e*
 ad guarn. (uanorum *K¹*, gnariorum *E¹*, gnarorum *X¹*, carnorum *X¹*, gnarum *X¹*, garna-
 morum *O¹*) reg.] guarn. regi *A¹e*, et *K¹*
 ad (et *E*, et ad *F*) thoringorum (*sic et thoringorum libri plerique*, thuringorum *K¹P¹*, turin-
 gorum *R¹*, thorigorum *M¹O¹*, unalundorum *F¹*) regem] thoringorum regi *A¹e*, *om.* *L¹R¹K¹*
- IIII. Luduin regi Francorum Theodericus rex.
 ludum *M¹X¹X¹*, luduinū *R¹*, lōduinū *R¹*, luduū *F¹*, luduinū *K¹*, iudeuinū *D¹*, loduico *E¹F¹*,
 loduico *E¹*, *om.* *K¹*
- V. Inportuno v. i. patricio Theodericus rex.
 inportuno *et* inportuno *libri*
 n. i.] *P¹D¹M¹A¹e*, n. i.] illustri *P¹*, *om.* *K*
 patricio] patri *M¹*, *om.* *L¹R¹K¹O¹*
- VI. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- VII. Ianuario viro venerabili episcopo Salonitano Theodericus rex.
 uiro uen. ep. (epo *R¹*) ep. uir. uen. *K¹*, uen. ep. *K¹*
 salonitano] salunitatio *D¹*, *om.* *Interuoli praeter P et in textu KNEF*
- VIII. Venantio v. s. correctori Lucaniae et Bruttiorum Theodericus rex.
 uenantio *et* uenantio *libri*. uenantū *P¹*, uenanno *X¹*
 n. s.] *P¹D¹M¹O¹N¹A¹e*, *om.* *K¹*
 corr. luc. et bruttiorum (*sic LL*, brutiorum *P¹*, brutiorum *et* bruciorum *plerique*, bricio-
 rum *N¹*) *om.* *K*
- VIII. Possessoribus, defensoribus et curialibus Estunis consistentibus Theodericus rex.
 possessoribus *om.* *D¹*
 def. et cur. *om.* *K*
 estunis] *LRK¹*, aestunis *A¹e*, estunis *K¹*, etunis *P¹*, ettunis *D¹*, extunis *O¹*, estimis *P¹M¹X¹A¹*,
 extimis *X¹EE¹*; *fortasse ser* Sestini.
 existentibus *X¹EE¹*

- X. Festo v. i. patricio Theodericus rex.
 festo] fausto *latucenti et in lectu XEF*
 u. i.] *P^oO^lA^e*, uiro *P^lA^l*, om. *K^l*
- XI. Argolico v. i. praefecto urbis Theodericus rex.
 arholico *P^l*
 u. i.] *P^lMO^lN^lA^e*, uiro *P^lA^lA^l*, om. *K^l*
 praefecto urbis praefecto *EF*, om. *K^l*
- XII. Senatui Romano Theodericus rex.
 romano] *LRK^lM^lN^lEF^l*, romanae (om. urbis) *M^l*, urbis romae *K^lFO^lX^l*
- XIII. Sunhivado v. s. Theodericus rex.
 sunivado *K^lP^l*, sunhivado *P^l*, sunivado *M^lN^l*, sunivado *F^l*, sunhivado *P^l*, sunhivado *F^l*,
 suue *K^l*
 u. s.] *P^lMO^lN^lA^e*, uiro illustro (*sic*) *K^l*, om. *L^lM^lK^l*
- XIII. Aurigeni viro venerabili episcopo Theodericus rex.
 aurieni *K^l*, aurigeno *P^lO^l*, aurigeno *P^l*, arigeno *F^l*
 viro venerabili] venerabili *L^lR^lK^lO^l*, om. *K^l*
 episcopo om. *A^e*
- XV. Theodahado v. s. Theodericus rex.
 theodado *L^lO^lK^l*, theodahado *P^l*, theodado *P^l*, theodabado *N^l*, theodalano *R^l*, theodano *F^l*,
 theodalabo *N^l*, theodalado *P^l*, theodano *K^l*
 u. s.] *M^lO^lN^l et sol, comp, K^lVE^lA^e*, u. *P^lM^l*, uiro illustri *LR^lO^l*, om. *K^lP^l*
- XVI. Gemello v. s. Theodericus rex.
 geniello *N^l*, gegiello *M^lO^lXE^lF^l*, sogiello *F^l*
 u. s.] *P^lMO^lN^l*, om. *K^l*
- XVII. Universis provincialibus Galliarum Theodericus rex.
 uniuersis om. *K^l*
 om. *K^l*
- XVIII. Gemello v. s. Theodericus rex.
 senello *X^l*
 u. s.] *P^lO^lN^lA^e*
 theodius *L^l*
 om. *K^l*
- XVIII. Commonitorium. Danieli Theodericus rex.
 commonitocium *E^l*, comminito *O^l*, om. *A^e*
 daniheli *M^l*
- XX. Trivillae saioni et Ferrocincto apparitori Theodericus rex.
 triuilla(e)] *LR^lK^lP^lM^lN^l*, triuilla *P^l*, triuilla *N^l*, triuilla(e) *N^lE^lF^l*, triuilla *E^lF^l*, triuilla *O^l*,
 gruuilla(e) *L^lP^l*, gruilla *M^lO^l*, gruuilla *A^e*, gnuo *K^l*
 saioni et ferrocincto (torrocincto *P^l*, ferro accincto *R^l*) apparitori (apparitoribus *M^lO^lN^lXE^lF^l*)
 om. *K^l*
- XXI. Fausto v. i. Theodericus rex.
 u. i.] *P^lM^lN^l*, uiro *O^l*, uis *P^l*, om. *K^l*
- XXII. Artemidoro v. i. Theodericus rex.
 arthemidoro *plerique*, arthemidoro *L^l*, artemidoro *M^l*, arthemidoro *M^lN^lN^l*, archemidoro *N^l*,
 archimedoro *E^lP^l*, archimedo *E^l*, arcemedro *K^l*, archimidoro *F^l*, arthuedoro *K^l*
 u. i.] *P^lMO^lN^l*, om. *K^l*
- XXIII. Colosseo v. i. comiti Theodericus rex.
 colosseo *E^l*, colosseo *O^l*, colosseo *F^l*, solosseo *K^l*, closseo *F^l*
 u. i.] *PD^lMO^lN^l*, uiro *K^l*
 comiti om. *L^lR^lM^lO^lN^lXE^lF^l*

LRKPD deficit lat. et testis ab ep. 10 ad 22 *MOX* in textu inser. nullus) *X E, F^l*

- XXIII. Universis barbaris et Romanis per Pannoniam constitutis Theodericus rex.
per (*om. O*) pannoniam (annoniam L^t) const.] propter annam constitutis N^1 , *om. K*
consistentibus $L^t R^t M^t$, consist^{***} O^t (a) [?]
- XXV. Simeonio \bar{v} , \bar{c} . Theodericus rex.
simeonio *vel* symeonio *in textu anticus praeter XFEI*, simeoni *vel* symeonii *laterculi*
praeter OE
n. c.] $P^1 M^1 N^1$, viro comiti $L^t R^t X^t E P^t$, comiti K , viro illustri comiti O^t , \bar{u} , \bar{i} , A^e , \bar{u} , $P^t O^1$
om. P^1
- XXVI. Osum \bar{v} , \bar{i} . comiti Theodericus rex.
osum] $L^t K P^t D^t N^1 X^t E$, osuin $L^t R P^1 O^t$, osum $M O^1$, osuni A^e , osui F^t
n. i.] $P^1 D^t M O^1 N^1$, *om. K*
comiti *om. R^1*
om. X^1 P^1
- XXVII. Iohanni \bar{v} , \bar{s} . consulari Campaniae Theodericus rex.
n. s.] $L^t P^t D^t O^1 N^1 A^e$, ni P^1 , *om. K*
consulari] *in textu praeter XF omnes et laterculi KOE*, consiliario *in textu XF et later-*
culi reliqui
- XXVIII. Cassiodoro \bar{v} , \bar{i} . patricio Theodericus rex.
cassiodori K^1
n. i.] $P^1 M^t O^1 A^e$, viro $M^1 N^1 F^1$, *om. K*
princio O^1
- XXVIII. Argolico \bar{v} , \bar{i} . praefecto urbis Theodericus rex.
agricolo K^t , *om. P^t*
n. i.] $P^1 D^t M^t O^1 N^1 A^e$, *om. K P^t F^t*
urbis *om. K^t*
- XXX. Argolico \bar{v} , \bar{i} . praefecto urbis Theodericus rex.
argolico] a. item $L^1 R^1$
n. i.] $P^t D^t M^t O^1 A^e$, *om. K*
praefecture urbi P^t
om. M^1 N^1
- XXXI. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
senatui P^1
romae P^1
- XXXII. Gemello \bar{v} , s . Theodericus rex.
geniello N^1 , camelo O^1
n. s.] $M O^1 N^1 A^e$ *et solutis compendii* $L^t R^t K^1 N^1$, \bar{u} P^1 *et solutis compendii* $L M^1$
- XXXIII. Argolico \bar{v} , \bar{i} . praefecto urbis Theodericus rex.
agricolo K^t
n. i.] $P M O^1 N^1 A^e$, *om. K*
praefecto urbis] $L^t R^t M^t O^t$, praefecto K , patricio P^t , *om. L^1 R^1 P^1 M^1 O^1 N^1 X^t E F*
- XXXIII. Massiliensibus Theodericus rex.
messiliensibus L^t , masiliensibus K^t , massilensibus E^1
- XXXV. Romulo Theodericus rex.
- XXXVI. Arigerno v , \bar{i} . comiti Theodericus rex.
arigerno N^1 , atigerno E^1 , trigerno K^1 , arvigerno X^t , arigerno E^t
n. i.] $P M O^1 N^1 A^e$, *om. K*
- XXXVII. Petro episcopo Theodericus rex.
- XXXVIII. Vvandil Theodericus rex.
uandil] $L^1 R P^1 M O^1 X^1 E F A^e$, uandel K^1 , uadel K^t , ualdin L^t , uandin $O^t X^t$
- XXXVIII. Felici \bar{v} , \bar{i} . consuli Theodericus rex.
u. i. consuli] $P M^t$, viro illustri consuli (comiti R^1) $L R O^t$, \bar{u} , \bar{i} . comiti A^e , *om. M^1 O^1 N^1 X^t E F*
om. K (ipsa ep. adest)

LRKPD(deficit lat., de textu adsunt ep. inser. pp. 26, 27, 29, 30.) *MON*(in textu inser. nullae)(X) E (F)

- XL. Universis provincialibus in Galliis constitutis Theodericus rex.
 uniuersis *om.* *K*
 in (*om.* *LAR*¹) galliis (gallia *EP*¹*L*^o) constitutis] gallic *K.* *om.* *P*¹
- XLI. Gemello \bar{v} , \bar{s} . Theodericus rex.
 geniello *N*¹, gamello *O*¹
 n. s.] *MOAN*¹*L*^o et sol. comp. *LEON*¹*EF*, uiro *E*¹, ui *P*
om. *K* (*ep.* *adest*) *X*¹
- XLII. Universis provincialibus in Galliis constitutis Theodericus rex.
 in galliis const.] *MIOEF*¹, galliis const. *LEPMON*¹, in gallia const. *PL*^o, galliis *R*¹
om. *K* (*ep.* *adest*) *X*¹
- XLIII. Unigis spathario Theodericus rex.
 unigi *O*¹, ungis *K*, ungis *N*¹, ungis *X*¹, ungis *F*¹
 sparthario *MIONEF*¹, patario *K*¹
- XLIII. Universis possessoribus Arelatensibus Theodericus rex.
 poss. *om.* *K*
 arbatensibus *K*¹, et ar. *O*¹
- XLV. Arigerno \bar{v} , \bar{i} . comiti Theodericus rex.
 arigerno *N*¹, arigerno *X*¹, arigerno *E*¹
 n. i.] *MOAN*¹*L*^o, uiro *LAR*¹
om. *K* (*ep.* *adest*) *F*¹
- XLVI. Adeodato Theodericus rex.
 adelato *F*¹
 thedericus *P* (*et alibi aliquoties*)
- XLVII. Fausto ppo Theodericus rex.
 ppo] *LM*¹(²)*O*¹, pp *M*¹², praefecto (*om.* *praet.*) *LEFP*, *om.* *N*¹
om. *X*¹(¹)
- XLVIII. Universis Gothis et Romanis circa Verrucas castellum consistentibus
 Theodericus rex.
 un. gothis th. rex (*rel.* *om.*) *K*
 circa *L*¹(¹)
 uerrugas *P*, uerruca *LE*¹, uerruca *OE*, uerruca *F*¹, uerruca *L*^o, uerruca *N*¹, uerruca *MXF*¹
 existentibus *E*¹*F*
- XLVIII. Honoratis, possessoribus, defensoribus et curialibus Catinensis civitatis
 Theodericus rex.
 hon. (ornatum *K*¹) poss. *om.* *M*¹(¹)
 def. (*ante* poss. *F*¹) et (*om.* *O*¹) cur. (curiabus *E*¹) *om.* *K*
 catinensis *vel* catinensis *plerique*, catinensi *M*¹, catinensis *P*¹(¹), catinensis *MXF*¹,
 catinensis *N*¹, catinensis *OE*¹, catinensis *E*¹, catinensis *F*¹, catinensis *L*^o
 ciuitatis *om.* *K*¹
- L. Provincialibus Noricis Theodericus rex.
 noricis *L*¹(¹)[?], noricis *K*¹, noricis *E*¹*F*¹
om. *M*¹*N*¹
- LI. Fausto ppo Theodericus rex.
 ppo] *MO*¹, praefecto (*om.* *praet.*) *LRKP*
- LII. Consulari \bar{v} , \bar{i} . Theodericus rex.
 u. i.] *P*¹, ui illustri *P*¹
- LIII. Aproniano illustri viro comiti privatarum Theodericus rex.
 apronio *P*¹, apronio *K*, apronio *E*¹
 illustri uiro] uiro ill. *N*¹*L*^o, *om.* *K*
 comiti priu. in *lateralis* solus *P*. in *textu* unius *praeter* *KXF*

LRKM(sic ordinans in *lateralis*: 48. 49. 51. 49. 51. 52. 53. ut bis adsint 49. 51, desideratur 50)*OX*(in *textu* *inscr.* *nullac*)(*X*)(*F*)

I.

ALARICO REGI VISIGOTHARUM THEODERICUS REX.

a. 507

- 1 Quamvis fortitudini vestrae confidentiam tribuat parentum vestrorum innumerabilis
 multitudo, quamvis Attilam potentem reminiscamini Visigotharum viribus inclinatum,
 tamen quia populorum ferocium corda longa pace mollescunt, cavete subito in aleam
 2 mittere quos constat tantis temporibus exercitia non habere. Terribilis est hominibus
 3 conflictus, si non sit assiduus et nisi usu praesumatur, concertandi subito fiducia non
 habetur, absit ut vobis aliquid indignatio caeca subripiat, moderatio provida est,
 quae gentes servat: furor autem instantia plerumque praecipitat et tunc utile solum
 est ad arma concurrere, cum locum apud adversarium iustitia non potest invenire.
 3 Quapropter sustinete, donec ad Francorum regem legatos nostros dirigere debeamus,
 ut litem vestram amicorum debeant amputare iudicia, inter duos enim nobis affinitate
 coniectos non optamus aliquid tale fieri, unde unum minorem contingat forsitan in-
 veniri, non vos parentum fusus sanguis inflammat, non graviter urit occupata pro-
 vincia: adhuc de verbis parva contentio est: facillime transigitis, si non per arma
 15 vestros animos irritetis, obiciamus quamvis cognato cum nostris coniuratis eximias
 gentes iustitiamque, quae reges efficit fortiores, cito convertit animos, qui contra se tales
 4 sentit armatos. Et ideo salutationis honorificentiam praecurati legatos nostros illum
 atque illum ad vos credidimus esse dirigendos, qui vobis et mandata nostra sufficienter
 insinuent et usque ad fratrem nostrum Gundibadum vel alios reges cum vestra voluntate
 20 deproperent, ne videamini eorum inmissione laborare, qui maligne gaudent alieno
 certamine, advertant enim divina, ut supra vos iniquitas illa praevaleat, commune
 malum vestrum iudicemus inimicum, nam ille me iure sustinebit adversum, qui vobis
 nititur esse contrarius.

LRKPMON(N)E(F)

2 parentum *om. O* vestrorum *im.] im.* vestrorum *O.* nostrorum *im.* LRKP 3 visigottarum *K^o,*
 visigotharum *L^b* 4 tantum *O* ferocium *P.* ferocia *L^o* subito *L¹* in aleam] LRKP.L. in
 aliam *M^a* (*correctum est in av. eadem ita ut primitiva scriptura non ayuoscatur nisi data opera*), in
 bella *M^bZN.* bella in aliam *O* 6 afflictus *O* sit] assit *N* fid sub. *E* 7 nobis *O¹* caeca]
 certa *O* meditatio *P* 8 instantiam *BK* 9 locum] ad *L.* *R¹* 11 enim] etenim *E.* *om. L^o*
 nobis *om. O* 12 mun] *om. VE^o* contingit *N* 13 non] non *M^b,* non *N* inflamet *O* non]
 non *M^b,* non *N* 14 transietis *P.* transitis *N* 15 coniuratas *malina: et. p. 7933* 16 iustitiam-
 que] *scripsi.* iustitiam LRKPE. iustitia *MON.L* reges (regis *O*) eff.] e. r. *B* qui] que *M^bN* 17 sentit]
 sentis *O.* advertit *P* leg. n. illum atque (*LKMNE.V^o*, et *reliqui*) illum] i. et ill. *L.* n. *L* 18 credi-
 mus *L^aKX.L* 19 fr. n. post quid *E* gundibadum *ONEF^o* nostra *N.V^o* 20 deproperarent *K¹*
 21 advertant *P* praecurati] non p. *O* 22 nostr. mal. *K* iure me *M^o*

II.

GUNDBADO REGI BURGUNDIONUM THEODERICUS REX. *a. 507*

Grave malum est inter caras regiasque personas voluntates sibi met videre con- 1
trarias et dissimulando spectare, ut de uno aliquid dolendum possit emergere, non 2
sine invidia nostra geritur, si nobis patientibus affinium clade dimicetur, habetis 3
omnes per me pignora magnae gratiae: non est unus ab alio segregatus, si quid in 4
vobis delinquitis, meo graviter dolore peccatis. Nostrum est regios iuvenes obiecta 5
ratione moderari, quia illi, si nobis vere sentiunt displicere quod male cupiunt, audaciam 6
suae voluntatis retinere non possunt, verentur senes, quamvis sint florida aetate fer- 7
ventes, sciant nos adversarios esse contrarietatibus suis et illud velle persequi, ne 8
ab utrisque possit excedi, decet enim nos aspera verba dicere, ne affines nostri ad 9
extremum debeant pervenire. Et ideo illum et illum legatos ad fraternitatem tuam 10
credidimus destinandos, ut, si filio nostro Alarico visum fuerit, ad regem Francorum 11
cum coniuratis nobis gentibus dirigere debeamus, quatenus causa, quae inter eos ver- 12
titur, amicis mediis rationabiliter abscidatur, convenit enim tales tantosque reges non 13
inter se lamentabiles rixas quaerere, ut de suis et nos possint casibus sauciare. Qua- 14
propter fraternitas vestra adhibito mecum studio eorum nitatur reparare concordiam: 15
quia nemo potest credere sine nostro voto illos ad haec proelia pervenisse, nisi omnino 16
clareat, ne ad conflictum veniant, nostra potius esse certamina, aliqua vero a prae- 17
sentium gerulis litterarum sermone vobis commisimus intimanda, ut sic prudentia vestra 18
euneta componat, quemadmodum consuevit deo iuvante perficere, unde solet diligentis- 19
sime cogitare.

III.

EPISTULA UNIFORMIS TALIS AD ERULORUM REGEM, AD GUARNORUM
REGEM: AD THORINGORUM REGEM THEODERICUS REX. *a. 507*

Superbiam divinitati semper exosam persequi debet generalitatis assensus, nam 1
qui vult opinabilem gentem voluntaria iniquitate subvertere, non disponit ceteris iusta 2
servare, pessima consuetudo est despiciere veritatem, credit sibi omnia cedere, si 3
elatum contigerit in abominabili certamine superare. Et ideo vos, quos conscia virtus 4
erigit et consideratio detestabilis praesumptionis accendit, legatos vestros una cum 5
meis et fratris nostri Gundibadi regis ad Francorum regem Luduin destinate, ut aut 6
se de Visigotharum conflictu considerata acqutate suspendat et leges gentium quaerat 7
aut omnium patiatu incursu, qui tantorum arbitrium iudicat esse temendum, quid 8

LRKPMON(X)E(F)

2 caras] *KM^bZN* coniectura, curas *libri celi*, que personas *om. O* sibi met] *sinere O. om. R*
3 possit dol. *K* 4 nobis *K* 5 ab] *sub O* 6 nobis *O* religiosos *O* 7 illi si nobis] *scripsi*,
illis in nobis *LRKP*, illi in nobis *MONVE*, illud in nobis nobis *A^o A* displicere *O* quod male] *qui dum*
male *XEA* audaciam *om. O* 8 vereantur *EEA* quam] *O* 9 nos *O* 10 nisque] *L^o*,
utrisque *O* enim *om O* 12 eridimus] *A* si] *su L^o* alario *O*, in alario] *P* 11 tantosque
reges] *uiros tantos reges O*, tantosque uiros] *E* 15 sociare] *A^o* 16 habito] *M^oOM^o* reperire] *N*
17 nisi omnino] *nisi animo O: fortasse his s. e. pro nisi* 18 a] *ad K^o* 20 euneta] *om. N* adiuvante] *O*
24 subiam] *E^o* generalis] *O* 25 inopinabilem] *E* 26 est] *om. M^o* 27 in] *om. L* conscia] *L^oLRKP*,
consciti] *L^o[J]*, conscientiae] *reliqui* 29 nostri] *nestri O*, uci] *R* gundibadi] *KONE* regis] *om. E^o*
Luduin] *L*, luduin] *B*, luduin] *M^oN^oL^o*, luduin] *M^o*, ludum] *P*, ludene] *K*, luduin] *L*, luduin] *N^o*, ludu-
nicum] *O. inc. X^o* destinare] *O* 30 misigotarum] *K^o*, misigotarum] *K^o*, misigotarum] *M^o*, misigotarum] *A^o*
conflictu] *R^oKENE*, conflictum] *O*, conflicto] *reliqui* suspendat] *E^o* 31 arbitrium] *iudicium N^o*
cuntempendum] *O*

quaerit ultra, cui offertur absoluta iustitia? dicam plane quod sentio: qui sine lege
 3 vult agere, cunctorum disponit regna quassare. Sed melius inter initia perniciosa
 reprimatur assumptio, ut sine labore perficiatur omnium, quod certamen esse poterat
 singulorum, recolite namque Eurici senioris affectum, quantis vos iuvit saepe
 5 numeribus, quotiens a vobis proximarum gentium imminencia bella suspendit, reddite
 filio eius gratiam, quam tamen agnoscitis vestris utilitatibus attributam, nam si tanto
 4 regno aliquid praevaluerit, vos aggredi sine dubitatione praesumit. Quapropter ex-
 cellentiam vestram epistulari sermone salutantes per legatos nostros illum et illum
 praesentium portitores verbo vobis aliqua dicenda commisimus, ut vos, qui nostrum
 10 sequimini deo iuvante dispositum, unus complectatur assensus et foris hoc agatis, ne
 in vestris provinciis dimicare possitis.

III.

LUDUIN REGI FRANCORUM THEODERICUS REX.

a. 507

1 Ideo inter reges affinitatis iura divina coalescere voluerunt, ut per eorum
 placabilem animum proveniat quies optata populorum, hoc enim sacrum est, quod
 15 nulla permittitur commotione violari, nam quibus obsidibus habeatur fides, si non
 credatur affectibus? sociantur proximitate domini, ut nationes divisae simili debeant
 voluntate gloriari et quasi per alveos quosdam concordiae adunata se possint gentium
 2 vota coniungere? Quae cum ita sint, miramur animos vestros sic causis mediocribus
 excitatos, ut cum filio nostro rege Alarico durissimum velitis subire conflictum, ut
 20 multi, qui vos metuunt, de vestra concertatione laentur, ambo estis summarum
 gentium reges, ambo aetate florentes, non leviter regna vestra quassatis, si data
 partibus libertate confligitis, virtus vestra patriae non fiat inopinata calamitas, quia
 3 grandis invidia est regum in causis levibus gravis ruina populorum. Dicam libere,
 dicam affectuose quod sentio: impatiens sensus est ad primam legationem arma protinus
 25 commovere, a parentibus quod quaeritur, electis iudiciis expetatur, nam inter tales
 viros et illis gratum est dare, quos medios volueritis efficere, quid de nobis vos ipsi
 aestimare poteritis, si nos intentiones vestras reliquisse cognoscitis? absit ille con-
 flictus, ubi unus ex vobis dolere poterit inclinatus, abicite ferrum, qui in meum
 1 pugnare vultis opprobrium, lure patris vobis interminor et amantis, ille nos et
 30 amicos nostros patietur adversos, qui talia monita, quod non opinamur, crediderit
 esse temnenda, quapropter ad excellentiam vestram illum et illum legatos nostros
 magnopere credidimus dirigendos, per quos etiam ad fratrem vestrum, filium nostrum
 regem Alaricum scripta nostra direximus, ut nullatenus inter vos scandala seminet

LRKPDO incipit ab ep. 4)MON(X)E(P)

2 melius] melius est ut A 3 deprinatur O esse poterat] esse non p. P^a, pot. esse OE
 4 namque om. O³ eurici E, henrici A saepe] semper MONXE, A 5 numeribus P nobis O redi-
 dite N^a 6 tamen] tantum A 7 praesumet A 10 unus] unus nos libri praeter O³E, A ages O³
 11 uestra provincia N^a post possitis paginam reliqua et sequens tota vacuae manserunt, finiente ibi qua-
 ternione, in P 13 ideo] LRKPDO, A, adeo MNXE, A^e coalescere E 14 pop. opt. R^a 15 ob-
 sidibus M^a 16 proximitate] proximi R nationes] nouacione O 17 consordiae M^a 19 rege
 (om. O) alarico] inalarico rege P, al. rege A^e 23 est inu. E grauis] grandis O 24 prot. arma
 monere A^e 25 quod] * quod L³ expectatur KE 26 illis] LRKPD M^a[?] A^e et Garetii Remensis,
 recte puto illi quos medios efficiere volueritis ii sunt, a quibus iudices petuntur, scilicet ipse Theodericus),
 illos M^b[?] ONXE uol. med. E nobis E uos] nosmet M^a, recte puto 27 poteritis R uos E nostras O
 relinquisse L³, deliquisse O 28 dolere] LP, doleri RKD, deleri MONXE, A 29 multis K uob.
 patr. O interminor] incommenor E³ ille nos (uos P)] n. i. R 30 uestros A^e opinamur] putamus O
 credidit O 31 tenenda M^a ad om. O 32 magno opere K, A etiam om. O fr. uestrum (nostrum O)
 fil. nostr.] fr. nostr. fil. uestr. E 33 regem alaricum] alarium regem O, alari** (om. regem) P nulla-
 tems] ne O nos R

aliena malignitas: sed in pace perseverantes, quae sunt mediis amicis placabiliter finire debeatis. Per eos etiam et verbo vobis aliqua dicenda mandamus, ut gentes, quae sub parentibus vestris longa pace floruerunt, subita non debeant concussione vastari, illi enim credere debetis, quem vestris utilitatibus arridere cognoscitis, quoniam qui vult alterum in praecipites casus mittere, eum certum est fideliter non mouere.

V.

INPORTUNO V. F. PATRICIO THEODERICUS REX. *a. 509/511*

Si te aut nobilitas sola decoraret aut meritorum tantum laude polleres, conferendas forsitan dignitates dilatione probabili libraremus, ne magna vilescerent, cum simul omnia funderentur, nunc autem cum te universa facto agmine comitentur nec desit uni quod praedicatur in plurimis, convenit iustitiae nostrae, ut, cum tu copiosa bona protuleris, uberrime te repleat munificentia principalis. Non enim crescendi vobis hic ordo qui multis est: paulatim provehi medioeris probatur esse virtutis, dum morosius agnoscitur quod sub lenitate praeparatur, saltu quodam se tendit vestra prosperitas solaque a vobis perfectio quaeritur, cum vobiscum multa nascantur, elaboratae sunt enim longa aetate vestri generis dignitates, quae notissimo quodam habitaculo lares in vestra posuere familia. Nam, ut prisca saecula transeamus, quae affatim viros visa sunt proferre praecipuos, gemino radius patris ac patris decore conspicuus: qui non solum ornamentum familiae suae, sed ipsi decus senatui praestitere: modernis saeculis moribus ornabantur antiquis: bonitate praediti, constantia gloriosi, in amicitiam prouidi, ad odia sumenda difficiles, ita, quod maximum felicitatis genus est, cum multae probarentur esse potentiae, invidiam illos persequentium contigit non habere. Pendebant quin immo circa eos anxia vota civitatis, crescens supra privatos publicus amor, eorum senatus animum, eorum sequebatur turba propositum: et necesse erat Romam velle quod cuncti videbantur optare, miroque prosperitatis eventu firmum circa eos custodiebat arbitrium voluntas vaga populorum, quod inter ceteras dignitates munus iudicamus esse praecipuum, nam si paucorum amor iuste iam gloria est, tantae civitatis affectus quod potest habere praekonium? proinde sicut omnia ingrata videntur obscura, sic generaliter dilecta praecelara sunt. Tot igitur parentum laude decoratus tu etiam morum luce conspicuus sume post consulares fascias emeritos patriciatus insignia, tuarum munus plenarium dignitatum et cani honoris infulis adultam cinge caesariem, qui meritorum laude aetatis praecudicia superasti, cur enim tardo evenirent praemia, cui tot generis suffragabantur exempla? eligitur quippe in te nascendi laus, vivendi gloria: et cum multa trabas ab antiquis, meruisti placere de propriis, Ab ipso quippe vitae principio, quod inter adulantium greges rarum solet esse, nobilibus studuisti fidem

LRKA(1)MON(X)E(F)

1 sunt] sunt inter uos LRKA: requiritur quae sunt dubia *similiare* 2 al. uob. N man-
 dauimus MONYEA 5 alterum] alium A^o in om. K fideliter om. R¹ 7 si] ut K^a laud. tant. PD
 8 dilatione probabili] dignatione laudabili R¹ libraremus] diferentes I. PD 9 funderentur I. PD, franderent
 tur O fato E¹ committentur K nec] ne M^aN 10 pluribus A^o 12 medioeribus E uirt. esse R^a
 morosius L^a 13 lenitate MONYEA praestatur A a uobis qu. perf. PD, perf. a uob. qu. A^o 15 nostri K
 16 posuerunt MNYE sunt uisa MNVEA 17 praeterre E, perferre A^o radius O 18 ornatum E
 suae om. XF praestitit O modenis L¹ 19 amicitia libri 20 sumenda] summa N maxime XEF
 gen. fel. est R, fel. est gen. N 22 publicos O 23 turba om. N 25 iudicatur P^a[?]
 26 gloria] amor R¹ 27 uid.] uid. esse M^a 28 praec. dil. XEF tu] tum DX, tuorum E, tot A^o
 29 perspicuus E 30 inf. hon. K 31 praecudicia] praecudencia E tardo evenirent] euitarent tardo
 evenirent O, eue tardo evenirent M, evenirent tardo XEF praemia] praeconia E 32 suffragantur E
 neuendi P¹ 34 principio] primordio E ratum K

virtutibus exhibere. atque ideo instituti tui firma vestigiū, ut qui primaevus gloriam consecutus es, florentibus annis gloriosis honoribus augearis. inspicie denique, quanta tuorum praecipua laude decoreris. culpae genus est non te fecisse quod summum est. de maturitate quippe tua multo debent venire meliora, qui in aetate tenera te
 5 novimus fecisse praedicanda. confidimus enim nec tui generis institutum nec nostrum circa te errare posse iudicium.

VI.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 509/511

1 Gratum quidem nobis est. patres conscripti. personas novas ad honorum celsa
 perducere. delectat peregrini germinis viros gremio Libertatis inserere, ut variis
 10 frondescat senatus aula virtutibus. ornat enim talis multitudo conventum et laetam
 reddit faciem publicam honorata frequentia. sed multo nobis probatur acceptius,
 quotiens dignitatibus reddimus qui de ipsa curiae claritate nascuntur. quia non sunt
 de vobis examina nostra sollicita. dum praediicata bona transfunditis qui merita eum
 luce praestatis. origo ipsa iam gloria est: laus nobilitati connascitur. idem vobis est
 15 dignitatis quod vitae principium. senatus enim honor amplissimus vobiscum gignitur.
 2 ad quem vix maturis aetatibus pervenitur. Haec licet de vobis omnibus veraciter
 iudicemus. ut ordinis genium complectatur gratia senatorum. maxime serenitatis nostrae
 luminibus Deciorum sanguis irradiat. qui tot annis continuis similis splendet claritate
 virtutis: et quamvis rara sit gloria. non agnoscitur in tam longo stemmate variata.
 20 saeculis suis producit nobilis vena primarios: nescit inde aliquid nasci medioere: tot
 probati quot geniti. et. quod difficile provenit. electa frequentia. en pullulat ex uno
 germine quadrifarum decus. honor civium. gloria generis. augmentum senatus. qui
 quamvis fulgeant communiōe meritorum. invenies tamen quem possis laudare de
 3 propriis. Respicite certe iuvenem per formae gratiam. mentis pulchritudine plus
 25 placentem. refert facie sanguinis decus. proditur animi natura per vultum et sereni-
 tate corporis nubila quoque mentis abstergit. verum haec naturae bona litterarum
 decoravit insignibus. ut cote magnarum artium detersus mentis penetralibus plus
 luceret. in libris veterum Decios cognovit antiquos nobilemque progeniem gloriosae
 4 mortis beneficio viventem. Felicissimus profecto studiorum labor. cui praesorum carmen
 30 contigit discere per parentes et de avita laude primordia teneri pectoris crudire. libet
 referre quam magno tunc spectaculo totius scholae in eum convertebatur aspectus:
 quasi cum audiret parentem. illa mox intendebat heredem quaerens. ut quae auctorem
 5 cognoverat dicere. per huius posset similitudines approbare. Nam sicut indigna
 posteritas laudes antiqui generis abnegat. ita praeclara de patribus egregie dicta con-
 35 firmat. creditum est de his omne quod legitur. dum praeconia veterum praesens docuit

LRKP(D)MON(X)E(F)

1 ideo *om. K* 3 laude praec. *A^e* deceris *P^a* 4 multorum *XF* debetur *O* qui] quia *Krusch*
 5 nouissimus *K¹* 8 est *om. E¹* 9 producere *O^e* geminis *M^a* inferre *O* 11 prob. nobis *N^a*
 12 qui] quae *N* 11 connascitur] cum nascitur *M*. coniungitur et connascitur (cum nascitur *D*) *PD*
 nobis *L^bO* 15 odor *O^a* nobiscum *A^e* 16 maturibus *O* pervenitur *om. O* veriter *M^a*
 18 similis] *LRKPD*. simul *MONNEA* spendet *O* 19 rara] *DMONNA*. rari *LRKP* steguate *E*
 frenate *O* 20 suis saec. *PD* nasci med. ad *PD* 21 quod] quid *O* difficile provenit] raro con-
 tigit (contingit *D*) *PD* electa] elata *L¹* en] en *O* ex uno] eximio *E¹* 22 generis] grauis *O*
 23 fulgeat *A^e* meritorum] multorum *E²* 24 mentis] multis *N^a* 25 refer *O* facies *KEF*
 sanguis *O* producit *EF* 26 nubila] nedula *O* 27 cote] pote *KMONNE* magistrarum *A* de-
 tersus] detersis *A*. disertus *A*. dispertus *E* penetrabilibus *E* plus *om. K* 28 proliem *O* 30 laud.
 au. *P*. au. laude laude *D* 31 schoce *N* 32 quasi] *scripsi*. quem *MONNE¹*. quas *LRKPD*. que *E²*
 qui *A^e* 33 posse *K* post. indigne *E* 34 dicta] dona *A^e* 35 de his] his de *P^a*

vena virtutum, in auditorii officina ingeniorum flamma recalente. his quidem formabatur
 exemplis, sed domesticis feliciter producebatur imperiis. Subtracto enim solacio maritali 6
 onus regendi mater gloriosa suscepit, quam nec ampla patrimonii cura nec tot filiorum
 potuit turbare custodia. aluit nutrimentis, auxit patrimonii, ornavit honoribus et quot
 edidit familiae iuvenes, tot reddidit curiae consulares. haec igitur rimator morum 5
 noster sensus inspexit, qui etiam bonum domesticae virtutis inquirat, ut inter privata
 laudatis publica debeat ornamenta largiri. Atque ideo, patres conscripti, illustri et 7
 magnifico viro Importuno patriciatus culmen indulsumus, ut vester coetus, sicut pullulat
 sorte nascendi, ita et fascibus possit augeri. impendite parenti gratiam, adunate sen-
 tentias: vestra est indoles, quam probamus. habetis certe quod vobis ingeniosa laude 10
 tribuatis, si amore necessitudinum publicum faciatis esse iudicium et quod pro naturae
 caritate dependitur, collatum nostris iussionibus aestimetur.

VII.

IANUARIO VIRO VENERABILI EPISCOPO SALONITANO
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

Omnes quidem iustitiam colere et observare praecipimus, sed eos maxime qui 15 1
 divinis honoribus eriguntur, ut supernae gratiae fiant proximi, dum a terrena fuerint
 cupiditate longinqui. Iohannes itaque flebili nos allegatione pulsavit sanctitatem vestram
 a se sexaginta ocreas olei ad implenda luminaria suscepisse, quarum pretium sibi postulat
 oportere restitui. bonum quidem votum, si tamen non ibi aliquid misceatur adversum.
 Nam licet ubique deceat iustitiam custodiri, in illis rebus maxime necessaria est, quae 20 2
 divinis obtutibus offeruntur, ne putemus ignorare deum, unde accipiat, si fraudatis
 oblationibus adquiescat. et ideo, si veram querimoniam cognoscitis supplicantis, con-
 sideratione iustitiae, quam sancta lege praedicatis, facite quae iure debentur sine tardi-
 tate restitui: quatenus nullus ingemiscat illata sibi per vos fuisse dispendia, quos decet
 potius praestare iuvamina. quapropter studete, ut, qui non soletis pro rebus magnis 25
 excedere, nunc non videamini, quod absit, in parvitate peccare.

VIII.

VENANTIO V. S. CORRECTORI LUCANIAE ET BRUTTIORUM
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

Iustitiae ratio persuadet ab unoquoque postulari quod ei constat iniungi et 1
 pecunias publicas instanter quaerere, ne debitorem neglectus debeat ingravare, nam 30
 si remissio in ammonitionibus veniat, cunctos necesse est contemptus involvat, et
 quodam modo nascitur de pietate crudelitas, si quem negligis ammonere, postea cogaris

LRKP(D)MON(X)E(F)

3 regendi] regni N 4 ornant] honorant K honoribus] moribus MONXEA 5 haec]
 hoc N rimator] amator K 7 laudis E debeat om. O atque] at MOXE, ac N 8 noster AP
 9 posset argeri O sententias] LRKAE, sententiam reliqui 10 probabamus O nobis OEA
 11 quod om. K¹ 15 colere et] col. (om. et) K¹ 16 honoribus om. K exiguntur E cup.
 fuer. R 17 atque R¹ nos om. O 18 a se] ab eo P, ad D, a M³, om. X 19 tamen om. O
 ibi al. non E aliquid R misc.] non misceatur M³ 20 deceat iustitiam] deceat i. P, iusticia
 debeat O rebus om. O quae] tamque O 21 offeruntur] feruntur O 23 sancta om. O iuste AP
 24 docet O 25 inuauine L¹ pro rebus (p. r. bis P) magnis] pro magnis (magis M³) reb. MONXEA
 26 nunc non] scripsi, nunc plerique, non XE uideramini O quod] quidem K in parvitate] in
 pratate O 30 instanter] instat P 31 si om. M³ cunctis P³ est] est ut A inuauat X

exigere. utilis ergo cura est praedicere, quando et occasio subtrahitur delictis et locus
 2 emundatur illicitis. Quapropter illustris viri comitis sacrarum largitionum suggestione
 comperimus pridem tibi secundum morem veterem exactionem binorum et ternorum
 fuisse delegatam. unde te praesentibus commonemus affatibus, ut secundum canoni-
 5 cariae fidem tempora debeas constituta complere. ne, quicquid dispendii assis publicus
 sustinuerit, de proprio exsolvere tu cogaris. a quo nec tantae iussioni est habita
 reverentia nec fides suae promissionis impleta.

VIII.

POSSESSORIBUS DEFENSORIBUS ET CURIALIBUS ESTUNIS
 CONSISTENTIBUS THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 10 Propositi quidem nostri est nova construere, sed amplius vetusta servare, quia
 non minorem laudem de inventis quam de rebus possumus acquirere custoditis. proinde
 moderna sine priorum immutatione desideramus erigere: quicquid enim per alienum
 2 venit incommodum, nostrae iustitiae non probatur acceptum. In municipio itaque
 vestro sine usu iacere comperimus columnas et lapides vetustatis invidia demolitos: et
 15 quia indecore iacentia servare nil proficit, ad ornatum debent surgere redivivum quam
 3 dolorem monstrare ex memoria praecedentium saeculorum. Atque ideo praesenti
 auctoritate decernimus, ut, si vera fides est suggerentium nec aliquid publico nunc
 ornatui probatur accommodum, supra memoratas platonias vel columnas ad Ravennatem
 civitatem contradat modis omnibus devehendas: ut conlapsis metallis oblitterata facies
 20 reddatur iterum de arte pulcherrima et quae situ fuerant obscura, antiqui nitoris
 possint recipere qualitatem.

X.

FESTO V̄·I· PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Decet prudentiam vestram in augendis fabricis regalibus obtemperare dispositis,
 quia nobilissimi civis est patriae suae augmenta cogitare, maxime cum sit studii nostri
 2 25 illa decernere, quibus cunctos notum est sine suis dispendiis oboedire. Atque ideo
 magnitudini tuae praesenti ammonitione declaramus, ut marmora, quae de domo Pin-
 ciana constat esse deposita, ad Ravennatem urbem per catabolenses vestra ordinatione
 dirigantur. subvectum vero direximus de praesenti, ne aut mora nostris ordinationibus
 proveniret aut laborantes aliqua detrimenta sentirent.

LRKPD(dejicit v. 14 in sine)MON(X)E(F)

1 ergo cura est] ergo est cura P, est ergo cura D^bMONXE.A, est cura D^a, ergo cura (om. est) O praedi-
 care K quando et] et quando R, et quando et N^a 2 emundatur] scripsi, (a)emendatur L¹PPDM^aZN,
 non emendatur L^vR, non datur KM^bXE.A, tantum emendatur O sacrum O largitionum K 3 com-
 pimus K secundum morem veterem] sermonem veterum O exactione N et ternorum] aeternorum L¹
 4 monemus O canonicarum L¹, canonicam E 5 fidei A temperata O complectere P^a nec O
 6 tu om. RPP iussioni est hab.] iussioni hab. O. iussioni hab. est K 7 suae] tu(a)e P¹ 10 est]
 e. sed K^a amplioris E conservare R 11 de inn. quam] de inn. E¹, quam de inn. E² ad-
 quire post cust. N^a custodis N 12 priorum] priscorum N 13 itaque om. N^a 14 nostro PEF
 15 quam] antequam MONXE 16 dolorem] decorem O saeculorum] populorum K ideo om. P^aO
 17 suggerentum .I^e nunc om. N 18 platomas N, platonas .I^e nel] et P ravennatam N
 19 post civitatem fortasse ins. vestra contradat K², contrahat A, inc. K¹ omni. mod. P cum lapsis M^a
 20 arce E 21 possit N 23 augendis] gendis O dispositis L^a 25 cunctis E² notum K est om. K¹
 26 pinciana R, pincia K¹ 27 disposita E ravennatam N catabolenses M, cathalilenses E 28 mora]
 mora O nostris O, nostra X

XI.

ARGOLICO V·I· PRAEFECTO URBIS THEODERICUS REX. *a. 510, 511*

Optamus eunctum diem plenum beneficiis nostris excurrere: optamus ubique
 praestita nostra radiare, quia in aevum vivit quod munificentia principalis indulserit.
 quid enim tam regium quam fecisse felicem et eo usque praestare, quo se crectus
 stupeat attingisse? beneficia siquidem sunt, quae regna sublimant et libertatis dominus
 iugiter potest crescere, si sibi subiectos studeat ampliare. hoc mansuetudinis nostrae
 glorioso proposito, quoniam generalitatem patrio fovemus affectu, per indictionem
 quartam praefecturae urbanae infulas tibi copiosa liberalitate largimur, ut paternis
 honoribus successio clara laetetur et sub nobis possit proficere quicquid meruit ad
 nostra saecula pervenire. Circumspice itaque quam magnum sit primordiis tuis
 canam Romam potuisse committi, ut in illo amplissimo coetu iudicis videaris eminere
 suggestu, ubi est arduum vel ipsum obtinere collegium. stude ergo, ut a meritis tuis
 exigere possis quod nos praestitisse cognoscis. avara fuge, iusta sequere, modesta
 dilige, iracunda contemne. Quid erit suavius quam in illa turba summorum nobile
 protulisse iudicium, ubi tot patriciorum corda provocantur ad gratiam, ubi bonum
 factum celebretur ore sapientum? nusquam maiore laude virtus agitur, quam si recte
 Roma traetetur. quas divitias aestimes aptiores quam in oculis senatus conscientiae
 pretiosam gerere puritatem et ante ipsum Libertatis gremium nullis vitiis esse
 captivum? Viderimus, reliqui fascies qua gloria censeantur: urbanus praesul dignitas
 est honorum. non patitur claritas illa committere, quod possit nobilis turba nescire.
 locatus in medium eunctorum ad se trahit aspectum et totius vitae iudicium pronulgat
 fama populorum. haec te et animo concipere et rebus evidentibus explicare credibile
 apud nos faciunt studia litterarum, ubi cognovisti omne quod deceat et ad usum vitae
 gloriosae animum, doctorum nimirum institutione, formasti. Fugiat ergo doctrina
 delictum, indocilis est animi ad vitia trahi: aedificatus libris locum non relinquit
 iniuriis, ubi in teneris annis adquiritur, quod matura aetate servetur, ad tramitem
 recti hortentur te tuorum facta seniorum, ammonerat lectionis auctoritas, deinde iudicii
 nostri electio gloriosa, ut maiora sumere de nobis possis, cum te ea quae commisimus
 implere cognoveris.

XII.

SENATUI ROMANO THEODERICUS REX.

*a. 510 I*³⁰

Amamus, patres conscripti, dignitates eximias de nostra benignitate nascentes,
 publici enim decoris mater est mens regentis et quale fuerit dominantis arbitrium.

LRKPMON(X)E(F)

2 excurrere *om. O* 3 aevum] eternum *E* principalis] regalis *M* (*superscr. m. cad.* principalis) *OZN*
 4 quos *N* 6 stud. subi. *P* ampliare] *R*¹ 7 quoniam] *scripsi*, quem *libri plerique*, quam *K*, quem
 gratia *A. om. R*, quo *Meyer* generalitatis *MONYEA, om. P* 9 honoribus] monitis *E* posset *E*
 10 circumspice] *LR^aPMON*, circumspecte *R^bKVEA* primordium *O* tuis *om. MONYEP'* 12 vel *om. R*
 a meritis tuis ex.] a mer. ex. (*om. tuis*) *LR*, ex. a multis *K* 13 cognoscere] *L^a* sequere] *quere* *D*
 14 iracundia *K¹*, iracundiam *E* quid] quod *LR* summ. turb. *E* 16 sapientum *PO* nun-
 quam *AEA^c* virtutis *A* si *om. L¹* 18 paritatem *O^a* 19 videmus *A* 20 nescire]
 sentire *O* 21 aspectus *N^a* 22 evidentibus *om. O* 23 doceat *O* 24 institiome *K¹* 25 ad]
 ado *N^a* nitia] iudicia *O* reliquat *K* 26 iniuriis] in iudiciis *O* matura] in matura *P* ad
 tramitem . . . 27 seniorum *om. O* 27 nostri ind. *O* 28 de nob. sum. *MONYEA* 29 impleo *O*
 31 amamus] maximus *E* 32 decoris] doctores *K* est] eius *K* dominantis *his N¹*

talem parit libertatis aspectum. facilius est quippe, si dicere fas est, errare naturam quam dissimilem sui princeps possit formare rem publicam. hinc est quod cupimus, ut perpetuis honoribus fulgeatis, quia quicquid de vobis fama loquitur, nostris institutionibus applicatur. nam cum omnia celsa mereamini, nostram invidiam tangit, si
 2 5 quid vobis fortasse defuerit. Proinde, quod felieibus sanciatum auspiciis, illustrem Argolicum praefecturae urbanae dignitate promovemus, ut et ille augeatur fascibus et vobis tanti iudicis minime subtrahatur ornatus. scitis enim saepe ex hac familia viros enituisse praecipuos, recordamini provecti avum praefecti dogmatis honore ditatum, cuius innoxiam facundiam fora mirata sunt. studuit vero, cum abundaret eloquio,
 10 sciens dicendi peritum debere esse puritate conspicuum. his meritis ad honorum celsa perductus, largitiones sacras protexit fida custodia, implens etiam doctrina quam susceperat magisterii dignitatem, ita in utroque laudatus, ut in singulis crederetur
 3 esse praecipuus. Accedit etiam provecti nobilissimus pater, qui comitivae privatarum infulas nullius calumniae acerbitate profanavit, qui affectans famae commoda, pecuniae
 15 neglexit augmenta et, quod rarum virtutis exemplum est, his egit temporibus continentem, quibus crimen avaritia non habebat. principis enim propositum facit aut neglegere iudices aut amare virtutes. tot igitur originis documenta praemittens credamus bona de nobili: quia laudabilis vena servat originem et fideliter posteris tradit, quae in se gloriosa transmissione promeruit. lavete ergo, patres conscripti,
 20 vestris dignitatibus consecrato, ut ad maiora virtutum desideria concitetis quos nos munerum provocamus exemplis.

XIII.

SUNHIVADO V̄ · S̄ · THEODERICUS REX.

a. 507-511

1 Laborum tuorum longa servitia et exploratae fidei multa documenta hoc nobis iudicium tradunt, ut qui tuos animos moderatus es, nunc alienis moribus praeferaris
 25 et praestes provinciae disciplinam, qui privatus amasti continentiam, is enim potest alios bene regere, qui se studuit sub decore tractare. Samnitarum itaque supplicatione permoti hoc remedio laborantibus credidimus subvenire, si spectabilitatem tuam iubere-
 2 mus ad finienda iurgia proficisci. Unde nunc enitere, ut tam bono iudicio laudabili respondeas instituto, aptumque te nostris praebe mandatis, qui haecenus propria sponte
 30 placuisti, intra provinciam itaque Samnii si quod negotium Romano cum Gothis est aut Gotho emersit aliquod cum Romanis, legum consideratione defines, nec permittimus discreto iure vivere quos uno voto volumus vindicare, censebis ergo in commune, quae sunt amica iustitiae, quia nescit personas respicere qui meram cogitat aequitatem.

LRRKPMON(N)E(F)

1 tale O est] enim O fas] nefas E^a 2 princeps possit] principes possit L, principem posse E est om. O 3 quicquid om. E¹ fama (om. O) loq.] l. f. P 4 ampliatum L celsa] excelsa E^a inv. nostr. E 5 nobis O sanciatum LROX, sanciantur K, sanciatum P illustre O 6 fascibus ... 7 ornatus om. O 7 minime] minimis E¹ sepe bis N, om. O 8 praefecti] LRR^bPOXAE, profecti R^a, perfecti KMEAE doematis K 9 innociam O, maximam A^e forma E¹ mirati O 10 deb. esse dic. per. E 11 fida prot. A^e qua P 13 praecipuum] perspicuum E, conspicuum et praecipuum P accedit MN 14 insulas L¹ ae. cal. A^e affectans O 15 parum P egit] egit se A 17 organis K promittens A^e 18 laudabilis] K²MONXELI, laudabili LRR¹P 19 transmittere O 20 ad om. N concidetis K^a, concideris O quos] quem E 21 munerum] numerum O, nimirum XEF 23 tuorum] seniorum tuorum K¹ longissima N haec O 24 iudicium MON praeferaris] immo praefeciaris 25 praestes] pares E 26 decore] equitate E¹ samnitarum A^e, sanitarum O 27 commoti E lab. credidimus credidimus MONXELI] er. lab. A^e subveniri KA iubemus O 28 iurgia] negocia K tam] eam E¹ 29 te nostris] n. te P^bE, nostris te nostris P^a, nostris (om. te) O 30 itaque pron. A^e samnii A^e romano N cum om. R 31 emerit KA defines L¹ 32 discreto] indiscreto K²A^e un. iure O uno voto] inonvato O, uno indice E² vindicata O 33 qui] que L¹ miram P

XIII.

AURIGENTI VIRO VENERABILI EPISCOPO
THEODERICUS REX.

a. 507-511

Quamvis iudicio vestro credamus omnia facinora displicere, maxime a vobis confidimus execrandum quod matrimonii genialis impugnat affectum, quibus enim animis a continentibus accipitur, quod etiam laicorum detestatione damnatur? Iulianus itaque nobis lacrimabili aditione conquestus est uxorem suam vel res a vestris hominibus iniusta usurpatione pervasas, unde si veram petitionem supplicantis agnoscitis nec se rationabiliter pulsatus absolvit, in auctorem facti sine aliqua tarditate reseceate, malum enim eum perseverat, augetur, et remediale bonum est in peccatum accelerata correctio.

XV.

THEODAHADO V. S. THEODERICUS REX.

a. 507-511¹⁰

Iniuria quidem nostra est laesa iustitia, quia violationes earum rerum merito ad nos trahimus quas amamus, unde illud maxime inultum esse non patimur, quod in contemptum nostrae iussionis constat admissum, quae enim praesumptio plectenda non audeat, si sacrae iussionis reverenda condemnat? ideoque illum, quem dudum ad viri illustris Sonae iudicium decrevimus convenire isque se inveterata calliditate subtraxit, examini vestro committimus audiendum, ut finem detis iurgio plectibili machinatione dilatato, praestate itaque audientiae curam, ut iustitiae vobis crescat opinio, quando pro remedio causantium committuntur vobis ambigua iurgiorum.

XVI.

GEMELLO V. S. THEODERICUS REX.

a. 508

Firmum est iudicium cuius tenetur exemplum, nec locus ambiguitati relinquatur²⁹ 1 ubi experimenta probabilia sullragantur, exploravimus efficaciam tuam per diversas industriae gradus, sed uni parem meruisti gratiam, variis actionibus aequaliter approbatus. Hinc est quod praesenti tempore in Gallias nobis deo auxiliante subiectas vicarium te praefectorum nostra mittit auctoritas, unde perpende qualia de te videamur habere iudicia, quando ad illos populos mitteris corrigendos, quos nostris laudibus specialiter credimus acquisitos, cara est principi gloria et necesse est de illis amplius esse sollicitum, unde sibi triumphorum venisse sentit augmentum. Age igitur mandata, si cupis in te proficere nostra iudicia, turbulenta non ames: avara declina, ut falem te

LRKPMON(X)E(F)

3 nostro MONXE om. cred. N displicere O a om. R nobis AE confidimus K¹
4 obsecrandum XE patrimonii P genialis] generalis E¹ impugnat om. O¹ 5 laicorum] a laicorum
(laic* R²) R 6 uel] et K² 7 iui. us. pervasas (inuvasas K²)] pern. iui. us. P 8 auctorem MONXEF
tarditate aliqua A 9 augetur P^a remediale] LRJNX, remediabile KPOEA accelera K¹ cor-
reptio E¹ 11 est nostr. P 13 amissum MN 14 contempnatur M^a 15 sonae] persone ON isque]
hisque P, is qui MN, qui se XE, qui A inveterate L^a, inuenta L^e calitate E 16 plectabili O 17 dila-
tato] LRPAE.1^{r(1)}, dilato KMON.1^{r(2)}e 18 uob. comm. XEF 20 pirium R (errore miniatoris) am-
biguitate O^a relinquitur] committitur (superscr. m. l uel relinquitur) N 21 exploramus P efficaciam
bis ser. R¹ 22 uni parem] imparem K¹, non imparem XE1: malim ubiuis parem 23 deo aux. nob. P
subiectas] substratas (juit port. substratas) M^a, substitutas M^bOZ et Remensis Gareti, subiugatas XE. om. N
24 perfectorum O post nostra repetit te R 25 regendos N spiritaliter X 27 sent. ven-
agmentum [sic] P 28 prof. in te nostr. ind. P, in te nostr. prof. ind. O non] ne P

indicem provincia fessa suscipiat, qualem Romanum principem transmisisse cognoscat. desiderat viros egregios coacta cladibus suis. effice ut victam fuisse delectet. nihil tale sentiat, quale patiebatur, cum Romam quaereret. abscedat omnis de calamitate tristitia: serenetur tandem nubilus vultus. nunc illam gaudere convenit, cum ad sua
5 vota pervenit.

XVII.

UNIVERSIS PROVINCIALIBUS GALLIARUM
THEODERICUS REX.

a. 508

1 Libenter parendum est Romanae consuetudini, cui estis post longa tempora
restituti, quia ibi regressus est gratus, ubi provectum vestros constat habuisse
10 maiores, atque ideo in antiquam libertatem deo praestante revocati vestimini moribus
togatis, exuite barbariem, abicite mentium crudelitatem, quia sub aequitate nostri
2 temporis non vos decet vivere moribus alienis. Proinde de necessitatibus vestris
innata nobis mansuetudine cogitantes, quod feliciter dictum sit, spectabilem virum
Gemellum, vicarium praefectorum, fide nobis et industria comprobatum ad com-
15 ponendam provinciam credidimus dirigendum: sperantes in nullo eum posse delin-
3 quere, qui nobis peccantes graviter intellegit displicere. Quapropter ordinationibus
eius ex nostris iussionibus oboedite, quia cum credimus vobis profutura decernere,
recipite paulatim iuridicos mores, non sit novitas molesta, quae proba est, quid
enim potest esse felicius quam homines de solis legibus confidere et casus reliquos
20 non timere? iura publica certissima sunt humanae vitae solacia, infirmorum auxilia,
4 potentum frena. Amate unde et securitas venit et conscientia proficit, gentilitas
enim vivit ad libitum: ubi magis mortem reperit propriam, qui potest habere quod
placeat, vos iam securi ostentate divitias: parentum bona longo situ recondita pro-
dantur in lucem: quia tantum quis nobilior erit quantum et moribus probis et luculenta
5 25 facultate reluxerit. Ideo enim vobis vicarium praefecturae direximus, ut cum tanta
dignitate et civilem videamur regulam destinasse, fruamini quod tantum audiebatis,
intellegite homines non tam corporea vi quam ratione praeferri et illos merito crescere
qui possunt aliis iusta praestare.

XVIII.

GEMELLO V. S. THEODERICUS REX.

a. 508/511

1 30 Merentur bona, qui nostram visi sunt elegisse elementiam, ut eos veraciter iudi-
casse per augmenta propria possimus ostendere, quod si talibus viris publica deest
prospici largitate, quanto magis eos sua dignum est possidere, quod commune munus
2 probatur esse iustitiae? Spectabilis itaque Magnus, hostium conversatione damnata
quod natus est reminiscens, ad Romanum repatriavit imperium: cuius absentia con-

LRKPMON(X)E(F)

1 indicem *om. O*¹ 2 desideret *P* cladibus *M*^a 3 abscedat *L*¹ 4 illam *om. O* 5 per-
venerit *A*^e 8 romane *N*¹ 9 grat. ib. regr. est *MONXEA* nostros *A*^e 11 crudelitatem *P*
nostris temporibus *N*, nostri tempor. *M*^a 12 nostris *om. R* 14 gemellum *post* nic. *reperit K*¹
17 credidimus *P*^a nobis *L*¹[?] 18 respicite *EF* iuridicos] iuridicos *M*^a, iuridicos *O*, iuri-
dicos *KXE* non] te *P* 20 certissime *E* 21 unde] undique *L*^a 22 libitum] libidinem *K*
magis *om. E* rep. mortem *A*^e 23 longo] tanto *P* prodantur] producantur vel prodantur *P*,
probantur *N* 24 luce *MONX* erit] est *A*^e quantum] quam *O* 25 praef. nic. *A*^e 26 reg.
nid. *K* fruamini *MONXE*, fruamini *A* 27 illo *O* cresce *MO* 28 possint *ON* 30 meren-
tur *R* (*errore miniatoris*) eligisse *K* veraciter *om. LRK*¹*P* 31 quid *K*¹ talis *R*^a iuris
om. MONXEA deceat *E* 32 prospicere *O*^a eos (*om. O*) sua] eos sua eos *R*¹ 34 reminiscens *K*¹

tigisse dicitur ut eius potuisset perire substantia. atque ideo praesenti iussione sancimus, quatenus tam in agris quam mancipiis urbanis aut rusticis, vel quicquid sibi competens quolibet modo nunc amissum potuerit comprobare, sine aliqua recuperet tarditate, retinens ex nostra auctoritate dominii ius omne quod habuit: nec quaestionem eum de rebus sibi antiqua possessione competentibus volumus sustinere, cui propositi nostri est etiam nova praestare.

XVIII.

COMMONITORIUM. DANIELI THEODERICUS REX. *a. 507 511*

Decet ut palatio nostro servientibus iustis commodis consulamus, quia fructuosus esse debet publicus labor, ut, quamvis obsequia nobis gratuita iure debeantur, servitia tamen per moderata compendia provocemus, et ideo artis tuae peritia delectati, quam in excavandis atque orandis marmoribus diligenter exerceas, praesenti auctoritate concedimus, ut, te rationabiliter ordinante, dispensentur arcae quae in Ravennati urbe ad recondenda funera distrahantur, quarum beneficio cadavera in supernis humata sunt, lugentium non parva consolatio, quando animae tantum de mundi conversatione descendunt, corpora vero dulces quondam superstites non relinquunt. Hinc quibusdam veniunt dolores ad pretium, et miserabili sorte votorum crescit mercantibus de humana morte compendium, ita tamen, ut non sit iniqua sub hac occasione taxatio, ne cogantur miseri inter acerba luctuum gravia plorare dispendia facultatum et nefanda devotioe constricti aut urgeantur patrimonia pro mortuis perdere aut dilecta corpora vilissimis foveis potius dolentes abicere, sit modus in voluntate poscentium, quando ipsa miseratio pro eminentibus facit, nam minus debet laedi, cui amplius pro pietatis officio videtur imponi.

XX.

TRIVVILAE SAIONI ET FERROCINCTO APPARITORI
THEODERICUS REX.*a. 507 511*

Inter gloriosas rei publicae curas, quas perpeti cogitatione deo auxiliante revolvimus, cordi nostri est levamen humilium, ut contra potentiam superbiorum nostrae pietatis erigamus obstaculum, nec liceat quicquam apud nos audaciae, cuius est propositi superba calcare. Castorii igitur flebili calamitate permoti, quem exitialis haecenus diversorum pressit invidia, occasionem praebuit salutaribus constitutis, ut plus valeret nostrae pietatis auxilium quam iniqua calliditas improborum, atque ideo praesenti vobis auctoritate decernimus, ut, si praefectus vir magnificus Faustus ea quae Castorius possidebat

LRKPMON(X)E(F)

1 pot. subst. perire *R*, perire posset subst. *P*, posset perire subst. *N* praesenti] pre *MON* 2 sanctimus *RKON* in agris] magnis *O* aut] atque *O*, ac *E* 3 admissum *MON*^a*N* poterit *A*^e probare *A*^e tard. rec. *A*^e 4 habuerit *O* 5 nobis *O* 9 deb. esse publ. lab. *ON*, deb. esse lab. publ. *A*^e nob. obs. *P* 10 delectati] decorati *O* 11 in excavandis . . . 12 rationabiliter *om.* *E*¹ excavandis] excavandis *LR*¹*O*^a*N* concedimus] decernimus *O* 12 comp⁺entur *P*^a, compensentur *P*^b arcae] artes *E*¹ raucementi *O*^a 13 recondenda *O* beneficia *P*, beneficii *M*^a 14 quando] quoniam *A*^e 15 veniunt (*fortasse* veniunt) dol. ad pr.] dol. ven. ad pr. *R*, ven. ad pr. dol. *A*^r(^v)*e* 16 nothorum *O* 17 iniqua sub] *LRK*, iniquitas ab *PMONXEP*^a taxatio ne] *LRKPA*^r(¹), taxa^s, *M*^a, taxari (*om.* ne) *M*^b*OZN*, taxata ne *XEP*^a*A*^r(²), taxari ne *A*^e 18 grata *M*^b*N*, gra a *M*^a nefandi *L*¹ 19 proedere *O* 20 dolente *O* quando] quoniam *E*¹, quem *E*² miseratio] moderatio *A*^e 21 pro eminentibus] pro mentibus *POE*¹, pro mercantibus *M*^b*NE*²*A*, prementibus [*M*^a laed. deb. *O* proprietatis off. *PO*^a*A*, off. proprietatis *E* 26 cordis *R*²*P* nostri] *LRP*, nostro *KMONXEA* Emulium] utilium *O* 27 erigamus] opponatur *XEP* nec] ne *O* 28 exiei *K*¹ (exicialis *K*²) 29 pressit] processit *E*¹ praebui *ON*, praebuimus *E* constitutis] institutis *E*¹*A*^e 30 praes. nobis] uob. pr. *MON*, praesenti (*om.* uobis) *XEA* 31 praefitus *A*

vel titulis ingravavit vel privata usurpatione detinuit, mox ei praedium cum alio
 eiusdem meriti vobis imminentibus a pervasore reddatur, ut crudelibus damnis afflicto
 3 pietatis nostrae remedio consulamus. Si quis autem in hac praesumptione medius
 invenitur, ut ad ea quae iussa sunt idoneus nequeat reperiri, ad nos deducite vinculis
 5 illigatum, ut poena possit satisfieri cuius facultas non sufficit ultioni. tali igitur con-
 fusione iam iniquae mentis impetus conquiescat, ne non tam Castorium quam nostrum
 4 votum persecutus esse videatur. Quod si posthac qualibet occasione saepe memoratum
 Castorium notus ille artifex nocere temptaverit, quinquaginta librarum auri multa pro-
 tinus feriat, sitque maior cruciatibus poena respicere illaesum, quem videre desi-
 10 deravit afflicto, in factum quod cunctas protinus temperet ac corrigat potestates:
 praetorii praefectus baechari non est in humilis laesione permissus et cui a nobis
 assurgitur, efficiendi potestas miseris abrogatur. hinc omnes intellegant, quo amore
 delectemur aequitatis, ut et potentiam iudicium nostrorum velimus imminuere, quatenus
 bona conscientiae possimus augere.

XXI.

15

FAUSTO V. I. THEODERICUS REX.

a. 507/511

Humanae consuetudinis mos est, ut variata plus capiant et quamvis in usum
 habeantur eximia, fastidium praestet omne quod satiat, proinde sacris moenibus
 iugiter immoranti disponendae utilitatis propriae causa indutias tibi postulas debere
 concedi, non quod habitatio tam clara pertaedeat, sed quo duleior fiat renovata
 20 regressio, atque ideo illustri magnitudini tuae secedendi ad provinciam quattuor
 mensium indutias pietas nostra largitur: ita ut expletis eisdem ad penates proprios
 redire festines, quatenus habitatio Romana, quam multiplici volumus densare conventu,
 subtractis incolis terrarum opinatissima non rareseat, hoc etiam et vobis iudicamus
 aptissimum, quando senator Romanus alibi possit dolere tardatus, ubi enim illa gratia
 25 parentum? ubi tanta moenium possit respici pulchritudo? piaculi genus est absentem
 sibi Romam diutius facere, qui in ea possunt constituti laribus habitare.

XXII.

ARTEMIDORO V. I. THEODERICUS REX.

a. 507/511

Congruit comitatum nostrum viris nos decorare nobilibus, ut et illorum expleatur
 votum et obsequium nostrum ornent merita personarum, proinde magnitudinem tuam
 30 ad conspectus nostros, quos tibi non ambigimus esse gratissimos, his oraculis evocamus,
 ut qui longa nobiscum aetate versatus es, praesentiae nostrae duleidine capiaris,
 festinat enim ad principem, qui vel solum potest videre propitium: nam cui licet

LRKP(D incipit c. 31 nobiscum)MON(X)Et(F)

1 uel] tibi *O*, publicis *E* titulus *RPO* priuata *R*¹ ei] *MONXEA*, ei et *P*, ut *LRK* 2 per-
 nasore *E*¹ 3 nostrae] vestrae *O*, *om.* *R* 4 nisa *E* reperiri] inueniri *L*^e reducite *L*^e uingulis *N*^a
 5 alligatum *K* cuius] e. facinoris *K*² *MONXEA*, recte *fortasse* 6 iniqua *O* impetus *K*¹ non tam]
 nostram *O* nostram *O* 7 persecutus *E* quod] qui *O* posthac] post hec *E*² quelibet *O* 8 multa]
 dispendio *K* 10 temperet *PO*, properet *E* corrigeret *P* 11 perfectus *O* humili *ONE* 12 arroga-
 13 delectamur *L* nostr. iud. *L*^e 16 consuetudines *L*^a sapiant *L*^e 17 fastidia *L*^a faciat *O* 18 postulas]
 postulat *N*, postulasti *E*¹ 19 quod] quo *P*, quia *L* pertendent *L*¹ quo] quod *MONXEA* fiat ren.
om. *O* 20 congressio *R* pronuncia *O* 21 ut] autem *P* 22 habitatio roma (romae *L*^e)] habi-
 tatione roma *malin* deus. uol. *N* 23 rareseat *P* apt. iud. *L*^e 24 enim] est *L*^e, *om.* *MONXE*
 25 resp. poss. *P* sibi abs. *P* 26 laribus *O* 28 decorate *O* ut et] et ut *R* 29 ornatur *O*
 32 uel] illum *L* uidere] habere *L* cui licet] *L* *coniectura*, cui libet *PPMONXE*, quilibet *LRK*

habere nostra colloquia, munera credit esse divina, quapropter non tardamus desiderium, cuius optamus aspectum, venire te gaudentem credimus, quem alacriter sustinemus.

XXIII.

COLOSSEO V. I. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Iuvat probatis ordinanda mandare, siquidem et de talibus iudicium gaudet eligentis 5 1
et eorum segura substantia est, quae committitur approbatis, nam ut optamus esse
qui placeat, ita curamus ut qui placuerit evitescat. Proinde prosperis initiatus auspiciis 2
ad Sirmiensem Pannoniam, quondam sedem Gothorum, proficiscere illustris cinguli
dignitate praecinctus commissamque tibi provinciam armis protege, iure compone, ut
antiquos defensores recipere laeta possit, quae se nostris parentibus feliciter paruisse 10
cognoseit. Nosti qua te nobis conversationis sinceritate commendes, sola tibi placendi 3
via est, si quae gerimus imiteris, aequitatem fove, innocentiam animi virtute defende,
ut inter nationum consuetudinem perversam Gothorum possis demonstrare iustitiam:
qui sic semper fuerunt in laudum medio constituti, ut et Romanorum prudentiam
eaperent et virtutem gentium possiderent, remove consuetudines abominanter inolitas: 15
verbis ibi potius, non armis causa tractetur: non sit coniunctum negotium perdere
cum perire: abiurator alieni furtum, non animam reddat: ne plus intentio civilis rapiat
quam bella consumant: scuta in hostes erigant, non parentes. Et ne quem forte ad 4
mortem videatur praecipitare paupertas, redde pro talibus gloriosum plane damnum,
lecturus a nobis gratiae uberrimum fructum, si civile ibi potueris plantare propositum 20
et nostris vere iudicibus dignum, si dispendium iudex subeat, ut vitam periturus
adquirat, quapropter consuetudo nostra feris mentibus inseratur, donec truculentus
animus belle vivere consuescat.

XXIII.

UNIVERSIS BARBARIS ET ROMANIS PER PANNONIAM CONSTITUTIS
THEODERICUS REX.

a. 507/511 25

Institutum suum providentia nostra non deserit, cum subiectis semper intenta 1
profutura disponit, ut ad maiorem devotionem concitentur qui sui curam nos habuisse
cognoscunt. Hinc est quod Colosseo viro illustri nomine viribusque praepotenti 2
gubernationem vestram defensionemque commisimus, ut qui suae multa dedit haecenus
experimenta virtutis, augeatur potius in futuris, atque ideo patientiam vestram saepius 30
approbatam nunc quoque eidem praesenti monstrare, quatenus in his quae pro regni

LRKP(D deficit c. 21 in c. iudicibus dig)MON(X)E(F)

1 esse *om.* *PD* 2 gaudente *O* 5 probitatis *K* oruanda *X* mandate *O* et *om.* *O*
8 sirmiensem] *LPO*, 1^c, syrmiensem *KMXE*, syrmiensem *N*, sirmiensem *R*, syrmiensem *D*, siriniensem *A*² sed,
quond. *E* illustri singuli *O* 10 quae] qui *N* paruisse fel. *E*³ 11 cognoseis *O* qua] quia *M*³, que *O* con-
versationsionis] conversatione *E*¹, *om.* *MXE* placendo *O*³ 12 equitate *R*, aequitati *L*², *XE*, 1^c fove] *P*^b, *D*², *M*^b, *OX*,
fave *reliqui* 14 laudum medio] laudum *M*³, laudem *M*^b, *OZNX*, laude *EE*, laudis *A* romanorum]
iramorum *E*[?] 15 consuetudinum *R* molitas *X* 16 causa *om.* *M*³ coniectum *DO*, coniectum *A*
17 perire] *p* *re* *M*³, pro *re* *M*^b, *OXNE*, proprie *A* abiurator] adiutor *O* aliena *XE* civ. rap.]
rapiat *R*¹[?] 18 non] non in *A* 19 morte *O* pane *P*¹ 20 civilem *MONX* 21 iudicis *K*, *A*
22 truculentus *O* 23 belle] *scripsi*, nelle *libri* 25 nstitutum *R* non *om.* *M*³ deserat *O*
semper 1^c (*em. in corr. typ.*) 27 maiorem] morem *O* concitentur] conferantur *MONXE*¹, conferant *F*²
28 coloseo *KO*, coloseo *E* potenti 1^c 29 defentionem] defensionem] conferantur *MONXE*¹, conferant *F*²
30 urgeatur *E* futurum 1^c patientiam *P*, *OXNE* 31 eidem] eodem *P*, *MX*, *A*, eundem *O* praesente *N*, *A*, praesentes *K* monstrare *L*¹[?] in his] nobis *malim* pro [*sic*] *N*

nostri utilitate rationabiliter agenda praeceperit. devotione probabili compleantur: quia
 3 fidem constantia probat et ille integritatem propriae asserit mentis, qui iugibus persistit
 obsequiis. Illud praeterea vos credidimus ammonendos, ut non in vos, sed in hostem
 4 saevire cupiatis. res parva non vos ducat ad extrema discrimina: adquiescite iustitiae,
 5 qua mundus laetatur. Cur ad monomachiam recurratis, qui venalem iudicem non
 habetis? deponite ferrum, qui non habetis inimicum, pessime contra parentes erigitis
 brachium, pro quibus constat gloriose moriendum, quid opus est homini lingua, si
 causam manus agat armata? aut pax esse unde creditur, si sub civitate pugnetur?
 imitamini certe Gothos nostros, qui foris proelia, intus norunt exercere modestiam.
 10 sic vos volumus vivere, quemadmodum parentes nostros cernitis domino praestante
 floruisse.

XXV.

SIMEONIO V̄ · C̄ · COMITI THEODERICUS REX.

a. 510/511

1 Amamus publicis actionibus personas inserere morum probitate conspicuas, ut
 per obsequia fidelium nobis crescat utilitatis augmentum, proinde sinceritatem animi
 15 tui per praeclara documenta noscentes siliquatici titulum, quem fidae dominicus iure
 dederamus discussioni indictionis primae, secundae vel tertiae per provinciam Dalma-
 ticiam, ordinatio tibi nostra committit: ut quolibet fraudis vestigio damnum publicum
 te fuerit explorante repertum, procul dubio nostris aerariis inferatur: quia non tantum
 2 lucra quaerimus, quantum mores subiectorum deprehendere festinamus. Praeterea
 20 ferrarias praedictae Dalmatiae cuniculo te veritatis iubemus inquirere, ubi rigorem
 ferri parturit terrena mollities et igne decoquitur, ut in duritiam transferatur, hinc
 auxiliante deo patriae defensio venit: hinc agrorum utilitas proeuratur et in usus
 humanae vitae multiplici commoditate porrigitur, auro ipsi imperat et servire cogit
 locupletes pauperibus constanter armatis, convenit itaque hanc speciem diligenti in-
 25 dagatione rimari, per quam et nobis generantur lucra et hostibus procurantur exitia,
 esto ergo de antefata discussione sollicitus et in publicis utilitatibus temperatus, ut
 nostrum rationabile compendium crescendi tibi procurare possit augmentum.

XXVI.

OSUIN V · I · COMITI THEODERICUS REX.

a. 510-511

Quamvis prudentiae tuae sit utilitati publicae deputatis ferre praesidium, tamen
 30 ammonitio nostra se cumulat, ut securius fiat, ubi se reverentia nostrae iussionis

LRKP(D incipit v. 16 in v. et)omis primae)MON(X)E(F)

1 agenda *om. R¹* pereceperit *K* compleatur *O* 2 iugibus] regibus *O*, iugilibus *X* perstat *X*
 3 credimus *KMONXEA* hostes *E* 4 saevire cupiatis] servire cupientis *O*, saevire cupiatis *E¹* non]
 nos *M^a* 5 recurratis *E¹A* qui] per *O* iudicem *bis P^a* 6 pessime] pessi est *O* 7 gloriose]
 esse *K* homini] horum *X*, mihi homini *O^a* 8 agat manus *P* armatura *K* nude pax esse *MONXEA*,
 pax nude esse *P* 9 molestiam *X* 10 nos *om. O* ceru, dom. pr. (dom. pr. *om. O*)] pr. dom. ceru. *A^e*
 14 nobis *om. K* augrantum *O* sinceritatem] *PMNEF¹A*, sinceritate *ONX²*, sinceris *LRK* 15 per prae-
 clara] *A^e*, praeclara *LRKM^a*, perclara *P¹E*, et praeclara *M^bONE²* fidae *om. K¹* 16 discussionem *libri et A^e*,
 discussione *Forn.* indictionis] indictum *X* per] de *O^a* delmaticam *M*, dalmatiam *R²PPA^e* 17 damu,
 fr. nest. *A^e* 18 repertum] compertum *NEF¹* inseratur *O* 20 ferrarias] f. venas *K²A* dal-
 matiae *X* cuniculo] *PDNEA^e*, cuniculo *reliqui* acquirere *P* 21 et igne dec. *om. O* duritiam *E¹A^e*
 22 def. patr. *A^e* 25 nobis *O* lucra gen. *A^e* exitia] hospicia *E^a* 26 ante facta *ONX¹* dis-
 cutione *K* in *om. O* 27 compendium] compendium *P^a* possit proe. *A^e* 29 utilitatis *ON*
 30 nostra] tua *O* securius] serius *E¹*

accommodat. Simeonium itaque virum clarissimum, cuius fides olim nobis est cognita vel devotio comprobata, ad ordinationem siliquaticae nec non ferrariarum ad provinciam Dalmatiam nostra ordinatione direximus. cui expetita solacia non negetis, ut sublimitas tua nobis commendatior fiat, cum actibus se publicis praebere festinat.

XXVII.

IOHANNI V. S. CONSULARI CAMPANIAE
THEODERICUS REX.

a. 507/511

Propositum est pietatis regiae locum iniustis odiis amputare et potestatis armatae 1
supercilium cohibere reverentia iussionum. infesta est siquidem humilibus superioris
offensa, cum ad laudem trahitur, si vindicta de mediocribus adquiratur. proinde diu
varia persecutione iactatus ad pietatis nostrae remedia haud irrite convolasti, asserens 10
eminentissimam praefecturam tibi esse terrori, ne privata odia in te satiarentur per
publicam disciplinam. Sed nos, qui donatas dignitates iustitiae parere cupimus, non 2
dolori, contra illicitas praesumptiones nostra te tuitione vallamus, ut regiae maiestatis
obiectu ferventium furor animorum in suis cautibus elidatur et de se magis poenam
sumat protervia, dum cohibetur innoxia. tamdiu enim iudex dicitur, quamdiu et iustus 15
putatur, quia nomen, quod ab aequitate sumitur, per superbiam non tenetur. Restat 3
nunc, ut assumptum impleas consularitatis officium et te utilitatibus publicis, quas
tuos egisse constiterit decessores, sedulus ac devotus impendas quantumque a nobis
protegeris, tantum modestiae parere festines. nam si gaudio perfrueris, quod a laesione
tua praefectos praetorio remotos esse cognoscis, qui sub illo esse monstraris, quid te 20
male agentem passurum esse cognoscis?

XXVIII.

CASSIODORO V. F. PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Gratus nobis est eorum semper aspectus qui nostris animis gloriosis actionibus 1
insederunt, quoniam perpetuum obsidem dederunt amoris sui qui apud nos probati
sunt studere virtuti. proinde magnitudinem tuam glorioso nobis servitio probatam ad 25
comitatum iussis praesentibus evocamus, ut et ornatus de te regalibus ereseat obsequiis
et tu nostris conspectibus augearis. Convenit enim te etiam requiri, qui nostra fecisti 2
eximie tempora praedicari, ornasti de conscientiae integritate palatia: dedisti populis
altam quietem. hinc omnibus factus notior, quia qui voluit te positum in potestate
nescivit: praesentati autem tribunalibus iudicem sine damni aliquo terrore viderunt: 30

LRKP(D deficit r. 10 a convolasti)MON(X)E(F)

1 simeonium *vel* symeonium *libri reliqui*, symeonem .A^r, simeonem .A^r n^{ir}, el.] el, n^{ir}, P, et el, n^{ir}, D
est om. L^a 2 ordinationem] ordinem O nec] ne O ferrariarum O 3 delmatiam M, delmatiam O,
dalmaticam E ordinatione N 4 tua] uestra E 7 in iniustis O 8 humilibus] hu humilibus R
superiores P^aD 9 cum] cum OM^b, cum cum M^a[?] laudem] laudem nostram .A^r, nostram laudem .A^r
diu varia] var. diu R, diu et varia A 11 tibi] tibi P in te odia M^aVELA sociarentur E¹.A^r
12 publica O 13 dolori O aegestatis O 14 poenas M^aXE.A^r, om. O 15 sumat *ante*
poenas .A^r cohibentur E in noxa KP^b 18 tuos (om. K) eg.] eg. tuos .A^r nobis N 19 parere KO si]
sic E² quod] quod si YE 20 praefectum *malim* praetorii XE.A quid] quod PO, qui K.A^r 21 passurum]
non p. P^b 23 est nob. E.A^r actibus O 24 incederunt K 25 servitio] sermone O comprobatum A
26 reg. de te E 27 etiam te P.A 28 praedicare O de om. .A^r 29 altam] alteram POE²
quietam N¹ qui voluit] multi A te in pot. pos. N, in pot. te pos. E 30 nescivit] nesciunt A,
ante in E^b, om. E^a aliquo damni .A^r tenere N

pretiosior factus cunctis, quia nullo praemio vendebaris. quis talem non desideret videre, cui nos publice constat gratiam rettulisse? nam qui alterum reprimere conati sumus, te etiam palatio teste laudavimus. tende gradus, accelera festinus adventum. alacrem venire convenit, qui se a principe sustineri posse cognoscit.

XXVIII.

ARGOLICO V·I· PRAEFECTO URBIS THEODERICUS REX. *a. 510/511*

1 Quis nesciat nostrum esse commodum supplicantis quaestum et illud bonis principibus crescere. quod benigna possunt largitate praestare? hoc sunt enim regia dona, quod semina: sparsa in segetem coalescunt, in unum coacta depereunt. optamus ergo
2 munera multis collata dividere, ut possint ubique nostra beneficia pullulare. Atque
10 ideo viri illustris et magnifici patricii Paulini actorum supplicatione suscepta, quae habetur in subditis, horrea longi temporis vetustate destructa, quibus illud atque illud vocabulum praefixit antiquitas, si nunc usui publico minime necessaria esse monstrantur nec aliqua ibidem est species quae ad fiscum pertinet congregata, praefato viro cum omnibus ad se pertinentibus absoluta liberalitate concedimus, ut aedificandi
15 et ad posteros transmittendi assumpta licentia suis utilitatibus profutura disponat, quia confert magis rei publicae munus quisquis diruta maluerit suscipere reparanda, in ea praesertim urbe, ubi cuncta dignum est constructa relucere, ne inter tot decora moenium deformis appareat ruina saxorum, in aliis quippe civitatibus minus nitentia sustinentur: in ea vero nec mediocre aliquid patimur, quae mundi principaliter ore
20 laudatur.

XXX.

ARGOLICO V·I· PRAEFECTO URBIS THEODERICUS REX. *a. 510/511*

1 Romanae civitatis cura nostris sensibus semper invigilat, quid est enim dignius, quod tractare debeamus, quam eius reparationem exigere, quae ornatum constat nostrae rei publicae continere? proinde illustris sublimitas tua spectabilem virum Iohannem
25 nos direxisse cognoscat propter splendoras Romanae cloacas civitatis, quae tantum
2 visentibus conferunt stuporem, ut aliarum civitatum possint miracula superare. Videas illie fluvios quasi montibus concavis elausos per ingentia signina decurrere: videas structis navibus per aquas rapidas non minima sollicitudine navigari, ne praecipitato

LRKPD incipit c. 1 a c. se a principe: deficit c. 27 in c. ingentia signa)MON(X)E(F)

1 praefo A^o 2 constat nos publ. N 3 retulisse] contulisse LRKA 4 sustineri
(sustinere L^o) posse] sustentari O 5 commodum] regnum commodum O 6 quaestum LK, ad q. RPDONXE.1.
acquestum M 7 possint PD 8 haec KEP 9 enim om. O 10 sparsa in segetem] sparsam in se
gentem O 11 depereunt KE 12 mult. coll. mun. O 13 ideo om. A 14 n. i. et m. (magnifici K) ill. et magn.
niri A^o 15 actorum OXET, ac eorum A^o 16 habentur A 17 destructa L^o 18 illud atque illud] illud
atque D^oM^o (ubi in atque pagina p^oit), illud aqne M^b (aque in inf.) N, illud aqne atque OE, illud X
19 esse nec. min. A 20 congerata E 21 libertate OE 22 et om. E 23 transmittendi P 24 magis]
magnum K^oA 25 noluerit A^o 26 ne] nec K 27 tot om. R^o 28 decora om. O 29 saxorum O
30 minus om. K^o 31 qui M^o 32 sens. nostr. PD^b, inc. D^o 33 est (om. K) enim (om. O) dign.]
en. est dign. PE, en. dign. est D 34 exigere] O conjectura, erigere plerique, eligere AE 35 quae] LRKM^a,
quam P^bM^bNE, qua in O, quem P^o 36 nostrae (om. K) rei p.] r. p. nostr. P 37 direxisse] dixisse X
38 cloacas (conclas K cia.) cin. cl. MOX P^o, cin. conclas A^o 39 tantum] tamen O 40 confert E 41 possunt E^o
42 quasi] quoque X 43 ingentia signina] Cui, c. conl. collata loco simili 44 38, ingentia signi (fort. signa) M^a,
ingentia signina M^b (conculator restituiss. cibitor primina signina, deinde reposuiss. signina), ingentia sagi-
mina Z et Gaecili Bmensis, ingentia signimina X, insigermina O, ingentia signa libri reliqui 45 28 structis]
structis L^oE, fructis O 46 navigari] navigari M^a 47 ne] non O 48 praecipitata O, praecipitati XEF

torrenti marina possint naufragia sustinere. hinc, Roma, singularis quanta in te sit potest colligi magnitudo, quae enim urbium audeat tuis culminibus contendere, quando nec ima tua possunt similitudinem reperire? et ideo supra dicto Iohanni officii vestri solacia vos praebere censemus, quoniam ordinationes nostras publicas volumus implere personas, privatas manus amoventes, quae audacius merguntur illicitis. 5

XXXI.

SENATUI URBS ROMAE THEODERICUS REX. *a. 510/511*

Quamvis universae rei publicae nostrae infatigabilem curam desideremus im- 1
pendere et deo favente ad statum studeamus pristinum cuncta revocare, tamen Ro-
manae civitatis sollicitiora nos augmenta constringunt, ubi quicquid decoris impenditur,
generalibus gaudiis exhibetur, pervenit itaque ad nostram conscientiam suggestione 10
multorum, quae prava non potest dissimulare commissa, plura in praedicio urbis
Romanae detestabiles praesumptores assumere, ut cui nos summum adhibere desidera-
mus studium, dolum patiatur iniustum. Quapropter ordinationes nostras ad vestram 2
facimus notitiam pervenire, quibus amplius credimus civitatis vestrae dispendia displi-
cere. dicitur ergo commodi cura privati aquam formarum, quam summo deceret studio 15
communiri, ad aquae molas exercendas vel hortos rigandos fuisse derivatam: turpe et
miserabile hoc in illa urbe fieri, quod per agros vix deceret assumi. Et quia non 3
possumus admissi qualitatem ultra iura corrigere, ne, dum fabricis prodesse volumus,
legum culmina destruamus, si huius nefandissimae rei dominus tricennii praescriptione
munitur, accepto pretio competenti suum vendat errorem, ut, quod laesionem publicis 20
praestat fabricis, non praesumatur ulterius, ne quod nunc sub largitate corrigimus,
postea severissime vindicemus. Si vero tale aliquid moderna praesumptione temptatum 4
est, sine dubitatione tollatur, unius enim desiderio pravo generalis debet utilitas ante-
ferri, cui vel in causis iustis raro poterit obviari, mancipia vero formarum servitio
principum provisione deputata in privatorum cognovimus transisse dominium, aes 25
praeterea, non minimum pondus, et quod est facillimum direptioni, mollissimum plum-
bum, de ornatu moenium referuntur esse sublata, quae auctores suos saeculis con-
secerarunt, aes enim Ionos Thessaliae rex, plumbum Mida regnator Phrygiae rep-
pererunt, et quam miserum est, ut unde famam providentiae alii susceperunt, nos
opinionem negligentiae incurrisse videamur? templa etiam et loca publica, quae 30
petentibus multis ad reparationem contulimus, subversioni fuisse potius mancipata. Et 5
quoniam malarum rerum emendatio nos delectat, ne concessa videatur ex taciturnitate

LRKP(D incipit c. 22 a c. me nulloemus, dejielt c. 26 in minimum)MON(X)E(F)

1 in te sit] intersit P 2 enim] tibi E contendere P 3 ima] ima KXV tuam N simili-
tudines E 4 uestri] nostri REA^o, uestra O solacia nos] MONXELI, nos solitia P, solacia uestra LK,
solacia R 5 manus] maris O 7 cura O 8 stud. ad stat. pr. P, ad stat. pr. stud. A^o tamen]
tam O 9 nos cit. soll. N sollicitior MN ubi] ut M^oX 10 exhibetur X 11 parva A^o
(em. in err. typ.) non] num O 12 noucaenae L^o[f] praesumptiones praesumere O des. adh.
stud. MON^oXELI, des. stud. adh. N° 14 nostrae E.I 15 priuata O forumum O decet I
16 communi L rigandos] irrigandos MONXELI derivatam LRK hoc et mis. MNEA 18 amissi N
corrigere] committere N° 19 legum] longum MN culmina bis O dominis A^o, domus O pre-
scriptione] KOXE.A^o ex emendatione puto, perscriptione LRPM, praesumptione A^o 20 uendat errorem O
22 praesumptione temptatum] praesumptum O 23 uni O paruo PD 25 aes] est MN, e O, et E, cris T
26 est om. LRK, post direptioni A^o direptori E 27 actores K sedulis O, seculis sedulis E^o, supra
seculis scripsit nel sedulis E^o 28 aes] est M^o ioma MONI thessallia e LRMN, thassallie E^o mida]
mida P, midas A^o phrygiae fere libri 29 pron. alii L^o, alii pron. P 30 inuisse O
31 ad] et ad O subuersionum O pot. fuisse, MONXELI 32 malarum L delectet L^o

licentia. Iohannem virum spectabilem electum nostra iustitia ad haec, quae supra memoravimus, direximus inquirenda, ut euneta suo ordine discussa nobis relationis obsequio lucidentur, quatenus, quid de singulis rebus aut de praesumptoribus earum fieri oporteat, more nostrae iustitiae censeamus. adhibete nunc studia, praestate
5 solacia, ut inquisitionem, quam debueratis petere, grata videamini mente complere.

XXXII.

GEMELLO V̄ · S̄ · THEODERICUS REX.

a. 510

1 Constat apud nos fidelium non perire servitia, sed in tristibus impensa recipere in meliore fortuna. Arelatensibus itaque, qui nostris partibus perdurantes gloriosae obsidionis penuriam pertulerunt, per indictionem quartam fiscalia tributa nostra relaxat
10 humanitas, ita ut futuro tempore ad solitam redeant functionem, quatenus et nos bene meritis vicissitudinem reddidisse videamur et ab illis, cum res poposecerit, solita devotio
2 non negetur. Satiuntur in libertate qui pro nobis in angustiis esurire maluerunt: sint laeti qui tristitiam fideliter pertulerunt, non decet statim de tributis esse sollicitum, qui easum vix potuit declinare postremum, a quietis ista, non obsessis inquirimus,
15 quid enim a domino agri exigas, quem eum non coluisse cognoscas? pretiosum vectigal iam nobis dederunt fidei suae, iniustum est ut viles pecunias exigantur qui gloriosas conscientias obtulerunt.

XXXIII.

ARGOLICO V · I · PRAEFECTO URBIS THEODERICUS REX.

a. 510.511

1 Gratum nobis est vota nostra circa sacri ordinis augmenta proficere, laetamur
20 tales viros emergere, qui senatoria mereantur luce radiare, ut laude conspicuis deferatur gratia dignitatis, curia namque disciplinis veterum patet: nec ei iudicari potest extraneus, qui bonarum artium est alumnus, atque ideo illustris magnificentia tua in clarissimo Armentario atque Superbo eius filio ea faciat exhiberi, quae circa referendos
2 curiae cana dictat antiquitas. Hic est enim praefatus Armentarius, qui et parentum
25 bono et suo nobis commendatur ingenio, exigens meritis quam sperat precibus dignitatem, nam quid dignius, si et senatorio vestiatur honore togata professio, ut in illa turba doctorum audeat liberam proferre sententiam, nec frenetur imperitiae terrore,
3 quem hortantur ad vocem iura facundiae? Gloriosa est denique scientia litterarum, quia quod primum est in homine, mores purgat: quod secundum, verborum gratiam
30 sumministrat: ita utroque beneficio mirabilis ornat et tacitos et loquentes, ducantur ergo ad penetralia Libertatis laudati merito suo, ornati nostro iudicio, habituri sine

LRKPMON(N)E(F)

2 relationis K 3 praesumptoribus] praesumptionibus MONNE¹ 4 oportebat P iusticie nostre R censeamus] sentiamus MOE², senci . . . (absis.) N 8 arelatensibus E qui] malim qui in perdurantem PVE¹F 9 penuriam O 10 ut] in L¹[?] tempore O functionem] factionem E¹ mer. bene P
11 ab] ad O devocione O 12 qui] qui tristitiam R^a sint l. q. tr. f. pertulerunt om. O 13 statim om. O
14 a quietis] ab aquietis O^a 15 vectigal iam] vectigalem O, vectigale MNVEF 16 suae fidei A^e
pecuniae OEF exigant PN, exigantur ab illis K², exigamus ab illis A gloriosos O 19 nobis] tibi O uestra A^e 20 emergere] eligere A 21 eis K 23 clarissimo N^a superno MOXEF
(deficit N) fil. ei. P reuerendos P²XEF 25 spectat R^a[?] 26 quid] quod O si et] fiet O
uestiat O 27 audeat] audeat turba A^e 28 quem] inc. L¹ iura facundiae] nia facundia O
30 ita] itaque P mirabiliter A orna O tacitos et] tacitos L¹ 31 iud. nostro A^e

dubio gratissimum senatum. quorum ars est facere de irato benivolum. de suspecto placatum, de austero mitem. de adversante propitium. quid ergo patribus imponere non possit, qui flectere animum indicantis evaluit?

XXXIII.

MASSILIENSIBUS THEODERICUS REX.

a. 508 511

Propositi nostri est probatas fortitudine et moderatione personas ad ordinationem 5 1
vestram defensionemque dirigere. ut et provincialium ratio sublevetur et utilitas publica
bonis praesidentibus augeatur. Proinde comitem Marabadum nobis aequitate compertum 2
ad Massiliensem civitatem credidimus dirigendum. ut quicquid ad securitatem vel civili-
tatem vestram pertinet. deo iuvante perficiat memorque gratiae nostrae curam possit
habere iustitiae. minoribus solacium ferat. insolentibus severitatem suae districtio- 10
nis obiciat. nullum denique opprimi iniqua praesumptione patiatur. sed omnes cogat ad
iustum. unde semper floret imperium. Quapropter designato viro in his. quae vobis 3
pro publica utilitate praeceperit. libentibus animis oboedite. ut fides vestra. quae iam
prioribus monstratur exemplis. subsequenter quoque declaretur iudiciis. quia gratius
est obsequium quod devotione perpeti custoditur. nos autem reddere cogitamus locum 15
vicissitudini. qui impensa servitia non possumus oblivisci.

XXXV.

ROMULO THEODERICUS REX.

a. 507 511

Liberalitatem nostram firmam decet tenere constantiam. quia inconcussum esse
debet principis votum nec pro studio malignorum convelli. quod nostra noseitur prae-
ceptione firmari. atque ideo praesenti iussione censemus. ut. quicquid ex nostra 20
ordinatione patricium Liberium tibi matrique tuae per pittacium constiterit deputasse.
in suo robore debeat permanere. nec a quoquam metuas irrationabilem quaestionem.
qui nostri beneficii possides firmitatem.

XXXVI.

ARIGERNO V. P. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507 511

Pietatis nostrae propositum est miserandis fletibus audientiam non negare. maxime 25 1
cum moris nostri sit ad leges cuncta remittere. ut et conquerens mereatur effectum
et pulsatus nullum se queratur sustinuisse praedictum. proinde Firminus contra
magnificum virum patricium Venantium se dicit habere negotium et frequenter

LRKPMON(X)E(F)

1 dubio] iudicio *R* 2 mitem *O*¹ adversante *O* paribus *L*² 3 flectere] plectere *L*²*P* indi-
cantis evaluit] *plerique* (iudicanti se valuit *P*). indicantis se valuit *LRK* 5 moderatione] moderatis *O*¹
ordinationem] ordine *O*¹. orationem *L* 6 publica] *K*²*PMONVEA*. *om.* *LRK*¹ 7 praesenti-
bus *O*¹ maradam *MONVEA*. marachum *O* 8 vel civilitatem civitatem *MONVEF*¹. caritatem *F*². utili-
tatem *Guelj.*] uestram vel utilitatem *A*¹ 9 nostram *E* adiuvante *P* 10 severitatem] *P*¹ *et vel.*
securitatem *P*¹*A* 11 nullum] nullumque *M*¹ cogat *bis* *M*¹ 12 unde] u. nostrum *A* flor. semp. *E*
13 utilitate] auctoritate *MONVE*² 14 monstrantur *P*¹ iudiciis *om.* *O*¹ gratius] gratum *MONVEF*¹
18 libertatem *M*¹[?] *OE*¹ uestram *KM*¹[?] *OE*² deb. esse *MONVEA* 19 conuelli] concedi *N*¹
quod] qd *R* 20 pr. iuss.] in iuss. pr. *P* 21 patricium *P* pittacium] *M*. pitacium *LRN*.
pittacium *vel* pietatum *plerique* 25 nostrae *om.* *K* est *om.* *K*¹*E*¹ audientiam *K* 26 legem *E* cum-
tas *K* *et om.* *O* meretur *O* 27 firmitas *P*¹*A*. firmitas *EF* 28 se] certum se *MONVEF*¹

- 2 ab eo eius propositiones fuisse contemptas. Et quia in causis semper est suspecta potentia. dum velle creditur quod posse indicatur, antefatum servata reverentia a te praecipimus ammoneri. ut sub sponsione legitima instructam personam ad comitatum nostrum dirigere se promittat. qui apud delegatos motu nostro iudices eius intentionibus
5 valeat praebere responsum: actor hic poenam suae recepturus audaciae. si contra magnificentum virum habuerit falsitatis eventum.

XXXVII.

PETRO EPISCOPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

- 1 Si in alienis causis beatitudinem tuam convenit adhiberi, ut per vos iurgantium strepitus conquiescat, quanto magis ad vos remitti debet quod vos spectat auctores?
10 atque ideo sanctitas vestra a Germano nos aditos flebili allegatione cognoscat, qui se filium legitimum asserit quondam Thomatis, dicens partem facultatis patris sui a vobis
2 detineri sibi met legibus competentem. Quae petitio si veritate fuleitur et genitoris eius substantiam probatis iure competere supplicanti. considerata iustitia. quam monetis. sine observationis longae dispendio debita tribuantur. quoniam causarum
15 vestrarum qualitas vobis debet iudicibus terminari. a quo expectanda est magis quam vobis imponenda iustitia. quod si hanc causam sub aequitate vestrum minime definit arbitrium. noveritis supplicis querelam ad nostram audientiam perducendam. vos enim docetis voces pauperum non debere neglegi. quas potest iustitia comitari.

XXXVIII.

VVANDIL THEODERICUS REX.

a. 508

- 1 20 Quamvis pietatis nostrae constet esse votum. ut ubique civilia. ubique moderata peragantur. maxime tamen optamus bene geri in regionibus Gallicanis. ubi et recens vastatio non portat iniuriam et ipsa initia bene plantare debent nostri nominis famam. principis siquidem opinionem longe lateque disseminat subiectorum custodita securitas.
2 et ubi exercitus dirigitur. non gravandi. sed defendendi potius existimentur. Atque
25 ideo praesenti auctoritate delegamus. ut in Avinione. qua resides. nulla fieri violenta patiaris. vivat noster exercitus civiliter cum Romanis: prosit eis destinata defensio nec aliquid illos a nostris sinatis pati. quos ab hostili nitimur oppressione liberari.

XXXVIII.

FELICI V. I. CONSULI THEODERICUS REX.

a. 511

- 1 Aequitatis ratio persuadet. ut exercentibus laetitiam publicam consuetudinem
30 servemus antiquam. praesertim a consule venientem. cuius constat esse propositi. ut

LRKPMON(X)E(E)

2 antefatum *PO* 3 comittum *O*¹ 4 permittat *A*^e motu] *PMON*. motu] *XEPAr*^(O). motus *LBK*. *A*^e. monitus *A*^{r(2)} nostro *A* indices] iudicio *LRK*. *A* intentionibus *P* 5 actor (auctor *O*. *A*^e) hic poenam suae recepturus (*om.* *O*¹) audaciae] auctori poenam suae audacie imponentes *E*² 8 tuam] uestram *K*². *E*. *A* 10 nostra *O* auditos *N* 11 asserit *om.* *O* 13 ei *R* is] sibi *A* iure] hereditatis iure *EF* 14 observationes *P* 15 spectanda est *libri*. est spectanda *A*^e 16 nobis *om.* *A* definit] desinit *L*¹. defuit *E*¹ 21 tantum *O* bene geri opt. *A*^e 22 ipsa] in ipsa *MON* 23 opinioni *MOE*² deseminat *N*. dissentiat *E*¹ custodia *P*^a 24 defendi *K*¹. defendi causa *K*². defendendi causa *A*^e existimentur] *LR*. estimentur *PX*. extimentur *KMON*. *A*^r. extimetur *EF*. aestimetur *A*^e 25 auinione] auinione *K*. ea regione *F*² qua resides] *PXXE*. qua (quam *M*^b[?]) residis *MO*. quam resides *A*. quam regis *LRK* nullam t. uolentiam *P*. *A* 26 eius *N* 27 sinati *L*¹ liberare *R* 29 exercitibus *P* consuetudinem] et cons. *P*^b 30 antiquam *om.* *R*¹

debeat ex liberalitate laudari, ne videatur aliud dignitas promittere et aliud senatorem
 velle complere. quocirca sub opinione munifici pareum non decet inveniri, quia in-
 umbrat famam publicam in consule tenacitatis obscuritas. Quapropter illustris magni-
 tudo tua a Mediolanensibus aurigis nos aditos esse cognoscat illa sibi vestris temporibus
 fuisse subtracta, quae mos priscus indulserat, cum praestante tempore munificentia sit
 pro lege. proinde si nullo mendacio asserta vitiantur, sublimitatem vestram sequi
 convenit vetustatem, quae suo quodam privilegio velut debita quae donantur exposcit.
 nec licet negari, quod te cognoscis sub antiquitate largiri.

XL.

UNIVERSIS PROVINCIALIBUS IN GALLIIS CONSTITUTIS

THEODERICUS REX.

a. 510 ante Sept. 1to

Quamvis sensum nostrae pietatis turba multiplex cogitationis intraret et diversas
 regni partes consueta sedulitate respiceret, festine tamen remedia vestrae utilitatis
 aspeximus, quoniam apud conscientiam nostram laesionis genus est profutura tardare
 nec possumus aestimare iucundum, quod ingrata fuerit dilatione suspensum, nam
 aegrescentibus morbis laesio debacchari permittitur, cum medicina differtur. Vobis
 itaque hostili feritate vastatis pro qualitate laesionis per indictionem quartam relaxatam
 agnosceite tributariam functionem, quia non gratulamur exigere, quod tristis noseitur
 solutor offerre. ita tamen ut de illis, quae constat intacta, exercitiales inventur
 expensae: quia in totum devotio deserere non debet quos pro se laborare cognoscit,
 invalidus est siquidem ieiunus defensor nec animus ministrat audaciam, cum virtus
 corporeo fuerit robore destituta.

XLI.

GEMELLO V. S. THEODERICUS REX.

a. 508

Tolerabile fit omne quod aequabili ordinatione disponitur, quia divisum onus sub
 communione subiectos certum est non gravare: pars enim extrema ad unumquemque
 redit, cum summa universos incluserit. Tritici itaque speciem, quam ob exercitiales
 expensas nostra providentia de Italia destinavit, ne fatigata provincia huius praebitione
 laederetur, ad castella supra Druentiam constituta de Massiliensibus horreis constat
 esse portandam. Quapropter iubemus ut studium devchendi supradictae speciei com-
 mune subeat, quatenus celeriter possit fieri, quod universitatis studio videtur
 assumi.

LRKPMON(X)E(E)

1 ne] *LKOLA*, nec *RPMNVEE* dignitas *om.*, *E*¹ 4 medilanensibus *R* aurigis *om.*, *N* auditos *O*
 nostris *E* 6 nulla *P* vitiantur] imantur *X* 7 quondam *K* post privilegio *reputit* sequi
 conu. vetustatem *N*^a velut] mult *P* exposci *P* 8 cognoscit *X*, cognosci *M*^a 11 sensus *E*¹ diversa *O*
 12 festina *E* 13 inspeximus *A* uestram *R* 15 aegrescentibus] *KPMON*, egressentibus *LR*, ex-
 crescentibus *E*¹ 16 ferocitate *NEA* 18 quae] quod *R*¹[?] constant *E* iuventur] *KPM*^b*O**VEA*,
 iubentur *LRM*^a, iuventur *N* 19 quia] quia illos *A* non debet des. *A*^e 21 corporis *A*^e robore
om., *A*^e 23 equabile *L*¹, equali *R* diuersum *X* 24 subiectos] subiectis est *E*¹ 26 nec *X*
 huiusmodi *FLA*^e 27 super *P* 28 portandam] *K*²[?] *A*^e, portanda *libri plerique* ut] cum *E*¹ com-
 munitur *A* 29 subeat *O* iudentur *N*

XLII.

UNIVERSIS PROVINCIALIBUS IN GALLIIS CONSTITUTIS
THEODERICUS REX.

a. 508

1 Non occurritur sub principe benigno remedia postulare subiectos, quoniam suppli-
cationem praecedat humanitas et miro modo posteriora fiunt vota quam praestita.
5 nuper siquidem moti iustitia iusseramus, ut pars aliqua illaesa provinciae Gothis
2 nostris alimonia reperta praestaret. Sed quia licet principem semper humaniora
censere, dum varietatis non habet vitium, quod pro beneficio fuerit immutatum, sed
ut nec minima possessores illatione gravarentur, ex Italia destinavimus exercitiales
expensas, ut ad defensionem vestram directus exercitus nostris humanitatibus aleretur
3 10 solumque auxilium provinciae de tam magna congregatione sentirent. Ducibus etiam
ac praepositis sufficientem transmisimus pecuniae quantitatem, ut eorum praebendae,
quae non potuerunt convehi, ibi debuissent sine alicuius dispendio comparari, quia
delectui vestro nec illa volumus imponere, quae vos potuistis, ut arbitramur, offerre.

XLIII.

UNIGIS SPATHARIO THEODERICUS REX.

a. 508 aestate

1 15 Delectamur iure Romano vivere quos armis cupimus vindicare, nec minor nobis
est cura rerum moralium quam potest esse bellorum, quid enim proficit barbaros
2 removisse confusos, nisi vivatur ex legibus? Quapropter cum deo propitio Gallias
exercitus noster intravit, si qua mancipia servitium declinantia ad alios se, quam
quibus videbantur competere, contulerunt, prioribus dominis iubemus sine aliqua dubie-
20 tate restitui, quia confundi non decent iura imperante iustitia nec potest abiecto favere
3 servitio libertatis defensor. Aliorum forte regum proelia captarum civitatum aut
praedas appetunt aut ruinas: nobis propositum est deo iuvante sic vincere, ut sub-
iecti se doleant nostrum dominium tardius adquisisse.

XLIII.

UNIVERSIS POSSESSORIBUS ARELATENSIBUS
THEODERICUS REX.

a. 508/509 hieme

25
1 Quamvis primum sit laesos incolae refovere et in hominibus magis signum pietatis
ostendere, tamen utrumque humanitas nostra coniungit, ut et largitatis remedio civibus
consulamur et ad cultum reducere antiqua moenia festinemus, sic enim fiet, ut fortuna
2 urbis, quae in civibus erigitur, fabricarum quoque decore monstretur. Pro reparatione
30 itaque murorum Arelatensium vel turrium vetustarum certam pecuniae direximus
3 quantitatem. Victualia quoque, quae vestras relevare videantur expensas, fecimus

LRKPMON(X)E(F)

3 occurritur] occuri (seq. sp. vac. trium litt.) P 5 prou. ill. K 6 alimonia repertam P
sed] et A^c, om. E 7 sed] sic malim 8 nec] haec O²[?] minima] nimia A ill. gravarentur
(gravaretur O, grauentur A)] gr. ill. E 13 delectui] dilecti M²ON, dilecti L²K¹J²M^a, dilectū L¹[?],
dilecto E nostro O, I uolumus A^c 15 vindicare] iudicare O minor] minor e N^a 16 cura
est A^c mortalium P¹X¹A¹, victualium E 17 niatur] iuvent E deo om. L¹ 18 in-
traverit K²[?]A declinantium R^a quam om. N 19 uidebantur competere] debebantur XE
20 debent M^aEE 22 propositum] dispositum O 23 tardius om. O 26 magis] magnum E²
27 humanitas] pietas N 28 festinemus L forma K^a 31 re * are L¹M^a (fuerit in utroque reuelare)

praeparari, ut vobis destinentur, cum tempus navigationis arriserit, relevate nunc animos et de nostra promissione recreati futurae copiae spem tenentes divino favore habetote fiduciam, quia non minus est quod nostris verbis quam quod horreis continetur.

XLV.

ARIGERNO V. I. COMITU THEODERICUS REX.

a. 507-511

Iustitiae nostrae convenit, ut de indultis beneficiis calumnias fieri non sinamus, 5 1
et quicquid prava interpretatione tegitur, fugata mendacii nube revelemus, defensores
itaque sacrosanctae ecclesiae Romanae conquesti sunt beatae recordationis quondam
Simplicium domum in sacratissima Urbe positam ab Eufraxio aevolutho instrumentis
factis sollemniter comparasse, quam per annorum longa curricula ecclesiam Romanam
quieto iure suggerunt possessisse et in usus alios transtulisse securitate domini. Nunc 10 2
autem existere Samareae superstitionis improba fronte duratum, qui synagogam ibidem
fuisse iniquis conatibus mentiatur, cum ad humanos usus habitacula longe aliter formata
doceantur, quam potest esse memorata constructio, quapropter magnitudo tua con-
scientiae suae probata iustitia causam diligenti examinatione discentiat et, si vera
cognoverit quae veniunt in querelam, considerata aequitate definiat, nam si humanis 15
actibus sunt calumniae summoventidae, quanto magis emendanda credimus quae con-
tuneliam divinitatis tangere indicamus!

XLVI.

ADEODATO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Materia est gloriae principalis delinquentis reatus, quia nisi culparum occasiones 1
emergerent, locum pietas non haberet, quid enim salubris ordinatio gerat, si morum 20
probitas cuncta componat? arida siccitas beneficium madentis pluviae exoptat, saluti-
feris medentium manibus nisi infirma validudo non indiget, sic dum imbecillitati suc-
cumbitur, convenienter remedia tribuuntur, quapropter casibus asperis praestandum
est sub iustitiae laude moderamen, ut nec vindictam sinamus superare peccata nec
culpam insultare patiamur legibus impunitam. Datis itaque precibus allegasti viri 25 2
spectabilis Venantii Luceaniae et Bruttiorum praesulis odiorum te acerbitate compressum,
custodiae longo situ laborantem, in confessionem raptus adultae puellae Valerianae
fuisse compulsus, ut gratius fuerit spem citae mortis expetere quam tormentorum
crudelia sustinere, inter supremas enim angustias anhelantis votum est perire quam
vivere, quia detestabilis sensus poenarum excludit dulcissimae salutis affectum, illud 30
etiam, quod minime iustitia pateretur, adiciens defensorum tibi patrocina saepius

LRKPMON(X)E(F)

2 prouisione A^e tenentes] MONXEA, tenente LRP, tenete K 3 ante horreis replet nostris K^a
7 rom. eccl. A^e recordationis O 8 eufraxio] libri plerique, eufraxo O, eufragio EF, eufraio A; fortasse
Eupraxio acolyto fere libri 9 longa om. R¹ curricula] circola E² 10 alienos A 11 samareae]
samare M^a, amar(a)e M^b MONXEF^c superstitionis] s. populam K² XEA fonte L^a 12 ad humanos]
in humanos MONXEF, humanitas P 13 quam potest — 15 cognouerit bis N 16 cred. em. A^e
20 pietas] KMONXEA^r, pietatis LRP A^e haberent P 21 ben. mad. pl.] ben. pl. mad. MNXF, mad.
pl. ben. OEA^e 22 man. med. O imbecillitate P 23 praestandus M^a 25 legibus]
rebus MONXEF itaque bis M^a 26 bruteiorum LR, bructiorum K, brutiorum vel bruciorum plerique
et sic fere deinceps odiorum om. P 27 in] et in P raptum K naleana e XE 29 inter]
item O supremas enim] suprema suut enim O[?] ang. anhelantis] anhelantis (anhel. A^e) ang. MONXE²A,
melantis ang. E¹ est] est potius XEA 30 census K 31 etiam] enim E pat. iust. K

postulanti fuisse subtracta, cum adversarii florentes ingenio etiam innocentem te
 3 possent legum laqueis obligare. Quae supplicatio cum efficaciter animum nostrae
 pietatis intraret paulatimque ad misericordiae iura deflecteret, occurrit Bruttiorum
 praesulis missa relatio, quae privatam allegationem tragoediae suae voce compressit,
 4 5 negando credi contra fidem publicam fallaciter supplicanti. Ideoque asperitatem poenae
 nostra lenitate mollimus, statuente ut ex die prolati oraculi sex mensium patiaris
 exilium, ita ut nulli post constituta nostra sub qualibet interpretatione tibi liceat
 obicere crimen infamiae, quando fas est principi maculosas notas vitatae opinionis
 abstergere, sed hoc exacto tempore patriae rebusque omnibus reformatus, ius tibi
 10 sit liberum omne quod primitus, quia nulla te ingemiscere probri adustione censemus,
 quem temporali volumus exilio detineri: poenam trium librarum auri nihilominus com-
 minantes, si quis aut obviando aut aliter intellegendo praesens nostrum violare tempta-
 5 verit constitutum. Sed quoniam haec statuta ad innocentes nolumus usque profendi,
 ne sua cuique minime videatur ignorantia profuisse, praesenti auctoritate eos a formi-
 15 dine liberamus, quos utpote nescientes in eadem causa quolibet loco vel tempore inter-
 fuisse constiterit. similis enim videtur absentis, qui conscientiam non habet criminosi.

XLVII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 In partem pietatis recidit mitigata districtio et sub beneficio punit qui poenam
 debitam considerata moderatione palpaverit. Iovinum curialem, quem corrector Lucaniae
 20 Bruttiorumque humani nobis suggerit sanguinis effusione pollutum (ob hoc cum mutuae
 contentionis ardoribus excitatus rixam verborum usque ad nefarium collegae deduxit
 interitum, sed conscius facti sui intra ecclesiae saepta refugiens declinare se credidit
 praescriptam legibus ultionem) Vulcanae insulae perpetua relegatione damnamus, ut
 et sacro templo reverentiam habuisse videamur nec vindictam criminosis evadat in
 2 25 totum, qui innocenti non credidit esse parcendum. Careat proinde patrio foco cum
 exitiabili victurus incendio, ubi viscera terrae non deficiunt, cum tot saeculis iugiter
 consumantur. flamma siquidem ista terrena, quae alienius corporis imminutione nutritur,
 si non absomit, extinguitur: ardet continue inter undas medias montis quantitas in-
 defecta nec imminuit, quod resolvi posse sentitur: scilicet quia naturae inextricabilis
 30 potentia tantum erementi cautibus reponit, quantum illi vorax ignis ademerit, nam
 quemadmodum saxa incolumia permanerent, si semper inadiuvata decoquerent?
 3 Potentia siquidem divina sic de contrariis rebus miraculum facit esse perpetuum, ut

LRKPMON(X)E(F)

3 que om. N 6 nostra] nostrae O, misericordie MbN, inc. Ma oraculis L sex mensium]
 (a)mensum MONX, emersum EF patiatu Ma 7 auxilium P sub om. L¹ 8 fax O
 9 reformatus] reformato MbONXE 10 liberum om. MONXEF, recte puto quod om. L² in-
 gemescere M probri adustione] probaria nstione XE¹ 12 temptaverint L 13 institutum N³ nul-
 mus L¹ 14 minima MaXE +gnorantia Ma 16 absentia P^b crim. non hab. A 18 decedit E²
 19 mod. cons. A^c iovinium K corrector] correptat E 20 nobis] RKPEA, nobis reliqui cum
 (quod A^c) mutuae contentionis (contentionibus [sic] N, correctionis E) ardoribus in litura Mb 21 con-
 citatus B 22 fugiens P 23 perscriptam PMN.1^r vulcaniae] LRKP, vulcaniae] reliqui relega-
 tionem] legatione K, religione O[?] 24 sancto A nec] ne K 25 innocencia N credit MNX,
 inc. O patricio N 26 inexcitabili P viscera N 28 ard. L¹ continue] cotidie M¹OZN
 undas medias] med. und. XEF, undas (om. medias) M¹OZ quant. mont. XEF 29 imminuit Meyer
 scilicet om. EF quia] quod K naturae] nec P 30 incrementi P ignis] flamma K 31 per-
 manerent] remauerent K inadiuvata] LRKP^a, ea inadiuvata uis P^b, ignis adnata MONXE.1 de-
 coquerent] scripsi, decoqueretur L¹[?], decoqueret L², decoqueret rel. 32 potentia] potensio N fecit B

palam consumpta occultissimis iustaret augmentis, quae vult temporibus stare diu-
 turnis, verum cum et alii montes motibus vaporatis exaestuēt, nullus simili appel-
 latione censetur: aestimandum, quia gravius succenditur, qui Vulcani nomine nun-
 cupatur. Mittatur ergo reus capitis in locum praedictum vivus: carcat quo utimur 1
 mundo, de quo alterum crudeliter fugavit exitio, quando superstes recipit quod eventu 5
 mortis infligit: salamandrae secuturus exemplum, quae plerumque degit in ignibus,
 tanto enim naturali frigore constringitur, ut flammis ardentibus temperetur, subtile
 ac parvum animal, lubricis associum, flavo colore vestitum, vitam praestat soli, quae 5
 mortalia cuncta consumit. Memorant autem aevi pristini servatores hanc insulam ante
 aliquot annos undarum rupto terrore imitus erupisse, cum Hannibal apud Prusiam 10
 Bithyniae regem veneno secum ipse pugnavit, ne tantus dux ad Romanorum ludibria
 perveniret, plus inde mirabile, ut mons tanta flammarum congregatione succensus
 marinis fluctibus haberetur absconditus et ardor ibi indesinenter viveret, quem tanta
 unda videbatur obruere.

XLVIII.

UNIVERSIS GOTHIS ET ROMANIS CIRCA VERRUCAS CASTELLUM 15
 CONSISTENTIBUS THEODERICUS REX. a. 507/511

Laetitia debet esse cunctorum provida iussio dominantum, quando illud, quod 1
 vos debuistis expetere, nos videtis expetere, quid est enim gratius quam humanis rebus
 cautelam semper adhibere, quae aut fit necessaria aut non gravat esse superfluum?
 et ideo Leodefrido saioni nostro praesenti delegavimus iussione, ut eius instantia in 20
 Verruca castello vobis domicilia construatis, quod a positione sui congruum nomen
 accepit. Est enim in mediis campis tumulus saxeus in rofunditate consurgens, qui 2
 proceris lateribus, silvis erasus, totus mons quasi una turris efficitur, cuius ima gra-
 cilia sunt quam cacumina et in mollissimi fungi modo supernus extenditur, cum in
 inferiore parte tenetur, agger sine pugna, obsessio secuta, ubi nec adversarius quie- 25
 quam praesumat nec inclusus aliquid expavescat. huic Athesis inter fluvios honoris
 amoeni gurgitis puritate praeterfluit causam praestans muniminis et decoris: castrum
 paene in mundo singulare, tenens claustra provinciae, quod ideo magis probatur esse
 praecipuum, quia feris gentibus constat obiectum. Hoc opinabile munimen, mirabilem 3
 securitatem cui desiderium non sit habitare, quam vel externos delectat invisere? et 30
 quamquam deo iuvante nostris temporibus provinciam securam credamus, tamen pruden-
 tiaec nihilominus est cavere etiam quae non putantur emergere. Munitione 4

LRKPMON(X)E(F)

1 instaret O quae] qui P 2 motibus] montibus LRKP^{1,1r}, ignibus P² vapor «is R¹
 3 aestimandus K^{1c}, extimandus 1r, male estimandum P² quia] qua K¹ unacupantur M^a 4 unius]
 niui P^a[?], unqui P^b[?]
 5 altero O¹ crudeli R^{1c} coniectura probabili, fideliter P quando]
 quoniam EF eventum O 6 degit] P¹VEFA corrigentes, deget reliqui 7 subtile] K¹P¹VEFA corrigentes,
 subtili reliqui 8 lubricis] LRK, lubricis PEF, lubricis lubricis MONX¹ quae] qui MONX¹E¹:
 quod Krusch, fortasse flamma aut subintellegitur aut cecidit 9 mortua MONXEF 10 imitus] LRK,
 primitus P^{1c}, ignitus MNX¹E¹r, inguitus O hanibal L¹R brusiam XE 11 ipsum P dux] dips E¹
 12 deueniret R 13 habere O 17 dominantium RPX¹ quando] quia E 18 est enim] est
 (om. enim) R, en, est E 19 semp. cant. O sit 1c 20 leodefrido] L¹, leodifredo plerique, leodi-
 frido 1c, Intrido K 24 neruca] RKPOX¹r, neruca LMNE¹c nobis 1 a pos.] appositione NX
 23 proceris] proeriter O[?], praetis E¹ ima om. K^a 24 sunt] in O[?] modo supernus] modo superius X¹,
 superius modo E in om. 1c 25 inferiori PMONE¹ ager P secuta] sine cura N probabiliter
 26 inclausus O panescat P hunc 1c athesis] ateses LRPMN, ateses KVE, ateses O 27 muni-
 minis] munitionis E 28 castra O, castra N probatur magis 1c 29 obiectum] esse o. P¹r
 30 delectat om. K^a 31 prudentiae] provincie E¹, «credo forte quod debet dici prudentiae» E² 32 quae]
 quod XE putatur E coaptanda] LRK, tractanda PMONX¹E

semper in otio est, quia tunc male quaeritur, quando necessaria iudicatur. mergi, quibus nomen ex facto est, cohabitatores piscium. aquatiles volucres futuras tempestates naturaliter praevidentes sicca petunt, stagna derelinquunt. delphini fluctus pelagi metuentes vadosis litoribus immorantur. echini, qui sunt mella carnalia, costafilis teneritudo, croceae deliciae divitis maris, dum futuras tempestates agnoverint, loca mutare cupientes. quia illis pro levitate corporis nandi nulla fiducia est, lapillos, quibus pares possunt esse, complexi. quadam anchorarum ponderatione librati scopulos petunt. quos fluctibus vexandos esse non credunt. Aves ipsae adventu hiemis patrias mutant. ferae pro qualitate temporis cubilia quaerunt. hominum sollicitudo non debet providere quod potest in adversitate requirere? non est in mundo unum: humanae res mutabilitate quatuntur. et ideo providentia dicitur, ut quae sunt futura tractentur.

XLVIII.

HONORATIS POSSESSORIBUS DEFENSORIBUS ET CURIALIBUS
CATINENSIS CIVITATIS THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Optabilis nobis est et grata devotio, quae bonam praecesserit iussionem. et merito
15 acceptum redditur, si quid, quod possumus imperare, poseatur. felicitas enim regnantis
est famulantes amare quod expedit. quando labor nobis cogitationis aufertur, dum sub-
2 iecti sibi prolutura disponunt. Atque ideo suggestionis vestrae tenore comperto, quam
caritate civica in communiendis moenibus suscepistis, absolutam huius rei vobis censemus
esse licentiam: nec quicquam de hac re vereamini, unde gratiae nostrae expectare
20 praemia mox debetis. vestra enim munitio nostra est nihilominus fortitudo: et quic-
3 quid vos ab incerto eripit, famam nostrae defensionis extendit. Saxa ergo, quae
suggeritis de amphitheatro longa vetustate collapsa nec aliquid ornatui publico iam
prodesse nisi solas turpes ruinas ostendere. licentiam vobis eorum in usus dumtaxat
publicos damus, ut in murorum faciem surgat, quod non potest prodesse, si iaceat.
25 quocirea perficite confidenter, quicquid cautio ad munimen, quicquid ornatus expetit
ad decorem, tantum nobis scituri gratum fore quod facitis, quantum exinde gratia
vestrae se civitatis extulerit.

L.

PROVINCIALIBUS NORICIS THEODERICUS REX.

c. a. 507

1 Grate suscipienda est ordinatio, quae dantem iuvat et accipientem pro temporis
30 necessitate lactificat, nam quis putare possit onus, ubi magis meretur in commuta-
2 tione compendium? Et ideo praesentibus decernimus constitutis, ut Alamannorum
boves, qui videntur pretiosiores propter corporis granditatem, sed itineris longinquitate

LRKPMONX)E(F)

1 est semp. in ot. A^e 2 ex f. (factio O) est] est ex f. A^e 3 relinquunt P 4 pelagi] maris O constatilis MONX 6 illis] in illis N 7 possint MNXEL anachorarium L¹ 8 cre-
dant A^e 9 non] nec E 10 providere] querere N^a unum] LRKPMOX, unde NEFA 14 et om. EF
15 quid quod] M^bZ. quidquid RPO, quidquid M^a, quicquid L, id quod NXEL, quid K poseantur P^a
16 nobis labor A^e subditi A^e 17 quam] quanta O² 18 civica] cura O², auita E¹ 19 licentiam] letitiam O¹ nec] ut nec E quicquam] quam M^a, quem M^bO¹ZX, quemquam O² 20 muncio L¹
21 eripitis A^e 22 amphitheatro L^a[?] longua K ornatu L¹P 23 eor. uob. in usus N, uob. in
usus eor. E 24 publicos damus om. E^a, ins. ante in usus E^b in om. L¹ 25 proficite P 26 gratia] gratie N, gloria R 27 se uester, M^aXE, A^e extulerit] e. grate suscipienda est ordinatio N¹ (cf. v. 29)
30 mains A mutatione E¹ 31 decernimus A constitucionibus MONXEL¹(O), institutis A¹(E)^e ale-
mannorum MONX 32 videbantur P, videntur M^a

defecti sunt, commutari vobiscum liceat, minores quidem membris, sed idoneos ad laborem, ut et illorum profectio sanioribus animalibus adiuvetur et vestri agri armentis grandioribus instruantur. Ita fit ut illi adquirant viribus robustos, vos forma conspicuos et, quod raro solet emergere, in una mercatione utrique videamini desiderata compendia percepisse.

LI.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Quantum histrionibus rara constantia honestumque votum, tanto pretiosior est, cum in eis probabilis monstratur affectus. carum est enim homini reperuisse, ubi aliquid se laudabile non putaverat invenire. dudum siquidem Thomati aurigae ex Orientis partibus adveniēti annonas rationabiles consideratio nostra largita est, donec eius artem probaremus et animum. sed quoniam in hoc agone primatum noscitur obtinere eiusque voluntas patria derelicta nostri sedes fovere delegit imperii, menstrua cum duximus largitate solidandum, ne adhuc ambiguum redderemus, quem Italiae dominatum elegisse cognovimus. Is enim frequenter victor per diversorum ora volitavit, plus vectus favore quam curribus, suscepit partem populi profinus inclinatam et quos ipse fecerat tristes, laboravit iterum reddere laetiores, modo agitadores arte superans, modo equorum velocitate transcendens, frequentia palmarum cum faciebat dici maleficum, inter quos magnum praeconium videtur esse ad talia crimina pervenire, necesse est enim ad perversitatem magicam referri, quando victoria equorum meritis non potest applicari. Spectaculum expellens gravissimos mores, invitans levissimas contentiones, evacuator honestatis, fons irriguus iurgiorum, quod vetustas quidem habuit sacrum, sed contentiosa posteritas fecit esse ludibrium, primus enim hoc apud Elidem Asiae civitatem Oenomaus fertur edidisse: quod post Romulus in raptu Sabinarum necdum fundatis aedificiis ruraliter ostentavit Italiae. Sed mundi dominus ad potentiam suam opus extollens mirandam etiam Romanis fabricam in vallem Murciam tetendit Augustus, ut immensa moles firmiter praecincta montibus contineret, ubi magnarum rerum indicia clauderentur, bis sena quippe ostia ad duodecim signa posuerunt, haec ab hermulis funibus demissis subita aequalitate panduntur, docentes totum illie, ut putabant, consilio geri, ubi imago capitis cognoscitur operari. Colores autem in vicem temporum quadrifaria divisione funduntur: prasinus virenti verno, venetus nubilae hiemi, russens aestati flammeae, albus pruinoso autumnio dicatus est, ut quasi per duodecim signa digrediens annus integer signaretur, sic factum, ut naturae ministeria spectaculorum composita imaginatione luderentur. Biga quasi lunae, quadriga solis imitatione reperta est, equi desultorii, per quos circensium ministri missus denuntiant exituros, luciferi praecursorias velocitates imitantur, sic accidit ut,

LRKPMON(X)E(F)

2 labores .1^e illorem *O* prouectio *N*^a 3 nos .1^e forma] et f. *E* 4 in una] uerica [sic] *E* comp. des. *E* 7 histrionibus] in istr. *LRK* 8 effectus *PA* enim *om.* *MONXE*
 10 amosas *O* 12 obtinere] habere *P* delicta *O* 13 ne] nec *K* adhuc] ad haec *P* 15 uectos *Pa*
 suscipit *P* 16 ipse] ipe *N* 17 diei fac. *MONYEA* 18 praeconium *om.* *N* ad talia *bis O*
 20 non] nec .1^e 21 contemptiones *O* enacuatio *A* 22 contemptiosa *O* ludricum .1^e 23 elidam *K*
 asiae *om.* *N* oenomaus] enomaus .1^e, enomaus *N*^b, enomagus *M^vOb*, inomagus *plerique*, in his *M^vOb^aN^a*
 postea *A* saunarum *LRK*¹ 25 mirandam *La* murciam *E*, marsiam .1^e, martiam .1^e 26 contineret]
 continet *MONX* 28 funibus *R* 29 ill. tot. *N* ut *om.* *K* putabatur .1^e imago] magis .1^e
 30 prasinus *MONXE* virenti *Pa* 31 nubilo *RE* hyemis *K* russens] rusens *K*, rosens *M^vOb^bN^eLA* aestati
 flammeae] aestati (*om.* fl.) *K*¹, feruenti aestati *K*² 33 ministeria] mysteria *Meyer* 34 reperta] temperata *E*¹
 desultorii] desultorii *LRK^bPA*, desulatorii *K^a*, desulatorii *E* ministri *O* 35 missos *libri*

- 7 dum se colere putarent astra, religionem suam ludicra similitudine profanarent. Alba
 linea non longe ab ostiis in utrumque podium quasi regula directa perducitur, ut
 quadrigis progredientibus inde certamen oriretur, ne, dum se praepropere conantur
 elidere, spectandi voluptatem viderentur populis abrogare. septem metis certamen
 5 omne peragitur in similitudinem hebdomadis reciprocae. ipsae vero metae secundum
 zodiacos decanos ternas obtinent summitates, quas ad instar solis quadrigae celeres
 8 pervagantur. Eoae Orientis et Occidentis terminos designant. euripus maris vitrei
 reddit imaginem. unde illuc delphini aequorei aquas influunt. obeliseorum quoque
 prolixitates ad caeli altitudinem sublevantur, sed potior Soli, inferior Lunae dicatus
 10 est, ubi sacra prisecorum Chaldaeis signis quasi litteris indicantur. spina infelicium
 captivorum sortem designat, ubi duces Romanorum supra dorsa hostium ambulantes
 9 laborum suorum gaudia perceperunt. Mappa vero, quae signum videtur dare circensibus,
 tali casu fluxit in morem. cum Nero prandium protenderet et celeritatem, ut assolet,
 avidus spectandi populus flagitaret. ille mappam, qua tergendis manibus utebatur, iussit
 15 abici per fenestram, ut libertatem daret certaminis postulati. hinc tractum est, ut
 ostensa mappa certa videatur esse promissio circensium futurorum. Circus a circuitu
 dicitur, circenses quasi circenses: propterea quod apud antiquitatem rudem, quae
 necdum spectacula in ornatum deduxerat fabricarum, inter enses et flumina locis
 virentibus agerentur. nec vacat quod XXIII missibus condicio huius certaminis
 20 expeditur, profecto ut diei noctisque horae tali numero clauderentur. nec illud putetur
 irritum quod metarum circuitus ovorum ereptionibus exprimitur, quando actus ipse
 multis superstitionibus gravidus ovi exemplo geniturum se aliqua profiteretur. et ideo
 datur intellegi volitantes atque inconstantissimos inde mores nasci, quos avium matribus
 11 aptaverunt. Cetera circi Romani longum est sermone decurrere, dum omnia videantur
 25 ad causas singulas pertinere. hoc tamen dicimus omnimodis stupendum, quod illic
 supra cetera spectacula fervor animorum inconsulta gravitate rapiatur. transit prasinus,
 pars populi maeret: praecedit venetus et ocius turba civitatis affligitur. nihil pro-
 ficientes ferventer insultant: nihil patientes graviter vulnerantur et ad inanes con-
 12 tentiones sic disceditur, tanquam de statu periclitantis patriae laboretur. Quod merito
 30 creditur dicatum numerosae superstitioni, ubi ab honestis moribus sic constat excedi.
 haec nos fovemus necessitate imminentium populorum, quibus votum est ad talia con-
 13 venire, dum cogitationes serias delectantur abicere. Paucos enim ratio capit, raros

LRKPMON(X)E(F)

1 se *om. XEF* astra put. *A^c* ludicra *O* solitudine *P^a[?]* 2 utrumque] utrum *LR* pro-
 ducitur *P¹^c* 3 oreretur *M* se praepropere] *LR^bKPMON*, se propopere *R^a*, semper propere *XE¹*
 4 abrogare] rogare *O^a* omne cert. *N* 5 similitudine *MON* 6 terrenas *E* summitates] digni-
 tates *R^a*, firmitates *E* 7 eoae] *libri*, rotae *A^c*, eae *coni. W. Meyer apud Zangemeisterum ann. inst. arch.*
1870, p. 242 collato Isidoro or. 18, 30: metarum . . . appellatione proprie terminum ac finem mundi designari
 nolunt, ab eo quod alieni emensus finis est siue ad testimonium orientis occidentisque solis orientis] ori-
 gentis *K* eurippus] eurippus *MO^bN*, (a eurippus *XE¹* 8 reddit] reddi *O*, designat *KE¹* interfliunt *A*,
 infundunt *coni. Meyer l. c.* obeliseorum *LKMON*, obeliseorum *R*, obeliqueorum *E* quoque *om. K*
 9 soli] *KP^bMONXE¹*, sol *LRP^a* 10 est *om. X* chaldaeis *R^a^c* 11 designant *P* 12 dare nid. *A^c*
 13 nero] *ut a) ero KY* 14 quam *MONX* 15 postulanti *MXE*, postulasti *K^a* 17 circum enses *KM^bON*,
 circummensens *M^a*, circumensens *E* 18 spectula *N^a* duxerat *R* enses et *om. P* fulmina *E*
 19 missibus] missilibus *R²O¹^c*(²), mensibus *PA¹^c* 20 profecto *om. MA^c* 21 ereptionibus] *M^aONXE*,
 erectionibus *LRKPM^bA* 22 granibus *MONX¹* profiteretur *K¹* 23 voluntates *E²* constantissimos *P*
 24 romani] rationabili *P* 25 caudas *O* tamen] tantum *A* stupendum] stipendium *E¹* 26 spectula *N*
 inconsulta *K* prasinus *E* 27 ocius] *scripsi*, potius *libri*, potior *A^c*, protinus *coniecit W. Meyer l. c.*
 turba] pars *K* 28 sic cont. *P* 29 descenditur *EA* periclitationis *E* laboraretur *N^a*
 30 excidi *L¹MXE¹* 31 haec nos] hoc nec *E* necessitatem *K* pop. imm. *A^c* 32 delecta-
 tur *E* raros] *PMONE*, et raros *K²* (*delectis verbis aut probabilis*) *A*, aut *LRK¹*

probabilis oblectat intentio: ad illud potius turba ducitur, quod ad remissionem curarum constat inventum. nam quicquid aestimat voluptuosum, hoc et ad beatitudinem temporum iudicat applicandum. quapropter largiamur expensas, non semper ex iudicio demus. expedit interdum desipere, ut populi possimus desiderata gaudia continere.

LII.

CONSULARI V. I. THEODERICUS REX.

a. 507/511⁵

Sicut invidiosa nimis interpellantium suggestionem comperimus, inter Leontium 1
atque Paschasium spectabiles viros finalis orta contentio est, ita ut terminos casarum
suarum non legibus, sed viribus crederent vindicandos. unde miramur tanta animosi-
tate fuisse litigatum, quod aut terminis testibus aut iugis montium aut fluminum ripis
aut arcaturis constructis aliisque signis evidentibus constat esse definitum. Quid isti 10 2
facerent, si in Aegyptiacis partibus possiderent, ubi Nili fluminis superveniente diluvio
indicia finium vastissimus gurges abradit et indiscreta terrae facies redditur, ubi omnia
limus tegere comprobatur? quapropter nec tunc ad arma concurrere debuissent, si
excitata lis nulla satisfactione superata discederet. hoc enim per geometricas formas
et gramaticam disciplinam ita diligenter agnoscitur, quemadmodum litteris omnis sermo 15
conclusus est. Geometriam quippe, ut est hominum genus nimis acutissimum atque 3
sollicitum, Chaldaei primum invenisse memorantur, qui rationem ipsius disciplinae
generaliter colligentes et in astronomicis rebus et in musicis et in mechanicis et in
architectis et in medicinam et ad artem logisticam, vel quicquid potest formis generali-
bus contineri, aptam esse docuerunt, ut sine ea nihil horum possit ad agnitionem 20
verissimam pervenire. Hanc post Aegyptii, non dissimiliter animi calore ferventes, 4
propter augmenta Nilotica, quae singulis annis votiva inundatione patiuntur, ad dimen-
sionem terrae et recuperandas formas finium transtulerunt, ut fieret arte distinctum,
quod litigiosae confusionsi videbatur obnoxium. Quapropter agrimensorem peritissimum, 5
cui ab arte nomen est, vestra nihilominus adhibeat magnitudo, ut iam omnia, quae 25
manifesta ratione distincta sunt, per evidentia debeat documenta monstrare, nam si
hoc egit illa disciplina mirabilis, ut indeterminatos agros ratione certa distingueret,
quanto magis iste monstrare debet omnia, quae iam probantur suis finibus terminata?
Augusti siquidem temporibus orbis Romanus agris divisus censuque descriptus est, ut 6
possessio sua nulli haberetur incerta, quam pro tributorum susceperat quantitate 30
solvenda. Hoc auctor Heron metricus redegit ad dogma conscriptum, quatenus 7
studiosus legendo possit agnoscere, quod deberet oculis absolute monstrare, videant
artis huius periti, quid de ipsis publica sentit auctoritas, nam disciplinae illae toto

LRKPMON(N)E(F)

1 ad] et ad A^e cur. rem. A^e 2 voluptuosum P ad beatitudinem] beatitudinem F, beatitudini E
6 interpellacionum N 7 paschasium LPNA casarum] bis O, casarum R²XE 8 suarum
om. K¹ 10 arcaturis P 11 partibus O diluvii P 12 gurges] R²PXA corrigentes, gurgis
plerique, gurgis O abradit ante gurg. R reddatur E 13 tegere K^a 15 gramaticam]
Cuiacius e conl., grammaticam vel gramaticam libri cognoscitur R 16 geometria O hominis P
nimis om. R 17 ratione A^e ipsius] eius O 18 musicis] sicis O 19 architectis] archi-
tecticis P A^e art. logisticam (logicam AE)] log. art. K nel] ut O 20 aptam in litura maiore R^b sine
ea (ins. docuerunt O^a) nihil (nil P¹) si non ei munc E¹ 21 provenire A ierore calentes A^e
22 augmenta] argumenta E¹ dimensionem M 23 et om. E 24 ligiose K obnoxius N^a agri-
messorem K peritissimum P^a 25 magn. adh. E 27 eget N interminatos N certa R
28 monstrare] praestare E 29 discretus E 31 heron] iron L, yron RKPMONXE A¹, hyram A^e
redegit] KMXEA, redigit reliqui 32 oculis bis N 33 illae om. XEF

orbe celebratae non habent hunc honorem. arithmetica[m] indica[s], auditoriis vacat.
 geometria, cum tantum de caelestibus disputat, tantum studiosis exponitur. astro-
 8 nomia et musica discuntur ad scientiam solam. Agrimensori vero finium lis orta com-
 mittitur, ut contentionum protervitas abscidatur. index est utique artis suae, forum
 5 ipsius agri deserti sunt: fanaticum credis, quem tortuosis semitibus ambulare conspexeris.
 indicia siquidem rerum inter silvas asperas et dumeta perquirat, non ambulat iure
 communi, via illi est lectio sua, ostendit quod dicit, probat quod didicit, gressibus suis
 concertantium iura discernit et more vastissimi fluminis aliis spatia tollit, aliis rura
 9 concedit. Quapropter auctoritate nostra suffulti talem eligite, post quem partes
 10 erubescant impudenti fronte litigare, quatenus possessorum iura confusa esse non
 debeant, quibus est necessarium rebus propriis adhibere culturam.

LIII.

APRONIANO ILLUSTRIS VIRO COMITI PRIVATARUM
THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Magnitudinis vestrae relatione comperimus aquilegum Romam venisse de partibus
 15 Africanis, ubi ars ipsa pro locorum siccitate magno studio semper excolitur, qui aridis
 locis aquas dare possit imatiles, ut beneficio suo habitari faciat loca nimia sterilitate
 2 siccata. Hoc nobis gratum fuisse cognosce, quatenus industria illa maiorum libris
 exposita nostris temporibus venerit approbanda. signis quippe virentium herbarum
 ac proceritate arborum vicinitatem colligit decenter undarum. terris enim, quibus
 20 dulcis umor non longe subest, ubertas quorundam germinum semper aridet, ut est
 inuus aquatilis, canna levis, validus rubus, salix laeta, populus virens et reliqua
 3 arborum genera, quae tamen ultra naturam suam felici proceritate luxuriant. Sunt
 et alia huius artis indicia: cum nocte adveniente lana sicca in terram ponitur iam
 provisam et rudi caccabo tecta relinquitur, tunc, si aquae proximitas arriserit, mane
 25 umida reperitur. sole autem declarato intuentur etiam magistri loca solliciti et ubi
 supra terram volitare spissitudinem minutissimarum conspexerint omnino muscarum,
 tunc promittunt lactificale quod quaeritur inveniri. addunt etiam in columnae speciem
 conspici quendam tenuissimum fumum, qui quanta fuerit altitudine porrectus ad summum,
 tantum in inum latices latere cognoscent, ut hoc sit mirabile, quod per haec aliaque
 30 signa diversa mensura definita praedicatur, quanta profunditate quaesita monstretur.
 praedicunt etiam saporibus aquarum, ut nec aspera dispendioso labore debeat quaeri,
 4 nec dulcis necessariaque inhonora contemni. Hanc scientiam sequentibus pulchre

LRKPMON(X)E(F)

1 hunc *bis* O arithmetica[m] KP^{1e}, arithmetica *plerique*, arimethicam MN, arismetria E in-
 dicas] LRKP, dicas MONXE, dietis ^{1e}, dieis Gar., fortasse dietas auditoriis] adiutoriis K 2 geo-
 metri R¹ cum tantum] cum tamen LRKE studiosis L¹ 3 dicuntur M^a agrimensori K, agrimensorum O
 4 protervitas] protervitas L¹, propter vitas O abscidatur ^{1e} utique] itaque KMONXE 5 deserti
 sunt] desertissimum P tortuosis O semitibus] LR^aKP, semitis reliqui 6 indicia O 7 lectio sua (tua EF)]
 s. l. ^{1e} probat ... 8 tollit om, E¹ 8 rura] pura MONE², plura XE¹F 9 suffulti] fulciti suffulti E¹
 14 aquilegium K¹: aquilegus *redit in titulo Hispano C. l. l. II, 2694* 16 poss. dar. MONXEA imatiles]
 uenatiles MONXEF¹, uenatiles Gar. habitare L 17 fuisse gratum ^{1e} ill. R^a 21 rubus ual. ^{1e} salis O^a
 lacta] leuta EF^{1e} pupulus L¹ 22 tamen] tantum MONXEF 23 terra P 26 super MONXE uol
 spiss. (pissitudinem K¹) min.] min. uol. spiss. ^{1e} conspexerit P 27 lactificale] lacti facile MONXEF¹
 fortasse recte columbe R 28 conspici om, E 29 tanto ^{1e} in inum] in unum X, etiam imo O latere
 om, L¹ mirabili R quod per] quicquid LK, quidquid R aliaque] et alia R 30 mensura om, R¹ mostren-
 tur E 31 praedicuntur ^{1e} dispendio O debeant E 32 in honore E sciam N

tradiderunt apud Graecos ille, apud Latinos Marcellus: qui non solum de subterraneis
 fluentis, sed de ipso quoque ore fontium sollicite tractaverunt, dicunt enim aquas,
 quae ad orientem austrumque prorumpunt, dulces atque perspicuas esse et pro sua
 levitate saluberrimas inveniri, in septentrionem vero atque occidentem quaecumque
 manant, probari quidem nimis frigidas, sed crassitudine suae gravitatis incommodas. 5
 Atque ideo, si memorato illi viderit sapientia vestra et lectione codicum et usu rerum 5
 quae sunt praedieta constare, competentibus annonis de publico deputatis peregrinationem
 eius inopiamque relevabis: accepturus mercedes, ubi artis suae dona praestiterit. Nam 6
 quamvis Romana civitas aquis abundet irriguis sitque fontibus gaudens et formarum
 inundatione ditissima, reperiuntur tamen plurima suburbana quae haec videantur 10
 desiderare peritiam, et merito continetur, qui vel pro parte necessarius esse cogno-
 scitur. huic tamen mechanicus omnino iungendus est, ut undas, quas iste repperit,
 ille levet et arte subire faciat, quod ascendere non praevalet per naturam. habeatur
 ergo et iste inter reliquarum artium magistros, ne quid desiderabile putetur fuisse,
 quod sub nobis non potuit Romana civitas continere. 15

LRKPMON(X)E(F)

1 latinus *N* subterraneis] terraneis *LRK* 2 font. ore *K* 4 septentrionem *L* 6 memorato
 (memorata *N*^b) illi viderit (viderunt *MON*)] vid. mem. illi *A*^e cod. lect. *A*^e 7 de publico *om. N* 8 eius
om. N ubi] *scripsi*, cui *libri* praestiterit] *LRPA*, praestiterunt *MONXEP* 10 des. vid. *R* 11 con-
 tinentur *N* cogn. esse *R* 13 habetur *K* subire] salire *malim* 14 ne] et *N*, et ne *MO* 15 potuerit *A*^e

LIBER QUARTUS.

- I. Herminafrido regi Thoringorum Theodericus rex.
 geminafrido X^1 , hermanifrido P^t
 thuringorum RP , turingorum K^1 , turingorum K^t
 thedericus L^1
- II. Regi Erulorum Theodericus rex.
 erulorum] P , herulorum *plerique*, herculorum K^1E , erulorum K^t
- III. Senario \bar{v} . \bar{i} . comiti privatarum Theodericus rex.
 u. i.] MO^1N^1Ae , uiro PX^t
 com. priu. *om.* K
- III. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
in litura $M^{(b)}$
- V. Amabili viro devoto comiti Theodericus rex.
in litura $M^{(b)}$
- VI. Symmacho \bar{v} . \bar{i} . patricio Theodericus rex.
 symmacho] LR , *corruerunt ut antea vell.*
 u. i.] PM^1 , uiro O^1X^tAe , *om.* K
- VII. Senario \bar{v} . \bar{i} . comiti privatarum Theodericus rex.
 senatorio $N^1X^tE^1$
 u. i.] $P^1M^tO^1Ae$, \bar{uu} . N^1 , \bar{uu} M^1 , uiro X^t , *om.* K
 priu. *om.* P^t
- VIII. Honoratis, possessoribus et curialibus Forolivensibus Theodericus rex.
 horatis $L^{(a)}$, honoratis O^1E^t
 possessoribus O^1
 et cur.] et (*om.* cur.) P^t , *om.* K
 foroliuensisibus $M^1N^1E^t$, liuientibus $O^1^{(a)}$ (*om.* foro), liuientibus $O^1^{(b)}$, foroliuensisibus K^t , foroiu-
 lensibus P , foroiuensisibus E^tAe , forouiliensisibus F^1 , *om.* K^1X^t
- VIII. Osum \bar{v} . \bar{i} . comiti Theodericus rex.
 osum] PM^1N^1 , osum $K^tM^tO^1X$, osuin $LR^tO^1X^t$, osium K^1 , osium E^1F^t , osui F^1 , ofuim E^t ,
 osui Ae
 u. i.] $K^tP^1M^tO^1N^1Ae$, uiro X^t
- X. Iohanni \bar{v} . \bar{s} . consulari Campaniae Theodericus rex.
 u. s.] $PM^tO^1N^1Ae$, uiro X^1EF , uiro illustri LR^t , *om.* K
 consulari K^t , consuli Ae
- XI. Senario \bar{v} . \bar{i} . comiti privatarum Theodericus rex.
 senatorio N^1E^1
 u. i.] PM^tAe , uiro $M^1O^1N^1XEF^t$, *om.* K^1
 com. priuatarum *ante* senario R^t

- XII. Marabado \bar{v} . \bar{i} . comiti et Gemello \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
 marabado . . . et *om.* *K*
 marabido *L*^(a), marabodo *P*^l, mirabado *X*^t*E*^t*F*^t, morabodo *P*^t
 u. i.] *PM*^l*A*^e, uiro *XEF*^t, *om.* *MO*^l*N*^l
 comiti *om.* *I*^t
 et] *er* *M*^t
 u. s.] *LP*^l*MO*^l*N*^l*A*^e, senatori (*om.* uiro) *F*^l, *om.* *K*
- XIII. Senario \bar{v} . \bar{i} . comiti privatarum Theodericus rex.
 senatorio *N*^l
 u. i.] *P*^l*MA*^e, uiro *O*^l*N*^l*XEF*^t, *om.* *K*
 com. pr. *om.* *K*
- XIII. Gesilae saioni Theodericus rex.
 gile *K*^l, gefile *E*, selisae *L*^(l), sesil(a)e *R*^t*K*^t, gesilio *F*^l
- XV. Benenato \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
 benedicto *F*^t
 u. s.] *PMO*^l*N*^l*A*^e, uiro illustri *L*^l*R*^t*K*
- XVI. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XVII. Ibbae viro sublimi duci Theodericus rex.
 ibb(a)e *L*^l*R*^t*K**P**M*^t, ib(a)e *relip*^t
 uiro sublimi] *sic perscribunt non solum LR, sed item MO*^l*N*^l*X*^l*EF*^t, *qui laterculi notas u. s.*
aut retinent aut solvunt uiro senatori ostendentes ita etiam in suo archetypo uiro
sublimi perscriptum fuisse, us *P*^l*A*^e, *om.* *K*
- XVIII. Annae \bar{v} . \bar{s} . comiti Theodericus rex.
 anae *N*^l, ane *K*^l
 u. s.] *PMO*^l*N*^l*A*^e
 comiti *om.* *K*^l
- XVIII. Gemello \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
 gamello *O*^l
 u. s.] *PMO*^l*N*^l*A*^e, *om.* *K*^l
ins. argelico uiro ill. (argelico *del.*) *I*
- XX. Geberic \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
 geberich *L*^l*R*^l*A*^e, giberio *N*^l, giberic *F*^l, geberio *E*^t, geberic *E*^l
 u. s.] *PMN*^l*A*^e
- XXI. Gemello \bar{v} . \bar{s} . Theodericus rex.
 gamello *O*^l
 u. s.] *PMO*^l*N*^l*A*^e, *om.* *K*
- XXII. Argolico \bar{v} . \bar{i} . \bar{p} . \bar{u} . Theodericus rex.
 argelico *L*^l*R*^l*M*^t
 u. i.] *P*^l*MO*^l*N*^l*A*^e, *om.* *K*
post illustri *add.* comiti *L*^l*X*^l
 p. u.] *P*^t, urbis praefect *M*^t
om. *P*^l
- XXIII. Arigerno \bar{v} . \bar{i} . comiti Theodericus rex.
 argerno *R*^l, augerno *N*^l, aurigerno *X*^t, arigerno *E*^t
 u. i.] *PMO*^l*N*^l*A*^e, *om.* *K*
- XXIII. Helpidio diacono Theodericus rex.
 helpido *E*^l*F*^t, elpido *E*^t, elpido *F*^l
- XXV. Argolico \bar{v} . \bar{i} . \bar{p} . \bar{u} . Theodericus rex.
 argholico *E*^t
 u. i.] *PMO*^l*N*^l*A*^e
 p. u.] *PMO*^l, pontifici *X*^t*EE*^t, *om.* *K*

- XXVI. Universis Massilia constitutis Theodericus rex.
massilia (massilie $N^1(a)$, in assilia E^1F , assilia E^t , marsilia K^t) const.] massiliensibus P^t, I^e
- XXVII. Tutizar saioni Theodericus rex.
tutizar] LR^tK^t , tutisar K^t , tutitar R^t , tzutizar P , tzutizar M^1N^1 , tzuttzar M^t , tezuzzar X^1 , tezutzar X^t , tuzuzar O^1 , terzuzzar E^1 , terzuzar E^tE , teruthar A^e
- XXVIII. Dudae \bar{v} . \bar{s} . comiti Theodericus rex.
dud(a)e $K^1M^1O^1N^1XEF, I^e$, dudd(a)e $LRK^tPM^tO^1N^t$
u. s.] $P^tMO^1N^1, I^e$, $\bar{u}i$ P^1
comiti *om.* K
- XXVIII. Argolico \bar{v} . \bar{i} . \bar{p} . \bar{u} . Theodericus rex.
u. i.] PMO^1N^1, I^e , *om.* K
 \bar{p} . \bar{u} .] PO^1 , $\bar{p}u$ M^1 , pronin. N^1 , pontifici XEF , patricio M^t
- XXX. Albino \bar{v} . \bar{i} . patricio Theodericus rex.
u. i.] PMO^1N^1, I^e , uiro comiti F^1 , *om.* K
patr. *om.* K
- XXXI. Aemiliano viro venerabili episcopo Theodericus rex.
 $\bar{u}i$ uenerabili N^1 , uenerabili (*om.* uiro) R^tK
- XXXII. Dudae saioni Theodericus rex.
dudd(a)e $L^tR^tKM^t$
- XXXIII. Universis Iudaeis Genua constitutis Theodericus rex.
ienua F^1 , gannua K^1 , genuae A^e , in genua E^tF^t , *post* const. M^t
consistentibus P^t, A^r
om. E^1
- XXXIII. Dudae saioni Theodericus rex.
duddae $L^tR^tKM^t$
om. E^1
- XXXV. Actoribus Albini \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
auctoribus O^1, I , actoribus L^tR^t
abini O^1 , *om.* L^tR^tK
u. i.] P , uiro illustri L^1R^1 , uiris illustribus L^tR^tK , *om.* MO^1N^1XEF, I
- XXXVI. Fausto $\bar{p}\bar{p}o$ Theodericus rex.
 $\bar{p}\bar{p}o$] L^1PM^t , patricio $M^1O^1N^1$
- XXXVII. Theodagundae illustri feminae Theodericus rex.
theodagundae] L^t, A , teodagundae P^1 , t(h)eodagunt(a)e *laterculi plerique et* $R^tM^tE^1$,
theodagunthae X , theodagute F^t , theodegunde K , theodighunte (*altero loco*) E^1 ,
theodacmete F^1 , theogunde P^t
37. 38 errore bis ponit E^1
- XXXVIII. Fausto $\bar{p}\bar{p}o$ Theodericus rex.
 $\bar{p}\bar{p}o$] $L^1R^1PM^1$
habet bis (cf. ad 37) E^1
- XXXVIII. Theodahado \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
theodohado P^1 , theoado P^t , theodadachado $M^1O^1X^1$, theodadrachado M^t , teodadrachodo N^1 , theodadrachodo $K^1(2)$, theodochado E , theodocado F^1 , theodobaldo F^t
u. i.] $K^1(2)PMO^1N^1$
om. in sp. vac. K^1(1)^t, symacho patricio xxxix th. rex xxxiii (cf. ep. 51) X^t
- XL. Actoribus Probini \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
auctoribus O^1, I
pluni O^1 , probini nel pluni E^t , albini F^t
u. i.] PMO^1N^1 , uiro illustri L^1R , uiris illustribus L , *om.* KX^1EFA
- XLI. Iohanni archiatro Theodericus rex.
arciatro L^t , artiatro K^1 , arthatro K^t

LRKPMON(X) (in libro O tertus fuit in ep. 20, in libris MX in ep. 39, N in textu inscriptiones non habet; laterculus in quatuor libris his adest integer) E(F)

- XLII. Argolieo \bar{p} . \bar{u} . Theodericus rex.
 argholico E^t , agricolao K^t
 p. u.] PMO^1 , u. p. A^e , ui prouint. N^1 , pontifici EF , patricio A^t
- XLIII. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XLIII. Antonio viro venerabili Polensi episcopo Theodericus rex.
 anthonio L^tR^t
 \bar{u} i venerabili N^1 , viro nen. *om.* K
 polensi *in laterculis unus P, in textu omnes praeter KEP*
- XLV. Comitibus, defensoribus et curialibus Ticinensis civitatis Theodericus rex.
 def. et cur.] def. et cur. uniuersis P , *om.* K
 ticinensis O^1 , thicimensis L^t
- XLVI. Marabado \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
 marrabado L^tR^t , marabdo N^1 , morabodo P , mirabado EF^1 , mirabaldo F^t
 u. i.] $PMO^1N^1A^e$
- XLVII. Gudisal saioni Theodericus rex.
 godiscalco PA , guodiscalco L^t , gotiscalco R^t , godiscalcho K^t
 saioni *om.* K^t
om. K^1N^1
- XLVIII. Eusebio \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
 u. i.] $PMO^1N^1A^e$, *om.* K
- XLVIII. Uniuersis provincialibus et capillatis, defensoribus et curialibus Siscia vel
 Savia consistentibus Theodericus rex.
 et (*om.* F^t) capillatis (capllatis P^t) def. et cur. (def. \bar{c} F^t) *om.* K
 sisthia M^{1b} , sithia O^1 , scithia $M^{1a}N^1A^1$, schitia E^1 , sichia E^t , *om.* (*cum* uel) KEA^e
 sauia] *scripsi*, suaui *plerique*, sneuia $L^tR^tK^1$, in sneuia F^t , sueuis K^t
 constitutis $L^tR^tKE^t$
- L. Fausto $\bar{p}\bar{p}\bar{o}$ Theodericus rex.
 fausto M^1
 $\bar{p}\bar{p}\bar{o}$] $L^tR^tM^1O^1$, $\bar{p}\bar{p}$ P
- LI. Symmacho patricio Theodericus rex.
 symmacho] L^tR^t , simmacho L^tR^1 , *reliqui corruptius*
 princio O^1

L^tR^tK^tP^tM^tO^t(N)(in quattuor his libris laterculus adest textu deficiente)E(F)

I.

HERMINAFRIDO REGI THORINGORUM
THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Desiderantes vos nostris aggregare parentibus neptis caro pignori propitia divini-
tate sociamus, ut qui de regia stirpe descenditis, nunc etiam longius claritate Hamali
5 sanguinis fulgeatis. mittimus ad vos ornatum aulicæ domus, augmenta generis, solacia
fidelis consilii, dulcedinem suavissimam coniugalem: quæ et dominatum vobiscum iure
2 compleat et nationem vestram meliore institutione componat. Habebit felix Thoringia
quod nutrit Italia, litteris doctam, moribus eruditam, decoram non solum genere,
quantum et feminea dignitate, ut non minus patria vestra istius splendeat moribus
3 10 quam suis triumphis. Quapropter salutantes gratia competenti indicamus nos venientibus
legatis vestris imprestabilis quidem rei, sed more gentium suscepisse pretia destinata,
equos argenteo colore vestitos, quales decuit esse nuptiales. quorum pectora vel
crura sphaeris carneis decenter ornantur: costæ in quandam latitudinem porriguntur:
15 alvus in brevitate constringitur: caput cervinam reddit effigiem, imitantes velocitatem
cuius videntur habere similitudinem. hi sunt sub pinguedine nimia mansueti, magna
mole celerrimi, aspectibus iucundi, usibus gratiores: incedunt enim molliter, sessores
insanis festinationibus non fatigant: quiescitur in ipsis potius quam laboretur et com-
4 positi delectabili moderatione agilitate norunt continua perdurare. Verum hunc quam-
vis nobilissimum gregem beluasque morigeras vel alia quæ direxistis eximia victa
20 cognoscitis, quando omnia iure superat, quæ decus regiae potestatis exornat. desti-
navimus et nos quidem, quæ principalis ordo posebat: sed nihil maius persolvimus,
quam quod vos tantæ feminae decore copulavimus. assint vestro divina coniugio, ut
sicut nos causa iunxit affectionis, ita et posteros nostros obliget gratia parentalis.

II.

REGI ERULORUM THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 25 Per arma fieri posse filium grande inter gentes constat esse præconium, quia
non est dignus adoptari, nisi qui fortissimus meretur agnosci. in subole frequenter

LRKPMON(X)E(F)

3 neptem A divinitate] deitate A^e 4 sociamus] coniugimus R descenditis K hamali] LRK,
amali P, imperialis MONXEF A 5 domus om. E¹ augmentata P² 6 dominatum] dominam LRKP
iure nobiscum MONXE A 7 compleat] impleat A^e thoringa R 9 spendeat PO^a 10 sal.]
sal. nos A nos O 11 nostris M¹XE quidem] quod P 15 hii RKMONEA sunt om. XEF
magna m. c. a. (sunt ius. K) iucundi om. MONXEF 16 sessores] s. suos K A^e 17 pot. in ipsis A^e
18 norunt] nolunt K perdurare] durare K quam. hunc K^a 19 victa] uita K, iuncta E 21 quidem
quæ] quod quæ P^a, quidquid P^b nihil] nunc E¹ 22 decori XEA^e copulamus MONXEF
23 parentelis L¹ 25 posse fieri K 26 adoptari N firmissimus N subole] sole K^a

fallimur: ignavi autem esse nesciunt, quos iudicia pepererunt. hi enim gratiam non de natura, sed de solis meritis habent, quando vinculo animi obligantur extranei, et tanta in hoc actu vis est, ut prius se velint mori quam aliquid asperum patribus videatur infligi. Et ideo more gentium et condicione virili filium te praesenti munere procreamus, ut competenter per arma nasearis, qui bellicosus esse dinoseeris. damus tibi quidem equos enses clipeos et reliqua instrumenta bellorum: sed quae sunt omnimodis fortiora, largimur tibi nostra iudicia. summus enim inter gentes esse crederis, qui Theoderici sententia comprobaris. Sume itaque arma mihi tibi que profutura, ille a te devotionem petit, qui te magis defensare disponit: proba tuum animum et opus non habebis obsequium. adoptat te talis, de cuius gente tu potius formideris. nota sunt enim Erulis Gothorum deo iuvante solacia. nos arma tibi dedimus: gentes autem sibi olim virtutum pignora praestiterunt. Salutantes proinde gratia competenti reliqua per illum et illum legatos nostros patrio sermone mandamus, qui vobis et litteras nostras evidenter exponant et ad confirmandam gratiam quae sunt dicenda subiungant.

III.

SENARIO V·I· COMITI PRIVATARUM THEODERICUS REX. *a. 509/510*

Ad ornatum palatii credimus pertinere aptas dignitatibus personas eligere, quia de claritate servientium crescit fama dominorum. tales enim provehere principem decet, ut quotiens procerem suum fuerit dignatus aspicere, totiens se recta iudicia cognoscat habuisse, moribus enim debet esse conspicuus, qui datur imitandus, facile est quemque sibi degere: multis autem electum vivere decet. Cape igitur per indictionem tertiam illustris comitivae nostri patrimonii dignitatem, quam tibi non immerito tribuit regalis auctoritas, diu namque nostris ordinationibus geminum mutatus obsequium et consilii particeps eras et disposita laudabili assumptione complebas, subisti saepe arduae legationis officium: restitisti regibus non impar assertor, coactus iustitiam nostram et illis ostendere, qui rationem vix poterant eruda obstinatione sentire, non te terruit contentionibus inflammata regalis auctoritas, subiugasti quin immo audaciam veritati et obsecutus ordinationibus nostris in conscientiam suam barbaros perculesti. Quid studium tuum longa lucubratione sollicitum et laboris continui inculpabile referamus obsequium? usus es sub exceptionis officio eloquentis ingenio: favebat ipse sui delectatus auditor, dum meliora faceres, cum recitare coepisses, pronuntiatio tua nostrum delectabat arbitrium, quia tantum dictantium reficiebas animum, quantum se lassare poterat cura cogitantium. fuit quoque in te pars altera vitae laudabilis, quod arcana nostra morum probitate claudebas, multorum conscius, nec tamen, cum plura nosces, elatus, collegis gratia, superioribus humilitate placuisti. Sic omnium

LRKPMONX)E(F)

1 esse *om. R* hii *RKMONXE* enim *om. MONXEF* 3 patribus *om. E¹* 4 videatur] nideantur *A, om. X* 5 dinoseeris *M* 6 quid, tib. *MONXEL* enses *om. E¹* 7 largimur *M* esse *om. N* 8 theoderici *PMONXE* sentia *R^a* itaque] itaque tibi *L¹* 9 probat *MONXEL* 10 habebit *MONXEL* potius] potius *P* formidaris *EF* nata *L^a* 11 herulis *reliqui*, herulis *E²* 12 sibi] ibi *O, om. A^e* 13 et] atque *K* et *om. A^e* 14 firmandam *P* 16 palatii] rei publicae *K* 17 servitium *R* prius, pronch. *X^eEF* 18 procerum *N* fuerit dignatus] fuerit d. fuerit *R*, dignatur *EF* recta i. cogn. (recognoscat *E^a*)] cogn. recta i. *A^e* 20 quemque] *scripsi*, qualemque *LRKM*, qualem *OX*, qualemcumque *PXEL* degere] diligere *P*, deligere *A^e* niuere] uidere *LRKPL* 21 tertiam] quartam *A* 23 obsequium] officium *N^a* 24 subistis *N* restituisti *R* asserto *K* 27 veritatis *P^a* 28 perculesti *E* lucubratione *NE* cont. lib. *A^e* 29 inculpabile *N* reseramus *L¹*, referemus *R* eloquentis] obloquentis *P* 30 cum *om. X* 32 lassare *EF* cogitantium *PXEL* 34 nosces *E*, nosceres *P* elatus] elata sunt *LRK*

pro te factus est unus animus ex magna diversitate sociatus. carpes certe probatae institutionis gratissimum fructum, quando proventus tuus ita potuit omnes laetos efficere, ut universi in te iudicent sua desideria profecisse. tuere igitur hanc virtutum amabilem praeclaramque constantiam nostraeque domus auctoritate subnixus tanto studiosius gratiam quaere, quantum te locum beneficiis respicis invenisse. tende itaque adhuc bonis actibus tuos ad potiora successus, sciens gratiam nostram in illo semper augeri, qui se dignum adepto culmini desiderat inveniri.

III.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX. *a. 509 ante Sept. 1*

1 Gloriosum quidem nobis est. patres conscripti, honores passim impendere, sed
 10 laudabilius bene meritis digna praestare. quicquid enim talibus tribuimus, pro generali
 potius utilitate largimur. cunctis siquidem proficit recti tenax proventus nec locus
 2 relinquitur iniuriae, cum ad bonos pervenit regula disciplinae. Hoc itaque praeclaro
 desiderio illustrem virum Senarium comitivae patrimonii dignitate subveximus, qui
 venalitatis obscura animi claritate refugiat, qui calumnia non laetetur, nec patrimonii
 15 auctoritate suffultus de nostro sibi faciat terrore compendium, sed ius acquabile possit
 tenere cum ceteris, unde nobis placere respicit servientes. haec de illo futura pro-
 3 mittere praeteritorum facit temporum fides. In ipso quippe adulescentiae flore palatia
 nostra meritis maturus intravit et, quod robustas quoque fatigat aetates, nullo deceptus
 novitatis errore ad imperantis conversus arbitrium effectum bonarum praestitit iussionum,
 20 nunc ad colloquia dignus, nunc ad exceptiones aptissimus. frequenter etiam in honorem
 legationis electus, cuius multiplex meritum incertum apud nos reddebat officium. non
 4 enim unius loci vir debet dici, a quo multa videntur impleri. Sed haec amplius com-
 mendabat humilitas, quae tam clara quam rara est. novum est enim sub amore prin-
 cipis custodire modestiam, quia gaudia semper animos inquietant: modus enim raro
 5 25 laetis rebus imponitur, qui magis in tristibus invenitur. Verum inter haec stupenda
 meritorum originis quoque simili claritate respundet, ut haereas, qua parte sit ditior,
 cum copiosius utraque possideat. habent ergo singulatim distributa praeconium, inuncta
 miraculum. quapropter, patres conscripti, assurgat primaevis introeuntibus cana Liber-
 30 vitatur. parentes publici de clementia nominati, duplex vos ratio benignitatis invitet:
 incipiens mereatur gratiam, proventus favorem.

LRKPMON(X)E(F)

2 laetos] legatos *O* 6 tuis *XEF'* potiora successus sciens] potiores (porciores *O*) uoces (uices *EF*)
 suscipiens *MONXEF'* 7 enim *O*, enamine *E* 10 bene] bona *E*¹ 11 tenax] uerax *P* 12 in-
 iuri, *** *L*¹ 13 senatorium *XE*¹ 14 refugiat *K*, refulgeat *O* 15 terr. fac. *E* 16 tenere ...
 placere *his O* unde] et inde *altero loco O* plac. nob. resp. *P*, nob. resp. plac. *K* 17 fac. praet. *MONXE*
 18 meritis] mentis *E*² quod] condam *E*¹ 20 etiam] et *E.Ae* leg. hon. *Ae* 21 incertum]
 ***certum *Ma* 22 unius] unus *E*¹ hoc *E*¹ 23 humilitas] ***litas *K*¹, humanitas *Oa*, utilitas *A*
 tam] tantum *MONXEF'* 24 modestiam *P* gaudia *om. E*¹ modus enim raro laetis rebus im-
 ponitur q. m. in tr. inuenitur] modus enim raro (rarus *N*) l. r. interuenit (*om. mediis*) *MONXEF'*; modus etiam
 raro interuenit garrula res est lactitia nec enim prae gaudio potest spiritus contineri (*omissis verbis* laet. r. imp.
 q. m. in tristibus) *ex ms. Praevostiano Fornerius* 26 haereas] habeas *K* 27 ergo] igitur *E. om. N*
 singulatim] *LP*, singulatim *RKMONX*, sigillatim *E.A* 28 quaspropter *E*¹ 29 neniuitum] et u. *P*²
 30 ben. inuitet (inuitat *P*)] inu. ben. *Na*

V.

AMABILI VIRO DEVOTO COMITI THEODERICUS REX. *a. 508/511*

Nullum decet nostras gravanter suscipere iussiones, quae magis utilitates noscuntur
extollere devotorum. in Gallicana igitur regione victualium cognovimus caritatem, ad 1
quam negotiatio semper prompta festinat, ut empta angustiore pretio largius distrahantur,
sic evenit ut et venditoribus satisfiat et illis provisio nostra subveniat. Atque ideo 5 2
devotio tua praesenti auctoritate cognoscat omnes navicularios Campaniae, Lucaniae
sive Tusciae fideiussoribus idoneis se debere committere, ut cum victualibus speciebus
tantum proficiscantur ad Gallias, habituri licentiam distrahendi sic ut inter emptorem
venditoremque convenerit. Grande commodum est cum indigentibus pacisci: quando 3
fames totum solet contemnere, ut suam necessitatem possit explere, nam cum ambi- 10
tioni suae serviat, prope modum donare videtur, qui vendit rogatus, ad saturatos cum
meribus ire certamen est: suo autem pretium poseit arbitrio, qui victualia potest
ferre ieiunis.

VI.

SYMMACHO V·I· PATRICIO THEODERICUS REX. *a. 507/511*

Rationales petitiones supplicum libenter amplectimur, qui etiam non rogati insta 15 1
cogitamus, quid est enim dignius quod die noctuque assidua deliberatione volvamus,
nisi ut rem publicam nostram sicut arma protegunt, aequitas inviolata custodiat?
spectabilis itaque Valerianus in Syracusana civitate consistens reverti se ad lares
proprius supplicavit, qui studiorum causa liberos suos ad Romanam civitatem deduxit.
Quos illustris magnificentia tua ex nostra continens iussione in supra dicta urbe faciat 20 2
commorari: nec illis liceat ante discedere, nisi hoc noster proloquatur affatus, ita
enim et illis studiorum proventus acquiritur et nostrae iussionis reverentia custoditur.
Non ergo sibi putet impositum, quod debuit esse votivum, nulli sit ingrata Roma, 3
quae dici non potest aliena, illa eloquentiae fecunda mater, illa virtutum omnium
latissimum templum, sentiatur plane, quod clarum est: non sine gratia esse creditur, 25
cui habitatio tanta praestatur.

VII.

SENARIO V·I· COMITI PRIVATARUM
THEODERICUS REX.*a. 509/510*

Propositum nostrae pietatis est iniuste periclitantium sublevare fortunas, quia 1
quod aliena vi constat impositum, trahere non possumus ad delictum, iniquum est 30
enim, ut hominis vitio deputetur quod eius voluntate non regitur: et illud imputetur
periclitanti, unde raro datur evadere. Atque ideo sublimitas tua proscutores frumen- 2
torum, qui de Sicilia fuerant ad Gallias destinati, laerimabili nos aditione pulsasse

LRKPMON(X)E(E)

2 graviter *P^b*, grana**** *M^a* 3 gallica *K¹* 4 semper ueg, semper *N* angustiore pretio
largius] *scripsi*, largius angustiore (angustiore *L*, conguustiore *P^a*, pretio libri 6 mo *O* omnis *O*
7 victualis *P^a*, victualium *P^b* 8 sicut *om. O* 10 famis *LRKMN* expellere *A* 11 qui]
quod *N* ire cum merc. *K* 15 rationales] *LMO*, rationabiles *RPXEA*, hiat *N* 16 enim] *inc. M¹*,
om. E 17 aeq.] aeq. quoque *A* (*ex ep. I. 39*) 19 romam *O* 20 ma *om. K^a* inssion *A^r* (*ent. in err.*
typ.) facia *K¹* 21 affectus *M¹XE* 25 clarum] *LRKPA*, carum *MONXE²F*, eantum *E¹* 29 pietatis]
clemencie *N* 30 quod al. ui constat *om. P* 31 imputetur] *RR²XEA* coniectura, imputet reliqui
33 silicia *L* laerimabili *K* pulsatos *K*

cognoscat, dum susceptum onus promovissent in pelagus, adversis flatibus fuisse
 susceptum: ubi fatiscente compage trabium, omnia vis absorbit undarum nec quie-
 3 quam miseris de aquarum nimietate nisi solas lacrimas restitisse. Unde illustris
 sublimitas tua, praesenti auctoritate communita, modulationem tritici quam sub hac
 5 sorte perisse probaverint, supradictis prosecutoribus sine aliqua faciat cunctatione
 reputari. crudelitatis enim genus est ultra naufragium velle desaeuire et illos ad
 dispendia cogere, quibus inopem vitam probantur inmania elementa cessisse.

VIII.

HONORATIS POSSESSORIBUS ET CURIALIBUS FOROLIVENSIBUS
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

10 Grave videri non debet, quod nostra ordinatione censetur, quia novimus aestimare,
 quod vos oportet implere. a nobis quippe potestis rationabiliter custodiri, quibus pro-
 fecistis non gravati. proinde devotioni vestrae praesenti auctoritate decernimus, ut
 accepto pretio competenti de locis vestris ad Alfuanum trabes sine aliqua dilatione
 devehatis, quatenus et nostra ordinatio sortiri possit effectum et perceptis mercedibus
 15 nec vos videamini sustinere dispendium.

VIII.

OSVIN V. T. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Innocentiae professio est nostram elegisse praesentiam, ubi nec violentiae locus
 datur nec avaritiae vitia formidantur. Maurentius atque Paula patris auxilio nudati
 multorum se iniuriis testantur exponi: quorum adulescentia pervia videtur incommodis,
 20 eum facile possit subrepi vel iuvenibus destitutis, et ideo nostrum merentur prae-
 sidium, a quibus se calliditas non abstinet improborum. proinde sublimitas vestra
 tenorem praesentis iussionis agnoscens supra memoratos adultos, si quis iurgantium
 pulsare maluerit, ad nostrum comitatum noverit dirigendos, ubi et innocentia per fugium
 et calumniatores ius possint invenire districtum.

X.

IOHANNI V. S. CONSULARI CAMPANIAE
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Foedum est inter iura publica privatis odiis licentiam dare nec ad arbitrium
 proprium vindicandus est inconsultus fervor animorum. iniquum quippe nimis est

LRKPMONX)E(F)

1 suspectum O promouissent] PM^bO²NXA correctura, promouisset LRKMAE, promouiss* O¹
 2 ubi] ut P abs. (absorbisset K, absorpsit P) ind.] ind. abs. A^c nec] ne N 3 unde] bene XE
 4 modulationem] in ordinationem B 5 probaverit ON, probaverunt E cunctatione] peremctacione N
 6 crudelitas E¹ en. gen. est] est en. gen. MON, en. est gen. EF ultra] ulica E¹ deservire E¹
 7 inmania N elementa cessisse] pericula concessisse XEF 11 a nobis] ambis O profecistis] LRK¹A^c,
 proficistis P, profuistis MONXEF, Ir, prospicistis K² 12 non] etiam non EF 13 nostris O alfuanum P,
 alsuanum A 15 nideramini O 17 professio O praesentiam] prouinciam K 18 auxilia N
 20 subrepi] Krusch, subripi libri 21 reproborum K, improprium O 22 iurgantium K 23 profugit MN
 24 ius] iux N possint] possunt PMONX.A 28 vindicandus] indicandus MAVEA

quod delectat iratum. furentes iusta non sentiunt, quia dum commoti in vindictam saeviunt, rerum temperantiam non requirunt. hinc est quod legum reperta est sacra reverentia, ut nihil manu, nihil proprio ageretur impulsu. *quid enim a bellica confusione pax tranquilla distabit, si per vim litigia terminentur? Provincialium igitur Campaniae atque Samnii suggestione comperimus nonnullos neglecta temporum disciplina ad pignorandi se studia transtulisse et quasi edicto misso per vulgus licentiam crevisse vitiorum. his multo acerbiora iungentes: alienis debitis ad solutionem alios trahi solamque causam probabilem videri, si aliqua debitori potuit vicinitate coniungi. o iniquum persuasionis errorem! dividuntur causae germanis: filius obligationibus paternis, si non sit heres, exiit: uxor maritalibus debitis nisi per successionis vincula non tenetur: et audacia ad solutionem trahit extraneos, cum absolvant iura coniunctos. hoc haecenus fieri nostri ignorantia fortasse pertulerit: nunc necesse est remedium de legibus habeat, quod nostram potuit intrare notitiam. Proinde edictalis programmatis tenore comperto spectabilitas vestra in eunctorum faciat notitiam pervenire, ut quisquis quod repetere debuisset pignorandi studio fortassis invaserit, voce iuris amittat nec liceat cuiquam sua sponte nisi obligatum forsitan pignus auferre, si vero alterum pro altero, quod nefas dictu est, pignorare maluerit, in duplum cui vim fecit direpta restituat, quia scelera damna plus cohibent et sola detrimenta cogitant qui pudoris fecere iacturam, quem vero ab hac redhibitione foedum patrociniū tenuitatis excusat, pro admissi qualitate facinoris in eum fustuario supplicio vindicetur, non enim patimur impunitum quod nolimus esse permissum.

XI.

SENARIO \bar{V} · \bar{I} · COMITI PRIVATARUM THEODERICUS REX. *a. 509.510*

Spes est certa remedii vota supplicium ad prudentis remisisse iudicium, ut per ordinationis beneficium confusionis abrogetur incertum. proinde magnitudo tua, cuius ordinationi videtur subiacere provincia, inter possessores Velienses atque curiales causam diligentem examinatione discutiat, quatenus inter eos sopiatur querela a vobis patefacta iustitia, non enim decet post audientiam vestram negotium trahi, a quo post alios indices debuisset audiri.

XII.

MARABADO \bar{V} · \bar{I} · COMITI ET GEMELLO \bar{V} · \bar{S} · THEODERICUS REX.*a. 508.511*

Propositi nostri est, ut provincias nobis deo auxiliante subiectas, sicut armis defendimus, ita legibus ordinemus, quia semper auget principes observata iustitia et quantum probabili institutione vivitur, tantum summis adhuc provecibus aggregatur.

LRKPMON(X)E(F)

1 delectum N^a quia ... 2 saeviunt *om. N* comm.] comm. animo A^e 3 nihil manu] manu nihil L^1 , tunc manu E^1 nihil] tunc E^1 ageretur] agere N 4 tranq. pax AE distabat L per vim litigia terminentur] per iura litigia (legittima E^1) non term. AE^1F igitur] itaque N 6 pignuerandi P fortasse edicto omisso vulgus] A^e , vulgus *libri* 7 multo] multos LR acerbiora] acceptiora E^1 8 probabilem] culpabilem E^1 vicinitate] in civitate A , *inc. K^1F^1* 9 profusionis N , persuasionis F hoc *om. P* 13 nostram] *om. P^bO, inc. P^a* 14 in] ad EA faciat] *inc. L^a* 15 pignorandi] et p. O nocem $MONYE$ 17 dictu est] L^2XEA , dictum est L^1EMON , est dictu K cui vim] cinium P fecerit K directa E quia] quod P 18 scelerata N 19 quem] que O redimitione A^e amissi MAN^1A^e , amissi AF , commissi E 20 fustario P 23 spes] opes P (errore *miniatoris*) remisit K 25 possessiones E volientes O , vdienses E ; fortasse Velienses 26 sapiatur N 27 audaciam O tr. neg. K 32 princeps A 33 adhoc E

- 2 Arcotamia itaque illustris femina flebiliter ingemiscens nepotis sui calamitatem tali
 conquestione deploravit, dum semper aviae cura tenerior est suorum, asserens Aetheriam
 nurum suam, mariti postposita dilectione, cuidam se Liberio iugali foedere sociasse et
 cum ornator cupit novis thalamis apparere, studuerit prioris viri facultates evertere,
 3 5 allegans ditatam filiorum spoliis, quibus magis decuit congregari. Ideoque nos, qui
 desideria supplicantium consuevimus remittere ad statuta divalium sanctionum, ut nec
 insinnationem supplicum renuamus nec adversarii negotium credula facilitate damnemus,
 sublimitatis vestrae iudicio hanc causam legibus committimus audiendam, ut omni in-
 civilitate sumpta mediis sacrosanctis evangeliiis cum tribus honoratis, quos partium
 10 consensus elegerit, qui legum possint habere notitiam, quicquid prisca iuris forma
 constituit inter eos, considerata disciplina nostri temporis, proferatis, quia non decet
 per vim eos aliquid agere, qui ad nostra meruerunt regimina pervenire.

XIII.

SENARIO V. I. COMITI PRIVATARUM THEODERICUS REX. *a. 509/510*

- 1 Emolumenta deesse laborantibus non oportet, ut et bonae spei aditus aperiat
 15 et desudantium querela iusta compensatione claudatur, atque ideo providentiam nostram,
 quae omnes rei publicae partes sub caelesti favore circumspicit, ordinasse cognosce,
 ut Colosseo illustri viro pro laboribus et meritis ad Sirmiensem Pannoniam destinato
 iuxta consuetudinem veterem victualia praebeantur, quatenus, dum memorato viro
 2 necessaria fuerint praeparata, locus iniustis praesumptionibus abrogetur. Disciplinam
 20 siquidem non potest servare icimus exercitus, dum quod deest semper praesumit
 armatus, habeat quod emat, ne cogatur cogitare quod auferat, necessitas moderata
 non diligit, nec potest imperari multis quod nequeunt custodire paucissimi.

XIII.

GESILAE SAIONI THEODERICUS REX. *a. 507/511*

- 1 Magni peccati genus est alienis debitis alterum praegravare, ut qui potest exigi
 25 non mereatur audiri, sua quemque damna respiciant et is solvat tributum, qui
 possessionis noscitur habere compendium, atque ideo praesenti tibi auctoritate de-
 legamus, ut Gothi per Picenum sive Tuscias utrasque residentes te imminente cogantur
 2 exsolvere debitas functiones. In ipsis enim initiis comprimendus excessus est, ne foeda
 imitatio quasi turpis scabies paulatim reliquos comprehendat, si quis ergo iussa nostra
 30 agresti spiritu resupinatus abiecerit, casus eius appositis titulis fisci nostri viribus
 vindicabis, ut qui iuste noluit parva solvere, rationabiliter videatur maxima perdidisse.

LRKPMON(N)E(F)

- 1 arcotamia] arcotamia P, archotamia MNE.1, archotomia O ingemiscens ME¹ 2 con-
 questionem P aetheriam K 4 auertere K¹ 6 supplicantium KPO, supplicium P consuevimus] nouimus E
 statut O[?], studia N 7 insinnacione O facilitate K^a 10 legam N possunt L 11 nostris N^a
 14 laborantibus (laboribus N^a) deesse N ut om. E¹ aperitur N^a 16 *ordinasse R 17 col-
 losseo NE viro illustri A^e syrmiensem PMONNE.1 pannoni] coloniam R 18 iusta E cons.
 net.] uet. cons. R, cons. (om. ueterem) N 19 praesumptionibus] pe**acionibus N 21 armatus
 om. N emet N cogatur om. R¹ moderata] moderamen XE.1^e 22 potest om. R¹ nequeant A^e
 paucissimi O 24 qui] quod A 25 quique A^e is] si O 26 possessionibus E auct. tibi N
 27 picenum N, pincenium E te om. O 28 initiis] initiis et primordiis P 29 comprehendat L¹
 30 agresti spiritu resupinatus] agrestis (grestis N) spiritus iure supinatus MONNEF casus O nostris P
 viribus] RMNE, iuribus (ut videtur) reliqui 31 iuste] iste K¹ noluit] noluerit E¹ uideatur om. R¹

qui enim debent ad fiscum celerius esse devoti, nisi qui capiunt commoda donativi, quando amplius de nostra humanitate recipiunt quam stipendii iure praestetur? nam si liberalitatis nostrae causa tractetur, nos potius voluntaria tributa solvimus, qui fortunas omnium sublevamus.

XV.

BENEXATO V. S. THEODERICUS REX.

a. 507-511⁵

Illustris et magnifici viri comitis patrimonii suggestione comperimus dromonarios 1
viginti et unum de constituto numero mortis incommodo fuisse subtractos, unde pro-
videntiam nostram, cuius est proprium quod casu subducitur recuperare consilio, hoc
statuisse cognosce, ut supra dictos dromonarios probare sine aliqua dubitatione festines,
qui tamen ad hoc opus possint idonei reperiri. Remigum enim labor operosus valentes 10 2
animo et viribus quaerit, ut confidentia mentis procellis obviare possit undosis, quid
enim audentius quam illud infidum ac vastissimum mare intrare parvo navigio, quod
eluctari facit desperationis sola praesumptio? quapropter iussis te nostris hanc cautelam
convenit adhibere, ut querelam de congregatis debilibus non facias, cum nos robustissi-
mos quaesisse cognosceas. 15

XVI.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 509-511

Utilitatis publicae causa, quam noster animus semper aspectat, virum illustrem 1
comitem Arigerum civem paene vestrum dudum ad Gallias aestimavimus dirigendum,
ut eius maturitate consilii titubantium potuissent corda firmari, novitatem quippe
sollicitam prudentes convenit habere rectores, ut quemadmodum fuerit vitae formatus 20
ordo, sic currat instituta devotio, his rebus ad nostra vota compositis et gloriam
civilitatis retulit et quod inter vos didicit diligenter ostendens et bellorum insignia
reportavit. Quem desideratum, sicut putamus, coetui vestro reddidimus, ut qui vobis 2
longa aetate placuit, nunc gratior fiat, cum eum adiecta bona commendant, qua-
propter disciplinae se praefati viri Romanus ordo restituat et quod quietis amore prae- 25
cipitur, devotis animis impleatur: quatenus et excessibus tollatur licentia et quod
optamus maxime, locum nequeat invenire vindicta. Si qua etiam per eius absentiam 3
culpa provenit, inter vos iustitiae consideratione corrigite, sicut nobilitati vestrae
convenit agere, cui semper probitas placet: quoniam nos specialiter iniunxisse cognoscite,
ut error, qui ab auctoribus suis minime fuerit emendatus, legum districtione rescetur, 30
pareatur ergo, patres conscripti, viro multis temporibus iam probato, cui necesse est
praedicanda sequi, qui se haecenus sub vestra omnium laude tractavit et in tanta
frequentia nullius reperit adversa iudicia.

LRKPMON(X)E(F)

1 donativis XEF 3 voluntaria] ad n. E 6 dromonarios XE¹F¹A¹e, dromonarios M^a 7 num.
const. E 8 proprium] commodum pr. K^a quod] ut quod K recuperare] reparare MONXEA
9 dromonarios XE¹F¹A¹e, dromonarios M^a 10 hoc] hec N, om. E possunt E eum om. K
11 possint E 12 audacius M^aN 13 electuri N te iuss. R 14 non om. E nos] nec .A^e
17 publicae L aspectat] LR²KP, aspectat R¹, spectat MONXEA 18 arigerum R 19 mari-
tate L^a possint N firmari] inc. K¹ 21 curat O not. nostr. N 22 et bell.] bell. M²XEA
insignita reportarat .A^e putavimus E 24 eum] e, nobis E commendat O 25 restituit F
et] ut EA 27 optimus MON vindicta] e MONXEF eius om. O 28 pronoverit XE¹F
inter] in P 30 error] terror MON ab om. M^a actoribus O 31 pareatur E conconscripti O
cui] cuius MONXEA 32 praecanda K nostra EF

XVII.

IBBAE VIRO SUBLIMI DUCI THEODERICUS REX.

a. 508/511

1 Definitam rem ab antiquo rege, quam tamen constat rationabiliter esse decretam,
 nulla volumus ambiguitate titubare, quia decet firmum esse quod commendatur proba-
 bili iussione. cur enim priora quassemus, ubi nihil est quod corrigere debeamus?
 2 5 Atque ideo praesenti tibi auctoritate praecepimus, ut possessiones Narbonensis ecclesiae
 secundum praecelsae recordationis Alarici praecepta, a quibuslibet pervasoribus occu-
 patae teneantur, aequitatis facias contemplatione restitui, quia versari nolumus in
 3 ecclesiae dispendio praesumptiones illicitas, dum nostra deceat tempora sedare con-
 10 reddaris eximius, sic et arma tua deo iuvante corroboras, si iustitiam mediocribus
 servare contendas, improbis enim non potuisse resistere non praevales excusare, quando
 omnes tibi libenter cedunt, quem gloriosum in bellorum certamine cognoverunt,
 ignavus forte audacibus iubere nihil possit: nemo plus praesumentibus imperat, quam
 quem sua facta commendant.

XVIII.

ANNAE V. S. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

15 Consuetudo est nostrae elementiae probatae nobis fidei agenda committere, ut
 1 cum iudices delegamus praeditos tractatu maturo, locum prava nequeat invenire sur-
 reptio, dudum siquidem ad nos multorum suggestione pervenit Laurentium presbyterum
 effossis cineribus funestas divitias inter hominum cadavera perscrutatum concussionem-
 20 que mortuis intulisse, quem oportet viventibus quietam praedicare, non abstinuisse per-
 hibetur tam crudeli contagio piis dicatas consecrationibus manus: aurum execrabili
 quaequisse fertur affectu, quem suam decuisset egentibus dare substantiam vel sub
 2 aequitate collectam. Quod te diligenti examinatione praecepimus indagare, ut, si veri-
 tati dicta perspexeris convenire, hominis ambitum eo tantum fine concludas, ne possit
 25 suppressere quod cum non licuit invenire, scelus enim, quod nos pro sacerdotali honore
 relinquimus impunitum, maiore pondere credimus vindicandum.

XVIII.

GEMELLO V. S. THEODERICUS REX.

a. 508/511

1 Decet principalem providentiam fessa refovere, ut asperitatem casuum mitiget
 lenitas iussionum, non enim sentitur incommodum, si, quod per adversitatem constat
 2 30 oppressum, concessa prosperitas ostenderit sublevatum. Siliquatiei namque prae-

LRKPMON(X)E(F)

2 quam tamen] quantum EF 5 tibi om. O 6 alaricis EF, alari Ma occupata LRKM^a
 7 con]placione L¹ quia] quoniam XEFA, qui Ma uersari] aduersari M^bONXE, aduersario Ma
 8 sedare] fedare O 9 qui es] quie N non pot.] Meyer, potuisse libri quando] quoniam EF
 13 ignavis NE audacia MONXEF iub. nihil (nil. I^e) nichil iub. N, nihil (om. iub.) K^a 17 praeditos]
 LRP²EF, I^r, praedictos KM¹ONX, I^e nequeant E¹ 19 caduera R¹ confusionem quae K
 20 ninentibus] quietibus E^a 21 crud. contagio (*tagio L¹) cont. crud. E dicatas post consecr. R
 consecratunibus R¹, consecrationibus O 24 dicta om. MONXE prospexeris K, perspexerit E
 25 suppr.] aurum suppr. Gar. sacerdotali R¹ 26 reliquimus O[?] maiori A 28 asperitate O
 30 ostendat P siliquati E¹ post namque prae anticipat bemus inferri, ut haec remissio . . respirent
 aliquatenus (cc p. 123, 2. 3) E¹, delet una cum prae E²

stationem, quam rebus omnibus nundinandis provida definivit antiquitas, in frumentis, vino et oleo dari praesenti tempore non iubemus, ut haec remissio solutionis copiam possit praestare provinciis et respirent aliquatenus fessi praesentis salubritate decreti. Quis enim ad vendendum non incitetur largius, cui solita dispendia subtrahuntur? 2 portus nostros navis veniens non paveat, ut certum nautis possit esse refugium, si 5 manus non incurarint exigentum, quos frequenter plus affligunt damna, quam solent nudare naufragia, sit hoc forsitan sub quiete tolerandum: nunc autem, dum provincialibus praestare cupimus, mercium dominis interim consulamus.

XX.

GEBERIC \bar{V} · S · THEODERICUS REX.

a. 507/511

Si desideramus locum beneficiis invenire, ut titulos nostrae possimus pietatis 10 1 erigere, quanto magis aliena beneficia intacta volumus defendi, qui propria cupimus sponte largiri, maxime quando et illud conscientiae nostrae reponitur, quod de fisco sub antiqua sollemnitate praestatur! proinde viri venerabilis episcopi Constantii supplicatione comperimus sacrosanctae ecclesiae ipsius unum iugum, veterum principum pietate collatum, et nunc quorundam usurpatione violenta retineri. Sed quia nos uti nullum 15 2 volumus fraudibus suis, praesertim cum in dispendio pauperum detestabili mente versetur, praesenti auctoritate decernimus, ut ea, quae retro principum constiterint humanitate deputata, supra memorata ecclesia sine aliqua imminutione percipiat, manente poena etiam pervasori, qui et veterum dona et ecclesiae probatur violasse compendia. 20

XXI.

GEMELLO \bar{V} · \bar{S} · THEODERICUS REX.

a. 508/511

Quamvis efficaciam tuam insistere credamus iniunctis et studiose deflectere quae 1 nobis cognoveris displicere, tamen sollicitum ammonitio nostra non deserit, ut instructor reddaris, dum infra scriptis brevibus definita susceperis, proinde ordinatio nostra nulli videri debet ingrata, cum necessitas temporis excuset onera iussionis. Esto itaque ad 25 2 iniuncta sollicitus, quia licet sit semper adhibenda, maxime tamen utilis est in necessitate custodia, parebis ergo communitus, ut sic possis cum provincialibus agere, quemadmodum nos eis respicis velle praestare, quatenus securus de nostra gratia consequaris, quicquid sollicitus de pravo studio habere contempseris.

XXII.

ARGOLICO \bar{V} · I · \bar{P} · U · THEODERICUS REX.

a. 510/511 30

Intolerabilis excessus est, qui supernae maiestatis adfectat iniuriam et oblitus 1 pietatis crudelia sectatur erroris, quem enim sperabit veniae locum, qui reverendum

LRKPMO(*juvit v. 20 in compendia*)*N(X)E(F)*

1 quam] *XEA* coniectura, quem *LRKPMON* 2 dari *om.* *MONXEP* iubemus| i. inferri *E* (*utroque loco, v. ad p. 122, 30*) haec *om.* *N* 3 praesentis *om.* *R*¹ 4 cui| cum *O* 6 incurarint| *K*, incurserint *LR¹PMON*, *A*⁽¹⁾, incurrerint *R²XEA*, *A*⁽²⁾ exigentum| *LRPE*, exigentium *KMONXA* 10 nostr. poss. er. piet. *R*, poss. nostr. piet. er. *KAc* 11 propria] proba *E* 12 largiri] defendi *R*^a 15 nullum *om.* *P*^a 16 suis *om.* *N* pauperum [*sic*] *P* 17 principum *om.* *R* 19 pervasoris *E* 22 tuam *om.* *K* 23 nobis *om.* *N* tamen| inde *E* 26 sit *om.* *KN* in nec, ut, est *N* 28 nos eis resp.] nos (uos *N*) resp. (*om.* eis) *MVE*, resp. nos (*om.* eis) *N* de n. gr. sec. *N* 29 quicquid *om.* *R* sollicitus *om.* *N* 31 (*sp. vac.*) intolerabilis *R* 32 sperabit uen.] *KEFA*, *A*⁽²⁾, uen. sperabit *L*, superabit uen. *L*, speravit uen. *MXXA*, *A*⁽¹⁾ uenentium *P*

contempsit auctorem? abscedat ritus e medio iam profanus: conticescat poenale
 2 murmur animarum. versari non licet in magicis artibus temporibus Christianis. Magni-
 tudinis itaque tuae relatione comperimus Basilium atque Praetextatum, artis sinistrae
 iam diu contagione pollutos, in accusationem tui examinis personarum intentione
 5 deductos, super qua re nostram te asseris spectare sententiam, ut confidentius fiat
 3 quod pietatis nostrae mandat auctoritas. Sed nos, qui nescimus a legibus discrepare,
 quorum cordi est in omnibus moderatam tenere iustitiam, praesenti auctoritate de-
 cernimus, ut quinque senatoribus, id est magnificis et patriciis viris Symmacho Decio
 Volusiano atque Caeliano nec non illustri viro Maximiano, hanc causam legitima
 10 examinatione pensetis, et per omnia iuris ordine custodito, si crimen quod intenditur
 fuerit comprobatum, ipsarum quoque legum districtione pleetatur, ut rei abditi atque
 secreti per hoc vindictae genus a culpis talibus arceantur, quos ad leges trahere non
 4 potest incerta notitia. De qua re illustri viro comiti Arigerno praecepta direximus,
 ut omnium violenta defensione summoti, si se occulunt, ad iudicium protrahat impetitos
 15 et vobiseum in hac causa residens nec opprimi faciat innoxios nec leges sinat evadere
 criminosos.

XXIII.

ARIGERNO V. I. COMITI THEODERICUS REX.

a. 510/511

1 Quamvis oporteat commissam tibi disciplinam Romanae civitatis in omnibus
 custodiri, tamen in eis maxime studiosior esse debes, quae nostra tibi auctoritate
 20 delegata cognoscis, ut circa te augeat gratiam custodita iustitia et augmenta sumas
 2 nostri iudicii, qui nobis haec de integritate placuisti. Praefectus igitur urbis sua
 nobis relatione declaravit Basilium atque Praetextatum magicis artibus involutos impeti
 accusatione multorum: quos elapsos intimat mentis alienatione custodum, eos te praeci-
 25 pipimus ubicumque repertos ad iudicium quinquvirale ducere, quod in praesenti
 negotio nostra delegavit auctoritas, ubi te residere censemus, ut violenta omnium
 3 defensione summoti hanc causam disenti facias legibus et finiri. Et si rei criminis,
 cuius impetuntur, fuerint approbati, sententiam subeant, quam iuris definita sanxerunt,
 si vero innocentia eorum detestabili pulsatur invidia, opprimi eos nulla ratione patiaris,
 quia in omnibus causis consideratione divina illud fieri volumus, quod opinionem
 30 nostrae pietatis accumulat.

XXIII.

HELPIDIO DIACONO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 In merum cedunt quae bene meritis conferuntur et de ipso munere magis ad-
 quiritur, cum optimis digna praestantur, petitionis tuae proinde tenore comperimus
 loca in Spoletina civitate, quae iam longo situ squalor vetustatis obnubere, splendorem

LRKPMN(X)E(E)

[1 e] de A. 2 murmur P^a magicis] magnis E¹ temporibus] nostri temporis P^b christianorum N
 3 relatione MNXE praetextatum K, praetextatum MN, praetextatum EF 6 nesc. qui P^a 9 caeliano LA^e,
 caeliano BKMNELV, ceciliano P^a viro] mi E maximiano] m. praesentibus K² 10 pensetis] praesentis K¹
 12 arceantur R 14 occulunt K protrahat] trahat N 15 innoxios P^a lege K 18 (sp. cac.)
 annis R 19 custodire E^a 20 delegato N cognoscis] LRKEA, cognosces PMNX 21 igitur
 om. M^aNEF 22 praetextatum X, praetextatum K, praetextatum EF 23 custodum] custodiendum
 MNEF, custodiendis X eos om. X 24 deducere N 25 auct. del. P^a omnium] omni XE
 28 eos his K^a 29 quia] qui XEF opinionem MNXF 30 accumulat X² 32 in] (sp. cac.) n R
 34 spoletina] A, spoletina reliqui, spoletana R obnubere] obnubere LRKP, obnubereat MNXA^e,
 obnubereat E, obduxerat P^a, obnubereat Ven. Gualf.

reparationis expetere, ut rebus antiquitate confusis novitatis facies adulta reddatur et beneficio tuo rediviva consurgant, quae annositate inclinata corruerant, quod nos, respectu meritorum tuorum et impensi longa sedulitate servitii, libenti animo duximus annuendum, ut et votis iusta posecentium tribuatur effectus et civitati reparationis creseat ornatus. Atque ideo petitioni tuae robur praesenti humanitate largimur, ut porticum cum areola post Turasi thermas, si tamen publico usui non deservit, absoluta liberalitate potiaris: quia in licentiam reparationis accipiuntur potius praemia quam donantur. haec igitur auctoritate suffultus in supra dictis locis aedificandi sume fiduciam nec aliquam in posterum metuas quaestionem, cum te et civitatis tuetur utilitas et reverenda principis voluntas.

XXV.

ARGOLICO V·F·P·U· THEODERICUS REX.

a. 510 511

Constat eum de se praesumere, qui ad sacri ordinis cupit fastigia pervenire, merita enim suggerunt bonae appetentiae nisus et in qualitate desiderii potest mens honesta cognosci. quis enim palaestricae artis ignarus in stadium luctaturus introeat? aut quis certamini misceatur, quod virtutis conscientia non suadet? in ipsis conatibus aegra languescunt, quae meritorum praesumptionibus non iuvantur. Praeconiorum ergo professio est collegium desiderasse summorum bonumque de se iudicium tradit, qui celsae gradus expetit dignitatis. his igitur desideriis pietas se nostra libenter indulget, qui etiam in spe erigimus vota marcentia, ut, dum proventus quaeritur, probitatis studia plus amentur. Proinde illustris magnificentia tua Petrum parentum luce conspicuum suaque iam gravitate senatorem in album sacri ordinis secundum priscam consuetudinem curet referri, ut et tanto coetui proficiat numerus et candidato de sacro ordine crescat ornatus.

XXVI.

UNIVERSIS MASSILIA CONSTITUTIS THEODERICUS REX.

a. 508 511

Libenti animo antiqua circa vos beneficia custodimus, cum nova utilitatibus vestris praestare cupiamus, servare quippe terminos ignorat humanitas et novellis decet blandiri beneficiis post longa tempora restitutis. Proinde immunitatem vobis, quam regionem vestram constat principum privilegio consecutam, haec auctoritate largimur nec vobis aliquid novae praesumptionis patiemur imponi, quos ab omni volumus gravamine vindicari, censum praeterea praesentis anni relaxat vobis munificentia principalis, ut et illa possitis accipere quae vos non contigit postulasse, ipsa est enim perfecta pietas, quae antequam flectatur precibus, novit considerare fatigatos.

LRKPMN(X)E(F)

1 confusus P^a facies] f. ut E reddantur E 2 inclita K 3 tuorum om. R 4 iusta] iustis L¹[?] 6 areola] areda E¹ post turasi (thurasi X, turasii Gar.) thermas (thermas K) LRKXF. post curasi thermas A, post urasi thermas E, post tura situm M², post rura situm ZX, positurus thermas P, post tura si-ss M¹; debuit esse post Turasi thermas: nunc Spoletii inter rudera aedificii restit. quod in alio titulo ibidem crudelato thermarum vocabulo appellatur, inventus est titulus Grut. 179, 3 = C. I. L. XI, 4815 hic: C. Torasius C. f. Hor. Severus III vir i. d. augur ... loco et pecunia sua fecit 7 libertate KE¹F¹ 9 metuas N 10 reverenda principis nol.] pr. ren. uol. K¹, reverentia principis et voluntas E² 13 apparentiae A 14 ignarus] guarus K² 15 quis om. K conscientiam A^c 16 languescunt M 17 summorum] multorum E bonorumque X 18 qui] quae N igitur] ergo MNXEL 19 spem KEL 20 luce par. K 21 suaque iam gr. (gratuitate R¹) suaque gr. iam A^c, sua gr. (om. iam) E 22 et tanto] tanto K¹ de] sss de R¹ 25 anqua K¹ uestr. ut. K 26 praestare om. K cupimus N^a humili-sss L¹ 27 quem L³ 30 pr. a. relaxat (relaxa L¹) rel. praes. anni N. 31 contigit X¹F¹

XXVII.

TUTIZAR SAIONI THEODERICUS REX.

a. 508/511

1 Detestabilis est quidem omnis iniuria et quicquid contra leges admittitur iusta
 execratione damnatur: sed malorum omnium probatur extremum inde detrimenta
 suscipere, unde credebantur auxilia provenire. exaggerat enim culpam in contrarium
 2 5 versa crudelitas et maius reatui pondus est inopinata deceptio. Vir spectabilis itaque
 Petrus ammiranda nobis sorte conquestus est saionis Amarae tuitionem, quam ei contra
 violentos indulsumus, in se potius fuisse grassatam, ita ut ictum gladii in se demersum
 aliquatenus postium retardaret obiectio: subiecta est vulnere manus, quae ut in totum
 truncata non eaderet, ianuarum percussa robora praestiterunt: ubi lassato impetu
 3 10 corusca ferri acies corporis extrema perstrinxit. O execrabilem casum! impugnavit
 hominem auxilium suum et solacii prosperitate subtracta crevit ex defensione necessi-
 tas, his multo acerbiora subiungens, ut quasi laesio veniret ad pretium, ita scelus
 proprium enormi exactione taxatum est. atque ideo iuste in illos pietatis nostrae ira
 consurgit, qui benigna iussa in truculenta ministeria mutaverunt, nam quae erunt
 4 15 refugia supplicantibus, si et nostra beneficia vulnerabunt? Proinde praesenti iussione
 ceusemus, ut quicquid suprascriptus Amara commodi nomine de causis memorati
 supplicantis accepit, quasi oppugnator ingratus a te constrictus in duplo ei cogatur
 exsolvere: quia sub poena restitui dignum est, quod improba temeritate constat extortum.
 5 De plaga vero, quam educto gladio temerarius praesumptor inflixit, ad iudicium comitis
 20 Dadae saepe dictus saio te compellente veniat audiendus, ut secundum edictorum seriem
 quae male commissa elaruerint, sine aliqua dilatione componat, tuitionem vero postu-
 lanti contra inciviles impetus ex nostra iussione salva civilitate praestabis, non exemplo
 accusati, sed consideratione decenter electi.

XXVIII.

DUDAE V. S. COMITI THEODERICUS REX.

a. 507/511

25 Conscientiam probamus, cui iudicanda committimus, quia dignus est inter alios
 sequenda decernere, qui sibi modum visus est legitimae conversationis imponere. Petrus
 itaque vir spectabilis Amaram saionem nostrum, qui contrario omine pro eius tuitione
 directus est, educto gladio se asserit vulnerasse defensoremque fecisse, quod vix
 inimicus potuisset audere, hoc te et legitima volumus disceptatione cognoscere et
 30 probabili sententia terminare: quatenus nullus temptare ausus sit, quod nobis displicere
 cognoscit.

LRKPMN(X)E(F)

2 est quidem] quid. est RKN amittitur MN 4 pervenire E 6 amarae] nomen amare K (nomen
 super amare L hic ut saepius) tuitione LRK 7 grassatam PMXELA ictum] cum ictum (cum rursus
 del.) M² dimensum XE 8 aliquatenus postium] aliquos post uim .P^o subiecta] subiectaque EF 10 o om. X
 11 hominibus L¹[?] et solacii] ut s. (salacii N) M²N.1 12 ut] et L¹ 13 inormi MEF illos]
 illo X 14 consurgat P mutauerunt] mutavit N 15 vulnerabuntur EF 16 nomine] necessi-
 tate N 19 iudicium K 20 saio] saius LRKP compellente MNX ueniat] uadat E¹F
 21 clarauerunt M² 22 inciviles] ciuiles EA ex nostra] extra P 25 dignum K 26 con-
 versationis L¹ 27 homine LX, nomine EF 28 defensoremque] et defensorem EF 29 hoc]
 haec P legitime R

XXVIII.

ARGOLICO V·I·P·U· THEODERICUS REX.

a. 510-511

Si loci vestri cogitaretur auctoritas, si reverentiae cura Romanae, ultro debueratis
 expetere, in quibus arguimini, quid enim praesenti tempore potuistis culmini urbano
 tam proprium quam senatus crementa cogitare, quando famae praesulis proficit, quod
 ordo sacer acquirit? Sed quantum viri clarissimi Armentarii testatur missa suggestio,
 in contrarium foedo ambitu de mora quaeritis commoda, cuius vos optare debuisset
 constat augmenta, quid enim amplius esse possit incongruum, quam nostris iussionibus
 expeditis supplicantium vota suspendere et post sacrae praeceptionis aflatum, si diei
 fas est, adhuc regium suspendisse iudicium? Sed nos, quibus cordi est post primam
 culpam non statim desiderare vindictam, ad ammonitionem potius iussa convertimus,
 ne sit nostra districtio nimia, quam lenis patientia non praecedat, ideoque praesenti
 auctoritate decernimus, ut iussionibus nostris nulla dilationis calliditas alleratur, quia
 non habet veniae locum, qui delinquit ammonitus.

XXX.

ALBINO V·I·P· PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Decet quidem cunctos patriae suae augmenta cogitare, sed eos maxime, quos
 res publica sibi summis honoribus obligavit, quia ratio rerum est, ut cum necesse sit
 plus debere, qui visus est maiora suscipere. Porrecta itaque supplicatione testatus es
 Curvae porticus, quae iuxta domum Palmatam posita forum in modum areae decenter
 includit, superimponendis fabricis licentiam condonari, ut et privatarum aedium habi-
 tatio protendatur et antiquis moenibus novitatis crescat aspectus, ita fit, ut, quod per
 incuriam poterat labi, manentium videatur diligentia sustineri, quia facilis est aedi-
 ficiorum ruina incolarum subtracta custodia et cito vetustatis decoctione resolvitur,
 quod hominum praesentia non tuetur. Unde nos, qui urbem fabricarum surgentium
 cupimus nitore componi, facultatem concedimus postulatam, ita tamen, si res petita
 aut utilitati publicae non officit aut decori, quapropter rebus speratis securus inmittere,
 ut dignus Romanis fabricis habitator appareas perfectumque opus suum laudet auctorem,
 nulla enim res est, per quam melius possit agnoscere et prudentis ingenium et largitatis
 effectus.

XXXI.

AEMILIANO VIRO VENERABILI EPISCOPO
THEODERICUS REX.a. 507-511³⁰

Ad finem debet perducere, quae prudentum intentio visa est suscepisse, quia sicut
 perfecta laudem pariunt, ita vituperationem generant, quae in mediis conatibus aegra

LRKPMN(X)E(F)

2 nostri PEF cogitatur P^a ultra LRKP 3 arguimini] M²NXA, arguimini peccare E,
 argui LRKP, argui *** M¹ quid] quod P culmine L¹K¹ 5 acquiritur P uiris N^a armatarii P
 6 in] per EF 7 possit esse MN 10 potius om. X 11 leuis A praecedat EF 12 de-
 creuimus A^e 13 relinquit P 17 debere] dedere N supplicationem L 18 curuae] LRK¹, curuae
 PMNXL, curuae K², turbe F porticu M^bN, porticum E, porticium P arce X¹, arche A² 19 includat E
 20 fit] sit P 21 manentium] LRKMN, manentium PXL 23 hominis K nos om. XEF uit. cup.
 fabr. surg. XE1 24 practita [!]/P^a 25 superatis P inmittere] inmittere N 26 fabricis om. E
 habitato K perfectumque] et perfectum EF actorem MNXE 28 effectus] A^e, affectus libri
 31 decet A^e intentio uisa] intentionis P 32 perfectam A ita] i. et MNXE1 uiturationem L¹ aegre A^e

deseruntur. defectus enim rerum aut consilium titubare aut vires arguit defuisse. quapropter sanctitas vestra a tali oblocutione refugiens. quae in aquae ductu reficiendo probabili cura ex nostra auctoritate suscepit. celeriter ad effectum faciat pervenire.

2 Nam quid aptius quam ut sitiienti plebi provideat aquas sanctissimus sacerdos et
 5 humana providentia satiet quos etiam miraculis pascere debuisset? imitaris enim antiquissimum Moysen. qui Israhelitico populo longa ariditate siccato de saxi sterilitate copiosos latices eduxit et ad implendum miraculum inde fecit currere umidos liquores. ubi erat sicca durities. tu autem si fontes irriguos saxorum constructione deducis. hoc labore tuo praestas populis. quod ille miraculis.

XXXII.

10

DUDAE SAIONI THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Cum in omnibus causis velimus iustitiam custodiri. quia regni decus est aequitatis affectus. in eis maxime quae fisci nostri nomine proponuntur nequaquam detestabilis calumnia in invidiam regnantes affligat. patimur enim superari salva aequitate per leges. ut inter arma semper possimus esse victores. nam quem licenter
 2 15 subiectus superat. non debellat adversus. Marini itaque relatione comperimus res Tufae apud Iohannem quondam sub emissione chirographi fuisse depositas. et quia nobis competere manifestum est quod ad proscriptum poterat pertinere. ideoque praesenti auctoritate praecipimus. ut uxorem supra dicti Iohannis filiumque eius Ianuarium
 3 moderata exsecutione convenias. Qui si intentata iniuste se retinere cognoscunt. aequitatis consideratione restituant: minus ne. competenti sponsione praemissa ad consularem
 20 Campaniae veniant legibus audiendi. ut coram partibus positis te imminente. quod forma continet sanctionum divalium. censeatur: ita tamen. ut nullo praeiudicio. nulla iniuria. nullo damno innocentia praegravetur. ne alienae accusationis invidiam tuam facere videaris offensam.

XXXIII.

25

UNIVERSIS IUDAEIS GENUA CONSTITUTIS
THEODERICUS REX.*a. 507/511*

1 Custodia legum civilitatis est indicium et reverentia priorum principum nostrae quoque testatur devotionis exemplum. quid enim melius quam plebem sub praecepto degere velle iustitiae. ut conventus multorum disciplinabilium sit adunatio voluntatum?
 30 hoc enim populos ab agresti vita in humanae conversationis regulam congregavit. haec ratio a feritate divisit. ne arbitrio casuali vagarentur. quos regi consilio divina voluerunt. Oblata itaque supplicatione depositeis privilegia vobis debere servari. quae Iudaicis institutis legum provida decrevit antiquitas: quod nos libenter annuimus. qui

LRKPMN(X)E(F)

2 fugiens *N^a* in aquae ductu] in aquae ducto *L*. in aqueductu *M^a*. in aqua ductu *NX¹*. iam ductu *X²*
 4 sanctissimus] s. ille *EP.1^e*. ille s. *A^r(2)* 6 moysen *E*. mosen *A^e* israhelitico] *LR*. israelitico *P*. plerique
compendio saxi *L¹R¹* sterelitate *M* 7 copiosas *LRK* 12 nequaquam] ne quemquam *MN*.
 nec quamquam *X*. nequicquam *EF* 13 invidia *M* regnantis *libri* affligat *EF* 14 inter] per *R¹*
 16 in flate *plerique*. tufae *A^e*. nimphe *F* quendam *B* cyrographi. cyrograti *similiterre libri* 17 per-
 tinere] pervenire *EF* ideoque] *PM^bZNXA^r*. ideo *LRKM^a* (*tibi que add. est et rursus deletum*) *EA^c* 18 supra
 scripti *E* 19 qui] quod *MNEF* intentata] *LRK.1^e*. intemtata *P*. intestata *M^a*. intestata *M^bNX^e*
 ret. se *P* 20 minus ne] minusue *A*. si quo minus *P* 21 te imminente *om. K¹* 22 formas *M^a*
 27 est *om. PMNXEFA* 29 conventu *B¹* 30 haec *EA* 31 consilia *B* 33 annuamus *L^a*

iura veterum ad nostram cupimus reverentiam custodiri. atque ideo praesenti auctoritate censemus, ut quaecumque legum statuta moverunt, circa vos illibata serventur, quatenus quod ad civilitatis usum constat esse repertum, perpeti devotione teneatur.

XXXIII.

DUDAE SAIONI THEODERICUS REX.

a. 507 511

Prudentiae mos est in humanos usus terris abdita talenta revocare commercium- 5 1
que viventium non dicere mortuorum, quia et nobis infossa pereunt et illis in nullam
partem profutura linquuntur, metallorum quippe ambitus solacia sunt hominum, nam
divitis auri vena similis est reliquae terrae, si iaceat: usu crescit ad pretium, quando
et apud vivos sepulta sunt, quae tenacium manibus includuntur. Atque ideo moderata 2
iussione decernimus, ut ad illum locum, in quo latere plurima suggeruntur, sub publica 10
testificatione convenias: et si aurum, ut dicitur, vel argentum fuerit tua indagazione
detectum, compendio publico fideliter vindicabis: ita tamen ut abstineatis manus a
cineribus mortuorum, quia nolumus lucra quaeri, quae per funesta possunt scelera
reperiri, aedificia tegant cineres, columnae vel marmora ornent sepulera: talenta non
teneant, qui vivendi commercia reliquerunt. Aurum enim sepulcris iuste detrahatur, 15 3
ubi dominus non habetur: immo culpa genus est inutiliter abditis relinquere mor-
tuorum, unde se vita potest sustentare viventium, non est enim cupiditas eripere,
quae nullus se dominus ingemiscat amisisse, primi enim dicuntur aurum Acaeus,
argentum Indus rex Scythiae reperisse et humano usui summa laude tradidisse,
quod nos in contrarium neglegere non debemus, ne sicut latentia cum laude sunt 20
prodita, ita inventa cum vituperatione videantur esse neglecta.

XXXV.

ACTORIBUS ALBINI V. THEODERICUS REX.

a. 507 511

Consulto provida decrevit antiquitas minores contractus liberos non habere, ut 1
et insidiantium laquei frustrarentur et lapsis aetas lubrica subveniret, obrueretur
quippe innocentia, si relaxaretur audacia, essetque cunctis fallendi studium, si fraus 25
subrepticium lucraretur effectum. Et ideo priscae consuetudinis supplicatione porrecta 2
suggeritis patronum vestrum in annis minoribus constitutum facultatibus suis potius
aggregasse dispendia, dum ignara pueritia contraria gerit, quae profutura putaverit, et
nunc id tempus aetatis agere, quo lapsui possimus per ignorantiam subvenire, allegantes,
ut quod iura tribuerunt, nostra quoque beneficia largiantur. Atque ideo, si petito vestra 30 3
a veritate non deviat et intra annorum spatia deget, quibus hoc beneficium leges sacra-
tissimae praestiterunt, nihilque est quod iure contra referatur, patronum vestrum sol-

LRKPMN(deficit v. 23 in liberos)(X)E(F)

2 quaeque *N*, quemcumque *X* instituta *EF* monerunt] *LRKP*, monuerunt *MEA*, monuerunt *NX*.
fortasse scr. amoverunt 3 civitatis *MXEF* 6 nulla parte *A*^c 7 vincuntur *E*¹, relinquuntur *K*.
locantur *F*, loquuntur *A*^c 9 moderata] praesenti *K* 11 testatione *A*^c 12 compedio *L* fideliter
om. P abstineas *EF* manibus *R*¹ 13 possunt *R* 16 abditis] in a. *P*^b 18 ingemiscat *M*¹*N*,
ingemiscit *K* aurum *om. K* aeacus] eacus *ferre libri*, eucus *K*, tacus *E* 19 indux *X* 21 esse *om. N*
23 libros *L* 24 obrueretur *M*^a 25 relaxetur *A*^c 26 subripientium *E*, subrepticium *F* 27 fac.] in
fac. *MEF* 28 aggreganda *R*¹ puritia *K*¹ contraria *om. P* quae] qui *M*^a[?] 29 id] ad *K*.1
lappo] *Krusch*, lapsu *LR*, lapsis *MNEA*, lapsui *KP* subnuere *L*¹ 30 quod] que *EF* uestra] *PMEEA*,
tua *LRK* 31 degit *PM^bEF* 32 nihilque] nihil *X*, et nichil *EF* contra] emuta *M*^a

CASSIODORVS.

17

lemniter causa cognita in integrum restitui nostra quoque permittit auctoritas. ita tamen. ut omnia secundum iustitiam legesque peragantur. quia sic supplicantibus consulere volumus. ut eorum adversarios per iniustitiam non gravemus.

XXXVI.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 509 ante Sept. 1

1 5 Providentissimi principis est graviter imminutis relinquere tributariam functionem. ut redivivis studiis ad implenda sollemnia recercentur qui pressi damnorum acerbitate defecerant. nam si fessis minime relevetur onus. necessitate cernitur iacere prostratus. melius est enim praesentia damna contemnere quam exiguo quaestu perpetua commoda non habere. Atque ideo illustris magnificentia tua provincialibus Alpium Cottiarum 2 assem publicum per tertiam indictionem nos relaxasse cognoscat. quos transiens noster exercitus more fluminis. dum irrigavit. oppressit. nam licet pro generali securitate frementi adunatione proruperit. praeteriens tamen istorum culta vastavit. radit enim semper fluvius alveum suum et licet molliter egrediens vicina fecundet. illud tamen 3 reddit sterile. quo collectus influxerit. Unde necesse fuit civica vastatione deiectis 15 porrigere dexteram salutarem. ne ingrati dicant se perisse solos pro defensione cunctorum: miscantur potius laetitiae. qui viam Italiae defensoribus praestiterunt. tributa enim non debent tristes exigi. per quos tributarios feliciter acquisivi. dicat pro illis noster animus. quod regi non potest imputare subiectus. emimus nostro dispendio prosperitatem Gothorum: nos necessaria praebuimus. ut hostis vineeretur illaesus.

XXXVII.

THEODAGUNDAE ILLUSTRIS FEMINAE

THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Decet prudentiae vestrae curam subiectorum negotiis adhibere custodiam. quia vobis ordinantibus illa fieri debent quae regiam possunt demonstrare praesentiam. sic enim credimus. quia memor natalium tuorum a te abicias omne vitiosum et illa 25 sola diligere possis. quae et nos amare cognoscis. proavorum forsitan oblitterentur exempla. si longi generis minus facta recolantur: similes autem filii patrum praecordia mox sequuntur. Renatus itaque flebili nobis aditione conquestus est vobis deleganti- 2 bus cognitores iudicatum se contra Inquilinam nomine post longa temporis intervalla meruisse et excubiis damnisque confecto vestram tandem prospexisse iustitiam: nec 30 tamen litigatoris improbam cessare calumniam. dum redivivis litibus tenuitatem insequitur supplicantis. ut non tam vineendi votum quam adversarii videatur quaesisse detrimentum. Quapropter si vobis iubentibus iudicata cognoscitis nec constat adver-

LRKPM(X)E(F)

3 iustitiam A^c 6 recitentur E pressi] passi P^a ac. damn. K 7 fesso EF 8 dampna
 praes. B 9 cotiarum EF 10 assam L¹ relaxare K 11 irrigavit] irrigat A^c. irrui EF
 12 adunatione] inandatione P². inc. P¹ rodit R^b 14 quo] quod K denastatione E¹ 15 dextram A^c
 ne] nec PM¹XL 16 miscantur E niam] iam MXEF 17 decent X. decet EF exigi]
 eigi P^a feliciter om. K¹ 18 imputari K emimus] RKP.A^c. emimus LMXE.A^r 19 prosperi-
 tati MXE malim illaesis 22 nostrae KEF.A^c subi. cur. P^a 23 nobis] LRKPM. nobis E.A.
 nestrīs M². u*** M¹ ordinationibus MX et sic vel ordinatoribus EF 25 praavorum MXEF 26 si
 om. MXE.A^c recolentur R 27 flabili K¹ vobis] nobis A^c degantibus P^a 28 cognitores R¹
 indicantur L¹ iquilinam A^c: videtur subesse nomen masculinum aliquod Gothicum loga K int.
 temp. K 29 metuisse A excuriis XEF perspexisse EFA^c 30 litigatores L¹. litigantis EF
 31 tam] tantum MXEF 32 nobis A^c iudicatis R

sarium provocasse legaliter, finitum iure negotium in sua manere facite firmitate, ne longa quaestio litigantium non tam augeat patrimonia, sed evertat et quod fit ambitu lucri, causa videatur esse dispendii.

XXXVIII.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507/511

Cum omnes rei publicae nostrae partes aequabiliter desideremus augeri, incrementa 5 4
tamen fiscalium tributorum instissimo sunt pensanda iudicio, quia servientium imminutio
est huius illationis accessio quantumque pars illa proficit, tantum se haec a firmitate
subducit, sed a nobis, qui fisci utilitatem stabili volumus diuturnitate consistere, ex-
cludenda est dispendiosa semper enormitas, ne augmento suo tumens summa deficiat
incipiatque magis deesse, quia inmaniter visa est accrevisse. Proinde illustris magni- 10 2
tudo tua Gravassianos atque Pontonates nobis supplicasse cognoscat a Ianuario, sed
et Probo discussoribus iniquis se oneribus ingravatos, cum sterilitas ieiuna locorum
nulla sibi fieri augmenta patiat, repugnante siquidem natura quaelibet cedit industria,
nec prodest studium laboris impendere, quem ubertas loci non cognoscitur adiuvere,
ibi potest census addi, ubi cultura profecerit, inde et varia tributa, quia non est 15
agrorum una fecunditas. Atque ideo consuetudinem eis pristinam censemur esse 3
revocandam, ut sicut Odovacris tempore tributa solverunt, ita et nunc ab eis publicis
utilitatibus serviantur: et si quid amplius probatur adiectum, consideratione defectarum
virium summovemus, nolimus enim tale aliquid iudici, quod sit necesse removeri.

XXXVIII.

THEODAHADO V. P. THEODERICUS REX.

a. 507/511²⁰

Inter ceteras, quibus humanum genus sollicitatur, inlecebras praecipue vitanda 1
est alienarum rerum turpis ambitio, quia in immensum iactata rapitur, si iustitiae
ponderibus non prematur, avaritiam siquidem radicem esse omnium malorum et lectio 1, Tim.
divina testatur, quae tali sorte punita est, ut cum multa rapiat, semper egeat, quam 6, 10.
propter vicinitatem generis nostri sic in animis vestris coalescere nolumus, ut illi nec 25
initia concedamus. Quid enim faciunt sordes animorum in splendore natalium? illud 2
te potius deceat eligere, quod nos possit ornare. Hamali sanguinis virum non deceat
vulgare desiderium, quia genus suum conspiciat esse purpuratum, corrigamus itaque te
per incitamenta praeconii, in quo adhuc non debemus esse districti, Domitius itaque 3
vir spectabilis data nobis supplicatione conquestus est, possessiones iuris sui, id est 30
illam atque illam, ab hominibus vestris neglectis legibus fuisse pervasas, dum civiliter
oportuit recipi, si iure videbatur exposci. Sed quia de vobis non patimur diutius 4
obscura iactari, qui generis claritate fulgetis, praesenti auctoritate censemur, ut im-

LRKPM(X)E(F)

1 proccasse K m. facite (facias E, om. F) firm.] facias firm. man. A^o ne] nec P 2 urgeat EF sed]
quam K.1 7 huius] huiusmodi P quantummemque EF hec se R 11 grauasianos M^oXE.1 pon-
tonatas P, pontonatos K^oXE^oF sed] scilicet E 13 augm. fieri A^o 14 laboribus K 17 ydo-
uacris K 18 et om. EF abiectum K consideratione] consuetudine EF, om. K^o 22 rap.
iact. R 23 omnium om. R 24 punita] LRP.1, potita M^oXE^oF qua PM^oE^oF.1, qua E^o 25 sic]
si K nostris M^oE^oF calescere EF uolumus EF.1 26 initia M^o 27 hamali] R,
anali P, amalis L^o, hamalis L^o, A^o, amare M^oXE^oF 28 esse consp. LR itaque] ergo EF^o 29 incita-
menta] incrementa K constricti K 31 omnibus K 32 oportuerit M^oXE^oF.1 iure] in re A^o,
ire A^o uideatur A^o

minente Duda saione nostro, si momenti tempora suffragantur, occupata nuper cum
 5 omnibus, quae direpta sunt, supplicanti faciatis sine aliqua dilatione restitui. Et si
 quid partibus vestris de legibus creditis posse competere, instructam personam ad
 nostrum comitatum destinare vos convenit, ut intentionibus partium sub aequitate
 5 discussis feratur sententia, quam iuris dietat auctoritas, generosos quippe viros omnia
 convenit sub moderata civilitate peragere, quia tantum potentibus laesionis crescit
 invidia, quantum premi posse creditur, qui fortuna inferior comprobatur.

XL.

ACTORIBUS PROBINI V̄·I· THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Districtius aliqua iubere compellimur amore iustitiae, dum circa minores fortunas
 10 elementiora sunt nostri pectoris instituta, trahit enim ad misericordiam, qui potuit
 subdi, et hoc habet beneficium mediocritatis suae, ut probatione salva interim moveat
 2 ad dolorem, quia crudelitas sublevat humiles, premit invidia potiores. Datis itaque
 precibus allegatis Basilium virum spectabilem nostra dudum praecepta meruisse, ut
 possessio Arcinatina, quam patronus vester a coniuge eius Agapita iuris fuerat sol-
 15 lemmitate mercatus, postposita dilatione cum documentis omnibus praedicto coniugi
 redderetur, dum a suis penetralibus sollicitatam lacrimabili conquestione quereretur
 uxorem: addentes more nostrae iustitiae postea fuisse praeceptum, ut, si patroni vestri
 de causae qualitate praesumerent, ad nostrum comitatum ocius destinarent, ut quae
 3 ratione convenire poterant, velut a iustitiae fontibus emanarent. Quapropter si nullo
 20 mendacio asserta vitiantur, per officium nostrae sedis Basilium decernimus ammoneri,
 ut, si non nihil est, quod pro suis partibus possit opponere, quominus in hac causa
 pulsetur, vestris intentionibus responsurus occurrat, seu ad comitatum venire seu in
 competenti foro iurgare maluerit, quia nullis necessitatem longinquitatis imponimus, nisi
 qui suis hoc commodis expedire cognoscunt, in locum siquidem beneficii nostram
 25 praesentiam damus: et ideo non debet invitis imponi, quod meretur optari.

XLI.

IOHANNI ARCHIATRO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Propositum regale est pressis labe fortunae pietatis remedio subvenire et acerbos
 casus iniuriae meliorem sorte mutare, data siquidem supplicatione conquereris virum
 spectabilem Vivianum legum artificio, quo callet, elatum, personam tuam obiectis
 10 criminationibus insecutum et eo usque perventum, ut indefensus contra iuris ordinem
 vicarii urbis Romae sententia damnareris: nunc autem religiosae mentis affectu odia
 2 mundana damnasae auctorique suo tuum displicuisse periculum. Et ideo, si nullis
 impugnationibus enervantur asserta, laesionem non patimur miseris inhaerere, quam

LRKPM(deficit v. 7 in comprobatur)(*X* deficit v. 2 in restitui)*E(F)*

1 dada] *X*², guda *libri* 2 supplicante *R* faciatis *EF* 4 destinare] destinasse *P*^a, destinasse *P*^b
 10 nostr. peet. sunt *P* 12 crudelitas] *L*, credulitas *RKPEF*.1 sublevat humiles (-lem *E*) om. *F* poten-
 tiores *P*.1^r 14 arcinatina *E*, arrinatina *F* noster *L*³[*I*] 16 sollicitam *E*¹ conquestione]
 quaestione *KEF*.1 17 more om. *L*³ 18 ocius] socios *P*.1^r 19 rationi *PE*.1^r 20 nit.
 asserta *EF*.1^e decernimus *F* 21 non nihil] *scripsi*, nihil *libri* opponere] optinere *P* in hac om. *F*
 23 iurgare *P* nullus *E*^a 25 decet *A*^e 27 propositi nostri est oppressis *F* fortunae] iniurie *F*
 et om. *K* 28 iniuriae om. *F* 29 vivianum *K*: *malim* Vivianum legum] legis *K*
 callet] *L*^b*RKPE*².1^e, calat *L*^a*EF*.1^r, elaret *A*³ elatum *L* 30 insecutus *R*^a 33 enervantur *P*

suis constiterit machinatoribus displicere. quapropter in abolitum missa sententia, quae a vicario urbis Romae super hac parte cognoscitur promulgata, patriae te rebus-que omnibus nostra reddit auctoritas, nec ullo tempore calumniam super hac parte formides. Sed ne cuiusquam forsitan pleetenda temeritas in te impetus reparare possit audaciae, patricii Albini salvis legibus tuitio te deputata communit, quia nihil fieri volumus incivile, cuius cottidianus labor est pro generali quiete tractare.

XLII.

ARGOLICO P. U. THEODERICUS REX.

a. 510 511

Bene principalis elementia suscipit quos pietas paterna destituit, quia sub parente publico genitoris minime sentiri debet amissio, ad nos siquidem iure recurrit infantia destituta, quibus universorum hominum proficiunt incrementa. Clarissimorum igitur adultorum Marciani atque Maximi nos querela pulsavit, cum paschalibus diebus paterni luctus essent vulnere sauciati et in ipso laetitiae tempore soli cogere tristitiam sustinere, utilitatem suam pio neglexisse contemptu, cum vel firmae aetati inter lacrimas ista cogitare genus videretur insaniae, cessat enim lueri ambitus, cum vacatur ad planctus, nec mens quodlibet aliud capit, cum eam qualitas pietatis impleverit. Haec crudeli subreptione captata turrem circi atque locum amphitheatri illustris recordationis patris eorum detestabili ambitu a vestris suggerunt fascibus expetitur, quorum insidiatorem non humanitatis ullus revocavit affectus, non similis terruit casus: gravavit infantiam, cui non subvenire merito pudoris aestimatur esse iactura. Sed nos, qui regulas veterum, qui servamus momenta pietatis, salubri ordinatione censemus, ut, si quondam patricius atque magnificus vir Volusianus pater supplicum supra memorata loca communi iure possedit, filiis perire non debeant, praesertim cum germen senatorium novis cupiamus beneficiis enutrire quam inter ipsa initia spem adultae aetatis aliqua laesione comprimere, atque ideo illustris magnitudo vestra, si quid tale factum esse meminit, ilico noverit corrigendum, ne venerandum examen senatorii ordinis iniqua praesumptione temeretur.

XLIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 509 511

Urbis Romanae celebris opinio suo conservanda est nihilominus instituto, nec vitia peregrina capit, quae se semper de morum probitate iactavit, levitates quippe seditionum et ambire propriae civitatis incendium non est velle Romanum, ideoque in auctoribus facti legum est servanda districtio, ne detestabilis aspectus incendii ad imitationem nefandam vulgi pectora comprehendat. Viri illustris itaque comitis Arigerni suggestionem comperimus Iudaeorum querela se fuisse pulsatum, quod in domi-

LRKPE(F)

1 constiterit] constiter *P*^a 2 noscitur *KEFL*^a 3 nostra] nostra te *F* 4 forsitan *P* temeritas] seueritas *KF* 5 audacia *L*^e albini *om. F* communit] coicet *E* 8 parenti *K* 9 sentire *E*¹
11 martiani *R* 14 enim] tantum *E*¹ 15 quomodolibet *F* caput *K* eam] eorum *K*
impietatis *R*¹ 16 atque] ac *F* 17 faucibus *P* expetitam *E* 18 simul *E* grauavit] non gr. *K*² 19 infantia *E* 20 momenta] *LKEFL*^a, monumenta *RP*, munimenta *L*^r 21 supra memorata] commemorata *L*^e 22 possidet *L*¹ senatorum *F* 23 quam] non *F*¹, *L*^e 24 magnificentia tua *KEFL*^a 27 senatui urbis Romae] *immo data est ad magistratum; de praefecto urbis cogitavit Gaudenzi p. 4, de vicario urbis Meyer* 28 est *om. F* 29 semper se *L*^e 31 incendii *om. L*^e
32 netariam *F* 33 dominorum] domino *E*¹

norum caede proruperit servilis audacia: in quibus cum fuisset pro districtione publica
 resecatum, statim plebis inflammata contentio synagogam temerario duxerunt incendio
 concremandam, culpas hominum fabricarum excidio vindicantes, dum, si quis Iudaeorum
 probaretur excedere, ipse debuisset iniuriae subiacere, non autem iustum fuit ad sedi-
 3 5 tionum foeda concurrere aut ad fabricarum incendia festinari. Sed nos, quibus deo
 propitiante cordi est perperam commissa dirigere, ut cunctis possit placatis moribus
 convenire, praesenti auctoritate decernimus, ut causam supra memoratam legitima
 discussione noscatis et in auctoribus paucis quos potueritis huius incendii reperire,
 habita districtione resecetis: quia nolumus aliquid detestabile fieri, unde Romana
 4 10 gravitas debeat accusari. Illud pari ratione censentes, ut, si aliquid sibi contra
 Iudaeos rationabiliter quispiam crediderit suffragari, ad vestrum iudicium veniat
 audiendus, ut quem reatus involverit, censura condemnet. hoc enim nobis vehementer
 displicuisse cognosce, ut intentiones vanissimae populorum usque ad eversiones per-
 venerint fabricarum, ubi totum pulchre volumus esse compositum.

XLIII.

15

 ANTONIO VIRO VENERABILI POLENSI EPISCOPO
 THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Invidiosa est contra eum querela, cui sunt reverentiae iura servanda, quia nescio
 quid admissum grave creditur, ubi contra tales silentium non tenetur. Stephanus
 siquidem flebili aditione conquestus est casam iuris sui ante decessorem prodecessorem-
 20 que vestrum longa aetate possessam ante hos fere novem menses ab hominibus ecclesiae,
 cui praesidetis, despecto civilitatis ordine fuisse pervasam, quod si ita factum esse
 cognoscitis, eam iustitiae consideratione momenti iure restituite supplicanti, decet
 2 enim a vobis corrigi, quod a vestris familiaribus non debuisset admitti. Veruntamen
 si partibus vestris in causa momentaria vel principali iustitiam adesse cognoscitis,
 25 tractato prius diligenter inspectoque negotio, quia sacerdotem protendere non decet
 improbam litem, instructam legibus ad comitatum nostrum destinate personam, ubi
 qualitas negotii agnosci debeat et finiri, quapropter sanctitatis vestrae animus non
 gravetur nec se fallacibus verbis doleat accusatum: multo maior est opinio purgata,
 quam si desinentibus querelis non fuerit impetita.

XLV.

30

 COMITIBUS DEFENSORIBUS ET CURIALIBUS TICINENSIS
 CIVITATIS THEODERICUS REX.

a. 507/511

Ad comitatum supplices Erulos auctore deo nostris venire iussimus constitutis,
 quibus navis est praebenda subvectio, ne in patria nostra adhuc provinciae suae
 laborare videantur inopia, itaque praesenti iussione commoniti et navis eis usum

LRKPE(F)

1 cedem F' proruperit (prorupit KE, prorumpit F') seru.] seru, prorupit K fuerit F' 2 rese-
 ratum EF' 3 fabricarum K 4 seditionem R^bK 5 nos om. K 7 supra mem. caus. F'
 8 discussione E¹ huius incendii] huius inc. reos Gar. cum A², huius reos inc. Cuiacius 10 gravitas]
 civitas F' 11 nostrum EF' neulat om. R¹ 13 cognosci-ss R¹ 19 causam EF' A sui
 iuris A² prodecessoremque] LR¹, praedecessoremque R²KPEFA 21 despecto K¹ 24 causa]
 tam A², hac tam A² momentaria] possessionis mem. Gar. iustitia A 25 prot. non decet] LR, n. d.
 pr. KEF. A², pr. non fiet P. A¹ 32 herulos codd. 33 pr. est K sua EF' 34 itaque] ideoque F'

usque ad Ravennatem urbem et amonas dierum quinque sine aliqua dilatione praeparate nec aliquid eis necessarium deesse faciatis, quatenus provinciam se deseruisse ieiunam de copiae inventione cognoscant sitque illis iberior peregrina terra quam patria.

XLVI.

MARABADO V. F. THEODERICUS REX.

a. 507/511

Convenit pietatem nostram petitiones supplicum salubri ordinatione disponere, quia subiectionum animi relevantur, quotiens maerentium querela componitur, vir spectabilis itaque Liberius dolenda nobis aditione suggestit coniugem suam in vestro iudicio contra iuris ordinem praegravatam, quod si ita est, remotis praecudiciis apud arbitros, quos partium consensus elegerit, te imminente causa legibus audiatur, quod si illic finis negotii nequiverit inveniri, per instructas personas, si tamen ipsae venire non eligunt, nostro comitatui occurrendi licentiam partibus non negamus, ubi nec redemptio sit forte suspecta nec insidiosa possit nocere calumnia.

XLVII.

GUDISAL SAIONI THEODERICUS REX.

a. 507/511

Assidua sollicitudine refovenda sunt, quae continuis exercitiis subiacere noscuntur, quemadmodum enim subvectio veredorum necessario sufficiat labori, si permittatur excedi? incitamentum siquidem improbae praesumptionis est neglecta custodia, legatorum itaque nostrorum suggestionem comperimus cursuales equos frequenti usurpatione fatigari et quos nos necessitatibus publicis cupimus custodiri, in usum cognovimus privatae voluntatis assumi. Atque ideo in urbe Roma ordinatione praefecti praetorio et magistri officiorum, quousque utilitas publica suaserit, te residere censemus, ut nullum Gothorum vel Romanorum exinde egredi patiaris, nisi quos praedictarum dignitatum vires agentes forte dimiserint. Et quod nobis frequenter usurpatum esse suggeritur, si quis invitis his quibus haec cura mandata est, veredos praesumere fortassis assumpserit, cuiuslibet nationis fuerit vel honoris, per unum equum centum solidos multae nomine cogatur inferre: non quod tanti aestimanda est unius iumenti laesio, sed quia grandi damno reprimenda est importuna praesumptio. Nullum praeterea saionum discursus facere patiaris, sed ad causam, quam directus fuerit, uno tantum itinere permittatur accedere vel redire, quibus in superiorem multam cadat interdicta frequentia. Parhipporum quin etiam onera centum librarum nullus excedat, expeditos enim properare mittendarios volumus, non migrare censemus, inertiam suam prodit quisquis secum multa portaverit, nec cogitat de celeritate qui delicata se maluerit conversatione tractare, grues denique pelagus transiturae parvos lapillos necis pedibus amplectuntur, ut nec eorum levitas nimio vento rapiatur nec nativa celeritas iniquis ponderibus ingravetur.

LRKPE(F)

1 praeparate] *LRP*, praestate *KEPA* 2 eis al. *F* 3 de *om.* *EF* cognoscant] gaudeant *R*¹
patria] propria *EF* 5 uestram *RP* 6 reuelantur *K* maerentium *om.* *F* 10 instructas]
structas *R*¹ 11 eligunt] negliget *P*, negligit *A*^r concurrenti *A* 12 forte sit *PA*^r 15 sub-
iectio ueredorum] *P*^b*F*², subiectio ueredorum (uerodorum *K*^b) *LRKP*^a*EF*¹, subiecti ueredorum (ueren-
dorum *A*^r) *A* sufficiant *A* 19 praetorii *P*^b*A*^r 21 praedictarum *K* augentes *K* 22 sug-
geritur] cognoscitur *E*^a 23 ueredos *K* 25 est unius aest. *A*^e quia] quod *EF* 27 quam]
ad quam *R* tantum *om.* *P* 28 parhipporum] *Cui. e conit.*, pahipporum *LRKEF*, pahipporum *P*,
phayporum *A*^r, pahipporum *A*^e 29 centum] id est *c. P* properare mittendarios] propter mittenda nos *EF*¹
30 quisquis *om.* *R*¹ 32 pelagos *rell.*, pellagos *K* lepillos *P*^a 33 nimio uento] u. modico *F*

hoc imitarine queunt. qui se ad publicas necessitates electos esse cognoscent? et ideo quinquaginta solidorum multam iam non veredarius, sed catabolensis incurrat. 6 quisquis ultra centum libras parhippum crediderit onerandum. His autem, qui supra scriptarum dignitatum vicibus in urbe praesunt, te observare praecipimus, quatenus 5 excessus, qui ab illis detectus fuerit, executione tua supra dicta condemnatione puniatur. si quos autem intemperans culpa perculerit, collectam quantitatem per vias agentes mancipibus mutationum volumus applicari, ut cursualis tractus inde habeat 7 remedium, unde hactenus sumpsit incommodum. Mundanis siquidem rebus frequenter nascitur de adversitate prosperitas et homines cum laedere cupiunt, beneficia frequenter 10 impertiunt. sed omnia sic efficaciter ac diligenter implebis, ut provoeati bonis actibus devotioni tuae maiora committere debeamus.

XLVIII.

EUSEBIO V·I· THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Post tumultuosae urbis sollicitudines taediosas et observationum molestias in-
gravantes magnitudo tua provinciali desiderat amoenitate recreari, asserens occupa-
tionum tibi causas praesentibus emersisse temporibus, quibus expeditis rurali desideras 15
suavitate gaudere. Et quia vere illa securitas est, quae nostris iussionibus datur, cum
tempus tibi fuerit occupationis emensum, octo mensium indutias in Lucaniae dulces
recessus nostra auctoritate concedimus, ut ex illo tempore supputentur, cum te egredi
ex urbe divino favore contigerit, quibus peractis multorum desiderio ad Romanas
20 sedes venire festina, conventui nobilium et digna tuis moribus conversatione reddendus.

XLVIII.

UNIVERSIS PROVINCIALIBUS ET CAPILLATIS
DEFENSORIBUS ET CURIALIBUS SISCIA VEL SAVIA CONSISTENTIBUS
THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Districtio semper subtrahi non debet regiae iussionis, ut et audaces metus com-
25 primat et laceratos spes futura refoveat. plerumque enim denunciata comminatio plus
efficit quam poena componit. et ideo deo auspice Fridibadum locis vestris praeesse
censuimus, qui abactores animalium legitima severitate coerceat, homicidia resecat,
furta condemnet quietosque vos ab sceleratis ausibus reddat, quos nunc praesumptio
iniqua dilacerat. vivite compositi, vivite bonis moribus instituti, nullum natio, nullum
30 promeritus honor excuset. neesse est vindictae subiaceat qui pravis moribus ob-
secundat.

LRKPE(F)

1 hec *F* necessitates] utilitates *F* 2 veredarios *LRP*^a catabolensis *A*^e 3 parhippum *L*^b*B*,
parhippum *L*^a, paphip(p)um *A* supra *om.* *F* 4 in urbe *om.* *F* 6 pertulerit *K* 7 habet *P*^a
8 frequenter] sepe *F* 9 de] ex *F* 10 beneficia *K*¹ frequenter *om.* *P* 10 impertiuntur *EF*,
imperiunt *K* 13 taediosas *P*^a observationes *B* 14 des. prov. *K* amoenitate] suanitate *F*
15 des. suau.] amenitate des. *R*^a, suau. des. *R*^b 16 vere] nera *E*^b, *A*^e est *om.* *F* 17 emersum *EF*, *A*^e
18 supputent (*lincola R*² *in ras.*) *R* 20 et fortasse delendum digna] condigna *E* 24 decet *A*^e et
om. *EF* metus] *KPEF*, *A*, motus *LR* 25 rei foueat *P*^a comminatio] commina *K* 26 frida-
badum *E*, fruidibatam *F* 27 quia *R*¹[?] securitate *A*^e 28 vos *om.* *E*¹ ab] a *KEF*, *A*
29 ratio *A*^e 30 pro meritis *P*, *A*^r est] est ut *F*

L.

FAUSTO PPO THEODERICUS REX.

a. 507-511

Campani Vesuvii montis hostilitate vastati elementiae nostrae supplices lacrimas 1
 profuderunt, ut agrorum fructibus emdati sublevantur onere tributariae functionis,
 quod fieri debere nostra merito pietas adquiescit. Sed quia nobis dubia est unius- 2
 cuiusque indiscussa calamitas, magnitudinem vestram ad Nolanum sive Neapolitanum 3
 territorium probatae fidei virum praecipimus destinare, ubi necessitas ipsa domestica
 quadam laesione grassatur, ut agris ibidem diligenter inspectis, in quantum possessoris
 laboravit utilitas, sublevetur: quatenus mensurate conferatur quantitas beneficii, dum 3
 modus integer cognoscitur laesionis. Laborat enim hoc uno malo terris deflorata pro- 3
 vincia, quae ne perfecta beatitudine frueretur, huius timoris frequenter acerbitate con- 10
 cutitur, sed non in totum durus est eventus ille terribilis: praemittit signa gravia, ut
 tolerabilius sustineantur adversa. Tantis enim molibus natura rixante montis illius 4
 hiatus immurmurat, ut excitatus quidam spiritus grandisono fremitu vicina terrificet,
 fuseantur enim aera loci illius exhalatione taeterrima et per totam paene Italianam
 cognoscitur, quando illa indignatio commovetur, volat per inane magnum cinis de- 15
 coctus et terrenis nubibus excitatis transmarinas quoque provincias pulvereis guttis
 compluit, et quid Campania pati possit, agnoscitur, quando malum eius in orbis alia
 parte sentitur. Videas illie quasi quosdam fluvios ire pulvereos et harenarum sterile 5
 impetu fervente velut liquida fluentia decurrere, stupeas subito usque ad arborum
 cacumina dorsa intumuisse camporum et luctuoso subito calore vastata, quae lactissima 20
 fuerant viriditate depicta, vomit fornax illa perpetua puniceas quidem, sed fertiles
 harenas, quae licet diuturna fuerint adustione siccatae, in varios fetus suscepta germina
 mox producunt et magna quadam celeritate reparant, quae paulo ante vastaverant,
 quae est ista singularis exceptio unum montem sic infremere, ut tot mundi partes
 probetur aeris permutatione terrere et sic suam substantiam ubique dispergere, ut non 25
 videatur damna sentire? Longe lateque pulveres rorat, vicinis autem quasdam moles 6
 eructuat et tot saeculis mons habetur, qui erogationibus tantis expenditur, quis credat
 tam ingentes glebas usque in plana deductas de tam profundis hiatibus ebullisse et
 spiritu quodam efflante montis ore consputas quasi leves paleas fuisse proiectas? Alibi 7
 cacumina magna terrarum localiter videntur ardere: huius incendia paene mundo datum 30
 est posse cognoscere, quemadmodum ergo non credamus incolis, quod testimonio
 potest universitatis agnosci? quapropter, ut dictum est, talem eligat vestra prudentia,
 qui et remedia laesis conferat et locum subreptionibus non relinquat.

LRKPE(F)

2 campanii E vesuvii KE, nexuvii F mortis F¹[?] vastata K 4 nobis om. P
 5 nostram K nolarium F¹ neap.] ad neap. F¹ 6 necessitas] uestitas F² 7 crassatur PF
 ibidem] ibi E 8 mensurato F²[?] conferatur om. F¹ 10 fruerentur F 13 murmurat K
 14 fuscantur enim aera (haerea F¹) fuscatur enim aer E² exaltatione K 15 inane] L (potest item
 legi mane) RPEF² (recte puto: cf. Vergilius egl. 6, 31 magnum per inane), mare KF¹A 16 pulveris K
 17 agnoscitur] cognoscitur E, non agn. L² 18 nides P arenarum LRK, harenam KEA sterile] P,
 sterilem LRKE²F²A, subtilem E¹, sili F¹ 20 nestata E¹ (cum adm. de dea Vesta), uestita P
 21 puniceas] R²F²A¹ coniectura recte, puniceas plerique, punices P^a 23 quad. magu. E nastat-
 nerat L¹R.1^e 24 est om. A^c fremere B 25 subst. suam F 26 rotat E 27 eructuat F,
 eructat E ergationibus F¹ 28 plena P 29 montis] de montis EF² fortasse recte consputas]
 conspicias EF², consp. us F¹ pallas F² proiectas] superiectas P^a 30 videretur P 32 pro-
 nidentia F

LL.

SYMMACHO PATRICIO THEODERICUS REX.

a. 507/511

1 Cum privatis fabricis ita studueris, ut in laribus propriis quaedam moenia fecisse
videaris, dignum est, ut Romam, quam domuum pulchritudine decorasti, in suis mira-
culis continere noscaris, fundator egregius fabricarum earumque comptor eximius, quia
2 5 utrumque de prudentia venit, et apte disponere et extantia competenter ornare. Notum
est enim, quanta laude in suburbanis suis Romam traxeris, ut, quem illas fabricas
intrare contigerit, aspectum suum extra urbem esse non sentiat, nisi cum se et agrorum
amoenitatibus interesse cognoscat: antiquorum diligentissimus imitator, modernorum
nobilissimus institutor, mores tuos fabricae loquuntur, quia nemo in illis diligens
3 10 agnoscitur, nisi qui et in suis sensibus ornatissimus invenitur. Et ideo theatri fabri-
cam magna se mole solventem consilio vestro credimus esse roborandam, ut quod ab
auctoribus vestris in ornatum patriae constat esse concessum, non videatur sub
melioribus posteris imminutum, quid non solvas, senectus, quae tam robusta quas-
sasti? montes facilius cedere putarentur, quam soliditas illa quateretur: quando et
15 moles ipsa sic tota de cautibus fuit, ut praeter artem additam et ipsa quoque naturalis
esse crederetur. Haec potuissemus forte neglegere, si nos contigisset talia non videre:
caveas illas saxis pendentibus absidatas ita iuncturis absconditis in formas pulcherrimas
convenisse, ut cryptas magis excelsi montis crederes quam aliquid fabricatum esse
iudicares, fecerunt antiqui locum tantis populis parem, ut haberent singulare specta-
5 20 culum, qui mundi videbantur obtinere dominatum. Sed quia nobis sermo probatur
esse cum docto, libet repetere, cur antiquitas rudis legatur haec moenia condidisse,
cum agri cultores feriatis diebus sacra diversis numinibus per lucos vicosque celebrarent,
Athenienses primum agreste principium in urbanum spectaculum collegerunt, theatrum
Graeco vocabulo visorium nominantes, quod eminus astantibus turba conveniens sine
6 25 aliquo impedimento videatur. Frons autem theatri scaena dicitur ab umbra luci den-
sissima, ubi a pastoribus inchoante verno diversis sonis carmina cantabantur, ibi actus
musicus et prudentissimi saeculi dicta floruerunt, sed paulatim factum est, ut hone-
stissimae disciplinae improborum consortia fugientes verecunda se exinde consideratione
7 subtraherent. Tragoedia ex vocis vastitate nominatur, quae concavis repercussionibus
30 roborata talem sonum videtur efficere, ut paene ab homine non credatur exire, erigitur
autem in hireinos pedes, quia si quis inter pastores tali voce placuisset, capri munere
donabatur, comoedia a pagis dicta est: comus enim pagus vocatur, ubi rustici
8 gestientes humanos actus laetissimis carminibus irridebant. His sunt additae orche-
starum loquacissimae manus, linguosi digiti, silentium clamosum, expositio tacita, quam
35 musa Polymnia repperisse narratur, ostendens homines posse et sine oris affatu suum
velle declarare, Musae vero Eoa lingua quasi homousae dicuntur, quod invicem sicut

LRKPE(F)

3 ndearis *L*^a 6 quata *L*^a traxeris] *fortasse* crexeris fabricas *P* 7 et om. *PE* 10 et
om. *KEF* ornatissimus *F* 12 auctoribus *R*^a, actoribus *F*¹ uestris (nostris *KE*) in orn.] in orn. nostris *F*^a
13 soluat *KF* senectus] o senect. 1° quae] qui *EF* 15 arcem *K* 17 absidatas *plerique*, absidatas *P*
18 cryptas] cristas *E*² 20 obtinere] *PE*^{2,1^a}, optinere *LR*, habere *KE*^{1F}, 1° 21 doctoribus *F*¹ con-
disse *L*^a 22 argicutores *K*^a muneribus *F*¹[?] 23 collegerunt om. *P*^a 24 visorium om. *P*
turb** *R*¹, turbis *F* 25 lucis *LK* 26 pastoribus] posterioribus *L*^a, posterioribus *K* inchoante]
in inchoante *R*¹ 27 honestissimae] inhonestissimae *E*^{1F} 28 nerecundaa *L*¹ 31 capre *EF*
32 pagis] paganis *P* uocatur] dicitur *K* 33 horcistarum *libri* 34 ligsi *K*, linguosi *E* 35 et]
etiam *EF* affectu *K* 36 eoa] eoia *P*, eoia *EF* lingua *P*^a homous(a)e] *LRKF*, homouse *P*,
homuse *E*, 1

virtutes necessariae sibi esse videantur. his levium pinnarum acuminia ideo in fronte
pinguntur, quoniam earum sensus celeri cogitatione subiectus res altissimas intuetur.
Pantomimo igitur, cui a multifaria imitatione nomen est, cum primum in scaenam 9
plausibus invitatus advenerit, assistant consoni chori diversis organis eruditi, tunc
illa sensuum manus oculis canorum carmen exponit et per signa composita quasi 5
quibusdam litteris edocet intuentis aspectum, in illaque leguntur apices rerum et non
scribendo facit quod scriptura declaravit, idem corpus Herculem designat et Venerem,
feminam praesentat in mare, regem facit et militem, senem reddit et iuvenem, ut in
uno credas esse multos tam varia imitatione discretos. Mimus etiam, qui nunc tantum- 10
modo derisui habetur, tanta Philistionis cautela repertus est, ut eius actus poneretur 10
in litteris, quatenus mundum curis edacibus aestuantem laetissimis sententiis temperaret.
Quid acetabulorum tinnitus? quid dulcissimi soni referam varia percussione modula- 11
men? quod tanta gratia incunditatis accipitur, ut inter reliquos sensus auditum sibi
ad munus summum tunc homines aestiment fuisse collatum, ubi aetas subsequens
miscens lubrica prisca inventa traxit ad vitia et quod honestae causa delectationis 15
reperitum est, ad voluptates corporeas praecipitatis mentibus impulerunt. Hos ritus 12
Romani sicut ceteras culturas ad suam rem publicam inutiliter trahentes aedificium alta
cogitatione conceptum magnanimitate mirabili condiderunt, unde non immerito creditur
Pompeius hinc potius Magnus fuisse vocitatus, et ideo sive masculis pilis contineri
sive talis fabrica refectionis studio potuerit innovari, expensas vobis de nostro cubiculo 20
curavimus destinare, ut et vobis adquiratur tam boni operis fama et nostris temporibus
videatur antiquitas decentius innovata.

LRKPE(F)

1 levium] vero *K* pinnarum *A*^o 3 imitatione] mutatione *E*² 4 organis] choris *R*^a 5 signa *L*^a
6 illaque] illaque quae *L*² leguntur *E* 7 facit] farit *E*¹, fatur *E*²*P* declaratur *F* 8 in
mare] in mari *A*^x, minari *P*, et marem *A*^o 9 discretos] decretos *K*, dicertos *E*¹ mimus *KE* 11 leuissi-
mis *F* 13 quod] quo *EF* 14 ubi] ut *A* 17 inutiliter] utiliter *P*², *A* 18 creditur] dicitur *F*
19 pompeius *LR* magnus *om. R* 20 talis] tas *K* cubilo *E* 21 tum *om. EP* operis]
hominis *EF*

LIBER QUINTUS.

- I. Regi Varnorum Theodericus rex.
varnorum *E*¹, varuorum *K*¹, uarnorum *A*¹, uualandorum *F*¹, uandaliorum *Chi*.
- II. Hestis Theodericus rex.
haestis *A*¹
- III. Honorato \bar{v} . \bar{i} . quaestori Theodericus rex.
u. i.] *P*¹*A*¹, illustri *L*¹, *om.* *K*¹*E*¹*F*¹
quaestori *om.* *K*¹*E*¹*F*¹
- III. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- V. Mammillae saioni Theodericus rex.
mamile *P*, mammille *F*, mamille *A*¹, mamule *K*¹
- VI. Stabulario comitiaco Theodericus rex.
stapulario *K*¹
comitiaco] comitiano *K*¹, *om.* *K*¹*E*¹*F*¹
- VII. Iohanni \bar{v} . *e*. arcario Theodericus rex.
u. e.] *A*¹, uiro comiti *L*¹*R*¹, uiro consulari *L*¹*R*¹*K*¹*E*¹*F*¹, ui *P*¹, us *P*¹
arcario *om.* *K*¹*E*¹*F*¹
- VIII. Anastasio consulari Theodericus rex.
- VIII. Possessoribus Feltrinibus Theodericus rex.
festrinis *R*¹
- X. Verani saioni Theodericus rex.
uerano *R*¹*K*¹*P*¹*E*¹*F*¹*A*¹
- XI. Gepidis ad Gallias destinatis Theodericus rex.
gelpidis *P*¹, gebidis *D*¹
destinatis] de *K*¹, constitutis *P*¹*A*¹
- XII. Theodahado \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
theodahado] *L*^{1(a)}*L*^{1(b)}*R*¹*P*¹*D*¹*A*¹, theodelhado *K*¹, theodohado *P*¹, theodobado *E*¹*F*¹, theo-
dado *L*¹ *b*) *L*¹ *a*), theodebado *K*¹, theodobaldo *F*¹, theodato *A*¹
u. i.] *P*¹*D*¹, *om.* *K*¹*P*¹*E*¹*F*¹*A*¹
- XIII. Eutropio et Agroccio Theodericus rex.
eutropio *K*¹*E*¹*F*¹
et acrecio *L*¹*R*¹*P*¹, et acretio *L*¹*R*¹*P*¹*D*¹*A*¹, et atrecio *A*¹, *om.* *K*¹*E*¹*F*¹
- XIII. Severino \bar{v} . \bar{i} . Theodericus rex.
seuerino] *L*¹*R*¹*P*¹ *a*) *D*¹ *F*¹, seueriano *L*¹*R*¹*K*¹ *b*) *E*¹*F*¹ *A*¹
u. i.] *P*¹*P*¹ *A*¹, *om.* *K*¹*E*¹*F*¹, *eratum* *F*¹

- XV. **Universis possessoribus in Savia provincia constitutis Theodericus rex.**
 in savia (*sic* $LR^1KP^1D^1A$, *suvia* $L^1P^1EF^1$) provincia (*om.* $K^1P^1D^1EF^1A^e$) constitutis
 (*om.* K^1 , *const. pron.* R^1T $LR^1K^1P^1D^1EF^1$, *etc.* K^1)
om. R^1
- XVI. **Abundantio ppo Theodericus rex.**
 $\overline{pp}o$] L^1D^1 , pp P^1 , ppc A^e , *preposito* P^1 , *om.* KEF^1
- XVII. **Abundantio ppo Theodericus rex.**
 \overline{ppo}] RP^1D^1 , \overline{pp} P^1 , *om.* KEF^1
suppl. in fine laterculi F^1
- XVIII. **VViliae v. i. comiti patrimonii Theodericus rex.**
uile E , *uile* E^1F^1
 u. i.] $P^1D^1A^e$, *om.* KEF^1
 patrimonii *om.* P^1
ad ep. B^1 K^1
- XVIII. **Gudinando saioni Theodericus rex.**
 gudinardo EF^1 , gudinando L^1 , *cuudibando* D^1
ad ep. IS K^1
- XX. **Aliulfo saioni Theodericus rex.**
 ailulfo P^1 , aiulfo E^1F^1 , aulfo A^e , anulfo E^1 , alulfo K^1
- XXI. **Capuano v. s. Theodericus rex.**
 capuano L^1A^e
 n. s.] PD^1A^e , *om.* K^1
- XXII. **Senatui urbis Romae Theodericus rex.**
- XXIII. **Abundantio ppo Theodericus rex.**
 $\overline{pp}o$] $LR^1P^1D^1$, \overline{pp} P^1 , \overline{pp} A^e
- XXIII. **Epiphaniao v. s. consulari provinciae Dalmatiae Theodericus rex.**
 pithaniao K^1 , epifaniao E^1F^1
 n. s.] PD^1A^e , *om.* KEF^1
 provinciae *om.* K^1
 dalmatiae *om.* KEF^1
- XXV. **Bacaudae v. s. Theodericus rex.**
 bacaude K^1F^1 , becalde F^1 , vacaude E^1
 n. s.] PD^1A^e , *om.* K^1
- XXVI. **Universis Gothis per Picenum et Samnium constitutis Theodericus rex.**
 gothis *om.* P^1D^1
 per picenum] $LR^1K^1P^1D^1A^e$, per piceum LR^1EF^1 , per provinciam F^1 , *om.* K^1
 et samnium *om.* KEF^1
- XXVII. **Guduin saioni Theodericus rex.**
 guduin] P^1 , gudui $LR^1P^1D^1$, uduni K^1 , guduim *vel* gudium $K^1EF^1A^e$
 saioni *om.* K^1
- XXVIII. **Carino v. i. Theodericus rex.**
 u. i.] PD^1A^e , *om.* K^1
- XXVIII. **Nendi v. i. Theodericus rex.**
 hendi P^1 , nendi P^1 , mendi D^1
 n. i.] PD^1A^e , *om.* KEF^1
- XXX. **Guduin v. s. Theodericus rex.**
 guduim] P , gudui LR , eudui D^1 , auduim K^1 , guduim *vel* gudium EF , gaudium K^1
 uiro sublimi $LRD^1EF^1A^e$, uiro denoto P^1 (*cf. ad ep.* 31), *om.* KP^1

- XXXI. Decorato viro devoto Theodericus rex.
 deorato *P*^t, *om.* *P*¹
 viro *om.* *D*^t, viro devoto *om.* *K*
 ad ep. 32 (ep. 31 inscriptione caret) *P*
- XXXII. Brandilae Theodericus rex.
 brandil(a)e *L*^t*R*^t*K*^t*P*^t*D*^t*E**F**A*^e, radile *K*¹, blandilae *L*^t*R*^t*P*¹
- XXXIII. VVilitancho duci Theodericus rex.
 militancho *A*^e, millic(h)anc(h)o *E**F*, millitanho *K*¹, millicaudōcho *K*^t, dramile *P*^t
 duci *om.* *P*^t
- XXXIII. Abundantio ppō Theodericus rex.
 habundantio *P*¹*A*^t, abuntio *D*^t, abuncio *P*^t
 ppō] *L*^t*R*^t*D*^t, pp *P*¹, pp̄ *A*^t, praeposito *P*^t
- XXXV. Livvirit comiti et Ampelio v̄. ī. Theodericus rex.
 livvirit *A*^e, livviri *P*^t, livvirit *P*¹, livrit *K**E**F*
 th. aute com̄ *ins.* *P*^t
 comiti *om.* *D*^t
 amplelio *E**F*, anrelio *P*^t, amrelio *D*^t
 u. i.] *P*, *om.* *K**D*^t*E**F**A*
- XXXVI. Starcedio v̄. s̄. Theodericus rex.
 u. s.] *P*¹*A*^e, viro sublimi *P*^t*D*^t, *om.* *K*¹
- XXXVII. Iudaeis Mediolanensibus Theodericus rex.
 medilanensibus *L*^t(¹), mediolanensis *K*^t
- XXXVIII. Universis possessoribus Theodericus rex.
 possessionibus *K*^t
- XXXVIII. Ampelio v̄. ī. et Livvirit v̄. s̄. Theodericus rex.
 ampellio *L*^t, amplelio *F*
 u. i.] *P*, *om.* *K**E**F*
 livvirit] *scripsi ad ep. 35*; livvirit *L*^t*R*^t*K*¹*E*¹, livvirit *K*^t, livvirit *E*^t, livvirit *F*^t, livvirit *F*¹,
 libertino *L*^t*R*^t*P*¹*A*^t, livvirit *A*^e
 u. s.] *P*, *om.* *K**E**F*
- XL. Cypriano comiti sacrarum Theodericus rex.
 cypriano] *L*, cipriano *plerique*
 sacrarum *om.* *K**E**F*
 bis ponit *P*¹
- XLI. Senatui urbis Romae Theodericus rex.
- XLII. Maximo v̄. ī. consuli Theodericus rex.
 u. i.] *P*¹*A*^e, *om.* *K*
 consuli *om.* *K**E**F**A*^e
- XLIII. Transimundo regi VVandalorum Theodericus rex.
 trasimundo *P*¹, transimundo *K**E**F**A*
 uandalorum *F*^t
- XLIII. Transimundo regi VVandalorum Theodericus rex.
 trasimundo *P*¹, transimundo *F**A*^e, traismundo *K*^t
 uandalorum *K*, uandalorum *F*
 tr. r. uand.] idem eidem *E*

*L**R**K**P**D* lat. deficit, textus deficit in ep. 37 (fin.)*E*(*F*)

I.

REGI VVARNORUM THEODERICUS REX.

a. 523-526

Cum piceis timbribus et pueros gentili candore relucentes, spathas nobis etiam 1
 arma desecantes vestra fraternitas destinavit, ferro magis quam auri pretio ditiores.
 splendet illic claritas expolita, ut intuentium facies fideli puritate restituant, quarum
 margines in acutum tali aequalitate descendunt, ut non limis compositae, sed igneis 5
 fornacibus credantur effusae. harum media pulchris alveis excavata quibusdam videntur
 crispari posse vermiculis: ubi tanta varietatis umbra concludit, ut intextum magis credas
 variis coloribus lucidum metallum. Hoc vestra cotis diligenter emundat, hoc vester 2
 splendidissimus pulvis ita industrie detergit, ut speculum quoddam virorum faciat
 ferream lucem, qui ideo patriae vestrae natura largiente concessus est, ut huius rei 10
 opinionem vobis faceret singularem: enses, qui pulchritudine sui putentur esse Vul-
 cani, qui tanta elegantia fabrilis visus est excolere, ut quod eius manibus formabatur,
 non opus mortalium, sed crederetur esse divinum. Proinde per illum et illum legatos 3
 vestros solventes debita salutationis affectum arma vestra libenter nos accepisse
 declaramus, quae bonae pacis studia transmiserunt: vicissitudinem muneris pro expen- 15
 sarum vestrarum consideratione tribuentes, quae tantum vobis reddantur accepta,
 quantum nobis vestra fuere gratissima, praestent divina concordiam, ut haec inter
 nos grata mente facientes gentium nostrarum velle iungamus et invicem solliciti
 mutuis possimus utilitatibus obligari.

II.

HESTIS THEODERICUS REX.

a. 523-526²⁰

Illo et illo legatis vestris venientibus grande vos studium notitiae nostrae habuisse 1
 cognovimus, ut in Oceani litoribus constituti cum nostra mente iungamini: suavis nobis
 admodum et grata petitio, ut ad vos perveniret fama nostra, ad quos nulla potuimus
 destinare mandata. amate iam cognitum, quem requisistis ambienter ignotum, nam
 inter tot gentes viam praesumere non est aliquid facile concupisse. Et ideo saluta- 25 2
 tione vos affectuosa requirentes indicamus sucina, quae a vobis per harum portitores
 directa sunt, grato animo fuisse suscepta, quae ad vos Oceani unda descendens hanc
 levissimam substantiam, sicut et vestrorum relatio continebat, exportat: sed unde

LRKPE(F)

2 cymbribus *E*¹, ymbribus *E*², imbribus *F* gentili] geniali *Qui*. relucentes] lucentes *EF* -par-
 thas *P*, et spathas *A*^e et. nob. *B* 3 resecantes *F* magis *om.* *A*^e auri pretio] auro *B*
 4 claritas *K* expoliata *P* ut] ubi *EF* 6 fornatibus *P* 7 varietatis umbra concludit *RKA*^e.
 varietas umbram concludit (includit *F*) *EF* 8 metallum] fuisse m. *F*² diligenter *K* 9 industrie *B*
 11 nobis faciat *A*^e ensis *P*^a sua *PA*^r vulcanii *LRK* 13 per] *PEFA*, *om.* *LRK* 14 nostros *EFA*^e
 affectu *B* nos lib. *EF* 16 nostra *L*¹ 21 nostris *F* habere *F* 24 ambigenter *KPA*^r
 25 salutione *P* 26 affectuosa *L* 27 susc. fuiss. *REF*

veniat, incognitum vos habere dixerunt, quam ante omnes homines patria vestra offerente suscipitis. haec quodam Cornelio describente¹ legitur in interioribus insulis Oceani ex arboris succo defluens, unde et succinum dicitur, paulatim solis ardore coalescere. Fit enim sudatile metallum, teneritudo perspicua, modo croceo colore
 3 rubens, modo flammea claritate pinguescens, ut, cum in maris fuerit delapsa confinio,
 5 aestu alternante purata vestris litoribus tradatur exposita, quod ideo iudicavimus indicandum, ne omnino putetis notitiam nostram fugere, quod occultum creditis vos habere. proinde requirite nos saepius per vias, quas amor vester aperuit, quia semper prodest divitum regum adquisita concordia, qui, dum parvo munere leniuntur, maiore
 10 semper compensatione prospiciunt, aliqua vobis etiam per legatos vestros verbo mandavimus, per quos, quae grata esse debeant, nos destinasse declaramus.

III.

HONORATO V̄·I· QUAESTORI THEODERICUS REX.

a. 524 ante Sept. 1

1 Usu quidem provenit bene meritos dona nostra suscipere: sed tu iure hereditatis principis tibi beneficia vindicasti, honorem fratris adipisceris, quia sapientia quoque
 15 germanus es, ab eisdem bonis non repellimus quem similem comprobamus, eant nunc parentes ac liberi et bonarum artium studia incitamento similitudinis aemulentur, novam in te fecimus legem parentes in amministrazione succedere, hic proventus non adimitur et mutatur: quia licet persona subrogata sit, familiae tamen non deficit quod
 2 gratissimus germanus acquirit. O vere vestris meritis electi et auspicio nominis
 20 honorati! praesentiunt quaedam parentes positus in prole vocabulis et ut venturarum rerum cursus ex alto est imperio divinitatis, cogitatio praesagantis instruitur: loqui datur, quod nos sensisse nescimus, sed post casum reminiscimur quod ignorantes
 3 veraciter dixeramus. Tali igitur omine Decoratus evaluit: evaluit, inquam, ac se honoribus palatinis iudicio nostro laudatus immiscuit, dignitatem sumens quam solemus
 25 dare prudentibus, hoc plane supra ceteros adipiscens, quod potuit emergere post electos, sub genii nostri luce intrepidus quidem, sed reverenter astabat, opportune tacitus, necessarie copiosus, curarum nostrarum eximium levamen, et cum potestatis nostrae gratia ditaretur, morum magis laude contentus medioeribus se potius aequabat, vivit apud nos recordatio bonorum, quia fides hominis nescit cum morte

LRKPE(F)

1 omnis K	2 scribente KEFA ^e	3 defluere P ²	4 sudacile K	metallum om. F	con-
spicua EF	5 confinia E	6 purgata PA ^e	tradatur] credatur P	7 ne] non P ^a , ut non P ^b	
9 qui] quia K	maiori F	10 aliqua] alia L	13 bene] in bene P ^a	14 fratris om. K	ad-
ispisceris K	15 non om. K ^a	eant] PA ^e , eant al. fiant A ^r , fiant LRKEF	16 solitudinis EF		
17 in te] uite F ¹ , inde E ² F ²	18 et] sed et P, sed A ^r	licet] licet et P	non] nomen non P		
19 nestr. ner. K	20 pesentiunt F ¹	in prole] improbe P ^a	ut om. F	24 praesagientis R ²	
23 homine LEI	eualeit evaluit L ^a	25 super P	adispiscens K	29 hominis] bonis F	

1) *Cornelius Tacitus Germ.* 45: dextro Suebici maris litore Aestiorum gentes adlunantur . . . mare scrutantur ac soli omnium succinum, quod ipsi glaesum vocant, inter vada atque in ipso litore legunt, nec quae natura quaeve ratio gignat, ut barbaris quaesitum compertunve . . . succum tamen arborum esse intellegas, quia terrena quaedam atque etiam volneria animalia plerumque interlucent, quae implicata umore mox durescente materia cluduntur, fecundiora itaque memora Incosque . . . Occidentis insulis terrisque inesse crediderim, quibus succina (quae vicini traditur) solis radiis expressa atque liquentia in proximum mare labuntur ac vi tempestatum in adversa litora exundant.

deficere, secreta nostra, quasi oblivisceretur, occulit: iussa, quasi scriberet per ordinem, retinuit, sine avaritia serviens et gratiam nostram summa cupiditate perquirens. Divertimus quidem ad bene meriti laudes, sed compendio sermonis assumpti, cum illum referimus, te docemus, fuit nimirum gratus, quod apud nos et post fata esse non desinit: tristes quaerimus quem nos amisisse dolemus, sed acerbum casum mitigat, quod ei vicaria virtute succedis, quia nemo perdidisse se sentit quod in alterum invenisse cognoscit, non extranea se ceteris exempla, cui domestica suppetunt tam magna praeconia, tu Decoratus ex illo es, ille Honoratus ex te est, aduent se merita, quando se iunxere sic nomina. Nam de te iustius credimus meliora, qui sequeris, quia semper est diligentior imitator prioris, quando te praecedentis bona licet eligere et nova cumulare, atque ideo ab indictione tertia quaesturae te dignitate subvehimus facimusque nostri consilii claritate vivere Honoratum, ut esse nunc incipias, quod ante vocabaris, age nunc inhaerendo iustitiae, ut, qui inexperto honorem dedimus, meliora tibi probatissimo conferamus.

III.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX. *a. 524 ante Sept. 1*

Certum est, patres conscripti, prudentibus viris vestrum florere consilium: sed et hoc probatur egregium, quod vobis permiscetur dignitas litterarum, omnes enim, quos ad quaesturae culmen evehimus, doctissimos aestimamus, quales legum interpretes et consilii nostri decet esse particeps: dignitas, quae nec divitiis nec solis natalibus invenitur, sed tantum eam doctrina cum coniuncta potest impetrare prudentia, nam licet in aliis honoribus beneficia conferamus, hinc semper accipimus, est nimirum curarum nostrarum felix portio: ianuam nostrae cogitationis ingreditur: pectus, quo generales curaevolvuntur, agnoscit. Aestimate, quid de illo debeat indicari, qui tanti particeps fit secreti, ab ipso legum peritia postulatur: illuc vota confluunt supplicantum et, quod est omni thesauro pretiosius, penes ipsum civilitatis nostrae fama reponitur, quaestore iusto innocentium conscientia fit secura, improborum tantum vota redduntur anxia, et cum malis subripiendi spes tollitur, studium bonis moribus adhibetur. Unicuique propria iura custodit, pecuniae continens, aequitatis profusus, nescius decipere, promptissimus subvenire, ingenio principis servit, quod universa superat: illius ore loqui cogitur, cui nullus similis invenitur, hunc locum vitii vacuum, virtutibus plenum qui sub nostra potuit expedire praesentia, nonne vobis dignus est esse collega? scitis enim qua gloriatur stirpe proventus, Meministis igitur Decoratum advectionis laboribus insudantem, qua se unicuique bonorum probitate coniunxerit, causis vestris fidelis orator affluit: necessariis rebus insistens indicantis portavit animum ad subsellia cognitorum: cui merito frequens palma contigit, quia sapienter alleganda tractavit, pudoris enim sustinere iacturam nesciunt, qui se prius iudice corriguntur, inferior gradu prae-

LRKPE(F)

1 scriberentur EF' 2 sine R summa om. K 3 devertimus P sed om. K 4 fuit] fit Pa fata] PE, Tr^(b)c, facta LRKPF, 1^(c) 7 in fortasse del. altero P^b se ceteris] sinueris K^a, secretis E¹ 8 illo] illis F ille] et ille F' ex] in EF' adiunct L¹ 9 qui] quae E 10 est om. P' 11 licet] decet P' ab om. P 13 vocaberis L 14 melora L^a 16 nostrum P' 18 culmen] ordinem R¹ 19 uestri K nec] non P 20 cum om. P' 21 hon. al. A^e hinc] hic P' 22 nostrarum om. K 24 fit] sit A subplicantium P, A 25 est omni (homini P¹) omni est K curilitatis K 26 innocuum PA^c fit] LRK, A^c, sit PEE, A^r secura] pura R¹ 28 necius P^a 29 quod om. P 30 nae, uicis R¹ 31 nobis RP^aEF' 32 igitur] enim A^e, inc. A^r(^a) 33 coniunxit prob. P nostris EF' 34 affluit P insistens] assistens A

stabat viris consularibus se patronum et cum honoribus vestris impar haberetur. patricius
 5 ei dictus est in celeberrima cognitione susceptus. Nimis rarum est, patres conscripti,
 solidum loqui et, cui multa necesse est dicere, titubantia non proferre. hoc in Decorato
 certissimum fuit, hoc et ante nostra iudicia vos probastis. quis enim tempore suo eum
 10 quasi gubernatorem litium ignorare potuit, qui causarum scopulos transire contendit?
 legibus profecto minus indignus, qui eius solacia non quaesivit, iam non de morte
 festinata conquerimur: ex huius fecunda pullulavit stirpe germanus, nam qui prius
 6 fratris umbra tegebatur, illo naturae lege subducto famae suae comas per aperta
 distendit. Bona siquidem germinis iuste praecox intulit, qui nascendi ordine primus
 10 evaluit: sed fetura nobilis fructum, quem in decessore perdidit, in successore servavit.
 concordat huic familiae ramus ille ditissimus qui Vergiliano carmine semper enascitur:
 hoc enim avulso non deficit alter aureus et simili frondescit virga metallo¹⁾, nutrit
 quippe et hic advocacione facundiam: opinionem Romanae urbis cedens fratri Spole-
 15 tinorum se maluit miscere negotiis: res tantum dura, quantum a vestra prudentia
 cognoscitur segregata, inter bene moratos enim asseruisse iusta facillimum fuit: pro-
 7 vincialibus autem se vaga libertate tractantibus nimis arduum. Videtur iuris suasisse
 modestiam, ubi ipsi quoque iudices improba plerumque cupiditate rapiuntur et quantum
 sibi inter mediocritatem videntur esse praecipui, tantum non sinunt suis voluntatibus
 obviari, inter talia leges vindicare difficile est et magnae persuasionis vis ad pro-
 20 positum recti venalitatem revocare indicantis, sumite ergo, patres conscripti, libenter
 nostra iudicia et Honoratum quaesturae cubine provectum gremium vestrum gratanter
 excipiat, dignus est enim a vobis diligi qui par tantis honoribus meruit reperiri.

V.

MANNILAE SAIONI THEODERICUS REX.

a. 523/526

1 Laudabile est in illa parte geminare custodiam, quam constat rei publicae
 25 necessitatibus exquisitam, per hanc enim et legationum utilitas et ordinationum
 nostrarum celeritas explicatur: hoc etiam aulicis potestatibus per varias iussiones
 ministrat effectum: hoc crebris illationibus nostrum ditat aerarium, ut paene quicquid
 in re publica geritur, cursuali ministerio compleatur, deest proinde semper esse
 paratum, quod utilitatibus publicis probatur accommodum, ne, quod ad celeritatem
 2 30 repertum est, incongruam potius festinantibus inferat tarditatem. Atque ideo praefecti
 praetorio et magistri officiorum ubi pro publica utilitate delegerint ordinatione locatos,
 excedentium improbam praesumptionem tali te praecipimus districtione reseccare, ut,
 sive Gothus sit aut Romanus qui sine nostra vel eorum quorum interest evectio

LRKPE(P)

1 patronus *F* 2 cogitatione *K* carum *KEF* 4 et] est *K*¹ suo] *K*²*PEFA*, om. *LRK*¹
 5 seropulos *F*, serupulos *E* 6 minus] omnibus *Krusch* non quaesivit] quaesivit *expectes* monte *K*^a
 8 fratris om. *R* 9 procax *R*, preto* *F*¹, pretor *F*² 10 fetura] *E*²*F*²*A*^r, foetura *PA*^e, fectura *E*¹, fetura
*LR*¹*KL*¹, latura *R*² 11 qui] qui in *KEF* virgiliano *libri* 12 nutriti] *L*¹ 13 fecundiam *P*
 spoletinorum] *A*, spoletinorum *P*, spolitinorum *reliqui* 14 negotiis] *inc. R*¹ 15 iuxta *K* 16 autem]
 aut *K* nimis] viuis *K*, om. *F* iuris] nostris *K* suadisse *K* 17 modestiam *R*^a 18 tantum]
 tamen *K*, tantum animo *A*^r *Cui*, suis] uestris *E* 19 talia l. vindicare] tales leges iudicare *E*²*F* ius *E*
 22 nobis *E* 25 hanc] hoc *E*², recte *puto* 26 hoc etiam] haec etiam *A*^r, haec et *A*^e 27 affectum *E*¹
 hoc] haec *A* celebris *E*¹ 29 quid *P* 30 festinitatibus *E* 31 locatos] *scripsi*, locatus *libri*
 32 reserare *E* ut] ubi *K*

1) *Aen.* 5, 143: primo avulso non deficit alter Aureus et simili frondescit virga metallo.

veredum praesumit attingere, per unum equum centum statim solidos a te cogatur
 exsolvere, et de illis quoque pari severitate censemus, qui supra evectionum numerum
 cursuales equos usurpare praesumunt. Parhippis quin etiam non ultra quam centum 3
 libras iubemus imponi. nimis enim absurdum est, ut a quo celeritas exigitur magnis
 ponderibus opprimatur, avis ipsa onere gravata pigrescit, carinae quae laborem non 5
 sentiunt repletae gravius moventur, quid quadrupes facere possit, qui pressus nimie-
 tate succumbit? si quis autem a modulo definito amplius fuerit habere repertus,
 duarum unciarum auri damno feriat. Quam summam profinus exactam, sicut iam 4
 anterioribus edictis constitutum est, per officium magisteriae dignitatis cursui proficere
 debere censemus, iustum est enim ut cogatur illa vendere, unde publicum equum 10
 male noscitur onerasse: sit nuditatibus expeditus qui voluntate noluit esse celerimus,
 praeterea commonemus, ut praepositorum commoda non praesumas nec quicquid eos
 potestatis habere reverenda sanxit antiquitas, aliqua usurpatione degenies, nos enim
 per te geminare volumus custodiam, non antiquae consuetudinis removere cautelam.

VI.

STABULARIO COMITIACO THEODERICUS REX.

a. 523/526 15

Suscipienda precatio est quae publicis utilitatibus non repugnat et amplectenda 1
 desideria privatorum, quae sic remedium quaerunt, ut nobis non videantur generare
 dispendium, viri itaque clarissimi Iohannis querela comperimus Thomatem domus
 nostrae certa praedia suscepisse, id est illud atque illud, et nunc decem milia soli-
 dorum reliquatorum nostris utilitatibus extitisse et per diversas ludificationes non 20
 implere debitam quantitatem, quod apud nos quoque procerum nostrorum suggestione
 perclaruit. Ideoque causam tali credidimus remedio muniendam, ut universam sub- 2
 stantiam supradicti Thomatis sub hac condicione fixis titulis publico debeas applicare,
 quatenus, si intra kal. Septembrium diem quod rationabiliter exponitur a Thomate
 minime fuerit exsolutum, praedicta substantia Iohanni viro clarissimo contradatur, qui 25
 eius debitum luere nostro promisit acrio, quod si obligationem suam praedictus
 Thomas solvere intra praefinitum tempus fortasse potuerit, universa ei quae sublata
 sunt illibata reddantur, ita ut nec fiseus noster sustinere videatur incommoda et nos
 cognoscatur subiectis solitam praestitisse iustitiam, possemus enim adhuc ultra differre,
 si quid prodesset neglegentissimum sustinere, quem per tam longum temporis spatium 30
 semper invenimus imparatum.

VII.

IOHANNI V̄·C̄· ARCARIO THEODERICUS REX.

a. 523/526

Decet eorum vota in ratum reddere, qui malunt utilitates publicas continere: nec 1
 patimur de damno proprio esse sollicitos, qui nos a dispendiis fecere securos, tua

LRKPE(F)

1 verendum *KP^a* praesumant *E^a* 3 parhippis] *L²RKP.1^c*, parhippus *L¹*, pathippis *E*, palyppis *F*,
 parhippis *A^r* quam *om. F* 5 labores *A^r* 7 succumbitur *K* a delendum 8 nuntiarum *K*
 10 debere *om. F* 11 cognoscitur *KEF* 13 degenies] *LRK^a[!P.1er *]*, degenies *K^b*, deneges *EF.1^r(^o)*
 et ita *Chiacius* 14 cautelam] custodiam *P* 16 est prec. *F* 17 sic remedium] sicut r. communiter *F*
 18 cl. it. *P* toniatem *K*, toniate *F* 19 deceni] ad decem *Meyer* (cf. p. 148, 3) 21 quod] qui *P^a*,
 quae *A^r* 22 praeclaruit *K^F* credimus *KEFL* 23 publico] iuri p. *F* 24 intra *F* exponitur]
 exposcitur *Meyer* 27 praefinitum tempus] praefinito *** *P^a*, praedictum t. *F* 28 nostre *K* 29 soli-
 tam *om. K* enim] et *E* 30 si] sed *K* prodest *E* logum *K* 33 in ratum] *E²F²*, ingratum *F¹*,
 in tantum *LRK^aPE¹.1*, interdum *K^b* 34 sollicitas *K^a*

igitur suggestione comperimus per illam indictionem patrimonii nostri praedia in Apulia provincia constituta, id est illud atque illud, honesto viro Thomati libellario titulo commisisse, sed eum male amministrando suscepta usque ad decem milia solidorum de indictionibus illa atque illa reliquatorum publicis rationibus extitisse: qui a proceribus nostris frequenter ammonitus debita reddere detestabili calliditate neglexit, et ne tibi aliqua in posterum quaestio nasceretur, publicis utilitatibus debitam quantitatem sub hac ratione satisfacere te velle testaris, si tibi praedia supradicti debitoris loco pignoris contradantur. Hinc est, quod desiderium tuum iusta ratione conceptum praesenti iussione firmamus: primum, ut nullam ex hac re nomine publico metuas quaestionem: deinde sub hac condicione tibi universam substantiam, quam vel nunc tenet vel primo tempore possidebat, cum nostris rationibus obnoxius esse iam coeperat, Thomatis debitoris addicimus, quam pridem nostro nomine fixis titulis fecimus vindicari: hoc tantum humanitatis intuitu relaxantes, ut usque ad kal. Sept. spatium habeat reddendi debitam quantitatem: minus ne, cum ad supradictum diem tu pecuniam viro illustri comiti patrimonii nostri, quae debetur, intuleris, facultas eius universa, sicut diximus, tuis compendiis applicetur, quod triste non credimus esse perdenti, quando nec ex toto videtur amittere, quod te generum suum cognoscit acquirere: nam quod poteras adipisci iure successionis, condicione a te possidetur emptoris.

VIII.

ANASTASIO CONSULARI THEODERICUS REX.

a. 523/526

Convenit sublimitatem tuam nostris iussionibus oboedientiae tribuere sedulam firmitatem, quatenus ad effectum trahatur quod salubri ordinatione disponitur, moderate siquidem novit iniuncta sibi complere prudentia et sine ingratitude naevo delegata explicabili procurare consilio. Atque ideo ad Faventinam civitatem civilem executionem te praecipimus destinare, ut sine cuiusquam concussionem vel damno quadrati ad Ravennatem urbem ex nostra iussione devchantur, quatenus et nostro desiderio gratulemur impleto et querulis vociferandi amputetur occasio.

VIII.

POSSESSORIBUS FELTRINIS THEODERICUS REX.

a. 523/526

Necessitas publica multorum debet devotione compleri, quia non decet paucos suscipere quod constat plurimis expedire, ne regia iussa tepefacta lentescant, dum res utilis delegatur infirmis, in Tridentina igitur regione civitatem construi nostra praecipit auctoritas. Sed quia territorii parvitas magnitudinem operis non potest sustinere, hoc sollicitudo nostra prospexit, ut acceptis mercedibus competentibus pedaturam murorum omnes in commune subeatis qui vicinitate iungimini, quatenus accommodato

LRKP(D incipit ab ep. 9)E(F)

1 post indictionem excidisse videtur comitem 2 id est] idem K th. hon. vir. F com-
 misisse] constituto R: commissa esse Meyer (cf. ad v. 1) 3 adm. mal. P 4 ext. publ. rat. F^a
 7 testari L¹ praedicti K 8 iuxta K 10 sub] simili F 11 obnoxius K esse iam] iam F¹, iam
 esse F² 12 tantum] tamen F 13 humanitas B¹ habeat] haec K 14 ne] ne FA^c supradictam A
 16 esse om. F¹ 17 cognoscat P 20 tuam om. R sedulam] solidam E¹ 21 firmitatem om. F¹
 22 complere] tractare F ingratitude L¹ 23 fauentiam K¹ 25 ravennatam B², ravennatam B¹
 26 querelis E¹ 28 decet] debet P 30 rudernia F¹ 31 quia om. E^a parvitas L subst. non
 pot. A 32 haec F competentibus om. K¹ 33 vicinitate] in civitate EF

solacio securius impleatur, quod paucis inexplicabile fortasse cognoscitur: haec scilicet condicione definita, ut nullus ab his oneribus exensetur, unde nec divina domus excipitur.

X.

VERANI SAIONI THEODERICUS REX.

a. 523/526

Cum deo iuvante pro defensione generali felicissimus producatur exercitus, pro- 1
videndum est, ne aut ipsi penuria inconsulta fatigentur aut (quod dici nefas est) vasta- 2
tionem nostrae videantur provinciae sustinere. primus enim prosperitatis gradus est 3
suis non esse damnosum, ut, pro quorum compendio laboramus, eorum non videamur 4
affixisse fortunas. Et ideo devotioni tuae praesenti auctoritate delegamus, ut multi- 5
tudinem Gepidarum, quam fecimus ad Gallias custodiae causa properare, per Venetiam 6
atque Liguriam sub omni facias moderatione transire, quibus ne aliqua excedendi 7
praeberetur occasio, per unamquamque condanam sumptus eis tres solidos largitas 8
nostra direxit, ut illis cum provincialibus nostris non rapiendi votum, sed commercii 9
sit facultas. Illud plane pro cunctorum quiete laborantibus indulgentia nostra concedit, 10
ut, si aut eorum carpenta itinere longiore quassantur aut animalia attrita languescunt, 11
te custode atque mediante cum possessoribus sine aliqua oppressione mutantur, ut, 12
qui daturi sunt corpore aut qualitate meliora, quamvis parvis sanis animalibus ad- 13
quiescant, quia incerta est vita eorum, qui nimia fatigatione lassantur, ita fit, ut nec 14
illis desit subvectio necessaria et nullus se laesum tali permutatione cognoscat. 15

XI.

GEPIDIS AD GALLIAS DESTINATIS THEODERICUS REX.

a. 525/526

Fuerat quidem dispositionis nostrae, ut vobis iter agentibus annonas iuberemus 1
expendi: sed ne species ipsae aut corruptae aut difficile praebereentur, in auro vobis 2
tres solidos per condanam elegimus destinare, ut et mansiones vobis, prout herbarum 3
copia suppetit, possitis eligere et quod vobis est aptum magis, emere debeatis, nam 4
et possessorem haec res occurrere facit, si vos necessaria comparare cognoscit, movete 5
feliciter, ite moderati, tale sit iter vestrum, quale decet esse qui laborant pro salute 6
cunctorum. 7

XII.

THEODAHADO V̄ · I · THEODERICUS REX.

a. 523/526

Si iustitiam colere universos et amare praecipimus, quanto magis eos qui nostra 1
proximitate gloriantur, quos omnia decet sub laude gerere, ut regiae possint fulgorem 2
consanguinitatis ostendere, haec est enim indubitata nobilitas, quae moribus probatur 3
ornata: quia pulehrum est commodum famae foeda neglexisse luera pecuniae. Argolici 4

LRKP(D)E(F)

1 inexplicabile forte *F*, inexplicabile f. inexplicabile *R*¹ cond. scil. *A*^e 2 definita om. *A*^e
7 uid. nostr. *F* prosperitatis *P*^a 10 ueneriam *E* 11 ligatiam *E* excedendi *K* 12 proberetur *K*
condanam] *LRKDEF*, condanam *P*, ebdomadam *A*^r, hebdomadam *A*^e et reliqui *edd.* tris plerique, tri *F*
13 uestris *EF* 15 itinere *L*¹ 17 meliores *PD* 18 requiritur quae 19 ullus *K* 22 ne] 30
nec *K* aut corruptae om. *K* aut] ut *L*¹ difficiles *E* 23 condanam *L*¹, condanam *PDE*²,
ebdomadam *A*^r, hebdomadam *A*^e elegimus] eligimus *E*¹*A*. degimus *P* 25 si] sic *K* cognoscat *F*
26 fideliter *K* ite moderati om. *P* debet *A* 30 possit *F* 31 hoc *K* est om. *K*^a enim
om. *F* indubita *F*¹ 32 ornata] honorata *F*

itaque viri illustris et Amandiani viri clarissimi heredes supplici nobis aditione con-
 questi sunt Pallentianam massam, quam eis pro compensatione largitas nostra trans-
 fuderat, ut casae Arbitanae amissionem hac commoditate solarentur, ab hominibus
 3 vestris nullis causis extantibus indecenter invasam et inde crevisse culpandae sur-
 reptionis vitium. unde dari debuit gloriosae moderationis exemplum. Quapropter si
 5 nullo mendacio asserta vitiantur, magnitudo vestra quae sunt ablata restituat: et, si
 quid vobis creditis posse competere, ad comitatum nostrum instructam iure personam
 modis omnibus destinate, ut civiliter plantata causatio finem de legibus sortiatur. ibi
 enim quicquid geritur, invidiae tuae potius applicatur et maiora detrimenta famae
 10 suscipis, dum talia non vitare contendis: hic autem configunt causae viribus suis et
 sine derogatione quilibet mediocri addicitur, quando iustitia teste superatur.

XIII.

EUTROPIO ET AGROECIO THEODERICUS REX.

a. 523/526

Studium vestrum rei publicae grata mente debetis impendere, quia nos agnovistis
 bene meritis multa praestare. nam pietatis intuitu vicissitudinem pollicemur, cum
 15 tamen pro vobis omnia iubeamus. atque ideo praesenti iussione vos credidimus am-
 monendos, ut annonas constitutas exercitui praebere debeatis, quatenus nec illi
 neglegantur adverso voto nec provinciales pernicioso debeat gravare direptio. Com-
 modius enim sub expensarum lege tenetur exercitus, quam si cuncta fuerit vastare
 permissus. ignorat modum servare praesumptio nec potest sub modo redigi, cui
 20 licentia fuerit visa concedi. quapropter consequatur exercitus alimoniam deputatam,
 ne qua pars praedictam possit sustinere molestiam.

XIII.

SEVERINO V. I. THEODERICUS REX.

a. 523/526

Iustitiae ratio persuadet excedentes reprimere, ut ad cunctos possit quietis
 suavitas pervenire. nam quemadmodum aequabilitas agitur, si vires mediocrium con-
 25 surgere non sinantur? provincialium itaque nostrorum saepius querela comperimus
 possessores idoneos Saviae non solum casarum suarum tributariam functionem in
 tenuem relisisse fortunam, verum etiam scelerato commercio aliquid exinde suis
 2 applicare compendiis, ut functio publica commoditas sit privata. Hoc quidem per
 plurimos desideravimus corrigi, sed haec in tuam laudem videtur potuisse differri,
 30 quatenus fides haberetur acceptior, quando post multos negligentibus studium vestrum
 efficacissime comprobatis, atque ideo prudentia, qua notus es, universum possessorem
 considerata iustitia te iubemus inspicere et aequalitatem tributi hac ratione moderari,

LRKP(D)E(F)

1 aditione P^a, adiectione A^r 2 pallentianam] LRD, palencianam K, palentianam EFA, pallen-
 cianam P 3 amissione R 4 caus. null. K extantibus] PDEF.A, excitantibus LRK 5 vitium]
 initium PD, initium al. vitium A^r unde P moderationis R^a 10 viribus] LRP, viribus KEA^e,
 utrumque legi potest DEA^r 11 fortasse ser. mediocri 14 meritis bene (om. multa) PD 15 credi-
 mus KEF 17 neglegantur] intelligantur EF 18 tetetur L^a 20 visa] inssa E¹ 23 cuctos L^a
 quietas R¹, quietos E 24 equalitas E² agetur Trossius mediocrum PDEF.A^r 25 signantur K^a
 26 sanuaie D, suaviae plerique, suaviae E² causarum EF¹[?]A in om. P^a 27 relisisse] resillis E¹
 et Cuiacius, redigisse K² suis] suis possit A^r Forn., suis passim Gar. 28 applicare compendiis] utili-
 tatibus applicare F¹ hoc] hic P^a 30 acceptior q. p. m. negligentibus (neglectus A^e) post m. negl. quando
 acceptum F¹, acceptior quando p. m. negl. acceptum F² 31 prudentia F 32 aequalitatem A

ut quae sub aliis facta est omni redemptione cassata pro possessionum atque hominum
 qualitate assis publicus imponatur. sic enim et iustitia pericitur et vires nostrorum
 provincialium sublevantur. Eos autem, quos sine iussione nostra censum imposuisse 3
 constiterit et pro libito suo quorundam onera in alios proiecerunt, legum severitas in-
 sequatur, ut omnia illis detrimenta sarciant, quibus incompetenter damna fecerunt. 5
 illud quoque praecipimus inquirendum, ut inter defensores, curiales et possessores
 illatorum ratio vestigetur et quicquid ab octava indictione nuper exempta super tribu-
 tarium solidum se possessor probaverit intulisse nec nostro aerario constat illatum aut
 in expensis necessariis, quae in provincia factae sunt, iusta ratione non claruerit
 erogatum, iniqua praesumptio modis omnibus corrigatur. Hanc quoque partem non 10 4
 aestimes neglegendam, ut si hoc, quod tabularius a cubiculo nostro suscepit, rationa-
 biliter non docetur expensum, ab iniusto retentore reddatur. quid enim tam absurdum,
 nisi ut liberalitas nostra, quam universis proficere volumus, nunc a paucis furtivo com-
 pendio opprimatur? Iudices quoque provinciae vel curiales atque defensores tam de 5
 cursu quam de aliis rebus illicita dicuntur possessoribus irrogare dispendia: quod te 15
 perquirere et sub ratione legum emendare censemus. Antiqui barbari, qui Romanis 6
 mulieribus elegerunt nuptiali foedere sociari, quolibet titulo praedia quaesiverunt, fiscum
 possessi cespitis persolvere ac superindicticiis oneribus parere cogantur. Iudex vero 7
 Romanus propter expensas provincialium, quae gravare pauperes suggeruntur, per
 annum in unumquodque municipium semel accedat: cui non amplius quam triduanae 20
 praebeantur annonae, sicut legum cauta tribuerunt. maiores enim nostri discursus
 iudicum non oneri, sed compendio provincialibus esse voluerunt. Domestici comitis 8
 Gothorum nec non et vicedomini aliqua dicuntur provincialibus concinnatis terroribus
 abstulisse: quibus iustitia vestra in examinationem deductis, quicquid super hac parte
 inique gestum esse cognoverit, amotis dilationibus legaliter ordinabit. His ergo ac 25 9
 talibus, quae ad utilitatem publicam vel provinciales pertinent, sub omni ratione
 discussis ea te per omnia volumus agere, quae nostrae mansuetudini non debeant
 displicere, illud sane providentia nostra respexit, ut omnibus a te sollicita atque
 aequabili indagatione compertis polyptychi iubeantur ascribi: quatenus et testimonia
 vestrae fidei clareant et nulla posthac, quae abrogari volumus, semina fraudis iterentur. 30

XV.

UNIVERSIS POSSESSORIBUS IN SAVIA PROVINCIA CONSTITUTIS
 THEODERICUS REX.

a. 525, 526

Licet cunctis laborantibus comitatus noster concedat deo auxiliante iustitiam et 1
 hinc remedia subiectis ad reliquas regni partes quasi a vivo fonte descendant, tamen

LRKP(D)E(F)

1 omni] omnium A, omn. F pensionum R¹ atque] et K 4 libitu P^b 5 detri-
 mentum P competenter F^a 6 illud] istud E 7 et q.] ut q. F¹ ind. oct. F 8 prob. int.
 poss. F 10 *** omnibus modis P, omni. mod. D 11 nostro A^e 12 retentore F absurdum P
 13 nisi] quam F², inc. F¹ 14 opprimatur] comprimatur EF^b, om. F^a uel om. F 15 irrigare L¹
 16 rat. legum (regum K)] leg. rat. F¹ 17 elegerint A^e quaesiverint A^e 18 superindictis KDEF cog.
 par. F^a, pendere cog. R¹ 19 pron.] pro provincialium R¹ 20 unumquodque] PDEF¹, unum quo-
 que LRKE accedat P^a triaduanac P^a 21 tribuantur E nostri PD discursus] discursos L.
 decursus E 23 et om. F vicedomini] vicedium K continuatis EF¹ 24 examinatione KEF super]
 sub F, in E 25 iniquum R cognoscitur F ac om. F 27 magnitudini P^a 28 displicere L^a
 29 polyptici LRKF, pollyptici PD, poliptici EA, polyptychis Gar. 30 fid. uestr. KEA^e post
 h(a)ec KDEF 33 laboratoribus E¹ 34 reliquias LR¹ regni] mundi E

frequenti aditione permoti ingeniosa pietate repperimus et aequitatem vobis concedere et fatigationem longi itineris abrogare, quia dulciora sunt beneficia, quae nullis difficultatibus obtinentur. Misimus itaque illustrem et magnificum Severinum nostris institutionibus eruditum, ut hoc apud vos gereret quod nobis semper placuisse cognovit. vidit enim quam honorabilis apud nos iustus habeatur, quemadmodum bonis actibus elementia nostrae serenitatis arrideat, exercet profecto quod nos aestimat gratanter accipere: nec potest amari rapacitas continenti principi nulla redemptione placitura. praesumentur ergo conveniat ad eum laesorum tumultus: speret remedium qualibet pressus iniuria. Difficultatem vobis querelae summovemus, dum in ipsis cunabulis scelera commissa reseantur: sine aliqua formidine alieni tributi sarcina gravatus exclamet, accepturus remedium quod de legibus habet, sic enim confidimus, quia per eos, quos instituta nostra componunt, innocentibus detrimenta non veniant, qualia vero pro quiete vestra vel aequalitate tributorum disponenda censuimus, oracula nostra, quae dedimus ad supradictum virum illustrem Severinum, vulgata declarabunt, ut unusquisque unde supplicare debeat, evidenter agnoscat.

XVI.

ABUNDANTIO PPO THEODERICUS REX.

a. 525/526

Quamvis utilia rei publicae nostra semper consuetudine censeamus et ob id omnibus possint esse gratissima quae iubemus, quia cunctis profutura noscuntur, tractandum tamen est, ut principis desiderium nulli existere debeat onerosum, nam et si praeclare cogitata non bene agantur, ingrata sunt: illud autem solum perfectum dicitur, quod de voluntate simul et actione laudatur. Cum nostrum igitur animum frequens cura pulsaret naves Italiam non habere, ubi tanta lignorum copia suffragatur, ut aliis quoque provinciis expedita transmittat, deo nobis inspirante decrevimus mille interim dromones fabricandos assumere, qui et frumenta publica possint convehere et adversis navibus, si necesse fuerit, obviare, sed tantae rei quem desideramus effectum magnitudinis vestrae sollicitudine credimus esse procurandum. Ideoque per cunctam Italiam directis artificibus apta operi ligna perquire, et sicubi cupressos aut pinos reppereris in vicinitate litoris, dato competenti pretio dominis consulatur, haec enim tantum sunt quae ad taxationem vocentur, cetera vilitate sui non indigent aestimari. Sed ne provisio nostra in mediis conatibus deserta languescat, nautarum te iubemus sub hac moderatione iam nunc competentem numerum divinitate iuvante procurare, et si is qui nobis necessarius aestimatur servus fuerit alienus, aut conducat eum classibus servitutum aut, si hoc ipse magis elegerit, accepto pretio rationabili publico cedat sui iura dominii, si vero libertate gaudet electus, quinos solidos donativum et annonam se noverit accipere competentem. Eo modo et illi tractandi sunt qui a suis

LKKP(D)E(F)

1 et om. E' 3 et] atque RF seuerinum] uirum F' 5 iustus om. R quemadmodum] quem R¹ 6 arriiderat] acciderat E¹ gr. aest. KEFL¹e 7 armari E¹ redemptione] ratione KEF¹ 8 praesumunt P², presumentur D¹[?], praesumentes A^e eam L¹[?] spectet E¹ 9 difficultate K 10 alieni] alicui E¹, pene alieni F' 11 habetur E² 13 disponenda] dispendia P' 14 ill. uir. F' seuerinum K 15 unde] ut (pro nū) K 17 consuetudine] scr. fortasse consulta cons. semp. R 19 tamen] non F' 20 et om. F' solum] solummodo EFL¹ 21 ig. nostr. F' 23 transmittant P 21 fabricando K¹ assumere om. K publica om. F' 27 cupressos] P¹DF¹A^e, cipressos LKEA¹r, cupressos R 28 reperieris F' litoris — 29 utilitate om. L¹ 29 utilitate EF' 31 haec om. A^e deitate A 32 extim. nec. F' seruus] cum seruus PD¹, cum seruus D² conducat] conducas Meyer 33 cassibus L¹ ipse hoc E' publico L' 34 domini PD: fortasse scr. domini dominus

dominis exuuntur, quando libertatis genus est servire rectori (frequenter enim laborum patientes existunt, quibus districti domini colla presserunt): ita tamen, ut supradieti nautae arrarum nomine pro hominum qualitate binos aut ternos solidos a vestra debeant sede percipere, quatenus unusquisque, cum fuerit ammonitus, paratus debeat inveniri. piscatorez vero non iubemus in hac definitione concludi, quia dolenter amittitur, qui ad procurandas delicias possidetur, quando et altera consuetudo est ventis saevientibus occurrere et litora piscosa sulcare.

XVII.

ABUNDANTIO PPO THEODERICUS REX.

a. 523 526 ante Iun. 13

Alacriter incumbendum est incubatis, cum iam vicinitas perfectionis arriserit, quando spes effectus taedium laboris excludit et magnum genus incitamenti credere desiderata compleri. dudum igitur magnitudini vestrae ex Italiae litoribus officia iussimus praeparare nautarum, ut dromones, quos industria fabricare valuisset, manus remigum provisa susceperet. sed tu iudicio nostro electionique respondens ostendisti, quam fuerit indubitata perfectio efficacissimis imperasse, quod quaeritur, remittias ilico completum, quod vix credi poterat incubatum, ut paene quanta velocitate navigari solet constructio navium, tanta sit celeritate completa. Nec solum verba narrata sunt: obtulisti oculis nostris subito classeam silvam, domos aquatiles, exercitiales pedes, qui nullo labore deficient, sed incubatissos homines ad destinata perducant, trireme vehiculum remorum tantum numerum prodens, sed hominum facies diligenter abscondens. hoc primum instituisse legimus Argonautas, quod et armatis aptum et congruum probatur esse commercii, ut, qui peregrinas classes optabamus aspicere, nunc mittamus aliis provinciis et terrorem pariter et decorem. Ornasti rem publicam tua institutione reparatam, non habet quod nobis Graecus imputet aut Afer insultet. illud apud nos invidi vigere respiciunt, unde illi per magna pretia sua vota complebant, nunc praedictis rebus armamenta procurate, vela praecipue alas navium facientia, lignum volatile, quidam spiritus currentium carinarum, praenuntia mercium, auxilia quieta nautarum, quorum beneficio conficiunt otiosi, quod a celerrimis avibus vix probatur impleri. Hoc Isis rati prima suspendit, cum per maria Harpoeran filium suum audaci femina pietate perquireret, ita dum materna caritas suum desiderium festinat explere, mundi visa est ignota reserare, atque ideo, divino nobis auxilio suffragante cuius virtutis est hominum vota perficere, proximo die iduum Iuniarum ad urbem Ravennatem congregatio navium cuncta conveniat, quatenus res vicino fine gaudentes ad plenissimum perducantur effectum. Sed quoniam dromonum numerum iuvante deo cupimus ampliari, si qua ligna fabricis eorum necessaria per utramque Padi ripam

LRKP(D)E(F)

1 exuuntur *K*¹, eximentur *K*² 3 nautae *om.* *R*¹ arrarum] curarum *L*^c hominum qual.]
 armorum qual. hominum *F*² ant] vel *P* trinos *KF**L*^c nostra *L* 4 recipere *P*¹ un. cum]
 cum un. cum *F* 6 delias *K*¹ et] in *K* 7 ventis] et n. *E* 9 spes] res *P*^a 10 inc.
 gen. *F* 12 inssionis *P* 13 uestro *K* 14 profectio *P* renunciaris *K*, renuntians *EF*
 15 ilico *om.* *F* 16 sunt verb. narr. *R* 17 obtulisti] sub. oc. nostr. *F* silvam] s. hominum *Qui.*
 extitiales *K* 20 argonistas *E* 22 et terrorem] terrorem *P*¹ tuam *K*¹ 23 reparatam] *KPEL*,
 reparata *LRDF* imputet *om.* *R* 24 ille *PD* implebant *E* 25 procurare *P*, procura *L*
 26 linum *L*^c 28 ratis *F* arpoeran *LRKPD*, arpoeran *E*, apocram *F*, apochram *L*^c, ampoeraci *L*^c
 30 mundo *KEFL* est *om.* *E*¹ reserare *P* 31 proxima *L*^c induum *P*^a 32 ravennatem *L*^a nau.
 cuncta] nau. *K*¹, cuncta nau. *K*² res] de *Qui.* 33 dromonum *F*², *inc.* *F*¹ numerum] nostrum *EF*¹

potuerint inveniri, nullo obsistente iubemus abscidi, quia sine praedicio dominorum operi tantum praesenti volumus inventa concedi. mittat Padus noster indigenas pelago naves et abies, quae fluentis amnicis nutrita surrexit, marinarum superare cumulos
 6 disceat undarum. Illud etiam magnopere credidimus amputandum, quod vestra fieri
 5 suggestione comperimus: ne quis in fluminibus navigeris diversis territoriis meantibus, id est in Mincio Ollio Ausere Arno Tiberi, audeat fluminum alveos piscandi studio turpissima saepe concludere, et quae sunt praesumpta, protinus auferantur. pateat
 amnis in navium cursus: sufficiat humano desiderio consuetis artibus delicias quaerere, non commento rustico libertatem fluminis impedire, ne, quod dici nefas est, utilitati
 10 publicae voluptas privata obstitisse videatur.

XVIII.

VVILIAE V̄ · Ī COMITI PATRIMONII
THEODERICUS REX.

a. 523/526 ante Ian. 13

1 Utilitas publica sicut ad conservationem respicit omnium, ita debet perferri studio
 ac labore cunctorum, quia magnae laudis occasio est, si in causa communi aliquid
 15 singulariter videatur impleri. facit enim unde commendetur et reliquis, qui tamen et
 sibi se profuisse cognoscit, pridem igitur nos iussisse meministi, ut per domum
 2 nostram navigandi quaererentur artifices. Quos deo auxiliante provisos ad Ravennatem
 urbem die iduum luniarum praecipimus inenctanter occurrere, ut adventus eorum
 constructioni navium opportune videatur offerri, ne res divisae generare sibi videantur
 20 aliquam tarditatem et parum sit unam perficere, nisi contingat utramque procurare.
 3 Si qua etiam per ripam fluminis Padi ligna fabricandis apta dromonibus in praediis
 regalibus potuerint reperiri, artificibus huic operi a magnifico viro Abundantio prae-
 fecto praetorio deputatis abscidendi sit permissa licentia. volumus enim hoc exemplum
 a nostris praediis incohare, ut nulli gravis sit iussio, quae constringit et principem.

XVIII.

GUDINANDO SAIONI THEODERICUS REX.

a. 523/526 ante Ian. 13

Maiores sibi facit credi, quisquis efficaciter iniuncta peregerit, quia indubitanter illi aliquid committitur qui optime comprobatur, et honestum suffragium est secundi iudicii documentum prioris, atque ideo ordinatione magnificorum virorum Abundantii praefecti praetorio atque VViliae comitis patrimonii ad illam provinciam te iubemus
 30 excurrere, ut tam de domo regia quam in locis aliis habitantes secundum priora

LKKP(D)E(F)

1 potuerint P^a , potuerit D , poterunt A^r abscidi B , abscindi P' 2 tantum (*malim* tanto) pr. nol.] tantum nol. praes. PD , nol. tamen praes. A^r inventa] iniuncta A^c indigena L^1 3 amicis PDF , amnis E cum. sup. EF 4 illud] illudque K credimus REF 6 id est] idem K mincio] miscio P , om. D ausere] A^c , ausere $LKKPDEA$, ausen E' arno] $PDEF.A^c$, ano LKA^r (*cor. corr. m. 1, incerta scriptura priore*) alveos P^a 7 turpissimo EF pateant R 8 delicias K^1 9 commento rust.] commertio rusticano E' , artificio rust. A^r 13 studeo P 14 causa] eam K^a , causam K^b 15 et] a EF tamen] tantum EF' 16 se om. EF' prodesse PD igitur] si quidem E^2F' 18 idum om. K praecipimus PD inenctanter E^1F , incunctanter E^2 20 utramque $KEFA$, utraque $LRPD$ 21 dromodibus P^a 22 potuerit PD reperiri] $LKP.A^r$, repperiri D , inveniri $KEFA^c$ habundatio E' praefato E^1 23 abscidendi A 26 credi] reddi E^1 27 optime] oportune E 29 praetorii P^b , om. D^a ulie F , ulie E 30 al. loc. PD

praecepta provisos nautas ad urbem Ravennatem die iduum Iuniarum deo auxiliante festinare compellas, quatenus nulla tarditas tam praeclaris iussionibus afferatur. cave ergo ne te venalitas maculet aut neglectus turpis involvat et tam magnae rei supra te ruentis pondere comprimaris, si tantis ac talibus rebus impar exiteris.

XX.

ALIULFO SAIONI THEODERICUS REX.

*a. 523-526*⁵

Per utramque ripam Padi reperiri ligna comperimus fabricandis apta dromonibus, ideoque tibi praesenti iussione delegamus, ut secundum ordinationem magnificorum virorum Abundantii praefecti praetorio atque VViliae comitis patrimonii ad loca designata cum artificibus incunctanter accedas et, sive in domo regia seu in privata reperta fuerint, sine aliqua facies tarditate procurari, quia nulli grave credimus praebere, quod deo auxiliante pro communi utilitate praeparatur. Verum ita volumus te iniuncta peragere, ut nihil ad laedendum possessorem studiose videatur inquiri, sed tantum quae sunt necessaria utilitatis nostrae causa praesumantur. non exquiratur aliquid a domino, quod postea publico non dicatur acceptum. ligna silvestria iubemus caedi, non aliquid de alienis facultatibus violenter abscidi. talia nobis prosunt, qualia nostros gravare non possunt, quae, si causa praesens non exquireret, ille se crederet non habere. In Mincio Ollio Ausere Tiberi et Arno fluminibus comperimus quosdam saepibus cursum fluminis, quantum ad navigandi studium pertinet, incidisse. quod te volumus ordinatione magnifici viri Abundantii praefecti praetorio modis omnibus amputare, nec tale aliquid permittatis quemquam ultra praesumere, sed inviolati alvei tractus navium relinquatur excursibus, seimus enim retibus, non saepibus esse piscandum. nam hinc quoque detestabilis aviditas proditur, ut sibi tantum festinet includere, quantum ad multos poterat pervenire.

XXI.

CAPUANO V. S. THEODERICUS REX.

a. 523-526

Si te tironem iudicia nostra delegissent, si ad examinis trutinam venisses incognitus, monendum aestimaremus, quali te prudentia, quo decore tractares, sed omnium crederis intelligentiam habere virtutum, qui exerceri meruisti militia litterarum, aestimas enim, qua te debeas modestia continere, qui alieni negotii visus es vota peregisse. nam si te iudicis suspicio saeva tetigisset, laudando iustitiam leni ac penetrabili remedio eius animum corrigebas, obtinens suavi persuasione, quod superiori non potuisses imponere, quis ergo dubitat illa te diligere, quae constat publica voce suasisse! Professa bona non habentur ambigua: nec cuiusquam adquiescit ingenium, ut quod ipse potuit emeritus prosequi, ab aliis tanquam rudis videatur edoceri. prolati documenti fidem fieri legitima voce posebas examinans, si

LRKP(D)E(F)

3 turpis] urbis *A*^e 4 exciteris *P* 6 pad. rip. *EF* reperire *K* dromodibus *P* 8 praetorii *P*^b nullie *KF*, ulie *E* 9 incunctanter *EF* sine *EF* 10 facies] *LRKD.A*^e, facias *PEF.A*¹
11 te uol. *R* 13 nec. smt *EE* praesumantur] praeparantur *R* 15 facultatibus] f. iubemus *F* abse. uol. *F*^a nostros] rationem *E*¹ 16 illa *EF* crederent *EF* 17 ausere] *K.A*, auxere *E*, ausere *F*¹, ausere *LRPD* arno *K* 20 permitras *EF* 21 hinc] hinc n *L*², hic *PD*, om. *L*¹ 25 nostra iud. *A*^e uenisset *P* 26 monendum aest. *K*, aest. mon. *A*^e 29 saena] *PDEFA*, om. *LRK* leni *P*, leui *F* 31 non om. *EF* potuisset *L*^a dubitet *A*^e quae] q. nos *F*² 32 noc. publ. *EF.A*^e
habentur] uidentur *F* 33 ut] ubi *EF.A* emouitus *F*

refinerent incorruptam serinia veritatem. iudex nunc exhibe, quod te volebas apud alios obtinere. age, ne tua tibi obiciatur oratio, quia pondus est pudoris gravissimi propria voce convinci. sume igitur auctore deo recturam decuriarum, humanorum actuum veracissimum testem, securitatem possidentium, publicae fidei splendidissimum templum. unde tantum tibi laudis acquiritur, quantum illie utilitas incorrupta servatur. Vivat ibi perpetuis saeculis decedentium voluntas: transeant in posteros iudicia parentum: seriniis tuis servetur omnium quies. alii honores habeant et terribiles fascēs: tibi humanae vitae gratissimi videntur militare custodes. ibi enim absolutiones sunt hominum, vincla causarum, catena litium, carcer furoris. de quo verius diceret vates Mantuanus¹⁾: 'clauduntur litis portae, furor impius intus inclusus fremit horridus ore cruento.' decuriales igitur habita meritorum aestimatione deligito, quia non decet tantae urbis appellare quod vile est. maioris etiam natu utere, cum fuerit necesse, sententia, factus tot patribus senior, tantis tacentibus vox senatus. vide quid dignitatis acceperis, ut inter tot eloquentes viros sis dicendi primarius, quos etiam nobis profitemur esse reverendos. assume ergo concedere quae iubemus, praestare quae cedimus, ut illis aperias ianuas curiae, quos nostra electio aulam iusserit Libertatis intrare.

XXII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX.

a. 523, 526

Licet caute semper eligendus sit qui vobis mittitur approbandus, quia ipse magis traditur examini, cuius sententia noscitur prolata pensari, illas tamen prudentibus viris sociari cupimus dignitates, quae Romanis arcibus quasi gemmae nobiles affiguntur. ubi enim dignius eloquens quam in civitate proficiat litterarum, ut ibi declaret meritum, ubi nutrit ingenium? aptum est omne bonum locis suis et laudabilia quaeque sordescunt, nisi congrua sede potiantur. requirit pugna validas manus, desiderat navigium pectus animosum: sic serinia vestra fidele propositum, sic curia facunda disertum. multa ergo deliberatione pensandus esse creditur, qui cottidie vestris sensibus offeratur. Capnanum igitur spectabilem virum aestimatio nostra respexit, qui curiae vestrae sententiam maioris natu auctoritate facundus ediceret et senatus serinia conscientiae puritate servaret, ut actus illos mundo celeberrimos sua reddat integritate laudandos. magnum munus est, patres conscripti, ad integritatem deligi, nec medioeriter probatur conscientia, cui est veritas commissa saeculorum, nam si praedicatur testis qui in praesenti negotio vera dixerit, qua laude censi poterit, qui cunctis temporibus certa transmittit? sed quamvis alumni vestri habeatis cuncta notissima, iuvat magis illa

LRKI(D)E(F)

2 pud. est R 3 decuriarum] decummarum A^c, decimorum al. decuriarum A^c 4 neris-
simum KEFA^c splendissimum L^a, splendissi, dissimum R¹ 5 quantum] quantum K², om. K¹
6 ibi] LRK, tibi PDEF.A 7 honorem E 8 vit. hum. KEFA^c videantur F, dentur L^a militare]
honores militare R¹ absolutiones (ad solutiones A^c) sunt] sunt abs. R 9 vincla EF causa-
rum] R²KPDEF.A, clausurarum LR¹ carceres P^bD, carceles P^a doceret P^a 10 horr. or. cr. fr. F^a
11 deligito EF 12 maiores PD natu utere] naturae A^c 15 quae cedimus (eredimus EFA) om. R¹
19 probata PD tamen] tantum P 20 artibus EF et Cuiacius 22 quaeque] quoque R 23 narium R¹
24 nostra FA 25 uestris sens.] EF, nostris sens. LKPD.A, sens. nostris R 26 nostre REF
28 mundi R 29 deligi] A^c, deligi libri 30 predicatur E 32 iubeat P ill. mag. K

1) *Aen.* I. 294 seq.: clauduntur belli portae: Furor impius intus saeva sedens super arma et centum
vinctas abenis Post tergum nodis fremit horridus ore cruento.

repetere quae omnium consensus possit agnoscere. Adest semper electo quaedam 3
 sermonum gratia, blanditur auribus, mentem trahit, utitur perspicuitate facundiae,
 qualem de pura conscientia decet emanare, est enim quoddam speculum morum
 agentis oratio nec maius potest mentis esse testimonium quam qualitas inspecta
 verborum, nam ut eius propria describamus, patitur in simplicibus rebus linguae 5
 retinacula: his eo tamen terrentior cum perorat: et hoc illi ad gratiam datum est
 providente natura, ut quem prae foribus haesitantem videras, eloquentem in certa-
 minibus obstupescas. Illa vero memoria, quae oratorum thesaurus iure vocitatur, 4
 tanta in eum firmitate consedit, ut semel audita scripto apud eum putes esse recon-
 dita, magnum beneficium oblivionis nescire defectum: et quaedam similitudo vere 10
 caelestium est tempore decursa semper habere praesentia, quae nunc ideo declara-
 mus, ut cognoscatis subiectorum gratas nos habere virtutes et iudicium nostrum non
 per casuale votum, sed per electionis studium doceamus esse conceptum. His ergo, 5
 patres conscripti, Capuanum bonis dotatum a praesenti indictione decuriarum rectorem
 esse praecipimus, maioris etiam natu auctoritate subvehimus, ut, qui se morum cana 15
 maturitate tractavit, quod est amplissimum reverentiae genus, in vestro ordine aetatis
 honore gratuletur, augebit eloquentiam officio meliorem ditatus, quoniam multum facundior
 est qui sententiam dicat quam ille qui supplicat, libertas verba nutrit, metus autem
 copiam frequenter intercipit, actus quoque ipse longe dissimilis, ut qui pridem assistebat
 etiam mediocribus humilibusque fortunis, nunc introducat vestrae curiae consulares, 20

XXIII.

ABUNDANTIO PRO THEODERICUS REX.

a. 525/526

Tatanem saionem nostrum cum sagittariis ad illustrem virum comitem VViliarium
 aestimavimus esse dirigendum, ut maius sumeret robur duplicatus exercitus, ostentent
 iuvenes nostri bellis, quod in gymnasio didicere virtutis. Schola Martia mittat examina:
 pugnaturus ludo, qui se exercere consuevit in otio, atque ideo illustrem magnitudinem 25
 vestram eis annonas et navigia secundum consuetudinem praebere censemus, quatenus
 iuvante deo quo directi sunt debeant pervenire, vestrae enim sollicitudini damus
 nostrarum efficaciam iussionum, quia nullatenus destitui posse creditur, quod ordina-
 tionibus tuis iuvante deo incolatur.

XXIII.

EPIPHANIO V. S. CONSULARI PROVINCIAE DALMATIAE
 THEODERICUS REX.

a. 525/526

Iohanna Andreae quondam iugali suo successisse legis munere perhibetur, quae 1
 intestata nullis existentibus proximis luce dicitur esse privata, cuius substantia a
 diversis nullo legitimo iure suffultis usurpatione voluntaria suggeritur possideri, et

LRKP(D)E(F)

1 electio PF, electa LF 4 ess. ment. KEFLc 6 terrentior] LRKEF, terrentior PDA eum]
 est K¹, est cum K² 9 eum] eo P² 11 tempore] ratione tempore K¹, temporum K² habere] habere-
 que E², bis P 13 casuale] E²FL¹re²e, casuale LRKPDE³, inc. A¹(D) 14 donatum R² 15 maiores PP
 17 ante gratuletur videtur cecidisse sibi me*2iore R² multo REF 19 que om. E¹ 22 patanen
 (errore miniatoris) P, gatanem K, tutamen F², inc. F³, om. D uniliarium] L, uniliarum RKP¹, iulia-
 num EFL 24 quod om. P², quid D schola LD, scola plerique 25 pugnaturum F² 26 uestram]
 tuam KEFL eis] ex eis K 28 quia] qua F deo iuu. tuis ord. A 32 prohibetur E¹*

quia caduca bona fisco nostro competere legum cauta decreverunt, ideo te praesentibus
 oraeculis ammonemus, ut huius rei veritate discussa, si re vera, ut ad nos perlatum
 est, nullus ei aut testamento heres exiitit aut proximitatis iure successit, fisci nostri
 eam facies compendiis aggregari: quando innocentiae nostrae professio est iusta com-
 2 5 pendia non neglegere, apud quem calumnia numquam locum potuit invenire. Rogari
 enim in talibus causis, non fraudari principem decet, quia neglegentiae vitium est
 praesumptiones relinquere, quas iura praecipunt amputare, si quid autem contra
 reppereris, quietos dominos habere patieris, quia magis illa nostra sunt patrimonialia,
 quae a subiectis legitime possidentur.

XXV.

10 BACAUDAE V̄ · S̄ · THEODERICUS REX.

a. 523/526

Fessos annos munificentia nostra corroborat, dum aetatem occiduum penuriae
 non facit detrimenta sentire, iuvenum siquidem virtus praesumptione laboris animatur:
 sola senum vita est quietis invenisse remedia, atque ideo tua supplicatione permoti
 designati tribunatus curam in Mediolanensi urbe diligentissime peragendam ad te
 15 decernimus pertinere ita, ut, quod est in rei publicae militia novum, donec vixeris,
 numquam tibi successorem tribuat cuiusquam pleetenda praesumptio, quatenus in
 exhibendis voluptatibus officii huius cura, mansuetudinis nostrae beneficio, ingiter
 perfruaris, habens in utroque, quod tuam consoletur aetatem, loci commodum et
 laetifiam voluptatum.

XXVI.

20 UNIVERSIS GOTHIS PER PICENUM ET SAMNIUM CONSTITUTIS
 THEODERICUS REX.

a. 523/526 ante Iun. 6

1 Quamvis munificentia nostra sit omnibus ubique gratissima, multo tamen acceptiora
 credimus quae nostri praesentia conferuntur, quia maiora de conspectu principis populi
 sumunt, quam de largitate beneficia consequuntur, nam paene similis est mortuo,
 25 qui a suo dominante nescitur nec sub aliquo honore vivit, quem regis sui notitia non
 2 defendit. Et ideo praesenti iussione mandamus, ut octavo iduum Iuniarum die deo
 auxiliante ad praesentiam nostram venire debeatis: qui sollemniter regalia dona
 suscipitis, si venire profinus festinatis, illud tamen necessario componentes, ut
 venientium nullus provenire possit excessus, ne possessorum segetes aut prata
 30 vastetis, sed sub omni continentia properantes de custodita disciplina grata nobis
 esse vestra possit occurso, quia ideo exercitiales gratanter subimus expensas, ut ab
 armatis custodiatur intaeta civilitas.

LRKP(D)EF

1 decreverunt] noluerunt *F* ideo te] *RKKEF* 1^r 2° e, ideo, *L* 1, ideoque te *L* 2, ideo *PD*, om. *A* 1°
 2 nere *L* 3 3 succedit *E* 4 facias *EF* professio] manifestatio *E* 2 5 quam *F* 2 6 causis om. *L* 1°
 8 repereris *P* 1, repereris *P* 2 quietos] q. animos *E* 1 patieris] *LR^bKD* 1°, patiaris *R^aPEF* 1^r 11 pe-
 nuriae] *inc. L* 3 14 peragenda *K* 15 decernimus (decrevimus *L* 1°) pertinere (pernenire *E* 1°) pert.
 dec. *PD* ut] nero *K* 18 consulatur *LP* 1 23 praesentia] praesentia *D* 1, (*sp. cac. 3 litt.*) sen-
 tentia *P* 24 ante sumunt *fortasse. accidit* gaudia benefica *F* sim. paene *PD* 25 qui] quia *EF*
 28 profinus *K* festinetis *EF* 29 ne] nec *A* 30 nastentur *PD* 31 nestr. poss. esse occ. *PD*,
 esse nestr. occ. poss. *L* 1 ideo om. *R* 1 quia id. ex. gr. sub. exp. (exp. gr. sub. *F* 2) om. *F* 1

XXVII.

GUDUIN SAIONI THEODERICUS REX. *a. 523-526 ante Im. 6*

Consuetudine liberalitatis regiae commonemur, ut Gothis nostris debeamus sol- 1
lemnia dona largiri, et ideo devotio tua millenarios provinciae Piceni et Samnii sine
aliqua dilatione commoneat, ut eos, qui annis singulis nostrae mansuetudinis praemia 2
consequuntur, pro accipiendo donativo ad comitatum faciat incunctanter occurrere, 3
quatenus, qui bene nobis meriti fuerint, maiore munificentia gratulentur. Inculpabiliter 2
enim necesse est vivat, qui suam praesentiam novit principibus offerendam: bonos enim
laus, malos querela comitatur. decet etiam nos sub hac occasione singulorum facta
perquirere, ut nulli possit perire quod fecit in acie, nam si semper consuetudinarias 10
res expectet exercitus, virtutem non potest amare neglectus. trepidus discat ad iudicem
venire, qui se non meminit aliquid audacter egisse: ut melius possit hostibus violentus
insurgere, qui nostrae mavult imputationis vulnera declinare.

XXVIII.

CARINO V. I. THEODERICUS REX. *a. 523-526*

Habent hoc gloriosum praedictum bonarum merita personarum, ut otio torpe- 1
scere non sinantur qui probis actionibus innotescunt: et ideo tam desiderio vestro 15
satisfacientes, quam quod vos necessarios esse credidimus, iussis praesentibus evo-
camus, quatenus et viris nobiles obsequia nostra decorentur et quae utilia nobis
credimus, per te expedire possimus.

XXVIII.

NEUDI V. I. THEODERICUS REX. *a. 523-526*

Movit nos quidem Anduit fusa precatio, sed magis miserabiliorem reddidit virum 29 1
luminis sui adeptus ornatus, quia necesse est ut amplius permoveat visa quam audita
calamitas, is enim perpetua nocte superstes ad remedia nostra mutuati luminis bene-
ficio festinavit, ut quem videre non poterat, saltem elementiae suavitate sentiret,
elamat enim sibi Gudila vel Oppane incognitam suo generi condicionem servitutis
imponi, cum pridem sub libertate nostros fuerit secutus exercitus. Mirati sumus talem 25 2
in famulatum trahi, qui a vero domino debuisset expelli, novus ambitus talem quaerere,
quem possis horrere servumque dicere, cui debeas divina consideratione servire, adi-
cicus enim huiusmodi calumnias Pitziae comitis celebratae opinionis viri sibi examina-
tione summotas, nunc autem infirmitatis suae mole compressum manu vindicare non
posse, quae patrona fortibus probatur assistere. Sed nos, quorum est proprium inter 30 3
pares ac dispares aequabilem iustitiam custodire, praesenti iussione decernimus, ut, si

LRKP(D)E(F)

2 libertatis KE 3 piceni F samnii E, scanii F 5 comitatum] e, nostrum F² 7 enim
om. F qui] quia K 8 etiam] LRKEA^c, enim PDEA^r occasione] actione F² 10 expectet] PDA^c,
expetit L¹, expetit L²R, expediret KA^r, expectat EF exercitus] exemptus F¹ 11 se om. R¹F² al.
and.] and. (om. al.) F¹, and. al. KEA^c uid. host. PD 15 nostro EF 16 credidimus] LRKEA^c,
credimus PDEA^r 20 novit R anduit] LRP (idem nomen Vandali apud Victorem Vitensem 1, 13, 11),
oceri KEFA, om. D reddit PD 21 adeptus K permoneat] moveat F 22 nutriatri K ben. lum. F¹
23 saltim R¹, saltim LP 24 gudila] gondilia F, omissum in sp. vac. postea adicit L: requiritur a gudila
oppane] opacie E, opatie F², operarie F¹[?] 27 quam K 28 enim] etiam Gar. huiusmodi R calum-
niam P² pitzia[e] L²RPD, pithia[e] L¹[?]KEFA^c extimatione E, examinationem A^c 29 summotam
vel submotam libri infirmitatis] KPE¹E²A^c, infirmitati LR, infirmitas E², infirmitate A^r manum F¹

in iudicio supra memorati quondam Pitziae se probavit ingenuum, calumniantes pro-
tinus amovete: nec audeant ulterius necessitatibus alienis illudere, quos semel con-
victos decuerat sua vota damuare.

XXX.

GUDUIN V. S. THEODERICUS REX.

a. 523/526

5 Quos duces eligimus, eis simul et aequitatis momenta iure delegamus, quia non
tantum armis quantum iudicii vos effici cupimus clariores. Costula igitur atque Daila
cum deo propitio Gothorum nostrorum libertate laentur, onera sibi servilia a vobis
causantur iniungi, quae nec ipsos deceat perpeti nec cuiquam irrationabiliter fas sit
imponi, quod si ita gestum esse cognoseis, sine aliqua dilatione facias amoveri, ne
10 ad nos exinde ulterius querela revoecetur et incipiat gravis esse animo nostro in ducem
revoluta causatio, quem magis oportet talia peragere, quae nos delectet audire.

XXXI.

DECORATO VIRO DEVOTO THEODERICUS REX.

a. 523/526

1 Thomas vir clarissimus intra Apuliam Calabriamque provincias de siliquatici titulo
indictionum octavae nonae undecimae primae secundae et quintae decimae, quas ad
15 conductionem suam pertinuisse commemorat, nonnullos maximam pecuniae quantitatem
debere conqueritur, et quia utilitatem publicam diuturna non convenit ludificatione
differri, ideoque devotio tua praesentia decreta suscipiens Marcum presbyterum,
Andream et Simeonium vel reliquos, quos brevis subter adnexus eloquitur, servata
in omnibus civilitate conveniat, ut, si eos non per calumniam, sed manifestos re vera
20 fisco constiterit esse debitores, summam, quae rationabiliter postulatur, sine aliqua
2 imminutione persolvant. Providendum est enim, ne spiritus contumacium personarum
publicis rationibus aliquod videatur afferre dispendium, qui vero minus intentata
cognoscunt, ad iudicium competens te imminente conveniant, ut quod aequitati congruit,
utrarumque partium allegatione recognita salvis legibus impleatur.

XXXII.

BRANDILAE THEODERICUS REX.

a. 523/526

1 Adiit nos innumeris vicibus Patzenis repetita conquestio, qui cum esset in
expeditione felicissima constitutus, a Procula coniuge tua uxorem suam asseruit trina
fuisse caede laceratam, ita ut solo beneficio desperationis evaderet, cum non plagis

LRKP(D)E(F)

1 quondam *om.* *F* pitzia)c] LRPP, pithi(a)e KEF,1^c ingenium *FI* 2 admoveite *E*,
amoveatis *1^r* et *margo Forn.* audiant *P* 3 coniectos *E* docuerat PDE^{1,1^r} 5 eligimus] RKEF,1,
elegimus LPP 6 nos *P,1* costulla *F* daila *E* 7 servilia *om.* *F¹* a nobis *K* 8 deceat *P¹*,
deceat *K* rationabiliter *F* 9 ne] nec *K* 11 quem] quae *1^c* quae] quam *K*, quem *1^c* delectet]
debeat *E¹* 13 inter *EF,1^c* 14 primae secundae] *scr. fortasse* tertiae (*scil.* decimae) errore orto *er*
notis numeralibus 15 conductionem *P* commemorat *om.* *K* 16 debere] *Cui. e con.*, redibere *libri*
vell. et 1^c, redimere *D*, retinere *Gar.* utilitas publica *EF* 17 ideoque] LR,1^r, ideo reliqui marchum *EF*
18 simeonium] PD,1^c, symeonium *L*, symonium *R*, symeonium *K*, simoniam *EF*, simonium *1^r* uel *rel. om.* *F*
breuiter *R* servata] s. iusticia *P^a* 20 esse const. *F* summamque *1^c* (*em. in err. typ.*) 21 con-
tumacium *R^a*, contumacium *K* 22 *scr.* intenta agnoscunt nt] ubi *F* 24 utrumque *K*
26 patzenis] L²RPEF,1^c, patzonis *D*, patzenis *K*, pathenis *L¹*, patenis *1^r* retita *L¹* 27 proeule *K* tuo *K^b*

fessa, sed iam crederetur extincta, hanc nos, si tamen vera est, in femina quam maxime mirantes audaciam, transire non patimur impunitam. Atque ideo decretis te praesentibus ammonemus, ut, si factum evidenter agnoscis, delatam querimoniam, pudori tuo consulens, maritali districtione redarguas, quatenus ex eadem causa ad nos querela iusta non redeat. et legibus noveris reseccari posse, quod te oportuerat domestica districtione corrigere. Quod si mendacium magis petitoris accusans causam dicere fortasse volueris, summo dilationis obstaculo ad comitatum nostrum cum supra dicta coniuge tua incunctanter occurre, exceptura aut de iniqua praesumptione vindictam aut de mulieris improbitate victoriam.

XXXIII.

VVILITANCO DUCI THEODERICUS REX.

a. 523 526¹⁹

Gravis est Patzenis elementiae nostrae sensibus intimata conquestio, qui se in expeditione Gallica constituto in eum Brandilam prosiluisse testatur excessum, ut uxorem eius Reginam proprio sociandam duceret esse coniugio et in iniuriam nostrorum temporum adulterium simulata matrimonii fuerit lege commissum. haec nos, si vera sunt, transire nequaquam patimur impunita. nam quando affectus tutos quis habeat, si tunc sceleri subiacebit, cum pro omnium salute pugnaverit? Respicite, impudicae, gementium turturum castissimum genus: quod, si a copula sua fuerit casu intercedente divisum, perpetua se abstinentiae lege constringit: gratiam coniunctionis non repetit, quam reliquit: fidem servat, dum laudem pudoris ignoret, et moribus studere deprehenditur, quod nulla viduitatis gloriatur conversatione. Mulierum se, pro dolor! vota continere nequeunt, quibus castitatem ratio persuadet, poena legis imponit, terror maritalis extorquet, perierunt profecto mores, si nec illis comparari possunt, quae ratione carentia temperantur, et ideo sublimitas tua impetitos ad suum faciat examen occurrere et rerum veritate discussa, sicut iura nostra praecipiant, in adulteros maritorum favore reseccetur, quia defensorem rei publicae redire noluerunt qui scelerata praesumptione coniuncti sunt. Confundi sine dubio desideraverunt omnia, qui temptaverunt legibus inimica, sed melius est paucorum damno malorum corrigatur intentio, quia omne matrimonium, quod absit, incertum relinquitur, si in tanta reverentia sine aliquo terrore peccetur.

XXXIII.

ABUNDANTIO PPO THEODERICUS REX.

a. 523 526²⁰

Frontosum sui nominis testem frequenti nobis insinuatione suggestum est pecuniae publicae decoxisse non minimam quantitatem, quem a diversis iudicibus fecimus iusta examinatione perquiri, ne forsitan, ut assolet, cum non veritas, sed infamaret invidia, ille omnia confessus reddere se posse constituit, si ei largae praebentur indutiae:

LRKP(D)E(F)

1 fessa] euaderet *R*^a uera] natura *K* quam max. in fem. *P*^a 3 ammonemus *K* si *om.* *P*^a
 4 eadem *R*^a 7 nol. fort. *P*^a 11 patzenis] *L*²*RPEE**L*^a, pattenis *L*¹, pazonis *D*, pagenis *K*
 12 gallico *PD*¹ prosil. protestatur *E* 13 regimini *E*[?] proprio *R*¹ 14 matrimonium *A*
 15 effectus *F* intos] tuos *KEF* 16 respice *K*^a 17 a *om.* *E*¹ 19 quam] quod *P* reliquit] *RPEA* fortasse ex emendatione, relinquit *KDE*, relinquit *L* 20 gloriatur com.] *K*, gloriatur com. *LRE*, com. gloriatur *PDFA* 22 si] sed *K* 23 sum] nostrum *PD* 24 nerita *F*¹ praece. nostra *R* 25 publ. rei *P*^a noluerunt *PD* praesumptione] coniunctione *R*^a 26 coniuncti] corrupti *EF*, coniuncti *A*^c, coniuncti *D**A*^v 27 int. corr. *K* 31 arontosum *R*¹ 32 iuxta *KF*
 33 infamaret] *EFA*^r, infirmaret *LRKPD**A*^c

CASSIODORVS.

21

quibus frequenter emensis immemor promissionis suae ad constituta semper imparatus
 occurrit, fugere quidem nescius, sed suae sponsionis ignarus, obliuiscus eum relinquitur,
 trepidus cum tenetur. mutat verba, variat constituta nec in una dicti sui qualitate
 2 contentus diversis imaginibus immutatur. Merito chamaeleonti bestiae conferendus.
 5 quae parvorum serpentium formae consimilis aureo tantum capite et reliquis membris
 subalbentis prasini colore distinguitur. haec quotiens humanos aspectus incurrerit,
 dum ei fugiendi velocitas denegatur, nimia timiditate confusa colores suos multifaria
 3 qualitate commutat, ut modo veneta, modo blattea, modo prasina, modo possit cyanca
 reperiri. unde mirum est in una superficie tot diversa conspiciere. Quam non immerito
 10 pandiae gemmae dicimus esse consimilem, in qua unus se fulgor non potest continere:
 fluctuat aspectibus tremulis, dum lapis teneatur immobilis. nam quod modo videris,
 mox aliud ibi, si amplius intuearis, advertis: sic mutatum credis, quod neminem eri-
 4 puisse cognoscis. His permutationibus aestimatis mens Frontosi simillima reperitur,
 quae dicti sui non habet fidem, quae tot varietates continet quot verba protulerit:
 15 Protei fabulis iure sociandus, qui subito comprehensus substantiae suae formam omni-
 modis non habebat. nam ut celaret hominem, aut leo frendebat aut sibilabat anguis
 5 aut in undas liquidas solvebatur. Et quia sic notus est, cum facies ad tuum venire
 iudicium, primum agito, ne promittat, caveto ne constituat, quia levissimi animi mos
 est polliceri facile quae non disponit implere. quicquid autem persolvere considerata
 20 aequitate potuerit, constrictus sine aliqua dilatione iam reddat, quia post tot falsitates
 argutiae suae reputare poterit, quod se frequenter illusisse cognoscit.

XXXV.

LIVVIRIT COMITI ET AMPELIO V. F. THEODERICUS REX. *a. 523, 526*

1 Cum pro incerti temporis eventu Romanas aedes inopia facie castigata pulsaret
 et quamvis rara, tamen tam pulchrae civitati videretur esse foedissima, aequum iudi-
 25 cavimus Hispaniae triticeas illi copias exhibere, ut antiquum vectigal sub nobis felicior
 Roma reciperet. iussis quidem nostris viri spectabilis Marciani laude digna servivit
 industria: sed parum diligenter impleta sunt, quae constat optime fuisse procurata.
 ii enim, qui portanda susceperant, morarum taedia non ferentes destinatum frumentum
 2 in Africae partibus pro suo dicuntur vendidisse compendio. Quod quamvis inultum
 30 minime transire debuisset, ut amor proprii commodi tot populorum ieiuna vota suspen-
 deret, tamen quia nobis insitum est culpas remittere, quas possumus cauta ordinatione
 corrigere. Catellum et Servandum viros strenuos credidimus esse dirigendos, ut, quia
 naucleri ducentos octoginta solidos in triticum et in naulis septingentos quinquaginta
 octo solidos accepisse perhibentur, si apud vos facti veritas innotescit, in summam

LRKP(D)E(F)

1 emensis EF 2 occ.] inoccnrit R¹ quidem] siquidem EFL^{1e} ignarus om. R¹ obliuiscus R
 3 cum tenetur] tenetur PD varia K 4 cameleonti] plerique, camaleonti F 5 serpentium EFL¹
 7 ei om. PD nel. fug. R denegatur EF timiditate] tar tarditate F 8 cranea P, cynea E, cieua F
 10 fulgur LR¹ 12 aliud ibi] a. i. atque aliud EF 16 habeat P^a sibilat L¹, sibilavit PD
 17 cum] L^{1e}, eum libri 18 caueo] P^{1v}, caueo LRD, caueo KEFL^{1e} 21 illusse P 23 pro in-
 certi] pro certi P, improcerti D, procerti R romanos K¹ facile R castigata] fortasse adstricta
 25 triticeas K cop. illi RF nobis] n. esse P^a 26 iussus K quidem] si quidem KEFL¹ seruinit]
 seruini P^a 28 hii plerique, hi D^{1e} non ferentes] perferentes EF 29 pratibus P^a compendio]
 remedio P^a 30 commodi] commodis L¹, compendii P^a 31 possimus P^{1D} 32 esse cred. EFL^{1e}
 33 naucleri LKEF octuaginta E solidis K septingentos K 34 summa DE

ratione collecta, ab eis mille triginta octo solidorum quantitas inferatur, ut, qui vindictam remisimus, damna minime sentiamus, in qua parte ita se sublimitas vestra diligenter impendat, ut et iustitiae et publicis utilitatibus satisfecisse videatur.

XXXVI.

STARCEDIO V. S. THEODERICUS REX.

a. 523/526

Continuatis laboribus attritum corpus debilitatem tibi causarum attulisse membrorum, ⁵ 1 ut, qui ante bellicis fueras aptus insignibus, nunc vel ad otiosam vitam vix idoneus approberis: expectens, ut ad expeditiones felicissimas non cogaris, a quibus non voto, sed necessitate subduceris, atque ideo allegationibus tuis diutius perquisitis et ad rerum fidem deductis otium tibi non ignobile praesenti iussione largimur, quia non est ignaviae culpa, quem excusat miseranda calamitas. Sed sicut tibi remissam vitam ¹⁰ 2 concedimus, ita te donativo praesenti auctoritate privamus, quia non est aequum, ut, eum de tuo cognoscaris idoneus, rem laborantium accipere debeas otiosus, fructu igitur secunda vita a diversorum insidiis nostro munimine liberatus, nec aliquis tibi imputabit desertoris opprobrium, quando illi, quos contigerit a militia morbi causa suspendi, ex prioribus factis habendi sunt iure reverendi, nec enim dignus est a ¹⁵ 3 quoquam redargui, qui nostro iudicio meretur absolvi.

XXXVII.

IUDAEIS MEDIOLANENSIBUS THEODERICUS REX.

a. 523/526

Libenter annuimus quae sine legum iniuria postulantur, maxime cum pro servanda ¹ 1 civilitate nec illis sunt neganda beneficia iustitiae, qui adhuc in fide noscuntur errare, atque ideo discant rerum bonarum suavissimum saporem, ut, qui humanam iustitiam ²⁰ 2 nituntur quaerere, sollicitius incipiant divina iudicia cogitare. Proinde quoniam nonnullorum vos frequenter causamini praesumptione laceratos et quae ad synagogam vestram pertinent perhibetis iura rescindi, opitulabitur vobis mansuetudinis nostrae postulata tuitio, quatenus nullus ecclesiasticus, quae synagogae vestrae iure competunt, violentia intercedente pervadat nec vestris se causis importuna acerbitate permisceat, ²⁵ 3 sed ut religionis cultu, ita et actum sint conversatione discreti: hac tamen moderatione principalis auxilii beneficium concedentes, ut nec vos quod ad praefatae ecclesiae ius vel religiosas certe personas legibus pertinere constiterit, inciviler attrectare temptetis. Tricennalis autem humano generi patrona praescriptio eo, quo cunctis, vobis iure serva- ³⁰ 3 bitur nec commodalia vos irrationabiliter praecipimus sustinere dispendia, ut hac pietatis nostrae defensione muniti petitio vestra ab illicitis se liberatam gratuletur

LRKP(D deiecit v. 23 in opitulabitur)E(F)

1 ratione R^a, rationem A^e mille] *Fornerius e conjectura Chiacii*, simile LRKP, A^e, similiae D, similiter EF, A^r 2 nostra] tua F 5 contritis P^a 6 apt. fuer. E 7 non ante cog. om. P^a 8 subduceris] induceris P, subdueris E¹ 9 ignobile] nobile P^a, ignorabile E¹F¹ et Chiacius largimur] delargimur P^a quia] qui P^a 10 quem] quam F 12 eum] quod P, quidem D de R¹ res F 13 secure E a diversorum] adversorum A^e nostro munimine] minime PD 14 quos] quis F², qu***** F¹ 15 est om. F¹ 18 postulatur A^e 19 sint EF cognoscuntur F 20 rer. bon. disc. F, disc. bon. rer. PD iustiam R¹ 21 nonnullos F 23 iure A opitulabitur K 24 tuitio] defensio F iura F¹ 25 intercedente F nec] ne F¹ 26 cultuum F actutum K¹ 27 ad] a F¹A^e 28 certe personas] personas certe A^e, ceteras personas Paris. 2188 attractare P, A^r 29 geniri L^a perscripto LR, A^e quo] quod F² 30 commoda alia F¹ 31 defensionem K

incommodis. concedimus quidem clementiae nostrae consuetudine quae rogastis: sed quid, Indace, supplicans temporalem quietem quaeris, si aeternam requiem invenire non possis?

XXXVIII.

UNIVERSIS POSSESSORIBUS THEODERICUS REX. *a. 523/526*

- 1 5 Ammonet nos formarum cura praecipua, ut quae possunt noxie crescere, debeamus celerius amputare, quatenus et soliditas aquaeductus deo auxiliante incorrupta servetur et vobis leve sit opus, quod in teneris arboribus adhibetur, nam quae nunc virgulta sunt, erunt, si neglegantur, et roborata. ista enim quae modo facili avulsione dirimuntur, postea vix securibus icta succumbunt, atque ideo sociata debetis pro-
- 10 peratione contendere, ut praesenti diligentia futuri laboris evadatis incommoda. haec est enim civilis eversio, sine oppugnatione discidium, aries, ut ita dixerim, fabricarum.
- 2 Quapropter omnem silvam, quae parietibus inimica consurgit, de Ravennati forma iubemus radicibus amputari, ut signini alvei reparata constructio talem nobis deducat liquorem, qualem potuit a fontibus suscipere puritatem, tunc erit exhibitio decora
- 15 thermarum, tunc piscinae vitreis fontibus fluctuabunt: tunc erit quae diluat aqua, non inquinat, postquam lavari continuo non sit necesse, additur etiam quod, si ad potandum modo suavis influxerit, omnia nostro victui redduntur accepta, quando humanae vitae nullus eibus gratus efficitur, ubi aquarum dulcium perspicuitas non habetur, nam si lavari cupimus purissimis liquoribus, quanto magis satiari talibus
- 20 festinamus? quae si nunc futura tractentur, nulli labor facit taedium, qui sumitur pro delectatione cunctorum.

XXXVIII.

AMPELIO V·F· ET LIVVIRIT V·S· THEODERICUS REX. *a. 523/526*

- 1 Decet provincias regno nostro deo auxiliante subiectas legibus et bonis moribus ordinari, quia illa vita vere hominum est, quae iuris ordine continetur, nam beluarum
- 20 ritus est sub casu vivere: quae dum rapiendi ambitu feruntur, improvisa temeritate succumbunt, agrum suum denique a dumosis sentibus doctus purgat agricola, quia laus excolentis est, si agreste solum dulcissimis fructibus amoenetur, sic quies suavissima populi et dispositio tranquilla regionum praeconium probatur esse regnantium.
- 2 Multorum itaque querela comperimus in provincia Hispaniae, quod summum inter
- 30 mortales crimen est, vitas hominum vaga praesumptione populari et levium occasione causarum subire multos interitum, sic mala pace quasi ludo corruunt, quanti vix potuissent cadere sub necessitate bellorum, dehinc non polyptychis publicis, ut moris est, sed arbitrio compulsorum suggeruntur provincialium subiacere fortunae, quod genus evidentis est praedae pro illius voluntate dare, qui ad suum commodum amplius
- 3 35 festinat exigere, Cui rei nos regali providentia succurrere cupientes sublimitatem vestram per universam Hispaniam loco muneris credidimus destinandam, ut sub ordina-

LRKPE(F)

5 possint *P^a* 7 nobis *F* quod] quidem *P* exhibetur *F* 8 neglegantur] non negl. *P^b* ista] iacta *KEF* 11 enim *om. R* cibilis *P* dissidium *EL^c* acies *EF* 12 rauenmata *K^aEF*, rauenmate *A^c* 13 amputari *lis P* signini] *LR^c*, signum *KPEFL^v* albei *A^c* reperta *P* 15 erat *P^a* 16 lauari *K* 17 reddantur *KE*, darentur *F* 20 futura (*fortasse* cum cura) tract.] tract. fut. *P* facito *malim* 25 ambitu] animo *F* 28 tranq. disp. *A* regnantium *PEFL* 29 comp. quer. *R* summum] maximum *F* 30 vitam *EF* 32 sub nec. bell. cad. *KEF* polypticis *LR*, politicis *E²F* 34 est enid. *R* dare nol. *R* 36 locum *L* credimus *KEF*

tionis vestrae novitate inveteratae possit consuetudini nil licere, verum ut more medi-
 eorum saevioribus morbis accelerata remedia tribuamus, inde curationis nostrae fiat
 initium, ubi maius noseitur esse periculum. Homicidii scelus legum iubemus auctori- 4
 tate rescari: sed quantum vehementior poena est, tanto eius rei debet inquisitio plus
 haberi, ne amore vindictae innocentes videantur vitae pericula sustinere, pereant 5
 itaque soli nocentes in correctione multorum, quando et hoc pietatis genus est coercere
 infantiam criminis, ne invenescat augmentis. Exigentes vero assem publicum per 5
 gravamina ponderum premere dicuntur patrimonium possessorum, ut non tam exactio
 quam praeda esse videatur, sed ut totius fraudis abrogetur occasio, ad libram cubiculi
 nostri, quae vobis in praesenti data est, universas functiones publicas iubemus inferri, 10
 quid enim tam nefarium quam praesumptoribus liceat in ipsa etiam trutinæ qualitate
 peccare, ut quod est iustitiae proprie datum, hoc per fraudes noseatur esse corruptum?
 Conductores domus regiae, quaecumque gente sint editi, ad liquidum veritate discussa 6
 tantum decernimus solvere, quantum nostra praedia constiterit pensitare, et ne cui-
 quam labor suus videatur ingratus, solaria eis pro qualitate locatae rei vestra volumus 15
 aequitate constitui, non enim nostra, sed illorum rura dicenda sunt, si pro voluntate
 conducentis modus eveniat pensionis, Transmarinorum igitur canonem, ubi non parva 7
 fraus fieri utilitatibus publicis infamatur, vos attonite iubemus exquirere atque statutum
 numerum pro virium qualitate definire, quia contra fraudes utile remedium est nosse
 quod inferant. Monetarios autem, quos specialiter in usum publicum constat inventos, 20 8
 in privatorum didicimus transisse compendium, qua praesumptione sublata pro virium
 qualitate functionibus publicis applicentur, Telonei quin etiam canonem nulla faciatis 9
 usurpatione confundi, sed modum rebus utilissimum, quem praestare debeat, imponentes
 commerciandi licentiam aequabili ratione revocate, ne se tendat in vagum ambitiosa
 enormitas exigentium, Actus praeterea Lacti, cuius conscientia summa pulsatur in- 25 10
 vidia, sub consueta nobis censemus aequitate perquiri, ut nec fraus astutis machina-
 tionibus oculatur nec innocentia falsis criminationibus ingravetur, Quoscumque vero 11
 in furtivis actionibus reperitis fuisse versatos, pro fortunarum quantitate suppressam
 reddant vestra aestimatione pecuniam, quod si haec per alios dispersa esse constiterit,
 et illi nihilominus teneantur obnoxii qui scientes passi sunt in tali actione misceri: 30
 complices enim extiterunt criminis, qui non detexerunt facta raptoris, Praebendarum 12
 tenor adscriptus, quem nostra diversis largitur humanitas, provincialibus suggeritur
 intolerabilis causa esse damnorum, quando et in species exigitur et impudenter eius
 pretium postulatur, detestabilis cupiditatis sunt ista documenta competentia sibi
 distrahere et ad exigendi impudentiam mox redire, quod nimis improbum, nimis 33
 videtur absurdum, ut et nostra constituta praetereant et tributariorum, qui fovendi
 sunt, videantur afflxisse substantiam, sint igitur praefixo modo contenti, sive ibidem

LRKPE(F)

1 nostrae A 2 moribus R 3 maius] magis K¹A^c esse om. K homicidium P^a scelus]
 genus R 4 quanto F 6 quando] quoniam K^b 7 infamiam R¹ 9 librum E 11 quam]
 q. si EF in om. P^a 12 proprium R 14 ne om. R^a 15 solaria] P^aE¹, salaria LRKE²F.A.
 solacia P^b eis] eius EF 16 oquitate L^a rura] iura A 17 igitur] ergo R 18 attonite]
 attente Cui., attente al. attonitee A^r 19 iurium] iuriam P.A^c 20 inferant] inferatur A^c 21 oblata L¹
 22 applicetur F thelonei] LRKPE²A^c, thelonei E¹F.A^r canonem] cationem E, campionem F
 23 utilissimum P.A^r debeant EF 25 exigentum RKEF loci P conscia P pulsetur E
 27 oculatur] RKPEF.A. occultatur L¹, occultetur L² nero om. F 28 rep p e reris EF 30 obu-
 ten. R 31 raptores L¹, raptionis K¹ 32 quem] quod P. intolerabilis quem R¹ 33 impi-
 denter K¹ 34 cup. sunt ista doc.] sunt ista doc. cup. R. cup. ista sunt doc. A^r. cup. ista doc.
 (sunt om.) K. cupiditas ista est doc. EF 35 imprudentiam P 37 sunt E igitur] LP.A.
 ergo RKEF

positi, sive hinc nihilominus destinati: habeant liberum unum tantum de duobus ex-
 13 petere, dummodo geminata exactione fortunas alienas non debeant ingravare. Ex-
 actorum quoque licentia amplius fertur a provincialibus extorqueri, quam nostro
 cubiculo constat inferri, quod diligenti examinatione discussum ad hunc vos modum
 14 5 functiones publicas revocare decernimus, quem Alarici atque Eurici temporibus constat
 illatas. Paraveredorum itaque subvectiones exigere eos, qui habent veredos adscriptos,
 provincialium querela comperimus, quod nullum penitus sinatis praesumere, quando
 per turpissimos quaestus et possessor atteritur et commeantium celeritas impeditur.
 15 Vilicorum quoque genus, quod ad damnosam tuitionem queruntur inventum, tam de
 10 privata possessione quam publica funditus volumus amoveri, quia non est defensio,
 quae praestatur invitis: suspectum est quod patiuntur nolentes, nam hoc est re vera
 beneficium, si sine murmure feratur acceptum, servitia igitur quae Gothis in civitate
 positae superflue praestabantur, decernimus amoveri, non enim decet ab ingenuis
 famulatum quaerere, quos misimus pro libertate pugnare.

XL.

15 CYPRIANO COMITI SACRARUM THEODERICUS REX.

a. 524 ante Sept. 1

1 Quamvis ultra desideria supplicum frequenter nos praestitisse beneficia gaudeamus
 et, quod est difficillimum, humanae ambitionis interdum vota superemus, haec tamen
 libentius amplectimur, quae nos merito fecisse gloriamur, diu quippe trutinandus est,
 cui traduntur examina, talisque debet a principe deligi, qualis ab ipsa potest lege
 20 dictari, gemmarum divites venae auri fulgore pretiantur et gratiam pulchritudinis
 2 capiunt, quia nulla degeneri vicinitate sordescunt. Sic bona merita splendidis digni-
 tatibus sociata alternis praeconiis adiuvantur et unius rei facies de adiuncta venustate
 pulchrescit: non enim de te aliquid redemptae laudi aut loquaci famae credidimus,
 qui nobis spectantibus saepe placuisti, interpellantium siquidem confusas querelas
 25 distincta nimis ac lucida relatione narrabas, et qui proprios dolores expromere non
 poterant, tuis commendati allegationibus obtinebant, et ne favoris alicuius putaretur
 3 excessus, desideria supplicum ipsis praesentibus intimabas. Ori tuo alterantium
 desideria convenerunt et, quod difficillimum gratiae genus est, alternae parti in-
 discreta laude placuisti, quae res ipsos oratores quoque postponit, nam cum illis sit
 30 propositum diu tractata unius partis vota dicere, tibi semper necesse fuit repentinum
 negotium utroque latere declarare, additur etiam regalis praesentiae geniatissimum
 pondus, sub quo te ita facile contigit expeditum, ut quod illi vix possunt artificiosis
 schematibus a iudicibus obtinere, tu probareris a principe puris allegationibus im-
 4 petrare. Erat nimirum serenitatis nostrae in bonum publicum parata sententia, quia

LRKPE(F)

1 liberum] l. arbitrium A^c 3 licentia] Cui., licentiam libri et A^c fert, ampl. KEFL^c 4 con-
 stet E^c nos (nos B) mod.] mod, nos P^c 5 quem] que K, quo EF^c atque] aue R¹ temporibus om. F^c
 6 paraveredorum A^c habent om. E^c 7 querimonia P¹, querimonia P².A^v comperimus] suscepimus F^c
 9 conqueruntur E² tam] quam A^c 10 admoueri E¹ 11 quod] si P², om. F¹ nolentes]
 nolentes A^c, om. P^c 12 si om. K^c igitur om. P^c 13 admoueri E¹ 16 frequenter] quaerere f. P^a
 17 hoc K^c 18 trutinandus P.A^v 19 traduntur] tenduntur E¹ diligere EF^c, elegi K^c 20 fulgore K^a
 gratiam K^c, gloriam A^c 21 vicinitate P^a 22 praeconiis] praemiis P^c adiuncta] a. sibi E^c,
 addita A^c 23 de te al. tal. om. F¹] al. de te K^c 24 expectantibus libri et A^c, expentantibus K^c
 25 exprimere BEA^c 26 recommendati P^c 27 psupplicum L¹ intimebas L¹, intimabis K^c ori
 (ora L¹) tuo 29 placuisti om. P^c 31 geminatissimum P.A., geminatissimum K^c 32 vix om. P^c
 33 schematibus F^c

nullam tarditatem in cognoscendo negotio sustinebat. mox enim a te narrata causa
 conspecta est, et cur tardaret negotii finis, cum tu suggestionem lucida brevitare con-
 cluderes? didicisti, ut credimus, iudicare nostris serviendo iudiciis: ita, quod efficacis-
 simum discipulatus genus est, agendo potius instructus es quam legendo. Talibus 5
 igitur institutis edoctus Eoae sumpsisti legationis officium, missus ad summae quidem 5
 peritiae viros: sed nulla inter eos confusus es trepidatione, quia nihil tibi post nos
 potuit esse mirabile, instructus enim trifariis linguis non tibi Graecia quod novum
 ostentaret invenit nec ipsa, qua nimium praevalet, te transcendit argutia. Accessit 6
 meritis tuis cunctis laudibus pretiosior fides, quam divina diligunt, mortalia venerantur,
 nam inter mundi fluctuantes procellas unde se humana fragilitas contineret, si nostris 10
 aetibus mentis firmitas non adesset? haec inter socios amicitiam servat, haec dominis
 pura integritate famulatur, haec supernae maiestati reverentiam pia credulitatis im-
 pendit et, si beneficium tantae rei latius quaeras, incommutabilis fidei est omne quod
 bene vivitur. Sume igitur per indictionem tertiam sacrarum largitionum deo propitio 7
 dignitatem, utere congruis tuis natalibus institutis, meruisti hactenus, ut honorum 15
 fastigia cederemus: age nunc, ut tibi gratiae nostrae celsiora nihilominus conferamus.

XLI.

SENATUI URBIS ROMAE THEODERICUS REX. *a. 524 ante Sept. 1*

Licet candidatos vobis frequenter genuerit munificentia principalis et fecunda in- 1
 dulgentia nostra vobis altera sit natura, habetis nunc profecto virum, quem et nos
 elegisse deceat et vos suscepisse conveniat, cui sicut fortunatum fuit a nobis erigi, 20
 ita laudabile erit vestro coetui honorum lege sociari, hoc tamen curiae feliciter pro-
 venit, quod nobis et impolitus tiro militat, illa vero non recipit nisi qui iam dignus
 honoribus potuerit inveniri. Convenienter ergo ordo vester aestimatur eximius, qui 2
 semper est de probatissimis congregatus, non enim illic profanis reseratur introitus,
 sed tales illuc permittuntur accedere, quales inde etiam cernuntur exire, suscipite 25
 itaque collegam, quem palatia nostra longa examinatione probaverunt: qui regis ita
 intrepidus militavit affatibus, ut iussa nostra saepe nobis spectantibus atque laudanti-
 bus explicaret. Cognoscitis profecto quae loquimur, quis enim vestrorum a Cypriani 3
 devotione summotus est? nam qui solacia eius petiit, mox beneficia nostra suscepit,
 obtinuit ille saepius in vectationibus nostris, quod in consistoriis agi solebat antiquis, 30
 si quando enim relevare libuit animum rei publicae cura fatigatum, equina exercitia
 petebamus, ut ipsa varietate rerum soliditas se corporis vigorque recrearet, tunc
 nobis causas multiplices reator delectabilis ingerebat eratque eius infastidita suggestio
 sub iudicis animo taedioso. Ita dum causas praestandi benignus artifex ingerebat, 4
 reficiebatur animus beneficiorum aviditate succensus, his igitur adhaesit obsequiis 35
 candidatus, qui sic militavit animo nostro, ut nulla eum gravaret offensio, irasebamur

LRKPE(F)

1 sustinebit *L*^a 2 cur] cum *P* 4 est disc. gen. *R* 5 eae sumpsisti] *RR*, *L*^c, eo ac
 sumpsisti *L*, occasione al. eo assumpsisti *A*^r, assumpsisti (*om.* eae) *P*, eae sumpsisti *E*, ea assumpsisti *F*^b,
inc. *F*^a quidem *om.* *P* 7 tibi non *P*^a 8 ostentaret *E* 11 infirmitas *L*^c 12 maiesti *K*
 13 quod bene] quod (*om.* bene) *EF*, *om.* *K*¹ 15 constitutis *P* meruisti] meministi *P* hactenus
om. *R*¹ bonorum *P* 16 fastidia *fortasse* crederemus *FL* tibi gr. nostrae] gratie tue *R*
 19 nobis *P* natura] a natura *R*¹ 20 eligi *FL* 21 bonorum *PEF* 22 ipolitus *E*, ypoli-
 tus *F* iam *om.* *F* 23 noster *PA*^r 25 promittuntur *L*¹ 27 affectibus *P* expectantibus *libri et L*^c
 28 nestrorum] *LP*, nestrum *RKEL*, *L*^c, nostrum *A*^r 29 nox *L*¹ 31 relevare] *PE*, *L*^c, reuelare *LRKE*¹ *A*^r,
 leuare *E*² 35 successus *R*

saepe causis improbis. nec tamen displicere poterat lingua relatoris: damnabamus interdum negotium. cuius placebat assertor: et impetum nostri animi frequenter sustinuit, qui gratiae momenta possedit. Gloriatum etiam non extrema luce natalium. nam pater huic, sicut meministis, Opilio fuit. vir abiectis quidem temporibus. ad excubias tamen palatinas electus. qui multo amplius crescere potuit. nisi fides eius sub avidissima remuneratoris sterilitate iacuisset. quid enim conferre poterat tenuis donator? qui si tamen non ditavit, innotuit, quia magnae abundantia laudis est in penuria rei publicae vel mediocria munera meruisse. Vicit iste maiores suos felicitate saeculorum et. quod amplius evectus est, nostris est temporibus applicandum. talis quippe est in subiectis mensura provectuum. qualis fuerit et distantia dominorum. quapropter, patres conscripti, praedictum Cyprianum suis meritis et natalium splendore fulgentem ad sacrarum largitionum culmen eveximus. ut et vester augeatur numerus et incitetur devotio servientum. aestimate, reverentissimi patres. quid de vestro ordine senserimus. quando eos. quos vobis aggregandos credimus. multiplici allegatione praedicamus.

XIII.

15

MAXIMO V. I. CONSULI THEODERICUS REX.

a. 523

1 Si consularem munificentiam provocant qui peruncta corporum flexibilitate luctantur: si organo caudentibus redditur vicissitudo praemiorum: si venit ad pretium delectabilis cantilena: quo munere venator explendus est. qui ut spectantibus placeat, suis moribus elaborat? voluptatem praestat sanguine suo et infelici sorte constrictus
20 festinat populo placere. qui cum non optat evadere. actus detestabilis, certamen infelix cum feris velle contendere. quas fortiores se non dubitat invenire. sola est
2 ergo in fallendo praesumptio. unicum in deceptione solacium. Qui si feram non mereatur effugere, interdum nec sepulturam poterit invenire: adhuc superstite homine perit corpus et antequam cadaver efficiatur. truculenter absumitur. captus esca fit
25 hosti suo. et illum. pro dolor! satiat quem se perimere posse suspirat. spectaculum tantum fabricis clarum. sed actione deterrimum. in honore Seythicae Dianae repertum.
3 quae sanguinis effusione gaudebat. O miserae deceptionis errorem illam desiderasse colere. quae hominum morte placabatur! primum sibi per lucos et silvas agrestium populorum vota et venationibus dedita hanc triplicem deam falsa imaginatione finxerunt.
30 ipsam in caelo Lunam. ipsam in silvis dominam. ipsam apud inferos Proserpinam esse firmantes. sed solum Erebi potentem non improbe forsitan aestimarunt. quando tali
4 falsitate decepti in profundas vivi tenebras cum suis erroribus intraverunt. Hunc ludum crudelem. sanguinariam voluptatem. impiam religionem. humanam. ut ita dixerim. feritatem Athenienses primum ad civitatis suae perduxere culturam. iustitia per-

LKKPE(F)

4 quid. abi. *R.1^c* 5 palatii *F* eius *om. 1^c* aridissima *Garcus: sed potest esse vrymarou*
6 remunerationis *L.1* 7 (ab)abundantie laus *EF.1^v*, abundantiae laudis *1^c* 8 iste] *LR*, ille *P*,
ipse *KEF.1* 9 temp. est *P* applicandus *EF* 11 capnamum *F* 12 largitionum *K* 13 ser-
vientium *RP.1^c* estimatis *P^a* senserimus] censeremus *1^c* 16 peruncta] *L²K.1^c*, per cuncta *L³RPPE*,
per iuncta *1^v*, peruncta *F¹*, praevincta *P²* 18 expellendus *E¹* 19 elaboratur *L¹* forte *E¹*
20 populo] populus plus *F¹* 21 ergo est in fall. *KP*, ergo in f. est *F* 22 unicum] unicum *K*, *om. F¹*
24 perdit *F¹* assumitur *EF.1* 26 tantum] tamen *PF* clarat *R¹* honorem *E* seythicae *LR*,
seythice *E²F¹*, seythicie *E¹*, seythie *F²* 27 gaudebant *L¹* deceptiones *L¹* 28 placebatur *K¹*,
gaudebat *R¹* sibi] si quidem *F* 29 deditam *E* fixerunt *LR* 30 dominam] dianam *P^b.1^c*
31 herebi *1^c*, herbi *F¹* pontem *R* forsitam *L¹* 33 voluntatem *LKKP.1^v* rel. imp. *KEF.1^c*
34 perduxere] duxere *EF*

mittente divina. ut ad irrisionem spectaculi perveniret, quod falsae religionis ambitus
 invenisset. Hoc Titi potentia principalis, divitiarum profuso flumine, cogitavit aedificium 5
 fieri, unde caput urbium potuisset. et cum theatrum, quod est hemisphaerium, Graece
 dicatur, amphitheatrum quasi in unum iuncta duo visoria recte constat esse nominatum:
 ovi specie eius harenam concludens, ut et currentibus aptum daretur spatium et 5
 spectantes omnia facilius viderent, dum quaedam prolixa rotunditas universa col-
 legerat. Itur ergo ad talia, quae refugere deberet humanitas, primus fragili ligno 6
 confusus currit ad ora beluarum et illud, quod cupit evadere, magno impetu videtur
 appetere, pari in se cursu festinant et praedator et praeda nec aliter tutus esse
 potest, nisi huic, quem vitare cupit, occurrerit. tunc in aere saltu corporis elevato 10
 quasi vestes levissimae supinata membra iaciuntur et quidam arcus corporeus supra
 beluam libratus, dum moras discedendi facit, sub ipso velocitas ferina discedit. Sic 7
 accidit, ut ille magis possit mitior videri, qui probatur illudi: alter angulis in quadri-
 faria mundi distributione compositis rotabili facilitate praesumens non discedendo fugit,
 non se longius faciendo discedit, sequitur insequentem, poplitibus se reddens proximum, 15
 ut ora vitet ursorum: ille in tenuem regulam ventre suspensus invitat exitiabilem
 feram et nisi periclitatus fuerit, nil unde vivere possit acquirit: alter se gestabili muro 8
 cannarum contra saevissimum animal, ericii exemplo, receptatus includit, qui subito in
 tergus suum refugiens intra se collectus absconditur et cum nusquam discesserit, eius
 corpusculum non videtur, nam sicut ille veniente contrario revolutus in sphaeram 20
 naturalibus defensatur aculeis, sic iste consutili crate praecinctus munitior redditur
 fragilitate cannarum. Alii tribus ut ita dixerim dispositis ostioliis paratam in se rabiem 9
 provocare praesumunt, in patenti area cancellosis se postibus occultentes, modo facies,
 modo terga monstrantes, ut mirum sit evadere quos ita respicis per leonum ungues
 dentesque volitare. Alter labenti rota feris offertur: eadem alter erigitur, ut periculis 25 10
 auferatur. sic haec machina ad infidi mundi formata qualitatem istos spe refovet, illos
 timore discruciat: omnibus tamen vicissim, ut decipere possit, arridet. Longum est 11
 per tot periculorum casus sermonibus evagari. sed apte iungendum est, quod ait de
 inferis Mantuanus¹⁾: quis scelerum comprehendere formas, quis omnia poenarum per-
 enrrere nomina possit? sed vobis, quibus necesse est talia populis exhibere, largitate 30
 manus fundite praemia, ut haec miseris faciatis esse votiva, alioquin violenta con-
 pulsio est sollemnia dona subtrahere et mortes detestabiles imperare. Et ideo quie- 12
 quid in longam consuetudinem antiqua liberalitate pervenit, sine aliqua dilatione con-

LRKPE(F)

1 irrisionem] illusionem .A^e 3 fortasse patuisset est om. P^a 4 nominata R¹
 5 ovi] LRP.A^e, qui KEF.A^r specie eius harenam] (har., speciem eius (h)arena (area K²E²) libri et .A^e
 et currentibus] et concurrentibus F¹.A^r, concurrentibus A 6 unversa L^a colligeret P¹.A^r 7 fugere E
 debet F 8 confusus PF¹ impetu (petu P^a) nid.] u. imp. R 9 festinat PF¹.A^e et ante
 praedator om. F 10 cupit] potest F aere L¹R¹ 12 libratus] libentes E¹ discedendi E^a
 13 poss. mag. F angulus L¹P^a, angulis K 14 distributione] parte E¹ compositis] dispositis E² rota-
 bili] roborali F 15 poplitibus RKP 16 regulam] lengulam F ventre] venire E¹.A^e exitiabilem L
 17 gestibili L^a 18 e*itii] (fort. exitii) F¹ 19 tergum KEF 20 in sphaeram] .A^e, in speram KP¹.A^r,
 in feram LR 21 sic] sicut R¹, fit E¹ consutili] constutuli E¹ 22 alii] F².A, aliis reliqui ostioliis .A^r,
 osteolis LRKP.A^e, o(h)staculis EF². inc. F¹ in se rabiem] EF².A, inserabilem LRKP, inc. F¹ 23 in]
 et in F area L¹ 24 respicit F¹ leonem L¹ 26 fidi L^a spe] s(a)epe EA^e, in spe F
 27 discutiat E¹ tamen] autem F 28 ait] agit F¹ 29 form. compr. R 30 nobis F largi-
 tate] LP¹.A^e, largate RKEF.A^r fortasse recte 31 alioqui .A^e est comp. R 32 dona om. K im-
 perare] reparare F 33 libertate F^a

1) Aen. 6, 625 seq.: Non mihi si linguae centum sint oraque centum, Ferrea vox, omnes scelerum
 comprehendere formas, Omnia poenarum percurrere nomina possim.

cedite supplicanti, quia homicidii reatus est illis esse tenacem, [quos editio vestra invitavit ad mortem. heu mundi error dolendus! si esset ullus aequitatis intuitus, tantae divitiae pro vita mortalium deberent dari, quantae in mortes hominum videntur effundi.

XLIII.

5 TRANSIMUNDO REGI VVANDALORUM THEODERICUS REX. *a. 511*

1 Quamvis a diversis regibus expetiti pro solidanda concordia aut neptes dedimus
aut filias deo nobis inspirante coniunximus, nulli tamen aestimamus nos aliquid simile
contulisse, quam quod germanam nostram, generis Hamali singulare praeconium,
vestrum fecimus esse coniugium: feminam prudentiae vestrae parem, quae non tantum
2 10 reverenda regno, quantum mirabilis possit esse consilio. Sed stupeo vos his beneficiis
obligatos Gesalecum, qui nostris inimicis, dum a nobis foveretur, adiunctus est, in
vestram defensionem sic fuisse susceptum, ut qui ad vos viribus destitutus privatusque
fortunis venerat, subita pecuniae ubertate completus ad gentes exteris probetur esse
transmissus: qui quamvis deo iuvante laedere nihil possit, tamen animum vestrae
3 15 cogitationis aperuit. Quid expectent extraneorum iura, si sic meretur affinitas? nam
si causa misericordiae susceptus est in regno vestro, teneri debuit: si nostri propter
expulsus est, non oportuerat eum divitiis ad aliena regna transmitti, quae ne vobis
redderentur infesta, nostra fecerunt absolute certamina, ubi est, quod tanta lectione
saginitus alios solebas docere de moribus? hoc si voluisses eum sorore nostra tractare,
20 utique vobis non potuisset accidere, quia nec fratrem permiserat laedi nec maritum
4 fecerat in rebus talibus inveniri. Atque ideo per illum et illum legatos nostros salu-
tantes honorificentia competenti petimus, ut hanc iniustitiam deliberatio vestra per-
tractet, ne parentum nostrorum animus causis evidentibus excitatus cogitet aliquid
temptare quod pacem videatur irrumpere, graviter siquidem dolet iniuria, quae con-
25 tigerit insperata et si inde proveniat dolus, unde credebatur auxilium, quaedam vero
per harum portitores verbo vobis insinuanda commisimus, ut aestimantes omnia, quid
fieri in tanta causa oporteat, providentia vestra reponat, quia non est leve prudentes
viros in pacis constituta peccare.

XLIII.

TRANSIMUNDO REGI VVANDALORUM THEODERICUS REX. *a. 511*

1 30 Ostendisti, prudentissime regum, post erroris eventum sapientibus subvenire posse
consilium nec pertinaciae vitium vos amare, quod brutis hominibus videtur accidere,
obligasti animum meum tanta vos in melius celeritate mutando, nam cum rex satis-
facit, quaelibet dura dissolvit, quia sic est in principibus humilitas gloriosa, quem-
2 admodum in mediocribus odiosa potest esse iactantia. Nuper vobis obiecinus Gesaleci

LRKPE(F)

1 edictio EF nostra F 2 imitavit] vocavit R 6 nepotes F¹ 8 hamali (amali em.
err. typ.) Ae, amali Ae, hamali K, humani F² singularem F praeconium om, EF 9 nostre KE
11 gesaletum E, gesalecum F² 12 susceptam (em. err. typ.) Ae 13 esse om, KAe 14 nihil]
nil KP, Ae 16 debuit] non debuit F nostri] nostrae E propter (causa R²) expulsus est om, in
sp. cac. F 17 ducis L 20 nobis EF 21 nostros R¹ 23 ne] ut F^a uestrorum Ae euidem,
caus. KEFAe quid tempt. R¹ 24 mid. pac. F interrumpere R 25 dolus] incommodum E²F
credebatur] sperabatur F 30 ostendisti F² errorem L³[?] sapientibus] K²EFA, om. LRK¹P
32 obligasti L¹ meum] nostrum F 33 humilitatis K¹ 34 nuper] n. siquidem F obiecinus [sic] E²,
obiectis E¹ gesaleci E, gesalici F

quondam regis dolosa meditatione discessum: sed vos nobilitatis vestrae memores et honoris actum rei nobis sub veritate declarastis. unde non fuit sic vituperabile hominem pravis suspicionibus locum dedisse. quantum gloriosum est dominantem tam celerrime se potuisse purgare. ille enim, qui minus poterat cogi, animae non passus est areana violare. Cui laudi vicissitudinem, in qua possumus parte, reddentes sincerem purgationem pura mente suscepimus. sed auri transmissi munera non tenemus. ut et ipsi intellegatis causam per iustitiam fuisse motam, quam nulla potuit finire venalitas. fecimus utrique regalia: sic nos superavimus tyrannicam cupiditatem, sicut et vos vicisse constat errorem. redeant ad cubiculum vestrum munera, quorum tantum oblatio videtur esse gratissima. neglegatur aurum, ubi electum est conscientiae praemium: patiaturo aliquando repulsam, quod semper avaris regibus imperabat. eat nunc actus iste per gentes earum parentem non excusasse culpam et laesos animos respuisse pecuniam. Ita, quod per bella solebat quaeri, amoris studio declaratum est potuisse contemni. intellegant parentes tales fuisse qui studio avaritiae causas sibi nequiverint excitare. omnia siquidem superavit affectus: tunc coepit petitio magis desinere, quando pulsatus obiecta non passus est abnegare. recipite igitur munera sensibus suscepta, non manibus. suavius nobis fuit ista reddere quam multo grandia suscepisse. estote nunc ad similia cauti, ad ventura solliciti: quia instructus redditur animus in futuris, quando praeteritorum commonetur exemplis. quapropter illo et illo legatis vestris redeuntibus plenissime reddimus salutationis affectum, optantes ut sospitatem vestram divina concedant, cuius nobis animos validissime cognoscimus esse sociatos.

LRKPE(F)

3 hominum *A^e* 4 animi *F'* 5 areana] secreta *EP'* violare] violare *KEF'* sincerem] *LRK¹PA^e*,
sinceram *K²EF.A^r* 8 utique *EF* 11 eat] erat *K'* 12 earum] earum *K^aE* patentem *E*
13 quod] que *K³* 14 nequiverunt *KPEFA^r* 19 quando] cum *F'* monetur *F'* nostris *F'*
20 effectum *K'*

LIBER SEXTUS.

- I. Formula consulatus.
forma hic et deinceps saepius K^t
- II. Formula patriciatus.
theodericus rex vel theod. add. hic et deinceps aliquoties K^tP^t
- III. Formula $\overline{pp\bar{o}}$.
*forma U^1
praeft. praet. A^e , praefecti praetorio U^1EF , praefecti praetorio al. populo U^t , praefecture A^r ,
pr(a)eposito LRK , praepositorum P : solve praefecturae praetorii*
- III. Formula praefecturae urbanae.
- V. Formula quaesturae.
f. questoris et eius officio K^t
- VI. Formula magisteriae dignitatis.
inser. 7, 6 praescribit $F^t(1)$
- VII. Formula comitivae sacrarum largitionum.
*sacr. larg. om. K
om. R^t , inser. 7, 7 praescribit $F^t(1)$*
- VIII. Formula comitivae privatarum.
*privatarum U^1 , priuatorum U^t
om. R^t*
- VIII. Formula comitivae patrimonii.
*comitis LR^1U^1
om. R^t*
- X. Formula, qua per codicillos vacantes proceres fiant.
*quae LR^1U^1 , quam P
per codicillos (codicillos LR) vac. om. KEF
fiunt EF*
- XI. Formula illustratus vacantis.
formulatus R^1 , forma P (saepe ibi forū) A^r
- XII. Formula comitivae primi ordinis.
primo ord. K^1 , om. K^t
- XIII. Formula magistri scrinii, quae danda est comitiaco quando permilitat.
*magistri] primi R^1
scrinii] scriniorum U^1 , scrineorum U^t
quae d. e. comitiaco (domitiato U) q. (quoniam U^t) perm. om. KE^1F^1
f. de referendis in (om. F^t) senata (cf. c. 14) E^tF^t*

Ordinat sic 1—8, 17—22, 9—16, 23—25 K

$LRKP(U)E(F)$

- XIII. Formula de his qui referendi sunt in senatu,
de his q. r. sunt] de referendis $KE^1F^1, 1e$
in senatu] iustitiam U^1 , *om.* K^1
f. magistri scrinii de referendis in senatu (*cf. c. 13*) E^1F^1
- XV. Formula vicariis ū. R.
vicariis] LR^1P , de vicariis U^1 , vicarii $LR^1K^1U^1EFA$
ū P
- XVI. Formula notariorum.
- XVII. Formula referendariorum.
- XVIII. Formula praefecturae annonae.
praefecturae P^1Ar , praefecti *reliqui*
- XVIII. Formula comitis archiatorum.
archiatorum E^1 , annuatorum R^1
- XX. Formula consularitatis.
- XXI. Formula rectoris provinciae.
rectori U^1
- XXII. Formulae comitivae Syracusanae.
comitiu(a)e syr. (sir. R^1)] $LR^1P^1U^1E^1F^1Ar$, syr. com. E^1F^1 , syr. *vel* sir. (*om.* com.) LR^1K^1 ,
syr. civitatis K^1
om. U^1
- XXIII. Formula comitivae Neapolitanae.
neap. *om.* KE
- XXIII. Formula honoratis, possessoribus et curialibus civitatis Neapolitanae.
honoratis U^1 , honoratorum U^1
et cur. e. neap. *om.* KEF
- XXV. Formula de comite principis militum de comitiva supra scripta.
de comite] de comitiua A^e ; *videntur deleta esse*
principis (-piis L^1 mil.) *om.* K
de com. s. s. *om.* KU^1EFA^e

 $LRKP(U)E(F)$

I.

FORMULA CONSULATUS.

a. 511

1 Priscorum iudicio qualis sit consulatus, hinc omnino datur intellegi, quando inter
mundi dignitates eximias solus meruit habere palmatas vestes, quas felicitas dabat:
praemia vincentium, nomen amorum: compensatio sola cui debebantur omnia. statum
5 rei publicae Romanae viri fortis dextera tuebatur, fortunas omnium ac liberos civis
consilia vindicabant: et tot magnis debitis sola erat huius retributio dignitatis, reperta
2 in libertatis ornatum. inventa ad generale gaudium. Per illam nimirum status imperii
ingiter crevit, illam semper felix Roma suscepit, merito pridem genus habebatur
imperii: merito supra omnes cives poterat, qui ab hoste patriam vindicabat, utilitates
10 publicas sub aequitate disponens ius dicebat etiam capiti: sed tuto illi commissa est
potestas necis, qui fuerat auctor salutis. Hinc est quod etiam fasces atque seceures
3 tantae potestati praeceptae sunt inligari, ut, cum tardius solverentur, moram delibera-
tionis acciperent, si de caede aut nece hominis aliquid censuissent: ita cum omnia
4 eius traderentur arbitrio, ne insolesceret animo, consul dictus est a consulendo. Hinc
15 tanta largitas profluebat, ut illa dextera, quae sanguinem copiose fuderat hostium,
vitae auxilium civibus manaret irriguum, sic quos felices per bella fecerat, studio
largitatis explebat, in argumentum etiam publicae gloriae solvebat famulos iugo
5 servili, qui libertatem tantae dederat civitati. Sed nunc sumitis ista felicius, quando
nos habemus labores consulum et vos gaudia dignitatum, palmatae siquidem vestrae
20 nostrae probantur esse victoriae et prosperrimae condicionis eventu vos in pace in-
genuitatem ceditis famulis, cum nos securitatem demus per bella Romanis, atque
6 ideo per illam indictionem consulatus te decoramus insignibus, Pinge vastos umeros
vario colore palmatae, validam manum victoriam scipione nobilita, lares proprios etiam
caelestis auratus egredere, sellam curulem pro sua magnitudine multis gradibus enisus
25 ascende, ut in otio subiectus merearis, quod nos post maximos labores assumimus
7 imperantes. Rem victoriarum agitis, qui bella nescitis: nos iuvante deo regimus, nos
consulimus et vestrum nomen annum designat, vicistis felicitate principes, qui et
honores summos geritis et dominationis taedia non habetis, quapropter erige con-

LRKP(TV)E(F)

2 sit] fit K 5 dextera E¹ cuius] LRPTV, cuius KEA^r, eius F, huius A^e 6 vindicabat P
7 libertatis] bertatis P nimirum L¹ 8 felix] K²PTVEFA, om. LRK¹ roma] forma E¹ pridem]
quidem A 10 capti F¹, capitis P¹² 11 necis qui fuerat (furat R¹) auctor] bis (semel actor et
sic V) T est om. P etiam quod T, etiam om. V 13 si] * si R¹ censuisset TV ita] ita
ut EFA 14 trad. eius R a om. E¹ 15 dextera A^e 17 augmentum A^r Ch. 18 ded.
tante R nunc] non K 19 psalmate K¹ 23 vario] valido F 24 auratus] LRKTV¹,
auratis PEEA^r curilem F¹, curulem T cuius] KTU 25 subiectus L¹ post] per A^e
27 vicisti K

fidentiam mentis tuae: consules esse magnanimos decet. opes privatas non cogites, qui gratiam publicam donando habere decrevisti. Hinc est enim, quod alios iudices etiam non rogantes evehimus. consules autem sperantes tantummodo promovemus, ut soli ad has largitates veniatis, qui vos pares tantis expensis esse cognoscitis. alioquin onera essent potius, non honores, si supra vires aliquid imponeremus invitis. fruere igitur decenter optatis. hic est ambitus qui probatur. esto mundo clarus. tibi prosperrimus, tuis autem posteris feliciter imitandus.

II.

FORMULA PATRICIATUS.

a. 511

Si antiquitatis ordinem perscrutemur origine dignitatum, patriciorum familia Iovi noscitur fuisse dicata. ut summi dei, sicut putavere, cultura locum primum possideret, sed quia vos aliquid habere decebat eximium et nomen ipsum patribus magna se vicinitate iungebat, superstitione derelicta ad vestrum coetum optima condicione migravit. quia pontificalis laus conscientiae senatui recte poterat convenire. Sic ex augurali familia reges quoque legis institutos, non iniuria, quia decuit a tali proposito venire qui publica poterat iura tractare. hinc est quod et honor ipse cinctus est, cum vacaret, nihil iurisdictionis habens et iudicantis cingulum non deponens. in quo felicitas perpetua nascitur, dum successoris ambitio non timetur: nam mox ut datus fuerit, in vitae tempus reliquum homini fit coevus: ornatus individuus, cingulum fidele, quod nescit ante deserere quam de mundo homines contingat exire. Credo ad similitudinem pontificatus, unde venerat, rem fuisse formatam: qui sacerdotium non deponunt, nisi cum vitae munera derelinquunt. additur quod leges tantam illis reverentiam detulerunt, ut in sacris positus, cum hoc fuerit honore praecinctus, paternae potestatis nexibus exuatur, nisi contra specialiter a principe caveatur, quod constat ratione probabili constitutum, ut qui amplissimum genium pretiosae libertatis acceperat, vilissimam condicionem cum subditis non haberet. Praefectorios et aliarum dignitatum viros praecedit, uni tantum cedens fulgori, quem interdum etiam a nobis constat assumi. proinde necessario laudatam intellege dignitatem, ne aut nos parum dedisse videamur aut tu neglegentius tractes, si te aliquid mediocre suscepisse putaveris. quapropter ab illa indictione nostro munere sublevatus patriciatus culmen ascende, quod quidam iuridicorum a patribus dictum esse voluerunt, facturus omnia quae tantam reverentiam decent. nam quamvis magna contulerit nostra elementia, habes adhuc quod expetas, si te probabiliter tractare contendas.

III.

FORMULA PRAEFECTURAE PRAETORIO.

a. 511

Si honoris alicuius est origo laudabilis, si bonum initium sequentibus rebus potest dare praeconium, tali auctore praefectura praetoriana gloriatur, qui et mundo prae-

LRKP(TU)E(F)

2 decrevisti *K*, meruisti *F* 4 patres *P*, partes *T* (*non U*) alioqui *A^e* 5 non] quam *R²EE²*,
om. R¹ 6 fruere i. d. optatis *om. P* hinc *F* 7 posteris] potestis *K¹* 9 ioui] omnium *E²*
10 fuisse] esse *E³* locum *om. R¹* 11 nos *TU* dec. hab. *F^a* se magna *EF* vicinitate] civitate *K*
12 optima] *LRTE²*, optata *P*, felici *KE¹F¹*, 1 13 ex *om. P* augurali *U*, agurali *T* 14 legis] *T*,
legis *A^e* 15 qui] qui nulla *A^e* est *om. P^a* et *om. TE^a* cinctus] cinctus *P* 20 venerat,
non u. *E¹* qui] qui *K[?]* 21 tanta *P* 23 probali *K^a* 24 genium] genus *F¹* 25 aliorum *TU*
26 uni tantum] *UF²* *coniectura et item e coniectura Cuiacius*, unitatum *LRKPTE¹A^e*, *om. inter alia A^r*
quam *P* vobis *R* 27 collaudatam *R* 30 tantum *K* 31 expetas] *KE¹*, exspectas *LRPTU*,
expectes *A* 34 est alic. *R* 35 auctoritate *TUE¹F*

dentissimus et divinitati maxime probatur acceptus. nam cum Pharao rex Aegyptius de periculo futurae famis inauditis somniis urgeretur nec visionem tantam humanum posset revelare consilium. Ioseph vir beatus inventus est, qui et futura veraciter praediceret et periclitanti populo providentissime subveniret. Ipse primum huius dignitatis infulas consecravit: ipse carpentum reverendus ascendit: ad hoc gloriae culmen evectus, ut per sapientiam conferret populis quod praestare non potuerat potentia dominantis. ab illo namque patriarcha et nunc pater appellatur imperii: ipsum hodieque resonat vox praeconis, instruens indicem, ne se patiatur esse dissimilem: merito, ut, cui tanta potestas potuit dari, videretur semper subtiliter ammoneri. Quaedam enim huic dignitati et nobiscum iura communia sunt. exhibet enim sine praescriptione longinquos, magna quantitate multat errantes. fiscum pro sua deliberatione distribuit, evectiones simili potestate largitur, vacantia bona proseribit, delicta provinciarum iudicum punit, verbo sententiam dicit, quid est, quod non habeat commissum, cuius est vel ipse sermo iudicium? paene est, ut leges possit condere, quando eius reverentia sine appellatione potest negotia terminare. Ingressus palatium nostra consuetudine frequenter adoratur et tale officium morem videtur solvere, quod alios potuit accusare, potestate igitur nulla dignitas est aequalis. vice sacra ubique indicat, nullus ei miles de fori sui auctoritate praescribit excepto officiali magistri militum: credo, ut vel illis aliquid antiquitas cederet, qui videbantur pro re publica bella tractare. curiales etiam verberat, qui appellati sunt legibus minor senatus. In officio suo ius retinet singulare et talibus tantisque noscitur iubere, quos etiam provinciarum iudices non audeant in aliqua parte contemnere. officium plane genitum, efficax, instructum et tota animi firmitate praevalidum, qui sic peragent iussa, ut nullis morentur dilationibus imperata, militia perfunctis tribunorum et notariorum honorem tribuit et milites suos illis exaequat, qui inter proceres mixti nostris conspectibus obsecundant. Gratanter implemus quae ille constituit, cuius reverentia et nos ita eonstringimur, ut sine dubitatione faciamus quae illum decrevisse cognoscimus, non immerito, quando palatium sua provisione sustentat, servientibus nobis procurat annonas, humanitates ipsis quoque iudicibus facit, legatos gentium voraces explet ordinationibus suis: et licet aliae dignitates habeant titulos praefinitos, ab ista paene totum geritur, quicquid in imperio nostro aequabili moderatione tractatur. Hanc denique curarum omnium pulcherrimam molem, quod prosperum nobis, utile rei publicae sit, ab illa indictione tuis umeris decenter inponimus, quam tu et ingenii virtute sustineas et summa fide tractare contendas, quae quantum diversis sollicitudinibus constringitur, tanto magis laudes amplissimas dignitas haec triumphat. Et ideo tantum lumen gloriae sit actionibus vestris, ut et palatio nostro fulgeat et in provinciarum longinquitate

LRKP(TU)E(F)

1 divinitati *R*¹ probamur *E*², probaretur *F* 2 pericul. *R*¹ 3 possit *LR* ioseph *TEF*,
inc. U^a future *R*¹[?] praedicaret *R* 4 per. pop. *post prud. TU* prudentissime *TU*^a 5 in-
fulam *TU* reuerendum *U*, reuenter *T* 6 poterat *EF* 7 ipsunquē hodie *T*, ipsum quoque hodie *U*
8 diss. esse *P* tanta *om. R* 9 dari pot. *R* 10 communia] omnia *P* praescriptione] *PTUEFA*,
perscriptione *LR*, proscriptio *K* 11 magna] magta *P*^a multa terrantes *T*, multa tractantes *U*
euectionis *LPT*, euectione *U* 12 largitur] largitur *K*, distribuit *R*¹ prouincialium *EF* 13 est]
enim *EF* quod *om. R*¹ 14 iudicium *P* quando] quoniam *EF* pot. neg. sine app. *A*^e 15 ter-
minare] finire *K*^a nostra *om. P* 17 ubique] ubi *E*¹ 18 magistri] magnum *K*², *inc. K*¹
19 illis] illi *EP*, *om. TU* uidebatur *EF* 21 non aud. iud. *A*^e 22 genitum] genūiatum *K*¹[?]
23 peragent iussa ut] perageret iussa ut *EF*, peragentius autem *T*, peragentis aut *U* 24 imparata *F*
et *om. E*¹ 25 exequatur *TU*[?] conspectibus] *LRPTI*^a*A*^e, iussionibus *KEF*, conspectibus *al.*
iussionibus *A*^r 26 et nos ita *om. TU* 27 quando] quoniam *EF* 29 quoq. ips. iud. *R*, quoq.
iud. ips. *A*^e 30 tot. pene *A* 31 in *om. KE* nostro *om. F* (a)equali *TU* curarum *om. TU*
35 dignitates *P*^a sit] sic *K*, fit *A* 36 et *om. P* palatio] in *p. A* longinquitate *L*¹

reluceat. par tibi sit eum potestate prudentia: conscientiae tuae quadrifaria virtus
 assideat. tribunal tuum ideo tam excelsum factum esse noveris, ut locatus ibi nihil
 humile' abiectumque cogitares. considera quid debeas dicere, quod a tantis excipitur.
 Monumenta publica talia confineant, quae se legisse nullus erubescat, praesul mira- 9
 bilis partem non habet cum delictis, qui nisi aliquid egregium assidue fecerit, culpam 5
 vel otiosus incurrit. nam si praedictus auctor sanctissimus ille recolatur, quoddam
 sacerdotium est praefecturae praetorianae competenter agere dignitatem.

III.

FORMULA PRAEFECTURAE URBANAE.

a. 511

Cum de dignitate commissa laus semper iudicis aestimetur et potior habendus 1
 est quam sunt illi quibus praeesse cognoscitur, nemo amplius videtur erigi quam cui 10
 potuit Roma committi, grande est quidem procerem esse, sed multo grandius de pro-
 ceribus iudicare, senatus ille mirabili opinione gloriosus probatur habere praesulem,
 quem mundus suspicit iura condentem: eoque fit ut illi utantur in senatu potestate
 perfecta, qui apud te trepidant dicere proprias causas. Verum haec quoque modestia 2
 cognoscitur esse praedicanda, ut optent se legibus teneri, quae ab ipsis sciuntur 15
 potuisse constitui, quae res pro parte nobis absolute communis est: sed haec sola
 ratione discreti, quod alteri subdi non possumus, qui iudices nos habemus. Respice 3
 tot doctos viros et considera, quale sit his aliquid dicere nec erroris verecundiam
 formidare, de talibus disceptas, quos tibi cognoscis esse potiores, sic ergo locum
 tuum tracta, ut omnes te iudicem honoratae congregationis agnoscant, considas supra 20
 omnes scilicet consulares: sententiam primus dicis: et in illa Libertatis aula reverendus
 aspiceris, in qua commissos habere mundi primarios approbaris, Quis iam de obscuro 4
 vitio cogitare possit, qui se inter tot morum lumina esse cognoscit? vis odium non
 recipere? studium a te gratificationis exclude, publicum amorem necesse est habeas,
 si secretius nil promittas, erit nimirum magnum et singulare praeconium, si iudices 25
 non accipiant, ubi sunt qui multum dare contendant, Dicioni tuae non solum Roma 5
 commissa est, quamvis in illa confineantur universa, verum etiam intra centesimum
 potestatem te protendere antiqua iura voluerunt, ne tantae civitatis iudicem muralis
 agger includeret, cum Roma omnia possideret, tu etiam ex designatis lege provinciis
 ab appellatione cognoscis, Advocati tibi militant eruditi, quando in illa patria difficile 30 6
 non est oratores implere, ubi magistratos eloquentiae contigit semper audire, carpento
 veheris per nobilem plebem, publica te vota comitantur, favores gratissimi consona
 tecum voce procedunt, bene age, quia te veniente licet populis et tacere, habes
 copiose, unde tibi gratiam tantae civitatis adquires, si merces diversae sub nulla

LRKP(TU)E(F)

1 eluceat R quadrifariam K 2 ideo om. P tam om. P.1^r factum esse] esse fact. B, esse
 (om. factum) E¹, om. K 3 hum. abiectumque] abi. hum. que KEF^r consideras L¹ quid] id quod T,
 ad quod U^r 4 ullus K 5 dilectis L qui] quia F.1 nisi] si nihil A^e 6 auctor om. P
 7 est] PTEF.1^e, om. LRK.1^r praefectore R¹ compenter L¹ agere] agere videtur K dignitatem P¹
 10 sint EF.1^e 11 quid. est REF^r 13 suspicit] LRT, suscipit KPTEF.1 eique E 16 po-
 tuisse] LKPTUE. posse RFA parte] pace K haec K 17 discreti E nos] non PE².1 respicit R¹
 19 tibi] talibus B 20 tuum om. K¹ honorare K considas] LKT.1^r, considas etiam B, considens EF,
 consideres PT.1^r 22 approbaris L, approbatis P 23 vitio] iudicio EF tot (om. B¹) mor. lum.]
 mor. lum. (limina A^e, limina A^r) tot PTT.1 non om. F¹ 25 singulere L 26 ubi (ut K) sunt om. P^a
 dicioni K^a, dicioni T.1 27 commissa — centesimum (centesimam A^e) in. L^a etiam] PTEF.1,
 est U, om. LRK 28 potestate P tentae L^a 30 quando] quoniam EF 31 contigit TTEF.1
 32 faures L^a 33 et tacere] conticere P.1

venalitate vendantur. si exhibitio salubriter accensa thermanum rapinarum ardoribus non tepeseat, si spectaculum, quod praebetur voluptati, non sit causa litigii. suaviter enim cogit gratum esse populum, quisquis in certaminibus partium declinat iniustum. 7 Tanta enim vis est gloriosae veritatis, ut etiam in rebus scaenicis aequitas desideretur. 5 ammonitionum igitur ordine decurso per indictionem illam habitu te togatae dignitatis ornamus, ut indutus veste Romulea iura debeas adfectare Romana. nam si isti dignitati par fueris, nihil est quod a nobis minime consequaris. ad omnia enim tali suffragio eris nihilominus dignus, si actionem tuam laudet senatus. perfecta enim rei fides est, ubi consentanei testes probantur esse summates.

V.

10

FORMULA QUAESTURAE.

1 Si tantum clarae sunt dignitates quantum nostris aspectibus perfruuntur, si praesentia frequens prodit dominantis affectum, nullus ita iudicum potest esse gloriosus quam ille qui est in cogitationum nostrarum participatione susceptus. aliis enim pecuniae publicae committimus procurationem, aliis causas concedimus audiendas, aliis 15 patrimonii nostri iura delegamus: quaesturam toto corde recipimus, quam nostrae 2 linguae vocem esse censemus. Haec nostris cogitationibus necessario familiariter applicatur, ut proprie dicere possit quod nos sentire cognoscit: arbitrium suae voluntatis deponit et ita mentis nostrae velle suscipit, ut a nobis magis putetur exisse quod loquitur. o quam arduum est subiectum verba dominantis assumere, loqui posse 20 quod nostrum credatur et procecti in publicum decorem gloriosam facere falsitatem! 3 Considerate quid ponderis habeatis pariter et decoris, si quid dubitamus, a quaestore requirimus, qui est thesaurus famae publicae, armarium legum, paratus semper ad subitum et, ut ait Tullius¹⁾ magister eloquentiae, nihil praestabilius videtur quam posse dicendo tenere hominum mentes, allicere voluntates, impellere quo velit, unde 25 autem velit, deducere. nam si oratoris est proprium graviter et ornate dicere, ut possit animos iudicum commovere, quanto facundior debet esse, qui ore principis populos noscitur ammonere, ut recta diligant, perversa contemnant, bonos sine fine laudent, pessimos vehementer accusent? ut paene feriata sit districtio, ubi praevalet eloquentiae fortitudo, sit imitator prudentissimus antiquorum, mores et alienos corrigat 4 30 et suos debita integritate custodiat. Talem denique oportet esse quaestorem, qualem portare principis decet imaginem. nam si nos, ut assolet, causam gestis audire contingat, quae auctoritas erit linguae, quae sub oculis regalem genium possit implere? adesse debet scientia iuris, cautela sermonis, ut nemo debeat reprehendere quod

LRKP(TI)E(F)

1 incensa *F*, intensa *E*² 2 voluptatum *R*¹[?] 4 enim (*om. R*) uis est] est en. uis *A* de-
sideretur] desideret ut *TI* 5 habitu] habui *P*^a togato *R* 6 indutus *K* 7 nil *P* 9 con-
sentanea *L*¹ summantes *K* 11 aspectibus] affatibus *A*^c 16 esse censemus] cens. esse *P*, esse
cognoscimus *TUE*² 18 exisse] esse *T. om. V* 19 subi.] subi. esse *TI* 20 falsitatem] felici-
tatem *K. I^c* 22 publ. fam. *EF* legum *om. P* 23 nil *P* prestantius *F* 24 uoluntates] *TUEPAR*^(a),
uoluptates *LRKP. I^r(b)c* implere *L*¹ 25 autem] hant *E*¹ (*supra scr. non*) *F* 26 ess. deb. *TI*
27 populos *om. TI* 28 possimos *L* sit fer. *KEF* 29 fortudo *P*^a et alienos] etiam al. *B*,
alienos *A* 30 debita] a debita *T^bVI*, a debitate *T*^a 32 regalem genium] *KUE*, regule regale genium
(*sic*) *P*, regale genium *TF. I^c*, regale genium al. genium *A^r*, regale ingenium *LR* 33 sermonis *L*¹

1) *de oratore* I, 8, 30: neque vero quicquam mihi praestabilius videtur quam posse dicendo tenere hominum mentes, allicere voluntates, impellere quo velit, unde autem velit deducere.

principem constiterit censuisse. opus erit praeterea firmitas animi. ut a iustitiae
 tramite nullis muneribus. nullis terroribus auferatur. Nam pro aequitate servanda et 5
 nobis patimur contradici. cui etiam oportet oboediri. sed vide ut tantum doctrinae
 deferas. quatenus probabiliter omnia perquisitus exponas. aliae quippe dignitates
 assessorum solacia quaerant: tua vero dignitas principi consilia sumministrat. atque 5
 ideo prudentiae vel eloquentiae tuae fama provocati quaesturam tibi. gloriam litterarum.
 civilitatis templum. genetricem omnium dignitatum. continentiae domicilium. virtutum
 omnium sedem. per illam indictionem deo praestante concedimus. ut sic agas. quem- 6
 admodum te parem rebus praedictis esse contendas. Ad te enim provinciae sua vota
 transmittunt: a te senatus iuris quaerit auxilium: a te docti probantur expetere quod 10
 noverunt. et necesse tibi est omnibus sufficere. quantos a nobis contigerit legum
 remedia postulare. sed cum haec omnia feceris. nullis elationibus efferaris. nulla
 mordearis invidia. alienis calamitatibus non laeteris. quia quod odiosum est principi.
 non potest convenire quaestori. exercee potestatem principis condicione subiecti. sic
 ore nostro glorificatus eloquere. ut te tamen rationem credas nobis iudicibus redditurum. 15
 ubi aut culpabilis vicissitudinem recipit aut boni propositi gloriam laudatus adquiret.

VI.

FORMULA MAGISTERIAE DIGNITATIS.

Reverendum honorem sumit. quisquis magistri nomen acceperit. quia hoc voca- 1
 bulum semper de peritia venit et in nomine cognoscitur. quid sit de moribus aesti-
 mandum. ad eum nimirum palatii pertinet disciplina: ipse insolentium scholarum 20
 mores procellosos moderationis suae prospero disserenat. tam multi ordines sine con-
 fusione aliqua componuntur et ipse sustinet onus omnium. quod habet turba discretum.
 sic nominis sui gravitate perfumetus ornat actibus principatum. Per eum senator 2
 veniens nostris praesentatur obtutibus: ammonet trepidum. componit loquentem. sua
 quin etiam verba solet inserere. ut nos decenter omnia debeamus audire. aspectus 25
 regii haud irritus promissor. colloctionis nostrae gloriosus donator. aulici consistorii
 quasi quidam lucifer: nam sicut ille venturum diem promittit. sic iste desiderantibus
 vultus nostrae serenitatis attribuit. causarum praeterea maximum pondus in eius
 audientiae sinibus optima securitate reponimus. ut eius curis fidelibus sublevati utili-
 tatibus publicis vivacius occupemur. Veredorum quin etiam opportunam velocitatem. 30 3
 quorum status semper in cursu est. diligentiae suae districtione custodit. ut sollici-
 tudines nostras. quas consilio iuvat. beneficio celeritatis expediat. Per eum exteris 4
 gentibus ad laudem rei publicae nostrae ordinatur humanitas et nolentes redeunt. quos
 maerentes exceperit. per eum quippe nobis legatorum quamvis festinantium prae-
 nuntiatur adventus: per eum nominis nostri destinatur evectio et isti principaliter 35
 creditur. quod tam necessarium esse sentitur. His etiam laboribus aestimatis potestatem 5
 maximam huic decrevit antiquitas. ut nemo iudicum per provincias fascēs assumeret.

LRKP(TT)E(F)

2 pro aequitate] pro equalitate *U*. proprie qualitate *T* 5 solatio *K* subministrant *T*. sine ministrat *U*
 6 tua *K* 7 civilitatis] curialitatis *E*¹ templum] exemplum *E*² 9 contendis *U*. concedas *T* 11 est
 tibi *P* 12 omnium *TT*⁷ efferaris] efferatis *T*. om. *U* 13 odium *K* 15 nostro] vero .1 tamen]
 tantum *PEF* nobis] nostris *F* 20 pertinet om. *K*¹ 21 moderationis *P*^a prospero] terminis
 prospere .1 22 quod] quid *K*. quem *EF* 23 senatus *F* 24 intrepidum *R*¹ 25 nos om. *F*
 26 regii] *KE*¹*F*.1^{r(10)}. regi *LRPTE*².1^e. regis *U*. regins .1^{r(10)} aut *T*. at *U* 29 audaciae .1^e finibus *TIFA*
 31 quorum status semper in cursu] quorum tantus semper in cursu *U*. cuius semper tantum in cursum *T*
 32 eteris *P*^a 34 maerentes potius quam merentes exceperint *T*. extemperant *U* 35 nominis bis *E*:
 unius *Iuretus* 36 quo *TT* 37 decrevit om. *TT* iudicium *K* sumeret *TT*

nisi hoc et ipse fieri decrevisset. subdidit eius arbitrio aliena iudicia, ut ad ipsum rediret quod alter visus est praestitisse. molestias quidem non habet exigendae pecuniae, sed late bono fruitur potestatis indeptae, credo, ut ex diversis titulis defloraretur dignitas ad levamen principis instituta. Peraequatores etiam victualium rerum in urbe regia propria voluntate constituit et tam necessariae rei iudicem facit. ipse enim gaudium populis, ipse nostris temporibus praestat ornatum, quando tales viros copiae publicae praeficit, ut plebs querula seditionem nesciat habere satiata. Officium vero eius tanta genii praerogativa decoratur, ut militiae perfunctus muneribus ornatur nomine principatus miroque modo inter praetorianas cohortes et urbanae praefecturae milites videantur invenisse primatum. a quibus tibi humile solvebatur obsequium. sic in favore magni honoris iniustitia quaedam a legibus venit. dum alienis exenbiis praepositur, qui alibi militasse declaratur. Adiutor etiam magistri nostris praesentatur obtutibus, ut vicaria sorte beneficii nos eligamus eius praesidium qui nobis praestat fidele solacium. hanc igitur dignitatem. tot titulis claram. tot insignibus opulentam, per indictionem illam gubernandam tibi congrua gravitate committimus, ut omnia quae gesseris magister fecisse videaris: quia nihil moribus residuum relinquitur. si. quod absit. a tanta maturitate peccetur.

VII.

FORMULA COMITIVAE SACRARUM LARGITIONUM.

1 Grata sunt omnino nomina quae designant protinus actiones. quando tota am-
 20 biguitas audienti tollitur, ubi in vocabulo concluditur quid geratur. donis enim praesidere regalibus comitivam sacrarum largitionum indicia rerum verba festantur. quod vere decorum, vere fuit omnimodis exquisitum in donorum regalium parte sequestratam facere dignitatem et alterius honorem dicere, dum nos constet dona conferre. actus innocens. pietatis officium illud semper ingerere, unde se fama principis possit augere.
 2 25 Regalibus magna profecto felicitas militare donis et dignitatem habere de publica largitate. alii iudices optemperant residuis virtutibus regnatoris: haec sola est, quae tantummodo serviat ad momenta pietatis. nihil enim per ipsam districtum geritur, nil severum forte censetur, sed tunc obsequitur, quando pro nobis vota funduntur. supplicum per te fortunas erigimus. kal. Ianuarii affatim dona largimur et laetitia
 3 30 publica militia tua est. Verum hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus inprimatur. monetamque facis de nostris temporibus futura saecula commonere. o magna inventa prudentium! o laudabilia in-

LRKP(TU)E(F)

1 hoc et ipse] ipse hoc F 3 late] aperte Cui. cum codd. Carpentrasensi et Cantabrigiensi S. Petri et Vindobonensi 3112 fr. bon. F indempte P, inde cepite T, inde cepit U, incepte EF, adeptae A titulos TU defloretur R 4 etiam] et F 5 rerum om. TU tam] tamen R 7 plebs] inc. P^a nesciat habere] P^aU. habere om. nesciat LR, habere non debeat KEF 8 militiae] EF.1^e, militia LRKPTU.1^r functus TU 9 praetorias A urbanas R 11 iusticia P, iustitia F venit om. F^a
 12 praepositur] A^r, proponitur libri alibi militasse [ministrasse K] mil. al. R 13 obt. praes. F forte R¹ nos om. A 14 clarum] decoratam KEF 16 videatur K^a 19 quando] quoniam E amb. tot. TU 20 audiendi P^b.1^r (altero loco, nam haec in cod. geminantur) bonis P, domus T 21 iudicia .1^e 22 nere] nere puto T, nunc puto U, noce E, om. F¹ donorum] dono U, domo T sequestratam L¹ 23 offerre R 24 ingereres T, uigentes U se (de L^a[?]) fam. pr.] fam. pr. se F 26 regu. nirt. F 27 sermit TTE nil F 28 fundantur L¹ 29 supplicium L¹ don. larg. aff. R 30 libertatem K¹U¹ obsequio] officio PA^r 31 de om. EF² 32 commo-
 uere K prudentium A

stituta maiorum! ut et imago principum subiectos videretur pascere per commercium,
 quorum consilia invigilare non desinunt pro salute eunctorum. Sed huic, ut ita dixerim, 4
 munerariae dignitati praeconem largitatis nostrae, publicae felicitatis indicium, locum
 quoque primiceriatus adiungimus, ut per te demus honores, per quem et nostrae
 pecuniae conferimus largitates: merito, quando et simili gratia utraque praestantur et 5
 ab uno debuerunt iudice geri, quae parili videntur laude coniungi. Parum est autem, 5
 quod provinciarum iudices tuae subiaceant dignitati: ipsis quoque proceribus chartarum
 confirmas, dum perfectum non creditur nisi a te fuerit pro sollemnitate completum.
 Vestis quoque sacra tibi antiquitus noscitur fuisse commissa, ne quid quod ad splen- 6
 dorem regum pertinet tuis minus ordinationibus oboediret. Curas quoque litorum 10 7
 adventiciae lucri provisione committis, negotiatores, quos humanae vitae constat neces-
 sarios, huic potestati manifestum est esse subiectos. nam quicquid in vestibus, quic-
 quid in aere, quicquid in argento, quicquid in gemmis ambitio humana potest habere
 pretiosum, tuis ordinationibus obsecundant et ad iudicium tuum conflunt qui de 15 8
 extremis mundi partibus advenerunt. Salis quoque commercium inter vestes sericas
 et pretiosissimam margaritam non inepte tibi deputavit antiquitas, ut sapientiam tuam 9
 evidenter ostenderet, cui talis species deputata serviret. Quapropter per illam in-
 dictionem comitivae sacrarum et primiceriatus tibi conferimus dignitates, ut multis
 laudibus decorari possis, qui honorum numerositate praeingaris, utere igitur sol-
 lemmiter titulis tuis et si quid tibi de antiquo privilegio usus abstulit, plurima certe 20
 quae vindicare debeas dereliquit, quando duarum dignitatum gloriosa quidem cura, sed
 et laboriosa custodia est, quae tibi copiosum fructum decoris afferunt, si probis
 moribus excoluntur.

VIII.

FORMULA COMITIVAE PRIVATARUM.

Comitiva privatarum, sicut nominis ipsius sentitur insonare vocabulum, per 25 1
 rationalium curam quondam principum privatam fertur gubernasse substantiam, et
 quia iudicis fastigium exercere non poterat inter homines extremis condicionibus in-
 clinatos, alios quoque titulos provida deliberatione suscepit, ne dignitas Latialis causam
 tantum modo videretur habere cum famulis, sed actibus urbanis tunc se feliciter occu-
 pavit, postquam agrestium causas decenter amisit. Quid enim prius facerent inter 30 2
 servos iura publica, qui personam legibus non habebant? non ibi advocatus aderat,
 non se partes sollemni actione pulsabant: erat secretarium impolita seditione confusum
 et appellabatur abusive iudicium, ubi non allegabantur a partibus dicta prudentium,
 utitur nunc dignitas liberorum causis et legitimus praesul veraciter habetur, quando
 de ingenuorum fortunis disceptare posse sentitur. Primum tibi contra nefarias libidines 35 3

LRKP(TU)E(F)

1 principis *TVEF* per -- 2 salute *om. L*¹ 3 munerarie *A^rb) Gar.* uestrae *E*¹ 6 parili|
 pari *EF*² coninige *L*³[?] 7 subiaceant *EA* ante cartarum *cavat sp. A litt. P; erudit fortasse decus*
vel manus similere vocabulum 8 confirmas] e. officium *K²PA^r0* pro *om. P^a* 9 ne quid] *scripsi,*
 qui *LRKPTEF*³.1, cui *F*², *om. U* 10 regum .1 11 aduenientia *F* constat] e. offerri *F*¹
 12 est *om. F* 14 pretium *P* obsecndat *K.1* conflunt] *fluunt P* qui] que *EF*¹ 15 part.
 mundi *P* aduenere *A^r* salus *TU* siricus *E.* syricas *P* 16 pretiosissimam margaritam
 (margaritam *K*) preciosissimas margaritas *P* 17 ostendere *K* cui talis species] cui talis spectet *U*,
 ciuitalis expectet *T* deputata] *putata K* seruiret] *seruiri U.* seruitia *T* per *om. R* 19 laudis *E*¹
 21 debeat *EF*¹ 22 copiosum *om. TU* 25 domitia *R* ipsius] *sui F* 26 rationa-
 bilium *KEF* quondam] quando *TU* 29 tantum modo] tantum .1 uideatur *EF* 30 primi-
 tus *TU* 31 legibus] publicam *TU* ibi] enim *K* 32 se non *P^a* 34 librorum *K*¹ habere *R*¹
 35 ingeniorum *PTU*.1 posse sentitur] posse videtur *U*, posse fortunis *T* tibi] *ibi P.1^r0*

et humani generis improbos appetitus quasi parenti publico decreta custodia est, ne quis se probrosa commixtione pollueret, dum vicino sanguini reverentiam non haberet. gravitas enim publica proximitatis sanctitatem et coniunctionis gratiam habita aestimatione discrevit, quia longe aliud debetur proximitatis naturae quam corporali possumus indulgere licentiae. contra hos eligeris unicus et continens inquisitor, ut, dum talia
 4 probra persequeris, consequaris praeconia castitatis. Defunctorum quin etiam sacram quietem aequabilia iura tuae conscientiae commiserunt, ne quis vestita marmoribus sepulera nudaret, ne quis columnarum decorem inreligiosa temeritate praesumeret, ne quis cineres alienos aut longinquitate temporis aut voraci flamma consumptos seclerata
 10 perserutatione detegeret, ne corpus, quod semel reliquerat molestias mundanas, humanas iterum pateretur insidias. nam etsi cadavera furta non sentiunt, ab omni pietate alienus esse dinoscitur, qui aliquid mortuis abrogasse monstratur. vide quae tibi commissa
 5 sunt: castitas viventium et securitas mortuorum. Habes quoque per provincias de perpetuario iure tributorum non minimam quantitatem, canonicarios dirigis, possessores
 15 ammones, et cum aliis iudicibus non modica iura partiris. caduca bona non sinis esse vacantia. ita quod usurpator potuit invadere, tu fiscum nostrum facis iustis compendiis optinere. proximos defunctorum nobis legaliter anteponis, quia in hoc casu principis persona post omnes est, sed hinc optamus non acquirere, dummodo sint qui relicta
 6 debeant possidere. Repositivae quoque pecuniae, quae longa vetustate competentes
 20 dominos amiserunt, inquisitione tua nostris applicantur aerariis, ut qui sua cunctos patimur possidere, aliena nobis debeant libenter offerre, sine damno siquidem inventa
 7 perdit, qui propria non amittit. Proinde, quod felicibus applicetur auspiciis, per indictionem illam comitivae privatarum te honore decoramus, quam leges praefectis quoque parem esse decreverunt: est enim et ipsa aulica potestas palatio nostro iure
 25 reverenda, quam tu facies ultra terminos suos crescere, si susceptam continenter egeris dignitatem.

VIII.

FORMULA COMITIVAE PATRIMONII.

1 Antiquae consuetudinis ratio persuadet chartis nostris illos imbuere, qui longe
 positi transmissas accipiunt dignitates, ut quos non poteramus praesentes instruere,
 30 lectio probabilis commoneret, sed te, quem ad patrimonii nostri curas regalis defloravit electio, non destinatis praeceptionibus instruimus quam usu serenissimae collocationis erudimus, confabulationes siquidem nostrae erunt tibi instrumenta iustitiae, quando illud gratum nobis esse perspexeris, quod et divinis potest convenire mandatis.
 2 Patrimonium siquidem nostrum pro sublevandis privatorum fortunis tibi credimus, non
 35 premendis, nam si tranquillitatis nostrae velis considerare rationem, quoddam regiae domus famulis praeiudicium humilitatis imponis, proprias quippe utilitates improbus dominus quoquo modo nititur vindicare: ceterum qui bonae famae studere cognoscitur.

LRKP(TT)E(F)

1 appetitus R^1 2 sanguine PA^r renentiam L^1 4 proximitati KL possumus PF
 5 elegeris E ut] et EF 6 persequeris om, U consequaris om, T 7 iura] i. in $PTUAr^{(6)}$ marmoribus R^1 9 cineres L vorati K 11 etsi] et E^a , si TU 12 abr. monstr.] abrogatur TU^r
 13 et om, TT 14 perpetuo A 16 usurpatio A^e 17 casu R^1 19 depositivae A^e 20 ut] et EP sua cunctos R^1 22 perdit] perdit EP amittit] perdit R , perdit U , amittitur T applicetur] approbatur P , approbatur A^r , non applicetur U , amplicetur T 24 aulica F 29 instituire E^1
 31 non] non tam PA quam] quem KEP senerissimae P 33 prospexeris F 31 sublevandis] salvandis E^2P credidimus A^e 36 improbus] in quibus PaT ($non U$)

suo semper iudicio plus gravatur. insolens libertati genus est rusticorum, qui adeo sibi putant licere voluntaria, quoniam ad nostram dicuntur pertinere substantiam. esto igitur illis cum erecta potestate moderatus, temperamentum simul damus, cui posse concedimus. Considera, suscepta dignitas quo debeat splendore tractari, per quam supra ceteros iudices familiaritatem principis habere meruisti, nam sicut sol ortus corporum colores fugata nocte detegit, ita se morum tuorum qualitas assidue viso principe non celabit, mens tua et oculis nostris patebit et auribus, in vultu et in voce cognoscimus servientium mores, si facies tranquilla, si vox moderata suggesserit, credimus esse probatissimas causas: quicquid enim turbulentur dicitur, iustitiam non putamus, quapropter pensabit loqui tuum dominantis examen, quando nequeunt proprias tegere voluntates, qui suos possunt proferre sermones. Speculum siquidem cordis hominum verba sunt, dum illud moribus placere creditur, quod ipse sibi ad agendum legisse monstratur, superbus quin etiam varietatis gressibus patet: iracundus luminum fervore declaratur: subdolos terrenum semper amat aspectum: leves inconstantia prodit oculorum: avarus obuncis unguibus explanatur, et ideo ad quas provecti estis, studete virtutibus, quia nemo potest principem fallere, qui etiam rerum naturalium causas in vobis optime probatur inquirere. Quapropter ad comitivam patri- monii nostri te per indictionem illam deo iuvante promovemus, ut inavarum iudicem palatia nostra testentur, quem nos iudicavimus esse promovendum, quid enim maius cupias quam si te linguas nobilium laudare cognoscas? alibi forte iudices formidentur iniusti: hic ubi remedium praesens petitur, redempta sententia non timetur, querimonias possessorum sine venali protractione discinge, omne siquidem iustum celeritatis commodo transit ad beneficium et quod debito redditur, tali gratia munus putatur. Possessiones nostrae vel quia sunt immobiles non egrediantur terminos constitutos, ne condicione contraria quod non potest moveri, malis moribus contingat extendi, trade etiam militibus tuis quam sectari delegeris animi castitatem, quoniam ille iustus potest dici, sub quo non probatur excedi, utere igitur auctore deo concesso tibi feliciter privilegio dignitatis, incitet te ad bonorum desiderium saepissime quod videris, quia in his quae feceris iudex et testis ero. Nam et si epulas nostras sollicita ordinatione disponas, non solum nostro palatio clarus, sed et gentibus necesse est reddaris eximius, legati enim paene ex tota orbis parte venientes cum nostris coeperint interesse convivii, ammirantur copiose repertum, quod in patria sua norunt esse rarissimum, stupent etiam abundantiam unius mensae tantas servientium turbas posse satiare, ut iudicent consumpta recrescere, unde tantae copiae probantur exire, habent nimirum in sua patria quod loquantur, dum parentibus suis dicere gestiunt quae viderunt. Sic prope- modum in toto mundo celeberrimus redditur, qui providus nostris apparatus invenitur, adde quod tempora nostrae laetitiae secretaria tua sunt, cum pectus redditur curis alienum et tunc tibi tribuitur suggerendi locus, quando cunctis adimitur, merito, ut qui es iudex tanti apparatus et epularum, delinitus tibi tibi animus concedatur.

LRKP(TU)E(F)

1 libertatis	KTUEFL	2 quoniam]	quemadmodum	K	4 splendore	P	6 detegit	EF								
7 oculus	R ¹	nostris]	tuis	P ^a	in voce]	voce	L	10 pensabat	L ¹	11 siquidem]	quidem	F				
13 elegisse	EF	varietatis	EF	14 inconstatia	L ^a	15 ad quas]	qua	T,	quibus	V	16 nemo]					
ne	P	18 inavarum]	avarum	L ¹	19 magis	A	20 te	om.	P	linguam	T,	linguis	V			
21 petitur]	RKPTUEA,	patitur	L,	est	F	22 protractione	V,	protectione	T	discinib.	K ¹					
24 nestre	R	26 sectari]	sectare	LR ¹ TV ¹ L ¹	quoniam]	quomodo	L ¹	27 probatur]	KPTUEFL ¹ ,							
probantur	LR,	prohibeatur	L ¹	excidi	L	auctoritate	TV	feliciter	om.	F	29 et	om.	L ¹	nostras	om.	K
30 solum	L ^a	31 enim	om.	A	ceperunt	TV	32 mirantur	R	in]	in.	L ¹	carissimum	L			
33 abundantium	L	34 recrescere]	conrecrescere	E ¹	tantae copiae]	E ^b F,	tanta copiae	E ^a ,	tante							
copie	que	R,	tantae	(tanta	A ¹)	quae	LPTA,	tante	et	V,	tanta	K	35 gestiunt	bis	P ^a	36 red-
ditur	om.	P ^a	37 nostra	TV	38 alienum]	PEFA,	alienis	LRKTU	tibi	om.	L					

X.

FORMULA QUA PER CODICILLOS VACANTES
PROCERES FIANI.

- 1 Periclitarentur graviter boni mores, si aut solis divitibus aut corpore valentibus
praestarentur tantummodo dignitates, dum multos invenias excubias palatii refugere,
2 qui magis possunt laudabili conversatione fulgere. multis enim facultas sua non
sufficit ad triumphum, multis philosophantibus corporis validudo subtrahitur et fit
plerumque, ut sapientes inremunerati iaceant, si semper homines ad honores comita-
tensi observatione perveniant. rarum est uni multa confluere, eum omnibus debeat
3 regnantis pietas subvenire. Quid si expensas consulatus pauper nobilis expavescat?
10 quid si sapientia clarus praefecturae nequeat sustinere molestias? quid si pondera
quaesturae affluens lingua formidet? quid si reliqui fascēs molestiarum taedio vitentur
forte quam meritis? nonne si a magnis viris talia fugiantur, in verecundiam nostrae
mansuetudinis quandam repulsam suscipiunt dignitates? quanto iustius bono principi
inremuneratum nihil relinquere, quod fecit natura laudabile! sapientia est, quae
15 honores meretur, totum aliud extrinsecus venit, sola est prudentia, quae rebus
omnibus praeponitur, quando in homine feliciter invenitur, sit apud nos et fortunis
integerrimus consularis, sint et sine longo labore primates, habeant exercitia praemia
3 sua: sed et iste honorabilis locus sit, qui tantum meritis comparatur. Neque enim
absurde leges sacratissimae censuerunt eos, quos bonae opinionis fama commendat,
20 codicillis vacantibus tales quaerere summitates, quos etsi facultas in tanti honoris
apparatu desereret, virtus conscia non celaret, animati sunt ad talia, qui de sua
videbantur desperare fortuna. hoc et validissimus ad labores, hoc et inbecillis corpore
meretur ad laudes, nam omnes sub diversitate praedicantur, quos huiusmodi honoris
nomen amplectitur et magis nescio quid amplius meriti extorsisse creditur, qui rem
4 25 laborantium otiosus meruisse sentitur. Atque ideo praesentibus codicillis ab illa in-
dictione illud tibi propitia divinitate defende, ut considerata ratione praesentis temporis
adepti honoris ordine potiaris: ita tamen, ut illi modis omnibus praeferantur, qui
sudore maximo nostris aspectibus affuerunt, necesse est enim, ut unum cedat meritum
duobus evictum, alioquin omnes ad quietas possunt currere dignitates, si laborantes
30 minime praeferantur otiosis, consequantur illa qui possunt, nec vobis desint ista quae
cedimus, sic utraque gratia concitati et illi ad palatia nostra festinare poterunt et
vos optati honoris gaudia comitantur.

LRKP(TU)E(F)

4 fugere *EF*, resurgentes *T* (*non U*) 5 possint *A^e* 6 sit *T*, sic *U* 7 iacent *L¹* comi-
tensi *L¹*, comitantes si *U*, committantes si *T* 8 est] est enim *TUEE* uni (ubi *E¹*) multa] in multa *U*,
multa mi *T* 9 expensis *A^e* expanescas *L¹* 10 modestias *TU* 12 quam] *malim*
perquam meritis *om. P^a* in verecundiam] *KEE.A^r*, inerecundia *L²RPTU.A^e*, verecundia *L¹*
13 repusam *P¹* dignitatis *E* quando *R* 14 facit *A* 18 tantum *om. P* 19 leges
om. TU 21 virtus conscia] *R²E¹F.A^e*, virtus conscientia *L¹R¹KP^a.A^r*, virtus conscient(a)e *TU*,
virtus conscientiam *E²*, virtutis conscientia *L²P^b* 22 hoc] homo *E¹* 23 mereretur *P* huiusmodi]
huius *K.A^e* honoris (*om. P.A^r*) n.] n. hom. *A^e* 24 meritis *TU* 25 codicillis *LB*, codicelli *U*,
codicilli *T* 26 defendit *EF* praesenti *K, om. R* 28 uestris *L¹* ut unum *om. K* cedat] *KTUE²*,
credat *LRPA*, cadat *E¹P* 29 duobus evictum (victum *TU*, evectum *A^e*) *om. P* alioqui *A^e* omnes
ad quietas (quietos *P^a*) ad q. omni. *P* occurrere *R* 30 nobis *TF* (*non U*) 31 concedimus *P^b*,
eredimus *R* potuerunt *K* 32 optati] adoptat *T*, adoptata *U*

XI.

FORMULA ILLUSTRATUS VACANTIS.

Constat felicem esse rem publicam, quae multis civibus resplendet ornata. nam sicut caelum stellis redditur clarum, sic refulcent urbes lumine dignitatum: non quia fiat homo alter honoribus, sed quia modestior efficitur, a quo conversationis ordo melior postulatur, quis enim opinionem suam vituperabiliter tractare velit, quam specialiter ad laudes electam esse cognoscit? illum siquidem honores glorificant, quem commendat et vita, nam malo instituto vivere nec principi fas est, quando et de illo populus occulte potest dicere, cui mores suos publice nullus ausus est imputare. Cape igitur pro fide ac laboribus tuis comitivae domesticorum illustratum vacantem, ut et tuis civibus decoratus appareas, et, quod est dulcissimum mentibus bonis, ingiter propriis utilitatibus occuparis, quid enim fortunatius quam agrum colere et in urbe luere, ubi opus proprium delectat auctorem nec aliquid fallendo conquiritur, dum suavi horrea labore cumulantur? quapropter nos dedimus delectabilem honorem, tu conversationis associa dignitatem, nam utraque sibi coninneta sunt: unum pendet ex altero: non coalescunt sparsa semina, nisi et terrae qualitas fuerit operata: habiturus messem de nostra gratia copiosam, si a te iudicia nostra cognoverimus optime fuisse tractata.

XII.

FORMULA COMITIVAE PRIMI ORDINIS.

Magnum quidem multis et inter vices videtur esse genitum publicae utilitati probis actionibus occupari: sed quanto felicius honorem splendidum sumere et cogitationum molestias non habere? interdum enim assidui labores et ipsas ingratas faciunt dignitates, dum inbecillitas humana cito solet sustinere fastidia et quod prius ambisse creditur, postea vitare velle sentitur, sed hoc multo praestantius adesse conspectibus regis et abesse molestiis, gratiam habere loci et vitare contumelias actionis, dulce est aliquid sic mereri, ut nulla possit anxietate turbari, dum multo gratius redditur, ubi prosperitatis sola gaudia sentiuntur. Hunc igitur honorem tam tibi respicis otiosa remuneratione praestitum quam nimium laborantibus antiqua noscitur provisione collatus, ut rectores provinciarum anni actione laudatos vix ad tale culmen adducerent, quibus confitebantur plurima se debere, consilarii quoque praefectorum consciencia clari, dictatione praecipui, qui in illo actu amplissimae praefecturae sic videntur exerecere fecundiam, ut ad utilitates publicas expediendas alteram credas esse quaesturam, unde frequenter et nos iudices assumimus, quia eos doctissimos comprobamus. Quid ergo de tali honore sentiat, agnosce, quando perfecti viri

LRKP(TI)E(F)

2 resplendet ornate *P^a*, ornata resplendeat *F* 3 sic] sit *L* 6 electam *om. F¹* illum] illum igitur *L^a[?]* quem] quod *U¹*, quem ad modum *T* 7 quando] quoniam *E* et *om. L¹F*
 10 dilectissimum *K* 11 quid] q. est *E* fortunatius *R¹* 12 delectet *F* conquiritur] cum quaeritur *T*, acquiritur *U*, quaeritur *F* 14 utrique *L¹* 15 et] etiam *A* habiturus] h. es *L²* 16 optime *om. TI* 19 vices] viros *E* 21 labores] honores *R¹* et] etiam *A*
 23 nelle] *PTIEFA*, *om. LRK* hoc multo . . . 24 abesse *om. TI* praestantius] constantius *F* 24 contumelias *E¹*, contumelias *E²*, contraria melius *T* (*non U*) 25 est] e *P* 26 hunc igitur (ergo *R*) honorem] hic ig. honor *EF¹* tam] *scripsi*, quem *libri* 28 noscitur provisione] pron. (*om. nosc.*) *P^a*, pron. nosc. *P^b* 29 abducerent *R¹[?]* 31 fecundiam *P^a* 32 doctissimos] edoctissimos esse *T*, electissimos esse *U* 33 sentia] *R¹* praefecti *RA*

pro tot laudabilibus institutis huius inveniunt praemia dignitatis et merito cum tanta pompa ceditur, quae senatorii quoque ordinis splendore censetur, spectabilitas clara et consistorio nostro dignissima, quae inter illustres ingreditur, inter proceres advocatur: otiosi einguli honore praecineta dignitas, quae nullum novit offendere, 4 5 nullum cognoscitur ingravare et super omnia bona concitare nescit invidiam. Quocirca provocati moribus tuis comitivam tibi primi ordinis ab illa indictione maiestatis favore largimur, ut consistorium nostrum sicut rogatus ingrederis, ita moribus laudatus exornes, quando vicinus honor est illustribus, dum alter medius non habetur, delectet te illos 5 imitari, quos proximitate contingis. Tu locum amplum et honorabilem facis, si te 10 moderata conversatione tractaveris, ammoncat te certe, quod suscepta dignitas primi ordinis appellatione censetur, utique quia te sequuntur omnes qui spectabilitatis honore decorantur, sed vide ne quis te praecedat opinione, qui sequitur dignitate, alioquin grave pondus invidiae est splendere einguli claritate et morum lampade non lucere.

XIII.

FORMULA MAGISTRI SCRINI QUAE DANDA EST COMITIACO,
QUANDO PERMILITAT.

15
1 Si honor frequenter defertur otiosis, si interdum aut nobilitas eligitur aut ad promerendum aliquid personae tantum gratia suffragatur, quo studio remunerandi sunt, qui ad agonis sui praemia pervenerunt? considerandum, quali labore servitum est, et sic de remuneratione cogitandum, harum quippe rerum mensura de contrario venit, 20 dum tale oboedientibus dari debet donum, quale indevotis potuit esse periculum.
2 Grandia sunt, quae sustinent exubantes: personas contumaces ad parendum cogunt, latentes in cubilibus suis prudenti sagacitate vestigant, superbis modestiam aequalitatis imponunt: ita quod a iudicibus breviter dicitur, ab ipsis efficacia famulante completur, notum est quae pericula sustineant, cum ad causas mittuntur alienas, si segnius agat, 25 petitor queritur: si districte, pulsatus vociferatur, sic inter utrumque diversum rara
3 laus est invenisse praeconium. Dignitatum pace dicamus, facilius est laudatum iudicem reperire quam militem iniuncta sine offensione complere, aliud est enim tantum dicere legitima, aliud ad terminum deduxisse iustitiam, laudabiliter quidem bonum dicitur, sed multo gloriosius statuta complentur, verba tantum diriguntur a praesulibus, a 30 militibus autem postulatur effectus, post omnia periculis subduntur, si constricti ali-
4 quid verisimile conquerantur. Frequenter nocuit aliis ipsa quoque integritas actionis, nam multos, quos in executione contristare nisi sunt, ipsos postea impensos iudices pertulerunt, offendunt enim frequenter ignari quibus sunt postea parituri et dum causis alienis fidem custodiunt, interdum pericula propriae salutis incurrunt, verum

LRKP(TV)E(P)

1 pro] per LP laudibus KTUEF huius] huius modi KPEF 3 nostro om. R¹ 4 cinculi T, singuli KI¹ nullum non. off.] nonerit ostendere nullum P, om. T (non U) 5 invidia TI¹ quocirca] quapropter F 6 magestatis P 7 togatus E²F et sic e con. Uricius, fortasse recte laudatus] indutus E¹F 8 vicinus] et n. TI¹ delectat A^e illos om. PA, recte fortasse 9 tu] tu tibi EF 10 consideratione A 11 sectantur U, sequitur T 12 sequuntur T alioqui A^e 13 graue] grande TI¹ singuli K, cinculi T, anguli U 17 sunt om. F¹ 19 cogitandum] tractandum F rerum om. TI¹ de contrario] detractio T, de tertio U 20 debet om. K¹ quindenotis R¹ 23 complentur E¹ 24 cum] dum EF 25 districte, L¹ pulsatus vociferatur] pulsatus suum ferat T, pulsaturus infertur U sic] sed K, si EF 26 dignitum F^a ind. laud. TI¹ 27 offensio K die, tant. EF 28 duxisse K¹ 29 gloriosus F¹ 30 si constricti] sicut stricti T, sicut secti U 31 conquerentur L^a, om. R aliis] ser. talibus quoque om. F 32 contristari A nisi] nisi EF impensos] fortasse infensos 33 ostendunt P^a paritura TI¹ 34 causis om. TI¹

inter haec militem evasisse laudatum nonne iuste videtur esse miraculum? Talibus 5
 igitur meritis vicissitudo reddenda est, ut nimio labore torpentes indulgus compensa-
 tionibus excitemus. utere igitur confidenter quicquid veteranis munifica iura tribuerunt,
 nulli sordido subiiciendus oneri, qui te purissima conversatione tractasti. Comitivam 6
 quoque tibi primi ordinis, quam tali militia perfunctis cana deputavit antiquitas, 5
 secundum statuta divalia vindicabis. Haec quidem priscorum beneficio consequeris, 7
 sed nostri nominis contra inciviles impetus et conventionalia detrimenta perenni tuitione
 vallaris, ut officium, quod nostris iussionibus speciali sollicitudine famulatum est, amplius
 aliquid a militibus ceteris promereri potuisse videatur. multa quoque tot librarum auri
 percollandum esse censemus, si quis statuta nostra qualibet erididerit occasione violanda, 10
 nec tamen aliquid contra te valere permittimus, quod dolosa fuerit machinatione
 temptatum.

XIII.

FORMULA DE HIS QUI REFERENDI SUNT IN SENATU.

Optamus quidem curiam senatus amplissimi naturali fecunditate compleri subolem- 1
 que eius tantum crescere, ut (quod difficillimum aviditatis genus est) parentum videatur 15
 vota satiare, sed minus amantis est non amplius aliquid quaerere, unde tantum
 numerum possit augere. agricola diligens praeveniendo adiuvat imbrem caelestem et
 ante rigat plantaria, quam pluvias mercantur optatas, arborum quin etiam fetus
 meliorare contendens diversi germinis feturas instituit, ut multiplicata dulcedine
 fructuum hortis suis conserat varietatis ornatum, sic nos virtutum inmundissimas 20
 laudes in cinctum Gabini desideramus includere, ut germen alienum amplexu gratiae
 colligatum curiae moribus inoleseat. Sed haec cultura longe dissimilis est, arboribus 2
 enim quod melius putatur inseritur: ad illas peregrina veniunt, ut de illorum potius
 suavitate dulcescant, vobis autem, ut agrestia proficiant, offeruntur, nam quamvis
 ignis nocte reluceat, soli tamen praesentatus obscurus est: hinc est quod ad illum 25
 ordinem nihil potest eximium deferri, nisi quod per ipsum probatur augeri, et ideo
 illum natalium splendore conspicuum et ingenii calore prudenter accensum senatus
 lumen excipiat, hactenus enim fuit suis meritis clarus: sed iam erit de vestra con-
 spicuitate perlucidus. Pandite curiam, suscipite candidatum: iam senatui praedestinatus 3
 est, cui nos contulimus laticlaviam dignitatem, benignos esse necesse est publicos 30
 patres, quia hoc vocabulum non tantum suo debet germi quantum studio votoque
 generali.

LRKP(TV)E(F)

1 laudatum] KTTTEFLV, laudatur LRP.1^r 2 indultis] R²KE coniectura, indultis F, indultis LPTF,
 indictis A, om. sp. cavante R¹ 3 incitemus EF munificentia K¹ 4 nullo LRP.TU.1 sub-
 iicientibus P¹, subiendus T (non U) oneri] honori TV te om. R¹ 7 inciviles] civiles F et om. TV
 conventionalia P 8 quod] qui V, om. T 9 a mil. ad. R tot] LRP.TU.1, decem KEP 10 pro-
 cellendum P¹T quaelibet T, quilibet U 11 te om. F 14 curiam om. L 15 aviditatis (ani-
 datis P²E¹) genus] g. a. R nideatur (bis P) nota] not. mid. R 16 sociare R¹E¹ aliquid]
 aliquid U, est al. T, om. A^e tantum om. P 18 etiam] et P 19 germinis] generis EF fer-
 turas E², profuturas R, fetaris T, ferās U istitu L¹ 20 hortis suis] UEF, oris suis T, hortis
 (hortus P²) sue P, ortus sui .1^r, hortis sui .1^v, orti sui LRK conserat] RKP.TVEFL.1^r(¹⁰), con-
 ferat LA^r(¹⁰)e nos om. F 21 cinctum om. in sp. cav. P gaurini LRKP.TP, gaurum EA, gaudium U²,
 om. in sp. cav. U¹: fortasse Gabini cinctum auctor parum recte posuit pro Gabino accipiens non magis recte
 de toga senatoria amplexu] complexu P 22 inoleseat] moleseat U, mollescat T 23 ut de]
 unde P 24 nobis TT autem] aut R 25 nocte] noster TV obscurum L¹ 27 illum natalium]
 nat. ill. EF, illuminat aliam PA^r(¹⁰) splendorem L¹R ↔spicuum R¹, consciuum P² accensum R¹,
 accessum P² 28 enim om. .1^v suis om. P nostra EF perspicuitate EF.A^e 29 praee-
 lucidus .1 senatu E 30 laticlaviam F nec. est esse TV 31 debetur EF, debent TV generi F

XV.

FORMULA VICARIIS U· R·

1 Vices agentium mos est sic iudicium voluntatibus oboedire, ut suas non habeant
 dignitates. splendent mutuato lumine, nituntur viribus alienis et quaedam imago in
 illis esse videtur veritatis, qui proprii non habent iura fulgoris. tu autem vicarius
 5 diceris et tua privilegia non relinquis. quando propria est iurisdictio, quae datur a
 principe. habes enim cum praefectis aliquam portionem: partes apud te sub prae-
 toriana advocazione configunt: vice sacra sententiam dicis et, quod maxime fidei
 signum est, in inscriptionibus vita tibi committitur hominum, quod inter mortales
 2 constat esse pretiosum. Additur quod nec salutari te sine chlamyde iura voluerunt,
 10 scilicet ut sub veste militari semper visus numquam credereris esse privatus. sed
 haec omnia ad praefecturae gloriam iudicamus esse concessa, ut qui tantae sedis
 vicarium diceret, umbratile nil videret, considera qualia de te praestes, qui tanta
 auctoritate subveheris. exuendus a crimine non nudetur ab innoxia facultate: nam
 quid tibi debere possit, si nummis suis imputet quod evasit? ad similitudinem quippe
 15 summorum carpento veheris. intra quadragesimum sacratissimae urbis iura custodis.
 Praeneste ludos edis in vicem consulis in honorem positus dignitatemque senatoris
 3 adquiris et illa tibi panduntur atria quae summatibus probantur esse collata. Hinc
 est quod in aula Libertatis locum patrium tenes et ibi mereris concessum, ubi est vel
 intrasse praeconium. ipsi quin etiam senatores, qui praecedunt ordine, aliqua videntur
 20 a te necessaria postulare. habes quod praestes potioribus te nec immerito inter prae-
 cipuos censendus es, qui aut iuvare potes aut laedere consulares. erige animos sub
 qualitate modestiae. talis est unaquaeque dignitas. qualis administrantium est voluntas,
 nihil abiectum est, quod in re publica geritur, nisi malis fuerit moribus vitiatum. nam
 si humilium privatorum placet aequalitas. quanto magis grata est in potestatis culmine
 4 25 custodita, quae difficile modum servat, dum ad suum velle festinat? Proinde vicariae
 tibi dignitatem serenitatis nostrae aestimatione conferimus, quam sic Romae geras,
 ut conscientiam tuam tanta civitate facias esse dignissimam. usus omnibus privi-
 legiis, quae tuos decessores habuisse constiterit, quia sicut a vobis instituta antiquorum
 deposeimus, ita et dignitati vestrae vetera non negamus.

XVI.

FORMULA NOTARIORUM.

30
 1 Non est dubium ornare subiectos principis secretum, dum nullis aestimantur
 necessaria posse committi, nisi qui fuerint fide magna solidati, publicum est quidem

LRKP(TU)E(F)

2 moris *T*, mox *U* 4 esse uid.] nid. esse *RA*, esse nid. esse *Pa*, esse videntur *F* 5 quando]
 quoniam *EF* iuris est dictio *R* 8 in *om.* *F* 9 sine] si *K* 10 esse *om.* *K* 12 nichil *T*,
om. *U* videret] haberet *F*² qui *om.* *F*³ 13 subuegeris *P* videntur *Pa*, videtur *RTA*,
inc. *E*³ ab innoxia] an noxia *T*, a noxia *U* 14 nummis *EP*¹, minimis *A* 15 sacratiss-
 simae] sanctissimae *PA* 16 ludo sedis *LRU*, ludo sedes *KEF*^b, in ludo sedis *T* honore *F*
 17 pand. tibi *R* esse *om.* *R*³ 18 aula] aula coelestis *A*^e consensum *E*, concessum *F*, esse con-
 sensum *T* (*non U*) velut *R*¹/?} 19 introisse *TU* 20 te nec immerito] tene enim merito *TU*
 22 unaque *P* est adn. *RF* 23 nil *P* est abi. *F*, adiectum est *TUA* fuer. moribus] *LPA*²,
 mor. fueris *U*, fuer. forte moribus *L*², fuer. moribus forte *RKEF*, mor. fuer. forte *T*, fuerit mor. forte *A*^e
 24 quato *L* 25 difficilem *PA* 27 conscientiae *Pa* esse *om.* *K*¹*E* 28 nobis *KE* ant.
 inst. *KEFA* 31 nullis] *PEFA*^e, nulli *LRKTU* 32 est] est enim *K*

omne quod agimus: sed multa non sunt ante scienda, nisi cum fuerint deo auxiliante
perfecta. quae tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnoscī. Regis
consilium solos decet scire gravissimos. imitari debent armaria, quae continent monu- 2
menta chartarum, ut quando ab ipsis aliqua instructio quaeritur, tunc loquantur: totum
autem dissimulare debent, quasi nesciant scientes. nam sollicitis inquisitoribus saepe 5
et vultu proditur, quod tacetur. assit innocentia, quae cuncta commendat, quia in
placida mente regia decent verba deponi. Sed quoniam te probatis moribus institutum 3
venatrix bonae conversationis sollicitudo nostra respexit, ab illa indictione notarium te
nostrum esse censemus, ut ordine decurso militiae ad primiceriatus feliciter pervenias
summitatem. honor, qui efficit senatorem, cui patrum aula reseratur, non iniuria: nam 10
qui nostris curis militat assidua lucubratione, iuste videtur et curiam Libertatis intrare.
Additur etiam perfuncti laboris aliud munus, ut, si quoquo modo ad illustratum vel 4
vacantem meruerit pervenire, omnibus debeat anteponi, qui codicillariis illustratibus
probantur ornari, unde absolute colligitur primiceriatus meritis datum uti, ut in uno
eodemque titulo dispar esset dignitas aequaliter adquisita, animari debes igitur ad 15
labores, quando tibi tale praemium propositum vides, quale se gaudent invenisse
summates.

XVII.

FORMULA REFERENDARIORUM.

Quamvis tantum sit clara unaquaeque dignitas, quantum eam praesentiae nostrae 1
conspetus illuminat, dum semper honorem suscipit, qui nostra colloquia decenter 20
adquirat, nemo tamen sermones nostros tantum meretur quam qui referendarius esse
dinoscitur, per eum nobis causarum ordines exponuntur, per eum interpellantium
vota cognoscimus et ipsis responsa reddimus, ut negotia compedita solvamus. Magnum 2
est in hoc agone principali servire prudentiae et ad subitum sic dolores alienos
asserere, ut conquerentium videatur vota satiare, quale est enim in tumultuosis pro- 25
cessionibus nostris nulla permixtione confundi aut minime tantis clamoribus impediri?
necesse habet a turbatis exquirere, quod nobis possit placabiliter intimare et distinctius
referre quam potuisset audire. Arduum est trepidantium dicta componere et verum 3
dicere: non tantum interpellator formidat negotii sui casum quantum sustinet iste in
relatione periculum, si quid minus dixerit, inimicus asseritur, redemptus clamatur, 30
negotii dominus timoris patrocinio potest sua verba convertere, referenti autem non
licet aliquid immutare, sententiae vero nostrae tanta memoriae cautela tenendae sunt,
ut nihil minus, nihil additum esse videatur, nobis plerumque audientibus nostra
dicturus es et difficili condicione constrictus iudicio nostro subiaces, dum alienas
causas explanare contendis. Quapropter referendarium te electio nostra constituit: 35 4
sed tu puritatem conscientiae et veritatem linguae nostris iussionibus adhibeto, erudi-

LRKP(TU)E(P)

2 quae] quia F^2 3 monumenta RT 4 quer. al. iustr. B 5 dissimulare P^1 se. nesc. F
6 tacetur] lingua tacetur P^b 7 decent] decenter debent A : ser. decet quoniam] quando A^c
8 venatrix] et u. E ab ill. ind. not. te nostr. (nostr. te KE)] not. nostr. ab ill. ind. te P' 9 di-
nerso R^1/z 10 summitatem] dignitatem KEP' efficit] facit F 11 lucubratione $TUEP^2$ 12 quo-
quo] quo A^c 13 omnibus] omnibusque E codicillariis T^a , codicillarius F 15 titulo P^a
16 quando] quoniam EF 17 summitates P 19 cl. sit R una $om. PA$ enim PU , enim T
20 illuminas P^a 21 quam] quantum F 23 reddimus] damus F compedita] tibi compedita P^a
25 asserere] exprimere F processibus P^2 28 est $om. PA^r$ *) 29 interpellatur F casum] $LRKPF^2.A$,
causam $LTEF^2$ sustine K 31 timorem P^a reuerenti P 34 constrictus $om. P$ 35 con-
tendas P

tionem vero mirabilem collocutio tibi nostra concedit, quae dum per te alios ordinat, qualitatem tuae mentis exornat. sub nobis enim non licet esse imperitos, quando in
 5 vicem cotis ingenia splendida reddimus, quae causarum assiduitate polimus. Quapropter illa cunctis iussisse nos referte, quae aut debnistis aut potuistis accipere.
 5 nostra sic probatis, si iusta redicitis. amate quod nos glorificat. sit velle vestrum quale videtis nostrum esse propositum. ad summum tales vos esse cupimus, ut etiam per vos iudices corrigamus. peculiare de vobis aliquod vectigal exigimus, ut sicut vobiscum familiariter miscemus affatus, ita et nostra opinio specialiter a vobis mereatur affectum.

XVIII.

10 FORMULA PRAEFECTURAE ANNONAE.

1 Si ad hanc mensuram censendae sunt dignitates, ut tanto quis honorabilis habeatur, quanto civibus profuisse cognoscitur, is certe debet esse gloriosus, qui ad copiam Romani populi probatur electus. tui siquidem studii est, ut sacratissimae urbi praeparetur annona, ubique redundet panis copia et tam magnus populus tam-
 15 quam una mensa satietur. per officinas pistorum cibosque discurrens, pensum et munditiam panis exigis nec vile iudicas esse, unde te possit Roma laudare: merito, quando
 2 gloria singularis est illius civitatis affectus. Et ne quod agis aliquid putetur extremum, carpentum praefecti urbis mixta gratificatione conscendis, tu illi in spectaculis coniunctissimus inveniris, ut plebs, quam industria tua satiat, in suam reverentiam te
 20 honoratum esse cognoscat. nam si querela panis, ut assolet, concitetur, tu promissor ubertatis seditiones civicas momentanea satisfactione dissolvis et per te prospicitur, ne quid a populis conquerentibus excedatur. Non immerito Pompeius fertur copiae quantitate provisa usque ad rerum pervenisse fastigia, quia merito singularis amor est populi, cum potuerit a penuria liberari. hinc ille gratificationem meruit plausum-
 25 que popularem: hinc unice semper amatus est et in gratia civium omnium vicit facta maiorum: qui ne aliquando inhonore diceretur, cum nominis taxatione vocabatur et
 4 Magnus. Hoc te exemplum invitet ad prospera, quando ille honoris tui locum egisse cognoscitur, quem felix Roma mirabatur. ne quis autem putet abiectis te hominibus imperare, dignitati quoque tuae pistorum iura famulata sunt, quae per diversas mundi
 30 partes possessione latissima tendebantur, ne inopia faciente vilesceret, quod Romanae copiae laudabili famulatione serviret. suarii quoque, Romanae copiae causa reperti, tuo deputati videntur examini. Gloriare privilegiis acquisitis, tribunal tuum non est inter minimas dignitates, quando et Romana gratia frueris et provinciis iussa transmittis. sed ut actionis ipsius in totum merita perserutemur, triticeas quidem copias
 35 praefectura praetoriana procurat, sed non minor laus est dispensationem probabilem

LRKP(TU)E(F)

1 tib. coll. KEF' 2 non (nunc F) licet (om. F³) esse] esse non lic. TU 4 nos iuss. KEF' referte] referre PTU, referre A^{r(6)} aut deb.] autem deb. L¹ 5 nostra (nam E²F) sic probatis] nostra (sp. cuc. 3 litt.) sic probatur P redicitis] redicis T, refertis F 6 tales nos T, nos tales K'EEF' 11 quis ***. hon. L honorabilior TUE²F' 13 copiam] curiam TU 14 urbis P^a 15 cibosque] cibos PT: cibanosque Krusch discutis E¹ 16 esse om. TU rom. poss. KEF' quando] quondam L¹, quando te R¹ 17 quid TU 18 carpentum om. P^a glorificatione A fortasse recte spectaculis A^o 19 inueneris E¹, inc. F³ 20 comitetur E² 21 perspicitur KE 23 rerum] regum E²F, fortasse recte singulis A est am. PFA 24 potuit A gratificatione P 25 popularem] populorum KEF' 26 malorum PTFE².A inhonor E, inhonorus F 28 autem] aut F abiectis te] abi. (om. te) R¹, te abi. KEF' 29 tutae quoque P.1^r iura] iura Krusch 30 tendebatur R 31 laudabili — copiae om. L¹ 33 iussa] iura E¹ 34 actionis] et actionis E, exactionis F triticeas] K'EEF, triticias T, triticias LRPA 35 dispensationem L¹

facere quam frumenta colligere, quando in quavis abundantia querela non tollitur, si
 panis elegantia nulla seruetur. Sic Ceres frumenta dicitur inuenisse. Pan autem primus 6
 consparsas fruges coxisse perhibetur, unde et nomine eius panis est appellatus. ita et
 illa praedicata est quae repperit et iste laudatus est, qui decenter edenda humanis 5 7
 usibus applicauit. Atque ideo cognoscentes industriam tuam, quae semper est amica
 sapientiae, praefecturam annonae per illam indictionem nostra tibi electione deferimus.
 considera nunc, quia non licet aliquid furari de populo: nam quod in civitatis damno
 committitur, silentio non celatur, nescit plebs tacere, quando interdum et hoc loquitur,
 quod a nemine perpetratur. in fraudulentis dstringe, panis pondera aequus examinatore
 intende: sollicitus auro pensetur, unde a Quiritibus vivitur, quia gratior nobis est lae- 10
 titia fauentis populi Romani quam copia pretiosissimi metalli, intueri certe quod
 loquimur, quid habes melius quod optes quam illius populi gratiam quaerere, quam
 nos etiam constat optare?

XVIII.

FORMULA COMITIS ARCHIATRORUM.

Inter utilissimas artes, quas ad sustentandam humanae fragilitatis indigentiam divina 15 1
 tribuerunt, nulla praestare videtur aliquid simile quam potest auxiliatrix medicina con-
 ferre, ipsa enim morbo periclitantibus materna gratia semper assistit, ipsa contra
 dolores pro nostra inbecillitate confligit et ibi nos nititur sublevare, ubi nullae divitiae,
 nulla potest dignitas subvenire. Causarum periti palmares habentur, cum negotia 2
 defenderint singulorum: sed quanto gloriosius expellere quod mortem videbatur inferre 20
 et salutem periclitanti reddere, de qua coactus fuerat desperare! ars quae in homine
 plus inuenit quam in se ipse cognoscit, periclitantia confirmat, quassata corroborat et
 futurorum praesentia validitudini non cedit, cum se aeger praesenti debilitate turbaverit,
 amplius intellegens quam videtur, plus credens lectioni quam oculis, ut ab ignorantibus
 paene praesagium putetur quod ratione colligitur. Hinc peritiae deesse iudicem nonne 25 3
 humanarum rerum probatur oblivio? et cum lascivae voluptates recipiant tribunal,
 haec non meretur habere primarium? habeant itaque praesulem, quibus nostram com-
 mittimus sospitatem: sciant se huic reddere rationem, qui operandam suscipiant
 humanam salutem, non quod ad casum fecerit, sed quod legerit, ars dicatur: alioquin
 periculis potius exponimur, si vagis voluntatibus subiaceamus, unde si haesitatum fuerit, 30
 mox quaeratur. Obscura nimis est hominum salus, temperies ex contrariis umoribus 4
 constans: ubi quicquid horum exereverit, ad infirmitatem protinus corpus adducit. hinc
 est quod sicut aptis cibis validudo fessa recreatur, sic venenum est, quod incompetenter
 accipitur, habeant itaque medici pro incolumitate omnium et post scholas magistrum,

LRKP(TU)E(F)

1 quando] quoniam EF 2 inuenissa P^a pan autem] pauam EF¹, pauus F² 3 prae-
 dicata] appellata TU quae] quaeque P^a reperiit A est om. K 6 conferimus R 8 quando]
 quoniam EF int. et] et int. et E, et int. TTF 9 fraudulentis E panis] pacis P 10 sollicitus T,
 sollicitus U est nob. F 11 fauentis] sapientis E, feruentis T 13 optare] amare R², inc. R¹
 15 utilissimas PPA, humilissimas TU arees P sustendandam P^a divina] d. numera E² 16 quam]
 quam quod K²FA auxiliatrix] E²F, auxiliatrix A, auxiliarius LRKPT^bA*, auxiliares T^a, auxiliarius U
 17 ass. semp. F^a 18 inbellitate L¹ 19 causarum] e. iuris E² palmates F neg.] magna neg. A
 20 gloriosius] gl. est TTEFA 21 periclitantibus TU despectare TU 22 ipse in se E. in se
 ipsa F agnoscit F roborat F 23 cedunt P^a 25 putetur] uidetur E¹ peritiam TU
 26 lasciviae L²R voluptate L¹, voluntates T recipiant] non rec. R 27 hoc A^c primatum TU
 28 suscipiant F 29 humanam ++ salutem L¹ elegerit E alioqui A^c 30 potius om. E^a haesi-
 tatum] hedificatum E¹ 31 hom. est F umoribus om. F¹ 32 constant P^b, constat T corpus om. R
 33 sicut R¹ 34 habeantur A

vacent libris, delectentur antiquis: nullus iustus assidue legit quam qui de humana
 5 salute tractaverit. Deponite, medendi artifices, noxias aegrotantium contentiones, ut
 cum vobis non vultis cedere, inventa vestra invicem videamini dissipare. habetis quem
 sine invidia interrogare possitis. omnis prudens consilium quaerit. dum ille magis
 5 studiosior agnoscitur, qui cautior frequenti interrogatione monstratur. in ipsis quippe
 artis huius initiis quaedam sacerdotii genere sacramenta vos consecrant: doctoribus
 6 enim vestris promittitis odisse nequitiam et amare puritatem. Sic vobis liberum non
 est sponte delinquere, quibus ante momenta scientiae animas imponitur obligare. et
 ideo diligentius exquirite quae curent saucios, corroborent inbecillos: nam videro, quod
 10 delictum lapsus excuset, homicidii crimen est in hominis salute peccare. sed credimus
 iam ista sufficere, quando facimus qui vos debeat ammonere. Quapropter a praesenti
 7 tempore comitivae archiatrorum honore decorare. ut inter salutis magistros solus
 habeatis eximius et omnes iudicio tuo cedant, qui se ambitu mutuae contentionis
 exercent. esto arbiter artis egregiae eorumque discege conflictus. quos indicare
 15 solus solebat effectus. in ipsis aegros curas. si contentiones eorum noxias prudenter
 abscondas. magnum munus est subditos habere prudentes et inter illos honorabilem
 8 fieri, quos reverentur ceteri. Visitatio tua sospitas sit aegrotantium. relectio debilium.
 spes certa fessorum. requirant rudes. quos visitant aegrotantes, si dolor cessavit, si
 somnus affuerit: de suo vero languore te aegrotus interroget audiatque a te verius
 20 quod ipse patitur. habetis et vos certe verissimos testes, quos interrogare possitis.
 perito quidem archiatro venarum pulsus enuntiat, quod intus natura patiatur: offeruntur
 etiam oculis urinae. ut facilius sit vocem clamantis non advertere, quam huius modi
 9 minime signa sentire. Indulge te quoque nostro palatio: habeto fiduciam ingrediendi.
 quae magnis solet praemiis comparari. nam licet alii subiecto iure serviant, tu rerum
 25 dominos studio praestantis observa. fas est tibi nos fatigare ieiuniis. fas est contra
 nostrum sentire desiderium et in locum beneficii dietare. quod nos ad gaudia salutis
 exercent. talem tibi denique licentiam nostri esse cognoscis, qualem nos habere non
 probamur in ceteris.

XX.

FORMULA CONSULARITATIS.

1 30 Quamvis dignitatem tuam a consulibus descendere nominis ipsius videantur testi-
 monia declarare, tamen et insignia tanta circumstant, ut nullus possit ambigere te de
 illius lampadis claritate luere. secures enim et fasces, quos illi dicavit genio anti-

LRKP(TU)E(F)

1 fortasse legitur 3 uestra] nostra E^bF , om. E^a 4 magis om. TT^r 5 caucior $L^1[?]$ 6 in-
 dicis E quodam A^r 60 *Gar.* genere om. F nos A^e 7 enim om. P^a sic] sicut K 8 spontes L^1
 9 inbec(c)ill)es $KTEEF$ 1 nam] non $TUEF$ videro (videtur E^1 , uideo E^2 , uidetur o F) quod] fortasse
 ut aliquod *cel* ut aliud 11 qui] quod TT^r nos] nos KF 12 decorare] te decora*** F^1 , te de-
 coramus F^2 solus] solis U , om. T 13 habeatis U , habeatur T 11 arb. esto P^a distinge F ,
 distingue E^1 , discinde TUE^2 quos] qui F 15 solebat solus KE , solebas solus F , eos solus
 solebat T eorum om. A 16 abscondis A^e est om. K 17 cet. reu. KEF 18 uisitent T^bU^r
 19 abfuerit P 21 perito quidem] perito si quidem $P.A^e$, peritos si quidem A^r , perito qui de U , peritos
 quos T archiatros T^b , archidiatus T^a , archiatros A^r annuntiat F quid $K^2.A$, qui K^1 22 etiam]
 et P 23 min. (minime L , m*** R^1 , om. E) signa] s. m. LF indulge] indulgeque K nostro palatio
 (palatii K)] p. n. $P.A$ 24 magis K^1 solent $TT.A^e$ praemiis] $LRPTU$, pretiis $KEF.A^e$, precio A^r tu]
 tu nero K^a 25 dominos] TUE^2 , domino *reliqui* praestantantis K obseruas TUE^1 est] est enim F
 nos] non K^a 27 exercent E^2F tibi den. lic. nostri (nostram TT^r) den. tibi lic. nostri R , tibi lic.
 den. nostr. F , tibi den. nostr. lic. E hab. non probamur] non probamur hab. P 28 caeteros A^e
 30 decl. test. R 31 et om. TT^r 32 securis P illi om. L^1 , illius *Iuretus* gen. dic. TEF , gen.
 deputauit U

quitas, tuis videntur phaleris deputata, ut iurisdictio concessa vel tacita possit ammonere provincias. sed quale tibi debet esse quod curules inelitas probatur ornare? vultus quin etiam regnantium geniata obsequii pompa praemittit, ut non solum summi iudicis, sed et dominorum reverentia cumulatius oneris. O magnae temperationis inventum! 2
 de nomine consulis promitteris clementissimus et de principum imagine metuendus. 5
 in aliquibus adhuc provinciis ornatus paenula carpenti etiam subvectione decoraris, ut multis declaretur iudiciis per expressas imagines rerum vices te praecelsae gerere dignitatis. considera magnum esse quod suscipis, et nulla criminum deiectione vitieris, nominis tui auctor multa conferendo praedicatur: tu age, ne ullis cupiditatibus accuseris, ut, si dare non praevales, certe te moderari velle festines, proximus enim habetur 10
 donanti, de quo potest dici 'abstinens est iugiter alieni', certe foedissimae contrarietatis vitium est studere furtis et habere vocabulum largitatis. Erigat ad laudem tuos 3
 animos, quod vocaris, non te profecto meritis imparem facis, si turpissimae ambitionis delicta calcaveris, nam errores noxios vincere, vitia maculosa superare, et iste re vera editus est de moribus consulatus, nec enim superflue prudentissimi veterum talia 15
 rebus nomina imposuerunt, dum continentiae magnae praesulem provinciis mitterent consularem, triumphata iura publica, largire iustitiam et ex fortiore parte imitari praevales, quem nominis proximitate confingis, pecuniis potest indigere mediocribus, morum talenta non potest non habere, qui iustus est. Non pavescas largas consulum manus: 1
 habent et boni pauperes divitias suas, illud ergo a te quaeritur, quod in pectore 20
 humano nascitur, non quod terrae visceribus continetur, quanto melius triumphare ex animi thesauro, unde nunquam nascitur paenitudo, quia nec tenuis efficeris cum plura concedis, quin immo tantum locupletior redderis, quantum te bona conscientiae sparsisse cognoscis, quapropter opinionis tuae laude pellecti per illam indictionem in illa provincia consularitatis te praecipimus agere dignitatem, ut tibi non sit acceptum, quod 25
 legibus probatur inimicum, illa magis dilige, quae acuitatis iura commendant. Nomen 5
 tuum actionibus proba, consule fessis et tunc vere dicris consularis, sed ut omnia aequabili moderatione pensentur, institue pecunias non quaerere et agnoscis munera tibi copiosa provenire, hanc enim condicionem humanis actibus divina posuerunt, ut ille magis possit ditescere, qui lucra turpia nescit optare, ignorantes accipiunt qui 30
 bene agunt, quia necesse est ut, dum parumper malorum ambitio contemnitur, superno munere plus donetur.

XXI.

FORMULA RECTORIS PROVINCIAE.

Omnino provide decrevit antiquitas iudices ad provinciam mitti, ne possit ad nos 1
 veniendo mediocritas ingravari, quis enim latronum ferret audaciam, si longe positam 35

LRKP(TI)E(F)

1 tacitas P, caritas A^{r(b)} 3 geminata F, genia TU pomp. obs. KEF 1 et] etiam TE
 cum. orn. (oneris L¹)] cumul. * * . neris R¹ 5 metuendus] reuerendus F 6 in aliquibus]
 inde TU 7 inexpressas L¹, expensas T 8 crim.] geminum R^a[?] 9 illis E 10 mod.
 te KTUEF 11 donandi K dic. pot. R est] om. F 12 est vit. KEF largitates P^a
 13 imp. fac. mer. KEF 14 vincere] vincere est A^{r(b)} Cui. et delendum iste om. F 16 po-
 suerunt TU mitterent] transmitterent TE², transmisere U 17 largite P, largitate A^{r(b)} et om. F
 fortiori FA, forti T, fore U 18 mediocribus A^c 19 non habere] TUF, A^{r(b)} et e conū, Cuiacius,
 habere LRKPE, A^{r(b)} e 20 habet E¹ pauperes om. R¹ hum. pect. TU 21 non quod
 22 nascitur om. P^a 22 thesauro L¹ eff. ten. E 23 immo] etiam TU tanto TUEF reddi-
 deris K te] de A sparsisse] sperasse E² 24 agnoscis R opinionis tuae] opinionis TU
 28 aequali TU institute L¹[?] agnosces TU 29 tibi (om. R) cop.] c. t. EF 30 qui] quod K
 32 donatur E¹ 34 prouida E²F, prouide T prouintias R 35 posite T, pe U

cognoscerent disciplinam? absolute poterat vis permissa grassari, si conquerens tardius crederetur audiri. sed quanto melius in ipsis cunabulis adhuc mollia reprimere quam indurata crimina vindicare! in compendium mittimus mala, si praesentia faciamus esse iudicia. quis enim audeat peccare, cum supra cervices suas districtionem cognoverit
 2 5 imminere? Et ideo te illi provinciae rectorem per illam indictionem nostra mittit electio, ut re vera corrigere nitaris quos tibi commissos esse cognoscis. Chlamydis tuae procul dubio inter alia clavos intende, quos scias non inaniter positos, nisi ut, cum publicum agentes purpuram cernerent, de vigore semper principis ammonerent, geniatus indutus, vestis gratiosa, quam filio suo Priapo Venus dicitur texuisse, ut
 3 10 eximiae pulchritudinis matrem singulariter ornatus filius testaretur. Respice quantum dederint leges et ad mensuram te potestatis extende, tibi fisealium tributorum credita monstratur exactio. constat esse tuae fidei commissum principi renuntiare, quod in provinciis probatur emergere. tu etiam senatorem ibidem residentem iuberis audire: tu in praefectorum militem cum ipsius tantum conscientia vindicare: tuum nomen in
 15 subscriptionibus iusserunt honoratis provincialibus anteferri. quid de te aestimatum sit, datur adverti, cui tot videntur nobiles potuisse postponi. Additur, quod a principe frater vocaris, ut nobilitate pretiosi nominis a vilitate criminum tollereris. cogita tantorum hominum tibi commissas esse fortunas, fama erunt nostri temporis tui mores. esto in te continens, ut possis in alios esse iudex. prima aequitas est a se praesules
 20 inchoare, ut debeant criminosis metuere quem nequeunt similem reperire. nullas enim in se culpas timet reus, quas habere respexerit cognitorem, quando agentem male nisi bonis moribus non aestimat displicere, suos actus nullus damnat in altero, quia natura
 5 est humani animi ut nitatur potius vindicare, quod se cognoverit admisisse. O quale est liberum tribunalibus insidere, non esse obnoxium reo suo, ne incipiat potior fieri
 25 qui redemit, timeat districtum, timeat continentem, non audiat blandum, da ut possit rigidam formidare sententiam. avari iudices nesciunt quantum delinquant: nam cum vendunt aliena crimina, sua faciunt esse peccata, quapropter esto sollicitus, ut bonae actionis tuae laudes potius audiamus, a nobis confidenter exigis quod remittis, quia tantum de remuneratione tua cogitamus, quantum te pecunias non quaesisse
 30 cognoscimus.

XXII.

FORMULA COMITIVAE SYRACUSANAE.

1 Regalis est providentiae tales iudicum personas eligere, ut ad comitatum necessitatem non habeant ventendi, quos in longinquis regionibus contigerit immorari, nullum enim tale negotium est, quod Siculi itineris tantas pati possit expensas, dum com-

LRKP(TU)E(F)

1 cognosceret *EF* grassari *PTE²EA* 2 crederetur meretur *K*, mereretur *EF* melius] *m*.
 est *F²* cunabulis *F* 3 facimus *A* 5 rectorem (vector *V*) illi prou. *TU* per ill. ind. *om.* *TU* mitt.
 nostra *T*, nostra te mitt. *V* 7 int. al. proe. dub. *TV* extende *EF* nisi] hinc fit *A^c* 8 prin-
 cipis *om.* *R* fortasse ammonerentur 9 primo *E¹F* et *Cuiacius* exuisse *TU* ut *om.* *K* 10 singu-
 lariter *om.* *F* ornatus] indutus *TVF* quantum] quae *E²F* 11 tibi] tuus *R¹[?]* 12 monstrantur *F¹*
 13 ibidem] ibi *R* 14 tantum] tamen *BF²* vindicare] iudicare *E²F* 15 subscriptione *P* iusserunt]
 inserunt *E¹F* aestimatum] existimatum *TTE²* 16 videtur *E* 17 nobilitatem *F¹* 18 tibi
 commissa *K*, commissas tibi *T*, commissas (*om.* tibi) *V* 19 in te] vitare *A* iudex] iudex *R¹* 21 resp.
 cogn. (cognitorem *L¹*)] cogn. resp. *KEF* quando] quanto *T*, quoniam *EF* 23 hum. an. est *TV* potius]
requiritur lenius vel simile vocabulum: vix enim licet vindicare ita accipere, ut sit dependere ammisisse *T*,
 amisisse *E¹* 24 incipiat] timeat *TVE²F* 25 qui] quem *A* rig. poss. *KEF* 26 amari *TU* de-
 linquerunt *V*, derelinquant *T* 27 vendunt] iustitiam vendunt *TU* soll. esto *TU* 28 bonae *L^a*
 30 cognovimus *A* 32 tales iudicum] tale studium *TV* necesse *F* 33 quos] quo *K* 34 enim
om. *F* seculi *R*

modius sit causam perdere quam aliquid per talia dispendia conquisisse. non enim querelas de Sicilia volumus venire, sed laudes, quia gravatur apud nos actio praesulis, si eam tam longinqui potuerint accusare petitores. falsus enim dolor esse non creditur, ubi tanti laboris taedia subeantur, et ideo maiore cura tractanda sunt, unde invidia plus timetur. Proinde per indictionem illam comitivam tibi Syracusanae civitatis propitia divinitate concedimus, ut omnia sic agere nitaris, quemadmodum nos tibi praestitisse cognoscis, de proximis vota causantium sustinemus: inde autem ultro requirimus, unde ad nos difficile veniri posse sentimus. habes quae te decorare debeant, si tu tamen ibi conscientia defaectus adveneris. Militum tibi numerus nostris servit 3 expensis, redderis inter arma genitatus: processio tua procinctualis ornatus est, exercitu uteris pacato, nec pericula belli subis et armorum pompa decoraris, verum inter haec civilem cogita disciplinam, non permittas milites esse possessoribus insolentes, ammonas suas sub moderatione percipiant: causis non misceantur extraneis, pro securitate se omnium cognoscat electum, qui se gloriatur armatum, privilegia dignitatis tuae nec volumus minui nec inebemus excedi, sufficiat tibi tantum gerere, quantum de- 15 cessores tuos constiterit rationabiliter effecisse.

XXIII.

FORMULA COMITIVAE NEAPOLITANAE.

Inter cetera vetustatis inventa et ordinarum rerum obstupenda praeconia hoc 1 cunctis laudibus meretur offerri, quod diversarum civitatum decora facies aptis administrationibus videtur ornari, ut et conventus nobilium occasione celebri colligatur 20 et causarum nodi iuris disceptatione solvantur, unde nos quoque non minorem gloriam habere cognoscimus, qui facta veterum annis sollemnitatibus innovamus, nam quid prodesset inventum, si non fuisset iugiter custoditum? Exeunt a nobis dignitates 2 relucens quasi a sole radii, ut in orbis nostri parte resplendet custodita iustitia, ideo enim tot emolumentorum commoda serimus, ut securitatem provincialium colligamus, 25 messis nostra cunctorum quies est, quam non possumus aliter recordari, nisi ut subiecti non videantur aliquid irrationabiliter perdidisse. Et ideo ad comitivam te 3 Neapolitanam per illam indictionem libenter adducimus, ut civilia negotia aequus trutinator examines tantumque famam tuam habita maturitate custodias, quantum te illi populo vel in levi culpa facile displicere cognoscas, urbs ornata multitudinem civium, 30 abundans marinis terrenisque deliciis, ut dulcissimam vitam te ibidem invenisse diiudices, si nullis amaritudinibus miscearis, praetoria tua officia replent, militum turba custodit, considis genitatum tribunal: sed tot testes pateris quot te agmina circumdare cognoscis, Praeterea litora usque ad praefinitum locum data inssione custodis, tuae 4 voluntati parent peregrina commercia, praestas ementibus de pretio suo et gratiae 35

LRKP(TT)E(F)

2 sed] ad *TU* granatur] gratis est *E²F* 3 potuerit *P*, poterunt *TU*.*A*^r 4 su(b)stinentur *TUF* maiori *TU* 5 syracusanae *L*¹ civitates *B* 7 cognoscas *F* 8 difficile] non difficile *Cu*, *e* *con*, venire *TUEF* 9 tantum *TU* conse, defaectus (deferatus *U*, defedatus *T*) def, conse, *KEF* adveniris *L*¹, veneris *KEF* 10 gemmatus *K* 11 belli *om*, *R*^a nerum] n. tamen *KE* inter] mater *E*^a 12 milites *om*, *P*.*A*^r 13 misereantur *P*.*A*^r 14 gloriatur] gl. habere *A*^e 15 decessores] d^{ss}sores *P*^a 19 offerri *T*, *om*, *U* 21 disceptatione *P* 22 cognoscimur *K²EF*, fortasse recte 23 prodest *P* si non] nisi *F*, si ne *T* custoditur *T*, custoditam *U* 24 reducens *TU* a sole] solis *P*, a solis *A*^e, ad solis *A*^r radiis *A*^e replendeat *K* custodia *P* 25 serimus] ferimus *E¹F* 26 recordare *LP*.*A*: fortasse ser, recondere 27 ad te com. *T*, ad com. (*om*, te) *U* 29 examines] *PTEFA*^{r(b)}*e*, examines *U*, examinet *LRKA*^{r(a)} 31 abundans] ab undis *P* inn, ib, *KE*, illic inn, *TT* 32 pretori *P*^a 33 considis *TTE*, considens *F* 34 litora *P*^a 35 voluntati] inssioni *TU* praestans *P*

tuae proficit quod avidus mercator acquirit. sed inter haec praeclara fastigia optimum esse iudicem decet, quando se non potest occulere, qui inter frequentes populos cognoscitur habitare. factum tuum erit sermo civitatis, dum per ora fertur populi, quod a iudice contigerit actitari. Habet ultionem suam hominum frequentia, si loquatur ad-
 5 versa, et de iudice iudicium esse creditur, quod multis adstipulationibus personatur, contra quid melius quam illum populum gratum respicere, cui cognosceris praesidere? quale est perfrui favore multorum et illas voces accipere, quas et elementes dominos delectat audire! nos tibi proficiendi materiam damus: tuum est sic agere, ut sua beneficia principem delectet augere.

XXIII.

10 FORMULA HONORATIS POSSESSORIBUS ET CURIALIBUS
 CIVITATIS NEAPOLITANAE.

1 Tributa quidem nobis annua devotione persolvitis: sed nos maiore vicissitudine decoras vobis reddimus dignitates, ut vos ab incursantium pravitate defendant qui nostris iussionibus obsecundant. erit nostrum gaudium vestra quies: suave lucrum,
 15 si nesciatis incommodum, degite moribus compositis, ut vivatis legibus feriatas, quid opus est quemquam facere, unde poenas possit incurrere? quaerat iudex inter vos causas et non inveniat. Ratio motus vestros componat, qui rationales vos esse cognoscitis, improbis iudicem, testem bonis moribus destinamus, ut nemo se cogi sentiat, nisi quem ordo legitimae conversationis accusat, atque ideo illi nos comitivam Neapolitanae civitatis per illam indictionem dedisse declaramus, ut vestra gubernatione laudatus alteram mereatur de nostro iudicio dignitatem, cui vos convenit prudenter oboedire, quia utrumque laudabile est, ut bonus populus iudicem benignum faciat et mansuetus iudex gravissimum populum aequabili ratione componat.

XXV.

25 FORMULA (DE COMITE) PRINCIPIS MILITUM DE COMITIVA
 SUPRA SCRIPTA.

Omnes apparitiones habere decet indices suos: nam cui praesul adimitur, et militia denegatur, sed nos, quibus cordi est locis suis universos ordines continere, indicamus illi comitivam Neapolitanam domino iuvante largitos, ut iudicibus annua successione reparatis vobis sollemnitas non pereat actionis, quapropter designato viro
 30 praestate competenter obsequium, ut sicut vos non patimur emolumentorum commoda perdere, ita et vos parendi debeatis praeam regulam custodire.

LRKP(TV)E(F)

1 avidus *K*, inavidus *F*¹ optimum] *PTTEFA*, optimum *LRK* 3 ora] opera *K* pop. fert. *F*
 4 contingerit *T*, contigit *T* suam *om.* *K* loquatur diversa *At*, loquar ad diversa *Ae*, loquatur
 (om. adversa) *F* 5 credatur *E* multis astipulantibus *R*, multis astipulatoribus *E*², a multis stipulationibus *F* personatur] comprobatur *TU* 6 quid] quod *TU* 8 delectet *F* nos] non *TU*
 tum (ne *P*³) est sic agere *om.* *F* ut] at *R*¹ 9 agere *P* 12 maiori *F* 15 degite] digete *L*¹
 16 inter] in *A* 17 inveniat] mutat *E*¹ ratio] oratio *LTU* uestr. mot. *F* rationales nos *A*, rationabiles nos *E*, nos rationabiles *F* 18 cogi se *R* 19 ideo *om.* *K*¹ illam *TU* nos
 post 20 indictionem *F* 20 nostra *P.A* 21 prudenter (prudeter *P*) ob.] ob. pr. *E* 22 pop. bon. *F*
 23 gratissimum *PA* 26 dec. hab. *A* indices] milites *F* 28 indicamus *K* deo *Ae* 29 paratis *TU* vobis *E* pareat *K* 30 praestate] praebete *TU* competentes *Ae* 31 *perdere *R*¹

LIBER SEPTIMUS.

- I. Formula comitivae provinciae.
pron. om. *K*
- II. Formula praesidatus.
praesiditus *K^t*
- III. Formula comitivae Gothorum per singulas civitates.
per singulas cin. (civitatis *L^U*) per singula *E*, per sing. provincias *EUAE*, om. *K*
- III. Formula ducatus Raefiarum.
raefiarum *vel* raefiarum *plerique*, rotiarum *U^t*
- V. Formula curae palatii.
curae om. *KP^t*
- VI. Formula comitivae formarum.
- VII. Formula praefecturae vigilum urbis Romae.
praefecturae *P^t*, praefecti *reliqui*
urb. rom. om. *KEFC*
- VIII. Formula praefecturae vigilum urbis Ravennatis.
praefecturae uig. *P^t*, praefecti uig. *plerique*, uig. praefecti *KE*
urb. ran. (raueni *P*, raenuae *U^t*) om. *KEFC^t*
om. *P^t*, *inscr. 9 substituit K^t*
- VIII. Formula comitivae Portus urbis Romae.
partus *E^t*
urbis om. *U^t*, urb. rom. om. *KEFC^t*
om. *U^t*
- X. Formula tribuni voluptatum.
tribuni] arbitrii *P^t(^t)*
- XI. Formula defensoris cuiuslibet civitatis.
defensorum *R*, defensorine *U*
eni. cin. om. *K*
- XII. Formula curatoris civitatis.
procuratoris *P*
civitatis] *BP.A^o*, civitatum *LR^tK^tEEF*
- XIII. Formula comitivae Romanae.
formula] comitivae *L^U*

LRKP(U)EEF ubi in textu a prima manu inscr. ep. 6, 7 libri 7 adscriptae sunt ad ep. 6, 7 libri 6 et in laterculo 13 est post 12j collatus ad ep. 1-10

- XIII. Formula comitivae Ravennatis.
- XV. Formula ad praefectum urbis de architecto faciendo in urbe Roma.
de architecto (arthiteeto *K*) *om.* *E*
fac. *om.* *KEF*
in n. *om.* *KEVEAe*
roma *om.* *KUVEFAe*
- XVI. Formula de comite insulae Curitanae et Celsinae.
de comite] *LRKPVEF*, comitivae *P¹A*
curitanae *P¹e*, turitane *E^t*, turritane *F^t*, curitarie *U¹*, curitane *F¹*, teritane *E¹*
et cels. *om.* *KE¹*
- XVII. Formula de praeposito calcis.
de cale. praep. *F¹*, calcis (*om.* de pr.) *K*
- XVIII. Formula de armifactoribus.
de armifactione *P¹*, de armis facta *E*, de armorum factoribus *A^e*
- XVIII. Formula ad pp̄o de armifactoribus.
formula] item *P*
ad pp̄o] *P¹*, ad pp̄o in *L¹(2)*, ad praepositum *L¹R^tKEFAe*, ad pplm̄ (= populum) *L¹(1)R¹U*
de armorum fact. *A^e*, de armis *EF¹*, *om.* *K*
- XX. Formula binorum et ternorum, si per iudicem agantur.
formula] f. de titulis *P¹*
honorum *L^t(6)K^t*
et] nel *RU^t*
si per iudicem (iudices *E^tF¹*) ag.] qui exiguntur per iudicem *F¹*, *om.* *K*
- XXI. Formula binorum et ternorum, si per officium agantur.
formula *bis* *I^t(1)*, formula item alia (*om.* *rel.*) *K*
et] nel *U^t*
si per off. ag. *om.* *E^tF^t*
om. *R¹E¹F¹*
- XXII. Formula commonitorii illi et illi seriniariis de binis et ternis.
commonitarii *P*
illi et illi] illi calla *U¹*, *om.* *KEF*
seriniariis *R^t*, seriniariis *E*, seismariis *F*, de smiariis *U¹*
de b. et t. *om.* *KPEFA*
inter 22 et 23 ius. f. in rem aliam *P¹*
- XXIII. Formula vicarii Portus.
formula *om.* *U¹*
vicariis *P¹*
- XXIII. Formula principis Dalmatarum.
om. *EF^t*
- XXV. Formula epistulae, quae ad commendandos principes comiti destinatur.
formula *post* destinatur *P*
ēplie *P*, plures *U¹*
comiti destinatur] destinantur (*om.* comiti) *U¹*
f. ad commendandos (commendendos *K¹*) comiti principes *KEFAe*
ad 24 *E^tF^t*; *ad 25* formula comitivae *EF¹*
- XXVI. Formula comitivae diversarum civitatum.
comitivae] e. secundi ordinis *U^t*
diuersis civitatibus *P*, per singulas civitates *U^t*, *om.* *K*

- XXVII. Formula honoratis, possessoribus et curialibus de comitiva supra scripta.
 hon. poss. et (*om.* *LRU*) cur. *om.* *K*
 de comitiva *om.* *A*^e
 supra scripta *om.* *KLU*^e, etc. *U*^t
 f. bonarum possessionum *EP*
- XXVIII. Formula principibus militum comitivae s(upra) s(criptae).
 principibus] *P*, principis *LARKUEE*^e, principis *L*^t
 comitivae] comitivae *A*^e, comitibus *P*, *om.* *K*
 supra scriptae] *LRE*^e, sublimibus *LRL*^t, suis *P*^t, *om.* *KPUTA*
- XXVIII. Formula de custodiendis portis civitatum.
 custodiendi *L^t(^o)*, *om.* *K*
 portae *L*^t
 civitatis *EE*^e, *om.* *K*^t
- XXX. Formula tribunatus provinciarum.
 tribunatus (tribunatis *LRL*^t, tributariis *P*^t) pr.] tribuni militum *U*^t
- XXXI. Formula principatus in urbe Roma.
 in urbe roma] *P*^t, urbis romae *plerique*, romae *U*^t, urbis *R*^t
- XXXII. Formula qua moneta committitur.
 q. m. comm.] praefecti monetae *U*^t
- XXXIII. Formula tractoriae legatorum diversarum gentium.
 tractoriae *om.* *KEFA*
 legatorum *om.* *U*
 diversarum gentium] *RUE*^e, gent. diu. *LUL*^t, gentium (*om.* diu.) *LRLKEFA*^t
- XXXIII. Formula evocatoriae, quam princeps motu suo dirigit.
 evocatoriae] evocatoris *A*^e, *om.* *KEP*
 quam *om.* *K*^t
 principēs *L*^t
 motu (nutu *R*^t, more *U*^t) suo *om.* *KEFA*
 dirigit *K*^t
om. *P*
- XXXV. Formula evocatoriae, quae petenti conceditur.
 evocatoris *R*^a, evocatoria *KEFA*
 quae p. conceditur (concedit *U*^t) *om.* *KEP*
 ad 31 *P*^t
- XXXVI. Formula commealis.
 commealis *E*, commealis *UL*^t, comeatus ad tempus dati *U*^t
 ad 35 *P*^t
- XXXVII. Formula spectabilitatis.
 ad 36 *P*^t
- XXXVIII. Formula clarissimatus.
 clarissimatus *LRL*^t
 ad 37 *P*^t
- XXXVIII. Formula tuitionis.
 forma protectionis securitatis et salutis *U*^t
 ad 38 *P*^t
- XL. Formula de matrimonio confirmando et liberis legitimis faciendis.
 matrimonio] multa [*siv*] *K*^t
 et l. legitimis (legitime *EEUE*^e) faciendis (confirmandis *U*^t, constituendis *A*^e) *om.* *K*
 f. legitimationis illiciti amplexus et liberorum ex eo susceptorum *U*^t

- XLII.** Formula aetatis veniae.
f. concessionis aetatis suaecuae U^t
ad 39 P^t
- XLIII.** Formula edicti ad quaestorem, ut ipse spondere debeat qui saionem meretur.
forma 103.1
ut ipse (ipse *om.* 104) sp. d. ($LR^1E^1A^e$, respondere debeat PE^1F^1 96¹, 97, 102, 103A¹, 104¹, 106¹, 108, 109¹, 111, respondeat F^t 103, debeat, *om.* sp., 50¹), qui (quis $E^1F^1C^t$ 93¹, 96¹, 97¹, 102¹, 103, 103A¹, 104¹, 106, qua 106¹) s. meretur (me₁₊₂₊₃ F^1C^t), mereatur P 106¹, *om.* 108¹)] *om.* C 103A^t, 110
ad 41 P^t , forma programatis U^t , formula praesidatus 108, *om.* 109
- XLIII.** Formula probatoriae chartariorum.
forma 103, formula (*rel. om.*) *hic et deinceps* 108
probatoriae] de probatione 110
archariorum $L^{1(1)}$, carchariorum $L^{1(2)}$, charcariorum R^1 , calcariorum uel cartariorum C^1 , cartariorum 97¹, cartanariorum F^1 96¹, 103¹, careanariorum 102¹, calcariorum uel cartariorum E^1 104¹, calcariorum uel formula carnatariorum 108¹, calcariorum E^tC^t 93¹, 97, 98¹, 102², 111, calcarium in militia 110
- XLIII.** Formula de competitionibus.
forma 103A
competitoribus 103A^e, comparentibus 106¹
om. 110
- XLV.** Formula qua census relevetur ei, qui unam casam possidet praegravatam.
forma 103.1¹, sequitur *for* 103.1^t
que 108¹
releuatur F^t , 96, 103^t, 103A¹, 110, releuatur 97¹
ei qui] per 108¹
unam casam] LR^1 *Cui. e con.*, unam causam *plericque*, causam unam 103A¹, causam (*om.* unam) 96, u. cameram C , u. tantum 93¹
possedit 93¹, possideat 98¹
- XLVI.** Formula qua consobrinae matrimonium legitimum fiat.
forma 103.1
qua *om.* C 96¹, 103¹
c. m. legitimum (legitime R 50¹) fiat (teratur 102¹)] LR^1 50¹, 102¹, 106¹, consobrina legitima fiat (uxor *add.* C^1A^e) EF^t 93¹, 96¹, 97¹, 98¹, 103, 103A, 104¹, 106^t, 108¹, 111, A^e , consobrine legitime fiaut 93^t, consobrine legitima copula fiat 110
- XLVII.** Formula ad p̄po, ut sub decreto curialium praedia venundentur.
ad] de 98¹
p̄po] E^1 98¹, 108¹, 111, praepositum FC^1 93¹, 96¹, 97¹, 102¹, 103, 103A, 104¹, 106, 110, A^e , praefectum praetiorum LR , praefectum praetorium 50¹
ut *post* curiali 93¹
decreto] certo 93^t
curilis E 111, curialis FA^1C^1 96¹, 97¹, 103, 103A¹, 104¹, 106, curial 102¹, curil 103A^t, 111, carilis 108¹, curiali *reliqui et* A^e , cimilis 93^t
nendat EF^1C^1 96¹, 97¹, 102¹, 103¹, 103A¹, 104¹, 108¹, 110, 111, A^e , uendat 93¹, uendantur F^t 96^t, 103^t, 104^t, 111, uendat et cetera 103A¹, uendant theodricus rex 93^t
om. 100
add. formula qua consobrinus (*sic*) legitima fiat 108¹

LRP et 50 (= Breslar. 61) (in his quattuor libris laterculus est integer, textus ab ep. 42 deperit) K(ep. 41 sola) E(F)C, item libri hi: 93 (= Breslar. univ.), 96 (= Flor. Riccard. 303), 97 (= Lipsiensis), 98 (= Londin. 12022), 102 (= Oxon. Bodl. 178), 103 (= Paris. 16712), 103A (= Pragensis), 104 (= Romanus Chigiannus), 105 (= Vatic. 2907), 108 (= Vaticanus reginae 148), 109 (= Vatic. reginae 1822), 110 (= Venetus S. Marci II 20), 111 (= Vindob. 79).

I.

FORMULA COMITIVAE PROVINCIAE.

Quamvis omnium dignitatum officia a manu secludantur armata et civilibus
 vestibus videantur induti qui distractionem publicam docentur operari, tua tantum
 dignitas a terroribus ornatur, quae gladio bellico rebus etiam pacatis accingitur, vide
 quo iudicio frueris evectus, quando aliis vigorem fascium videamus esse creditum, tibi
 autem ab ipsis legibus ferrum constet esse porrectum, rem cruentam dederunt animo
 pacato, ut et noxii nimum metuerent et laesi de optata ultione gauderent, alioquin
 culparentur priores, si temperata omnia non fecissent, sed cum te intellegas ad
 moderamen electum, humanum facile non concupiscas exitium, Reus qui dicitur, et
 probetur, scito puniendi remedium datum tibi pro salute multorum, arma ista iuris
 sunt, non furoris, haec ostentatio nimirum est contra noxios instituta, ut plus terror
 corrigat quam poena consumat, non enim cogitur ferro succidere robustam qui adhuc
 teneram verbis curvat audaciam, civilis est pavor iste, non bellicus, quem tu sic facies
 esse gloriosum, si habere non probetur excessum, Habes etiam et ferrum nihilominus
 incruentum, claudantur nexibus catenarum, quos levium criminum pulsat invidia,
 cunctator esse debet, qui iudicat de salute: alia sententia potest corrigi, de vita
 transactum non patitur inmutari, signa tua abactores timeant, fures pavescant,
 latrones perhorreant, innocentia tantum laeta respiciat, dum sibi auxilia venisse credit,
 quae legum disciplina transmisit, nemo redemptionibus tuum velle deflectat: gladius
 contemnitur, ubi aurum suscipitur: tu te increment reddis, si a virili animo cupiditate
 recesseris, Quocirca per indictionem illam comitivae tibi in illa provincia tribuimus
 dignitatem, ut ad titulos tuos pertinentia civilitate potius laudabilis exsequaris nec
 quicquam praesumas facere, nisi quod privatus possis legibus vindicare, ipsa est enim
 recta administratio, quae et sine potestate defenditur, ut tunc probetur fuisse iustus,

LRKP(TU)E(FC)

2 secludantur *T*, seducantur *UF* 3 videantur induti induci *A*] se videantur indui *E*² publicam
 docentur] publicam videntur *E*²*FC*, publicatio dentur *T* tantum] *LRKT*, tamen *PEFC*, autem *U* 4 a
 terroribus] et erroribus *TU* 5 frueris] fueris *C* et *Qui*cius probabiliter evectus *T*, evocatus *U* 6 con-
 stat *F* an. pac. ded. *P* 7 nimirum *KU* alioqui *A*^e 8 si temptata *P*, si temperata *T*, sed
 imperata *U* fuissent *K* 9 concipiscas *B*¹ 10 scio *T*, scit *U* puniendo *U*, puniendum *T* salute]
 remedio *R* multorum] emictorum *F*², multorum vel emictorum *U* iuri *T*, iuris *U* 11 contr. nox.
 est *K* constituta *PC* 12 succedere *L*¹*P*¹ 13 curat *EC* sic] non *A*, om. *RTU* facis *LF*
 14 esse om. *K* habes] habet *U*, habere *T* et om. *TUF* 15 criminum om. *TU* 16 de vita] de
 salute *T*^a, debilitas *U* 17 patimur *P* imitari *E*^a pavescant] expavescant *P*^a 18 per-
 horreant] *LRPTE*²*A*^{r(a)}*C*, exhorreant *KE*¹*FC* 19 transmittit *TEFC*, om. *U* tuum] tuis *P*^a
 21 recessus *U*, recesserim *T* indictionem ill.] ill. ind. *U*, ill. indicunt *T* provincia *R* 22 digni-
 tatem] potestatem *TU* tuos om. *PA*^{r(a)} potius om. *F* 23 nisi om. *TU* priu. possis posses *EF*,
 possit *P*] possis priu. *R* 24 recta om. *R*¹ quae] qui *PC* et om. *TU*

CASSIODORVS.

- 5 quando ei quae mavult obicere possit inimicus. Nec tamen spes vestra velut fastiditate deseritur: nam si bene provinciarum administrationibus praesidetis. honores vos amplissimos sperare leges merito censuerunt. unde iam videtur paene debitum, quod vobis a tanta auctoritate ultro noscitur fuisse promissum.

II.

FORMULA PRAESIDATUS.

- 1 Prudenter omnimodis inspexit antiquitas provinciarum dignitates annua successione reparari, ut nec diutina potestate unus insolesceret et multorum proventus gaudia reperirent. sufficit enim unicuique discessisse laudatum, quia dum tempus potestatis prolixum quaeritur. culparum obprobria non vitantur. illa enim vel in brevitate declinare mirabile est. dum frequenter et his subrepunt, qui a fascibus sub velocitate discedunt. annus universus et ad declaranda conscientiae bona sufficit et facilius se ab errore custodit. sit in vestro proposito amministrationem unius anni suscipere: nostrum est merentibus tempus augere. quia non facile remove cupimus quos iustos esse sentimus. Ideirco conversationis tuae moribus invitati per illam indictionem 2 praesidatum tibi in illa provincia propitia divinitate concedimus. ut sic debeas agere. quemadmodum nobis possessor gratias cum tributis videatur exsolvere. decessorum bona exempla sequere: a vitiosorum te imitatione disiunge: non putetur omnis consuetudo probabilis. cautum debet reddere. non sequacem error alienus. prodit stultitiae culpam, qui sequitur accusatum. sed illud melius eligitur. unde praecedentis opinio 3 20 sub ammiratione laudatur. Respice quantis sit provincia plena nobilibus. habes qui et bene de te loqui debeant et derogare praesumant. quia nulla potestas est, quae qualitatem famae suae de ore hominum possit auferre. contra qui fructus est opinione praedicabili per confines ire provincias et ibi invenire verissimam laudem. ubi non imperas potestate! additur, quod inremuneratum non relinquimus. si te egisse probabiliter audiamus. horre vitium et principis mereris affectum. voluntatem regiam in legibus habes: illis obtempera et nostra cognosceris implere mandata.

III.

FORMULA COMITIVAE GOTHORUM PER SINGULAS CIVITATES.

- 1 Cum deo iuvante sciamus Gothos vobiscum habitare permixtos. ne qua inter consortes. ut assolet. indisciplinatio nasceretur. necessarium duximus illum sublimem 30 virum, bonis nobis moribus haecenus comprobatum. ad vos comitem destinare. qui

LRKP(TU)E(FC)

1 ei] et *TU* possit] non p. *P²* tamen] tantum *T*. tamen et *U* fastiditate] fastidita *TUEF*, fascidata *C* 2 praesideris *P¹*. praesederis *P²*. presidens *U*. possidetis *T* 3 sperare] asperare *L¹*, superare *PE¹* paene uid. *KEFC* quod] qui *K¹* 4 prouisum *C*. commissum *TU* 6 inspexit] spexit *F^a* 7 diuturna *F*. diuina *T* 8 enim *om. F¹* 9 non vitantur] inuitantur *P* uel *om. PA^{1(a)}* 10 subrepunt] *Meyer*. subripiunt *libri* 11 uniuersus] unus *TF*. *om. U* bone *A* se ab errore] ab erroribus se *T*. ab erroribus *om. se U* 14 esse] se esse *P^a* inuitari *T*. metati *U* 15 in illa provincia] *PTEFCI*. nulla provincia *U*. illam provinciam *LR*. in aliam provinciam *K* 17 uitiorum *EFU* 18 probabilis] laudabilis *TU* stultitiae] iusticie *K* 19 praesidentis *A*. prudentis *F¹*. praecedens *U*. procedit *T* 20 ammiratione] *LRTEFC*. administratione *KPA* 21 loqui de te *A* 22 contraque *A^e* fructus est] fructus *K*. fertur uel fruitur *C* 23 praedicabili] laudabili *FC* uilissimam *E²* 24 potestatem *EF* addimus *F* relinqueremus *P^a* 28 dum *R* 29 ut ass. *om. TU* indisciplinatio] disciplinatio *EF¹*. indiscinatio *T* 30 bonum *TU* nos *TU*

secundum edicta nostra inter duos Gothos litem debeat amputare, si quod etiam inter Gothum et Romanum natum fuerit fortasse negotium, adhibito sibi prudente Romano certamen possit aequabili ratione discingere, inter duos autem Romanos Romani audiant quos per provincias dirigimus cognitores, ut unicuique sua iura seruentur et sub diversitate iudicium una iustitia complectatur universos. Sic pace communi utrae- 5 2 que nationes divinitate propitia dulci otio perfuantur, scitote autem unam nobis in omnibus aequabiliter esse caritatem: sed ille se animo nostro amplius commendare poterit, qui leges moderata voluntate dilexerit, non amamus aliquid incivile: scelestam superbiam cum suis detestamur auctoribus, violentos nostra pietas execratur, in causa possint iura, non brachia, nam cur eligant quaerere violenta, qui praesentia probantur 10 habere iudicia? ideo enim emolumenta iudicibus damus, ideo tot officia diversis largitibus continemus, ut inter vos non sinamus crescere quod possit ad odium pertinere, Unum vos amplectatur vivendi votum, quibus unum esse constat imperium, audiat 3 uterque populus quod amamus, Romani vobis sicut sunt possessionibus vicini, ita sint et caritate coniuncti, vos autem, Romani, magno studio Gothos diligere debetis, qui 15 et in pace numerosos vobis populos faciunt et universam rem publicam per bella defendunt, itaque destinato a nobis iudici vos convenit oboedire, ut quicquid pro conservandis legibus censuerit, modis omnibus impleatis, quatenus et nostro imperio et vestrae utilitati satisfecisse videamini.

III.

FORMULA DUCATUS RAETIARUM.

20

Quamvis spectabilitatis honor unus esse videatur nec in his aliquid aliud nisi 1 tempus soleat anteferri, tamen rerum qualitate perpensa multum his creditum videtur quibus confinales populi deputantur, quia non est tale pacatis regionibus ius dicere, quale suspectis gentibus assidere, ubi non tantum vitia quantum bella suspecta sunt nec solum vox praeconis insonat, sed tubarum crepitus frequenter insultat, Raetiae 25 2 namque munimina sunt Italiae et claustra provinciae: quae non immerito sic appellata esse iudicamus, quando contra feras et agrestissimas gentes velut quaedam plagarum obstacula disponuntur, ibi enim impetus gentilis excipitur et transmissis iaculis sauciat furibunda praesumptio, sic gentilis impetus vestra venatio est et ludo geritis quod vos assidue feliciter egisse sentitis, Ideoque validum te ingenio ac viribus audientes per 30 3 illam indictionem ducatum tibi cedimus Raetiarum, ut milites et in pace regas et cum eis fines nostros sollempni alacritate circueas, quia non parvam rem tibi respicis fuisse commissam, quando tranquillitas regni nostri tua creditur sollicitudine custodiri, ita tamen, ut milites tibi commissi vivant cum provincialibus iure civili nec insoleat animus, qui se sentit armatum, quia clipeus ille exercitus nostri quietem debet prae- 35 stare Romanis, quos ideo constat appositos, ut infus vita felicior secura libertate

LRKP(TU)E(FC)

1 quid *P* 3 disingere *L*, distinguere *C* 6 in *om. R* 7 cantatem *EF* ampl. com-
mendare] comm. ampl. *KEFC* 8 moderate *L*¹ scelestem *EF* 9 execrauit *Pa* 10 prescia *R*
11 enim *om. TU* 12 uos] *EFCA*, nos *LRKPTU* 13 esse constat [constet *L*] constat esse *RTU*
14 uterque] itaque *E*² possessoribus *E* 16 in pace] parem *F*² 17 defendant *Pa* 18 ser-
vandis *P* 19 uestris nostris *U* militatibus *TI* 21 aliquid *om. TU* 22 creditur *T*, crediturum *U*
23 quibus *om. PaF*¹ confinales *E*² 25 barbarum *RC* crepitus] strepitus *EF* 27 esse iudi-
camus] esse iudicauimus *TI*, sunt *Pa* 29 uenatio est] uenatione *PE*, *U* nos *FC* 30 uir, et
ing, *TI* 31 credimus *Ra, U*^o e 32 circueas *E* 33 creditura *R*¹/] 34 nec in-
solescat . . . 35 armatum *om. TU* nec] non *P* 35 se] si *L*¹, *om. P* clipeus *A*^o 36 ideo]
adeo *PTU* felicior *P*, feliciter *TUE*¹

- 4 carpatur. Quapropter responde nostro iudicio, fide nobis et industria placiturus, ut nec gentiles sine discussione suscipias nec nostros ad gentes sub incuriositate transmittas. ad necessitatem siquidem rarius venit armorum, ubi suscepta surreptio custodiri posse sentitur. privilegia vero dignitatis tuae nostris tibi iussionibus vindicabis.

V.

FORMULA CURAE PALATII.

- 1 Aula nostra sicut agnoscitur peritis dispositoribus instituta, ita doctorum in ea diligens debet esse cautela, quoniam pulchritudo illa mirabilis, si subinde non reficitur, senectute obrepente vitiat. haec nostrae sunt oblectamenta potentiae, imperii decora facies, testimonium praeconiale regnorum: haec legatis sub ammiratione monstrantur
 10 et prima fronte talis dominus esse creditur, quale eius habitaculum comprobatur, et ideo magna voluptas est prudentissimae mentis pulcherrima iugiter habitatione gaudere
 2 et inter publicas curas animum fessum reficere dulcedine fabricarum. Quas primum Cyclopes dicuntur ad antrorum modum amplissimas in Sicilia condidisse, postquam in cavernis montium Polyphemus ab Ulixee singularis oculi lugendam pertulerat orbitatem.
 15 inde ad Italiam fabricandi peritia legitur fuisse translata, ut quod tantis ac talibus
 3 institutoribus inventum est, aemulatrix posteritas in suum commodum custodiret. Hinc est quod spectabilitatem tuam ab illa indictione curam palatii nostri suscipere debere censemus, ut et antiqua in nitorem pristinum contineas et nova simili antiquitate producas: quia, sicut decorum corpus uno convenit colore vestiri, ita nitor palatii
 20 similis debet per universa membra diffundi, ad quae sic poteris idoneus inveniri, si frequenter geometram legas Euclidem, si schemata eius mirabili varietate descripta in tuae mentis contemplatione condideris, ut in hora commonito famuletur tibi copiosa
 4 notitia. Archimedes quoque subtilissimus exquisitor cum Metrobio tibi semper assistant, ut ad nova reddaris paratissimus, qui libris veterum probaris eruditus, non enim tibi
 25 minima cura delegatur, quando animum nostrum fabricandi studio cupidissimum artis tuae ministerio probaris explere, nam sicubi aut civitatem reficimus aut castellorum volumus fundare novitatem vel si construendi nobis praetorii amoenitas blandiatur, te ordinante ad oculos perducitur quod nobis cogitantibus invenitur, decorum magisterium, propositum omnino gloriosum in tam longas aetates mittere, unde te debeat posteritas
 5 30 ammirata laudare. Quicquid enim aut instructor parietum aut sculptor marmorum aut

LRKP(TU)E(FC)

- 1 nostro resp. A 2 nec om. L¹ discussione K ad gentes] agentes KC¹ 3 suspecta E²F
 6 aula (cura T) nostra sicut] nulla sicut nostra U¹ dispositionibus TA in ea om. TU 7 debet om. E
 quoniam] quando A^r(⁹)e subinde] subito TUE²F, sub vel subito inde C 8 subrepente R
 nostrae] RF, nostra LKPTECA, nostra U¹ potentia P 9 praeconale P 10 prima fr. om. TU
 11 magna om. R¹ noduntas T et Cuiusius 12 et] ut K 13 in sic. om. TU 14 poli-
 phens E¹ nlysse A^e 15 legitur] legi P^a tal. ac tant. KEFC¹ institutoribus] institutionibus T,
 institutoribus sine institutionibus C 17 spectabilitatem] sublimitatem A 18 et aut.] aut. EFC¹
 20 ad que UFFC, atque LRKPTA 21 geomeriam R¹, geometrem TU¹ euclidem U, euclidem K,
 euclitem T schemata] L¹e, scenata plerique, chemata P, themata A^r 22 hora commonito] hora
 commonitus TUE², horum cognitione F²C¹ 23 archimedes] PF¹CA^e, archimides TUE, archimidis LRK,
 archimenes F², archimetes A^r quoque om. KEFC¹ macrobio E²C¹: Ctesibio proponitur apud Fabricium-
 Harless, bibl. Gr. 4, 234: cf. Vitruvius 1, 1, 7: Ctesibii aut Archimedis praecepta assistat PC¹A^r 24 para-
 tissimus] LRKTC¹A^e, peritissimus PEFC¹A^r qui l. n. probaris (probatif U) eruditus] TUEFC¹A^r, om. LRKPA^e
 tibi cur. min. EFC¹, min. tibi cur. TU¹ 26 aut] autem K ciuitatem] ceteralitem C, adscribens: ad
 ceteriem, ceteria ie (significatur genetics) effigies quaedam causa ridiculi in forum allata 28 perducetur U,
 producitur T cogitantibus L¹, ordiantibus F 29 debeat] beat K^a posteritas L¹ 30 in-
 stitutos F sculptor R aut gipsopl. ante aut eris TU

aeris fusor aut camerum rotator aut gypsoplastes aut musivarius ignorat, te prudenter
interrogat et tam magnus ille fabrilis exercitus ad tuum recurrit iudicium, ne possit
aliquid habere confusum. vide ergo quanta debet nosse, qui possit tantos instruere,
recipis certe bonae dispositionis tuae uberrimum fructum, cum tu de illorum labore
laudaris, si ab eis diligenter facta monstraveris. quapropter quicquid ad te pertinet, 5
ita decenter, ita firmiter volumus explicari, ut ab opere veterum sola distet novitas
fabricarum. Sed haec possibilia facis, si dona nostra nulla cupiditate suppresseris, 6
efficaciter enim imperat artificei, qui eum competenti non patitur commoditate fraudari,
manus larga artium nutrit ingenia, quando qui de vietu non cogitat, perficere inssa
festinat, illud quoque considera, qua gratificatione traeteris, ut aurea virga decoratus 10
inter obsequia numerosa ante pedes regios primus videaris incedere, ut ipso testimonio
vicinitatis nostrae agnoscamur tibi palatia commisisse.

VI.

FORMULA COMITIVAE FORMARUM.

Quamvis Romulae fabricae collatae sibi vix possint praecipuae reperiri, quia 1
totum ad ammirationem noscitur exquisitum, quod ibi cernitur esse fundatum, tamen 15
interesse arbitramur, quod utilitas necessaria gratificat et quod pulchritudinis tantum
causa commendat. Traiani forum vel sub assiduitate videre miraculum est: Capitolia
celsa conscendere hoc est humana ingenia superata vidisse, sed nunquid per ea
vivitur aut corporis salus aliqua inde delectatione recreatur? In formis autem Romanis 2
utrumque praecipuum est, ut fabrica sit mirabilis et aquarum salubritas singularis, 20
quot enim illuc flumina quasi constructis montibus perduuntur, naturales credas alveos
soliditate saxorum, quando tantus impetus fluminis tot saeculis firmiter potuit sustineri,
cavati montes plerumque subruunt, meatus torrentium dissipantur: et opus illud veterum
non destruitur, si industria suffragante servetur. Respiciamus certe aquarum copia 3
quantum Romanis moenibus praestat ornatum, nam thermarum illa pulchritudo quid 25
esset, si dulcissima quaedam aequora non haberet? currit aqua Virgo sub delectatione
purissima, quae ideo sic appellata creditur, quod nullis sordibus polluatur, nam cum
aliae pluviarum nimietate terrena commixtione violentur, haec aerem perpetue serenum
purissime labens unda mentitur, quis possit talia sermonibus idoneis explicare? Clau- 4
diam per tantam fastigii molem sic ad Aventini caput esse perductam, ut cum ibi ex 30
alto lapsa ceciderit, cacumen illud excelsum quasi imam vallem irrigare videatur,
Aegyptius Nilus certis temporibus crescens per campos iacentes superdueto diluvio

LRKP(TU)E(FC)

1 camerum] LRPTU^A, camerarum KEFC^A gipsoplastes E, gissoplastes P, gipplastes C musivarius P,
musarius A^r (89) prudentem F 2 recurrit] KEFC^A, recurret LRPTU^A 3 nosse] nosce K,
noscere EFC 4 resipis L^a certe] ergo U, ergo tantos T dispensationis P^A n] te F 5 lau-
damus F ad] a E¹ 8 incommoditate TU 9 archium T, aruum U quando] quoniam EFC non
om. R perficere] non p. F² 10 traeteres R¹ ut] aut L 11 num. (nume. R¹) obs. R regios
om. TU nid. pr. F n] nebul A^e 12 agnoscamus TU^A 14 sibi] tibi E² 15 ad amira-
tionem] LP, ad (om. C) administrationem KEFC, ad cel. admiratione RTTE²A fundatum] firmam-
dum seu fundatum C 17 miraculo P 19 salus om. P^A (10) inde del.] PEA, in del. LRKTE
creatur TU 20 fabrica] forma R 21 constructis L¹E, confructiuss (sic) P 22 solidi-
tates TU¹A quanto T, merito U 23 montis L¹ veterum] necessarium K¹ 25 prestat T, prebet U
quod T, quibus U 26 delegatione K 28 commixtione E² aerem] erunt T, autem U per-
petuo PE²FC⁴ 29 labens K idoneis om. TU 30 ad aveutini] aduentini L 31 lapsam K¹ imam]
unam KTC irrigare EFC 32 ducto om. R¹

aere sereno turbulenti exaestuat: sed quanto pulchrius est Claudiam Romanam per tot siccas montium summitates lacris ac domibus liquores purissimos fistularum uberibus emisisse et ita aequaliter fluere, ut nunquam se possit desiderata subducere! ille enim dum recedit, limus est, dum venit insperate, diluvium. quis ergo famosum
 5 Nilum urbis nostrae fluminibus non aestimet esse superatum? quando Nilicolas
 5 suos aut veniendo terret aut recedendo destituit. Verum haec non superflua commemoratione narravimus, ut possis advertere qualis a te diligentia perquiratur, cui pulchritudo tanta committitur, qua de re per indictionem illam comitivam tibi formarum sub magna deliberatione credidimus, ut summo studio nitaris efficere quod
 6 10 tantis ac talibus rebus respicis expedire. In primis noxias arbores, quae inferunt fabricarum ruinas, dum sunt quidam moenium importabiles arietes, censemur radicitus amputari, quia nulla laesio removetur, cuius origo non tollitur, si quid autem con-
 ficiente senio fuerit demolitum, pervigili celeritate reparatur, ne crescente defectu augeatur nobis causa dispendii, ductus aquae fortuna tua est, dum incolumis eris, si
 15 illa solidaveris, tantumque apud nos proficis, quantum te illis studuisse probaveris, agat ergo peritia fidesque tua, ut et constructio fabricae illibata permaneat et aquae distributio nulla se custodum venalitate subducatur.

VII.

FORMULA PRAEFECTURAE VIGILUM URBIS ROMAE.

1 Quamvis nomen tuum ad civitatis te vigilias debeat excitare, ut possis implere
 20 quod diceris, tamen providentiae nostrae solita cautela non deserit, nisi eos quos ad agendum deligimus, ad parendum quoque suaviter invitemus, quid enim tibi pulchrius quam in illa urbe operam navanter impendere diligentiae tuae, ubi tales testes videntur assistere? cautela quidem tua, mox adhibita fuerit, per patriciorum et consulum ora
 25 discurrit: vix te contingit aliquid sollicite facere et audis proceres eum admiratione laudare, medioerem dignitatem regis et in summa opinione versaris, custos Romanae
 2 civitatis diceris, quoniam eam ab intestino hoste defendis. Quapropter circa fures esto sollicitus, quos etsi tibi leges punire minime praecipunt, tamen eos indagandi licentiam non tulerunt: credo ut quamvis essent raptores detestabiles, tamen, quia dicebantur Romani, maiori eos subderent dignitati, utere igitur per indictionem illam
 30 praefecturae vigilibus dignitate, horror tibi poenarum ademptus est, non potestas: nam lex a quo voluit malos capi ipsum censuit plus timeri, eris igitur securitas soporantium, munimen domorum, tutela claustrorum, discensor obscurus, arbiter silen-

LRKP(TU)E(FC)

31 eris — p. 207, v. 1 gloria estant scripta in lapide reperto in cico Ain-Beida prope Thamugadi in Numidia C. I. L. VIII, 2297 (cf. ibidem p. 950)

1 serenissimo *TF* exaestuat *E*¹, extuat *F*¹ quanto] tanto *K* 2 lacris *P*^a 3 emer-
 4 sisse *R* dederata *L*¹ 5 esse *om.* *TU* Nilicolas] scripsi, illic incolas *LRPTU*, ille incolas *KEFLA*, incolas *C*
 6 restituit *R* commeratione *R*¹, commutatione *EL* 7 narrabimus *LR* quali *TU* 10 respicis] uideris *A*
 13 raperetur *L* 14 si] sed *C.*, *om.* *T* 15 illis] *TTEFC*, illi *LRKPA* 19 ad] a *K* 20 pronuncie *K*¹,
 prudentiae *A* nostrae *om.* *KEFC* nisi] *LRKPTUA*, quin *EF*¹ 21 delegimus *EF*¹ enim] est *A*^e
 22 onanter *P*², nonanter (coluit onanter) *E*², grantanter *T*, generaliter (post imp.) *T*, *om.* *C* uideantur *TU*
 23 quidem] siquidem *TT* mox] *P*¹*TU*, mox ut reliqui adhibita] habita *EF*¹ 24 contigit *A*^e
 26 quoniam] quando *A*¹ circa] erga *TT* 27 soll. esto *P*¹^e quos] qui *TT* etsi] si *A*^e minime]
 nime *T.*, *om.* *K*¹ 28 non tulerunt] *LRKPTA*, contulerunt *TEFC* 29 dicebant *TT* 30 prae-
 fecturae *om.* *R*¹ uigilibus] *RPT*, uigilis *A*, uigili *L*, uigilum *KTEFC* horror] hortor *U*, honor *T*
 poenarum post potest. *T*, potero *U* 31 igitur *om.* *A* 32 soporantium lapidis domorum] *PA* et lapidis,
 domum *LRKEF*, dominum *TT* discensor lapis, discursor *TE*, discursor *U*

tiosus, cui fallere insidiantes fas est et decipere gloria. Actus tuus venatio nocturna 3
 est, quae miro modo si non cernitur, tunc tenetur. furta magis in furibus facis, dum
 illos circumvenire niteris quos omnibus illudere posse cognoscis. praestigii genus est
 quod agitis, ut latronum versutias irretire possitis. facilius enim aestimamus sphingae
 aenigmata comprehendi potuisse quam raptoris fugacem praesentiam reperire. ille 5
 circumspectus ad omnia, instabilis ad ventura, trepidus ad insidias quemadmodum
 potest capi, qui more venti nullo situ cernitur contineri? Vigila impiger cum nocturnis 1
 avibus: nox tibi pandat aspectus et sicut illae reperiunt in obscuris cibum, ita tu
 possis invenire praekonium. esto nunc ad iniuncta sollicitus. venalitas tibi non adimat
 quod concedit industria. nam licet haec sub profunda caligine videantur geri, nullus 10
 tamen actus est qui possit abscondi. privilegia quoque tua vel officii deputati ex
 nostra tibi auctoritate rationabiliter vindicabis, quia necesse est in tam magna civi-
 tate per diversos iudices agi, quod ab uno non potest explicari.

VIII.

FORMULA PRAEFECTURAE VIGILUM URBIS RAVENNATIS.

Quamvis dignitate magni nominis prima fronte decoreris, quia non potuit anti- 15 1
 quorum prudentia summa imaque simili appellatione censere, ne splendorem quem
 summis dabat alterius vilitate pollueret, tamen hinc intellegitur, quid sentire maiorum
 potuisset auctoritas, quando praefectos vigilibus appellare voluerunt qui pro generali
 quiete discurrunt. tibi enim commissa est fortunarum securitas, civitatis ornatus,
 utilitas omnium, scilicet ut contra domesticos grassatores bellum pacatum gereres, si 20
 quem civium laedendum esse sentiret. Custodi fortunas omnium, securus somnus te
 vigilante carpitur et molestia nulla sentitur. in pace positus sumis de nocturno fure
 victorias. tuis laureis mane civitas defensa laetatur, quae, dum captos respicit, tunc
 se occulto hoste caruisse cognoscit. cottidie triumphas, si bene vigilas, et cum rara
 sit gloria belliei certaminis, tibi ingiter latronibus famulatur inventis. o ducatum 25
 nimia civium affectione susceptum! assumes praedones inquirere, quos pro se dominus
 non valet invenire et duplici ratione beneficus aut futura furta prohibes aut admissa
 concludis. Nonne ista quaedam est ineffabilis gratia civitatis unum in se suscipere, 3
 quod videt omnibus expedire? merito tibi gloriosum nomen praefecti prudens anti-
 quitas deputavit, quia istud facere non poterat, nisi qui eives a suis commodis plus 30
 amabat. officium quoque tuum non parvo constat munere sublevatum, quando et ipsis
 momenti iura dilatata sunt, qui pro securitate civium militare noscuntur. Quae cum 4
 ita sint, praefecturam tibi vigilibus per illam indictionem, delectati tua opinione, con-

LRKP(TV)E(FC)

1 cui om. F¹ tuus] R^bPTU.A, tuis R^a, tui EFC, tuos LK 2 tenetur] timetur C 4 agitis]
 agis EFC irricere K possis EF falius K¹ sphing(a)e reliqui, sphingis A^c, plunge U, figurata T
 5 raptores L¹, reptoris E¹ 7 situ] loco Cui. cernitur] noscitur TEEC, potest U uigilia L¹ 8 illae
 om. K^c reperiunt] receperunt K 10 geri] urgeri TV 11 tua om. A^c 16 prudentia om. TV
 imaque] imaque KPTTECA^r 17 tamen] tantum TV maiorum] m. utilitas R¹ 18 nolere A^c
 19 commissa est] discuti comm. est P^a, comm. est scilicet post omnium KEFC 20 circa A crassa-
 tores LRKTEP¹.A^c, cursatores U gereris E¹ 21 custodis TEEFC 23 victoriam P.A tuis]
 et tuis EF mane] cottidie mane K² 25 famulantur KTV 26 assumes P^a, assumens EFC,
 assume TV pro] per F²CA 27 beneficiis L amissa LRK, commissa A 28 concludis] CA^c,
 concludes reliqui est ineff. quaed. KEFC gratia EFC unum] cum unum R² suscipere] TV.A^c,
 suscipitur LRKPEFC, nescipit A^r 29 videtur TV 30 quia] qui TV illud A a suis] suis TV
 31 ipsi PA^r(^a), ipsa Cui. e cou. 32 moniti U, munimine T dilata TEE (non U) cin. sec. EF mili-
 ture P^a cum om. L^a 33 sunt TV uigilibus] LRKPTU, uigilum PEF.A

cedimus, ita ut et curam huius dignitatis et privilegia tibi competentia modis omnibus exsequaris, sed quamvis nomen odiosissimum furum generalis persequatur assensus, tamen quia de effusione humani sanguinis agitur, nihil subitum aut indeliberatum iubemus assumi, modestiam sequere, qui damnas audaciam: continentiam dilige, qui furta condemnas, ad gesta perducti audiantur aliquid pro salute dicturi, quoniam quicquid non discutitur, iustitia non putatur, convietis vero atque confessis quae sunt decreta servantur: quando crudele nihil efficit qui sequitur leges.

VIII.

FORMULA COMITIVAE PORTUS URBIS ROMAE.

t Deliciosa magis quam laboriosa militia est in Portu Romano comitivae gerere
 10 dignitatem, illic enim copiosus navium prospectatur adventus: illic veligerum mare
 peregrinos populos cum diversa provinciarum merce transmittit et inter tot spectacula
 dulcium rerum commodum tuum est venientes evasisse periculum, his primum faucibus
 Romanae deliciae sentiuntur et undis Tiberinis quasi per alyum vadunt quae ad com-
 2 mercia civitatis ascendunt, Bene inventa dignitas, quae copias videtur ornare Romanas,
 15 nam quid elegantius potest agi quam unde probatur populus ille satiari? o inventa
 maiorum! o exquisita prudentium! ut quia longius a litore Roma videbatur posita,
 inde magis esse inciperet, ubi decorum ingressum navium possideret, duo quippe
 Tiberini alvei meatus ornatissimas civitates tanquam duo lumina susceperunt, ne
 vacaret a gratia quod tantae urbi ministrabat expensas, eximia ergo res tibi com-
 3 mittitur, si moderate peragatur, Tu copiam facis, dum ingredientiē iuste tractaveris,
 avara manus portum claudit et cum digitos attrahit, navium simul vela concludit,
 merito enim illa mercatores cuncti refugiunt, quae sibi dispendiosa esse cognoscunt,
 quapropter adversus ibi ventus est immoderata praesumptio: nam placidum mare
 damnat, qui undas cupiditatis exaggerat, unusquisque pro sollemnitate communitus
 25 offerat voluntarium munus, Xenia sunt enim ista, non debita, a paucis accipit qui
 4 nimium quaerit: et sibi ipse nutrit vitae munera, qui moderatur oblata, Sit tibi ergo
 cura praecipua non solum te abstinere, verum etiam cohibere praesumentium manus,
 quia non est leve in illa ubertate delinquere, quam decet cunctos indesinenter optare,
 quocirca per indictionem illam comitivae Portus te honore decoramus, ut sicut tibi
 30 dignitas dulces delicias amministrat, ita et tu honori opinionem laudabilem de-
 relinquas.

LRKP(TU)E(FC)

1 huius] me *TUF* dignitatem *P*^a tibi *om. TU* 2 odiosissimum *L* 3 nil *A*^e 4 con-
 tinentiam] et c. *P* 5 convictus *L*¹, cunctis *T* 6 nil *P*^a*C*¹*A*, inc. *C*¹ 7 portu *om. R*¹
 10 dignitates *EFFC* copiosius *P*^a*A*, copiosum *T* veligrum *R*¹ 11 diversarum *A* merces *L*¹
 ut *om. R*¹ 13 alium] *UBT*, alveum *KPF**EFFC**A* 14 abscondunt *A*^r*C*¹*e* 15 elegantius *L*¹ ille]
 iste *EC* inventa] munera *E* 16 prudentium *EFFC**A* litore] l. maris *T*, l. mons *U* 17 esse
om. R ingressus *P* 18 luminaria *B*¹*TUF*² 19 a *om. TU* ministraret *KEFC* tibi res *R*
 21 navium] manum *K*^a, minus (?) *supra* um *K*^b 22 enim] ergo *KEFC* illa (illam *LB*) merce, cunct.]
 merce, cunct. illa *P* dispendiosa *LR*¹, dispendia *A*^e 21 unusquisque] unusquis *R* per solemnitatem
A 25 voluptarium *P* xenia] xenia *TF*², emxeniam *EFFC*, extremia *K* 26 sibi ipsi *FL**A*,
 ipse sibi *TV* nutrit] mittit *FL*^e 29 tibi dign.] digni, tibi *P*, digni *A* 30 et *om. KEFC* opi-
 nionum *L*¹ laudabiliter *L* relinquit *TV*

X.

FORMULA TRIBUNI VOLUPTATUM.

Quamvis artes lubricae honestis moribus sint remotae et histrionum vita vaga 1
videatur efferrī posse licentia, tamen moderatrix providit antiquitas, ut in totum non
effluerent, cum et ipsae iudicem sustinerent. administranda est enim sub quadam
disciplina exhibitio voluptatum. teneat scaenicos si non verus, vel umbratilis ordo 5
iudicii. temperentur et haec legum qualitate negotia, quasi honestas imperet in-
honestis, et quibusdam regulis vivant, qui viam rectae conversationis ignorant. student
enim illi non tantum iucunditati suae, quantum alienae laetitiaē et condicione perversa 2
cum dominatum suis corporibus tradunt, servire potius animas compulerunt. Dignum 2
fuit ergo moderatorem suscipere, qui se nesciunt iuridica conversatione tractare. locus 10
quippe tuus his gregibus hominum veluti quidam tutor est positus. nam sicut illi
aetates teneras adhibita cautela custodiunt, sic a te voluptates fervidae impensa maturi-
tate frenandae sunt. age bonis institutis quod nimia prudentia constat invenisse maiores.
leve desiderium etsi verecundia non cohibet, districtio praenuntiata modificat, agantur
spectacula suis consuetudinibus ordinata, quia nec illi possunt invenire gratiam, nisi 15
imitati fuerint aliquam disciplinam. Quapropter tribunum te voluptatum per illam 3
indictionem nostra facit electio, ut omnia sic agas, quemadmodum tibi vota civitatis
adiungas, ne quod ad laetitiam constat inventum, tuis temporibus ad culpas videatur
fuisse transmissum. cum fama diminitis salva tua opinione versare, castitatem dilige,
cui subiacent prostitutae: ut magna laude dicatur: 'virtutibus studuit, qui voluptatibus 20
misceretur'. optamus enim ut per ludicram administrationem ad seriam pervenias
dignitatem.

XI.

FORMULA DEFENSORIS CUIUSLIBET CIVITATIS.

Si ad cuiuslibet negotium peragendum talis eligitur, qui consilio et gravitate 1
laudetur, quanto praestantior esse debes, qui suscipis negotia civitatis? nam si peri- 25
culum est unum decipere, quid erit imparem tantorum iudiciis extitisse? causa enim
multorum bene acta nobilitat, quando totum bono proposito agere creditur, qui genera- 2
libus desideriis adesse sentitur. Defensorem te itaque illius civitatis per indictionem 2
illam, civium tuorum supplicatione permota, nostra concedit auctoritas, ut nihil venale,
nihil improbum facere velis, qui tali nomine nuncuparis. commercia civibus secundum 30
temporum qualitatem aequabili moderatione dispone. definita serva quae inseris, quia
non est labor vendendi summas includere nisi statuta pretia castissime custodire. imple
enim re vera boni defensoris officium. si cives tuos nec legibus patiaris opprimi nec
caritate consumi.

LRKP(TU)E(F)(C collatis ad ep. 10 jin.)

2 ludicrae *conū. Cui.* honestis] ab h. *TU* moribus] studiis *KEFC* uaga *om. P* 3 efferrī]
offerrī *F²C'* 5 teneas *K* umbraticus *TU* 6 honesta *EF'* imperent *EF*, imperent *C* 7 iuvant *T*,
uiuunt *U* 10 conversatione] moderatione *KEFC* 11 tutor est positus] tutores positum *T*, tutor ex-
positus *U* 12 voluntates *TV* 13 age] ade *K¹*, adde *K²* 14 desiderium] desi *TV* pro-
libet *F* praenuntiata] pronuntiata *A*, praedicta *KEFC* mundificat *T*, modifect *A* agantur]
cogantur *P.1r^(Q)* 15 ordinata *R* 16 aliam *TU* tributum *L¹* voluptabat *P^a* 17 el. fac. *P*
18 adiugas *L^a* ne] nec *EEC* 19 fuisse] iure *TU* tua *om. K* 20 subiaccant *F¹* dicantur *F¹*
21 per *om. L¹* ludicram *E* 25 debet qui suscipit *A* 26 quid] quod *P.1c* iudiciis *VEF*,
iudicii *LRK*, iudicio *P.1* 27 nibilitat *R* 28 itaque te *KP* 29 permoti *RE* nil uenale
nil *A* 31 temporum] temporis *T*, ipsorum *U, om. R* 32 cast. cust. (custodere *L^a*)] cust. cast. *P¹*
33 nec] non *K*

CASSIODORVS.

XII.

FORMULA CURATORIS CIVITATIS.

1 Quamvis per se honorabilis habeatur, qui vel minimam sollicitudinem civitati
 propriae videtur impendere et inter suos magna reverentia perfruat, qui cives se
 amare professus est, tamen indubitatus honor est qui nostra electione confertur, quia
 2 5 praeditus bonis institutis creditur. cui aliquid principis auctoritate delegatur. Et ideo
 ab indictione illa illius civitatis curam ad te volumus pertinere, ut laudabiles ordines
 curiae sapienter gubernes, moderata pretia ab ipsis quorum interest facias custodiri.
 non sit merces in potestate sola vendentium: aequabilitas grata custodiatur in omnibus.
 opulentissima siquidem et hinc gratia civium colligitur, si pretia sub moderatione ser-
 10 ventur, ut vere curatoris impleas officium, cum tibi sollicitudo fuerit de utilitate
 cunctorum. consuetudines autem tibi ex nostra auctoritate defende, quas in eodem
 loco tuos constat habuisse maiores.

XIII.

FORMULA COMITIVAE ROMANAE.

1 Si clausis domibus ac munitis insidiari solet nequissimum votum, quanto magis
 15 in Romana civitate videtur illici, qui in plateis pretiosum reperit quod possit auferri?
 nam quidam populus copiosissimus statuarum, greges etiam abundantissimi equorum,
 tali sunt cantela servandi, quali et cura videntur affixi, ubi, si esset humanis rebus
 ulla consideratio. Romanam pulchritudinem non vigiliae, sed sola deberet reverentia
 2 custodire. Quid dicamus marmora metallis et arte pretiosa? quae si vacet eripere,
 20 rara manus est quae possit a talibus abstinere. ubi sunt exposita, quae facere
 potuerunt divitiae generales et labor mundi, quem inter ista deceat esse negligentem?
 quis in causa tali patitur esse venalis, quando gravissimum damnum potest fieri in
 3 pulchritudine singulari? Qua de re per illam indictionem comitivae Romanae cum
 privilegiis et iustis commodis suis tibi concedimus dignitatem, ut fidei studio magno-
 25 que nisu quaeras improbas manus et insidiantes aut privatorum fortunis aut moenibus
 ad tuum facias venire iudicium et rei veritate discussa congruam subeant de legibus
 ultionem, quia iuste tales persequitur publicus dolor, qui decorem veterum foedant
 detruncatione membrorum faciuntque illa in monumentis publicis, quae debent pati.
 4 Officium tuum et milites consuetos noctibus potius invigilare compelle: in die autem
 30 civitas se ipsa custodit: vigilans enim studio non indiget alieno. furta quidem per-
 suadent: sed tunc praesumptus facile capitur, cum custos minime supervenire sentitur.
 statuae nec in toto mutae sunt, quando a furibus percussae custodes videntur tinniti-
 bus ammonere, proinde diligentiam tuam devotione laudabili sentiamus, ut cui nunc
 laboriosos fascas iniungimus, securos honores postea conferamus.

LRKPTU)E(F)

2 nimiam *A*^e civitatis *F*³ 3 propriae] suae *E* 4 nostrae electioni *P*^{1e} 5 praedictus *T*^a,
 penitus *U* 6 illius] illam *LR* 7 gubernes *om. TU* 8 sola pot. *F* 9 civ. et hinc gr. *KEF*
 11 quasi *TI* 14 insidiari *P*^a 15 alluci *E*³*F* plates *F*³, platea *E*³ 16 quidem *F*³ 18 ulla]
 illa *EF*³ debet *PEF*, debere *TI* 19 custodiret *R* ualet *E*³*F* 20 a tal. poss. *TI* ibi *LTU*³
 21 esse] *P*¹, *om. LRKPTUEF* 22 tali causa *K*, causa (casa *U*) ista *TUE*² 23 qua de re] quare *Cui*,
 ind. ill. *F*^{1e} 24 suis] tuis *TI* 25 praeorum *TI* 26 congruum *P*^a subeant] suam *T*,
 summas *U* de *om. EF* 27 veterem *P* 28 in *om. P*^{1r} 29 invigilare *F* 30 custodiat *KEF*
 enim *om. F* non *om. K* fortasse permanent 31 praesumptor *EF* cum] *PEF*¹, cui *LRKTI* super-
 veniente *F*³ 32 totum *TUEF* tinnitibus] tinnitibus *E*³, tinnitibus vel nutibus *E*², tin(n)ientes
 auribus *P*^{1r}(¹), tinnitibus *T*, in auribus *U*

XIII.

FORMULA COMITIVAE RAVENNATIS.

Si aestimanda est dignitas ex labore, si laudabilis sollicitudo actuum publicorum 1
 parit gratiam liberaliter servienti, summa gratificatione locus tuus habendus est, qui 1
 suis necessitatibus probatur adimere nostris ordinationibus tarditatem. quis enim 1
 nesciat quantam copiam navium leviter proceures ammonitus? a dignitatibus palatii 5
 nostri vix in evectionibus scribitur et iam a te summa celeritate complectur. Nam inter 2
 dimissorum festinationes anxias vix sufficit alter advertere quod te vivaciter contingit 2
 implere. negotiatorum operas consuetas nec nimias exigas nec venalitate derelinquas.
 sit modus qui non potest gravare laborantes, ut, cum res querelosas sine querimoniis
 egeris, maiora de nostro examine merearis. Proinde comitivam Ravennatem per illam 10 3
 indictionem tibi serenitas nostra concedit, ut dignitatis tuae privilegia subeas et labores.
 officium tuum aequitatis consideratione moderare. semper enim et laedendi et praestandi 1
 causas invenit, qui publicis actionibus adhibetur. sed quantum amministratio
 tua inter mediocres agitur, tanta debet aequalitate trutinari, quia illum potius expedit
 tenere mensuram, qui defectam noscitur gubernare substantiam. idonei damna vix 15
 sentiunt, tennes autem levi dispendio vulnerantur, quando vel mediocri iniuria totum
 videtur amittere, qui exiguum cognoscitur possidere.

XV.

FORMULA AD PRAEFECTUM URBIS DE ARCHITECTO
 FACIENDO IN URBE ROMA.

Romanae fabricae decus peritum convenit habere custodem, ut illa mirabilis silva 20 1
 moenium diligentia subveniente servetur et moderna facies operis affabris dispositioni-
 bus construatur. hoc enim studio largitas nostra non cedit, ut et facta veterum exclusis
 defectibus innovemus et nova vetustatis gloria vestiamus. Proinde illum illustris magni- 2
 tudo tua Romanis arcibus ab illa indictione datum architectum esse cognoscat. et quia
 iustis commodis studia constat artium nutrienda, ad eum volumus pertinere quicquid 25
 decessores eius constat rationabiliter consecutos. videbit profecto meliora quam legit,
 pulchriora quam cogitare potuit, statuas illas, auctorum suorum scilicet adhuc signa
 retinentes, ut quamdiu laudabilium personarum opinio superesset, tamdiu et simili-
 tudinem vivae substantiae imago corporis custodiret: conspiciet expressas in aere
 venas, nisu quodam musculos tumentes, nervos quasi gradu tensos et sic hominem 30
 fusum in diversas similitudines, ut credas potius esse generatum. Has primum Tusci 3
 in Italia invenisse referuntur, quas amplexa posteritas paene parem populum urbi dedit

LRKP(TU)E(F)

3 servienti *K*, servientium *TU* 7 festinationem *P.1r(s)[?]* anxius *P*, anxios *.1r(s)* euer-
 tere *EF* 9 potest] poterit *TU* 10 ravemata *P^a* ind. ill. *F* 11 didignitates *P^a*
 12 consideracionis *L¹* enim] tibi *EF¹* laed. et praestandi (proficiendi *F²*)] pr. et laed. *.1^e* 13 in-
 nenit] inuetat *E¹* 14 trucinari *K* 15 nix] non *E* 16 tenuis a. l. d. vulneratur *P.1r(s)*
 quando] quoniam *EF* 21 a fabricis *KUE¹*, affabilis *E²F*, a fabricis *T* 22 hoc] hec *E[?]*,
 huic *P²*, inc. *F¹* enim *om. R* non cedit] concedit *P.1* et *om. F* 23 et — uestiamus *om. T*.
habet, sed pro uestiamus sp. vac. U illum] *F* coniectura, illa libri, *om. A^e* illustris *om. K¹*
 24 artibus *K^bTF*, actibus *K^aU* datum] d. te *R* cognosceas *TU* 25 artium] arcium *LRPE¹.1^e*
 26 legerit *F* 27 potuerit *F* illos *P^a* scil. adh.] adh. scil. *P¹*, felicia adhuc *F²[?]* 30 nisi *E¹*,
 nisu *A* quosdam *.1^e* homine *L¹* 31 esse (*om. K*) gen.] gen. esse *EF*, esse generat generatum *L^a*
 32 italian *U*, ytalium *T* poteritas *L¹*

quam natura procreavit. mirabitur formis equinis signa etiam inesse fervoris. crispatis enim naribus ac rotundis, constrictis membris, auribus remulsis credet forsitan cursus appetere. eum se metalla noverit non movere. quid dicamus columnarum iuneeam proceritatem? moles illas sublimissimas fabricarum quasi quibusdam erectis hastilibus
 5 contineri et sub tanta aequalitate concavis canalibus excavatas, ut magis ipsas aestimes fuisse transfusas, ceris iudices factum, quod metallis durissimis videas expolitur, marmorum iuncturas venas dicas esse genitales, ubi dum falluntur oculi, laus probatur
 4 crevisse miraculis. Ferunt priscae saeculi narratores fabricarum septem tantum terris adtributa miracula: Ephesi Dianae templum: regis Mausoli pulcherrimum monumentum,
 10 a quo et mausolea dicta sunt: Rhodi solis aeneum signum, quod colossus vocatur: Iovis Olympici simulacrum, quod Phidias primus artificum summa elegantia ebore auroque formavit: Cyri Medorum regis domus, quam Memnon arte prodiga illigatis auro lapidibus fabricavit: Babyloniae muri, quos Samiramis regina latere cocto sulphure ferroque construxit: pyramides in Aegypto, quarum in suo statu se umbra consumens
 5 15 ultra constructionis spatia nulla parte respicitur. Sed quis illa ulterius praecipua putabit, cum in una urbe tot stupenda conspexerit? habuerunt honorem, quia praecesserunt tempore et in rudi saeculo quicquid emersisset novum, per ora hominum iure ferebatur eximium. nunc autem potest esse veridicum, si universa Roma dicatur esse miraculum. quapropter talia virum peritissimum suscipere deceat, ne inter illa
 20 nimis ingeniosa priscae ipse videatur esse metallicus et intellegere non possit, quae in illis artifex antiquitas, ut sentirentur, effecit. et ideo det operam libris, antiquorum instructionibus vacet. ne quid ab illis sciat minus in quorum locum cognoscitur subrogatus.

XVI.

FORMULA DE COMITE INSULAE CURITANAE ET CELSINAE.

1 25 Constat plerumque bene posse agi, ubi non defuerit persona monitoris. omnia enim sine priore confusa sunt et dum unusquisque iuxta voluntatem suam cogitat vivere, regulam cognoscitur omittere disciplinae. itaque antiquae consuetudinis morem secuti Curitanae et Celsinae insulis te iudicem per illam indictionem nostra cedit
 2 auctoritas. Iustum est enim ut qui a reliquorum hominum sunt conversatione divisi,
 30 ad habitationes eorum vadat qui eos probabili ratione componat, ne quaedam sit necessitas iniustitiae communes actus longe positos ignorasse. habetis igitur, supra dicti, qui inter vos emergentes causas et audire debeat et finire. et si quid etiam a nostra fuerit pietate decretum eodem commouente peragite, quia erroribus locus

LRKP(TU)E(F)

2 enim] etiam EF ac] et EF remulsis E²F 3 noverit (-rim U) met. TU iunctam P.A., iuneeam E 4 sublimissimas F¹, subtilissimas F² rectis TF, om. U 5 sub tanta aequalitate] TU²EF.A., substantiae qualitate LRKP.A.^e excavatis R, excultas U, excalliatas T^a, excalliatas T^b 6 fuisse] esse E purissimis K 7 gentiles K^a 8 miraculis] L¹RPTU.A., miraculi L²EF, mirabili K 9 mausoli KE²F¹, mausoli F²[t] 10 mausolea F¹, mausoli T colossus libri no^{*}atur R¹ 11 olimpiaci P, olympicis L, olimpicis R fidias fere libri, sidias T, fudias E 12 firmavit P memnon EF, menon T, menozi U 13 babyloniae] sabinolie K samiramis] LRT, samiramus P^a, semiramis KP^bU²EF.A., inc. U¹ regina LR sulphure] P, sulphure vel sulfure plerique 15 constructionis L¹ quis illa] quia TU 16 reputabit KEF 17 et om. EF in rudi saeculo] rudisculo T, in indii saeculo U 18 forebantur K, ferebat T, fatebatur E 19 vir. per. tal. EF 20 ipse om. R metallicus] metallum E 21 sentiretur F 25 plerumque] plurimum K monitoris P^a 26 iuxta] secundum P.A., ad TU 27 emittere E¹, omit T disciplina P^a mores TU 28 curritantae] LRT.A.^e, turritantae EF, curitanae U te ind.] L²KP.A., ind. te F, ind. (om. te) L¹RET, indicere (om. te) T concedit EF 29 qui] qua P^a conversione P 30 eorum om. TU 33 fuer. a nostr. A.^e a (om. TU) nostr. f.] f. a nostra .1

tollitur, quando vobis cui debeatis observare declaratur. quem credimus ita bonis actibus studere, ut augmenta nostrae gratiae possit accipere. necesse est enim ut a nobis remunerationem sumat, si vobis quae sunt profutura disponat.

XVII.

FORMULA DE PRAEPOSITO CALCIS.

Gloriosum opus est servienti unde Romana civitas probatur ornari, dum tantum 5 1
quis apud nos proficit quantum praedictae Urbi proprio labore contulerit. dubium non
est coctilem calcem, quae est nivibus concolor, spongiis levior, instrumentum esse
maximum fabricarum. haec quantum ignis adustione dissolvitur, tantum exinde parietum
firmitas roboratur: petra solubilis, saxea mollities, harenacius lapis, qui tunc potius
accenditur, quando aquis copiosissimis irrigatur: sine quo nec saxa fixa sunt nec 10
harenarum minuta solidantur. et ideo maius studium meretur accipere, quod primum
locum in Romanis moenibus noseitur optinere. Quocirea industriam tuam multorum 2
sermone celebratam ad coctionem distributionemque calcis ab indictione illa nostra
praeposit auctoritas, ut tam publicis quam privatis fabricis abunde procurata sufficiat
et ad aedificandum cunetorum animi concitentur, dum viderint paratum esse quod 15
quaeritur. privilegia vero loci tui nostris iussionibus rationabiliter vindicabis, ut
maiora mereri possis, si bene tibi delegata compleveris.

XVIII.

FORMULA DE ARMIFACTORIBUS.

Considera quid suscipis, et intellegis locum te dare non debere peccatis. arma 1
enim bene construere hoc est salutem velle omnium custodire, quia prima facie ipsis 20
terretur inimicus et incipit animo cedere, si se cognoscit similia non habere. atque
ideo ab indictione illa militibus te et fabris armorum, invitati morum tuorum opinione,
praefecimus, ut tale opus ab artificibus exigas, quale nobis placere posse cognoscis,
securitas te nostrae non inducat absentiae, quicquid feceris nos videmus. age qui
usu ipso subtilissima perquisitionis errores artificum possumus prima fronte deprehen- 25
dere et laudabiliter operata iudicare. Vide ergo qua diligentia, quo studio faciendum 2
est quod ad nostrum venturum constat examen. age itaque ut nulla te venalitas, nulla
culpa demergat, quia veniale esse non potest quod in tali causa delinquitur, ne inde
puniaris de qua parte peceaveris. opus quod mortem generat et salutem, interitus
peccantium, custodia bonorum, contra improbos necessarium semper auxilium. hoc 30

LRKP(deficit in ep. 17, jin.)(*TU*)*E*(*F*)

1 observare] obedire *PA*, obtemperare *F*² 3 profutura] futura *P* componat *TU* 5 op. est]
op. *U*, est op. *T* 6 praedictae] prodesse *A* contulerit] constiterit *A* 7 spongiis *LU*, spongus *T*
8 soluitur *K*, dissolvitur *U*, dissolvuntur *T* 9 harenacius] *F*, *A*^r, harinacius *LKE*, harinatius *R*, harinacis *U*,
harmatus *T*, harenatus *P* 10 copiossimis *T*, copiosissimis *U* saxea *E*¹ 11 merentur *TU* quod]
qui *K* 12 continere *F* 14 aliunde *P* 15 excitentur *KE* pariter *EF* 16 vero *om.* *F* nendi-
cabunt *K* 19 quod *A* intellis *T*, intelliges *A*^e 20 hoc] hec *T* (*non U*), *om.* *A*^e *om.* velle *KEF*
facie] fronte *F* 22 et *om.* *L* opinione] industria *F* 23 praefecimus *KK*, perfecimus *L*
24 non *om.* *F*¹ age qui] *LRK*¹*TU**EF*¹, agere qui *K*²*A*^r, age quod *F*², qui *A*^e; atque *Meyer*, edocti *epo*
25 usu] in usu *K*¹ subtilissima] *LRK*¹*TU*, subtilissima] *K*²*EF**A* errores] et err. *TU**EF**A* possi-
mus *F*² deprehendere] *edd.*, reprehendere *libri et A*^e 26 fac. est] sit fac. *A* 27 ven. nulla te *R*
29 pece. parte *R*¹

primum Phoroneus Iunoni dicitur obtulisse, ut inventum suum numinis, ut putabant, auspicio consecraret. haec in bello necessaria, in pace decora sunt: haec denique imbecilles fragilesque mortales cunctis beluis efficiunt fortiores.

XVIII.

FORMULA AD PPO DE ARMIFACTORIBUS.

5 Multorum insinuatione comperimus illum probis moribus institutum commissa sibi posse fideliter expedire. ideo illustris magnitudo vestra nos eum elegisse cognoscat, ut et militibus praesit secundum morem pristinum et artificibus iubere possit armorum, quatenus consuetudines suas sic eleganter adimpleant, ut nulla in eis inveniri possit
10 offensio, quia licet ubique culpa laedat, hic tamen graviter percutit, si bellorum instrumenta neglexerit. proditionis quippe instar est exercitui subtrahere quod eum constat armare. quibus consuetudines suas providentia vestra deputabit, ut, dum illis excusatio victualium tollitur, necessaria vivacius exigantur.

XX.

FORMULA BINORUM ET TERNORUM, SI PER IUDICEM AGANTUR.

Ad genium dignitatis tuae credimus pertinere, si competentia tibi videamur in-
15 iungere. quia tanto quis gratior redditur, quanto parendi causas amplius suscepisse monstratur. et ideo binorum et ternorum titulos, quos a provincialibus exigi praesea decrevit auctoritas, per illam indictionem, officio tuo procurante, ad serinia comitis sacrarum largitionum transmittere maturabis, ita ut omnis quantitas intra kal. Martiarum diem sollemniter impleatur, ne de proprio reddere cogaris quod procurare
20 neglexeris. tuam enim tetigisset iniuriam, si alter eos titulos videretur exigere, quos ad te praeceperunt leges sacratissimae pertinere.

XXI.

FORMULA BINORUM ET TERNORUM, SI PER OFFICIUM AGANTUR.

Quamvis praesea consuetudo binorum et ternorum exactionem ad te iusserit pertinere, tamen, ne te multiplex occupatio praegravaret et impedimenta tibi faceret
25 sollicitudo geminata, illum et illum seriniarios officii nostri duximus destinandos, ut tibi officioque tuo debeant imminere, quatenus cum eorum solacio intra kal. Martiarum diem ad illustrem virum illum comitem sacrarum largitionum sollemnis quantitas deferatur, ne opinionis publicae reus efficiaris, si largitiones sacras per moram ali-

LRKTI(duo hi deficiunt v. 28 in opinionis)*E(F)*

1 foroneus *libri* obtulisse] intulisse *E*² sui *TTP* 2 consecraret] *R*, consecrarent *LKTUEF*.1
bella *L*² 3 imbecilles] in bellicis *L*¹ efficiunt] *EF*, efficit *LRKTIUA* 6 expedire]
explicare *R*¹ 7 praesit] possit *K²T* 8 invenire poss. *L*, poss. inveniri *TU* 9 laed.
culp. *F* hic] hoc *E*, hinc *I*¹ 11 amare *K* duputabit *L*¹ 12 excusatio victualium
tollitur] *UEP*², excusatio victualium tollitur excusatio *T*, ex victualium tollitur *LR*, ex victualium summa
tollitur *KF*¹, victualium lex tollitur *A* 14 ad] (*sp. vac.*) d *R* 16 trinorum *K*¹ 17 auctori-
tas] antiquitas *F* serinea *E*¹ 18 inter *L*¹ 20 tetigissent *R*, tetigis sed *T* videntur *A*¹
21 sacratissimae] sacretissimae *U*, sanctissimae *KE*.1¹, *om. F*¹ 23 honorum *K*¹ 26 inter *TA*¹,
iur *I*¹

quam putaveris esse tardandas. ita ut te excipiendum esse non existimes, quem nos credidimus adiuvandum. nam si quid minus fuerit quam oportebat illatum, de tuis hoc noveris facultatibus eruendum.

XXII.

FORMULA COMMONITORII ILLI ET ILLI SCRINIARIIS
DE BINIS ET TERNIS.

5

Non dubitamus esse gratissimum, quando quis commonetur officium implere susceptum. quia illud est potius grave, si miles vivat otiose, cui quaestus est actio sua, honor principalis iniunctio. similis enim discincto habetur, qui ignobili torpori relinquitur. quapropter per indictionem illam ad illam vos provinciam iubemus accedere: ut eum iudice vel eius officio intra diem kal. Martiarum quae de binis et ternis 10
quantitas sollemniter postulat, ad comitis saerarum serinia, postposita dilatione, dirigatis, sic tamen, ut nec aerarium nostrum aliquid minus a consuetudine percipiat nec possessor supra modum professionis exsolvat. et non dubitetis commonitionis nostrae periculum sustinere, si quid actum contra priscum ordinem potuerimus agnoscere.

XXIII.

FORMULA VICARII PORTUS.

15

Beneficia nostra gratiae tuae specialiter damus, si te agere commissa rationabiliter approbemus. nec enim inremuneratus iaces, si et populos peregrinos prudenter excipias et nostrorum commercia moderata aequalitate componas. nam licet ubique sit necessaria prudentia, in hac potius actione videtur accommoda, quando inter duos populos nascuntur semper certamina, nisi fuerit iustitia custodita. quapropter arte placandi 20
sunt qui mores afferunt simillimos ventis, quorum nisi prius animi temperentur, in contemptum maximum nativa facilitate prosiliunt, qua de re modestiae tuae fama provocati curas illius portus per illam indictionem te habere censemus, ut omnia ad tuum titulum pertinentia sic agas, quemadmodum ad meliora pervenias. in parvis enim discitur, cui potiora praestentur. 25

XXIII.

FORMULA PRINCIPIS DALMATIARUM.

Magna inter collegas suos praerogativa decoratur, quisquis gerit militiam nomine principatus. cognoscitur enim locum agere primum: quando in rebus humanis magna pars nominum asserit excellentiam dignitatum. hoc etiam tui loci probatur exemplo, sine quo nec secretarii praestatur accessus nec postulationis pompa peragitur, totusque 30
ille iudicis genius ita tibi legibus probatur creditus, ut sine te nequeat esse perfectus.

LRKP(redit ab ep. 24)E(F)

1 putaberis L^1 tardandas K te om. F' existimes] extimes $EFFA^r$, aestimes A^c 2 credi-
mus KEF 6 commonetur K 7 questum L^a 8 torpore E 11 post. soll. KF' 13 pro-
fessionis] possessionis F' commonitionis] $REFA^r(c)$, commotionis $LKA^r(1)e$ 14 peric.] nos peric. K^2A
poterimus A 16 nostre K te] a te K 17 taces R et] per et F^1 18 sit nec. ub. F'
ub. nec. sit A 19 quando certamina i. d. p. nasc. semper crimina (crimina *deletum*) F' 22 nativa]
vacua E^1 facilitate] facultate F^2 23 illam om. E^a 25 potiora] meliora R^1 praestantur L^1
27 praerogativas L^1 28 loc. ag.] RP , ag. loc. $LKEFA$ 29 hominum K^2F^1A 30 totusque]
totus K 31 illi F' genus $A^r(1)e$ crediturus leg. probatur R te om. R^1

- 2 Comiti quidem provinciarum potestas data est, sed tibi iudex ipse commissus est. tu vitem tenes improbis minantem: tu disciplinam inter iura custodis: tibi insolentiam perorantis fas est dstringere, quam praesuli non licet vindicare: gesta quin etiam totius actus te subscribente complentur et consensus tuus quaeritur, postquam voluntas
3 5 iudicis explicatur. age, ut qui talibus praeponearis, ea implere merito sentiaris. Itaque per indictionem illam ad illam te provinciam iubemus excurrere, ut mixtus iudicis officio competentia loco tuo peragas et qui princeps a nobis egrederis, nullis vilitatibus accenseris. reverentissimum enim te omnibus facis, si quod de nomine tuo creditur, et in moribus sentiatur.

XXV.

10 FORMULA EPISTULAE. QUAE AD COMMENDANDOS
PRINCIPES COMITI DESTINATUR.

- 1 Invitat nos consuetudo sollemnis et vobis ornatum officii dirigere et pristinos ordines excubantium custodire. nostra enim laus est, si vos militia Romana comitetur, quando talibus ministris potestis agere, quod videtur praesulis sanctionibus convenire.
15 sic enim Gothos nostros deo iuvante produximus. ut et armis sint instructi et aequitate compositi. hoc est, quod reliquae gentes habere non possunt: hoc est, quod vos efficit singulares, si assueti bellis videamini legibus vivere cum Romanis. Quapropter ex officio nostro illum atque illum ad vos credidimus esse dirigendos, ut secundum praesulam consuetudinem qui tuis iussionibus obsecundant eos rationabili debeat anti-
2 quitate moderari. cui gratiam tuam in conservandis annonis et consuetudinibus suis
20 ex nostra iussione praestabis. debet enim a te diligi, qui a nobis meruit destinari.

XXVI.

FORMULA COMITIVAE DIVERSARUM CIVITATUM.

- 1 Saeculi huius honor humanae mentis est manifesta probatio, quia libertas animi voluntatem propriam semper ostendit, dum se contemnit oculere, qui sibi alios cogno-
25 verit subiacere. sed humanae mentis felix illa condicio est, quae arbitrium provectionis suae intra terminum moderationis includit et sic peragit dignitatis brevissimum spatium,
2 ut universis temporibus reddatur acceptus. Quapropter interdum, iudices, ad blanda descendite. laboriosum quidem, sed non est impossibile iustitiam suadere mortalibus, quam ita cunctorum sensibus beneficium divinitatis attribuit, ut et qui nesciunt iura
30 rationem tamen veritatis agnoscant. necesse est enim, ut, quod a natura conceditur, summonente iterum eadem suaviter audiatur. et ideo non laboretis populis imponere quod eos constat et propria voluntate sentire. facile enim sequuntur vestigia verbi
3 alieni, qui se possunt monitore compelli. Propterea per indictionem illam in illa

LRKP(TV: hi duo redeunt ab ep. 26)E(F)

1 quidem] quid *P* potestas *L* 2 vitem] *LRK*, vitem *E¹F²A^e*, vitam *PE²F¹A^r* 3 per-
orantis] potestatis *E²* dstringere] *KPE¹F*, dstringere *L²*, dstringere *L¹E²A^r¹*, dstringere *A^e*, re-
stringere *R* liceat *F* 5 eam *E¹* 7 loco] loco *K* pagas (*sic*) *P* nullis vilitatibus (utili-
tibus *E*) acc. *om. I^a* 8 enim *om. R* 12 officii] *R* 13 ordines] mores *P* nos *F* rom. mil. *A*
15 enim] ne *K* et armis] armis *F* 18 credimus] *KEFL* 19 rat. debeat] *LRKP*, rat. debeant *E¹A*,
debeant rat. *F* antiquitate] equitate] *R* 20 moderare] *R¹* 23 est man.] man. est *F²* 24 al.
sibi *F* nonerit *F* 25 cond. est] conditionem *T*, conditionem *U* provectionis] *L^a* 26 inter *K*
moderationis] m. sue *R* 28 descendunt] *E¹* est sed non imposs. *F* 29 quam ita] qua ita *T*,
quanta] *F* et *om. KF* 30 est] *om. F¹* 31 summonente] *TUE²F* laboretis] *PEF²A*, labora-
tis] *LRKUF¹*, laborantis] *T* 32 et] ex *A^e* 33 possunt] posse credunt] *A* monitorie] *K* ill. ind. *T^aE*

civitate comitivae honorem secundi ordinis tibi propitia divinitate largimur, ut et cives commissos aequitate regas et publicarum ordinationum iussiones constanter adimpleas, quatenus tibi meliora praestemus, quando te probabiliter egisse praesentia senserimus.

XXVII.

FORMULA HONORATIS POSSESSORIBUS ET CURIALIBUS
DE COMITIVA SUPRA SCRIPTA.

Utile est unum semper eligere, cui reliqui debeant oboedire, quia, si voluntas diversorum vaga relinquitur, confusio culpamm amica generatur. itaque civitatis vestrae comitivam per indictionem illam nos illi largitos fuisse noveritis, cui saluberrimam parientiam commodate, ut causis vestris ferat remedium, et iussionibus publicis procuret effectum: scituri quod, si quis se probabili devotione tractaverit, similia de nostris sensibus haud irritè postulat.

XXVIII.

FORMULA PRINCIPIBUS MILITUM COMITIVAE S(UPRA) S(CRIPTAE).

Gratum vobis esse confidimus, quando militiae vestrae iudices destinamus, quia tunc ordines vestros agitis, quotiens vobis non defuerit praesentia iudicantis. relativa ista intellectui sunt nomina: si praesulem ademeris, militem non relinquis: apparitio enim tollitur, quotiens qui iubere poterat abrogatur. vobis ergo actum cedimus, dum ad vos dirigimus dignitates et tam diu vos militare facimus, donec iudices destinamus: nec istud leve credatis beneficium, ut cum vos sitis obsequium, vobis occurrat electio cognitorum. Et ideo per indictionem illam illum comitem militiae vestrae cognoscite destinatum, quem ita acturum esse putamus tam in causis publicis quam privatis, ut cum laus optata comitetur, cui devotionem iustissimam commodantes in his quae vobis praeceperit sollemniter oboedite, quia reverentiam nostram honoratam esse credimus, si bene habitos nostros iudices sentiamus.

XXVIII.

FORMULA DE CUSTODIENDIS PORTIS CIVITATUM.

Nullatenus de eius fide dubitatur qui ad custodiam civitatis eligitur, quia probatae conscientiae constat esse credendum quod fuerit pro securitate multorum. atque ideo curam portae illius civitatis nostra tibi auctoritate concedimus, ut et improborum non pateat adventibus et bonorum non retardet accessus. nam si porta semper obserata

LRKI(TU)E(F)

1 secundi] seculi P^a et *om.* F' 2 ordinationes iussionum KEF 3 sentimus A 6 semp. un. P 7 relinquere L^1 8 nostr(a)e TI' 9 patientiam *vel* patientiam $KTUEF$ commodate] PE^2FA , commendate $LRTE^1$, commendat U' 11 sensibus] iussionibus P^a aut LTE^1 , and U' postulabat L^aU' , postulabis T 13 nobis A milite L^a nostrae A^e 14 nostros A^e 15 intellectui] A , intellectus U , intellectus tui T , intellectu $LRKPEF$ sunt *ante* int. R 16 obrogatur P^a aptum TA , altum *e* *Cuiacio affert Garctus errore* credimus $K.A$ 17 diu *om.* P (*in sp. vac.*) $A^r(1)$ 18 ut] et L^1 scitis E^2FA 20 ut] cum F^a 21 commendantes T , commendentes K in *om.* A quas LRT , quam nos $U[?]$ 22 praecepit R 23 iud. nostr. EF 25 fide] fiducia TTE^2 26 conscientiae] $PTUEFA$, scientiae LRK qui A 27 cia. ill. TEF et *om.* $PTUA$ 28 et *om.* E obsecrata T , obseruata EF

CASSIODORVS.

2 sit, instar est carceris: si iterum iugiter pandatur, murorum nil proderit habere muni-
 2 mina. Sit ergo utrumque moderatum, ut et custodiae nocturnae satisfacias et in-
 competenter eam claudere non praesumas. eris nimirum via civium et ingressus
 mercium singularum, amicus scilicet copiae quam optas intrare. stude ergo cum
 5 alimoniis invitare venientes. non tibi quod despiciatur est creditum. quibusdam fauci-
 bus civitatis praeponeris, qui ingredientibus victualibus praeesse monstraris. quod te
 oportet sine querela perficere, ut in parvis agnoscere possimus, cui maiora credere
 debeamus.

XXX.

FORMULA TRIBUNATUS PROVINCIARUM.

1 10 Acquitati convenit ut unus quisque ad fructum militiae emenso tempore debeat
 pervenire et laboris recipiat praemium pro compensatione meritorum. unde quia
 priscae consuetudinis ratio persuadet, ut a nobis debeat designari, qui vobis tribunus
 esse mereatur, ideoque hac auctoritate censemus, ut ille, quem locus videtur ex-
 15 postulare, vobis in supradicto honore praesideat, quatenus, cum ad tempus venerit
 constitutum, optato honore potiatur. divina sunt ista iudicia, non humana, ut quem
 superna ad debitum tempus voluerunt perducere, merito videatur et laboris sui praemia
 2 suscepisse. Excubiarum suarum igitur competentia privilegia consequatur, quia nullum
 emolumento consueto fraudari desideramus, quem sine culpis ad primatum venisse
 cognoscimus. quapropter illi pro utilitate publica disponenti modis omnibus oboedite,
 20 quoniam partem iudicis habent priores, quando ab ipsis requiritur, si quid a vobis
 insolentius excedatur.

XXXI.

FORMULA PRINCIPATUS IN URBE ROMA.

1 Cum in urbe Roma plurima fieri censemus et necesse sit partem ibi esse comi-
 tiae officii, ut utilitates publicae videantur impleri, more nostro prospeximus, ut, quia
 25 principem cardinalem obsequiis nostris deesse non patimur, tu eius locum vicarii
 nomine in urbe Roma sollemniter debeas continere, quatenus et ille primatus sui
 laboribus perfruatur et tu in alterius honore possis discere, quod in tuo debeas feli-
 2 citer exhibere. Si quos etiam comitiarum ad comitatum iudicaveris esse dirigendos
 consulens obsequio nostro, tuo subiacerebit arbitrio. eos autem, quos retinendos puta-
 30 veris, indulta securitate poterunt, ita tamen, ut vicissim omnia modereris, quatenus
 nec excubantes continuus labor atterat nec segnes iterum rubigo otii fugienda
 consumat.

LRKP(TU)E(F)

1 iugiter *om. TU* panditur *UF*, patitur *T* prodest *A* 2 et *om. F* 4 mercium (mersium *K*)
 singularum (singularium *P^a*)] commendantium singularum *E²F* scilicet] fit *E¹*, 'vel sit uel scilicet' *E²*,
 simul *A* stude ergo] tuum est ergo *P*, *om. T (non U)* 5 intrare *U[?]*, nitare *T* 8 debeamus]
 possimus *R* 10 quisque] quis *KT* emerso *TUEF* 11 pervenire] *KTUEFA*, provenire *LRP*
 12 vobis] a nobis *PT.A*, a nobis *U* 13 ideoque] et ideo *K*, ideo *EE.F* exponere *L¹* 14 cum
 ad] cum *U*, eum *T* 16 temp. deb. *PA* 17 consequantur *K* 18 venire *A* 19 dispo-
 nendi *P^a*, *om. TU* 20 partem] potestatem *A* 23 partem ibi] peritus ibi *E¹*, ibi potestatem *A* comi-
 24 nostro more *PA* ut quia *om. TU* 25 cardinalem *P* vicarii *P^a*
 26 romana *A* laboris sui primatibus *TUE²* 27 dicere *P* 28 comitiarum *E* 29 conse-
 sequens *TUE²* eos] hii *EF* 30 patientur *T*, poterantur *A* modereris *L¹* 31 ex-
 cubant *P^a* sequens *U*, sequens *T*

XXXII.

FORMULA QUA MONETA COMMITTITUR.

Omnis quidem utilitas publica fidei debet actione compleri, quia totum vitiosum geritur, ubi conscientiae puritas non habetur: tamen omnino monetae debet integritas quaeri, ubi et vultus noster imprimitur et generalis utilitas invenitur. nam quid erit tutum, si in nostra peccetur effigie, et quam subiectus corde venerari debet, manus sacrilega violare festinet? additur quod venalitas emeta dissolvitur, si victualia metalla vitiantur, quando necesse est respici quod in mercimoniis corruptum videtur offerri. quis ergo patiatur unius esse commodum dispendia scelestae emetorum, ut detestabile vitium venire possit ad pretium? Sit mundum quod ad formam nostrae serenitatis adducitur: claritas regia nil admittit infectum. nam si vultus cuiuslibet sincero colore depingitur, multo iustius metallorum puritate principalis gratia custoditur. auri flamma nulla iniuria permixtionis albescat, argenti color gratia candoris arrideat, aeris rubor in nativa qualitate permaneat. nam si unum laedere legibus putatur esse damnandum, quid ille mereri poterit, qui in tanta hominum numerositate peccaverit? Ponderis quoque etiam constitutum denariis praecipimus debere servari, qui olim penso quam numero vendebantur: unde verborum vocabula competenter ab origine trahens compendium et dispendium pulchre vocitavit antiquitas. pecunia enim a pecudis tergo nominata Gallis auctoribus sine aliquo adhuc signo ad metalla translata est, quam non sinimus faeculenta permixtione fieri contemptibilem, ne iterum in antiquam cognoscatur redire vilitatem. Proinde te, cuius nobis laudata est integritas actionis, ab illa indictione per iuge quinquennium monetae curam habere praecipimus, quam Servius rex in aere primum impressisse perhibetur: ita ut tuo periculo non dubites quaeri, si quid in illa fraudis potuerit inveniri. nam sicut casus asperos subibis, si quid fortasse deliqueris, ita inremuneratum non derelinquimus, si te egisse inculpabiliter senserimus.

XXXIII.

FORMULA TRACTORIAE LEGATORUM DIVERSARUM GENTIUM.

Quis dubitet utilitatis publicae interesse rationem, ut, quibus nos constat dona conferre, nullam videantur itineris iniuriam sustinere, quando nec vobis morarum detrimenta faciunt et illi se bene habitos fuisse cognoscunt? atque ideo humanitatem subter annexam vel ad equos capitum definitum illius gentis legatis sine aliqua tarditate praestabitis, quatenus ad sedes suas inremunerati non debeant pervenire, quia festinantibus gratior est celeritas in redeundo quam quaelibet munerum magnitudo.

LRKP(T deficit v. 7 in necesse)(U deficit v. 6 in venalitas)E(F)

2 vitiose *TUE²F* 3 mon. deb.] deb. mon. *KEF* 4 quidnam *P.A* 5 nostra] tanta *F* manu *A^e*
6 dissolut] *P.A* victualia *T* metalla] metallas *T* 7 offerri *E¹* 8 scelestia *P^a* 10 nichil *K*
sincero *P* 11 pur. met. *P'* 12 aeris] ceteris *P* 14 tanta h. minoritate *E¹*, tantam h.
numerositatem *P.A* 15 penso] tam penso *K²PEE.A* 16 vendebantur] videbantur *P^aE².A^r*, vide-
bantur obnoxii *P^b* origine *P* 17 vocavit *R* pecunia] penitentia *P* 18 feculenta *L.AK*
19 redire] *LP.A*, redigi *RKEF* 21 servius] servus *P.A^r*, senarius *E²F* 22 impressisse *EF¹* per-
hibetur] exhibetur *P* 23 poterit *E²* 24 relinquimus .A 26 dubitat *P'* rationi *Chi.*
27 itineris iniuriam (molestiam *P.A*)] ini. ir. *EP* nec vobis] nobis nec *F'* 28 faciunt] proficiunt *malim*
vel ante detrimenta inserere omissiones bene se *R* cognoscuntur *E¹* 30 inremorati *L*, inremorati *P*
31 reddendo *K*

XXXIII.

FORMULA EVOCATORIAE, QUAM PRINCEPS MOTU SUO DIRIGIT.

- 1 Non dubitamus ultronea grate suscipi, quae in locum muneris solent postulata
 conferri, quia domini recordatio concedit semper augmenta nec possunt esse principis
 vacua gratificationis indicia. quapropter ad comitatum nostrum iussis te praesentibus
 2 5 evocamus, ut non mediocri gaudio perfruaris. Et ideo otii delectatione postposita ad
 illam diem ad urbem illam venire depropera, ut et tibi aspectum nostrum gratum
 fuisse indicemus, cum te festinasse cognoscimus. desiderat enim aula nostra prae-
 sentiam bonorum, dum nescio quo pacto quicquid regali sapientiae gratum esse
 cognoscitur, et divino iudicio comprobatur, quia ille qui corda nostra regit. ipse etiam
 10 quod debeamus sentire concedit.

XXXV.

FORMULA EVOCATORIAE, QUAE PETENTI CONCEDITUR.

- 1 Manifestatio est conscientiae bonae praesentiam insti principis expetisse, quam
 solus ille desiderare potest, qui de magna mentis puritate confidit. aspectum solis
 nisi clara lumina non requirunt, quia illi tantum possunt rutilantes pati radios, quos
 15 constat oculos habere purissimos. sic praesentiam principis ambiunt qui de cordis
 2 sinceritate praesumunt. Hinc est quod veniendi tibi ad comitatum fiduciam grata
 mente largimur, ne honor evocationis, qui pro vestra gloria constat inventus, ad in-
 iuriam convertatur, dum aliqua fuerit dilatione tardatus. invitamus quin immo desideria
 venientum, quia inde magis crescimus, si viros nobiles nostris obsequiis aggregamus.

XXXVI.

FORMULA COMMEATALIS.

- 1 Nemo dubitat homines suavi varietate recreari, quia in continuatione rerum
 magnum mentibus constat esse fastidium. dulcedo mellis, si assidue sumatur, horre-
 scit: serena ipsa, quamvis magnopere desiderentur, ingiter adepta sordescunt: non
 immerito, quia dum sit homo commutabilis, naturae suae desiderat habere qualitates.
 2 25 Et ideo festinanti tibi provinciali oblectatione refoveri copiam tot mensuum in supra
 dicta provincia concedimus immorandi, quia paene reclusus advertitur, cui mutare solum
 liberum non videtur: ita tamen, ut cum promeritas indutias domino iuvante transegeris,
 ad urbanas sedes redire festines. nam si taedium est continuatim vivere in urbis
 celebritate, quanto magis in agris diutina tempora peregisse! libenter ergo damus
 30 indutias discedendi, non ut Roma debeat desereri, sed ut amplius commendetur absenti.

LRKP(TU incipiunt rursus post sp. cac. versuum sex ab ep. 36)E(F)

3 semper *om. P* principis *om. R¹* 4 indicia *A* 5 ot. del. (delectatione *R¹*) del. ot. *KE*
 6 venire depropera] denenire propera *PA* et *om. F* 8 esse cognoscitur] fuisse indicemus *K*
 10 quid *PA* debebamus *K^a* 13 illi *om. R* 15 oculos *om. E¹* sic] sicut *K* qui] que *K*
 16 sinceritate] puritate *KEF* venendi *K^a* 17 reuocationis *F*, uocationis *A^e* nostra *PEFA*
 18 dum] cum *R* 19 uenientium *KPEFA* aggregemus *A^e* 21 suavi] *TUE²F²*, sua *LRKPE¹F¹.A*
 24 dum] cum *TUEF².A* commentabilis *F¹* 25 fest. tibi] tibi fest. *F*, desideranti (desiderata *U*) tibi *TUE²*
 foneri *TU* tot] decem *KEF* mensium *KPTUE.A* 26 prouincia] insula *F* commorandi *TU* cui
 mutare] cui uisitare *A^e*, cum uisitare *P* lib. sol. *F*, solum lucrium *T* 27 tantum ut cum promeritas *T*,
 tamen in eum promeritas *U* domino] deo *E* 28 festinas *P^a* urbis] urbe *P^a*, ubis *T* 29 diutina]
 continua *F* 30 discedendi] accedendi *UE²*, accedendi *T* roma debeat (*om. TU*) deb. roma *A* de-
 serere *P^a* amplius] magis *PA*

XXXVII.

FORMULA SPECTABILITATIS.

Optamus nobis deo auxiliante subiectos varia dignitatum praerogativa gloriari: desideramus probabile genus hominum impressa gratia dignitatis ornare, ut laudabilius unus quisque possit vivere, cum se honores reverendos cognoverit accepisse. sic enim et ad virtutis studia decenter ascenditur et a bonis civibus res publica plus amatur. 5 atque ideo te spectabilitatis nitore decoramus, ut sententiam tuam in conventibus publicis spectandam esse cognoscas, cum inter nobiles decorus assederis, ut, si haec praedicabili conversatione tractaveris, in futurum praemiis melioribus augearis.

XXXVIII.

FORMULA CLARISSIMATUS.

Constat iucundum esse rerum bonarum saporem et utilem ambitum laudis, qui 10 appetitur per augmenta virtutis. hoc nos studium providae liberalitatis infundimus, ut maior sit cultus morum, dum crescent desideria praemiorum. clarissimatus igitur honorem, ornamenta iudicii nostri, regia tibi largitur auctoritas, quod praebeat et exactae vitae testimonium et futurae prosperitatis polliceatur augmentum. quapropter nihil iam obscurum agere patiaris, qui clarissimatus dignitate resplendes. grande siquidem 15 vitae testimonium est non tam clarum quam clarissimum dici, quando paene totum de illo optimum creditur qui tanti fulgoris superlativo nomine vocitatur.

XXXVIII.

FORMULA TUITIONIS.

Superfluum quidem videtur tuitionem specialiter a principe petere, cuius est pro- 1 positi universos communiter vindicare. sed quia securitatem tuam quorundam violen- 20 torum execranda temeritas inquietat, non piget dolentium querelis ad hanc partem pietatis adduci, ut quod omnibus praestare eupimus, supplicanti potissimum conferamus. atque ideo diversorum te, quemadmodum quereris, dispendiis sauciatum in castra defensionis nostrae elementer excipimus, ut cum adversariis tuis non, ut haecenus, campestri certamine, sed murali videaris protectione contendere. ita fit ut, truculentis 25 viribus pressus, reddaris auxiliis regalibus exaequatus. Quapropter tuitionem tibi 2 nostri nominis quasi validissimam turrem contra inciviles impetus et conventionalia detrimenta nostra concedit auctoritas: ita tamen, ne, his praesumptionibus sublevatus, civile despicias praebere responsum et tu videaris insolens calcare iura publica, quem primitus detestanda premebat audacia. et quia ministros efficaces nostra debet habere 30 praeceptio nec deceat principem loqui quod non videatur posse compleri, praesentis

LRKP(TU)E(F)

3 hom. genus *L* impressa] in(*rel* n)pena *TVEF*² 4 quisque] quis *L¹R* se *om. TU* accepisse] percepisse *KE¹F* 5 et ad] ad *TU* a bonis] ab ois (= omnis) *T*, ab omnibus *F* 6 nitore] honore *TVE*² 7 cognoscamus *R¹* assederes *L^a* si haec] si hoc *U*, sibi *T* 11 libertatis *TE¹F* (*non U*) 14 prosp. fut. *F* nihil (nil *P¹T*) iam] iam nichil *F* 15 potiaris *E¹* dignitate *his R¹* 19 petere] querere *TU* 20 minerso *P¹T* 21 ex(s)ecrata *TU* 22 concedamus *P¹T* 23 quereris] con- quereris *KEF*, quereres pateris *U*, pateris *T* castra] claustra *TUE* 24 ut haecenus] haecenus *RF¹* 25 contradere *L¹* sit *TU*, fiet *A* truculentus *E¹*, trucu (*sp. cac.*) *T*, *om. U* 27 validissimam *P^a* 29 despicias] respnas *E¹A^e* 30 destruenda *E¹* 31 principalem *P* quod] qui *P*

beneficii iussione, adversus Gothos illa, adversus Romanos illa, facile te fides et diligentia custodivit: quia nemo laborat defendere quod timetur offendi. dum praestans dominus fieri formidatur ingratus. fruire igitur nostra elementia: beneficio laetare suscepto. nam si ulterius a quoquam sub incivilitate temptaris, tua de inimicis potius
5 vota complebis.

XL.

FORMULA DE MATRIMONIO CONFIRMANDO ET LIBERIS
LEGITIMIS FACIENDIS.

1 Aeternum est beneficium quod posteritatis fuerit favore collatum nec plus est
conveniens regi quam si humanae praestet origini. in lucem quippe venturus casus
10 suscipere non meretur adversos, ne ante gravamen distractionis incurrat quam gaudia
2 supernae lucis inveniatur. Oblata itaque supplicatione depromis mulierem quam tibi
placitus illigavit amplexus, beneficio nostro iugali honestate debere sociari, ut ex ea
liberi nati nomen nanciscantur heredum. nam cum spontanea copula animantia cuncta
consociet dignumque unicuique videatur esse quod placuit. durum est ibi libertatem
3 15 liberam non haberi, unde liberi procreantur. Et ideo illam quae, sicut iure praeci-
pitur, honestate non fuisse probatur aequalis, legitimam tibi fieri censemus uxorem
et filios ex eadem coniuge, sive qui suscepti sunt sive qui sunt suscipiendi, heredum
volumus iura sortiri, ut sub nulla dubietate diligas quos tibi absolute successores
futuros esse cognoscas. natura enim tibi praestitit filios, sed nos tali securitate
20 facimus esse carissimos.

XLI.

FORMULA AETATIS VENIAE.

1 Gloriosa est supplicatio, quae veniam quaerit aetatis: quando se gravitatem de
moribus profitetur accipere, quam maturitatem vitae adhuc non contingit intulisse.
minor nascendo grandaevis cupis esse consilio. ita quod in humanis rebus audacis-
25 simum est. ad erroris auxilium beneficium contemnis annorum. quapropter oblata
supplicatione depromis, ut, cum tibi sit ratio firma prudentiae, actiones tuae non relin-
quantur ambiguae, ne infirmetur iure quod non potest utilitate titubare. hoc nos,
quibus cordi est bona desideria perficere, libenter accipimus, quia nullas se captare
2 velle profitetur insidias, quisquis habere liberos contractus constanter affectat. Atque
30 ideo, si id tempus constat elapsum, quo ad hanc veniam accedi iura voluerunt, nos
quoque probabilibus desideriis licentiam non negamus, ut in competenti foro ea quae
in his causis reverenda legum dicat antiquitas, sollemniter actentur, ita ut alienandis
rusticis vel urbanis praediis constitutionum servetur auctoritas: ne eum opinioni prae-

LRKP(TU)EF post ep. 40 ins. ep. 9, 4)

1 te fac. *R* et *om. P^a* 2 fortasse custodiet vel custodibit qua *F¹* quod] nisi quod *EF²*, nisi
qui *A^e* 3 formitur *P^a* 4 potius *om. F* 9 comenitens] continens *EF¹* si] ut *P.1* originis
illuc *T*, origini illuc *U* 10 meretur *E¹F²*, meretur *TU* ne] nec *P^a* 11 itaque] igitur *F*
12 alligavit *F*, illigat *P.1^r* debere *om. TU* 13 nascantur *KT* heredit *L¹[?]* nam *om. TU*
cuncta *om. KP¹* 14 unicuique *om. A^e* dudum *TU* ibi] tibi *PTU*, *om. E.1^e* 15 haberi] *LR¹TU*,
habere *KPEFA* 16 fuisse prob. (*om. R¹*)] prob. fuisse *KTEF* censemus *om. K¹* 17 ex] qui
ex *TU* coni, siue] coni, si *L^a* sunt susc.] susc. sunt *TU*, susc. (*om. sunt*) *EF.1^e* heredit *L¹[?]*
19 nos] non *U*, nos tibi in *T* 20 faciamus *TU* carissimos] clarissimos *E* 22 suppl. est *A^e*
23 confitetur *A* accipere *om. R* contigit *EF.1^e* 24 cupit *R* 25 armorum *EF* 26 lin-
quantur *K* 27 ne inf. . . titubare *om. K¹* 29 obstentanter affectant *TU* 31 probabilis *R* foro
comp. *P.1* ea *om. TU* 32 ut] ut in *EF.1^e* 33 eum] dum *TU*

stare volumus, utilitatem supplicis laedere videamur. cape igitur nostro beneficio potio- rem annis aetatem et quod petis ab oraculo, moribus exhibeto. nam professio maturitatis acerbae locum denegat actionis, quando multo gravior est culpa, quam suae promissionis impugnat auctoritas.

XLII.

FORMULA EDICTI, AD QUAESTOREM, UT IPSE SPONDERE DEBEAT, QUI SAIONEM MERETUR.

Frequenter saiones, quos a nobis credidimus pia voluntate concedi, querelis maximis cognovimus ingravatos. corruptum est, pro dolor! beneficium nostrum, crevitque potius de medicina calamitas, dum ad alios usus petentium malignitate translati sunt quam eos nostra remedia transtulerunt. unde nobis necesse fuit remedio salubri votis pestiferis obviare, ne, dum pietatis studio ad acquabilia beneficia trahimur, subreptionum iniquissima patiamur. Atque ideo edictali programme definimus, ut, quicumque contra violentas insidias propter ineluctabiles necessitates suas mereri desiderat forte saionem, officio nostro poenali se vinculo cautionis astringat, ut, si praecepta nostra eius inmissione plectibili is apud quem meretur excesserit, ipse poenae nomine det auri libras tot et satisfacere se promittat quaecumque adversarius eius potuerit tam commodi quam itineris sustinere detrimenta. Nos enim cum reprimere inciviles animos volumus, praegravare innocentiam non debemus. saio autem, qui sua voluntate modum praeceptionis excesserit, donativo se noverit exendum et gratiae nostrae, quod est damnis omnibus gravius, incurrere posse periculum nec sibi ulterius esse credendum, si iussionis nostrae, cuius executor esse debuit, temerator extiterit.

LRKP(deficiunt omnes in ep. 41 fin.)(*T*)(*U* deficit 17 in nos enim cum)*E(F)*. Item collati inde ab ep. 42 *C* (Ambrosianus A 210 inf.), 93 (Breslav. univ. I F 59), 96 (Flor. Riccardi. 303), 97 (Lipsiensis), 98 (Londiniensis 12022), 102 (Oxon. Bodl. Canonic. 178), 103 (Paris. 16712), 103A (Pragensis S. Viti), 104 (Chijianus), 105 (Vaticanus 2970), 106 (Ottobonianus 174), 107 (Ottobonianus 335), 108 (Vaticanus reg. 148), 109 (Vaticanus reg. 1822), 110 (Venetus 11 20), 111 (Vindobonensis 79); item incipiens 10 in unde B

1 supplicis] *LRK*, supplices *PAI*, publicam *E³FE²*, ipsius legis *TUE²* 3 denegat] derogat *TUE²* malim quem 4 impugnet *TU* 5 ad ep. 42 adscribit incipit variare *C* 7 credimus *TC* 96, 97, 102, 103, 103A, 107, 110 (non *U*), credis 105 8 uestram *U* 9 crevitque] *TE²*, cernitque *U*, credendum- que reliqui potius inter credendum et que 108 ad om. 96, 103 petentium] potentium *C* 97, 98, 103A, 105, 106, 107, 108, 111, *A^e*, potentum 96, 103 10 quam] qua 105, 107, om. 108 transtulerunt] *cepsectes* destinarentur necesse] necessitate *C*, om. 110 rem, sal. (salubris *T*, salutis *C*) sal. rem. 97, 103A 11 pestiferis *T* 103 (non *U*) studium *A^e* acquabilia] *BT* (non *U*), equalia *plerique* et *A^e*, om. *F* 96, 103 trahimur] *BEF* 93, 98, 102, 103, 103A, 104, 105, 106, 107, 109, 110, terrimur *U*, trahimus *C*, trahitur 96, *A^e*, trahuntur 108, murruntur *T* 12 subreptionem *T* 107 (non *U*) iniquissimis 96 ideo om. 96, 102, 103 edictali] et ytali 108 programme] programme *T*, gramate *C* definimus om. 96, 103 13 violentes 108, violentos *C* 105A, 107 insias *C¹* ineluctabiles] *BTFE* 98, 107, 111, *A^e*, inevitabiles *F* 93, 96, 97, 102, 103, 103A, 104, 106, 109, 110, eluctabiles *C*, ineluctabiles 105, ineluctabiles 108 necessitas 96 14 forte] fortem *C* 98, 107, *A^e*, fortes *T*, frontem 105 saione 106² poenali] pena 106² se vinculo] sementulo 103A cautionis om. 102 abstringat *B*, asstringat 111 si praecepta] se praecogitantes 108 15 nostra eius] *rel* nostrae] ius *BTFE²F¹* 96, 102, 104, 106, 109, nostrae] uis 97, 103, 103A, 110, nostrae] uis iussionis 111, nostra] ius *E¹*, iussione 108, nostrae] iussionis *F²C* 93, 105, 107, *A^e* *coniectura* (id est iussionis *mary*, 97) in- missione] imissione 96, missione *U*, om. *C* plectibilia *C*, plectabili *T* 108 is apud] *scripsi*, saius *rel* sayus *plerique*, sauis *U*, sauis 103A[?], sayones 110¹, sayo 93, saium 111 quem] quam 110, quae 98 merentur 108 ipse] et ipse *A^e* 16 det] tot *U* auri libras tot] decem libras auri 110 se] *B*, om. reliqui adversarius eius] *B* 106, eius] adversarius *plerique*, eius] adversarius 105, adu. (om. eius) 98 17 poterit 106, om. 103A sustinere ante potuerit 93 detrimenta om. 108 18 inciviles] deciviles *T^a*, in. . . inciviles 102[?] animos volumus] uol. au. *T*, animos reprimi (sic) 107 debeamus 102, 108 saio] 93, 111 *corrigentes*, saius *F²*, saius *rel* sayus *plerique*, om. *C* autem] aut *C²* 19 modum praeceptionis] pr. m. *C*, m. protectionis 107 donativis *A^e* exendum 102^a, 109 20 est] *post* gravius *T* 104, om. *B* damnis] damus *T* incurrere possit 108 ulterius esse] *nel* minus ulterius esse 111, uolumus 93 21 si] sed 98, 105, set 108 iussionis (iussionibus 108) nostrae] n. i. 97, 103A existerit *C*, extiterit et cetera 103A

XLIII.

FORMULA PROBATORIAE CHARTARIORUM.

Constat militiam bene geri, quae probatis moribus videtur imponi, quando ipse
 secum potest revolvere, quod iudex cum admonere debuit: maxime cum ad patri-
 monia divinae domus talis mereatur accedere, ut detestabili cupiditate non possit
 5 accendi. deinde cum splendidissimum officium censoria quadam gravitate reluceat et
 turpe sit illi misceri qui dignis moribus non potest approbari, congruum videtur tales
 quaerere qui in nullo debeant displicere. atque ideo tribuni chartariorum suggestionem
 comperta, penes quem officii est digna reverentia, ab illo die chartarii te volumus
 nomen adipisci, ut qui nobis bene acturus promitteris, documentis laudabilibus appro-
 10 beris. avaritiam declina: fuge longius iniqua compendia. multo melius proficitur, si
 bonis operibus serviatur.

XLIIII.

FORMULA DE COMPETITIONIBUS.

Nescio quid grande de se videtur promittere, qui loca desiderat publica possidere.
 hoc enim ita fieri decet, si res squalida in meliorem loci faciem transferatur et revoecetur
 15 ad ornatum quod pridem iacere videbatur incultum. atque ideo desideranti tibi illum
 locum proprietario iure concedimus, praeter aes aut plumbum vel marmora, si tamen
 ibi fuerint latere comperta. age itaque ut per te decorem sumat quod neglectum in-
 curiosa vetustate iacuerat, quatenus boni civis laudem invenire merearis, si faciem
 tuae civitatis ornaveris, securus etiam ad quoslibet vel ad posteros transmissurus quod
 20 proprio fuerit labore compositum. quia tanto firmitus unusquisque talia possidebit,
 quanto se auctoresque suos amplius expendisse probaverit.

 BTE(F)C 93. 96. 97. 98. 102. 103. 103A. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111

2 qui *T* probatio 102 moribus *om.* 96 3 secum potest] se compesti *T* resolvere *B*¹,
 euoluere 97^a quo *B* eum admonere debuit] *B*, eum (cum *T* 108, *om.* *C*) potuit adm. (admonere 97. 103A)
plerique et A^e, potuit adm. eum 102. 104^a, potuit eum adm. 104^b ad *om.* 93. 96. 97^a. 103A patro-
 cinia *T* 4 tal. dom. *A^e* mercatur 103A ut] qui 93. 111^b, qui de 111^a detestabili cupiditate] *B*,
 cup. det. *plerique et A^e*, cupiditati delectabili *T* potest *T* 5 splendidissimum 108 quedam 102 gratui-
 tate 93 et] ut *T* 6 illi] *BC* 107, illis *plerique et A^e*, illius 108 immisceri *C* 110 dignis moribus
 non potest] *BT*, d. m. n. possunt *EC* 97. 98. 102. 103A. 104. 105. 106. 107. 108. 111. *A^e*. d. n. possunt *F* 96.
 103. 105, d. m. n. possit 110, possint d. m. 93 7 quaerere] quaerules *C*, quere 111 debeat *C* 108. 110
 tribunii 96 cartariorum *B^a*, cratariorum 105, tartariorum 103A 8 officium 102. 104 est digna]
 digna 105, indigna *C* cratarii 105, cartani 109 te *om.* 102 9 adipisci 110 bene act. nobis 96 ap-
 probebris *T^a* 10 declina] dedigna 107 fuge longius] *BT*, longius fuge *plerique et A^e*, longe fuge 107
 dispendia 110 proficiscitur 105 11 operibus] *B*, moribus *reliqui* 13 de se] se *E¹C* 98. 105.
 107. 108. 111. *A^e*, sed *T* des. publ.] publ. des. *F* 96. 103, deliberat p. 93 14 res squalida] res
 qualida 108, rei qualitas *C* meliori 108 15 quod] qui 105, quid 97 uid. iac. 108. *A^e* in-
 ultum 102 ideo desideranti] consideranti 110 16 locum *om.* 96. 103 proprietario 98, proprietati *T* iure]
 nide 110[?] concedimus 97^a praeter aes] pretere es 108, praetes *s* *C*¹, putes os *C*², praeties 98 aut]
 autem 98 tamen] tantum *T* 17 ibi] tibi 96. 103. 110, *om.* 97 fuerit *T* ag⁺⁺⁺e *B* itaque]
 ita 97^a. 103A (*versu exeunte*), igitur 109 per te] partem 108 decorem (decoram 102, honorem *C*) sum.].
 sum. dec. *A^e* incuriosa] *BT* 93, incuria *reliqui* 18 iacierat *B*¹ cuius] cuius *C* merearis]
 uidearis 103.1, possis *B* 19 cui tis 93, trucitatis *T* securus] secus 102 etiam] est *T* quoslibet
 (quaelibet 107, quolibet 109) uel ad] quoslibet tuos 93, *om.* 105^a. *A^e* quod] qui *T* 20 talia *om.* *A^e*
 21 quanto] quam *F*¹ 96 se *om.* 109 auctoresque] auctores *T* 110 suos *om.* 107 expedisse 93. 111,
 expendidisse 105, expetisse 108 probaueris *C*, prob. etc. 93

XLV.

FORMULA, QUA CENSUS RELEVETUR EI QUI UNAM CASAM
POSSIDET PRAEGRAVATAM.

Cum de agri utilitate vivatur et omnibus inde certum sit iustum venire com- 1
pendium, tributum illud possessionis in illa provincia constitutae ita quereris onerosum, 2
ut universas tibi voraverit facultates hiatus ille vastissimus functionis et quod aliunde 3
magno labore potest colligi, per illam videatur absumi, cuius utilitatem nimia transcendit 4
illatio, dum plus compulsoribus redditur quam a sedulo cultore praestetur. quapropter 5
credimus te evadere posse nuditatem, si dominium huius rurs amiseris, cui iugis sterili- 6
tas de compulsoribus venit, ne condicione miserabili servias necessitati, cuius dominus 7
esse meruisti. Sed quia hoc genus beneficii praestari medioeribus leges sacratissimae 8
censuerunt, ut qui unius cespitis enormitate deprimitur nec alterius commodo sublevatur, 9
moderatione habita ei debeat subveniri, magnitudini vestrae, cui cordi est cogitare 10
iustitiam, praesenti auctoritate decernimus, ut, si ita est, tot solidos tributarios supra- 11
dictae possessionis datis praeceptionibus ad eos quorum interest ita faciatis de vasariis 12
publicis diligenter abradi, ut huius rei duplex vestigium non debeat inveniri, sed per 13
saecula sine errore servetur quod una tantum summa concluditur.

XLVI.

FORMULA QUA CONSOBRINAE MATRIMONIUM LEGITIMUM FIAT.

Institutio divinarum legum humano iuri ministravit exordium, quando in illis 1
capitibus legitur praeceptum quae duabus tabulis probantur ascripta, sacer enim

BTE(F)C 93. 96. 97. 98. 102. 103. 103.A. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111

3 nuncius 108 inde] iam 97 certum] est certura 108 4 illum *B*¹ in illa] nulla 108,
illa 107, om. 102 querelis 93 onerosum] ociosum 103.A¹, honor sum 108, obnoxium 93, 111 5 mi-
uersa *T* norauerit] nonerant 108, nocauerit 93, facultas 93, hiatus] iatus *B*, latus *TE*¹ 98,
lacus *F²FC* 96, 97, 102, 103, 103.A, 104, 105, 106, 107, 109, 111, A^o, lacus 110, locus 93, latus 108 nasti-
mus *T*^b, fastimus *T*^a et] cum 110 quod aliunde magno] quod m. a. 96, quia lumen magno *T* al. m.
labore (labore om. 96] magno labore (la 103¹) aliunde 103 6 potest] *inc. B*^a collegi *B*, scoligi 110
absumi] *B* 93, 111, assumi *rel* assummi *rel* assummi *plerique*, adsumi *C* utilitate *T* 108 nimiam 105
transedit *C* 7 illato *T*, ultio 105 plus om. 111 compulsoris 109 a om. *T* sedulo] seculo 93 cul-
tore] *B*, om. *reliqui* 8 si] sed *C* dominium] dum nim 108 rurs] *B* et *Cui. e. con.*, urbis *reliqui* ad-
miseris 105, 108, amiseras *T* cui iugis] coniugis *B*¹, cum iugis *B*², cui ignis 98 sterilitas] sterelitas *B*¹,
sceleritas 98, om. 102^a 9 compulsoribus *C* condicione 98, condictioni 110 dominus] domus *C*¹, om. *T*
10 gen. hoc 93 prestare *C*, praestati 111 11 consueverunt 97, 107¹, censuerunt 107² qui *BT*,
qui *rel* *reliqui* cespitis] cepistis *B* (*em. m. rec.*), respicis 98, 105, 107, 108 immortate *B*¹, in enormi-
tate *B*², erommitate 108 nec] nisi 110, ne 109 commodo] *B*, com/moditate *plerique*, comedita 102 subleua-
tur *C* 110 12 nostrae *C* 103.A, 105, 107, 108, 109, 111, A^o corde *B*¹ 13 praesenti 108 de-
crenimus *T* 103.A, 107, 110 tributarios] *B*, tributario *plerique*, tributarie *T* supra dictae (dicto 103.A, 105)
possessionis (patronis 97^a) . . . abradi] nomine hiis quorum interest faciatis inferri et residuum de registris
regalibus ita mandamus deleri 93 14 quorum] quoque 105 interest] est 109, 110 de om. *C* nasariis 105
15 diligenter] decenter *F* 96, 102, 103, 104, 106, 109, 110 aradi 107 huius] eius 96 duplex *B*,
suplex *T*, duplarum *EC* 98, 105, 107, A^o, duplatum 97, 103.A, dup/plarium *F* 96, 102, 103, 104, 106, 110,
duptranum 108, per amplius etiam 93 debet 93 16 sine errore servetur] sincero reseruetur *B* (*em.*
m. rec.) quod una tantum (tamen 96, 98, cum *pro* tm 109, communi A^o) s. concluditur om. 111 18 con-
stitutio 103² ministravit] *BT*, ministrat *reliqui* in (*om.* 98) illis capitibus (apicibus 97, 103.A) illa
uelud capite 93 19 leguntur 93 praeceptum *post* tabulis *T*, praecepta *ante* leguntur 93 quae] quem *T*,
ea quae 110, quae de 105, quo 108 duobus 108 tubulis 107 astricta 96

Moses divina institutione formatus Israhelitico populo inter alia definiuit, ut concubitus suos a vicinitate pii sanguinis abstinere, ne et se in proximitatem redeundo polluerent et dilatationem providam in genus extraneum non haberent. hoc prudentes viri sequentes exemplum multo longius pudicam observantiam posteris transmiserunt, 5 reservantes principi tantum beneficium in consobrinis nuptiali copulatione iungendis, 2 intellegentes rarius posse praesumi quod a principe iusserant postulari. Ammiramur inventum et temperiem rerum stupenda consideratione laudamus hoc ad principis remissum fuisse iudicium, ut qui populorum mores regebat, ipse et moderata concupiscentiae frena laxaret. et ideo, supplicationum tuarum tenore permoti, si tibi 10 tantum illa consobrii sanguinis vicinitate coniungitur nec alio gradu proximior approbaris. matrimonio tuo decernimus esse sociandam nullamque vobis exinde iubemus fieri quaestionem, quando hoc et leges nostra permitti voluntate consentiunt et vota vestra praesentis auctoritatis beneficia firmaverunt. erunt vobis itaque deo favente 15 posteri sollemniter heredes. castum matrimonium, gloriosa permixtio, quoniam quicquid a nobis fieri praecipitur, necesse est ut non culpis, sed laudibus applicetur.

XLVII.

FORMULA AD PPO, UT SUB DECRETO CURIALIUM
PRAEDIA VENUNDENTUR.

1 Patitur hoc improvida mortalium plerumque condicio, ut, cum laedere putatur, consulat et cum consulere videtur, affligat. sed illud magis est eligendum, quod 20 prodesse cognoscitur. nam venena ipsa si iuvare probantur, accepta sunt: et contra refugienda est suavitas mellis, quae inferre dinoscitur laesiones. finis ergo sapientis

BTE(F)C 93, 96, 97, 98, 102, 103, 103.A, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111

I mores *B¹A^e* israhelitico *B*, israhelico 93, israhelico 110, israhelico 103, israhelico 98, israhelico 96, israhelico 108, israhelico 109, israhelico 107 alia 110, om. 108 concubitus 108 2 abstinere 105 ne . . . 3 polluerent om. *T* et om. *C* 106, 107 proximitate 105, 108 3 polluerunt 105 dilatationem *BT* 102, 104, 105, 107, 108, 110 improvidam 93 in genus] ingenuus *C*, in genus alie 93¹ extraneum] alienum 110 haberet *C*, haberetur 108 prudentissimi 106 4 multo] *B*, om. *reliqui* longius post observ. 93 pudicam (publicam *C*) observantiam (observationem 110) posteris (in posteros 93¹) post. pud. obs. 107 transmiserunt] obmiserunt 98 5 reservando 105 principis 110 in om. 111. *A^e* nuptiali 111 copulatione] in cop. 108 iungendi *T*, iungendis *B^a* 6 carius 93, 110 7 innectum 98 stupenda] stipendia 108 ad] a *B¹* 108, 109, 110 principe 110 8 rem. fuisse] *BT*, fuisse rem. *reliqui* qui om. 110 regebat (regebat 109) ipse] ipse reg. *C*, reg. ut ipse 108 concupiscentia 93 9 laxaretis 108 tibi tantum illa] *BC*, tibi illa tantum *A^e*, tibi (om. 110) tamen illa (illam 106) *plerique*, tamen illa tibi 93 10 consobrina *C* vicinate *B^a*, in civitate 98, 105, 107 constringitur *C* gradum *T* 11 ap[ro]beris *C* 107 matr. tuo decernimus (decernimus *C* 107, decor nimis 108) esse] m. l. esse decr. 110, tuo eam esse decr. matr. 93 sciandam 96, socianda 98 nullamque *T* nobis 93 12 quaestionem] voluntate q. *B¹* (*cf. infra*) quando] quoniam 111 hoc (om. *A^e*) et leges (deg. *B¹*) et hoc l. 110, et l. hoc 106, hec hoc l. *C¹*, hec l. *C²*, hoc etiam l. 105 nostrae *B²T*, nostras 108 permoti 107, permittit 102 voluntati *B²*, om. *B¹* (*cf. supra*) consueciant 109 13 nostra *B¹[?]* 108 praesenti auctoritate *C* 107 auctoris 109 beneficio *A^e* 14 posteri om. 103 permixtio] *E¹* 93, 103.A, 107, 110. *A^e*, permixtio *BC* 105, permissio *E²F* 96, 102, 103, 104, 106, promissio *T*, permixtio 108 quoniam] quando 98, 102. *A^e* 15 praec. fier. 98 ut] ne 108 applicatur 108 18 patitur hoc 102, capitur haec 98 improvida] in***** *B¹*, pro imvidia 109 mortalium om. 102^a plerumque om. 107 conditio 98 putant consulant 105 19 et cum] ut *T* videntur 105, 107 affligant 105, affligit 93 magis] maxime 106 eligendum] dicendum *B* (m, m, *rec.*), intelligendum *C* 107 20 cognoscis 98 nam om. *C* ipsa om. 109 probantur] credantur atque probantur 108 accepta sunt] acceptanda sunt 107², accepta *** 107¹ et contra *BT*, e contra *plerique*, contra 107, 109, ergo 105 21 fugienda *T^a* 96, 103, 111 est om. 109 mellis om. 98 lexiones 107, lesionem 93, lexionem 98 sapiens 102, 104, 110

est amare quod expedit: sic nec aegri votum respicit qui prodesse contendit. praedia
quidem curialium non facile distrahi prudens definivit antiquitas, ut ad necessitates
publicas melius sufficerent, si substantiae iuvamina plus haberent. Sed in hac iterum 2
parte prospexit, ut, si apud vos ineluctabilis necessitas appareret, ei suarum rerum
distractio subveniret. nam quid prodest, si quispiam videatur idoneus et fieri non 5
possit a contractis nexibus absolutus? egenti similis est, qui reddere nequit alienum,
nec dici potest proprium, quod liberare dominum non videtur aditum. Sed quamvis 3
hoc vestrae potestati fuerit legum auctoritate concessum, tamen, ne quam vel rarissimi
facti sustineretis invidiam, illius municipis allegatione permoti, nos quoque eminentiae
vestrae praesenti iussione permittimus, ut ad liquidum veritate discussa, si aliter solvi 10
nequeunt contracta ligamina, praedii sui, quod propria voluntate delegerit, habeat
licentiam distrahendi, ita ut reddat debitum quod probatur esse contractum, ne vitio
voracitatis imbutus facultates suas absorbere videatur esse permissus, constet apud
vos probabilis causa damnorum, quoniam illi volumus subveniri qui duris necessitatibus
probatur astringi: utrumque enim potest esse culpabile aut malis moribus frena laxare 15
aut iustas iterum querelas excludere, quapropter provide vobis permisit antiquitas
de illa causa decernere, cui est utile curiam custodire, a quibus enim urbium munia
poterunt sustineri, si civitatum nervi passim videantur abscedi?

BTE(F)C 93, 96, 97, 98, 102, 103, 103A, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111

I sic] dum 93 nec (a)egri] *BT*, nec igitur (= $\frac{1}{2}$)] *plerique*, igitur nec 98, 103, nec 93 not. respicit
(respuit 103A)] resp. not. 110 qui] quod 108 contenditur *T*, contempnit 109 2 quidem] quod 98 rura-
lium *E¹* ad] et *T* 3 sufficerent] *B et Cui, e conl.*, proficerent *F 93, 96, 103, 111*, efficerent *reliqui*
si *om. 96, 103* substantiae] subst 103A iuvamina] munimina 107 haberentur 98, 108, habent *T* sed]
et 93 in hac] ac *T*, in hoc 93 4 parte] rite 93, parte rite 97² prospexerit 98, compexit 111 si
om. 108 apud *om. 93* nos] nos 102, 108, 109, *om. 98* ineluctabilis] *B²TE¹C 105, 107, 108, A^c*, in-
eluctabilis *B¹*, illutabilis 98, inevitabilis *E²F 93, 96, 97, 102, 103, 103A, 104, 106, 109, 110* nec, appeteret *C*,
urgeret necessitas 93 ei (*om. T 97, 102, 103, A^c*) suar. rer. (*sic B*, rer. suar. *reliqui*) distractio sub-
veniret] ipsi nobis suar. rer. compendio subvenirent 93 5 distractio ... 6 nexibus] distractionibus 98 quid]
qui 108 prodesset *F 96, 103* si *om. T* videatur] *B*, videtur *plerique*, videretur *C* fieri] si 111
6 a contractis] attrahit *T* est *om. 110* redd. nequit (nescit 110)] neq. redd. 97, 103A 7 pot.
dici 102, 104 proprium] proprium 98, 108, *om. 96, 103* liberale 98 dominum] durum 108, damnum 101²
aditum] *scripsi*, addictum *TEF² 93, 97, 103A, 105, 107, 108, 109, 111*, abdictum *B*, adictum 98, 110,
additum *F¹C 96, 102, 103, 104, A^c*, a debito *conl. Cuiacius* 8 hoc] haec 98, 102, *om. 107* nostrae *F 96,*
102, 103, 103A, 106, 109, 110, *om. 108* tantum *T* ne] nos 93 quam vel rarissimi] *T*, quaquam vel
rarissime (rarissimi *B³*) *B*, quam rarissimi *EP¹C 96, 97, 98, 103, 103A, 104, 105, 106, 108, 111, A^c*, quam rarissi-
mum 107, 110, quam carissimi 102, nos rarissimi 97², *deficit marg. resceto 109* 9 facti *om. 105* sustinere-
tis] *BP² 97¹, 107 A^c*, sustineritis *T*, substinentis *E¹F¹C 96, 98, 102, 103, 103A, 104, 106, 110*, subntinentis 105,
substinetis 108, substinentis *E²*, novitate sustineretis 111, novitate alicuius sustineretis 93, 97² invidiam *C*,
invidiam *A^c* illius municipis allegatione (a legatione 110) permoti nos quoque] nos municipalis iuris allegatio
permoti 93 eminentie 109 10 nostre 103A, 105, 107 ad liquidum] aliqui dum *B 98, 108*, aliquid *A^c*
11 nequeat *Gar.* contracta] *B*, distracta *TE¹C 93, 98, 105, 107, 108, 111, A^c*, districta *E²F 96, 97, 102,*
103, 103A, 104, 106, 109, 110 legamina 108, lignamina 103 praedii sui quod propria (propia 108) nol.
delegerit (delegitur 108, deligitur 107, diligitur 105) habeat (hanc *E*) licentiam (— tia 110)] lic. hab. predium
suum q. pr. nol. delegerit 93 del.] et del. 102² 12 reddatur *T* probatum 110 ne] ut 107
13 necocitatis *C 108*, veracitatis 98 facultas 111 constat 110 14 nos *T 108* probabiles 108,
probabili 105 causas 108 dampnatorum 93 illi] *BT*, illis *reliqui* subveiri 110, subvenire 105
15 probatur] *B*, probantur *reliqui* abstringi *BT* enim] ei 98, 108 fren. mor. 110 lactare 108,
laxari 98 16 aut] ut 108 iustis 102 pronide] proinde *C 97¹, 98, 105, 106, 107, 108, fac. F¹*
nobis *EP¹C 93, 96, 98, 102, 103A, 104, 106, 111, A^c*, nos 110, nos 109 permisit *C 98*, promisit 108,
commisit 105 17 illa] illis 93, 111 causa (anima 98) decernere cui est utile] eante discernere
quorum (quoniam 111) consu(n)ent utilitas 93, 111 curam 102 a quibus enim (cuius 108) *his 103A*
urbium] *B, om. reliqui* munia] munia 98, munia *T 93*, munia 108, 107, munera 108, munimenta 110
18 poterunt *C¹ 93, 102, 108* civitatum *om. C* nervi] nervi 108, nerctu 98, neve nervi 111¹ passim
om. 107 abscedi *C 96, 103, 108, 110*, abscedi etc. 93

LIBER OCTAVUS.

- I. Iustino imperatori Athalaricus rex.
iustino imperatori *laterculi*, iustiniano imperatori *textus* (iustini imp. N^t , ad iustinum imperatorem K^t), imperatori (*om. iust.*) I , senatui rome II
ath. (athalarichus P^1) rex *ante imp. I*
- II. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
u. r.] romano I
om. II
- III. Populo Romano Athalaricus rex.
om. II
- III. Diversis Romanis per Italiam et Dalmatias constitutis Athalaricus rex.
universis M^1P^1I
et dalmatias (dalmatiam Z^tNK^1EF) *om. II*
om. I
- V. Diversis Gothicis per Italiam constitutis Athalaricus rex.
universis M^1K^1I
om. Z^1N^1
- VI. Liberio p̄p̄o Galliarum Athalaricus rex.
p̄p̄o] Z^1E^1 , populo Z^1M , ep̄o $II G$
om. I
- VII. Universis provincialibus per Gallias constitutis Athalaricus rex.
diversis $N^1II G I$
galliam $Z^1N^1M^1K^1G^1I$, italiam II
- VIII. Victorino viro venerabili episcopo Athalaricus rex.
viro *om. Z^1N^1II G I*
venerabili *om. N^1II G I*
episcopo *om. Z^1*
- VIII. Tulio v. i. patricio Athalaricus rex.
tulio] ZK^1 , tholui G , tulam M^1A , toluu N^1 , tulmo N^t , tuluum M^t , tuluum E^1F^1 , tulium
nel tulini E^1 , tulium F^1 , tulio F^1t^2 , tullium K^t , tholui I
u. i.] ZK^1 , viro NK^1EF^1I , veri M , precelso viro (*om. patricio*) I . *om. G*
athalaricus Z^1
praeser. diversis provincialibus per galliam constitutis a. r. II
- X. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
urbis rome *om. III*

- XI. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
urbis romae *om. II*
ath. rex] *sic libri*, Tolun n. i. patricius *Cuiacius*
om. N¹K¹J
- XII. Aratori v. i. Athalaricus rex.
aratori *K¹*, oratori *Scaligeranus et Garetū Andoemensis*
n. i.] *ZN¹A*, ueri *MK*, *om. N¹IG*
atharicus *Z¹*
om. I
- XIII. Ambrosio v. i. quaestori Athalaricus rex.
n. i.] *Z¹N¹K¹*, uiro *EPA*, ueri *M¹*, *om. N¹IGI*
quaestori ath. r. *om. I*
- XIII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
urb. rom. *om. II*
om. I
- XV. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
sen. urb. (*om. r.*) *I*, item senatui (*om. n. r.*) *G*
theodericus *K¹*
- XVI. Opilioni comiti sacrarum Athalaricus rex.
opilioni *N¹*
om. I
- XVII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
n. r.] romano *I*, *om. G*
om. II
- XVIII. Fideli v. i. quaestori Athalaricus rex.
fidelij felici fideli *N¹G*, felici uiro fideli *III*, felici *M¹K¹J*
n. i.] *Z¹N¹A*, uiro *EP*, ueri *MK¹*, uiro suo *G*, *om. III (vide supra)*
- XVIII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
u. r.] romano *GI*
om. II
- XX. Avieno v. i. ppo Athalaricus rex.
auieno] *G*, antheno *II*, abieno *reliqui*
n. i.] *Z¹N¹K¹*, uiro *EP*, ueri *M*, *om. II G*
ppo] *Z¹*, populo *M¹*, praeposito *M¹*, epo *N¹IG*, *om. N¹*
om. I
- XXI. Cypriano v. i. patricio Athalaricus rex.
n. i.] uiro *libri*, *om. III I*
patricio *ante uiro N¹*
athariens *N¹*
- XXII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
u. r.] romano *I*, *om. II*
om. N¹
- XXIII. Bergantino v. i. comiti patrimonii Athalaricus rex.
bergantino *K¹*, bergamo *EF*, bargantino *I*, bertantino *G*
n. i.] *G Cuiacius*, uiri *II*, uiro *I et rel.*
patrimonii] patricio *N¹EP*, *om. N¹*
- XXIII. Clero ecclesiae Romanae Athalaricus rex.
rom. eccl. *IGI*
- XXV. Iohanni v. s. referendario Athalaricus rex.
ione *IGI*
n. s.] *Z¹M¹A*, ui *N¹*, uiro *F*, *om. III I*
referendario *om. K¹*

- XXVI. Universis Reatinis et Nursinis Athalaricus rex.
om. HGI
- XXVII. Dumerit saioni et Florentiano viro devoto comitiano Athalaricus rex.
 dumedit *E¹P¹*, dumedith *E¹*, dumerth *K¹*, dumeriht *M¹*, *eromit N¹*
 saiano *K¹*
 florentano *N¹*, florentino *A*
 comitiaco *A*, comiti *K¹*
om. HGI
- XXVIII. Cunigasto \bar{v} . \bar{i} . Athalaricus rex.
 guinigasto *G*, cunigasto *K¹EF¹*, cunigamasto *F¹*, iinigasto *A*
 u. i.] *Z¹N¹K¹*, uiro *N¹*, ueri *M¹*, *om. G*
om. III
- XXVIII. Honoratis, possessoribus et curialibus Parmensis civitatis Athalaricus rex.
 cur.] defensoribus *E¹*
 parmensis ciu. *om. N¹*
om. HGI
- XXX. Genesis \bar{v} . \bar{s} . Athalaricus rex.
 u. s.] *Z¹M¹*, ni *N¹*, uiro uenerabili *N¹*, *om. G*
om. III
- XXXI. Severo \bar{v} . \bar{s} . Athalaricus rex.
 seno *G*
 u. s.] *Z¹M¹*, ni *N¹*, uiro uenerabili *N¹*, *om. G*
om. III
- XXXII. Severo \bar{v} . \bar{s} . Athalaricus rex.
 u. s.] *Z¹M¹*, ni *N¹*, uiro *N¹*
om. HGI
- XXXIII. Severo \bar{v} . \bar{s} . Athalaricus rex.
 seuoro *G*
 u. s.] *Z¹M¹G*, ni *N¹*, uiro *N¹*
om. III

Z¹M¹K¹E¹F¹M¹G¹I¹

IUSTINO IMPERATORI ATHALARICUS REX. *a. 526 post Aug. 30*

Iuste possem reprehendi, elementissime principum, si pacem vestram quaererem
 tepide, quam parentes meos constat ardentius expetisse: aut in qua parte dignus
 heres existerem, si auctoribus meis impar in tanta gloria reperirer? non nos maiorum
 purpuratus tantum ordo clarificat, non sic regia sella sublimat quantum longe lateque
 patens gratia vestra nobilitat. omnia enim regno nostro perfecte constare credimus,
 si hanc nobis minime deesse sentimus. Sed ut pietati vestrae praeconiale est diligere
 quorum patres contigit vos amasse — nemo enim creditur impendisse veteribus puri-
 tatem innocuam, nisi qui eorum stirpem habere probatur acceptam — claudantur odia
 cum sepultis: ira perire noverit cum profervis: gratia non debet occumbere cum
 dilectis: sed magis affectuosius tractandus est, qui ad regni causas innocens invenitur.
 Perpendite quid a vobis mereatur successor bonorum, vos avum nostrum in vestra
 civitate celsis curulibus extulistis, vos genitorem meum in Italia palmatae claritate
 decorastis. desiderio quoque concordiae factus est per arma filius, qui annis vobis
 paene videbatur aequaevus. hoc nomen adulescenti congruentius dabitur, qualia nostris
 senioribus praestitistis. in parentelae locum vester iam transire debet affectus: nam
 ex filio vestro genitus naturae legibus vobis non habetur extraneus. Atque ideo
 pacem non longinquus, sed proximus peto, quia tunc mihi dedistis gratiam nepotis,
 quando meo parenti adoptionis gaudia praestitistis. introduceamur et in vestram mentem,
 qui adepti sumus regiam hereditatem. illud mihi est supra dominatum tantum ac
 talem rectorem habere propitium. primordia itaque nostra solacia mereantur principis

BTZNM(C)KE(F)H(GI)

2 possem] *MKEFTWA*, possim *TZNHGIV*, possum *B* reprehendi *ante* possem *EF* elementissime]
 me *N*¹ 3 tepide *HG*² patres *A* constat] *e*, esse *H* dignus *T* 4 reperirerunt *T* nos *NA*
 5 tantum *et mox* quantum . . . nobilitat *om. T* 6 patens] *scripsi*, potens *libri* gratia] gloria *N* nobili-
 tal *K*¹ regno nostro] regno (*om. nostro*) *F*^a, nostro *r. E* 7 hanc *B*¹ sent. deesse *E*¹ ut] *TZ*².*A*
 8 contingit *T* nemo enim] nemo *M*, sic nemo eorum (*e. n. N*) *NI* 9 innocuam *T* hab. probatur
 (probantur *KE*)] prob. hab. *HGI* acceptum *T* 10 cum] dum *K* sepulcris ita *T* propter] *B*^a*H*^a
 occumbere] occumbere *T*, oculi *E*¹ 11 affectuosius *BZ* qui, *B* 12 mereatur *T* avum] *ante*
ante avum *H*², autem avum *G* nostrum] nostra *E* 13 curulibus *K*, curilibus *M*¹ pal-
 mata *ZFHGI* 14 qui annis] *TEF*, quia unis *BZM*¹*KA*, qui unis *N*, quia unus *M*², qui *HGI*,
 quamvis *Cui. e conl.* nobis (nobis *A*) *p. uid.*] *uob. uid. p. B*, *p. uid. uob. EF* 15 equalis *T* ad.
 congruentius (congruenti *G*^a, congruens *G*^b, congruentis *H*²*G*², convenientius *I*)] congr. ad. *T* qualia]
 qui talia *TC*, qui* talia *F*, quale *GI* 16 senioribus] *se moribus T* praest.] existitistis *T*^a, praes-
 titistis *H*^a noster] *BHGI*, noster *ZNMKPH*, nostro *E*, nostrum *TA* transisse *HG* 17 ex] *et BTNHGIV*
 uestro] nostro *T* nobis *HG* 18 peto] deo peto *H*^a nunc *K* ded. mihi. *N* 19 meo]
 modo *T* gaudia] gratia *E*^a intro] intus *T* et *om. HGI* 20 adepti *T* hereditatem] digni-
 tatem *E*²*F* mihi est] mihi *T*, est mihi *A* ac] *et HGI* 21 propotium *H*^a princ. long. hab. *A*,
 hab. pr. long. *HGI*

habere longaeui: pueritia tuitionem gratiae consequatur et non in totum a parentibus
 5 destituimur, qui tali protectione fulcimur. Sit vobis regnum nostrum gratiae vinculis
 obligatum. plus in illa parte regnabitis, ubi omnia caritate iubetis. quapropter ad
 serenitatem vestram illum et illum legatos nostros aestimavimus esse dirigendos, ut
 5 amicitiam nobis illis pactis, illis condicionibus concedatis, quas cum divae memoriae
 domno avo nostro inclitos decessores vestros constat habuisse. aliquid forsitan et
 amplius mereor sinceritatis, cuius nec aetas videtur esse suspecta nec generatio iam
 probatur extranea. quaedam vero per supra scriptos legatos nostros serenissimis
 sensibus vestris verbo intimanda commisimus, quae clementiae vestrae more ad
 10 effectum facite pervenire.

II.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX. *a. 526 post Aug. 30*

1 Plenissimum gaudium constat esse. patres conscripti, cognoscere dominantis
 exortum, ut qui creditur universos posse protegere, audiatur ad regni culmina per-
 venisse. mensura laetitiae de magnitudine nuntii venit et tanta fit alacritas animi,
 2 15 quanta fuerit et consideratio rei. Nam si prudentes viros erigunt commoda praedicta
 sodalium, si amicorum relevat sospitas nuntiata, quanta exultatione suscipi debet
 omnium rectorem feliciter provenisse terrarum, quem non protulit commota seditio,
 non bella ferventia pepererunt, non rei publicae damna lucrata sunt, sed sic factus
 est per quietem, quemammodum venire decuit civilitatis auctorem! magnum profecto
 20 felicitatis genus optinere sine contentionibus principatum et in illa re publica adule-
 scentem dominum fieri, ubi multos constat maturis moribus inveniri. non enim potest
 3 cuilibet aetati deesse consilium, ubi tot parentes publicos constat inventos. Praelata
 est ergo spes nostra eunctorum meritis et certius fuit de nobis credi quam quod de
 aliis potuit approbari: non iniuria, quoniam quaevis claritas generis Hamalis cedit et
 25 sicut ex vobis qui nascitur, origo senatoria nuncupatur, ita qui ex hac familia pro-
 greditur, regno dignissimus approbatur. probata sunt praesenti facto quae loquimur.
 4 Nam cum domni avi nostri pro beneficiorum quantitate dulcissima nobis recordatio
 urgeretur extremis, magnitudinem dominationis suae tanta in nos celeritate transfudit,
 ut non tam regnum quam vestem crederes esse mutatam. tot proceres manu consilio-
 30 que gloriosi nullum murmur, ut assolet, miscuerunt: sed ita cum magno gaudio secuti

BTZNM(C)KE(F)H(GI)

1 tuitionem *B* et *bis H^a* non *om. T* 2 regn. nostr. gr. (glorie *H^t*, glorie vel gratie *G^a*)
 vinculis (vinculum *T*) gr. vine. regn. nostr. *F* 3 caritate] cum car. *B²*, carta *H^t*, certa *G*, carta vel
 caritate *P* 4 existimavimus *T^a* 5 nobis *N* conditionibus *TE¹* concedatis *om. B* [divae]
 digne *HG* mem.] mem. uestrae *B¹* 6 domino *HGI^p* nostros *T*, meo *H* forsitan *TZ* 7 merear *T*
 esse susp. (suscepta *E*)] susp. esse *B* 8 supra dictos *EFHGI* serenissimus *H^a* 9 uestris] *TEFHGI*,
om. BZNM¹KA uerbo *om. T* 12 dominatis *M* 13 posse *om. T* pervenire *T^a* 14 sit *T*
 15 et] ex *B* (*em. m. rec.*), *om. HGI^w* si] etsi *EF* exigunt *A* praedicta *F²I* (*inc. F¹*) 16 ami-
 corum] a. corda *EF* reuelat *TK¹* sospites *H^a*, prosperitas *I^w* exultatione] suspitione *T* 17 per-
 venisse *E²* quem] quae *T* commoda *T* 18 pepererunt *H^a* dampnat *T^a* lucrati *E¹*
 19 decuit] debuit *T*, docuit *H^a*, *om. G^a* civilitatis] civitatis *E²F¹*, *om. T* magnum *om. F^a* 20 felici-
 tatis (civilitatis *N*, fidelitatis *A*, ***tatis *E^a*) genus (g. est *NEF*, est genus *K²*)] gen. fel. *HG*, gen. est
 fel. *I* obtinere] continere *E*, ***tinere *F^a* contemptionibus *TE* 21 maribus *T* 22 cuilibet *H^a*,
 cuiuslibet *G* publicos *om. T* constat] e. esse *H^b*, esse constat *G* 23 est *om. HG* ergo *om. TN*
 spes] species *HG^t* nobis *N¹* 24 quoniam quatenis] quem quenis *H*, quemque *G^a*, quatenis *G^b* hama-
 lis] *N*, amalus *E¹*, amalis *reliqui* credit *HG^aI^p* 25 ex vobis (nobis *E¹*) qui] qui ex vob. *A* qui]
 quod *T* hac] illa *K* 26 sunt pr. f.] ergo pr. f. sunt *HG*, ergo sunt (super *ins. I^w*) pr. f. *I* quae]
 qui *T* 27 dum *B¹* nobis *TZNEHGI* 28 tantum *T* transfudit *TI^w*, perfudit *B^a* 29 manu-
 que consilio *T* 30 gaud. magn. *H*

sunt principis sui iudicia, ut voluntatem ibi potius agnosceres confluisse divinam, quapropter necessarium duximus propitio deo de ortu regni nostri vos facere certiores, quia dilatatum quam mutatum videtur imperium, cum transit ad posteros: nam quodammodo ipse putatur vivere, cuius vobis progenies cognoscitur imperare. Hoc habuerunt vestra vota, haec illius fuit indubitata sententia, ut heredem honorum suorum relinqueret qui beneficia eius in vobis possit augere. amore principum constat inventum, ut simulacris aeneis fides servaretur imaginis, quatenus ventura progenies auctorem videret, qui sibi rem publicam multis beneficiis obligasset, sed quanto verior est qui vivit in posteris, per quos plerumque et forma corporis redditur et vigor animi proclatur! Et ideo nobilitatis vestrae fidem maiore nunc studio debetis ostendere, quatenus et priora munera meritis videantur esse collata et futura indubitanter eis praestemus, quos praeteritorum inmemores fuisse minime senserimus. Noveritis etiam divina providentia fuisse dispositum, ut Gothorum Romanorumque nobis generalis consensus accederet et voluntatem suam, quam puris pectoribus offerebant, iuris etiam iurandi religione firmarent. Quod vos secuturos esse minime dubitamus tempore, non amore: nam a vobis potuit inchoari quod praeventi longinquitate sequimini, constat enim excellentissimos patres tanto amplius posse diligere, quanto maiores honores ceteris ordinibus visi sunt accepisse. Sed ut primordia nostra et circa vos benignitatis possitis agnoscere, quia deest curiam vestram beneficiis introire, illustrem Sigismerem comitem nostrum vobis cum his qui directi sunt fecimus sacramenta praestare, quia inviolabiliter servare cupimus quae publica auctoritate promittimus. Si qua autem a nobis creditis postulanda, quae vestrae securitatis incrementa multiplicent, indubitanter petite commoniti, quos ad laudendas preces nos etiam videmur hortari, promissio enim est ista quam commonitio: nam qui reverendum senatum supplicare praecipit, quod impetrare possit nihilominus compromisit, nunc vestrum est tale aliquid sperare, quod communem rem publicam possit augere.

III.

POPULO ROMANO ATHALARICUS REX. *a. 526 post Aug. 30*

Si vos externus heres imperii suscepisset, dubitare forsitan poteratis, ne, quos prior dilexerat, invidendo subsequens non amaret, quia nescio quo pacto, cum sue-

BT(ep. 3 post ep. 4)ZNMKE(F)H(GI)

I sui] nostri *HG* iudicia] iussa *E²F* ibi *om. M* agnosceris *B¹*, cognosceres *F* 2 propitio (*sic B^b, inc. B^a*) deo] deo pr. *I^w*, proius *H*, proin *rel* proti *Ip*, perius *G¹*, paucis *G^v*, post de o. r. n. *F*, *om. T* 3 dilatatum] potius dil. *F*, dil. potius *TI* quam] quam magis *G* imperium *B* 4 nobis *A* noscitur *K* hoc] haec *A* 5 nota uestra *NMF* haec] hoc *H^a*, sed *T* indubita *A* ut *om. HG* relinqueret] relinqueret *H^v*, relinquit et *G* 6 posset *TFHGII* amorem *T^a* 7 uenturam *T* progenies] posteritas *F* 8 uideri *T* 9 corp. form. *T* proclatur *T* 10 maior *Z*, maiorem *H^a* debetis ostendere] ostendit *A* 11 uideatur *T* collecta *T* 12 praeteritorum] posteriorum *III*, posterorum *G* sentiamus *F* noueris *K* 13 rom. goth. q. *M*, goth. et (ac *G*) rom. *HGI* assensus *EHGI* 14 accedere *B¹* 15 quod] quos *HGI* securos *E* 16 nobis *H¹G* 17 enim *om. THGI^v* 18 ceteris] a ceteris (certis *E¹*) libri ordinibus] hominibus *N^a* nostra et] nostre *TE²F²G* benignitatis] *BTZNE²FHGIV*, benignitatem *MKE¹^wA* 19 positus *B* nostram *EF¹* illustrem post sig. *E* Sigismerem] *BNP*, sigismere *TZMKE²*, ligismere *E¹*, sigismerem *F*, sigisnem *HG*, sigisnem *A*, s. *I^w* 20 hiis *NKE* facimus *T* quia] qui *T* 21 inuolabiliter *B* seruari *F* quae] quod *M²KFG¹A*, quae nunc *E*, non *M¹* tate promittimus *om. T* 22 a *om. T* nobis *H* creditis (*credi H*, credo *G¹*) post.] post. cred. *ZNMKE¹A* 23 tuendas *H¹* hortati *A* 24 enim] *BTZII*, enim potius *NFG¹A*, potius enim *E*, potius *MKA* ista *om. H¹* monitio *K* qui reu.] quod reu. est *T* sanatum *H^a* 25 praecipit *E* compr.] cum promisit *KH*: *fortasse ser.* quam promisit nostrum *T* est *om. B^a* 28 hesternus *TI* imperii] italici imperii *TE* suscepisset *B* forsitan *BT* 29 inuidendo] inuidendo *E¹*, in non uidendo *E²* subsequens] subsequis *E¹*

cessor amplius laudari nititur, praecedentis fama lentatur. nunc vero persona tantum,
 non est autem vobis gratia commutata, quando recte nobiscum agi credimus, si
 2 veneranda iudicia avi subsequamur. Nostrae siquidem opinionis interest, ut, quos ille
 benignissime tuitus est, nos etiam statuta copia et beneficiorum ubertate pascamus.
 5 minus cogitant qui obscuris principibus et versatis in mediocri actione succedunt: nos
 3 talis praecessit, ut exquisitis virtutibus eius sequi vestigia debeamus. Quapropter,
 quod auspice deo dictum sit, gloriosi domni avi nostri ita vobis nuntiamus ordinatione
 dispositum, ut Gothorum Romanorumque suavissimus consensus in regnum nostrum
 accederet, et, ne adversis rebus aliqua possit remanere suspicio, vota sua sacramen-
 10 torum interpositione firmarunt: se dominatum nostrum tanto gaudio subire, tanquam
 si illis dominus avus noster fatali sorte non videretur esse subtractus, ne solis linguis,
 4 sed etiam imis pectoribus probarentur esse devoti. Quod si vos, ut opinamur, libenti
 animo similia feceritis, harum portitores sub obtestatione divina vobis fecimus polliceri
 iustitiam nos et acquabilem clementiam, quae populos nutrit, iuvante domino custodire
 15 et Gothis Romanisque apud nos ius esse commune nec aliud inter vos esse divisum,
 nisi quod illi labores bellicos pro communi utilitate subeunt, vos autem habitatio quieti
 5 civitatis Romanae multiplicat. Ecce ad condicionem clementissimam sacramenti in-
 clinando nostrum eveximus principatum, ut nihil dubium, nihil formidolosum populi
 habere possint quos beatus noster auctor enutrivit, ecce Traiani vestri clarum saeculis
 20 reparamus exemplum: iurat vobis per quem iuratis, nec potest ab illo quisquam falli,
 quo invocato non licet impune mentiri. erigite nunc animos et deo propitio meliora
 semper optate, ut, sicut a caritate potestatem regiam inchoavimus, ita tranquillitatem
 deo placitam sequentibus temporibus exequamur.

III.

DIVERSIS ROMANIS PER ITALIAM ET DALMATIAS CONSTITUTIS

25

ATHALARICUS REX.

a. 526 post Aug. 30

1 Honorabile credimus indicare quod fama potuistis teste cognoscere, iure siquidem
 de se bene arbitrabitur aestimatum, qui regium meretur alloquium, quia dignitas est
 subiecti affatus meruisse dominantis, in ea praesertim causa, in qua omnium corda

BTZNMKE(F)H(GI)

1 amplius *om. T: expectes* ab aliis letitatur *E¹*, laetatur *A*, letetur *H¹* 2 autem] a *I*,
om. NF commutata *B¹* quando] quoquomodo *T* nobiscum *NE¹FHGIA* agi ante nob. *HGI*
 3 nen. iud. aut] *B*, aut nen. iud. *reliqui* subsequamur] consequamur *HGI* opinioni *T* ut q. i. ben.
 tuitus (tutus *EFG*, timus *T*) est *om. B¹* 4 statuta copia] *BTZKE²*, statuta constantia *NE¹FHG³I*,
 stantia (*om. statuta con*) *G³*, statuta constantia copia *MA* ubertate] copia *HGI* 5 obscurius *T* actione]
 natione *ZKA*, ratione *M* 7 quod *om. A* aut n. domni *T* nuntiamus] ordinamus *T* 8 suau.
 cons. in regn. nostr.] *B*, in r. n. suau. cons. *reliqui* 9 accederet] accenderet *TE¹* al. adu. reb. *HGI*
 remare *TZN* sua] sua ne *B³*, *om. HGI* 10 firmarunt *T*, firman *E¹* 11 si] si vel *A* domus *H*,
 damus *N*, domibus *T*, dominus *G* fatali] facili *E¹* sorte] morte *N³*, ordine sorte *T* non *bis N* vide-
 tur *T* esse] *BTNEHGI*, *om. ZKEA* ne] nec *HGI* 12 imis] mis *TK* pecoribus *H* opinamur *B*
 13 sub obtestatione] sub testatione *T*, sub obtestatione *LI*, obestatione *F³* 11 equalem *N* iuvante]
 q iuvante *N³* domino] deo *GT³* 16 bellicos] publicos *H³GI* hab. qu. civ. rom.] *B*, civ. rom.
 (civita roma *T*) hab. qu. *reliqui* 17 condicionem *TE¹A* 18 exuimus *H³GI* *probabiliter* hab.
 pop. *HGI* 19 auctor noster *NI*, noster actor *T³* aistri] nostri *LI* 20 reparavimus *E²HGI*
 iuratis nec potest] iuratis nepotem *T* 22 optare *T* reg. pot. *E*, statem reg. *T* inchoavimus]
 inchoamus *TM*, intravimus *E¹* 23 placitas *Q¹*, placidam *F* temporibus *T* exequamus *G*, exequemur *H*
 26 honorabiles *T* potestis *E²HGI* testes *T* 27 arbitrauitur *M³*, arbitratu *ZNEI*, arbitretur *H²G*,
 arbitatur *H¹*, attribuitur *T* regum *F* 28 meruisse dom.] muri se dominantius *T* homi-
 num *T* corda *om. T*

sic videntur esse sollicita. ut. si non cognoscant prosperum. credant semper adversum. nam qui audit mutatum. novum nihilominus formidat imperium. et re vera nescio quid triste creditur cogitare. qui tardat inter initia benigna promittere. Quapropter locum sinistris cogitationibus amputantes aliter de nobis non patimur credi. quam quod de nostris parentibus potuit aestimari. et ideo. quod divinitate propitia dictum sit. glorioso domino avo nostro feliciter ordinante. tam Gothorum quam Romanorum praesentium pro munimine. indepti regni sacramenta suscepimus. quod vos quoque facturos esse libentissime indicamus. ut. qui fideles parentibus nostris extitistis. nobis quoque simili devotione pareatis. Suavius enim diligit heredem. qui beneficiorum recordatur auctorem. sed ut vobis benivolentiae nostrae iam nunc integritas innotescat. iuris iurandi vobis fecimus religione promitti. quod et nostrum possit declarare propositum et spem debeat munire cunctorum.

V.

DIVERSIS GOTHIS PER ITALIAM CONSTITUTIS
ATHALARICUS REX.

a. 526 post Aug. 30

Vouissemus quidem vobis domni avi nostri longaevae vitae gaudia nuntiare: sed quoniam diligentibus dura condicione subtractus est. nos heredes regni sui deo sibi imperante substituit. ut successione sanguinis sui beneficia vobis a se collata faceret esse perpetua. dum nos illa et augere et tueri cupimus. quae ab illo facta esse cognoscimus. cuius ordinationi. adhuc eo superstite. in regia civitate ita sacramenti interpositione cunctorum vota sociata sunt. ut unum crederes promittere. quod generalitas videbatur optare. Hoc vos sequentes exemplum pari devotione peragite. ne quid a praesentibus minus fecisse videamini. a quibus creditur totum similiter posse compleri. illum vero comitem vobis fecimus iurata voce promittere. ut. sicut nobis vestrum animum proditis devotissime. sic optata de nostris sensibus audiatis. recipite itaque prosperum semper vobis nomen. Hamalorum regalem prosapiam. blatteum germen. infantiam purpuratam. per quos deo iuvante parentes nostri decenter evecti sunt et inter tam prolixum ordinem regum susceperunt semper augmentum. Credimus enim de divinitate propitia. quae maiores nostros dignanter adiuvit. nunc quoque gratiam suae dignationis impendere. ut et nobis regnantibus bonarum rerum fructus dulcissimos afferatis. qui sub nostris parentibus copiosa virtutum laude floristis.

BTZNMKE(E)H(GI)

1 cognoscunt *E* 2 qui audit] qui aut *TE*¹. tam quia idem quam quia audit *E*² mutatum (nuntatur *T*) novum] non. mut. *B* 3 creditur] cogitur *E*¹ tardet *H*¹ inter initia] inter initia *N*. in initia *K* 5 par. pot.] *HHGI*. pot. par. reliqui 6 gl. domino *HI*. domno gl. *M* 7 indepti] *BTMK*¹. A. indepti *ZK*². A¹. incepti *EHGI*¹. recepti *I*⁸. om. *N* sacramenta om. *N* suscepimus *T* facturum *T* 8 esse om. *HGI*^w indicavimus *HI* nostris om. *B* 10 auctorum *E*¹. auctoris *E*². *F* nobis] nobis *H* nostrae] nostrae *B* tunc *B* 11 fec. nob. *ZN* 15 nobis om. *HGI*. A. aut om. *T* 16 diligentibus *T*⁹ sibi om. *KI*¹ 17 imperante] co]h]operante *E*². *F* sustinuit *T* sui sang. *F* 18 nos om. *HGI* esse facta *HGI*¹ cognoscimus] cognovimus *H*. eos noscuntur *T* 19 eo] eos *T* menti interpositione usque ad 21 exemplum pari om. *E* interpositione (om. *Z*) emict. (om. *H*¹) in regione emict. interp. *T* 20 crederetis *N* 21 ex. seq. *N* 22 fecisse] fuisse *K*¹ a om. *T* 23 vero om. *HGI* nob. com. *HGI* fecimus] comitem *B*¹ nostrum] nostrum *TI* 24 prod. den.] *B*. den. prod. reliqui 25 semp. nob.] *B(EF)*. nob. semp. reliqui nomen om. *HGI* hamalorum] *TN*. amalorum reliqui forum regalem usque ad 26 purpuratam om. sp. vac. relicto *B*¹ prosapiam *TZNMK* blatteum] *TZNMK*. blatteum *B*². bractalum *E*¹. *F*. baltheum *N*¹. *H*. A. balteum *E*². *G* 26 iuvante *N*¹ nostri *B*¹. *TZNMFI*^w 27 prolixum om. *T* regum] rerum regum *HI* 28 de om. *HGI* (add.) perpetua *T* nostros] viros *E*¹ audiuit *FI*^w 29 indignationis *H*¹ 30 auferatis *T* copiosa] copiosa *B*¹. gloriosa *F*

VI.

LIBERIO PPO GALLIARUM ATHALARICUS REX.

a. 526 post Aug. 30

- 1 Scimus animum vestrum de obitu gloriosae memoriae domni avi nostri acerbo
dolore fatigari. dum omnia bona graviter defleantur amissa: plus enim quaeritur, dum
dominus desiderabilis abrogatur. expedit autem studio pietatis afflictam mentem com-
5 pensativo remedio consolari. quia vix sentitur amissus, cui non succedit extraneus.
2 Sic enim sibi deo imperante prospexit. dum esset et post fata providus, ut regionibus
suis pacem relinqueret, ne aliqua novitas quieta turbaret. in sellam regni sui nos
dominos collocavit, quatenus decus generis, quod in illo floruit, in successores protinus
aequali luce radiaret. cui ordinationi Gothorum Romanorumque desideria convenerunt,
10 ita ut sub iurisdictioni religione promitterent fidem se regno nostro devoto animo
3 servaturos. Quod ad illustris magnitudinis vestrae notitiam credidimus perferendum,
ut ab his, qui in Galliis regno pietatis nostrae devoti sunt, simile proferatur exemplum
et, sicut animos nostros circa se minores non desiderant effeci, ita pari condicione
teneantur astricti.

VII.

UNIVERSIS PROVINCIALIBUS PER GALLIAS CONSTITUTIS

ATHALARICUS REX.

a. 526 post Aug. 30

- 1 Licet gloriosae memoriae domni avi nostri pro excellentibus meritis tristis vobis
videatur occasus, tamen, quia ille humana condicione decubuit, ad continuandam
gubernationem, quam singulariter gesserat, nos reliquit, ne damnum boni principis
20 sentiretis, cuius vobis noscitur regnare progenies, nullus enim apud nos perdit, quod
illi paruit, sed duplici largitate munifici et illius debita reddimus et futuris obsequiis
2 beneficia ingenita pietate mutuumur. Atque ideo fidem pristinam maiore nunc vos
convenit devotione monstrare, quia bene prospicit rebus futuris qui regnantium servit
initis, dum ipse et in reliquum perseverare creditur, qui primordia fovere sentitur.
25 indicamus autem favore divino, cum ad regni culmina perveniremus, omnia nobis sic
felicia, sic tranquilla cecidisse, ut unum loqui crederes quod generalitas insonabat nec
putaretur humanum, quod tot vota ingentium populorum nihil probata sunt habere
3 contrarium. Unde vos quoque praedicta convenit imitari, ut Gothi Romanis praebeant

BTZNMKE(F)H(GI)

2 obitu *om. P'* nostri *B* 3 bona] dona *HG* deflentur *F'*, doleantur *HGI* quaeritur dominus
des. dum *abr. malim* 5 consolatio *K* quia] qui *F*¹ 6 sibi deo imp.] *B*, deo sibi imp. *plerique*,
deo imp. sibi *G*², deo s. imperante *H*, deo preparante *G*¹, deo preparante sibi *G*², deo s. praestante *I*, deo
imp. (*om. sibi*) *F'G*¹ facta *T^aKEF'* 7 suis *om. B* sellam] sellam *** *B* 8 generis] regni *TE*²
successore *TEF'*, successoribus *HGI* 9 procrearet *T* ordinatione *B¹ZM*, ordini *HGI* 10 se
fid. *EF'* nostro *om. HGI* an. den. *HGI* 11 credidimus] *BEPH*, credimus *TZNMKGLA*
12 hiis *NKEF'* gallie *HGI* pietati vestrae *HGI* denoti* *B* similiter *Z* exemplo *B^a*
13 animos] noios *N^a* desiderantur *T* affici *N^aI* condicione *TE*¹, consideratione *N* 14 abstricti *E¹F*
17 domini *M* pro *om. P'* excellentibus] existentibus *E*² meritis] nostris *E* nobis *om. HGLI*
18 quia *om. T* condicione *TE* 19 relinquit *N* 20 quod] qui *abd.* 21 largitatem *T*, largione *H*,
largitione *GI* 22 ingenita pietate] ingenita pietate *HGI*, ingenitate *T* mutuumus *NEFLA* ideo *om. T*
maiores *Z*, maiori *A* nunc] non *T* nos] nos *E*¹ 23 praemonstrare *F*¹ bene *om. FI* pro-
spicit] proficit *N²EFHGI¹P*, pro *I^w* rebus] de r. *T* 24 perserare *T* 25 diuino *om. T* cum]
quod *T* 26 cecidisse] fecisse *H*, fuisse *G* crederes] crederetis *N¹*, crederetis *N²*, crederemus *E¹*,
credes (*coluit* crederes) *E*² 27 putaretur] crederetur *HGI* 28 nos] nos *TEFG^b*, *om. M¹G^a* quoque]
(*q.* gothi *M¹*) praed. qu. *HG* romani *T*

iusiurandum et Romani Gothis sacramento confirmant se unanimiter regno nostro esse devotos, quatenus et nobis vestra sinceritas laudabiliter innotescat et ad quietem vestram proficiat invicem promissa concordia. eat inter vos legalis missa tranquillitas: potior minori non sit infestus. habetote animum pacatum, qui bellum non habetis externum, quia primum inde nobis placere poteritis, si vobis hac ratione prospicitis. 5

VIII.

VICTORINO VIRO VENERABILI, EPISCOPO
ATHALARICUS REX.

a. 526 post Aug. 30

De fide atque constantia tales sunt commendatae personae, quae desideriiis 1
humanis diversa sorte quatiuntur. vos autem, quos sapientia firmos efficit et mens
religiosa consolidat, ad provincialium potius convenit adunationes animari, quia iuste 10
debitor fit alieni arbitrii, qui a pluribus meretur audiri, quapropter salutantes venera-
tione qua dignum est, quod vobis quidem maerorem possit indicere, transitum gloriosae
memoriae domni avi nostri cum dolore maximo nuntiamus. Sed inde potest vestra 2
tristitia temperari, quia nos in sede regni sui divinitate propitia collocavit, ut in totum
desiderio vestro non videatur ereptus, qui vobis consurgit in successione reparatus. 15
favete nunc orationibus sacris nostris libenter auspiciis, ut rex caelestis humana nobis
regna confirmet, gentes externas atterat, peccata absolvat, consolidet et conservet
propitius quod parentibus nostris dignatus est praestare gloriosis. Quapropter sanctitas 3
vestra provinciales cunctos ammonet, ut inter se habentes concordiam regno nostro
per omnia debeant esse purissimi, cupimus enim in subiectis fidem reperiri, quam 20
larga possimus pietate munerari.

VIII.

TULUIN V. I. PATRICIO ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

Licet ad regendos populos idoneos efficiant, quos ad augustum culmen divina 1
provexerint — quando nec aetas impedit, ubi sese potentia caelestis infundit —, tamen
ad relevandam florentissimae nostrae aetatis sollicitudinem visum est te virum pru- 25
dentissimum convenienter adhibere, quem constat etiam domni avi nostri tractatibus
ingiter et laudabiliter adhaesisse, quod si dignum fuit hoc illum talem tantumque
facere, quanto magis nobis convenit solacium quaerere, quod pro adolescentiae flore
decenter adhuc possumus indigere! Magna est enim infinitaque prudentia, quam nemo 2

BTZNMKE(F)H(GI)

2 laudabiliter om. K quietem nostram T 3 nos om. HGI legalis missa] legatis missa H,
legatissima G^a, ligatos missa G^b, legales G^v 4 minora E¹ habetete N^a, et habetote EF,
hectore T habetote F 5 inde] non E¹, hinc HGI prospicitis] prospiciatis I, proficitis G¹, pro-
ficiatis Cuiacius 8 tales s. comm. (ammonendae HGI) pers. bis H^a 10 adunationem E¹F¹ 11 sit T
plurimus B, plurimis T fortasse recte salutante T 12 maerorem] mortem E 13 domi H,
domini G dolore] dore B^a, merore H²GI, memore H¹ 14 temporari B^a nos post propitia T in
totum] H^bI Cuiacius, in toto plerique, toto B 15 nostro T surgit HGI successore H 16 libenter
om. T huna K 17 conterat M^a pacata T absduat om. TE¹ consenet B¹ 18 praest
dign. est EF gloriosis] scripsi, gloriosus libri sanitas T 19 hab. conc.] BTIIGI, conc. hab. ZNMKEFL
20 deb. per omu. F enim om. III fidem om. T reperire K 21 pietati T munerari K
23 idoneos (idonei G) efficiantur GI^v 24 provexerint] BTZKI, provexerunt NEFHG sese] se BTEFHGI
25 relevandam] r. se T florentissimae] il. et F nostrae (nec T) aet.] aet. n. HEE te n. pr. te T
26 quem] quae T 27 adhaesisse] adexisse T tale T tantumque] t. mirum F 28 comm.
nob. F quod] qui NE, quo HGI 29 indigere] intelligere A finitaque E

sic assequitur, ut eam non necessarie et per alios quaerere videatur. senes ipsi consiliis sapientiam discunt et a maturis in commune quaeritur quod pro omnium utilitate tractatur. solacium curarum frequenter sibi adhibent maturi reges et hinc meliores aestimantur, si soli omnia non praesumunt. quod si longaevi domini subiectorum
 5 ingeniis adiuvantur. consulte relaxamus aetatis nostrae breves ferias, ut suis incrementis aucta prosperius robustior ad imperii pondera sustinenda consurgat. Atque
 3 ideo te cum favore divino suggestu praesentis patriciatus evehimus, ut pro re publica nostra tractantem sedes celsa sublimet, ne sententia salutaris, cui decet humiliter pareri, a loco videatur venisse communi. hic est honor, qui et armis convenit et in
 10 pace resplendet: hunc illa dives Graecia, quae multa gloriosissimo domno avo nostro debuit, gratificata persolvit: velavit fortes humeros chlamydem vestis, pinxit suras eius calceus iste Romanus et dignanter visus est accipere, quod se cognoscebat sumere per honorem. crescebat visendi studium cois populis heroam nostrum, dum nescio
 4 quo pacto in eo, qui bellicosus creditur, civilia plus amantur. Haec igitur honoris
 15 remuneratione contentus pro exteris partibus indefessa devotione laboravit et praestare cum suis parentibus principi dignabatur obsequium, qui tantorum regum fuerat stirpe procreatus. sic se magnorum beneficia semper extollunt, ut et quibus imperare nequeunt, iura venerationis imponant, diligunt clementi sui profecti semper auctorem
 5 et moralitatis iura nesciunt, qui beneficiis non tenentur. Sed longum est de eius
 20 gloria sufficienter loqui, quem singularem gentibus saecula fecunda genuerunt, ipsius te labor instituit, ut nos minus laborare debeamus, tecum pacis certa, tecum belli dubia conferebat et, quod apud sapientes reges singulare munus est, ille sollicitus ad omnia secure tibi pectoris pandebat arcana, tu tamen nullos responsis ludebas ambignis.
 6 Amasti in audiendo patientiam, in suggestione veritatem: saepe quae ad eum
 25 falso pervenerant, recti studio corrigebas et, quod rarum confidentiae genus est, interdum resistebas contra vota principis, sed pro opinione rectoris, patiebatur enim invictus ille proeliis pro sua fama superari et dulcis erat iusto principi rationabilis
 7 contrarietas obsequentis. Ama nunc sublimior iustitiam, quam serviens diligebas, ostende te illius esse discipulum, qui numquam laboravit in cassum: innetus Hamalo

BTZNMKE(F)H(GI)

1 cum *om. T* quaerere] credere quaerere *H^a* ipsis *T* sap. cons. *ZN* 2 pro] post *T*
 3 sibi freq. *EP* nuturi *T* 4 existimantur *F* praesumant *TE²I* 5 etati *T* brevis *malim*
 6 aucta] *TF*, angta *E¹*, tota *B*, nota *Z*, nita *NE²HGI*, denota *MK.A* robustior] robustiorque *B* pondatur *T*
 7 euclannus *T* 8 nostram *T*, nostre *III* sedes] *KP²*, sedis *BTZNEP³HGI*: fortasse fuit sedis celsa
 subliment sublimat *H* cui decet *om. T* humaniter *H* 9 parere *A* communi *om. T* 10 gratia *T*
 multo *A* glorioso *E¹F* domno *TE²*, domno *E*, damno *N* nostro avo *T* 11 gratificat *F¹*
 nelavit] et n. *EF¹* fortis *TE²* suras eius] *TE*, furas eius *F*, suras seris *B*, sura seris *ZK*,
 seris (*om.* sura et *supersec. m. A* nel eis) *M*, sura sericis *NH^bA*, sura sericis *H^a*, sura seris *A*, suras erois *Leid.*
Soul. 16 *ex corr.*, suras sericis *G Cuiacius* 12 dignatus *A* recognoscebat *M* sumere] assumere *MKEFA*
 13 visendi *K* cois] eis *H¹* heream *F¹*, herocem *E²A*, heroa *P²H²[?]*, eream *H¹* 14 eo] *scripsi*
eum dett., eum *libri mei* bellicosus] bellica sunt *T* 15 remunerationis *B (corr. m. rec.)*, muneratione *F*
 contemptus *T* indefensa *T* 16 principi et ante eum et suo loco *N, om. T* digna datur *T*
 17 ben, magn. *H²G*, magn. (*om.* ben) *H¹* attollunt *E²HGI* 18 nesciunt *T* imponunt *THG* diligunt
 clementi] *T*, diligit clementi *E¹*, diligit ore mens *B*, diligit more (mire *Z^v*) mens *ZM^aK*, diligit
 omnes *NM^bE²FGI*, diligit omnes isti *H*, diligit omnes morem mens *A*, memor mens *Cui. v. conl.* profecti
 semp. auct.] *T*, propectis semp. auct. *B¹*, propectus semp. auct. *B²ZNHKE^bFA*, temp. auct. propectus *E^a*,
 propectus (*om.* semper) auctorem *HGI* 19 mortalitatis *TFHGI.A* beneficii *T* eis *T* 20 gloria
om. T loqui] dicere *T* ipsius] ipse *E²HGI*, eius *N^v* 21 certa] *malim* incerta bella *ZN*
 22 reges *om. N* sollicitus *om. T* 23 pectoris *om. A* pendebat *T* arthana *K* tantum *T* ludebas]
 fallebas *NHGI* 24 in audiendo] mandiendo *T* 25 pervenerant *A* rarum] iterum *E* 26 pro
om. T patiebatur *T* 27 post dulcis *ins.* te illius esse discipulum *E¹* 28 inst. subl. *T* 29 quod *T*
 in cassum] *NFHGI*, in cassu *BZK*, in cau] *T*, in *E* innetus] *Z[?]* hamalo generi] *N*,
 amalo *g. plevique*, hamacalogium *T^a*, hamalogium *T^b*, amalo gratia *G¹*

generi nobilissima tibi facta consocia. omne siquidem bonum regia suadere debet
 affinitas. acturus es consueta prudentia. ut laude morum fastigium contigisse videaris
 excelsum. Extat gentis Gothicae huius probitatis exemplum: Gensimundus ille toto 8
 orbe cantabilis, solum armis filius factus, tanta se Hamalis devotione coniunxit. ut
 heredibus eorum curiosum exhibuerit famulatum. quamvis ipse peteretur ad regnum, 5
 impendebat aliis meritum suum et moderatissimus omnium quod ipsi conferri poterat.
 ille parvulis exhibebat. atque ideo eum nostrorum fama concelebrat: vivit semper
 relationibus, qui quandoque moritura contempsit. sic quamdiu nomen superest Go-
 thorum, fertur eius cunctorum adtestatione praeconium. unde fas est de te meliora
 credere. quem nostri constat generis affinitate gaudere. 10

X.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

Habetis, patres conscripti, unde glorioso principi gratiam referre debeatis. quando 1
 praecelso viro Toluin et nostra affinitate fulgenti vestri ordinis contulimus dignitatem.
 auctus est enim pacis genius de ferri radiantis ornatu nec discincta iacet toga iam
 procinctualis effecta. ante vobis contulimus honores. sed nunc ipsam creximus digni- 15
 tatem. per omnes est nimirum splendor refusus. quem praesens potest habere patricius:
 quando illa est natura purissimi luminis. quae reuect et proximis. Sed quamvis sit 2
 vobis notissimus candidatus. qui domni avi nostri tam claris ac diuturnis adhaesit
 obsequiis, tamen iuvat illa repetere. quae constat ad institutoris eius gloriam pertinere.
 Primum, quod inter nationes eximium est. Gothorum nobilissima stirpe gloriatur. qui 20 3
 mox inter parentes infantiam reliquit, statim rudes annos ad sacri cubiculi secreta
 portavit, agens non ut aetas, sed ut locus potius expetebat. nam licet omnia regum
 obsequia sub cautela peragenda sint. illic tanto amplius timoris adquiritur. quanto
 proximus plus habetur. arduum nimis est meruisse principis secretum. ubi si quid
 cognoscitur prodi. vel ab alio formidatur. has procellas moderator sui sine offensione 25
 transmisit. carus summatibus. collegis semper acceptus. ut iam tunc magnae felicitatis
 videretur esse praesagium gratiam meruisse cunctorum. Cuius ut coepit aetas adule- 4
 scere tenerique anni in robustam gentis audaciam condurari. ad expeditionem directus

BTZNMKE(F)H(GI)

1 tibi *om.* HGI¹ consocia] consortia *A cum M* si quid *T* 2 es] BHHI, est ZNMK,
 etiam EF², *om.* T, *inc.* F¹ laudem *T* fastidium *T* 3 gensimundus TNH²GI, gensimundus Z,
 gesimund H¹ 4 orbe *om.* T hamalis] N, amalis *reliqu* 5 famulatum] exemplum N^a ipse]
 se *T*, ille HG poteretur *T* 6 omnium quod] quidem o. H, quidem o. quod G 7 par-
 vulis] BTZK^bE¹FHG¹A, parvulus NK^aE²I, potius vel parvulis *Leid. Scal. 16* nostrorum *T*, morum *M*
 S quandoque] quando Z superest *om.* T 9 fertur *T* cunctorum *om.* TF est *om.* T 10 ad
 gaudere *in marg. adscr.* uocat *T* 13 praecesso viro *T* toluiu] B^bZ, tholin N, toluu B^aTMKFHG^bIw,
 colum E¹Iv, solum E², tollimus G^a et] ex *T* 14 auctus est] actus est H, actus TG¹ genus E¹G,
 genis H, genium I ornatu] affectu M¹KE¹F distincta TK 15 provincialis E²I effecta]
 affecta TH, *om.* B 16 quem] qui *T* pot. praes. H, pot. (*om.* praes.) I pat. est *T* 17 et] ex HG,
 in Iw quamvis sit] quam iussit B¹, quando iussit H 18 domini (*in marg.*: al et plures domni) *T*
 ac] atque HI hesit *T* 19 tantum *T* constant BTH instituris B¹, institoris B², institoris N,
 institutionis E² 20 glariatur B¹ nasciones N eximium] exigium TE² 21 mox] B¹A,
 mox ut *reliqui* intra H infantiam] infantiam HGI¹ reliquit *T* cubilis NHGI, cubilis *T* 22 por-
 tauit] reportavit HG expectabat N 23 obsequium B¹ tim. ampl. ZNM^bK¹A 24 est nom. FHGI
 25 formitur N^a has procellas] hos processus N²E²FHG¹ sui moderator (-ratus G) HGI 26 summati-
 bus B², sumantibus B¹, summatibus N² tunc] tot *T*, *om.* HGI maguae] magne summi *T* 27 adolesce. *T*
 anni] animi N^v 28 generis NI direptus *M*

est Sirmensem: ut quod ab illo Martio viro verbis didicerat, in camporum libertate monstraret. egit de Hunnis inter alios triumphum et emeritam laudem primis congressibus auspicatus neci dedit Bulgares toto orbe terribiles, tales mittunt nostra 5
 5 servitio laboriosos subegit et quod exercitatione non didicit, virtus prona complevit. Rediit subito ad principem veteranus egressus primaevus, ut non pacatis obsequiis, sed armis semper studuisse crederetur, hoc rimator ille actuum et bonorum remunerator inspicens vigorem illi regiae domus virtutis contemplatione commisit, ut quem ingeniosum bella probaverant, fortissimi regis consilii misceretur, ad invenienda subtilis, 10
 10 ad implenda robustus, ad celanda cautissimus, egit locum merito publici secreti: cum ipso proelia, cum ipso negotiorum aequabilia disponebat et in tantam se similitudinem eius cogitationis admixerat, ut causis recognitis, quod ille velle poterat, iste sua sponte peragebat, defensorem omnium suis tractatibus adiuvabat et ministrando consilium 6
 6 regebat ipse rectorem. Ammonet etiam expeditio Gallicana, ubi iam inter duces 15
 15 directus et prudentiam suam bellis et pericula promptissimus ingerebat. Arelatus est civitas supra undas Rhodani constituta, quae in orientis prospectum tabulatum pontem per nuncupati fluminis dorsa transmittit, hunc et hostibus capere et nostris defendere necessarium fuit, quapropter excitata sunt Gothorum Francorumque validissima ea 7
 7 tempestate certamina. Affuit illic dubiis rebus audacia candidati, ubi tanta cum 20
 20 globis hostium concertatione pugnavit, ut et inimicos a suis desideriis amoveret et vulnera factorum suorum signa susceperet: vulnera inquam, opinio inseparabilis, sine assertore praeconium, propria lingua virtutis, quae licet ad praesens periculum ingerant, reliquum tamen vitae tempus exornant, eget enim astipulatoribus corpus illaesum, quaerit alios, qui visa divulgent: de fortitudine probata non ambigitur, quae tali festi- 25
 25 monio comprobatur, conflictus virorum fortium mutua tela refluit nec semper tutus fuit, qui cum numeroso hoste contendit, unius forsitan ictus sollerter eluditur: qui multis resistit, a parte qua non credidit vulnus excipit: quae in tantum nunc sunt gloriosa, quantum tunc habuere pericula, iuvat igitur fortissimi viri narrare quietum felicitatis exemplum, quia non est in duce perfecta laus asserere semper anxios labores.

BTZNMKE(F)II(GI)

1 est *om. M* sirmensem *A*, frisirmensem *II G*, fusirmensem *D*, sustumensem *I^w* ut] non *II¹* verbis (urbis *T*) did.] *ETHGI*, did, verb. *ZNMKEFLA* 2 de *om. G* hunnis] *K*, huius *NM*, huius *B*, huius *EF*, huius *Z*, huius *T*, huius *A*, huius *II G*, huius uribus *I* triumphum] *uympitum A* emeritum laudem *B¹*, emerita laude *T* congressibus] cum congr. *B* 3 bulgaros *F*, burgares *K*, bugares *II GI* nostra *om. II¹* 4 cubacula] *NM^bKEFLHG I*, cubacula *BTZ, inc. M^a* nutriceis *M* 5 et *om. T* prona] manus prona *Cuiac. et inde Forn.* 6 ut non] non ut *M* pacatis] in pae. *TEF* 7 sed armis *om. T* credetur *T* hoc] hec *EF* bonorum] *TMEFHGI*, bonorum *BZNK* 8 ingenuosum *N¹* 9 probaverit *T* fortissimis *M* misceretur *II* subtilis *om. II¹* 10 ad adimplenda *K²* locum mer.] *TNKME^bFLA*, locum inito *II*, locum initio *I*, mer. locum *E^aG*, locus mer. *BZ* 12 cog. ei. *K* recognitis] *plerique*, recunditis *B*, fortasse recunditis 13 perageret *malim* 14 callicana *BII¹* intro *T* duces] duos indices *I* 15 direptus *II G¹* suam] suis *II GI* promptissimus] propurissimus *E¹F* arelatus] *BZMK*, harelatus *T*, garelatus *N*, galeralatus *II G^aA*, arelata *EF¹*, arelate *F²A*, alerates *G^b* 16 super *III* undas *bis K* rodani *B²*, rodanis *B¹* tabularum *A* spoutem *II^a* 17 nuncupati *B* 18 ual. temp. *bis T* ea] *addidi, om. libri* 20 hostillis *T* des. a suis *T* remoueret *F*, ammonent *T* 21 forum *N* signa *om. K¹* inquam] quippe *TE²* insertore separabilis *T^a* 22 assertionem *E²* proprie *E²* 23 reliquunt *B^a* tantum *T* exornent *M* 24 divulgetur *T*, divulgant *II GI* probata *om. T* qui *T* 25 comprobatur *B* tel. mut. *II GI* refluit] *scripsi activa significatione admissa*, repluit *BTZ*, respuit *II G^v*, non respuit *NEFI*, respicit *G¹*, reppulit *MKG^vA* nec *II* 26 contempnit *T* forsitam *B¹T* eluditur] eruditur *K*, eliditur *A* 27 resistit] *F coniectura*, restitit *BTZNMKE*, *om. II GI* credidit *post* vulnus *G^a*, *post* accepit *III* vulnus] nullus *II G^a* excipit *TNK*, accipit *EF*, accepit *II GI* in *om. G¹A* nunc sunt] non sunt *N*, ei nunc sunt *A*, sunt nunc *EF* 28 periculi *A* iurat *M* niri fort. *T*

Mittitur igitur, Franco et Burgundio decertantibus, rursus ad Gallias tuendas, ne quid 8
 adversa manus praesumeret, quod noster exercitus impensis laboribus vindicasset, 9
 adquisivit rei publicae Romanae aliis contendentibus absque ulla fatigatione provinciam 10
 et factum est quietum commodum nostrum, ubi non habuimus bellica contentione peri- 11
 culum: triumphus sine pugna, sine labore palma, sine caede victoria, tantum ergo 12
 eius gloriae debemus, quantum utilitatis accepimus: quem et ille arbiter rerum largi- 13
 tione redituum iudicavit esse prosequendum, ut ibi fieret dominus possessionum, ubi 14
 utilitati publicae procuravit augmentum. Aquileiensem quoque tempestatem inter eius 15
 prospera iure memoramus, quia discrimina, dum feliciter cedunt, suavissimae memoriae 16
 sensum relinquunt, cum ventis saevientibus furentem pelagum spuma testaretur unda- 17
 rum, diu iactatum navigium tumens fluctus absorbit, nullum relinquens forti viro 18
 solacium nisi tantum remigia brachiorum, tunc iste nautis pereuntibus cum caro 19
 pignore solus evasit. Ibi amor piissimi regis, ibi meritum probatum est periclitantis, 20
 quando regnator ille vix litori constitutus, ut eum exitio praevaleret eripere, undas 21
 iterum desiderabat intrare, tunc eius pericula formidavit, qui saluti propriae timere 22
 nescivit. Nonne vobis, patres conscripti, asperis casibus divinitus videtur exemptus, 23
 cui praesens parabatur eventus? hunc itaque virum bellis exercitatum, felicitate clarum, 24
 prudentia comprobatum, quod deo auspice dictum sit, ad patriciatus praesentis culmen 25
 eveximus, favete nunc auspiciis candidati et viris nostris Libertatis atria reserate, 26
 convenit gentem Romuleam Martios viros habere collegas. 27

XI.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

Confido, patres conscripti, quod ad agendas optimo regi gratias omnium vestrum 1
 studia debeant concitari, quando propectum meum excogitatum noscitis pro utilitate 2
 eunctorum, atque ideo alacriter excipiendum est, quod necessarie fuisset optandum, 3
 omnibus quidem utile est iudicia principum sequi, sed ipse facit propria, qui gratanter 4
 susceperit aliena. Retinetis me senatus semper fovisse coetum, sed nunc maxime, 5
 cum vestrum videor intrare collegium, assumptio dignitatis ordinis vestri nobis gratiam 6
 duplicavit, quando me inter eos esse sentio, a quibus me amari posse confido, accedit 7
 etiam illud animi vestri gratissimum pignus, quod patriciorum genius per nos constat 8
 erectus, quando nemo gentilium in vobis putabit abiectum, quod in me respicit honora- 9
 tum. In expetendis quoque honoribus apud gloriosae memoriae Theodericum principem 10

BT(desinit 10 relinquitur)ZNMKE(F)H(GI)

1 et] e *K* burgundio decertantibus (ne certantibus *I*, nec certantibus *HH*, sic certantibus *T*) rursus|
 borgundio (*rel. om., c. infra B*; *malim* burgundione certantibus *cum I* gallias] gallias uias *HHI* quid|
 quidem *Z*, quid rursus (*cide supra B* 2 adu. manus] adu. manus *Z*, manus adu. *M*, adversarius *Lcid.*
Scal. 16 3 adquisiuit] atqui sunt *A* puplicae *B* provinciarum *A* 4 contempione *T* 5 eius
 ergo *T* 6 accepimus *T* 7 ibi] ubi *T*^a 8 aquileiensem q. tempestatem *BZQNMKEFHGI*,
 aquilee in se quoque tempestate *T*, aquileienses q. tempestates *A* memorantur *A* qui ad discrimandum *T*
 11 relinquitur *T* tumens] spumans *HHI* fluctibus *B*¹ 12 remedia *N*^a 13 est *om. HGI*
 14 quando] quoniam *EF* restitutus *EF* ut *om. K*¹ 15 eius] enim *HH* 16 aspersis *H*
 diuinitus *om. K* 17 parabatur] sperabatur *H²GI* excitatus *F* 18 praesentale *A*, praesentialis *H^aI*
 19 ueximus *B*¹ nunc *om. F* uiris nostri *E*¹, uotis nostris *I*, omnes nostre *G*^a, omnes iuris *G*^b 20 ro-
 manam *HHI* 22 agendas] gendas *H*^a optimo *om. K*¹ regis *B*¹ 23 deb. stud. *N* concitare *E*¹,
 incitari *E²HHI* 25 utile *bis N* grantanter *N* 26 suscipit *EF*¹ 27 uestri] nostri *H*,
 bene *A* nobis *EFGI* 28 eos esse] esse eos *H* amaret *B*¹ 29 ill. et. *HHI* gratissimus *H*¹ genus
 p. u. c. (*c. p. n. III*) erectum (exemptum *I*) *EFHLL*, genus compar nobis iterum sociati *G* 30 putauit
libri prospicit *EF* 31 theodericum *BEPG*, theodericum *N*

regum mea vobis saepe vota coniunxi, ut quadam praesentia talia videar praemisisse, ad quos me cum gratia decebat intrare. confidentius enim illud expeditur, ubi post collata beneficia festinatur. saepe consules, saepe patricios, saepe praefectos habita intercessione promovi, vobis impetrare contendens, quod mihi ardue potuissem optare. 5 congaudete nunc, patres conscripti, meis auspiciis, qui vestris favi semper honoribus.

4 Vultis scire, qua vos affectione complectar? insertus stirpe regia vocabulum vobiscum volui habere commune. vivite deo propitio securi et, quod est felicissimum suavitatis genus, exultate cum liberis vestris. studete, sicut semper, praedicari moribus Romanis et bonorum actuum famam sub alta quiete perquirite. interest nostrae gloriae, ut, 10 quorum numerum auximus, eos propitia divinitate tueamur.

XII.

ARATORI V·I·ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

1 Perfectionem necessariarum rerum completam esse iudicamus, si, quemammodum eligendo virum magnificum patricium armatae rei publicae parti providimus, ita et de sociando ei litterarum peritissimo consulamus. decet enim tractatores habere doctis- 15 simos, quibus potestas summa committitur, ut, nullo defectu impediante meritorum, provisa rei publicae utilitas explieatur. alii sunt honores qui se ordinaria provisione componunt: de generali autem securitate sollicito talis associandus fuit, qui parem in 2 suis studiis non haberet. Neque enim adhuc minus probatus agnosceris, licet primaevus veneris ad honores. advocacionis te campus exereuit: te iudicii nostri culmen elegit. 20 nam ita intra te fuit quamvis ampla professio litterarum, ut tuum ibi consensescere non pateremur ingenium. auspicias es militem, cum implere potueris cognitorem, et quamvis traheret te eloquentia pro defensione dicere, suadebat tamen aequitas iudicanda proferre. probatum est, quid utilitatis habeat moribus armata facundia. nam sicut perniciosus est doctos prava suadere, sic salutare munus est, cum veritatis 3 25 terminos disertitudo nescit excedere. Sed ut merita tua exemplis potius laudabilibus asseramus, iuvat repetere pomposam legationem, quam non communibus verbis, sed torrenti eloquentiae flumine peregisti. directus enim de partibus Dalmatiarum ad domnum avum nostrum sic necessitates provincialium, sic utilitates publicas allegabas, ut apud illum magna cautela sollicitum et copiosus esses et fastidia non moveres. 30 abundantia siquidem verba cum suavissimo lepore defluebant et cum finem faceres, adhuc dicere quaerebaris: delectando movendo implebas magis veri oratoris nisum, 4 cum iam caudicis deseruisses officium. Genitoris quin etiam tui facundia et moribus adiuvaris, cuius te eloquium instruere potuit, etiamsi libris veterum non vacasses. erat

BZNMKE(E)H(GI)

1 mea] nostra H, munera I praesentia talia] praesentia talia MKFHGLA: fortasse praesentia
alta 2 gratia] gloria MKEFLA enim om. A 3 festinatum E saepe cons. bis H^a praef-
fectos] patricios praef. E 4 contemptus B^a potuisset E¹FLA optare] NE²HI, optari BZMKF¹FG^b,
optari G^a 5 congaudete B¹ nunc] meorum ZN conscriptis B¹ 6 complector HG^aI insertus
quippe regiae stirpi EP 7 volui] potui E¹ commune B¹ 8 sicut] sic EFG praedicari om. B
9 famam] formam MKLA gloriae om. N^a 12 esse] rem E² iudicamus III quem] KEFLA,
quidem BZNMHG ammodum] animo dum H, animorum G, animo admodum N 13 armatae] armare H,
om. G^a parci A 14 decet H 17 securitate] provisione HGI 18 adhuc minus] minus adhuc HG^bI,
minus G^a 20 intra] iuxta E² quavis F tum] cum N 21 potueris] non poteris HG^aI 22 te trah. F
sudebat H^a indicandi FH 23 moribus om. N 24 peri. est (om. E.1)] est peri. HGI 25 terminos
om. HGI disertitudo K, discretitudo H^a laudabilibus H¹ 26 asseramus H, efferamus I iuvas B¹
27 torrentis M dilectus M dalmatiarum B 28 dominum F allegabas ZN, allegatas M 30 et
cum ad 32 iam causi om. E¹ 31 ad hunc H mou. del. MKFLA viri EP nisum] nisum B¹,
usum B²EF 32 caudici F¹ disseruisses K tui quin et. M 33 eloquium N

enim, ut scimus, egregie litteris eruditus. et ut aliquid studioso exquisitum dicere videamur, has primum, ut frequentior tradit opinio, Mercurius repertor artium multarum volatu Strymoniarum avium collegisse memoratur. Nam et hodie grues, qui classe consociant, alphabeti formas natura inbuente describunt: quem in ordinem decorum redigens, vocalibus consonantibusque congruenter ammixtis, viam sensualem reperit, per quam alta petens ad penetralia prudentiae mens possit velocissima pervenire, hinc Helenus¹⁾ auctor Graecorum plura dixit eximie virtutem eius compositionemque subtilissima narratione describens, ut in ipso initio possit agnosci magnarum copia litterarum. Sed ut ad propositum redeamus, paterno igitur exemplo ingenium extendisse credendus es, qui in Romano foro eloquentiam non nutristi, o beatum magistram felicitissimumque discipulum, qui affectuose didicisti, quod aliis doctorum terror extorsit! Romanum denique eloquium non suis regionibus invenisti et ibi te Tulliana lectio disertam reddidit, ubi quondam Gallica lingua resonavit, ubi sunt, qui Latinas litteras Romae, non etiam alibi asserunt esse discendas? evaserat Caecilius pondus verecundiae, si hunc provectum saecula priora genuissent²⁾, soluta est quippe vis illa sententiae: mittit et Liguria Tullios suos, Cognosce quid ex meritis tuis aestimavimus, quando te illius consilio vides esse sociatum, qui nostri imperii tractat arcana, hinc est quod te comitiis domesticorum illustratum isto honore decoramus, ut merito maiora de nostris debeas sperare iudiciis, qui in te adhuc meliora credimus inveniri, grande tibi negotium vides esse commissum: quidquid egeris, generalitas sentit, nam qui potest in universitate peccare, gloriosus nimis est, si nescit excedere.

XIII.

AMBROSIO V·I· QVAESTORI ATHALARICUS REX. *a. 526 fm.*

Securus celsa conscendit, qui se in paulo minoribus approbavit et certo procedit vestigio, qui gradatim desiderio potitur accepto, sine merito siquidem remuneratum putatur omne quod subitum est nec inexplorati suspicionem refugit, quod repente provenerit, contra omnia deliberata robusta sunt et totum bonis actibus optinuisse creditur, qui post documenta laudatae militiae promovetur. Dudum inter gymnasia littera-

BZNMKE(F)H(GI)

1 al. studioso] *B*, al. studio *III*, studio aliquid *G*, al. studiose reliqui 2 ut om. *HGI* reparato *K·I* mult. art. *NHGI* 3 grues] gr. quibus nomen ex facto est (*cf. p. 101, 2*) penitus aerem (haerem *P*) secantes *EF* qui] emu *A*, om. *M* classem *NFIII* 4 consociantur *B*, consociat *F* naturam *H* quam *F* decorem *N^a* 5 que om. *HGI* amixtis *B*, adijetis *E¹* 6 mentis *II*, mente *G^aI* 7 helenus] *BZNMKE²A*, eleus *E¹FHGI*, helien *A* aetor *N* plura *N^a* compositionemque *B*, compositionem *HG*, compositionis *I* 8 narratione] ratione *E²FHGI* describens at] ut descr. ut *B^a* possis *B^a* copia] copiarum *B^a* 9 ut om. *NEFHGI* 10 cō *B* eloquentia *H* nutristi *MK·I* magnum *A* 11 affectuose *BZ* terrore *N^v* 12 invenisti *H* te om. *A* 13 eandam *F*, eundam *B*, quidam *E* gallicana *MF¹* lat. litt.] *BHGI*, litt. lat. reliqui 14 dicendas *MKI* celiās *K* nereemdie die *II* 15 si] sed *Z* seculo *E* 16 mittit et] mittet *HGI*, mutet *I* stullios *E^a*, mllianos *NHGI* extimavimus *B^a*, estimavimus *B^b*, extimavimus *F²*, existimavimus *E* 17 quando (quanto *B*) te ill. cons. nid. esse (om. *G^aI*, ante cons. *HG^b*) *BHGI*, quando te ill. cons. te nid. esse *M*, quando ill. cons. te u. e. reliqui 18 comitiis *B*, comitis *G*, continue *I^w*, comitiata] *ZNMKEFHII·A* illustratum *E²*, illustrium *G*, illustrator *II^v* isto] *B*, om. reliqui decoramus *HGI* 20 commissum *E^a* quid *B* sentit *N* 21 universalitate *III* nimis] minus *NI* 23 secutus *E¹* 24 remuneratum *II^v* 25 putatur om. *M* omne] esse *III* inexplorati *B*, inexploratis *MK* suspicionem (*sic*) *B^b* 26 contra] quia *EF* sunt (sum *A*) rob. *MKEFHGI·A* 27 laudare *K* dudum] d. enim *HG*, dum *A*

1) Cassiodorus de arte gramm. apud Keilium col. 7 p. 214: (litteras) primus omnium Cadmus . . . legitur invenisse . . . de quarum positionibus (al. formulis) atque virtutibus Graece Helenus, Latine (grece) elleus latine cod. Bern., helenus et libri alii Priscianus subtiliter tractaverunt (suppliciter tr. Bern., supaliter attico sermone loenti sunt libri alii). attulit locum Knaack in Hermue col. 16 p. 600 cogitans secundum Wilamowitzii conjecturam de Hellanico, 2) De Caecilio Siculi comparatione Demosthenis et Ciceronis dicit Plutarchus in vitae Demosthenis c. 3

rum adscitus ab illo inspectore meritorum, qui iudiciis suis etiam futura praedicebat, privatarum largitionum fascibus praefuisti: honor, nisi ex te crevisset, exiguus, quem tu suscipiens patrocinium meritorum ita gratia dominantis auxisti, ut tibi saepe committeretur quod dignitas non habebat, quod si laudabile est vel mediocribus esse honoribus parem, quanto praestantius vicisse moribus aulicam dignitatem, haec cum tu sub tanto iudice laudata perageres, gratiam quoque loci alterius invenisti. Dictationibus enim probaris adhibitus, cum sit offensionibus alter expulsus, et ita suspensum honorem tuum sustinebat ingenium, ut palatio deesse non sineres iudicem, cuius ad tempus abrogatam cognovimus dignitatem, non sunt imparia tempora nostra transactis: habemus sequaces aemulosque priscorum. Ecce iterum ad quaesturam eminens evenit ingenio, redde nunc Plinium et sume Traianum, habes magna quae dicas, si et tu simili oratione resplendeas, fama temporum de legitima atque eloquenti iussione generatur, omnia si quidem bona cumulat lingua diserta et quod a nobis praecipitur, gratia dictantis ornatur, esto nobis ad bona suggerenda promptissimus et adversum improbitatem male praesumentium constanter erectus, die etiam auribus nostris quod est omnino pro nobis, bonus princeps ille est, cui licet pro iustitia loqui, et contra tyrannicae feritatis indicium audire nolle constituta veterum sanctionum, Renovamus certe dictum illud celeberrimum Traiani: sume dictationem, si bonus fuero, pro re publica et me, si malus, pro re publica in me, sed vide quid a te quaeramus, quando nec nobis aliquid iniustum licere permittimus, decreta ergo nostra priscorum resonent constituta, quae tantam suavitate laudis inveniunt, quantum saporem vetustatis assumunt, Praejudicia, quae nos horremus, in aliis non amamus, obligamus te certe generalitati, dum absolute praecipimus iura servari, quod ideo nunc dicimus, ut opportune omnibus in te consuluisse videamur, decet enim praemonere, ne te iam tardius post aliena pericula videamur velle corrigere, honorum exempla sequere et nobilitatis tuae memor incede, illi digne ad vitia generis sui redeunt, qui contemptibili stirpe nascuntur, Illis igitur in bonum publicum praedictis per quintam feliciter indictionem quaesturae tibi insignia deo praestante concedimus, honorem prudentium, fontem omnium dignitatum, quando exinde procedit, quod indulgentiae nostrae largitate manaverit, age ut, qui ad consilium nostrum adscisceris, prudentia cunctis et gravitate praeminere noscaris, nam quid tibi conveniat, vides, vox legum diceris, dum nos iura condamus, incumbere nunc probitati vel fidei, ut, sicut te prior honor dignum fecit alteri, ita secundus tertiae faciat dignitati.

BZNMKE(F)H(GI)

1 adsciscitus *E*² militorum *B*^a 2 fascibus *K*¹ honor nisi ex te crevisset exiguus quem tu] *EF*, om. *BZNMKEHGI*, 3 patrocinio *EF* gratiam *MKEFHIA* dominantis *B*^a committeret *EHI* 4 haberet *A* est om. *M* esse om. *M* 5 praestantior *M* eum tu] enim tu *H*, eum tu eum *G*, eum *I* 6 indicie *K*^a laudanda *H* dictatio] bus *B* 7 alt. off. *M* et om. *EF* 8 palati *Z* non sin. deesse *A*, deesse non feceris *HGI* 9 adrogatam *H* agnomimus *K* imparia *N*^a 10 eminens evenit] *scripsi*, commens evenit *Z*, commens evenit *M*, cummenso venit *HI*, cum meus evenit *K*, cum immenso venit *N*, cum immenso venis *G*, commenso (commento *F*^a!) evenit *EF*, commensus evenit *A*, om. *in sp. cae. 9 litt. B* 11 plenum *B* 12 ratione *F* respondeas *NE*¹ legitimi *HI*, legitimo *I* 11 adversus bona sugg. *EF*, ad bona suggerenda versum *N*^a 15 dicit iam *priores* 16 est om. *HGI* 17 iudicium *H* instituta *MHGI* 18 certe] certe *HG* ill. trai. cel. dict. *F*, d. ill. tr. cel. *E* sumo (summo *H*) dictationem (dictionem *G*^a) *NHG*^a, sub meditatione *I* rei *H* 19 ei] a *A* si malus (malis *E*^a, malus fuero *HGI*) p. r. p. in me om. *K*¹: et me si malus . . . quando *in litura minore H* a te quaeramus] ait quidam *B*^a[?] 20 nobis om. *N* ergo] igitur *EF* 21 instituta *GI* 23 precepimus *B* iussa *N* nunc] non *N* 24 omnibus] in o. *K* in te] in *N* decet] dece *N* praemonere *B*^a ne] nec *H* 26 sui gen. *N* 27 stirpe] genere *M* hiis *NEF* 28 tibi om. *HG*^a prudentum *EF* 30 nostrum om. *FA* 31 praeheminere *EF* conveniat vides] conveniat index *G*^a, convenias index *F* dicens *A* dum] de *N*¹ 32 nos] nostra *A* condamus] *BNIHGI*, condimus *ZK*²*EF*, condicimus *K*¹, concedamus *HI*, concedimus *M*

XIII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

Accipite, patres conscripti, iudicium quod initia nostra protulerunt, quando plus
 cogitantur omnino quae cauta sunt, quia talis subsecutio creditur, quale primordium
 venisse sentitur, nemo enim futurum putat esse diligentem, quem in ipsa novitate
 opinionis suae non videt esse custodem, providus institutor hortum suum fecundis
 nititur ornare plantariis, ut reddant fructus optatos, quae sollicitis fuerant exulta
 laboribus: quanto magis regnum decet inter initia pacis amoenitate componi, ne habere
 speciem agri videatur inculti! Et ideo beneficiis nostris quasi quandam ianuam cogi-
 tavimus dare quaestorem, per quem venientium dignitatum culmina decenter exirent,
 sunt vobis certe de candidato nota, quando et moderna, quae loquimur, nam cum
 transitum gloriosae memoriae domni avi nostri subiectorum anxia corda lugerent —
 bonum quippe amissum dum quaeritur, plus amatur —, per eum vobis et nostri auspicii
 et vestrae securitatis optata patuerunt, intellegite, quali nos aequitate constringimus
 in futuris, ut ipse vobis legum fieret custos, qui conservandae iustitiae fuerat promissor
 effectus. Affuit mandatis regalibus eloquens et decorus orator, permulcens etiam in-
 spectus, quos gratissimos reddebat auditus, tales enim decet esse aulicos viros, ut
 naturae bona iudicio frontis aperiant et possint agnosci de moribus, cum videntur,
 faciens enim plerumque despicibilis est, si eum tantum lingua nobilitat: semper autem
 in honore manet, si, cuius est tranquillus animus, eum quoque serenissimus commendet
 aspectus, hoc denique facto testamur copiam nos habere prudentium, quando talis
 eligitur, qui ex utraque parte laudetur. Eloquentiae vero bona ineptum est in quaestore
 praedicare, cum ad hoc specialiter probetur adscitus, ut opinionem temporum com-
 mendet qualitate dictorum, aliis enim iudiciis provinciarum committatur exactio, aliis
 privati aerarii custodia delegetur: hic autem aulicae famae insignia reponuntur, unde
 per totum mundum opinio vulgata laudetur, quod vobis adeo, patres conscripti, aesti-
 mavimus esse repetendum, ut tales nos quaerere credatis, quales et nostrae laudi et
 vestrae securitati expediat inveniri, agnoscite, docti, bonum principis votum: con-
 fidite de beneficiis, qui litterarum probamini habere notitiam, segnissimi est torpere,
 eum se ad provecum cognoscat rerum dominos invitasse, Quapropter, patres con-
 scripti, illustrem Ambrosium quaesturae culmine decoratum favor vestrae benignitatis
 excepiat, de illo enim non debet dubitari, qui a vestro ordine iam in prima dignitate
 meruit approbari.

BZNMKE(F)H(GI)

2 initia] iudicia A 3 omnino] animo EP quae] quam E¹ cauta] acta E²F quia] quid M
 4 putant E^a 5 esse custodem] custodem I, custodire H, custodire iudicium G¹ institutor] i. si A
 secundis Z 6 sollicitis N¹ exulta B^a, culta A 7 initia] in initia N 8 cogitamus A
 10 quanto B qui B^a 11 transitum B¹ mem. gl. H 12 auspicii B 13 uestrae] nostre ZNG
 patuerunt A quali nos aequi.] quali equitate G^bI, quali equali aequitate G^a, quali equalitate H con-
 stringimur NF¹HG^vI, constringimus K, constringantur G¹ 14 in] eum HGI nobis (nobis A) leg.]
 leg. nob. HG custos] cunctos H promissio H¹ 15 legalibus K ornator A promulcens HG
 17 iudicio MG¹ fontis HG 18 est si] E²A, etsi BZNMKPHGI, quamvis etsi E¹ tantum om. EHG
 19 manet] remanet HGI si] etsi NHGI tr. est E 20 nos cop. KI prudentum EF 21 ex]
 ab F pate B^a laudatur HG ineptum H 22 praedicare] laudare E² 23 enim om. HGI pro-
 vinciarum om. B alii HG 24 delegatur MKF¹G^vA hic] huic F¹G^vLI 25 nobis A ideo A
 aestimavimus] aestimabimus B, estimabimus F, estimabamus ZN 26 nostrae] nostrae H 27 securi-
 tatis A 29 se ad] ad se N^a cognoscat F conscripti] kni H, clarissimi G 30 ambrosium bis Z
 decoratum] d. est H 31 decet HG a] ab K^a, om. HGI

XV.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 526 fin.

- 1 Gratissimum nostro profitemur animo, quod gloriosi domni avi nostri respondistis
in episcopatus electione iudicio. oportebat enim arbitrio boni principis oboediri, qui
sapienti deliberatione pertractans, quamvis in aliena religione, talem visus est ponti-
ficem delegisse, ut nulli merito debeat displicere, ut agnoscat illud hoc optasse
5 praecepit, quatenus bonis sacerdotibus ecclesiarum omnium religio pullularet. recepistis
itaque virum et divina gratia probabiliter institutum et regali examinatione laudatum.
- 2 Nullus adhuc pristina contentione teneatur. pudorem non habet victi, cuius votum
contingit a principe superari. ille quin immo suum efficit, qui cum sub puritate
10 dilexerit. nam quae sit causa doloris, quando hoc et in isto reperit, quod alteri in
partem ductus optavit? civica sunt ista certamina. pugna sine ferro, rixa sine odio:
clamoribus, non doloribus res ista peragitur. nam etsi persona sumnota sit, nihil
3 tamen a fidelibus amittitur, cum optatum sacerdotium possidetur. Quapropter redeunte
legato vestro industri viro Publiano rationabile duximus ad coetum vestrum salutationis
15 apices destinare. magna enim incunditate perfrimur, quotiens cum nostris proceribus
verba miscemus. et hoc quoque suavissimum vobis minime dubitamus, si quod illius
fecistis imperio, nobis etiam cognoscitis esse gratiosum.

XVI.

OPILIONI COMITI SACRARUM ATHALARICUS REX.

a. 527/528

- 1 Solent quidem venientes ad aulicas dignitates diutina exploratione trutinari, ne
20 imperiale iudicium aliquid probare videatur ambiguum, quando gloria regni est reperisse
indices exquisitos, sed tam frequens est familiae vestrae felicissimus proventus, tam
in multis personis declarata prudentia, ut licet aliquis vos eligat ad subitum, nihil
fecisse videatur incertum, similitudinem suorum felix vena custodit, quando pudet
2 delinquere, qui similia nequeunt in sui genere reperire. Hinc est, quod melius agno-
25 scitur elegisse nobilem quam fecisse felicem: quia iste communitus per veterum se
facta custodit, ille exemplum non habet nisi quod fecerit, quapropter secure tibi
credimus, quod totiens tuo generi commissum fuisse gaudemus, pater his fascibus
praefuit: sed et frater eadem resplenduit claritate, ipsa quodammodo dignitas in
3 penatibus vestris larem posuit et domesticum factum est publicum decus. Nam
30 militiae ordinem sub fraterna laude didicisti, cui mutuo conexus affectu implebas
laboribus socium et consiliorum participatione germanum, ad te potius pertinere

BZNMKE(T)H(GI): in hoc ep. 15 inter epp. 8, 9

2 protetur B^a 3 declinatione N iudicio post nostri F 4 quacuvis A regione HG pont.
delegisse] delegisse pont. del. E^a, pont. elegisse E²III, elegisse pont. G 7 itaque om. I²G¹ exa-
mine HGI 9 contigit BI immo] immo B sub puritate] superitate B¹ 10 et hoc HGI altari B¹
11 optaverit A cinica] civilia H, cinica A 12 istas peragunt H ista] ipsa F 14 ill. viro
publ. (publ.iano B^bN, publicano B³) om. HGI rationabiliter HG salutationes E¹ 15 quotiens]
quando F nestris F 16 suau. quoque E illi E 19 nolent (errore miniatoris) Z, molent A
(om. in err. typ.) quidem] si q. K^a dignitates om. HG diutina] diuturna E¹ 20 prob. (om. H¹)
nid.] nid. pr. F¹ ambiguum] incertum E² quando] quoniam A 21 est om. HG¹ familiae]
tame HGI^w, fama Iv pronentus HG¹ 22 decorata N^vHGI prouidentia HG al. nos (nos II)]
nos al. NM 23 custodit K pudet] patet H, putent G¹ 24 delinquere H in suo gen. neq. HGI
hinc] nichil E 25 fel. fec. HG communit H veterum] neutrum HG^a fact. se HGI 26 tibi
sec. K 27 hiis EF 28 frater] super K¹ 29 posuit] paruit A 30 laude om. N 31 poscens B

diudicans quod frater acceperat. hoc baculo reclinabatur ille felicior, astu quaedam
neglegens praesumptione tui, quia per te omnia cernebat impleri. En dulce fratrum 4
obsequium et praesentium temporum antiqua concordia. bene talibus sensibus iudicium
creditur, qui servare mores naturaliter sentiuntur. quod si amoeni recessus et pro-
vinciale otium forte libuissent, ad te caervae causantium et anxia currebant vota 5
laesorum. boni iudicis inter eos assumebas officium et futurorum quodam urgente
praesagio, quod a nobis accipere poteras, meritorum assumptione peragebas. Memini- 5
mus etiam, qua nobis in primordiis regni nostri devotione servieris, quando maxime
necessarium fidelium habetur obsequium. nam cum post transitum divae memoriae
domni avi nostri anxia populorum vota trepidarent et de tanti regni adhuc incerto 10
herede subiectorum se corda perfunderent, auspicia nostra Liguribus felix portitor
nuntiasti et sapientiae tuae allocutione firmati maerorem, quem de occasu conceperant,
ortu nostri imperii in gaudia commutabant. innovatio regis sine aliqua confusione
transivit et sollicitudo tua praestitit, quod nos nullus offendit. Atque ideo probato 6
talibus institutis ab iudictione feliciter sexta saerarum largitionum comitivam propitia 15
tibi divinitate concedimus, usus es omnibus privilegiis atque emolumentis, quae ad
tuos decessores pertinuisse noscuntur: absit enim, ut aliqua calumniae machinatione
quantiantur qui actionis suae firmitate consistunt. fuit enim tempus, cum per delatores
vexarentur et iudices, deponite iam formidinem, qui non habetis errorem: fructibus
vestrarum utimini dignitatum: nam quod vobis per decessores prodecessoresque vestros 20
temporibus domni avi nostri consuetudo longa dedit, indulgentia quoque nostra custodit.
Conferimus tibi honorem germani: sed tu fidem eius imitare servitii, nam si illum 7
sequeris, multos laude praecedis, virum auctoritatis maximae, probatae constantiae, qui
sub tanto principe et sine culpa paruit et iudicia laudatus exercuit. promptum est
enim aestimare quid egerit, quando sub ingrato successore palatinum officium prae- 25
conia eius tacere non potuit. difficile non est itaque moribus sequi posse germanum,
quia et in conversationis fructu plerumque consentiunt, qui unius semine procreantur.

XVII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 527-528

Tanta est, patres conscripti, in candidato copia meritorum, ut vereamur, ne tardius 1
putetur electus quam non sit iudicio comprobatus, nam cum divae memoriae avus 30
noster optimos viros exquireret, nobis cum inremuneratum prosperior fortuna servavit,
illi paruit, illi multa officiositate servivit et a domino largissimo beneficiorum sine ali-

BZNMKE(F)H(GI)

I acceperet B^a ille om. Z actu EFHGI 1 senseuntur B¹ recessus Garatus forte] ferre HGI libuisset B^a, libuisset B^b 5 cauentium E 6 lesionum N¹ inter eos] interdum HGI, interdum inter eos N assumbas B et] B.A, ut ZQNMKEFHGI furorum A 7 accipere] assumere HGI meritorum] meritor tuorum B^a 8 nostri (nostris N¹) regni N servieris G^a, servieris H 9 cum] com B¹ 10 not. pop. H 12 firmata N, firmasti KHGI 14 nos] nobis HGI 15 comi-
tatu N, committatus iam H, comitatum iam P, commutatus (sic) iam I^w, commutatus iam G¹ 16 tibi om. HGI 17 pervenisse F machinatio F 18 debellatores HGI 19 vexarentur] uersa nex. K^a fortitudinem H habitis B, habeas H fructibus n. ut. dignitatum om. A 20 pro-
decessoresque] B, praedececessoresque ZNHEFI, que KH, quoque G nostros EGI 22 si] si tu NK^b
23 auctoritatibus H conscientiae A 24 iudicia] iustitiam K.A promptum ad 25 potuit om. M est
enim] enim H, est G, om. I 25 quid] qui B^a egerit] egeris H, gesserit A 26 non est ita-
que] BHG, itaque non est I et reliqui 29 in eand. patr. conscr. F copia] gloria E 30 putetur]
uideatur NIGI 31 prosperior] pr. melior H, melior I servavit H 32 a om. H

qua retributione constat esse derelictum. credo dilata est compensatio meriti. ut nobis
 2 aptior fieret causa praestandi: congeminat enim se pietas nostra lege naturae. con-
 dignum est ab herede solvi. quod collatum constat auctori. cur enim munificentia
 3 nostra cum differret. cum cum proficere consuetudo suae nobilitatis urgeret? Pater
 5 huic manu clarus ac summa fuit morum nobilitate conspicuus. quem nec ferventia
 bella respuerunt et tranquilla otia praedicarent. corpore validus. amicitia robustus aevi
 antiquitatem gestabat. abiectis saeculis Odoavaeris ditatus claris honoribus. his tem-
 3 poribus habitus est eximius. cum princeps non esset erectus. Sed quid antiquam
 parentum eius repetimus nobilitatem. cum vicina resplendeat luce germani? cuius
 10 non dicam proximitati. sed vel amicitiae coniunctum fuisse potest esse laudabile. huius
 virtutibus ita se sociavit atque conexuit. ut hoc potius sit incertum. qui magis prae-
 4 dicetur ex altero. Amicitia ille praestat fidem: sed magnam promissis debet iste
 constantiam. ille quoque avaritia vacuus: et iste a cupiditate probatur alienus. hinc
 est quod norunt regibus servare fidem. quia nesciunt vel inter aequales exercere per-
 15 fidiam. ibi enim mores facilius probantur. ubi natura sub libertate monstratur. quo-
 5 modo ergo sub puritate non serviant dominis. qui nesciunt illuisse collegis? His
 laudibus electus a coniuge Basilianae sociatus fertur esse familiae. quod plerumque
 venit a meritis coniungi posse nobilibus. inspicite in eo. si placet. etiam familiarem
 vitam. quia saepius maioribus vestris viros industrios haec signa prodiderunt. res
 20 huic privata tanta fuit moderatione disposita. ut nec aliqua tenacitate sorderet nec
 6 iterum nimia effusione laberetur. Gentiles victu. Romanos sibi iudiciis obligabat et
 unde ingratitude dignitatibus plerumque venit. iste disceptando sibi amicitias colligebat.
 videte quid faciat nobilis natura. ex iudicibus natus arbitrum agebat. quod nisi ex
 morum probitate nulla potest contingere ratione. nam fascibus oboedire plerumque
 25 potestatis necessitas cogit: privato iudici parere sola sententiarum probitas facit. unde
 nobis plus laudis videtur habere voluntarius iudex. quando ad audientiam non eligitur
 7 nisi qui iustus esse moribus aestimatur. Quapropter. patres conscripti. favete vestris
 alumnis et nostris favete iudiciis. secundo ad vestram curiam venit. qui et ex sena-
 tore natus est et aulicis dignitatibus probatur honoratus.

BZNMKE(F)HGGI)

1 retributione] remuneratione HGI 2 aperiore A congeminat. scripsi. conveniat libri cum
 dignum BZNK. quod dignum M 3 collatum B^a auctori KH 4 nostra Z eum] est N¹ differret F.
 deterret HGI eum eum] cum K. quem A proficere H urgent H¹ 5 huic H conspicuus B.
 perspicuus HGI^v nec] non H 6 et] BZN. cum KEFHGIA. et cum M amicitia B 7 saeculis
 odouaeris] BZMEYHPA. saeculis odouaeris I^w. seculi sodauaeris G. seculi odouaeris N. seculi aduuaeris K.
 seculi auaritiis E²F. saeculi nitis A hiis NEF 8 est om. HGI 9 par. (om. F) eius] eius par. E
 rep. nob.] nob. rep. G^v. nobilitatem H. nobilitas G¹ luce] luceat HGI 11 conexuit F. con-
 iunxit HGI incertum] incrementum K. uictum A quis EF praedicetur (producet E) ex alt.] ex
 alt. pr. A 12 amicitia] amicis HGI magna B 13 cupiditate] HGI. cupiditatebus B. cupidi-
 tatibus reliqui probatur] protinus probatur E. probatur protinus F 14 senare Z uel om. N
 15 monstratur B 16 puritate] breuitate A non] haec H. haec non G¹. hui non G^v collegio A
 hiis EF 17 fert. soc. F. sociatus ferunt H 18 enenit MKL respicite F si pl. in eo
 fam. et. HGI 19 saepius] sepe EI. se F uestris] nostris A. om. HGI^v pepererunt F. prodemit H.
 producit G 20 tanta (tata H) f. moderatione] BZNHGI. tanto f. moderamine MKEFA disposita
 om. III 21 fusione E^a. obtusione H ind.] in ind. HGI et unde ad 22 colligebat om. HGI^aJ
 22 ingratitude] magnitudo A pler. dign. K amicitiam A 23 arbitrium MEFHG. *supcrser*. uel tum
 (coluit trum) G^v ex norma] eximiorum H 24 pl. ob. HGI 25 priu. iud. par.] iud. priu. par. NKEF.
 par. iud. priu. A 26 iudex om. H¹ 27 aestimatur] indicatur NHGI. comprobatur M¹ fane K¹[?]
 uestris (nostris H loco priore et I) al. et bis HGI^a 28 ad] et H¹. et ad G^a et ex] BZNMKG^b.
 ex EFHG^aIA

XVIII.

FIDELI V. F. QUAESTORI ATHALARICUS REX. *a. 527/528*

Professionem constat esse iustitiae legum peritos iudices ordinare, quia vix potest 1
neglegere qui novit aequitatem nec facile erroris vitio sordescit, quem doctrina purga-
verit. dudum te forensibus negotiis insudantem oculus imperialis aspexit, nec latere 2
potuit, qua fide suscepta peregeris, qua luculentia tractata peroraris. Aeque gradu 3 2
eloquentia tua atque conscientia pariter incedebant: nullus susceptus quod amplius
desideraret habuit: nullus iudicium quod in te corrigere posset invenit. accessit enim
venustas oris et castitas animi: invenem te solus decor ostendit: ab ore primaevae cana
verba manaverunt. contendit flos aetatis et maturitas mentis: sed potius illa superavit,
quae nos ad virtutum gradus gloriamque perducit. Quapropter aptamus munera nomini 10 3
et meritis tuis, ut arcana regia Fidelis accipias et vir eloquens litteratam reperias
dignitatem. nunc causas gloriose indica, quas laudabiliter perorabas: assideat tibi
propria et exercitata doctrina. modo est felix et certa condicio negotiorum, quando
ille sententiam dicit, qui non potest ignorare quod legit. non enim decet iudicem 15
ministrum esse voluntatis alterius, ut magis alteri pareat, cui tot milites obsecundant,
certe si in aliis utcumque tolerandum. nimis in quaestore pudendum est, ut qui eligitur
ad principis consilium, solacium expectet alienum. Et ideo, quod deo auspice dictum 4
sit, per sextam indictionem quaesturae tibi conferimus dignitatem, sed tuus honor
imperitis opprobrium est. nam sicut conscientia lacta est, quae provehitur meritis,
ita sub reatu iacet, qui se imparem cognoscit muneribus consecutis. habes priscos 20
viros, quos te deceat imitari, praecede fama quem sequeris dignitate. Nam si te 5
privata vita virtutibus exereuit, quanto melius provecta declarabit? sumpsisti nomen
ex meritis: custodi, ut semper laeteris veritate vocabuli. nam cum omnis appellatio
ad declarandas res videatur imposita, nimis absurdum est portare nomen alienum et
aliud dici quam possit in moribus inveniri. verum haec bonae conscientiae dicta suf- 25
ficient, quia dubitari de illo creditur, qui plurimis ammonetur.

XVIII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX. *a. 527/528*

Licet coetus vester genuino splendore semper irradietur, clarior tamen redditur 1
quotiens augetur lumine dignitatum. nam caelum ipsum stellis copiosissimis plus
refulget et de numerosa pulchritudine mirabilem intuentibus reddit decorem. naturae 30
siquidem insitum est, ut bonorum copia plus delectet. prata denique floribus pinguntur

BZNMKE(F)U(GI)

2 proconfessionem *HG^a* quia] qui *N* 3 qui novit (novit *III*) aequitatem] quem voluit equi-
tates tueri *G^t* sordescit] fedatur sordescit *M¹* 4 insudantes *H¹* 5 qua fide] quam utiliter *E²*
suscepta peregeris] percepta peregeris *H*, percepta egeris *G^a* luculentia] benivolentia *F¹* tracta *K*,
pertractata *B* peroraueris *GLI* aeque] et quo *A* 6 incedebant *H^a* quod] quo *HG*, a quo *I*, a quo
quod *N* 7 desideret *HG¹*, desiderat *G²* iudicium *MEF¹* enim] etiam *F¹* 8 castitas] claritas *F¹*
9 concedit *N* illam *H* 10 gradum *HG* 12 assideat] assit *HGI* 13 et *om. HG^a* negorum *H*
14 legit] *B*, elegit *ZNMKEFL*, eligit *EEFLA* 15 tot *om. HGI* 16 ut. tol.] *BHG*, ut cepit *tol. I*, tol.
ntcumque (utrumque *E*) *ZNMKEFL* 17 concilium *H* 20 reatum *B* se *om. F¹* cognoscit (cog-
novit *HG*, novit *I*) imp. *FHGI* 21 quod *B^a* immittari *B* praecedet *H¹* 22 declarabitur *H*
sumpsistis *H* 24 res decl. *HGI* 28 genuino] *BZM*, gemino *KEFL*, in gemino *N*, ingenio *H²GI*,
ingenio *H¹* irradietur *B¹*, irradietur *B²*, irradiet *F²*, irradiatur *HG* tamen] t. semper *F¹* 29 copiosis *HGI*
31 insitum] insertum *E¹*

innumeris: laudatur pinguis arvi densior seges. antiquitas vos fecerit nobiles haberi:
 2 nos senatum volumus etiam de numerositate praedicari. Hinc est quod vobis aggregare
 cupimus quem repererimus ubicumque praecipuum. nam licet apud vos seminarium
 sit senatus, tamen et de nostra indulgentia nascitur, qui vestris coetibus applicetur.
 5 alumnos emetae vobis pariunt aulicae dignitates, quaestura autem vere mater senatoris
 est, quoniam ex prudentia venit, quid enim dignius, quam curiae participem fieri qui
 adhaesit consilio principali? sed quia prudenti viro generaliter non sufficit conclusa
 3 laudatio, eius nota propriaque tangamus. Quaestorem nostrum, patres conscripti,
 cognoscite eloquentia prius exercitata placuisse et sic advocacionis suae crebras egisse
 10 victorias, ut merito sibi eum electio triumphalis asceverit, quatenus palmis felicibus
 inauguratus nobis daret omnia laurearum, ad forense gymnasium prima aetate deductus
 studuit semper integritati mentis et nobilissimo pudore castitatem corporis sub nimio
 4 labore transegit. Orator facundus, gravissimus patronus susceptas causas suis prae-
 conis adiuvabat, quando credi non poterat negotium improbabile, cui talis videbatur
 15 assistere, nonne praetermittere hunc virum esset publicum damnum? quid enim aut
 nobis aut vobis esse debet acceptius quam nostro coniungi lateri, qui inter leges
 meruit approbari? amare namque eas potest, per quas doctus enituit, dum affectat
 unusquisque gloriam suam nec oblivisci potest animus, ex qua nobis fuerit parte
 5 sociatus. Creditis forte, principes viri, novam in hunc imparatamque apparuisse
 20 prudentiam? origo eius hereditarias sibi litteras vindicavit, cuius pater ita in Medio-
 lanensi foro resplenduit, ut et trino fratrum et Tulliano cespite pullularet, proinde
 quamvis sit vel inter medioeres difficillimum placendi genus, tamen advocacionis laudem
 inter primarios eloquentiae frequenter meruit invenire, is contra magnum Olybrium
 stetit, is palmarii Eugeneti linguae ubertate suffecit, et illis par extitit, quos singulares
 6 25 Roma cognovit. Quid enim generosius quam tot litterarum proceres habuisse maiores?
 nam si inveteratae et per genus ductae divitiae nobiles faciunt, multo magis prae-
 stantior est, cuius origo thesauris prudentiae locuples invenitur, quapropter, patres
 conscripti, favete nostro iudicio ac suis meritis candidato: quando sic collegae manum
 clementiae porrigitis, vos potius sublevatis.

XX.

AVIENO V·I·PPO ATHALARICUS REX.

a. 527/528

1 30 Assertio meritorum est potuisse eligi post improbitatem iudicis accusati, quando
 excessus praecedentium non corrigitur, nisi cum successor optimus invenitur, contrariis

BZNMKE(F)H(GI)

1 pinguis *om. F* fecerit] fecit *NMKEFHGIA* 2 etiam] et *H, om. F* praediceri *H* 3 re-
 pererimus] *BZ*, repererimus *NMKEFHGIA*, repererimus *H*, repererimus *I* ubique *N^aHGI* 5 emetae]
 certe *HGI* nobis *EFGL* autem nere] ait cenare *H* 6 quid] quid est *ZN* 7 uirgo *H^a* gen-
 non suff.] *BIII*, non suff. gen. *reliqui* 8 notas *malim* 9 pr. eloc. *EF* excitata *ZNI^w* ad-
 vocacionis suae] assidue *A* crebras] credas *H*, credatis *G¹* elegisse *HG* 10 quatenus] quod *F²*
 H nobis *A* omnia *E¹* forensem *E¹* 12 integritate *BEPFHGI* nobilissimos *M*, nobilissimus *A*
 castatem *B^a* 13 grauis-simus (gravius *B^a*, gratissimus *M^v*) patr.] patr. gr. *HG* susceptas causas]
 susceptus *H*, susceptus *I*, suscepta *G* 14 poterat *om. F* improbile *B^a* 16 nobis aut nobis *E* esse
(om. F¹) deb.] deb. ess. *MA* nostro *EF¹LA* 18 part. fuer. *NMKEFA* 19 imparatamque]
 imperatamque *BM²*, impetratamque *A*: *plerique compendio ambiguo* 20 mendic. lit. *N^a* mediolanesi *B*
 21 et trino fratrum et] aeterno fructu e *A* pulularat *B^a* 22 quamvis] gravius *HGI* medi-
 cres *Z* tamen] ut *N* 23 meruit *om. M* olimbrium *NME* 24 palmarii] palmari *HG*,
 palmarum *MKEFL* quos] quod nos *N* 25 generosius] gloriosus *E* 26 inveteratae] in veri-
 tate *HG¹* diuine *E* fac. nob. *HGI* praestantior est] praestantior *E¹* 27 locuplex *BK*
 28 nostro *A* sic] si *A*: *fortasse scr.* si sic clem. man. *F* 29 nos *A* sublimatis *A* 30 po-
 tuisse] *BKEF*, potius se *ZNM*, se potius *H^bGI*, sepe potius *H^a* 31 excelsus *H*

rebus plerumque medicina succedit, nam, dum calor vitalis adhibitus fuerit, frigus pestiferum tunc recedit. nubila ipsa ventorum spiratione terguntur et aquilo faciem caeli tranquillam reddit. quam australis aura turbavit. sic nos decessorem tuum summovimus amore generalitatis, ut tu saluberrimus advenires. Contraria prioribus imitare et laudanda peregristi. ille calumniis odiosus: tu stude, ut iustitia reddaris acceptus. rapax ille: tu continens. honorum omnium brevis est definitio vitare quae fecit. quando illa vere laudanda sunt, quae suo iudicio non probavit. respice denique in illo odium publicum, et tu amorem affectare cunctorum. tanti tuis moribus gratias agant, quanti illius acerbiter actionis accusant. animare igitur dedecore praecedentis, quando post illum professae malitiae virum vel a malis abstinuisse laudandus es. nam quale erit, si beneficia provinciis tribuas quae hactenus non habebant? bonum insolitum plus amatur et sequenti gaudio confert dulcedinem temporum praemissa tristitia. Atque ideo praefecturae tibi fasces per sextam feliciter indictionem deo auxiliante conferimus, quae quanto fuit hactenus laesione terribilis, tanta nunc habere debet beneficia lenitatis, siquidem sauciata cura tua refovenda sunt. non tuis, non alienis manibus quisquam gravetur. nam ultra omnes impietates est nocere laesos, qui sanare creditur vulneratos. redeat ad nomen antiquum praefectura illa praetorii toto orbe laudabilis: cuius si principium quaeramus, per Ioseph a beneficiis inchoavit. nec immerito a legibus nostris pater provinciarum, pater etiam praedicatur imperii. quia sic iuste, sic provide agi voluerunt, ut non districtum iudicis nomen, sed vocabulum illi pietatis imponerent. Iustis ac debitis compendiis nostrum per te crescat aerarium. luera rennuimus, quae legum cauta profanant: pecunias illas volumus, quibus libra iustitiae suffragatur. aedes nostras nequitiam non patimur introire, quia nec privatim intrmittere possumus quam publica voce damnamus. Audite, iudices, quid amemus, nolite aliud in malum publicum suspicari. nam cui vos per iniquas provisiones creditis esse placituros, cum nos cognoscatis sola illa diligere, quae possunt iustitiae monitis convenire? vestris iam moribus peccatis, si post ista delinquitis. sed illi forte talia gesserint, qui ad dignitates suis parentibus incognitas pervenerunt: tu post patris praefecturam laudabilem aliquid quod melius praedictur adiunge, quia diligentior semper debet esse qui sequitur, dum bona parentum probabiliter et imitari eupimus et vincere festinamus. Accedit etiam tuis laudibus, quod dictis prudentum probaris imbutus. grave est sapienti offendere, ubi alterum reperit incidisse. ius forte praetereat, qui iura nescivit: totum a te legitimum quaeritur, cuius origo indocta fuisse nescitur. aequales tibi sunt libri veterum et actiones parentum. praesta opinioni tuae, praesta nostro iudicio, ut impar non sis meritis quorum aequasti per nostra beneficia dignitates.

BZNMKE(F)II(GI)

1 adhibitus] inadhibitus *B^a*, habitus *II^a* 2 tranq. cel. fac. *N* 3 reddidit *BHGI* turbavit] *BE*. turbaverit *ZNMKEFGI*, turbaverat *I* 5 et] qui *NI^w*, vel et qui *IP* 7 quando] quoniam *A* illa *om. KA* non probavit] *BHGI*, comprobavit *ZMKEFI*, non comprobavit *N* in illo den. *N* 8 publ. od. *N* affecta *E²G²* cunctorum] amicorum *E¹* tui *II* 9 acerbiter *B^a* actionis *om. HGI* de dedecore *EI* 10 profuse *N²I* laudandus es] *HGI*, laudandum est *BI*, laudabile est *reliqui* 11 pron. ben. *HGI* 12 temporum *om. F* 14 quanto] tanto *K¹* fuerit *HGI* tanta nunc] tanto nunc *M^vKHGII[?]*, tantum misericordiae *A* 15 cura tua] *BHGI*, tua cura *reliqui* 16 grauat *K¹* impietas *K* lesis *F²G²* 18 quaerimus *K* iosep *EF*, ioseph *K* a ben.] ad ben. *B^a* 19 pater pron. *om. N* 20 nom. iud. *F* 21 per te nostr. *HGI* 22 luera *om. HGI* 23 intrare *HGI* nec priuatim (prinata *A*) intrmittere possumus] non priuatim intrducere (pr. i. non *G*) possumus (possimus *G^a*) *HGI* 25 promissiones *F²[?]* 27 ista] illa *E* 28 forte] potius *E¹* gesserint] *BH.A.* gesserint *reliqui* qui] quid *II^a* 30 deb. esse] *BNEHI*, esse deb. *ZMKEFGI* immutari *G^a*, mutari *II* 31 prudentium *NMHI* 33 a* te *B* quaeritur *om. HGI* origo *om. A* fuisse] esse *F*

XXI.

CYPRIANO V̄ · Ī · PATRICIO ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 Licet propriis frequenter honoribus et germani tui fueris dignitate laudatus,
 tamen, quia natura bonorum non expenditur cum refertur, quasi ad indictum reverti-
 mur, de quo iam praeconia multa sonuerunt. testificatum est de te, quicquid de
 5 fidelibus, quicquid debuit de bene meritis aestimari. sed digne laudum cum voluerit
 2 novitates emittit, qui se actionis probitate complevit. Natura perennis fontis est
 gloriae vena manabilis: nam sicut ille fluendo non expenditur, sic nec ista celebri
 sermone siccatur. quod et si transacta taceantur, tu nova probaris suggerere quae
 dicantur, qui cum aetate crescis semper et meritis. cursus annorum laudis tibi pro-
 10 curat augmentum. senescis quidem corpore, sed laude iuvenescis. merito tibi pro-
 3 lixior aetas optatur, in quo fama semper robustior invenitur. Habuisti sub divinae
 memoriae avo nostro in utraque parte laudatas semper exebias. vidit te adhuc
 gentilis Danuvius bellatorem: non te terruit Bulgarum globus, qui etiam nostris erat
 praesumptione certaminis obstaturus. peculiare tibi fuit et renitentes barbaros aggredi
 15 et conversos terrore sectari. sic victoriam Gothorum non tam numero quam labore
 4 iuvisti. Postea vero, quod non minus ipsis certaminibus fuit. referendarii officium
 laboriosis contentionibus exhibebas. fuerunt enim apud illum virtutum omnium virum
 exercitalia vel pacata servitia. quis enim non ageret bellum. qui illi potuit com-
 petens exhibere responsum? qui tantam firmitatem animi semper exegit, tantam
 20 verborum in asserenda veritate constantiam, ut merito se vicisse diceret hostem, qui
 illo praesente vitare valuisset errorem. hinc fuit, quod eius obsequia reddiderunt
 prudentes, quia cautela semper adhibita erigit sensum et, dum culpam quis formidet
 5 incurrere, sapientibus se nititur aggregare. Contulit etiam dignitatem sacrarum largi-
 tionum, hoc est laborum tuorum aptissimum munus, quam sic casta, sic moderata
 25 mente peregrasti, ut maiora tibi deberi faceres, quamvis eam in magna praemia susce-
 pisses. per haec te florida iuventus exereuit, sed nostris temporibus aetas matura
 servavit. consilio quidem plurimum vales, nec fractus tamen aetate cognosceris: sic
 enim adeptus es senectutis bona, ut eius non subires incommoda. haec sunt quae in
 te aestimamus augenda, ut, sicut es conscientia praeditus, reddaris quoque honore
 6 30 reverendus. Sunt enim beneficiis nostris consentanea in te et superna iudicia, quando
 talium filiorum pater effectus natura ipsa videris esse patricius, quorum bona ver-
 nantia non est absurdum referri, quando educantium felicior laus est de filiorum

BZNMKE(F)H(GI)

2 hon. freq. N 3 quasi] quia si B^a indictum] iudicium I^w.A 5 filibus H^a deb. de
 bene m.] BHGI, de bene m. deb. reliqui laudibus HGT 6 novitates] civitates HGT 7 fontis] NKEF²G^bLA,
 fortis BZMF³HG^a 7 manabilis] B^bZNE²HG^aLA, mabilis B^a, laudabilis MKE³F.A ille] ipse E
 8 et] etiam HG si om. H³ taceantur] tractantur E tu om. A 10 agumentum H iuvenescis B^a
 11 qua B^bNHGI semper om. N^aHGI habuisti H 12 avi nostri N, domno avo nostro A laudatas
 (laudatus N) semp. exc.] exc. semp. laudatas (laudandas I^wP³) HGI 13 danubius libri gobus H
 nostris om. N 14 obstaturus BK³b, obstatur H peculiare B³ remittentes E³ 15 con-
 verso III 16 iuvasti F³, vicisti N, iuvisti HGI 17 illum] exercitii I, illum exercitium N virum
 om. N 18 exercitii alia HG^a ageret] agent H 19 exhiberes sponsum B³ tanta verb. H 20 qui]
 qui se F³ 21 praesente vitare ual.] praesent *** ual. B³, pr. ual. uit. H 22 culpa H formidet]
 BHGI³, formidat I^w et reliqui 23 etiam] enim etiam N^a, et HGI 24 est om. A apertissi-
 mum A, gratissimum I sic mod.] si mod. H^a 25 debere N^a[?] facere B³ 26 hoc HG iuventus H
 28 enim om. P in te] iure I, iure in te N, iuste HGT 29 ageuda ZE³.A es om. Z praescientia HG
 30 referendus B³, reuerendum H^a in te et] et vitae A (uite et Breslar. 63) 31 esse] est H^a
 quorum] quoque H^a 32 felicium HG^a.A

probitate laudari. primum, quod non minimae laudis praestat initium, infantia eorum est nota palatio. sic fetus tui, more aquilae se probantes, regales oculos ab ipsis paene cunabulis pertulerunt. relucet etiam gratia gentili nec cessant armorum imbui fortibus institutis. Pueri stirpis Romanae nostra lingua loquuntur, eximie indicantes exhibere se nobis futuram fidem, quorum iam videntur affectasse sermonem. habemus, unde tibi, felix pater, praemium debeat referri, qui et filiorum tuorum nobis animos optulisti. quapropter multis laboribus multaque fide et constantia comprobato patri- ciatus tibi deo auspice conferimus dignitatem, honorem quidem celsum, sed qui tuis meritis probetur aequalis. frui igitur probatissimis institutis, ut cum tu bona geminaveris, nostris iterum beneficiis augearis.

XXII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

Si favore vestro dignus est, qui vel semel regale potuit impetrare iudicium, quid patres conscripti, vir magnificus merebitur Cyprianus, qui vobis totiens gratior debet effici, quotiens a nobis dignitates acceperit? certantes in stadio numerosior corona glorificat, Olympicos currus frequens palma nobilitat: sic vel in levibus rebus gloriosior efficitur, cui frequenter praemia conferuntur. de primo denique propectu potest esse cunctatio, dum multi fallunt principis animum, quando facile est illudere, cui semper votum est praestitisse: sed talem mentis exhibuit constantiam, tantum bonorum habuit propositum, ut semper in se provocaverit regium munus. Haec est certa gloria, haec indubitata sententia frequenter potuisse mereri, per quod homines constat coronari, hos etiam intrare in vestram curiam decet, qui ad primos honores non expendunt meritum suum, sed cum magna susceperint, iterum maiora promerentur. ornant quoque tales et nostra iudicia, quando bene prius electus ereditur, qui saepius approbatur, natura ipsa boni adhibita perseverantia pretiatur, quia minus est laudanda incipere quam bonorum propositum custodire. Similes habuistis olim, patres conscripti, Decios, similes vetustas praediceat fuisse Corvinos, neque enim hic vir, de quo nobis sermo est, nostrum sibi tantummodo conciliavit arbitrium, ab uno quippe principe proveli videtur forte gratiosum: nam et sub altero meruisse propectum apud utrosque integrum constat fuisse iudicium, cunctos ergo sequaces habet, qui aliquid ex veritate decernit. Hunc propectus sui auctorem meruit, ut nos augmentatores dignissime reperiret, ille

BZNMKE(F)H(GI)

1 quod] quidem A pr. laud. H²G, laudis om. H¹ 2 est nota] BHHI, nota est plerique, nota esse A tui om. M se om. HGI 3 cunabilis H reducunt K¹ imbui] inherui H 4 instituti III pueris K nostra] nam HGI locuntur B¹ indicantes MFIIG 6 referre P 7 obtulisti N 8 qui] quid H^a 9 probetur aequalis] probetur esse qualis (equalis H^bL) NMHGI, esse probetur aeq. KF, probatur esse aeq. EA tu bona] bona tua MKFL, bona (om. tu) E 10 interim A augeatis E¹ 12 nostro NME²HGI vel om. E quid] qu K 13 magnificis B 14 effici] esse HGI^w, om. Iv a nobis om. ZN dignitatem B^a studio G^aI^w post numerosior ins. debet esse H^a 15 cursus HGI¹ palma] culpapalma H^a nobilitate H lenibus r. H, reb. len. E 16 frequenter B conferuntur] referuntur MKEFL pronecta A, propectu HGI¹ 17 est om. Z ludere NI 18 votum III mentis] meritis H exhibuisse HGI habuisse HGI 19 semper bis H in se om. HGI¹ regium] regum NG, regnum E¹ hoc H^a haec ind.] vel ind. HGI 20 coronari] EG¹, ornari HGI^vI et reliqui 21 etiam intrare (intrasse HGI) in uestram (nostram ZNMKFL) cur. dec.] in nostram et. dec. intr. cur. E extendunt N^vHGI 22 magna om. HG quoque] quo K 23 uestra B quando] quoniam N²EA 24 ipsa] ipsi E¹ laudanda] habundanda E¹ 25 olim] enim Z 26 uestastis K praediceatur H nobis sermo est] sermo est nobis III, fit sermo est G¹ 27 quippe] quoque HGI 28 forte] sepe EF nam] iam A 29 discernit NM, decrenit HGI, decrenerit I 30 meruit] invenit E²FI augmentatores H, argumentatores M repararet E¹

in eum fundamenta posuit honorum, nos culmen construximus dignitatum. et ideo, patres conscripti, tot laboribus, tot laudibus clarificato illustri viro Cypriano suggestum quoque patriciatus addidimus, ne maior esset meritis suis quam honoribus nostris. favete nunc collegae quem saepe decorastis extranei. securus ad vos redit, qui iam
 5 honores suos in Libertatis aula reposuit. Habet etiam, unde vobis reddatur acceptior, quando tales curiae vestrae alumnos protulit, de quibus quamvis avidus pater tamen propria vota superavit, non infantia trepidos, non ad respondendum, ut licebat, ignaros: variis linguis loquuntur egregie, maturis viris communionem miscuntur. sic cum vobis noti sunt, in ipso aetatis primordio adulescentiam transierunt. praestet divina maiestas,
 10 ut, sicut de patre eorum munificentiae nomen extulimus, sic et in eis pictatis nostrae titulos augeamus.

XXIII.

BERGANTINO V. I. COMITI PATRIMONII
ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 Licet munificentiam regis cotidie deceat cum sole relucere et iugiter aliquid
 15 facere, quo possit largitas principis apparere, hinc tamen conscientiae debitum solvitur, quotiens parentibus sub aequitate praestatur. lucrantur principes dona sua et hoc vere thesauris reponimus, quod famae commodis applicamus. absit enim, ut negemus affini, quod solemus custodire subiectis: quando qui nobis sanguine coniungitur, plus meretur nec fraudari potest proprio desiderio, qui militat sub iudice
 20 gratioso. Atque ideo illustrem magnitudinem tuam praecelso atque amplissimo viro Theodahado massas subter annexas tot solidos pensitantes ex patrimonio quondam magnificae feminae matris ipsius praecipimus reformari, eius feliciter dominio plenissime vindicandas, cuius successionis integrum ius in ea qua praecipimus parte largimur.
 3 De cuius fide ac sinceritate praesumimus, ut sequenti tempore reliqua supra memorati
 25 patrimonii cum adiecta quantitate mereatur, quid enim tali viro negare possimus, qui etiam meliora suis obtinere possit obsequiis, vel si non probaretur affinis? vir quem nobilitatis suae nulla inflat elatio, modestia humilis, prudentia semper aequalis quid a nobis mereatur, intendite, quando ad gloriam nostram trahimus, quod eum proximum
 4 confitemur. Quapropter acquissimae iussioni operam navanter impendite delectisque
 30 sedis vestrae chartariis designatas massas actoribus eius sine aliqua dilatione contradite, ut summa nobis caritate sociato gratia praesentis muneris reddatur acceptior.

BZXMKKE(F)H(GI)

1 pos. fund. EP' honorum] BG²I, bonorum ZNMKEFHG³A 2 tot laudibus om. H³ glori-
 ficato HG 3 addimus N, adicimus F ne] nec B^a nestrus HGI 4 quem d. s. extranei HI,
 qui s. d. extraneos G 5 reposuerit HG nobis EFLA 6 cur. nostrae FLA, curia nostra G^v qua-
 uis B 7 superantur K ut] non K³[?] libat B³ 8 niris] lioris H, honoris G³, iurgis I sic
 cum] secum I^w, sicut cum Jp, sicut G 9 adulescentiam] ad ad. E, in ad. F 15 hinc] huic NA
 16 parentibus] parenti NHGI, om. Z 17 enim om. NI^w 18 coniunguntur HG 19 potest
 om. H³ 20 gratioso] gratio H, generoso N³I illustre B magnificentiam F amplissimo] magni-
 fico F 21 theodahado G, theodaldio I, theodahado N, theodahado B, theodobaldo F subtus E
 22 dominio] ZEP^v(b), domino BNKHGLA 23 indicandas G³, iudicandas FHH²I ius] eius HG^a
 ea qua] qua G^a, equa HG^bI largiri G²I 25 cum] omni A mereantur Z^a tali ad 26
 etiam om. HGI^v(d) possumus MKEF 26 posset EF 28 quando] quoniam EA quod]
 qui A 29 opera ZNMKHA navanter] gnauiter N, ouanter Paris. 2186 m. 2, gratauter E²FI, gnauit
 (= generauerit) H, generaliter G impedit K post imp. repetit quando ad gl. n. trahimus N³ de-
 lectisque] scripsi, dilectisque plerique, dictisque I, directisque Guelferbytanus et sic Criacius (inde Fornerius)
 30 nostrae EFHG³IA carteris HGI auctoribus IA, fautoribus G, sanctoribus H aliqua om. HGI con-
 tradicite B³H, contradicite N 31 sociato] scripsi, sociatus libri gratias B³ muneris] numinis H,
 munimius G³

XXIII.

CLERO ECCLESIAE ROMANAE ATHALARICUS REX. *c. a. 527*

Tanto divinitati plurima debemus, quanto a ceteris mortalibus maiora suscipimus: 1
nam quid simile rependat deo, qui potitur imperio? sed licet pro tanto munere nihil
compensari possit idonee, ipsi tamen gratia redditur, dum in servientibus honoratur.
Itaque flebili aditione causamini hoc fuisse longae consuetudinis institutum, ut, si quis 5 2
sacrosanctae Romanae ecclesiae servientem aliqua crederet actione pulsandum, ad
supra dictae civitatis antistitem negotium suum dicturus occurreret, ne clerus vester
forensibus litibus profanatus, officiis potius saecularibus occupetur: addentes diaconum
quoque vestrum ad contumeliam religionis tanta executionis acerbitate compulsum, ut
saius cum propriae custodiae crederet mancipandum. Presbyterum quin etiam ecclesiae 10 3
Romanae pro levibus causis assertis criminaliter impetitur, quod nobis pro ingenua
reverentia, quam nostro debemus auctori, displicuisse profiteamur, ut, qui pridem sacris
meruerant inservire mysteriis, conventionibus irreverenter expositi nefariis iniuriis sub-
iacerent, sed aliorum plectenda subreptio nobis contulit plenissimae laudis eventum,
ut causa contingeret praestandi, quae nos caelestibus commendaret auxiliis. Atque 15 4
ideo considerantes et apostolicae sedis honorem et consulentes desiderio supplicantium
praesenti auctoritate moderato ordine definimus, ut, si quispiam ad Romanum clerum
aliquem pertinentem in qualibet causa probabili crediderit actione pulsandum, ad beatis-
simi papae iudicium prius conveniat audiendus, ut aut ipse inter utrosque more suae
sanctitatis cognoscat aut causam deleget aequitatis studio terminandam, et si forte, 20
quod credi nefas est, competens desiderium fuerit petitoris elusum, tunc ad saecularia
fora iurgaturus occurrat, quando suas petitiones probaverit a supra dictae sedis prae-
sule fuisse contemptas. Quod si quis extiterit tam improbus litigator atque omnium 5
iudicio sacrilega mente damnatus, qui reverentiam tantae sedi exhibere contemnat et
aliquid de nostris affatibus crediderit promerendum, ante alicuius conventionis effectum 25
decem librarum auri dispendio feriat, quae a palatinis sacrarum largitionum protinus
exactae per manus saepe memorati antistitis pauperibus erogentur, earensque impetratis
negotii quoque sui amissione multetur, dignus est enim duplici poena percelli, qui et
divinam reverentiam et nostra iussa temeravit. Sed item vos, quos iudicia nostra 6
venerantur, ecclesiasticis vivite constitutis, magnum scelus est crimen admittere, quos 30
nec conversationem decet habere saecularem: professio vestra vita caelestis est, nolite
ad mortalium errores et humilia vota descendere, mundani coereantur humano iure,
vos sanctis moribus oboedite.

BZNMKE(F)H(GI)

2 plura *NE²P* suscepimus *MKEFGI* 3 qui *K^a*, quod *EF* nihil] tunc *E¹* 4 ipsa *I*
5 anditione *M* 6 aliqua *om. HGI* ac ratione *HG¹*, accusatione *NE²FI* 7 antistem *F¹* occur-
rent *H¹* 8 florensibus *H¹* officiis] negotiis *I* poelis *K* quoq. diaconum nostrum *N¹* 9 regionis *N^a*
10 saius] satius *NG^v*, sauius *M²*, sauis *K¹*, suavis *K²*, suavius *E²* (*deletum*) *FHG¹*; requiritur saio prorie *N^a*
quin equiciam *K* ecel. rom.] *BZKEP*, rom. ecel. *rel.* 11 assertis *H* impeditum *K¹* 13 meruerat *F*
inseruisse *KG^a* ministeriis *I* conventionis *I* irreverenter] irnerent *HG¹* expositi]
expositis *HGI*, *om. I* 14 subuentio *I* nobis *K* contulit] obtulit *I* 15 consurgeret *EF* auxiliis *B^a*
16 ideo *om. H¹* et *om. I* et consulentes (consulates *N¹*) consulentes *HGI* desideriis *MKEFL*
supplicantium *ZNMKGL* 17 clericum *B* 18 pertinere *HG* actiones *H¹* 20 cognoscat]
scripsi, agnoscat *libri* equitati *B¹* 21 elusum] ebasum *H¹*, elisum *G* 22 praes. sed. *F¹* 24 iudicio]
fuerit (fueret *H¹*) iud. *MEFHIA*, iud. fuerit *K* mente sacr. *EF* sedis *H¹* contempnet *H¹*
25 effectum] confectum *HGI* 27 antistis *B* 28 negotiis *BHG* quoque (*om. N*) sui] sui quoque *G¹*,
cinguli quoque *G^v* admissione *BZNI*, admixtione *G* multetur *B^a*, multentur *H* 29 rei. diu. *HGI*
temeraverit *NE²HGI*, temeravit *A* item] *scripsi*, iterum *libri*, interim *I* 30 ecclesiasticis *B* in-
stitutis *M^aHG^bIA* est] es *H¹*, *om. F* 31 conversationes *H* decet] dece *M* iura *om. HGI* est
om. NIG 32 errores et hum. uot.] *BHGI*, uota hum. et err. *reliqui*

XXV.

IOHANNI V̄ · S̄ · REFERENDARIO ATHALARICUS REX.

c. a. 527

- 1 Valde dignum est in eis aliena servare, quibus nos oportet propria dona conferre.
 quid enim de illa munificentia possis ambigere, quando a nobis te intellegis mereri,
 quod a nostris decessoribus accepisti? profitemur itaque alterius quidem donum, sed
 5 nostrum esse iudicium et modernam principis mentem praevenisse tantum velocissimam
 2 largitatem. Hinc est quod divae memoriae avum nostrae clementiae domum in castro
 Lucullano positam, obsequiorum tuorum sedulitate provocatum, constat voluisse largiri.
 cuius dispositionem secutus patricius Tuluin posteaquam illi nostra est liberalitate con-
 3 cessa, praefatam domum actu legitimo in tua optime iura transmisit. Quapropter
 10 serenitas nostra vel inchoatae voluntatis desiderium vel Tuluin plenissimae donationis
 effectum praesenti auctoritate corroboramus, ut saepe dicta domus patriciae recorda-
 tionis Agnelli in Lucullano castro posita cum omnibus ad se pertinentibus in tua vel
 heredum tuorum possessione permaneat, et quicquid de hac facere malueris, habebis
 liberam potestatem, cuiuslibet vel privati vel publici nominis posthaec inquietudinem
 15 summoventes: ubi et si quid esset quolibet casu, qualibet inquisitione fortassis am-
 biguum, huius auctoritatis nostrae iudicio constat explosum. frui iuvante deo rebus
 propriis ex nostra quoque auctoritate solidatis. alii enim tibi iura legitima prae-
 stiterunt, nos possessionis quietem et cunctis saeculis securam conferimus firmitatem.
 1 Sed ne quis forsitan tam egregiae voluntatis nostrae invidus temerator existat, iubemus
 20 eum qui ex hac re quolibet tempore vel fisci nomine vel privati movere temptaverit
 aliquam quaestionem, dare tibi, vel ad quem pertinere volueris domum superius de-
 signatam, poenae nomine auri libras tot et frustratum suis ausibus infamatumque
 discedere. hunc enim voluntatis suae meretur invenire fructum, qui aliquid contra
 nostrum videtur quaesisse iudicium.

XXVI.

UNIVERSIS REATINIS ET NURSINIS
ATHALARICUS REX.

c. a. 526

- 1 Gloriosus domnus avus noster desideria vestra cognoscens Quidilanem Sibiac
 filium priorem vobis quidem facere disponebat: sed quia interveniente mortali con-
 ditione nequivit cogitata complere, necesse nobis est eius vota perficere, ne tantus vir
 2 30 de aliquo inaniter iudicaretur bona potuisse sentire. Atque ideo praesenti auctoritate
 praecipimus, ut eum priorem feliciter habere debeatis et quae ordinaverit pro disciplina

BZNMKE(F)H(GI)

2 quibus nos (non F, nos M) o. p. dona (om. E¹) conferre om. A 4 praedecessoribus EF ita-
 que] quidem K 6 elementi donum H 7 lucullario A sed utilitate BHG, sed et utilitate I
 8 tuluin] scripsi, tholui BZNMKEFFP, tholuit A, tholoni H¹, tholoni H², tholoni G, tholu^z I^w liber-
 tate MEFHG 9 praefatam (praefata Z) dom.] d. pr. HGI optime] opinione HG¹ 10 uel
 om. HG tuluin] scripsi, tholui NEFH, tholuit B, tholuit ZMK.A, tholoni G, tholi I 11 patrie H¹G¹
 13 nolueris HG 14 uel priu.] priu. HGI nom. uel publ. A postbac] B²A, post hanc B¹ZNMKEFHGI
 15 ubi et] ut GI^w quid] quis A (em. in erratis) quaelibet H 16 constat] const. esse E, esse
 const. F expulsum E¹ fuere B^a 17 ex] et A quoque] que Z 18 et cunctis] exeuntis E¹, ex
 cunctis E²F 19 forsitan] forte N inuidiis B 20 hac re] re HGI, te G^t mouere om. NI tempt.
 al. quaest. om. B^a 21 nolueris N 22 auri nom. E tot] tot inferre NP, tot interat I^w, c Cuiacius
 cum Guelj. infamatumque] infirmatumque I, infirmatum HG 23 enim om. K mereatur B, mereatur HGI
 27 domus BH¹ nostra HGI quidilamen B 28 nobis (nobis B) quidem] q. u. G, q. nobis H
 29 nobis om. HGI 30 iudic. aretur B, iudicetur MKE²A, om. F potuisse] potius se F 31 debeamus E¹

servanda, ubi nostra maxime utilitas continetur, in omnibus oboedire debeatis, quia
 sic domni avi nostri estis moribus instituti, ut et leges libenter audiat et iudices.
 Hoc est enim, quod nostrum comit imperium, quod opinionem vestram inter gentes 3
 amplificat, si talia geratis, quae et nobis accepta et divinitati possunt esse gratissima,
 robustius enim inimici nostri vincuntur moribus bonis, quia quos superna protegunt, 5
 felices adversarios habere non possunt, pugnatis enim efficaciter foris, dum in sedibus
 vestris iustitiam fovere contenditis, ita enim duo mutua se amplexatione consociant:
 qui acquitatem coluerit, fructum victoriae possidebit. Nam quae necessitas ad iniusta 1
 compellat, cum vos et sortes alant propriae et munera nostra domino iuvante ditificent?
 nam et si cui aliquid expetendum est, speret de munificentia principis quam de praes- 10
 sumptione virtutis, quia vobis proficit, quod Romani quieti sunt, qui, dum acreria
 nostra ditant, vestra donativa multiplicant.

XXVII.

DUMERIT SAIONI ET FLORENTIANO VIRO DEVOTO COMITIANO
 ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Severitas publica sicut ab innocentibus vacat, ita necesse est, ut in sceleratis 15 1
 operam suae districtioris impendat, quia non semper unum merentur iudicium diversa
 merita personarum, morbi ipsi dissimilibus succis sanantur herbarum: aliis cibi, aliis
 ferrum optatam revocat sospitatem et pro qualitate passionis praeceptum merentur
 artificis. Et ideo devotio vestra per Faventinum territorium ineunctanter excurrat et, 2
 si quos Gothorum atque Romanorum in direptionibus possessorum se miscuisse repperit, 20
 secundum facti aestimationem et damnis affligantur et poenis, quia gravius
 pleetendi sunt qui nec ammonitionibus iustis nec iniis principis oboediendum esse
 crediderunt, quando maior ambitus est novis dominis velle servire, ut commendati
 bonis iniis reliquam vitam securitatis munere perficiantur.

XXVIII.

CUNIGASTO V. I. ATHALARICUS REX.

c. a. 527 25

Permovit serenitatem nostram Constanti atque Venerii dolenda conquestio, qua 1
 sibi a Tancane iuris proprii agellum, quod Fabricula nominatur, cum suo peculio
 causantur ablatum, adicientes, ne rerum suarum repetitionibus imminerent, liberis sibi
 condicionem ultimae servitutis imponi. Atque ideo magnitudo tua, decretis obsecuta 2

BZNMKE(F)H(GI)

3 comit] coruit *E*¹ nostram *NE²FH²GLA*, om. *H*¹ 4 applicat *H*², applicat *H*¹ si] et si *E*,
 sed *H* ger. tal. *HG* et nobis] nobis *HGI* possint *NHG*¹ 5 bon. mor. *HGI* aptos]
 quod *K* proteunt felissis *K* 7 ita] ista *A* duo se mut. *EF* amplexione *FGL*, amplexiones *H*
 8 qui] qui enim *M* iniusta] iusta *K* 9 compellit *K* et sortes] consortes *N* alant *H*^a domino]
 deo *F* adiuvante *MKEFA* 10 et om. *N*¹ speret] sp. magis *G* quam] potius quam *I* 11 pro-
 ficit *K* qui om. *K* 12 uestra] nostra *E* 15 ne veritas *H*¹ uocat *N* 16 opera *K* di-
 stinctionis *K*, distributionis *H*¹ 17 ipsi] illi *F* herb.] herb. et *EF* 18 pro om. *HG* mereretur *M*
 19 nostra *H* per om. *HG* territorium om. *H*¹ 20 directionibus *KHG* possesserum *B*^a 21 at-
 figantur *H* 22 iniis] mutis *EF* 23 quando] quoniam *A* auitus *K*¹ nois dominis] *GL*, nobis
 dominis *BZNEFH*, dom. nobis *MKA* commendatis *B^aXHI* 21 relinquam uitam *B*^a, reliqua uita *EF*
 seritatis *B*^a 26 serenitam *B* quas *K*, quia *HG* 27 a tancane] a thacane *H*, archane *G*¹
 proprie *H* qui *N* fabrica *HG*, fabricata *I*^w, fabricia *I*^p 28 causaretur *H*¹ repetitionibus *BH*,
 om. *K* sibi] suis *NI* 29 condicionem] dictationem *G*¹, petitionem *H*¹ obsecuta] obsecra *H*¹

praesentibus, praefatum suo iubeat adesse iudicio, ubi omni inter partes veritate
 discussa iuri consentaneam et amicam vestris moribus proferte iustitiam: quia sicut
 grave est de suo dominos iure decedere, ita nostris est saeculis inimicum servitutis
 3 iugo libera colla deprimere. Momenti iura si competunt, primitus reddantur invasa,
 5 ita tamen, ut persona legitima disceptationibus non desistat, cesset violenta prae-
 sumptio, ut causa iudicis cognoscatur arbitrio et aut convictos servos cum rebus sibi
 competentibus possideat aut probatos liberos indemnes atque integros derelinquat,
 sufficit enim quod ei relaxamus poenam qui facere praesumpsit iniuriam.

XXVIII.

HONORATIS POSSESSORIBUS ET CURIALIBUS PARMENSIS
 CIVITATIS ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 Dignum est, ut libenti animo faciatis quae iuberi pro urbis vestrae utilitate
 cognoscitis: nam quod proprio sumptu decuit aggredi, compendiose vobis constat
 offerri, civitatem siquidem vestram diutina siccitate laborantem iuvante deo dominus
 2 avus noster saluberrima unda rigavit. Cui nunc studio vestro cloacarum ora pandantur,
 15 ne, sordium obiectione tardata, reciprocam unda vestris aedibus illidatur et quas debuit
 abluere, easdem vobis cogatur inferre, cui operi, quamquam vos urgere debeat civicus
 amor, virum spectabilem Genesium praecipimus imminere, ut nos ad meliora pro-
 vocetis, si quae iussimus gratanter efficitis.

XXX.

GENESIO V. S. ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 Amore civitatis vestrae antiqui operis formam dominus quidem avus noster regia
 largitate construxit, sed nihil prodest aquarum copias urbibus inmisisse, nisi nunc
 provideatur cloacarum opportuna digestio: more vitae humanae, cuius ista salubritas
 2 continetur, si quod ore quis suscipit, alia parte corporis relaxatus effuderit. Et ideo
 sublimitas tua Parmenses municipes huic faciet operi naviter insistere, quatenus anti-
 25 quos cuniculos sive subterraneos sive qui iunguntur marginibus platearum diligenter
 emendent, ut cum sollemniter optatus vobis liquor influxerit, nulla abiecti lactaminis
 obiectione tardetur: quia gratiam unda non habet nisi quae iugiter influit et visa
 semper abscedit, illa enim quae pulchre rivis exercitata ridet, quam deformis est in

BZNMKE(F)H(GI)

1 adesse] esse K^a ubi] ut $NMKFHLL$ omni *om. Z* teritate K 2 iuri] iuri H pro-
 ferre A , proferatis NI , profert H iustitiam] sententiam MKE^aE^a 3 dom. de suo NEI decedere] BZ ,
 discedere NE^2HGI , cedere MKE^aFA 4 iura] I^w , iure *reliqui* prim. redd. (reddantur *om. A*) redd.
 prim. E^3 6 causam K^a conimmetos KEA cum] ut K 7 aut *om. H*⁶ interos K , liberos
 integros H , liberos G^a derelinquant H 8 ei] res EF 11 est *om. H* 13 deo iun. HGI
 dominus *om. HGI* 15 sordidum H obiectione tard. E , obiectiones tam tardata HG undas E uestri |
 sedibus B^1 , nestrīs sedibus B^2HGI 16 eadem F inficere F^2 civicus] civiciis B , cuius H , eius G^a
 20 antiquam HGI dominus B^1 , dominus HP quippe E larg. reg. A 21 misisse HG 22 pro-
 videantur E^3 ita HG et e conī. Cuiacius (unde Fornarius) 23 suscepit NHI^w , suscepit IP
 24 faciet huic A , huic faciat NI naviter] BZM , gnauiter NHG , graniter EI , nauanter KP , nouiter A
 26 emendent] BZM^aKP^3 , enendent H^3 , emudent $NM^bEF^2H^2GI$ *probabiliter* influxerat E^3 luta-
 minis N^wHG^bIV , luctaminis G^aI^w 27 obiectione K , obiectiones H , obiectione I^w traditur H^3
 gratia in unda K influxerit HG et u. s. abscedit *om. N* 28 pulchre rivis] pulcrius rivis NE^2 ,
 pulchrius B^1 , pulerius HGI

lacunis: palus enim nec visu grata, nec iumentis accommoda. Elementum pulcher- 3
 rimum quidem, sed cum in naturali puritate servatur, sine hoc agri squalent, urbes
 anhela siccitate fatigantur, ut merito antiqua prudentia quos a civica conversatione
 segregandos esse indicavit, aquarum interdictione puniverit, quapropter tam utilissimae
 rei omnium debet studere consensus, quia civis animum non habet, qui urbis suae 5
 gratia non tenetur.

XXXI.

SEVERO V̄ · S̄ · ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Cum te praefectorum consiliis laudabiliter inhaerentem omnia didicisse credamus, 1
 quae ad rei publicae statum pertinent componendum, maxime cognovisti litteris eruditus
 pulchram esse faciem civitatum, quae populorum probantur habere conventum, sic 10
 enim et in illis splendet libertatis ornatus et nostris ordinationibus necessarius servit
 effectus, feris datum est agros silvasque quaerere, hominibus autem focos patrios
 supra cuncta diligere, Aves ipsae gregatim volant, quae innoxia voluntate mitescent: 2
 canori turdi amant sui generis densitatem: strepentes sturni compares sequuntur in-
 desinenter exercitus: murmurantes palumbi proprias diligunt cohortes et quicquid ad 15
 simplicem pertinet vitam, adunationis gratiam non refutat. Contra animosi accipitres, 3
 aquilae venatrices et supra omnes alites acutius intuentes volatus solitarios con-
 cupiscunt, quia rapaces insidiae innoxia conventicula non requirunt, ambiunt enim
 aliquid soli agere, qui praedam cum altero non desiderant invenire, sic mortalium
 voluntas plerumque detestabilis est, quae conspectum hominum probatur effugere, nec 20
 potest de illo aliquid boni veraciter credi, cuius vitae testis non potest inveniri.
 Redeant possessores et curiales Bruttii: in civitatibus suis coloni sunt, qui agros 4
 ingiter colunt, patiantur se a rusticitate divisos, quibus et honores dedimus et
 actiones publicas probabili aestimatione commisimus, in ea praesertim regione, ubi
 afflatim veniunt inelaboratae deliciae: Ceres ibi multa fecunditate luxuriat: Pallas 25 5
 etiam non minima largitate congaudet: plana rident pascuis fecundis, erecta vindemiis:
 abundat multifariis animalium gregibus, sed equinis maxime gloriatur armentis: merito,
 quando ardenti tempore tale est verum silvarum, ut nec muscarum aculeis animalia
 fatigentur et herbarum semper virentium satietatibus expleantur, videas per caecumina
 montium rivos ire purissimos et quasi ex edito profluant, sic per Alpium summa de- 30
 currunt, additur, quod utroque latere copiosa marina possidet frequentatione com-
 mercia, ut et propriis fructibus affluenter exuberet et peregrino penu vicinitate litorum

BZNMKE(F)H(GI)

1 palus] paulus *H* quid, pulch. *M* 2 sed] si *F*² in *om.* *F*¹ sine hoc (haec *A*) agri] si non
 hoc agitur *EHG*^a squalent *MK*, squalent *E* 3 civica] civica *H*^a 4 esse segr. *HI* inter-
 dictiones *IB*^a puniverit] *BI*, punierit *plerique*, puniunt *H*^a, puniverunt *H*^b, punierunt *G*^a tam *om.* *BI*
 utilissime *IG*¹ 5 omnium *B* quia] qui *K* cuius] cuius *H*, cuius *I*, *om.* *G*^a 8 praefectorum *EHG*
 laud. *om.* *K*¹ 9 cognovistis *HI*^p 10 civitatum *B*, civitatem *N*^a probatur *ET* habere] esse *E*
 11 seruit] proseruit *HGIP*, procerum *I*^w 12 silvasque *H*^a autem *om.* *HGI* patrios] patrios *ZE*,
 proprios *N*¹ 14 densitatem *H* strurni *K*^a, sturni *NHG*^w 15 murmurantes *B*^a palumbes *GI*, palum-
 bos *H*^a pert. ad simpl. nit. *HGI* 16 contra *om.* *F* accipitres *EHG*^a, accipitres *H*^b 17 superra *B*
 intuentes *B*^a solitarios *H*¹ 18 requiescent *Z* 19 soli aliq. *EHGI* desiderat *H* invenire] venire *B*¹
 20 nec potest *om.* *A* 21 boni] *B*, *om.* *reliqui* 22 brutii] *B*, brutii *rel* brucei *reliqui* 23 colona]
 cogant *HG*¹ 24 probali *B*¹ praesentim *B* 25 inelab.] elaboratae *B*² deliciae] diuitiae *E* ubi *A*
 26 etiam] enim *HG*^a *I* fecundis] fecunda *HGI* vindemiis] vindem *B*¹ 27 abundant *ET* 28 est
om. *HG*^a verum] verum *A* silvarum *ZN*, sillarum *H*¹ aculeis *B* 29 semp. nit. herb. *F* satienti-
 bus *H* 30 edicto *EHGI* decurrant *HGI* 31 additur] a, quoque *HGI* copiosa *om.* *HGI* tre-
 quentationes *H* 32 fructibus *MKF*¹ *G*^a *I* vicinitate] vicinitate *H*, vicinitate *G*^a, in civitate *KIP*¹

compleatur. vivunt illic rustici epulis urbanorum, mediocres autem abundantia prae-
 6 potentum, ut nec minima ibi fortuna copiis probetur excepta. Hanc ergo provinciam
 civitatibus nolunt incolere, quam vel in agris suis se fatentur omnino diligere? quid
 prodest tantos viros latere litteris defaecatos? pueri liberalium scholarum conventum
 5 quaerunt et mox foro potuerint esse digni, statim incipiunt agresti habitatione nesciri:
 proficiunt, ut dediscant: erudiuntur, ut neglegant et cum agros diligunt, se amare non
 norunt, quaerat eruditus, ubi possit existere gloriosus: prudens frequentiam non
 respuat hominum, in qua se novit esse laudandum, alioquin virtutibus fama tollitur,
 7 si earum merita in hominibus nesciantur. Nam quale desiderium est civium frequen-
 10 tiam deserere, cum aliquas quoque avium conversationi humanae se videant velle
 miscere? mortalium enim penetibus fiducialiter nidos philomena suspendit et inter
 commanentium turbas pullos nutrit intrepida, foedum ergo nimis est nobili filios in
 desolationibus educare, cum frequentationi humanae videat alites sua pignora com-
 misisse, redeant igitur civitates in pristinum deens: nullus amoenitatem ruris prae-
 15 ponat moenibus antiquorum. Quomodo potest in pace refugi, pro qua oportet bellum,
 ne vastetur, assumi? cui enim minus grata nobilium videatur occursio? cui non
 affectuosum sit cum paribus miscere sermonem, forum petere, honestas artes invisere,
 causas proprias legibus expedire, interdum Palamediacis calculis occupari, ad balneas
 ire cum sociis, prandia mutuis apparatus exhibere? caret profecto omnibus his, qui
 9 vitam suam vult semper habere cum famulis. Sed ne ulterius in eandem consuetudinem
 mens aliter inbuta relabatur, datis fideiussoribus tam possessores quam curiales
 sub aestimatione virium poena interposita promittant anni parte maiore se in civitatibus
 manere, quas habitare delegerint, sic fit, ut eis nec ornatus desit civium nec voluptas
 denegetur agrorum.

XXXII.

SEVERO V̄ · S̄ · ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 Cum Nymphadius v̄ · s̄, pro causis suis ad comitatum sacratissimum festinaret,
 itineris longinquitate confectus, animalia fessa reparare contendens, ad fontem Are-
 thusae in Seyllacino territorio constitutae elegit ponere mansionem, eo quod ipsa loca
 et pasturarum ubertate fecunda sint et aquarum inundatione pulchrescant, est enim,
 20 ut dicitur, sub pede collium supra maris harenam fertilis campus, ubi fons vastus
 egrediens canis cingentibus in coronae speciem riparum suarum ora contextit, amoenus

BZNMKE(F)H(GI): HGI^v om. 16 cui enim — 24 agrorum

1 compleatur A illuc N, illi HG^a rusti F^v praepotentium ZNMKE^v 1 2 minima
 om. HG^a I copis] opus B^v 4 deferatos E se(scholarum) N^a I conventus H^a 5 quaerant N
 mox] B, mox ut reliqui potuerunt HGI^v 6 diligant Z^v G 8 respuit H no-
 nerit FG esse bis B^a, om. N laudandus B^a alioqui A 9 eorum E^v in hom. mer. HGI est
 om. HG^a 10 aues E humane] hominum Z, humane H^v videantur N, videamus MEFHGI
 11 fiducialiter B, ducialiter H philomena] BZNMKEGI, philomena MEF 12 turmas K, domos E^v I,
 aspectus G, om. H nobilis N, nobiles HG^v I, om. A 13 de solutionibus N nideat] BHHI^v,
 nideas ZNKEF, nideant I^w 14 igitur] ergo E 15 quomodo] quo H, quae vero G^a 16 cui] cum A
 cui] au A 17 affectuosum sit B^b ZM^v, affectio sumpsit B^a imiscere K, mutersere A (muterseere Bresl. 63)
 18 interdum om. B palam mediacis E, palmediacis A balnea B 19 hiis F 21 aliter ** in-
 buta B labatur F^v 22 iurium E in cin. se B 23 fiet] B, fiat Z^b NKEF. I, fiant Z^a eis]
 in eis I 26 cum] cum ad minio H nymphadius] M, nymphadius B, nymfadius ZNKH, nymfandius E,
 ninfandius F, ninfandus I^v, infandus A, linphadius G, n. I^w n. s.] BH, nir senatorius E^v I, nir sublimis pler-
 que, nir spectabilis c. conl. Cui. ad e. sac. testinaret (fest. sac. HG^v) festinaret ad e. s. properare NI
 27 confectum Z, confessus HG arthuse ZKI, arthuse J, arthuse E, arthuse F 28 scillacino ZMKF,
 syllacino B, scillacino E, scilliano G, siciliano NH, scyllacino A 29 pascuarum I^w Cuiacius cum Guefj.
 sunt FG I^w inund. aq. A pulchrescent F 31 egrediens om. F cingentibus om. A amenis HG^a

admodum et harundineis umbris et aquarum ipsarum virtute mirabilis. Nam cum ibi 2
 tacitus homo et studiose silentiosus advenerit, aquas fontis irrigui reperit sic quietas,
 ut in morem stagni non tam currere quam stare videantur, at ubi conerepens tussis
 emissa fuerit aut sermo clarior fortasse sonuerit, nescio qua vi statim aquae ibidem 5
 concitatae prosiliunt: os illud gurgitis ebullire videas graviter excitatum, ut putes
 aquam rigentem succensae ollae suscepisse fervorem: silenti homini tacita, loquenti 3
 strepitu et fragore respondens, ut stupescas sic subito perturbata, quam nullus tactus
 exagitat. Nova vis, inaudita proprietas aquas voce hominum commoveri, et quasi 4
 appellatae respondeant ita hominum sermonibus provocatae, nescio quid immurmurant,
 credas ibi aliquod animal prostratum somno quiescere, quod excitatum magno tibi 10
 strepore respondeat, legitur quidem nonnullos fontium variis scaturire miraculis, ut
 aliqui potati animalibus reddant varium colorem, alter greges albos efficiat, quidam
 in saxeam duritiam suscepta ligna convertant, sed has causas nulla ratio com- 15 4
 prehendit, quia supra intellectum humanum esse cognoscitur quod tantum rebus
 naturalibus applicatur. Sed ut ad querellam supplicantis cito redeamus, hic cum
 mansionem supradictus Nymphadius habuisset, insidiis rusticorum abactos sibi asserit
 caballos: quod temporum nostrorum habere non decet disciplinam, ut delectatio illius
 loci tali damno redderetur horribilis, quod vivacitatem tuam diligenti censemus ex- 20 5
 aminatione discutere, quae et de palatio nostro auctoritatem et de legibus visa est
 iustitiam collegisse, ut more ipsius fontis scelus quod actum est videaris ulisei. Per-
 quirantur fures summo silentio, teneantur in suis laribus quieti, ut, dum mox executor
 inereperit, eorum corda turbentur, in voces prosiliant et se terribili murmuratione
 confundant, sic aquas suas omnia sibi indicent dedisse poenarum, sit ergo in eis
 competens vindicta, ut loca sint pervia: invitet posita disciplina studium commean-
 tium, ne latronum excessibus vitetur tale miraculum, quod semper laetificare cognoscitur 25
 inquisitum.

XXXIII.

SEVERO V. S. ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Sicut incognita velle nosse prudentis est, ita comperta dissimulare dementia est. 1
 eo praesertim tempore, cum noxia res ad correctionem possit celerrimam pervenire,
 frequenti siquidem probatione didicimus Lucaniae conventi qui prisca superstitione 30
 Leucothea nomen accepit, quod ibi sit aqua nimio candore perspicua, praesumptionibus

BZNMKE(F)H(GI)

1 et har.] ar. K 2 quietas] equitas E¹ 3 in more Z, rumorem H¹, humorem H²,
 humores G^a nidentur N^aH 5 concitatae] concitare H¹, om. F prosiliunt H¹ illud] illius A
 6 aquam] aduam Z^a loquenti H 7 fragore] fervore F¹ stupescas HGI perturbata N[?]
 8 noua] en noua E (adscr. pro ecce) aquam B²F¹ commoveri ad 9 hominum] vel G^a, om. H 9 appel-
 lare E¹ immurmurent M², immurmurare requiritur 10 animal om. E magno tibi strepore] magno
 strepitu tibi MKEF, A 11 scaturire] caturire H, habundare G¹ 12 portati H^a, potantibus I
 albas HGI^a 13 lingua K^a, lingua K^b apprehendit HGI 14 super HGI hum.] homi-
 num HGI nat. reb. III 15 cito om. N^o hinc H cum] cum ad MF¹ 16 nymphadius MH,
 nymphadius BK, nymphadius ZN, nymphadius IP, nymphadius E, nymphadius F, nymphadius G, n. I^w, infadius A
 ablatos E¹ 17 non dec. hab. HGI 19 nisa] iussa H^b, iac. H^a 20 ut om. HGI ipsius]
 illius N 21 fures] fontes A laboribus K ut] et F¹ mox om. HGI executor] insector A
 22 in] et in E prosiliat A murmurationes H 23 confundantur M omnia N indicent] indicent I^w,
 indicant H, nidentur G poenarum om. B¹ (spatio vacuo relicto) HGI 24 proposita M 25 vitetur
 H^a, nidentur I^w, nidentur IP cognitur B¹ 28 mosce KI^w dementia est] denencie K 29 res ad]
 reses H, res est I, res est ad E²G corruptionem E¹ possit celerrimam] non celerrime EI, non celeser-
 rime HGI (l. copuncta) 30 conventu] Cuiacius, conventum libri prisca] prestita A 31 locotea BZEA,
 locotea MFHGI^w, locotea IP, locotea N, locotea K, leucotea A nimia E, immo H

illicitis rusticorum facultates negotiantium hostili direptione saepe laceratas, ut qui ad
 natale sancti Cypriani religiosissime venerant peragendum mercimoniisque suis faciem
 2 civilitatis ornare, egentibus turpiter inanesque discederent. Hoc nos simplici ac facili
 remedio credidimus corrigendum, ut spectabilitas vestra praedicto tempore una cum
 5 possessoribus atque conductoribus diversarum massarum, quietem convenientium anti-
 cipata debeat cautela procurare, ne atrocis facti reos inveniat, quos poena consumat,
 quod si aliquis rusticorum vel cuiuslibet loci homo causa nefandae litis advenerit,
 inter ipsa initia comprehensus fustuariae subdatur profinus ultioni et pompatus mala
 3 vota corrigat, qui prius occultum facinus excitare temptabat. Est enim conventus iste
 10 et nimia celebritate festivus et circumiectis provinciis valde proficiuus, quicquid enim
 praecipuum aut industriosa mittit Campania aut opulenti Bruttii aut Calabri peculiosi
 aut Apuli idonei vel ipsa potest habere provincia, in ornatum pulcherrimae illius
 venalitatis exponitur, ut merito tam ingentem copiam indices de multis regionibus
 aggregatam, videas enim illic concludere pulcherrimis stationibus latissimos campos et
 15 de amoenis frondibus intextas subito momentaneas domos, populorum cantantium
 4 laetantiumque discursum. Ubi licet non conspicias operam moenium, videas tamen
 opinatissimae civitatis ornatum, praesto sunt pueri ac puellae diverso sexu atque
 aetate conspicui, quos non fecit captivitas esse sub pretio, sed libertas: hos merito
 parentes vendunt, quoniam de ipsa famulatione proficiunt, dubium quippe non est
 20 servos posse meliorari, qui de labore agrorum ad urbana servitia transferuntur, quid
 vestes referam innumera varietate discretas? quid diversi generis animalia nitere
 pinguisima? ubi tali cuncta taxatione proponuntur, ut quamlibet emptor fastidiosis-
 simus invitetur, sic de illo commercio nemo ingratus redit, si cuncta probabilis
 5 disciplina componit. Est enim et locus ipse camporum amoenitate distensus: sub-
 25 urbanum quoddam Consiliniatis antiquissimae civitatis, qui a conditore sanctorum fon-
 tium Marcellianum nomen accepit, hic erumpit aquarum perspicua et dulcis ubertas,
 ubi in modum naturalis antri apsidis fabricata concavitas sic perspicuos liquores
 emanat, ut vacuum putes lacum, quem non dubitas esse plenissimum, hic perlucidus
 usque ad fundum patet, ut aspectibus tuis aerem potius apparere iudices, non liquorem,
 30 aemulatur serenum diem aqua subtilissima, nam quicquid in imo geritur, inoffensa
 6 oculis claritate monstratur. Concludunt illic gregatim laetissimi pisces, qui ad manus
 paseentium sic intrepidi veniunt, tamquam se noverint non esse capiendos: nam qui

BZNMKE(F)H(GI)

1 direptione] direptione *HG^a*, furore *F* laceratos *B^b*, laceratus *H*, lacerantur *G^t* ad *om.* *E²*
 2 natalem *HG^aI* religiosissime *H*, religioe *G* venerantur *E²* peragendum *om.* *HGI* 3 civitatis *F*
 ornare] o, videntur *EF* 4 spectabilis] spectabilita *.....* *B¹* 5 conditionibus *K^a*, conditioni-
 bus *K^b* quietem] ad q. *A* 6 ne] ut *A* atrocis] *I* *Garetus*, atroces *reliqui* 7 nel] de *H^a*
 causa] *BNE²FHGI*, causas *reliqui* adnenerit] *NE²FHGI*, adulerit *BZMKE¹* 8 profinus]
 potius *A* ultionis *H* pompatus] praecoccupatus *E²* 9 nota *K^a* occultatum *M* extare *B*
 10 celeritate *H¹* festinus *ZNK*, festinus *H^a* circumventus *E¹*, circumventis *E²F*, circumventis *HG^a*,
 circumventibus *I* proficiuus] prospiciuus *N*, perspicuus *E¹* 11 praecipuum] proficiuus *HG^a*, per-
 spiciuum *I* brutii *B*, bructii *N* calabrii *BZM* 13 tam] iam *HG* 14 aggregatam] *BHG*, con-
 gregatam *ZNMKEFLA* videas] videamus *B^a*, videis *H^a*, vides *H^b* 15 frontibus *F¹* domus *B¹*
 16 perspicias *EF* operam moenium] opera mentium *K* 17 opinatissimae *B¹* ac] atque *EF* atque] ac *K*
 18 facit *A* 21 referant *H* veritate *B* discretis *B^a*, dissertas *E¹* diversis *K* nitore *A*, videre *HG^a*
 22 talia *HG^a* quamlibet] *BZNMHG*, quilibet *NKEFLA* fastidiosissimus *B*, fastidiosus *H* 23 sic
 cuncta *B^b* 24 disciplina] medicina *K^a* componit] proponit *I*, proponitur *H*, proponuntur *G* 25 qui-
 dam *IP^a*, quidem *G*, *om.* *I⁸* consiliniatis *K*, consulinatis *I*, consiliniatis *G*, consiliniatis *H²*, *om.* *in sp.*
ca. *H¹* sanctorum] *NM[?]A*, sanctorum *BZKHG^a*, sacrarum *EF¹*, sacrarum *F²I* 26 marcel-
 lianum] *B²HGI*, marcellianum *F*, marcellianum *reliqui* rumpit *EF* 28 putes] non p. *N¹* quem]
 que *H* dubites *EFHGI* perlucidum *H* 30 in imo] inimo *H²*, humo *I*, *inc.* *H¹* 31 oculis]
 aeris *A* lectissimi *A* 32 paseentium *IA*

tale aliquid praesumpsit efficere, mox poenam divinitatis cognoscitur excepisse. longa sunt illius fontis memoranda describere. veniamus ad illud singulare munus sanctumque miraculum. Nam cum die sacratae noctis precem baptismatis coeperit sacerdos effundere et de ore sancto sermonum fontes emanare, mox in altum unda prosiliens aquas suas non per meatus solitos dirigit, sed in altitudinem cumulumque transmittit, erigitur brutum elementum sponte sua et quadam devotione sollempni praeparat se miraculis, ut sanctificatio maiestatis possit ostendi. nam cum fons ipse quinque gradus tegat eosque tantum sub tranquillitate possideat, aliis duobus cernitur crescere, quos nunquam praeter illud tempus cognoscitur occupare. magnum stupendumque miraculum fluentia labentia sic ad humanos sermones vel stare vel crescere, ut eis credas audiendi studium minime defuisse. Fiat omnium sermone venerabilis fons iste caelestis: habeat et Lucania Iordanem suum. ille exemplum baptismatis praestitit, hic sacrum mysterium annua devotione custodit. quapropter et reverentia loci et utilitas rei dare debet populis sanctissimam pacem, quia cunctorum indicio secleratissimus habendus est, qui talium dierum gaudia temerare contendet. relegantur populis et proponantur ista quae diximus, ut cum inulta esse minime creduntur, excedendi licentia non quaeratur.

BZNMKE(F)H(GI)

2 illum *H* 4 de ore] de orbe *E*. decore *B*^a sermonum fontes] sermones *GI*. sermone *H* 5 m. solitos *M*¹*K*. solitos m. *HGI* altitudinem] altum *HGI* cumulosque *A* transmittat *H* 6 elementum *B* et] et more *HGI* 7 poss. sanct. mai. *K* 9 praeter] pot (= potest) *H*. post *G*^a stipendiumque *H*¹ 11 omnium (omni *I*. om. *G*^a) serm. nen.] *BHGI*. nen. omni. serm. *reliqui* 12 habet *A*. habebat *HG*^a lucana *N*¹. lucana *N*² praebuit *HGI* sacrarum *KI*¹ 13 ministerium *A* dare] date *G*^a*I*¹ 15 temera *B*¹ contendet] *BHI*. contendit *rel.* 16 inulta] multa *ZKEFI*

LIBER NONUS.

- I. Hilderico regi VVandalorum Athalaricus rex.
hilderigo *E*¹, helderigo *F*, heldorigo *E*¹, hildeberto *N*¹, hildiberto *K*¹
nandalorum *Z*¹, gunandalorum *N*¹, unandalorum *F*¹, nalandalorum *F*¹, *om.* *Z*¹*N*¹*K*¹
om. *HGI*
- II. Edictum. Athalaricus rex.
athalaricus rex *G solus*, athalarici regis *reliqui*
om. *III*
- III. Bergantino v. i. comiti patrimonii Athalaricus rex.
bergancio *K*¹, bargantino *E*¹
n. i.] *Z*¹*N*¹*K*¹, uiro *N*¹*EF*¹
comiti *om.* *Z*¹*K*¹
patrimonii] *EF*, patri *Z*¹*N*¹, patriti *K*¹, patricio *N*¹*A*, *om.* *Z*¹*K*¹
om. *HGI*
- III. Abundantio p̄po Athalaricus rex.
p̄posito (*sic*) *Z*¹, praeposito *plerique*, praepositi *K*¹, ep̄o *N*¹
- V. Episcopis et honoratis Athalaricus rex.
et *om.* *K*¹*EF*¹
om. *HGI*
- VI. Primiserinio Athalaricus rex.
primicerinio *K*¹
- VII. Reparato praefecto urbis Athalaricus rex.
praeparato *K*¹, reperato *A*
urbis *pr.* *N*¹, praefecto *G*
om. *N*¹*K*¹*III*
- VIII. Osum v. i. comiti Athalaricus rex.
osum] *Z*, osum *K*¹*A*, usum *N*¹, osum (*vel osium*) *EF*¹
n. i.] *Z*¹*A*, uiro *EF*¹, uel *Z*¹*K*¹, *om.* *N*¹*A*
comiti *om.* *I*
ath.] *tho.* *I*
om. *N*¹*K*¹*III*: s. praesidi prouinciarum *G*
- VIII. Universis Gothis sive Romanis Athalaricus rex.
sive rom.] et r. *A*, sub romanis siracusane ciuitatis *K*¹

- X. Honoratis, possessoribus, defensoribus Syracusanae civitatis vel universis provincialibus Athalaricus rex.
hon. poss. (et *ins. EF*) def. s. c. vel un. pr. (vel un. pr. *om. F*) universis prouinc. et def. s. c. *A*
- XI. Gildilae viro sublimi comiti Syracusanae civitatis Athalaricus rex.
gudile *EF*, gildiae *A*
uiro sublimi comiti] *EF*, uī sublimi comiti *Z¹N¹K¹*, uiro iusto sublimi comiti *Z¹K¹*, uiro comiti sublimi *N¹*
syracusanae ciu. *om. K¹*
- XII. Victori et VVitigiselo nu. ss. Athalaricus rex.
uītīgīsēlo *E¹F¹*, uītīgēsēlo *E¹*, uītīgīsēo *F¹*, ubītīgīsēlo *Z¹*, ubītīgīsēulo *Z¹*, ubītīgīsēlo *N¹K¹*, ubītīgīsēlo *N¹K¹*, uītīgīsēlo *A*
nu. ss.] *Z¹A*, nu. ss. usque sublimibus *Z¹*, uiris usque sublimi *K¹*, uniuersisque sublimibus *N¹*, uiris senatoribus *EF solito more compendūs solutis. om. N¹K¹*
ante ep. 13 Z¹⁽⁰⁾
- XIII. VViliae v. i. comiti patrimonii Athalaricus rex.
uillie *E¹F¹*, uilliae *A*
u. i.] *Z¹N¹K¹*, uiro *N¹EF*
comiti] comiti sublimi *N¹*
patrimonii] patri *Z¹N¹*, patetri *K¹*, patricio *N¹*
- XIII. Gildilae viro sublimi comiti Syracusanae civitatis Athalaricus rex.
gildio *K¹*, gudile *EF*, gildiae *A*
uiro sublimi] *ZNKEDA. u. s. A*
- XV. Iohanni papae Athalaricus rex.
- XVI. Saluentio v. i. praefecto urbis Athalaricus rex.
saluāntio *A*, soluent(*rel. e*)io *HG*
u. i.] *Z¹N¹K¹A*, uiro *EF. om. N¹H¹GI*
praefecto urbis] praefecto urbis rome *Z¹. om. K¹*
- XVII. Saluentio v. i. praefecto urbis Athalaricus rex.
saluāntio *A. om. N¹H¹GI*
u. i.] *A*, uiro *EF. om. N¹H¹GI*
urbis] urbis rome *N¹*
om. N¹K¹E¹⁽⁰⁾
- XVIII. Edictum. Athalaricus rex.
edictum athalaricus rex] *I*, [edictum at]halaricus rex (*tibi adfuerit necesse est edictum propter spatium*) *D*, edictum athalarici (athalari *Z¹*, athalarice *G*) regis reliqui
- XVIII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
urb. rom. *om. HG. repetit inser. ep. 18 I*
- XX. Ad universos iudices provinciarum Athalaricus rex.
iudices] principes *N¹*
prouincie *K¹*
- XXI. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
- XXII. Paulino v. e. consuli Athalaricus rex.
paulino] *N¹GLA*, saulino *Z*, saluino *K¹EF*, polinio *H*
u. e.] *Z¹A*, uiro clarissimo *Z¹*, uī *N¹K*, uiro *EF. om. N¹H¹GI*
consuli *om. A*
atharicus *Z¹*, athalaricus *G*

Z¹N¹K¹E¹F¹H¹GI: hi tres onittunt ep. 10—15, 20—21.

- XXIII. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.
 urb. rom. *om. HGI*
 23 *om. K¹E¹⁽¹⁾*, 24, 23 *ordinat F¹*, 23 *post 25 E¹⁽²⁾*
- XXIII. Senatori ppo Athalaricus rex.
 senatui *X^t*
 ppō] *Z^t*, paulino *I*, praeposito *reliqui*
- XXV. Senatui urbis Romae Athalaricus rex.

Z^tX¹K¹E¹F¹HGI

HILDERICO REGI VVANDALORUM ATHALARICUS REX. *c. a. 526*

Durissima nimis sorte constringimur, ut quos ante dulces parentes diximus, nunc
 eis causas amarissimas imputemus, quas nemo potest relinquere, qui pietatis noscitur
 monumenta cogitare, quis enim nesciat divae recordationis Amalafridam, generis nostri
 decus egregium, violentum apud vos reperisse licis occasum, et quam pridem habuistis
 dominam, passi non estis vivere nec privatam? haec si contra fas parentelae gravis
 esse videbatur, remitti ad nos debuit honorabilis, quam magnis supplicationibus ex-
 petistis, parricidii genus est, ut quam vobis fecerat affinem coniunctio regis, nefandis
 ausibus in eius vos interitum misceretis. Quid tantum mali a suo coniuge relicta
 promeruit? si successio debebatur alteri, numquid femina in eo ambitu potuit in-
 veniri? mater quin immo haberi debuit, quae vobis regna transfudit, nam et hoc
 nobilitati vestrae fuisset adiectum, si inter Hasdingorum stirpem retinissetis Hamali
 sanguinis purpuream dignitatem, hoc Gothi nostri ad suum potius opprobrium in-
 tellegunt fuisse temptatum, nam qui dominae alienae gentis intulit necem, omnino
 eius parentum visus est despexisse virtutem, quando nemo quod reseandum credit,
 putat esse temptandum. Et ideo morali ratione commoniti per illum et illum legatos
 nostros verbis prius a vobis expetimus aequitatem, spectantes qualis excusatio tantis
 casibus afferatur, nam etsi quodlibet negotium in tali persona fuisset enatum, nobis
 debuit intimari, ut et nostro iudicio periret, quae se pessimis actibus miscuisset,
 restat ut naturalis eius fingatur occasus, impossibilia non dicimus, nova non quaeri-
 mus: illum et illum atque illum tradite, per quos res facta debeat elucere, sit in eis
 totius causae absoluta probatio, sine bello, sine caede, aut nos efficiat placatos, aut
 vos reddat obnoxios, Quod si creditis esse temendum nec vos ad rationabilia

BZⁿKE(F)H(GI)

2 dulcissima HG^a sorte] forte H, ferre E constringimus BH duximus GI nunc] non NHG^aI
 3 amarissimas] durissimas E²I 4 monumenta H amalifridam NKL, amalefridam G^b, amalastidam G^a,
 amalafridarum H 5 reperisse] invenisse HGI pridem hab.] hab. pr. A 6 nec] nunc A parente H^a
 7 honorabilis] horabilis H suppl. expetistis] exp. suppl. III, suppl. (om. exp.) G 8 parricidii EF quam
 nobis (nobis E) fec. aff.] quem (quam H²) finem a nobis fecerat HG^a, quam affinem nobis fecerat G^b, q. n.
 affinem fecerat I regis] legis K² 9 nos H interitu HGI^v quid] qui H tanti HGI de
 relicta HGI 10 debebatur] B^bZ^kKEFHLL, debeatur B^aNG 11 transfudit] profudit HGI 12 fuisset
 (om. HGI) ali.] f. abiectum E, fuisset adi. fuisset F hasdingorum] BK, asdingorum E, aldingorum G,
 ascungorum IV, has dignorum ZNE¹, asdingorum E²EV, hasdinorum A stirpem B remisissetis E¹
 hamali] NG, amalis B, admali H, amali reliqui 13 haec H 14 ei. om. HGI 15 quando]
 quoniam NI researandum N 16 mor. id. KA 17 petimus N^a aequitatem] pietatem B ex-
 pectantes FL 18 quolibet K 19 ut om. HGI, recte puto pessimis] pissimis H^v, piissimis G
 20 naturalis (naturales G) e. fingatur HG 21 illum et ill. atq. ill.] et ill. atq. ill. HGI, et ill. et illum
 (illos IV) NI facta res A 22 sine cede sine bello HGI nos] vos H 23 nos] vos K^vA
 obnoxios B¹ quod om. EF temendum B^b, tenendum B^a

responsa compositis, condicione initae pacis absolvimur, qui laesi foederis vinculo non tenemur, vindicet nunc superna maiestas scelus qualibet arte commissum, quae ad se clamare profitetur fraterni sanguinis impiam caedem.

II.

EDICTUM. ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 5 Qui rei publicae statum et generale cupit stare fastigium, ad universa debet esse sollicitus, quia non est salus in corpore, nisi quam et membra potuerint optinere, iniuria unius loci compago tota concutitur et tanta convenientiae vis est, ut unum vulnus ubique credas accipi, quando illa coeperit condolere, res publica siquidem non est unius civitatis cura, sed totius regni provisa custodia: quapropter si quid ex
10 ipsa minuitur, in origine dispendia sentiuntur, minus enim habere necesse est, cui aliquid perit, et ideo diversarum civitatum pervigil nos cura sollicitat, ne permissa longius mala possint gravare palatia, arbor enim, quam florere vides, quam summa conspicias viriditate laetari, subterraneo succo fecunditatis animatur, reddens in superficie quod continet in radice, hominum quoque vultus magna hilaritate decoratur,
15 si visceribus sanis gravamen nullius sentiat laesionis, sic regnum iure dicitur integerrimum, si nusquam fuerit inminutum, hoc fieri potest, cum undique summovetur effrenata licentia nec datur ausus menti malignae sub abominabili libertate peccare, curiales, quibus a provida sollicitudine nomen est, gravissima dicuntur infestatione quassari, ut quicquid eis honoris causa delegatur, ad iniuriam potius videatur esse
20 perduetum, o nefarium scelus, importabile malum! quando debuit rei publicae serviendo proficere, tunc libertatem suam cum fortunis videtur amittere, Quocirca edictali programme definimus, ut si quis versatus fuerit aut in iniuria aut in dispendio curialis vel aliquid ei, praeterquam iussum fuerit a nobis vel ab aulicis quorum interest potestibus, imponere fortasse praesumpserit, aut decem librarum auri dispendio feriat, aut
25 ipsi qui aliquid tale pertulit nihilominus profuturarum, aut, si facultas vindictae non sufficit, per fustuarum supplicia laceretur, et reddat debitum poenis, quod non potuit compensare pecuniis, ita tamen, ut, quae pro publica utilitate fuerint delegata, ingenua sollicitudine compleantur, quando plus incipiunt debere, quos alienas iniquitates non
30 permittimus sustinere, Praedia curialium, unde maxime mediocribus parantur insidiae, nullus illicita emptione pervadat, quia contractus dici non potest, nisi qui de legibus venit, circa saionum et militantium molestias iudicium protegantur auxilio, ab ipsis

BZKKE(F)HGI

1 contentione *II*¹ 3 profitemur *tratum II* caed. imp *ZN.A* 5 ad universa] adversa *II*, contra adversa *G*, ad diversa *I* 6 et *om. K*, potuerit *II*, poterunt *KGIV*, poterint *IV* 7 unius] enim unius *m. sac. XV.B* loci] membri *V*, *om. HGIIV* concutitur *E*³ 8 condolere] cum dolere *H* quidem] quando *H* 10 disp. sent.] dispendium (dispendii et *H*, dispendii *G*) inveniuntur *NE²HGI* est *om. HGI* 11 diversorum *II*¹ civitatum] *E*, civitatum *reliqui* 12 mala] m. nostra *NKEFLA* pal. poss. grau. *HGIIV* arbor enim] *EF*, arborem *BZK¹III*, arbor *K²G.A* quam] quidem *III* 13 subterraneo *K* reddem *N* superficie *EF* 14 decorantur *EFHGI* 15 sentiant *EHGI* regnum iure] regni iure *II*, regni ius *G* 16 nunquam *K* submovetur *Z* 17 licentia] litia *B¹*, letitia *I* menti] et menti *H* 18 curiales *II*¹ providas *B³* nomen] nomen *II*, nunimen *G* infestatione *Z¹*, in festinatione *E²*, infestationes *II* 20 nefarium *II*¹, nefandum *II*² 21 videatur *F* 22 versatus] nexatus *B¹IV.A* in iniuria] in iniuriam *II*, iniuria *G.A*, aut ini. *I* 23 praeterquam] *N*, praeterquam quod *III* iussum *HG³A* ab *om. F* 24 fort. imp. *EF*¹ 25 tale al. *KEFIV.A* pertulerit *IV.A* nihilominus *om. III* profuturarum] *scripsi*, profuturam *BZK*, profuturo *G*, profuturum *N.A*, profutura *EHI*, profuturi *F* 26 fustaria *II*, fustaria *G* et] *ZKKEFHGI.A*, ut *B* 27 pro publ. fuerint (-it *II*) util. *FH*, fuer. pro publ. ut *GI* 28 quos] quam nos *I*, quam quos *NH*, quam quod *G* 29 curialium *HG³* maxime *om. HGI* parentur *HG³* 31 militaturum *II* molestias] modestias *II*, mol. queque *N* iudicium *B¹H*

quoque moderatoribus eos nostra vindicabit auctoritas, quando gravius plectendus est, si ille, cui delegatur auxilium, probetur inferre detrimentum. Erigite colla, depressi; sublevate animos, malorum sarcinis ingravati: date studium recuperare quae vos male cognoscitis amisisse. unicuique civi urbs sua res publica est. administrate civitatum sub consentanea voluntate iustitiam. ordines vestri aequabiliter vivant. nolite gravare medioeres, ne vos merito possint opprimere potiores. poena ista peccati est, ut unusquisque in se recipere possit quod in alterum protervus exercuit. vivite iuste, vivite continenter, quia vix audet quisquam in illos excedere, quibus culpas non potest invenire. Grues moralem noverunt exercere concordiam, inter quas nullus primatus quaeritur, quia iniquitatis ambitus non habetur, vigilant vicissim, communi se cautela custodiunt, ipse pastus alternus est. sic honor nullis adimitur, dum omnia sub communione servantur. his etiam volatus vicaria aequalitate disponitur: ultima fit prima et quae primatum tenuit, esse posterior non recusat. sic quadam communione sociatae sibi sine regibus obsequuntur, sine dominatu parent, sine terrore famulantur, voluntarie serviendo liberae sunt et invicem se diligendo muniuntur. quarum morem scriptores rerum naturalium contuentes politiam quandam inter ipsas esse commemorant, quas civico affectu vivere cognoverunt. Has si vos imitemini, omnes a vobis pravitatum calumnias excludetis. nam vos, qui reeti vota recipitis, habetis per leges potestatem in civibus vestris. non enim in cassum vobis curiam concessit antiquitas, non inaniter appellavit minorem senatum, nervos quoque vocitans ac viscera civitatum, quid in ista appellatione non habeatis vel potentiae vel honoris? nam qui senatui comparatur, a nullo genio claritatis excluditur.

III.

BERGANTINO V. I. COMITI PATRIMONII
ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Si labor omnis assiduus adeo diversos exigit fructus, ut aurum argentumque solita commutatione mereatur, cur non ipsa diligenter exquirimus, propter quae alia poscere videbamur? Italia dives inferat nobis et aureos fructus, omnis proventus acquiritur, ubi metallum fulvidum reperitur. nam quid necesse est terram multiplici fecunditate lassari, si ipsa magis pretia in ea potuerint inveniri? frumenta nobis usualiter natura industria suffragante concedit: passim se vina profundunt: metallum

BZNKE(F)H(GI)

1 vindicavit *plerique*, vindicaverit *I* quanto *A* gravius] *gra* *F*¹, graniter *F*² 3 malorum *om.* *HG*¹ 4 cognotis *B*^a cui] *GI* urbis *H*²*G*, iuris urbis *H*¹ publ. est res *F* 5 equaliter *K* 6 ne nos] nonos *H* poss. oppr.] *BHGI*, oppr. poss. *rel.* unusquisque] unus qui *B*^a 7 protervus *GI* 8 quibus] in quibus *NKEFHGI* culpam *NHGI* 9 mortalem *K* norunt ex. *G*, norunt ex. *H*, exercere *IP*, exereant *I*^v 10 iniquitatis *om.* *HGI* 11 ipse] iste *HG* nullis] *B*^b*ZKHIV*, nullus *B*^a*NEF*¹*GI*^v, nulli *F*² adimitur *B* 12 hiis *KEF*¹*GI* et. nolatus (*bis* *N*)] uol. et. *HGI* 13 et *om.* *HG* sociatae sibi] *ZNLA*, societate (-tem *G*) sibi *HG*, sociatae (*om.* sibi) *B*, societate *K* 14 terrore] rectore *F*¹ 15 muniuntur *B*^a mores *KEFHG* 16 naturalium *om.* *HGI* politi cam *N* ipsas *om.* *HGI* 17 nuere *om.* *K* intemini *G*, inter**ni *H*^a 18 excluditis *K*.1 legem *EF* 19 potestates *A* civibus] civilibus *H*^a, laribus *G*¹ nostris *HG* 20 uocitans *om.* *HGI* 21 qui *B*^a, quod *HG* habetis *NEFI* uel honoris *om.* *N* 22 excluditur *H*¹ 26 commutatione] *NKEFHGI*, communiione *BZ* equirimus *K* alia (alias *BHI*) poscere] *BHGI*, pose. al. *plerique*, pascere alia *K* 27 uideamur *B*^a] *F*, uidebantur *HGI* nob. inf. *EF* prouentus *F*¹, prouentus *FHGL* 28 reperitur] inuenitur *HGI* nam quid (*om.* *E*^a) namque *HGI* 29 laxari *FI*^v preciosa *N* in ea (ipsa *F*) potuerint] in ea potuerunt *K*, potuerunt in ea *KHI* nobis *A* 30 se vina profundunt] semina profundunt (*profundunt* *H*) *NH*, semina profunduntur *GI*

- 2 raro proditur, ut studiosius expetatur. Quapropter ad massam iuris nostri Rusticianam
in Bruttiorum provincia constitutam magnitudinem tuam iubemus chartarium destinare
et si, ut ab artifice harum rerum Theodoro dicitur, memoratis rebus terra fecunda
est, officinis sollemniter institutis montium viscera perquirantur: intretur beneficio artis
5 in penetrabile telluris et velut in thesauris suis natura locuples inquiratur. cameris
enim ingeniosa praesumptione revolutis, talpinum animal imitantes, itinera fodiant
quae nullis ante patuerunt. sic ambitio nil relinquit absconditum nec ubi interdum
3 sustinere possit extremum. Intrañt homines caligines profundas, vivunt sine superis,
exulant a sole et, dum sub terris compendia quaerunt, nonnunquam lucis gaudia
10 derelinquunt. est illis aliquando ruina via sua et reditus procurare nequeunt, qui
pedibus suis semitas operosis manibus effecerunt. sed quibus cautior ars, vita felicior
est, intrañt egentes, exeunt opulenti: sine furto divitias rapiunt, optatis thesauris sine
invidia perfruuntur et soli sunt hominum qui absque ulla nundinatione pretia videantur
adquirere. mox enim ut supernae luci fuerint restituti, minuta quaeque graviora
15 discernentibus aquis a genetrice terra separant ac fetilibus recondita vasta fornace
decoquant, donec solvantur utiliter in liquorem, rivosque de flamma venientes tanto
igne depurgant, quousque pulchritudinem sui prodant, quam terrena viscera, ne
4 euperentur, absconderant. Vincitur natura, dum eam meliorat industria, pulchrior
est dum arserit, potior dum decoxerit, quia tantum crescit ad pretia, quanta fuerit
20 sinceritate mundata. origo quidem nobilis, sed de flamma suscipit vim coloris, ut
magis credas inde nasci, cuius similitudine videtur ornari. sed cum auro tribuat
splendidum ruborem, argento confert abissimam lucem, ut mirum sit unam sub-
stantiam tradere, quod rebus dissimilibus possit aptari. proinde quicquid ad exer-
cendam huius artis peritiam pertinere cognoscitis, ordinatio vestra perficiat, ut et
25 terra Bruttiorum ex se tributum quod dare possit inveniat, quae fructibus copiosa
luxuriat. deest enim ut inter tanta bona nec illa desint quae putantur esse praeci-
5 pua. cur enim iaceat sine usu, quod honestum potest esse compendium? Aurum
si quidem per bella quaerere nefas est, per maria periculum, per falsitates opprobrium,
in sua vero natura iustitia, honesta sunt luera per quae nemo laeditur et bene ad-
30 quiritur quod a nullis adhuc dominis abrogatur. grypes aurum iugiter leguntur effo-
dere atque huius metalli inspectione gaudere: quibus quoniam non est ambitus lucri,
eupiditatis crimine non dicuntur accendi, scilicet, quia omnis actus in qualitate pro-
positi est et non est vituperandum quod nulla fuerit voluntate lascivum, sint ergo
sedula operatione continui quaestus, invidiam non paveant: quod ars dicitur, a
35 crimine liberatur.

BZNKE(F)II(GI)

I expectatur *II G^a IV* iuris *A* nostris *B* rusticianam *II GI V* 2 bruttiorum sic *B* pro-
vinciam *H* chartarium *I*, cartaniam *II*, cartas *G* 3 har. rer. art. *F* theodoro *G*, theodo *H* moderatis *A*
4 est om. *A* sollerter *XIII G*, recte puto 5 nat. locplex *KE*, diues (diuis *II^a G^a*) nat. *II GI* per-
quiratur *F* cameris] canernis *A* 6 reolutis] teudcis *E¹* fodiderunt *II¹*, folidiant *II²* 7 quae
ad relinquit om. *II G^a* 8 caligenes *B^a* supernis *A* 9 exultant *K¹*, exalant *II^a* dum] cum *E*
10 al. ill. *A* nia sua ruina *II GI* 11 operiosis *E* effernit *N* 12 opulenti] locupletes *II GI* thes.]
thes. suis *II GI* 13 nll. nundinatione (mundi nat. *II*)] mund. nll. *N* 14 luce *II¹* fuerunt *B¹* resti-
tuta *B* minuta] inimica *II GI* 15 genetrice *B solus* terra] sua *III* 16 decoquant *B*, requo-
quant *H*, recoquant *GI* saluantur *B^a* rivos quoque *A* 17 prodeant *N^a* nicera *N* 18 euperentur
B¹ pulchrior *B* 19 est om. *II GI* asserit *K¹ II G^a*, exarserit *E² FI* dum] cum *III* quanta]
quae tanta *E²*, quantum *F²*, ***tum *F¹* 20 quidem om. *II GI* coloris *KG^a* 23 dissimilli-
mis *III^v* exercendum *B^a* 24 et] est *II*, e *I*, om. *G* 25 bruttiorum] *BZ*, brutiorma *pleriqur*
possint inveniant *II* 26 pr. ess. *E* 27 usu] culta *II GI* 28 quaerere] quere *B¹*
29 sua] sui *F* sunt] nero sunt *KP*, sunt nero *E* 30 adrogatur *II* gripes *B*, gripes *NG*,
grifes *EFL*, griphe *II* 32 omnis] communis *II GI* 33 lascivum *B* sunt *II GI V* 34 sedula
om. *II¹* paveant *ZN*, paveant *EFL III* 35 liberantur *II*

III.

ABUNDANTIO PPO ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Felix querella est, quando leges pietate superantur, et beata condicio subiectorum, 1
 si cognoscant illum aliis misertum, quem et sibi optant esse propitium. neque enim
 ob aliud curiales leges sacratissimae ligaverunt, nisi ut, cum illos soli principes ab- 5
 solverent, indulgentiae praeconia reperirent, hoc est, ubi dominus adversum sua
 iudicia amabili concertatione dissentit, quando et ipsius quaedam iustitia est, ut qui
 pius dicitur, districtiois termino minime teneatur. nam et iste quidam rationalis
 ordo est militia tandem solvere, qui in pares laboribus probantur existere. curialis
 enim, si nulla validudine corporis continetur, ad solas deceptiones apponitur, et adesse 10
 quid proderit, si cum contingat defectum viribus inveniri? similis quippe est absentī,
 a quo non poterint imperata compleri. deinde dum curia multiplici numerositate
 lactetur, non videtur perculsa damnis paucos perdidisse de plurimis. Quapropter 2
 illustris magnificentia tua Agenantiam uxorem Campaniani viri disertissimi in Lucania
 provincia constitutam filiosque eorum de albo curiae suae faciat diligenter abradi, ut
 ventura posteritas nesciat fuisse quod vetatur obicere, quia calumnia non praesumitur, 15
 ubi aliqua probatio non habetur. proinde in possessorum numero potius collocentur
 passuri nihilominus molestias quas ipsi aliis ingerebant. Ad tributa enim solita 3
 turbabantur: faciem compulsoris horrebunt — a potestatibus iussa prius venisse
 nesciebant —, et votiva ignorantia fatigati formidare delegata incipient per quae
 antea timebantur. nam et ex ea parte bonis moribus vixisse probandi sunt, quando 20
 patiuntur inter illos otiosi vivere, quorum se non cognoscunt odia meruisse, alioquin
 non paterentur sub illis esse, quos se cognoscebant malis actibus incitasse. fruuntur
 ergo beneficio principali: vivant remissa pace tranquilli, qui fuerunt in actionum
 suarum qualitate compositi.

V.

EPISCOPI ET HONORATIS ATHALARICUS REX.

c. a. 527 25

Possessorum territorii vestri querella comperimus supra temporis necessitatem 1
 quorundam civium suorum execrabilem sustinere saevitiam, dum primo tempore paucissimi
 speciem coemptam in propriam recondidere substantiam spectantes caritatem medio-
 crius gravem, ut parcius reponentibus detestabilem inferant nuditatem, quando
 homines in famis periculo constituti rogantes offerunt quo se spoliari posse cogno- 30
 scent. in necessitate siquidem penuriae pretii nulla contentio est, dum patitur quis

BZKKE(F)H(GI): ep. 4 om. HGI. collocat post VII 40, adnotans m. 1: debet esse in nono libro, F

2 et om. F 3 propiti timm B enim om. B¹ 6 ipsius] ipsum B¹ 9 continentur F¹]/, 10 est
 continemur F² deceptiones N et] et dum EF¹A, et tum (K)A, et cum Cui. e conū. 11 poterint] BZKNK,
 poterunt E, potuerunt F, potuerint A complere N^a 13 agetiantiam EF², agentiantiam F¹ cam-
 panii E, canparii F, tampanini A 14 diligenter om. EF 15 quod] qui A obicere] E² et e conū. Cui.,
 obigere BZKE¹, abigere NF¹A 18 facie B a] potius qui a 19 incipient] A, incipiunt libri
 20 et om. F 21 patiuntur] propatiuntur KEP, perpetiuntur A se] si B^a alioqui A 22 se om. F
 23 fuerant A in actionum] inctionum Z, iunctionum N 26 territorium H nostri EF supra]
 eos supra E 27 quorundam] eos q. F sustinuisse NHGI paucissimi H 28 coemptam]
 coeptam K, conceptam A recondidere] E²FHGI, redigere BZKKE¹A, redegere Cuiacius e conū. spec-
 tantem B¹ZIP, expectantes Cui. e conū. caritatem om. B¹ (carit. resecto margine B²) 30 con-
 stituta H rogante K quo se spoliari posse] scripsi (posse solito more abundati, quos se spoliare posse
 (om. A) libri

2 induci, ne possit aliqua tarditate percelli. Haec igitur vota damnantes praesentes
 direximus portitores, ut sive in gradu sive in aliis locis frumentorum condita potuerint
 invenire, tantum sibi unusquisque dominus vel familiae suae retineat, quantum se
 expendere posse cognoscit, reliquum periclitantibus vendat, praesentibus scilicet harum
 5 gerulis, qui ad eam rem destinati esse noscuntur, moderata tamen pretii quantitate,
 qua cum constiterit a suis provincialibus comparasse, ut nec nimium gravetur qui emit
 3 et aliquo compendio foveatur ille qui distrahit. Quapropter libentibus animis implete
 quae iussa sunt, quia vobis debetis invicem in hac parte consulere, ne, dum caritatem
 nimiam quaeritis, scelestum vobis aliquid potius, quod absit, optetis. ne quis ergo
 10 venditionem sibi impositam conqueratur, sciat libertatem in crimine non requiri, sed
 illud boni ingenii magis esse, si non festinet excedere. vendat itaque sub iusta ratione
 qui distrahit. si consentit, operatur laudem suam: si discrepat, nostrum facit esse
 praeconium, quando bonum est iubentis, si iustitia imponatur invitis.

VI.

PRIMISCRINIO ATHALARICUS REX.

c. a. 527

1 15 Cum diuturnis laboribus excubares, ita te inbecillitate corporis asseris graviter
 sauciatum, ut nec ad famam militiae percipiendam possis occurrere, ad quam constat
 voto te praecipiti festinasse. metuens ne per absentiam tui ab ipsis paene faucibus
 dulcissimus tibi fructus videatur auferri. postulans etiam ut, argenti corporis necessi-
 tate constrictus, Baiani lavaeri siccitate laxeris. Dignum plane quod inter praemia
 2 20 summa praestemus, ut, sicut conferimus victis spem, ita tribuamus supplicantibus et
 salutem. quapropter et a vinculo te emolumenticii terroris absolvimus et praedicti
 lavaeri munere sublevamus, ut primum mentis gaudio recreatus facilius membrorum
 recipias sospitatem. naturalis siquidem cura est aegris dare laetitiam: nam fac in-
 3 validum gaudere, sanatus est. Perge igitur ad amoenos recessus: perge ad solem, ut
 25 ita dixerim, elariorem: ubi salubritate aeris temperata terris blandior est natura. illie
 miraculis alta cogitatione perpensis cum arcanis mundi mens humana colloquitur nec
 admirari desinit quae ibi agi posse cognoscit: primum Nerei fluentia marinis deliciis
 esse completa, tot portus naturae prudentia terrenis sinibus intermissos, tot insulas
 nobiles amplexu pelagi dotatas: deinde inmissum Averno stagnaeum mare, ubi ad
 30 voluptatem hominum vita regitur ostreorum, industriaque mortalium fieri, ut res alibi
 4 fortuita ibi semper appareat copiosa. Quantis ibi molibus marini termini decenter
 invasi sunt! quantis spatiis in visceribus aequoris terra promotae est! dextra laeva-
 que greges piscium ludunt. claudantur alibi industriosis parietibus copiosae deliciae:
 captivi teneantur aquatiles greges: hic ubique sub libertate vivaria sunt. adde quod

BZSK(E²)II(GI); hi tres om. ep. 6

1 ne] nec II 2 portito tores K 3 sibi tant. HGI nel om. HG fam. suae om. H¹ re-
 tineat] dominus r. IP, domus r. NEF se expedere Z, expendere se F, se expendisse HGI 4 vendat]
 reddat HG scilicet (om. HV) harum (om. GI) gerulis om. in sp. rar. I (et I^v et IV) 5 qui] quid B
 cognoscuntur NIGIV, inc. I^v 6 qua] A, quam libri eum] cum NFII^v, eos G constituit B^a
 7 aliquando II, aliquanto II²I^v, aliquantulo IV ille om. HGI libentibus (libenter II^a) a. implere II
 8 iussa] missa F nobis II im. in h. p. cons.] B, in h. p. cons. invicem plerique, in hanc partem inu.
 cons. HGI nec II 9 pot. al. HGI 11 ingenui B sub om. N 12 consistit HG^a, constitit I
 suam om. HGI si] se B 15 excubares B 16 famam] fortasse formam occurre B¹ 17 te
 not. N 18 corporis] frigoris N^a 19 siccitate corruptum 20 et delet Cuiacius 21 emolumentum K,
 emolumentarii A 23 est om. K 25 salubritate] salubri B¹ aeriis Z^a 26 perpensis] compensis ZN
 27 posse om. N 28 sinibus] finibus EF intermissos] intermiss B¹ 29 immensum auernum E¹F
 30 tegitur A 32 equoreis EF

tam amoena est suscepta piscatio, ut ante epulosum convivium intuentium pascat
 aspectum, magnum est enim gaudium desiderata cepisse: sed in huiusmodi rebus
 gratior est plerumque amoenitas oculi quam utilitas captiois. Sed ne longius evage- 5
 mur, inter Neptunias gazas habitare creditur, cui otia Baiana praestantur. his itaque
 rebus deliciosa exercitatione saginati ad pulcherrima lavacra contenditis, quae sunt et 5
 miraculis plena et salutis qualitate pretiosa, nam etsi hominum cura fabricata noseuntur,
 naturalibus certe ministeriis exhibentur, fornaces ibi non robora convecta succedunt:
 cessante flamma perpetuus calor operatur: illic globi fumiferi nesciuntur:
 aura est purissima, quae ministrat vapores, sudores provocat dulciter anhelos: et
 tantum a communibus balneis salubrior invenitur, quantum ab humana industria celsior 10
 est natura, videas illic undas perpetuis fumare gurgitibus, quae ita videntur lavantum
 explere desideria, ut humano credas studio temperatas. Cedat corallii pelagi laudata 6
 semper opinio: adsurgat Indici maris de albarum candore fama locupletior, quid mihi
 cum pretiis, si animus non fruatur optatis? baianis litoribus nil potest esse prae-
 stantius, ubi contingit et duleissimis deliciis vesci et impretiabili munere sanitatis ex- 15
 pleri, fructu igitur bonis nihilominus expetitis: nostris beneficiis ad tua emolumenta
 pervenies: Baianis remediis consequere rem salutis.

VII.

REPARATO PRAEFECTO URBIS ATHALARICUS REX.

c. a. 527

Post parentum claras administrationes bene conferuntur posteris eminentissimae 1
 dignitates, dum nullius adquiescit ingenium iacere intra aestimationem suorum, quando 20
 quidam honestus ambitus est quos sequimur tempore, velle praeconiis antea, additur
 etiam, quod prisorum dogmatibus eruditi opinionis gratia delectentur augeri, nam
 quanto se unusquisque melioribus cognoscit artibus studuisse, tanto amplius grandiora
 praesumit appetere, Dudum itaque illustris recordationis genitoris tui res publica sensit
 Romana diligentiam, comitivae siquidem largitionum praesidens, functus etiam vicibus 25 2
 praefectorum, praetorianam egit integerrimae dignitatem, curiam reparans, pauperibus
 ablata restituens et quamvis liberalibus studiis fuerit impolitus, placere non omisit in-
 dustris, quando naturaliter per se commendari potest bonum ingenium, etiam cum
 rebus accidentibus non videtur ornatum, Sed hoc quantum est ad tuarum notitiam 3
 litterarum? doctrina si quidem quos ab imperitis discernit, sapientibus amica societate 30
 coniungit, cui perfacile est ornare generosum, quae etiam ex obscuro nobilem facit,
 crescit quoque praeclaris meritis tuis, quod in affinitatis gratiam te talis elegit, quem
 semper contigit de iudicii sui integritate praedicari, moribus communis, conscientia
 singularis, qui se semper suis moribus et amicorum conversatione et sua fecit probi-

BZLNKE(F)HGGI: hi tres om. ep. 6

2 huiusmodi] his A 3 oculi om. ZN 4 habitare om. E¹ 5 excitatione ZN 6 pre-
 sciosa B 7 ibi] ipsi EF succedunt K¹ 8 perp.] ibi perp. Par. 2190 illic] illi NA tumi-
 geri N 9 hancos NEF 10 tantum] tanta K, tanto A salubriter E¹ celsior K 12 im-
 plere E studi B¹ 14 fruuntur B^a 16 expetis N tua] talia Z, talia N, tui A 17 pervenies EF
 bilanis B 20 nullus H inter A suarum K 21 quidem N habitus K¹ 22 dogmati-
 bus] dignitatibus N^a delectantur A 23 quando B ampl. gr. pr. (pr. gr. N)] ampliora praesumit HG,
 meliora pr. I 24 itaque] si quidem F 25 romanam EFHGI comitivae] F¹[?]A, comitini BZLNKEF²,
 comitini H, comitiae IP, comitatus G^a, comitatu G^b, continue I^v uie, et, Z 26 praesidium NV, praes-
 idiiis E²HI intergerime B¹ reparatis HG 27 obmisit EF, amisit HG^a, ammisit IP industriis] BHGGI,
 industriis reliqui 28 quando] quoniam A comm. per se nat. HGI 29 accidentibus Garctus, talibus E²
 31 coniungit] contingit KE¹ ornare] honorare FIV quae] quem K 32 aderescit malim mer, prael. III
 talem NI elligit E 33 contingit BEFH praedicati H¹ 34 se ante fecit F¹ semper om. HGI

CASSIODORVS.

35

tate laudari. qualem ergo suo sanguini aestimandus est sociasse, qui numquam in-
 4 probrum vel communioni suae deerevit adiungere. Et ideo licet primaevus venias ad
 honorem, post tanti viri iudicium ineptum est te dicere non probatum. nam si bene
 illis suggerentibus in extraneis causis placidas aures praebemus, eur magis in genere
 5 suo eorum iudicia non sequamur, ubi semper studiose sibi prospiciunt etiam qui in
 aliis actibus frequenter excedunt? atque ideo, quod feliciter dictum sit, per indictionem
 illam urbanae tibi tribuimus infulas dignitatis, ut, sicut in illo ordine primus, ita
 5 habearis et meritorum laude praecipuus. Paene siquidem terrarum oculis offertur quod
 in illa civitate peragitur, quem iam sibi iudex placatum faciat, si illum senatum
 10 tantae benignitatis offendat? quid sit maturitatis, quid prudentiae, in ordinis ipsius
 aestimatione cognoscis, cuius primaeva germina mox ut adoleverint, patres vocantur.
 adulescentia illic inchoat a maturitate consilii: tractant iuvenes cum modestia senum:
 6 ibi morum pondus in flore praemittitur, quod vix alibi cana aetate generatur. Talem
 te ergo habita moderatione tractabis, ut cum tot proceres ad euriam vocas, dignam
 15 ante illos sententiam tuae voluntatis aperiās, nimis quippe arduum est aliquid tale
 inter illos dicere, quod nequeat tantis prudentibus displicere. ideoque non unius digni-
 tatis vir aestimandus est, qui ab illa turba doctorum bonum potuit referre iudicium.
 nam si gratum est vel sub raritate praedicari, quid illi gaudii provenire possit, quem
 tot nobilium vota laudaverint? iustitiam dilige: oppressis te dignanter impende: redde
 20 laudes posteris tuis, quas tu a maioribus accepisti.

VIII.

OSUN V·I· COMITI ATHALARICUS REX.

a. 526

1 Propositi nostri est honestos labores palma remunerationis ornare, ut vicissitudine,
 qua proveci gaudent, desides mordeantur sibi que imputare possint quod clemen-
 tissimis temporibus iudicii nostri praemia non merentur. atque ideo illustrem magni-
 tudinem tuam deo iuvante ad Delmatiarum atque Saviae provincias iterum credidimus
 25 destinandam, ut quicquid pro utilitatibus nostris esse cognoscis, aequabili ordinatione
 disponas populun- que nobis devotum per tuam iustitiam facias esse gratissimum, quia
 2 dominorum laudibus applicatur, cum se probabiliter tractat electus. Non exempla
 aliena perquiras: memor esto quae feceris et non indiges ammoneri. quid est enim
 30 quod de tua quisquam debeat actione dubitare, quando ipsis provinciis adhuc propria
 bona redolere cognoscis? quodam modo iam debitum est illi velle praestare, apud
 quem te scis fuisse laudabilem. oboedientibus enim iuste indulgetur animus et quos

BZLNKE(E)H(GI)

1 ergo om. K qui] quem III non quam N 2 communioni suae] communioni sine I, com-
 muni suae H, communi scientiae G 3 te] rem H¹, rem te H² 4 placidas] sibi placitas HGI
 5 sequemur N proficiunt E^a in] an B¹, om. K^a 6 actionibus HGI 7 tibi om. H 8 et
 om. III praecipimus H, primus I^{v(1)}, primus I^{v(2)}, premeus I^p offertur] habetur KE¹ 9 quam K
 10 benignitatis] dignitatis E²FHGI qui pr. B¹, quod pr. H 11 aestimatione] ordinatione HGI
 12 senum A 13 ibi] ubi HGI permittitur A, premitur HG, promitur I cana] in cana NEFHGI
 11 te om. HGI moderatione] generatione HGI, generationem I 15 al. tale] BHGI, tale al. rel. 18 est
 nel] uel H, om. G quem] qui E, quam H 19 laudaverunt EFI diligenter H 20 laudem III
 tuis om. N quos N^vH¹G^aI a maioribus] maioribus HG, moribus I, amoribus N^b 23 sibi que ...
 24 merentur om. HGI 25 delmatiarum] B, dalmatiarum ZNKEFHGI saniae] suaviae plerique,
 suentie E credimus NKEFG 26 destinata H cognoscis] cognoscitis NE, cognosces A aequabili]
 a qualibus G, a qualibet H¹I 28 dominorum] d. suorum H² se om. EFL tracta F 29 est om. K
 30 quod om. K deb. quisq. HGI quando] quoniam H¹ ipsis] illis F propria] per pr. K
 31 redolere] reddere NE²I cognoscitis N est om. A 32 te scis] BHGI, scis te rel. fuisse]
 esse F¹ animis H^v

scimus memores honorum, indubitanter eis denuo praebemus affectum. Aetas quidem 3
tua provecata est, sed actus quoque maturior quid tibi nunc subripere valeat, in quo
nec iuventus reprehensibilis fuit? sed haec in domni avi nostri regno fecisti: nunc
taliam demonstra, ut temporibus nostris reservasse videaris, quicquid probitatis addideris.

VIII.

UNIVERSIS GOTHIS SIVE ROMANIS
ATHALARICUS REX.

a. 526/527

Per provincias nobis deo praestante concessas tales viros cupimus destinare, qui 1
sunt armis praediti et iustitia gloriosi, ut absit a vobis et extraneorum gentium metus
et calumniosis non pateatis insidiis, quia non minus est malum bellieum vitasse quam
saeva discussionis evadere. ipsa est enim vera securitas, quae de nulla iudicis iniqui- 10
tate formidat, atque ideo, quod deo auspice dictum sit, illustrem comitem Osuin et
palatio nostro clarum et provinciis longa conversatione notissimum Dalmatium decrevimus
praesidere, cui pro utilitate nostra iubenti parere procurate, quoniam tantam eius
estis iustitiam frequenter experti, ut et sine regia iussione ei deberetis priorum 15
mores obaedire, habet enim proprium ius ille qui iustus est: nam etsi terrore
minime potestatis erigitur, aequitate tamen suadente semper auditur. Simul etiam et 2
virum illustrem Severinum ad vos aestimavimus dirigendum, ut compositi consona
voluntate possint vobis laudanda praecipere, nam si disparibus calamis convenit unum
melos edicere, multo magis viris prudentissimis aptum est iusta concordii voce suadere.
Verum ut primordia nostra a praestitis inchoarent elementissimumque dominum in 20 3
ipso regni limine sentiretis, per quartam indictionem quod a vobis augmenti nomine
quaerebatur, illustrem virum comitem patrimonii nostri nunc iussimus removere. Hoc 4
etiam insuper vobis concedentes, ut, cum deo propitio supra dictum virum ad nostra
obsequia venire fecerimus, tales homines destinate, per quos possimus evidenter agno-
scere, quemadmodum in futurum census doceatur impositus, ut, si gravatos vos esse 25
cognoscimus, pro parte nobis qua visum fuerit considerata aequitate relevemus, ita
fit ut habeatis spem et futuri beneficii, qui estis iam pro parte remedia consecuti.
Quapropter servire vos convenit utilitatibus nostris, quando ea quae magis sperare 5
precibus potuistis, ultro contulit munificentia principalis, sic enim tradente elemen-
tissimo nobis auctore didicimus, ut a subiectorum beneficiis non vacemus, disciplina 30
videlicet imperandi est amare quod multis expedit, quoniam res publica nimium solidi-
tatis accipit, si tributarium facultas inlaesa constiterit.

BZNK(E)H(G)I: hi tres omittunt ep. 9 (praeter 15 habet proprium — 16 auditur et 30 disciplina imp. — 31 expedit)

1 probemus *K*, debemus *F* effectum *EP¹DD^s* 2 quoque *om.* *HGI* quid] illa quid *malim*
tibi] *BZNKHGI*, enim tibi *EF*, enim *A* 3 nec] nec nunc *K* domi *K* 8 sunt sunt *KA* praedi-
di*ti *B* nobis *E¹F* et *om.* *EF* 9 parentis *K*, pareatur *E¹* insidias *N^a* bellieum] belli
tamen *K* vitasse *om.* *A* 10 discussionis *K* est enim] en. est *NF*, enim *K* iniquitate] impietate *A*
11 osuin] osum *EF.A*, omnium *K* 12 decrevimus *K* 13 cui pro n. nostra (nostra *EP¹*) *inc.* *B^a*
iub. p. procurate *om.* *B¹* 14 exp. freq. *K^a* regia *om.* *EF* 15 ins] hoc *HGI* etsi] si *EP* terror
minimo *K*, terrore nimiae *G* 17 aestimavimus] decrevimus *K* 19 efficere *A*: fort. elicere concordii]
cordis *A* 21 lumine *ZNKF* quod] qui *K* nobis *A* 22 nunc] non *N* 23 vob. ins. *BF* ut
om. *Garetus* eum] eum *K* uestra *EF* 24 venire fecimus *A* post fecerimus fortasse *eviderunt*
taliam: nos quoque legatos eum eo mittatis: itaque destinare *A* 25 futuris *F* doceatur] fortasse
scr. deceat 26 nobis *A* nisum] iussum *Z* reuelemus *N^a* 27 fit] sit *ZA* habetis *F¹*
28 uestris *F* magnis *A* prec. sper. *B* 30 auctore *K^a* dicimus *N* 31 videlicet] scilicet *K*, igitur
iudicis *EP*, *om.* *N* solidatis *B¹* 32 accepit *F* constiterit] seruetur *E¹*

X.

HONORATIS POSSESSORIBUS DEFENSORIBUS SYRACUSANAE CIVITATIS
VEL UNIVERSIS PROVINCIALIBUS ATHALARICUS REX. *a. 526/527*

1 Dudum quidem vobis ortum nostri imperii aestimavimus nuntiandum: nunc decet
subsequi beneficium pro laetitia augenda eunctorum, ut, quibus fuit gratissimus noster
2 exortus, sit illis regalis animus in aliqua parte munificus, crescere nobiscum deo
praestante euncta desideramus, quia ille vere noster est census, quem laetus possessor
3 exsolvit. Proinde subtrahimus pecuniae quod augmentetur gloriae et avari ad laudes
profuse nitimur sublevare cultores, pridem divinae memoriae dominus avus noster de
suis beneficiis magna praesumens, quia longa quies et culturam agris praestitit et
10 populos ampliavit, intra Siciliam provinciam sub consueta prudentiae suae moderatione
censum statuit flagitari, ut vobis cresceret devotio, quibus se facultas extenderat, sed
illius praedicanda iustitia locum nostrae benignitati praeparavit, ut, quod ei offerri iuste
potuit, nos clementi animo quasi illata stipendia donaremus: et quodam praesagio mentis
3 divinae fecit etiam pium, cui parabat imperium. Atque ideo per quartam feliciter in-
15 dictionem quicquid a vobis supra consuetudinariam functionem augmenti nomine vel
petebatur vel constat exactum, liberalitas nostra concedit, quod etsi iuste potuistis
pendere, gloriam vos potius nostrae largitati iubemus inferre. Sed ut latius extendatur
nostra clementia suavemque dominum impensis beneficiis sentiat, quicquid a discus-
soris novi census per quintam indictionem probatur affixum, ad nostram eos fecimus
20 deferre notitiam, ut, quod rationabile fuerit aestimatum, libentibus animis perferatis,
5 quia nullum laedit observata iustitia. Sed ne credatis pro ordinatorum tantum arbitrio
vos gravari, si quis est qui de eorum facto aestimat conquerendum, ad remedia nostrae
pietatis occurrat, ut indicantes corrigamus, qui etiam non rogati beneficia elementer
indulsimus, nam et gloriosae recordationis dominus avus noster de eorum commotus
25 fuerat tarditate, ut erat altae prudentiae perscrutator, aestimans eos famdiu in pro-
vincia non sine vestro gravamine residere, quos repetita iussione censuerat iam redire.
6 Sed nos, quos decet implere quicquid ille sub aequitate disposuit, deo auxiliante eius
nunc in vobis inchoata perficimus, reddite modo largitati nostrae prosperrimum votum
et fidele servitium, habetis principem, qui vobis cum beneficiis probatur exortus et
30 quod subiectis dulcius est, augetur ingenio benivolo cum aetatis augmento, in quam
rem Quidilianem saionem nostrum credidimus dirigendum, per quem vobis iussa pro-
sperrima deo largiente pandantur.

XI.

QUIDILAE VIRO SUBLIMI COMITI SYRACUSANAE CIVITATIS
ATHALARICUS REX. *a. 526/527*

1 35 Ad Victorem et Vitigiselum spectabiles viros Siciliae provinciae censitores prae-
cepta nostra direximus, ut quicquid possessoribus tributariae functionis per eos nuper

BZNKE(F);HGID) om. cp. 10 (praeter 7 subtrahimus pec. — 8 cultores et 30 augmentatur ingenio — augmento) et 11

3 quidem] si quidem *F*¹ debet *N* 4 consequi *E*¹ laetitia *F* 6 vere ille *A* cens. est *B* pro-
fessos *K* 7 subtrahimus *HGIP* (*deficit I*) augmentatur *B*³, augmententur *E* et] et ad *N* 8 uti-
mur *A* 10 suae *om. F* 13 et] ut *E* praesagium *E*¹ 14 ind. fel. *F*¹ 17 pendere] perdere *EF*
nostra *N* 18 discursoribus *F*¹, *A* 19 novi ~ *B* sensus *K* uestram *A* 21 nec *Z*³ per
a. t. arbitrium *A* 22 aestimet *A* 23 beneficia *om. N* clementer] libenter *E*¹ 25 altae] iste *N*
26 nostro *A* 27 eius *om. N* 28 in vob. nunc *NK* 29 et *om. E* 30 augmentatur *HGIP*
(*deficit I*) aetatis *om. in sp. var. E*¹ 31 credidimus] *BZEF*, credimus *NK*, *A* nobis *E* 35 vitigi-
selum] *Z*, vitigiselum *B*, vitigiselum *K*, vitigiselum *EF*, vitigiselum *A* 36 tributaria functione *E*¹

videtur adiectum, de quarta indictione non exigant, quia gravis est eius rei illatio, cuius adhuc iustitia non probatur. De ordinationibus vero eorum nobis fecimus instructiones deferri, ut, si aestimatis viribus sub aequalitate sit dispositum, debeat permanere moderatum, sin vero aliquem contra rationem constat esse praegravatum, nostro relevetur arbitrio, ita tamen ut, si aliquid per quartam indictionem probatur illatum, possessoribus sine aliqua imminutione reddatur, quia sine querella suscipi debet omnis impositum, quod longis temporibus constat esse portandum. Nunc quod restat, provinciales vos convenit admonere, ut quibus beneficia dedimus, eorum devotionem per omnia sentiamus et quod debetur principi, grato animo videatur exsolvi.

XII.

VICTORI ET VVITIGISCLO VV·SS· ATHALARICUS REX. *a. 526-527*¹⁰

Tarditas vestra apud gloriosae memoriae domnum avum nostrum merito vos fecit esse suspectos, quos etiam secundis praeceptionibus credidit ammonendos, ut relicto tandem provincialium gravamine ad eius deberetis iustitiam festinare: et nunc quoque suspicionis maxime fecit augmentum, ut nec ad initia nostra voluissetis occurrere, quod libera conscientia potuisset optare. Et ideo praesenti auctoritate censemus, ut, si quid super tributarium solidum per quartam indictionem a provincialibus exegistis, sine aliqua eis imminutione reddatis, quia supra veterem censum nulla indictionis praedictae eos volumus damna sentire. Hoc etiam addendum esse credidimus — quando amore clementiae errores nolumus invenire, ne coacti potius reseceamus quod salva iustitia dissimulare non possumus — ut, si aliquem studio laesistis pravo, vestro magis emendetis arbitrio, quia hoc est propria delicta corrigere quod et non facere. Et ne forsitan credatis longinquitatis difficultate latere quae gesta sunt, Siculis fiduciam vos dedimus subsequendi, videte nunc, si voces possitis ferre querulas, quas etiam nostra invitavit auctoritas, ammonuimus igitur quos pios decet: iam suo vitio videtur accusari, qui spontanea noluit voluntate recurri.

XIII.

VVILIAE V·I· COMITI PATRIMONI ATHALARICUS REX. *a. 526-527*

Magnitudinis tuae suggestione comperimus de domesticorum excessibus, qui destitatis comitibus obsequuntur, provinciales damnis plurimis ingravatos: quod credimus emolumentorum parvitate nutritum, quia sub quadam excusatione peccare creditur, cui necessaria non praebentur. Et ideo speciali beneficio generalia compendia largientes magnitudini tuae praesenti auctoritate praecipimus, ut supra ducentos solidos et decem annonas, quas haecenus acceperunt, a quinta feliciter indictione quinquaginta eis solidos annuos faciatis incunefanter adiungi, qui vestris rationibus debeant imputari, ut, dum

BZNKE(F); H(GI) omittunt cp. 11 et 12 et B3 (propter 29 sub quadam — 30 praebentur)

1 gravius *F¹[?]* eius] huius *F* 3 si *om. KEP* iuribus *E¹* sub] quilibet *Paris. 2191* equitate *E²* depositum *N* 4 sin] si *EF* constat] consta *B¹* 5 relevetur *B* 8 nos *A* 12 secundis] seris *A* credimus *A* 15 posset *EF* 17 sensum *K^a* 18 credimus *NK* quando] quoniam *A* 19 recensemus *ZN* 20 aliquo *EF* plavo *F* 21 est *om. E¹* et] est *EF* 22 siculis *om. NK* nos] nos *EF*, nobis *K* 23 mutavit *E* 24 igitur *om. F¹* quos] *fortasse* quod decer] d. esse *A* 25 noluit *F* corrigi *N* 27 destinati *N* 28 comitibus] militibus *E¹* quod] et quod *F* 29 excusatione] necessitate *H¹IV (def. IV)* 30 generalia] genera *K¹* compedia *BN* 32 annos *F* acceperant *N* 33 faciatis] f. eis *F* nostris *EF¹*

- 3 mater criminum necessitas tollitur, peccandi ambitus auferatur. Si quis autem ius-
sionum nostrarum improbus temerator exstiterit, ut aliquo casu in damnis provincialium
aut praedictis implicetur, emolumentis careat universis, quia ille dignus est praemia
5 quaerat. nostrum dare nobilitas est: dona regalia quamvis parva sublimant, quia
simul et meritorum gratiam reperisse creditur, qui principali munere sublevatur.

XIII.

GILDILAE VIRO SUBLIMI COMITI SYRACUSANAE CIVITATIS,
ATHALARICUS REX.

- 1 Provincialium Siculorum nobis est suggestione declaratum quaedam a tua potestate
10 fieri, unde eorum fortunae videantur affligi, quod ideo leviter accepimus, quia ipsi
vindicare praeterita noluerunt, constat enim esse dubium, quod concedit adversarius:
et percelli non potest iure, cui mavult querelosus ignoscere, sed ut suspiciones ini-
quas futuris casibus abrogemus, observanda iugiter praesenti iussione decernimus, ut
nec isti aliquid de futuro metuant nec tu per ignorantiam quae dicuntur incurras.
2 15 Prima fronte pro reparatione murorum pecuniae diversis provincialibus dicuntur ex-
tortae, cum tamen nulla exinde surrexerit promissa constructio, hoc si constat
ammissum, aut muri exinde pro eorum munimine construantur aut unusquisque recipiat
quod ei probatur incompetenter ereptum, nimis enim absurdum est spondere muni-
3 tiones et dare civibus execrables vastitates, Quorundam etiam substantias mortuorum
20 sine aliqua discretione iustitiae fisci nomine caduci te perhibent titulo vindicare, cum
tibi hoc tantum de peregrinis videatur esse commissum, quibus nullus heres aut testa-
mentarius aut legitimus invenitur, nefas est enim, ut, quod a nobis praecipitur, a te
4 nostro nomine per iniuriam vindicetur, Praeterea conventionibus se gravari omnimodis
ingemiscunt, ut ad iudicium deducendi paene tanta videantur amittere, quanta vix
25 probantur addieti dispendia sustinere, vocatio enim iudicis spes iustitiae debet esse,
non multa, nam ipse iuste suspectus redditur, ante cuius audientiam gravamina
sentiantur, unde censemus, ut, si nostra conveniunt decreta pulsatos, tantum commodi
percipiat exsecutor, quantum gloriosus dominus avus noster pro honoribus personarum
debere saiones accipere expressa quantitate constituit, commodum enim debet esse
30 cum modo: nam si mensuram aequalitatis excesserit, vim sui nominis non habebit.
5 Si vero tua iussione conventio destinatur dumtaxat in illis causis atque personis, ubi
te misceri edicta voluerunt, mediam portionem exsecutor accipiat, quam de praeceptis
regiis sumere potuisset, quia non potest convenire iustitiae, ut tantum a te directo
6 tribuatur, quantum pro reverentia nostrae iussionis offertur, Si quis autem saluberrimi
35 constituti temerator exstiterit, in quadruplum iubemus ablata restitui, ut, quod delecta-
tione cupiditatis ammittitur, asperitate dispendii vindicetur, Edicta vero gloriosi domni

BZŃKE(F):HŃGI) om, ep. 13 (praeter 1 cui mater . . . auferatur) et 14 (praeter 29 commodum debet — 30 habebit)

1 pecc.] cum pecc. *G*^a auferatur *HGTp* (*def. I*^v) 4 enim] non *K*¹, *om. K*² 5 nobilitas *Z*^a
9 pot. tua *N* 10 leniter *K* ipsi *om. F* 11 esse *om. A* 15 pro reparatione] preparatione *EF*¹
exorte *E* 16 ex. null. *EF* 17 amissum *B*¹, admissum *B*² 18 enim] etenim *E* 19 sub-
stantiās *B* 20 tit. perh. *EF* 22 aut leg.] leg. *K* percipitur *E* 23 nostro *bis Z* iniuriam]
iuriam *B*^a, invidiam *EF* 24 ingemiscunt *BK* incium *B*¹ 25 additi *E*¹*F*, aditi *E*² 26 inste]
iustus debet esse *E*, qui iustus esse debet *F* cuius] cuius (*sic*) *Z*^a, cuiusque *Par. 2186* 29 saionis *B*^a,
saxones (*supersev. id est dominos, deinde hoc deleto officiales*) *E*¹ 30 modus *B*¹ 31 ubi] in quibus *F*
32 noluerunt *E*² 33 posset *F* 34 tribuantur *B*^a 36 amittitur *B*¹*ZN.1.* admittitur *B*²

avi nostri vel universa praecepta, quae ad Siciliam pro commone-
 moribus destinavit, sub tanta volumus oboedientia custodiri, ut sacrilegii reus habeatur, 7
 quisquis beluinis motibus excitatus minime temptaverit irrumpere inssionum. Duorum
 negotia Romanorum etiam his invitis ad tuum diceris vocare iudicium: quae si cognoseis
 facta, ulterius non praesumas, ne dum vis iudicium incompetenter quaerere, reatum 5
 potius videaris invenire. memor enim prius debes esse edicti, qui inter alios navis
 a te sequenda constitui: alioquin tota tibi decernendi auctoritas tollitur, si a te illa
 regula minime custoditur. Ordinariis iudicibus amministrationum suarum potestas 8
 inlibata servetur. cognitores suos legitima turba comitetur. observationum illarum
 non mordearis invidia. Gothorum laus est civilitas custodita. tota ad vos fama con- 10
 fluit, si vobis rarus litigator observet. vos armis iura defendite, Romanos sinite legum
 pace litigare. Navigiis vecta commercia te suggerunt occupare et ambitu cupiditatis 9
 exosae solum angusta pretia definire: quod non creditur a suspitione longinquum,
 etiamsi non sit actione vitiosum, quapropter si rumore huiusmodi, ut convenit, vitare 15
 festinas, episcopus civitatis et populus conscientiae tuae testes assistant, omnibus
 placeat, quod ad eunctorum necesse est pertinere fortunas. pretia communi debent
 deliberatione constitui, quia non est delectatio commercii, quae iubetur invitis. Quo- 10
 circa sublimitatem tuam iussis praesentibus credidimus ammonendam, quia excedere
 nolumus quos amamus nec aliquid de talibus sinistrum patimur dici, per quos aliorum 20
 mores putamus posse recorigi.

XV.

IOHANNI PAPAE ATHALARICUS REX.

a. 533 *fin.*

Si antiquis principibus studium fuit leges exquirere, ut subiecti populi delectabili 1
 tranquillitate fruerentur, multo praestantius est talia decernere, quae possunt sacris
 regulis convenire, absint enim a nostro saeculo damnosa compendia. illud tantum
 vere possumus hieum dicere, quod constat divina iudicia non punire. Nuper siquidem 25 2
 ad nos defensor ecclesiae Romanae flebili allegatione pervenit, cum apostolicae sedi
 peteretur antistes, quosdam nefaria machinatione necessitatem temporis aucupatos ita
 facultates pauperum extortis promissionibus ingravasse, ut, quod dictu nefas est, etiam
 sacra vasa emptioni publicae viderentur exposita. hoc quantum fuit crudele committi,
 tanto gloriosum est adhibita pietate resecari. Atque ideo sanctitas vestra statuisset 30 3
 nos praesenti definitione cognoscat, quod etiam ad universos patriarchas atque metro-
 politanas ecclesias volumus pertinere, ut a tempore sanctissimi papae Bonifatii, cum
 de talibus prohibendis suffragiis patres conscripti senatus consulta nobilitatis suae
 memores condiderunt, quicunque in episcopatu optinendo sive per se sive per aliam
 quamenque personam aliquid promississe declaratur, ut execrabilis contractus eunectis 35

BZNKE(F): II(tit) om. cp. 14 et 15

1 commone-ndis A 3 moribus E¹A, fortasse recte irr. tempt. B 4 hiis NEF, in
 hiis K cognoscitis N 5 ius A iudicium A 6 prius] potius E¹ esse deb. B mains ZA
 7 alioqui A decernendi om. ZN 9 illata F¹ 10 civitas E¹F¹ nos E¹ ad] a F¹ 11 rarus
 om. A romano E sinete E¹ 12 occupare e. a. e. s. a. pretia om. K¹ 13 angusta] BZN,
 antiqua K²EF¹ a susp] suspitione E¹ 14 vitiosum] scripsi, nictuum libri huiusmodi]
 huius A ut convenit om. E¹A 16 pertinere] vitare A deb. comm. A 18 credidimus] B,
 credimus ZNKEF¹ 19 amamus B 20 posse recorigi] scripsi, esse recorigi BZ, recorigi NK¹E¹,
 delere recorigi K², esse recorigendos A, esse corrigendos E²F¹ 25 iur. possumus (possimus F) vere EF
 iusticia K² 26 sedis E²F¹ 27 necessitatem om. in sp. vac. N^a 28 extortis E, extortis F
 29 viderentur ZN 30 adhibita om. N^a 32 bonifatii B¹, bonifatii B²ZNK, bonifatii EF cum]
 cura N² 33 prob. tal. B 35 ut om. K exsequabilis B, inexecrabilis F eunectis om. N

4 viribus effertetur. Si quis autem in hoc scelere deprehenditur fuisse versatus, nullam
 relinquimus vocem, verum etiam si aut repetendum aut quod acceptum est non
 reddendum esse crediderit, sacrilegii reus protinus habeatur, accepta restituens com-
 pulsione iudicis competentis. iustissimae siquidem leges ut bonis aperiunt, ita claudunt
 5 malis moribus actionem. Praeterea quidquid in illo senatus decretum est consulto,
 praecipimus in eos modis omnibus custodiri, qui se quoquo modo vel interpositas
 6 quascunque personas scelestis contractibus miscuerunt. Et quia omnia decet sub
 ratione moderari nec possunt dici iusta quae nimia sunt, cum de apostolici consecra-
 tione pontificis intentio fortasse provenerit et ad palatium nostrum perducta fuerit
 10 altercatio populorum, suggerentes nobis intra tria milia solidorum cum collectione
 chartarum censemus accipere, a quibus tamen omnes idoneos rei ipsius considera-
 tione removemus, quia de ecclesiastico munere pauperibus est potius consulendum.
 7 Alios vero patriarchas, quando in comitatu nostro de eorum ordinatione tractatur, in
 supra dictis condicionibus atque personis intra duo milia solidorum iubemus expendere,
 15 in civitatibus autem suis tenuissimae plebi non amplius quam quingentos solidos se
 distributuros esse cognoscat. reliquos accipientes et edicti praesentis et senatus
 consulti nuper habiti poena constringat: sed et dantes canonum severitas persequatur.
 8 Vos autem, qui patriarcharum honore reliquis praesidetis ecclesiis, quoniam constitutio
 nostra ab illicita promissione liberavit, restat ut bona imitantes exempla sine aliquo
 20 ecclesiarum dispendio dignos maiestate pontifices offeratis. iniquum est enim, ut locum
 9 apud vos habeat ambitus, quem nos laicis divina consideratione perclusimus. Qua-
 propter si quis apostolicae praesul ecclesiae vel patriarcharum episcopum sive per se
 sive per parentes vel servientium quascunque personas aliqua suffragii crediderit
 ambitione promovendum, et ipsum reddere accepta definimus et quod est canonibus
 25 statutum, cum modis omnibus esse passurum, si quis vero quae dederit aut pro-
 miserit eodem superstitute timuerit publicare, ab heredibus vel proheredibus eius
 ecclesia repetat, cuius suffragio antistes deprehenditur ordinatus, nota infamiae nihilo-
 minus superstites inurente, reliquos quoque ordines sub eadem fieri districtione prae-
 10 cipimus. Quod si forsitan dolosae machinationis invento sacramentis persona inter-
 cedentibus fuerit obligata, ut salvo statu animae commissam iniquitatem neque approbare
 30 possit neque audeat accusare, damus licentiam quibuslibet honestis personis in singulis
 quibusque civitatibus apud iudices competentes hoc crimen deferre, et quicquid ex ea
 potuerit probatione recolligi, ut ad probationem insequentes animemus, tertiam partem
 indicatae rei ille percipiat, qui tale facinus voluerit approbare: reliqua ipsis ecclesiis
 35 proficiat quod videntur extorta, aut in fabricis earum aut in ministeriis nihilominus
 profutura, decet enim ad usus bonos convertere quae voluit perversitas iniqua frau-
 11 dare. Quiescat igitur malignantium prava cupiditas, quo tendunt, qui a fonte praeclusi

BZKKE(F):H(GI) om. cp. 15 (propter 4 iustissimae leges — 5 actionem et 7 merita decet — nimia sunt)

1 effectetur *E*¹, offeretur *A* 2 repetendum] expetendum *malim* 3 si *om.* *F* 5 cons. decr.
 est *B* 6 se quoquo] *et* *et* quo *B*³ uel] per *A* 7 contr. miscuerunt *om.* *N* omnia] merita *H*¹*G*,
 minima *H*² 8 ratione mod.] certa r. mod. *H*¹*G*, certa mod. rat. *Ip* (*def. I*^o) apostolica *E*¹ 9 per-
 venerit *A* producta *KEFLA* 11 omnes] appellatione *E*, minus *Cuiacius e conl.*, omnes minus *Garctus*
 12 ecclesiasti] *B*¹ 15 tenuisse *K* 16 cognoscat *K* et *om.* *K* 18 cecl. praes. *F* quoniam]
 quem *A* 19 ex. imit. *F* 21 praeclusimus *NE*¹ et pro v. l. *Paris. 2186 probabiliter* 22 episc.]
 uel episc. *F* 23 uel] nos *KEFLA*, suos aut *Cuiacius e conl.*, aut *Garctus* 25 institutum *E*¹
 28 inurente] *A*, inurenti *libri* 29 forsan *E* 30 approbare audeat neque audeat] ad *B* 32 quibus-
 cumque *F* 33 ad probationem] approbationem *K*, approbatione *A* 34 indicare *K*, indicatae *E*¹
probabiliter ille] illius *A* facinus *B* approbare] publicare *E*²*F*¹ et sic *conl. Cuiacius*, applicare *A*
cum Montespess. et Scal. 35 proficiat] *scripsi*, proficiant *libri* quod] quae *K*²*EFLA* extortata *B*¹,
 extorta *L*¹ misteriiis *F* 36 usus *B*¹ iniqua] ininica *KEFLA* 37 qui] quia *K* praeclusi *L*

sunt? recolatur et timeatur Simonis iusta damnatio, qui emendum credidit totius largi-
tatis auctorem. orate ergo pro nolis edicta nostra custodientes, quae divinis noseitis
convenire mysteriis. sed quo facilius principis votum universorum mentibus innotescat,
hoc senatui, hoc populis per praefectum urbis praecipimus intimari, ut generalitas
agnoscat nos illos persequi, qui maiestati potius videntur adversi. vos quoque hoc
universis, quos deo propitio regitis, episcopis intimate, ne quis sit alienus a culpa qui
potuit agnoscere constituta.

XVI.

SALVENTIO V·I· PRAEFECTO URBIS
ATHALARICUS REX.*a. 533 fin.*

Grata res est cunctis profutura vulgare, ut generale fiat gaudium, quod potuit
esse votivum. alioquin laesionis causa noseitur, si beneficia potius occultantur. dudum
siquidem senatus amplissimus ab splendore suo cupiens maculam foedissimae suspitionis
abradere provida deliberatione constituit, ut in beatissimi papae consecratione nullus
se abominabili cupiditate pollueret. poena etiam constituta, qui talia praesumere tempta-
visset: non iniuria, quia tunc electi vere meritum quaeritur, cum pecunia non amatur.
Quod nos laudantes et augentes inventum ad beatissimum papam direximus constituta,
quae his antelata praefulgent, ut ab honestate sanctae ecclesiae profanus ambitus
auferatur. hoc vos ad notitiam senatus et Romani populi volumus sine aliqua dilatione
perducere, quatenus cunctorum figatur cordi, quod cupimus omnium studio custodiri.
Verum ut principale beneficium et praesentibus haereat saeculis et futuris, tam definita
nostra quam senatus consulta tabulis marmoreis praecipimus decenter incidi et ante
atrium beati Petri apostoli in testimonium publicum collocari: dignus enim locus est,
qui et gloriosam mercedem nostram et senatus amplissimi laudabilia decreta contineat,
in quam rem illum direximus, quo redeunte noseamus impleta quae iussimus. incertum
enim videtur habere quod praecipit, cui rerum effectus tardius innotescit.

XVII.

SALVENTIO V·I· PRAEFECTO URBIS
ATHALARICUS REX.*a. 533, 534*

Si principes antiqui moenia Romana in populorum exquisivere laetitiam, ne cives
illi merito singulares aliquid commune cum ceteris possiderent, nefas est inter tot
rerum iucunda eos longam sustinere tristitiam, quia exultatio civitatis illius generale
votum est, dum necesse est laetari reliqua, si mundi caput gaudere proveniat. Aposto-
lici siquidem papae Iohannis et procerum nostrorum relatione cognovimus illum atque
illum Romanos pro sola suspitione seditionis tam longae custodiae poena maceratos.

BZNKE(F)HGGI: hū tres om. ep. 15 (praeter 1 timeatur — 2 auctorem) et ex ep. 16 v. 21 et ante — 25 innotescit

1 largitionis *HG* 2 ergo] igitur *A* quae] *B^b*, que *B^a*, quia *reliqui* 3 mysteriis] pro
mysteriis *B^a* 4 haec *E* 5 persequi *A* maiestati] m. diuinae *A* viderentur *A* hoc *om.* *K*
6 ne quis] *B^b*, ne qui *B^a*, neque *reliqui* 7 instituta *N* 10 euncta *K¹E¹A* fiat] stat *E*
11 notivum] nocivum *HG* alioqui *A* noseitur] creditur *F^a*, nascitur *Qui. e. con.* occultantur]
occultantur *H¹G¹V¹*, celentur *E²* 12 ab] *B^aZ.*, a *B^bNKEFHGGI* suspitionis] opinionis *E²H¹G¹I*
13 nullis *H* 16 et augentes *om.* *H¹G¹I* instituta *H¹G¹I* 17 hīs *NKEFI* ab honestate *B^a*,
a honestate *B^b* ecclesiae] romanae e. *ZN* 18 non *NLA* 19 producere *H* figeretur *H¹V¹*,
fingeretur *I^v* 21 tabulis] bilis *H¹* 23 mercedem *vic sanum* 25 viderunt *E¹* eni] ubi *K*
28 antiqui] romani *N^a* ne] nec *B^a* 30 longam sustinuisse *K*, sustinuisse longam *H¹G¹I* generalitatis *A*
32 comperimus *F* atque] et *A*

ut cuncta civitas maerorem de illorum continua calamitate contraxerit, ut eis nec dierum festivitas, nec ulla, quae apud nos est gratissima, nominis sui dignitas subveiret. quod nobis pro sui facti acerbitate displicuit, ut qui in iudicio convicti minime feruntur, debita malis tormenta cruciatusque pertulerint. Et ideo magnitudinem tuam iussis
 5 praesentibus ammonemus, ut quocumque loci reperire potueris, eos absolvere non moreris. quos etiamsi aliquo reatu involutos esse claruit, intercessionibus supra dictis eos iam a metu liberos esse censemus. si vero innocentes se tormenta sustinuisse confidunt, damus querellis eorum liberam vocem, ut iustis legibus vindicent quod iniquis ausibus pertulerunt, quia nolumus innocentes a iudicibus deprimi, quos ad eorum
 4 10 praesidia constat elevari. Revocent nunc ad laetitiam pristinam animos Romani nec nobis credant placere posse nisi qui eos eligunt modesta aequalitate tractare. intellegant parentes nostros pro sua quiete laboriosa subire pericula, nos autem multis expensis
 5 agere, ut illi debeant garrula exultatione gaudere. Nam et si quid inique vel acerbe haecenus pertulerunt, non credant a nostra mansuetudine neglegendum, qui nec nobis
 15 otia damus, ut illi secura pace ac tranquilla laetitia perfuantur: cito sentiunt quia nos amare non possumus, quos illi pro suis excessibus horruerunt, nam quorum gratiam impetrare possunt, qui suis civibus displicere meruerunt et, dum tempus habuissent amoris publici, egerunt unde iuste debeant execrari?

XVIII.

EDICTUM. ATHALARICUS REX.

a. 533, 534

20 Provide decrevit antiquitas universitatem edictis generalibus admoneri, per quae et delictum omne corrigitur et excedentis verecundia non gravatur. cuncti enim sibi aestimant dici, ubi nullum constat exponi et similis fit innocentis, quem contigerit sub communione purgari. hinc et nostra vere pietas custoditur, dum feriato gladio nascitur metus et provenit sine cruore correctio. commovemur enim placati, minamur otiosi
 25 et elementer irascimur, quando vitia sola damnamus. diu est, quod diversorum querellae nostris auribus crebris susurrationibus insonarunt quosdam civitate despecta affectare vivere beluina saevitia, dum regressi ad agreste principium ius humanum sibi aestimant feraliter odiosum, quos nunc apte iudicavimus comprimendos ut eo tempore inimica bonis moribus crimina persequamur, quo hostibus reipublicae divina virtute
 30 resistimus. utrumque quidem noxium, utrumque pellendum: sed tanto gravius grassantur vitia quanto probantur interna. unum recumbit in altero. facilius quippe inimicorum acies cadunt, si nostrorum delicta subducimus. Primam humano generi noxiam per-

D(incipit 15 o sentiunt) *BZNKE(F)HGGI*: 15 cito sentiunt — 19 execrari *om. GI*, 15 quia — execrari *om. H*: item 31 unum — 32 subducimus *om. HGI*

1 maerorem de] de maer. *F* 2 quae *om. K^a* sui] tui *EF* 3 coniecti min. *H*, min. con. *F¹* que
om. NIII 4 pertulerunt *K* 5 non] ne *K* 6 quos] quia *A* aliquo *om. NKIHGI* involutus *H*
 claruit (*B*, claruerit *ZKEFGIA*, claruerat *N*) int. s. d. eos i. a. m. l. esse *om. H* 8 confundunt *H¹*
 9 innocens *K* 10 eluari *K* reuocent n. ad l. pr. animos] reuocentur n. ad l. pr. *A* 11 diligunt *KHGI*
 modestia *H* aequalitate] qualitate *K* intelligunt *E*, intelligatur *HGI¹* 12 subisse *L1* autem] vero *G*,
 dum *H* — expensis] exemplis *EF* 13 garrula] gerula *F¹F*, gemina *E²* quid] quidem *H* vel *om. H*
 14 pertulerunt *HGI* manus, nostr. *NK* 15 sentiunt *A* probabiliter 16 nos *K* possimus *N*
 18 execrari] *K²EFA*, execrari *B*, execrari *DZN*, execrari *Paris. 2186 m. 2* 20 prouida *N^a*, proinde *H*
 admoneri *B¹* 21 excedentis] decentis *A* 22 nullum] nulli *E¹*, verum *E²* innocentis] *BHG*,
 [ntis *D*, innocenti *ZNKEFLA* contingerit *B^a*, contingit *F* 23 purgari] priuari *K* nostra nere]
 vere n. *HGI* gladio *N* 24 peruenit *H* commouemus *EF* placiti *E¹* 27 principium *H* sibi
 (sibe *D¹*) aest.] aest. sibi *NK*, aest. *HGI* 28 iudicamus *H* ut eo] in eo *B¹* 30 grauius]
 magis *HGI* crassantur *F* 32 nostrorum delicta] scripsi, nostro enim delicta *D¹E¹*, nostro enim de-
 licto *ZK¹E²*, nostro cum delicto *N*, nostro (nostrorum *F¹*) aeno delicta *K²F* primam] primam *Z*,
 primo *NKHGI*, primum *FA* probabiliter nox. persuasionem *N¹*, per noxiam iussionem *G^a*, noxiam usionem *H*

vasionem, sub qua nec dici potest civilitas nec haberi, severitate legum et nostra indignatione damnamus statuentes, ut sanctio divi Valentiniani¹⁾ adversum eos diu pessime neglecta consurgat, qui praedia urbana vel rustica despecto iuris ordine per se suosque praesumpserint expulso possessore violenter intrare, nec aliquid de eius districtione detestabili volumus temperatione mitigari, insuper addentes ut, si quis ingenutorum ad satisfaciendum legi superius definitae idoneus non habetur, deportationis protinus subiaceat ultioni, quia plus debuit cogitare iura publica, qui se noverat alibi non posse sustinere vindictam, iudices igitur competentes, ad quos potest admissum facinus pertinere, si invasorem, cum possint amovere, pertulerint tenere praesumpta, et adepti cinguli honore priventur et fisco nostro tantum fiant obnoxii, quantum praesumptor potuisset addici, in auctoribus tamen facinoris manentibus constitutis, quod si quis in tantam raptatus amentiam tyrannico spiritu iuri publico parere neglexerit viribusque praepotens destinati officii spreverit paucitatem, relatione iudicis nostris auribus notabilis ingeratur, ut indulta executione saionum ultionem sentiat vigoris regii, qui oboedire noluit cognitori. Et quia summis principibus iuris communione vivendum est, si quis legum ordine praetermisso nomine publico titulos praesumpserit vel praesumpsit affigere, in tantum possidenti fiat obnoxius, quantum sanctio superius memorata testatur, merito enim et sacrilegii poena percellitur, qui iniquo pervasionis pondere ausus est maiestatem regii nominis ingravare, litis quoque expensas iudicio superatus exsolvat, quia hinc dantur fomenta detestabilis iurgii, cum improbi vincuntur illaesi, nec dolet calumniantibus pudoris damnum, si evaserint dispendia facultatum. Si quis autem de nostris scriiniis aliquid crediderit promerendum, adversario suo, quantum ad causam eius pertinet, de consecuta serie inssionum nihil aestimet supprimendum: ni fecerit, careat impetratis, vel si aliquid ex eo agere temptaverit, nihilominus habeatur infirmum, quia illos solos volumus uti beneficiis nostris, quos non cognoscimus studere versutiis. Qui suasionem plectenda matrimonia dividere nititur aliena, ipsius coniugium habeatur illicitum: ut magis contigisse sentiat sibi, quod in altero malignus exercere temptavit, sive pro coniunctionibus caritate privatur, futurum illi matrimonium iure denegamus, quia non meretur iugalis reverentiae praemia con-

D(11 facinoris 14 auribus nota *ferè exaruerunt*; 29 in iure denega *desiuit*) *BZNKE(F)H(GD)*: *hæ tres om.* 5 insuper — 11 constitutis (*pro his et — qui I — paulo post addidit*) et 15 et quia — exolat quia et 22 si quis autem et *reliquo*

2 valentiani *KEI^w* 3 qui] quae *H* ord. iur. *HGI* 4 presumpserit *D¹* 5 detestabili *B^a* 6 legi] *KEF²A*, legis *DBZN* 6 deportationis] *KFLA*, deporttionis (*in transitu a pag. ad paginam*) *D* et sic *BZNE* 7 protinus] potius *E* 9 cum] eum *N* admovere *E*, admonere *F* 10 nostro] uero *K* 12 raptus *NKHI* iuri] uiro *IV.A* 13 viribusque] *DBKEFG*, viribus *ZXIII* praepotens] praeposteris *A* paucitatem *om. HGI* 11 saionum ultionem] sayonum ultorem *I*, satonum ulgorem (*sic*) *H*, sanctionum rigorem *G* 15 cognicioni *N^v* 17 vel praesumpsit *om. NKE²A* affligere *E* 18 persuasionis *A* 20 quia] quod *A* hinc] huic *F¹*, hic *H*, sic *I* detesta *illis (*vid. fuisse detestauillis*) *Z* 22 promerendum] *DBZNKE²F²*, promouendum *E¹F¹A* 23 consecuta] consueta *KA* 24 ni] quod ni *B²* 25 quia] quia quia *B¹* 26 uersutis *D^a* 27 habetur *E¹* sibi cont. sent. *F* 28 temptauerit *N^a* sine (*si uero ZNKE.F.A*) pro coniunctionibus] *deficit D: malim* si uero coniunctionis futurum] furtim *K* 29 matr. illi *EF.A* iugalis] coniugalis *B²*

1) *Cod. Theod.* 4, 22, 3 = *cod. Inst.* 8, 4, 7 a. 389; Imp. Valentinianus, Theodosius et Arcadius AAA. ad Messianum comitem rerum privatarum. Plerosque detectum est rem privatam nostram . . . invasisse cadat . . . lite quisquis opperiri noluerit litis eventum et quod recipere lege potuisset, contemptor examinis violentus amittat. illi vero, quos in tantum furorem provexit audacia, ut quod iurgaturi apud examinis fidem sperare non possent, ante eventum iudicialis arbitrii illicita praesumptione temerarent, aestimationem rei, de qua litigari convenerat, cogantur exolvere, quod quidem etiam in privatis observandum negotiis generali lege sancimus.

sequi, qui in genialis tori ausus est divisione grassari, sed ne aliquos huius sceleris reos ultio nostra derelinquat, illos, quos spes non habet praesentis coniugii vel futuri, si quid in alienos thalamos dolosa machinatione praesumpserint, facultatum suarum priverentur media portione fisci protinus viribus applicanda. si vero prohibente pauperie in aliquorum substantia nequiverit vindicari, poena religenter exilii, ne, quod dictu nefas est, ideo videantur comminationem iuris publici evadere, quia vilissimae noscuntur subiacere fortunae, sed haec de sollicitatoribus affectus alieni pietas nostra decrevit.

5 Ceterum in adulteris totum districtissime volumus custodiri, quicquid divali potuit
6 commonitione decerni. Uno tempore duabus nemo copuletur uxoribus, quia se
10 noverit rerum suarum amissione plectendum, nam aut libido est, et recte perfrui
7 non sinitur: aut cupiditas, et iure nuditate damnatur. Si quis autem superflua turpi-
que cupidine coniugali honestate despecta ad concubinae elegerit venire complexus:
si ingenua fuerit, iugo servitutis cum filiis suis modis omnibus addicatur uxori, ut illi
se per honesta iudicia sentiat subdi, cui per illicitam libidinem credidit posse praeponi.
15 quod si ad tale flagitium ancilla pervenerit, excepta poena sanguinis matronali sub-
iaceat ultioni, ut illam patiatur iudicem, quam formidare debuisset absentem. Dona-
8 tiones nullius terror extorqueat: nullus acquirere per fraudem vel execrabilem lasciviam
concupiscat: sola enim honesta merito cupit lucra, de legibus in allegationem iustis-
sima largitatis illam distractionem volumus custodiri, quam pro veritate sollicita legalis
20 sauxit antiquitas. sic enim, ut ipsa testatur, et fraudi non patebit occasio et veritati
maior crescit auctoritas, alioquin nulli praecipimus videri firmum, quod ipse conditor,
9 non implendo quae leges vel iura praecipiant, fecit incertum. Maleficos quoque vel
eos, qui ab eorum nefariis artibus aliquid crediderint expetendum, legum severitas
insequatur, quia impium est nos illis esse remissos, quos caelestis pietas non patitur
25 impunitos, qualis enim fatuitas est creatorem vitae relinquere et sequi potius mortis
auctorem? turpis actus ex toto sit a iudiciis alienus, nemo faciat quod iura con-
demnant, quia decretali poena plectendi sunt, qui se prohibitis excessibus miscuerunt,
quid enim in aliis damnent, si ipsi se inhonesta contagione commaculent? sit etiam
10 sub divitibus tuta mediocritas. A caedis temperetur insania, nam praesumptio
30 manuum actus probatur esse bellorum, maxime in eis, quos tuitionis nostrae munit
auctoritas, si quis autem contra facere improba praesumptione temptaverit, violator
nostrae iussionis habeatur. Appellari a suspecto iudiciis ordinariis in una causa
secundo non patimur, ne, quod ad remedium repertum est innocentis, asylum quodam
modo videatur existere criminosis, si quis vero vetita iterare temptaverit, negotio
12 35 privatus abscedat. Sed ne pauca tangentes reliqua credamur noluisse servari, omnia
edicta tam nostra quam domini avi nostri, quae sunt venerabili deliberatione formata,

BZNKE(F)

1 grassari *K* aliquis *K* sceleris] seculi *K* 2 derelinquit *K* illos] illi *EF*² habent
praesenti *K* 3 quid] quia *K* 4 med. port. priu. 11 fisci protinus] statim fisci *A* uiribus]
sic aut iuribus *B*, iuribus *reliqui* 5 nequiverit *A* iudicari *K* relegentur *E*².1 6 ideo] omnino *E*
publ. iur. *BF*¹ 7 haec] hoc *E* sollicitaribus *B*¹ 8 adulteriis *E*¹ districte *E* 9 com-
monitione] *B*².*A*, commonitione *B*¹, commotione *ZNKF*¹[*f*], comminatione *EF*² copulent exoribus *B*¹
10 frui *E* 11 iure] vere *K* turpique *om.* *F* 12 ad] aut *K* 13 abdicatur *K* ille *EF*¹
14 se *om.* *NK* per illicitam] pollicitam *A* proponi *K* 16 formidalem *K* debuit *N* 17 nul-
lus] *KEFL*.1, nullos *BZN* 18 honesta m. cupit lucra (luerat *K*¹) honestas m. capit lucrum *A* iustis-
simae l. i. distractionem *om.* *A* 19 sollicite *A* 20 ipsa] ipse *K* 21 alioqui *A* ipsa conditio *K*
22 fecit] que sit *K* quoque *bis* *N* 23 actibus *A* aliquid] tale quid *K* 24 insecuntur *K* impium]
pium *B* nos (nos *A*) illis] ill. n. *EF* 25 consequi *F* 26 quod] que *K* 27 decretali] decere tali *E*¹
excelsibus *B*^a 28 damnant *EF* se *om.* *ZNF*¹ in honestate contegione *K* commaculentur *B*^a, com-
maculant *EF* etiam] et *K* 32 suspecto] *BZN*, subiecto *KEFL* 33 asylum] auxilium *KEF* 34 exis-
tere] exercere *K*, esse *A* vero] autem *EF* 35 noluisse *L* servare *B*¹ 36 formata] *B*, firmata *ZNKEL*.1

et usualia iura publica sub omni censensus districtiois robore custodiri, quae tanto munimine se tegunt, ut nostra quoque iurisiurandi interpositione cingantur. quid per multa discurremus? legum usualis regula et praeceptorum nostrorum probitas ubique servetur.

XVIII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

*c. a. 533*⁵

Laudabilium inssionum causas plerumque praebet vituperabilis excessus alienus 1
 et miro modo momenta iustitiae de iniquitatis occasione nascuntur. silet enim aequi-
 tas, si culpa non vociferetur admissa et feriatum quiescit principis ingenium, quod non
 fuerit aliqua querella provocatum. Conquerentium siquidem vocibus adaeti et frequen- 2
 tium populorum de rebus quibusdam interpellatione commoniti necessaria quaedam¹⁰
 Romanae quieti edictali programmata duodecim capitibus, sicut ius civile legitur in-
 stitutum, in aevum servanda conscripsimus, quae custodita residuum ius non debilitare,
 sed potius corroborare videantur. Haec in coetus vestri splendore recitentur et per 3
 triginta dies praefectus urbis locis celeberrimis faciat sollemni more proponi, ut nostra
 civilitate recognita spes truculentis moribus auferatur. nam qua confidentia protervus¹⁵
 assumat quod principis agnoverit damnasse elementiam? redeat amor omnibus disci-
 plinae, per quam et parva coalescunt et potiora servantur. Ideo enim exercitus 4
 nostros invante deo crebris expeditionibus commovemus, ut universitatem compositam
 vivere legibus sentiamus. reddatur haec animo nostro vicissitudo praemiorum, ut,
 quem rei publicae utilitatibus cognoscitis occupatum, rarissima querellarum aditione²⁰
 pulsetur. teneant iudices legitimas districtiones: votum foedissimae venalitatis abiciant,
 metus cuncta componit, si reus crimen in iudicante non invenit.

XX.

AD UNIVERSOS IUDICES PROVINCiarUM
ATHALARICUS REX.*c. a. 533*

Cum vos provinciis nostris iuvante deo annua reparatione praestemus nec desint²⁵ 1
 iudicia per universos fines Italiae distributa, intellegimus de inopia iustitiae copiam
 venire causarum. culpa siquidem vestrae probatur esse neglegentiae, quotiens a nobis
 coguntur homines legum beneficia postulare. nam quis eligeret tam longe petere, quod
 in suis videret sedibus advenisse? Sed ut vobis versutas excusationes et duras necessi- 2
 tates provincialibus tolleremus, de aliquibus casibus haecenus pessimo torpore neglectis³⁰
 edictalis programmatis definitione censuimus, ut et vobis cresceret confidentia recte
 iudicandi et paulatim audacia maligna possit inminui, quod more sollemni per con-
 ventus publicos triginta dierum facite proponi editione, ut iure condemnatus habeatur
 qui post haec remedia manere praesumpserit desperatus.

BZLNKE(F)H(GI): hi tres habent ep. 19 et ex 20 v. 26 intellegimus — 27 causarum

2 interpositione] ante-positione *E*¹ qui *B* 3 multam *E*¹ nostrorum] tuorum *B*¹, om. *B*²
 7 nascuntur *B*^a solet *H*¹ 8 admissa om. *F* 9 consequentium *H* aditi *EF* 11 edictali *B*,
 dictali *HG* 14 urbi *Z* praeponi *N* uestra *HI* 15 truculentis *K* conscientia *HGI* 16 cog-
 noverit *F*, agnovit *HGI* elementiam] sententiam *N*^a omi. am. *HI* 17 portiora *N*^a conservantur *NI*
 18 cr. exped. (expectationibus *H*, exhortationibus *I*) exp. er. *NK* commonemus *NKHGIA* minersali-
 tatem *HGI* 19 hoc *II* ut quem] usque *K* 20 noscitis *F* editione *A* 25 nos *EF*
 praestamus *A* 27 esse om. *F* 29 videtur *E.A* 30 casibus] causis *F* tempore *K*¹
 32 audatiam *B*^a per] pro *Z* 33 proponi editione] scripsi, propositione *BZLNK*²*E.A*, propositionem *K*¹,
 propositione vulgari *F*, proponi *A*

XXI.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

c. a. 533

- 1 Filiorum causas iure ad patrum cognoscimur remisisse personas, ut ipsi de illorum
 propectu debeant cogitare, quorum interest studia Romana proficere, neque enim
 credendum est vos inde posse minus esse sollicitos, unde et generi vestro crescit
 5 ornatus et coetui provenit assidua lectione consilium, nuper siquidem, ut est de vobis
 cura nostra sollicita, quorundam susurratione cognovimus doctores eloquentiae Romanae
 laboris sui constituta praemia non habere et aliquorum nundinatione fieri, ut scholarum
 2 magistris deputata summa videatur imminui. Quapropter, cum manifestum sit praemium
 artes nutrire, nefas indicavimus doctoribus adolescentium aliquid subtrahi, qui sunt
 3 potius ad gloriosa studia per commodorum augmenta provocandi. Prima enim gram-
 maticorum schola est fundamentum pulcherrimum litterarum, mater gloriosa facundiae,
 quae cogitare novit ad laudem, loqui sine vitio, haec in cursu orationis sic errorem
 cognoscit absouum, quemadmodum boni mores crimen detestantur externum, nam
 sicut musiens consonantibus choris efficit dulcissimum melos, ita dispositis congruenter
 4 accentibus metrum novit decantare grammaticus. Grammatica magistra verborum,
 ornatrix humani generis, quae per exercitationem pulcherrimae lectionis antiquorum
 nos cognoscitur iuvare consiliis, haec non utuntur barbari reges: apud legales dominos
 manere cognoscitur singularis, arma enim et reliqua gentes habent: sola reperitur
 eloquentia, quae Romanorum dominis obsecundat, hinc oratorum pugna civilis iuris
 20 classicum canit: hinc cunctos proceres nobilissima disertitudo commendat et ut reliqua
 taceamus, hoc quod loquimur inde est. Qua de re, patres conscripti, hanc vobis
 5 curam, hanc auctoritatem propitia divinitate largimur, ut successor scholae liberalium
 litterarum tam grammaticus quam orator nec non et iuris expositor commoda sui
 decessoris ab eis quorum interest sine aliqua imminutione percipiat et semel primi
 25 ordinis vestri ac reliqui senatus amplissimi auctoritate firmatus, donec suscepti operis
 idoneus reperitur, neque de transferendis neque de imminuendis ammonis a quolibet
 patiatur improbam quaestionem, sed vobis ordinantibus atque custodientibus emolu-
 mentorum suorum securitate potiatur, praefecto urbis nihilominus constituta servante.
 6 Et ne aliquid pro voluntate praebentium relinquantur incertum, mox sex menses exempti
 30 fiterint, statutae summae consequantur praedicti magistri mediam portionem, residua
 vero anni tempora cum annonarum debita redhibitione claudantur: ne cogantur de
 7 alieno pendere fastidio, cui piaculum est vel horarum aliquo vacasse momento. In
 tantum enim quae sunt decreta volumus firmissime custodiri, ut si quis cuius interest
 differendam putaverit hanc quasi debitam functionem, procurato more usurarum dispendia
 35 ipse patiatur, qui iusta commoda laudabiliter laborantibus plectenda cupiditate subtrahit.
 8 Nam si opes nostras scaenicis pro populi oblectatione largimur et ea studiosissime
 consequuntur qui adeo necessarii non habentur, quanto magis illis sine dilatione prae-

BZ²NKE(F); H(GI) om. praeter S manifestum est — nutrire

2 cognoscimur] scripsi, cognoscimus libri 3 debeant B¹ 4 crescat F 5 pervenit E¹
 7 nudatione K 8 summa Z, summa Par, 2186 10 glosa N 11 facundiae B 12 haec]
 hoc A 14 dulcissimos E¹ congruentur E¹, congruentibus A 15 grammatica] est gr. A 16 ex-
 citationem B¹ 17 non] non** B noscitur F 18 reliquae EFL gens habet K 19 civili B^b
 iuris] numerus K 20 disertitudo B et om. K² 24 imminuendis] minuendis EF semet B¹
 27 parciatur E¹ atque custodientibus om. B 28 parciatur K urbes B^a 29 mox] B¹, mox
 ut reliqui exempti] excepti E²F 32 pondere N 34 procurato more] pro cura morte malim disti-
 pendia E 35 qui] quia K²EFL laudabiliter B 36 oblectatione] collectione A 37 sine dil. ill. NK

benda sunt, per quos et honesti mores proveniunt et palatio nostro laeunda nutriuntur ingenia! Hoc autem praesentibus litterarum magistris venerando coetui vestro praecipimus intimari, ut sicut nos agnoscunt de suis commodis esse sollicitos, ita a se provectus adulescentium enixius noverint nos exigendos, cesset nunc illa satyricis doctoribus querulis usurpata sententia, quia duabus curis ingenium non debet occupari. ecce iam habere tolerabile probantur hospitium: unde nunc merito, uni sollicitudini iugiter inhaerentes, toto vigore animi ad bonarum artium studia transferantur.

XXII.

PAULINO V. C. CONSULI ATHALARICUS REX.

a. 533 fin.

Indiscreti hominum mores confusisque vagarentur, si aut culpa formidinem aut virtus praemia non haberet, sed cum utraque suis finibus propriaque terminatione claudantur, de illo nefas est ambigi, qui meruit eligi iudicio principali, non enim quicquam aut odio decernimus aut pellecti aliqua gratificatione laudamus, electio nostra de meritis venit et tanto quis regali animo proximatur, quanto bonis studiis societate coniungitur, non vereamini absentes nec sitis de principis ignorantia solliciti. Latere potest forsitan vulgare hominum genus: nesciri non potest proles senatus, quando bene noti sunt, qui meritis asseruntur et abunde cognoscitur, quisquis fama feste laudatur, quapropter te longissime constitutum mentis nostrae oculus serenus inspexit et vidit meritum, quod non habebatur occultum, propositum siquidem tuum celebrata dilatavit opinio, faciens fidem generis morum pondere, non aetate, neque enim fas erat, ut quem familia tanta produxerat, sententia nostra in eo corrigendum aliquid inveniret. Semen generis morum fructibus reddidisti, nil vobis aetas longa subduxit: antiquos in te Decios Roma cognovit, Decios inquam, priscis saeculis honorata prosapias, libertatis auxilium, curiae decus, Romani nominis singulare praekonium: cui specialiter adscriptum est quod immanissimum hostem status rei publicae periclitatus evasit et in tanta virorum fortium multitudine solus inventus est, qui patriam plus amasset, haec vos exempla submonendo semper accendunt, quia magnus verecundiae stimulus est laus parentum, dum illis non patimur esse impares quos gaudemus auctores. Et ideo, quod deo auspice dictum sit, per indictionem duodecimam sume insignia consulatus, honorem quidem arduum, sed familiae vestrae domesticum, vos enim completis paginam consularem: vos crebro nominat cursus annorum et dum copia plerumque soleat habere fastidium, vestrum nomen repetitum semper efficitur gloriosum, huic denique generi superna faverunt praestando desideris patrum felicia germina masculorum, hinc est quod in illo rerum capite collegam vix videtis extraneum:

BZNKE(F)H(GI): hi tres om., ep. 21

1 fecunda *F* 2 hoc] haec *A* 3 agnoscunt *K* 4 nos *om.* *F*² *recte* satyricis] satyris *E*¹*F*¹*A*, satir² *F*² 6 soll. uni *F*¹ 7 bonarum] literarum *A* 10 praemia] propria praemia *HG* ultraque *B*^a 11 claudatur *X* eligi] eligi ambigi *K*¹, ambigi *K*² iudicio] iudicio *E*¹, in iudicio *III* 12 discernimus *HGI* 13 meritas *B*¹ legali an. *K*, an. reg. *HGI* boni studii *HG* 14 nec] ne *HGI* 15 non *om.* *K*^a 16 quanto *B*¹ sunt *om.* *II*¹ 19 cel. dilatanti] diuulganti cel. *G*, diuulgat cel. *I*, diuulgatum celebrata *II*, diuulgatum cel. dilat. *NK* aetate] errare *E*¹ 20 erit *H* corr. in eo *F* 21 reddidisti *K*^a nihil *A* nobis *EFIII* 22 ante quos *B*¹ dicios *B*¹ deciorum inq. *F*², decios (*decii I*) si quidem *HGI* honoratum prosapiam *A* 23 curiae] cinere *K* 24 manu missum *EF* status] *HGI*, statu *reliqui* periclitatus] *HG*, periclitante *plerique*, periclitantem *KF*¹, periculum periclitatus *I* 26 nos *LI* submonendo *KF*¹ 27 stultus *K* non] domino *K*^a 28 et] e *N* 29 nostrae *KIV* 31 plerumque] plurimum *A* habere] generare *E* 32 generis *B*^a fuerint *K* germina] gemina *H*¹, germana *Z*^a, genera *FL*^b 33 illo *H*¹ cap. rer. *HGI* nis *E*¹ uidetis] inbetis *H*¹

hos habetis iudices quos parentes. o temporum singulare praeconium! curia Romana
 completur paene vestra familia: ecce vere nunc unum dicendum est corpus, quando
 5 constat vicini sibi generis societate permixtum. Sed non remittas animos confidentia
 tuorum nec credas posse sufficere, quod tibi contigit de illorum praedicatione gaudere.
 5 plus exigitur heres honorum, quando sine cessatione compellitur, qui maiorum vir-
 tutibus admonetur. adde laudes egregias: senioribus tuis sequens aetas cum aliqua
 opinabili novitate succedat. nam si gloriosum est posteris avitas extendere facultates,
 quanto praestantius est hereditarias augere virtutes! mores tuos domestica conversa-
 tione laudavimus: sed maius aliquid nunc decet publicis exhibere conspectibus, unde
 10 sibi nec aetas tenera blandiatur nec metus quicquam vindicet nec magister assumat.

XXIII.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 533 *fin.*

1 Quid, patres conscripti, de vobis iudicemus, expendite, ut ad summarum culmina
 dignitatum germinis vestri viros quos numquam vidimus eligamus, non fastidio negle-
 gentiae, sed honorabili praesumptione naturae, ad examen veniant quae putantur
 15 incerta: num quis de illa re aestimet deliberandum, ubi nihil reperitur ambiguum?
 2 Omnes quidem benignitas nostra complectitur, sed tales veritatis testimonio prae-
 dicamus, praecedit quidem gratia, sed sequitur incorrupta sententia, nam sicut idem
 curiae corpus est vobis, ita in unum laudabili proposito convenitis, vos ergo dilexisse
 iudicium est, unde libertatis augmentum et nostri imperii crescit ornatus, rerum
 20 causae semper in semine sunt: fructus editus prodit auctores et quicquid a divinitate
 3 meremur, de felici prole colligitur. Hinc est quod patricium Venantium sub admira-
 tione pensamus et fecunda prole gaudentem et tot consularibus patrem, educavit enim
 liberos nulla discretione laudandos, pondere moderationis aequales, ingenii vivacitate
 consimiles et morum societate vere germanos, quorum infantia bonis artibus enutrita
 25 iuventutem quoque armis exercuit, formans animum litteris, membra gymnasiis: tradens
 amicis exhibere constantiam, dominis fidem: et quicquid in illo viro gratia divina con-
 cessit, integra perfectione transmissum cernas in posteris, iactent se alii possessione
 locupleti summumque bonum solas putent esse divitias, in hac autem domo non
 4 tantum patrimoniis, sed et virtutibus aditur hereditas. Hoc est profecto quod vere
 30 divites facit, quando nullum melius potest esse compendium quam laudibus successisse
 maiorum, probatum est etiam in eo bonis dispensatoribus nil deesse, alieni con-

BZ²N²KE²(F²)H(GI)

1 o] ob *HG²* 3 nichilum *HG²U²*, neutrum *I²* sibi] sub *E* remittis *E* 4 con-
 tingit *EF* illorum] eorum *HGI* 5 honorum] instorum *NKHGI* quando] quis *NK* sine *om.* *Z*
 cessationibus *F* 7 si *bis* *B* est *om.* *H* posteris] poteris *B¹* extendere] extollere *N²KI*
 8 mores] maiores *E²HGI* domesticos *E²A* 9 nunc *om.* *A* unde] verum *H* 10 quis-
 quam *A* magister] magis *NHGI* 12 expedite *B¹*, expedire *E¹* ut] cum *A* 14 horabili *B¹*
 15 nun] *scripsi*, nam *libri* re illa *NK* reperitur] reputatur *A* 17 sequatur *K* 18 nobis
bis *H²* proposito] pro populo *H* 19 imp. crescit (crescat *HGI*) orn.] cr. orn. imp. *N* 20 semper
om. *B²* sunt *om.* *N* 21 pricium *N* 22 pensemus *E²E²A* consularibus patrem] *scripsi*, con-
 sularibus (consularibus *KE²HGI*, consularibus *N*) parem *libri* 23 inuitate *G¹*, varietate *G²*, in varietate *H¹*
 24 infantia b. a. enutrita] *scripsi*, infantiam b. a. enutritam *libri* actibus *E²I* 25 inuentem *H¹*,
 inuentam *H²* quoque] quoque usque *HG*, quousque *I* gymnasiis *N* 27 postero *GI²(2)P²A* aliis *B*
 28 locupleta *E¹* summumque *H¹* bonum (*om.* *A*) solas put.] bonum putent
 solas (summas *E²) EF* 29 et *om.* *EF* additur *KF²HGI* 30 quando] quoniam *E* 31 maio-
 rum] maioribus *B* (*m. m. rec*) etiam *om.* *HGI* dispensationibus *NKI* nil deesse] inideesse *II*,
 quod erat *G¹*

tinens, propria sub moderatione distribuens et inusitata laude mirabilis, nulli gravis tot protulit consulares. recipiat haec audiens fructum bonorum: agnoscat se praecone[m] habere quem dominum et inter tot lumina procerum singulariter fuisse laudatum. nam si homines ornat semel accepisse palmatam, quid ille censendus est, qui tot meretur in filiis consulatus? Et ideo, patres conscripti, alumnium vestrum Paulinum aurea dignitate vestimus, ut inventus eius, quae fulget meritis, trabea quoque resplendet triumphali. hunc honorem Deciorum familia non miratur, quia eorum plena sunt atria fascibus laureatis aliis rara dignitas ista contingit: in hoc decursu generis paene nascitur consularis. Favete ergo, patres conscripti, nostris muneribus et vestro nihilominus candidato, nam licet nuncupemini omnibus generaliter patres, huic etiam estis specialiter et parentes, nomen vestrum a curae similitudine derivatum fidelissima rerum appellatione confirmat, non translaticia usitatione vocabuli, sed honora sorte nascendi, cedant vobis hanc felicitatem divina perpetuam, ut licet gratiam praestetis exoticis, prole vestra vivacius gaudeatis.

XXIII.

SENATORI PPO ATHALARICUS REX.

a. 533 fin. 15

Si te voluntas nostra adhuc latentem aut inhonorem forsitan invenisset, gauderemus quidem repertum, sed bene dubitaremus acturum, quia spes magis quam fructus in novo est, sed cum domni avi nostri innumeris proVectibus magnoque iudicio glorieris, inconveniens res est disceptationi subdere, quem vix possumus sub admiratione praedicare, tanti quippe principis non examinanda, sed veneranda est sententia, quia non potest de factis eius ambigi, cum et nos ab ipso cognoscamur electi: qui divinae supplicationi semper assiduus exegit meritis, ut illa faceret quae superna gratia custodiret. Nam quem ille virum aut exercitibus praeficiens cum victoria non recepit aut indicem cingens non iustissimum comprobavit? cum futuris rebus eum crederes habere tractatum: nam quod concepisset animus, reddebat semper effectus miroque sapientiae studio non habebat dubium, quod veraciter praevidebat esse venturum. Denique ex te probare possumus eximium principis institutum, quem primaevum recipiens ad quaestoris officium mox repperit conscientia praeditum et legum eruditione maturum, fuisti nimirum summa temporum laus, ut illum sic ad omnia sollicitum inoffensa redderes famulatione securum, dum molem tantam regalis ingenii faeundiae tuae viribus sustineres, te in dictationibus amoenum, te ad iastitiam rigidum, te habuit a cupiditatibus alienum. Beneficia quippe ipsius nulla abominabili taxatione vendebas, ut honor tibi ad opinionis divitias proficeret, dum minime pretio subiaceret, hinc est quod videbaris acquissimo

BZLNKE(F)H(GI)

1 propria H inusitata] usitata B 2 haec] hoc HGI, om. K agnoscat s. p. h. q. dominum (om. HG) et om. A 3 tot om. F¹ 5 in filiis] insidiis HGI, insulas I 6 laurea A quae] qui X 7 deciorum] decinorum H¹, diuorum I⁸ 8 rara raro E¹I dignita *** B³⁰ contigit K paene] pena HGI¹ 9 nostro HGI¹ 11 specialiter] generaliter H curie HG 12 applicatione A probabiliter confirmatur E² translatici usit. B, translaticia usit. K, translati a (ab I) usitatione III, translatione G honora K 14 exoticis] extraneis E², externis F² ninacius] inuatus A 16 letantem HG^a in bonorum H inuenisse A 18 innumeris] in numeribus H iudici B^a 19 deceptationi E¹, ioc. F¹ quem nix] quem X, que K administratione E¹ 20 principis om. A sed veneranda om. K est sent.] B, sent. est plerique, sent. HG 21 eius] eis H¹ cognoscamus B^a 22 assiduus I¹⁰A superna] divina F 23 proficiens I, proficietis H 24 cingens] NKHGLA, ungens BZE¹F¹, angens E², agens F² 25 concepit ZNK, concupiscebat F sapientiae] ZNKEFHGLA, semper B 29 templorum H¹ laus] lax B¹ inoffensa redderes [redderet K¹] redd. inoffensa HGI 30 tantum B^aI¹ sustinens K te] de H 32 illius NK 33 subiaceres K² nidebare III acquissimo] officio eq. HG

principi gloriosa dilectione sociatus, quia eras a vitiis probabili sequestratione divisus, interpellantium te ponderibus sapientissimus arbiter onerabat tantumque de animi tui cognita disceptatione praesumpsit, ut in beneficii locum tuum praestaret aestuantibus
 5 sine aliqua cunctatione iudicium. Quotiens ille te grandaevis proceribus inputavit,
 5 dum non sufficerent ad primordia tua, quos tanta longaeuitas aetatis instruxerat? erat plane quod in te praedicaret eximium, animum ad promerenda beneficia patulum et contra vitia cupiditatis obstructum, dum nescio quo pacto rara est in hominibus manus
 6 clausa et aperta iustitia. Veniamus ad magisteriam dignitatem, quam non pecuniae largitate, sed morum nosceris suffragio consecutus: quo loco positus semper quaestori-
 10 bus affuisti, nam cum opus esset eloquio defaecato, causa tuo protinus credebatur ingenio, exigebaris a benigno principe quod se tibi noverat minime commisisse et quadam gratia praeciudiciali vacuabat alios labore, ut te sententiae suae copiosa laude
 7 compleret. Non enim proprios fines sub te ulla dignitas custodivit, quando conscientiae tuae constat creditum, quod a multis fuit proceribus sincerissime peragendum.
 15 nescivit quisquam de te summurmurare contraria, cum tamen de principali gratia sustineres invidiam, derogare cupientes vicit integritas actionis: adversi tui coacti saepe locuti sunt quod animus non habebat, nam quaelibet malitia formidat contra
 8 manifesta bona aliquid profiteri, dum generalibus odiis veretur exponi. Egisti rerum domino iudicem familiarem et internum procerem, nam cum esset publica cura
 20 vacuatus, sententias prudentium a tuis fabulis exigebat, ut factis propriis se aequaret antiquis, stellarum cursus, maris sinus, fontium miracula rimator acutissimus inquirebat, ut rerum naturis diligentius perscrutatis quidam purpuratus videretur esse philosophus, longa fiunt, si cuncta proferamus: quin potius ad beneficia nostra convertimur, ut quod ab illo cognoscebatur deberi, ab herede imperii tibi sentias iuste
 9 25 persolvi. Quapropter iuvante deo, quo auctore omnia prosperantur, ab indictione duodecima in praefecturae praetorianae te suggestu atque insignibus collocamus, ut probatum iudicem sine metu provinciae suscipiant, quas haecenus improborum cognovimus actione fatigatas, sed quamvis habeas paternam praefecturam Italico orbe praedicatam, aliorum tibi tamen exempla non ponimus: utere moribus tuis et omnium
 10 30 vota complesti. Percurre iuvante deo gloriae campum, quem semper a te novimus expetiturum, nam si te continentem, ut credimus, et dignitas ista probaverit, hoc est saeculi ambitiosa superasse, solitus es quidem iusta non vendere: sed nunc oportet impensius laesis per iniuriam subvenire, invigilet incorruptibilis sensus adversus male consuetas manus: excludatur undique studium fraudulentum, quia hoc dignum est per
 35 iudicem provenire sincerum, diutius quidem differendo pro te cunctorum vota lassa-

BZLNKE(F)H(GI)

1 erat *K*¹ a om. *A* 2 tantumque] tantumque tantum *B*^a 3 beneficiis *BZNF*¹(?)*III* locum] litum *A* tuum] *EF*¹*A*, tum *Z*, tamen *HG*, tantum *I*, om. *BNKF*² praestare *NI* 4 aliqua] ulla *HGI* iudicium] iudicavit *NKI* 7 nitia] iudicia *HGI*⁽⁹⁾, iudicia *vel* iudicia *IP*^(a) extructum *N*^a raro *NKEFI* 8 magistrum *K*, maiestariam *III*, maiestariam *II*² 9 largitate] dignitate *E*¹*A* 10 defetato *E*¹ 11 exigebatis *E*¹ 12 vacuabat alios (alienos *II*) lab.] vacabat al. laborare *E*¹*A* suae] tue *HG*^t 13 probos *NK* 14 constat cred.] constabat (om. cred.) *HGI* 15 nesciunt *H*¹ 16 adversarii *H*²*G*, inc. *H*¹ coacti saepe loc. sunt] *BHG*, saepe c. l. sunt *I*, saepe l. s. coact. *reliqui* 17 animis non habebant *E*¹*F* formidabat *K* 19 in eternum *K* 20 prudentum *EFA*, procerum prudentum (-tium *II*) *HGI* ut f. pr. s. aequaret *bis* *K*¹ 21 sinus] sui *E*¹, cursus *HG*, motus *NKE*²*FI* miraculorum *E* antiquissimus *N* 22 esse om. *K* 23 fiunt] sunt *NKEFIHGI* quin] quem *II* conuertamur *B*^a 25 actore *Z* 26 praefecturae] perfectione *II* 27 motu *II* cogn. impr. *NK* 28 praedicatum *N* 29 utere] *scripsi*, vetera *libri* et om. *EFI* 30 voto *A* percurrere *K* 31 expeditum *HG*^v et om. *EF* ita *B* 32 sollicitus *E* est *II* oportea *B*¹ 33 impensis *A* invigilet *E*¹, invigilet *II* 34 fraudulentum* *B*¹ 35 pervenire *A* dis* erendo *B*^a, disserendo *B*^b laxanimus *FI*^w

vimus, ut et benivolentiam in te probaremns generalitatis et cunctis desiderabilior
 advenires. habet hoc enim humana condicio, ut celerius adepta fastidio sint, dum
 omne pretiosum vilescit oblatum et contra dulcius accipitur, quod sub aliqua dilatione
 praestatur. Sed non sumus tantummodo de tuorum temporum laude contenti: perquire 11
 omnia ad titulos praefecturae praetorianae pertinentia, quae aliorum visa est fraudare 5
 cupiditas, non liceat quemquam gloriari furtis aut praedictis suis, lumen te in-
 misimus rebus celatis, quando nec prudentiae tuae quisquam poterit illudere nec fidem
 aliqua oblatione lentare. Constitue et huic regulam dignitati, qui ante actis fascibus 12
 mirabilis continentiae exempla praebuisti, nam licet paene omnes honores summos
 aequaliter egeris, habes tamen proposita conscientiae bona, ubi nullam decet esse 10
 mensuram. hic enim decorum est terminum non habere: hic honesta probatur
 ambitio, cuius etiam et nimietas placet, omne siquidem praedicandum quanto pro-
 fusius quaeritur, tanto gloriosius invenitur.

XXV.

SENATUI URBIS ROMAE ATHALARICUS REX.

a. 533 *fm.*

Cumulavimus quidem, patres conscripti, beneficiis nostris copiosum virtutibus, 15 1
 divitem moribus, plenum magnis honoribus Senatorem: cuius si merita consideretis,
 debemus omne quod solvimus, qua enim compensatione commendandus est, qui aures
 dominantium luculenta saepius praedicatione complevit, dignitates sibi creditas eximia
 gravitate tractavit et nisus est tempora facere quae merito laudarentur in principe,
 trahebat regnantis animum veritas et disertitudo dierum, cui sic omnia retulit, ut 20
 miraretur ipse qui fecit. Allegavit solus quod omnes iuvaret et dum purpuratas 2
 auditori suo fenerat laudes, gratiosum vobis nostrum fecit imperium, commendat enim
 suam gentem, qui oratione placibili permulcet regiam summitatem, quando ex vobis
 et alter talis creditur, a quo similia postulentur. Patrem quoque elementiae nostrae 3
 in ipsa curia Libertatis qua disertitudine devotus asseruit! recolitis quemadmodum 25
 facta eius orator nobilis excolebat, virtutes ipsius plus mirabiles faciens quam honores,
 in absoluto datur probare quod dicimus, aestimate, patres conscripti, quali gratia
 potuistis ab illo respici, a quorum se corpore sic videbat ornari, gloriosis quippe
 dominis gratiora sunt praeconia quam tributa, quia stipendium et tyranno penditur,
 praedicatio autem nisi bono principi non debetur, quid, praeconiales viri, creditis his 30
 tantum fuisse contentum, ut dominos niteretur laudare superstites, a quibus dum
 vicissitudo praemiorum forsitan quaeritur, laboris taedia non vitantur? Tetendit se 4
 etiam in antiquam prosapiem nostram, lectione discens quod vix maiorum notitia eana
 retinebat, iste reges Gothorum longa oblivione celatos latibulo vetustatis eduxit, iste

BZLNKE(F)H(GI)

1 ut et] et ut *III*^v, ut *GI*^w, *A* et (et in *A*) cunctis *om.* *II*¹ 3 et] e *EF*^v 6 licet *III*¹ que-
 quam *B* praedictis] *fortasse* praedari utiis 7 nec] ne *K*¹ 8 oblectatione *EI* constitue] con-
 stituere *III*^v qui] que *II*¹ actis] latis *N*^v*HGI*^v 9 paene *om.*] *BK*, *om.* pene *reliqui* 10 bona
 conse. *III*¹ 11 hinc *Z*^a 12 et *om.* *KHGI* 16 consideritis *B*¹ 19 nixus *E*, nixus *NGI* tem-
 pora] propria *F*¹ lauderentur *E* 21 allegavit . . . vobis *om.* *II* 22 fenerat] faceret *NIP*, fecit *I*^w,
 feratur *E*¹, ferierat *A* nostr. (uestrum *B*³*K*) fec.] nostr. (*om.* fecit) *H*, fec. nostr. *G* 23 summitatem]
 dignitatem *K* ex] et ex *ZNK* 24 nostrae *III*¹ 25 qua *om.* *F* 26 nobilis] *BHGI*, nobis *ZNK*,
 vobis *EF* 27 probare] dare *K* didicimus *B*¹ 28 potuisti *B*¹ respici] despici *EF*, concupisci *N*,
 concuti *I*, concuti *G*^a, concuti respici *H* videbatur *E*, videbant *A* 29 gratiosiora *EF*, gratiosa *KHA*,
 generosiora *I* et] de *B*² impenditur *EF* 30 autem] nero *G*, dum *II* hiis *NEF*¹ 32 et.
 se *EF* 33 prosapiam n. *III*, nostr. pros. *K* dicens *KI*, dices *II*, discernens *E*²*F*¹ maiorum]
 malorum *N* *Par.* 2186, analorum *K* 34 longa *om.* *K*^a elatos *E*¹ vetustatis *B*^a

Hamalos cum generis sui claritate restituit, evidenter ostendens in septimam decimam
 5 progeniem stirpem nos habere regalem. Originem Gothicam historiam fecit esse
 Romanam, colligens quasi in unam coronam germen floridum quod per librorum
 6 campos passim fuerat ante dispersum. Perpendite, quantum vos in nostra laude di-
 5 legerit, qui vestri principis nationem docuit ab antiquitate mirabilem, ut, sicut fuistis
 a maioribus vestris semper nobiles aestimati, ita vobis antiqua regum progenies in-
 7 superantur. Nostris quoque principiis quanto se labore concessit, cum novitas regni
 multa posecret ordinari? erat solus ad universa sufficiens: ipsum dictatio publica,
 10 ipsum consilia nostra posebant et labore huius actum est, ne laboraret inperium.
 8 Reperimus eum quidem magistrum, sed implevit nobis quaestoris officium et mercedes
 iustissima devotione persolvens cautelam, quam ab auctore nostro didicerat, libenter
 heredis utilitatibus exhibebat. verum his aliquid minus adiciens primordia regni nostri
 et armis iuvat et litteris. nam dum curae litorum regias cogitationes incesserent,
 15 subito a litterarum penetrabilibus eiectus par suis maioribus ducatum sumpsit intrepidus,
 9 cui quia defuit hostis, moribus triumphavit eximiis. Nam deputatos Gothos propriis
 pavit expensis, ut nec provinciales percelleret nec fiscum nostrum expensarum oneribus
 ingravaret. arma eius nulla possessorum damna senserunt. fuit nimirum provinciarum
 10 verissimus custos: nam ille defensor proprie dicendus est, qui tuetur innoxie. Mox
 20 autem ut tempus clausit navium commeatum bellique cura resoluta est, ingenium
 suum legum potius auctor exercuit, sanans sine damno litigantium quod ante sub
 pretio constabat esse laceratum. talem Metelli in Asia, talem Catonis in Hispania
 legis fuisse ducatum, qui plus de sua disciplina quam per arma laudati sunt: non
 iniuria, quia hostem congredi varius semper eventus est, indubitata vero gloria morum
 11 25 custodisse mensuram. Quid ergo? num quid tali actione praesumens aliqua se elatione
 iactavit, dum familiare est hominibus extolli, cum bene de se cognoverint aestimari?
 nonne tanta se communiione tractavit, ut principis sibi gratiam ad beneficia tantum
 crederet esse concessam, benivolus cunctis, moderatus in prosperis, ignorans nisi gra-
 viter laecessus irasci? qui cum sit iustitia rigidus, ad remissiones irarum non per-
 30 durat austerus: suarum rerum distributor egregius et dum nesciat aliena quaerere,
 novit propria largus offerre. hos igitur mores lectio divina solidavit, quando semper
 bene geritur, si caelestis metus humanis motibus obponatur. hinc enim virtutum
 omnium sumitur manifesta cognitio: hinc sapientia veritatis sapore conditur. sic ad

BZNE(F)H(GI)

1 Hamalos] BZNE, amalos KFHG^bLA, amales G^a dec. sept. A 2 progeniem] prosapiem HG,
 prosapiam E^aFI gotycham B 4 fuerit H nos] nos A (em. in err. typ.) nostra] nestra H
 5 rationem EF, nascionem N docuit repetit post ant. H 6 ant. regum] BEFI^w, ant. rerum ZNKHGIP,
 rerum ant. A 7 credimus N^aKLA patres] adhuc patres F^a 8 principis B^aH cum novitas]
 communitas H, commoditas I 10 nostr. cons. B, et consilia (concilia H) nostra HI huius] BHGI,
 eius ZNKEFA 11 repluit B mercedes] mercedis H^{IP}, mercedem I^w, mercedere G 12 den.
 pers. caut.] denolens cautela A 13 didicerat] dedicat N exhibeat B^a huius NKEF 15 a om. HGI
 litterarum H^a, litterarum G, litarum N, litorum K penetrabilibus E par] pars K sumpsit]
 praestitit A intrepidus K 16 moribus] maioribus B 19 tuetur] defendit F 20 comm.]
 et comm. H 21 auctor] HG conjectura, doctor I^w, ductor reliqui sanatis H sine damno] sine
 (om. damno) A sub] sine HI 22 constat HGI metelli in] metalli in H^{IP}(⁰), metallum B
 23 legitis] legimus EFA, om. HGI dictatum A 24 aggredi HGI^{IP}^{vw}, ingredi I^{IP}(⁰) gloria] est gl. B,
 victoria HGI 25 num] non B al. se] se al. HGI elatione] **, *ione B^a, elatione F^a 26 est
 fam. A 27 se tanta EFHI communiione ZN sibi] sui EF tantam E, tanta A 30 ab-
 sternis H nescit KHGI 31 proprias B igitur] bis B, ergo HGI quando] quoniam A semper]
 saepe A 32 om. nirt. sum. EF, om. man. nirt. sum. HGI 33 acritatis] virtutum NKHG,
 virtutum al. (sic I^{IP}, nel I^w) veritatis I

omnia redditur humilis, quem inluit doctrina caelestis. Huic ergo, patres conscripti, 12
 deo auspice a duodecima indictione praefecturae praetorianae regendam tribuimus
 dignitatem, ut querellas omnes infidelium mundinatione collectas deo praestante sua
 integritate componat faciatque tam nimium desideratus, ut cunctis possit esse bene-
 ficus, assint superna dispositis, ut quem nos probavimus longa conversatione pru- 5
 dentem, prosperrimus sibi, fidelissimus nobis, utilis rei publicae debeat inveniri et
 relinquat posteris famam, per quam gloriosam saeculis suam faciat esse familiam.

BZNKE(F)H(GI)

1 huic] hinc *B³H* ergo] igitur *HH* 3 infidelium mundinatione] inficiatione *L* 4 beneficiis *Z*
 5 nobis *om. K*

LIBER DECIMUS.

- I. Iustiniano imperatori Amalasuinthia regina.
iustino $N^{1(6)4}$
amalasuinthia N^1 , amalasuinthia N^t , amalasuinthia Z^t , amalasuinthia I , amalasuinthia II , amalasuinthia K^t , amalasuinthia E^t , amalasuinthia F^t , amatundis G , amalasuinthia A *semper*
- II. Iustiniano imperatori Theodahadus rex.
iustinoano N^t
theodahadus B^1 , theodahadus N^1 (*in laterculo semper, ubi perscribitur*), theodaldus N^t , theodaldus K^t , theodaldus I , theobaldus II , theodaldus F (*semper ubi perscribitur*)
- III. Senatui urbis Romae Amalasuinthia regina.
senatori N^t
urbis *om. III*
amalasuinthia Z^t , amalasuinthia N^1 , amalasuinthia G , amalasuinthia N^t , amalasuinthia E^t , amalasuinthia F^t , amalasuinthia K^t , amalasuinthia III , theodahadus K
regina] rex K^1
- III. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
theodahadus Z^1 , theodahadus N^t , theodaldus K^t , theodaldus F^t , theodaldus I , theobaldus G
- V. Theodosio homini suo Theodahadus rex.
theodosio h. s. *post th. r. II*
theodaldus I , theodaldus N^t , theodaldus K , theobaldus III
- VI. Patricio v. i. quaestori Theodahadus rex.
patricio G
u. i.] $B^1Z^1N^1K^1A$, uiro N^tEF , uiro iusto K^t , *om. III*
theodaldus I , theodaldus N^t , theobaldus F^t , theobaldus III
- VII. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
urb. r. *om. III*
theodaldus N^tI , theodaldus K^t , theobaldus III
- VIII. Iustiniano Augusto Amalasuinthia regina.
amalasuinthia ZF^t , amalasuinthia N^t
- VIII. Iustiniano Augusto Theodahadus rex.
theodahadus $N^{t(6)}$, theodahadus $N^{t(6)}$, theodaldus F^t , theodaldus K^t
- X. Theodora Augusta Amalasuinthia regina.
amalasuinthia Z^tF^t , amalasuinthia N^t , amalasuinthia F^t
- XI. Maximo v. i. domestico Theodahadus rex.
maximio II
u. i. domestico] B^1 , domestico uir Z^1N^1A , domestico uiro iusto Z^tK^t , domestico uiro N^t , domestico K^1 , domestico uiro quaestori EF , senatori G , *om. III*
theodaldus N^tI , theobaldus II , theobaldus G

- XII. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
- XIII. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
om. N¹K¹
- XIII. Populo Romano Theodahadus rex.
theodahaldus N¹, theodobaldus F¹
- XV. Iustiniano imperatori Theodahadus rex.
iustino N¹
theoaldus N¹I, theodobaldus F¹, theobaldus II, theob' G
- XVI. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
urbis romae om. HGI
theoaldus N¹I, theobaldus G, theb' II
- XVII. Populo Romano Theodahadus rex.
theoaldus N¹
- XVIII. Senatui urbis Romae Theodahadus rex.
item praemittit G
urbis romae om. HGI
theoaldus I, theobaldus II, theob' G
18. 19 transponunt EF (em. F¹(2))
- XVIII. Iustiniano Augusto Theodahadus rex.
augusto] imperatori KI
theoaldus N¹, theodobaldus F
- XX. Theodora Augustae Theodahadus rex.
theodore (theodere HG) auguste theoaldus (theob' HG) rex HGI, iustiniano augusto
theodahadus (theodahaldus E¹, theodobaldus F¹(1)) rex (amalainta regina F¹(2) m.
rec.) EF
om. BZLN¹K¹, unde inser. ep. 21 hic habent Z¹N¹K¹I
- XXI. Theodora Augustae Gudeliva regina.
gudeliua Z, gudalina B¹, gudelena I, gudimella II, gudeliua reliqui
inser. ep. 22 hic Z¹
- XXII. Iustiniano imperatori Theodahadus rex.
iust. imp.] senatui urbis romae N¹
theodobaldus E¹, theoaldus N¹, heotaldus K¹
inser. ep. 23 hic Z¹
- XXIII. Theodora Augustae Theodahadus rex.
om. N¹K¹, inser. ep. 24 hic Z¹N¹K¹I
- XXIII. Theodora Augustae Gudeliva regina.
theod. aug.] item th. a. G, iustiniano imperatori I
gudeliua] Z¹E¹, gudenela B¹, gudilena II, gudeliua reliqui
om. N¹, inser. ep. 25 hic Z¹K¹
- XXV. Iustiniano imperatori Theodahadus rex.
theoaldus N¹I, theob' G, the' II
om. N¹
- XXVI. Iustiniano imperatori Theodahadus rex.
inser. ep. 27 hic Z¹K¹
- XXVII. Senatori ppo Theodahadus rex.
senatori] honorio I, senatui urbis romae K¹
ppo] Z, populo B¹N¹, populorum N¹, praeposito plerique, praefecto I
theoaldus N¹, theoderiens K¹

- XXVIII. Senatori ppo Theodahadus rex.
 pp̄o] Z, populo B¹N¹A, praeposito EF
 theodoaldus N^t, theodobaldus F^t
om. N¹K¹, *inser.* ep. 29 Z^tK^t, *inser.* ep. 30 A
- XXVIII. Visibado comiti Theodahadus rex.
 nisibado B¹, uisibado ZN¹K¹E¹F¹I¹, uisibado E^tF¹, uisuida K^t, gauisnado H, uisibado G, uisibado N^t, uisido I¹, uisibado A
 theodoaldus N^tI, heodaldus K^t, theobaldus H, theb' G
inser. ep. 30 Z^tN¹K^t
- XXX. Honorio praefecto urbis Theodahadus rex.
 honori H
 profecto B
 urbis rome G, urbis om. A
 theodadus Z¹, theodoaldus N¹, theodobaldus F^t, theobaldus H, theb' G
inser. ep. 31 Z^tK^t (N^t *inser.* hanc et ad 29 habet et suo loco)
- XXXI. Universis Gothis VVitigis rex.
 uuitigis] uuitigis K *semper* (*excepta huius loci manu prima*), uuitigis E *passim*, F *semper*,
 uitigis A *semper*, uultigis N^t *semper*
inser. ep. 32 Z^tK^t
- XXXII. Iustiniano imperatori VVitigis rex.
om. N¹, *inser.* ep. 33 Z^t
- XXXIII. Magistro officiorum VVitigis rex.
inser. ep. 34 Z^tK^t
- XXXIII. Episcopis suis VVitigis rex.
inser. ep. 35 Z^tK^t
- XXXV. Praefecto Thessalonicensi VVitigis rex.
 praefecto (praefato N¹) thessalonicensi (thessalonicensi B¹, tasselonicensi E^tF^t) patritio uiro
 quaestori A
inser. et ad praecedentem ep. et ad hanc Z^t, *om.* N^{t(1)}

B¹(*om.* a uisibatore prima quaque littera)Z¹N¹K¹E¹F¹I¹HGI; hi tres *om.* epp. 28, 31—35

I.

IUSTINIANO IMPERATORI AMALASUINTHA REGINA. a. 534

Adeo vobis, elementissime principum, distulimus haecenus indicare filii nostri 1
 gloriosae recordationis occasum, ne amanti laederemus animum per tristia nuntiorum:
 sed nunc iuvante deo, qui consuevit casus asperos in prospera commutare, illa magis
 elegimus in vestram deferre notitiam, de quibus nobiscum possitis participata exulta- 5
 tione gaudere: iuvat enim divina munera diligentibus confiteri. Perduximus ad sceptrum 2
 virum fraterna nobis proximitate coniunctum, qui regiam dignitatem communi nobiscum
 consilii robore sustineret, ut et ille avorum suorum purpureo decore fulgeret et animos
 nostros solacium prudentis erigeret. iungite nunc vota felicia, ut, sicut nos in imperio
 pietatis vestrae omnia fieri prospera desideranter expetimus, ita nobis favere vestram 19
 benivolentiam comprobemus, peracto itaque nuntio, quod vobis pro ingenita elementia
 credimus esse votivum, addimus etiam gratissimae legationis officium, ut pacem, quam
 mente semper geritis et iam mihi specialiter retinetis esse collatam, adiectione quoque
 meorum proteletis, nam licet concordia principum semper deceat, vestra tamen ab-
 solute me nobilitat, quando ille redditur amplius excelsus, qui vestrae gloriae fuerit 15
 unanimitate coniunctus. Sed quoniam epistularum brevitate universa sufficienter ne- 3
 queunt expediri, salutantes reverentia competentem quaedam legatis nostris verbo vobis
 insinuanda commisimus, quae consuetudine vestrae serenitatis libenter accipite, ut ab
 omnibus evidenter possit agnosci quod iuste nobis probamus de vestra mansuetudine
 polliceri. convenit enim de vobis indubitanter praesumi, quando et nos pro desiderio 20
 vestro in his quos commendastis talia facimus, qualia vos sperasse cognovimus.

II.

IUSTINIANO IMPERATORI THEODAHADUS REX. a. 534

Novis regibus mos est per diversas gentes proventus sui gaudia nuntiare, ut 1
 adquirent affectum principis externi de ipsa communiore regnandi, quod facienti mihi.

BZLNKE(F)H(GI)

2 Ideo (adeo *HG*) nobis el. princ. distulimus *BHGI*, adeo (ideo *Par. 2186*) el. princ. nobis amore
 (in *littera Z^b*) inhaesimus ut distulerimus (distuleremus *ZE*, distulissenus *N*) *ZLNKEFLA* 3 per] post *A*
 tristitiam *I*, tristitia *N* 4 sed *om. BK* nunc] non *II*, nec *TP⁽¹⁾*, nos *G¹* iuvante] iuvante *B*
 5 eligimus *NFHGI* in uestr. (nostram *F*) def] def. in uestr. *HGI* possitis] *K^bHGI*, positus *N*,
 positi *BZK^aEF^aA*, potius *F²* 6 gaudere] *HGI*, gauderetis *N*, gaudeatis *BZKEFLA* produxi-
 mus *F* scripta *E*, ceptum *NH* 7 frat. nob.] nob. frat. *A* coniunctum *B* nobiscum *ZN*
 8 decore] colore *F* 9 salacium *N* nos *om. N* 10 experimur *A* faueatis *K¹* 11 com-
 probamus *H* quod] ut qui *A* pro] per *K* 13 semp. ment. *HGI* et iam] et *EF* specialiter
om. KA retineatis *LA* additione *HGI* 11 meorum] *scripsi*, temporum *plerique*, temporis *F* concordia]
 et cordia *H^a* 15 quando] quoniam *EFLA*, quod *HG*, quia *I* gloriae *om. F* 16 unanimiter *HGI* neq.
 suff. *F* 18 serenitas *K¹* accipite *B^a* 21 hiis *NF* commendatis *KHGI* nos] nos *HGI¹*
 sperasse] patesse *K^a* 24 principes *malim* extranei *G*, extrani *H*

piissime imperator. multo melius divina tribuerunt. quando vestram gratiam securus
 expeto. quam praecellentissimam domnam sororem meam vobiscum. pepigisse cognosco.
 2 Ab eius enim iudicio me nullatenus deviare certissimum est, quae tanta sapientiae luce
 resplendet, ut et propria regna mirabili dispositione componat et promissam cunctis
 5 gratiam robusta firmitate custodiat. ideo enim me curarum suarum fecit esse socium,
 quatenus et ego illos desiderem habere reverendos. quos sibi ipsa fecit esse pacificos,
 prudentiae suae more diiudicans. ut talium amicitias eligeret. qui in toto orbe simile
 3 nil haberent. Neque enim nova est ista dilectio: nam si decessorum vestrorum facta
 recolatis. agnoscitis quendam esse consuetudinis legem cum illo imperio amicitiam
 10 Hamalos semper habuisse. quae tantum certior quantum vetustior. quia facile mutari
 non potest quod per longa saecula custoditur. suscipite itaque affectuosis mentibus
 et nostra primordia et domnae sororis nostrae. cui singulariter studetis. favete iudicio.
 4 nam si me similiter diligitis. regem quodammodo pariter efficitis. Sed quoniam nos
 amplius loqui desideria novitatis exposcunt et litterarius sermo narrare plura non
 15 patitur. ideo tantis meritis. sicut dignum est. salutationis honore completo. harum
 portitoribus legatis nostris aliqua pietati vestrae delegavimus intimanda. quia nemo
 utilius tractat quam qui vestrae mansuetudini committere sua vota deliberat.

III.

SENATUI URBIS ROMAE AMALASUINtha REGINA.

a. 534

1 Post flebilem filii nostri divae recordationis occasum vicit animum piaae matris
 20 generalitatis affectio. ut non maioris sui causas. sed vestra potius augmenta cogitaret.
 quaesivimus regales curas quo solacio fulciremus. sed auctor ille castitatis et miseri-
 cordiae singularis. qui nobis primaevum subtracturus erat filium. maturi fratris reserva-
 vit affectum. Elegimus deo auspice consortem regni nostri felicissimum Theodabadum.
 2 ut quae haecenus rei publicae molem solitaria cogitatione pertulimus. nunc utilitates
 25 omnium iunctis consiliis exequamur. quatenus in tractatibus duo. in sententiis unus
 esse videamur. Astra ipsa caeli mutuo reguntur auxilio et vicario labore participata
 mundum suis luminibus amministrant. ipsi quoque homini duplices manus. socias
 aures. oculos geminos divina tribuerunt. ut robustius perageretur officium quod duorum
 3 fuerat societate complendum. Exultate. patres conscripti. et factum nostrum supernis
 30 commendate virtutibus. nihil reprehensibile desideravimus agere. quae cum alterius
 consilio cuncta delegimus ordinare. communitio siquidem regni mores asserit. quando

BZKKE(F)HGGI)

1 quando] quoniam A 2 expecto NKEHGI perexcellentissimam HGI domnam] domi-
 nam HGI. om. A meam] nostram KE³A vobiscum] nobis KEFA 3 iudicio] omni i. HG ulla-
 temus K tanta] t. se A 4 resplendere A et prom.] ut prom. B (em. m. rec.) 5 custodiat]
 componat N^a suarum om HGI 6 habere] esse K facit N, fecerit F esse om. ZN 7 suae
 om. N more om. Z diiudicans E¹ simile nil] similes non EF 8 predecessorum EF nostro-
 rum HGI 9 amic. ham. (amalos A) semp.] amic. semp. amal. F, amal. amic. semp. HGI 10 tanto
 e. quanto A 11 affectio-*is* B 12 dominae GL, donne H singularium K iud. fauete KEFA,
 iud. fauere E² 14 narr. plura] BHGI, narr. plurima ZNE. plurima narr. KP. narr. plurimum A
 16 perfioribus HG³ pietate H 17 consuetudini HGI²A nota K 19 divae (om. G²) rec.
 fil. n. HGI 20 generalis K 21 fulciremur ZN caritatis E¹F 22 matri E¹ 23 eligi-
 mus HGI regu. nostr. cons. F, cons. nostr. regu. HGI felicissimum om. A theodabaldum N, theodo-
 baldum F, theobaldum HG, thealdum Iv, th. Iw 24 qui G¹W.A molere H cognitione HGI
 25 duos A (em. in err. typ.) unum NHGI 29 fuerat om. B (est ins. m. rec.) factum]
 fratrem EG superius Hiv⁽¹⁾ 30 nihil] nil HGI, nunc E² desideramus HGI A alt. cons.] BHGI,
 cons. alt. reliqui

placabilis esse iuste creditur, qui potestatis suae habere participem comprobatur. reseravimus itaque deo iuvante palatia viro nostri generis claritate conspicuo, qui Hamalorum stirpe progenitus regalem habeat in actibus dignitatem: patiens in adversis, moderatus in prosperis et, quod difficillimum potestatis genus est, olim rector sui. Accessit his bonis desiderabilis eruditio litterarum, quae naturam laudabilem 5 4 eximie reddit ornatam. ibi prudens invenit, unde sapientior fiat: ibi bellator reperit, unde animi virtute roboretur: inde princeps accipit, quemadmodum populos sub aequalitate componat: nec aliqua in mundo potest esse fortuna, quam litterarum non augeat gloriosa notitia. Accipite, quid manus generalitatis vota meruerunt. princeps vester 5 etiam ecclesiasticis est litteris eruditus: a quibus semper quicquid est pro homine, 10 commonemur: iudicare recte, bonum sapere, divina venerari, futura cogitare iudicia, necesse est enim, ut sequatur iustitiae vestigium, qui de sua sententia causam se credit esse dicturum. viderim quae lectio acuat ingenium: divina semper efficere nititur pium. Veniamus ad illam privatae vitae largissimam frugalitatem, quae tantam 6 procurabat donis abundantiam, convivii copiam, ut considerato eius antiquo studio 15 nihil novi habere videatur in regno. in hospitalitate promptus, in miseratione piissimus: sic cum multa expenderet, census eius caelesti remuneratione crescebat. talem universitas debuit optare, qualem nos probamur elegisse, qui rationabiliter disponens propria non appetat aliena: tollitur enim necessitas principibus excedendi, quotiens assueverint propria moderari. Laudata est nimirum sententia, quae rerum praecipit 20 7 modum, quia nimium non placet etiam quod bonum putatur. gaudete nunc, patres conscripti, et supernae gratiae pro nobis vota persolvite, quando talem mecum constitui principem, qui et de nostra aequitate bona faciat et propria suae pietatis ostendat. hunc enim et maiorum suorum commonet virtus et avunculus efficaciter excitat Theodericus. 25

IV.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 534

Divina vobis beneficia, patres conscripti, provenisse feliciter nuntiamus, dominam 1 rerum toto orbe gloriosam consortem me regni sui larga pietate fecisse, ut nec illi deesset fidele solacium et nobis avitum congrue praestaretur imperium. suscipiatur gratissime quod generalitatem constat optasse: reserentur nunc sine metu vota cuncto- 30 rum: ut unde periculum pertuli, inde me universitas cognoscat ornari, praesumpsistis enim me inconscio susurrare, quod palam non poteratis assumere, quantum vobis debeam, hinc datur intellegi, ut illud mihi festinaretis divinitus evenire, quod meus animus non audebat appetere. Hoc nobis est potius novum quam vobis incognitum. 2

BZNKE(F)H(GI)

1 iuste om. K part. hab. HGI 2 palatio B^a, palati B^b 3 amalorum BKFHGI in actibus (actiouibus F) om. K patiens om. H 4 gen. pot. est HG, gen. est pot. I lector E¹ 5 hiis F 6 fiat] faciat K reperit] inuenit HGI 7 principes H¹ sub om. H equitate F 8 nec] nee enim A 9 quod I Cuiacius 10 lit. est HGI eruditus] inuitus HGI quicquid est] est q. est NI homine commonemur] honore commonemur K 11 bonum rapere om. F 12 est om. HGI^a sui F sententia] iusticia HGI 13 uideamus NEFI acuit K 14 nit. pium] pium nit. III, et pium nit. G nitae] ecclesiae KA 15 donis] dominis III 16 uid. hab. HGI 17 renuntiatione H 18 ronabiliter N 20 assueuerunt NIV, consueuerunt I^w est om. A sententia] semper F 22 nobis N et pro v. l. Par. 2186 23 qui] ibi H faciat et] faciendo KA 24 hinc F 25 theodericus NEFI 27 nobis NEHGI^a peruenisse A feliciter] fideliter K 28 me om. B^a 29 auitum] Cuiacius, habitum libri 30 generalitates H optasse] ornasse A 31 ut om. K¹ inde] unde B pertuli om. HGI 32 inconscio] in consorcio NIG¹, consorcio I^w, consorcio IV pala B 33 illud om. F eneniret (!) Z 34 uobis A nobis A

magna ergo gratia completum debet accipi, quod velociter quam oportebat videbatur
 aperiri. sed si quid de vobis meremur, cum tamen plurimum apud vos valere nostram
 gratiam confidamus, domnae et sororis nostrae gloriosas laudes iugiter personate: quae
 magnitudinem imperii sui nostra voluit participatione roborari, ut tanquam in duobus
 3 5 luminibus unus esset aspectus et concordem sensum nemo crederet segregatum. Sic
 sunt enim, simul quos et gratia iungit et parentela conciliat. arduum sibi hoc forsitan
 aestiment impares mores. difficile est illos aliter vivere, qui sibi possunt bonarum
 cogitationum similitudine convenire. consilium quippe imitari detrectat improvidus:
 4 sapientiam vero ille quaerit in altero, penes quem est scientiae magnitudo. Sed inter
 10 diversa munera, quae nobis cum regia maiestate divina tribuerunt, illud amplius per-
 mulcet animum nostrum, quod nos sapientissima domina trutina magnae disceptationis
 elegit: cuius prius ideo iustitiam pertuli, ut prius ad eius profectionis gratiam per-
 venirem, causas enim, ut scitis, iure communi nos fecit dicere cum privatis. o animi
 nobilitas singularis! en aequitas mirabilis, quam mundus loquatur, non dubitavit
 15 parentem prius iuri publico subdere, quem paulo post voluit ipsis quoque legibus
 anteferre. exploravit conscientiam, cui erat regni traditura censuram, ut et illa domina
 5 cognosceretur esse eunctorum et me probatum perducere dignaretur ad regnum. Quando
 his muneribus, quando solvamus tantae gratiae quae debemus, ut quae cum parvulo
 filio imperavit sola, nunc mecum delegerit regnare sociata? in ipsa est enim decus
 20 regnorum omnium, in ipsa nostrae originis flos bonorum, quicquid fulgemus, ab eius
 claritate suscipimus, quando non solum parentibus laudem contulit, sed ipsum quoque
 genus humanitatis ornavit, quis possit sufficienter edicere, quanta pietate, quanto
 morum pondere decoretur? discerent profecto nova philosophi, si viderent et minora
 6 libris suis faterentur condita quam huic cognoscerent attributa. In tractatibus acuta,
 25 sed ad loquendum summa moderatione gravissima, haec est regalis procul dubio
 virtus celerius necessaria sentire et tardius in verba prorumpere, nescit enim paeni-
 tenda loqui, qui proferenda prius suo tradit examini, hinc est quod eius doctrina
 mirabilis per multiplices linguas magna ubertate diffunditur, cuius ingenium ita paratum
 reperitur ad subitum, ut non putetur esse terrenum, in libris regum regina austri
 30 venisse legitur ad discendam sapientiam Salomonis: hic principes audiant quod sub
 ammiratione cognoscant, paucis verbis sensus clauditur infinitus et summa facilitate
 7 componitur, quod ab aliis nec sub longa deliberatione formatur, Beata res publica
 quae tantae dominae gubernatione gloriatur, minus fuit, ut generalitas sub libertate

BZLNKE(F)II(GI)

1 velocius F^2 quem A videbatur] constat $N^1 I$ 2 aperiri] appeti E^2 si *om.* F^1 ap. nos
 (ap. nos *om.* $II GI$) nal. nostram (uestram $II G$) gratiam (gloriam K , *om.* A)] nostr. gratiam (*om.* F^1)
 pl. ap. nos nal. F 3 sorori $EHGI$ personare E 4 sui *om.* F in *bis* N 5 con-
 cordes E^1 sic sunt (*om.* K) enim simul (similes K^2)] scitura enim simul II , simul enim (*om.* G^a) sunt G
 6 quos] quod nos II coniungit F hoc *ante* impares G , *om.* III forsitan] fortasse $II GI$ 7 aesti-
 ment] existiment III , existimarent G , imputent F al. ill. Z^a ninere] agere I , *om.* $II G$ 8 cogni-
 tionum EP imitari] $NF^2 II GI$, mutari $BZEF^1 K$, mutare *Paris. 2191* detractat $NE^1 FII G$ impanidus EF^1 ,
 impronide II 9 scientiae] sententiae B 10 nobis II 11 deceptationis II 12 pertulit K prius]
 post G , prior I profectionis gratiam pervenirem (provenirem F)] iusticiam peru. pron. gratiam N^1 , iust.
 pron. gr. peru. N^1 13 o animi] quando II 14 aequitas] quietas II^1 loquatur $G^a I$ 15 voluit
 post legibus EF 16 anteferri *malim* mensuram K dominia II 17 perducere] proficere III
 18 hiis N solvimus N^a , solvemus EFI quae cum] quaecumque A 19 est] post flos G , *om.* III
 20 ab *om.* III 21 suscepimus EFI quando] quoniam A cont. laud. F 22 posset EF suff. adic.]
 sufficere ad dicendum $II GI$ 23 decorentur F dicerent $II GI$, disceret K^1 , discer (*sp. eac. rel.*) E^1 ,
 discernerent vel dicerent vel discerent E^2 24 suis libr. $EFII GI$ hinc II 27 prius (*om.* F) suo]
 suo pr. $II GI$ tradidit KA 29 astri II 30 legitur] dicitur $II GI$ sap. salomonis (salemonis B ,
 solomonis KA)] sal. sap. $II G$ hinc $EHGI$ 32 nec] nunc A 33 ut] ne A

serviret: additum est tantis meritis, ut ei subderetur et reverentia principalis: hoc enim obsequio dignissime dominamur, nam cum tantae prudentiae pareo, cunctis virtutibus obsecundo, sub tali siquidem monitore regni pondere non gravamur, dum si quid sit pro novitate incognitum, fiet nobis eius instructione certissimum. Ad bonum publicum veritatem non pudet confiteri, agnoscite, principes viri, sapientissimae esse dominae, quod in nobis potuerit plus placere, illam enim aut interrogando melius sentimus aut eius imitatione proficimus, vivite nunc felices, vivite deo auxiliante concordēs et aemulamini gratiam, quam regiam cognoscitis tenere concordiam.

V.

THEODOSIO HOMINI SUO THEODAHADUS REX.

a. 534

Potestatis nostrae censuram rerum volumus esse modestiam, ut, quantum divina beneficia perceperimus, tantum acquabilia plus amemus, privata siquidem studia a nostro animo probantur exclusa, quia generalis dominus custos factus sum deo auxiliante cunctorum, et ideo praesenti iussione praecipimus, ut quicumque ad domum nostram noscitur pertinere et curae tuae probatur esse commissus, nullis praesumptionibus insolescat, quia solus dicendus est ille meus, qui legibus potuerit esse tranquillus, angete famam nostram per patientiam vestram, Si quis habuerit cum altero forte negotium, ad communia iura descendite: fora vos tueantur, non iniqua praesumptio, a domesticis inchoare volumus disciplinam, ut reliquos pudeat errare, quando nostris cognoscimur excedendi licentiam non praebere, mutavimus eum dignitate propositum et si ante iusta districte defendimus, nunc clementer omnia mitigamus, quia domum exceptam non habet princeps, sed quicquid divino auxilio regimus, nostrum proprie confitemur, Estote ergo circa eos, qui iuri nostro ante fuere subiecti, omnino solliciti: nullum contra legem aliquid permittatis excedere, laus ad me vestra potius perveniat quam aliqua querella procedat, quia bona conscientia tunc vere imperat, cum generaliter praestare festinat.

VI.

PATRICIO V·I· QUAESTORI THEODAHADUS REX.

a. 534

Necessarium probatur esse rei publicae personas dignitatibus aptas eligere, ut cui iustitia committitur, malis moribus non gravetur, alioquin inefficax est ab homine exigere quod agnoscitur non habere: contra confidenter quaeritur, quod inesse sentitur, Et ideo primum nobis placuit tuos mores inspicere, sine quibus possunt quaelibet optima displicere, ornamentum enim bonorum omnium est sincera benignitas, quae non est sola, quia de virtutibus cognoscitur esse generata, ordinem serva nostri iudicii, ut, sicut haec prima quaesivimus, ita te custodire iustitiam praec omnibus

BZNKE(F)H(GI)

1 principalis om, H¹ 4 fiet] et fiet III eius om, HG²I 5 esse om, K 6 potuit F illam] illa E, nam H 7 imitatione] mutatione H 8 regina K, reginam H^a quam] qui NHGI regi- nam H¹ noscitis EF 11 equalia K ammonemus H^a studia] iudicia H¹G¹ 12 quia] et E¹F 13 et ideo] ideo HG, ideoque G praec. iuss. HGI 14 nescitur E¹ 15 patuerit K tranquillus H 16 patiam H¹ habuit HG^a 17 iniqua] inquam H 19 excedenti H 20 districte B offendimus III 21 habent principes A gerimus HGI 22 proprie conf.] profitemur HGI, proprie profitemur E² circa] cura Z 23 promittatis B uestra] unde E¹, om. BA 25 praestare Z^a 27 esse om, A elige- rem H^a 28 grauat H alioqui A 29 cognoscitur F 30 et ideo] ideo HI, ideoque G opt. quael. HG, opt. queque I 31 omn. bon. HG 32 cognoscitur] uidetur HGLA ordini Z 33 hoc H

3 sentiamus. Secunda nobis cura fuit eloquentiae tuae fluente perquirere, quam licet
singulariter diligamus, moribus tamen iuste postponimus. in illis enim vita cognoscitur,
hic tantum lingua laudatur. sed in te valde decorum, quia utrumque nosceris habere
sociatum. aequaliter enim splendes actionis merito et dictionis eloquio, ut iuste possit
5 intellegi per te voluntas principis expediri. nam inter ceteras artes oratoriam sic
4 diligimus, ut eam ornamentum litterarum omnium esse fateamur. Quicquid enim in
qualibet disciplina concipitur, ab ista sub decore profertur. reperiat quamvis magna
philosophus: quid proderit sentire, si laudabiliter non possit excolere? naturale est
invenire, sed facundi decenter adserere. quale est enim cunctis desiderantibus loqui
10 et res communes ita discrete dicere, quas etiam prudentes se mirentur audisse? in
haec te cognovimus arte praevalidum, ut et suadere possis suaviter et suggestionibus
5 tuis nescias maligna miscere. Atque ideo quaesturae tibi fascies per tertiam decimam
indictionem propitia divinitate concedimus, ut saties generalitatis votum iuridicorum
sequendo iudicium. totum te legibus, totum responsis trade prudentium. sic nobis
15 optime famularis, si praeorum servias constitutis. considera in verbis tuis laudem
positam principalem: fama nostra est quod loqueris conscientia sine dubitatione quod
6 sentis. Intellege quantum sit, quod a te exigatur, cui opinio nostra committitur. haec
subiectos nostros amplectitur: haec per gentes exteras pervagatur: per hanc ubi non
videmur, agnosceimur. decreta nostra tradunt civitatibus provinciisque sermones: iudi-
20 care de nobis possunt etiam qui nostris iussionibus obsequuntur. summo ergo studio
constat esse servandum, quod de nobis potest ferre iudicium.

VII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 534

1 Post primordia nostri imperii vobis feliciter nuntiata congrua nobis contigit, patres
conscripti, causa sermonis ut iudicem nos cognoscatis elegisse, cuius nos lingua possit
25 ornare. quaestor enim eloquens rei publicae decus est, qui et vota nostra optime
2 videatur edicere et antiquorum iura firmo consilio custodire. Hic est enim Patricius
suis iam vocabulis honoratus: nam perpetua fruitur laude, cui est honor in nomine:
cuius affluentem facundiam studia Romana genuerunt: ostentans merito de loci dignitate
peritiam. nam qui illic potuit imbui, meruit ubique laudari: ibi defaectus sermo
30 Latinus est: ibi discuntur verba toto nitore lucentia. aliae regiones viva balsama et
olentia tura transmittant: Roma tradit eloquium, quo suavius nil sit auditum. sic bonis
artibus eruditus mox est forensibus aptatus excubiis, ut oratores, quos longa medi-

BZKKE(F)II(GI)

1 cura] cum *II* quae *II*G, quem *IA* 2 motibus *E*¹ praeponimus *HI* illa *III* enim
om. *K* 3 hinc *III* decorum] d. est *EFFP* quia] qui *I* 4 sociatum] solacium *N* iusta *II*GI
5 voluntates *F*² expeditur *A* oratoriam *H*³ 6 ornatum *F* litt. om.] *BHGI*, om. litt. *reliqui*
7 repparat *vel* repperat *Z* 8 extollere *N*¹ naturalis *E*²*F* est] est enim *E*¹, enim est *F*, *om.* *ZNK*
10 communes] oratione *A* discere *II* etiam prudentes] et pr. *II*, pr. et *I*, imprudentes *K* se *om.* *F*
12 dec. tert. *A* 13 iuridicorum] et iur. *F*, iuridicorum *KHIG*¹*A* 14 responsis] te responsis *II*GI
Cuicuius prudentum *KEF* 15 famularis] familiaris *II*, consularis *K*, consulueris *A* 15 constitutis]
institutis *N*³*E*²*FHGI*, inconstitutis *K* laudem] laudem tuam *B*³ 17 quantum] tamen q. *A* a *om.* *N*
exigitur *III* nostr. op. *GI*, uestra op. *H* 19 prouinciis ciuitatibusque *II*GI 20 etiam qui]
et qui *II*GI, etiam *K*¹*E*, qui *F*¹, qui etiam *A* 23 post *om.* *II*GI nobis *II* contingit *EFF*³
24 causa p. conse. *II*GI uos ling. *ZNA*, ling. nos *II*G 25 optime] apertissime *II*GI 26 hinc *II*
27 iam *om.* *II*GI nam] nam et *K* est] lest *Z*³ homine *E*¹ 29 ibi] inde *A* 30 licentia *B*³
uina] *BHGI*, uina *reliqui* 31 olencia *N*³ transmittunt *II*GI nichil *H* fit *E*, est *II*GI
32 forentibus *B*¹ orationes quos *II*, orationes quas *G*

tatione perceperat, consimili declamatione monstraret. Notum est etiam quanta cum 3
 collegis suis moderatione contendit, certaminibus eius modestia semper affluit: dicendi
 calore raptatus studuit laudabilibus inventis, non, quod plerique faciunt, vacavit iniuriis:
 qui sic peroravit causas sub tranquillitate, ut mores proprios semper assereret, con-
 tendisse siquidem, non litigasse repertus est, alienam enim causam faciebat suam 5
 gloriam, nam sic cognitus est vincere, ut probaretur contrarii animum non laesisse.
 Talem itaque virum non deceit diutius iustitiam petere, sed docere: quia iudiciaria 4
 virtus est linguae bonis abundare et mentis temperantiam custodire, cognoscite, patres
 conscripti, quid fieri velimus, quando in iudiciis primum mores elegimus, in ea prae-
 sertim dignitate quae iura consuevit edicere, non enim temporibus nostris potestate 10
 regia est armata quaestura, sed legibus probatur esse composita, Velle nostrum anti- 5
 quorum principium est voluntas, quos in tantum desideramus imitari, quantum illi
 iustitiam sunt secuti, illa est enim reverenda priorum auctoritas, quae a recto tramite
 non declinat, sequendi enim necessitatem relinquit posteris, qui iustitiam suis miscerit
 constitutis, et ideo, patres conscripti, per tertiam decimam indictionem illustri Patrio 15
 quaesturae contulimus dignitatem ut qui est clarus nomine, magnificus etiam sit honore,
 foveat in eum nostra iudicia: ut quod nos praestitimus, vobis placitum nihilominus
 sentiat.

VIII.

IUSTINIANO AUGUSTO AMALASUINTHA REGINA.

a. 534

Ita nos gratia vestrae pietatis oblectat, ut quicquid ad decorem nostrum potest 20 1
 proficere, libenter a vestris velimus partibus postulare: quia talia vobis divina tribuerunt,
 ut et vos eius affluenter muneribus abundetis et sperantibus benigno animo quae sunt
 necessaria concedatis. Et ideo mansuetudinem vestram reverenter salutans harum 2
 portitorem illum ad excellentiae vestrae beneficia destinavi, ut marmora vel alia neces-
 saria quae quondam Calogenitum comparare feceramus, per praesentium portitorem 25
 ad nos pervenire domino favente iubeatis, ut cognoscamus nos a pietate vestra re
 vera diligi, quorum facitis vota compleri, vestra enim gloria est noster ornatus, quando
 vos praestitisse cognoscitur quod nostris laudibus adplicatur, decet enim ut et orbis
 iste Romanus iuvamine vestro resplendeat, quem amor vestrae serenitatis illustrat.

VIII.

IUSTINIANO AUGUSTO THEODAHADUS REX.

a. 534³⁰

Aequum est, sapientissime imperator, ut illa nobis libenti animo faciatis impendi, 1
 ad quae si essemus desides, a vestra potius elementia deberemur hortari, vobis enim
 gratum esse non dubium est, quicquid per nos ad Italiae decorem contigerit expediri,
 quia laudibus vestris iure proficit, quando videtur crescere quod ad nostrae rei publicae

BZNKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 8, 9

1 praeceperat A consimili] a simili A declaratione HGVI 2 collegiis HE 3 laudi-
 bus EF uocavit E¹ 4 sic] sicut K 5 litigasse* B 6 contrarium KA 7 diutius] prae-
 sentius E² (cf. ad v. 9) indicaria K¹E¹ 9 eligimus KEFI, selegimus B^a praesertim] magis KE/cf.
 ad v. 7)FA 10 edicere] edere E²I 11 comp. prob. esse G^a, apposita prob. esse HD, esse prob.
 apposita I^w 12 quantum H 13 a] in a N¹, in N² 14 reliquit A 15 institutis E²FHGI dec.
 tert. A 16 etiam sit] etiam fit A (cm. in err. typ.), sit etiam H, sit et G 17 fovere H 21 nobis KA
 24 illum ad 25 praesentium om. K¹, illum om. K² uestra Z 25 comperare F praesentium] pium A
 26 cognoscatis K^a 29 iste] istes Z^a illustret B¹ 31 sanctissime EF 32 deberemur] B(K),
 deberemus ZNEFA 33 contigerat B¹ 34 quia] qui B¹ZN nostris A (cm. in err. typ.)

- 2 potest gloriam pertinere. Quapropter exhibens principatui vestro reverentissimum
salutationis affectum harum portitorem ad illa direximus exhibenda, ad quae quondam
Calogenitus fuerat destinatus, ut, etsi persona rebus humanis subtracta est, beneficia
tamen vestra ad nos, domino iuvante perveniant, ne eassetur desiderium quod con-
5 venienter est de nostra praesumptione securum.

X.

THEODORAE AUGUSTAE AMALASUINTHA REGINA.

a. 534

Cum propositi nostri sit illa quaerere quae probantur ad gloriam pii principis
pertinere, dignum est vos sermone venerari, quos bonis omnibus constat semper augeri.
concordia non est sola praesentium: quin immo illi se melius respiciunt, qui animi
10 caritate se coniungunt. atque ideo reddens Augustae reverentiae salutationis affectum
spero, ut redeuntibus legatis nostris, quos ad elementissimum et gloriosissimum prin-
cipem destinavimus, de vestra nos faciatis sospitate gaudere, quia prospera vestra ita
nobis grata videntur ut propria et necesse est sospitatem desideranter suscipere, quam
nos iugiter constat optare.

XI.

MAXIMO V. I. DOMESTICO THEODAHADUS REX.

a. 535

- 1 Si gloria est bonorum principum incognitas honoribus clarificare personas, dum
quicquid a subiectis proficitur regnantium laudibus applicatur, quanto nobis praestantius
est nobilissimae familiae reddere, quod eam cognoscimus etiam nascendi sorte meruisse!
sic enim iustitiam sequimur, si bonis heredibus parentum praemia non negemus. decet
2 20 enim etiam priores suos vincere, qui ad nostra meruerunt tempora pervenire. Anicios
quidem paene principibus pares aetas prisca progenuit: quorum nominis dignitas ad
te sanguinis fonte perducta collectis viribus hilarior instaurata rutilavit, quis ergo
relinqueret in posteris minus honores, quos tamdiu constat fuisse praecipuos? accusa-
rentur saecula, si talis potuisset latere familia. atque utinam nobis Marios vel Corvinos
25 annosior vita servasset! vix satiaretur principis votum, si nos contingeret personas
illas talium possidere meritorum, quemadmodum nunc profecto neglegamus inventa,
3 qui desideramus habere praeterita? Atque ideo, quod feliciter dictum sit, primiceriatus,
qui et domesticatus nominatur, ab indictione quarta decima tibi conferimus dignitatem.
usus es omnibus titulis qui ad eius pertinent actionem. hic honor quamvis tantis
30 natalibus videatur inferior, cunctis tamen fascibus tuis videtur esse felicior: cuius
tempore meruisti conjugem regiae stirpis accipere, quam in tuis curulibus nec prae-

BZKKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 9 et 10 (praeter 9 concordia — 10 coniungunt)

1 nostro] nostro *B*, om. *A* 2 portitorem *B*^a direximus] duximus *F* 3 etsi] si *F*¹ rebus
hum. rebus *B*^a beneficia *ad* 4 iuvante per om. *A* 4 nostra] nostra *E*¹, nostram *E*² nos]
nos *E*¹ domino] *B*, deo reliqui 5 nostra] *B*, nostra *ZKKEFA* secutum *E*, sequutum *F* 7 cum]
dum *ZN.A* pii om. *A* 10 se car. *EF* iungunt *K* 11 et glor.] glor. *K*, om. *N* 12 faciat *F*
13 grata om. *F* desiderantur *K* 16 sin *B*¹ 17 a om. *HGI* regnantum] *BEH*, regnan-
tium *ZKKEFG.LA* laudatibus *N*[*t*] amplicatur *B*^a nobis] magis *F* 18 familiae] femine *HGI*
etiam om. *HGI* 20 suos om. *ZN* 21 genuit *E*¹ 22 fonte] forte *H*, sorte *G*¹ hilario-
rum *HP* restaurata *E*¹ quis] quos *HGI* 23 minus om. *B*¹ honores] honores *KEFHI* fuisse]
esse *E* 24 saecula] secunda *E* lat. pot. *N* utinam] videtur *E*¹, om. *A* curuinos *K* 26 nunc]
non *K* profecto om. *F* 27 qui] que *KHG* quod] que *H^aIP*, om. *I^w* 28 domesticus *HGI*
ab] ad *H* dec. qu. *A* 29 est *B*^a 30 tuis om. *HGI* videtur] videt *H* 31 meruistis *H* curu-
libus] ciuilibus *Z*

sumpsisses optare. Age nunc, ut sicut tibi est votivus, ita nobis reddatur acceptus. 1
 considera quid merueris et dignum te nostra affinitate tractabis. nam qui familiae 4
 regnantis adiungitur, in laudum gremio collocatur. nunc maior opera mansuetudini
 datur: nunc omnibus communio benigna praebeatur, ut talem probemur elegisse, quem 5
 nulla possit prosperitas immutare. humilis age rem gloriae, quia de modestia laus 5
 sumitur, de elatione odium concitatur. provecibus quidem proxima est indubitanter
 invidia, sed tolerantia melius vincitur, quae contentione semper augetur. Supra ceteras 5
 virtutes amicam sapientibus ama patientiam: erectus ex nobis sustinendo potius quam
 vindicando laudaberis. iram vince: benigna dilige: cave, ne maior videatur esse felici- 10
 tas moribus tuis, sed qui nostro iungeris generi, proximus gloriosis actionibus com- 10
 proberis. laudati sunt quidem haecenus parentes tui, sed tanta non sunt coniunctione
 decorati. nobilitas tua non est ultra quo crescat. quicquid praeconialiter egeris,
 proprio matrimonio dignissimus aestimaris.

XII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 535

Ne quis nos, patres conscripti, in honoribus dandis non aestimet habuisse rationem, 15 1
 quod post insignia consulatus minora magis posterius conferamus, quin immo sua-
 serunt nobis merita candidati, ne iam maturus nulla videretur sumere, qui primaevus
 emerita cognoscitur accepisse. avari quippe principis erat in uno honore spatia vitae
 tam magna concludere et ideo magis nihil praestare, quia prius cognoscitur summa
 meruisse. quin potius omnia miscue concedamus: nulla dignitas minor est, cum bene 20
 geritur, quando reverentiam plerumque actio videtur accipere de claritate personae,
 haec autem tunc sunt gradibus distincta, cum diversis fuerint attributa. nam hono-
 rem suum semper aequaliter retinet quicquid probe gesserit consularis. sic minorum
 fluminum vocabula maior amnis absorbet et quamvis plurima fluenta Tiberis vester
 excipiat, tamen a proprio nomine non declinat. Et ideo, quod feliciter dictum sit, 25 2
 illustri viro atque magnifico patricio Maximo primiceriatus, qui et domesticatus nomi-
 natur, a quarta decima indictione gerendam tribuimus dignitatem, ut medioeritas honoris
 merito cresceret praesidentis. neque enim fas est humile dici quod gerit Anicius:
 familia toto orbe praedicata, quae vere dicitur nobilis, quando ab ea actionis probitas
 non recedit. Sed his bonis addimus, patres conscripti, ut nostrae affinitati praecelsae 30 3
 clara familiae vestrae gratia miscueatur. verum hanc gloriam non sibi tantum potest
 unus assumere, quam nos probamur Romano nomini contulisse. reddite affectui meo
 plenissimam caritatem. plus est amandus a domino, qui parentis nomen dignatus est
 praestare subiecto. Sed aequum est, patres conscripti, ut carus existat, per quem 4

BZLNKE(F)II(GI): hi tres om. cp. 12 (praeter v. 21 reverentiam — personae et 23 minorum — 24 absorbet et 29 familia — 30 recedit)

1 optasse *II(GI)* 2 quod *A* qui *om. Z* 3 collocatur] commoratur *G, om. III* 5 age
 rem] ager est *III*, est ager *I^w* molestia *II(G)^a* 6 sumitur] creditur *E^a* indub. prox. est *II(GI)*
 7 vincitur *bis B¹* supra e. virtutes] supra e. enim n. *KLI, om. F* 8 amicam] admixtam *III* patien-
 tiam] sapientiam *E²III* erectus ex] erectus e *I*, erectus est *H*, electus est (es *G^b*) a *G* 9 lauda-
 bilis *II(G)* esse *om. II(G)* 10 actibus *EFI* 11 laudati *ad* 12 decorati *om. K¹* quidem *om. N¹*
 nou] nunc *EF, om. II(GI)* 12 quod *A* quicquid *om. II* 15 in *om. N* estimat *B^a* 16 magis]
 magnis *B^b* suaserunt *om. A* 17 merita *E¹* 20 miscue] misene *E¹*, promiscue *A* 23 gesserit]
 retinet *A* consularis] singularis *E¹* 24 absorbit *B* noster *A* 25 accipiat *K^a* a *om. F¹* de-
 clinet *B^a* 26 magn. patr. max.] patr. magn. (*om. max.*) *E¹* domesticus *K* 27 gerenda *N*
 28 amicitius *F*, amicitus *A* (*em. in cr. typ.*) 29 quae *om. GIIA* non rec. pr. act. *K* 30 hiis *FK*
 nestrae *A* affinitate *N^a* 31 nostrae *A* sibi] tibi *ZV* 34 carius *B¹*

vobis tam felicia contigerunt. exultate generaliter et has nuptias laetitia profusa celebrate. unde profecit nomen omnium, vota debent esse cunctorum. quae preces a me exigere potuerunt, quod meus animus spontanea deliberatione concessit, ut vestri ordinis viros parentes vere appellare possimus, qui nobis affinitatis claritate
5 iungendi sunt?

XIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 535

1 Postquam venerabiles viros episcopos agnita legatione remisimus nec petitionibus
vestris, quamvis essent quaedam reprehensibilia, noster animus obviasset, venientes
ad nos aliqui retulerunt civitatem Romanam adhuc inepta sollicitudine laborare et id
10 agere, ut, nisi nostrae mansuetudinis interesset, pericula sibi potius certa ex dubiis
suspicionibus concitaret. unde aestimate, cui debeat populorum inanis levitas imputari
2 nisi vestro ordini, a quo decuerant cuncta componi. Per vestram siquidem sapientiam
ammoneri provincias oportuit universas, ut talia probarentur assumere, quae principis
primordia viderentur ornare. verum quae civitas non fiat excusabilis, si Roma deli-
15 querit? res minor ad potioris currit exemplum et alieni facti iure invidiam sustinet,
quae peccatis praestat exemplum. sed gratias divinitati referimus, quae dona sua
3 vestris potius ornavit excessibus. Ecce prius culpas ignoscimus quam devotiones
aliquas sentiamus. nil debemus et solvimus: ante benefici sumus, ut postea gratissi-
mos invenire possimus. sed licet in hac parte nostrae modestiae gravitas asseratur,
20 nolumus tamen nos tantum praedicari, nisi ut et devotionis Romanae benignitas possit
ostendi. plus enim vestra opinione pascimur, quam si de nostra semper tranquillitate
4 laudemur. Amovete suspensiones ab ordine vestro semper extraneas, non decet sena-
tum corrigi, qui debet alios paterna exhortatione moderari. nam ex quibus habebunt
genium mores, si parentes publicos minores contigerit inveniri? sufficiunt haec nobi-
25 libus, sufficiunt ista verecundis, ut ad studium perfectae devotionis incitemus quos
paululum de prava suspitione culpavimus. nos enim quod praesentiam vestram ex-
petivimus, non vexationis iniuriam, sed utilitatis vestrae causas profunda cogitatione
tractavimus, ut illud magis debuissetis efficere, quod vobis cognovimus expedire.
5 Certe munus est videre principem. hoc a vobis pro rei publicae utilitate volumus
30 fieri, quod praemiis solebat optari. sed ne ipsa remedia in aliqua parte viderentur
austera, cum res poposcerit aliquos ad nos praecipimus evocari, ut nec Roma suis
6 civibus enudetur et nostra consilia viris prudentibus adjuventur. Redite ergo in pristi-
nam devotionem et sollicitudines meae, quas pro generalitate sustineo, vestro potius
adiuventur ingenio, quia hoc vobis semper insitum fuit principibus vestris votum pri-
35 tatis offerre nec parere necessitate terroris, sed potius amore dominantis. reliqua
per harum portitorem illum verbo dicenda commisimus, ut summotis cogitationibus
ambiguus nostris ammonitionibus credere debeatis.

BZNKE(F): H(GI) om. cp. 12 et 13 (practer v. 14 quae — deliquerit)

1 nobis E tam felicia] tam felicia nota ZN, talia A 2 profecit EF 3 exigere potuerunt]
exire poterunt B¹ 4 claritatis Z^a 8 quaedam om. B reprehensibilia B^a 9 inepta s. B labore B¹
10 post interesset *excidit fortasse parere vel simile quiddam* 12 ordine B^a decuerunt F 14 fiet HGI
delinquerit Z, dereliquerit H^a 15 res] *fortasse res publica* et] ut B¹ 17 quam ad 18 solvimus
om. K¹ 18 beneficii K 19 mod. nostr. N 20 nolumus N nos A et om. E 21 nostra EF
semper om. A 22 laudaremur EK 23 cohortatione E, cohortatione F 24 contingerit K
25 ista] isti E quos ad 26 culpavimus om. K¹ 26 culpavimus A quod] qui EF 27 profundas N
29 minus EF fieri vol. F 32 viris (iuris A) prud.] prud. vir. K^a 33 et] ut KEFA 34 semp.
nob. EF puritatis] pietatis N^a 36 ill. har. port. A 37 debeatis B^a

XIII.

POPULO ROMANO THEODAHADUS REX.

a. 535

Licet vobis sit insitum dominos vestros pura mente diligere et obsequiis id agere, 1
 ut regnantis animum possitis habere placabilem, hoc tamen maiorum vestrarum semper
 proprium fuit, ut tamquam membra capiti, ita suis principibus viderentur adiungi,
 quam enim vicissitudinem reddat qui maximo labore defenditur, cuius per dies singulos 5
 civitas custoditur, nisi ut illos diligit supra omnia, per quos habere probatur uni-
 versa? Absit enim a temporibus nostris, ut in vobis aliquid tale reperiamus, quod 2
 nostris indignationibus esse possit idoneum, fides vestra, quae vos hactenus asseruit,
 modo potius evidenter ostendat, non varium, non dolosum, nec seditionibus plenum
 populum decet esse Romanum, mali mores vestro nomini probantur adversi, sed hoc 10
 quoque mirabile est, quod gravitatem vestram cogimur ammonere, quam constat semper
 sponte sapuisse, nullae vos ineptae suspiciones, nulla timoris umbra deterreat, habetis
 principem, qui pietatis studio optet in vobis invenire quod diligit, hostibus vestris,
 non defensoribus obvietis, invitare, non excludere debuistis auxilium, Sed sensus 3
 iste fortassis eorum est, qui minus probantur intellegere quae generaliter poterant 15
 expedire: ad vestrum potius redite consilium, numquid vos nova gentis facies ulla
 deterruit? cur expavistis, quos parentes hactenus nominastis? qui relictis familiis ad
 vos venire properabant, de vestra erant potius securitate solliciti, quando, rogo, talis
 ab illo vicissitudo recepta est, cui salutis praemia debebantur? Illud enim, quod ad 4
 nos attinet, scire debuistis, quia die noctuque incessanter optemus, ut quod parentum 20
 nostrorum temporibus constat enutritum, sub nobis potius divinis auxiliis augeatur,
 ubi enim fama regnantis erit, si vos, quod absit, patiamur imminui? nolite talia
 cogitare, qualia nos minime videtis assumere, immo magis, si quis aliqua iniquitate
 depressus est, spem de bona conscientia non amittat, quando sublevare cupimus quos
 studere probis moribus invenimus, Aliqua etiam vobis per illum verbo dicenda com- 25 5
 misimus, ut nostrum circa vos in omni parte animum propitium sentientes, iugibus,
 sicut oportet, obsequiis et oratione sincera devoti esse debeatis.

XV.

IUSTINIANO IMPERATORI THEODAHADUS REX.

a. 535

Constat desiderium nostrae voluntatis expleri, quotiens ad pietatem vestram salu-
 tiferos apices contigerit destinari, quia semper felici gaudio repletur, qui vobiscum 30
 sincera mente colloquitur, et ideo salutans clementiam vestram honorificentia competenti
 harum portitorem pro negotio Ravennatis ecclesiae venientem gratissima vobis petitione

BZNKE(F)H(G1): hi tres om. ep. 14 (praeter v. 11 mirabile — 12 sapuisse)

5 sing. dies N 6 civitas K¹ super K prob. hab. K universa] immensa A 9 osten-
 datnr .A unum A 10 decet fortasse deludum nostro .A probantur] p. esse EF¹ 11 nestr.
 gran. HGI 12 sponte sua HGI nos om. E¹ 13 optet] oportet K¹ 16 nostrum EF¹ nos
 bis N nova] nostra ZX 17 deterruit] deerenit E 18 properabant] festinabant F solliciti B³
 20 nos ZX optamus EFA ut om. F 21 tempore EF 24 amittat B quando] quoniam A
 25 studere] scripsi, tūdere (tundere cel tundere) B, tundere ZX, intendere KEFA probis] bonis F nobis
 per illum] per ill. nobis EF, nobis pro illis K verbo om. KEFA 27 sincera F 29 expleri om. HGD
 30 quia] et HGI gaudio] animo EF qui] quia E¹ 31 el. nestrā (om. H)] nestr. clem. N¹ honori-
 ficientiam H 32 nobis om. HG

commendo: quando talis offertur causa praestandi, ubi merces videatur adquiri, quam vos facere semper exoptant qui serenitatem vestram florere desiderant. non est enim dubium meliora recipere, quos contingit iusta praestare.

XVI.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 535

1 5 Imperiosa nimium res est, patres conscripti, pietas nostra, quando propria voluntate vincimur, qui alienis condicionibus non tenemur. nam cum deo praestante possumus omnia, sola nobis credimus licere laudanda. cognoscitis, prudentes viri, verba quae loquimur: vel nunc clementiam, quam vobis ante promittere debuistis, agnoscite, ecce nec sollicitos patimur, quibus infensi esse putabamur. sic est a principe gravis
10 vincenda suspicio: sic curare debuit, qui noxius esse non voluit. postulata siquidem sacramenta vobis ab illo atque illo praestari nostra decrevit auctoritas, quod bene imperaturo non est difficile persuasum, quia sic vobis securitatem dedimus, ut nihil
2 nostro proposito addere videremur. Talia siquidem qualia promittimus eramus acturi, quia deo debemus ista, non homini. nam qui per lectiones sacras antiqua regna
15 eueurrimus, quid aliud optare possumus, nisi quod divinitati in aliis placuisse sentimus? ipse enim remunerator est bonorum omnium deus: nam quicquid in subiectos pietatis effecimus, illum nobis repensare sine dubio iudicamus. quapropter conscientiam fidelem adeptam securitate monstrate, quia post talia redditur clementiae nostrae potius quam offertur affectus.

XVII.

POPULO ROMANO THEODAHADUS REX.

a. 535

1 Cognoscite, Quirites, quali vos princeps vester firmitate dilexerit, ut temptatus asperis rebus non vos pateretur esse sollicitos, nec volumus amplius vota vestra differri, quos semper optamus in summa rei publicae celebritate laetari. vestra enim securitas noster ornatus est et hoc vere gratanter accipimus, cum gaudia vos habere
25 sentimus. quapropter, flexi petitionibus vestris, per illum atque illum praestari vobis sacramenta censuimus, ut regis vestri animum non habeatis incognitum: nec liceat
2 falsis suspicionibus errare, dum manifeste teneatur quod credatis in principe. Aestimate quid vobis benignitatis videatur impendi, quando ille iurat, qui non potest cogi. scimus enim pro remedio nos datos esse cunctorum: non despiciamus sanare subiectos:
30 et ideo, licet culmini nostro videretur incongruum, libenter adquevinus facere, quod generalitatem probamus optasse. intellegite, quantum nobis imponere vester videatur affectus: fide vobis constringimur, qui vel solo verbo promissa servare sacris lee-

BZNKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 17

1 videantur *N* 2 florere] semper fl. *HGI* 3 meliora] maiora *HGI* contigit *B* 5 res
om. *N^a* uestra *E¹¹* 6 alienis] aliis *ZN* om. poss. *EP* 7 cred. lic.] *BHGI*, lic. cred. *reliqui*
8 loquuntur *H^a* nobis *FHGI* ante] lactemus *F* agnoscitis *EP* 9 infensi *B*, impensi *HG¹*, im-
pensi *I* 10 debuit] non debuit *N^a* non noluit] noluit *EP* 11 nobis *HG* atque illo om. *F*
12 persuasus *IA* 13 prop. nostr. *HGI* aucturi *H* 14 quia] qui *E¹* 15 eueurrimus] cogno-
uimus *NHGI* 16 remunerator *B* 17 repensare] compensare *N*, recompensare *G*, recumpensare *H*,
recompensari *I* iudicamus *H* 18 monstrare *K* 22 nolumus *KEFA* uestra nota *F*, nota
nostra *A* 24 accepimus *K* nos *B* 25 flexis *K* 26 habeatis] *KEFA*, abeatis *B²*, debeatis *B¹*,
haberitis *ZN* 27 err. fals. susp. *K* credatis] *BZN*, creditis *KEA*, credimus *P* 28 quid om. *ZN*
benignitas *EF¹* 29 sanare] saciare *E²* 30 libenter om. *E* 31 nob. quant. *E*, quantum
nobis *NA* uester] noster *ZN* 32 permissa *F^a* reseruare *E*

fionibus ammonemur. ostendite nunc devotionem vestram: supernae maiestati iugiter supplicate, ut tranquilla tempora, quae vos habere cupimus, caelesti munere concedantur.

XVIII.

SENATUI URBIS ROMAE THEODAHADUS REX.

a. 535

Remedium, quod pro vobis, patres conscripti, pia mente tractavimus, non sinimus 5 1
vobis fieri acerba suspicione contrarium, quia laesionis instar est occulte consulere et
aliud velle monstrare. cognoscite itaque arma nostra pro salute vestra potius desti-
nata, ut qui vos temptaverit appetere, divino auxilio Gothorum manus ei debeat
obviare. nam si insidias gregis strenuus pastor excludit, si pater familias diligens
decipientibus locum subreptionis intercipit, qua nos convenit cautela Romam defendere, 10
quam constat in mundo simile nihil habere? summa non mittuntur in casu, quia
probatum minus diligere, qui negligit adversa tractare. Sed ne in aliquo vobis gravis 2
existeret vel ipsa defensio, exercitui destinato ordinante illo ammonas fecimus secun-
dum forum rerum venalium comparari, ut et illis tolleretur necessitas excedendi et
vobis auferretur causa dispendii. his etiam praefecimus maiorem domus nostrae 15
Vuaccenem, qui pro suarum qualitate virtutum bellatoribus esset in re reverendus,
cuius exemplo et excessus vitarent et fortitudinis instrumenta perquirent. Quos 3
tamen locis aptis praecepimus immorari, ut foris sit armata defensio, intus vobis tran-
quilla civilitas. intellegite quid excogitaverit consolatorium principis pro vobis in-
genium: defensio vos obsidet, ne manus inimica circumdet et a periculis excipimus 20
quos nostrorum sanguine vindicamus. absit enim ut nostris temporibus urbs illa muris
videatur protegi, quam constat gentibus vel sola opinione fuisse terrori. ita enim de
divino speramus auxilio, ut quae semper fuit libera, nullius inclusionis decoloretur
iniuria.

XVIII.

IUSTINIANO AUGUSTO THEODAHADUS REX.

a. 535 25

Gratias divinitati referimus, cui est regum semper accepta tranquillitas, quod 1
profectum nostrum clementiae vestrae gratissimum esse declarastis. constat enim
amare vos posse, quem gaudetis ad regni culmina pervenisse. sic decuit suscipi qui
se per vos praesumpsit augeri. praestate igitur mundo vestrae benignitatis exemplum,
ut detur intellegi quantum promoveat, qui se pura vobis affectione commendat. Non 30 2
enim rixas viles per regna requiritis: non vos iniusta certamina, quae sunt bonis
moribus inimica, delectant, quia nihil aliud vos constat appetere, nisi quod opinionem
vestram possit ornare, quemadmodum enim pacem exorati poteritis abicere, quam
pro ingenta pietate et iracundis gentibus consuestis imponere? bona quidem vestrae

BZKKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 17 et ex ep. 18 inde a v. 15 his etiam ad finem et ep. 19 (praeter v. 32 nihil enim — 33 ornare)

1 ammonemur *K* 2 nos *EP.A* 5 pro *om.* *K* transmisimus *A* 6 nobis *H* acerba susp.]
sena susp. *HG*, seno auspice *I* 7 nostra *H* 8 temptaverint *KEE'* goth. man. ei] *NHGI*, goth.
man. eis *B*, manus eis goth. *KEE.A* 10 subreptionibus *N^a/!P¹* defendere] defendit *B¹* 11 si-
mile] *KHGI*, similem *BZNEE.A* nihil] non *F* quia] q. ille *B²* 12 gravius *EF* 13 vel
om. *ZN* secundum forum] per fora *NHGI* 15 nobis *NH¹* causa] cautela *N¹* hiis *KNF'* prae-
fecimus *E* 16 vuaccenem *KEE.A* 18 praecipimus] *B*, praecipimus *ZNKEE.A* 19 excogi-
taueris *K* consolatorium *BZNK* 20 ne m. i. circumdet *om.* *ZN* exceperimus *A* 21 sanguinem *N*
ut nostris temporibus *om.* *F* muris] minus *E* 22 gentibus] hominibus *A* sola] sola *N* 28 nos
om. *B* suspici *K* 31 per in *litura octo litt.* *B²* quaeritis *K¹* nos] nobis *HG* 34 con-
suevistis *EE.A*, consuetis *K^a*

concordiae non facemus. totum creditur eximium, quicquid vobis fuerit praedicabili
 3 caritate sociatum. Sed et vobis, gloriosi principes, cum sitis absolute mirabiles, ali-
 quid tamen additur, cum vos omnia regna venerantur. nam commune est eunetis in
 suis imperiis praedicari, sed illud est omnimodis singulare in extranea gente laudes
 5 proprias invenire, quia ibi sunt vera iudicia, ubi neminem comprimit ulla timiditas.
 diligetis quidem, piissime imperator, in propriis regnis: sed quanto praestantius est,
 ut in Italiae partibus plus ameris, unde nomen Romanum per orbem terrarum constat
 esse diffusum! oportet ergo vestram pacem servari, quae vobis contulit exordia gloriosa
 4 vocabuli. Sed ut sacris affatibus ordine respondere videamur, reverentissima salutatione
 10 decursa piis sensibus indicamus beatissimum papam urbis Romae vel amplissimum
 senatum nostra praeceptione commonitos, ut vir eloquentissimus Petrus legatus sereni-
 tatis vestrae et doctrina summus et conscientiae claritate praecipuus sine aliqua dilatione
 competentia responsa reciperet nec contra vestram voluntatem moras incongruas sus-
 fineret, quia totum illud desideramus efficere, quod vestro nequeat iudicio displicere:
 15 quando et pietatem vestram hoc studere cognoscimus, quod nobis per omnia prodesse
 5 sentimus. Cui virum venerabilem illum legatum nostrum adiungendum esse credidimus,
 ut non per occasionem legationis vestrae, sed propria potius destinatione nostra possitis
 vota cognoscere.

XX.

THEODORAE AUGUSTAE THEODAHADUS REX.

a. 535

1 20 Litteras pietatis vestrae gratia, qua desiderata semper sumuntur, accepi et collo-
 quia oris vestri muneribus omnibus celsiora reverentissima gratulatione promerui,
 euneta mihi de tam sereno animo promittens, quando quicquid optare potui, in tam
 2 benigna colloentione suscepi. Hortamini enim ut quicquid expetendum a triumphali
 principe domino iugali vestro credimus, vestris ante sensibus ingeramus, quis iam
 25 dubitet ad effectum pervenire, quod talis potestas dignabitur allegare? ante quidem
 de causarum nostrarum aequitate praesumpsimus, sed nunc amplius de vestra pro-
 missione lactamur, non enim poterunt vota nostra differri, quando interest, quae
 meretur audiri, nunc implete promissa, ut rem tenere faciatis, cui spem certissimam
 3 contulistis. Additum est etiam gaudio meo, quod talem virum vestra serenitas desti-
 30 navit, quidem et tanta gloria debuit mittere et vestra decet obsequia retinere, dubium
 enim non est illam mores deligere, cui observatur assidue, dum constat defaecari
 animum bonis praeceptionibus institutum, hinc est quod vestra reverentia commoniti
 duximus ordinandum, ut sive beatissimus papa sive senatus amplissimus sine aliqua

BZKKE(F)H(GI): la tres om. ep. 19 (praeter c. 3 commune — 5 timiditas) et ex ep. 20 extrema iude a r. 32 hinc est

1 taceamus *N.A* fuerit] creditur *F* 2 abs. sit. *F* 4 omnibus modis *HGI* 5 pro-
 prias *om. HGI* ibi] ubi *B^a* timiditas *H* 6 est ut *om. A* in *om. EF* italiae] talia e *B*
 7 ameris] amari *A* 8 esse *om. E¹* nostram *A* nobis *E¹* ex. gl. uoc.] *BK*, gl. ex. uoc. *ZNA*,
 gl. uoc. exordia (concordia *E¹*) *EP* 9 reverentissima ad 10 indicamus *om. E¹* 11 uestra *A* post
 legatus, quo voc. pagina *fiut. ius. 308*, 13 nostro ad 17 repensare *E¹* legatus *om. A* 12 praecipimus *B¹*
 13 competentia resp. rec.] c. tota reciperet responsa *F^a* nol. uestr. *KEF.A* 17 occasionem] actio-
 nem *K* nostrae *K* 21 omni. mm. *F* celsiora *K* gratulationes *H^a* 24 domino *HI*
 nostro] *BZIHGIV*, nostro *NKEFIW.A* ante] autem *HG* integramus *B* quis] quod si *III^v*
 25 venire *F* alligare *H* 26 casarum *B^a* uestrarum *H* praes. aeq. *HG*, praes. dignitate *IV* nunc]
 non *N* 27 nostra] uestra *I^w.A* deferri *B* quae] quod que *H* 28 merentur *EF.A^b* 29 meo]
 nostro *K* nostra *I^w.A* 30 dub. est non enim *H*, non enim est dub. *I* 31 deligere] scripsi,
 diligere (fortasse in tertu factum e. deligere; in uary. resecto superest gere) *B²*, de (sp. var. A litt.) re *Z*,
 de re *K*, dare *NKFHGI²I*, retinere *A*, *om. B¹* (in sp. var.) *U¹* deficari *B^a*, defetari *E*, deficari *HG*
 32 commonite *K*

dilatione respondeant, quod ab eis expetendum esse iudicastis, ne gloria vestra minus reverenda putetur, cui studium dilationis opponitur, sed potius de celeritate facti votiva gratia possit augeri. Nam et de illa persona, de qua ad nos aliquid verbo titillante pervenit, hoc ordinatum esse cognoscite, quod vestris credidimus animis convenire. desiderium enim nostrum tale est, ut interveniente gratia non minus in regno nostro quam in vestro iubeatis imperio. significamus itaque supra dictum ante nos a venerabili viro papa egredi fecisse, quam vester legatus harum portitor de urbe Roma potuisset exire, ne aliquid accederet quod vestris animis obviaret. Quapropter salutans veneratione, quae tantis debet meritis exhiberi, virum venerabilem illum et moribus et doctrina pollentem sanctitatis etiam honore reverendum ad vestram elementiam legationis officio peculiariter curavimus destinandum, quia gratas vobis illas credimus esse personas, quas divinis mysteriis iudicamus acceptas.

XXI.

THEODORAE AUGUSTAE GUELIVA REGINA.

a. 535

Aestimare te convenit. Augustarum prudentissima, quantis cupiam nisibus gratiam vestram quaerere, quam etiam domus iugalis meus magno studio desiderat optinere, nam licet hoc illi sit omnimodis earum, mihi tamen cognoscitur esse praecipuum, quando me tantae dominae ita potest amor erigere, ut supra regnum cognoscar maius aliquod invenire. Quid enim gratius quam si gloriae vestrae videar caritatis participatione sociari, ut quia vos abunde fulgetis, nobis libenter de proprio splendore mutuemini, cum damnus non est lumini alteri de sua claritate largiri? fovete desideria nostra, quae cognoscitis sinceritate praecipua, gratia vestra per omnia nos regna commendat, debetis enim nos claros reddere, qui de vestra volumus luce fulgere. Quapropter serenitati vestrae reverentiam salutationis impertiens affectuosa me animis vestris praesumptione commendo, sperans, ut sic omnia mirabilis prudentia vestra componat, quatenus fiducia, quae nobis de animo vestro data est, uberius augeatur, nam cum nullam inter Romana regna deceat esse discordiam, emerit tamen et qualitas rei, quae nos efficere cariores vestrae debeat acquitati.

XXII.

IUSTINIANO IMPERATORI THEODAHADUS REX.

a. 535

Retinetis, sapientissimi principum, et per legatos nostros et per virum disertissimum Petrum, quem nuper ad nos vestra pietas destinavit, quo studio concordiam Augustae serenitatis optemus, et nunc iterum per illum virum sanctissimum eadem credidimus esse repetenda, ut vera atque affectuosa iudicetis quae frequenter expetita cognoscitis, pacem siquidem sub omni sinceritate petimus, qui causas certaminis non

BZŃKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 20 jin. et ep. 22

2 celeritati *Z* 4 credimus *K.A* 9 et doctrina] doctrinaque *KEFA* 12 ministeriis *A*
14 te] nos *N*, om. *B^a* nisibus *E* 15 etiam] et *EP.A* domus *H*, dominus *GI* 16 illis *K* sit
om. *HI* carum] causarum *N* 17 ut] ne *F²* cognoscat *EHGI* 18 aliquod] *BHG*, ali-
quid *reliqui* si gloriae] single *H* nestrae om. *H³* 19 nobis libenter om. *HGI* splendore *H*
20 mutuemini] impertiamini *A* faete *H* 21 regna] *B* 22 debitis *B^a* 23 affectuosa *B* animi *F²*
24 uestris om. *F* 25 nostro *H* 26 roma *H³* et om. *HGI* 27 efficere cariores] et ear.
eff. *F* acquitati] iniquitati *H* 29 sapientissime *KEFA* desertissimum *B^a* 31 eandem *EF*
32 credimus *NK.A* repetendam *EF* ut om. *F* affectuosa *B* 33 certauimus *B*

habemus. talis ergo ad nos veniat, sic composita, sic decora, ut eam tantis votis merito quaesisse videamur. absit autem ut quod nobis committitur debeat ingravare.

2 Pro nobis potius tractate quod convenit. trahitur enim ad benivola, cui causa creditur rationabiliter ordinanda nec potest utilitatem propriam anteferre, cui magis decorum

5 est credenti profutura praestare. considerate etiam, principes docti, et Ablabi vestri historica monumenta recolite. quantum decessores vestri studuerint de suo iure relinquere, ut eis parentum nostrorum foedera provenirent. aestimate, qua gratia debent oblata suscipi. quae consueverant postulari. non arroganter loquimur, qui veritatem fatemur. gloriae vestrae potius proficit quod demonstrare contendimus, quando nunc

10 illi vestram gratiam ultro quaerunt, qui suis parentibus meliores se esse cognoscunt. associantur amicitia gratuita vestris animis quos prius vobis largitatis studio iungebatis, ne bona tantum illorum temporum fuisse credantur, quae vos et copiosa benignitate

3 vineitis et affluentem munere superatis. Atque ideo salutationis honorificentiam prae-locuti illum virum venerabilem sacerdotio clarum, doctrinae laude conspicuum legationis

15 nostrae ad pietatem vestram fecimus vota deferre. confidimus enim in virtute divina, quod et suis meritis vobis abunde placeat et desideria probae petitionis optineat, sperantes ut eum cum effectu rerum celerius recipere debeamus. sed quia epistularis series continere non poterat universa, aliqua sacris sensibus verbo insinuanda commisimus, ne fastidium vobis faceret lectio prolixa chartarum.

XXIII.

20 THEODORAE AUGUSTAE THEODAHADUS REX.

a. 535

1 Suscipientes legatum vestrum virum eloquentissimum Petrum et, quod est ipsis dignitatibus honorabilius, vestris obsequiis inhaerentem, optata nobis Augustae gratiae monumenta fulserunt, ut per eum disceremus acceptum vobis esse, quod in hac re publica constat evenisse. ostendistis vos diligere quicquid ad iustitiam cognoscitur

25 pertinere, quando per divinam providentiam omni suspitione deteresa desiderabilis potest unanimitas permanere. nunc est potius quod regna coniungat promissio fixa et votiva concordia. Et ideo illum virum venerabilem vestris conspectibus vere dignissimum legatum nostrum ad vos specialiter credidimus esse dirigendum, ut, vobis annitentibus, serenissimi iugalis vestri pacis gratia solidetur, quatenus generalitas

30 evidenter agnoscat merito venisse nos ad suavitatem foederis per tale vinculum caritatis. Et quia semel bene inita nulla debent contraria occasione suspendi, si quid est quod difficultate sui nobis non oportet imponi, sapientiae vestrae moderatione mitigetur, ut affectum, quem circa regnum vestrum habere coepimus, iugibus studiis augeamus.

4 Quapropter erigite vestrae sapientiae firmitatem et hanc vobis palmam concordiae

35 specialiter vindicate, ut, sicut elementissimi imperatoris fama in proeliis inclita dicitur, ita in pacis studio opinio vestra cunctorum ammiratione laudetur. familiariter vos et frequenter videat harum portitor quem direxi, quatinus effectum possit celerem

BZKKE(E): HGGI) deficiunt

3 potius *om.* ZN tractare K 4 propriam] uestram ZN 5 ablabi] ablabi Meyer, abani *libri* nostri EFLA 6 historica *om.* A monumenta B 7 eis] in eis E¹ 8 consueverant] B², suerant B¹, consueverant ZNKEFLA ueracitatem E² 9 contendimus] condimus B¹ 11 associantur] EFLA, associetur BZKK prius] potius F¹ 17 ut enim *om.* E¹ affectu B.A 19 prolixa] diffusa K².A, *om.* K¹ 21 uirum *om.* B elegantissimum A 23 monumenta BK dicere-mus B¹KEE¹ 24 ostenditis N¹ 27 aspectibus F 28 credidimus] BZ, credimus NKEFLA 29 annitentibus EFLA nostri A imito *om.*, *spatio relicto*, B¹ 32 nobis E¹ oportet] opponet A 34 exigit A 36 amministrazione N 37 quatenus] quo E affectum B¹

promereri, qui ad praesumptam gratiam visus est destinari. speramus enim iusta non gravia, cum tamen nihil videatur impossibile, quod per talem gloriam cognoscimus allegare.

XXIII.

THEODORAE AUGUSTAE GUEDELIVA REGINA.

a. 535

Veniente viro sapientissimo Petro ita nos amor vestrae serenitatis explevit, ut vidisse nos aestimemus, cuius colloquia benigna suscepimus. quis enim tanta affabilitate suscepta non reddat venerationis eximia, cui ante dignationis eloquium iure ab omnibus commendationis suae debetur officium? Et ideo per illum virum venerabilem legatum domni iugalis nostri ad vos specialiter directum salutiferos apices curavimus destinandos, ut recurrens vestrae serenitatis affatus et de optata incolumitate laetificet et de firmissimae gratiae nos faciat exultatione gaudere. tali enim compendio et causarum bene disponitur ordo et vestrae tranquillitatis geminata crescit affectio. suscipiamus ergo vestri animi bona, quia hoc est vere regale propositum gloriose vivere amore cunctorum. Quaedam vobis per harum portitorem verbo suggerenda commisimus, quae pro ingenita mansuetudine et libenter accipite et efficaciter deo auxiliante praestate.

XXV.

IUSTINIANO IMPERATORI THEODAHADUS REX.

a. 535

Per venerabilem virum Heraclaeum presbyterum Augusta nobis pagina vestrae serenitatis illuxit, gratiam sermonis benigne tribuens et apte munera salutationis impertiens, ut re vera magnum sit beneficium tam suave principis meruisse colloquium, cui reddimus quanta valemus caritate responsum, optantes ut et sospitatem vestram saepius nos audire contingat et regni vestri felicitas semper accrescat, quia tale votum nos decet habere, quod gloriam salutemque vestram iugiter possit extendere. Significamus etiam pro vestro voto ad papam urbis Romae nos litteras destinasse, ut praesentium gerulo litterarum sine aliqua dilatione respondeat, quatenus qui a vobis dirigi meruit, celeritatis gratiam consequatur. nostri enim voti est causas emergere, in quibus possimus vestris desideriis oboedire, quia sic vos ad reddendam dilectionem efficaciter commonemus, si vobis in aliqua parte pareamus.

XXVI.

IUSTINIANO IMPERATORI THEODAHADUS REX.

a. 535

Intellegimus serenitatis vestrae gratiam muneribus omnibus ditiozem, quando illa nos hortamini facere, quae ad mercedem nostram possint omnimodis pertinere, tale

BZLNKE(F)H(t): hi tres om. ep. 23-26

2 nihil] nunc E¹ 6 nos] nos F benigne A quis] quemis H, quamis I 7 reddit E
 8 nimm om. E 9 domni H, domini I⁸, domini GIP 10 nostrae H affectus B²HGI et om. F¹
 11 talia B et om. A 12 uestrae] nostrae A coescit E¹ 13 nostri H uere om. A
 14 uobis] nero nobis III suggerendo H 15 accipite] accipere B² auxiliante] amnente HGI
 18 eraclaeum K, etadeanum EF, h. HGI uobis N 19 gratiam sermonis] et gr. s. EF, sermo-
 nes A apta E¹ 20 ut] et B¹ colloquium] alloquium HGI, concilium N² 21 et om. EF
 22 cont. and. EF 23 nos] non K² 24 uot. nestr. N 25 respondeant HGI² 26 celeritatis
 claritatis B¹ gratia H 27 possimus] possumus K, om. N uos] nos E¹A, uobis N² reddendum A
 30 intelligite E¹

CASSIODORVS,

siquidem votum semper amantis est. ut causas nos misericordiae velitis agere, quae
 2 nos divinae possint commendare potentiae. Et ideo significamus gloriae vestrae mona-
 sterium famularum dei. quod vobis insinuatam est tributorum gravi sorte laborare.
 eo quod ager eius nimia inundatione perfusus sterilitatis vitia de inimica humectatione
 5 contraxerit: ad virum eminentissimum Senatorem praefectum praetorio dedisse nos
 nihilominus iussionem, ut eius ordinatione provida ad praedium, de quo querella est,
 diligens inspector accedat et, rebus moderata inquisitione trutinatis, quicquid grava-
 minis potest habere possessio, rationabiliter abrogetur. ita ut competens atque sufficiens
 3 10 quod pro mansuetudinis vestrae voluntate concedimus. De Ranildae quoque causa,
 unde vestra serenitas me commovere dignata est. quamvis ante longum tempus sub
 parentum nostrorum regno contigerit. tamen necesse nobis fuit negotium de propria
 4 largitate componere, ut tali facto eam non paeniteret mutata religio. Earum siquidem
 rerum iudicium non praesumimus, unde mandatum specialiter non habemus. nam cum
 15 divinitas patiatur diversas religiones esse, nos unam non audemus imponere. retinemus
 enim legisse nos voluntarie sacrificandum esse domino, non cuiusquam cogentis imperio:
 quod qui aliter facere temptaverit, evidenter caelestibus iussionibus obviabit. merito
 ergo pietas vestra invitat nos ad talia quae nobis praecipiant divina mandata.

XXVII.

SENATORI PPO THEODAHADUS REX.

a. 535/536

1 20 Non dare, sed reddere videtur expensas. quisquis tributariis aliquo remedio sub-
 venire festinat. quid enim iustius est quam petenti conferre quod intellegitur ipse
 laborasse? ad misericordiam forsitan pascantur otiosi: cultor agri ad futuram famem
 2 describitur, nisi ei, cum necesse fuerit, subvenitur. Quapropter industriosae Liguriae
 devotisque Venetiis copia subtracta dicitur esse de campis: sed nunc nascatur in
 25 horreis, quia nimis impium est plenissimis cellis vacuos esurire cultores. atque ideo
 illustris magnitudo vestra, quorum dignitas ad hoc legitur instituta, ut de repositis
 copiis populum saturare possetis. Liguribus, quos tamen indigere cognoscitis, tertiam
 portionem ex horreis Ticinensibus atque Dertonensibus per solidum viginti quinque
 3 modios distrahi censitote. Venetis autem ex Tarvisiano atque Tridentino horreis ad
 30 definitam superius quantitatem item dari facite tertiam portionem, ut miserata divinitas
 copiam largiri possit, quam homines in se exereuisse cognoscit. et ideo tales viros
 his distributionibus adhibete, ut indulgentia nostra maxime ad illos perveniat qui suis
 viribus pasci minime potuerunt.

BZNKE(F): HGI deficiunt

1 causa ZN misericordiae n. a. quae om. A 2 diuitie E¹ potentiae] penitentiae B
 3 gratia forte A 5 contraxit KEF eminentissimum B³ 6 ordinatione] scripsi, ordinatio libri
 9 poss. dom. rer. F vobis E 10 nostrae FLA de ranildae] ueranildae A causa unde] unde causa B³
 11 quamuis] quam F 12 vobis K propria] nostra A 13 religione KEFLA 14 rerum] certum EF
 15 nos om. A 17 qui aliter (om. E¹)] qualiter B¹ obviabit] EF, obuiauit BZNKA 18 inuitat]
 inuitat Z precipuunt B 22 pascantur] scripsi, pascantur BZNKA, pascatur EF 24 nunc] numero N
 26 nestra] tua A repensitis E¹ 27 possitis KF liguribus q. t. i. cognoscitis om. A 28 orreais B
 titicensibus N atque dertonensibus] a. ueronensibus F², om. E³ 29 taruisiano] BZNK, teruisino EF,
 taruisino A 30 iteu] A, idem libri 32 hiis N, om. K¹ distributoribus F² adhibere E,
 adhibite N³

XXVIII.

SENATORI PPO THEODAHADUS REX.

a. 535/536

Decet regiam iustitiam custodire quod a iudicibus bene agentibus fuerit ordi- 1
 natum, maxime quorum conscientia sic nota est, ut nihil incaute, nihil venalitatis
 studio fecisse videantur. et ideo arcarios prorogatores tritici, vini et casei, macellarios,
 vinarios, capitularios horreariorum et tabernariorum, fenerarios et cellaritas, qui ad 5
 urbem Romam vel ad mansionem pertinent Ravennatem, sed et eos, qui ripam Tici-
 nensem et Placentinam sive per alia loca quicumque publicos titulos administrare
 noscuntur, quos a vobis conperimus ordinatos, cuius iudicia sic libenter amplectimur,
 sic servari desideramus, tamquam a nobis facta esse credantur, nec sinimus contra
 illos cuiusquam praevalere malitiam, qui vestro iudicio amministrationes publicas 10
 susceperunt. Quapropter in designatis titulis ambitio, inimica semper iustitiae, con- 2
 quiescat: consuetudinarium bene agentibus locum protinus tollamus invidiae: non liceat
 cuiquam intra quinquennium praedictis velle succedere, si tamen vestra inquisitione
 eos nulla culpa respuerit. sint ergo intrepidi, qui vestra voluntate vel sunt vel fuerint
 ordinati: procurent sibi necessaria securi: non timeat intra hoc quinquennium expelli, 15
 quem commendaverit probitas actionis. Propter sterilitatem quoque praesentis temporis 3
 de singulis speciebus, prout eminentiae vestrae rationabiliter visum fuerit, pretia facite
 temperari, ut hi, quibus commissum est exercere singulos apparatus, de iniusto grava-
 mine non querantur. sed quoniam humana ambitio nisi per metum damni non potest
 inhiberi, si qui a vobis titulis ordinatis, sive suffragiis sive patronorum precibus nisus, 20
 visus fuerit cuique succedere, statim triginta librarum auri multa feriat, a vobis
 nihilominus exigenda. Quod si ad hoc damnum idoneus non potuerit inveniri, corporali 4
 supplicio poenam luat qui non potuerit in supra dicta percussione sufficere et frustretur
 ausibus suis, poena etiam inurendus infamiae, qui contra interdicta nostra aliqua tergiver-
 satione venire temptaverit. nihil enim securum, nihil poterit stabile reperiri, si 25
 semper invidentium vota ad illicitas accedere permittantur insidias. quod magnitudo
 vestra in omnium faciat pervenire notitiam, ne quis per ignorantiam se existimet ex-
 cusandum, quod non intellexerit fuisse prohibitum.

XXIX.

VVISIBADO COMITI THEODAHADUS REX.

a. 535/536

Cum generis tui honoranda nobilitas et magnae fidei documenta suasissent, ut 30 1
 tibi urbem Ticinum, quam per bella defenderas, gubernandam pace crederemus,
 limosae podagrae subita inundatione completus, aquas Bormias potius siccativas, salu-

BZKKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 28.

3 notata *E*¹ 4 studio fec. uid.] stud fec. *Z*, studio noscitur fecisse *N* 5 vinarios *om.* *N* et
om. *F* cellarios *K*² 6 romanam *A* sed] si *E* ticinensem] *KF*.1, ticinensem *BZNE* 8 sic ante
 libenter delendum 12 toll. imm. prot. *F*^a 13 inter *NA* nostra .1 14 respexerit *E*²*F* sint]
 sin *K*¹ fuerunt *EFA* 15 timeant *F*¹ inter *N* 17 nis. fuer. rat. *F*^a 18 hii *NFK* est]
 est semper *F* apparatus *B*¹*ZNK*¹ 19 querantur] curantur *B*¹ 20 si] *scripsi*, is *BZNEF*.1,
 hii *K* nobis .1 sine s. sine *B*² patriciorum *E*¹*F* nisus visus] *scripsi*, nisus *BZN*, visus *KEF*.1
 21 cuique] *BZNK*²*EF*, cuiquam *A*, *om.* *K*¹ 22 poterit *NK* 27 extimet *KEF*, aestimet .1 28 quod]
 qui *K*¹[?] intelletit *Z*, intulerit *N* fuisse] esse *F* 30 cum] dum (d a *iniatore*) *Z* generis
 tui] *BHGI*, gentis tuae *reliqui* 31 ticinum *BHGI*, ticinam *E* 32 inundatione *H*, inundatione *I* com-
 plutus *A* bormias] bromias *HGI*, botinias *E*¹*F*, hocetinas *E*² potius ante borm. *HGI*

tares hinc specialiter passioni, velle te expetere postulasti. desiderium tuum remediali
 iussione sanamus, ut sospitatem, quam merito in te quaerimus, iussionis beneficio com-
 2 pleamus. Absit enim, ut bellicosissimum virum tyrannis gravissimae calamitatis ex-
 armet, quae miro modo membra virentia infusione poenalis unoris cogit arescere
 5 nodosque mobiles replet marmoreo tumore crescentes. cum norit alia cuncta vacuare,
 iuncturae petit concavas lacunas, ubi palustri statione pigrescens saxa perficit de liquore,
 et quae ad decorem inflexionis natura laxaverat, in turpissimum rigorem peregrina
 3 soliditate constringit. Haec passio insanabilis et sanitas passibilis ligat solutos, con-
 trahit vivos et decrescere facit corpora. quae nulla sunt mutilatione truncata. con-
 10 stantibus membris proceritatis mensura perit et minor cernitur, cui nihil subductum
 esse sentitur. subtrahuntur superstiti ministeria membrorum: corpus vivum est nec
 moveretur et inter insensibilia redactum iam non proprio voto, sed motu fertur alieno.
 haec viva mors supra omnia tormenta sana dicitur et melius habere fertur, qui evasisse
 4 causam tanti periculi non probatur. Desederat quidem dolor, sed dimittit reliquias
 15 fortiores et, novo infelicitatis exemplo, passio videtur abscedere et aeger non desinit
 aegrotare. appendia ipsa cruciatis debitoribus aliquando solvuntur: ista enim vincula
 sunt quae, cum semel potuerint illigare captum, nesciunt in tota vita dissolvere.
 infelicia signa relinquit abscedens et more gentium barbararum hospitium corporis
 occupatum suis iudiciis violenta defendit, ne ubi ferox ista coepit succedere, adversa
 20 illuc iterum sanitas audeat fortassis intrare. hoc licet omnibus videatur esse contra-
 rium illis maxime, qui armorum exercitatione floruerunt. ne membra illa durissima
 langoris decoctione mollescant et qui ab hoste foris superari minime potuerunt, ab
 interna potius contrarietate vincantur. perge igitur auctore deo gressibus tuis ad
 locum praedictum. absit enim, ut bellator noster ambulet passibus alienis. equino
 25 dorso, non humana subvectione portetur, quia viro forti grave est sic vivere, ut nec
 inermem possit implere. quae ideo tibi exaggerata narratione retulimus, ut ad studium
 sanitatis votiva nimis cupiditate rapiaris. utere igitur aquis illis, primum potae dilu-
 toriis, deinde thermarum exhalationibus siccativis, ubi merito indomabilis cervix illa
 flectitur passionis, quando interna plurima effusione mundantur, exteriora attractiva
 30 virtute libera fiunt et velut duobus auxiliis congregatis in medium missa superatur,
 amentur illie munera concessa divinitus, contra illam humani generis debellatricem
 data sunt opportuna munimina lavaerorum et quam non edomat iuge decennium, non

BZKKE(F)H(GI)

1 hinc] hinc *H* petere *A* remediali *EVI* 2 in te] uite *E¹* quaerimus] credimus *II*
 3 tirampuitas *E²F*, tyrannus *III*, thirannus *G* 4 quae] qui *ZVI* 5 timore *E^a* 6 cum-
 cavas *II* plaustrum *E* proficit *II* 7 inflexionis *EP¹* rigorem] liquorem *IVI* peregrina
 soliditate (solidate *B*)] sol. per. *KEFA* 8 hoc *HG^a* 9 uinos] nervos *A* 10 proceritas *E¹*
 11 misteria *III^p* uinum est] uinum *H*, uinit *GI* 12 not. propr. *K* 13 hoc *II* uina] uina *K*,
om. *H^a* super *HGI* sana] fera *E²F*, fortasse sani 14 causam] *BI*, causa *HG*, causas *reliqui*
 desederat] *scripsi*, desiderat *BII*, desiderat *G*, desinit *I*, decrit *K*, deserit *ZNEFA* remittit *E¹* 15 uide-
 retur *II* aeger] egra *II* 16 enim] autem *A* 17 potuerunt *B^a*, poterunt *G*, potuerit *III^p*
 18 signa *om.* *HGI* reliquit *III* barbarum *ZEF* 19 iudiciis *KIA*, inuidiis *G^a*, in iudiciis
 et *H* uolenta (*sic*) *II* succedere aduersa] fortasse abscedere, reuersa 20 iterum *om.* *A* uideatur]
scr. uidetur 21 illic *II* exercitatio *B*: fortasse exercitio 22 hoste *om.* *HGI* 23 contrarietate *F*
 vincuntur *ZNEF* 24 equino dorso] equi non dorso *B¹Z*, equina *NIIGI* 25 subuentione *K*
 26 inermem] *NIIGI*, inertem *BZKE¹F*, mortem *E²A* narratione] relatione *K* 27 aquis] aliquis *H^a*
 illis *om.* *II* pote *HG*, pota *BZN*, pota *KEF¹A*, *om.* *I^w* dilatoriis] *scripsi*, delatoriis *HG*, deli-
 toriis *BNE²F*, delictoriis *ZK*, deicoriis *E¹*, delinctoriis *I^w*, delinctoriis *I^w*, 28 thermarum *Z* ex-
 halationibus] *scripsi*, exhalationibus *EP¹HG^a*, exhibitionibus *BZKKI*, uel exalationibus uel exhibitioni-
 bus *G^v*, exhalationibus *F²* 29 flect. pass.] *BIIIGI*, pass. flect. *reliqui* pluraria *B* 30 fuerint *A*
 superantur *FA*

mille potionum mollit introitus, voluptuosis illie remediis effugatur, praestent optatum divina beneficium, ut famam loci verissimam tua potius salubritate noseamus, quem nobis desiderabile est evadere quicquid adimit corpoream sospitatem.

XXX.

HONORIO PRAEFECTO URBS THEODAHADUS REX. *a. 535-536*

Relationis vestrae tenore comperimus in via sacra, quam multis superstitionibus 3 4
 dicavit antiquitas, elephantos aeneos vicina omnimodis ruina titubare, et qui solent in
 carnali substantia supra millenos annos vivere, occasum videantur proximum in simu-
 lacris aeris sustinere. his providentia vestra reddi faciat propriam longaevitatem unciis
 ferreis hiantia membra solidando: alvum quoque demissam subdito pariete corroboret,
 ne illa magnitudo mirabilis solvatur turpiter in ruinam. Nam et vivis ipse casus ad- 10 2
 versus est, qui, dum in genus cubationis, arte hominum succisis arboribus, ingentia
 membra commiserint, toto pondere supinati nequeunt propriis viribus surgere, quos
 semel contigerit corruisse, scilicet quia pedes eorum nullis inflectuntur articulis, sed
 in modum columnarum rigentes atque incurvabiles ingiter perseverant, ibi tanta mole
 prostrati sunt, ut tunc magis metallicos possis credere, cum se vivos aspicias non 15
 movere, iacent superstites similitudine cadaverum: mortuos putes, quos vivos esse
 non dubites et more cadentium fabricarum, nesciunt locum sponte relinquere, quem
 suis membris potuerint occupare. Magnitudo illa terribilis nec formicis minutissimis 3
 par est, quando beneficium non habet naturae, quod ultima videntur animalia meruisse,
 humano solacio consurgunt, cuius arte iacuerunt, belua tamen suis gressibus restituta 20
 novit memor esse beneficii: in magistrum quippe recipit quem sibi subvenisse cognoscit:
 ad ipsius arbitrium gressus movet, ipsius voluntate cibos capit, et, quod omnem in-
 tellegentiam quadrupedum superat, non dubitat primo aspectu adorare quem cunctorum
 intellegit esse rectorem: cui si tyrannus appareat, inflexa permanet nec imponi potest
 beluae hoc et malis pendere, quod a se novit bonis principibus exhibere. In vicem 25 4
 manus promuseidem tendit et magistro profutura gratanter accipit, quia se ipsius cura
 vivere posse cognoscit, est enim, ut ita dixerim, praedictae beluae nasuta manus, per
 quam data suscipit et ori suo voranda transmittit, nam cum sit altum animal, bre-
 vissima cervice compositum est, ut quod cibos ex humo non praevalebat carpere, hoc
 se ministerio videretur posse satiare, temptando solum cautus semper incedit, retinens 30
 initio captivationis suae fuisse sibi noxiam ruinam. Flatum suum, quia dolori capitis 5

BZKKE(F)H(GI)

1 mille] mille *E*¹ molliter *A* introitus *H* volupt.] ut volupt. *B* illic] ille *E* praestet *H*
 2 divina] diatius *E* 5 nostrae *H* nia] nasa *E* 6 dedicavit *HGI* elephantos *N*, elephants *G*,
 elephantos *HLI* omnimodo *HGI* 7 am. nū.] uū. am. *K*. uū. (*om.* amos) *Z* videntur *FG*
 8 aeris] *B*, eneis *ZNIHGI*, aereis *KEF* hīs *NKF* prudentia *F* uestra] tua *III* unciis *II*
 9 alvum] alium *E*²*HGI* quoque] que *ZN* demissum *HIW*, dimissum *GI*^v subito *B*¹*NI*^v corroboret]
 rohoret *K* 10 ruina *K* unius] unus *B*¹, unus *EII*¹ 11 qui dum] quibus *B* in genus] *BF*²*HGI*,
 ingentis *ZN* (*potest legi item in genus*) *KEF*¹, *A* 12 commiserunt *HGI* supinati *E*¹ nequeunt]
 nequeant *E*, n potius *NH* 13 contigerat *F*² inflect. art.] *BHGI*, art. infl. *reliqui* 14 ibi] ita *NIH*,
 ita in *I* mole] mole *II* 15 sunt *om.* *HGI* metallicos] italicos *E*¹ 16 monere *II* cadavero-
 rum *II*¹ esse *om.* *N*¹*HGI* 18 potuerunt *B*¹*NKKEFI*, poterunt *G*³ 21 esse] esto *II* in *om.* *ZN*
 22 omnem] communem *E*¹ 23 quadrupedum *B*, quadrupedii *III* 24 rect. esse *ZKKE*, *A* 25 et
om. *HGI* bonis pr. (pncipibus *N*] pr. bon. *HGI* exhibere] exhiberi debere *HGI* 26 promuseidem] *NI*,
 promuseide *II*, promuscidere *G*^v, promuscida *G*^v, promuscilem *BZKKEF*¹, promuscibilem *F*² 27 est]
 et *EFHGI* bel. praed. *EFHGI* nasuta] nasutare *II*, nasus utraque est *I*, nascitur *G* 28 et]
 ut *K*, *A* transmittat *K*, *A* 29 cernisse *K* ex humo] exhumio *II*, eximio *G* capere *F* 30 miste-
 rio *HGI*^v 31 in initio *HGI* captiuitatis *N*¹*HGI*, captiois *A* nox. sibi fuisse *KI*

humani mederi dicitur, rogatus exhalat. hic dum ad aquas venerit hauriendas, per
 eavum promuseidis in modum pluviae imbrem postulat effundit et sic agnoscit quod
 petitur. ut libens faciat quod rogatur. motu corporis ab diversis postulat quod magistro
 porrigat et nutritoris compendia sua putat alimenta. quod si aliquis praebere con-
 5 tempererit postulata, vesicae collectaculo patefacto tantam dicitur alluvionem egerere,
 ut in eius penatibus quidam fluvius videatur intrare, contemptum vindicans de fetore.
 6 Nam et laesus servat offensam et longo post tempore reddere dicitur, a quo iniuriatus
 esse sentitur. oculi quidem parvi, sed graviter se moventes. credas aliquid regium
 eius intendisse conspectum. despicit scurriliter ludentes: honestum aliquid gratanter
 7 10 adtendit et advertis recte iudicare, cui levia cognoveris displicere. Cutis huius ulcerosis
 vallibus exaratur, a qua transportancorum nefanda passio nomen accepit, quae in
 tantam duritiam solidatur, ut putes esse osseam cutem. haec nulla vi transmittitur,
 nullo ferri acumine penetratur, ideoque Persarum reges hanc beluam ad bella traxerunt,
 8 quae et nullis ictibus pulsata cederet et adversarios sua mole terreret. Quapropter
 15 eorum vel formas habere gratissimum est, ut qui vivam substantiam non viderunt,
 opinatum animal tali imaginatione cognoscant. et ideo non patiaris perire, quando
 Romanae dignitatis est artificum ingenii in illa urbe recondere, quod per diversas
 mundi partes cognoscitur dives natura procreasse.

XXXI.

UNIVERSIS GOTHIS VVITIGIS REX.

a. 536

1 20 Quamvis omnis proventus ad divinitatis est munera referendus nec aliquid constat
 bonum, nisi quod ab ipso dinoscitur esse collatum, tamen quam maxime causa regiae
 dignitatis supernis est applicanda iudiciis, quia ipse nihilominus ordinavit, cui suos
 populos parere concessit, unde auctori nostro gratias humillima satisfactione referentes
 indicamus parentes nostros Gothos inter procinctuales gladios more maiorum seuto
 25 subposito regalem nobis contulisse praestante domino dignitatem, ut honorem arma
 2 darent, cuius opinionem bella pepererant. Non enim in cubilibus angustiis, sed in campis
 late patentibus electum me esse noveritis, nec inter blandientium delicata colloquia,
 sed tubis concrepantibus sum quaesitus, ut tali fremitu concitatus desiderio virtutis
 ingenitae regem sibi Martium Geticus populus inveniret, quamdiu enim fortes viri
 30 inter bella ferventia nutriti principem ferre poterant non probatum, ut de eius fama
 laboraret, quamvis de propria virtute praesumeret? necesse est enim talem de cunctis
 3 opinionem currere, qualem gens meruerit habere rectorem. Nam sicut audire potuistis,

BZKKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 31

2 canum *H* in mod. pl. om. *K*¹ 3 patitur *KE*¹, patitur et *A* rogatus *H* ab (*a EFHGI*)
 din. om. *N* 4 puta *F*¹ aliquid *B*^a 5 postulata] alimenta p. *NHGI* abluionem *E*²,
 alunione *K* 6 eius] eis *E* intrasse *A* iudicans *HI* 7 sernat] seniat *B*^a, sernis sernat *NHGI*^a,
 serius (serio *I*^{w(1)}) sernat *I* longe *H* 8 sed] sen *BZEF* aliquid *HI* 9 aliquid *HGI* gra-
 niter *NHGI* 10 auertis *H* recte] certe *EF* cutis huius] cuius cutis *HGI* ulcosis *HG*
 11 nefande *B*^a 12 esse put. *K* 13 nullo] et n. *EF* 14 pulsanda *HI* 15 eor. nel formas (foras *B*¹)
 habere] *BHGI*, hab. eor. nel formas *reliqui* uiuam] ueram *NHGI* 16 perire] illos ruere *I*, om. *H*
 17 artificium *KE* 18 praestasse *E*¹ 20 est] sit *EF* constat *EE* 21 ipso] illo *K*,
 ipsa *A* recte] dinoscitur] cognoscitur *NEF* quam (quia *E*¹*E*¹) m. e. r. dign. sup. est (om. *F*) applicanda
 (amplicanda *B*¹) ind.] sup. quam m. ind. appl. est e. r. dign. *N* 23 concessit] cognoscit *A* auctori *EF*
 24 scutorum *A* 25 praest. domino dign.] *BK*, praest. deo dign. *ZN*.1, dign. pr. deo *EF* hominem *E*¹*F*
 26 cuius] cui *A* bella om. *A* cubilibus *F*², cubiculis *E*² angustiis *B*^a*EF* 29 ingente *N*^a 30 pot.
 non] non pot. non *K* ut] et *ZN* 31 est enim] e. est *EE*, est (om. enim) *ZN* 32 quale ingens *B*
 meruit *K*.1

parentum periculis evocatus adveneram communem cum omnibus subire fortunam. sed illi ducem me sibi esse non passi sunt, qui exercitatum regem quaerere videbantur. quapropter primum divinae gratiae, deinde Gothorum favete iudiciis, quia me regem omnes facitis, qui unanimiter vota confertis, deponite nunc damnorum metum: dispendiorum suspiciones abicite: nihil sub nobis asperum formidetis. Amare novimus viros 5 4 fortes, qui saepius bella peregimus. additur, quod unicuique virorum vestrorum testis adsisto. ab alio enim mihi non est opus facta vestra narrari, qui omnia vobiscum laboribus sociatus agnovi. arma Gothorum nulla promissionum mearum varietate frangenda sunt: ad gentis utilitatem respiciet omne quod agimus: privatim nec nos amabimus: hoc sequi promittimus quod ornet regium nomen. Postremo nostrum per 10 5 omnia pollicemur imperium, quale Gothos habere deceat post inclitum Theodericum: vir ad regni curas singulariter et pulchre compositus, ut merito unusquisque principum tantum praeclarus intellegatur, quantum consilia illius amare dinoscitur. idcirco parens illius debet credi, qui eius facta potuerit imitari, et ideo pro regni nostri utilitate estote solliciti, de interna conversatione domino iuvante securi. 15

XXXII.

IUSTINIANO IMPERATORI VVITIGIS REX.

a. 536

Quanta sit nobis, elementissime imperator, gratiae vestrae votiva suavitas, hinc 1 omnino datur intellegi, ut post tot gravissimas laesiones et tanta effusione sanguinis perpetrata sic videamur pacem vestram quaerere, tamquam nos nemo vestrorum putetur ante laesisse, pertulimus talia, qualia et ipsos possunt offendere qui fecerunt, in- 20 secutiones sine reatu, odium sine culpa, damna sine debitis, et ne pro parvitate sui neglegi potuisset, non in provinciis tantum, sed in ipso rerum capite probatur inflictum, aestimate, quos dolores abicimus, ut vestram iustitiam reperire possimus. talis res effecta est, quam mundus loquatur: quae sic a vobis meretur componi, ut aequitatem vestram generalitas debeat ammirari. Nam si vindicta regis Theodahadi quaeritur, 25 2 mereor diligi: si commendatio divae memoriae Amalasuinthae reginae prae oculis habetur, eius debet filia cogitari, quam nisus vestrorum omnium perducere decuisset ad regnum, ut eunetae gentes potuissent agnoscere vicissitudinem vos gratiae tanto pignori reddidisse. Illud etenim vos debuit permovere, quod distributione mirabili 3 ante regni fastigia invicem vos divinitas nostram fecit habere notitiam, ut amoris 30 causam tribneret, quibus aspectus gratiam contulisset, quali enim reverentia principem colere potui, quem adhuc in illa positus fortuna suspexi? sed potestis et nunc omnia

BZKKE(F): HGI deficiunt

2 esse non p. sunt] non p. sunt K^1 , p. esse non sunt EF 3 Gothorum] *coquiritur* Gothorum nostrorum 4 deponite] de penitē***** B^1 6 bella] arma ZN virorum vestrorum] virorum (*om.* uestr.) B , virtutum uestrarum A 7 uestra *om.* ZN qui] quia A nobiscum E 8 arma g. n. promissionum (*promissione* N^a) n. u. frangenda] amici g. n. p. m. u. frangendi A 9 respicit E^2F 10 postremum B 11 incl. theodericum] i. theodericum (theodericum N^a , BN , theodericum i. EF) 13 illius] ipsius A parens] par EF 14 illius] B^1K^2EF , ipsius B^2ZNA 15 domino] B , deo ZNK^2FA 17 suauitatis B 18 omnino] opio (*pro oio*) E^2 tot] tam KE^2F , *om.* A tantam effusionem F 19 perpetrata] B , perpetratas *reliqui* uestram *om.* N putatur B 20 et] et nos N^a poss. off] $B(K)$, off. poss. $ZNEFA$ 22 potuissent F ipso] ipsorum K^a infictum E^1 23 dolores *om.* B nostram EF 24 ut] et E 25 theodahadi] BZK^2EA , theodaadi F^1 , theodahadi N , theodaldi F^2 26 meror K^1 amalasuinte ZK , amalesinthe E (*potest item legi amalesuinthe*) F , amalasuinte N , amalasuinthae A 27 haberetur E ni**sus B , nisus E^v perducere* B debuisset B^2E^1F 28 tantae A 29 pronouere E^1F qui A 30 uos] *scripsi*, nos *libri* uestram K 31 gratia A 32 illum E positus, B , positum *reliqui* fortunam E , fortu F^1 suspexit K^a , respexi F

redintegrare quae facta sunt. quando non est difficile illum in affectum retinere. qui
 4 gratiam constat desideranter expetere. Et ideo salutantes elementiam vestram honori-
 ficientia competenti indicamus nos legatos nostros illum atque illum ad serenitatis
 vestrae sapientiam destinasse. ut omnia more vestro cogitatis. quatinus utraeque res
 5 publicae restaurata concordia perseverent et quod temporibus retro principum laudabili
 opinione fundatum est. sub vestro magis imperio divinis auxiliis augeatur. reliqua
 vero per legatos praedictos serenitati vestrae verbo insinuanda commisimus. ut et ali-
 qua epistularis brevitatis perstringeret et causas nostras suggerentes plenius intimarent.

XXXIII.

MAGISTRO OFFICIORUM VVITIGIS REX.

a. 536/537

1¹⁰ Illum et illum legatos nostros ad serenissimum principem dirigentes congruum
 fuit magnitudini vestrae per eos salutiferos apices destinare. ut in omni parte vestra
 2 beneficia mererentur. cum nostrae deportarent colloctionis affectum. Et ideo epistu-
 larem gratiam vestris meritis exhibentes speramus. ut apud clementissimi imperatoris
 animos eis vestra prudentia suffragetur. quia sic sunt iusta quae petimus. ut omnium
 15 sapientium mereantur admisionem. facile enim a vobis debet corrigi. quod non decessisset
 admitti. sed potestis omnia gratanter. omnia placabiliter ordinare. quia dulcior solet
 esse gratia post amaritudines expiatis. refugere vos enim potuisset ignotus: ego autem.
 qui ornatum rei publicae vestrae vidi. qui tot nobilia procerum corda cognovi. non
 me desidero a piissimi principis gratia dividere. si in me velit quae sunt iusta cogitare.
 3²⁰ Nam si alter offensam meruit. ego debeo gratissimus haberi. qui odioso cum vindicta
 successi. vestros animos sum secutus: praemia mihi fuerant reddenda. non laesio.
 et ideo non negetur gratia. cui nulla sunt penitus imputanda. atque ideo sepultum
 sit odium cum morte peccantis. nam etsi de vobis aliquid minus forte mereamur.
 Romana libertas cogitetur. quae per bellorum tumultus ubique concutitur. pauca dixisse
 25 sapientiae vestrae sufficiunt. quia in alto pectore protenditur. quod consideratum semper
 augetur.

XXXIII.

EPISCOPIS SUI VVITIGIS REX.

a. 536/537

Si sacerdotibus etiam ignotis honorem debemus. quanto magis illis quos amabili
 veneratione conspeximus! aliter enim requirimus notum et aliter appellamus incog-
 30 nitum. visorum maior semper affectus est. dum gratissime retinetur qui assiduo et
 suavi sermone coniungitur. et ideo per harum portitores legatos nostros. quos ad sere-
 nissimum principem destinavimus. sanctitati vestrae praesentamus debitae venerationis
 obsequium. sperantes. ut pro nobis orare dignemini et. ubi usus exegerit. solacia vestra
 reperiant. quia necesse est. ut bene velitis quos vobis religione iunctos esse cognoscitis.

BZNKE(F): H(GI) om. ep. 32, 33 (praeter 16 dulcior — 17 expiatis). 34

1 reintegrare E¹FLI affectu K qui] quem EF² 2 salutans F¹ 3 nostros om. B
 4 sapientiam (sic) Z 7 serenitatis BZN verbo] libello K 8 pertingeret E¹. stringeret A
 11 salutationis F in om. K¹ ben. uestr. K 12 deportaretur coll. affectus A 14 animum EF
 15 sapientum EF nobis E¹ debuisset F 16 poteritis K gratiter E¹ 17 en. uos. NK
 ignarus EF 18 uestrae om. N nobilia] B. nobilium ZNKEFLI pr. cord.] BF. cord. pr. ZNKEA
 19 desiderio B^a 20 aliter B^a odiosa N cum] eum ZN 21 succensi N fuerunt B^a lesit E¹
 22 pen. sunt A adeo A 23 sit] it F¹ al. forte min. N. min. al. fortasse K 24 ubertas A
 25 sufficient F alto pectore] alio tempore E¹ 28 incognitis F 29 et om. F 30 semp. mai. N
 33 nostra A 34 nobis E¹ regione N^a

XXXV.

PRAEFECTO THESSALONICENSI VVITIGIS REX.

a. 536

Illum et illum legatos nostros ad serenissimum principem deo favente direximus, per quos necesse fuit magnitudini vestrae reddere salutationis affectum, quando honori vestro et sapientiae debetur, ut vobiscum colloctionis gratia perfruamur. speramus autem ab excellentia vestra, ut moram non debeant sustinere, quos nos sub celeritate perspiciatis destinasse, quatenus vestris beneficiis applicemus, si eos remota tarditate pervenire cognoscimus.

BZNF(EF);H(GI) dejiunt

2 ad ser. pr. deo fauente (faciente *F*) direx., [deo fau. direx. ad ser. per. *N*^a 3 reddere *om.* *K*^a quando] quoniam *A* 4 debetur | creditur *E*^a 6 prospiciatis *F*^a *L* remota *K*^a

LIBER UNDECIMUS.

Praefatio chartarum praefecturae.

ch. pr. *om. A*

I. Senatui urbis Romae Senator ppo.

romae senator *om. K¹*

ppo] $Z^1K^1E^1F^1$, praeposito $N^1K^1F^1$, ppo] *I et sic deinceps, ubi non monui*, populo *A et sic deinceps*, pplorum = populorum Z^1 , populorum N^1 , praepositus E^1 , p[*o]i]peis G, p. H et sic deinceps, ubi non monui*

II. Iohanni papae Senator ppo.

iohanni N^1

senator N^1

ppo] $Z^1N^1K^1E^1H$, populorum Z^1N^1 , praeposito F , praepositus E^1 , praefectio K^1 , p. *G et sic deinceps*

III. Diversis episcopis Senator ppo.

universis *A*

ppo] $Z^1N^1K^1E$, populorum Z^1N^1 , praefatio K^1

diversis . . . ppo] senatui urb. rome ioh[*es pp I, om. H*

III. Ambrosio v. i. agenti vices Senator ppo.

u. i.] Z^1N^1A , viro EF , *om. HGI*

senator] senatorias senator *G, om. K¹*

ppo] ZN^1EF^1 , populorum N^1 , praeposito K^1 , *om. K¹*

V. Ambrosio u. i. agenti vices Senator ppo.

ambrosio E^1

u. i.] Z^1A , viro N^1EF , *om. HGI*

nices] uiris K^1

senatorum *G*

ppo] ZEF^1 , populorum N^1 , praeposito K^1

om. K¹, post ep. 9 F¹

VI. Iohanni cancellario Senator ppo.

ppo] ZN^1K^1E , praefecti K^1

om. (substituens inser. 8) N¹

VII. Universis iudicibus provinciarum Senator ppo.

universis] epistola *G, om. N¹III*

senatori N^1

ppo] $ZN^1K^1E^1F^1$, populorum N^1 , praefecti K^1 , p[*o] H*

VIII. Edictum per provincias. Senator ppo.

edictum] edictum publicum *I*, edictum imperatorie maiestatis *G*

per provincias (provinciae K^1) senator ppo] *sic ZN^1K^1EF^1*, populorum N^1 , p[*o] K¹] om. HGI*

ad ep. 6 (substituens hic inser. II) N¹

- VIII. Iudicibus provinciarum Senator ppo.
 ppo] $Z^1N^1K^1E$, populorum Z^1 , praefecti K^1 , om. H
 om. N^1 (substituens hic inser. 12) V^1
- X. Beato v. c. cancellario Senator ppo.
 u. c.] A , nro clarissimo plerique, nro K^1 , no E^1 , nuc F^1 , nuc E^1F^1
 ppo] K^1EF^1 , pf K^1
 om. ZN^1 et (substituens hic inser. 13) N^1
- XI. Edictum de pretiis custodiendis Ravenna.
 pretiis] F^1A , praediis laterali omnes et in textu $ZNKE$
 in ravenna F^1
 ad ep. 8 (substituens hic inser. 14) N^1
- XII. Edictum pretiorum per Flaminiam.
 edictum] fructum N^1
 pretiorum Z^1N
 flaminiam] A , flaminia ZN , flamina K^1EF , flumina K^1
 ad ep. 9 (substituens hic inser. 15) N^1
- XIII. Iustiniano Augusto senatus urbis Romae.
 iustino N^1
 romae om. K
 ad ep. 10 (substituens hic inser. 16) N^1
- XIII. Gaudio cancellario provinciae Liguriaee Senator ppo.
 gudio K^1 , studioso E^1
 provinciae (prominci F^1) l. senator (senacior N^1) om. K^1A
 ppo] $ZN^1K^1EF^1$, populorum N^1 , praefatio K^1
 ad ep. 11 (substituens hic inser. 17) N^1
- XV. Liguribus Senator ppo.
 ppo] ZN^1K^1E , populorum N^1 , praefatio K^1
 ad ep. 12 (substituens hic inser. 18) N^1
- XVI. Liguribus Senator ppo.
 ppo] $Z^1N^1K^1E$, populorum Z^1N^1 , praefatio K^1
 om. F^1 , ad ep. 13 (substituens hic inser. 19) N^1
- XVII. Promotiones officii praetoriani, quae natale domini fiunt.
 off. praetorianam K , praet. off. N^1 (altero loco) HGI^1
 natale] natali N^1 (loco posteriori) HGI^1 , ad natale N^1 , in natali N^1 (priori loco) EF^1W
 et ad ep. 14 et suo loco N^1
- XVIII. De corniculario qui egreditur.
 et ad ep. 15 et suo loco N^1
- XVIII. De corniculario qui accedit.
 qui accedit om. N^1 loco posteriore
 et ad ep. 16 et suo loco N^1
- XX. De primicerio qui egreditur.
 primicerio K^1 (o), primicerio E^1
 om. Z^1N
- XXI. De primicerio qui accedit.
 primicerio E^1 , eodem F^1
 qui acc. om. F^1
 om. ZNI
- XXII. De scriniario actorum.
 de] item de N^1 tertio loco
 scriniario E^1 , scriniario Z^1I^1
 actorum H et duobus locis N^1 , epistolarum K^1 , om. N^1 loco tertio
 et ad ep. 20 et ad ep. 21 et suo loco N^1 , ad ep. 24 Z^1K^1 et, ad ep. 28

- XXIII. De cura epistularum.
ad ep. 25 Z¹K^t, cf. ad ep. 29
- XXIII. De scriniario curae militaris.
scriniario *E¹*
cura *N^t*
ad ep. 26 Z^tK^t
- XXV. De primicerio exceptorum.
primicerio *N^t*
ad ep. 27 Z¹K^t
- XXVI. De sexto scholario.
ad ep. 28 Z^tK^t
- XXVII. De praerogativario.
ad ep. 29 Z¹K^t
- XXVIII. De commentariense.
commentariense *K¹*, commentariensi *III^p*, commentariensi officio *N^t*
ad ep. 22 Z¹K^t
- XXVIII. De regentario.
regerentario *Z^tH*, regerandario *K¹*, regundario *G*, rege dario *Ip*, regetedario *I^w*
ad ep. 23 Z¹K^t
- XXX. De primicerio deputatorum et de primicerio angustalium.
et de prim.] et de primi (*sic*) *K^t*, et prim. *E^tP^t*, de prim. *om.* *N^t*
angusta *Z¹(^c)*, angustatum *Z¹(²)*, angustarum *N¹*, agustalium *E¹*, angustarum *N^t*, angustalium *Z¹*
- XXXI. De primicerio singulariorum qui egreditur.
singulariorum *om.* *Z¹*
- XXXII. De primicerio singulariorum qui accedit.
- XXXIII. De concedendis delegatoriis.
delegatoriis *N¹*, legatoriis *N^t*
- XXXIII. Anthiano suggerente dictum est.
antiano *plerique*, anciano *K¹E*, de antiano *F¹*
- XXXV. Delegatoria.
delegatoria *N¹*
- XXXVI. Anatolico cancellario provinciae Samnii Senator p̄po.
anatholico *plerique*, anatholico *N¹*, antalico *N^t*, anotholico *E¹*, anatholio *I*, anatholio *II*,
anathelio *G*
cancellario] cancellario *II*, nunc cane, *K^t*
provinciae samnii *E¹F^t*, provinciales annii (annii *Z^tA¹*, annii *N^t*, annii *K^t*) *ZNK*,
om. *III^t*
senatori *N^t*, *om.* *II*
ppo] *Z¹N¹K¹E*, populorum *N^t*, praefatio *K^t*, *om.* *III^t*
- XXXVII. Lucino v. e. cancellario Campaniae Senator p̄po.
n. e.] *Z¹*, nunc *K*, nice *EE*, ni *N¹*, ne *N^t*, nunc *A*
campaniae *om.* *Z¹*
ppo] *Z¹N¹K¹EE^t*, p̄porum *N^t*, praefatio *K^t*

ZNKEF¹H(GI): *li tres om. ep. 23—25, 27, 30—35, 37, ordiari epistulas ad ZNKEF¹ laterculis eorum et textu consentientibus; in B similiterque in HGI ubi ordo est 26, 36, 28, 29, 38 interpositis omissis, qui libri omnes laterculis carent, in textu epistulae duae 28, 29 interpolantur inter ep. 37 et 38*

- XXXVIII. Iohanni canonicario Tusciae Senator ppo.
 canouico N^t , cancellario $FIII$, concellario G
 tusciae $om.$ ZGG
 ppo] $ZN^tK^tEE^tG$, populorum N^t , praefatio K^t
 $om.$ E
- XXXVIII. Vitaliano v. c. cancellario Lucaniae et Bruttiorum Senator ppo.
 vitalliano K^t , appor vit. K^t
 n. c.] ZK^t , ne N^t , uiro K^t , uice EE^t , munc A , $om.$ N^tF^t
 bruttionum Z^t , brutionum Z^tN^t , brucionum K^t , brutianum N^t , brucionu K^t
 ppo] $ZN^tK^tEE^tG$, populorum N^t , praefatio K^t
- XI. Indulgentia.
 de indulgencia N^tIII

ZNKE(F)II(GI): hi tres ant. ep. 39

1 Praefationis auxilium ex contrarietate plerumque nascitur, actionum, quando illud
 opitulatur scriptori, quod potuit impedire cogitanti, quae res etsi laudes adimit, ele-
 5 menter tamen veniam tractata concedit, quia quod constat otiosos debere, nemo potest
 occupatos exigere, quapropter administrator amplissimus si vacasse credatur, obpro-
 brium est, cuius etiam secretum dicitur, quod tumultuosis actionibus verberatur, sed
 vix nobis aliquid praestabit ad effectum ducta probatio, quando et occupati fuisse
 2 credimur et male scribere minime debuisse iudicamur. Nam multo satius est vitiosa
 tenebris oeculere quam culpanda praesumpta inopportunitate vulgare, verum hoc mihi
 10 obicere poterit otiosus, si verbum improvida celeritate proieci, si sensum de medio
 sumptum non ornaverim venustate sermonum, si praecepto veterum non reddiderim
 propria personarum: occupatus autem, qui rapitur diversitate causarum, cui iugiter
 incumbit responsum reddere et alteri expedienda dictae, non me addicere poterit,
 3 qui se in talibus periclitatum esse cognoscit. Facile enim absolutor est alieni conscius
 15 sui: neque enim semper in illis valemus, quae interdum posse iudicamur, argutum
 inventum laetum fundit ingenium: tepentia dicta mens concipit occupata, aliquando
 acutum iugiter decet esse compositum, quia dicendi ars in nostra sita potestate cog-
 4 noscitur, alacritas mentis divinis tantum muneribus applicatur. Remanet itaque ad
 excusandum brevitatis insperata librorum, quam nemo purgat diutius nisi qui bene
 20 creditur esse dicturus, sed ne quis forsitan possit offendi, quod in praetoriano culmine
 constitutus sic omnimodis actioso pauca dictaverim, accipiat viri prudentissimi Felieis
 5 praesumptione factum, cuius participatus sum in omni causa consilium. Etenim vir
 primum est morum sinceritate defaecatus, scientia iuris eximius, verborum proprietate
 distinctus, senilis invenis, altercator suavis, mensuratus eloquens: qui necessitates
 25 publicas eleganter implendo ad favorabilem opinionem suo potius labore perduxit,
 alioquin tantis causarum molibus oneratus aut impar esse potui aut forte arrogans
 inveniri, sed melius, quod eius fatigatione recreatus sic regalibus curis affui, ut non

BZNKE(F)H(GI)

2 praef. aux. ex contr. om. HGI plerumque (plurimumque K) nasc. actionum] nasc. pl. act. EEI,
 pl. nascitur actio non HGI, pl. nascuntur actiones I quando] quoniam A 3 quod om. A 4 ven.
 tractata (tracta K¹), veniam in tract. B¹, tractata ven. N 5 creditur HGI 7 quando] quoniam A
 8 satius] sanctius EE' 11 ornatum K¹ 13 expedienda] impendenda HGI^o adicere ZN 14 qui]
 fortasse quia enim (om. K) abs. est] est en. abs. III 15 semp. in ill.] BHGI, in (om. N) ill.
 semp. reliqui quae] quod G, qui H argentum HGI 16 fundit] sigt H, significat G, signat I
 tepentia] temperantia EE' 17 acetum K¹, acutum K² debet E²HGI 18 tantum] tamen ZN
 19 insperta H 20 sed] se E qui A forsitan] fortis H, forte GI 21 constitutus
 om. HGI actioso] actio E, actuoso F, affectuoso N, om. HGI^o viri] in HGI^o, om. I^o 23 morum]
 mox E sinceritatē B iuris om. EF¹ 24 iuvenilis B altercatione F mensurator E¹ necessitas E¹
 26 alioqui A aut impar] autem i. H

potuissem in arduis rebus deficiens approbari. Duos itaque libellos dictationum mearum de praefecturae actione subiunxi, ut qui decem libris ore regio sum locutus, ex persona propria non haberet incognitus, quia nimis absurdum est in adepta dignitate confitescere, qui pro aliis videbamur plura dixisse. Sed postquam duodecim libris opusculum nostrum desiderato fine concluderam, de animae substantia vel de virtutibus eius amici me disserere coegerunt, ut per quam multa diximus, de ipsa quoque dicere videremur. Modo parcite disertis, favete potius inchoantes: nam si nihil mereor eloquentiae munere, considerandus sum potius ex officiosissimo labore, qui tantis rei publicae necessitatibus occupatus sic vacare potui sub urentibus curis si me gloriari contigisset fluminibus Tullianis, nam ipse quoque fons eloquentiae cum dicere peteretur, fertur excusasse se, quod pridie non legisset, quid iam aliis accidere poterit, si tanta laus facundiae auctorum visa est beneficia postulare? aegrescit profecto ingenium, nisi iugi lectione reparetur, cito expenduntur horrea, quae assidua non fuerint adiectione fultita. Thesaurus ipse quam facile profunditur, si nullis iterum pecuniis compleatur, sic humanus sensus, cum alieno non farcitur invento, cito potest attenuari de proprio, si quid autem in nobis redolet, studiorum flos est, quod nihilominus marcidum redditur, si a matre lectione carpatur, illic enim potest esse laetissimum, unde docetur et natum, quando omnia in origine sua plenissime vivunt, quae necdum a naturalibus sinibus auferuntur, proinde veniae magna pars est, si scribimus non vacantes, si legimur non legentes, sed iam removeamur ab excusationis voto, ne magis offendant nimis affectata defensio.

I.

SENATUI URBIS ROMAE SENATOR PPO.

a. 533

Commendatis mihi, patres conscripti, propectum meum, si vobis intellego fuisse votivum: credo enim evenisse prosperrime quod tot felices constat optasse, desideria quippe vestra honorum omnium probantur auspicia, quando nemo potest talium favore suscipi, nisi quem divinitas praecepit augeri, mutuamini ergo gratiam, ut exigatis obsequium, natura rerum est amare collegam, laudes quin immo vestras extollitis, si honorem qui Senatori datus est erigatis. Sollicitudo patrum ad publicas me utilitates instanter impellat, ut vestro magis imputetur praeconio, cum tali meruero placere solacio, secunda mihi est cura vobis me commendare post principes, quia illud vos amare confidimus, quod et rerum dominos iubere sentimus: primum, ut hoc putemus utile quod honestum, ut nostros actus quasi pedisequa semper iustitia comitetur et quod a continenti principe non emimus, nulli turpiter venditemus. Audistis, principes

BZNKE(F)H(GI)

1 potuissem H 2 qui] quid B^a religio B^a 3 nimis] minus H, om, G absurdus H adepta B 4 confitescere N 5 vel de virt. eius] vel (et G) eius virt. HGI 6 cognoverunt E per] post HG dixeramus F 7 nihil] nunc (supersev. nihil vel mihi) E 9 sic] si HG navari B²ZN ante sub urentibus (subnrentibus HGI) curis fortasse excederunt talia: mirum foret 11 se addidi potuisset K¹ 12 si] sit B^a auct. auctorum H] visa est] visa est auct. F agressit B¹, decrevit I 13 lectioni H 14 additione E²F' ipse] ille HG, illius I' 15 sarcitur KIII inuento] adiumento m, rec, supersev. B cito om, A 16 quis Z est om, Z 17 si] si non F² carpitur H 19 finibus EFHGI magnae BNE²H 20 legimus KHGI ne] nec K 23 int fuisse] fuisset HGI 25 comprobantur HGI quando] quoniam A 26 nisi om, ZN praecepit] cepit A, praecipit G, praecipitur H, praeceperit I ut om, HGI 27 nostras HGD' 28 exigatis KHGI ad publicas bis K me om, F1 29 cum tali] cunctali B¹ 30 solacio] patrono KEF1 est mihi FHGI 32 utile] ut ille BZ nestros F1 comitetur B, committetur H 33 emimus HGI² vendicemus KHGI, vendicamus E

viri. quae rerum pondera praedicatus exceperim. supra vires exigitur. qui dignitatis
 culmina laudatur ingressus. haec non audemus falsa dicere. sed confitemur esse potiora:
 nam talia iudicia non invenerunt merita. sed fecerunt: neque enim nos inde iactamus.
 qui intellegimus dominos nostros humilia voluisse sustollere. ne videantur inmeritis
 5 tam ingentia praestitisse. rapiunt nos praedicandi temporis bona et velut longa ariditate
 4 sitientes ad haustam dulcissimi saporis invitant. O saeculi beata fortuna! sub principe
 feriato matris regnat affectio. per quam totum sic peragitur. ut generalis nos tegere
 caritas sentiatur. huic gloriosum praestat obsequium cui omnia serviunt et mirabili
 temperamento concordiae. antequam possit populos regere. suis iam coepit moribus
 10 imperare. hoc est profecto difficillimum regnandi genus exercere iuvenem in suis
 sensibus principatum. rarum omnino bonum est dominum triumphare de moribus et
 5 hoc consequi in florida aetate. ad quod vix creditur eana modestia pervenire. Gau-
 deamus. patres conscripti. et supernae maiestati gratias supplici devotione referamus.
 quando nulla erit accessu temporis difficilis clementia nostro principi. qui in annis
 15 puerilibus didicit servire pietati. sed hoc miraculum utriusque moribus demus: nam
 6 tantus est genius maternus. cui etiam iure princeps servire debuisset extraneus. Hanc
 enim dignissime omnia regna venerantur. quam videre reverentia est. loquentem audire
 miraculum. qua enim lingua non probatur esse doctissima? Atticae facundiae claritate
 diserta est: Romani eloquii pompa resplendet: nativi sermonis ubertate gloriatur: ex-
 20 cellit cunctos in propriis. cum sit aequaliter ubique mirabilis. nam si vernaculam
 linguam bene nosse prudentis est. quid de tali sapientia poterit aestimari. quae tot
 7 genera eloquii inoffensa exercitatione custodit? Hinc venit diversis nationibus neces-
 sarium magnun-que praesidium. quod apud aures prudentissimae dominae nullus eget
 interprete. non enim aut legatus moram aut interpellans aliquam sustinet de media-
 25 toris tarditate iacturam. quando uterque et geminis verbis auditur et patriotica respon-
 sione componitur. iungitur his rebus quasi diadema eximium inpretiabilis notitia
 litterarum. per quam. dum veterum prudentia discitur. regalis dignitas semper augetur.
 8 Sed cum tanta gaudeat perfectione linguarum. in actu publico sic tacita est. ut credatur
 otiosa. paucis litigia nodosa dissolvit: bella ferventia sub quiete disponit. silentiose
 30 geritur publicum bonum. non audis praedici quod palam videtur assumi et tempera-
 9 mento mirabili dissimulando peragit quod accelerandum esse cognoscit. Quid tale
 antiquitas honora promerit? Placidiam mundi opinione celebratam. aliquorum prin-
 cipum prosapia gloriosam purpurato filio studuisse percepimus. cuius dum remisse

BZNKE(F)II(GI)

1 viri] uestri (= viri) B^a super III 2 haec HG, ac I concitemur N^a potiora] praeciora E.
 praetiosiora F 3 invenerunt] mernerunt N 4 sustollere HGI^w 5 nos] nos EP' praestiti-
 stisse B praedicandi] tam (tamen I^w) pr. EFHGI 6 sentientes H hastam H¹ imitant] mutant H
 7 peragitur] BZNKE². regitur G¹. pie regitur HG². pie redditur FI. peragitur vel pie redditur E¹ (m. 2
 vel pie redditur in textu delebit et adscripsit ad. pie redditur) nos tegere caritas] nos regere car. F. castitas
 nos regere HG¹. caritas nos regere G¹ 10 difficillimum] dulcissimum E¹ regni HGI 11 omnium H.
 omnimodo I triumphare] tuum probare E¹. tuum triumphare F 12 quod] quos B 15 demus]
 debemus KHGI 16 genus B^a debuit N 17 reverentia F¹ 18 quam F¹ aticae B 19 respen-
 det B^a natuti K ubertate] libertate K excedit EF 20 in propriis B sit om. HG, post aeq. I
 uerniculam B¹. in masculam HG¹ 21 linguam N^a de om. EF 22 inoffensa B¹[?] nascionibus N
 (passim) 23 egit H¹ 25 et geminis] .1. et ienuis B²K. et ienuis B¹ZN. et geminis EF, et (om. I)
 equanimis HI. et quammis G 26 iungitur H huius NKEF¹GI diadema F¹ 28 sed cum] sed enim H¹.
 sed enim cum G perfectione HG 29 pacis EF nodosa] danpnoza K¹ disponit] dissolvit HG¹
 31 ad celebrandum B¹ 32 honora promerit G^a[?]. honora promerint H placidam B^aHG^a. placida E¹
 aliquorum principum prosapia gloriosam] al. princ. prosapiam gloriosam N^a. aliquorum prosapiam (pro-
 sapia E²F) gloriosam (gloriosa E². generosa F) KE²FL. aliquorum principum prosapie (prosapiem E¹.
 prosapie = pro sapientie H. prosapiam IP. prosapia I^w) aliquorum (om. G²) gloriosam (gloriam E¹) E¹HGI
 33 percipimus HG

administrat imperium, indecenter cognoscitur imminutum. aurum denique sibi amissione
 Illyrici comparavit factaque est coniunctio regnantis divisio dolenda provinciarum. militem
 quoque nimia quiete dissolvit. pertulit a matre protectus quod vix pati potuit desti- 10
 tutus. Sub hac autem domina, quae tot reges habuit quot parentes, iuvante deo, 10
 noster exercitus terret externos: qui provida dispositione libratus nec assiduis bellis 5
 adteritur nec iterum longa pace mollitur. in ipsis quoque primordiis, quando semper
 novitas incerta temptatur, contra Orientis principis votum Romanum fecit esse Danu- 11
 vium. Notum est quae pertulerint invasores: quae ideo praetermittenda diiudico, ne 11
 genius socialis principis verecundiam sustineat perditoris. quid enim de nostris partibus
 senserit, hinc datur intellegi, quando pacem contulit laesus, quam aliis concedere 10
 noluit exoratus. additur quod tantis nos legationibus tam raro requisitus ornavit et
 singularis illa potentia, ut Italicos dominos erigeret, reverentiam Eoi culminis inclinavit.
 Franci etiam, tot barbarorum victoriis praepotentes, quam ingenti expeditione turbati 12
 sunt? lacessiti metuerunt eum nostris inire certamen qui praecipiti saltu proelia semper
 gentibus intulerunt. sed quamvis superba natio declinaverit conflictum, vitare tamen 15
 proprii regis nequivit interitum. nam Theodericus ille diu potenti nomine gloriatus in
 triumphum principum nostrorum langoris potius pugna superatus occubuit: ordinatione
 credo divina, ne nos aut affinium bella polluerent aut iuste productus exercitus vin-
 dictam aliquam non haberet. maeste procinctus Gothorum omni felicitate incundior,
 qui hostem regalem capite caedis et nobis nec unius ultimi fata subducis. Burgundio 20
 quin etiam ut sua reciperet, devotus effectus est, reddens se totus, dum accepisset
 exiguum. elegit quippe integer oboedire quam imminutus obsistere: tutius tunc de-
 fendit regnum, quando arma deposuit. recuperavit enim praee quod amisit in acie,
 beatam te, domina, laude multiplici, cui divino beneficio necessitas tollitur cuncta
 certaminis, quando adversos rei publicae aut caelesti felicitate vincis aut tuis imperiis 25
 spontanea largitate coniungis. Exultate, Gothi pariter ac Romani: dignum miraculum, 11
 quod omnes loquantur, ecce praestante deo felix domina quod habet eximium uterque
 sexus, implevit: nam et gloriosum regem nobis edidit et latissimum imperium animi
 fortitudine vindicavit. Haec quantum ad arma pertinent, utrumque referuntur: nam si 15
 pietatis eius atria velimus intrare, vix nobis poterunt centum linguae centumque ora 30
 sufficere: cui par est quidem aequitas et voluntas, sed maior benignitas quam potestas,
 dicamus igitur parva de magnis, pauca de plurimis, scitis quanta bona nostro ordini
 caelesti benignitate largita est: nihil est dubium, ubi est testis senatus, afflictos statu
 meliore restituit, illaesos sublimavit honoribus et singillatim bona tribuit, quos sub
 universali munimine custodivit. Ea quae asserimus iam creverunt, respicite namque 35 16

BZKKE(F)H(GI)

1 indecentus H amissione| NKH^a.1, amissione BZ, admissione EFH^a 2 illitici N factaque|
 facta HGI 3 quoque| que HGI quod| quae A potuit| patuit H 4 quot| quos HG^a 5 exer-
 citus om. H exterius BZ, extraneos F 6 adteritur B 7 danubium libri 8 quae|
 quod ZN diiudico F 9 proditoris GI patribus A 10 huic H quam aliis| qua
 malus B^v 12 eligerent E eoi| ei HG 13 tot| tam EFHGI victoriis| victores N
 11 meruerunt H praecipiti (cipiti H^a) saltu| B^bHGI, praecipitis saltu B^a, praecipitis saltibus ZNK^a.1,
 praecipitibus saltibus K^aF, praecipitis saltibus E, praecipitatis saltibus F^on^v 16 nequit HG theo-
 doricus NEFHGI^w, theodricus I^v potencie K 18 iuste| iuxta A perductus EF 19 habe-
 runt EF maeste| marete E^a, marte E^vF procinctus| prouinctus B, prouinciis H, in prouinciis G^v
 20 ne HI, om. G^a fata| scripsi, facta libri 21 recuperet HG, recuperaret EFL est om. N et
 Par. 2186 totus| BZ, totum NKEFHGI.A 22 imminutus GI obsistere| existere E^v 23 amisit B
 24 dominam HGI 25 pariter om. A 27 loquentur HGI dominia N 29 utrumque F referun-
 tur| feruntur K 30 atr. uel. B^bGI, uel. atr. reliqui poterunt B 31 et om. E^v 32 nostro
 ordini F, nostri ordinis HGI 33 est| est enim EF 34 submanit H sigillatim ZNF.A, singu-
 latim HGI quos| quod ZN 35 munimine| minime H ea| ecce HGI

patricium Liberium praefectum etiam Galliarum, exercitualement virum, communi-
 gratissimum, meritis clarum, forma conspicuum, sed vulneribus pulchriorem, laborum
 suorum munera consecutum, ut nec praefecturam, quam bene gessit, amitteret et
 eximium virum honor geminatus ornaret; confessus meritum, cui solus non sufficit ad
 5 praemium. accepit enim et praesentaneam dignitatem, ne de re publica bene meritis
 17 diu absens putaretur ingratus. O admiranda benivolentia dominorum, quae in tantum
 extulit praedictum virum, ut donatis fascibus et patrimonium iudicaret addendum:
 quod sic ab universis gratanter exceptum est, ut in munere eius cuncti se potius
 10 crederent esse ditatos, quando quicquid digno ceditur, hoc multis sine dubio collatum
 esse sentitur, quid ergo de animi firmitate loquar, qua vicit et philosophos valde
 praedicatos? procedit enim ex ore dominae beneficis sermo et manens sub securitate
 18 promissio. Non sunt nobis, patres conscripti, minus probata quae loquimur: verus
 testis est, qui laudat expertus, cognovistis enim quae contra me vota confluerunt:
 non aurum, non magnae valere preces: temptata sunt universa, ut probaretur sapien-
 19 15 tissimae dominae gloriosa constantia. Ordo flagitat dictionis Augustarum veterum
 pompam moderna comparatione excutere, sed quemadmodum illi sufficere poterunt
 exempla feminea, cui virorum laus cedit universa? hanc si parentum cohors illa regalis
 aspiceret, tanquam in speculum purissimum sua praeconia mox videret, enituit enim
 Hamalus felicitate, Ostrogotha patientia, Athala mansuetudine, Vvinitarius aequitate,
 20 Unimundus forma, Thorismuth castitate, VValamer fide, Theudimer pietate, sapientia,
 ut iam vidistis, inelitus pater, cognoscerent hic profecto universi singillatim propria,
 sed feliciter laterentur esse superata, quando unius praeconium cum turba se iure
 20 non potest aequare virtutum. Aestimare quale eis esset de tali herede gaudium, quae
 merita potuit transire cunctorum, quaeratis forsitan sequestratim principis bona: abunde
 25 praedicat subolem, qui eius laudat auctorem. deinde retinetis facundissimi Symmachi
 eximium dictam¹⁾: 'specto feliciter virtutis eius augmenta, qui differo laudare principia',
 subvenite, patres conscripti, et agendo pro me communibus dominis gratias debitum
 meum vestra satisfactione persolvite: nam sicut unus satiare non valet omnium vota,
 ita multi unius possunt complere disposita.

BZNXKEFFHGLI

1 communiere *ad* 4 virum *om.* *HGI* 2 mentis *F* 4 geminatus *B*², geminatus *B*¹ 5 ac-
 cipit *HGI* 6 benivolentiam *K* in *om.* *HGI* 8 sic si *H* exceptum] acceptum *N*^a*E*¹*L* in *om.* *HI*
 9 ditatos *H* quando] quoniam *A* ceditur] *BZ*, reditur (*valuit* ceditur) *E*², creditur *NKE*¹*FHGLI*
 10 esse] est *Z* de *om.* *B*¹ qua] *B*^a, quae reliqui] vincit *HI* et *om.* *HI* 11 beneficis *ZKEFFHGLI*,
 beneficiis *BN Par.* 2186 12 patres] frs (= fratres) *B*^a minus] et minus *HG* loquuntur *H*^a 13 cog-
 novistis *K* confluerunt *N*^b*FHGLI*, fluxerunt *E* 14 valere *B*^a sapi.] gloriosissimae *HGI* 15 glo-
 riosa *om.* *HGI* doctioris *H*^a 16 excutere] *scripsi*, scutere *BZKH*, discutere *NEFLI* illis *BZHI*
 potuerunt *E* 17 vir, cui *HG* 19 amalus *FLI*, ahamalus *K*^a, hamaliis *E*¹ ostrogota *F*²,
 ostrogata *F*¹ athala *F*², itala *I*, italia *HG* unimundus] *BZKL*, unimundus *H*, unimundus *N*, unimundus *EF*, unimundus *G* *Unimundus*, unimundus *A* 20 unimundus *G*, unimundus *H* thorismuth *B*^a,
 thorismuth *K*, thorismuth *E*, thorsimuth *I*, et orismuth *HG* unalamer *N*, unalamer *GI* theodimer *F*²
 sapientia] sapientia *B*^a, patientia *A* 21 profecto *om.* *F* sigillatim *ZNEFL*, singulatim *G* 22 sed
om. *A* esse] ecce *H*^a turbasse *H* 23 ei esset *N* 24 merita *B*^a bona prin. *HGI*
 25 symmachi] *ZII*, symmachi *B*, *similiter reliqui* 26 eius *om.* *F* quid *H*^b*G* 27 comcommuni-
 bus *N*, cum numeribus *HG* dominis] dominio *B*¹[*F*] 28 uestra *om.* *N* sociare *E* valet]
 potest *HGI* 29 disposita *HG*

1) in scriptis deperditis.

II.

IOHANNI PAPAЕ SENATOR PPO.

a. 533

Supplicandum vobis est, beatissime pater, ut laetitiam quam per vos deo largiente
 1 percepimus, custodiri nobis vestris orationibus sentiamus, quis enim dubitet prosperi-
 tatem nostram vestris meritis applicandam, quando honorem adipiscimur, qui a domino
 diligi non meremur, et permutatione officii bona recipimus, dum talia non agamus? 5
 ecclesiasticis siquidem ieiuniis fames est exclusa popularis: decoris lacrimis tristitia
 foeda discessit et per sanctos viros acceleratum est, ne traheret diutius quod gravabat.
 Et ideo salutans officiositate, qua dignum est, precor ut vivacius oretis pro salute 2
 regnantium, quatenus eorum vitam caelestis princeps faciat esse longaevam, Romanae
 rei publicae hostes imminuat, tempora tranquilla concedat; deinde, quod ornat pacem, 10
 necessariam nobis copiam de abundantiae suae horreis largiatur: mihi que filio vestro
 intellegentiae sensus aperiat, ut quae vere sunt utilia, sequar, quae vitanda, refugiam.
 Vigor ille rationalis animae nobis consilium praestet: facies veritatis albescat, ne 3
 mentem nostram innubilet caligo corporea: sequamur quod intus est, ne foris a nobis
 simus: instruat quod de vera sapientia sapit: illuminet quod caelesti claritate resplendet, 15
 talem denique iudicem publicus actus excipiat, qualem filium catholica mittit ecclesia,
 in suis nos etiam muneribus virtus sancta custodiat, quia graviores insidias antiqui
 adversarii tunc subimus, quando eius dona suscipimus. Nolite in me tantum reicere 4
 civitatis illius curam, quae potius vestra laude secura est, vos enim speculatores
 Christiano populo praesidetis: vos patris nomine universa diligitis, securitas ergo 20
 plebis ad vestram respicit famam, cui divinitus est commissa custodia, quapropter nos
 decet cogitare aliqua, sed vos omnia, pascitis quidem spiritaliter commissum vobis
 gregem: tamen nec ista potestis negligere, quae corporis videntur substantiam con-
 tinere, nam sicut homo constat ex dualitate, ita boni patris est utraque refovere:
 primum penuriam temporis, quam delicta promerentur, orationibus sanctis amovere, 25
 si quid tamen, quod absit, acciderit, tunc bene necessitas excluditur, quando contra
 eam sub ubertate tractatur. Monete me quae sunt gerenda sollicite, bene agere vel 5
 correptus exopto, quia difficilius errat ovis, quae voces desiderat audire pastoris nec
 facile efficitur vitiosus, cui ammonitor insistit assiduus, sum quidem iudex Palatinus,
 sed vester non desinam esse discipulus: nam tunc ista recte gerimus, si a vestris 30
 regulis minime discedamus, sed cum me a vobis desiderem et moneri consilii et
 orationibus adiuvari, iam vobis est applicandum, si quid in me fuerit aliter quam opta-
 batur inventum. Sedes illa toto orbe mirabilis proprios tegat affectione cultores, quae 6

BZKKE(F)HGLI)

2 beatissime pater] .A, beatissimū patres *libri* 3 dubitet] dubitat *KE²HGLI, om, N* 5 permuta-
 tione (— nem *G²*) officii] *G*, perm. officii *H*, perm. officii *BZK*, perm. officii *NEIA*, officii perm. *F* dum]
 cum *F* agamur *B* 6 famis *BHH²* est *om, ZN* 7 trahere *E*, traheretur *A* 8 et] e *N* 9 reg-
 natūri *E¹* principes *H* 11 necessariam] solitariam *HGL¹*, solitam *I* 12 que *om, N²* 13 rationa-
 bilis] *ZNKEFHGLA*, rationalis *B* 14 sequimur *H* 15 sap. vera *E* 16 denique] utique *A* publ.
 act. exe.] *BGL¹*, publicus vel affectus actus exe *H*, exe. publ. affectus *FG²*, exe. publ. actus *reliqui* filium
om, HGL 17 nos] nos *N, om, K* etiam *om, HGL* sancta custodiat] custodiat *HGL*, custodiat divina *FP*,
 divina custodiat *F²* 18 eius] et *B¹*, en *N*: *fortasse* eius et tantam *EL* 19 ill. cū, *N* nostr.
 pot. *EF¹* 20 nos *om, B¹* 21 quia propter *B¹* nos decet nos *B¹*, nos dec. *H* 22 cogitare]
 custodire *A* pascis *B¹* quidem] si quidem *N*, qui *GL*, quod *H* spiritaliter *EFHGLA* 25 di-
 lecta *B²* amovere] *BHG¹*, amovete *reliqui* 26 tamen] autem *A* 27 gerenda] agenda *HGL* agere-
 facere *F* 28 correctus *E²* dūtilius *K¹* 32 adiuvari *H²* applicandum *B¹* si] ut si *HGL²*
 quid] quis *H* aliter] ali *H¹* optatur *N* 33 tegat] regat *BHG*

licet generalis mundo sit praestita, nobis etiam cognoscitur et localiter attributa, tenemus aliquid sanctorum apostolorum proprium, si peccatis dividendum non reddatur alienum, quando confessiones illas, quas videre universitas appetit, Roma felicior in suis sinibus habere promeruit. Nihil ergo timemus talibus patronis, si oratio non desistat antistitis, arduum est quidem multorum desideriis satisfacere, sed novit divinitas magna praestare, ipsa retundat invidios: ipsa nobis faciat cives caelesti aspiratione gratissimos et supplicationibus vestris tempora tribuat, quibus superna gratia praedictur indulta.

III.

DIVERSIS EPISCOPIS SENATOR PPO.

a. 533

1 ¹⁰ Corporadium patrum naturalis mos est de filiorum profectione gaudere, dum eorum institutionibus applicatur quicquid laudis in clara prole conceditur, vos autem spirituales parentes, qui auctorem rerum illuminata mente conspiciatis, pro me sanctae trinitati sedulo subplicate, ut splendere laetum faciat in medio positum candelabrum, 2 quatenus nec mihi interior desit visus et de me aliis pandatur aspectus, Numquid 15 proderit iudicem aliis esse perspicuum, si sibi potius reddatur obscurus? dignitatem conscientiae donec, qui tribunalia praestare dignatus est, faciat inoffensum iudicem, ne damnet errantem, sit nobis prosperrime praesens, ut infausta vitia reddantur absentia, amorem suum tribuat, ut peccandi ambitum miseratus excludat, Quapropter, animae veri parentes, affectuosa et probabili petitione vos deprecor, ut indieto ieiunio 20 domino supplicetis, qui vitam principum nostrorum florenti regno profendat, hostes rei publicae defensor imminuat, donec quieta tempora et ad laudem sui nominis copiosa faciatque rerum omnium tranquillitate, ut me vobis reddere dignetur amabilem, Sed quo facilius vestra quoque exaudiatur oratio, estote circa eos quos destinamus attenti, quod nescimus, nobis non debet imputari, actus eorum testimonia vestra prosequantur, 25 ut aut laudatus gratiam aut accusatus apud nos invenire possit offensam, neque enim nobis imputare poterunt, si delinquant, quando non iubentur male dare, ut perperam cogantur accipere, Orfanis viduisque contra saevos impetus deo placita praestate solacia, ita tamen, ne, quod accidit per nimiam pietatem, dum miseris subvenire quaeritis, locum legibus auferatis, nam si aliquid offendit forte districtum, talia date 30 cunctis monita, ut iura possitis reddere feriata, excludite, sanctissimi, inter immundos spiritus implacabiles vitiorum furores, violentiam temperate, avaritiam depellite, furta

BZKKEFFHGGI

1 liber *H^v* nobis *EA* 4 filiis *NEFFIA* nihil] nil *ZKEFA* 5 multa *F* 6 magna] multa *A* recordat *H^a*, recordat *H^b* faciat *om.* *E* 7 nostris *H* 10 naturalis *om.* *XIII* 11 laudum *III* clare *N* autem] enim *F* 12 spirituales *EFHI* patres *EFHGI* qui] quod *H* rerum] verum *E³* pro] per *H* 13 sedulo] titulo *K³* laetum] *BZ*, me laetum *G^b*, late *NEFLA*, *om.* *G^a* et in *sp.* *roc.* *H* molium *HGI* compositum *HG* 14 num] nam *EFHGI* 15 perspicuum] prae persp. *B^a[?]* si *om.* *N* 16 praestare] *BG^aL*, conferre *ZKKEF*, spectare *HG³* 17 prosperrime] proxime *HGI* mita] mita *B^a*, iudicia *H*, iudicia nobis *G* 18 tribuat *om.* *B³* 19 animae *om.* *A* affectuosa *B* indieto] inclito *EP* 20 domino] nos d. *EF* nostrum *B* 21 donec *BKHG^v* et *om.* *HG^a* 22 tranquillitate] *BHG*, tranquillitatem *reliqui* ut] et *A* 23 quo] quod *BE²G³IV*, quidem *HG³*, ut *I^w* or, exaud *E* eos *om.* *HGI* quos] nos *H^a* attenti] *B²HGI^v* (2). *A.* attoni *B³*, attoni *ZKKEF^v* (1) *w* 24 eorum] illos *HGI* 25 laudatum *B³* nos *E³FA* 26 nobis *E³FA* poterunt] poterunt *HG^bV*, potura *G^a* quando] quoniam *H^aG^a* non *om.* *III* iuventur *B*, niuventur *HGI* date *E* perperam] perperam male *B^a* 27 deo pl. praestate (praestare *H^v*, debent pl. praestare *A* 28 acciderit *HGI* subvenire] succurrere *HGI* quaeritis] quiritis *B* auferatur *H* 29 aut feratis *B³* date] dare *H* 30 excludit *B³* 31 expellit *EFHGI*

removete. depopulatricem humani generis luxuriam a vestro populo segregate. sic
 auctorem iniquitatis efficaciter vincitis. si eius persuasiones de humanis cordibus
 auferatis. Episcopus doceat. ne index possit invenire quod puniat. administratio vobis 6
 innocentiae data est. nam si praedicatio vestra non desinat. necesse est ut poenalis
 actio conquiescat. et ideo dignitatem meam in omni vobis parte commendo. quatenus 5
 actus nostri sanctorum orationibus adiuventur. qui minus in humana potestate praesumimus.
 Familiariter etiam mihi suadete quod iustum est. non sum callidus abiurator: 7
 quod generaliter debeo. incoactus exsolvo. dependo etiam sanctitati vestrae honorificae
 salutationis officium textumque epistulae affectuoso fine concludo. ut in mentem vestram
 dulciora remaneant. quia bene sibi animus posteriora commendat. 10

III.

AMBROSIO V. I. AGENTI VICES SENATOR PPO.

a. 533

Secure vobis. deo iuvante opinionem nostram credimus. cuius conscientiam per 1
 causarum varios usus longa aetate probavimus. nam si in advocacionis studio iustitiae
 claritate fulsistis. quid nunc proveci ad consilia nostra facietis? crescit enim in illo
 meritum. cui maius datur officium. quando iam habendus est in iudicium partem. qui 15
 meruit aulicis potestatibus assidere. ornentur ergo subsellia cuius ore fora tonuerunt.
 absens adhaere nostro lateri pleniorum laudem inde sumpturus. quia integrum tibi
 reputabitur quod bene ordinaveris solus. hanc eorum positus mecum curam partici-
 pareris et gloriam: nunc autem tibi tantum cogimur debere. quicquid inde praestante
 deo laudis potuerimus accipere. Quapropter officium tibi observare censemus. quod 20 2
 nostris iussionibus obsecundat. praecipis etiam tuis pro publicis utilitatibus iustissime
 designatis praecipimus oboediri. quatinus et tibi sit pro publica utilitate mittendi fiducia
 et nullus de contemnendi sumat audaciam. si quos etiam fideiussoribus committere
 necessarium aestimaveris. confidenter assume. quia illud magis relevare potest animum
 nostrum. si aliquid per vos cognoscamus impletum. praesenti enim sola verba praes- 25
 stares: nunc autem facta potius debentur absentem. Consilium quippe tantae sedis ingens 3
 est procul dubio fama meritorum: sed considera quid exigatur cui tale nomen imponitur.
 labor vester procreet mihi omnium quietem. scitis quae turpia neglectus intulerit.
 scopulus vitandus est. ubi alter offendit. sed haec vos monere mea potius curiositas
 quam vestri diffidentia facit. nam omnia vos illa gerere credimus. quae iuvante deo 30
 famae nostrae et rei publicae utilia esse iudicamus.

BZNKE(F)H(GI)

1 depopulator *E*¹, depopulationem *E*² luxuriam *KEFTV*.A 3 im. poss. *E* nobis|urbis *I*
 4 non om. *N* 5 meam om. *HGI* 6 minus|nimis *EF* 7 et m. *III*, mihi etiam *FF* abiur-
 ator| *B²Z³[?]**KEHGI*.A, adiutor *B*¹, adiurator *Z³NFL*, arbitrator *I*³ 8 incoactus exsolvo| inchoatus
 exsolvo (exclno *H*, excludo *G*¹) *HGI*, vehementer absolvo in. ex. *E*¹ dependo *E*², rependo *A* 9 sal.|
 salutationis *B*³ affectuoso *B* sine *H* mente uestra *A* 12 uestram *H* 13 si om. *HGI*
 14 quidem *H* 15 cui| cuius *H* iudicium *N*^a partem| partem *EF* 16 potestatibus|
 dignitatibus *EF* ornentur| ornent *I* foro *N* tonuerunt *H* 17 adherere *K* 18 hanc|
 nam *HGI* participareris| *BZK*.A, participaveris *EFHGI*, participeris *N* 19 cogitur *G*^a, coguntur
H 20 laud. potuer. (poterimus *HGI*)| pot. laud. *F* 21 publicus *B*³[?] 23 quis *N*^a
 24 quia| quod *K* reuelare *B*¹, reuelare *K*^a 25 aliquid| quid *HGI* enim| etiam *F* 26 de-
 betur *F*¹ 28 noster *H* quitenit *Z*^a 29 aliter *E*¹ hoc *II*.A mea| me *N* 30 omnia
 om. *HGI* gerere| agere *KEFL* 31 uestrae *EF**G* post iudicamus *add.* gaudemus *add.* credo *ca*
ep. seq. *N*^a

V.

AMBROSIO V. P. AGENTI VICES SENATOR PPO.

a. 533

- 1 Gaudere vos quidem in eis credo, quae caritatem vestram optasse diiudico: nam
 ipsius quodammodo res agitur, cuius in alterum vota complentur. sed hinc intellego
 antiquae amicitiae fructum, qui venustate felicior est, in suavissimi saporis emanasse
 5 dulcedinem, si prius Romanae civitatis copiam per eos quorum interest tanquam munus
 2 eximium nostris hospitibus offeratis. Ideo enim peregrinationis incommoda, ideo tot
 angusta cogitationis intravimus, ut populus ille antiquis delectationibus assuetus bea-
 tissimis regnantium temporibus explosis necessitatibus perfruatur, procul enim sit, ut
 aliquo illius civitatis esuriente satiemur, illorum, quod absit, indigentia nostra penuria
 10 est. quid plura? laeti esse non possumus, nisi et illos gaudentes communiter audiamus.
 3 Atque ideo tota vivacitate incorrupta frumenti species congregetur, ut panis inde coctus
 non horri, sed deliciis videatur esse propositus, ponderatio iusta servetur, vineant
 copiae mentium desideria, non putatur abundare quod quaeritur, fugite scelerata
 lura, vitate nefanda compendia, quicquid ibi male praesumitur, in mei animi laesione
 15 grassatur, nemo putet veniale, quod in ista temptaverit parte sumere, in nobis
 facilius consentimus excedi quam Romanorum utilitates patiamur imminui: non ut
 favorem captem plausumque popularem, sed ut iuvante deo meum in illis compleam
 4 dilectionis arbitrium. Cives si quidem omnes fovendi sunt, sed Romani aliquid plus
 merentur, urbs ornata tot eximiis senatoribus, beata tam nobilibus populis laudes
 20 debet nostrorum principum personare, quas homo nationis exterae se miretur audisse,
 nam iuste se illic extollit laetitia popularis, quae dominos cognoscitur habere victores.
 5 Quapropter impendendum est, quicquid fides, quicquid magna potest exhibere cautela,
 quia illud vere nostrum est commodum, quod illorum mihi procurat affectum, laetentur
 praesentibus gaudiis qui erant de nostra actione suspensi: illorum me desideria, illorum
 25 vota iuverunt et hoc mihi apud rerum dominos profuit, quod ab eis universaliter audie-
 6 batur optari. Agite nunc, ut amor iste iuvante domino perseveret, quia eos amplius
 in reliquum credo facere, quod se in me feliciter sentiunt inchoasse, abundantiam
 nunc petamus communibus votis: supernae misericordiae humiles supplicemus, ut primum
 nobis salutem dominorum elementia divina concedat, ceterum proventum quem prae-
 30 stiterit non negligentia diminuat, non venalitas ulla subducat, fidem meam promitto,
 sed cum ipsis divinitatis dona sustineo: cautelam offero, turpia fraudulentissimae nun-
 dinationis excludo, ipsi autem in domino de promerita ubertate gloriantur.

BZKKEF)HGL

- 2 in eis] meis *H* quae] quos *E*³ nostram *EF* 3 hinc] hinc *N* 4 qui] quae *EEA* vetu-
 state *N* saporis *B* 5 tanquam *om.* *ZN* minus *H*² 6 nostris *EF* enim] enim tot (tot in
 litera supra versum) *B*² 7 augusta *B*³*H* ideo t. a. c. *om.* *F* antiquus *H* delectationis *B*³
 8 expulsis *E*³*F* 9 aliquid *H* civitatis *om.* *KA* 10 et ill. gaud. communiter (pariter *F*) comm.
 et i. g. *HGI* 11 tota] tanta *NKA* incorrupta *B* frum. spec.] *BHGI* s. f. *ZKKEFA*
 12 honori *N*², honori *N*⁶ videantur *B*³ praepositis *EF* 13 mentium] meritum *HI* sceler-
 rata] secularia *E*³*HGI* 14 vitante *B*³, vitare *H* ibi] enim *K* in mei] minimum *G*, vitium *H*
 15 crassatur *BI* veniale *om.* *A* temptaverit parte] temperaverit p. *B*³, p. t. *K* sumere] *B*²*ZNK*,
 consumere *B*³*HGI*, praesumere *EEA* 16 concedimus *E*³ 17 captem] clausum *K*, *om.* *A* deo]
 domino *KEA* complacem *B*³ 18 si *om.* *HG* fovendi *B*³ 19 tum] tot *G*³*A* 20 nascio-
 nis *N* extranee *G*, exercere *H* se miretur] seminetur *B*³, semisetur *K*³[?] 21 domino *B*³ 22 est
om. *HGI* 23 est *om.* *B*³*H* 24 errant *H* 25 nota] me u. *KEFA*³ fortasse audiebar
 26 domino] deo *FHGI* quia] quod *H* eos] eo *K* in rel. ampl. *HGI* 28 peccamus *H* communi-
 bus nobis *HGI*, cum omnibus votis *G*³ 29 din. elem. *N* proventum *E*² quem praestiterit *om.* *HGI*
 30 negligentiam *B*³, negligentiam *ZNHG*³ diminuat] *B*³, diminuit *B*³*ZKKEFHGL*, dimittit *G*³ sub-
 ducat *B*², subducit *B*³*ZKKEFHGLA*, subduxit *K*³ promittit *HGI* 32 de *om.* *H*³

VI.

IOHANNI CANCELLARIO SENATOR PPO.

a. 533

Quamvis statutis gradibus omnis militia peragatur et tempora sibi custodiant, 1
 qui iudicium iussionibus obsecundant, tuus honor cognoscitur sollempni ordine non teneri, 1
 qui suis primatibus meruit anteponi, tibi enim reddunt obsequia, qui te praecire 2
 noscuntur et reflexa condicione iustitiae illis reverendus aspiceris, quos subsequi posse 3
 monstraris. hanc inaequabilem aequitatem, speciale decretum, singulare beneficium 4
 sub aspectu iudicis agis nec potest rationabiliter culpari, quod impugnanter ordine 5
 videatur assumi. Nullus tibi de temporis qualitate praescribit, transgressio matriculae 6
 actio tua est et solus confidenter negligis quod alios servare compellis, sed talia tibi 7
 pro excellentibus meritis conceduntur, dum credi debet omnes industria fideque superare, 8
 quem nos constat elegisse, nemo enim sequentem probat, nisi quem sibi laudanda 9
 virtus associat, quando vituperabile est inferiorem erigere nisi meritis alios videatur 10
 excellere. Hoc igitur laudabile praecidium, sententiam gratiosam, militiam dome- 11
 sticam a duodecima indictione cancellorum tibi decus attribuit, ut consistorii nostri 12
 secreta fideli integritate custodias, per te praesentandus accedat, per te nostris auribus 13
 desiderium supplicis innotescat, iussa nostra sine studio venalitatis expedias omniaque 14
 sic geras, ut nostram possis commendare iustitiam, actus enim tui iudicis opinio est 15
 et sicut penetrare domus de foribus potest congruenter intellegi, sic mens praesulis 16
 de te probatur agnosci: non iniuria, quia talem unusquisque ad responsa sua videtur 17
 eligere, qualem se cunctos decreverit aestimare. Vestes ipsae, quae nostris corporibus 18
 applicantur, nonne nos deformare possunt, si aliquo inquinamento sordescant? quanta 19
 vero gratia nos decorare videntur, cum laudabili puritate nituerint! sic miles ad secreta 20
 iudicis proximus praesulis sui famam aut ornat aut maculat, in nobis siquidem 21
 peccant, qui alios gravant et dum spoliium obsecrantis ambitur, fama praesidentis 22
 exnuitur. Considera, si negligere debemus unde nos culpari posse cognoscimus, ultra 23
 omnes dementes est, qui ulcisci non appetit quem grassatum in suo dedecore com- 24
 prendit, respice, quo nomine nuncuperis, latere non potest quod inter cancellos 25
 egeris, tenes quippe lucidas fores, claustra patentia, fenestratas ianuas et quamvis 26
 studiose claudas, necesse est ut te cunctis aperias, nam si foris steteris, meis non 27
 emendaris obtutibus: si intus ingrediaris, observantium non potes declinare conspectus, 28
 Vide quo te antiquitas voluerit collocari: undique conspiceris, qui in illa claritate 29

BZKKE(F)H(GI)

2 statutis] statuimus *H* 3 iudicium *H* iussionibus *bis H^a* tuus] tamen tuus *B²*, tamen *N*,
 tuus tamen *K²*, cuius *H(GI)* 4 quis *B¹* enim] etiam *E* 5 et *om.* *E^a* reverendum *H^a* quos]
 quod *B¹* 6 hinc *A* 7 agit *K¹[J]* in pugnam te *B¹* 8 videantur *B¹* praescribat *HI*
 9 quo *B¹* alios] *B²ZNEFGIV*, alius *B¹*, alius *KP.L*, alii *HG¹* compellis] contempnis *K*, contendis *A*,
 compelluntur *G¹* tibi *om.* *HGI recte fortasse* credi debet] *scripsi*, credideris *BHG*, crederis *reliqui coniectura*
non probabili 11 quem nos] quos *G¹*, quem *HI* elegisse] praecipuum *cl.* *K²* sibi *om.* *FG^a* 12 ass.
 uirt. *E^a* 13 grat. sent. *HI*, sent. gloriosam *E¹*, gloriosam sent. *G* 14 a] ad *B^a* cancellariorum *K*
 consistorii *B¹Z*, cum sistorii *H* 16 studio] dubio *E* 17 comm. poss. *N^a* 20 cunctis *HI* de-
 crevit *N* estimari *ZN.L* 22 nos gr. *ZN* 23 famam] formam *KE.L* 24 gravant] *BE²HGI*,
 maculant *ZKKE¹F.L* obsecrantis] *B²K²EHHGL*, obsecrantis *B¹ZK¹*, observantis *N*, obsecrationis *F* am-
 bigitur *H^a* possidentis *H^aL* 25 considero *ZN* posse] bene *HGI* cognoscamus *A*
 26 clementer *I¹(G)W.L* fortasse recte crassatum *BI* decore *HG* deprehendit *HVG* 27 nuncu-
 paris *B^a* cancellarius *N* 28 tenestras *K* 29 necesse] et n. *N* steteris] *NKEFHG^aL*,
 ceteris *BZ*, caertis *A*, exieris *G^b* meis] modis *A* non *om.* *K* 30 si intus] sumptus *H* obtutibus
 si intus ingrediaris (egrediaris *HG^a*) *bis B^a* potes] *B²NKE²G.L*, potest *B¹ZNEF¹HI* 31 nide]
 unde *K* nulnerit *H^a*, noluerit *H^b*, noluit *I* collocari] *ser.* loco collocari illa] alia *K*

versaris. proinde ad nostra monita aures animumque converte: fige menti omnia quae iubemus: non te tamquam vacuum fistulam dicta perexcant, quae tandiu plena conspicitur, quamdiu in eam undae influere posse noscuntur. esto potius conceptaculum, quod audita custodias, quod suscepta non fundas: quia nihil proderit, si auribus tuis
 5 transitura placeant et in cordis sinibus se omnia non defigant.

VII.

UNIVERSIS IUDICIBUS PROVINCIARUM
 SENATOR PPO.

a. 533 ante Sept. 1

1 Iustissime quaeritur quod annua devotione praestatur, quando sub quodam gaudio
 constat inferri, quod solvitur lege generali. stipendium namque est, quod subiectum
 10 facit munificum dei et offerentis nomen accipit, qui se quod penditur debere cognoscit,
 quam lautum est intrepidum foro assistere, publicum non timere et inter devotos
 2 laudabilem collocari, qui pudorem non sinitur habere compulsi. Inhonorum est enim
 omne quod cogitur nec offerentis habet gratiam, qui damnis suis perducitur ad tributa:
 contra quam libero dignum est compulsoribus nil debere! ille solus delectabilis ager
 15 est domino, in quo supervenire non timetur exactor. merito ergo testimonium solu-
 3 tionis securitas dicitur, de qua non solum animus, sed substantia communitur. Et ideo,
 quod feliciter dictum sit, indictione duodecima per dioecesim dicationis tuae sollemni
 moderamine custodito possessorem te officiumque tuum praecipimus ammonere, ut
 trina illatione devotus constitutis temporibus suam compleat functionem, ita ut cesset
 20 venalis illa dilatio, quae non ad tributariorum compendia, sed fraudis ambitu cognoscitur
 exquisita. nam qui se huiusmodi onera sublevare dicunt, aliud magis pondus abomina-
 4 bilis mundinationis imponunt. Absit a nostris temporibus detestabilis et fugienda ver-
 sutia. possessor nihil aliud, nisi quod publico debetur, exolvat: nam sua damna potius
 agunt, qui sub nobis aliqua fraudare contendunt, quapropter sicut fiscalia onera nulla
 25 occasione volumus aggravari, ita constitutis temporibus praefinitas illationes praec-
 cipimus deo iuvante compleri, quatenus et possessorum devotio gratissima dominis
 innotescat et tarditatis involuta confusio nostris rationibus auferatur, unde singulis
 quibusque temporibus sollemni more factos breves ad serinia nostra transmittite, sicut
 te et prisca legum et nostrae iussionis praesens commonere videtur auctoritas, ne, si
 30 aliquid horum aestimaveris negligendum, tu tibi absolute facias esse periculum.
 5 Veruntamen ut iustissimarum praeceptionum diligentior procuretur effectus, illum
 atque illum praecedentibus meritis comprobatos tibi officioque tuo iussimus imminere,
 ut nihil possit nocere negligentia, ubi adhibetur sollicitudo geminata, unde conti-

BZNXE(F)H(G)

3 ea F confluere HGI posse evocantur B²[?] 4 quod susce. n. l. om. HGI 5 finibus LA
 9 generali] naturali KE²FA 10 accepit EHIP penditur] petitur E¹F² 11 lautum] tantum K,
 tantum A est bis N. om. III 12 sinitur habere] sinitur K¹, finitur A 13 cogitur] agitur KA tri-
 buta] B²EFHG, tributam B¹K, tributum ZNLA 14 quam lib.] quod lib. E²HG²A, libero quam G^b est
 om. N nihil N.A solus om. HGI est ag. HG 15 dominio N salutacionis N 16 quo A com-
 munitur H 17 dioecesim B, dioecesim reliqui dedicationis E²E, dictionis G^a, dicationis HG^b, diciois IP,
 diciois I^w 18 tumque off. GI 20 ad] a K tributorum N 21 exquisita] exquita G^a,
 attributa E²FI huiusmodi] huius A magis] maius NEFI 22 mundinationis] mundi nascionis N im-
 ponit K 23 publice HGI debet EFHGI absolvat N^a sua d. p. a. qui sub nobis (sic om.,
 antea subter) aliqua om. B^a 26 possessoris G, possessor H 27 tarditas K 28 serinea E trans-
 mitte E 29 nideatur E 30 negligendum] ne legendum B¹ tu] tamen H 31 at bis H
 iustinarum B¹ procuretur H effectus] EFF, affectus BZNXHGA 33 gemita H¹

nenter agite, si propectum vestrum magis desideratis extendere. impia luera sicut a vobis omnimodis aliena: vos possessorem devotum redditis, si fraudulentis non gravetur incommodis. de aequitate potius quam de rapacitate proficitur. semper metuit iniusta praesumptio: quid enim adquiri putatur, ubi bona conscientia perditur? aut in qua parte possit homo proficere, si innocentiam probatus fuerit amisisse? Nolite sine 5 6 praemio credere, quae videntur ad bonam conscientiam pertinere. habebunt nos bene agentes, in quo possumus, adiutores. remuneratorem enim illi me esse promitto, quem se aliqua honestate tractasse cognovero. agite ergo: laudes ad me potius vestri perveniant quam querellae, maius commodum non quaeratis, quam si nihil venditis, illa tantum sequenda sunt luera, quae potest laetus offerre et miles sollemniter securus 10 accipere, non censor, sed laudator vester esse desidero. cavete ergo, ne reddatur infestus qui vobis cupit esse beneficus: nam gravius semper irascitur, qui contra propositum commovetur.

VIII.

EDICTUM PER PROVINCIAS, SENATOR PPO.

a. 533

Priscorum mos fuit nova iura decernere, ut succedenti populo aliquid quod 15 1 omissum videbatur adiungerent: nunc autem sufficiens satis conscientiae veterum decreta servare. erat ante genus hominum sub hac novitate sollicitum, dum regulam vitae suae in aliena cognoscere voluntate pendere: modo vero unusquisque novit fixum, quod ab antiquis plenissime non dubitat constitutum, sufficiunt ergo vobis iura, si non desit voluntas eximia, quid praecorum voces, quid periculosas sententias praesulum erectis auribus sustinetis? Propriae vitae imponit modum, qui sibi se iudicem 2 intellegit constitutum, studete cuncti actibus bonis et formidanda nescitis, nolite inardescere ad praesumptiones illicitas: amate vivere quieti: transigite semper innoxii, quid litibus honesta confunditis? cur facitis quae mox timere possitis? si quaeritis luera, vitate potius damnosa litigia, si quod tamen emerit civile certamen, legibus 25 patriis estote contenti: nullus ad seditiosa consurgat, nullus ad violenta confugiat, furoris genus est in saeculo pacato turbulento studere proposito. Sed quia de nobis 3 iudicibus etsi non verus, tamen oritur rationalis metus, dum inexperta potestas trahit potius ad timorem, quantum ad meum propositum pertinet, iuvante deo rerumque dominis regnantibus omnia vobis iusta, omnia moderata promittite, primum, quod 30 maxime iudicem dehonestat, nudinatio a me foeda nescibitur, non enim mea verba more vestium suspensa venduntur, sperari a vobis aliquid sola specierum indigentia

BZLNKE(F)H(GI)

1 agite] nunc agite ZN uestrum] FLA, nostrum BZLNKEHG 2 nobis H 3 potius] magis HGI 6 uos] uos NKP, nos deo iuvante G, deo iuvante nos III 7 adiutores] G¹, auditores plerique, auctores I^w me] GI, nie II, om. reliqui permitto K quam H 8 se] si K tractasse cognovero] tractauero HG uestrae B²EF perueniant] ZNFHGLI, praeveniant BKE 9 nihil] nihil non F¹ vendatis EF²HGI 10 laetus] l. possessor Cuiacius cum Guef., secutus F 11 censor] reprehensor HG uestri HGI esse desidero (desiderio H om. K¹ 12 beneficiis B 16 omissum] KE²G¹W¹L, obmissum E¹, commissum BZNHG²W, om. F¹ satis consc.] B³III, satis consc. est B², est satis consc. G¹, laus consc. (conscientia Z³) est plerique, consc. laus est F, est laus consc. G¹ 17 ante] autem EFHGI 18 cognosceret EF noluntate] nonitate F unusquisque] unusquis B¹ 19 pl. non dubitat (dubitabat E)] n. d. pl. FI nobis EFIII 21 nitae] iure H se sibi NK 22 formidare E² 23 amare H quiete Z¹N transire HG², transire G¹I innoxii H² 24 cur] quid HGI quaesistis HGI 25 quid H 26 patriciis N seditiosa B² violentia H 27 de nobis] de nobis I, de nobis F, nobis de A 28 etsi] quamvis etsi E oriatur B² potestas] voluntas potestas II, voluntas potestatis G 29 meam F¹ 30 promittite] permittere E¹, promitto E²FHGI 31 nudinatio B² nescibitur] BZN, nescitur KEFGVI, nescietur A, nascitur H, non nascitur G² uerba mea HGI 32 uenduntur NE¹F², penduntur H¹ a om. N²

faciet. non malitiosa venalitas. ubi tamen erit quae tempus mitigat moderata praeceptio. non indicimus quod ematur nec ad taxationem trahimus quae necessaria non
 1 habentur. Estote tantum ad consueta solliciti. de novitate securi. quia illud solum
 nobis iudicavimus esse commodum. si vos iuvante domino servemus illaesos. non vos
 5 quisquam militum pro sua voluntate concutiet: non exactor adiectionibus gravabit incommodis: non solum nostras. sed et officii innoxias custodibimus manus. alioquin inutile bonum est iudicem non accipere et multis accipiendi licentiam praebuisse. neque enim sic a nobis egrediuntur. ut ea quae passi fuerint aliis merito fecisse videantur. imminuta sunt enim vestro amore suffragia. quae haecenus omnium detrimento cre-
 5 10 scebant. Ostendimus in nobis deo iuvante continentiam. ut eam militibus sine pudore imperare possimus. non enim potest auctoritatem habere sermo qui non iuvatur exemplo. dum iniquum sit bona praecipere et talia non fecisse. ordinatio igitur nostra utilitatem publicam tantummodo respiciet. non furta privata. scimus quae pro nobis vota fuderitis. qua fuistis anxietate suspensi. deforme nobis est talia facere. ut minus
 6 15 possitis in vestra exultatione gaudere. Patebunt deo propitio aures nostrae ad suscipienda desideria supplicantium: actor causae suis nos oculis sub libertate visurus est: non redempta. sed propria lingua loquebitur. nobis enim nec servitus imperabit nec a nobis nobilitas veneranda fatigabitur. praetoria denique nostra nullus turpis actus intrabit. nemo a nobis quam venerat minus locupletior redit. nescivit domesticum
 20 penetrare a subselliis discrepare. iudicem me observans inveniet. quocumque respexerit. Verecundiae memores iuvante deo sic agere nos optamus. quemadmodum a rerum dominis mandata suscepimus. vos ad omnia iusta estote devoti. ut me provinciarum patrem faciatis esse quam iudicem. quia iterum gravius irascitur. qui minime de pravitatum actione pensatur. nam si praebuistis laesionibus obsequium. quid illi impendere
 25 debetis. quem vobis magnopere studere cognoscitis? sollempnia commoda sedis nostrae laborantibus militibus non negentur. quia ipse praebet viam excedendi. qui non patitur iusta persolvi. Praeceptis etiam nostris oboedientiam aequabili moderatione praestate. compellat rationabiliter proprius animus. ne vos urgeat terror armatus. odium sibi excitat. qui iustis resultat imperiis. quem iam coegero. non amabo. sic enim cuncta
 30 quae agenda sunt volumus explicari. ut vos nullo compulsore faciamus imminui. servari vobis cupimus concessa pridem dominorum beneficia nulla abominabili praesumptione distracta. honorem nostrum sola vos optamus gratulatione sentire et regnantibus bona petere. qui vestra desideria visi sunt praestitisse. Vivite nunc adepta

BZLNKE(F)H(GI)

1 ubi] ubique B² erit] erat N 2 non] nam HG emanatur H^a 4 iudicavimus] BHP, iudicamus ZNEFGI^w iuvante B^a domino] deo HGI servemus] servamus B², om. spatio vacuo relicto B³
 5 gravabit] generabit E³ 6 et om. III officium B³ innoxii HGI^v custodibimus (custodiimus BZKHGI, custodimus EFL) man.] m. c. N alioqui A 7 praebuisse] tribuisse K 8 a nobis sic HGI ea om. HGI fec. mer. HGI 9 immunita H en. sunt HP 10 in om. P³ nobis A ea mil. ZN¹, mil. eam HGI 11 possumus E³ auctoritatem B^a, auctorem A iuvantur B³
 12 nostra utilitatem] auctoritatem (om. nostra) HGI 13 pro om. K 14 qua] quae B³ nobis KH 15 nostra EF exaltatione F popitio B^a 16 supplicantium HGI actor] I coniectura. auctor libri reliqui usurus H 17 loquebitur] B cum Montespass. 294. loquetur reliqui nobis A imperavit I 18 nobis K praetoria] praecoria H^a, praecordia H^b G^t turpis] temporis A 19 intrabit] GI, intravit reliqui redit] ZNKEFHGA, rediit BI nesciuit d. p. a. s. discrepare om. HGI 20 observantem G, observantur H inueniet] KGLA, inueniret BZNEFH 21 a] ad H 22 iuste HG 23 faciatis] f. magis B² pravitatum] E²FHGI, probitatum BZLNKE³A 24 illis B³[?]K 25 debetis om. H³ nobis H m. st.] BFHGI, studere magnopere (magno opere KI) reliqui 26 non pat. inst.] pat. iusta NI, pat. iust. non G 27 equali K 28 proprius] prius HGV, pius G^t nec K 29 resultat] exultat H, non exultat (suprascr. vel re) G quem] quam B^a, quae A 30 nos HA 31 nobis HGD^v beneficii E³ 32 uestrum H 33 visi sunt des. F iuvite] et iuvite B^a[?] nunc om. HGI^a sec. ad. HGI

securitate gaudentes. quem fas non fuit cogere. potuistis voluntariis sponsonibus obligare. nam qui dubitat sub dei confidentia iusta promittere. vult habere liberum. quod non est pollicitus. immutare. tenete igitur arbitrii mei idoneum vadem. speculum cordis. imaginem voluntatis. ut quibus non sum facie notus. fiam morum qualitate recognitus. in hac me potius parte conspiciate. qua latent praesentes. non est vobis ³ damnum absentiae meae: utilius est iudicem mente nosse quam corpore.

VIII.

IUDICIBUS PROVINCIARUM SENATOR PPO.

a. 533

Sciens ab eis contrarium posse credi. qui praecedentibus malis fuerant imminuti. ¹ dum mens humana facile suspicatur de quolibet illa quae pertulit. propositi nostri votum edictali tenore promisimus. ne iuvante deo quos securos esse eupimus vel de ¹⁰ ipsa sollicitudine gravaremus. non enim est parvum tormentum adversum aliquid formidare venturum. dum semper gravius aestimatur emergere quod timetur. absit a nostris temporibus vel minima credulitas laesionis. reo iam vicinus est qui malus putatur. quia tunc aliquid persuadetur animo. cum intraverit pectus apta suspicio. Quapropter dicatio tua per loca celeberrima proponi faciat destinata. aptum est enim ¹⁵ ab his iussa cognosci. quos decrevimus ammoneri. excitetur nunc amor omnium circa dominos felices. ut. sicut nos nullum contraria volumus cogitatione suspendere. ita se et illi devotos debeant pie regnantibus exhibere. sponsones autem nostras vos veras efficitis. si provincialibus acquabiliter praesidetis. diligite iustitiam. quae vos et amabiles faciat et gloriosum commodum sua participatione concedat. Scitote officia vobis ²⁰ quasi actuum vestrorum testes assistere. et ideo quam magnum est in tantorum conspectu facere quod omnium possint ora praedicare? iudicium quasi iuridicium cognoscite vocitatum. praesulem agere non deceet quod alter accuset. quid timeat reus. eum viderit erimen in fascibus constitutum? sola malis illa tormenta sunt. si publica ²⁵ vota moribus suis sentiant esse contraria. dici enim non potest disciplina. quando ipsa fuerit corrigenda. Studete ergo nobiscum. ut boni mores provincialibus dentur. sed ⁴ nuditas auferatur. de remediis potius quam de laesione tractetur. grave malum est quemquam ad largienda iuris beneficia fieri et mixtum laesionibus inveniri. sic agite. ut. cum iustitia probata quaeritur. annus vester brevis esse videatur. honores vobis ³⁰ potius offerantur. necessitatem quippe ambitus amittetis. si provincialium vobis vota societis. nullos uestrorum actuum facimus esse custodes nec sub privato arbitrio ingenium iudicis inclinamus: sed omnia sic gerite. ne fiat necessarium quod nunc credimus esse turpissimum. instar nostrae geritis dignitatis. si vos conscientiae puritate tractetis.

BZNKE(F)H(GI)

2 conscientia HGI¹ 3 vadem] vadere H. obsidem E² 4 fiam om. spatio vacuo relicto B¹ morum qualitate] more H. ore G². morum opinione I. morum ymaginatione G^b 5 conspiciate] cognoscite K est] enim HG nobis H 6 damm. abs. m.] abs. m. d. HGI est om. P mente nosse] me n. H. me nosse auditu (mente G^v) G 9 faciles B^a propositio B^a. praepositi EFH 10 permisimus A 11 gravaremus B^a aliquid GI 12 vent. form. E gravius om. HGI 13 crudelitas ZNHG^a 14 persuaditur H¹ apta] alta HGI fortasse recte. acta A 16 his NKEF nunc] non H 17 contr. nolimus ZEF. contr. nolimus N. uolumus contr. HGI 18 nostras] nestras NK.1 eff. ver. HGI 19 equaliter KE¹ 20 participatione ZG nobis H 21 existere E²F 22 iuridicium] B²ZNHG^bL. iuridicium KEF. iudicium B¹G^a 23 timeat H 24 videat F in fasc. cr. HGI publica nota B 25 scienciat K 26 sedete HGI P 28 quemquam] quamquam NH^a. ad quemquam F^a. quicquam A fieri] eloquens fieri P. eloquentem fieri I^w mixtum] mutum HGI 29 annus] animus E¹. annus G. annus H noster H pot. uob. KEFA 30 amittetis] NKA. amittitis BZ. amittitis HGI^b. amittatis EI. amittatis F. om. G^a si] sed EF 31 societis] faciat E ingenium] genium HGI 32 nunc] malim nos 33 geritis] gentis HI dignitatis] dignitas H¹. dignitas est G

- 5 obviare malis, fovete nihilominus innocentes. Si quis tamen est, qui ausu temerario contra vestros fascēs erigatur nec possitis exercere quod iustum est, aut petitorē profinus cum vestra relatione transmittite aut, si viribus deseritur veniendi, negotium destinata relatione declaretur, quando et evēctiones publicas accepistis, et nobis gratum
5 sit audire de talibus. atque ideo totius vobis excusationis causa sum̄mota est, quando aut per dignitatem vestram potestis recta gerere aut certe nobis quae sunt necessaria nuntiare.

X.

BEATO V·C· CANCELLARIO SENATOR PPŌ.

a. 533/537

- 1 Cum rerum domini clementia de famuli sui Dani salute cogitaret, cuius votum
10 est de cunctorum sospitate lactari, remedia Lactarii montis eum iussit expetere, ut cui modella humana nil profuit, vulgatum loci beneficium subveniret: qui crebra tussi retonans anhelō pectore membra tenuavit, dum ministeria naturae nimia concussione debilitata virtutes suas explicare nequeunt ad salutem. escas enim in auxilium humani corporis contributas, dum apte non transigit, reddit inutiles. nec interest talibus an
15 sumere cibum an sustinere ieiunium. in dies singulos substantia viva deficit et velut rimosum dolium paulatim defluens donec evacuetur, expenditur. Huic igitur ferocissimae passioni beneficium montis illius divina tribuerunt, ubi aeris salubritas cum pinguis arvi fecunditate consentiens herbas producit dulcissima qualitate conditas, quarum pastu vaccarum turba saginata lac tanta salubritate conficit, ut quibus medicorum tot
20 consilia nesciunt prodesse, solus videatur potus ille praestare, reddens pristino ordini resolutam passionibus vim naturae, replet membra vacuata, vires effetas instaurat et fomento quodam reparabili aegris ita subvenit quemadmodum somnus labore fatigatis.
3 Haec itaque armenta in tam abundanti pabulo exhausta videre miraculum est, ut umor ille lacteus non praestet origini suae, qui corpora mortalium probatur laesa reficere, 25 miroque modo herbis animalia non proficiunt, unde hominum membra pinguescunt, exiles per dumeta discurrunt montium, tenues videntur et instar eius cui medentur sustinent passionis. lac autem tam pingue, ut haereat digitis, cum exprimitur in
4 vasis. Qua de re anonas deputatas subvectionemque necessariam praebete venienti, ut in supra dicto loco armentali suco salubriter pastus eodem alimento reparetur eius iuventus, quo nutritur infantia, consurgite, animi tali passione laborantium:
30 iam non amaro antidoto horrebitis dulcissimam vitam, voluptuose bibite quae saluberrima sentiatis. felicitatis genus est inde curari, unde libens animo aeger possit expleri.

BZKNKE(F)H(GI): li tres om. ep. 10

3 inribus A uenienti H, uenientis G 4 et om. K nobis E 5 sit] fit F.1 tot. nob.] BGI, tot. nobis H, nob. tot. ZNKEF.1 summata K est] rem H^a 6 recte A quae om. A nec. sunt H 9 cum] dum N danij] dauī A, depicit N cogitarent B¹ 10 lactaeii E 11 nil] non EF uulgati KE¹A subueniret B 12 resonans EF anhelō] hanelō BN^bE, heleno hanelō N^a dum] unde K 13 enim om. N 14 an s. e. an] ZN, ā sumere (asumere B¹) e. an B, aut s. e. aut KEE.1 16 enacuatur A igitur] ergo KEF, om. A 17 passioni] KEFA, passio- nis BZN 19 lac tanta] lactante B¹ 20 nesciunt B^a[?] potius E¹ ille] illius E² pristino] primo K.1 21 passionibus] p^aanis E uacua K uiros F effetas] B².1, affectas B¹, effectas ZNK, affectatas E, effectos F 23 haec] hic B² hausta A ut thumor B^a 24 lesa prob. N^a 25 non om. B^a 26 dumta K montium] KEF, motium B, in ocium ZN^b, in ocieium N^a 27 passio- nem F² tam om. K 28 subvectionem] BE, subiectionemque ZNK.1, subiectionemque F prebet B¹, prebe B² ut om. K.1 29 armentali suco (suco B) om. K.1

XI.

EDICTUM DE PRETIIS CUSTODIENDIS RAVENNA. *a. 533/537*

Venalitas victualium rerum temporis debet subiaccere rationi, ut neque in vilitate 1
 caritas nec in caritate vilitas expetatur, sed aequalitate perpensa et murmur ementibus 1
 et gravamen querulis negotiatoribus auferatur. Atque ideo trutinatis omnibus et ad 2
 liquidum calculatione collecta diversarum specierum pretia subter affiximus, ut omni 3
 ambiguitate summota definitarum rerum debeat manere custodia, si quis autem ven-
 dentium non servaverit quae praesentis edicti tenor eloquitur, per singulos excessus
 sex solidorum multam a se noverit exigendam et fustuario posse subiaccere supplicio,
 quatinus eum et damni metus terreat et praedicta poena vehementer affligat.

XII.

EDICTUM PRETIORUM PER FLAMINIAM. 10

Si otiosi populi urbium singularum sub pretiorum iustitia continentur, quanto 1
 magis debet laborantibus subveniri, ne utilitas comitantium saucietur discrimine for- 1
 tuitorum! et ideo susceptio transeuntium requies debet esse curarum, ne quod ad
 levamen inventum esse constat, detestabile potius gravamen infligat, recipiatur hospes
 ad pretia definita: iniquitatem non patiatur avaram qui invitatur ad gratiam, quando 15
 turpis aucupatio est terrere enormitate pretii et susceptione blandiri. Praedoni similis 2
 est, qui sub iniqua cupit voluntate distrahere: utrosque enim constat aliena velle diri-
 pere et considerationem iustitiae non habere, nescitis quanta possitis acquirere mode-
 rati? ultro ad commoda vestra veniunt, qui vos temperanter agere posse cognoscunt,
 nullus ergo se aestimet, quod est familiare semper absentium, longinquitatis oblivione 20
 defendi, quando ad nos cotidie veniunt qui vestra mercimonia patiuntur. Cavete potius 3
 damna multarum, qui hierorum aviditates appetitis, sex enim solidorum dispendium
 se noverit sustinere et laceratione corporis affligendum, si quis aliter vendendum esse
 crediderit, quam miles noster in rem directus pretia cum civibus atque episcopis loco-
 rum habita deliberatione censuerit, sufficere enim debent omnibus honesta luera de 25
 civibus, ne obsessa potius itinera videantur esse latronibus.

XIII.

IUSTINIANO AUGUSTO SENATUS URBIS ROMAE. *a. 535*

Honestum nimis et necessarium videtur esse negotium pro securitate Romanae 1
 rei publicae pio principi supplicare, quia convenit a vobis expeti quod nostrae possit

BZLNKE(F): HGI deprecant

2 rer. vit. *K* temptoris *A* debet *bis Z* neque *F* vilitatem *N* 7 te edicti tenor *B^a*,
 ten. ed. *EF* excessus *B* 8 multam] *B¹*, multam *KEFA*, multa *B²Z*, multa (*sic*) *N* exigendam] *KEF*,
 exigendum *BZN* fustuario *B* posse] possit *A*, debet *ZN* 9 eum et] et eum *K* 11 iusti-
 ciam *K* continetur *ZNK¹* 12 fortuitorum] *A*, fortuitorum *BZLNK*, fortuitarum *EP*: fortasse opportu-
 norum 14 levamen] levamen *E²F* inventum] inventum] *E²* 15 definita libri qui]
 quae *A* imitatur *E¹* quando] quoniam *A* 16 aucupatio] occupatio *KA* est *om.* *N* terrere]
 terre *K* 17 utrosque *E* aliena *om.* *A* nelle *om.* *ZN* 19 posse *om.* *N³* 20 abstin-
 tium *B^a* oblivioni *B¹* 21 quando ad patiuntur (partiantur *EF*) *om.* *A* 22 dampno *E* multarum]
 multorum *KEA* 24 civibus] milibus *K* 25 consuerit *N* 26 civibus] milibus *E¹* it. vid.] *BF*,
 vid. it. reliqui latronum *KA* 29 nobis *EF*

proficere libertati. nam inter cetera bona, quae vobis singulariter divina tribuerunt, nihil gloriosius probatur accedere, quam quod vos cognoscitis ubique posse praestare. rogamus ergo, elementissime imperator, et de gremio curiae supplices tendimus manus, ut pacem vestram nostro regi firmissimam praebatis nec nos patiamini abominabiles
 2 fieri, qui semper de vestra concordia videbamur accepti. Romanum si quidem nomen vos commendatis, si nostris dominis benigna conceditis, gratia vestra nos erigit ac tuetur et hoc mereri cognoscimus, quod de vestra mente sentitur. quietem ergo Italiae foedera vestra componant, quia tunc amari possumus, si per vos dilectio votiva copuletur. cui rei si nostrae preces adhuc non videntur posse sufficere, aestimate patriam
 3 nostram in haec precatória verba prorumpere: 'Si tibi aliquando grata fui, ama, piissime principum, defensores meos, qui mihi dominantur, tibi debent esse concordēs, ne incipiant talia in me facere, quae a votis tuis cognoverint discrepare, non mihi sis causa crudelis exitii, qui semper vitae gaudia praestitisti. ecce alumnos meos sub tua pace geminavi, ecce civibus ornata resplendi, si me laedi pateris, ubi iam nomen
 4 tuae pietatis ostendis? quid enim pro me nitaris amplius agere, cuius religio, quae tua est, cognoscitur sic florere? senatus meus honoribus crescit, facultatibus indenter augetur. Noli per discordiam dissipare quod deberes per bella defendere, habui multos reges, sed neminem huiusmodi litteratum: habui prudentes viros, sed nullum sic doctrina et pietate pollentem. diligo Hamalum meis uberibus enutritum,
 5 virum fortem mea conversatione compositum, Romanis prudentia earum, gentibus virtute reverendum. iunge quin immo vota, participare consilia, ut tuae gloriae proficiat, si mihi aliquid prosperitatis accedat. noli me sic quaerere, ut non valeas invenire, tua sum nihilominus caritate, si nullum facias mea membra lacerare. Nam si Libya meruit per te recipere libertatem, crudele est me amittere quam semper
 6 visa sum possidere, impera motibus iracundiae, triumphator egregie, plus est quod generali voce petitur quam si vester animus cuiuslibet ingratitude offensione vincatur.' Haec Roma loquitur, dum vobis per suos supplicat senatores, quod si adhuc minus est, beatorum apostolorum Petri atque Pauli petitio sanctissima cogitetur, nam qui securitatem Romanam saepe defendisse probantur ab hostibus, quid erit quod
 7 eorum meritis vester non tribuat principatus? sed ut omnia reverentiae vestrae congruere videantur, per illum virum venerabilem legatum piissimi regis nostri ad vestram clementiam destinatum preces nostras credidimus porrigendas: ut tam multa debeant efficere, quae vel singula potuerunt apud pios animos optinere.

XIII.

GAUDIOSO CANCELLARIO PROVINCIAE LIGURIAE
 SENATOR PPO.

a. 533/537

1 Cum multis itineribus Comum civitas expetatur, ita se eius possessores paraveredorum assiduitate suggerunt esse fatigatos, ut equorum nimio cursu ipsi potius

BZNKE(F): HGI deiciunt

3 supplices] v. l. Montespess. 4, duplices libri 4 firmissime E 5 videamur K 7 cognoscimur NE² 8 per om. B copuletur] completeretur E 9 non viderentur adhuc F 10 nestram N 11 debent] B², debeant reliqui in me tal. inc. EF 13 prestiti B: fortasse cui s. n. g. praestiti 17 per discordiam] discordia KEFA 18 huiusmodi] huius A litterarum B¹A 19 amalatum BFA 20 mea] ma B compositum om. K¹ 21 ut] et ut A 22 accedit N^a 23 si] sed E¹A 24 si libya] sibilis E² 27 supplicat] pub. supplicat K^a 31 nostri regis B 32 credimus N.1 multi A 33 singuli poterunt A pios] eos pios E 36 cum] dum A, um N commu] como plerique, como N eius om. A paraverendorum ZKEF, paraverendorum N 37 suggerunt esse fat.] suggerentes se fat. B¹, sugg. fat. esse F^a cursu] in cursu B²

aderantur. quibus indultu regali beneficium praecipimus iugiter custodiri. ne urbs illa. positione sua libenter habitabilis. rareseat incolis frequentia laesionis. est enim post montium devia et laei purissimi vastitatem quasi murus quidam planae Liguriae. quae licet munimen claustrale probetur esse provinciae. in tantam pulchritudinem perducitur. ut ad solas delicias instituta esse videatur. Haec post tergum campestria culta transmittit et amoenis vocationibus apta et victualibus copiis indulgenter accommoda: a fronte sexaginta milibus duleissimi aequoris amoenitate perfruitur. ut et animus recreabili delectatione satietur et piscium copia nullis tempestatibus subducatur. merito ergo Comum nomen accepit. quae tantis laetatur compta muneribus. hic profecto lacus est nimis amplissimae vallis profunditate susceptus. qui concharum formas decenter imitatus spumei litoris albore depingitur. Circa quem conveniunt in coronae speciem excelsorum montium pulcherrimae summitates. cuius ora praetriorum luminibus decenter ornata quasi quodam cingulo Palladiae silvae perpetuis viriditatibus ambiuntur. super hunc frondosae vineae latus montis ascendunt. apex autem ipse quasi quibusdam capillis castanearum densitate crispatus ornante natura depingitur. hinc rivi niveo candore relucentes in aream laei altitudine praecipitante descendunt. Huius sinibus ab austro veniens Addua fluvius faucibus apertis excipitur. qui ideo tale nomen accepit. quia duobus fontibus adquisitus quasi in proprium mare devolvitur. qui tanto impetu vastissimi aequoris undas incidit. ut nomen retinens et colorem in septentrionem obesiore alvei ventre generetur: putes quandam lineam fusciolem in aquis albenibus esse descriptam miroque modo influentis discolor natura conspicitur. quae misceri posse simili liquore sentitur. Hoc et in marinis quidem fluctibus fluviorum inundatione contingit: sed ratio ipsa vulgariter patet. ut torrentes praecipites limosa faece corrupti vitreo sint aequori discolors. hoc autem iure putabitur stupendum. quod simile tantis qualitatibus elementum per pigrum stagnum videas ire celerrimum. ut annem per solidos campos putes decurrere. quem se peregrinis undis non videas colore posse miscere. Quapropter incolis harum rerum iure pareitur. quando amoena omnia delicata sunt ad labores et facile onus afflictionis sentiunt. qui uti suavibus deliciis consuerunt. fruuntur ergo munere regali perpetuo. ut sicut gaudent nativis epulis. ita eos exultare faciat munificentia principalis.

XV.

LIGURIBUS SENATOR PPO.

a. 534

Regale munus impetratum gaudium debet esse cunctorum. ut provocetis ad meliora. cum de vobis concessa probaveritis esse gratissima. nam si subvenire semper amantis est. cuiusmodi vos aestimatos intellegitis. quos relevatos esse sentitis? sed ne vestram laetitiam longis praelocationibus differamus. quia bonarum rerum celerrima semper desideratur agnitio. gloriosissimi domini devotae Liguriae necessitatibus consulentes

BZKKE(F): IIGI non habent nisi 4 urbs ad tantam — 5 videatur et 27 amoena — 28 consuerunt

2 est enim] etenim *K* 3 laei] loci *E*² vastitate *B*² 4 tantum *E*¹*F* pulchritudine *EF*.
 fortitudinem pulchritudinem *IIG* producitur *IIG*. prouehitur *I*^v. perueniat *I*^v 5 cultra *B* 6 et
om. *K*.1 uenationibus *EF* indulgentur *K* 7 militibus *B*¹ amenite *N* 8 copiam *E*¹
 9 eorum] como *B*. como *reliqui* nomen] non *B*¹ 11 spumea *E*¹ quem] que *K* 12 praetriorum]
 praetriorum *N*. praetorum *EF* luminibus *EF* 13 singulo *K* silu. pall. *N* 15 capellis *N*
 hinc] huic *A* 16 aream] (h)acra *EF* 17 fluius *B* 18 adquisitis *A* deuoluitur] *K*.1. diuol-
 uitur *BZNEF* 20 albei *B* quandam] *K*²*E*².1. quondam *BZKN*¹*E*¹*F* lineam] *EF*².1. lineam *BZKNK*¹
 fusciolem *EF* 21 quae] circa quem *B*¹ 22 quidem] quoque *EF* 23 corrupti *B* 25 celer-
 rime *A* 26 quam *B* 27 misceri *EF* quando] quoniam *A* 28 qui] quae *H* deliciis *B*¹ con-
 snerunt *KEFGA* 29 exaltare *F* 30 munificentia] *B*²*KEF*.1. e munificentia *B*¹. munificentia e *N*
 33 de *om.* *EF* 36 necessitatibus *Z*

centum libras auri per illum atque illum de cubiculo suo pietate solita destinarunt, ut, iudicio vestro quibus est causa notissima, tanta unusquisque huius muneris participatione laetetur, quanta necessitate gravatus esse cognoscitur, ne quod afflictis datum est usurpet inlaesus, sed illi reparatis viribus consurgant, qui damnorum sarcina premente corruerant. Hastensis autem civitas, quae supra ceteras suggeritur ingravata, dispositionis vestrae iustitia maxime sublevetur, ut secundum modum dispendii commoditate beneficii perfruatur, sumite pietatis stipendium, tributarii, et dominorum aestimate elementiam, qui condicione mutata hoc vos ab aerario videtis accipere, quod consueveratis inferre, sed ut beneficia dominorum subtractis exactioinum incommodis augeantur, celerius relatio vestra nos instruat, quid unicuique de hac summa relaxandum esse iudicatis, ut tantum de prima illatione faciamus suspendi, quantum ad nos notitia directa vulgaverit, quapropter piissimis dominis votis salutaribus reddite quae debetis, ut ratio vestra supplicando peragat, quod se in ipso universitas recepisce cognoscat.

XVI.

LIGURIBUS SENATOR PPO.

a. 534

1 Studiose nos oportet erigere, quos statuit regalis pietas sublevare: nam quibus dominorum elementia voluit descendere, convenit his etiam subiectos de propria dignitate praestare, nuper mihi gratias retulistis, quod spem vobis honorum quam fructum aliquem contulisset, invitastis me ad beneficia quia magna suscepistis gratulatione
20 promissa, absolvimus votum iudicis obligati, quae fuerunt praedicta, nunc probantur
2 impleta. Initium igitur a libra faciemus, quia ubi conscientiam fas est intendere, inde debet sermo iudicis inchoare, hinc est, quod in ponderibus atque mensuris vos suggeritis ingravatos, et ideo nostra cura providebit, ut nullius vos ulterius ex ea parte vexare possit iniquitas, quia grave scelus esse iudicamus aut mensuras modum
3 25 excedere aut libram aequissimi ponderis iustitiam non habere. Milites etiam sedis nostrae nec non exactores atque susceptores, a quibus gravia vobis inferri dispendia suspirastis, praeceptis nostris fecimus conveniri, ut deductis ad liquidum ratiociniis si quid fraudis potuerit inveniri, sine aliqua dilatione persolvant; quia hoc nostris temporibus profitemur inimicum, ut alter alterius laetetur incommodo. Nunc ad apparatus
4 30 florentissimi exercitus vota convertite, universa sine querella vel tarditate aliqua procurantes, efficaciter enim me ad omnia benigna constringitis, si gratanter quae sunt iussa completis, laetus oboediat, quem causa generalitatis invitat, illa sola dolere debent dispendia, quae studio videntur cupiditatis imposita, nam quod pro rerum necessitate praecipitur, inde prudentum animus non gravatur.

BZKKE(F):HG1 deprecant

1 destinarunt] *B*, destinauerunt *ZNKEFA* 1 usupet *Z* 5 astensis libri ceteras] civitas ceteras *L*¹ 6 subleuemur *F* 11 iudicatis *A* 12 piissimis *B* 13 universitatis *K*^a 16 nos op. *E*² quibus] quos *A* 17 descendere] *BE*^a, condescendere *ZNKE^bFE*, conscendere *A* his et.] *B*, et. his *ZA*, et. hiis *NKEF* 18 ret. grat. *N*^a quod] q. tam *Chiacius cum Guelf.* 20 fortasse scr. iudiciis 22 imponderibus *B* 23 ex ea parte nos ult. *F* 24 quia] quod *K* 27 suspirastis] *BZE*, suspiratis *NKF* nostris *K* reductis *E¹F* 29 profitemur] *ZNKEF*, profiteri *B*, confitemur *A* laetetur] ledatur *E¹*, om. *N* incommodum *N* ad om. *B¹F* 30 nel tarditate om. *F* 31 benigna] bona *N*^a iuss. sunt completis *EF* 32 invitastis] mutat *E¹* 34 inde] in *N* prudentium *KA*

XVII.

PROMOTIONES OFFICII PRAETORIANI, QUAE
NATALE DOMINI FIUNT.*a. 531 ante Dec. 34*

Si hodierno die redemptionis invenimus vitale remedium, si caelesti beneficio
panditur spes salutis, convenit etiam nos longo labore fatigatis gaudii deferre medi- 1
cinam, ut superna bona quae periclitanti mundo collata sunt, generaliter sentiantur, 2
alioquin piaculum quoddam est inter tristes velle gaudere et humanitatis refugit affectum,
qui dolorem non sequitur alienum, contra quanto se melius excitat de communione
lactitia, quando incitamentum magnae alacritatis est plurimos videre gaudentes!
Hinc est quod sapientes mortale genus unum hominem esse testati sunt, quoniam 2
omnes a cunctis casibus suis indivisos esse voluerunt, quapropter unusquisque iuxta 10
matriculae seriem tua designatione vulgetur, ut quem loci ordo postulat, gradibus pro-
motionis accedat, egrediatur unus, ut anteponat universos, totam sequentium seriem
ad propectum trahit, dum prior militiam perfunctus exierit.

XVIII.

DE CORNICULARIO QUI EGREDITUR.

Amplectenda est promotionum grata sollemnitatis, quae bene meritorum solvit ex- 15
cubias, quia fironibus conceditur spes laboris, dum vicissitudo fuerit reddita veteranis,
et ideo Anthianum, qui praetorianis inculpabiliter paruisse perhibetur obsequiis, inter
tribunos et notarios ad adorandos aspectus properet principales, ut iuxta consuetudinem
praesentatus spectabilitatis decoretur insignibus.

XVIII.

DE CORNICULARIO QUI ACCEDIT.

20

Optatus ad optata perveniens sui nominis sortiatur effectum, et ideo supradictum
assiduus laboribus comprobatum corniculariorum sumere censemus officium, ut iure inter
primates assistat, qui tironum inculpabiliter egit excubias.

XX.

DE PRIMISCRINIO QUI EGREDITUR.

Olim quidem efficaciter peragens imperata multorum meruisti bona iudicia sed 25
nunc et divino favore commendatus erigeris, quando militiae laboribus perfunctus esse

BZNXKE[E]H[GI]

3 nitale] natale *HGI* si *om.* *A* 4 utos *E*¹ longo labore] longo tempore *K*, langore *B*
6 alioqui *A* 7 quanto] tanto *B*², quando *E*¹ melius] magis *F* 8 quando] *K* coniectura proba,
quanto *B*, quantum *A*, tanto *EFFIGLI*, *om.* *ZN* 9 magne] *om.* *F*⁰ al. est] est *m.* al. *HGI* 9 testati
sunt] putaverunt *E*² quoniam] quem *HG* 10 cunctis] cunctibus *Z*³ 11 gradibus] *BZNE*²*GI*,
gratibus *H*, gradus *KE*¹*F*¹ promotionis *B*¹ 12 accendat *E*¹*F* ut *om.* *HGI* sequentem *A*
15 grata *N* soluit] novit *EF* 16 dum] cum *F*, si *E*²*HGI* 17 antianum] *plurique*, antianum *E*,
antianum *N* inc. praet. *HGI* par. inc. *F*³ 18 adorandos] decore *F*, decorandos *HGI* 21 optatus]
adoptatus *HGI* sociatur effectui *E*¹*F* 22 assiduus] a suis *HGI* officium] effectum *A* 23 assistat]
existat *E*²*FI* 25 quidem] si q. *EF* peragentes *K* mer. mult. *A* sed nunc *om.* *HGI*

CASSIODORVS.

-44

monstraris. quapropter spectabilitatis honore suffultus inter tribunos et notarios venerandam purpuram adoraturus accede, ut per sacros aspectus principis tuae subsistat firmitas dignitatis.

XXI.

DE PRIMISCRINIO QUI ACCEDIT.

5 Differri non patimur merita fidelium, ut ad studia bonorum actuum provocemus vota eunctorum. demus igitur quae sunt iusta laboribus, ut propectu priorum invite-
mus corda sequentium. atque ideo Andreas, qui praetorianis fascibus inculpabiliter
noscitur obsecutus, gradum feliciter primiscriniatus ascendat. ut locum, quem versutia
nescivit exquirere, se gaudeat probis moribus invenisse.

XXII.

DE SCRINIARIO ACTORUM.

10 Iuste potentiora consequitur, qui de commissa sibi negotii perfectione laudatur,
et ideo Castellum, quem matriculae series fecit accedere, nostra auctoritas quoque
actorum scriniarii curam praecepit obtinere.

XXIII.

DE CURA EPISTULARUM.

15 Constantiniani merita licet plures asserant, adstipulatio quoque nostra commendat.
tanta est etenim in eo sinceritas mentis, ut et iudice teste mereatur laudari. hic ita-
que epistularum canonicarum curam propectus accipiat, ut amplius momenta suae integritatis exhibeat, quando fidem publicam sibi respicit esse commissam.

XXIII.

DE SCRINIARIO CURAE MILITARIS.

20 Convenienter honoris praestat augmentum probitas actionis nec decet differri,
quem frequenter efficacem contigit approbari. hinc est quod Lucinum scriniarium curae
militaris esse praecipimus: exhibiturus obsequium cui se merito non dubitat attributum.

XXV.

DE PRIMICERIO EXCEPTORUM.

25 Decet nos incunctanter tribuere promotionis ascensus, quos labor militiae meretur
assiduus, sicut enim aequum est desidiosis laborantium praemia denegare, ita con-

BZLNKE(F)H(GH): hi tres om., cp. 23, 24, 25

1 monstraris *K*, probaris *E*² propter *om.*, *E*¹ veneranda purpura *EFHGI* 2 adoraturus
accede] adoratus accede *E*¹, adornatus accede *E*²*F*, adornatus *H*, adornatus exhiberis *G*, sedas adornatus *I*
6 priorum] eunctorum *N*^a invite] imitemur (*sic*) *H* 7 corda] nota *E*²*FHGI* praetorianis] pre-
toriiis finis *B* 8 obsecutus] exectus *HGI* locum *om.*, *HGI* 9 probis] pro his *B*, probis *P*⁽¹⁾,
propriis *K*, bonis *G* 11 (*i a miniatore omissa*) ueste *B* prosequitur *H*, persequitur *G* commissi *EF*
12 castellum] *BHGI*, catellum *reliqui* quem *om.*, *K*¹ nostra *om.*, *HGI* actorum] auctorum *ZNEF*,
om., *HG* 13 scriniarii] scriniarum *K*, crismarii *B* praecipit *EFHGI*^s 15 constantini *EF* 16 tanta]
anta *B* ut et iud. test. test. iud. *K* mer.] et ut iudice (*sic*) mer. teste *B* 18 exhibeat] accipiat *K*¹
20 augmentum] a. est *F*² 21 frequenter] decenter *A* lucinum] *BZN*, lucillum *KEFA* crisma-
rium *B* 22 praecipimus *E*¹ exhibiturum *F* 29 nos *om.*, *K*

venit excubantibus remunerationis optata concedere, et ideo Patricius exceptorum primicerium se a nobis noverit institutum, ut ad tale perductus officium placuisse suarum merita gaudeat actionum.

XXVI.

DE SEXTO SCHOLARIO.

Dignus est nostro iudicio promoveri, qui a multis praesulibus meruit approbari, uni enim acceptum fuisse interdum gratia est, multis placuisse iudicium. Iustus igitur locum sexti scholaris se noverit consecutum inventurus militiae praemium, cum se actibus studuerit sociare fidelibus.

XXVII.

DE PRAEROGATIVARIO.

Quis Iohannem non aestimet merito esse promovendum, qui nostro iudicio cancellorum olim sumpsit officium et tunc iam praerogativam conscientiae meruit, quando secreti munus iudicialis accepit? fruatur itaque gaudio et ordinis et honoris, qui moribus noseitur placuisse laudatis, hunc igitur praerogativarium sententia nostra confirmat, ut gradu potitus emeriti devotioribus animis publicae pareat iussioni.

XXVIII.

DE COMMENTARIENSE.

Iuvat bene meritorum votis beneficiis respondere vicariis, ut devotiore mente possit obsequi, qui meruit anteferri, quapropter Heliodorus commentariensium fruatur officio, digne siquidem eius integritati committimus quae custodienda esse censemus.

XXVIII.

DE REGENDARIO.

Aequitati videtur accommodum, si efficaci actione laudatis digna moribus vicissitudo praestetur, habet enim suam gloriam, qui pensatis exequiis militarem noseitur promovere fortunam, hinc est quod Carterium regendarii locum feliciter obtinere censemus, ut spe futuri proventus avidius praetorianis possit inhaerere laboribus.

B(ep. 28, 29 post 37) ZNKE(F)H(G1): hi tres om. ep. 25, 27 et collocant ep. 28, 29 inter ep. 36 et 38

1 concedere] praestare *E*¹ 2 ad] et *B* 6 interdum gratia] inter gradus *HG*¹ 7 locum] longum *K*¹ sexi *II* scholarii *scribebantur* moniter *H* asseutum *K*, secutum *HG* se om. *HGI* 8 studerte *G*, studium *H*, studuit *I* sociari *HGI* 10 ol. cano. *B* 11 sumpsit] *B*, sumpserit *K, I* 12 secesti *E*¹, decreti *A* 13 hinc *A* pre-rogativarium *B*¹, praerogativarium *B*², praerogativarium *K, I* 14 gradu potitus] *BZN*, gradus potius *KEFA* publici *N* 16 denotiori mente *G*^b, denotione mentis *HG*^{3,4} posset *Z*^a 17 heliodorus] *B*, theliodorus *EF*, cheliodorus *ZNKHG*, cerliodorus *IV*, et diadorius *I*⁸ 20 equitatis *HG* videtur (*sp. cac.*) modum *B*, uid. esse acc. *III* 21 depensatis *HG*, de peractis (pactis *IV*) pensatis *I* militarem] ad m. *HGLA* 22 perneniae *LI*, promoveri *HG* carterium] *ET*, arterium *B*, charterium *K*, cartarium *N*, cartharium *Z*, cartherium *IV*, carcherium *HG*, chacterium *I*⁸ regendarii *BHGI*, regerendarum *ZN* 23 censemus *K*

XXX.

DE PRIMICERIO DEPUTATORUM ET DE PRIMICERIO
ANGUSTALIUM.

Dignum est ut sequatur vota fidelium fructus laborum et superior gradus excipiat, quos gestarum rerum integritas affectata commendat. hinc est quod Ursum primicerium deputatorum atque Beatum primicerium Angustalium esse censemus: ut qui ad
5 maiora profecti videntur officia, praedicanda conscientiae sequantur exempla.

XXXI.

DE PRIMICERIO SINGULARIORUM QUI EGREDITUR.

Decet palmae praemia consequi, qui sacramentis militaribus videntur esse perfuncti, quia diutinus labor sibi vindicat quod inexperta vix potest invenire nobilitas,
10 et ideo, quoniam Urbicus primiceriatus sui noseitur tempora peregisse, inter domesticos et protectores sacrum purpuram adoraturus accedat, ut venerandis clarificatus aspectibus militaribus excubiis se gaudeat liberatum.

XXXII.

DE PRIMICERIO SINGULARIORUM QUI ACCEDIT.

Adest militaribus obsequiis integritas iudicantis, quia gratanter exsolvit quod
15 deberi iuste cognoscit, quapropter Pierius primicerium singulariorum se nostra auctoritate cognoscat effectum.

Si qua sunt alia, fiducialiter suggerantur: quia non est haesitationis metus, ubi non est iudicis venalis auditus.

XXXIII.

DE CONCEDENDIS DELEGATORIIS.

Moras intercipit, quem praestandi consuetudo constringit, quia plus ille ad beneficia compellitur, qui innata benivolentia commouetur, neque enim decet, ut nostrorum factorum dissimiles esse debeamus, dum oporteat crescere numerositate remedii, cui administrationis tempora videntur augeri, et ideo de praesenti vobis delegatorios nostra largitur humanitas, ut tunc habeatis commoda praemii, quando estis et sudoris
25 terminum consecuti, non vos anxia mora suspendimus nec cruciabili dilatione fatigamus, unus sit finis sollicitudinis et laboris, nam differendum quis putet, si beneficia sua vendere non refractet?

BZNE²F: *HGI*) om., *cpp.*, 30, 31, 32 (*praeter* 17 non est — 18 auditus) — 33 (*praeter* 20 plus — 21 commouetur)

4 rerum om., *A* affectata] *BZNE²F*, affecta *K.A.*, effecta *E¹* — rsum] rusum *E¹*, rursum *K.*, rudum *F* — 5 atque om., *B* primicerium om., *K.A.* — 6 procecti om., *F* nidentur] *BZNE²*, tenduntur *KE¹F.A.* — 8 debet *A* uideantur *L.*, probantur *E¹F* esse om., *K* — 9 diutius *E* — 10 urbichus *EF* — 11 adornatus *F* — 15 pierius] pierus *F.*, om., *N* primicerius *NK* — 17 a si comma incipit *B* alia *EF*, talia *BZNK.A.* — 20 morant *K¹*, morans *K²*, horas (*h a min.*) *Z* et *Gareti cod. S. Auloeni* — 21 commouetur *K.A.* — 23 delegatorios om., *E¹* — 25 consueti *E¹* — nec] ut *K¹* — 27 refractet *N*

XXXIII.

ANTHIANO SUGGERENTE DICTUM EST.

Petitionem tuam retinebit officium, donec consensum sequentium, dum facultas fuerit, inquiramus, quia uni incaute creditur quod est a plurimis asserendum, ite omnes proveci, estote cuncti feliciter approbati, nil sustinistis dubium, dum omne iudicium habeatur incertum, sola vos alpha complectitur, ubi ea littera non timetur, sic enim unusquisque proprio usus est voto, tamquam de alieno non pependisset arbitrio.

XXXV.

DELEGATORIA.

a. 534 ante Dec. 24

Si Olympiaci currus agitator rapit praemia post labores, si ferarum certamen inhonestum velociter solet coronare victores, quam celeritatem remunerationis merebitur, a quo laudabiliter militiae sacramenta peraguntur? cur enim agentum in rebus miles officii post tot laboris incerta aliquid patiat ambiguum, qui crebris actionibus excubando ideo principis nomen habere promeruit, quia militiae sacramentis ceteros antecellit? Observavit enim iugiter imperialibus iussis et ut reverentiam praetorianae sedis extolleret, tunc ad eius venit obsequium, quando vocabulum coepit habere praecipuum, tales ergo tardare piaculum est, quia post palmam nemo dilatus est, votivum non potest dici quod tristis suscipit, gravamina nulla metuant absoluti, ne portus hoc ingerat liberis quod facere potuit procella vexatis, Quapropter experientia tua de illa provincia ex illatione tertia fiscalium tributorum solidos, quos principi Augustorum provida deputavit antiquitas, sine aliqua dilatione persolvat, quos noveris tertiae decimae indictionis rationibus imputandos, sed cave venales moras: declina damnosa fastidia, ut qui desideras similia consequi, exemplum tibi non videaris intulisse dispendii, qua enim posecentem ratione summoveas, si te actionis tuae qualitate constringas? honorabiles quidem a cunctis habendi sunt veterani, sed ab his maxime, qui militiae labore detinentur, tibi ergo praestas quod pareis alteri, quando indemnitas prioris laerum potius fit sequentis.

XXXVI.

ANATOLICO CANCELLARIO PROVINCAE SAMNII
SENATOR PPO.

a. 534

Qui laboriosas excubias et officia magnae sedulitatis invenit, rationabiliter et temporis definita constituit, ut quod erat sub vitae termino positum praemium, non

BZNKE(F)HGI: *hi tres om.*, ep. 34 (*praeter* 3 uni — asserendum), 35 (*praeter* 8 si — 10 peraguntur et 16 gravamina — 17 vexatis)

3 pluribus *HGI* 4 omne *om.* *K* 5 nos *A* ubi] nisi *EF'* ea *om.* *K* timeatur *E*,
metitur *B* 6 non *om.* *N³* reppendisset *K*, perpendisset *E¹* arbitrio] negocio *N* 8 cur-
sus *HGI* agitator *B¹* capit *E¹F'* 9 honestum *A* 10 cur *ad* 11 ambigua *om.* *A* agentum]
agendum *B*, argentum *EF* et *Montispaesulanus* 294 12 ceteros *om.* *B* 13 observavit] *E*, obser-
nabit *BZNKEA* enim] eum *K* 14 excelleret *A* principum *E¹* 15 dilatus] dilatus laetus *milim*
ergo] igitur *N* 16 gravamina] gravia *HGI* nulla] n. non *E³* hoc] haec *N* 17 de *om.* *EF'*
18 tertiaum *E* aug. princ. *B* 20 mores *N* 22 enim] propter *KEFA* rationem *EF* si]
sed *EF* constringat *A* 23 habenda *B* hiis *KEF'* 24 alt. pare. *N* quando] quomodo *A* in-
demnitas] indemnitas *N* 28 et temporis *om.* *F'* 29 constituit *N* vitae] iure *E²*

haberet incertum. alioquin quis sufficere semper et expectare posset, cum se mor-
 talibus lux ipsa subdueret? qua de re sub incerta vita certa militia est nec habet
 2 quod possit metuere, qui ad designatum tempus inoffense meruit pervenire. Astra
 ipsa, ut astronomi volunt, licet assidua repetitione volvantur, cursus sui definita custo-
 5 diunt, nequit esse ambiguum, quod fine proprio tenetur inclusum. Saturnus annis
 triginta constituta sibi caeli spatia pervagatur, stella Iovis duodecim annis attributam
 sibi regionem illustrat. Martis sidus ignea celeritate raptatum decem et octo mensibus
 deputata sibi discurrit, sol anni spatio zodiaci circuli signa praetervolat, astrum
 10 Veneris mensibus quindecim spatia concessa transcendit. Mercurius velocitate suc-
 cinctus tredecim mensibus proposita sibi intervalla praeterehit. Luna peculiari nobis
 vicinitate proximior triginta diebus peragit, quod anni spatio sol aureus circumactus
 3 impleverit. Merito ergo laboris finem mortales inveniunt, quando, ut philosophi dicunt,
 et ipsa, quae deficere nequeunt nisi cum mundo, cursus sui terminos rationabiliter
 acceperunt, hac tamen interveniente distantia, quod illa opus suum finiunt, ut ad prin-
 4 cipium redeant, humanum genus ideo militat, ut peractis sudoribus conquiescat. Et ideo
 illi, qui inculpabiliter cornicularii est perfunctus officio, septingentos solidos, quos ei
 longaeva consuetudo deputavit, per illam indictionem de Samnii provincia ex illatione
 20 tertia sine ambiguitate contrade: quia non potest dubitare de praemio, quem vera
 indicis commendat assertio, praefuit enim cornibus secretarii praetoriani, unde ei
 nomen est derivatum, laudatis actionibus comprobatus: eo ministrante caliculum scripsi-
 mus inempti, quod magnis pretiis optabatur impleri: gratificati sumus, cui leges faverunt:
 5 negavimus, cui iustitia non promisit. Nemo tristis exitit de victoria sua, quia salvis
 facultatibus obtinuit, quando ut fieret superior, non redemit, nostis omne quod loqui-
 mur: neque enim in cubiculis nostris secretaria vestra peracta sunt: quod egimus,
 25 cohortes noverunt, fuimus nimirum ad nocendum privati, ad praestandum iudices,
 districtio nostra in verbis est habita et in factis sensa benignitas, irasebamur placati,
 minabamur innoxii et ne potuissemus laedere, terrorem videbamus inferre, habetis,
 ut solebatis dicere, castissimum iudicem: relinquam vos integerrimos testes.

XXXVII.

LUCINO V. C., CANCELLARIO CAMPANIAE SENATOR PPO. *a. 534*

1 Bene antiqua moderatione provisum est, ut laboris sui pretia recipiant qui publicis
 utilitatibus obsecundant, ne quis haberetur praeteritus, qui probabili fuerat actione

BZKKE(F)H(GI): hi tres om., ep. 37

1 alioqui *A* quis] quod *H* sufficere semper et expectare (spectare *libri*) sufficeret (sufficere *G*^a)
 semper spectare *HGI* posset *om.* *III* 3 temporis *K*¹ 4 astronomici *HGI* sui curs. *HGI* custo-
 diant *ZN*¹ 5 ne quid esse *E*¹, ne quid esset *FHGI* teneretur *B*¹, non teneretur *HG*, non tenetur *I*
 6 adtributas sibi regiones *HGI* 7 collustrat *III* sidus] syrus *B*¹ raptatus *BZN*, raptum *I*,
 regnum raptum *HG* xiiii *H*^a 8 sibi *om.*, *HGI* decurrit *N^aIII* annis *B*^a circuli]
 9 caeli *HGI* 11 vicinitate] in ciuitate *III*^o 12 quando] quondam *A* 14 hac] at *B* opus suum]
 post suum *H*, post suum cursum *G* finiunt] firmiter *E*^o ut] ut et *E*¹ principium] principium *H*,
 principem *ZE*¹ 16 perfectus *B*^a, functus *HGI* septingentos] septem *A* ei] *scripsi*, et *libri*
 18 tertia *om.*, *HGI* contradere *H* 19 iudicis] *BZNHGI*, principis *KEFL* cornibus] *Cuiacius e conit.*,
 curibus *BZK*, curibus *E²HG*, curis *X*, curis *E¹E*, curibus *D^o*, curibus *D^o*, curibus *I^o* 20 de-
 rinatum *B* laudatis] *I*, enim *HGI* comprobatum *X* caliculum *HGI* 21 inepti *ZNEFHGI* pre-
 cibus *HGI* fuerunt] suaserunt *HGI* 22 tristes *om.*, *EP* exitit] excedit *E²F* 23 omne]
 esse *EPG* 24 enim *om.*, *FHGI* secreta *HGI* nostra] nostra *K.I* peracta] peracta *E*¹ sumus *A*
 25 iudices *H* 26 et *om.*, *EP* ben. sensa *K* 28 reliquam *H* testes *om.*, *HGI* 30 pretia]
 praemia *EP* 31 obsecuntur *K*

laudandus, nam cui officio remuneratio solveretur, si praetorianis laboribus praemia tardarentur? quicquid enim paene in re publica geritur, eorum strenuitate completur et, quod difficillimum serviendi genus est — sic enim omnia cogitur implere, ut non permittatur excedere —, exercitiis parat, armatis obtemperat et inde reportat gratiam, ubi invenire potest alter offensam. Quid publicas illationes per difficiles minutias referamus esse collectas, quas magna subtilitate compositas et ab illis exigunt, quos offendere non praesumunt? eorum est etiam sudoribus applicandum, quod victuales expensae longe quidem positae, sed tanquam in urbe regia natae sine querela provincialium congregantur, quia dum suis temporibus aliquid apte quaeritur, danti dispendium non putatur. Actus ipsorum nostra gloria est, opinio temporum, virtus explicabilis iussionum et quicquid pro continendis omnibus gratificationis accipimus, eorum iuste provisionibus applicamus, splendescunt usu ipso laboribus attributi, qui reddunt homines semper instructos: labores, inquam, violenti magistri, solliciti paedagogi, per quos cautior quis efficitur, dum incurri pericula formidantur, erudiatur quis forensibus litteris; alter qualibet disciplina doceatur: ille tamen instructor redditur, qui actu continuae devotionis eruditur. Et ideo talibus cum honore solvendum est quod merentur, ut et sibi aliquando accipiat, qui semper rei publicae utilitatibus adquirebat, quocirca illi primiserinio iam militiae labore perfuncto ex canone provinciae Campaniae tertiae illationis tot solidos sollempniter te dare censemus, ut et ille iustis laboribus perfruat et posteris eius exemplum liberae famulationis accipiant, cum eum pro sua fide bene habitum fuisse cognoscant.

XXXVIII.

IOHANNI CANONICARIO TUSCIAE SENATOR PPO. *a. 531-535*

Moderatrix rerum omnium diligenter consideravit antiquitas, ut, quoniam erat plurimis per nostra serinia consulendum, copia non deesset procurata chartarum, quantum, cum iudices multis profutura decernerent, odiosas moras dulciora beneficia non haberent, hoc munus supplicantibus datum est, ne avaro constringerentur ad commodum, pro quibus a largitate publica constabat acceptum, ademptus est impudentissimus exactionibus locus: specialiter a damnis exemit propter quos principis humanitas dedit. Pulchrum plane opus Memphis ingeniosa concepit, ut universa serinia vestiret quod unius loci labor elegans texuisset, surgit Nilotica silva sine ramis, nemus sine frondibus, aquarum seges, paludum pulchra caesaries, virgultis mollior, herbis durior, nescio qua vacuitate plena et plenitudine vacua, bibula teneritudo, spongeum lignum, cui more pomi robur in cortice est, mollities in medullis, proceritas levis, sed ipsa se

B [post ep. 37 ins. ep. 28, 29] *ZNK(E)HG*; *hi tres om. ep. 37 et ins. ante ep. 38 ep. 28, 29*

1 remeneratio *E* praemia *om. A* 2 quicquid] quid *E*¹ paene *om. E* 3 et *om. E* enim *om. K* cog. *om. A* 4 parat] *KE*¹ *A* coniectura proba, parat *BZNE*² *F* obtemperat] imperat *E*² *F* et inde *om. E*^a reportat] reparat *EF* 5 quid] qui *K* illationes] *BZN*, actiones *KEF*¹ *A*, rationes *Cuiacius e conit.* minutas *EF* 7 offendere] ledere *F* 11 omnibus] hominibus *N* accepimus *N* 12 applicamus *B* reddunt] credunt *E*¹ 14 quis *om. N* 16 est cum bon. solu. *EF* 18 illa *B*^a primiserinio *E* ex] en *B* 23 desideravit *A* quoniam] quantum *E*², *om. in sp. sac. E*¹ 21 serinia] seruitia *E*¹ procurata] copulata *HG* 25 iudicis *H*^a prof. dec. mult. *E*^a, prof. mult. dec. *F*^b 26 ne] ut *H* constringerent *N* 27 constat *K* adeptus *H* impudentissimis *H*, imprudentissimus *K* 28 locum *HG*⁴ a damnis] ad amnis *K* exemit *F* quos] quod *HGI* 29 dedit] dederit *I*, *om. HG*^a pulchrumque *HG* memphis *E*, memphis *ENF* ingeniosa *B*¹ concepit *HG* serinia] s. nostra *HGI* 30 exuisset *NF* nilotica *HI* 31 virgultus *K* 32 qua vacuitate] quaenitate *II*, a qua civitate *B*¹ teneritudo] *BZNHGI*, teneritudine *KEF*¹ *A* spongeum *BZN* 33 robur] labrobur *N*^a ipsa] quia *B*¹, *om. B*²

- 3 continens. foedae inundationis pulcherrimus fructus. Nam quid tale in qualibet cultura nascitur, quam illud, ubi prudentium sensa servantur? periclitabantur ante hoc dicta sapientium, cogitata maiorum, nam quemadmodum velociter potuisset scribi, quod repugnante duritia corticis vix poterat expediri? ineptas nimirum moras calor animi
- 4 5 sustinebat et cum differebantur verba, tepescere cogebantur ingenia. Hinc et prisorum opuscula libros appellavit antiquitas: nam hodie quoque librum virentis ligni vocitamus exuvias, erat indecorum, fateor, doctos sermones committere tabulis impolitae et in veterosis ramalibus imprimere, quod sensualis poterat elegantia reperire, gravatis manibus paucis memoriam commonebat nec invitabatur plura dicere, cui se
- 10 talis pagina videbatur offerre, sed hoc primordiis consentaneum fuit, quando rude principium tale debuit habere commentum, quod provocaret ingenia sequentium, invitatrix pulchritudo chartarum affluenter dicitur, ubi exceptionis subtrahi materia non timetur.
- 5 Haec enim tergo niveo aperit eloquentibus campum, copiosa semper assistit et quo fiat habilis, in se revoluta colligitur, dum magnis tractatibus explicetur, inmetura sine
- 15 rimis, continuas de minutis, viscera nivea virentium herbarum, scripturabilis facies, quae nigredinem suscipit ad decorem, ubi apicibus elevatis fecundissima verborum plantata seges fructum mentibus totiens suavissimum reddit, quotiens desiderium lectoris invenerit: humanorum actuum servans fidele testimonium, praeteritorum loquax, ob-
- 6 livionis inimica. Nam memoria nostra et si causas retinet, verba commutat: illic autem
- 20 secure reponitur, quod semper aequaliter audiatur, quapropter deputatam summam tot solidorum de Tuscia provincia illi subadiuvae ex illatione tertia te praebere censemur tertiae decimae indictionis rationibus imputandam, quatenus scrinium publicum integritatem fidei suae laudabili debeat perpetuitate servare, quod defectum inter mortalia nesciens annua emulatione semper auget, nova ingiter accipiens et vetusta
- 25 custodiens.

XXXVIII.

VITALIANO V. C. CANCELLARIO LUCANIAE ET BRUTTIORUM
SENATOR PPO.

a. 533, 537

- 1 Apparet, quantus in Romana civitate fuerit populus, ut eum etiam de longinquis regionibus copia provisa satiaret, quatenus circumiectae provinciae peregrinorum victui
- 30 sufficerent, cum illi se ubertas advecta servaret, nam quam brevi numero esse poterat,
- 2 qui mundi regimina possidebat! Testantur enim turbas civium amplissima spatia murorum, spectaculorum distensus amplexus, mirabilis magnitudo thermarum et illa

BZKKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 39

1 foedae fide KE¹F¹ fructus] filius fructus HG¹ 2 nascitur] non n. EF¹ illud om. HGI prudentum A, prudentur F¹ hoc] hic HG¹ 3 sapientum EFF¹A quem] que B ser. pot. HG¹ 4 corticis] cordis KI¹W⁽¹⁾ 7 nocitatus B^a, uocamus HGI exuvias] B²HGI.A. exu¹as B¹, exubias K, exubias ZNEFI 8 ramalibus H poterat] potuit I, ceperit G, repperit B elegantiam H 9 memoria EF¹ 10 quando] quanto B, quoniam I¹W.A 11 principium H commentum] commercium E²I quod provocaret] provocavit HGI subsequentum F¹ 12 affluenter (affluentus H, affluentius G) dicitur] fortasse ser. affluenter exhibitarum iure dicitur ubi om. K¹EFA 13 haec] hoc ZXII enim] ergo EF¹ niveo E¹ copiosa ad 14 revoluta om. K¹ 14 fit H, sit I colligitur] colligit E, cogitur K¹ sine] se N 15 continuata HGI de minutis] deminutis K^bF¹, si deminutis K^a 16 apicibus B cletis K¹ 17 plantanda F¹ lectoris om. F¹ 19 causam EF¹ committat B¹ 21 prouincia] illi pr. Z^a illi subadiuvae] H, illi subadume G, illi subiecta Angelicanus, illi (om. subadiuvae) plerique, illa E, om. I te] te prouintie ZN 22 tertiae decimae] E²FI coniectura, tertiam (tertia HG¹) de decimae BZKKG¹ indictioni* N^a serineum H 23 integritate N 24 mesciens H metasta] cuncta HG¹ 28 in rom. ciu. quant. ZN pop. fuer. EF¹ eum om. EF¹ 29 circumuecte ZKKE².A prouinciae om. A 30 eum bis N illi se] scripsi, illis libri adueta Z seruiret F brevis numerus A 31 mundo N^a testantur Z^a enim] etiam F¹

numerositas molarum. quam specialiter contributam constat ad victum. hoc enim instrumentum nisi fuerit usuale, necessarium non habetur, quando nec ornatui potest proficere nec parti aliae convenire. denique haec quasi vestimenta pretiosa corporum ita sunt indicia civitatum, dum nullus acquiescit superflua facere, quae se novit magnis pretiis explicare. Hinc enim fuit, ut montuosa Lucania sues penderet, hinc ut Bruttii bouum pecus indigena ubertate praestarent. fuit nimirum utrumque mirabile, ut et provinciae tantae civitati sufficerent et sic ampla civitas earum beneficiis victualium indigentiam non haberet. erat quidem illis gloriosum Romam pascere: sed quanto dispendio videbatur posse constare adducere tam multis itineribus quae darentur ad pondus, dum quae probabantur decreescere nullus poterat imputare! Redactum est ad pretium, ubi pati non poterant detrimentum, quod nec itineribus imminuitur nec laboribus sauciatur. intellegant provinciae bona sua. nam si antiqui eorum fuerunt ad dispendia devoti, cur isti non sint ad compendia solvenda munifici? et ideo ambos titulos in assem publicum iam redactos diligentia tua statutis illationibus procurabit, ne meis temporibus neglegentes esse videantur qui alienis dignitatibus laudabili integritate paruerunt. Nam licet et alias provincias studuerim reficere, nihil tamen in illis actum est quod voluerim vindicare. senserunt me indicem suum et quibus privatus ab avis atavisque praefui, vivacius nisus sum in meis fascibus adiuvare, ut me agnoscerent retinere affectum patriae, quos in meis proVectibus sentiebam propensa exultatione gaudere. pareant ergo non compulsione aliqua, sed amore, quando et hanc summam illis imminui, quae solebat offerri, nam cum mille ducenti solidi annuis praestationibus solverentur, ad mille eos regia largitate revocavi, ut exultarent gaudiorum crementis de oneribus imminutis.

XL.

INDULGENTIA.

a. 533/537

Quamvis nomen ipsum iudicis dicatum videatur esse iustitiae et totius anni orbitam aequitatis iubeamur ambulare vestigiis, his tamen diebus in domicilium pietatis iure deflectimus, ut ad redemptorem omnium remissionis itinere pervenire possimus, ex hac enim virtute suavissimos fructus legimus et remittendo aliis nobis parcimus. nam qui periculose iusti sumus, sub securitate semper ignoscimus. quapropter poenas abdicimus, tormenta damnamus et tunc vere iudices sumus. Macte, indulgentia, quae solvis et praesules, tu patrona humani generis, tu afflictis rebus medica singularis, quis tuo non egeat munere, cum sit peccare commune? ab universis necessario peteris, quando sub te spes vitae sumitur, quae sub iustitia non habetur. nam dum

BZNKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 39

1 numerositas] universitas .A specialiter E constat] e. esse E, esse e. P' 2 nisi] non K quando] quoniam A 3 aliae] alii ZNE²F' 4 iudicia KE²F' 5 hic E fuit om. A sues penderet] suspenderet E¹F¹ ut] est quod EF' bruttii] K, brutii EFA, brutum BZN 6 boum] bonum E¹ 7 eorum N 8 habent BK roma B quando B 9 videbantur K itineribus] muneribus KEF.A 10 quae om. K probabantur] B, probantur ZNKEF.A decrescere] discernere E 11 quae u. it. muniuntur u. t. sauciantur .A 13 sunt N²F' 14 tua om. A procuravit libri 15 meis] in eis ZN 16 et om. P' studuerim] B, studuerint ZNKEF.A nil .A 17 illis] aliis EF' priuatus] pr. fueram N^a 18 praefui] B, profui ZNKEF.A uisus sim meis .A 20 amores B^a 21 minui K.I 22 larg. reg. EF' 23 crementis] elementis K.A 26 hiis NKEE¹ 27 flectimus Z^a, deflectimur FGI, flectimur E¹, inc. G^a 28 uirt. en. E 29 semper om. E¹ ad dicimus HGA, abdicamus .A 30 quae] qua E 31 soluis] solius KE¹H, solius IP, solus I^w me diocria .A 33 quando] quoniam HGI dum cum] scripsi, dum BZNIGI.A, cum K, om. EF'

cum tribus aliis sororibus caelesti gratia perfruaris et amabili amplexatione nectamini, omnes tibi, quamvis et ipsae virtutes sint, honorabiliter cedunt, quando te humano generi salutiferam esse cognoscunt. sed quid tantum de terrena conversatione dicamus? pietas est, quae regit et caelos. o si tecum liceret longis habitare temporibus! 3 5 totus excluderetur reatus, et parcendo fieret ut parere tolleretur. Sed providentissime tanta res sacris solum temporibus videtur esse concessa, ut gratius mundus acciperet, unde pro rerum novitate gauderet. quapropter abstine noxiam, lictor, securem, cui licet impune facere quod in aliis cognosceris vindicare: ama paulisper ferrum splendidum, non cruentum. catenas tuas lacrimis madidas felicior rubigo suscipiat: illud 10 potius reconde, quod solebat includere. auditoria feralium vocum meliore sorte mutescant. sic re vera nomen custodis sine mortibus alienis. quid semper inferis laboras? aliquando et superis milita. otium tibi clemens actus indicit. qui iustitiae inexorabili 4 excubat necesse est, ut cum pietas benigna discingat. Et ideo cella gemituum, tristitiae domus, apud superos Plutonis hospitium, locus perpetua nocte caecatus, tandem 15 infusione lucis albescat: in quo non unum tormentum sustinet reus. qui antequam incurrat necis exitus, a superis probatur abscisus. primum pedor ille collega catenarum abominabili maerore diseruciat: auditum alieni gemitus et lamenta conturbant: gustum ieiunia longa debilitant: tactum pondera prementia defetigant: lumina diutinis tenebris obtusa torpescunt. non est unum clausis exitium: multifaria morte perimitur, 5 20 qui carceris squalore torquetur. Nunc ergo reos de Averno tuo victuros emitte: redeant ad superos. qui ex magna parte inferos pertulerunt: atria tua vacuitatibus impleantur. locus ille perennium lacrimarum quondam tristes incolas perdat. non sunt inde qui laeti sunt: qui tunc profecto habebit gratiam, si desertus appareat. exite, inclusi, vicina semper morte pallentes: redite ad lucem, quos caligantes tenebrae 25 possidebant, nihil amplius optata morte passuri, nisi quod adhuc poteratis occidi. 6 Sed vos, qui nulla debetis ambitione iam decipi. delicta derelinquite cum catenis, dierum beneficiis absoluti. vivite nunc honestate. qui didicistis superstites mori. cognoscite quam beneficalis sit bona conversatio: altera contulit teterrimum carcerem. haec novit splendidam tribuere libertatem: ista praestabit ut velis vivere, illa dedit 30 ut eligeres iam perire. si leges astringunt, ulterius vos nullus includit. secreta pave- 7 seite: ad forum sine trepidatione venite. Illa iuste refugitis, per quae tristitia pertulistis. mirentur vos liberos, qui viderunt reos. odisse debetis quod vos tradidit neci. pecora

BZLNKE(F)H(GI)

I caelestis gratia (gratiac G^b) HG amplexione III, amplexatione vel amplexione G¹, amplexatione corr. in amplexione G^v 2 et om. EF 3 de terrena om. in fine pag. B 4 pietas] et p. B est om. FHG^aI liceret om. N hab. temp.] BHGI, t. h. ZNKEFA 5 parcere tolleretur] parce tolleretur E¹.I, parce tollerentur KE² 6 gratis HG^a 7 unde] unde de E¹ pro rerum] procerum N litor H securem] BHGI, securim ZNEFA, securium K 8 impunens B^a vindicasse E¹ 9 catenas bis F lacrimis om. E¹ 10 reconde G^a, recundere H solebas HGI uocum om. HGI sorbe E¹, forte H mutescant HG, mutescant I 11 sic] FHGI, si .I, sit BZNF sine om. K¹ qui G, quod H in ferris E¹G^a, in inferis F 12 militia HG^a cl. tibi ZN inducit N^aF¹ iustitiae] i. domini B¹ 13 celsa N, colla H 14 hospitium] officium E tandem om. K 15 qua .I 16 superuis K.I 17 maerore] terrore E¹ diseruciat K¹I, diseruit E alienus EF 18 tractum H defetigant] B²H, defestigant B¹, defatigant ZNKEFGI 19 est om. HGI premitur HGI 20 squalore... B, scalore ZKH ergo] antem F reos] eos HGI 21 qui ex m. p. inferos om. N 22 tristes H^aG perdit E 23 habebunt HG^aI deserti appareant HG^aI 24 semper morte] super morte I, morte ZNG^a, mort. semp. .I 25 possideant B¹ occidi] accedi E¹ 26 derelinquite] B, relinquite ZNKEFHGI 27 dier. benef. om. B absolute B^a honestate] honeste EFG^b, recte puto 29 nouit spl.] spl. nou. F libertatem] dignitatem N^a uelis] uelit H, nelitis GA 30 eligeretis G.I si] set H, sed ni G^b, ni G^a includet EF¹ 31 illa] ista HGI refugistis HG tristitia BH^a, tristitiam I 32 uidentur K debis H

ipsa vitare norunt, quae se laesisse cognoscunt: itinera illa non repetunt, ubi in foveam corruerunt. tenaces laqueos avis cauta declinat, haerentem viscum ales suspecta non insidet. pisceus lupus harenis se mollibus, ut plumbati lini insidias evadat, immergit: cuius ut superducta retia eius tergum frustra diraserint, alacer in undas exilit et vitati periculi gaudia liberatus agnoscit. Scarus esca pellectus, cum iuuecum carcerem coeperit introire, mox se ad exitum suum invitatum fuisse cognoverit, in caudam labitur. paulatim se ab angusto subducens. quem si alter eiusdem generis cognoverit irretitum, extrema eius mordicus trahit, ut qui sibi captus non potest subvenire. alterius solacio probetur evadere. sic et sauri argutum piscium genus a velocitate nominati cum se in insidias nexuosas impulerint, quasi quibusdam funibus aequabiliter illigati totis nisibus trahentes retrorsum socium conantur liberare captivum. plura sunt, si talia perquirantur. omnia enim, quae possunt habere contraria, facilis casus absumeret, si curam salutis propriae non haberent. Ad te, claustrorum magister, verba revocemus. patere poenale secretarium tuum innocenter esse secretum. torqueris quidem, quod nullus affligitur: a communibus gaudiis maestus exciperis, dum tibi soli non parcitur venia generali, lividae invidiae comparandus. sustine de omnium securitate iacturam, qui habuisti de multorum afflictione laetitiam. sed ut tuos quoque gemitus consolemur, illos tibi tantummodo vindica, quos lex pietatis gratia non relaxat. ne, cum truculentis parceret, asperrima facinora levigaret. solvamus ergo cuncti saecularibus actibus implicati. patitur omnis homo periculosos nexus, quos festinet evadere. claustra reos dimittant: nos vincula improbae cogitationis absolvant.

BZKKE(F)H(GI)

1 ipsa om. HG illa] ipsa EFHG 2 cauta] capta KE¹L viscum om. HG^aI alis
libri suscepta E¹ 3 plumbati K, plumbati HGI^p 4 supra ducta N, supra dicta III eius
om. F terga HGI in undas] NKFEHGI, in undans BZ Montispess. 294, in undis E desilit HGI
5 liberatus] letus F², om. F¹ escam H perlectus F, perlectens HGI iuuecum] iuuecum E¹, iu-
meum E²F, iuuecum HG, in iuuecum IV, in iuuecum I^w 6 cepit K mox] mor Z, mors Par. 2186,
om. N se ad] B, ut se ad ZKEFHGI, ut ad se N.I exitum E¹HGI suum om. ZNE iuita-
tum B fuisse om. N cognoscit HGI 7 angusto BHH aliter B nouerit HGI 8 irretitum E,
irritum H, irritum G^a non pot. capt. (cautus I) HGI conuenire H 9 eu. probetur (proba-
retur H) HGI sauri] scanri E²HGI argutum K 10 in om. KIII nexuosas K funibus H
equaliter BKIII 11 retrorsum Z socios K.I conantur liberare] colliberare K captiuos K.I
12 assumeret EF², assumeret F¹ 13 si curam] securam B magistrum A uerba om. HG^aI
14 secretarium E secretum F¹ 15 maestus] metus K exceperis B^a parcit uenia generalis III,
parcit genialis (generalis G^b) uenia G 16 lividae inuidiae] laude libide in inuidiae B comparande G^a
sustinere H 18 uindica om. K¹ 19 parcent H acerrima F solvamus EF¹A ergo
om. ZN cuncta KEFA, cunctis HGI 20 patitur N festinat LA 21 demittant B

LIBER DUODECIMUS.

- I. Diversis cancellariis provinciarum singularum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 cancellariis *om.* N^t
 pr. singularum (*om.* N^l) diuersarum prouinciarum *HGI*
 senator *om.* *HI*
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E F^{(1)}$ (*in laterculo aut sic aut praeposito semper*) F^t , populorum N^t , populo *A* *semper*,
 prepositus officiorum Z^t , preposito K^t , praepositus $F^{(2)}$ (*semper ubi fuit praeposito*),
om. *HGI*
- II. Universis iudicibus provinciarum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 diuersis N^t , /niuersis (*duniuersis miniator*) Z^l
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E F^t$, populorum $Z^t N^t$, populo *I*, praefatio K^t
- III. Universis saionibus, qui sunt cancellariis deputati, Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 u. saionibus qui quae cancellariis deputati *II*, u. polonibus qui finit cancellariis dep. *G*
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E F^t$, populorum N^t , praefatio (*sic*) K^t
- III. Canonicario Venetiarum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 canonicarum F^l , canonio N^t
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l E F^t$, populorum $Z^t N^t$, p[K^t
- V. Valeriano v. s. Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 u. s.] $Z^l N^l A$, uiro sublimi $Z^t N^t K E F$
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E$, populo Z^t , populorum N^t , praefatio K^t
- VI. Universis praefecturae titulos administrantibus Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 uniuersis *om.* *HGI*
 titulo K^t , titulis F^t
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E F^t$, populorum N^t , praefatio K^t
- VII. Canonicario Venetiarum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 canonico $N^t K^t$, cancellario *HGI*
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l E F^t$, pp K^l , populorum $Z^t N^t$, praepositus E^t , praefatio K^t
- VIII. Consulari provinciae Liguriaie Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E F^t$, populorum N^t , praefatio K^t
- VIII. Paschasio praefecto annonae Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 paschasio *ferre laterculi, in tectu Z*
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E$, populorum $Z^t N^t$, praefatio K^t
- X. Diversis cancellariis provinciarum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E$, populorum N^t , p F^t , praefatio K^t
- XI. Petro v. c. erogatori opsoniorum Senator $\overline{\text{ppo}}$.
 petro *om.* *HGI*
 u. c.] Z , ne E^l , nunc $N^t K^t E^t F A$, uiro K^l , *om.* $N^l HGI$
 erogatorio *HGI*, erogatorio *I*
 absoniorum $E^l F^{(1)}$
 $\overline{\text{ppo}}$] $Z^l N^l K^l E$, populorum N^t , praefatio K^t

- XII. Anastasio cancellario Lucaniae et Bruttiorum Senator p̄po.
 et bruttorum (brutorum *vel* bruciorum *vel* bructiorum *hic et deinceps libri plerique*, brutio-
 num *Z*^t, bructinorum *K*) *om.* *N*¹*K*^t
 p̄po] *Z*¹*N*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *Z*^t*N*^t, praefatio *K*^t
- XIII. Edictum.
 edictum capitulum *z* (= rubrica) *K*^t
om. *N*¹
- XIII. Anastasio cancellario Lucaniae et Bruttiorum Senator p̄po.
 anastasio *om.* *HGI*
 luc. et bructiorum *K*¹, luc. et brutionum *Z*^t, lucanie bruciorum *HG*, *om.* *K*^t
 p̄po] *Z*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *Z*^t*N*^t, praefatio *K*^t
om. *N*¹
- XV. Maximo v. c. cancellario Lucaniae et Bruttiorum Senator p̄po.
 maximo *om.* *HGI*
 u. c. cancellario] *Z*, mo cancellario *K*^t, cancellario nunc (= *nc*) *EFA*, viro cancellario *N*¹*K*¹,
 u. i. cancellario *A*, cancellario *HG* *similiterque I*
 brutionum *Z*^t, bructinorum *K*^t
 senator *om.* *H*
 p̄po] *ZK*¹*E**F*^t, populorum *N*^t, p̄ *K*^t, *om.* *H*
om. *N*¹
- XVI. Canonicaria.
- XVII. Iohanni liquatario Ravennati Athalaricus rex.
 iohanni *Z*^t
 liquatario *Z*^t*K*, *om.* *HGI*, siliquatario *Cui. e. con.*
 ath. rex] *se. p̄po N*¹*I*, senator populo *A*, p. s. *G*, *om.* *H*
- XVIII. Constantiano viro experientissimo Senator p̄po.
 constantiano *Z*¹, constantino *Z*^t*N*¹*E**F*^t, constantiniano *K*^t
 p̄po] *ZN*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *N*^t, praefatio *K*^t
- XVIII. Maximo vicario urbis Romae Senator p̄po.
 p̄po] *Z*¹*N*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *Z*^t*N*^t, praefatio *K*^t
- XX. Thomati et Petro vv. cc. arcariis Senator p̄po.
 thomato *E*^t*F*^t
 uu. cc.] *Z*¹*N*¹*I*
 arthariis *K*¹
 p̄po] *Z*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *Z*^t*N*^t, praefatio *K*^t
- XXI. Deusdedit scribae Ravennati Senator p̄po.
 rauennatis *Z*¹*N*¹*K*¹
 p̄po] *ZN*¹*E**F*^t, p̄ *K*¹, populorum *N*^t
om. *K*^t
- XXII. Provincialibus Histriae Senator p̄po.
 hystoriae *K*
 p̄po] *ZK*¹*E**F*^t, populorum *N*^t, praefatio *K*^t
- XXIII. Laurentio viro experientissimo Senator p̄po.
 senatorum *N*^t
 p̄po] *ZN*¹*E**F*^t, p̄ *K*¹, populorum *N*^t, praefatio *K*^t
- XXIII. Tribunis maritimorum Senator p̄po.
 tribunis] rubinis *I*¹
 maritimorum *E*¹, mauritanorum *Z*¹*N*¹, mauritaniorum *N*^t
 p̄po] *Z*¹*N*¹*K*¹*E**F*^t, populorum *Z*^t*N*^t, praefatio *K*^t

- XXV. Ambrosio \bar{v} . \bar{i} . agenti vices Senator ppo.
 ambrosio E^1
 n. i] Z^1N^1A , viro N^tK^1EF , sexto I . *om.* K^tHG
 agenti vices senatorias G
 ppo] $Z^1N^1EF^t$, \bar{p} K^1 , populorum Z^tN^t , praefatio K^t
- XXVI. Paulo viro strenuo Senator ppo.
 ppo] $Z^1N^1K^1EF^t$, populorum Z^tN^t , praefecto K^t
 datio episcopo mediolanensi s. p. HGI
- XXVII. Datio episcopo Mediolanensi Senator ppo.
 ratio N^t , dicio E^1 , dilecto K^t
 ppo] $Z^1N^1K^1EF^t$, populorum Z^tN^t , praefecto K^t
 idem qui supra II . item cui supra G . *om.* I
- XXVIII. Edictum.

$ZNKEFHG I$

I.

DIVERSIS CANCELLARIIS PROVINCIARUM SINGULARUM
 SENATOR PPO.

a. 533,537

Nescio quis magnus esse creditur, qui de penetralibus iudicis destinatur, quoniam 1
 tanto plus aestimatur quis amare iustitiam, quanto ab illo frequentius constat auditam,
 per milites suos intellegitur iudex et sicut discipuli magistri scientiam produunt, sic nos 5
 obsequentium mores aperiant. praeceps non putatur observasse moderato, avarus
 paruisse non advertitur continenti: stultus prudentibus servisse non creditur. Periculi- 2
 tamur, fateor, in actionibus nostris, si vos mala intentione tractetis et, quod nulli
 accidit vestrum, alienum vitium nostrum celebratur obprobrium, sustinemus tales
 casus, quales nos in alios indicare non possumus et lex, qua fruuntur cuncti, in nobis 10
 non potest custodiri, sed habemus iterum ex alia parte solacium, quod vestra bona
 nostra creduntur esse mandata et nobis otiosis adquiritur, quicquid gloriae vestris
 laboribus expeditur. Si te enim aliquis sapienter agere videat, statim famam tui prae- 3
 ceptoris exaltat, dum tale institutum fuisse creditur, qualia gesta nihilominus sentiuntur,
 una est sententia plebis tales esse iudices, quales vos contigerit approbari, et ideo 15
 magnopere cavendum est, ne ille de vobis incipiat iudicare, cuius vos opinionem con-
 tingerit ante lacerasse, ulciscitur poenis quod misistis in fabulis et tormentis vestris
 compensat, quod populus vulneratus exaggerat, quam periculosum est pati iudicem
 rationabiliter iratum et illum de fortunis tuis decernere, quem te constat graviter
 irritasse! quapropter stude magis, ut nostra potius voce lauderis, quia sicut te potest 20
 iudicis vel sermo adversus deprimere, ita prosperrima sententia sublevare. Perge igitur 4
 per illam indictionem iuvante deo ad illam provinciam, cancellorum pompa decoratus
 et gloriosa gravitate praecinctus, absens cogita praesentis pudorem, nam quid debeas
 temptare vile, qui militas sub honore? fascēs tibi iudicium parent et dum inssa prae-

BZKNKE(F)II(GI)

3 nescio] scio Z quis] qui N magnus e. cr. qui (cum Z^a) maior e. cr. quam qui E² pene-
 trabilibus EF 4 constat om. N 5 int. iud.] BHGI, iud. int. ZNKEF.A magistri (magistristri N,
 om. E) scientiam (om. N) pr.] sc. pr. mag. F^a 6 praeceps] preces B observasse HGI moderato]
 mandato HG^a 8 nostris] BEL, uestris ZNKFHGA 9 accidi F¹ nostrum] uestrum KHI cele-
 brabitur HGI obprobrium] officium E² 10 nos om. K alio HGI indicare NE et om. HGI
 12 creduntur] videntur E²HGI nobis] non bis II, in nobis G quicquid gloriae] quod F 13 ex-
 penditur E² te enim] te N^a, enim te N^b aliquis sap.] aliquis aliquid sap. G, aliquis sap. aliquis H^a
 15 uos] nos A, om. HG I et] est III 16 magno opere cau. K, magno precaueundum B est
 om. HGI uos] nos .1 17 antea EFI quod] quem G, qui I misistis] insistit E²I et]
 ut A nostris N.A 18 compensat] compescat A est om. HGI 19 discernere ZN 20 lau-
 daris B¹ te om. HGI 21 adversus om. KA prosperrime B^a subleuare] eleuare ZN perge]
 per te B 22 cancellorum E¹ 23 et om. III gratuitate F quid] quidem Z, qui H
 24 uile] E²FHGLA, uiles BZKN, nide E¹ qui] quod H faces ZN[?], facis EF iudicium B,
 iudicem E¹F parent] parem E¹F, patent E²I uisa H

torianae sedis portare crederis. ipsam quodammodo potestatem reverendus adsumis.
 edicta nostra tu primus observa: ostende bonam te intendentibus viam. nam cuius est
 5 iudicis custodire mandata. si milites nostra videantur negligere constituta? Reginam
 illam proacacium vitiorum avaritiam fuge, cui cuncta crimina detestabili devotione famu-
 5 lantur: quae dum pectus hominis ingressa fuerit, gregatim quoque maleficas cohortes
 admittit. ferri non potest recepta, quia nescit esse solitaria. agmen habet blandissi-
 mum. arma suscipit ex talentis et per dulcedinem superat quos amara deceptione
 captivat. proinde ad utilitates publicas esto sollicitus: iniuncta morali compulsione
 procura. plus agit inculcator rationis quam possit exercere terribilis. persona tua
 10 refugium sit oppresso, infirmi defensio, praesidium aliqua calamitate concluso. sic enim
 proprie nostros cancellos agitis, si laesorum impia claustra solvatis.

II.

UNIVERSIS IUDICIBUS PROVINCIARUM
 SENATOR PPO.

a. 534 ante Sept. 1

1 Gratias divinitati refero. quia et provinciales fecerunt quae monui et ego complevi
 15 omnia quae promisi. nam nec me sensit quisquam aliqua venalitate pollutum nec ego
 pertuli tributarios indevotos. habemus utrimque quod in nobis diligere debeamus:
 illi repererunt affectuosos iudices. nos adquisivimus integerrimos praecones. agamus
 itaque deo praestante quod coepimus. possessor mihi publicas pecunias libens inferat:
 2 ego illi in conventu iustitiae tributa persolvam. Vobis autem commode repetitur,
 20 quod veraciter actum esse sentitur, quando de rebus praeteritis spes magna redditur
 in futuris. probastis enim, quia nullum coegimus dare quod non debuisset offerre.
 non publicis, non privatis a me quisquam damnis affictus est. discussorum terrores
 fecimus ignorari. nec extraordinaria quaesivimus, qui cuncta geri legibus optabamus.
 sed nec vos sitis in ea parte dissimiles. praesules imitatores esse dignitatis nostrae
 25 iura voluerunt, quibus paene eandem quam nobis iurisdictionem per provincias con-
 3 tulerunt. Nullum repudiat sequenda iustitia: omnes clarificat, quos sui participatione
 sublimat: minorem se ille solus facit, qui ab ipsa discesserit. cur accipiendi vota
 sectemur? nullam gloriam recipit qui dives vocatur: contra omni laude decoratur qui
 iustus edicitur. desideremus potius quod nos pretiosiores locupletibus facit. fascēs
 30 accipimus, ut graves esse debeamus: tribunalia conscendimus, ut morum gradibus
 4 evehamur. Nil vile, nil cupidum iudices decet. claras enim suas maculas reddunt,
 si illi ad quos multi respiciunt aliqua reprehensione sordescunt. alioquin expedit non
 videri quam eunctorum irrisione signari. omnes ergo, qui gremiorum celsa petimus,

BZKKE(F)H(GI)

1 referendum *HG* adsumis] accedis assumis *N* 2 tu prius *K*, inprimis *A* te] *malim* in te
 3 custodire] observare *HGI* 4 proacacium] vel prouo *superscr.* *E*², prouoetricem *F* cui cuncta]
 calcancia *E*¹ crimina] vitia *HGI* de stabili *B* 5 maleficas] *HGI*^w, maleficas *Ip*, malefidas
reliqui cohortes *om.* *H*¹ 6 ferre *B*, fieri *HGI* potest *om.* *Z* 8 captiuat] facaptiuat *N*^a in-
 iuncta] iniuncta *B*² 10 oppressio *H* 14 et *om.* *FI*^w fecerunt] referunt *HGI*^U^w, reserunt *Ip* comple-
 15 o] *EF* 15 omnia *om.* *EF* quisq. sensit (sentit *B*^a) *B* 16 utrimque] *BHGI*, utrique *reliqui*
 17 affectuosos *BZ* 19 conventu] *HGI*, conventus *reliqui* autem commode] accommode *K* 20 quando]
 quoniam *A* magna] maxima *F* 21 non *om.* *HGI*^a debuisset] habuisset *B* 22 discorum *HG*^a,
 discolorum *I*, priscorum *G*^b 23 legimus *H* optamus *K* 24 scitis *K*, fortasse recte, *om.* *HGI* in ea]
 mea *BH*, in aliqua *F* 27 discessit *A* vota *om.* *A* 28 sectamur *E*¹*F*, fatemur *N*, serentur *G*^t,
 serretur *H* contra ad 29 edicitur *om.* *A* 29 nos *om.* *HGI* faciat *N*^a 30 ascendimus *ZN*,
 conscendimur *H* 32 sordescant *KGI* alioqui *A*, aliquando *E*²*HGI* 33 signari] seruari *E*¹*F* ergo
om. *NFG*^a gremiorum] praemiorum *A*

vitiorum humilia deseramus. sit in nobis frons libera. ut aliorum possimus emendare peccata. aequat crimen omnes quos inquinat et ideo dissimilis ab accusato debet esse qui iudicat. haec nos annuo sermone convenit loqui. quia bonarum rerum nulla satietas est. fateor aviditatem desiderii mei: cupio me vobiscum velle praedicari. Veniamus nunc ad consueta: quae ideo debent suscipi grata. quia probantur esse sollemnia. quapropter. quod feliciter dictum sit. te officiumque tuum cum dei iuvamine possessorem praecipimus ammonere. ut tributa indictionis tertiae decimae devota mente persolvat. quatenus trinae illationis moderamine custodito debitam rei publicae inferat functionem. tempora exactioinum statuta serventur. ita tamen. ut nullus sub immaturae compulsiois iniuria se ingemiscat exactum nec iterum sub turpi venalitate indutiaram largitas damnosa praebatur. dilatio enim tributi maioris fit causa dispendii. quando irrite suspenditur quod nullis protractionibus evitatur. Expensarum quoque fidelem notitiam quaternis mensibus comprehensam consuetudine custodita ad scriinia nostra dirigere maturabis. ut totius erroris deteresa caligine publici ratiocinii possit claritas apparere. nam si aliter facias. te damna respiciunt. quae per neglectum tuum publicis utilitatibus ingeruntur. et ut facilius possis deo auxiliante quae sunt statuta perficere. illum atque illum sedis nostrae milites tibi officioque tuo consuetudinarie praecipimus imminere. quatinus ordinatio nostra inculpabiliter sortiatur effectum. cave ergo. ne te imparem praestes nostris ammonitis. quia nimis foedum est ut a quo laudanda repossimus. reseccanda potius approbemus.

III.

UNIVERSIS SAIONIBUS QUI SUNT CANCELLARHS DEPUTATI
SENATOR PPO.

a. 533 537

Oportet quidem cuncta sub tranquillitate peragi. quemadmodum pote sit bonis moribus convenire. sed tanta est in re publica de morum varietate diversitas. ut nemo valeat leges defendere. nisi terror videatur aliqua temperare. aegris non una causa salutis est: alter cibus reficitur. alter per abstinentiae beneficia tenuatur: hic lavacra mollia. ille ferrum quaerit ad vulnera: et varium poseit remedium diversa qualitas passionum. sic qui populis praesse cognoscitur. non uno consilio praeditus invenitur. feroces districcione premendi sunt. mansueti civiliter ammonendi: dolosi caute. simplices sub lenitate tractandi sunt. et ideo ubique probatur necessaria esse prudentia. quoniam rebus omnibus adhibere videtur accommoda. Quapropter devotionem tuam solaciis illius viri clarissimi cancellarii nostri sollemni more deputamus. ut contra nullum alium erigaris. nisi qui legibus parere despexerit. ad forum trahere qui iusta

BZNKE(F)H(GI)

1 fois K¹ em. poss E³ 2 omnes| NKEHGW, omne BZFLI, quatenis Iv quod A 3 haec] nec ZHGI societas K 4 me] ne H nelle om. N 5 ad om. K 6 possessores EFL 7 persolvat] G. persolvant reliqui 8 inferat] BG, inferant ZNKEFLI, referat I 10 iniuria B³ in gemescat B 11 maioris] E²F, maior BZNKE¹HGI, fit] fuit B¹, sit K 12 protractionibus E¹, pertractionibus Hiv, om. G³ 13 cons. compr. HGI custodita] custoditam Iv, et custoditam G³IP, concustoditam H serinea E mat. dir. N³ 15 dampnosa K neglectum tuum (tuis Z³) negligentiam tuam HGI 16 ut om. ZN³ possis deo] possideo B¹ 17 officioque tuo] officioque nostro K.A, officio nostro EP immutare B¹ 18 inc. ord. nostr. ZN 19 praestes nostris] HGI, nostr. pr. plerique, nostris (om. pr.) B ammonitionibus HGI nimis] minus H 23 oporteret B quidem] q. quod E³ pote sit] B. possit reliqui bonis om. EP 25 seges E¹ non] in B³ 27 lavacra] lavacrum H, lavacrum ad G 28 sic qui] si quis HGIv concilio H prediturus A 29 districcione B³, districcione H mansueti om. K¹ 30 lenitate NFGI prob. ub. ZN esse nec K.A 31 rebus om. K¹ 32 solatins B¹ illius (illus N^a, illis N^b) viri] illius HG, om. I soll. more] solemnitate E deputemus B³ 33 al. null. ZN iuxta B¹KIP⁽¹⁾

non recipit: sub continentia irascere, sub maturitate dstringe, timeri te amplius
 volumus quam probari, quia maxime illud vigori tuo reputabitur, si nullius prae-
 3 sumptione peccetur. Cogitetur prae omnibus pecuniae publicae fidelis exactio, sit
 tuum commodum contemptus alienus, coactus faciat, quod sponte complere neglexerit,
 5 causis tantum te delegatis impende, si praecepta sequeris, devia non requiris, caret
 culpa, qui imperata perfecit, in executore illud est pessimum, si iudicis relinquat
 arbitrium, non inde iacteris, quod tibi non potest obviari, nec assumere superbiam
 velis, quia te multorum humilitas pertimescit, viri fortes semper in pace modesti sunt
 4 et iustitiam nimis diligunt, qui frequenter proelia tractaverunt, Quam gratum est, si
 10 inter parentes reversus querellarum non reportes opprobrium, sed ita te cognoscant
 egisse, quemadmodum diligentes probantur optare! nos etiam gratanter excipimus
 cum laude venientem et otio vacare non sinimus, quem probabiliter egisse sentimus,
 his etiam et rerum dominus maiora credit, quos bona conscientia utilitates suas gessisse
 probaverit, quanta sunt, quae possunt tollere sapientes! nemo amplius acquirit
 15 quam qui se bona conversatione tractaverit.

III.

CANONICARIO VENETIARUM SENATOR PPO.

a. 533.537

1 Mensae regalis apparatus ditissimus non parvus rei publicae probatur ornatus,
 quia tanta dominus possidere creditur, quantis novitatibus epulatur, privati est habere
 quod locus continet: in principali convivio hoc profecto deest exquiri, quod visum
 20 debeat ammirari, destinet carpam Danuvius: a Rheno veniat anchorago, exormiston
 Sicula quibuslibet laboribus offeratur: Bruttiorum mare dulces mittat acernias: saponi
 pisces de diversis finibus afferantur, sic deest regem pascere, ut a legatis gentium
 2 credatur paene omnia possidere, Et ideo procuranda sunt vina, quae singulariter
 fecunda nutrit Italia, ne qui externa debemus appetere, videamur propria non quae-
 25 sisse, comitis itaque patrimonii relatione declaratum est acinaticium, cui nomen ex
 acino est, enthecis aulicis fuisse tenuatum, Et quia cunctae dignitates invicem sibi
 3 debent necessaria ministrare, quae probantur ad rerum dominos pertinere, ad posses-
 sores Veronenses, ubi eius rei cura praecipua est, vos iubemus accedere, quatenus
 accepto pretio competenti nullus tardet vendere quod principali gratiae deberet offerre,
 30 digna plane species, de qua se iacet Italia, nam licet ingeniosa Graecia multifaria
 se diligentiae subtilitate commendet et vina sua aut odoribus condiat aut marinis

BZKKE(F)H(GI): hi tres deiciunt c. 20 in ammirari

1 irascere Z 2 imputabitur ZN 3 actio A sit] sic HE¹, si I 4 faciat] fiat B quod
 sponte] BZNIIGIV, quod spondet I⁸, quod iuste Montispass, 294, quod iuste sponte KEF, qui iusta sponte A
 5 tantum] tamen E¹EV¹ impendere H 6 excusatore K, excusacione N 7 inde] tamen (in = in) F
 iactere ZN obviari] KEFH¹GLA, obviare BZNIH^a 9 nimis] minus P 10 reportat HGI
 11 diligentes om. P etiam] enim F gr. exc.] exc. grat. N, gr. accipimus EI 12 eum] eum Z ne-
 nientes H quem] quam H 13 hiis NEF maior NEF credit] concedimus credit N^a gessisse]
 egisse EFGA 15 qui om. K innersatione Z tractavit A 17 ditissimus om. A rei p.]
 de re publica HGI approbatur E¹ 18 dominus om. HGI 19 cont. loc. HGI prof. dec.]
 dec. prof. K, deest (om. prof.) ZN 20 danubius BZKKEA, danubius F reno libri uenia E¹ an-
 corago libri exormiston EF, exormistro K 21 huiuslibet F offerantur ZN bruttiorum] K,
 brutiorum (B) vel bruchorum plerique: similiter alibi mares N acernias EF 22 pices Z sinibus B
 recte fortasse sic] si B¹ pascere Z 23 omnia possidere] omnium possunt Z^a 24 nutrit]
 nectit F debeamus K 25 patrimonium ZN acinaticium N, acinaticum A ex] ab F
 26 acino N enthecis A misse om. ZN tenuatum B dignitates] ciuitates A 28 veronens-
 ses N praec. cur. EF 29 competentis B¹ gratia K debetur A 30 se om. K iactat
 italie B^a graecia] gratia N multifarie ZN

permixtionibus insaporet, sub tanta tamen exquisitione reperitur simile nil habere. Hoc est enim merum et colore regium et sapore praecipuum, ut blattam aut ipsius 4
 putes fontibus tingi aut liquores eius a purpura credantur expressi. dulcedo illic
 ineffabili suavitate sentitur: stipsis nescio qua firmitate roboratur: tactus eius densitate
 pinguescit, ut dicas esse aut carneum liquorem aut edibilem potionem. libet referre 5
 quam singularis eius videatur esse collectio. autumno lecta de vineis in pergulis
 domesticis nva resupina suspenditur, servatur in vasis suis, thecis naturalibus custoditur,
 rugescit, non liquescit ex senio: tunc fatuos humores exsudans magna suavitate dulcescit.
 Trahitur ad mensem Decembrem, donec fluxum eius hiemis tempus aperiat, miroque 5
 modo incipit esse novum, quando cellis omnibus reperitur antiquum. hiemale mustum, 10
 uvarum frigidus sanguis, in rigore vindemia, eruentus liquor, purpura potabilis, violeum
 nectar defervet primum in origine sua et cum potuerit adulescere, perpetuam incipit
 habere novitatem, non calcibus iniuriose funditur nec aliqua sordium ammixtione
 fuscatur, sed, quemadmodum decet, nobilitas tanta provocatur, defluit, dum aqua
 duresest: fecunda est, cum omnis agrorum fructus abscedit, distillat gemmis comparem 15
 liquorem: iucundum nescio quid illacrimat et praeter quod eius delectat dulcedo, in
 aspectu singularis eius est pulchritudo. Hoc quantocius perquisitum et competentibus 6
 pretiis adgregatum chartariis qui in rem directi sunt tradite deferendum nec illud
 neglegendum putetis, quod lacteo poenlo relucescit, quando plus est mirabile quod
 potueritis difficilius invenire, albedo ibi decora est et serena puritas, ut illud de rosis, 20
 hoc credatur natum esse de liliis, colore quidem extraneum, sed sapore germanum
 est: aspectus dispar et similis in utroque suavitas, nam quod acute sapit, quod cito
 reficit, commune illis intellegitur, sed magna est distantia quae videtur, istud intueris
 rubore lactum, illud conspicias candore festivum, et ideo proenratio eorum debet esse
 celerrima, quando ambobus inesse cognoscitur quod pariter expetatur. 25

V.

VALERIANO V. S. SENATOR PPO.

a. 535-536

Generaliter quidem amplissimam cognitorem decet beneficia dilatare, quoniam 1
 qui omnibus precesse cognoscitur, cunctis impendere profutura censetur, sed grati-
 ficante natura illis amplius debemus, qui nobis aliqua proximitate iunguntur, dum
 quoddam genus recti videatur esse propositi ab aequalitate discedi. Nam modestiam 20 2
 collegis impendimus, reverentiam patribus exhibemus, civibus debemus gratiam com-
 munem, sed affectum filiis singularem: et tanta necessitudinum vis est, ut nullus se
 contemptum esse diiudicet, si sibi aliena pignora praelata esse cognoscit, et ideo non
 est aliquid iniustum de patria plus esse sollicitum eo praesertim tempore, cum eius

BZNKE(F)

1 exquisione Z^a 2 praecipuum B blattam] K.A, blatam B, blactam EFLA, batram ZN
 3 tangi ZN purpuri A illic] illi K.A 2 stipsis] stirpis E² firmitate] infirmitate N, suavitate
 firmitate Montispess. 294 n. 1 5 inferre A 6 eius uid. esse] B, uid. eius ZN, esse uid. eius KEFL 1 per-
 gulis] persingulis B¹, pertigulis B² 7 domesticis A custodibus Z^a 8 rugescit E¹.A 10 cellis]
 e. eius ZN 11 uicium F, moleum A 12 uetat E¹ def. pr. bis K 13 tonditur ZN 14 decet
 om. N 16 iucundat N nesciat Z^a illacrimatur K dule, del. EF 17 est eius N quam
 totius EF compententibus Z^a 18 carrariis EF² tradide N defendendum K^a 19 quando]
 quoniam A mirabilis B¹ 21 natura A de liliis] deliciis B¹ extranea B^a 23 magis A istud]
 illud EFL 24 robore A illud] istud EF, hoc A inspicis A esse] e esse N 25 ambobus
 inesse] BKKEF, ambobus eorum inesse ZN, in ambobus esse A expetatur] ZNF.A, expectatur BKE
 30 uidetur EF proposita K 31 collegio A exhibemus] adhibemus N gr. comm.] B, c. gr. reliqui
 32 sing. fil. N necessitudinem EF 33 esse om. A cognoscat K

videamur periculis subvenire. plus enim eos diligere credimur, quos eripere festina-
 3 mus. Veniens itaque numerosus exercitus, qui ad defensionem rei publicae nescitur
 destinatus. Lucaniae Bruttiorumque dicitur culta vastasse et abundantiam regionum
 studio tenuisse rapinarum. sed quoniam et illis dare et istis sumere pro temporis
 5 qualitate necesse est, pretia quae antiquus ordo constituit ex iussione rerum domini
 cognoscite temperata, ut multo artius quam vendere solebatis in assem publicum
 praebita debeant imputari, quatenus nec possessor dispendia nec exercitus laborans
 4 sustinere possit inopiam. Nolite igitur esse solliciti, evasistis exigentium manus,
 tributa vobis praesens adimit apparatus, sed quo facilius instrueretur vestra notitia,
 10 imputationum summas infra scriptis brevibus credidimus exprimendas, ut nemo vobis
 vendat beneficium quod publica noscitis largitate collatum, continete ergo possessorum
 intemperantes motus, ament quieta, quos nullus ad incerta praecipitat, dum belligerat
 Gothorum exercitus, sit in pace Romanus, felicitium votum est quod iubetur, ne rustici,
 agreste hominum genus, dum laborandi taedia fugiunt, illicitis ausibus efferentur et
 5 15 contra vos incipiant erigi, quos vix poteratis in pace moderari. Quapropter ex regia
 iussione singulos conductores massarum et possessores validos ammonete, ut nullam
 contrahant in concertatione barbariem, ne non tantum festinent bellis prodesse, quan-
 tum quietam confundere, arripiant ferrum, sed unde agros excolant: sumant cuspides
 bouum stimulos, non furoris, defensorum maxima laus est, si, cum illi videantur prae-
 6 20 dictas regiones protegere, isti non desinant patrioticas possessiones excolere. Sit
 iudicibus vigor ex legibus: subsellia non desinant iura malis moribus intonare: timeat
 latro iudicium quod semper expavit, adulter gremium iudicis intremisceat: falsarius
 vocem praekonis exhorreat: fur fora non rideat, quia tunc libertas gaudet, si talia
 non laetentur, sic enim prosperrime geri non sentiebitis bellum, si vobis sit com-
 25 muniter de civitate consilium, nullus opprimat indigentem: invadite pervasores,
 insequimini persequentes, est vobis competens pugna civilis, omnia peccata vos
 redditis, si duces scelerum comprimatis, in ammonis vero reputandis esto sollicitus,
 7 ne aliquem cuiusquam possit fraudare versutia, Rectoribus autem exercitus a rerum
 dominis sub mea praesentia cognoscite delegatum, ut, dum a vobis necessario fuerint
 30 communiti, gravatis per iniuriam debeat subveniri, custodiant nihilominus disciplinam,
 unde robustius armatur semper exercitus, additum est etiam beneficii genus, ut a
 praesenti devotione praeceptis regis nec divina domus videatur excepta, sed totum
 5 communiter sustineatur, quod pro generalitate censetur, nunc ergo cum fratribus
 vestris studiose consurgite et sub omni cautela necessaria providete, ut prosit re vera
 40 nobilissimae patriae talia volumina praetulisse, quietam enim regere et ex usu admini-
 strare provincias homines vel mediocris intelligentiae possunt: sed hoc opus, hic labor

BZNKEF: HGI) om. ep. 5 (praeter 35 quietam regere — 365, 2 periculi)

1 videamur *F* eos *om.* *ZN* credimus *KE²A* festinus *N^a* 3 brutiorumque *B* 4 rap.
 stud. ten *F*, ten. rapinis *om.* stud. *A* 5 antiquis *Z* ex *om.* *F* dominis *K^a* 6 temperata *E¹* artius]
 amplius *F^a*: fortasse altius in assem] masse *ZN* 7 dispendio *B* 8 igitur] ergo *N* 9 no-
 bis *Z* praestans *K* nostra *A* 10 ut *om.* *N* 12 intemperantes *K* 13 sit] fit *Z* 14 agreste]
 agite *N^a* gen. hom. *ZN* efferantur *EF* 15 nos *N* quos] quod *BK* 16 singulares *N* posses-
 sores] tossores *F²* 17 in concertatione] concertationem *EF* 18 quietam] *ZN.A*, quiete *BKEF* acci-
 piant *EF* 19 homin. *E¹* furoris *N* si enim] sicut *N* illi] illa *E^a*, illis *F* productas *B*
 20 patrioticas *K* 21 mal. mor. iur. *ZN* finca *Z^a* 22 intremisceat *B^b*, intremisceit *B^a* 23 praece-
 noc. *ZN* fua *E¹* 24 geri non *om.* *N* sentiebitis] *BZ*, sentietis *reliqui* 26 peccata *ZN*,
 peccata *B* 27 esto sollicitis *N*, estote solliciti *F²* 28 fraudare *B^a* 32 praesente *F* regis *libri*
 33 sustineat *F* quod *om.* *N^a* generalite *Z* fratribus] omnibus fr. *Chiacius* 34 et *om.* *A*
 35 fortasse nos lumina praetulisse quietas *K* enim *om.* *ZN* ex] est *H* 36 mediocres *A*
(em. err. typ.) hoc] hic *A*

est illud magis regere, quod se relictum non potest continere. cessat enim nauarum
 in tranquillitate peritia nec nomen praestat artificii, nisi fuerit vis magna periculi.
 Habetis ergo tempus, ubi et famam sapientum possitis acquirere et in omni parte vos
 laudabiliter iuvante domino custodire, meos autem ultra ceteros minime commendo,
 quia omnibus hoc cupimus accidere, quod nostris desideramus laribus evenire, mihi
 enim propria cura dilapsa est, postquam generalem coepi cogitare custodiam, opto
 meis bene, sed quod possit esse commune, quia magnae iniustitiae genus est aliud
 sibi indicem velle quam potest generalitas sustinere.

VI.

UNIVERSIS PRAEFECTURAE TITULOS ADMINISTRANTIBUS
 SENATOR PPO.a. 533 537¹⁰

Quamvis abunde sufficiant quae rerum domini ingenita pietate praeceperunt,
 interminationes tamen importunis et fatuis adhibita districtione geminamus, ut qui
 nequeunt erubescere, saltem se contineant per timorem, quis enim de sua prae-
 sumptione gratuletur, quando famam perditurus est qui interdicta temptaverit? retun-
 datur ambitio caeca cupientum: proterva refrenetur audacia: qui lucrum de malo
 quaerit, poena proposita terreatur: qui honorem per nefanda desiderat, amissa potius
 opinione turbetur. Additur etiam quod nostris temporibus sceleratae pecuniae non
 valebunt nec culpam suam redimit, qui se reum esse cognoscit, iniquis fraudibus
 non patebit occasio: persequimur, non vendimus excedentes, ubi iam, male capientes,
 spem habebitis, quando vobis et rerum domini et vestri iudices comminantur? vos
 tamen, quos ad publicas amministrazionies pervenire nostra fecit electio, de actionum
 honestate confidite, quia vos nulla venalitas excludit, si probitas continuerit actionis.
 Publicis utilitatibus servite fixi, quando vos nulla privata damna concutient, reddite
 hanc vicissitudinem iudicio meo, ut qui vos nullo proprio suffragio gravari feci, studeatis
 in vobis mea facta laudari, praefixum itaque tempus a rerum dominis noveritis esse
 servandum, ita tamen, ut ea, quae vobis pro publica utilitate decreta sunt, providere
 ac solvere debeatis.

VII.

CANONICARIO VENETIARUM SENATOR PPO.

a. 536 537

Sub elementia boni principis nihil constat licere fortuitis, quando sinistros casus
 corrigunt, qui praestare prosperrime consueverunt, nam quemadmodum ferret nudus

BZNKE(F)HG(A): hi tres om. ep. 5 (praeter antea indicata)

1 continere] sustinere ZN¹ enim] autem Z² peritia] perpetua HG³ nis] nix E⁴ 3 ubi] ut F⁵
 4 domino] deo N⁶ 5 hoc om. EF⁷ cupimus] desideramus K⁸ des. lar.] B, lar. des. ZN, laboribus des. EF,
 laboribus des. A, laboribus cupimus K⁹ 6 cust. cog. N¹⁰ 7 gen. est magn. ini. ZN¹¹ 8 quam]
 quam quod F¹² 11 sufficit B¹³ pietate] probitate EF¹⁴ praeceperunt H¹⁵ 12 interminatores EF¹⁶ di-
 strictione F, distinctione E¹⁷ 13 timorem] amorem ZN¹⁸ 14 perditurus N¹⁹ qui] quod H²⁰ tempera-
 nerit E²¹ recondatur HA²² 15 cupientium HG²³, insipientium G²⁴ audacia] obnoxia audacia HG²⁵ qui
 ad 17 turbetur om. A¹⁶ 16 desiderata E¹⁷ amissa] commissa HG¹⁸ 17 quod] q. in ZN¹⁹ 18 suam
 om. K²⁰ se reum] semm r. E²¹, r. se A²² 19 parebit N²⁰ vendimus] vendemus K, nebimus E²¹F²² cupi-
 entes EFG²³ 20 spem] speciem (= spem) ZN²⁴ habetis F, habebatis E²⁵, habentis HGI²⁶ nobis
 (nobis H) post iudices HGI²⁷ nostri iudices] rerum i. n. ZN²⁸ 21 uestra A²⁹ actione H, om. G³⁰
 22 honestate] hereditate HG³¹ nulla] illa A³² continuavit HG, continuaverit I³³ 23 fixi] fisci H³⁴
 quando] quoniam I³⁵A³⁶ damna] dona dampna E³⁷ 24 hinc F³⁸ nos om. HGI³⁹ 25 ac solvere]
 absoluere HGI⁴⁰ 29 boni om. A⁴¹ nihil] nunc E⁴² 30 corrigunt] contingunt E⁴³ consueverunt]
 consueverunt H, consueverunt EFGI⁴⁴

saevam barbariem et districtum principem, quando spoliatus iure negat quod affluens inferre didicerat? atque ideo illi vel illi Sueborum incursione vastatis fiscum quintae decimae indictionis serenitas regalis indulgit, sicut te poterit instruere relecta praecipio. Unde obedienciam commendantes a supradictis possessoribus de praediis, quae tamen cognoveris esse vastata, praesentis indictionis tributa non exigas: reliqua vero sollemni compulsione procura, ut constitutis temporibus arcario nostro residuum compleas quantitatem. cave ergo, ne gravior fias hostibus, si adhuc nudare velis exutos: chlamydes non paveant, qui arma timuerunt: rapinas non sentiant post praedones, validas contra te apochas invenerunt: invictas securitates illis dedit calamitas sua: violentus abstulit quod quaerebas, cui nihil videtur relictum, a tributis constat esse liberatum.

VIII.

CONSULARI PROVINCIAE LIGURIAE SENATOR PPO. *a. 533-537*

Novum genus videtur esse compendii postulantibus acquirere et praestantes nulla damna sentire, nam sic accipitur ab uno, ut perire non possit ab altero: donatur sine dispendio: ceditur sine imminutione et nomen habet munificentiae quod iura domini nescit exire. Quapropter ille casarum suarum fiscum in illa provincia constitutarum, quas brevis subter conscriptus eloquitur, exactorum suggerit enormitate vexari, desiderans sine aliqua imminutione publicae utilitatis inferre se debere nostris arcariis debitam functionem, quod nos, qui nullorum damnis studere cognoscimur, dummodo fisco competentia rationabili satisfactione solvantur, libenter annuimus, quia hoc est bona desideria suspendere quod illicita perpetrare. Qua de re spectabilitas tua commonitis curialibus vel compulsoribus nec non et his, quorum interesse cognoscit, ab illa indictione praedictis casis exactorem facies sub hac condicione removeri, ut, si intra illas kalendas summa quae competit non fuerit arcario persoluta, intra provinciam sollemnis exactio peragatur, minus ne, si fidem suae promissionis arcariorum apochis probaverit esse completam, ab omni inquietudine compulsorum designata praedia liberentur, quia illa magis debent eligi, quae sine suspitione damni libenti animo probantur offerri, grata enim nobis est sine instantia compulsoris exactio et hoc devotum facere, quod vix poterat coactus implere, atque utinam possessor ultroneus et nobis necessitatem morarum tolleret et sibi damna competentibus illationibus abrogaret! ipse enim imminentem necessarium facit, qui sollemnia praebere distulerit.

BZKKE(F)HGI): hi tres om. ep. 8 (praeter principium ad 8 exire et 21 hoc — perpetrare!)

1 saevam] suam *EF* et] quando et *Z^a* districtum *B* 2 didicerat *Z* illi vel illis *B¹*, illi et illi *EF*, illis vel illis *HGI* suenorum *plerique*, suanorum *HP*, siranorum *G* 3 indulgit] inclusit *HGP*, indulgit *I^w* te *om.* *HGI* relictia *K* 4 commendantes] mandantes *K*, commoderantes *HGI* 5 vastatam *B* exigaris *H^a* 6 constitutas *H* 7 compleas] *ZNHGI*, suppleas *BKEP* vel, uid. *ZN* 8 exustos *K* temerunt *N* 9 iniecta *B*, iunitas *EFHGI* recte fortasse] d. d. ill. *HGI* 10 violenter *EA* nihil] nunc *E¹* relictum] esse r. *FJ* 11 constat] videtur *E²*, videtur *HGI* libertas *GVI* 13 gen. uid. esse] ergo uid. esse genus (gen. esse *I*) *HGI* epistulae principum adiungentes praecedenti 14 sic] sicut *K* 15 creditur *EPI*, ceterum *HG^a* quod] qui *GI* 16 casarum] *BZK*, casarum *NEFI* suarum *om.* *A* fiscum] malum nullum 19 fignionem *B* cognoscimur] *ZNEF*, cognoscimus *BKI* 22 non] nos *K* illis *KEP* 23 illis *Z^a* praeditis *EP* causis *A* exactione *B* faciens *EF¹*, faciet *F²* 24 inter *A* competit] petit *E¹*, expetit *A* 25 provincias *F* minus ne] minusne *Cicilius r conl. male* si *om.* *KI* fide *A* arcariorum] archariorum *Z*, archario *K* 26 completum *E* 27 susceptione *B¹* 29 poterit *E* coactus] actus *KI* utinam] nunc *E*

VIII.

PASCHASIO PRAEFECTO ANNONAE SENATOR PPO. *a. 533 537*

Pietate plenum est peregrinam gentem publicis beneficiis obligare et non tantum
 consanguineos ad substantiae lraa permittere quantum ipsos quoque advenas invitare;
 hereditas quae est sine proximis, absque parentela successio solaque fides generis est
 patrios sonare sermones. Afer enim sic expetit beneficia, ut sibi olim doceat fuisse
 concessa: donum sine accipientis nomine, praeter personam largitas, quia primum colla-
 tum est genti, ut postea potentium vocabulum potuisset affigi. Hinc est quod iure
 quodam postulant hereditates alienas et illis tantum videtur competere, quod Romanus
 non potest in causis similibus optinere. beneficium tale non habuerunt in patria sua,
 sed hic omnes sub hac condicione parentes sunt: universa natio, quantum ad succes-
 sionis beneficium, una familia est. Quocirca experientia tua preces illius diligenti
 examinatione discutiat et si re vera ille, quem suggerit de hac luce transisse, filios
 non reliquit nec ab alio constat rationabiliter possideri, introductionem memoratae rei
 officium vestrum celebrato ex more, quatinus antiqua pietas regnantum praesentium
 reparat beneficia dominorum et possit pro illis supplicare, sub quibus se magis in-
 tellegit votiva meruisse, resumat facultatem, quam se suspiraverat amisisse, pere-
 grinum se ultra dicere non potuit, qui optata rura conquirat, habeat possessorum
 similem dignitatem et iam tributa reparatus inferat, qui opem ab alienis manibus ex-
 petebat. Gaudeat se ad hoc perductum, ut daret quod utique nisi habenti non probatur
 emergere, ceteris dominis in hac tantum sorte deterior, quoniam alienare nequit quod
 possidere praevaluit, sed et hoc quoque magna credimus aequitate repertum, ut qui
 loco succedit pignoris, substantiam suam affectu patris iure servet extraneis, misera-
 tione pastus nunc paseat et alios: felix illi contigit et praedicanda captivitas Romana
 civitate perfrui et Afrorum privilegiis potuisse misceri.

X.

DIVERSIS CANCELLARIIS PROVINCIARUM SENATOR PPO. *a. 533 537*

Rationum publicarum reliquiae infestae sunt aegritudini comparandae, quae
 gravant, debilitant, nisi sub celeritate discedant, reatus quidam est esse sub debito
 nec liber potest veraciter dici, qui probatur obnoxius reperiri, prudens se ipse com-
 pellit: minus cautus est, qui urgetur ab altero, nam quid egit totius anni suscepta
 compulsio? summa futurae indictionis et quantitas exigatur. Parcendo non parcitis:
 exonerando praegravatis et dum venales moras quaeritis, tributis onera duplicatis,
 relinquit tandem crudelem misericordiam, beneficia tota detestatione felibita, gravius

BZKKE(F): IIII om. ep. 9 et 10 (praeter 27 reatus — 29 altero et 32 beneficia — 368, 1 grassatur)

3 consanguineos *Z* permittere] mittere *A* 4 fide *A* 7 potentium *A* potuisse *B*
 8 postulant hereditas *K* compere *B* 11 familia *K* 14 celebrato] *scripsi*, celebrant *B*, cele-
 brate *ZKKE²F*, celebrare *E¹*, celebret *A* regnantium *N* 15 ben. rep. *ZN*: reparatur beneficio *malim*
 16 suspicauerat *E* amisisse auisisse *B^a* peregrina *N^a* 17 poterit *EF* rura] iura *A* habet *K* pos-
 sessorem *N* 18 iam *om.* *EF* manibus] manus *B^a*, nominibus *ZN* expectat *E¹* 19 quod]
 qui *A* nisi *om.* *E* probaretur *F* 20 sorte] parte *E¹F¹* nequirit *A* 21 praevaluit]
 non p. *K* cred. magn. *N* 22 affectum *K* extraneus *E¹F¹* 23 predicantia *B* 24 potuisse]
 potius se *B* 26 rationum] illationum *E¹F¹* reliquiae] reliquisse *K¹* sunt *om.* *ZN* 27 gravant]
 grauanter *E¹F¹*, grauatum *A*, grauant et *Fornarius^v* ratus *Z^a* sub deb. esse *III* 28 prudens]
 prudentes *ZN* 29 est *om.* *III* agit *Z^a* 30 expulsio *A* futurae] futiue *E* parendo *A*
 31 tributis onera] tributionem *ZN* 32 beneficia] et b. *E*

percutit qui blandiendo grassatur et sub indulgentia laedit, qui consuetis temporibus exigere tributa distulerit, et ideo desinite aliquando possessorum damna mercari, quia totum constricti per incommoda redditus quod iniquis dilationibus abstulistis, post ista enim non vos credatis verbis iterum commoneri, sed inremissibili exactione compelli. Quapropter si ad illum diem arcario nostro, quae de provinciis sollempniter postulantur, dispunctis rationibus non aut per te intuleris aut destinaveris quantitatem, degeniatus in provincia velociter reddis quae te male distulisse cognoscis, quia nimis iniquum est, ut assis publicus sub tua negligentia iaceat et arcarius mutuam pecuniam publicis utilitatibus incessanter expendat.

XI.

10 PETRO V. C. EROGATORI OPSONIORUM SENATOR PPO. *u. 533 537*

1 Probatae debet esse conscientiae, qui principalia beneficia praepositur erogare, ne aliqua cupiditatis sorde desiccetur quod a tanta liberalitate profunditur, mutant enim quaslibet largitates rapientium manus et sicut fontis puritas per limosa corrumpitur, sic affluentia boni regis avaris distributoribus immutatur, aurum ipsum
15 eum solvitur in liquorem, nisi mundissimo caliculo suscipiatur, inficitur, quando puritatem sui illa sola custodiunt, quae nulla sordium ammixtione fuscantur, quam gratum per niveos calculos rivulos videre currentes et ipsam quodammodo naturae liberam ridere puritatem, quando nullis maculis iniuriata turpatur! sic dona rerum domini nulla debent pollutione fuscari, sed sicut ab ipso exeunt copiosa, ita debent ad Roma-
2 20 nos pervenire purissima. Nam licet omnis fraus gravis esse videatur, illa tamen importabilis redditur, quae in Romulea plebe grassatur: turba quae vivit quiesca: populus qui nescitur, nisi cum laetus est, clamor sine seditione: strepitus furoris nescius, quibus sola contentio est paupertatem fugere et divitias non amare, nesciunt enim esse lucripetes nec aliqua se negotiationis calliditate discernant: vivunt fortuna medio-
25 erium et conscientia divitum, nonne piaculum est talibus rapere, qui nesciunt aliena fraudare? Quapropter opsonia Romano populo distribuenda ab illa indictione propitia tibi divinitate concedimus, ut sine aliqua immuntione percipere possit quod regia largitate promeruit, cave ne quod illi meruerunt, alter accipiat et tu a gratia nostra peregrinus reddaris, si a civico amore discesseris, non fiat Latialis pretio, qui civitatis
30 illius non habet iura nascendo, honorandum semper est quod nomen gentibus dedit,

BZKKE(F)H(GI): hi tres om., cp. 10 (praeter antea indicata) et finem cp. 11 inde a c. 28 cave

1 crassatur *BF* intelligentia *ZN* constitutis *F* 2 possessores *malim* 3 constricti] conscripti *E¹A*, discripti *E²F*, conscriptum *K* 4 it. verb. *ZN* commoneri *K* 6 postulat *B* 7 degenatus *F* provinciam *Z* reddes *Cuarius* 8 est *om.* *F¹* assit *K* arcariis *Garctus* pecuniam *om.* *ZN* 9 expendat] *E²F²*, expendas *BZKKE¹F¹A* 11 conse. del. esse *HGI* proponitur *III* 12 cupiditate *Z^a* sorde] *EF¹G* *conjectura*, sorte *BZK¹III¹* quod a] qui de *III*, qui *G* 13 largitates] dignitates *N^a* rimosa *N* 14 distributionibus *E¹A* 15 cum solvitur] consolvitur *B*, cura solvitur *HG* mundo *HGI* calculo *N^aA* quando] quoniam *A* 16 sui] suam *HGI* ammixtione *B* gratum] g. est *HGI* 17 calliculos *F* quod, lib. nat. *HGI*, quod, nat. quod, lib. *Z^a*, nat. quod, lib. *Z^bN* 18 videre *N* nullis] in illis *A* iniuriata *E¹F* dona *om.* *HG^a* rerum *N* 19 ipso] eo *HGI* 21 crassatur *B* 22 cum laetus (lentus *E¹*, locus *A*) est] cum laetus *III*, quietus *G^a*, cum laetus invenitur *G^b* sine *his* *K* 23 est *om.* *HG* eum *om.* *G^aA* 24 lucripetens *B* nec] ne *BHG* negotiationis calliditate] *BEHGI*, negatione lucripetes *Z^a*, negatione *Z^bN*, negociis *c.* *K*, negocii *c.* *F* mediocrum *ZNE¹*, mediomediocrum *K* 25 est *om.* *HG* ab illa ind. *om.* *HGI* 26 tibi conc. prop. dia. *ZN* 27 immuntione] *BHGI*, diminutione *ZKKE¹A* 28 meruerunt *E*

quando potior in humanis rebus redditur, de cuius aliquid claritate praestatur, munera ista Quiritium sunt, non subripiat locum liberi fortuna servilis, in maiestatem populi Romani peccat, qui sanguinis illius puritatem famulorum societate commaculat.

XII.

ANASTASIO CANCELLARIO LUCANIAE ET BRUTTIORUM
SENATOR PPŌ.a. 533 537⁵

Cum apud dominum rerum sollemni munere pranderemus et diversae provinciae 1
de suis deliciis laudarentur, ad vina Bruttiorum et Silani casei suavitatem currente,
ut assolet, sermone perventum est: quod herbarum beneficio tanta ibi naturae iucundi-
tate conficitur, ut non credas deesse mellis gustum, quem nulla conspicis qualitate
permixtum, manat illic leviter provocatum lac uberibus fistulosis et quasi in alios 10
ventres naturae ubertate collectum non guttis impluit, sed quibusdam repentinis tor-
rentibus influenscit, redolet suavis et varius odor herbarum: naribus agnoscitur pecudum
pastus, qui fragrans virtute diversa thuris sentitur inspirare similia. Huic tanta pinguedo 2
sociatur, ut arbitreris simul decurrere Palladium liquorem, nisi quod ab illa prasina
viriditate niveo candore discernitur, tunc cadis late patentibus copia illa mirabilis 15
laeto nimium pastore suscepta cum ammissione coaguli in callosam coeperit teneri-
tudinem condurari, ad pulcherrimum orbem forma perducitur, quae subterraneis horreis
aliquantulum congregata diurnam casei facit esse substantiam, hoc quantocius
superimpositum navigiis destinabis, ut desideris regalibus parvo munere satisfacisse
videamur. Vinum quoque, quod laudare cupiens Palmatianum nominavit antiquitas, 20 3
nos stipsim, asperum, sed gratum suavitate perquire, nam licet inter vina Bruttia videatur
extremum, factum tamen est paene generali opinione praecipuum, ibi enim repe-
ritur et Gazeto par et Sabino simile et magnis odoribus singulare. Sed quia illud 4
famam sibi nobilissimam vindicavit, hoc et in suo genere nimis elegans perquiratur,
ne prudentia maiorum aliquid appellasse videatur in proprium, est enim suavi pingue- 25
dine molliter crassum, vivacitate firmissimum, nare violentum, candore quoque per-
spicuum, quod ita redolet ore ructatum, ut merito illi a palma nomen videatur im-
positum. Viscera defecta constringit, vulnera madida desiccet, lassum reficit pectus 5
et quod vix praevallet implere potus arte compositus, hic naturaliter praestat infectus,
sed provide ut supra dictas species exactas debeas destinare, quia falli non possumus, 30

BZNKE(E):H(GI) om. ep. 11 fin. (vide antea) et ep. 12 (praeter r. 10 manat — 13 similia)

1 quando] quoniam A 2 ista] illa K quiritium] B, quiritum reliqui suscipiat N maie-
state EF rom. pop. A 6 dom. rer.] B, rer. dom. reliqui munere] more KEFA 7 brutio-
rum B silani casei suavitatem] e coniectura Crivarii Fornerius in marg., silanica (sillanica EF) ei (ex F²[?])
suavitate libri S prouentum A herbarum] in herbarum B tantu Z naturae om. K¹ 9 con-
finitur B, pericitur F 10 illi H leniter om. HGI 11 libertate KG impleuit HG 12 in-
tunescit A redolet] reddet E 13 qui H fragrans ZNEFG, flagrans BKHLA diuersa om. HGI sen-
tunt] sentire K 14 decurrere] inspirare N prasini F 15 niveo] uineo E¹, uino ZN late]
labe E¹F lacto] loco A 16 nimirum A eageli E¹ teneritudine Z 18 congregatum B ca-
seam B fecit A esse om. K^a quam totius B, quam totius EF 20 nimum] unum B 21 nos
(sic ZK²A, non NK¹EF) stipsim (stipsim K) asperum (aspersum E¹, a spiritu A) ZNKEFA, nos (sp. vac.
A litt.) in asperum B perquirere E¹ bruttia] BK 22 tam. est] ZNK, est tam. EF, est B 23 gazeo K,
gazato EF 24 sib. fam. nob. uind. K, fam. nob. sib. uind. N, fam. sib. uind. nob. EF 25 pru-
dentiam A 26 melliter B² grassum E¹F uiu. (in uacitate B) firm.] firm. uiu. EF 27 ructa-
tum] eructatum B^a, luctatum ZN uideatur] u. esse ZN 28 lapsum A respicit N 29 praeualet]
ualet A 30 possimus B^a

CASSIODORVS.

qui hoc patriotica veritate retinemus: ad praesens enim de cellariis nostris quae desiderabantur optulimus. tu autem tuo periculo dissimilia facis, quorum iam indicia teneri posse cognoscis.

XIII.

EDICTUM.

a. 533/537

- 1 5 Nisu contineri debet omnium largitas impensa dominorum, quando necesse est
universis proficere, quod illos impulsu divinitatis probatum fuerit effecisse. pietas
siquidem principum totum custodit imperium et dum illis vicissitudo digna redditur,
incolumia rei publicae membra servantur. dudum siquidem imperialia constituta per
Bruttios atque Lucaniam sacrosanctas ecclesias aliqua numerum devotione iuverunt.
10 sed ut est sacrilegis mentibus familiare et in ipsa quoque divina reverentia peccare,
nonnullam exinde partem numerariorum nomine canonicarii subtrahebant, facientes
2 laicum commodum substantiam clericorum. Quod sedis nostrae numerarii execratione
detestabili respuentes numquam sibi illatum fuisse suggerunt, quod de tali scelere
manus impiae fraudaverunt, quid adhuc, minime humana audacia, temptabis, si et
15 ibi furta porrigis, ubi te minime latere posse cognoscis? ut inludas oculis fortasse
mortalibus, quamvis iniqua, tamen aliqua videtur esse praesumptio: quanta vero cae-
citate damnatus est, qui se aestimat perpetrare quod divinitas non possit advertere!
3 Sed ne ulterius similis grassetur forte praesumptio aut divinam patientiam frequens
provocare possit excessus, edictali programme definimus, ut qui in hac fuerit ulterius
20 fraude versatus, et militia careat et compendium propriae facultatis amittat. graviore
siquidem poena plectendus est, qui usque ad iniuriam divinam suam nihilominus tetendit
audaciam. habeant pauperes dona regnantum: possideant aliquid quibus nulla facultas
1 est. Cur aliena substantia in regali posita largitate pervaditur? possessio eius prin-
cipis munus est, quemadmodum praesumat subiectus contingere quod deo respicit
25 humilitatem dominantis offerre? additur quod talibus non dare tulisse est, et merito:
quando qui potest esurientibus subvenire, si non pascit, extinguit, pudeat illis tollere,
quibus inbemur offerre, ultra omnes crudelitates est divitem velle fieri de exiguitate
mendici. amentur honesta luera, horreantur damnosa compendia: nullus audeat inde
tollere quod possit collecta dispergere. addendo perdit, qui retinendo collegerit et
30 paupertatem potius ad se trahit, si egentium pecunias non repellit.

BZNKE(F)H(GI): hi tres om. ep. 12

1 retimus Z enim om. E 2 autem om. N iudicia A 5 nisu ZNE¹, nisum F, (sp. cac.
lit. 1) isi B, nisi K, usu E²LA, nisu HG quando] quoniam A 6 universis] B²HGI, universi B¹, uni-
versitati reliqui 7 principum Z 8 incolumia H 9 brutios B iuverunt] iuenerunt K 10 sacris
legis HG, sacrilegiis I^p quoque om. ZN din. ren.] ZNHG, ren. din. reliqui 11 partem] parcere H
numerariorum A canonicario N^a 12 clericorum] lai clericorum Z^a numerari BZNK, numerari in H,
numerarii A execratione detestabili] execrabilis detestatione (destestacione N^a) NEF' 13 suggerunt] sen-
eiunt N^a 14 impiae fraudaverunt] NFHGI, impia effraudaverunt B, impiae effraudaverunt ZE, impiae
effundaverunt K hum. aud.] HGI, aud. hum. B et reliqui si] sed E 15 posse om. ZNEF eog-
nosceris H 16 aliqua B esse om. KA 17 damnatus est] damnatur A existimat HGF 18 ult.
sim.] BHGI, sim. ult. reliqui crassetur BHI 20 malicia E¹ amittat B 21 poena] pene N^a
est om. A suam om. N tendit III 22 regnantum] BZEA, regnantium reliqui 23 rega-
lium HGI princ. munus (manus HGI)] mun. princ. ZN 24 subiectos K contingere] prae-
sumere HGI deo om. F 25 dominantis] regnantis HGI additur ad 27 offerre om. N additus H
26 qui] quis HG, non K 27 inberemur B, inbetur EF, inbemusur H 28 inde] illud E²F
29 perit HG retinendo] remendo HG, ren(m)enda I et om. EF 30 pot. ad se] (sp. cac. 5 lit.)
ad se B, ad se pot. NHGI^w egentium] EFHG, ex gentium B, exigentium reliqui non om. HG

XIII.

ANASTASIO CANCELLARIO LUCANIAE ET BRUTTIORUM
SENATOR PPŌ.

a. 533/537

Regenses cives ultimi Bruttiorum, quos a Siciliae corpore violenti quondam maris 1
impetus segregavit, unde civitas eorum nomen accepit divisio enim *ἐπιγυωρ* Graeca lingua 1
vocatur, iniqua suggerunt exactorum se praesumptione fatigari, implorantes non aurium, 5
sed oculorum nostrorum nota remedia, qui possumus scire territorium eorum quod
petitur non habere, est enim montanis lapillis terra rarissima, arida pascuis, sed un-
dosa vindemiis: segetibus adversa, sed olivis accommoda: et ideo cultura eius omnis
in sarculis est, quia superficies ipsius sicca nutrire non valet superne nascentia, ter-
gore illie ager nudus industria potius quam natura vestitur. Nam Palladiae silvae 10 2
viriditate contegitur qui in solo aridissimus approbatur, talibus enim locis illa pro-
ficiunt, quae radicibus proceris ad humi penetrare descendunt, segetes rigantur, ut
vivant et condicione mutata hoc aristis impenditur, quod oleribus exhibetur, quanta
seges est, quae manu colitur? raro illie ab area venit umeris gravatus agricola, ut
non messes in horreis colligere, sed vix possit aliquos cophinos de summa ubertate 15
compleri. In hortis autem rusticorum agmen habetur operosum, quia holus illie omne 3
saporum est dum marina inrotatione respersum: quod humana industria fieri consuevit,
hoc cum nutriretur accepit, contra Maronis¹⁾ autem sententiam intiborum illie fibrae
dulcissimae sunt, quae praecinctae foliis tortuosis callosa teneritudine conglobantur:
unde in morem vitri aliquid decerptum frangitur, dum a fecundo cespite segregatur. 20
His victualibus, si vis nosse, regio illa fecunda est: nam et marinis deliciis copiosa 4
iucunditate perfruitur, quia ibi mare supernum atque infernum, insertis frontibus ad-
unatum, delicias utriusque pelagi in unam congregationem sinus sui volubilitate perducit,
necesse est enim illie et pisces properare, ubi constat et undam posse defluere.
Exorniston quoque, inter pisces regium genus, compar marenis corpore, sed colore 25 5
distans, naribus setosis, colostrea delicatitudine praeditum, oleoso ac suavi liquore
coagulatum, appetibilis grataque pinguedo, cum spumis fluctuantibus inter aeris confinia
coeperit enatare, nescit ad cubilia redire quae deserit: credo aut immemor reversionis

BZNKE(F)H(GI)

3 egences N, rhegienses A bruttiorum] BK violenti] vehementi H, vehementis GI mar.
imp. qu. HGI 4 region *plerique*, region B, regionum HG^a 5 vocatur NHGI iniqua] in
qua H sugg. se exact. KEFLA, exact. se sugg. G fatigatione praesumptione Z^a, fatigari praes. Z^bN
aurum F 6 nostrorum] nostra HGI territorum Z 7 terram rarissimam H 8 unde-
mus B¹ 9 sicca] circa HG^a nutrice B¹ superne K tergore] terrore H, terre fore G^a
10 ag. ill. N^a 11 viriditate] po (*sp. vac.*) viriditate A 12 quae] qui N proceris] panicis N irri-
gantur EF 13 uiuant] uiuantur H, lumentur I 14 colitur] colligitur G¹ *Cuiacius* area NEF¹
15 messis A, massas BNKE²FH^bGI, masses H^a, massos E¹ colligitur K *Montisp.* 294, colligatur A
16 compellere H quia ad 17 respersum om, F¹ illie om, B omne] om B 17 dum] BHGI,
om. reliqui irrotatione H 18 accipit HG contra maronis] contra romanis B, cum maiorum G^a autem
om. HGI inciborum KEFL^a, uiriborum H, uirorum aquarum G 19 teneritate HG 20 in morem]
minorem HG niri] intri H decerptum KE²[?]F, deceptum HG (*hic litura supra e, r adser. supra p¹*
secundo B 21 hiis NKEF si nis nosse] snus nosse H, suis G^a 22 superum B atque]
ae A fontibus E²F 23 congregationem] congregatione in B producit G^aI 25 exorniston H,
exornistero G pices K¹ sed] G *coniectura*, uel reliqui 26 seosis K delicatitudine] BZNEA,
delicatudine KF, delicata teneritudine HGI *Forneriana editio ab Accursiana recedens* predium B oleoso F,
oleosa H liore BZ 27 fluctualibus N 28 enatare] enarrare Z^a aut] autem KHGI

1) *Georg.* 1, 120: amaris iutiba fibris.

aut teneritudine summa mollitas nequit undis elevantibus contraria oblectatione demergere. fertur velut corpus exanime, nullis nisibus periculum, nulla arte devitans et hinc viribus destitutus redire non creditur, quia nec fugere posse sentitur. hic plane
 6 tantae dulcedinis esse dinoscitur, ut ei nemo piscium comparetur. Haec sunt in litore
 5 Regino quae diximus, quod non alio referente cognovimus, etsi visuali probatione retinemus. quapropter laridi atque tritici species nullis temporibus coemptionis nomine inde decernimus postulari, quia nimis calumniose petitur, quod loci beneficio non habetur. deinde sufficere debet defensio veritatis et testimonium iudicis, quia nimis execrabile malum est, si, cum aliud noverit conscientia, aliud lingua decernat. additur
 10 etiam quod tantis commeanantium fatigatur adventibus, tanta excurrentium laceratione deteritur, ut rationabiliter illi remitti debuisset vel quod apud ipsam nasci posse constaret.

XV.

MAXIMO V. C. CANCELLARIO LUCANIAE ET BRUTTIORUM
 SENATOR PPO.

a. 533, 537

1 15 Scyllaceum prima urbium Bruttiorum, quam Troiae destructor Ulixes legitur condidisse, inrationabiliter dicitur praesumentium nimietate vexari, quod nobis praesidentibus non oportuisset assumi: quia laesiones eius cogimur plus dolere, dum patriotica nos probatur affectione contingere. civitas supra sinum Hadriaticum constituta in modum botryonis pendet in collibus, non quod difficili ascensione turgeseat,
 2 20 sed ut voluptuose campos virentes et caerulea maris terga respiciat. Haec nascentem solem ab ipsis eunabulis intuetur, ubi ventura dies non praemittit auroram, sed mox ut oriri coeperit, lampadem suam vibrans fulgor ostendit. gaudentem respicit Phoebum: propria illic luminis claritate resplendet, ut ipsa magis solis putetur esse patria Rhodi opinione superata. fruitur luce perspicua: aeris quoque temperatione donata
 25 apricas hiemes, refrigeratas sentit aestates et sine aliquo maerore transigitur, ubi infesta tempora non timentur. hinc et homo sensu liberior est, quia temperies cuncta
 3 moderatur. Patria siquidem fervens leves efficit et acutos, frigida tardos et subdolos: sola temperata est, quae mores hominum sua qualitate componit. hinc est quod antiqui Athenas sedem sapientium esse dixerunt, quae aeris puritate peruncta lucidissimos
 30 sensus ad contemplativam partem felici largitate praeparavit. numquid enim tale est corpori aquas caenasas sorbere, quale perspicuitatem dulcissimi fontis haurire? sic

BZNKE(F)H(GI)

1 summa om. HGI emergere HIG, immergi I 2 velut] veluti F, illud K examine H nullis] nullis Z^a nulla] nullum H 3 redire] venire redire HIG^a 4 nemo] nullus EF compararetur H 5 etsi visuali] sed nis. EFF, et usuali HIG, fortasse et sensuali 6 laridi NIGLA in nullis K 7 beneficio ad 12 constaret om. in sp. vac. N¹ 8 defensio] ostensio F 9 aliud] alium NE¹ aliud] alium NE¹, ac HIG^a decreverat E¹ 10 commantium B¹ fatigantur A 11 decernitur NH^a, deceritur H^b, teritur G 15 scyllaceum] B, scillaceum ZKEH, cillaceum N, scillaethrum F, scillacum A, squillaceum I, squillatum G bruttiorum] BK quam troiae (qu. tr. om. G^a) destructor] q. troie districtor B, q. tr. destructorum H, post troie destructionem N ulyxes B, nlysses A legitur] dicitur E, creditur A 16 rationabiliter F praesumentibus ZNE 17 oportuisset] oportuisse H, potuisset EF cogimur K 18 patriotica H nos (om. H) prob.] probetur nos F adriaticum plerique, adrianum E¹F, adriacum E² 19 botryonis plerique, butryonis F¹, botryonis B, botronis H^a, botronis H^b pendat B^a quod difficili] quod difficili I^p, quod e (de G) diff. HIG ascensione ZK 20 caerulea K 21 ubi] ibi EF praemittat B¹ aurorem H 22 felum B, plebum HGI 23 luminis] nominis KA, lucis HGI 24 rodi plerique, rodii HGI opinio est sup. H perspicua] perpetua HGI temperatione donata (dotata F¹A) temperie d. III, donata temperie G 25 apricas Z 27 acntos K^a, atutos K^b 29 sedem om. EF sapientium esse EFHGI, esse sapientium ZN per cuncta H, percuncta GI^p(2), perfuncta I^v(2), inc. I^v(1) I^w(1) 30 partem] nitam ZN enim] enit B^a 31 quale om. in fine paginae B dulcissimi om. ZN

animae vigor oneratur. dum spiritu graviore comprimitur. subiacemus enim necessario talibus rebus, quando nubilo tristes efficimur et iterum naturaliter ad serena gaude-
 mus, quia caelestis animae substantia ad infecta * * * et purissima quaeque laetatur. Fruitur marinis quoque copiosa deliciis, dum possidet vicina quae nos fecimus claustra 4
 Neptunia: ad pedem siquidem Moseii montis saxorum visceribus excavatis fluenta Nerei 5
 gurgitis decenter immisimus, ubi agmen piscium sub libera captivitate ludentium et
 delectatione reficit animos et ammiratione mulcet optutus. currunt avidi ad manus
 hominum et antequam cibi fiant, escas expetunt. pascit homo delicias suas et dum
 habet in potestate quod capiat, frequenter evenit, ut repletus omnia derelinquat.¹⁾
 Spectaculum quoque pulchre laborantium non adimitur in civitate sedentibus. cer- 10 5
 nuntur affatim copiosae vindemiae, arearum pinguis tritura conspicitur, olivarum quoque
 virentium vultus aperitur. non eget aliquis agrorum amoenitate, cui datum est de
 urbe cuncta conspiciere. hoc quia modo non habet muros, civitatem credis ruralem,
 villam iudicare possis urbanam et inter utrumque posita, copiosa noscitur laude ditata.
 Hanc dum frequenter invisere desiderant commeantes, dum taedia laboris refugere 15 6
 cupiunt, amoenitate civitatis in paraveredorum et ammonarum praebitione proprii cives
 fatigantur expensis. quapropter ne laedat urbem amoenitas sua aut res praekonii fiat
 causa dispendii, paraveredorum et ammonarum praebitionem secundum exactiones con-
 cessas in assem publicum constituimus imputari. Pulveratica quoque iudicis funditus 7
 amputantes trium tantum etiam dierum praesulibus annonas praebere secundum vetera 20
 constituta decernimus, suis expensis facta tarditate vecturis, leges enim administrantes
 remedio, non oneri esse voluerunt. qua de re aequitatis intuitu civitas nostra * * *
 relevare iudicarium est, quod tibi referimus, non remissum, vive invante deo iustitia
 saeculi et securitatis gaudio singulari, alii dicant insulas, ego habitationes tuas appel-
 lem potius Fortunatas. 25

BZNKE(F)H(GI): hi tres juiunt v. 22 in noluerunt

1 animi *HGI^p* subiacemus *ZN* 2 officimur *H* 3 infecta *B¹* post infecta aliquid excedit:
 tristatur addunt deteriores quidam (*I²* et *Montispress. 4 m. 2*) et (vel *Ip*) purissima quaeque (quoque *I*) *BHGI*,
 quaeque (quemque *E¹*, quoque *A*) et purissima *ZNKEPA* 4 vicinia *EF¹[I]*, vicinaria *F²* facinus *F*
 clausa *B* 5 moseii] meti] *F²* 6 iurgitis] *H* piscium] *om. F* 7 ammiratione] ammirationes] *H*, animi
 rationes] *G* mulcet] *B* obtutus] *E²I*, obtutos] *KE¹F*, obtuitos] *Z*, obtuitus] *NIG*, optimos] *B* 8 expetunt]
 petunt] *F¹* 9 potestatem] *A* 10 in civitate] vicinitate] *H* 11 affatibus] *HG^a* 13 cunctam] (cuncta] *N*)
 de urbe] *ZN* hoc] haec] *NG* credit] *B^a*, credas] *NG^bI*, *om. HG^a* 14 utramque] *ZN* pos. cop. nosc.]
 per omnia] *c. n. III*, nose. per omnia] *cop. G^a*, posita nose. per omnia] *cop. G^b* dicata] *ZNE* 15 laboris
 refugere] (fugere] *HGI*) cupiunt] refugiant] laboris] *ZN* 16 in paraverendorum] *KE¹F¹*, in paraverendo-
 rum] *ZN* ammonarum] *H* proprii] *G^a*, propriis] *reliqui* 17 fatigant] *EF* fatigantur] *ad* 18 ammonarum
om. H 18 paraverendorum] *KE¹*, paraverendorum] *Z(utroque loco)N*, deficit] *H* post exactiones] *repetit*
 16 propriis] *ad* 18 praebitionem] *Z* 19 publicum] *om. HG^a* amp. fund. *Z^a* 20 etiam] *om. HGI*
 21 instituta] *ZN* ucturis] uicturis] *EEG*, uicturi] *BHI^w*, uictare] *KM*, uicture] *ZN*, incerti] *Ip* 22 oneri]
 omnium] *H* uestra] *A* post nostra] *quaedam excederant* 23 reuelare] *NE¹* iudicarium] *K*, iudiciumna-
 rium] *Z^a* quod] *q Z* 24 et] *om. F* appellarem] *A*

1) Cf. *Cassiodorus inst. dir. litt. c. 29*: invitatur vos locus Vivariensis monasterii ad multa peregrinis et egentibus praeparanda, quando habetis hortos irriguos et pisciosi amnis Pellenae fluenta vicina . . . maria quoque vobis ita subiacent, ut piscationibus variis pateant et captus piscis cum liberit vivariis possit includi. fecimus enim illis invante domino grata receptacula, ubi sub claustris fidei vegetur piscium multitudo ita consentanea montium speluncis, ut nullatenus se sentiat captum, cui libertas est escas sumere et per solitas se cavernas abscondere.

XVI.

CANONICARIA.

a. 537 ante Sept. 1

1 Tempus ammonet humanis rebus indesinenter accommodum, dum res nobis etiam
asperas captata semper opportunitate conciliat, ut illationum fiscalium curam annua
festiuitate reparemus, quando rei publicae ordo tali consistere cernitur instituto. et
5 merito votiuum, quod pro eunctorum utilitate praestatur. diligenda sunt ista. unde
res publica videtur esse firmissima, quae dum redeunte censu reficitur, status sui fir-
2 missimo robore continetur. Quapropter magna est quolibet tempore monstrata deuotio,
sed tunc acceptior redditur, quando necessaria plus habetur. praebeant igitur posses-
sores stipendia suae gratiae profutura. debitum siquidem quod non potest uitari,
10 prona debet mente semper offerri, ut fiat beneficium, quod sine compulsionem constat
illatum. Atque ideo, quod feliciter dictum sit, per indictionem primam in dioecesi
3 tua possessorem te praecipimus ammonere, ut trina illatione seruata assem tributarium
deuotus exsoluat, quatinus nec aliquis se sub immatura compulsionem ingemiscat exactum
nec iterum remissione protelata quisquam se dicat esse praeteritum. nullus quanti-
15 tatem iustae ponderationis excedat sitque libra iustissima: modus non erit rapiendi,
si pondera fas sit excedi. Expensarum quoque fidelem notitiam per quaternos menses
4 ad serinia nostra sollemniter destinabis, ut totius erroris obscuritate detera rationibus
publicis ueritas elucescat. sed quo facilius possis iuuante deo quae sunt statuta com-
plere, illum atque illum sedis nostrae milites tibi officioque tuo periculorum suorum
20 memores praecipimus imminere, quatinus quod agnoscis iussum, inculpabiliter sortiatur
effectum. cave ergo ne te aut improbae redemptionis aut torpentis desidia culpa
respiciat et quod expedire neglexeris, tuis inferat damna fortunis.

XVII.

IOHANNI LIQUATARIO RAVENNATI ATHALARICUS REX.

t Munitio ciuitatum spes est certa eunctorum, quando in pace ab exteris gentibus
25 discitur, quod ueraciter in certamine timeatur. plena est enim diuersis generibus
hominum habitatio urbium singularum. quis nouit eum qua gente configat? ideoque
omnes debent agnoscere quod futuris hostibus gratum non sit adire. quapropter ex
nostra iussione possessores ammonere curabis, ut iuxta montem Caprarium et loca
circumiecta muris fouearum ingentia ora pandantur talisque ibi pateat hiatus, ut nullus
30 ibi relinquantur introitus. cur, nefandi homines, perscrutamini accessus illicitos, quibus
portarum permittitur licenter ingressus? nescio quid uideamini tegere, qui palam non

BZKKE(F)H(41): hi tres om. ep. 16

2 admouet E dum] des Z^a, om. EF et nob. K 3 opportunitate] opinione KEA adlatio-
num B annua] anme B^a 4 quando] quanto B, quoniam A instituto et merito uotiuum] scripsi (cf. c. 4),
i. et m. u. sistere cernitur (cernere sistere Z^a, cernitur sistere Z^bN) libri, om. A 8 igitur] ergo N pos-
siores N 9 stipendia] A, stipendie B, stipendii Z^bNKEF, stipendium Z^a 10 mente] mte N 11 dio-
cesi BZKEF, dictione A 13 denotum B aliqui A compulsionem] exactione A ingemiscat B
14 protelata] scripsi, letata libri, lentata A dicat se N praetium N quantitatem] quantitam B
(om. m. rec.) 15 sitque libra (lira K) iust.] sit (sp. sac. 8 litt.) iust. B modum K 16 quoque]
que N 17 declinabis A 18 possit A inu. deo] B, deo inu. reliqui statuta] B, insti-
tuta ZYKEFA compellere EF[?] 21 redemptionis] r. quatinus quatinus N 22 neglexerit E
24 spes] species H quando] quoniam A 25 dicitur H ueraciter] singulariter HGI enim
om. NHGI gentibus H 26 hominum om. NI 27 debet H non sit gr. ZN adire] scripsi,
audire libri 28 ut iuxta] ex iusta H loqua H 29 circumiecta N, circumuecta EFHG ing-
gentiora Ht paudentur B, condantur A nullis H 30 ibi om. A accessos Z 31 quod H

desideratis intrare. Conscientia recta vias publicas tenet, obviatorum collocutione gra- 2
tulatur et cum diversos gratanter inquirat, laboris taedio non gravatur. amicum est
autem crimini velle nesciri et qui vias suas occultit, conscientiam prodit. proinde in
usus generales itinera prisca revocentur, ne, dum compendium laboris quaerunt, vitae
dispendia patiantur. ille enim iure habendus est hostis, qui munimina nititur violare 5
civitatis.

XVIII.

CONSTANTINIANO VIRO EXPERIENTISSIMO SENATOR PPO.

Regius apparatus sicut negligentibus affert periculum, sic strenue laborantibus 1
praestat ornatum, quia praemium est vitae domino vidente servire, cui nec culpa eclari
nec bonum possit abscondi. quam gratum est sine offensione aliqua iter agere desti- 10
natum, videre indicia diligentiae, dubia sine timore transire, gressu facili montuosa
conscendere, in pontibus cum trabium mobilitate non tremere viamque sic conficere, ut
omnia probentur animo convenisse! militiam vestram transcenditis, si rerum domino
placere possitis. nam cui nos parere contendimus, magnus proventus est si mereamini
ad eius placidos venire conspectus. Quocirca iter Flaminiae rivis sulcantibus exaratum, 15 2
hiantes ripas latissima pontium interiectione coniungite, oppressas margines platearum
asperrimis silvis enudate, paraverendorum adscriptus numerus procuretur cum electa
qualitate membrorum: annonarum designatarum copia sine aliquo possessorum dispendio
congregetur, quia sic omnia grata redditis, si in nulla parte peccetis. res una sub- 20
tracta cuncta deformat et totum deesse creditur, ubi vel minima querela asperitas
commovetur. Species praeterea, quae mensis regis apparantur, exactas tota sedulitate 3
perquirite. nam quid proderit exercitui satisfacere, si vos contigerit in ipsa dominorum
passione peccare? pareant provinciales ammoniti: civitates singulae declarata brevibus
subministrent. nam quotiens laeto principi occurritur, efficaciter beneficia postulatur,
cogitate etiam, quod praesens facta vestra diiudico: aut gratias vobis domini gaudens 25
reddo aut commotionem principis iratus attribuo. agite ergo, ne mihi imputetur
vester excessus, quia cunctis de vobis satisfacio, quos culpis vestris offendero, per-
solvat mihi potius gratiam universus exercitus, magna vobis erit gloria et me securum
reddere et tantorum bona iudicia meruisse.

XVIII.

MAXIMO VICARIO URBIS ROMAE SENATOR PPO.

a. 535-536 30

Adventum quidem regium ex ipsa potestis cognoscere frequentia comitantum, 1
quia necesse est ut res magna competentia praemittat semper indicia, venturum diem

BZKNKE(F)II(GI): hi tres om. ep. 18 (praeter c. 19 sic -- 21 commovetur) et 19

1 conscientia] cum scientia I, cum et conscientia *II G^a* recta] nostra recta *III* obviatorum] pluri-
morum A 2 diversis *II G^a* gravatus N 3 et qui (quia Z) vias suas om. *II G^a* occulerit *III W*,
occulerunt *I P⁽¹⁾*, occulerit *I P⁽²⁾*, occulitur G conse.] et conse. *II G^a* perlit *E¹ F¹* 4 laboris om. *ZN*
8 sic] ita F 10 posset *EF¹* abscondit *B^a* iter] tunc K 11 indicia A 12 cum trabium] *BZNEF*,
contrabium K, trabem A mobilitate] mollitate *EF*, om. *K A* ut] ut Z 15 venire] comenire E fla-
mine *NKEF¹* post exaratum videtur exilisse redintegrate vel simile vocabulum 16 latissimas *K^a EF¹*
coniungite B oppressos K margines] m. ripa *Z^a* 17 asperrimus *B^a* enudate] emudate *ZN*,
fort. recte parauerendorum *ZKE¹ F¹*, parauerendorum N abscriptus *E¹* 18 amorum *B^a E¹*
19 congregentur A sic] sicut *E¹* in om. *H* una] una certa *G^a*, una certe *G^b*, una certa *H* 20 for-
mat *Z^a* et om. *II G^a* vel om. *G^a* querelae *GA* 21 mensis] magis mensis *Z^a* apparentur *B^a*,
parantur *F¹*, apparatus *Z^a* 22 contingerit *KE¹* 23 passione] dett. quidam (*Montisp.* 294 m. 2 et
Montispess. 4 m. 1), passione libri A 24 principi] *edd.*, principio libri et A 25 commotionem *BZ* iratus
om. A 27 quos] B, quod reliqui 28 nobis *NA* et] etiam Z 31 comitantum] *BF*, comitantum
reliqui 32 semper om. *ZN*

Lucifer demonstrat exortus: serena secutura favens ventus ostendit: imminencia bona
 2 quadam animi praesagatione dinoscimus et difficile magna res geritur, quae signorum
 praecursione minime declaretur. Verumtamen et nos necessario commonemus, ut pontis
 3 iunctione Tiberinos fluctus sollempniter vestiatis, quatenus transitum praebeat intre-
 mulum fixum concatenatione navigium et de suo situ celerem nobis praestet excursum.
 non moveatur pigris funibus, ut solebat: non manibus trahentium moles tanta torpescat:
 celeritatem potius fixa conferat, quam se movens antea non praebat. ambulent
 10 commeantium greges profecto, non navigent: ineisa nos unda deportet, sic decet
 dominum suscipi, ut aliqua debeat novitate gratulari. Tabularum fortiter iunctura
 constricta soliditatem debet praebere necessariam, ut pavorem undas dubitantium
 terrena similitudine possit auferre. optetur quin immo longior fuisse, cum transitur
 innocue. cancellorum tutamen dextra laevaue decenter aptetur: prosper datur tran-
 situs, cum fuerit casus asper exclusus. vide quemadmodum reliqua ad te pertinentia
 praepares, qui te occursurum esse cognoscis. quale est enim in tanta frequentia non
 15 potuisse culpari! uniuersos affligit, qui regi aliquid necessarium subtrahit, quia, dum
 4 laetus optatur ab omnibus, cunctos contristat, si probetur offensus. Adde quod sic
 praecularum est sub tanta senatorum occursione laudari, principem sic suscipere, ut
 omnes intellegant nil deesse, ante ipsum quoque dominum venire laetum quam aliqua
 trepidatione confusum. insperatum bonum est, si is ad quem deceptionis pertinet
 20 periculum sibi gratiae procuret augmentum, in quam rem illum sedis nostrae militem
 nos direxisse cognosce, qui tibi officioque tuo debeat imminere, quatenus nobis omnia
 parata renuntiet, quia committi non potest casui, quod nostro periculo constat adscribi.

XX.

THOMATI ET PETRO VV·CC· ARCARIIS SENATOR PPŌ.

a. 536

1 Retinetis mecum, fidelissimi viri, sanctum Agapitum urbis Romae papam, cum
 25 ad Orientis principem legationis gratia mitteretur iussione regia, datis pignoribus a
 vobis tot libras auri facto pittacio sollempniter accepisse, ut cui providus dominator
 iussit, ad subitum eius etiam urgeret egressum, primum quidem benigne praestitit qui
 in necessitate mutuas pecunias dedit: sed quanto gloriosius fecit etiam illud largiri,
 2 quod cum gratiarum actione potuisset offerri! Vieta est sine damno necessitas: manus
 30 papae dabat quod eius substantia non habebat et iter illud est indemne redditum,
 quod donis constat expletum, quale, rogo, videbatur antistitem petentibus profundere
 et ecclesiam nulla detrimenta sentire? distributor fuit potius quam donator, quia
 necesse est illi applicari, de cuius facultatibus videbatur expendi, quid non agat apud
 3 pinum principem talis legatio, quam destinatum singulari constat exemplo? Quapropter

BZNKE(F): H(GI) om. ep. 19 (praeter v. 2 difficile — 3 declaretur et 15 uniuersos — 16 offensus) et 20

2 animi] cum A praesagatione K, praesagatione A 3 decursione HGI declaratur IA nos A 4 iunctione B tiberinos N 5 fixum om. B de om. K nobis om. ZN
 6 pigris] pinguis K^a 8 nauigent] scripsi, nauiget B, nauigiis reliqui 9 aliqua] aliena F 10 con-
 scripta KA necessarium B^a dubitantum N 11 optatur] oportet E 12 decenter om. EF
 13 asp. cas. N 15 mineras N aliquid HGI 16 optatur] captatur HGI hominibus HGI sic]
 sicut B¹ 18 omnes om. E 19 confusum] festinum confusum Z^a est bon. ZN pert. dec. F
 22 quia] qui ZNE quod] qui K abscribi E¹ 25 pigneribus EF 26 pitatio B cui] fortasse
 ser. ubi 27 egressum] excessum KEA 28 fecit] malim fuit 29 quod] qui N posset N 30 non
 hab. subst. ZN iter illud est] B, illud iter (ita K, inter E) est ZNKEFA 31 qualem A rogo]
 ergo K profundere et ecclesiam] ZN, profundere et ecclesia B, ecclesiam (ecclesiasticam K) et ecclesiam KA,
 ecclesiam profundere et ecclesiam EF 32 quia] qua B 33 applicari B de cuius] decus Z
 34 principem] iudicem N dest. sing. const. (n constat Z^a) d. s. c. esse E, d. esse s. c. F singulare c.
 exemplum B

nostra praeceptione commoniti et regia iussione securi sanctorum vasa cum obligatione
 cyrographi actoribus sancti Petri apostoli sine aliqua dilatione refundite, ut lucrose
 reddita celeriter impetrare videantur optata: referantur manibus levitarum ministeria
 toto orbe narranda: donetur quod proprium fuit, quando iuste per largitatem recipit
 quod sacerdos legibus obligavit. Superatum est exemplum quod in historia nostra
 magna intentione retulimus. nam cum rex Alaricus urbis Romae depraedatione satius
 apostoli Petri vasa suis deferentibus excepisset, mox ut rei causam habita interrogatione
 cognovit, sacris liminibus deportari diripientium manibus imperavit, ut cupiditas, quae
 depraedationis ambitu admiserat scelus, devotione largissima deleret excessum. sed
 quid mirum, si reverenda sanctorum diripere noluit, qui tanta se urbis vastatione
 ditavit? Rex autem noster religioso proposito reddidit vasa, quae iure pignoris propria
 videbantur effecta. et ideo talibus factis frequens praestetur oratio, quando laeta con-
 cedi posse credimus, cum retributionem bonis actibus postulamus.

XXI.

DEUSDEDIT SCRIBAE RAVENNATI SENATOR PPO. *a. 533-537*

Scribarum officium securitas solet esse cunctorum, quando ius omnium eius solli-
 citudine custoditur, alios enim depopulantur incendia: alios nudat furtiva subreptio:
 nonnullis negligentia perit quod diligens auctor acquirit: sed de fide publica robus-
 tissime reparatur quicquid a privatis amittitur. Diligentior est in alienis quam potest
 esse cura de propriis: non admonitus facit quod vix rogatus implet et requisitus non
 potest negare quod is cuius interest se fatetur amisisse. armarium ipsius fortuna
 cunctorum est et merito refugium omnium dicitur, ubi universorum securitas invenitur,
 ad paterna transit officia, si incorrupte sit veritas custodita. nam sicut diligens genitor
 servat quod otiosus successor inveniat, sic arbiter partium nullum patitur propria utili-
 tate fraudari. Et ideo tantae rei iugiter praecipimus esse custodem, ut qui hactenus
 de integritate placuisti, nulla debeas varietate fuscari. vide quod tibi committitur
 antiqua fides et cotidiana diligentia, dirimis iurgantium litem: apud cunctos praesules
 de tua cura litigatur et tu potius indicas, qui causarum vincla dissolvis. hoc honorabile
 decus, indisputabile testimonium: vox antiqua chartarum cum de tuis adytis incorrupta
 processerit, cognitores reverenter excipiunt: litigantes quamvis improbi coacti tamen
 oboediunt, et cum fas sit promulgatam sententiam suspendi, tibi non licet obviari.
 Quocirca non habeas venale propositum, tinea documentorum est oblatio maligna
 redimentis, dum quaerunt consumere quod se cognoverint impedire, pascat te editio
 decora veritatis: facultas tua habeatur integritas, da petentibus quae olim facta sunt.

BZKKE(F)

1 securi] commoniti Z^a obligatione] ablatione K 2 cyrographi *rel* cyrographi *reliqui*, cyro-
 graphy B actoribus] B, auctoribus KEFA, auctoritatibus ZN in^ose E¹ 3 impetrata A^b rete-
 rantur] deferantur N, reddantur K 4 quando] quoniam A recepit E 5 quod] qui N 6 rex
 om. N alaricus om. E¹ 7 defertentibus E¹ 8 luminibus EA 10 reverendorum KA sanctorum]
 s. uasa K deripere A se om. N verbis F 11 dilatauit ZN uester A reddit N pig-
 neris EF 12 frequens] praesens ZN quando] quoniam A 15 esse om. K quando] quoniam A
 17 nonnullis negligentia] nonnullorum N actor K 18 ammittitur B, admittitur ZNF 19 cura
 esse E 20 is om. B admisisse E²F 22 si] sit A incorrupta NA 23 otiosus]
 occisus N partium] *scripsi*, *artium libri* 24 praecipimus] p. te EF 25 quid B 26 fide
natim dirimis] diximus N litem] lucem N 27 et tu] qui E vincula EA 28 testo-
 monium B additis KE²F, actibus E¹ 29 praecesserit EFA 30 sit] sis Z promul-
 gatam Z obuiare E^a 31 habeas] EF, habeat BZKKA tinea K 32 cognoverunt KEFA
 edictio F

translator esto, non conditor antiquorum gestorum. exemplar velut anulum ceris im-
prime, ut sicut vultus expressa non possunt signa refugere, ita manus tua ab authentico
5 nequeat discrepare. Quod si te aliquis iniqua subreptione traduxerit, quemadmodum
in alia causa tibi adquiescat credi quem scit potuisse corrumpi? impugnat te fraude
5 sua et facile convincit, quem in una parte deceperit. ama iustitiam, de qua nemo
queritur, ut etiam iratus testimonium salubre possit dicere, qui te in cassum voluit
deviare. publicum est omne quod feceris, dum aut laudatus gratiam aut accusatus
invenire possis offensam.

XXII.

PROVINCIALIBUS HISTRIAE SENATOR PPO.

a. 537/538

1 10 Expensae publicae diversa temporum varietate titubantes haec ratione se poterunt
continere, si proventus locorum sequatur salubritas iussionum. illic enim facilis est
procuratio, ubi fuerit fructus uberior. nam si indicatur quod sterilitas ieiuna dene-
gavit, tunc et provincia laeditur et effectus optabilis non habetur. comitantium igitur
attestatione didicimus Histriam provinciam a tribus egregiis fructibus sub laude nomi-
15 natam, divino munere gravidam vini, olei vel tritici, praesenti anno fecunditate gra-
tulari, et ideo memoratae species in tot solidos datae pro tributaria functione vobis
de praesenti prima indictione reputentur: reliqua vero propter sollemnes expensas
2 relinquimus devotae provinciae. Sed quoniam nobis in maiore summa sunt quaerenda
quae diximus, tot solidos etiam de area nostra transmisimus, ut res necessariae sine
20 vestro dispendio uberrime debeant congregari. frequenter enim, dum extraneis urge-
mini vendere, soletis damna sentire, eo praesertim tempore, cum vobis peregrinus
emptor ereptus est et rarum est aurum capere, quando mercatores cognoscitis non
adesse, quanto vero melius est parere dominis quam praestare longinquis et debita
3 fructibus solvere quam ementum fastidia sustinere! Prodimus etiam amore iustitiae
25 quod nobis suggerere poteratis, quia in pretio laedere non debemus, unde nauorum
praebitionibus non gravamur. est enim proxima nobis regio supra sinum maris Ionii
constituta, olivis referta, segetibus ornata, vite copiosa, ubi quasi tribus uberibus
egregia ubertate largitis omnis fructus optabili fecunditate profluxit. quae non immerito
dicitur Ravennae Campania, urbis regiae cella penaria, voluptuosa nimis et deliciosa
4 30 digressio. fruitur in septentrione progressa caeli admiranda temperie. Habet et quas-
dam, non absurde dixerim, Baias suas, ubi undosum mare terrenas concavitates in-
grediens in faciem decoram stagni aequalitate deponitur. haec loca et garismatia plura
nutriunt et piscium ubertate gloriantur. Avernus ibi non unus est, numerosae con-
spiciuntur piscinae Neptuniae, quibus etiam cessante industria passim ostrea nascuntur
35 iniussa. sic nec studium in nutriendis nec dubietas in capiendis probatur esse deliciis.
5 Praetoria longe lateque lucentia in margaritarum speciem putes esse disposita, ut hinc

BZ¹NKE(F)

1 imprimere K 4 seis EF potuisset B impugnet E te] de N fraude sua et bis N
5 decepti A 6 ut] tut B^a 7 quod om. K 10 temporum om. K 12 ubi om. B iudi-
catur A, dicatur E, quaeratur F ieiunia A 13 obstabilis A itaque EF¹ 14 didicimus ZN
a tribus] edd., matribus libri et A 15 tritici K 16 memoratae] BZNEF, memoratas KA vobis]
scripsi, qui nobis (nobis NA) libri 17 reputantur N 18 querentia B 20 urgimini B 21 so-
lestis E nobis E 22 ereptus] BE²FL, erectus ZNKE¹ est om. A et om. F 24 emencium KF
26 grauamus EF, gaudemus Z^a vobis A 27 refecta E nite om. B 28 largitis] B, largitis ZNEFA,
largitatis K 29 campaniam B plenaria N 30 digressio NKEF, degressio A finitur A 32 equa-
bilitate ZN garimaria E, grumaria F 33 piscium E¹ numerosae consp.] n. c. ibi Z, n. ibi c. N
35 iniussa B¹K in nutr. nec dub. in cap.] in cap. N, in capiendis nec in nutr. nec dub. in cap. Z
36 lateque] late N iacentia A margaritarum N

appareat, qualia fuerint illius provinciae maiorum iudicia, quam tantis fabricis constat ornatam, additur etiam illi litori ordo pulcherrimus insularum, qui amabili utilitate dispositus et a periculis vindicat naves, et ditat magna ubertate cultores, reficit plane comitatenses exenbias, Italiae ornat imperium, primates deliciis, medioeres victualium pascit expensis et quod illic nascitur, paene totum in urbe regia possidetur, praestet nunc copias suas sponte magis devota provincia: amplius pareat, dum speratur, quando gratissime faciebat, dum minime quaereretur. Sed ne aliqua iussionibus nostris dubietas nasceretur, Laurentium virum experientissimum et magnis nobis in re publica laboribus comprobatum eum praesenti auctoritate direximus, ut secundum breves subter annexos ineunctanter expediat quod sibi pro expensis publicis iniunctum esse cognoscit, nunc procurate quae iussa sunt, vos enim facitis devotum militem, cum libenter suscipitis iussionem. Pretia vero vobis moderata sequenti occasione declaramus, eum nobis praesentium gerulus nativitatis modum missa relatione suggesserit, taxari enim aliquid non potest iuste, nisi copia rei evidenter potuerit indagari, inaequalis est quippe arbiter, qui sententiam mittit in cassum et mali sibi probatur conscius, qui est inde liberata dicturus.

XXIII.

LAURENTIO VIRO EXPERIENTISSIMO SENATOR PPO. *a. 537|538*

Deliberatio iudicis probatos viros debet publicis actionibus adhibere, ut facile possit impleri quod sub sterilitate temporis videtur inquiri, in abundantia rerum quaelibet se potest expedire persona: electis opus est militibus, cum fuerit necessitatis impulsus, atque ideo experientiam tuam frequentibus nobisque tali devotione gratissimam ad Histriam provinciam iubemus excurrere, ut in tot solidos vini, olei vel tritici species de tributario solido debeas procurare, in aliis vero tot solidis, quos a nostro arcario percepisti, tam a negotiatoribus quam a possessoribus emere maturabis, sicut te a numerariis instruxit porrecta notitia. Quapropter erige nunc animos ad parendum, qui tantis excubiis indiscreta sorte placuisti, ammoneat te prioris conversationis exemplum, quia nimis grave est emeritum delinquere, quem tironem nullatenus constat errasse, qualis autem supra dictarum specierum ubertas se optata laxaverit, veraci nobis, ut de te credimus, relatione significa, ut nos habito modo constituere debeamus quod nec provinciales laedat nec publicas gravare possit expensas.

XXIII.

TRIBUNIS MARITIMORUM SENATOR PPO. *a. 537|538*

Data pridem iussione consuimus ut Histria vini, olei vel tritici species, quarum praesenti anno copia indulta perfruitur, ad Ravennatem feliciter dirigeret mansionem.

BZNKE(F): H(GI) deficiunt (praeter v. 19 in — 21 impulsus et 27 nimis — 28 errasse)

1 inditia *N* 3 et *om.* *EF* 5 regia] precipua *A* 6 magis *om.* *F* quando gratissime faciebat dum (eum *B*) m. quaereretur] fortasse *scr.* quando gratis si faciebat minime quereretur iuss. nostr. dub.] dub. iuss. nostr. *Z*, dub. inss. *N* 8 nascetur *N* expertissimum *EF* nobis *om.* *F* 9 subter annexos] subterraneos *B* 10 pro *om.* *K* iniunctum *K* 11 libentes *A* 12 nobis *B*, *om.* *F* sequente *EF* occasione] iussione *KEFA* praes. ger.] ger. praes. *ZNKA* 13 suggesserint *A* taxari] *A* cum *det.*, taxare libri boni 14 inaequalis *EF*, in qualis *K* est quippe] *B*, quippe est reliqui 15 in cassum] in easum *B*¹*A*, cū *E* mali] *K*¹*A*, male *EZNEF* 20 pers. exp. *N* est op. *HGI* 21 post frequentibus quaedam exciderunt, puta occasionibus comprobata nobisque] nobis *EF* 22 nini ad 23 solidis *om.* *K*¹ nel *om.* *EF* 23 vero *om.* *N* 25 porrecta *Z*^a parentum *K* 26 indiscreta bis *N* placuisti] praeculisti *E*¹ 27 derelinquere *F* 28 laxaverat *A* 29 ut *om.* *K* de te *om.* *A* significat *N*, significata *K* nos] no *Z*, non *N* 30 laedat] negat ledat *B* 32 histria] l. pronuntia *EF* olei] et olei *KEFA* nel tritici *om.* *KA* 33 ravennatam *B*^a

sed vos, qui numerosa navigia in eius confinio possidetis, pari devotionis gratia provide-
 1 erit quippe utrisque gratia perfectionis, quando unum ex his dissociatum impleri non
 2 5 infinita. Per hospitia quodammodo vestra discurritis, qui per patriam navigatis. accedit
 etiam commodis vestris, quod vobis aliud iter aperitur perpetua securitate tranquillum,
 nam cum ventis saevientibus mare fuerit clausum, via vobis panditur per amoenissima
 10 fluviorum, carinae vestrae flatus asperos non pavescunt: terram cum summa felicitate
 contingunt et perire nesciunt, quae frequenter impingunt, putantur eminus quasi per
 prata ferri, cum eorum contingit alveum non videri, tractae funibus ambulant, quae
 stare rudentibus consuerunt et condicione mutata pedibus iuvant homines naves suas;
 3 iuvat referre quemadmodum habitationes vestras sitas esse perspeximus. Venetiae
 praedicabiles quondam plenae nobilibus ab austro Ravennam Padumque contingunt,
 15 ab oriente iucunditate Ionii litoris perfruuntur: ubi alternus aestus egrediens modo
 claudit, modo aperit faciem reciproca inundatione camporum, hic vobis aquatiliam
 avium more domus est, nam qui nunc terrestres, modo cernitur insularis, ut illic
 4 magis aestimes esse Cycladas, ubi subito locorum facies respicis immutatas. Earum
 quippe similitudine per aequora longe patentia domicilia videntur sparsa, quae natura
 20 protulit, sed hominum cura fundavit, viminibus enim flexibilibus illigatis terrena illic
 soliditas aggregatur et marino fluctui tam fragilis munitio non dubitatur opponi, scilicet
 quando vadosum litus moles eicere nescit undarum et sine viribus fertur quod altitu-
 5 dinis auxilio non iuvatur. Habitatibus igitur una copia est, ut solis piscibus ex-
 pleantur, paupertas ibi cum divitibus sub aequalitate convivit, unus cibus omnes
 25 reficit, habitatio similis universa concludit, nesciunt de penatibus invidere et sub hac
 6 mensura degentes evadunt vitium, cui mundum esse constat obnoxium. In salinis
 autem exercendis tota contentio est: pro aratris, pro faleibus cylindros volvitis: inde
 vobis fructus omnis enascitur, quando in ipsis et quae non facitis possidetis, moneta
 illic quodammodo percussit victualis, arti vestrae omnis fluctus addictus est, potest
 30 aurum aliquis minus quaerere, nemo est qui salem non desideret invenire, merito,
 7 quando isti debet omnis cibus quod potest esse gratissimus. Proinde naves, quas
 more animalium vestris parietibus illigatis, diligenti cura reficite, ut, cum vos vir ex-
 perientissimus Laurentius, qui ad procurandas species directus est, commonere tempta-
 verit, festinetis excurrere, quatenus expensas necessarias nulla difficultate tardetis,
 35 qui pro qualitate aeris compendium vobis eligere potestis itineris.

BZNKE(F): H(GI) deficient (praeter 30 nemo — 31 gratissimus)

1 devotione *K* 3 utrique *N* quando] quoniam *A* unum] unus *Z*¹ hiis *KEF'* disso-
 ciatus *Z*^a 4 promptissima] ducina *B* spatia] per sp. *EF'* 5 nostra *N* 6 nob. iter al. *K*²,
 nob. * + al. *K*¹, al. uob. iter *F'* aperitis *Z*^a perpetua *ad* 7 panditur *om.* *N* securitate tranquillum]
 tranquillitate securum *Z* 11 stare] gestare *K* consueverunt *NKEF'* suas *om.* *N* 12 uectri-
 ces] *K*²*FL*, uectrice *BZKN*¹*E*¹, uectricem *E*² fauore *Bongarsius* uelocem autantur passo *B* auan-
 tarum *B*^a 13 sitas esse] sitas *Z*, *om.* *N*, perspeximus] *B*, respeximus *ZN*, prospeximus *KEFL*
 14 nobilibus] moribus *ZN* ab] sub *F'* rauemem *B*¹ ab or. cont. *ZN* 16 nobis] uero *N*
 17 qui] que *A* ins. cern. *E* 18 cicadas *E*¹ immutatas] immittatas *B*², immittatis *B*¹, immutu-
 tas *K* 19 ecora *Z* natura] *BA*, non natura *ZNKEF'*, natura non *Forn.* 20 protula *B*¹
 enim] est *E* 21 soliditas] congregata solidata *A* aggregitur *B*¹ fluctu *N*, *A* scilicet] si *F'*
 24 omnis *E* 26 const. esse *ZNEA* salmis *B* 27 cilindros *ZN* uoluitis *K*¹ 28 nobis
 fr. nobis *B*^a quando] quoniam *EF'* 29 arti] arci *E*¹*F*¹, arce *K*^v*F*² fructus *E*²*F'* additus *EF'*
 30 min. al. *ZN* 31 debetur *NG*, debent *H* quod] qui *NHGI* 32 nestrils] uevis *Par.* 2186,
 u + s *Z*¹ illigatis *ZE*²*A* 34 tradetis *N*

XXV.

AMBROSIO V·I· AGENTI VICES SENATOR PPO.

a. 533

Plerumque solliciti fiunt, qui mutatos rerum ordines intuentur, quia saepe porten- 1
dunt aliqua, quae consuetudini probantur adversa. nihil enim sine causa geritur nec
mundus fortuitis casibus implicatur, sed quicquid venire videmus ad terminum. divinum
constat esse consilium. suspenduntur homines, cum sua reges constituta mutaverint, 5
si aliter induti procedant quam eorum usus inoleverat. quis autem de talibus non
magna curiositate turbetur, si versa vice consuetudinum a sideribus aliquid venire
videatur obscurum? nam sicut certa securitas est suis vicibus tempora notare eur-
rentia, sic magna curiositate complemur, cum mutari talia sentiuntur. Quale est, rogo, 2
stellarum primum conspicere et eius solita lumina non videre? lunam noctis decus 10
intueri orbe suo plenam et naturali splendore vacuatam? cernimus adhuc emeti quasi
venetum solem: miramur media die umbras corpora non habere et vigorem illum
fortissimi caloribus usque ad extremi teporis inertiam pervenisse, quod non eclipsis mo-
mentaneo defectu, sed totius paene anni agi nihilominus constat excursu. Qualis ergo 3
timor est diutius sustinere quod vel in summa solet populos celeritate terrere? habui- 15
mus itaque sine procellis hiemem, sine temperie verum, sine ardoribus aestatem,
unde iam speretur posse venire temperiem, quando menses qui fructus decoquere
poterant boreis flatibus vehementer algebant? quid enim fertilitatem producat, si terra
aestivis mensibus non calescat? quid germen aperiat, si matrix pluviam non resumat?
duo haec elementis omnibus probamus adversa rigorem perpetuum et contrariam sic- 20
citatem. mutaverunt se tempora non mutando et quod mixtis imbribus solebat effeci,
ex ariditate sola non potest optineri. Atque ideo de veteribus frugibus prudentia tua 4
futuram vincat inopiam, quia tanta fuit anni praeteriti felix ubertas, ut et venturis
mensibus provisa sufficiant. reponatur omne quod ad victum quaeritur. facile privatus
necessaria reperit, cum se publicus apparatus expleverit. Sed ne te praesens causa 25 5
magna haesitatione discruciet, ad considerationem revertere naturalium rerum et fit
ratione certum, quod stupenti vulgo videtur ambiguum. sic enim constat divina ordina-
tione dispositum, sic astra praesentis anni in domiciliis suis mutuis amministrationibus
convenerunt, ut supra solitum hiems sicca redderetur et frigida. hinc aer nivibus
nimio rigore densatus ardore solis in nulla raritate perductus est, sed in assumpta 30
crassitate perdurans et caloribus eius obstitit et aspectum humanae fragilitatis elusit.
media enim quae sunt, nostris dominantur obtutibus et per ipsa tantum videre possu-

BZKKE(F)H(GI)

2 fiunt] sunt *HGI* 3 geritur] agitur *HI* 4 quicquid *om. E* nihilominus] inbimus *E*
5 consilium] iudicium *N* constituta] statuta *E¹* mutaverunt *A* 6 induci *EP* inoleverat] in-
leuerat *B* 7 curiositas *K* nice] fide *HG^a* nen. (venise *N*) nid.] uid. nen. *Z* 8 securitas]
obscuritas *N* miribus *EP* natate *EF* 9 rogo] ergo *E²HGI* 10 solita *E* decus *om. K*
noctis *post* decus *repetit H^a* 11 intueri] intueri *F* quasi *om. A* 12 medio *H* umbra *N*
13 extremi] *BHGI*, extremam *ZKKEFA* teporis] *scripsi*, temporis *libri* quod] quia *K* non eclipsis]
eclipsis *H*, non eclipsis *I*, eclipsis non *G* 16 timor est] timorem *HG^a*, timor *F* 16 ita *N* sine
temp. (temperies *A*) verum *om. B* 17 quando] autumnum *G^a*, ante *H*, anni *I* decoquere *BZNI¹*
18 poterant] solent *Z^a* agebant *N* 19 estimus *H¹* mensibus] solibus *ZN* quod *H* aperiet *N*
matrix] *N*, matris *BZKEFH*, maris *G*, materies *I*, matrem *KA* 20 omni, cl. *ZN* 21 temp. se *ZN*
22 tuam *B¹ZN* 23 inopiam *B¹* et venturis] euenturis *HGI*, venturis *EP*, etiam vent. *A* 24 suf-
ficiat *B²F* reponitur *K* omne *his H* 25 praes. caus. magna (maligna *EF*)] caus. praes. magn. *ZN*,
praes. tam magna *A* 26 discruciet *HI^w*, discruciat *G^a*, discruciat *G^b* nat. ren. *N* 28 dispositis *Z^a*
anni] temporis *K²*, *om. K¹*, *A* 29 hiemis *K* 30 nimio] immo *HG^a* densatur *BHGI*, densatis *F*
31 crassitudine *KEFHGI* obstitit *HG* 32 sunt *om. F* malim dominantur possimus *H*

6 mus, quantum nobis sui corporis tenuitate concedunt. Hoc enim inane magnum, quod
inter caelum terramque elementi more liquidissimi pervagatur, dum contigerit esse
purum et solis claritate respersum, nostros veraciter pandit aspectus: si vero aliqua
5 nec calores pervenire facit astrorum. quod etiam aliis saeculis aere nubilo pro tem-
pore frequenter efficitur. hinc est quod diutius radii siderum insolito colore fuscata
sunt, quod novum frigus messor expavit, quod accessu temporis poma duruerunt, quod
7 uvarum senectus acerba est. Sed si hoc divinae providentiae tradatur, satagere non
debemus, quando ipsius imperio prodigia quaerere prohibemur. illud tamen sine dubio
10 terrenis fructibus adversarium esse cognoscimus. ubi alimonia consueta nutriri lege
propria non videmus. proinde agat sollicitudo vestra, ne nos unius anni sterilitas
turbare videatur, dum sic ab illo primo amministratore dignitatis nostrae provisum est,
ut praecedens copia sequentem valuisset mitigare penuriam.

XXVI.

PAULO VIRO STRENUO SENATOR PPO.

a. 533/537

1 15 Frequenter utilitas publica compendiosa pietate servatur, quando illud magis ad-
quirat, quod bonorum intercessione remiserit. veniens itaque vir venerabilis Augustinus
vita clarus et nomine Venetum nobis necessitates flebili allegatione declaravit, non
vini, non tritici, non panici species apud ipsos fuisse procreatas, asserens ad tantam
penuriam provincialium pervenisse fortunas, ut vitae pericula sustinere non possint,
20 nisi eis pietas regalis solita humanitate prospexerit, quod nobis erudele visum est
aliquid a potentibus postulare et illud sperare, quod provincia cognoscitur indigere.
2 a talibus enim solas lacrimas exigit qui quod non invenitur imponit. Et ideo tanti
viri allegatione permoti vinum et triticum, quod vos in apparatus exercitus ex Con-
cordiense, Aquileiense et Foro-Juliiense civitatibus colligere feceramus, praesenti aucto-
25 ritate remittimus, carnes tantum, sicut brevis vobis datus continet, exinde providentes.
3 hinc enim, cum necesse fuerit, sufficientem tritici speciem destinamus. Et quoniam
in Histria vinum abunde natum esse comperimus, exinde, quantum de supra dictis
civitatibus speratum est, postulate, sicut in foro rerum venalium reperitur, quatenus
nec ipsi laedi possint, cum eis pretia iusta servantur. quapropter praesentem indul-
30 gentiam nulla credatis venalitate taxandam, ut, dum fuerit remedium gratuitum, possit
existere nihilominus gloriosum, noveritis enim gravi vos subici posse vindictae, si quod
interdictum est dari, a vobis videatur acceptum.

BZ²KE(F)H(GI): hi tres om. v. 26 et quoniam — 29 servantur

1 nobis N inane] mare H 2 liquidissimi om. KA contingerit E¹ 3 nostros A fuer.
al. K 4 denso BHGI quasi B nec col. proprios bis N 5 nec calores om. III, nec cal.
pern. om. I 6 radiis HG^a 7 messorum N duruerunt Z^a 8 provincie E¹ satagere]
sagere B¹ 9 prohibemus H tamen] a K 11 propria om. HGI videtur F¹ ne] nec H
12 turbare] roborare A administrare B 15 frequenter] [regenter N quando] quod H illud]
ille F 16 quod] qui F itaque] namque H agustinus F 17 neneum B 18 fuisse
om. N procreatas] procreatas H, proculatas N 19 ut om. F¹ non] ZNF¹HGI, om. BKEF².A
20 est ais. EF 21 aliquid H a potentibus] malim ab egentibus quod] BZ^a, quo Z^bNKEFHGIA
22 quod] quidem H non om. B et] quia N 23 nos] B, nos KEFHIA, om. ZN apparatus] scripsi,
apparatu] libri cordiense HG 24 aquileiense] A, aquilegiense K, aquileiense BEFHGI, aquiliniense ZN
25 tantum] tamen HGI brevis vobis (nobis N) dat.] nob. breu. dat. K, br. dat. nob. F¹ 26 enim] est E
27 historia B esse om. N 28 civitatibus B^a postulare E foce E¹ 29 possint
laedi ZN indigentiam E 31 grani nos (nos N)] nos grani KGI posse subici K 32 nobis HG

XXVII.

DATIO EPISCOPO MEDIOLANENSI SENATOR PPO. *a. 535, 536*

Minus prodest bonum iubere, nisi hoc per viros sanctissimos velimus efficere. 1
 auget enim beneficium voluntas recta instorum et quicquid sine fraude geritur, hoc
 vere donantis meritis applicatur. decet enim, ut munificentiam principalem sacerdotalis
 puritas exequatur. nam cui est studium bonum de proprio facere, laudabiliter potest 5
 aliena vota complere. Et ideo sanctitatem vestram petimus, cuius propositi est divinis 2
 inservire mandatis, ut de horreis Ticinensibus et Dertonensibus paniei speciem, sicut
 a principe iussum est,¹⁾ tertiam portionem esurienti populo ad viginti quinque modios
 per solidum distrabi sub vestra ordinatione faciatis, ne cuiusquam venalitate ad illos
 perveniat, qui se de proprio videntur posse transigere. accipiat minus habens indul- 10
 gentiam principalem. egentibus iussum est, non divitibus, subveniri. fundit potius,
 qui mittit in plenum, nam illud potius reconditur, quod vasis vacuis congregatur.
 Quapropter sanctitas vestra miserationis officia non putet iniuriam: quia totum vobis 3
 dignum est, ubi pietas invenitur, siquidem aliena desideria fideliter gerere hoc est
 bona propria perfecisse, ad quam rem deo iuvante procurandam illum atque illum 15
 curavimus destinare, qui sanctitatis vestrae ordinationibus obsecuti nihil ex se faciant,
 sed tantummodo vobis oboedire contendant. solidi vero, quanti ex supra dicta quanti-
 tate paniei potuerunt congregari, vestra nobis relatione declarate, ut apud arcarium
 reconditi ad supra memoratam speciem reparandam futuris reserventur deo auxiliante
 temporibus: more vestis redivivae, cuius adunatio per fila resolvitur, ut in novam 20
 faciem splendido potius decore texatur.

XXVIII.

EDICTUM. *a. 535, 536*

Quis nesciat providentiam divinam usibus nostris aliqua velle subducere, ut huma- 1
 num possit animum comprobare? nam si nullum penitus indigere contingeret, locum
 proinde largitas non haberet. data est provinciis in regis nostri laudem penuria: 25
 steriles facti sunt agri, ut ubertas domini possit agnoscere. minus esset acceptissimum
 donum, nisi praecessisset incommodum. gaudete, provinciae, malisque vestris potius
 gratiam referte, quando talem probatis animum principis, ut nullis cedat adversis,
 en pietas mirabilis, quae ubique nostris repugnat incommodis. Nam cum se feritas 2
 gentilis prioris temporis animasset, Aemilia et Liguria vestra, sicut vos refinere necesse 30

BZNKE(F)H(GI): h̄ tres om. v. 17 solidi — 21 taxatur

2 bonum] verum A sanctissimos Z velimus om. E¹ 4 dominantis P¹ munificentia N
 5 bon. stud. N 6 scitatem N 7 ticinensibus N, nonensibus HG et dertonensibus E, et
 dertonensibus III^w, et de cornensibus G, om. K 8 potiore N uiginti quinque] xxii HG
 9 nostra A ne] nec NH 10 videtur BZN munus A habens om. N 11 nisum HGI sub-
 venire ZNL potius] tutius HG^bIV 13 qua] propter B putet] imputet B, putavit H, putabit I,
 putaverit G nobis III 14 ubi] ut N sed quidem A gerere] agere ZN 15 quam]
 quem H procurandum H 16 sanctitati K 17 nobis om. HGI obbedite E 18 potuerunt] B,
 potuerint ZNKEF, poterunt A arcanum A 19 memoratam] dictam N reseruetur E 20 redi-
 vivae] diivinae K¹ per] in F 21 taxatur A 25 proinde] prouide HG data] nata N
 provinciis] prouintiam H, per prouinciam G laudem] scripsi, laude libri 27 gaudere K¹ 28 nullus c.
 aduersus H 29 nostris KEFH cum se] si K ferocitas EF 30 gentibus F nostra NKL

1) cf. ep. X, 27

est. Burgundionum incursione quateretur gereretque bellum de vicinitate furtivum, subito praesentis imperii tamquam solis ortus fama radiavit. expugnatum se hostis sua praesumptione congenuit. quando illum cognovit nominatae gentis esse rectorem, quem sub militis nomine probaverat singularem. quotiens se optavit de suis finibus non
 5 exire Burgundio, ne principe nostro pugnaret adverso, cuius licet praesentiam relevatus
 3 evaserit, felicitatem tamen praecipitatus incurrit? Nam mox ut Gothi ad belli studium genuina se fortitudine contulerunt, ita prospera concertatione caesa est rebellium manus, quasi inde nudos. hinc stare contigisset armatos: divini aequitate iudicii. ut in ipsis
 10 campis praedo corrueret, quos vastare praesumpsit. exulta, adversariorum cadaveribus
 ornata provincia: acervum ride funerum, quem inimicorum exitio constat effectum. nunc melius culta Liguria, cui negato fructu segetis messis provenit hostilis: nam etsi
 4 tributa tua minus potuerunt accipi, triumphos in te natos feliciter optulisti. His additur Alamannorum nuper fugata subreptio, quae in primis conatibus suis sic probatur
 oppressa, ut simul adventum suum iunxisset et exitum quasi salutaris ferri executione
 15 purgata, quatenus et male praesumentium vindicaretur excessus et subiectorum non omnino grassaretur interitus. possem quidem vobis dinumerare, quanta in aliis locis hostium turba ceciderit: sed more humani animi ad vestra felicia festinantes illud nos
 5 tantum dicere cupitis, quod ad vos specialiter pertinere sentitis. Redeamus ergo ad suave principium, quando qui vos defendit a belli clade, nec inopiae patitur pericula
 20 sustinere: nam qui percudit hostem provinciae, et famem iussit exire, o certamen toto orbe praedicandum! contra indigentiam saevam gloriosi principis pugnat humanitas, cuius vere castra sunt horrea referta, quae si claudere voluisset, tunc importabilis
 6 intrasset inimica, sed quia magis aperuit, saevientem adversariam mox fugavit. Nescio quae principis nostri bella mundus potius ammiraretur: ego tamen dicam quod sentio,
 25 in usum est viris fortibus feliciter egisse pugnas, sed supra humanam virtutem esse constat vicisse penuriam. Verum cum his tantis ac talibus bonis nulla potuissent supplicum vota sufficere, adhuc et dimidiam relaxare pertulit fiscalis calculi functionem, ne tristes in aliqua parte faceret, quibus tot felicia praestitisset. Ioseph legimus contra
 7 famem funestam emendi quidem tritici dedisse licentiam, sed tale posuisse pretium,
 30 ut suae subventionis avidus se potius venderet alimonia mereaturus, quale fuit, rogo, tunc miseris vivere, quibus acerba subventio libertatem suam videbatur adimere: ubi

BZKKE(F)H(GI)

1 burgundiorum *K¹EE'* incursione *A* gererentque *HGI* 2 radiavit] radiant *B¹* 3 illud *N^a*
 4 probauerat] p esse *A* 5 nostro *E* libet *H* 6 praecipitatus *om. HGI^aI Bern.* nam] non *E*
 7 genuina se] *B*, gemina se *ZNKKEFHGI^wA*, genuinasse *I^v* concertatione *B* cessa *B* est *om. F*
 8 nud. ind. *N^a* stare] constare *HGI Bern.* ut] et *B* in] tu *E¹* 9 pedo corruerunt *H*, praedones
 corruerunt *G^a*, praedones corruerunt *G^b* uestare *B¹* 10 ornatu] orna *E¹* exitio] *scripsi*, nitio
libri 11 mensis *H*, mensus *G* hostis *HGI* 12 minus] *ZNKKEFHGI^wA*, non *B* poterunt *H*
 in te] inde *HGI* hiis *KEF* 13 alamannorum] *KEFI^wA*, halammannorum *B*, alamannorum *N*,
 alamannorum *Z*, alemannorum *HGI^v* nuper *om. ZN* fugato *B*, fugatio *HGI Bern.* 14 iunxisset *Z*,
 iunxissent *H* ferri *om. E¹* executione] *KHIG³IP*, executione *BZNE²I^w*, exercitatione *E¹I^v*, executione *G^b*
 15 purgatus *N*, purgatione *Z^a* praesumentibus *N* 16 crassaretur *E¹FI* introitus *E¹* possum *N*
 17 uestra (nostra *N*) fel.] fel. nestr. *HGI* 19 qui nos] *B²EFH^bG*, qui nos *I*, quis vos *I^a*, que nos *B¹*,
 quos *ZNK*, nos *A* 20 pertulit *KEF¹IIA*, pepulit *I* 21 pugnat] ponat *N* 22 refecta *EG^a*
 quae si] quasi *H*, quando *K* 23 inimicitia *E¹I* aperit *N*, apparuit *K* aduersariam mox] aduer-
 sarium mor *Z*, aduersarium mors *N cum Par. 2486* 24 quae] quam *H*, quae quam *F²* nostris *H*
 bella mund. pot.] bella pot. mundus *HGI^b*, bella potius in mundo *G^a*, pot. bella mund. *I* quod] quae *ZNI*
 25 usu *HGI* est *om. F* fort. vir. *ZN* pugnant *N* humanam] humanitatem *K¹A* esse *om. HGI*
 26 uerum] u. etiam *EF* hiis *KEFI* bonis] hominis *I¹* posuissent *B¹* 27 supplicium *B¹II*
 notas *B¹* 28 triste *HGI* ioseph *Z*, iosep *EFIP* 29 licentiam] laetitiam *A cum Guelf. et Scal.*
 potuisse *B¹KH* 30 subuentionis *A* se] sed *H, om. G^aA* alimonia *NF²GI* quale] q. ergo *N*
 31 ubi] unde *E²FI*

non minus ingemuit liberatus quam potuit flere captivus! credo virum sanctum hac necessitate constrictum. ut et avaro principi satisfaceret et periclitanti populo subveniret. paece tanti patris dixerim: quanto praestantius est libertate salva frumenta vendere et propter indigentiam tributa laxare! Gratis constat ista venalitas, quando et unde 8
ematis cessit et pretium quod vos oblectet imposuit. vendit itaque largitas publica 5
vicenos quinos modios. dum possessor invenire non possit ad denos. ordinem rerum saeculi mutavit humanitas: nos iubemur vile distrahere, cum esuriens paratus sit carius comparare. o novum praedicationis eventum! affectu damni et negotiatio provenit et votum est vendenti magis perdere, ut quaestum comparans debeat invenire. talia pro-
fecto regem decet tractare commercia: talem convenit nundinationem exercere pietatem. 10
ut tunc minus adquiescat accipere, quando emptor plurima praecipitatur offerre. Libet 9
referre, qualis in vobis sit dominantis affectus, quia et primo cessit quantum sufficere credidit et nunc iterum postulata geminavit. verecundum vobis erat aliquid sperare post dona, cum se adhuc ad beneficia principis reservaret humanitas: non audita de-
spexit, quando ipse visa testatus est. felix illa calamitas, quae prius miserantem reperit 15
testem, ut post districtum iudicem non haberet. gaude igitur, assuete iam bono Ligur: in usu tuo secunda venerunt: nam collatos tibi Aegyptios magna prosperitate vicisti: evadis tempora necessitatis et libertatis praemia non amittis: immo illo tempore securus
es ab hoste redditus, quando et de famis periculo cognoscere esse liberatus. Adhuc 10
te praedictum ornat exemplum: adhuc est in qua parte superetur. legitur enim Ioseph 20
fratribus suis tantum saecis occulta pretia reddidisse. quid mirum, si natura compellente proximis suis humanior visus est extitisse? hic autem cunctis large vendidit, functionem debitam reliquit et plus iste generaliter contulit tributariis quam ille solis visus est praestitisse germanis. breviter dicantur effusa: hinc bona sua discat uni-
versitas, quando non regibus comparantur nostra saecula. sed prophetis. sed ne diutius 25
beneficiorum regalium cupidos occupemus. praecepta nostra ad eos quorum interest manasse cognoscite, ut secundum tenorem iussionis ad vos perveniat munificentia principalis.

BZKKE(F)H(GI)

1 ingemuit *K* 2 et *om.* *HGG* avaro] uaro *B^a* 3 frumentum *KEFL* 4 indulgentiam *HG^aI* laxaret *B¹* 5 cessat *K*, concessit *ZN* pretium] post inde *HG^a* nos *om.* *F* oblectaret *EPI Bern.*, oblectat *HG* imposuerit *H* vendidit *HI* 6 posset *EF* ad *om.* *HG^aI* 7 nos] non *EF* detrahere *HG^a* 8 affectum *I* damni et] *scripsi*, dampnet *B*, dampni *ZKKEFHGLI* et *om.* *HG* 9 notum *N* vendenti] denudenti *B¹*, uudenti *B²*, uudentis *K*, uudenti *H*, uudentendo *G^a* ut] quam *EF* debeat] *BHGI Bern.*, ualeat *ZKKEFL* 10 tractare] quaerere *E²I* exerc. nund. *ZN* 12 in] etiam *I* nobis *ZN.I* cessis *K* 13 credit *I* et nunc iterum postulata geminauit] et nunc iterum geminat postulata et tunc iterum postulata geminavit *I^p*, et n. i. geminat postulatam *I^w*, et tunc (*sp. rar.*) geminata postulavit *H*, et tunc geminatum postulavit *G^b*, *inc. G^a* nobis *ZN* al. er. *N* 14 ad *om.* *K* beneficia *K* 15 ipse] iste *HGI* quae *om.* *HGI* miserante *B* 16 districtum *B* bona ligur *HI Bern.*, bona liguria *G^a* 17 tuo usu *F* secunda] secunde *B^a*, saecula *EFHG^aI.I* denenerunt *F²*, uenerunt *F¹* collatus *B* tibi egyptos *B^a* uixisti *K* 20 te] tē *H*, *om. G^a* iosep *EPI^v* 21 saecis *K* reddisse *Z* 22 uisus] iussus *ZN* uendidit] u. et *FGL* uendit *I* 23 quam] quod *EF*, quia *I* solus *KH* 21 est *om. F* praestitisse] praebere *HGI Bern.* 26 cupidos] auidos *F*

ADDITAMENTVM PRIMVM.

EPISTVLAE THEODERICIANAE
VARIAE

EDIDIT TH. MOMMSEN.

I.

GELASIUS THEODERICO REGI.

a. 494 fin.

Apud magnanimitatis tua excursus constare manifestum est pro quibuslibet intervenire pontificem ministerii sui qualitate constringi. Christianae mentis vestrae pietate confisus virum spectabilem Constantium credidi vobis meis litteris intimandum, utpote qui pro quolibet homine supplicare sacerdotalis officii ratione convenior.

Ex collectione Britannica (cod. Londin. n. 8873) cpp. Gelasii n. 5 (inde Ewald *Neues Archiv* vol. 5 a. 1880 p. 511; Jaffé-Loewenfeld n. 641). scriptam esse epistolam eo quem indicavimus anno Ewaldius l. c. p. 529 effecit ex ordine epistularum.

II.

TEIAE COMITI GELASIUS.

a. 495

Si conscientia secura est Eucharisti, aut solus huc ante venire non debuit, cum accusator eius aegritudine teneretur, aut postea quam accusator eius huc venit, hic potius debuit permanere, donec in praesenti accusatore suo manifestissime confutato suam nobis innocentiam manifestissime conprobaret, nos tamen eius causa iustitiam reservantes, quamvis intellegamus tergiversationibus eum suis audientiam declinare, in qua fallere omnino non posset, defensorem Anastasium cum praeceptione direximus, ut, si se confideret posse purgari, ad nostrum properaret examen, ubi convenienter ab accusatoris obiectionibus expeditus liber apud nos posset existere; quod si non fecisset, sciret de conscientia sua se esse confessum. Item, quod dicis non apud me Fausti debere verba proferri accusantis Eucharistum, quia ipse eum ante laudaret, tanto magis huic credendum est, qui scelus eius ex ipsa verius potuit familiaritate cognoscere, quod in tantum verum esse monstratur, ut ad Faustum convincendum nullatenus venire praesumat: quod utique, si conscientiam ab obiectionibus Fausti liberam se habere confideret, etiam nullo mandante facere debuisset. Item, dicit tua nobilitas nescio quos illic parentes Fausti iam fuisse convictos, tanto magis fiducialius huc Eucharistus properare debuerat, ut et Faustum sic ut proximos de mendacii concinnatione, quod dictum est saepe, convinceret. neque enim parentes Fausti contra Eucharistum apud nos querimoniam commoverunt, sed eum hic Faustus positus accusat, non ergo ad nos pertinet, si illos convicit, qui eius apud nos non fecerant mentionem aut nunc etiam ad accusandum Eucharistum venire dissimulant, nisi Faustum, qui in eius accusatione persistit, in nostra examinatione convincat, quid autem visum fuerit nobilitati tuae, ut mihi iniuriam faceretis, ignoro, dum putatis, quia de nostro iudicio causa deberet auferri, et ad episcopos intra provinciam positos pro Eucharisti et sociorum voluntate transferri; quod non poterit ulla omnino ratione fieri. Item, nobilitatem tuam magis ac magis commonemus, ut se ab ecclesiasticis causis et rebus

abstinere dignetur et permittas omni exagitatione cessante religionis regulam custodiri, praecipue cum te alterius communionis non dubium sit, nec personam tuam debeas rebus ad te non pertinentibus qualibet intentione miscere, ne nos compellas, ut supra diximus, ad dominum filium meum regem haec omnia missa relatione referre, quia, cum ipse pro sua sapientia causis ecclesiasticis in nullo velit esse contrarius, iustum est, ut quicumque sub illius regno vivit, quod facit rex magnificus imitetur, ne videatur supra illius tendere voluntatem.

Ex collectione Britannica (cod. Londin. n. 8873; haec ep. contuli ipse) epp. Gelasii. 14 (inde extrema ed. Ewald *Neues Archiv* 5, 514, reliqua Loewenfeld epp. pontif. Rom. ineditae a. 1885 p. 5; Jaffé-Loewenfeld n. 650). de tempore epistolae dixit Ewald l. c. p. 529.

2 eukaristi cod. 7 non] nos cod. 8 exagmen cod. 9 possit cod. 10 sciret m. 1
 corr. in scire cod. 11 eukaristum cod. laudarat malim 12 potui m. 1 corr. in potuit cod.
 14 ob add. m. 2 cod. 16 ma in magis superscr. m. 1 cod. 17 eukaristus cod. 19 eukaristum cod.
 nos addidit m. 1 cod. 20 conuincit corr. in conuicit cod. nos add. m. 1 cod. 21 euearistum cod.
 24 eukaristi cod. 28 esse post communionis ins. Ewald 30 donnum cod.

III.

[GELASIUS] THEODERICO REGI.

a. 495

Magnificentia vestra perpendit sacerdotalis me officii necessitate constringi, ut apud elementiam vestram, quam constat omnia librare sapienter, intercessor accedam.

Ex collectione Britannica (cod. Londin. n. 8873; contuli ipse) epp. Gelasii n. 16 (inde Ewald *Neues Archiv* 5 a. 1880 p. 515; Jaffé-Loewenfeld n. 652). de auctore et tempore epistolae dixit Ewald l. c. p. 507 seq. 529.

1 gelasius om. cod. 2 me supra r. m. 1 cod.

III.

GELASIUS HERELEUVAE REGINAE.

Qui pro vietu pauperum domino filio meo excellentissimo regi cum meis litteris supplicaret, Petrum ecclesiae defensorem dirigere properavi, quo veniente sublimitatem quoque tuam salutare non destiti, plurimum deprecans, ut pro vestrae salutis et prosperitatis augmentis egentium causas iuvare dignemini. data V. k. Mar.

Servavit sylloge cardinalis Deusdedit (saec. XI exeuntis) l. 4 c. 55 (cod. Vatic. 3833 f. 105, quem contulit mihi Mau; ediderunt inde Ballerini in epp. Leonis tom. 3 a. 1757 p. CCCIV; Mansi 8, 142; Thiel epp. pontif. 1 p. 502; Jaffé-Loewenfeld n. 683).

V.

GELASIUS ERELEUVAE.

a. 496

Felicem et Petrum Nolanae ecclesiae clericos surripere potuisse sensibus vestrae sublimitatis admiror, ut contra divinas humanasque leges ecclesiastica privilegia respuentes suppresso nomine clericali ad iudicia publica convolarent, quando imperialibus constitutis inter huiusmodi personas quicquid sedes apostolica censuisset, decretum fuerit oportere servari, non solum domino filio meo, magnifico regi illudentes, veluti laici contra proprium praecepta regia deposcerent sacerdotem, sed etiam adhibitis barbaris sub nomine domus vestrae in eiusdem praesulis sui perniciem necemque sae-

vierint, cum iustis ex causis ante convicti, quod ecclesiasticam pecuniam reddere cogentur, magna sit eis sui humanitate pontificis quantitas relaxata, quia ergo pervidet vestra sublimitas etiam in apostolicae sedis contumeliam eos fuisse progressos, officio meae salutationis accepto precamur, ut privilegia beati apostoli Petri, quae divinis humanisque legibus concessit antiquitas, nulla patiamini subreptione convelli.

Ex collectione Britannica (cod. Londin. n. 8873) epp. Gelasii n. 46 (iude Ewald *Neues Archiv* 5,521; Jaffé-Loewenfeld n. 721). de tempore dixit Ewald l. c. p. 529.

2 felicem] f. episcopum *cod.*, *sed hoc voc. deletum* 6 domno *cod.* 11 uestra] nostra *cod.* sublimitas *supplet manus prima*

VI.

GELASIUS THEODERICO REGI.

a. 496

Certum est magnificentiam vestram leges Romanorum principum, quas in negotiis hominum custodiendas esse praecepit, multo magis circa reverentiam beati Petri apostoli pro suae felicitatis augmento velle servari.

Servarunt collectio Britannica (cod. Londin. n. 8873) epp. Gelasii n. 47 (cf. Ewald *Neues Archiv* 5,522) et Ivo Carnotensis decr. 4 c. 180 (in breviori forma libro secundo = Vat. 1358 f. 34'), a quo pendent Gratianus decr. 1 dist. 10 c. 12; Mansi 8, 139; Thiel epist. pontif. 1 p. 63. 489; Jaffé-Loewenfeld n. 722. de tempore dixit Ewald l. c. p. 529.

1 gelasius *Iro, om. Lond.* thederico *Lond.*, theoderico *Iro* 2 certi simum *Iro (Vat.)* 3 reuerentiam] r. uestram *Ico (Vat.)*

VII.

GELASIUS PAPA GERONTIO ET IOHANNI EPISCOPIS.

Frater et coepiscopus noster Serenus tantis est contumeliis appetitus, ut non sine nostra fuerit lacessitus iniuria, quia ad comitatum domini filii nostri regis pro immanitate facti venire compulsus est. hunc ergo omnibus decet a nobis solacii adiuvari, quia cunctis crescit, quicquid in tali causa probatur impensum.

Servavit collectio Anselmi Lucensis l. 6 c. 109 (cod. Vatic. 1363 f. 122', quem nobis contulit Mau); iude Thiel epist. pontif. 1 p. 63. 489; Bull. Romanum (Taurini 1867) epp. vol. 1 p. 307; Jaffé-Loewenfeld n. 723.

VIII.

GELASIUS QUINIGESIO ET CONSTANTINO EPISCOPIS.

Felix et Petrus ecclesiae Nolanae clerici contumaciter et contra constitutum rebelles ad comitatum filii mei regis putaverunt esse properandum dicentes sibi vim fuisse generatam tacito clericatus officio: et auctoritate promerita contra civilitatem redemptis sibi barbaris supra scriptum episcopum suum gravibus iniuriis et dispendiis affecerunt. proinde necessarium fuit, ut ad eundem dominum filium meum supra dictus frater noster Serenus episcopus convolare ostensaque fraude secundum beatitudinem temporum suorum vir praecellentissimus filius meus Theodoricus rex ad nostrum contumaces clericos remisit examen.

Servavit sylloge cardinalis Deusdedit l. 4 c. 56 (cod. Vatic. 3833 f. 105', quem contulit mihi Mau); eliderunt iude Lucas Holstenius coll. Romanae hipert. n. 1662 l. 208; Mansi vol. 8 p. 85; Bullarium Romanum ed. Taurini. epp. vol. 1 a. 1867 p. 306; Thiel epist. pontif. 1 p. 63. 490; Jaffé-Loewenfeld n. 743.

1 post episcopis *ins.* et caetera *Vat.* 3 post examen *ins.* et caetera *Vat.*

VIII.

PRAECEPTUM REGIS THEODERICI.

a. 507 (vel 508) *Mart. 11*

Domitori orbis. praesuli et reparatori libertatis senatui urbis Romae Flavius Theodericus rex.

Pervenit ad nos. patres conscripti, de ecclesiae missa utilitate suggestio et
 5 nostrae mansuetudinis grata sacri coetus vestri ordinatio corda pulsavit. et licet post
 venerabilem synodum ad huiusmodi decreta vestri sufficiat ordinatio sola iudicii, tamen
 pro vestra huiusmodi praesentibus oraculis dedimus consultatione responsum, ut nulli
 fas sit ecclesiae cuiuslibet antistiti sub qualibet alienatione de proprietate contractus.
 usumfructum plane suum cui salva voluerint aequitate praestabunt. neque enim frustrari
 10 [debet] sola pontificis voluntate vel cleri peregrinis debita omnibus vel statui eccle-
 siae res delata. quid enim tam profanum est quam ut in hac largientis parte vio-
 letur arbitrium. dum quod ad ecclesiam quisque voluit pertinere, privatae sibi vindicent
 pro usufructu rei personae contractum. ergo si quis scelestis ausibus interdicta
 praesumpserit et ultra usumfructum rem tenere cupit episcopo vel clero largiente,
 15 alienata res protinus cum fructibus a venerando praesule vindicentur. et cetera.

Data V idus Martias Ravenna Venantio v. c. consule.

Habent tres libri Coloniensis n. 212 saec. VII nobis *K*. Vaticanus Palatinus n. 574 saec. IX nobis *P* (vide de his quae infra p. 398 dicta sunt), Murbacensis deperditus, nobis *M*. ediderunt Lucas Holstenius collectio Romana bipertita (1662) p. 212 (inde Mansi vol. 8 p. 345; Thiel epist. pontif. I p. 695) omnino ex libro Palatino; Martène et Durand thesaurus anecdotorum I (1717) p. 1 ex Murbacensi; Pertz MG. LL. 5 p. 169 ex Coloniensi et Palatino, quos duos ego quoque inssi conferri.

Præmittunt incipit praeceptum immo (imo *K*) lex data (*om.* *VM*) a (ad *K*) gloriosissimo (glorissimo *V*) rege theoderico (theoderico *M*, theodoricho *K*) contra illos sacerdotes qui substantiam (-tia *K*) ecclesiae inre directo aut vindere (vindere *K*) aut donare praesumpunt *VK*: capitulum numeros adscribitur XXXVIII *V*. LI *K*.

2 domituri *VM*, doturi *K*, dominac *Haupt non recte* urbis *K* praesoli *VKM* 3 theodericus *K* 4 patris *K* 5 mansuetudines *V*, mansuetudinis *K* grata] *VM*, gratia *K* 7 consolatio *VM* 8 conslebit *V*¹, eiuslebit *V*² antistiti] *K*^a (*V*), antestiti *K*^b, antesteti *VM* qualebit *V* 9 noluerit *VM* 10 debet] *M* ex supplemento. *om.* *VK* pontifices *K* debitu *K* 11 est *om.* *VM* largientes *VK* 12 ad *om.* *V*¹ noluerit *K* 13 usufructu rei] *scripsi*, usufructuariae *VKM* scelestis] ex caelestis *K* 11 rem tenere] *scripsi*, retinere *K*, retinere *VM* cupit *K* 15 a *om.* *V*¹ praesole *K* vindicetur *V* 16 ravennae *V* tunc *K* consul *V* uter intellegatur ex Venantiis duobus, consul a. 507 an alter a. 508. parum constat; neque enim sufficit ad distinguendum priorem a posteriore, quod novum nudum procedit (*cf.* Rossi inser. chr. I p. 421).

ADDITAMENTVM SECVNDVM

ACTA SYNHODORVM
HABITARVM ROMAE

A. CCCXCVIII. DL. DII

EDIDIT TH. MOMMSEN.

EXPLICATIO NOTARUM.

- I* Vaticanus reginae 1997 saec. VIII.
- B* Berolinensis Phillippsii n. 1743 saec. VIII.
- C* Ambrosianus 8, 33 sup. saec. IX.
- D* Vaticanus 1342 saec. IX.
- E* Vaticanus 5845 saec. VIII.
- F* Monacensis 5508 saec. IX.
- G* Parisinus 11710 n. 805.
- H* Parisinus 8921 saec. VIII.
- K* Coloniensis n. 212 saec. VII.
- M* Romanus Vallicellianus A. 5 saec. IX X.
- P* Parisinus 1564 saec. IX.
- V* Vaticanus Palatinus n. 571 saec. IX.

Synhodorum trium habitarum in urbe Roma sub rege Theoderico a. 499. 501. 502 una cum actis regiis secundae earum praemissis quoniam placuit epistulis Cassiodori regiis praefectoriisque adiungere, agendum est de libris scriptis, per quos ad nos pervenerunt, agi posse de iis debetur Maasseno: nam is libro edito de litteratura iuris canonici (*Geschichte der Quellen und der Literatur des canonischen Rechts* vol. I a. 1870) iustae recensiois viam aperuit et fundamenta posuit.

Descendere codices quos habemus ex eodem exemplari aetate ab archetypo proxime distante, sed tamen nequaquam a mendis immuni ostendunt aliquot loci in codicibus omnibus pari modo corrupti aut hiantes:

- p. 412 *presb.* 31 tituli Romanus *libri boni omnes*
- p. 446. 3 *post* commento *quaedam exciderunt*
- p. 449, 12 salutaris *excerpta (KT)*, saluatoris *libri pleni omnes*
- p. 449, 18 modos *E*, modo *A*, *verum domos deteriores ex coniectura ut videtur*
- p. 452 *ep.* 14 Tarraconensis *similiter libri optimi*, Tarriciniensis *deteriores ex emendatione puto*.

Capita quoque synhodi a. 502, ut adnotavi ad p. 444, eadem fere sunt in libris praeterea familiae diversae.

Sed ab archetypo communi mature sumpta sunt exemplaria duo, quorum utrumque propaginem reliquit: familiam ducit in altero syllogae quae hodie dici solet Teatinae liber primarius Vaticanus reginae n. 1997, nobis A, in altero liber syllogae Dionysianae aetate Vaticanus n. 5845, nobis E. videamus primum de illo libro usque qui ex similibus pendent.

Sylloge Teatina¹⁾ cum inter complures epistulas scriptas ab imperatoribus pontificibusve vel ad eos nullam habeat posteriorem anno 506, habeat item laterculum pontificum Romanorum²⁾ desinentem in morte Hormisdæ, verisimile est compilatam esse in Italia sub successore Hormisdæ Iohanne I. a. 523—526 regnante etiam tunc Theoderico, integram ut videtur servavit codex Vaticanus reginae n. 1997³⁾, saec. VIII (secundum alios IX X) scriptus a Sigiperto quodam praecipiente Ingilramno, quem fuisse episcopum Teatinum certa indicia produnt⁴⁾. trium synhodorum urbanarum decreta, quae inter alia multa apud Maassenum recensita ea continentur, leguntur ibi continuo scripta, nisi quod interponitur inter primam et secundam pontificum Romanorum index, neque dubia est horum omnium origo communis, incipiunt acta a. 499, quibus adhaeret libellus Iohannis diaconi datus ad papam Symmachum a. 506 Sept. 18 a concilio illo omnino alienus, sed adiunctus ei propterea, quod inter subscriptores actorum eorum idem Iohannes (p. 415 fin.) postremus est, sequuntur post

1) Maassen I. c. p. 526 seq. De indole corporis quamquam in universum recte iam Ballerini indicaverunt, quod si posuerunt compilatum id esse inter a. 499 et 502 propterea, quod laterculus pontificis ibi exhibetur melius inter horum annorum synhodos, recte Maassenus reliquit: nam in sylloge compilanda temporis nulla ratio habita est. 2) Edidit enim Duchesne lib. pontif. I p. 48 et p. XV. 3) Contulit librum meo iussu Iohannes Tschöndel. 4) Thiel epist. Rom. pontif. I p. 697; Maassen I. c. p. 375.

laterculum decreta a. 502. haec excipiunt temporis ordine insuper habito acta a. 501 eaque reliquis pleniora: nam praecedunt episcoporum decreta epistulae quaedam regiae aliaque ad concilium illud pertinentia instrumenta omnino disposita ita ab homine rerum perito et aequali. codex ipse barbarismos multos habet ab archetypo sine dubio alienos, sed scriptus est non indiligenter et ab interpolatione immunis, eadem documenta eodemque ordine, nisi ubi librarii eum pessum dederunt, redeunt in codicibus tribus aliis, qui sunt hi:

- B* 1. Remensis origine¹⁾, deinde Claromontanus n. 380, postea Meermannianus n. 576, mox Phillippsii n. 1743, iam Berolinensis, saeculi VIII, trium conciliorum acta in hoc libro divulgata sunt, scilicet a. 501 adsunt f. 85 seq., annorum 499 et 502 f. 246—255 et interpositis alienis f. 265—267, ad concilium a. 501 adnotarunt manus duae posteriores: *hec synodus non est kathol*, item: *hec epistola in receptiorem codicem non abetur*.
- P* 2. Monacensis n. 5508 sive Diessensis n. 8 saec. IX²⁾, mutilato libro deficit actorum a. 499 pars prima ad verba p. 405, 7 *ut decreta*.
- T* 3. Pithoeanus olim, hodie Parisinus Lat. n. 1564 saec. IX³⁾.

Tria haec conciliorum corpora urbana ea de quibus agimus ex Teatino videntur adscivisse, a quo tempore non multum recedunt. Berolinense exemplar, in quo quae continentur perveniunt ad a. 611, laterculum pontificum habet⁴⁾ Teatino simillimum, scilicet in quo post Hormisdam, ad quem tempora adscripta sunt, sequantur nomina Iohannis et Felicis annis et mensibus non expletis, Diessense absolutum est post a. 626, Pithoeanum post a. 580. Diessensis voluminis compilatorem usum esse Teatina sylloge inde efficitur, quod instrumenta alia originis Italicae, ut edicta imp. Glycerii et Himileonis praefecti praetorio, item gesta de nomine Aeacii ad nos non pervenerunt nisi per duos hos libros Teatinum et Diessensem⁵⁾. Pithoeana sane sylloge cum Diessensi communia praeter vulgaria non habet nisi solum commonitorium episcoporum Lupi et Euphronii⁶⁾ neque Berolinensi quod sciam peculiaris affinitas est cum Teatina: sed tres hi libri tam arto vinculo coniuncti sunt, ut si Diessensem qui scripsit Teatinum corpus adhibuit, dubium non sit id ad Berolinensem quoque et Pithoeanum pari ratione pervenire, denique res ipsa loquitur: nam et in delectu consensus et corruptelae sescentae communem horum librorum originem et artam cum Teatino corpore connexionem demonstrant, utilitatem prae Teatino hi libri habent non magnam, sed aliquam, barbare scripti sunt omnes multo magis quam Teatinus: optimus eorum Berolinensis est, pessimus Monacensis, quippe qui non solum foedam interpolationem subierit, sed etiam a secunda manu emendatus vel potius corruptus sit adhibito exemplari aliquo corporis Dionysiani Hadriani, attamen cum Teatino libro plerumque cedant, quibusdam locis eum emendant vel adeo explent, ut p. 401 trium primorum presbyterorum nomina soli servarunt, item p. 446, 21 suppeditant verba quaedam in Teatino ommissa, laterculos quoque, a quibus incipit synodus a. 502, libri *BFT* ita exhibent, ut eorum archetypum appareat scriptum fuisse non continuo, ut scriptus est liber *A*, sed nominibus per duas paginas iuxta positas distributis, quam formam fuisse archetypi communis in adnotatione (p. 439) demonstratum est.

Alter ordo codicum pertinet ad corpus canonum Dionysianum, Dionysius ipse quamquam fieri potest, ut canonum collectionem post synodos has habitas ediderit⁷⁾, earum nequaquam oecumenicarum acta non recepit, sed inter auctaria ante Hadriani papae tempora ei adiecta acta haec comparent in codicibus duobus his:

1) Maassen l. c. p. 638; Waitz *Neues Archiv* 4, 587, ipse contuli. 2) Maassen l. c. p. 624, contuli librum rogatu meo Ludovici Franke Monacensis. 3) Maassen l. c. p. 604, contuli ipse; recognovit mea causa P. F. Girard professor Parisinus. 4) Edidit eum Duchesne lib. pontif. 1 p. 20 cf. p. XV. 5) Maassen l. c. p. 631 cf. p. 332, 397. 6) Maassen l. c. p. 373. 7) Disputavit de tempore editionum eius duarum Maassen l. c. p. 431.

1. Vaticanus n. 5845 saec. VIII¹).

E

2. Bobiensis olim, iam Ambrosianus S. 33 sup. saec. IX²) codex praecedenti ut simillimus est, ita ex eo non est descriptus: nam inter alia hiatus p. 449, 11 in solo codice *E* comparet, non in *C*, sed longe illo inferiorem esse et alii multi loci ostendunt et laterculi a. 501 extr. et a. 502 init. in hoc libro plane pessumdati. praeterea liber passim monstrat spatia vacua a primo scriptore relicta et deinde ab emendatore expleta: idem passim textum mutavit ad codicem corporis Dionysiani Hadriani³).

Duos hos libros non pendere ex corpore Teatino demonstrant et delectus diversus et ordinatio ab eo recedens et lectionum proprietas. scilicet ad delectum quod attinet, qui haec compilavit non solum abiicit acta a. 501 praeter ipsa episcoporum decreta, sed admisit quoque concilia alia duo urbana a. 465 et 487⁴) in Teatinum corpus non recepta itaque adhibuit fortasse corpus aliquod conciliorum urbanorum. ordo quoque conciliorum trium diversus est: nam cum apud Teatinum post a. 499 et 502 sequatur 501, hic post a. 501 et 502 sequitur 499. eodem ducunt lectiones inter se collatae. acta in hoc ordine codicum exhibentur breviata. scilicet in actis a. 499 abiectus est laterculus eorum qui concilio interfuerunt, a quo in Teatino libro similibusque ordiuntur, et subscriptiones praeter primas ita decurtatae sunt, ut pro plena formula, quae est *Constantinus episcopus ecclesiae Capuanae subscripsi* succedat brevior *Constantinus Capuanus*, unde factum est, ut non raro in ethnicis genetivus nominativi locum usurpet, *Aquinatis* ponatur ubi poni debuit *Aquinas* et sic deinceps. sed brevior haec actorum forma compluribus locis plenioris lectionis puritate vincit. subscripsi exempla quaedam selecta fere ex laterculis, cum quae ad ordinem verborum pertinenti melius ex lectione continua intellegantur.

p. 406 ep. 13 ferentini novi *EB*, ferentini *A*, ferentinae *TF*. *oppidum id novum tituli quidam appellant* (C. I. L. X p. 572), *apud auctores id additamentum praeterea nusquam reperitur*.

p. 435 ep. 46 silvanus *EC*, silvanus *reliqui fere: illud verum esse ostendunt acta a. 502*.

p. 449, 13 alienatione *E cum excerptis (KT)*, alienatione vel commutatione *libri reliqui*.

p. 452 ep. 19 suessan̄ *C*, suasenensis *E*, uessanae *A similique corruptela reliqui omnes*.

p. 453 ep. 35 albanensis *E*, albin- *vel alben- plerique*.

p. 454 ep. 53 buxentinus *E*, auxentinensis *C*, bursentin- *vel barsitan- A et reliqui*.

p. 454 ep. 55 lunensis *E*, dunens- *vel donens- reliqui, in his C*.

Itaque in crisi horum actorum magnum pondus habet codex *E* poterimusque ibi quoque eum sequi, ubi contra reliquos stat cum *C* vel adeo solus. sed tamen cave caecae fidem ei habeas: adsunt hic illae interpolationes:

p. 407 ep. 28 arniensis *ABT*, narniensis *E*, narriensis *C*

p. 408 ep. 40 pitinatium *A*, peltinatium *EC*.

Ad hos duos codicum ordines accedit tertius contaminatorum et interpolatorum sive, quod idem est, exemplarium corporis Dionysiani Hadriani quod dicunt, nimirum

1) Maassen l. c. p. 427. 450. contulit mihi Tschindel. 2) Maassen l. c. p. 471; Reifferscheid bibl. patr. Lat. Ital. I p. 26. contulit mihi Gerhardus Fieker. 3) Ita p. 445, 1, ubi boni libri habent *in mansileo*, interpolati *in unna*, qui hunc librum emendavit utrumque coniunxit *in unum in mansileo*. uno loco p. 454, ep. 55 corruptum *donensis* codici *C* a manu prima adeo commune est cum reliquis contra lectionem *E* quae est *lunensis*. sed haec rara sunt neque sufficiunt ad librum de loco suo deiciendum. 4) Maassen l. c. p. 274. 278.

corporis canonum formati ex Dionysiano receptis quae ad id accesserant auctariis novisque praeterea additamentis et a papa Hadriano a. 774 Karolo magno oblatis, cuius generis adhibiti sunt libri hi:

- H* Parisinus n. 8924 (= suppl. Lat. n. 331) saec. VIII¹).
- G* Parisinus n. 11710 (= Sangermanensis n. 367) scriptus a. 805²).
- D* Vaticanus n. 1342 saec. IX³).
- M* Romanus Vallicellianus A 5 saec. IX⁴).

Sylogem hanc qui ordinavit, adhibuerit necesse est non solum corpus Dionysianum cum auctariis iis, quae exhibent libri *EC*, sed item ex genere corporum *ABFT* aliquod exemplar: nam utriusque ordinis indicia in libris Dionysianis Hadrianisveniuntur, in dispositione illum ordinem (a. 499, 502, 501), quippe secutus est, sed breviationem retinuit ordinis posterioris abiectis instrumentis actorum a. 501, quippe quae ad decreta episcopalia non pertinerent et compendiatas subscriptionibus. ordinem retinuit corporis Teatini in laterculo p. 405 seq. neglecto eo quem proponunt libri *EC*. argumenta capitulum, quae adscripta sunt ad acta synodi a. 502 in libris *EC*, iisdem verbis redeunt in libris huius ordinis compluribus. lectiones quoque horum librorum modo ad priorem, modo ad posteriorem ordinem sese applicant et contaminationem tam aperte prae se ferunt, ut de ea exponere supervacaneum sit: quid quod interdum etiam leves mendae alterius utrius generis in hosce libros transierunt, ut *bellatore* p. 410 ep. 66 et in *A* est et in *GH*. is a quo recensio haec proficiscitur etsi adhibuit sine dubio codices antiquiores tam nostro *A* quam nostro *E*, nihilominus quae sint et propria ei et utilia nulla habet: vix enim adlegari possunt talia:

p. 406 ep. 10 trium tabernarum *meliores*, trium tabernis *Hadriani*, quod ipsum *vel* tribus tabernis *in archetypo fuisse potest*.

e contrario non desunt contaminatis his proprii errores et interpolationes:

p. 445, 1 in mausoleo *meliores*, in unum *contaminati*.

p. 446, 23 nec loci . . . dixit *om. contaminati*.

Haec exponenda fuerunt de codicibus actorum horum plenis. praeterea ex tertiae synodi actis excerpta quaedam habent libri duo Coloniensis n. 212 saec. VII (Maassen l. c. p. 576) et Vaticanus Palatinus, antea Lauriacensis n. 574 saec. IX (Maassen l. c. p. 585), scilicet post verba haec: *Quia etiam et ea quae infra scripta sunt omnibus ecclesiis satis (-tes K) necessaria esse novimus, ideo iustum et rationabile nobis visum est, ut illa supra scriptis titulis canonum iungerimus* quae habet Coloniensis, absunt a Palatino, sub praescriptione utriusque libro communi: *ex constituto synodali apostolicae sedis (sedes K) inter cetera ad locum* leguntur haec: p. 449, 10 *his ergo perpensis . . . 16 accepta tuncatur*. post verba *et paulo (pauli V) post* sequitur 450, 5 *quicumque . . . 451, 4 dispergit*. praeeptum, quod Theodericus a. 507 Mart. 11 ad senatum dedit, cum his actorum excerptis servatum et supra p. 392 a nobis expressum in Coloniensi praecedat praecedebatque in Murbacensi deperdito, sequitur in Palatino, descendunt excerpta haec ex codice diverso a nostrorum communi archetypo eoque aliquantum meliore.

1) Maassen l. c. p. 441. codex in actis his integer est, bibliopega folia transposuit ita ordinanda 132-139, 131, 125-130, 140. contuli ipse. 2) Maassen l. c. p. 441. plura deficiunt indicata in annotatione. contuli ipse, recognovit maiore ex parte Girard. 3) Maassen l. c. p. 512. contulit meo iussu Tschindel. 4) Maassen l. c. p. 442. contulit meo iussu Tschindel.

I. ACTA SYNHODI A. CCCCXCVIII.

P. c. Paulini v. ē. sub die kal. Martiarum in basilica beati Petri apostoli resi-499Mart.1.
dente viro venerabili papa Symmacho una cum

1. Rustico Menturnensi

rustico *B*
menturnensi *A*, metarnensi *T*, miuturninsim *B*

3. Miseno Cumano

mesino *A*, misseno *B*
cumana *A*, cumano *B*

2. Bonifatio Veliterno

bonifatio *A*, bouefatio *T*, bouefatio bonifatio (*sic*) *B*^a
uelaterno *B*

4. Rufino Causino

rufino *B*
causino *A*, canosino *BT*

ABT(hi tres plene)ECUGDM(hi sex non habent nisi prima verba ad papa Symmacho)

praemittunt incipiunt canones (canonis *B*) summachi (simmacho *B*) pape temporibus (tempore *B*) tendori (thend *B*) regis *BT*, incip decreta pp symachi num. V suggestio fulgentis archidiae eelae rom de congregata synod ex praecepto pp symachi C(mary)D, synodus in qua constitutum est ut uino papa de episcopatu (episcatu *E*) romano nullus loqui praesumat *EC*

1 pc *CGH*, post consulatum (consolatam *D*) *AEDM*, om. *B* pauliani *B*, paulino *T* ne *BTGH*, aug *A*, niri clarissimi *ECDM* sub om. *GHD* martiarum *E*, martirum *T* basilica *G* beati om. *E* residente *A*, resedente *BT*, synodo praesidente (-ti *GHM*) *ECGHD* 2 viro *A*, viro *B*, om. reliqui venerabile *AB*, venerabilae *T*, beatissimo *ECGHD* unam *B*

Laterculos sic ordinat A: habent item BT, et T scilicet ordine nominum turbato sic: I (numm et locus ut postea in numeris nudis). 2. 34 (loc.). 3. 35. 4. 12 (loc.) 36 (nom.). 5. 26. 6. 27. 7. 28. 8. 29. 9. 30. 10. 31. 32. 33. 31 (n.). 11. 12 (n.) 36 (loc.). 13 (n.) 25 (loc.). 14 (n) 50 (loc.). 15 (n.) 51 (loc.). 16 (n.) 52 (loc.). 17 (n.) 53 (loc.). 18 (n.) 54 (loc.). 19 (n.) 55 (loc.). 20 (n.) 56 (loc.). 21 (n.) 57 (loc.); deficiunt igitur loci ex 13—21, integri 22. 23. 24, episcopus ex 25, integri 37—49, episcopi ex 50—57, integri 58—65. B (num magis ordines turbavit, ita ut de presbyteris et diaconis restituendis desperandum sit; episcopi ita se accipiant: f. 246 r. 1 utomen) U(ocus) — f. 246' ordine primo 2 n. 3 n. 4 n. 5 n. 6 n. 7 n. 8 n. 9 n. 10 n. 2 l. 3 l. 16 n. 18 n. 20 n. 22 n. 40 l. 41 l. (fulgenti interponitur), 23 n. 24 n. 25 n. 50 n. 51 n. 52 n. 53 n. 54 n. — ordine secundo 10 l. 31 l. 35 n. 12 l. 26 n. 27 n. 28 n. 29 n. 30 n. 31 n. 35 l. 52 l. 54 l. 56 l. 58 l. 41 l. 15 l. 19 l. 19 l. 20 l. 21 l. 22 l. 23 l. 24 l. 38 n. 39 n. — ordine tertio 4 l. 5 l. 6 l. 7 l. 8 l. 9 l. 31 l. 32 n. 31 n. 12 n. 19 n. (spatium vacat, deinde presbyteri tres iohanni valentino senero) — ordine quarto 36 n. 26 l. 27 l. 28 l. 29 l. 30 l. (versus vacat) 32 l. 11 n. l. 36 l. 50 l. (spatium vacat) 63 l. 64 l. 65 l. — f. 247 r. ordine primo 55 n. 57 n. 58 n. 59 n. 13 l. 14 l. 15 l. 16 l. 17 l. 18 l. 33 n. 13 n. 15 n. 17 n. 19 n. (literatur), 21 n. 23 n. (literatur) 42 l. 46 l. (presbyteri austerio sinaraglo sabastiano martino epyfania andrea seruodei) — ordine secundo 40 n. 41 n. 42 n. 43 n. 44 n. 45 n. 46 n. 47 n. 48 n. 49 n. 33 l. 25 l. 51 l. 53 l. 55 l. 57 l. 59 l. 43 l. 47 l. (presbyteri septemino cypriano epifanio bouefatio) 60 n. 62 n. 63 n. — ordine tertio presbyteri et diaconi iuliano stephano crescentione agapio agatone sabastiano valentino anastasio genesio thimotheo nince malo laurencio maximo abundancio astantibus quoque fulgencio cibriano cetonato abundancio dionisio acapito redempto iohanne marco anastasio marcello iuino — ordine quarto 66 l. deinde presbyteri marcellino dominiio litorio epifanio paulino aleodato dominico petro uicturino paulino iuliano nincedalo stefano pro teriusi iohanne agillo arcortio benedicto helaro eutici nenantio tertulio laurencio petro — f. 247' ordine primo post presbyteros opilione petro romano eppolito 38 l. 39 l. — ordine secundo 64 n. 65 n. 66 n. 60 l. 61 l. 62 l. — ordine tertio presbyteri genuarie pascasio gurdiano petro urbico paulino proiectio — ordine quarto presbyteri sorano marciano maxentio iustino redempto valento: sequitur subscriptio (r. p. 401) subscripserunt noner knu et pape pbsi nomer lxxiii diaconi nri. deinde pergitur: residentibus etiam, sequitur fulgentius ect. — Peruenit in B ex episcopis tantummodo 37 n. l. 48 l. 56 n. 61 n.

5. Cresconio Tudertino
crisconio *BT*
6. Basilio Tollentinati
tollentinati *T*, tullentinat *B*
7. Decio Trium Tabernarum
decium *A*
tabnarum *A*, tabenerium *T*
8. Innocentio Mevaniae
inmecencio *B*
mivaanae *A*, mefanae *B*
9. Valentino Amiternino
anternino *BT*
10. Basso Ferentinensi
ferintiniensi *A*, ferentiniensi *T*, feretiniensi *B*
11. Vitali Fanestri
vitale *B*
fenestra *BT*
12. Vitaliano Rosellano
13. Maximo Blerano
maiximo *B*
lerano *B*
14. Constantino Capuano
15. Benigno Aquaevivensi
aqueniniensi *A*, aqueniniense *B*
16. Fortunato Suessano
furtunatio *B*
suesano *B*
17. Palladio Sulmentino
solmentino *B*
18. Vindemio Antiatino
uindimio *BT*
anteateno *B*
19. Constantio Utriculano
constancio *B*
nericulano *A*, uerecoiano *B*
20. Iohanne Ariminensi
iohami *B*
ariminense *A*², arimeniense *B*
21. Germano Pisanrensi
piusaurensi *A*, phisaurinse *B*
22. Martyrio Terracinesi
martino *B*
terraciniensi *B*
23. Candido Tiburtino
candedo *B*
tyburtino *A*, beturino *B*
24. Vitaliano Arnati
nitalio *A*, vitali *B*
25. Sereno Nomentano
nomentno *A*²
26. Adcodato Lorensi
lorensi *T*, loriusi *B*
27. Stephano Nursino
rursino *T*
28. Dulcitio Sabinensi
sabinensi *BT*
29. Fortunato Anagnino
furtunatio *B*
30. Pascasio Vulturvensi
vulturensi *A*, ultoriensi *T*, uituriensi *B*
31. Sanctulo Signino
santolo *BT*
signo *A*²
32. Valerio Caleno
calenio *T*
33. Felicissimo Caudino
felicissimo *B*
cautino *T*, gaudino *B*
34. Innocentio Forosemproniensi
forosimproniensi *B*, forosimproniensis *A*, foro-
simproniensi *T*
35. Colonico Foroclaudensi
foroclaudensi *T*, foroclaudinsi *B*
36. Epiphanio Beneventano
epyphanio *A*, epitano *BT*
ueneuentano *B*, ueuentano *T*
37. Iohanne Spoletino
spolitino *A*
om. *BT*
38. Constantio Venafrano
constantino *B*
benefrano *AB*
39. Maximiliano Perusino
maximilliano *B*
40. Sallustio Amerino
salustio *B*
41. Luciano Tarquiniensi
tarquiniensi *B*
42. Molensi Centumcellensi
mulense *A*, muliensi *B*
centumcellense *A*, centumcellis *B*
43. Basilio Matellicati
macellicati *A*, mallegati *B*
44. Florentio Plestano
plistano *B*
45. Iusto Acerontino
acheroniino *B*
46. Maximiano Subaugustano
subaugustrano *A*, subaostrano *B*

47. Fortunato Fulginati
furtunatio <i>B</i>
fulgenati <i>AB</i>	56. Urso Reatino
urso <i>om. B</i>
48. Iohanne Vibonensi
vibonensi <i>A, om. B</i>	57. Stephano Neapolitano
neapolitano <i>T</i>
49. Gaudentio Tadinati
tainati <i>AB</i>	58. Gaudentio Vulsinensi
vglaceniense <i>B</i>
50. Felice Nepesino
filici <i>B</i>
nepessino <i>T</i>	59. Proiecticio Foronovano
51. Sereno Nolano
cereno <i>B</i>
lano (<i>praecc. benigno</i>) <i>T</i>	60. Gaudentio Salernitano
salernitano (<i>sic</i>) <i>B</i>
52. Aucepio Puteolano
puteulano <i>BT</i>	61. Quinto Teanensi
quinto <i>om. B</i>
teaninsi <i>B</i>
53. Timotheo Abellinati
thimtheo <i>B</i>
aellenati <i>B, auellenate T</i>	62. Bellatore Ostiensi
hostiensi <i>A, ostensiense B</i>
54. Mario Tifernati
mariuti fernati <i>B, fernati T</i>	63. Lampadio Urbissalutiensi
urbissalutinsi <i>B</i>
55. Rosario Surrentino
rusario <i>B</i>
sorrentino <i>TB</i>	64. Adeodato Formiano
etendato <i>B</i>
formiano <i>B</i>
	65. Urso Stabiano
staniano <i>A, stauiniano B</i>
	66. Saturnino Herdonitano
erdonetano <i>B</i>

residentibus etiam

1. Laurentio
<i>om. A</i>	14. Petro	31. Sebastiano
sabastiano <i>A</i>
2. Ianuario
ienuario <i>T, om. A</i>	15. Bono	32. Opilione
opylione <i>A</i>
3. Marciano
<i>om. A</i>	16. Sorano
<i>autc petro T</i>	33. Valentino
4. Gordiano
gurdiano <i>T</i>	17. Paschasio
pascasio <i>AT</i>	34. Petro
5. Maxentio	18. Asterio	35. Anastasio
6. Petro	19. Iohanne	36. Romano
7. Iustino	20. Smaragdo	37. Genesisio
8. Urbico
urbigo <i>T, urbio A</i>	21. Valentino	38. Marcellino
9. Redempto
redimito <i>T</i>	22. Sebastiano	39. Dionysio
dionisio <i>A</i>
10. Paulino	23. Marcello	40. Dominno
11. Proiecticio	24. Martino	41. Epiphanio
epifanio <i>A</i>
12. Valente	25. Asello	42. Agapito
13. Iovino
iuuino <i>AT</i>	26. Epiphanio
epyphanio <i>A</i>	43. Acontio
	27. Lutorio	44. Abundantio
	28. Andrea	45. Paulino
	29. Agathone	46. Agapito
	30. Servodei	

A(om. presb. 1—3)B(om. in episcopis 48 locum, 56 nomina, 61 nomina: propter presbyteros r. p. 399)T(om. ex episcopis totos 47—49, nomina 50—57, totos 58—65, item presb. 18—46)

*post laterculum episcoporum add. et subscribserunt episcopi numero lxx (lxxv *T*^a) et papa presbyteri numero lxxiiii (sic *ATA*, lxxiiii *T*^b; et *ins.* *Ab*^b), diacones (diac. *T*) numero (om. *T*) iii *A* in margine, *T* in textu, hii sunt episcopi qui subscribserunt nomen lxxv et pape prbi nomen lxxiiii diaconi iii *B* residentibus (residentibus *T*) etiam post laterculum et adnotationem de numero *B**

17. Petro	57. Iohanne	66. Cypriano
18. Adeodato	iohane .A ^a	67. Maximino
19. Timotheo	58. Iuliano	68. Epiphanio
thimotheo .A	59. Paulino	epifanio .A
50. Dominico	60. Stephano	69. Marco
51. Hilario	61. Laurentio	70. Bonifatio
52. Benedicto	62. Crescentio	71. Vincemalo
53. Victorino	crescentione .A	vincemalo .A
54. Redempto	63. Eutyche	72. Abundio
55. Vincemalo	eutyyce .A	habundio .A
56. Severo	64. Septimino	73. Venantio et
	65. Iuliano	74. Stephano presbyteris
adstantibus quoque		
1. Fulgentio	4. Tarrensi	6. Tertullo et
2. Cypriano	5. Citonato	7. Iohanne diaconibus
3. Anastasio	citonatu .A	
anastasio .A		

2 Fulgentius archidiaconus dixit.

Beatitudo vestra directis antehac per provincias auctoritatibus frequentem Italiae sacerdotum synhodom convocavit, quorum praesentia in vestris videtur oculis constituta. nunc beatitudo vestra quae ad ecclesiasticas indemnitates vel ad pacem totius ecclesiae
5 pertinent sive concordiam, dignetur tractabiliter ordinare

Acclamatum ab omnibus episcopis et presbyteris:

Exaudi, Christe! Symmacho vita!

Dictum decies

Cuius sedem et annos,

10 Dictum octies

Ut facias rogamus.

Dictum decies.

3(2) Symmachus episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae dixit.

Consilium dilectionis vestrae neglecta hiemis asperitate sollicitudo nostra pro
15 ecclesiastica indemnitate specialiter congregavit, ut episcopalem ambitum et confusionis incertum vel popularem tumultum, quem subreptione diaboli usurpatione aliquorum tempore ordinationis meae constat exortum, communicato pariter tractatu in futurum

AB(propter presbyteros et diaconos v. p. 399) *Tom. presb. 17—74 et diaconos*) et iude a v. 1 fulgentius *ECCGDDM*

1 fulg. archidiaconus (=oni B) dixit (*om. C*) suggestio fulgentii (fulgenti G) archidiaconi ecclesiae romanae de congregata (congregata G) synodo ex praecepto pape simachi *EG(marg.)*, de collecto synodo et de statu ecclesiae ordine *A(marg.)* 2 provinciis *DDM* frequenter *BEG*, frequentes *D* et alii *B*, et aliam *T* sacerdotem *B* 3 convocabit *E*, convocit *A* praesentiam *T* videtur *A^a* 4 ecclesiasticam *T* indemnitatem *T*, indemnatis *B* tutius *T* 5 pertinent *T* concordia *M* denegetur *B* tractabiliter] stabiliter *C¹* ordinari *B* 6 acclamatum (=tu *A*)] acclamatu *A*, clamatum *BT*, accl. est *TD* et *om. E* 7 pp. post symmacho *D* 8 dictum] *AC¹M*, dicto *E*, d. est *BT¹GDD* 9 sede *M* annus *BT* 10 dictum] d. est *BTDM* 11 facies *M* 12 dictum] *AEC¹D*, d. est *BT¹GDM* ante 13 ius, interlocutio pape simachi ut episcopalis ambitus radicatus (*om. D*) amputetur *EC(marg.)GD(marg.)* 13 symmachos (simmachos *T*) ep. *BT*, ep. symm. *M* catholicae *om. M* 14 dilaciones *T* neglecta *G*, neglecta *T*, neglecta *B* hiemis sasp. *T* pro] per *GDM* 15 episcopale *GDM* ambitu *M* et *om. T* confusiones *TII*, confessionis *E* 16 populare *DM* quam *E* subreptione] *AB*, subreptionem *C¹*, per subreptionem (=ne *E*) *TEC¹GDDM* diaboli usurpatione aliquorum tempore ordinationis (=nes *T*) meae *om. GDDM* 17 communicatum *BM*, communi *B²* tractatum *AGDM*, tractu *C¹* in *om. TE* futurum *D¹*, futuro *T*

possimus robuste ac vivaciter amputare atque ideo caveamus, ne in posterum subversio disciplinae aut audacia praesumentium gestiat temptare similia, et pari adunatione tractemus, expressis scilicet sententiis sancientes, quid circa Romani episcopi ordinationem debeat custodiri.

Universi episcopi vel presbyteri dixerunt:

Ut fiat rogamus.

Dictum decies

Ut scandala amputentur, rogamus.

Dictum novies

Ut ambitus extingatur, rogamus.

Dictum duodecies

Exaudi, Christe! Symmacho vita!

Dictum sexies

Cuius sedem et annos.

Dictum quinquies

Ut de praesenti fiat.

Dictum decies.

Symmachus episcopus dixit.

Quoniam fraternitas vestra curam provisionis nostrae suis exhortationibus incitavit et parilem circa ecclesiae tranquillitatem dei nostri contemplatione animum praestat, sicut praefati sumus, deliberatione in praesenti habita quid placeat, ex omnibus vestris informate sententiis, quae in hoc venerabili concilio per ecclesiastica recitentur officia.

Cumque surrexissent et paulo post iterum consedissent, Aemilianus notarius synodi decreta vulgavit.

Propter frequentes ambitus, quorum ecclesiae nuditatem vel populi collisionemque molesta incompetenter episcopatum desiderantium generavit aviditas, ut extingatur futuris praesumptio tam perniciosa temporibus, constituit sancta synodus, ut, si quis presbyter aut diaconus aut clericus papa incolome et eo inconsulto aut subscriptionem pro Romano pontificatu commodare aut pittacio promittere aut sacramentum praebere

ABTEC(deficit 1 in posterum folio deperdito)HDM

1 possumus TH robustae A, robuste D, robuste T hac E minaciter M ne (nec D) in post. ne in post. ne B¹, in post. ne T subversio (submer M) disciplinae (discipliniae D) aut] indisplinata (sic) E, *disciplin. C¹ 2 audaciam T, audacio B praesumentium BTECHD, presumendum M gestiat temptare] AEM, gestit temptare T, gesta temptare B¹, gestet temptare B², gesta adtemptare DM adunatione] ABEC, adunatione T, donatione HDM 3 expressit A, expressim D², spraeassis T, expraeassis B¹ sancientes TM ordinatione BTHDM 4 debeant D custodire BTHM 5 nel] et BTU 6 faciat B 7 dictum] AEC³, d. est reliqui 8 scandalum M amputetur D rogamus om. T 9 dictum] AEC³HD, d. est reliqui novies] nisi M, x C², inc. C¹ novies . . . 11 dictum om. B 10 extinguantur M 11 dictum] AEC³HD, d. est reliqui duodecisi T 12 exaudi E christe] deus T symmachum A, symmacho pp D 13 dictum] AEC³HD, d. est reliqui, om. B 14 sede EHM annis B¹H 15 dictum] AEC³HD, d. est reliqui quinquies T 16 praesente T, praesentia HM 17 dictum] ABEC³HD, d. est reliqui decisi T 18 ante symmachus ins, sententia (sentiat D) synodus ut si quis papa superstiti pro romano pontifice (pontificatus E) cuiquam quolibet modo favorem prestare convincitur loci (locis D) sui ordinem vel communionem prinetur E(marg.)D 19 fraternitatis vestrae E provisiones T excitavit T 20 ecclesiam E, ecclesiae et B² nostrae E contemplationem CHD animarum D 21 sicut] sicuti EC, securi B, et securi T praefati sumus B¹, praefatissimus T in om. DM quod B 22 venerabile concilium T recitentur BT 23 cum sedissent T aemilianus A 24 decreta T, decrta E nulkavit B¹ 25 frequen: es E, frequentem D, frequentis B ambitum D quorum] libri, requiritur quorum granitate vel simile quiddam populo B collisionemque] malim collisionem 26 molesta incompetenter] molestam inquam incompetenter B, molestam et inquam competenter T desideratum T extingatur E 27 perniciosam ABT 28 aut cl.] nel cl. D incolome] incolome BTECD, incolomae A inconsulto H, inconsultum T, inconsulto E subscriptione A, scriptionem E 29 pro romanum BM, porro mano T pontificato A, pontificatum BTHM, pontifato T aut pittacio (pittacium T, pietatio C¹, quitatio B¹, quae taceo B²) promittere om. A¹ praesentem AD

temptaverit aut aliquod certe suffragium polliceri vel de hac causa privatis conventi-
culis factis deliberare atque decernere, loci sui dignitate vel communione privetur.

Universa synodus surgens exclamavit:

Exaudi, Christe! Symmacho vita!

Dictum decies

Hic pax cum Symmacho.

Dictum quindecies

Cuius sedem et annos.

Dictum octies

Pari severitate feriendo eo, qui hoc vivo, sicuti dictum est, pontifice quolibet modo
fuerit ambisse convictus aut certe temptasse, omnibus pariter huius culpae reis ana-
thematis poena plectendis.

Symmachus episcopus dixit:

Ergo universitati placet et ab omnibus recognoscitur vel probatur ista
sententia?

Universa synodus dixit:

Placet, et quod omnibus placet fiat.

5(4) Si, quod absit, transitus papae inopinatus evenerit, ut de sui electione successoris, ut
supra placuit, non possit ante decernere, siquidem in unum totius inclinaverit ecclie-
siastici ordinis electio, consecratur electus episcopus: si enim, ut fieri solet, studia
coeperint esse diversa eorum, de quibus certamen emerit, vincat sententia plurimo-
rum, sic tamen, ut sacerdotio careat, qui captus promissione non recto iudicio de
electione decreverit.

Synodus dixit:

Placet.

Dictum decies

6(5) Propter occultas autem fraudes et coniurationum secretas insidias, quas huius sen-
tentia distractionis consequitur, si quis ad ecclesiasticam pertulerit notitiam consilia

ABTECHDM

1 temptaverit *T* aliquid *THDM* suffragio *T* pollicere *B*, pollicerit *THM* primatus *II*,
probatis *E* conventiculis *T*, c. conv. *E*, comenit colis *B*¹ 2 facis *B*¹ atque| aut *B* locis *A*
dignitati *B*¹, dignitatem *HD* communionem *HD*, communioni *M* 4 audi *E* symmachum *A*¹ *T*,
symmacho pp *D* uitam *T* 5 dictum] d. est *THM* decies *TB* 6 symmachum *T* 7 dictum]
dictum est *TM* 8 cui *H* sedes *M* et *om.* *B*¹ annis *B*¹ *H*, annis *T* 9 dictum] d. est *THM*
octies] novii *T* post octies *add.* ut facias rogatus dictum est *B*² 10 patri *B*¹ ferien-
dum *BT* eum *B*² *T* nilo *M* sicut *BM* pontifici *T*, pontificem *B* 11 convinctus *TM* temp-
tasset *M* culpa *DM* reis (regis *H*) anathematis (anathemata *M*, at anathematis *E*, s. anathematis *C*¹)
sanati thematis *T* 12 poena *E*, plena *T*, *om.* *M* plectendi *A*, plectentis *T* 13 ante symmachus
ius, ut si papa morte praeventus non potuerit de caute de *C*, ante *D* sui (suis *D*) successoris electione (-nem *D*)
decernere is ordinetur antistes quem emctus clerus aut certe (*om.* *C*) pars maior elegerit *D* hoc loco, item paulo
post *Vaug.*, *Caug.*, ante 18 si quod habet ut nullis episcoporum liceat successorem sibi decernere (*A* *aug.*)
14 universitate *BT*, universi ita *M*, universitas *D* ab] ad *E* recognoscitur *H*, recognoscetur *T* pro-
natr *D* ita *E* 15 sententia] sententia *T* 18 si quod] sicut *BT* ut de] unde *M*¹, de *E* sui]
sibi *D* electione *T* successores *TE* 19 possit] pos *E*, posset *T* decernere *T* si *om.* *C*¹ uno *T*
totius] tius *E* ecclesiastici] *C* *edd.*, ecclesiasticis *AEHDM*, (a)ecclesiasticae *BT* 20 ordines *BT* con-
secratur *T*, consecratur *B* electus *T*, electos *B* enim] *libri*, autem *edd.* studet *D* 21 ceperant *T*,
coeperet *B* emerit *D* vindicat *B*¹ 22 sacerdotio (sacerdotium *ABT*) careat (creat *T*) c. sacer-
dotio *D* qui . . . 23 decreverit *om.* *D* recte *H* de lectione *T* 24 ante synodus *ius*, ut si q̄ ambientes
(ambigentes *D*) vel fautores ambientium coniuratoresque prodiderit (-runt *D*) non solum purgatus videatur (pur-
gatus videatur *D*) esse si fuerit particeps (fuerint participes *D*) verum etiam remuneratione dignissimus estimetur
dignissi aestimetur *D* (*Caug.*, *D*) 25 placit *T* 26 dictum] *ABTECHDM*, d. est *reliqui* decies *T*, doce *H*
27 aut. oec. *M* fraudis *BT* coniurationum (coniurationes *D*) secretas (secretus *H*, secretis *D*, decretus *M*)
coniuratas *T* huius] habuis *E* 28 sententias *ABHD* distractiones *T*, directionis *B* insequitur *EC*

eorum, qui contra hanc synthodum de pontificali egerint ambitu et rationabili probatione conuicerit participes actionis huiusmodi, non solum purgatus ab omni culpa sit, sed etiam remuneratione quae non indigna sit subleuetur.

Universa synthodus surgens adclamavit:

Placent omnia

et adiecit:

Exaudi, Christe! Theoderico vitam!

Dictum XXX

Ut ita seruetur, rogamus.

Dictum XX

Exaudi, Christe! Symmacho vitam!

Dictum X.

Ut circa Romanum pontificem semper haec ordinatio seruetur, rogamus.

Dictum X

Ut nullus aliter ad episcopatum Romanum deinceps veniat, precamur.

Dictum X

Ut decreta nostra confirmes, rogamus.

Dictum X

Symmachus episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae dixit:

Adelamationes vestras synthodique iudicium praesentia gesta suscipient.

et adiecit:

Ea quae ad sopiendos veterinosae praesumptionis errores vel infensae rebus ecclesiasticis aegritudinis morbos, quibus universalis afficiebatur ecclesia, deliberatio religioni congrua pacique constituit, firmitatem perpetem sortientur, ut praestante deo, quem custodem rerum omnium constat bonorum, synthodalis ordinatio vigeat atque omnes sine personae alicuius distinctione constringat, contra quam si quis sub qualibet occasione venire praesumpserit, indicta superius distinctione plectetur.

1. Caelius Symmachus episcopus sanctae ecclesiae catholicae urbis Romae his constitutis synthodalibus a me probatis atque firmatis consentiens subscripsi

episcopus *om.* BF

sanctae *om.* BE¹

ecclesiae *om.* BET

his *om.* E¹

consentiens] consensi et BET

ABF(incipit 17 ut decreta)TECG(incipit rursus c. 3 digna sit)HDM

1 contra *om.* C¹ pontificale E^b, pontificalem T egerit ABECDDM ambitum D, anibetum T probatione AD 2 conuincerit AT, conuincerint D participes T, particeps EC¹, participis B actiones T purgatos D 3 etia E remunerationem B, muneratione C¹ indigne E, indignas B subleuitur T 4 uniuersas T 5 placet GDDM, placit B 7 theoderico AB, theoderico T, theoderico (E), symmacho CGHM, symmacho pp D vita BC 8 dictum] d. est TECGDM xxx] xx C¹ 9 ut] et A ita] ista TE¹ seruentur BTECGH 10 dictum est ECGM, dixit H xx] nicensis T, x GDDM 11 exaudi . . . 14 dictum x *om.* GDDM symmachum T vita BC 12 dictum est TEC decisi T 13 romano pontifici T ord. seruetur (seruitur T)] seruentur C 14 d. est decisi T 15 precamur] rogamus T 16 dictum est TG decisi T 17 firmes M, confirmis BT 18 dictum est TE¹, *om.* F decisi T 20 adelamationis B iudicio TC praesentiam T, *om.* C¹ gesta] nostra gesta B suscipiant B²CM 22 ad *om.* C¹ sopiendus F^a, supiendus T, suscipiendus B naeterno D^a presumptionis F erroris BF¹H impense BTF 23 morbus BC¹HM, monum T¹, morum T² affiebat M, adiciebantur B¹ ecclesiae C¹H religione B²D¹, relegione T 24 pecequae B, panique T firmitatem A^a, firmitate T perpetim TF¹C¹ sortietur M praestans D 25 quem] quae E custodem . . . ordinatio *om.* DM custodim T omnium *om.* GH bonorum] libri, bonorum C² add. negiat H, negeat BF, negiat T omnis B 26 distinctione AE, distinctione F constringat (constringat T) contra quam si quis (que B) sub q. occasione (occasione BE) venire] venire reliquis *om.* HDM, venire contra quem si q. s. q. o. (*om.* constringat) G indicta A^aFTEGHD, indictam M, indeca B distinctione GM post plectetur add. subscriptio episcoporum (Anagy.), et subscripserunt ECGHDM

2. Caelius Rusticus episcopus civitatis Menturnensis subscripsi et consensi syn-
 hodalibus constitutis atque in hac profiteor me manere sententia
 rusticus] rusti *A²*, rusticus *B¹*
 civitati *A²E* (*hi post ment.*), civitas (*post ment.*) *C¹*
 menturnensis] *E(I)*, mentornensis *T*, menturnensis *B*, menturensi *A*, meturnensis *CGD*, metur-
 nensi *F*, meturauensis *M*
 et consensi *om.* *BFT*
 ne prof. *B*
 sententiam *ABFT*
3. Caelius Bonifatius episcopus ecclesiae Veliternensis subscripsi et consensi syn-
 hodalibus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia
 bonifatius *AEC*, bonifatius *T*, bonifacius *G*, bonefacius *BH*
 veliternensis *A*, heliternensis *G*, neliternensis *BT*, nelliternensis *EC¹*, libiternensis *C²*
 sententiam *BT*
om. *EDM*
4. Caelius Miscenus episcopus civitatis Cumanae subscripsi et consensi synhodalibus
 constitutis atque in hac me profiteor manere sententia
 caelias *ECGHDM*
 mesinus *AE*, misinus *T*, mesenus *BE*, meserinus *C¹*, mensenus *C²G*, mensenius *HDM*
 comane *B*, cumanos *M*, comanus fund *C*
 hanc *FT*
 sententiam *ABFT*
5. Rufinus episcopus ecclesiae Canusinae subscripsi
 rufinus *B*
 canosene *B*, canusinus *ECGM*, canusius *H*
om. *D*
6. Creseonius episcopus ecclesiae Tudertinae subscripsi
 creseonius *BEC*, priseonius *T*, *om.* *F*
 tudertinensis *T*, tudertinos *GH*, todertinensis *F*, todertinis *B*, tudertinus *EDM*, tudertiūs *C*
7. Clarus episcopus ecclesiae Alifanae subscripsi
 alifanus *HM*, alifanus *G*, alifanus *ED*, allifans *C*
8. Basilius episcopus ecclesiae Tolentinatis
 tollenatis *ATGHDM*, tollenatus *F*, tollinatis *BE*, tullinatis *C*
9. Vitalis episcopus ecclesiae Fundanae subscripsi
 nitalius *B*
 fundaans *ECGHDM*
10. Decius episcopus ecclesiae Trium Tabernarum subscripsi
 tabernarum *EC*, tabernaen(*vel* odorum *BFT*, tabernis *GHDM*
11. Innocentius episcopus ecclesiae Mevanatis subscripsi
 minantis *EDM*, minanatis *C*, milanatis *GH*, minanati *A*, eminanatis *F*, mefanatis *B*
om. *T*
12. Valentius episcopus ecclesiae Amiterninae subscripsi
 amiteruensis *F*, amiterinensis *BT*, amiterinus *ECGHDM*, amiterininos *G*
13. Bassus episcopus ecclesiae Ferentini novi subscripsi
 ferentini novi] *BECGH*, ferentini *A*, ferentin(a)e *FT*, ferentinianns *D*, ferentiniuus *M*
14. Vitalis episcopus ecclesiae Fanestris subscripsi
 fenestris *BFT*
15. Vitalianus episcopus ecclesiae Rosellanae subscripsi
 vitalinus *A²*, vitalis *C*
 rosellanus *ECGHM*, rosellis *D*

ABFTEC(*hi duo ordinant sic: 1—9, 29—31, 40—28, 48—61, 35—47, 62—71*)*GHDM*(*sex hi libri inde a c. 1 non ponunt nisi nomen episcopi et loci*)

16. Maximus episcopus ecclesiae Bleranae subscripsi
pleran(a)le *BT*, pleranus *H*, bleranus *ECGDM*
17. Constantinus episcopus ecclesiae Capuanae subscripsi
constutinus *A^a*
capuanus *ECGDDM*
18. Benignus episcopus ecclesiae Aquaeuivensis subscripsi
aquaeuivensis *B*, aquenuensis *H*, aquinuensis *G*, aquaeuibensis *D*, aquaeuibensis *EM*
19. Fortunatus episcopus ecclesiae Suessanae subscripsi
suessanus *ECGDM*, suesanus *H*
20. Palladius episcopus ecclesiae Sulmontinae subscripsi
solomouitane *F*, solmouitene *T*, sulmontinus *HDM*, submantinus *G*, solmontinus *EC*, solmouitene *B*
21. Vindemius episcopus ecclesiae Antiatinae subscripsi
vindimius *BFTE*
anteatinae *A*, antiatene (*sic*) *B*, anteatinus *ECDDM*, anteatinus *G*
22. Constantinus episcopus ecclesiae Utriculanae subscripsi
constantius *GDDM*
atriculane *F*, atricolane *T*, utriculanus *GDDM*, nericulanus *EC*
23. Iohannes episcopus ecclesiae Ariminensis subscripsi
iohannis *ABTECGH*
ariminenus *F*, arimienus *T*, arimienus *B*
24. Germanus episcopus ecclesiae Pisarenensis subscripsi
apisarenens *A*, pisariensis *DM*, plisaurinsis *B*, pensaurinsis *C*
25. Martyrius episcopus ecclesiae Terracinensis subscripsi
marthyrius *G*, martinus *EM*, martinus *BFT*
ternacensis *BF*, termaciensis *T*
26. Candidus episcopus ecclesiae Tiburtinae subscripsi
caudedus *B*
tyburtin(a)e *AB*, terbutine *F*, teburnicae *T*, tiburtinus *EGD*, tyburtinus *H*, tibortinus *M*,
tibertinus *C*
27. Laurentius episcopus ecclesiae Trebiatis subscripsi
trebeatis *A*, tebearis *FT*, tybreatis *B*, tribensis *GDD*, treuensis *ME*, trincensis *C*
28. Vitalianus episcopus ecclesiae Arniensis subscripsi
vitalinus *A^aT*
arniensis *ABT*, narniensis *EDDM*, narniensis *C*, narniensis *G*, nomentis *F*
29. Serenus episcopus ecclesiae Numentis subscripsi
nomentis *BT*, nomentanus *C*, numentanus *EGHM*, arniensis *F*, noutanus *D*
30. Iustus episcopus ecclesiae Acerontinae subscripsi
achirontine *B*, acerontinus *ECDDM*, aceruntinus *G*
31. Adeodatus episcopus ecclesiae Cerrensis subscripsi
cernensis *FE*, cerninsis *BT*, cerensis *DM*
32. Stephanus episcopus ecclesiae Nursinae subscripsi
stefanus *BT*
nursicae *FT*, nursinensis *ECGH*, nursiensis *M*, hortanus *D*
33. Dulcinius episcopus ecclesiae Sabinensium subscripsi
dulcinius *BTGH*, dulticinus *C*, dulcidius *F*, duleius *B^a*
sabenensium *F*, sabinensium *B*, sabinensium *T*, sabinensis *EGDD*, sauinensis *CM*
34. Fortunatus episcopus ecclesiae Anagninae subscripsi
furtunatus *B*
anagninus *H^b*, anagninus *G*, aguinus *H^a*, anagnis *D*, aguaninus *EM*, anagnis *C*
om. *FT*

35. Pascasius episcopus ecclesiae Vulturvensis subscripsi
 paschasius *CM*
 multemensis *E*, ulturnensis *B*
 om. *FT*
36. Fortunatus episcopus ecclesiae Anagninae pro Sanctulo episcopo civitatis Signinae, quia subscribere non potuit, pro eodem subscripsi
 fortunatus *BFH*
 an. (subi *m*. *B*) pro sanctulo (santulo *T*, santulo *B*, sanetolo *C*) ep. civ. (ecclesiae *BT*) om. *F*
 signinae] signum *B*
 q̄i subscribere *B*, qui scribere *F*
 et post potuit et suo loco subscripsi *B*
37. Valerius episcopus ecclesiae Calenae subscripsi
 nalerius *C*
 calenotanus *CGHDM*, calenatanus *B*
 om. *F*
38. Felicissimus episcopus ecclesiae Caudinae subscripsi
 episcopus 39 ecclesiae om. *G*
 caudene *B*, caudinensis *H*, gaudinensis *D*, gaudinensis *M*, gaudiensis *E*, gabiensis *C*
 om. *F*
39. Innocentius episcopus ecclesiae Forosempronensis subscripsi
 forosimpronensis *AGH*, forosimpronensis *F*, forosimforosinus *B*, forosensis *T*, forosombromis *D*,
 forosimphron *M*, forosympronens *C*
40. Valentinus episcopus ecclesiae Amiterninae pro Romano episcopo ecclesiae Pitinatium subscripsi
 ep. eccl. am. (ameterine *B*) amiterninus *ECGHDM*
 subscripsi ante pro (ut et in iur.) *AB*
 pitinatium] *A*, pitinansium *B*, picinansium *T*, pitinatum *H*, bitinatium *G*, pinatatum *D*, pinatium *M*, peltinatium *EC*, quam lectorem qui prius posuit copiarit de Peltino
41. Colonicus episcopus ecclesiae Foroclaudiensis subscripsi
 colonius *TECGHDM*, conius *F*
 foroclaudiensis *B²F*, foroclaudinensis *B^b*, foroclaudiensis *T*, foroclaudensis *D*, foroclaudiens *C*
42. Epiphanius episcopus ecclesiae Beneventanae subscripsi
 epyphanus *A*, epifanius *FTD*, ephifanius *G*, epyphanus *CM*, ebyfanus *B*
 neneneutano *F¹*, neneneutane *F²*, nenebentane *BT*, beneventanus *EGHM*, beneventanus *D*, ben *C*
43. Iohannes episcopus ecclesiae Spolitinae subscripsi
 it *praem. T*
 iohannis *ABFTEGH*
 spolytine *A*, spolitane *T*, spolitanus *ECGHDM*
44. Constantius episcopus ecclesiae Venafranae subscripsi
 constantinus *BFTECD*
 benefranae *A*, benafrate *B*, benefrate *FT*, benefranus *CGHM*, benafranus *ED*
45. Maximianus episcopus ecclesiae Perusinae subscripsi
 maximus *TEC*
 perusinus *EGHDM*, perosinus *C*
46. Sallustius episcopus ecclesiae Amerinae subscripsi
 salustius *BF¹DM*
 amarine *BFT*, amerinus *ECGHDM*
47. Lucianus episcopus ecclesiae Tarquinensis subscripsi
 lichianus (*sic*) *T*
 tarquinensis *FT*, tarquinensis *AECGHDM*, tarquaniens (*sic*) *B*
48. Molensis episcopus ecclesiae Centumcellensis subscripsi
 molensis *BF*, molenius *D*
 centumcellensis *B*, centumcellacensis *T*, centumcellensis *H*

49. Florentius episcopus ecclesiae Plestanae subscripsi
florentinus *BT*
plestanus *ECGHM*, palestinus *D*
50. Maximianus episcopus ecclesiae Subaugestra subscripsi
maxianus *A^a*
subaugustanus *EDM*, subaugestanus *CGH*
51. Fortunatus episcopus ecclesiae Fulginatium subscripsi
it *praeu. T*
furtunatus *BF^aG^a*
fulgenatium *A*, fulgenasium *BFT*, fulgentanus *GHM*, fulgentius *D¹*, fulgentianus *D²*, fulginatis *EC*
52. Iohannes episcopus ecclesiae Vibonensis subscripsi
it *praeu. T*
iohannis *BFTEM*
uinonensis *AFEGH*, uinouinsis *B*, uinouensis *T*, uibinis *D*
53. Gaudentius episcopus ecclesiae Tadinatis subscripsi
tadenatis *D*
54. Mercurius episcopus ecclesiae Sutrinae subscripsi
mercorinus *B*
sustrinae *A solus*, sutrinus *ECGHD*, sutrinū *M*
55. Felix episcopus ecclesiae Faliscae et Nepesinae subscripsi
felex *T*
falice et nepisine *F*, falicese et nipinse *B*, falicisae *T*, nepisinus *H*, nephesinus *G*, nepesinus *EDM*,
neperi *C*
56. Serenus episcopus ecclesiae Nolanae subscripsi
it *praeu. T*
nolana *B*, nolanus *ECGHDM*
57. Aueupius episcopus ecclesiae Puteolanae subscripsi
aueupitus *F*, auceuptius *T*, acieupius *G*
ecclesiae] ciuitatis *A*
poteolanae *A*, puteulan(ae) *BT*, putiolanus *GM*, puciolanus *H*, poteolanus *CD*, puteolanus *E*
bis G
58. Timotheus episcopus ecclesiae Abellinatis subscripsi
thimothiens *GH*, thimothicos *B*
auellinatis *FEC*, auillinatis *B*, auillanatis *T*
59. Rosarius episcopus ecclesiae Surrentinae subscripsi
surrentinae *ad 61* episcopus *om. T*
sorrentine *F*, sorentine *B*, surentinus *HM*, suretinus *G*, surrentinus *EC*
om. D
60. Stephanus episcopus ecclesiae Neapolitanae subscripsi
sthephanus *G*, stefanus *B*
neapolitanus *GM*, neapollitanus *H*, neapolitanae *EC*
om. TD
61. Rosarius episcopus pro fratre meo Urso episcopo subscripsi
it *praeu. B*
rosarius ep.] ros. ep. ecclesiae *B*, rosarius (*om. ep.*) *EVG*, *om. T*
pro *om. C*
fratri *TG*
ursu *B*
episcopo *om. BT*
62. Gaudentius episcopus ecclesiae Vulsinensis subscripsi
uulsencensis *F*, uulseninsis *B*, uulsinis *D*, uulhinensis *E*, uulsineus *C*
subscripsi] proiectio subscr. *B*

63. item Gaudentius episcopus Vulsinensis pro Proiectio episcopo ecclesiae Foronovanae subscripsi
 item *om. CD*
 episcopus] ep. ecclesiae *FT, om. EM*
 uuls. p. pr. episcopo *om. B*
 uulsenensis *F, om. D*
 pro proiectio] pro proiectio *C*, pro proiecto *F*, pro progetio *G*. progestio *T*, pro fratre meo
 proiecto *D*, proiectio *E*, proiectio *AH*
 episcopo *om. F*
 eccl. foronovanae (foronovane *B*, foronane *FT*)] foronovano *ECGHDM*
 forovane *F*
 subscripsi *ante pro F, om. G*
64. Quintus episcopus ecclesiae Teanensis subscripsi
 episcopus] *s̄ps T*
 theanensis *EC*, teanensis *B*
65. Gaudentius episcopus ecclesiae Salernitanae subscripsi
 in *praeem. T*
 saritanae *T*, salernitanus *EGHDM*, salerni *C*
66. Bellator episcopus ecclesiae Ostiensis subscripsi
 bellatore *AH*, bellator *T*, bellatus *B*
 hostiensis *AECGHDM*, ostiensis *BT*, ostinensis *F*
67. Marius episcopus ecclesiae Tifernatium subscripsi
 tifernatium] *AE*, trinemasium *B*, trenernarum *F*, trenemasio *T*, tyfernitium *G*, tifernicius *HM*,
 tifernitius *D*, . . . fernatium *C*, tifernitium *C*²
68. Lampadius episcopus ecclesiae Urbisalviensis subscripsi
 lampadius *D*
 urbisalviense *B*, urbisalviensis *T*, urbisalviensis *GM*, urbisalviensis *H*, urbisalviensis *D*
69. Adeodatus episcopus ecclesiae Formiensis subscripsi
 deodatus *F*, adeodatus *G*
 formiensis *BE*, formensis *T*, formiensis *H*
70. Ursus episcopus ecclesiae Stabianae subscripsi
 stavianae *A*, staliuae *B*, staluae *F*, astallinae *T*, stabianus *EGHDM*, stavianus *C*
71. Saturninus episcopus ecclesiae Herdonitanae subscripsi
 saturnianus *BFT*
 erdonitanae *T*, herdonitanus *EGHDM*, herdonitanus *C*
1. Caelius Laurentius archipresbyter tituli Praxidae his subscripsi et consensi
 synhodolibus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia
 caelius *om. B*
 praxidae *F*, praxidia *B*, praevidia *T*, fraxidae *C*, sanctae praxedis *D*
 his] hic *GHDM, om. B*
 et sententia *om. B*
 consi *T*
 atque in *om. F*
 hanc *T*, has *F*
 manere sententia (sententiam *FTC*¹) *om. M*

Interceculum episcoporum AEFTECGHDM ordinant, ut indicatum est p. 406; subscribant subscriperunt episcopi numero (numerum G) lxxiii lxiii EC) ECGHDM, eppi numero lxxiiii Atmarg.)D. — Subscribant secundum libros episcopi numero LXVI, ex quibus in laterculo praemisso (p. 399—401), qui habet nomina LXVII Symmacho connumerato, adsunt LXVI deficienti uno Mattheate n. 43; deficient in illo qui sunt in hoc quinque Allifanus (n. 7) Fundanus (n. 9) Pilius (n. 40) Sutrinus (n. 54) Tebias (n. 27)

Latercula presbyterorum praescribant subscriptio presbiterorum A(marg.)D; habent cum A(a c. 4 om. subscripsi)BF(a c. 9 om. subscripsi)T(sic ordinans: 1. 2. 3. 7. 4, 5. 9. 6. 11. 8. 13. 10. 15. 12. 17 [cf. 23]. 14. 25. 16. 27. 24. 29. 26 [cf. c. 28]. 20. 30. 55. 38. 57. 59. 40. 50. 42. 63. 44. 65. 49. 67. 51. 41. 53. 43. 45. 48. 60. 61. 62. 52. 64. 54. 66. 56; praeter nomina in hiatibus supra indicatis praetermissa deficient 18. 19. 21—23 [cf. c. 17]. 28 [cf. c. 26]. 31—37. 39)E(ordinat sic: 1—6. 18—22. 7—17. 34—52. 23—33. 53 seq.) C(ordinat sic: 1—6. 18—22. 7—17. 34—50. 23. 52. 25. 51. 24. 26—33. 53 seq.)GHMD(hi ser. codd. a c. 2 non habent nisi nomen et titulum)

2. Caelius Ianuarius presbyter tituli Vestinae his consensi et subscripsi synhodali-
bus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia
caelius *AT*, *om.* *BECGHDM*
ianuarius *F*, ianuarius *B*
uistinae *T*, *om.* *D*
his] hanc *T*, *om.* *B*
et sententia *om.* *B*
man. profiteor *T*
sententiam *AF*
3 ante 2 A
3. Marcianus presbyter tituli sanctae Caeciliae subscripsi ut supra
marcianus pr. tit. *om.* *D*
martianus *B*
sanctae] siae *T*, si *F*, *om.* *BH*
caeciliae] ecclesiae *FT*, abiae *B*
ut] et *T*
4. Gordianus presbyter tituli Pammachi subscripsi
turgianus *BFT*
pamachi *D*, pamachii *G*, sancti pammachi *C*, *om.* *BFT*
5. Petrus presbyter tituli Clementis subscripsi
petrus p. t. *om.* *BFT*
sancti clementis *ECCGHDM*
6. Urbicus presbyter tituli Clementis subscripsi
tituli *om.* *FT*
sancti clementis (climentis *B*) *BFTEGHDM*
om. *D*
7. Paulinus presbyter tituli Iuli subscripsi
tituli *om.* *FT*
sancti iuli *BFT*
fn. et supra *add.* *T*
8. Valens presbyter tituli sanctae Sabinae subscripsi
sanctae sauiniae *CM*, sancti sabiani *F*, sancti sabini *BT*
9. Petrus presbyter tituli Chrysogoni subscripsi
pb petrus *E*
tituli *om.* *T*
chrisogoni *C*, crisogoni *F*, crisoconi *B*, grisogoni *EGM*, gisogoni *A^a*, glhisogoni *A^b*, crisiboni *T*,
sancti chr. *D*
10. Soranus presbyter tituli Vestinae subscripsi
suranus *BFT*
bestinae *D*, uestini *TC*
11. Asterius presbyter tituli Pudentis subscripsi
pudentius *H*, potentis *BF*, potensis *T*
12. Iustinus presbyter tituli Pudentis subscripsi
potensis *T*, it potentis *B*
13. Felix presbyter tituli Aequiti subscripsi
equiti *BF*, equitii *GM*, aequitii *HD*
14. Redemptus presbyter tituli Chrysogoni subscripsi
redimptus *B*, redemptus *G*, redimtus *T*
chrisogoni *C*, crisogoni *BFTE*, grisogoni *GM*, sancti chr. *D*
15. Proiecticus presbyter tituli Damasi subscripsi
proiecticus *G*, proiectus *F*, praeiectitus *T*
damasci *EH*, damassi *BM*

16. Iovinus presbyter tituli Aemilianae subscripsi
 iobinus *APM*, albinus *E*, iohannis *BFT*
 emeliene *G*, hemilianae *D*, (a)emiliani *BTC*
 16 *ante* 15 *C*
17. Bonus presbyter tituli Crescentianae subscripsi
 zonus *F*
 eriscientian(a)e *FEC*, eriscientiani *B*, mathei *T* (*ex c.* 23)
18. Pascasius presbyter tituli Eusebi subscripsi
 pascasius *G*
 tituli *om.* *C*
 euseui *AG*, euseui *DM*, ensebisu (*sic*) *B*
19. Iohannes presbyter tituli Pammachi subscripsi
 iohannis *ABEG*, *om.* *F*, coniungens ita Sebastianum *c.* 20 *cum titulo Pammachi et sic deinceps*
ad c. 30
 pamachi *BFGD*, pammachii *M*, sancti *p.* *C*
20. Sebastianus presbyter tituli Nicomedis subscripsi
 sebastianus *A*, sabastianus *BFEH*, sepicianus *T*, seuastianus *C*
 nichomedis *G*, nicomodis *T*, sancti *n.* *C*
21. Martinus presbyter tituli Cyriaci subscripsi
 ciriaci *M*, chyriachi *G*, quiriaci *hi* *BF*
22. Epiphanius presbyter tituli Cyriaci subscripsi
 (a)epiphanius *AB*, ephyphanius *G*, epifanius *F*
 chyriachi *G*, ciriaci *M*, quiriaci *F*, item quiriachi *B*
 23 *ante* 22 *HD*, 22 *om.* *C*
23. Andreas presbyter tituli sancti Matthaei subscripsi
 sancti *om.* *BEC*
 mathaei *A*, mathei *BFDM*, marcelli *EC*
24. Servusdei presbyter tituli sancti Clementis subscripsi
 serbusdei *D*, senerus *B*
25. Opilio presbyter tituli Vestinae subscripsi
 opilius *D*
 uestinae *H*, uestini *T*
26. Petrus presbyter tituli Chrysogoni subscripsi
 chrisogoni *C*, erisogoni *BFE*, grissogono *G*, grisogoni *M*, sancti chr. *D*, iulli *T* (*ex c.* 28)
27. Romanus presbyter tituli Tigridae subscripsi
 tyride *G*, tigridē *M*, tygridis *D*, triged(a)e *BF*, trigide *T*
28. Marcellinus presbyter tituli Iuli subscripsi
 marcellinus *BH*, macellinus *G*
29. Dominus presbyter tituli Crescentianae subscripsi
 dominus *AFEM*, dominus *T*, domnus *D*, domenicus *B*, dominius *GH*
 criscientiane *BC*, criscientiani *F*, crisceuinia *T*
30. Abundantius presbyter tituli Sabinae subscripsi
 habulantius *G*, abundatius *T*
 presb. tit. sab. *om.* *F*
 sabine *TM*, sanctae sabinae *D*, sabiniane *B*
31. Marcellus presbyter tituli Romani subscripsi
 marcellinus *D*
 tituli *om.* *C*
 romanus *ABFECGHM*, romanae *D*

32. Asellus presbyter tituli Vizantis subscripsi
byzantis *FD*, bizantis *M¹*, bizantis *BM²*, uiganti *C¹*
33. Agatho presbyter tituli Vizantis subscripsi
agato *E*, agoto *G^a*, agotho *G^b*, agathou *C*
byzantis *D*, bizantis *C*
om. BFM
34. Sebastianus presbyter tituli Aequiti subscripsi
sabastianus *EG*, sanastianus *C*, sebastianus *M*
equiti *FG*
35. Valentinus presbyter tituli Eusebi subscripsi
eseui *G*
36. Anastasius presbyter tituli Anastasiae subscripsi
sanctae an. *D*
37. Genesius presbyter tituli Nicomedis subscripsi
genesius *H*
nichomedis *AG^b*
38. Dionysius presbyter tituli Aemilianae subscripsi
dionisius *ABTECGM*, dyonisius *FD*
aemilianae *B*, emilianae *CGM*, hememilianae *D*, ebemaue *F*, aemabene *T*, nicomedis *H*
39. Epiphanius presbyter tituli apostolorum subscripsi
epifanius *AB*, epifanius *P*
40. Acontius presbyter tituli Fasciolae subscripsi
antotius *C*
fastiole *G*
41. Paulinus presbyter tituli Fasciolae subscripsi
prb om. T
faciole *F^a*, fastiole *G*, item fasciole *B*
om. E
42. Agapitus presbyter tituli apostolorum subscripsi
agapedus *F*, agapidus *B*, agabetus *T*
43. Adeodatus presbyter tituli Aequiti subscripsi
dendatus *F*
equiti *BF^a*, aequiti *D*, gregi *B^a*
44. Benedictus presbyter tituli Gai subscripsi
gagi *BFT*, gagii *D*
45. Dominicus presbyter tituli Priscae subscripsi
domenicus *B*, domnicus *C*, domiens *G^a*, dominicos *T*
priscae] prische *G^b*, *om. FT*
46. Redemptus presbyter tituli Tigridae subscripsi
redimpto *B*
tituli *om. C*
tyeride *G*, tygridis *D*, tegrilde *B*
om. FT
47. Severus presbyter tituli Gai subscripsi
reueras *B*
gäii *A*, gay *G*, gagi *B*, gagii *D*
om. FT
48. Stephanus presbyter tituli Marcelli subscripsi
st. pr. tit. *om. FT*
sthephanus *G*

49. Crescentius presbyter tituli apostolorum subscripsi
 crescentius *BTC*, crescentios *G*, crescentio *E*
 apostolorum *Ata*
50. Iulianus presbyter tituli Anastasiae subscripsi
 anastasiue *B*, anasiae *T*, sanctae an. *D*
51. Septiminus presbyter tituli Iuli subscripsi
 septimenus *T*, septimus *ECGH*
 prb. *om.* *T*
52. Cyprianus presbyter tituli Marci subscripsi
 ciprianus *C*
 marthi *G*
53. Epiphanius presbyter tituli Fasciolae subscripsi
 (a)epiphanius *AB*, ephyphanius *CG*, epifanius *F*, epifanis *T*
 faciolar *T*, fastiole *G*
54. Bonifatius presbyter tituli Caeciliae subscripsi
 bonifatius *ED*, bonifacius *plerique*, bonefacius *BTE*
 cicilliae *T*, sanctae caec. *D*
55. Petrus presbyter tituli Praxidae subscripsi
 praxedis *C²HM*, paxedis *G²*, praxidis *FTE*, praexidis *B*, sanctae praxedis *D. inc. UG¹*
56. Timotheus presbyter tituli Marcelli subscripsi
 timotheus *T*, helarius *B*
57. Hilarius presbyter tituli Lucinae subscripsi
 hylarus *A*, helarus *F*, elarus *C*, errarus *T*, themothies *B*
 lutinae *H*, criscientianae *E, om. BFT*
58. Victorinus presbyter tituli Sabinae subscripsi
 uictorius *HM*, uictorius *G*
 tituli *om. G*
 sauin(a)e *CM*, sanctae sabinae *D*
om. BFT
59. Laurentius presbyter tituli sancti Laurenti subscripsi
 laur. pr. tit. *om. BFT*
 sancti *om. BFTC*
60. Eutyches presbyter tituli Aemilianae subscripsi
 autiches *G*, euthices *H*, eutices *F*, eutyehius *D*, entecis *T*, entichis *B*
 emilianae *BTCM*, emeliaue *F*, hemilianae *D*
61. Iulianus presbyter tituli Anastasiae subscripsi
 anasiae *T*
om. C
62. Marcus presbyter tituli Lucinae subscripsi
 lucenae *B*, lucini *T*
om. C
63. Vincemalus presbyter tituli Crescentianae subscripsi
 uincemalis *BH*, uincemalos *E*
 tituli *om. G*
 criscientiane *FTC²*, erescentia *M*, origentiane *B, om. C¹*
64. Abundius presbyter tituli Marci subscripsi
 abundis *H*, abundantius *BTEC¹*, habundantius *F*
 marchi *G*, marcinae *B*
65. Venantius presbyter tituli Marcelli subscripsi
 uenatius *F*, uenaninus *T*
 marci *M*

66. Stephanus presbyter tituli Eusebi subscripsi

stephanus *BT*, sthephanus *G*, stephanens *H*
aeusebi *A*

67. Paulinus presbyter tituli sancti Laurenti subscripsi

laurentius (*sic*) *B*

1. Cyprianus diaconus sanctae ecclesiae Romanae regionis . . subscripsi et consensi
synodalibus constitutis atque in hac me profiteor manere sententia

ciprius *E*, cybrianus *T*

ecclesiae . . . sententia] cel et sub *B*

eccl. sanctae *T*

regionis *A*, regulis his *T*, regu his *P*, rēg (*vel* regionis, regioni *M*) nūi (septime *EC²M*) his
(*om. E*) *EC²GHD²M*, *om. in sp. vac. C¹*

consensu *E*

senodalibus constitutis *T*

atque *om. D*

hae] ac *M*, hauc *T*

sententiam *FT*

2. Anastasius diaconus regionis . . subscripsi

anassius *T*

rēg *A*, regibus *T*, relg et *B*, regionis primae *ECGHD²M*

3. Tarrensis diaconus regionis . . subscripsi

tarensis *BTD*, tarsensis *H*, tarrauens *C*

reg. a *A*, r̄ (*om. reg.*) *B*, regionis primae *ECGHD²M*, *om. T*

4. Citonatus diaconus regionis . . subscripsi

caetonatus *B*

regionis e *A*, regionis quintae (*vel* u, quinque *G*) *ECGHD²M*, regibus *T*, relg et *B*

5. Tertullus diaconus regionis . . subscripsi

tertullius *A*, tertyllus *D*, tertulius *T*

regionis a *A*, regionis quartae *C²GHD²M*, regionis quintae *E*, regibus *T*, relg et *B*, *inc. C¹*

subscripsi *om. A*

6. Iohannes diaconus regionis . . subscripsi

iohannis *ABTEGH*

regionis b *A*, regionis secundae (*vel* reg. ii) *ECGHD²M*, regibus *T*, relg et *B*

subscripsi *om. AB*; nota quia hornisda diaconus non subscripsit *addit C*

ABFTECGHD²M (vide p. 410). subscribunt presbyterorum laterculo subscripserunt (*om. D*) p̄bri num. (non *E*, *om. C*) lxvii (lxvi *M*) *ECGHD²M*. — Ec *LXVII* his cedunt inter praesentes *LXVII*. depicit unus n. 13 Felix; depicunt inter subscribentes qui adsunt inter praesentes numero *LXXVIII* octo hi: Agapitus n. 46, Iohannes n. 57, Lutorius n. 27, Maxentius n. 5, Maximinus n. 67, Smaragdus n. 20, Valentinus n. 21, Vincemalus n. 71.

Iudici diaconorum praescribunt item diacones (-nus *B*) *ABFT* (*marq. bis*). subscriptio (subscripti *M*) diaconorum *ECGHD²M*: habent cum *ABF* (*om. 2—6*) *TECGHD²M* (hi sex sic ordinant: 1. 2. 4. 6. 3. 5). sequitur in libris omnibus libellus ab eodem diacono Iohanne a. 506 oblatuſ papae Symmacho (vide p. 395)

II. ACTA SYNHODI A. DI.

Consulem, qui in huiusmodi actis nominatur bis Rufius Magnus Faustus Avienus, semel Rufius Avienus Faustus, fascēs gessisse a. 501 plerique consentiunt, neque recte Fridericus Vogel cum in commentario inserto ephemeridi historicae Sybelianae vol. 50 p. 400 seq. tum in praefatione ad Ennodium p. XI eum revocavit ad annum sequentem. nam quod ait a. 501 Pompeium quoque de Oriente consulem nominandum fuisse, nititur id charta ficticia; et obstant coniecturae ipsa nomina. scilicet qui anno 502 in Occidente fascēs gessit eum plerumque appelletur Avienus iunior, in actis infra editis, quae anni 502 esse constat, Flavius Avienus iunior dicitur, cuius nomenclaturae diversae rationem reddere Vogelius ne temptavit quidem. decidit rem, quod auctor, qui antipapae Laurentio favens vitam papae Symmachi scripsit, aequalis omnino et longe optimus testis concilium hoc coniungit eum controversia de die paschae, sic narrans (apud Duchesnium lib. pont. I. p. 44): *(Symmachum) rex (Theodericus) sub occasione paschali, quod non cum universitate celebraverat, ad comitatum convoc[er]at] rationem [de eius] festivitatis dissonantia redditurum fecitque apud Ariminum reseder[er]e] . . . (Symmachus) regressitur Romam sequē intra beati Petri apostoli sacra concludit . . . pro diebus autem paschalibus ab omnibus parve . . . Petrus Altinatis episcopus a rege visitator ecclesiae Romanae deposcitur et post sanctam festivitatem synodus in urbem Romam pro voluntate senatus et cleri iubente rege de eius excessibus iudicatura convenit.* Iam cum constet a. 501 Romae pascha celebratum esse d. Mart. 25, cum alibi indiceretur in d. Apr. 22, pascha id. cuius auctor et ante convocacionem Symmachi et post eam meminit, id ipsum esse patet, et egregie haec narratio, scilicet adversarii, cum actis quae habemus convenit. testes, quos Vogelius advocat, paschale Campanum (v. chronica minora ed. meae I p. 330) scribens sub a. 502: *synodus congregata est propter Symmachum papam* et librum pontificalem, quem qui scripsit, concilium illud convocatum esse ait *post annos IIII* quam electus est Symmachus sive post a. 499, auctoritatis sunt longe inferioris.

Acta haec synodalia quamquam pleniora quam epochae Theodericianae reliqua, nihilominus non integra ad nos pervenisse vel inde intellegitur, quod praeceptiones duae in principio positae (1. 2) numerantur pro tertia et quarta, item synodi duae, quarum decreta supersunt (3. 6), pro tertia et quarta, cum praeceptio regis data Oct. 1 (4) et anagnosticum eiusdem (5) numeros adscriptos habeant nullos, numeri hi ad sola acta a. 501 pertinent neque similes ulli reperiuntur in actis annorum 499 et 502; erraverunt igitur tam rerum scriptores plerique quam falsarius Isidorianus, cum ad numeros illos explicandos causae Symmachianae annique illius fines excesserunt ipsa res ut recte intellegatur, rerum ordinem exponere visum est.

1. Praeceptione prima, quae non superest, secundum petitionem senatus et cleri (p. 420, 21. 425, 6) rex Theodericus synhodum Romam convocavit, scilicet, ut significat auctor Laurentianus (Duchesne liber pontif. I p. 44) aliquod tempus post pascha (Mart. 25) celebratum, id est mense fere Aprili, papa eo tempore degente Arimini evocato eo opinor a rege.

2. In eo concilio eius anni primo hoc tantum videtur quaesitum esse, quod episcopi quoque Italiae superioris Ravennae cum rege tractasse dicuntur (p. 425, 11: cf. Ennodius pro synhodo e. 19), liceretne concilio eire papa non convocante et episcopos discessisse re infecta.

3. Praeceptione deinde regis secunda, quam non magis habemus.

4. iterum Romam episcopi convenerunt, secundae huius synhodi ipso numero enuntiato meminit relatio infra p. 422, 26 et intellegitur inde papam et consensisse synhodo et ut in ea causam diceret Romam advenisse (cf. Ennodius lib. pro synhodo e. 84: *praefatum ad beati Petri basilicam, mox Romam perductus fuisset, mandavit occurrere*), sed propter turbas ab adversariis excitatas a proposito destitisse, licet quater synodus ab eo ut adesset missis legatis petiisset, ita synhodus cum rei exitum non inveniret, id ipsum regi significarit necesse est, episcoporum alios domum rediisse, alios Romae expectandum sibi duxisse, quid regi placeret, rogare, ut concilium denuo convocans Ravennam ipse rem moderetur.

5 (infra 1). Huic relationi respondet regis praecipio tertia, prima earum quas habemus, scripta d. Aug. 8, reprehendens reversos, laudans qui in urbe mansissent, *reditum secundum* (p. 419, 5) Romam indicit in diem Sept. 1: *conventus is secundus* (sic enim appellat p. 420, 3 p. 421, 7, quoniam prima synodus vix quicquam decreverat) si et ipse frustra futurus sit, Romam se ipsum venturum esse, adnotatio interposita inter hanc praecipionem et eam quae sequitur p. 420, 16: *regi rell senatus vel Marcellini episc cum ceteris* obscura et corrupta fortasse significat hanc epistulam communicatam esse et cum senatu et cum Marcellino episcopisque reliquis.

6 (infra 2). Sequitur d. Aug. 27 praecipio ordine quarta ad eosdem episcopos directa, nuntians curam egisse regem, ut concilio rursus congregato papa adesset, misisse se Gudilam Bedeulfum Arigerum maiores domus, ut sacramento securitatis interposito id efficerent.

7 (infra 3). Congregatur ita die Sept. 1 *synhodus tertia*, ut appellatur in adescriptione relationis, quam ad regem misit die non enuntiato (n. 3): scribunt episcopi rursus misisse se ad papam ut adesset, adsumpto Arigerno, sed cum id impetrari non potuerit, de ipsa re se iudicare posse negant, rogant, ut dimittantur.

8 (infra 4). Accepta relatione die Oct. 1 rex respondet causam ab episcopis finiendam esse.

9 (infra 5). Huic epistulae adiunctum est anagnosticum regium, scilicet mandata legatis data rege dictante a notario scripta episcopis recitanda, quorum exemplum missi regii cum synhodo videntur communicasse, propter argumentum mandata haec etiam cum praecipione quarta coniungi potuerunt, sed ordini tradito non minus recte conveniunt.

10 (infra 6). Synhodus denique quarta sequitur habita a. 501 die Oct. 23, dicta in praescripto *palmaris* ideo opinor, quod post tres alias abruptas haec definitivam sententiam protulit, nam veriloquium a loco ductum forma illa vix admittit, sive cogitabimus cum Rossio (*bull. comunale di Roma* 1887 p. 64. 1889 p. 363) de loco in foro Romano *palma* dicto, cuius mentio fit in gestis de recipiendo codice Theodosiano a. 138: *Anicius Acilius Glabrio Faustus . . . consul ordinarius in domo sua quae est ad Palmam* et apud

anonymum Valesianam c. 66: (*Theodericus*) *ingressus urbem venit ad senatum et ad Palmam populum adlocutus et apud Cassiodorum var. 4, 30: Currae porticus, quae iuncta domum Palmatam posita forum . . . includit et in actis sancti Fulgentii (acta SS. Ian. vol. 1 p. 37 c. 13, 28): contigit ut beatus Fulgentius . . . in loco qui Palma aurea dicitur . . . Theodorico rege contionem faciente Romanae curiae nobilitatem decus ordinemque distractis decoratum gradibus asperaret et favores liberi populi castis audiens auribus qualis esset huius saeculi gloriosa pompa cognosceret, sive a porticu beati Petri quae appellatur ad Palmata, ubi ab Honorio basilicam sancti Apollinaris factam esse in vita illius c. 3 narrat auctor libri pontificalis (cf. de Rossi inser. christ. vol. 2 p. 322).* — Synhodi huius acta adlegat Aleimus Avitus in epistula 34 (31) tempore non multum posteriore scripta *Fausto et Symmacho senatoribus urbis* his verbis: *perlata est sollicitudini nostrae ab Italiae exemplaribus sacerdotalis forma decreti, quam de papa Symmacho apud urbem collecti Italiae antistites ediderunt, quam constitutionem licet observabilem numerari reverendique concilii reddat adsensus, intellegimus tamen sanctum Symmachum papam, si saeculo primum fuerat accusatus, consacerdotum horum solacium potius adsciscere quam recipere debuisse iudicium, quia sicut subditos nos esse terrenis potestatibus iubet arbiter caeli . . . ita non facile datur intellegi, qua vel ratione vel lege ab inferioribus eminentior iudicetur, nam cum celebri praecepto [Timoth. 1, 5, 19] apostolus clamet accusationem vel in presbyterum recipi non debere, quid in principatum generalis ecclesiae criminationibus licere censendum est? quod synhodus ipsa venerabilis laudabili constitutione prospiciens causam, quam (quod saltem eius reverentia dictum sit) pene temere susceperat inquirendam, divino tutius servavit examini, perstringens tamen, prout breviter potuit, nihil vel sibi vel gloriosissimo viro Theodorico regi de his, quae papae dicebantur obiecta, patuisse, ad easdem controversias spectat Eunnodii libellus (op. 2 Vogel) adversus eos qui contra synodum scribere praesumpserunt, quo respondet auctor emissio ab adversario Symmachii adversus synodum absolutionis incongruae (c. 7), apud eum quae adlegantur ex actis synhodi vel potius ex libello eo, contra quem Eunnodius declamat, in adnotatione attuli, quamquam ad acta haec recte tractanda tam ipse libellus adsumendus est quam acta pontificum partis utriusque.*

1. PRAECEPTIO REGIS III MISSA AD SYNTHODUM
PER GERMANUM ET CAROSUM EPISCOPOS.

1

Dominis sanctis et venerabilibus patribus Laurentio, Marcelliano et Petro et 501 Aug. 8.
cunctis episcopis in urbe residentibus Theodericus rex.

Vos quidem rem fecistis proposito congruentem nos potius de reditu vestro se- 5
cundo consulere quam indictum concilium alienae facultatis imitatione deserere, ne
discedentibus universis sub manifesta deserti dispositione iudicii maior urbem regiam
seditiosis motibus turba concuteret, sed non optavimus commissum sanctae con-
gregationis examini sub hac protrahi dilatione negotium, nec universitatis animos
gravius praecedendo pendere suspensos, quia nec tranquillitati urbis definitionis mora 10
nec sacerdotali proposito sententia potest convenire discordiae. Molestae igitur accepta 2
confusione, quae nata est, ceterorumque discessu, quia propter turbam, quae aut casu
[aut] vitio aliquorum contigit, interrupta quae coeperunt reliquere iudicia¹⁾, qui tamen,
si quid deceret potius cogitassent, exemplo vestro in urbe residerent expectantes de his
quae illis facta de nostra providentia ordinari remedium, cum in multas vias se cogi- 15
tatio nostra dispergeret, ad hunc se tramitem consilii cura convertit, ut rursus ad
kalendarum Septembrium diem eundem censeremus sacerdotum numerum convenire,
qui dudum fuerat convocatus, ergo ingruanter sanctitatem vestram reliquorum prae-
sentiam convenit opperiri, ut compresso tumultu et dissensione summoa quae ab

ABFT

1. 2 incepti praec. reg. iii. missa ad synthodum (quae praecedunt om. BT) praec. quae missa est per
g. et c. episcopos (episcopi T) ABFT 3 dominis T laurenci T mare.] et marc. F 4 orbe F rese-
dentibus B¹FT theodericus] B, theodericus A, theodiricus F, theudoricus T 5 rem] BT, om. AF de
reditu] de reditu B¹, directo T secundo] *add.*, secunda libri 6 consolere B¹ indicto B con-
silium BFT alienae] a bene T, a bona F (animitatione ABT, emittane T disserere AB¹FT 7 disce-
dentibus T manifesta B¹ orbem B¹F 8 motibus] F, motibus B¹T, motus A concuterit B¹FT,
concutere A sed non] se dominum B¹ obtinimus A, obrabimus T commissae B, commississe T 9 exa-
mini] A, examines B¹, examinibus B², examinationis FT negotium T, negucium B¹ universitas BFT ani-
mum gravius praecedendo pendere (paudere BFT) suspensus (-sum FT) libri 10 quia] qua F, quam B
tranquillitatis A moram F 11 sententiae F 12 confusione B ceterorumque discessum BFT aut
nitio] F, nitio ABT 13 alicorum B contigit BT, contigit F interrupta quae] *scripsi*, interruta
qua A, iterata qua B¹T, iterataque F, *inc.* B² relinquere libri 14 quid deceret] A, quid (om. T)
dixerit B¹T, quid dixerint F² potius cogitassint B residere A, resedere BFT spectantes B 15 quae]
qui A de nostra providentia A, de nostrae providentiae FT, denae providentiae B ordinare libri in
om. T se om. BFT 16 dispergerit T, dispergirit B ad hunc se] adhuc si T tramidem F con-
vertit] constiterit F ad] a B 17 die B inserimus T numero B 18 ingruante F, ingru-
antis T, ingruantis B nostram om. T praesentia libri 19 operire BFT empraesso B, em-
praeso T, compraessa A tumultum B, tumulto T submoa B

1) *Ennodius in libello pro synthodo c. 10 ex eo quem refutat citatis his: non omnes sacerdotes regis ad
concilium accivit auctoritas nec omnes in iudicatione senserunt (scr. consenserunt) ita pergit: nolo dicere, in
quo fuerint voto, in qua deliberatione discedentes, quibus raedium illa peperit expectatio, cum viderent vene-
rabilem papam longas invite in nita libri) contra fas suum indulgias accepisse.*

3 omnibus coepta est ab omnibus causa peragatur. Nam Ravennam, quemadmodum
 speratis, non putavimus revocandum esse concilium, dum aliorum labore, aliorum per-
 movemur aetate, parati ut, nisi secundo conventu causae finem iudicium synhodale
 5 nostris Romae quietis amori postpositis, nos potius Romam deo auctore veniamus,
 ut praesentibus saltim nobis citra confusionem atque discordiam secundum dei timorem,
 tanta causa terminum sortiatur, ut non diutius urbs regia turbarum tempestate fati-
 getur, sed vestri aequitate iudicii redeat ad quietem, ne mora vobis videatur onerosa,
 10 fas est vestrae aestimare providentiae, si commodum est aut sub nostrorum temporum
 tranquillitate tolerandum, soluto sine aliqua definitione concilio sub incerto ecclesiam
 suam hoc certamine Romanam perdere civitatem.

Et alia manu:

Orate pro nobis, domini ac venerabiles patres.

Dat sub die VI id Aug. reg. supra dicto feliciter Rufio Magno Fausto Avieno
 15 v. c. cons.

Reg. relt. senatus vel Marcellini eps̄e cum ceteris.

501 Aug. 27. 4

2. PRAECEPTIO REGIS IIII MISSA AD SYNHODUM.

Fl. Theodericus rex universis episcopis ad synhodum convocatis.

Romanae ecclesiae paci episcopo Symmacho eriminosi propositionibus inpetito
 20 sub ea quam cernitis confusione turbatae quo magis potuit providentia nostra consulere,
 quam ut iuxta petitionem senatus et cleri ad congregandos ex diversis provinciis
 causam revocaret antistites et de religiosae actione personae sanctum faceret iudicare
 concilium? in oculis sunt dudum ad universam synhodum destinata, et conscientiae
 nostrae adstipulantur, oracula, quibus solius integritatis affectu hoc ius pontificibus com-
 25 misimus evocatis, ut sub synhodalis aequitate sententiae aut propter innocentiam ab-
 5 solutione gauderet aut propter obiecta convictus reatui subiaceret. Post huiusmodi
 constituta quis finem tanto dandum dubitaret esse negotio? quis de tam numeroso

ABFT

1 coepta cepta *B*, certa *T*) est ab omnibus *om. A* causam peragaturum *B* 2 putabimus *A*, pota-
 nimus *BT* revocandum] revocari dum *A* laborem *ABT* permovemur *B* 3 aetati *T* secundum *BFT*
 conventum *ABT* finem iudicium synhodale (synhodali *A*^b, synodalem *BT*) potuerit *ABT*, finem ponere
 iudicium synodali potuerit *F* 4 iuxta *T* posectis *T*, possitis *B* 5 romane *F* amor *ABT*, amore *F*
 propositis *B* roma *ABF* 6 citra] cetra *B*, circa *F* confusione *AB* adque *B*, aque *T* discor-
 dia *ABT* timore *BT* 7 diotius *B* urbi *A*, urbis *BT* rigia *B*, regiae *A* tempestatum *T*,
 tempestatibus *F* fatitur *T* 8 uestrae eq. *B* 9 stimare *F*, exaestimare *B* commodo *B*, cum-
 modum *F*, quomodo *T* est] sit *B* 10 tranquillitatem *AT* soluto sine] solutus ne in *BFT* suam]
 sub *libri* 12 et *om. BFT* 13 orate *T* nenerabilis *B* patris *T* 14 dat *AB*, datum *FT* reg
 supra dicto feliciter] reg sed eccl. *A*, sed ecclesiae (eccl *B*) *BFT* rufo *BT* abieno (abeno *B*) unu ecc
 om. cons.) *BFT* 16 reg relt *A*, reg relc *B*, req relt *T*, req recte *F* eps̄e *A*, epi *BFT* 17 et
 alia praeceptio (praecep *B*, praeceptum *F*) quae data (datum *F*) est per maiore (maiozem *FT*) dom (domo *BT*)
 regis (reg *T*, expl. praeceptio inep *ins. B*) praecep (*B*, praeceptio *FT*) regis (reg *T*) iiii (*om. F*) missa
 ad synhodum (synodom *T*) *ABFT* 18 il.] *A*, fil *BT*, fr̄s dilmi *F* theodiricus *F*, theudoricus *T* syn-
 hodo *A*¹ 19 pacem *libri* episcopis *T*, episcopi *F*, eps *B* impedito *T* 20 ea] eam *F*, *om. B* quam]
 quate *ABT* cernitis *T* confessione *B* turbata] *scripsi*, turbae *ABT*, turbato *F* quo] *A*, quo-
 niam *BFT* providentiam nostram *F* consulere *BF*, consolvere *T* 21 iuxta *A*²*F* petitione *F* con-
 gregandum *B* denersis *B*¹ 22 revocaret] revocare et *T*, revocarit *B* antestites *F*, antestitis *T*, ante-
 stis *B* relegiosae *BT* actione] smctione *B* facere *BFT* iudicare *om. A* 23 uniuersis *T* disti-
 natam *B*¹ *T* 24 adstipulatur *BT* solus *BT* affectum *T* ponteficibus cumisimus *T*, ponteficibus sc̄u
 misemus *B* 25 evocatis ut] evocati sunt *B* synolis *T*, synodali *F*, synodales *B* equitatis *B* sen-
 tentiae *T* propter] pro te *B* innocentiam a. g. a. propter *om. BFT* 26 reatu *F* subiacerit *B*
 27 tantum *B* datum *ehd* dubitarit *T*, dobitaret *B* negotium *T* de tam] det a *F* numeroso *B*

concilio sacerdotum magis nasci crederet confusionis ambiguum? quid profuit sine
 ulla de prolixo itineris cura id nos imposuisse negotium, quid tantarum ecclesiarum
 [usum] absentibus sacerdotibus fuisse suspensum? quid spei erit reliquum, si de tanto
 exitu non datur impetrare conventum? sed transacta sufficiant: quae ad hoc tantum
 in memoriam satis est revocare, quo desinant. bona est praeteritorum recordatio. 5
 si quae displicent secuta cura correptionis emendet. nunc saltem discedentibus ali-
 quibus dilatoque negotio ad secundae congregationis venietis repetita indicia pro fide,
 pro innocentia, pro aequitate concordēs remotis studiis aliis, quibus dissentit integritas,
 hoc petitioni nostrae, hoc religionis affectui, hoc quieti Romanae conferte civitatis,
 ut sacerdotali consideratione proposito delegato terminum detis sine contentione negotio, 10
 scientes examen vestrum dei secuturum esse iudicium. Cogitate matrem confusionis 6
 esse discordiam et quemadmodum consensu dubia solidantur, ita firma etiam dissen-
 sione dissolvi. numquid laboriosa, numquid conscientiae vestrae gravia, numquid
 inimica proposito [a vobis expetuntur?] ab antistitibus suis pacem poscit ecclesia et
 ab his, quibus per religionis professionem iustitiae cura debeat esse propensior finem 15
 tumultuum expectat. intentio est vobis servandae iustitiae: in cognitione libertas
 remotis omnibus occasionibus: integro sic vestrae voluntati obiectorum criminum cau-
 sam examine iudicio, dummodo studiosa certamina, differendi amor et omne con-
 fusionis amputetur ambiguum. maxime enim hanc vobis pro religionis reverentia et
 consideratione iustitiae nostra oraacula tribuant facultatem, ut sicut vobis est inquirendi 20
 in hoc negotium voluntas et cura veritatis, personis illic omnibus constitutis, per quas
 potest fides rerum quaesita constare, vos noveritis et deus, quid in ipsa causa iudicare
 debeat, pacem modis omnibus clero, senatui et Romano populo post iudicium red-
 dituri, ne qua turba, ne ulla discordia in civitate remaneat. si vero vultis, ut quod pro-
 positum est transeat sine discussione negotium, vos sciatis et deus, qualiter ordinetis, 25
 dummodo pax clero, senatui populoque Romano sub vestra ordinatione reddatur. ecce
 coram deo et hominibus arbitrio vestro committentes universa conscientiam nostram.

ABFT

1 crederit B, crediderit T quid] qui B sine ulla] scripsi, sine (seni A) uita (uitam BFT) ABFT
 2 itineris cura id] itineris ultra ad A, itineris (iteneres BF) citra (cetra B) ad BFT imposuistis T ne-
 gotio libri quid] B, qui AFT tantorum T 3 usum adoliti suspensum s B quidquid A spei
 erit] peticit BFT reliquam ABT si de] se de B, sed FT 4 imperare B exita (exito T) non
 datur] extulatur F conventu T transata A^a sufficiat BFT 5 in om. libri quod desinat
 (desinat B) libri 6 quae] quam T displicet A, displicet BFT emendit BT nunc] scripsi,
 non libri salutem T descendentibus A, descendentibus B 7 delatoque T concordationis T ne-
 mietis] scripsi, nemientis T, uenientes ABF 8 innocentiam F concordis BFT aliis quibus] scripsi,
 aliquibus libri 9 hoc] ho B petitionis A, petitionae T hoc rel. affectui (affectus A) hoc quieti
 (quietae A) om. BFT conferte] scripsi, conferre AFT, conferere B civitati libri 10 sacerdo-
 talis T deligato AFT, diligato B sine] sane BFT contentionem BT, contentiosum F negotium T,
 negutium B 11 scientis T dei secuturum] de his securum BFT cogitare F matre A 12 discor-
 dia B quae admodum T consensum BF dubiae B firma (fima B) et.] etiam firmam T dis-
 sessionem A, disconsensionem B 14 a vobis expetuntur *similiare exciderunt* antestibus BFT eccle-
 siam A² 15 regionis FT, regiones B professione ABF, professionis T dibeat B propinsior T finem
 tumultuum] scripsi, fidem (fide A) tumultuosam ABFT 16 seruandam B iudiciae F, iusticias B cog-
 nitionem T, cognitio B 17 occasionibus BFT integrum F sic] scripsi, si AT, si * B, sit F volun-
 tatis ABFT causa ABT, causae F 18 iudicium ABFT dommodum B studiosa B certaminae T
 differendi] A, defendi BT, defende F: *fortasse ser.* disserendi amorem (?) F^a et omne] F, et omni BT,
 omni A 19 axime B haec F relogionis T, reionis B reuerentia et] reuerentiae T 20 consi-
 derationem F nostrae BT inquirendi] F, inquirend a]e ABT 21 negotio AFT, negutio B volun-
 tatis B 22 constare] praestare T noneretis B quid in] qui in B, qui in id T 23 reddetur T
 24 turba] A, turbatio BFT ne ulla] nulla libri si uero] A, sine BFT nt] et T propositum B
 25 negotium] negucium T, iudicium *add.* ordinationem B 27 omnibus BFT committendis B con-
 scientia nostra ABT, conscientiam nostram F

sicut decebat, absolvimus: tantum ut sub iusta ordinatione rem fuisse finitam et unitatem redditam dissidentibus indicetis. neque enim tolerabile est neque hanc negligentiam regiae civitatis amor quo tenemur admittit, ut rebus omnibus deo auctore pacatis sola tranquillitatem Roma non habeat, qua ab externis propugnante caelesti favore utamur. est quidem pudenda cum stupore diversitas Romanum statum in confinio gentium sub tranquillitate regi et in media urbe confundi, ut desideretur civitas in arce Latii, quae est sub hostium vicinitate segura. Et ne quid omisisse videamur, cum necessariam credideritis episcopi Symmachi in cognitione praesentiam, Gudilam et Bedulfum sublimes viros maiores domus nostrae nos de praesente misimus cum iul. v. com. Arigerno, ne quid dubitationis habeat. iussu nostro sacramenta praestabunt satisfactori designato episcopo, quemadmodum existimaverit: ordinatio vestra sufficiet, ut vocatus ad concilium citra turbae ac molestiae metum securus occurrat.

Et alia manu:

Orate pro nobis, domini sancti et venerabiles patres.

Dat sub die VI kal. Sept. Ravennae reg. supra dicto feliciter Rufio Avieno Fausto
v. c. es.

8

3. RELATIO EPISCOPORUM AD REGEM.

Agimus deo gratias, qui regum corda pietatis suae manu et gubernat et temperat, quoniam ab ipso venit, quod elementia vestra ex more suo praeceptis ad nos moderatissimis per maiores domus Gudilam et Bedulfum sublimes viros missis ostendit. sic enim mansuetos principes caeli dominus facit esse quos diligit, et quibus est propitia divinitas eos in causis omnibus mandatis suis ordinat oboedire, quia scriptum est dicente deo: 'sine me nihil potestis facere', quod utique boni intellegendum est. Ideoque nos toto affectu et obsequio iussioni vestrae parere volumus et ad papam, qui impetebatur, quater consacerdotes nostros ex secunda synhodo direximus, ut ad iudicium conveniret¹⁾: sed occurrere se audientiae nostrae penitus non posse testatus est man-

ABFT

1 dicebat T absolvimus T ut] scripsi, est libri finita AT et] ad add. 2 dissidentibus BT indicetis] A, incidit T, incedit B, constet F tollerabili F neque] ab ABT, ad F negligentiam B 3 amorem F quod BT tenemur B admitti F, adremitti T, admittat B 4 tranquillitatem . . . 6 gentium sub om. BFT habeant quam A propugnante AB 5 est] scripsi, et A statu A 6 regi] scripsi, eregi BF, erigi AT desideratur BFT 7 arce Latii] scripsi, archaelatori A, archelatori B, archelatori F, archelatori T ostium T, ustium F vicinitatis cura BT, civitate segura F ne quid] neque ut F, nequim B, neque T 8 necessaria ABT credideritis B, crederitis FT praesentia B 9 sublimis verus T maioris F nos] scripsi, quos libri 10 iul. A, illum B, illo F, om. T com arigerno] A, com arierno B, cum atrierno F, co zatrierno T dubitationes AT iussu nostro] AB, iusso nostro T, iusso nostra F samenta F 11 designatio BFT eps T, epps B estimaverit B 12 sufficiet] scripsi, sufficerit B, sufficeret A, sufficerit T, sufficere F vocatos A, vocas F extra F turbae ac] A, urbem B, urbe et T, urbem sine F metu ABFT 13 et item F] al. no.] ABF, om. T 14 pro nobis AF, pro me T, om. B 15 dat] AB, data F, datum est T die om. B ranenna BFT reg subd et levis A, regum sub d F, reg sub d rebus T, reg sub reb B rufio B abieno BTF 16 ne cess A, nun cec BFT 17 add, tertia synodus habita romae A(muep.) 18 agemus T pictis F 19 ex more] AB, ex more F, extramore T suum F nos AF moderatissimis T 20 maioris F gudelam F, godila B sublimis FT miris F, nostros T missus B 21 mansuetus A, mansueti FT, mansueti B princeps B fecit BFT quos] quod T diligit B propiciata B, propiciata F, propiciata T 22 ordinaut T obidire B quia] quod BFT 23 deo] domino F boni] boni ut T est om. A 24 nos] nostro BFT totu T iensione BFT parare AT volumus T, volumus BF 25 qualiter B consacerdotes] F, cum sacerdotas ABT sesanda T^a, secumsanda T^b synodi FT, sinodi B ut om. BT 26 convenirent A, convenirent BT occurrere se] occurrere A, occurrere sed B posse testatus est] possit status B, possit status T

1) Cf. *Ennodius l. c. v. 60*.

dans: 'primum ad conventum vestrum quando Romae venistis, sine aliqua dubitatione
 'properavi et privilegia mea voluntate regia summi et auctoritatem synhodo dedi,
 'sicut habet ecclesiastica disciplina, restorationem ecclesiarum regulariter poposci:
 'sed nullus mihi a vobis effectus est. deinde cum venirem, cum clero meo crudeliter
 'demaectatus sum, ulterius me vestro examini non committo, in potestate dei est et
 'domini regis, quid de me deliberet ordinare', nos episcopos tamen cum maiore
 domus vestrae inl. v. Arigerno direximus, quibus quid responsi dederit, sua suggestione
 reuntiet. Intimamus tamen serenissimo domino, quia nobis quod possumus facere
 non remansit, nec invitum ad disceptationem nostram adducere possumus, quoniam
 ipsi per canones appellationes omnium episcoporum commissae sunt, et cum ipse appel-
 lat, quid erit faciendum? nec in absentem valemus ferre sententiam nec contumacis
 loco deputare, qui se iudicibus bis occurrisse proclamat, maxime quia causa nova est
 et pontificem sedis istius apud nos audiri nullo constat exemplo. Voluimus quod
 restabat pacem iuxta praeceptum et voluntatem vestram reddere civitati, quae res et
 proposito nostro amica est et beatitudini vestrorum temporum congruebat, quia con-
 fusionem tantae civitatis et timeamus et horrescimus, ad amplissimum senatum col-
 legas nostros secundo direximus hortantes ex verbis apostoli, qui movet, 'quod ex vobis
 'est cum omnibus hominibus pacem habentes, non vosmet ipsos vindicantes, karissimi,
 'sed date locum irae, scriptum est etiam: mihi vindictam, ego retribuam, dicit domi-
 nus', nec admonitioni clericorum defuimus, quibus regulariter voluimus subvenire:
 qui etiam salutaria monita contempserunt, et ideo vestri erit imperii nutu dei pro-
 spicere ecclesiae redintegrationi, Romanae civitatis et provinciarum quieti. Nunc roga-
 mus ut infirmitatibus et debilitati nostrae sicut pii domini succurratis, quoniam calli-
 ditati saeculari sacerdotum simplicitas non sufficit et iam diutius nostrorum mortes et
 pericula propria Romae pati non possumus, sed concedite nobis optatissimo praecepto
 vestro, ut ad ecclesias nostras liceat nos reverti, quia post haec quae suggestimus
 nihil est quod a nobis possit ordinari.

Et alia manu:

Optamus vobis salutem, domine princeps.

ABFT

1 primo T quado T 2 properari BT voluntatem regia B, voluntati regiae edd. summissi A,
 submissi BFT auctoritate ABT 3 sicut] si quod B restoratione AT regularum F 4 a om. B
 venire cum] F, venire cum T, comenirem A, cum comenerim B crudeliter F 5 maectatus BFT
 examine T committo T 6 regi A quid] qui T deliberet] deberet F nos episcopos tamen] nos tamen
 episcopos F, post episcopos tamen ABT cum maiore] F, quos maiores A, qui maioris BT 7 inu A,
 inl uero F, inl uero B, inlustris uero T arierno F, argerino T direximus] T, diximus F, dixerimus AB
 quid] qui F suggestione F 8 reuntiet] renuntiat et T intemamus T^a domno BT 9 remasit B
 disceptionem T possumus F^b, inc. F^a 10 ipse F pro F canonis T appellationis F cum-
 missi T ipsi T 11 erit] egret T absenti T 12 locum A³T, loca B putare A^a iud.] de
 iud. B bis] uis A, his BFT praeclamat A, praeclament BT, proclamato F causa] scripsi, cum libri,
 res edd. 13 sedes B audire BF, addire T nullum c. exemplum BFT nolimus ABFT [4 uestram
 om. T cinitate FT, ciuitatem B quae res et] quaresit T, quae B 15 propositio nostra F beatitu-
 dinem FT, beatitudine B quia] A, quam BFT confusione B, confessione T 16 timeamus] AP,
 tememus B, geminus T amplissimo senato T 17 secundum AT diximus F orantes BF, oran-
 tis T apostolis A 18 et] ex B cum omnibus hominibus] cum omnibus T placem T karis-
 simi] iki B 19 est om. A etiam] AT, enim BF mihi om. F ego (om. T^a) retr. d. dom. post
 irae T 20 admonicione B, admonitionem FT defuimus] adfuimus A 21 salutaria (bis B) monita]
 salutare munita T imperii BF, imperio A, temperii T nutu T respicere BFT 22 ecclesia T red-
 integratione BF, redintegrationem T quiete BT, quiaetae A, qui etiam T 23 debilitati] scripsi,
 debilitatis F, de mnitatis ABT sicut] quod BT calliditatis A, calleditates B, galliditates T, caletate F
 24 saecularis ABT, saecularia F non] nos F sufficit B mortis BFT 25 propria roma T
 propriarum B concidite B, concedente T, concede F 26 qui posit F suggimus T 27 quos T
 ordinare T 28 et al. m. om. T 29 salutem om. T princeps] pri eeb T, princeps explicit B

Rom. 12, 18, 19.

4. PRAECEPTIO REGIS.

501 Oct. 1.

Fl. Theodericus rex universis episcopis ad synodum convocatis.

Decuerat quidem beatitudinem vestram divinae consideratione reverentiae exortum
iam finire negotium, ut vobis ordinantibus summo vereri potuisset de tanta civitate con-
fusio, maxime cum praeteritis affatibus iusserimus, quemadmodum vestro visum fuisset
arbitrio, memoratum vos terminare debere certamen, dummodo re sub iusta ordina-
tione finita dissentientes unitati et concordiae redderentur, nosque miramur denuo
fuisse consultos, cum, si nos de praesenti ante voluissemus iudicare negotio, habito
cum proceribus nostris de inquirenda veritate tractatu viam deo auspice potuissemus
invenire iustitiae, quae nec praesenti saeculo nec futurae forsitan displicere potuisset
aetati, sed quia non nostrum iudicavimus de ecclesiasticis aliquid censere negotiis,
ideoque vos de diversis provinciis fecimus evocari, ut sub divini timore iudicii totius
certaminis vobis disponentibus causa transiret et urbi nostrae deo favente optata per
vos concordia redderetur, nunc vero eadem, quae dudum praesentibus, intimamus ora-
culis nos coram deo et hominibus absolventes, ut causam dei, quam vestrae con-
gregationi amplissimo senatu [suadente] et pacem cleri sperante commisimus, quem-
admodum visum vobis fuerit, ordinetis nec a nobis vestri expectetur forma iudicii, sed
vos qualiter vultis, ordinate, sive discussa sive indiscussa causa proferte sententiam,
de qua estis rationem divino iudicio reddituri, dummodo, sicuti saepe diximus, hoc
deliberatio vestra provideat, ut pax senatui, clero populoque Romano submota omni
confusione reddatur, ne qua, quod absit, post iudicium turba aut aliqua remaneat in
civitate discordia, sin autem secundum mandata nostra concordia sacratissimae urbi
a vobis fuerit restituta, hinc universitas agnoscere poterit iustum sacri ordinis vestri
extitisse iudicium.

Orate pro nobis, domini sancti ac venerabiles patres.

Datum sub die kal. Octob. regnante supra dicto feliciter.

ABFT

1 praecipio regis libri, quinta missa ad synodum add. edd. 2 fl.] at T theodericus B, theo-
doricus A, teudoricus T, tendiricus F synodo T 3 beatitudinem A^a considerationes T, considerationis AF
reverentiam B 4 submoneri B, summo vereri T, submonere F potuisset T tantae A civi-
tatem B 5 affectibus T iusserimus F nostro] A, uestrum BFT visum] n. est F fuisse A
6 arbitrium BT dummodo T re] rem ABFT iusti B 7 finita] unita F dissensientes T
unitate B concordii T nosque] scripsi, postquam AFT, quam B diuino T 8 consul-
tos] A, consultus FT, consultum B cum] sem B si nos] sinus B, sems F voluissemus F indi-
care] indegare B negotium ABF habeto T 9 tractatu viam] tractatum viam F, tracto viam B,
et tractabiam A, tractato T auspice T, ospice F, auspicere B potuissimus F 10 quae] qui F praesenti]
praesente B, praesentia T, praesentias F saeculi F futuris F, futurum T, futuro B forsi-
tam B displicere BT potuisset T 11 censi F, censiri T negotiis] negotiis de negotiis T
12 de om. F evocare T sub] cum F^a, cum sub F^b diuino ABT 13 transiret et] transire et B,
transierit FT urbe T, urbi B nostrae] non B pro F 14 nere T intimamur BT 15 ab-
soluentis F quem A uestram T 16 congregatione F, congregationem T amplissimam T s(a)e-
nato ABF suadente addidi et om. F pace AFT clerici sperante T, clericis sperante B, clericis
operante F commisimus F quemadmodum] quemadmo A¹ 17 visum om. B ordinetis nec a
nobis (nobis F)] n. a. n. ord T uestris spectetur A turba T 18 uos] nobis A siue indiscussa
causa] sine indiscussa causa siue T, causa siue (om. indiscussa) B, causa (om. siue ind.) F proferte F
sententia T 19 ratione AT diuino iudicio] ante deum iudicii B reddetur T secuti FT 20 deli-
beratione F sanatus B submoda F omne T 21 qua] quam F quod absit post] quo dabit
possi B 22 sacratissimi F urbe T 23 hunc BFT agnoscere T potuerit T sacris A^b uestris A,
uestrae B^a, ueiri T 24 extitisse F, extitisset T 25 dominis A fratres A 26 regnante supra dicto
feliciter] reg. sind. ecl. qs A, regu sind eccl us B, regnum sinod eccl us F, regu synodi ecclis nos T

5. ANAGNOSTICUM REGIS.

14

Primum salutandi episcopi et dicendum eis:

Causam quae agitur si mihi visum fuisset aut iustitiam habuisset, ut ego debuisssem audire, cum proceribus palatii mei potueram tractare et indicare, quomodo et deo placuisset et posteritati ingratum non fuisset. sed quia causa est dei et clericorum, ideoque modo ad petitionem senatus vel cleri feci ex diversis civitatibus convenire antistites, ut deo medio, secundum quod legitis in euangelio et apostolo ad Corinthios, hoc sequamini. nam si meum animum requiritis, ut superius dixi, quae praecepit deus in euangelio, hoc sequamini. si vero vobis visum fuerit, sine discussione causam finite: aut discussa aut indiscussa quemadmodum visum vobis fuerit iudicate. 10 meam personam nolite metuere, reddituri rationem ante conspectum dei: tantum est, ut senatum, clerum et populum pacificum dimittatis et quod iudicaveritis, scribatis, nos enim hoc probabimus vos bene ordinare, si populo, senatui et clero pacem integram reddatis. quod si minime feceritis, ostendetis vos uni parti favisse, nullius ergo personam ante oculos habeatis, quamvis, si vobis aliquis violenter vellet quae iniusta 15 sunt inponere, remissis rebus vestris iustitiam custodire debetis: nam multi et vestrae et nostrae religionis episcopi propter dei causas et de ecclesiis et de rebus suis iactati sunt et tamen vivunt. ego non solum inpono, sed etiam rogo, ut faciatis quae deus praecepit et quae legitis in euangelio et apostolo. si autem discentis causam vel sub aliquo calore, melius causam iudicatis, si autem indiscussam dimiseritis, datis 20 exemplum sacerdotibus omnino male conversandi.

Haec cum diceret, ita proposuit similitudinem.

Aliquando Aspari a senatu dicebatur, ut ipse fieret imperator: qui tale refertur dedisse responsum: 'timeo, ne per me consuetudo in regno nascatur'. ita dico, ut modo ne irascantur sancti patres nostri: ne per eos, cum non discussissent et ita iudica- 25 verint, consuetudo peccandi omnibus sacerdotibus generaliter detur.

Item si voluerint discutere causam, ut securus egrediatur, Arigermus, Gudila et Bedeulfus sacramenta ei praestabunt.

ABFT

1 agnostic̄ regis A in textu, anagnosticum regis tenderici ad (a A^a) synodum missum in urbem roma A in marg., anagus c̄ic regis F, anagnostice regis T, agnastic̄ regis. explecit (sic) B 2 primo (sic) T 3 causa ABT si mihi] simili B iustitia FT ut] et ut B debuisssem B 4 palati F et indicare om. T 5 deum T posteritate TT integratum B dei et] ei ut F 6 pactione A, petitione B cleri feci] clericici F, clericici BT 7 antestites FT, antestitis B ut] A, et BFT in] et T, ex B et apostolo om. B 8 corinthius B, corintheos F, chorintius T nam si meum . . . 9 sequamini om. F requiretis BT vero] verum T 10 causa ABT finite] finire AFT, finire B aut discussa aut indiscussa (-cussa B^b) B nob. nis. B iudicata B 11 nolite A^a reddeturi T conspecto B est ut] et F 12 et] ut ABF iudicaveritis F 13 enim] autem T probabimus A, probauimus BF et om. T 14 ostendite A, ostendites B uos] vobis B parte B, partis T 15 persona T quamvis si] quam nisi B, quamvis F vobis] ex u. T uelle ABT iustitia A 16 remissis] missis B 17 regionis BFT causa F^a et] ut T, om. F 18 nibunt A 19 et] haec illi legitis (T) discentis B 20 alicu B calore] calorem T, colore ABE melius] meam F indiscussa AFT demiseritis AT, demisiretis B date A 22 dixerit BFT similitudine A 23 asperi (asparia T) a senatu (senato T) dicebatur post imperatur B ipsi F fierit BT imperatur B, imperatum F fertur T 24 responsum T per] pro F post consuetudo ins. peccandi Hirschfeld ita dico ut (et AB) modo ne irascantur (irascantur T) om. F 25 patris T ne] BFT, nec A per] pro F non] nos FT iudicauerunt F 26 generaliter detur] A, generaliter fiat BT, generetur F 27 ut securus] aut securos B ariernus BF gudela F, gudilam T 28 sacramenta F

De area vero vel de domo Lateranensi, prout indicatum fuerit, eidem synodus reddat.

De vindicta quae sperant, post discussionem, si eis placuerit, aut ipsi vindicent aut nos deputemus, qui legibus exequatur culpas.

501 Oct. 23, 15 (1) 5

6. QUARTA SYNODUS HABITA ROMAE PALMARIS.

Rufio Magno Fausto Avieno \bar{v} . \bar{c} . cons. sub die X kal. Nov. sancta synodus apud urbem Romam ex praecepto gloriosissimi regis Theoderici ex diversis regionibus congregata in Christi nomine dixit.

Cum ex diversis provinciis ad urbem Romam convenire sacerdotes regia praecepisset auctoritas, ut de his, quae venerabili papae Symmacho apostolicae sedis praesuli ab adversariis ipsius dicebantur impingi, sanctum concilium indicaret. Liguriae, Aemiliae vel Venetiarum episcopi, quos ad praesentiam principis ipse itineris ductus attraxit, consulimus regem, qua nos voluisset aetate fractos, debilitate corporis invalidos causa congregari¹⁾, respondit praefatus rex piissimus bonae conversationis affectu plura ad se de papae Symmachi actibus horrenda fuisse perlata et in synodi oportere, si vera esset inimicorum eius obiectio, indicatione constare. Memorati ponti-

ABFT et inde a c. 5 ECDDM

1 area] *E*, arcam *AT*, archa *B*, area *add.* de domo] domum *A* lateranensem *AB*, lateranensim *T* senodus *F*, synodum *T* 3 vindictam *T* quae] quia *F* post *om.* *BFT* discussione *A* eis] ei *B* 4 qui *om.* *BT* exsequatur *AF*, exsiquantur *BT* culpas] *c.* expl. *A. c.* explicit *B* 5 incipit (incipit *BF*) constitutiones (constitutio *BF*, contentio *T*) episcoporum *in textu* *ABFT*, constitutum synodale de papae symmachi absoluteione *E*, incipit decretum papae symmachi capitulum primum id est constitutum synodale de absoluteione papae symmachi *C*, incipit concilium romae palmaris *D* (*ante* *rufio*), incipit synodus in qua papa symmachus accusatus est et innocens est repertus *M* (*in textu* post nouembrinum) *D* (*eadem loco*) *M* (*in textu* post repertus) *rufio* . . . x kal. non. *om.* *M* 6 *rufio*] *AHC*², *refio* *BF*, *ritio* *T*, *rufio* *DC*¹, *rufino* *E* fausto] onusto *T* auieno] *AH*, abieno *F*, enieno *T*, auienio *D*, *om.* *BC*¹ ne cons] *HF*, ne consol *B*, nūc cons] *A*, nuce, cons. *D*, nun cec *T*, nro clarissimo consule (*E*), un ce couss *C* 8 *om.* *BFTHD* 7 urbem romam] orbem (*sic* *F*^a, urbem *F*^b) romanam *F*, orbem (urbem *B*) romanum *BT* ex praecepto *om.* *T* gloriosissimi *om.* *DDM* theoderici] *HM*, theoderici *BT*, theoderici *F*^b, theoderici *AEC*, theoderici *D*, *inc.* *F*^a congregati *F* 8 dixit] dein *T*, deinde *F*¹, di *B*, deinde dixit *F*² 9 orbem *F*^a romanam *AT* conuenirent *AD* praecipisset *AC*¹, praecipissent *D* 10 ut de] ut he *H*, unde *D* quae] quia *ABTHD* venerabile *ABHD* papa *ABC*²*HM*, papam *T*, pp *D* praesule *F*, praesole *T*, praesoli *B*, praesulis *D* 11 ipsius] ipsi ut *T*, ipsi ad *B* dicebant *A*, dicebatur *D*¹ impingi sanctum concilium] impingis cum concilium *B*, insignis cum concilio *T*, impingunt (?) sanctum consilium *F* indicarit *T* leguriae *BFT* 12 aemiliae *A* uel *om.* *in litura* *F* uenetiarum] benetiarum *B*, lenitiarum *T* episcopis *H* quos] epos *F* praesentia *F* principes *T* ipse] *ECM*, sei *B*, spei *ATHD*, constitutio episcoporum spe *F* itineris *F*, iteneris *B* ductos *ADM* 13 attraxerit *C*¹, attraxerat *C*² consulimus *F*^b*H*, consulimus *E*^a, consulemus *BT* regem] *ECM*, regem incubuit (incubuit *B*, ineorum *T*) necessitas consulendi (consolendi *BT*, consiliandi *F*^a) *ABFTC*²*HD* qua nos] *EC*¹(?)*M*, quae hos *AC*²(?)*D*, qua eos *B*, quo eos *T*, quia hos *H*, quatenus *F* noluisse] soluisse (?) *A*¹ aetate] itaque *T*, bis *B* fractus *BF*^a, factus *T* deuilitate *D* imaledus *BF*^a, malidus *T* 14 congregare *T* praefatus] praefectus *B*, *om.* *M* piissimus *B* bene *D* congregationis *D* 15 affectum *AHD*, adfectum *B*, *om.* *T* se de] sede de *T*, sedem *AB* papa *T* orbenda *T* finisset *A* prolata *FC*¹ et *om.* *T* 16 oportuere *H* si] se *H* esset] esse *ABTHD* obiectio *H* constare] *PECM*, constaret *AHD*, constarit *BT* pontificis *F*^a*T*, pontificis *B*, pontifici *D*

1) *Ennodius liber pro syn. c. 12 verbis adversarii laudatis his*: testis est Romana civitas, si omnes episcopi senes et debiles conuenerunt *sic respondet*: ergo quia se aetate labentes (*sic scr.*, ualentes *codd.*) et corpore imbecillos esse dixerunt, ipsi se ineptos iudicio esse testantur . . . maxime si hoc ingerere clementissimi domini auribus praesumpserunt.

fices, quibus allegandi iminebat occasio, suggererunt ipsum, qui dicebatur impeditus, debuisse synhodum convocare¹⁾, scientes, quia eius sedi primum Petri apostoli meritum vel principatus, deinde secuta iussione domini conciliorum venerandorum auctoritas singularem in ecclesiis tradidit potestatem nec ante dictae sedis antistitem minorum subiacuisse iudicio²⁾ in propositione simili facile forma aliqua testaretur. sed poten- 5
tissimus princeps ipsum quoque papam in colligenda synhodo voluntatem suam litteris demonstrasse significavit. a mansuetudine eius paginae postulatae sunt, quas ab eo directas constabat. has dari sacerdotibus sine tarditate constituit vel quidquid in eodem negotio actum scriptis.

Romam ex diversis terrarum vel regionum partibus dei prosecutione perventum 10
est. Et dum venerabili collectione de incipiendo haberetur negotio, prout posebat 17 (3)
causa, tractatus, sanctus papa Symmachus basilicam Iuli, in qua pontificum erat congregatio, prout habuit cura caelestis, ingressus est et de evocatione synhodali elementissimo regi gratias rettulit et rem desiderii sui evenisse testatus est. causa ergo de
sacerdotum animis, quae de concilio nondum firmato tristitiam ministrabat, abscissa est. 15
auctoritatem ordini colligendo, sicut posebant ecclesiastica statuta, in omnium qui ibidem convenerant episcoporum praesentia se dare professus est³⁾, sperans, ut visitator, qui contra religionem, contra statuta vetera vel contra regulas maiorum a parte cleri vel aliquibus laicis fuerat postulat, ex ordinatione antistitem, sicut decebat sanctum propositum, prima fronte cederet⁴⁾ et omnia, quae per suggestiones inimico- 20

ABFTECHDM

1 alligandi A suggestere B qui] quae F^a impeditus] AF^bEC¹DM, impeditus BF^aT
2 synodo BT sedi] edd., sedis ABTECHDM, om. F primo T petri] patri B merito T 3 prin-
cipatum EC¹M iussione F² auctoritas] a. ei ECM 4 singulare A potestate T nec ante]
negante B dictum H, dictam D sedes TH antestitem BFH, antestites T, antistitem D mino-
rum] EC²DM et ita ex hac synodo verba citantur apud Ennodium pro synodo c. 32 (vide infra), mi-
nor** C¹, minorum AFH, minorum T, minorum B 5 iudicium ABTHD in om. F^a pro-
positionem A, propositione B simile BF, similem T, simplici D facilem T, facere EC¹ firmam T
testaretur] ECHDM, testatur A, testatur BFT potentissimus princeps] potentissimus hic est pr. F,
potissimus princeps reliqui 6 papa T, papam B colienda H, colligendi D, colliganda E, con-
legendum T synodum F, synodi D, omnimodo C¹ voluntate ABTHD sua ABTH, om. C¹D
litteras T 7 demonstrasset A significat B mansuetudine E, mansuetudinem BT pagi-
nae] faginem T, om. D postolate FT ab eo] habeo A 8 directa D has] hac T, ac BF
dare B quicquid F^bTM, quicquid F^a eodem] eo T 9 actum AT, actum est F 10 patri-
bus B prosecutionum AD perventum . . . 11 collectione om. E¹ proventum F 11 et dum . . . 12
tractatus om. D venerabile concilium T, venerabilis collectio E, venerabilem conlocutione B de in-
cipiendo (incipiendo B) om. T negotio T 12 causae EC¹M, in causa BT tractatur F basili-
cam H, basilica D iuli] tituli F¹, iuli ingressus D 13 curam F caelestes A de vocatione FTD,
denotione B cl. regi] clementissime rei H 14 gratias F¹ des. sui rem EC¹ evanisse B testa-
tus] tractatus F causas D 15 sacerdotum B nondum] nostro dum F¹ firmatum T tristi-
cia B ministravit F abscis M 16 auctoritate BTEM ordine BT, de ordine F colligendo F,
colligendum DM, colligendum BT sicut] si quod B posebant H, posebat D omnibus A quae F
17 ibi T episcopi libri] professis T speras A nt] et E visitatur BT, insidiatur F^a, insidiator F^b
18 religionem T, religione DM, religione BH contra] et contra ECM vetera] veterum T, verum B
contram T aperte clerum D 19 aliquibus] ab al. F, etiam al. C postolatus TH ordinatio-
nem B antestitum BFH, antestitem T sicut] si quod B dicebat B, dicebat T 20 sancto pro-
posito T fonte AB cederet] AHD, cederit BT, cederet F, recederet ECM: discedere Ennodius quae]
quam T per] super B, om. F suggestionem A, suggestiones FH, suggestionis BT

1) Ennodius l. c. c. 19 ex eodem libello adversariorum: quis regi debuit dicere papam oportuisse syn-
hodum convocare? 2) Ennodius l. c. c. 32 ex eodem libello: si vera est episcoporum adsertio sedis apo-
stolicae praesidem minorum nunquam subiacuisse sententiae ect. 3) Ennodius l. c. c. 48: (Symmachus)
venerando concilio auctoritatem etiam contra se, si mereretur, indulsit. 4) Ennodius l. c. c. 82: dicitis
laesum principem: qua re? attributum visitatorem contra ecclesiasticas regulas prima volumus fronte discedere,

- rum suorum amiserat, potestati eius ab honorabili concilio redderentur et tanti loci
 praesul legaliter prius statui pristino redderetur et tunc veniret ad causam et si ita
 18 (4) recte videretur, accusantium propositionibus responderet. Digna res visa est maximo
 sacerdotum numero, ut allegatio mereretur effectum, decernere tamen aliquid synodus
 5 sine regia notitia non praesumpsit: sed suggestio iusta prae legatorum negligentia
 non meruit secundum vota responsum, iussus est regis praeceptionibus papa Sym-
 machus ante patrimonii vel ecclesiarum quas amiserat receptionem cum impugnatoribus
 suis in disceptatione configere, qui potestatis suae privilegia, quae pro conscientiae
 quantum iuste aestimamus emendatione summiserat, nec hac voluit vice resumere.
- 19 (5) 10 Sed dum esset synodus in Hierusalem basilica Sessoriani palatii constituta,
 aliquibus sacerdotibus visum est, ut libellus, quem accusatores paraverant, qui cottidie
 seditionibus appellabant, susciperetur a synodo, in quo suscepto duo erant, quae vel
 veritati inimica essent vel ipsi, quantum ostenditur, conventus ecclesiastico proposito
 repugnare, unum quia dicebant crimina memorati superius Symmachi papae aput
 15 regiam constituisse notitiam, quod falsum esse claruit: non enim quasi novam causam
 audientiae commisisset, si eius conscientia convictum de errore solam sciret expectare
 sententiam, aliud quod per servos de his quae obieciabant se eum loquebantur posse
 convincere, addentes, ut ipse mancipia traderet, quibus, quantum illi adserabant, posset
 in iudicatione superari, quae res canonibus et ipsis publicis erat legibus inimica, cum
 20 patrum statuta sanxissent, ut quos ad accusationem leges saeculi non admittunt, his
 20 (6) dicendi in cognitione vel adsequendi aliquid deneganda esset licentia¹⁾. Et dum inter

ABPTEC¹IIDM

1 amiserat *T*, amiserat (?) *F*¹ potestate *BFT* ab] ad *H* honorabile *T* redderetur *D*
 2 praesule *T* redderentur *EIIDM* 3 videtur *B* accusantium] *ABF*²*EC*, ad accusantium *T*, ad accusan-
 dum *F*¹, accusantium *IIDM* responderit *T*, respondere *C*¹(?)*M* digna res] dignaret *E*, dignaretur *M*,
inc. *C*¹ 4 ut allegatio] *ECM*, atque *AFIID*, ad quem *BT* meretur *FTM* decernere] ducere *F*,
 dicere *BT* aliquid] a quid *B* 5 sine *T* notia *T*, negotia *F*¹, notitiam *E* suggestione *FT*,
 suggestione *B*^a, suggestione *B*^b, subiectio *A* prae] *A*, pro *FT*, per *BEIIDM* legatorum *E* negle-
 gentiam *FCM* 7 patrimonio *F*¹, patrimoniae *T*, patrimonii *B* amiserat *T*, amiserit *F* receptione *AT*,
 praeceptione *D*, receptio *B* pugnatoribus *B* 8 disceptatione *A*, disceptatione *TIIDM* qui] quo *C*
 potestates *B*, potestati *A*¹*IID*, potestatem *F* sui *D* quae] a quae *B*^a, et quae *IID* pro *om.* *F*¹
 9 iustae aestimamus *A*, iuxta aestimamus *B*, iuxta est *F*, iuste est *T*^a, iusta est *T*^b emulatione *D* am-
 miserat *M*, amiserat *EC*¹ ne *F*¹ nuncere sumere *T* 10 essit *F* in *om.* *FT* basilicam *AECII*,
 basilicam *B* sessoriani *ABBF*²*EC*², sessoriani *A*¹*F*¹*T*¹ 11 aliquibus] a quibus *C*¹ sacerdotibus
om. *E* libellum *F*¹*EC*¹*IDM*, libellum *B*, bellum *T* quam *D* ad accusatores *A*, ad accusatoris *FT*, accusa-
 toris *B* paraverunt *T*, paraverat *C*¹ quae *F*² cotidie *F* 12 a synodo] synodum *A*, in
 synodo *EC*¹ susceptum *A*, suscepta *C*¹ erat *C*¹ nel veritati (-ae *H*) *om.* *BF*¹*T* nel ver, in
 essent *his* *M* 13 ostenderetur *T* conventus ecclesiastico (-cae *T*) proposito repugnare] conventui
 ecclesiastico proposita repugnarent *EC*¹*M*: *cecidisse videtur* viderentur 14 unum *E* dicebat *BFT* ori-
 mina *M* memorati superius] memoratis (meratis *F*) operis *BFT* aput] ut *F* 15 regia *ABTD* con-
 stetisse *BT*, se constititisse se *A* notitia *ABT* esset *T* claruit] *scripsi*, declaruit *ABD*, perclaruit *EC*,
 praeclaruit *M*, declaruit *FTII* quasi] qua *F*¹ novam *A*, nona *D* causa *D* 16 si *om.* *D* con-
 scientia] *EC*¹*M*, conscientiam *ABTC*²*IID*, consensu eius conscientiam *F*¹ convictum *AM*, convictam *FC*²
 soli *FT* sciret] *ECM*, scire *ABTHD*, se sciret *F* spectat aie *AB* 17 per] pro *F* de his] de is *T*,
 dei *A* quae] *FC*², qui *ABTE*¹*IIDM* se eum] si eum *T*, secum *EM*, se, unum *C*¹ 18 adden-
 tis *BF*¹*T* ipsi *T* mancipia *A* traderit *BF*¹, tradiderit *T* possit *libri* 19 iudicationem *B*
 superari *IID* quae res] qua res *H*, qui aeris *F*¹ publicis *F*, sublegis *T* erat] *TC*, erant *ABEIIDM*,
 erit a *F* 20 patrem *T* ut *om.* *B* ad] in *F*, *om.* *AT* accusatione *ETD* legis *ABF*¹*TD*,
 leg. s. *C*¹, legi *H* his . . . 21 deneganda *om.* *T*^a, his . . . 21 esset *om.* *C*¹ 21 adsequendi *om.* *E*
 deneganda] *F*, deleganda *AD*, deleganda *C*²*H*, diligenda *T*^b, neganda *EM*, dicendum *B*, *om.* *inter alia* *C*¹
 esse *ABT*^b*C*²*IID*, *om.* *inter alia* *T*^a*C*¹ licentiam *C*¹ iter *H*

1) *Eodem* *Ennodius* *l. v. praesertim* c. 40, 41.

ista quae essent faciendae tractantur, praefatus papa ut causam diceret occurrebat atque veniens ab inruentibus turbis aemulorum suorum ita tractatus est, ut multis presbyteris qui cum ipso ierant per eandem ipsa mortis fuisset occasio et recentium adhuc vestigia vulnerum inl. v. com. Arigermus et sublimes viri Gudila et Bedulfus maiores domus regiae perspexissent, quod se unde egressus fuerat ad beati Petri apostoli saepa 5 convexerit.

His ita actis et rebus varia confusione turbatis iterum nos ad iustitiam contuli- 24 (7) mus principalem, scientes divinitate propitia regere dominum, quem ad Italiae gubernacula ipsa providerit, cuius mansuetudini omnia per relationis seriem sic ut res posebat ingessimus, intimantes etiam saepe nominatum papam post eandem, cui subia- 10 cuerat cum suis, si voluntatem rursus haberet exeundi ad iudicium, fuisse communitum, sed adlegasse eum per directos episcopos mandatis canonibus se invitis cessisse, sed dum affectu purgationis suae culmen humiliat, quantis periculis paene fuisset oppressus, dominum regem habere potestatem quod vellet faciendi: se interim iustitiae renitentem statutis canonicis non posse culpelli. 15

Ad haec serenissimus rex taliter deo adspirante respondit: in synhodali esse 22 (8) arbitrio in tanto negotio sequenda praescribere nec aliquid ad se praeter reverentiam de ecclesiasticis negotiis pertinere: committens etiam potestati pontificum, ut, sive propositum vellent audire negotium sive nollent, quod magis putarent utile, deliberarent, dummodo venerandi provisione concilii pax in civitate Romana Christianis omnibus . . . 20

ABFTECHDM

1 esset *D* causam] *F*¹*EC*, causa *ABF*²(sic)*THDM* dixerit *T* atque] *scripsi*, quae *AT*, qui reliqui 2 ab (om. *C*¹) inruentibus] introeuntibus *BFT* aemulorum *T* tractatum *D* est om. *BT* multi *AP* presbyteri *E*, praebiteris *E*¹ 3 ierant *T*, erant *F*²*EC*¹*M*, iebat *B* per] pro *F*¹ ipsam *libri* et] et eum *F* recentio *T* 4 inl. u. com] *A*, inl. uir comis *BE*, inluster uir com *T*, inlustris uir comes (comis *HD*) *ECHDM* arigermus] *AECM*, arigermus *BF*¹*T*, aligermus *F*²*D*, aliermus *H* sublimis *FTE* uir *F* gudila *TE*, godila *HD* bedulfus] *ABT*, bedulphus *D*, bedulfus *H*, bidulfus *F*, bereulfus *E*, berulfus *C*, uerdulfus *M* maior *BFT* 5 regis *T* perpexissent *A*, perrexissent *BT*, prospexissent *F* quod se unde] *AC*¹, quod si unde *H*, quos eunde] *EM*, quos eunde] *C*¹, quod sicund(a) *BE*, quod secundae] *T*, quod unde] *D* patri *B* epta *F*¹ 6 convexerit] *AEC*²*HD*, convexerit *C*¹, convixerit *T*, convixerit *B*, convexit *M*, reuersus est *F* 7 is] *T*, es] *B* artis *F*¹ uaria] et uaria] *F* turuatis] *D*, turbis] *F* contulemus] *T* 8 diuinitatem] *BTC*¹*HD*, de unitate] *F* propitia] *ABEC*², propitiam] *C*¹, propriam] *HD*, propria] *FTM* regere] eundem gerere] *ECM* dominum] deum] *FT* quem] que] *HD*, qui] *ECM* ad italiae] detaliae] *T*, italiae] *FECM* guarnaenla] *E* 9 ipse] *F* pro- niderit] *BFT*, prouideret] *AEC*¹*DM* mansuetudine] *B*, mansuetudinem] *FT* per] pro] *F* relationem] *D*, lationis] *C*¹, lationes] *E*, legationis] *F* seriae] sic ut] *AHD*, seriem] sed quod] *F*¹, syries] id quod] *B*, serie] sed quod] *T* res] re] *D* 10 posebant] *T* ingessimus] *ECHDM*, ingessi] sinus] *A*, ingessi] summus] *B*, ingressi] sumus] *FT* saepe] prae] *D* nominato] papae] *F* pos] *D* cede] *E*¹, caedi] *T*, codiem] *F* cuius] *T* 11 si] se] *F* noluntate] *ATHD* haberit] *T* exeundae] *T* iudicio] *T* fuisset] *B* communitum] *D*^a 12 sed] se] *B* alligasse] eum] *AC*¹, adlegum] secum] *FT*, adlegatus] se eum] *B* per] pro] *F* directus] *T* episcopis] *T* madatis] *M* se inuitis] cessisse] sed dum] *scripsi*, sibi] (si] *T*) concessisse] (om. sed dum] *ABFT*¹*HD*, sibi concessum] (cessum] *M*, concessum] est] *E*) esse] sed dum] *ECM* 13 adiectum] *F*, affectum] *EC*, affatu] *M*, affecto] *B* portationis] *T* suae] sedis] *E*, suae] sedis] *C* fortasse] recte] culmen humiliat] culminum] ibat] *T* pone] *EH*, om. *T* fuisse] *HD* 14 domnum] *TEHD*, domnum] *B* haberet] *FD*, haberit] *BT* potestatem] *EC*, potest] autem] *M*, om. *ABFT*¹*HD* uellit] *FD*, uelit] *B* se interim] sincerem] *B*, sentire] *F*, sentire] *T* iustitia] *EM*, iustitiam] *C*¹ retinentem] *F*, retinentem] *BT*, renitente] *EM* 15 canonicos] *B* 16 deum] *T* respondit] *R* *A*, om. *BF*¹*T* esset] *T* 17 arbitrium] *B* tanti] *D* negotio] *T*, negotii] *HD* perscribere] *BTECD*, proscribere] *F* nec] ne] *D* ad] (a] *F*¹) se] om. *C*¹ propter] *F* reuerentia] *ABTH* 18 de] ad] *T* pertinere] *T*, protinere] *F* committens] *T* potestatum] *F* sine] sibe] *D*, sibi] *T* 19 uellit] *BT* negotio] *T* sine] sibe] *D* nolent] *DM*^a magis] putarent] magis] pugis] putarent] *E*^a, poterunt] (om. magis] *F*¹) utile] utilem] *D* deliberarent] (erunt] *T*) om. *BE* 20 uenerum] dae] *T* provisionem] *H*, prouitione] *C*¹ consilii] *T* romanam] *T* omnibus] *ABFT*¹*HD*, o. red] d] eretur] *ECM*: *excidisse* *videntur* *talibus*: omnibus] (redderetur] prouatione] sua] ut] id] obtinerent.] quae

23 (9) quae cum iuste offertur, dei mandata complentur, Italiae suadere rectorem agnoscentem nullum nobis laborem alium remansisse nisi, ut dissidentes cum humilitate propositi nostri ad concordiam hortaremur. quia unum tantae rei restabat, unde deo pareremus et sanctae principis voluntati, invitavimus senatum amplissimum quali oportuit legatione destinata monentes et instructes: causas dei ipsius esse iudicio committendas qui valet corpus occidere et animam mittere in Gehennam¹), qui dicit: 'mihī vindictam et ego retribuam', apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta: cogitare prudentes viros oportere, quanta inconveniēter et praedudicialiter in huius negotii principiis contigissent: et nos viam per hanc quam ipsi vocabant remissionem peccatis non aperire, sed claudere, qui quod dicebatur maiori iudici servabamus instructes eos, quia per nos illis Christus innotuit: non esse ovium lupi insidias praevidere, sed pastoris, maxime quia in causa praefata multi se dignabantur cognoscere et deo satisfacere, quos error involverat, et quia non poterant plura sub hac occasione ecclesiae membra dispergi, sed magis per mansuetudinem sustineri, sicut boni nos operis Paulus magister instruxerat, dicens sanandos esse plurimos per patientiam et doctrinam: et quicumque putantur rei et gravibus peccatis involuti, quamvis nullus est qui delicto careat, sicut Iohannes testatur apostolus: 'si dicam, quod peccatum non habeo, mendax sum'²), hos tamen magis pressuris hominum sustentari et per terrenas passiones iudicia divina suspendi, maxime cum illa quae praemisimus inter alia de auctoritate sedis obstarent, quia quod possessor eius quondam beatus Petrus meruit, in nobilitate possessionis accessit et claritatem veterem novis dat de Christi dote

ABFTECHDM

1 quae cum iusto] *A*, quae cum iustae] *EC¹HD¹M*, quaecumque] *BT*, quicumque] *F* offertur] *B* italice] *F*, italice] *T* suadere] *FT*, suae dare] *ABC²HD¹M*, suae daret] *EC¹* rectorem] auctorem] *D* 2 agnoscentem] *A*, agnoscentes] *FE¹CH¹D*, agnoscentes] *BT*, agnoscentes itaque] *M* aliud remansisset] *D* nisi] *bis T* ut] *bis M* dissidentes] *T*, dissidentum] *F¹*, dissidentum] *F²*, dissidentibus] *B* humilitatem] *FT* 3 propositi] *A* concordia] *T* hortaretur] *F¹*, hortaremur] *E* unum] nostrum] *D* tantae] tantum] *T* 4 pareremus] *F* et] *A²EC¹M*, ut] *A¹BF¹TH¹D* sancti] *FT*, seme] *D* principes] *T*, princeps] *B* voluntatem] *TD¹*, voluntate] *F* imitabimur] *EC²M*, imitabimur] *C¹*, imitamus] *AB¹TH¹D*, imitaremur] *F* amplissimo] *T* quale] *T*, qualitatem] *E* 5 legationi] *A*, legationem] *BFT* destinata] monentes] *B*, destinata] monentes] *F*, destinata] monentis] *T* struētes] *D* causa] *HM* esset] *B* iudicium] *A¹B* committendas] *T*, continendas] *H* 6 quia] *BT* nali] *FT* anima] *A* gehenna] *H*, hieenna] *T* vindicta] *AT¹M* 7 et] *om. BFT* retribuam] retr. dicit dominus] *BFT* conscientiam] *T* non] nos] *T* absconduntur] *AC²HD¹*, abscondetur] *T*, absconditur] *B* 8 cogitatio] *B* viros] *BT* in] *om. C¹* 9 negotiis] *D* principis] *AF¹TC¹HD¹*, princeps] *B* contigissent] contigisse] *ne FT*, contigisse] *ne B* remissione] *AB¹H*, remissione] *T* 10 peccati] *FE²M*, peccato] *E¹* apperire] *B* qui] quod] *qui quid F¹*, quid] quod] *B* iudicij] *BE²EC¹M*, iudicij] *ATH¹D*, iudicio] *F¹C¹* servabamus] *FTEM*, servavimus] *A*, servamus] *BHD*, rescrvabamus] *C¹*, rescrvamus] *C²* instructis] *T* 11 quia] qui] *H* per] *om. C²* illi] *T* non] nostro] *F* esse] *ess E* obium] *T*, obium] *H* lubi] *T* 12 pastores] *AB* in] *om. C¹* multi] se dignabantur] (-batur] *M²*)] *EM*, multos] (multos] *BT*) se] (si] *F*) dignabantur] (dignabuntur] *T*, dignabantur] *H*, dignabatur] *F²*)] *ABF¹TH¹D*, multos] qui se dignabatur] (*corr. ce* -bantur] *C²*, *om. C¹* cognoscere] *T* 13 satisfacere] salutes] facere] *B* quos] *EC¹M*, *om. reliqui* error] involverat] errori] *im. A*, errori] noluerant] *B*, errorem] nolueram] *T* non] nostro] *B* poteram] *T* plura] *om. C²* occasionem] *F¹* 14 mansuetudine] *H*, mansuetudinem] *M* sustinere] *F¹TD*, sustinere] *B* sicut] si] quod] *B* boni] nos] bonus] *D*, nos] *BF¹T* 15 operi] *A* magister] *om. F* intruserat] *B*, instruxerunt] *T* sanandus] *TC¹D* plurimos] *BT* 16 putabantur] *A* rei] ei] *F¹* nulls] *E* 17 dilecto] *T* sicut] si] quod] *B* iohannis] *BE*, iohannis] *T* quod] quia] *C²HD¹M* peccato] *B* 18 pressuris] *H* sustentare] *D* per] terrenas] *scripsi*, perterri] has] *ABFC²DM*, perterri] has] *EC¹*, praeterri] has] *T*, praeterri] has] *H* 19 passiois] *BFT*, mansiones] *C¹* iudicia] iudicia] *E*, iudicij] *F*, iudicij] *a B*, iudicij] *ad T* suspensi] *DM* maxime] cum] illa] maxime] illa] *BF¹*, maxima] *T* praemisimus] *T* inter alia] aeternalia] *B* 20 auctoritate] sedis] auctoritatis] *F¹* obstarens] *FT* possessor] *E* condam] *F*, quoddam] *BT* petrus] *p. apostolus E* 21 nobilitate] *T*, nobilitate] *B* accessit] *B* claritatem] *E*, claritate] *B* veteri] *A* nobis] *T²*, nobis] *ABF¹TC¹HD¹M*, nobis] *C¹H* dat] de] det] *EC¹M*, datur] de] *D*, dat] *C²* christo] dotem] *T*

¹ citat Ennodius l. c. c. 113.

² citat Ennodius l. c. c. 116.

rectoribus clamantis scriptum esse per prophetam ex persona dei: 'numquid non valet
 manus mea ad consumendum eos qui erraverunt?' haec eadem saepissime, sicut oportuit,
 commententes, ut habita intentione discederent et factum nostrum, quod deus in-
 spiraverat iuxta mandatum principis, non discenterent, sed sequerentur, sicut decebat
 ecclesiae filios, nec sub hac intermissione causa penderet et crescerent ecclesiae detri-
 menta, cui res posecebat cum festinatione succurri et nobis huius celeritatis et illis
 oboedientiae necessitas imminabat, maxime cum omnem paene plebem cernimus eius
 communioni indissociabiliter adhaesisse, cuius nos non modica cura stimulabat, ne in
 aliquo laberetur errore. Quibus allegatis cum dei nostri obstestatione decernimus harum
 necessitatum vel religionum consideratione adstricti et caelesti, perpensis omnibus quae
 in causa erant, inspiratione secreti: Symmachus papa sedis apostolicae praesul ab
 huiusmodi propositionibus impetitus quantum ad homines respicit, quia totum causis
 obsistentibus superius designatis constat arbitrio divino fuisse dimissum, sit immunis
 et liber et Christianae plebi sine aliqua de obiectis obligatione in omnibus ecclesiis
 suis ad ius sedis suae pertinentibus tradat divina mysteria, quia cum ab inopugnatorum
 suorum petitione propter superius designatas causas obligari non potuisse cognovimus,
 unde secundum principalia praecepta, quae nostrae hoc tribunt potestati, ei quidquid
 de ecclesiasticis intra sacram urbem Romam vel foris iuris est, reformamus: totam
 causam dei iudicio reservantes universos hortamur, ut sacram communionem, sicut res
 postulat, ab eo percipiant et dei et animarum suarum meminerint, quia ipse et amator
 pacis est et ipse pax est qui monet: 'pacem meam do vobis, pacem meam relinquo
 vobis' et in quacumque civitate pacem esse confirmandam adfirmans beatos esse paci-

1-oh. 50, 2.

5

21 (10)

10

20

1-oh. 14, 27.

Math. 5, 9.

ABFTECG (incipit demo r. 3 intentione) HDM

1 clamantis] *scripsi*, clamantes *plerique*, clamantem *T* esse] est *H* propheta *A* ex persona
 dei (christi *H*) *om. D* non valet] ualit *T* 2 meas *AB* consumendum *ABE*, sumendum *H*, con-
 sumendos *E*, sumendos *C* eos *om. E* eandem *B* saepissime] sepiissime *F*, semissimi *T* sicut]
 si quod *B* 3 ut *om. T* discerent *BFH*, discerint *T* nostrum quod] nuni quid *F* 4 prin-
 ceptis *B* non] nostro *B*, nostri *F*, non nostri *F* discerent] *FE*, discere *ABTCGHM*, discer-
 terem *M*, *inc. C* sicut] si quod *B* dicebat *TEC* 5 filius *T* nec] ne *FHD* super *D*
 hac *om. E* intermissiones *D*, intermissionem *E* causa penderet] causa penderet *FT*, causa pen-
 dere *AB*, corderent *E*, contenderent *CGHM* crescerint *F* ecl. detr.] ecl. detr. ecclesiae *F* 6 cui
 res] *ABE*, cui re *T*, quae res *F* *EGHDM*, quae re *C* posecebat *A*, posecebant *D* succurre *F*, succur-
 rit *C* hui. nob. *F* celebritatis *C* 7 oboedientiae *libri omnes* imminerit *T* maxime *om. C*
 omne *ATG* pacne (poenae *AGH*, poene *T*) pleb.] pl. poene *D* cernimus *T* 8 communione *T*,
 communitio *D*, communi *E* indissociabiliter *F* nos *om. BF* 9 alicui *A*, *om. BF* *T* laberetur]
F *CGDM*, laboretur *A*, liberetur *E*, hiberetur *B*, haberetur *F* *T*, lauratur *H* alligatis *F* *GH* cum]
 dnm *GHD* obstestatione *E* decernimus *T*, discernimus *F* harum] aurum *B* 10 religionum *TH*
 adstricto *A* caelesti] *ABFTECM*, caelestis *GHD* perpensi *A* quae in] quem *H* 11 se-
 creti] *BF* *T*, secretis *AF* *EGHDM* ab] ad *BT* 12 praepositionibus *C* impetitus] inritus *F*,
 inretetus *B*, inritetur *T* ad] ab *C* hominis *F*, hominem *D* 13 obsistentibus] tentibus *B* arbi-
 trium *T* diuinum *BTH* fuisset *A* demissum *BGHD* sit immunis (-nes *C*) et] idimmunis et *B*,
 sit item immunis et *F*, idem munisset *T* 14 liber et] liberit *B*, libere *T*, liber *EM* christiani *FG*
 plebi sine] plebis sine *A*, plebis in *FT*, plebes in *B* obligatione] *AFT*, oblicatione *H*, oblatione *EGDM*,
 oblicationibus ne *B* 15 sedis] se et *F* pertinentibus *T* tradat] *scripsi*, et tradat *libri* quia]
 qui *E* 16 petitionem propter *AGHD*, petioni propter *T*, propter petitionem *F* suprum *F* desig-
 nata *A*, designatus *F* obligare *A*, obligare *T*, oblicari *G* potuisset *C* 17 potestatem *FT* ei] et *T*,
om. E 18 de] *ABTD*, *om. reliqui* ecclesiasticae *H*, ecclesiastici *BTG* inter *BFT*, in *D* sacra *T*,
 sacrum *G*, *om. D* urbe *D* roma *D*, romanam *G* iussis *T* reformamus *A* totam] et totam *F*,
 totumque *edd.* 19 iudicia *A*, iudicium *B* reservatis *E*, reservatis *T* mimmersus *BF* *T* ortan-
 nus *AGD*, hortamus *H* sacrum *H*, sacra *B* communionem *B* sicut] si quod *BT* 20 postolat *FT*,
 postulant *D* ab eo] habeo *M* perficiant *GHM*, proficiant *D*, recipiant *C* dei et *om. DE* memi-
 nerent *T*, meminerant *F* ipse (ipsi *T*) et *om. D* amor *M* 21 ipsi *T* quia monet (-nit *T*) *BT*,
 qui ammonet *F*, qui inunnet *D* de nobis pacem meam *om. F* 22 cinitatem *ABFTGHM*, cum *D* pacem
om. M confirmandam (-de *G*) ad] beatos (beatus *BTG*, beatas *E*, beat s *C*) *om. D* pacificus *BTHD*

fi eos. haec quicumque ex instructione nostra, quod non aestimamus, vel non admittit vel retractari posse crediderit, videat, quia in divino iudicio contemptus sui rationem est, sicut de deo confidimus, redditurus.

25 (11)

De clericis memorati papae, qui ab episcopo suo ante tempus aliquod contra regulas discesserunt et schisma fecerunt, hoc fieri decrevimus, ut hos satisfaciētes episcopo suo misericordia subsequatur et officiis ecclesiasticis se congaudeant restitui, quia dominus et redemptor noster oves perditas ab errore laetatur inventas et super prodigum filium paternam liberalitatem caelestis medicator adcommodat. quisquis vero clericorum post hanc formam a nobis prolatam quocumque sacrati deo loci in ecclesia Romana missas celebrare praesumpserit praeter conscientiam papae Symmachi dum vivit, statutis canonicis velut schismaticus perecellatur. ista nos sufficiat cum dei notitia sincere protulisse.

1. Laurentius episcopus ecclesiae Mediolanensis huic statuto nostro, in quo totam causam dei iudicio commisimus, subscripsi

medilanensis *T*, mediolanensi *B*
statuta *F*
nostro] non *C*¹
tota causa *D*
dei] in dei *C*¹
commisimus *T*
subscripsit *C*

2. Petrus episcopus ecclesiae Ravennatis huic statuto nostro, in quo totam causam dei iudicio commisimus, subscripsi

rabennatis *D*
statutum *B*
nostro] non *C*
totum *B*
dei] in dei *C*¹
commisimus *T*

3. Felix episcopus ecclesiae Interamnatis subscripsi

filex *T*
interamnatis *B*, interamitis *F*, teramitensis *T*, teramensis *GH*, terramensis *M*, thermaensis *D*,
teramannus *E*, terrannus *C*², *iac.* *C*¹

ABFTECGHDM (h^o sex libri a c. 3 sic: Felix Teramensis et sic deinceps). — *Ordinant ABFT* sic ut supra leguntur similiterque usque ad c. 52 *GHD*, deinde 53, 69, 71, 73, 75, 54—68, 70, 72, 74, 76 *GH*; item, sed 63 inter 71 et 73, *D*; item, sed 59 post 58, *M*; diverse *E* sic: 1—12, 23—49, 13—22, 50—76 omiſſis 15, 69; *C* sic: 1, 2, 3, 7, 11, 25, 29, 34, 38, 42, 45, 49, 17, 21, 52, 56, 61, 65, 69, 73, 4, 8, 12, 26, 30, 35, 39, 43, 46, 13, 18, 22, 53, 57, 62, 66, 70, 5, 9, 23, 27, 31, 36, 10, 44, 47, 14, 19, 50, 54, 58, 63, 67, 71, 75, 6, 10, 21, 28, 32, 37, 41, 48, 16, 20, 51, 55, 59, 64, 68, 72, 74, 76, omiſſis 15, 33, 60

1 ex instructione (-nem *FT*)] extructione *D*, in extructione *G* — nostram *FTC* non] nos *F* — aestimamus *B*; existimamus *Hirschfeld* — 2 retractare *BF²G*, tractare *D* — possit *T* — sui ratione *ABGP*, ratione *T*, ut ratione *F*¹ — 3 est ante redditurus *G* — sicut] si quod *B* — confidemus *T*, confitimus *B* — reddetur *BT*, reddituros *A* — 4 clerici *D* — memoratae *H* — quia *C* — aliquod] *FECM*, alicuius *ABTGH*
5 regulam *F*, regula *T*, regulam *B* — scisma *ABFTEM*, chrisca *D* — fieri *G* — hos] *A*, eos *reliqui* — 6 episcopo] ab ep. *F* — misericordiam *BGD* — subsequatur *T*, consequatur *FM*, consecratur *E* — se om. *C* — congaudeant] *BF*, congaudiant *T*, gaudeant *AECGHDM* — restitui] *EC¹HM*, restituti *ATC²GD*, restetati *B*, restitutus *F* — 7 et] ac *DM* — onem perditam *D* — laetator *G^a* — inmentam *D* — 8 prodigum] *AF²TEC*, prodicum *BF¹*, profugum *GHD* — paterna *ABFT* — liberalitate *E^a*, libertate *BFT*, libertatem *D* — medicatur *BT*, mediator *F¹*, mediator *GD* — adcommodat] exultat *B*, om. *F¹T* — 9 clericorum om. *F* — formam *T* — a] ad *G* — prolata *B*, probatam *M*, pronatam *D*, probata *G* — quicumque *F* — sacrati] sacrata *BT* — ecclesiam *BTECH* — 10 romanam *BTE¹* — missa *H* — celebrari *TM* — praesumpserunt *F* — conscientia *GD* — 11 status *M*, statuti *C*¹ — em, uelut schismaticus (schismaticus *ABFTED*, schismaticus *C*¹) om. *G* — procellatur *FG* — nos] non *HD*, nunc *G* — sufficiant *libri* — dei] domini *C* — notitias *A*, notitiam *TG* — 12 sencire *F¹*, senceriter *B* — protulisset *E*, protulisse *C*², pe (*sp. rac.*) *C*¹ — post protulisse *add.* subscriptio episcoporum *Aumarj.*, suscriptione episcoporum *B*, suscriptiones episcoporum *ECGH*

4. Benignus episcopus ecclesiae Aquae vivae subscripsi
benignus| bonifatius *ED*, bonifacius *CGM*
aquaevivensis *TG*, aqu(a)evivensis *CH*, aqu(a)evivensis *DM*, aquaevivensis *E*
5. Maximus episcopus ecclesiae Bleranae subscripsi
ep. eocl. bleranensis *T*, bleranae *D*, bleranus *EGHM*, blesanus *C*
6. Amilius episcopus ecclesiae Soranae subscripsi
amilius *BFT*, (a)emilianus *EGHM*, hemilianus *D*
suran(a)e *ABF*, suranensis *T*, suranus *GH*, syranus *ECDM*
7. Maximus episcopus ecclesiae Ticinensis
ticenensis *F*, tycinensis *GD*, tycinensis *E*, ticienensis *B*
8. Cassianus episcopus ecclesiae Mutinensis subscripsi
casianus *F*
mutenensis *F*, mitenensis *B*
9. Gerontius episcopus ecclesiae Ficucensis subscripsi
ficucensis *C*, ficulensis *BF*, ficulensis *T*
10. Stephanus episcopus ecclesiae Venusinae subscripsi
stefanus *BTE^a*
benusinae *A*, venosine *B*, vinosine *F*, vinosensis *T*, benusinus *HM*, benussinus *G*, benusinis *D*,
venusinus *E*, nessi *C*
11. Laurentius episcopus ecclesiae Boensis subscripsi
bonensis *FT*, bonensis *B*, bononiensis *C* fortasse recte, bonomensis *E*
12. Fortunatus episcopus ecclesiae Fulginensis subscripsi
furtunatus *F^aTG*
fulgenensis *F*, fulginensis *B*, fulgenensis *T*, fuleginensis *C*
13. Mercurius episcopus ecclesiae Sutrinae subscripsi
mercurius *T*, mercorius *BF^c*
suirinsis *T*, sutrinus *EGHM*, sutrinis *D*
14. Stephanus episcopus ecclesiae Neapolitanae subscripsi
stefanus *BT*
neapolitensis *T*, neapolitanus *E^aGHDM*, nepolitanus *C*
om. *F*, delet *E^b*
15. Hilarius episcopus ecclesiae Tempsanae subscripsi
clarus *BT*
thensanae *A*, tinsanensis *T*, tisane *B*, tempsanus *M*, tempsanus *G*, temsanus *H*, tempinus *D*
om. *FEC*: cf. c. 43
16. Maximilianus episcopus ecclesiae Perusinae subscripsi
maximianus *B^aD*, maximus *C*
perusaenensis *T*, perusinus *EGHM*, perusius *H*, perusinis *D*
17. Innocentius episcopus ecclesiae Ferentinatum subscripsi
fertinatium *B*, festinatium *F*, festinagensis *T*, fertinatis *GH*, ferentimatis *DM*, tiferinatis *EC*
18. Concordius episcopus ecclesiae Misenatium subscripsi
concordius *E*
misenantium *F*, misinantium *B*, misantium *A*, misinatensis *T*, mesinatis *GH*, mesenatis *EC*,
messinatis *D*, mesinatus *M*
delet *E^b*
19. Vitalis episcopus ecclesiae Fundanae subscripsi
vitalus *F*
fundanensis *T*, fundanus *EGHDM*
20. Castus episcopus ecclesiae Portuensis subscripsi
ortuensis *FT*, ortuinensis *B*

21. Aristus episcopus ecclesiae Ostiensis subscripsi
aristo *E*
hostiensis *C*, hortinsis *BT*, ostensis *GHM*, hostensis *D*, ostiensis *E*
om. F
22. Martyrius episcopus ecclesiae Terracinensis subscripsi
marturius *C*, martirius *E^aH*, marciannus *FT*, martianus *B*
terraecensis *F*, terauecensis *T*, tarrecennacensis *B*
23. Victor episcopus ecclesiae Lunensis subscripsi
lunensis *B*, luninus *T*
24. Asterius episcopus ecclesiae Aquinatis subscripsi
aquinatensis *T*
25. Chrysogonus episcopus ecclesiae Albanensis subscripsi
chrisogonus *ACGHM*, crisogonus *BE*, grisogonius *T*, crisonius *F*
albanensis *F^a*, albanensis *BT*, aluanensis *E*
26. Amantius episcopus ecclesiae Potentinae subscripsi
amandus *C*, amantus (?) *E*
potentiensis *T*, potentius *ECGHM*, potentinis *D*
27. Romanus episcopus ecclesiae Nomentanae subscripsi
nomentane *BF*, numentanae *A*, nomentanensis *T*, numentanus *EGHDM*, numentanus *C*
28. Ursus episcopus ecclesiae Reatinae subscripsi
reatinensis *T*, reatinus *ECGHM*, reatinis *D*
29. Cresconius episcopus ecclesiae Tuderinae subscripsi
chrisconius *A*, crisonius *BFTEC*
tutertinensis *T*, tudertinus *EGHM*, tudertinis *D*, tudertinensis *C*, tudestine *B*
30. Innocentius episcopus ecclesiae Mivanatum subscripsi
muanatum *B*, manacius *F*, manatiensis *T*, minanatis *EGHD*, mibanatis *M*, minuanatis *C*
31. Iohannes episcopus ecclesiae Spolitinae subscripsi
iohannis *ABFTC*
spolitane *F*, spoletane *B*, spoliensis *T*, spoliensis *EC²GHDM*, *inc. C¹*
32. Eustasius episcopus ecclesiae Cremonensis subscripsi
ensthasius *A*, enstadius *FT*, enstathius *M*, enstochius *C*
cremonensis *BT*, crimonensis *F*, cremanensis *GHDM*, cremonensis *E¹C*, cremensis *E²*
33. Laurentius episcopus ecclesiae Bergomatis subscripsi
uirgomatis *ABT*, uirgomaniensis *T*, nergomatis *GHM*
om. C
34. Eucarpus episcopus ecclesiae Meresapae subscripsi
meresapanensis *T*
35. Rufentius episcopus ecclesiae Euginatinae subscripsi
rufencius *B*
ematine *BF*, ematinensis *T*, agnatius *GHDM*, egnatius *EC*
36. Serenus episcopus ecclesiae Nolanae subscripsi
nulanae *A*, nolaniensis *T*, nolanus *E^aC²GHDM*, *suffra neap E^b*
37. Martianus episcopus ecclesiae Accanae subscripsi
martianus *ABG*, marciannus *plerique*
ecanae *A*, ecaniae *B*, accaunie *F*, ecaunis *T^a*, ecaunis *T^b*, acanus *GHM*, acanis *D*, ecla-
nus *EC*
38. Eutychius episcopus ecclesiae Trauensis subscripsi
euthicis *A*, euticius *FTG*, eutichius *M*, euthizius *B*
trauesensis *FT*, trauesensis *B*
39. Fortunatus episcopus ecclesiae Agninae subscripsi
agninae] *A*, agninae *BF*, agninaensis *T*, agninus *GHDM*, auagninus *E*, agninus *C*

40. Paschasius episcopus ecclesiae Vulturvensis subscripsi
 paschasius *BF^{TD}*
 vulturenensis *A*, ulturnensis *F*, ultornensis *B*, ultervensis *T*, vulturenensis *M*
41. Innocentius episcopus ecclesiae Forosempronensis subscripsi
 forosimpronensis *EGH*, forosympronensis *C*, forosimpronis *A*, forosimproni *D*, forosimtroni *M*
om. BFT
42. Felix episcopus ecclesiae Nepesinae subscripsi
 nepesinus *EGHDM*, nepe *C*
om. BFT
43. Hilarus episcopus ecclesiae Tempsanae subscripsi
 tempranae *A*, tempranensis *GHD^M*, tempranensis *EC*
om. BFT: cf. c. 15
44. Innocentius episcopus ecclesiae Tifernatium Tiberinorum subscripsi
 innocensius *C*
 tifernatium] *EC*, differnatum *A*, defenatium *BF*, defenancium sensis *T*, direntium *GDM*, tircen-
 tium *H*
 tiberinorum] tibernorum *E*, *om. FTH¹*
45. Severinus episcopus ecclesiae Tundaritanae subscripsi
 siuerinus *G*, seurens *B*
 tundariae *BF*, tundariesensis *T*, tundaritanus *GHM*, tunderitanus *G*, toderitanus *D*, tundaritanus *E*
46. Silvinus episcopus ecclesiae Veliternae subscripsi
 siluinus] *EC*, siluanus *plerique*, siluianus *D*
 belliternae *A*, belliturnensis *T*, belleturane *B*, uelitermus *HM*, beliternis *D*, uellitermus *E*,
 uellitermensis *C*, ualitermus *G*
om. F
47. Sebastianus episcopus ecclesiae Suranae subscripsi
 sabastianus *BT*
 suranensis *T*, suranus *GH*, syranus *D*, siranus *M*, soranus *EC*
om. F
48. Mercurius episcopus ecclesiae Gabinatium subscripsi
 emercurius *M*, mercurinus *B*
 gabinatensium *B*, gabianantensium *F*, gabinatinsium *T*, gaimati *GH*, gaimatis *EDM*, cabinatis *C*
49. Felix episcopus ecclesiae Atellanae subscripsi
 utelline *F*, uteliene *B*, utellinensis *T*, atellanus *E³GHD^M*, acellanus *C*, sutra neap *E^b*
50. Rusticus episcopus ecclesiae Buxentinae subscripsi
 busentine *BF*, boseninensis *T*, buxentinus *ECGHDM*
51. Propinquus episcopus ecclesiae Tridensis subscripsi
 propinuos *F*, propinquo *D*, propinquus *C*, propincus *B*
 tridensis *A*, trinennensis *F*, trinennensis *BT*, tribensis *GHD^M*, treucensis *E*, trebensis *C*
52. Adeodatus episcopus ecclesiae Formianae subscripsi
 adodatus *F*, adematus *D*
 fomianae *B*, fominae *F*, fuminnensis *T*, formianus *ECGHDM*
53. Bonifatius episcopus ecclesiae Cameritanae subscripsi
 bonifatius *AEC^D*, benefatius *T*, benefacius *F*, bonifacius *GHM*, benefotius *B*
 cameratane *B*, camaratanensis *T*, cameritanus *ECGHDM*
54. Fortunatus episcopus ecclesiae Suessanae subscripsi
 furunatus *T*
 suessanensis *T*, suestanus *GHM*, suctanus *D*, suessanus *EC*
del. E^b
55. Incundus episcopus ecclesiae Augustanae subscripsi
 iocundus *libri*
 agustine *F*, augustinensis *T*, augustanus *ECGHDM*, agustinus *B*

56. Tigridius episcopus ecclesiae Tauritanae subscripsi
 tegradius *BBT*, arigradius *C*
 taurine *BP*, taurinus *T*, tauriganus *GHD*, taurizanus *M*, taurianus *EC*
57. Vaticanus episcopus ecclesiae Ceneliensis subscripsi
 uatiganus *BFP*, uatiganus *T*, niticanus *H*, nitiganus *G*, naticanus *M*, baticanus *C*
 ceneliensis] *C*, caeneliensis *A*, celesiensis *E*, caeliniensis *F*, caeleniensis *B*, celeniensis *THM*,
 celiniensis *G*, caeleniensis *D*
58. Iohannes episcopus ecclesiae Ariminensis subscripsi
 iohannis *ABFTEGHI*
 ariminensis *B*, aminensis *T*, arimenensis *H*
59. Procleianus episcopus ecclesiae Saepinatis subscripsi
 procleianus *B*, precleianus *T*, procleianus *FE*
 sepinatis *BFECHDM*, sepinatensis *T*
60. Candidus episcopus ecclesiae Tiburtinae subscripsi
 gaudius *T*, candedus *B*
 tyburtinae *A*, tebortiae *BP*, tiburtinensis *T*, tibortianus *G*, tipurtinus *H*, tiburtianus *D*, tiortinus *M*
om. EC
61. Aprilis episcopus ecclesiae Laterianae subscripsi
 aprilis *T*
 latine *BF*, latinensis *T*, laterianensis *CGHM*, lateranicensis *D*, literianensis *E*
62. Asellus episcopus ecclesiae Populoniensis subscripsi
 asillus *B*
 populanensis *F*, popolanensis *B*, populanensis *T*, populiensis *G*, popoliensis *H*, populi-
 nensis *CM*
63. Memor episcopus ecclesiae Canusinae subscripsi
 canosine *BP*, consinensis *T*, canusinus *EGHDM*, canosinus *C*
64. Colonicus episcopus ecclesiae Foroelaudiensis subscripsi
 colomecus *B*
 foroghliensis *F*, foroelaudiensis *B*, foroelaudiensis *T*, foroelodiensis *EGHDM*
65. Helpidius episcopus ecclesiae Volaterranae subscripsi
 elpidius *C*, epidius *F*, hilpidus *T*
 noluterranae *A*, noloterrane *B*, noloterranensis *F*, noloterranensis *T*, noloterranus *EGHI*, noloterra-
 nus *M*, bulternanus *D*
inter 62 et 63 F
66. Iohannes episcopus ecclesiae Turritanae subscripsi
 iohannis *ABFTE*
 tarretane *B*, tarretanae *F*, tarretanensis *T*, turritanus *EGH*, turritanus *DM*, turritanus *C*
67. Adeodatus episcopus ecclesiae Silvae Candidae subscripsi
 adeodatus *F*
 candidae *F*, candidensis *T*
68. Venerius episcopus ecclesiae Pellensium subscripsi
 pelleensium *F*, pellemisium *BT*, pellensis *ECDM*, pallensis *GH*
69. Iustus episcopus ecclesiae Signinae subscripsi
 signatine *BF*, signatinus *GHM*, signatinus *D*, egnatinus *EC*
om. T
70. Rogatus episcopus ecclesiae Tauromenitanae subscripsi
 tauromenitane *B*, tauromenitane *F*, tauromenitanensis *T*, tauromenitanus *G*, tauromenitanus *EGHDM*
71. Vindemius episcopus ecclesiae Antiatinae subscripsi
 uendimius *A*, mindimius *BFTC*
 anteatinae *ABF*, satutenensis *T*, anteatinus *GHM*, ateatinus *D*, antheatinus *EC*

72. Servusdei episcopus ecclesiae Peraenae subscripsi
ferene *F*, ferensis *T*, ferensis *ECCDDM*, liparentane *B*
73. Augustus episcopus ecclesiae Liparitanae subscripsi
augustinus *T*, agustinus *F*³, agustus *B*
lyparitanae *A*, liparentine *F*, liparantinis *T*, liparitans *DDM*, lyparitane *E*, libarritans *G*,
carnigantinis *B*, carnelaneus *C*
74. Probus episcopus ecclesiae Carneianensis subscripsi
carnianensis *T*, anternine *B*
75. Valentinus episcopus ecclesiae Amiterninae subscripsi
amiternensis *T*, amiterinus *ECCDDM*, amiterinos *G*, ferene *B*
76. Dulcitius episcopus ecclesiae sancti Anthimi subscripsi
dulcecius *F*, dultitius *B*, dulcius *TG*
antimi *ABEMG*, autine *F*, antiensis *T*
addunt in fine num. lxxiii EC, expl. suscriptio episcoporum B

ABFTECGDDM

III. ACTA SYNHODI A. DII.

502 Nov. 6. 1

Exemplar constituti facti a domno Symmacho papa de rebus ecclesiasticis conservandis.

Fl. Avieno iun. ū. c. consule sub die VIII id. Nov. in basilica beati Petri apostoli
5 residente venerabili viro papa Symmacho una eum venerabilibus viris

1. Laurentio

laurentius *BGH*

2. Petro

3. Eulalio

om. *BFT*

4. Aemiliano

5. Fortunato

(a)emiliano *TE*, emiliano *BE*, hemiliano *D*,
eemiliano *C*, emilianus *M*, emelianus *G*,
amiliano *M*, ameliano *A*

fortunato *BG*

ABFTECGHDM

2 exemplar e. f. a (om. *G*) d. s. papa] *AGHDM*, constitutio facta a (ad *B*) domno symmacho papa *BF*, incipit constitutum memoriae papae symmachi *E*¹, incipit constitutio supra dicti papae symmachi *C*, om. *T* de rebus ecclesiasticis (ecclesiae *BTGH*) conseruandis (-das *GH*) *plurique*, de non alienandis prediis ecclesiasticis *EC* 4 flauieno *A*^b, flauiano *A*^a, fleuieno *E*, flauio auieno (auieno *G*, abieno *D*) *GHDM*, abieno (om. flauio) *BFT* iun. ūc] *BE*, iunioire ū c̄ *C*, iunioire uiro clarissimo *A**TE*, ne iunioire (iunioires *M*) *GHDM* console *T*, om. *GHDM* iiii] iiii *C* basilica *BG* 5 resedente *BFT*, residenti *E*¹, om. *G* venerabile *BFTHD* uero *B* papae *G* uiris] uiris ep̄pis *D*

Episcoporum nomina ut dedi ordinat A, extrema inde a c. 73 sic exhibens perturbata:

proiectio sebastiano et uenantio ep̄s
uindemio residentibus uictore etiam
mercurio proiectio seruodei
martino asterio epyfania

Vindemium, Victorem, Mercurium, Serrumdei, Asterium cum reliquis libris inter episcopos admisi, cum praesertim tres eorum Vindemius Victor Asterius redeant inter subscriptores.

*BFT ordinat sic (missis hoc loco minoribus in apparatus relatis): 1. 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16. 28. 30. 32. 19. 21. 23. 25. 27. 29. 51. 56. 58. 60. 62. 64. 66. 68. 70. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 18. 20. 22. 24. 26. 49. 51. 55. 57. 59. 61. 63. 65. 67. 69 (sequuntur presb. 34, deinde residentibus etiam et presb. 1-5). 33-36. 38. 40. 42. 44. 46. 48. 50. 52 (sequuntur presb. 6-12. 14-26). 74-79. 37. 39. 41. 43. 45. 47 (sequuntur presb. 27. 28). 53 (presb. 29-33. 35-37). 73, deinde episcopis (episcopo *B*) presbiteris; sequuntur diaconi. deiciunt igitur 3. 31. 71. 72. 80.*

E ordinat sic: 1. 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16. 3. 5. 7. 9. 11. 13. 15. 17. 18. 20. 22. 24. 26. 28. 30. 32. 19. 21. 23. 25. 27. 29. 31. 33. 34. 35. 36. 38. 40. 42. 44. 46. 48. 50. 52. 54. 56. 58. 60. 62. 64. 66. 68. 70. 72. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 37. 39. 41. 43. 45. 47. 49. 51. 53. 55. 57. 59. 71. 73. 80, finiens in et uenantio ep̄s. omittit igitur 61. 63. 65. 67. 69.

C ordinat sic: ep. 2. 4. 6. 8. 10. 12. 14. 16. 3. 5. 7. 9. 24. 21. 35. 36. 66. 78. 51 (sequitur residentibus etiam). presb. 7. 15. 16. 24. ep. 67. 11. 26. 23. 50. 52. 68. 79. 53. (seq. laurentio) 28. 25. 38. 48. 60.

<p>6. Felice
felici <i>T</i></p> <p>8. Cresconio
crisconio <i>ABC</i>, crisonio <i>F</i>, crisogonio <i>T</i>,
cresconi <i>GHI</i></p> <p>10. Benigno
begno <i>E^a</i></p> <p>12. Innocentio
innocentius <i>GHI</i></p> <p>14. Maximo</p> <p>16. Iohanne
iohami <i>T</i></p> | <p>7. Eustasio
enstadio <i>BFT</i>, eustatio <i>H</i>, eustathio <i>EDM</i>,
eustachio <i>C</i>, ensthachio <i>G</i></p> <p>9. Incundo
incundo] <i>H</i>, ioemido <i>reliqui</i></p> <p>11. Maximo</p> <p>13. Laurentio</p> <p>15. Tigridio
tegridio <i>AB</i>, tecriidio <i>T</i>, tegricio <i>F</i>, trigido <i>G</i>,
tigrino <i>EC</i>, tygrido <i>D</i></p> <p>17. Bassiano
basiano <i>BTII</i>, cassiano <i>D</i></p> |
|--|---|

ABFTECGHDM

37. 55. *pr.* 1. 8. 17. 25. 33. *ep.* 15. 13. 27. 40. 56. 72. 39. 57. *pr.* 2. 9. 18. 26. 34. *ep.* 17 (*seq.* maximo). 29. 42. 74. 41. 59. *pr.* 3. 10. 19. 27 (*seq.* chrisogono). *ep.* 18. 65. 44. 70. 75. 43. *pr.* 4. 11. 20. 28 (*seq.* chrisogono). *ep.* 20. 33. 46. 62. 76. 45. 73. 80. *pr.* 5. 12. 32. 29. *ep.* 22. 34. 54. 61. 77. 47. 49. *pr.* 6. 13. 14. 22. 23. 30. 31. 35. 36. 37. *abundant igitur quattuor quos supra indicari; praeterea manus 2 adiecit ante ep. 2 laurentio (= ep. 1. 13. presb. 31), ante ep. 74 senerino (= ep. 60. 70), ante ep. 65 amando (= ep. 49), ante ep. 33 iohanne (= ep. 16. 22. pr. 30), ante ep. 34 sereno (= ep. 26), qui omnes aliis locis adsunt. Desiderantur ep. 19. 30. 31. 32. 58. 61. 63. 69. 71; presb. 21*

GH ordinant sic finientes in Basilio et Florentio episcopis:

1.	11.	5.	30.	34.	58.	76.	63.
2.	13.	7.	32.	35.	60.	77.	65.
4.	15.	9.	19.	36.	62.	78.	67.
6.	17.	21.	44.	38.	64.	79.	69.
8.	18.	23.	46.	40.	66.	37.	71.
10.	20.	25.	48.	42.	68.	39.	73.
12.	22.	27.	50.	70.	55.	41.	80.
14.	24.	29.	52.	72.	57.	43.	45.
16.	26.	31.	54.	74.	59.	47.	49.
3.	28.	33.	56.	75.	61.	51.	53.

DM eundem ordinem ita sequuntur, ut continent: 1. 11. 2. 13 et sic deinceps ordine nusquam mutato; finiunt 43 in Rustico, extrema quinque nomina 45. 47. 49. 51. 53 referentes inter presbyteros. Interculus plenus est pariter atque codicis A.

His expensis intellegitur nostrorum librorum commune archetypum ita ordinatum fuisse ut supra expressimus, ut ambiguum esset, utrum post Petrum sequeretur Eulalius, deinde Aemilianus, post hunc Fortunatus et sic porro, an post Petrum veniret Aemilianus et sic deinceps ad finem paginae, deinde altera pagina inciperet ab Eulalio et Fortunato. priorem ordinem secutus est qui scripsit codicem A, posteriorem tenuit et archetypum codicem BFT et qui scripsit librum E quique inde pendunt. nam in archetypo libri E haec fere forma octoginta nomina representata fuerint necesse est:

<i>pagina prima:</i>	<i>pagina secunda:</i>	<i>pagina tertia:</i>
1	18 19	36 37
2 3	: :	: :
: :	32 33. 34. 35	72 73
: :		74 80
16 17		75
		76
		77
		78
		79

Liber C ut in lectionibus ita etiam in dispositione ad E sese applicat, sed ut restigia tantum antiquae ordinationis appareant. a simili forma evidenter pendet item archetypum codicum BFT quomquam perturbatum passim multa eius formae vestigia servans. contra qui scripsit codicem A, non attendit ad bina nomina

18. Pacatiano
pagaciano *B*, patiano *C*
20. Rufentio
rofentio *BT*
22. Iohanne
iohanni *T*
22 post 21 *B*
24. Stephano
stefano *BT*
26. Sereno
28. Proculciano
procoliano *T*, procoliano *B*, preulciano *M*,
preleniano *D*
30. Laurentio
item laurentio *T*
om. *C*
32. Marciano
martino *T*, murchiano *G*, martiano *M*
om. *C*
34. Pascasio
paschasio *GHM*
36. Hilario
helaro *BE*, elaro *T*
38. Innocentio
40. Colonico
colonio *GD*, coloneco *B*, coloniquo *T*, colo-
nise *F*
42. Maximiliano
maximiano *TD*
44. Felice
filici *T*
46. Helpidio
hilpidio *A*, elpidio *H*, ilpidio *FT*, chilpidio *B*,
helepidio *C*
19. Candido
candedo *B*
om. *C*
21. Fortunato
furtunato *FTG*, furtunatu *B*
23. Eutychio
euticio *AH*, eoticio *T*, euthicio *BFCG*, eu-
tycio *M*
25. Aprile
apile *T*, aprile *Ea*, aplile *M*
27. Mercurio
29. Fortunato
furtunato *BF TG*
31. Asello
assello *G*
om. *BF TC*
33. Stephano
sthephano *G*, stefano *T*, sievano *B*
35. Memore
37. Felice
felici *T*, et felice *B*
39. Augusto
agusto *BFT*
41. Chrysogono
chrisogono *AH*, crissogono *G*, crisogono *FE*,
grisogono *BM*, crisogonigo *T*
43. Rustico
rusteco *B*
om. *FT*
45. Sallustio
salustio *BFTECGHDM*
47. Probo
et probo *B*

ABFTECGHDM

intra posita, sed ordinem paginarum secutus est. a simili archetypo pendunt libri GHDM. — Utra ratio vera sit, difficile dictu est, cum in hoc concilio episcopi subscribentes non ut in primo (supra p. 339 seq.) ordinem praesentium secuti sint appellatione nimirum facta singulorum. videntur tamen hic quoque primi subscripsisse qui magis eminebant et cum exemplaria ita comparata sint:

<i>ad cod. A</i>		<i>ad codd. BFTE</i>	
<i>ordo praesentium</i>	<i>ordo subscribentium</i>	<i>ordo praesentium</i>	<i>ordo subscribentium</i>
1	2.	1	2.
2	3.	2	3.
3	4.	4	7.
4	7.	6	5.
5	19.	8	6.
6	5.	10	18.
7	—	12	39.
8	6.	14	—
9	8.	16	22.
10	18.	3	4.

liber A hic quoque visus est praeferendus esse.

48. Innocentio
 50. Hilario
 elaro *T*, helario *L*
 52. Concordio
 54. Innocentio
 56. Gerontio
 geronio *B*
 58. Vitale
 om. *C*
 60. Severino
 sinerino *T*, seucero *A*
 62. Venerioso
 herensio *H*, henetoso *D*
 64. Casto
 66. Silvino
 silvano *F*, sylano *G*, silano *H*
 68. Aristone
 arestone *AFFEGHDM*
 70. Severino
 suerino *T*, senetinae *M*
 72. Martyrio
 om. *BFT*
 74. Sebastiano
 senastiano *C*, sebastino *G*, sabastiano *BT*,
 sabasciano *F*
 76. Victore
 uicture *B*
 78. Servodei
 80. et Venantio episcopis
 et om. *D*
 benantio *EG*, nenatio *C*
 epi *M*, om. *D*
 om. *BFT*
49. Amando
 51. Basilio
 53. Florentio
 et florentio *GH*, florentino *M*
 55. Propinquo
 propinco *BFC*
 57. Valentino
 59. Romano
 61. Dulcicio
 dulcicio *TGH*, dulcio *M*
 om. *EC*
 63. Urso
 ursu *T*
 om. *EC*
 65. Asello
 asselto *T*, asello *GH*
 om. *E*
 67. Adeodato
 om. *E*
 69. Martiniano
 marciano *BFT*, martino *DM*
 om. *EC*
 71. Eusebio
 eusepio *G*
 om. *BFTC*
 73. Proiecticio
 proiectio *GH*, proiecto *EC*, et proiectio *B*
 75. Vindemio
 vindimio *BFTC*
 77. Mercurio
 mercuri *E*, mergurio *T*, mercurio *B*
 79. Asterio

Residentibus etiam

residentibus *BFT*venerabilibus pbbis *add. hoc loco, om. post maximino D*

1. Proiecticio

proiectio *BFTCGH*

2. Martino

ABFTECGHDM

Presbyteris ordinant sic cum E (om. c. 36), qui solus antiquum ordinem intemeratum retinet, tum BFT, qui tamen interponunt episcoporum laterculi partes supra indicatas et n. 13 amittunt et n. 34 extra ordinem collocant.

3. Epiphania
epytanio <i>ABE</i> , ephetanio <i>T</i> , epyphanio <i>G</i> ,
ebephanio <i>C</i>	4. Sebastiano
senastiano <i>C</i>
5. Servodei
serutio <i>B</i>	6. Epiphania
epitanio <i>EE</i> , ephetanio <i>T</i> , epytania <i>AB</i> ,
ephitania <i>C</i>
7 ante 6 <i>B</i>
7. Abundantio
habundantio <i>F</i> , abundantia <i>T</i> , abundan-
tius <i>GH</i>	8. Paulino
9. Marcello
<i>om. D</i>	10. Benedicto
<i>om. D</i>

ABEFTEGHDM

A in pagina priore habet nomina 1-3 ut supra indicavi, in pagina altera nomina perscripta sunt primiva ordinibus tribus sã:

1.	8.	5.
30.	6.	31.
7.	32.	29.
33.	9.	31.
10.	35.	11.
36.	12.	37.

deinde hæc ita continentur:

(36) et crisogono	12	senero (57) vel maximo
sequuntur ca-		plr adstantibus
dem ordine ma-		quoque diaconibus
nina 13-27,		anastasio iohanne
fiuit ordo sic:		hormisda
		et agapito

(20) agatone	(26) crescentio	(27) iuhano
--------------	-----------------	-------------

GH ordinant sic huius nominibus coniunctis:

1.	2.
3.	4.
5.	22.
6.	23.
7.	24.
8.	25.
9.	26.
10.	27.
11.	28.
12.	29.
13.	30.
14.	31.
15.	32.
16.	33.
17.	34.
18.	35.
19.	36.
20.	37.
21.	

DM eundem fere ordinem scriptura continna exhibent, sed perturbatum admissis inter presbyteros episcopis quinque in precedente ordinatione postreais sic: residentibus etiam [*ep.* 15.] 1. [*ep.* 17.] 2. [*ep.* 19.] 3. [*ep.* 51.] 4. [*p.* 53.] 22, 5, 23, 6, 24, 7, 21 (*denno DM*, item *pram. M*), 8, 25, 9, 26, 10, 27, 11, 28 (9, 26, 10, 27, 11, 28 habet *M*, *om. D*), 12, 29, 13, 30 (*sic M*, 30, 13 *D*), 14, 31, 15, 32, 16, 33, 17, 34, 18, 35, 19, 36, 20 (*sic M*, 19, 18, 35, 20, 36 *D*), 37, 21,

C quomodo ordinet, supra p. 438 vidimus.

11. Pascasio
paschasio *TGH, om. D*
13. Adeodato
om. BFT
15. Hilario
helario *BFT*
17. Venantio
nenencio *B*, benantio *GII*, nenatio *C*
19. Litorio
om. BFT
21. Fortunato
furtmato *B*, furtano *G*
om. C
23. Anastasio
25. Iuliano
27. Crescentione
eriscentione *FC*, eriscitione *B*, eriscenio *AT*,
erescentianae *G*, eresceniano *H, om. D*
29. Paulino
31. Laurentio
laurenti *M*
33. Stephano
sthephano *G*, stefano *FT, om. B*
35. Chrysogono
chrisogono *CH*, crisogono *BTEG*, crisoso-
gono *A*, grisogono *M*
37. vel Maximino presbyteris
nel *om. D*
maximo *M*
prbro *G*
12. Severo
semero *B*
14. Timotheo
thimoteo *B*, thimotheo *GII*
16. Marco
marcio *M*
18. Petro
enancio *BFT*, etro *M*
20. Timulo
tinolo *BFT*, timulo *D*
22. Optaviano
optaviano] *HDH*, optabiano *E*, obtaviano *TG*,
octaviano *ABF*
24. Vincemalo
nincemalo *BT*, nicomalo *H*, nichomalo *G*,
uincemalu *M*
26. Agathone
agatone *AF*, agathon *T*, et agatone *B*
om. D
28. Iuliano
om. D
30. Iohanne
31 *ante* 30 *B*
32. Adeodato
ato *C*
34. Petro
36. et Chrysogono
et *AGHM*, item *BF, om. D*
chrisogono *CGH*, crisogono *ABF*, grisogono *M*
om. TE

adstantibus quoque diaconibus

1. Anastasio
2. Iohanne
3. Hormisda
4. et Agapito

2 anastasius *D* 3 iohanno *T*, iohanne *post horn. ECIDM*, iohannes *D* 4 hormista *GM^a*,
ormista *T*, hormisde *E*, urmisda *B*, silda *C¹* 5 et *om. G* acapito *B*, acatbo *T*, agapitus *D, om. C¹* ad
agapito *add.* de prebentione papae symmachi qui synodi statuta contadans clericorum suorum culpam ex-
cessus quod inter alia etiam propter (*om. C*) constitutum iulustris memoriae basilice sua conamunione descen-
derunt *Elmarg.(Cymarg.)*, *similia in textu GD*

- 2 Symmachus episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae dixit:
 Bene quidem fraternitas vestra ecclesiasticis legibus obsecuta sub divini timore
 iudicii quae erant statuenda definivit et ad iustitiae cumulum pervenit, dum sufficienter
 universa complectitur nec adiectione indiget plenitudo, maxime de clericis, quos amor
 5 dominationis invasit et iugum disciplinae ecclesiasticae fecit respuere, quos propterea
 schisma fecisse apud vos constitit, quibus misericordiam tamen, quam deus mandat
 universis impendi, sicut oportuit, non negastis, si duritia cordis eorum non sibi adquirat
 poenam, dum contemnit oblata remedia, quorum excessus enarrare difficile est: unum
 3 tamen quod occurrit venerando ordini vestro intimare non differo. Dixerunt inter alia
 10 scripturam quandam illustris memoriae Basilium quasi pro ecclesiasticae amore sub-
 stantiae conscripsisse, in qua nullus Romanae ecclesiae nec interfuit nec subscripsit
 antistes, per quem potuisset sortiri legitimam firmitatem, tamen ne ego inde disputem,
 unde potest vestrum iudicare concilium, requiratur et deferatur in medium, ut lectione
 agnoscat, cuiusmodi possit habere substantiam.
 15 Sancta synodus respondit:
 Deferatur in medium ut cuiusmodi sit possit agnosci.
 Et cum diceret, Hormisda diaconus recitavit exemplar scripturae.

ABFTECGHDM

1 episcopus *om. T* gatore *B* orbis *F* dixit *om. BE* 2 bene *B¹* fraternita *E* nestras *D*
 ecclesiasticas *B*, eclesiasticis *D*, ecclesiasticibus *M* sub] sub *B¹* divino *F* timore] timore *B¹*, tempore *FT*
 3 iudicii *T* statendam *D* ad *om. T* iustitiae] iustitiae *M* communi *CM*, culmen *FT*, culmen *B²*,
 columnam *B¹* 4 complectetur *T*, complectatur *H*, complectuntur *C²* nec] ne *DM* adiectionem *FT*
 indiget *B¹*, indigit *C²*, indeit *T* maxime] m. cum *D* quos] quod *M* 5 disciplinae ecl. *B*, ecl.
 disc. *T* fecit (legit *T*) respuere *om. M* propter eos *FT*, eos propter *B* 6 schisma *TF¹* apud nos
om. BFT, nos *om. C¹* constitit *BFT*, constituit *G* misericordia *AGHDM* 7 impende signod *B*
 nome gestis *H*, non negasti *A*, non negatis *M* duritia *E*, duritiam *C* adhaerat *F* 8 poena *TD*
 ablata *M*, blata *C¹* excursus *M* enarrandum *C²GHDM* 9 ordine *BTC* defero *FT* dixerunt
om. EC¹ aliam *AFG*, alias *T*, altam *B*, alia *C¹* 10 scripturas *T*, scripturarum *G*, scriptura *DM*
 quondam *C¹* illustris *om. T* basilio *BT* pro] per *G* more *A* 12 antestis *H*, antestes *F*,
 antistites *M*, antestites *B*, *om. T* quem] q. omnia *B* potuisse *C* sortire *BFTH* legitima *M*, legi-
 nam *G* tamen *om. GHDM* ne] nec *AT* disputem *BTH* 13 pote est *F* nostrum] tuis *B²*
 iudicare *M* consilium *T* diferatur *C¹*, differatur *B*, referatur *C²GHDM* ut] et *T*, ut eius *E*
 lectionem *FTM*, liccionem *B* 14 agnoscatis *BTH* huiusmodi *BFT*, an huiusmodi *B²* possit]
 si possit *FT* substantia *G* 15 sanctam *M^a*, *om. C¹* agnoscit *BTH* 16 differatur *C¹* media *T* cuiusmodis *A²*,
 cuiusmodo *T* possit] possi *M^a*, *om. C¹* agnoscit *BTH* 17 et] ut *T* cum] dum *C²GHDM* dixerit
BT ornista *T*, hormisdam *M*, hormisda *B* recidavit *B* exemplar scripturae] *BTHM*, exempla
 scribiturae *A*, exemplare scripturae *F*, exemplaria scripturae *EC*, exemplar ipsius constituti synodo (synodi *D*,
 suodi *E*) recensetur (recentur *G*) in margine *EC*, in textu *GD*

*Distribuantur acta haec in capita libri AECDM sic: 1 ante p. 444, 2 bene ADM, ante p. 444, 1 sym-
 machus EC — 11 ante p. 444, 17 exemplar ACD — 111 ante p. 448, 5 sancta AECDM — 1111 ante p. 449,
 10 his ergo ACDM, ante p. 449, 11 ut nulli E — V ante p. 449, 18 sane libri praeter CM — VI (V C,
 om. EM) ante p. 450, 2 pari — VII (VI CM, om. E) ante p. 450, 11 praeterea plerique — VIII (VII C,
 om. M) ante p. 450, 16 quod*

‘Cum in mausoleo, quod est apud beatum Petrum apostolum¹⁾, resedissent, sub- 4(2)
 ‘limis et eminentissimus vir praefectus praetorio atque patricius, agens etiam vices
 ‘praecellentissimi regis Odovaceris Basilius dixit.

‘Quamquam studii nostri et religionis intersit, ut in episcopatus electione con-
 ‘cordia principaliter servetur ecclesiae nec per occasionem seditionis status civilitatis 5
 ‘vocetur in dubium, tamen admonitione beatissimi viri papae nostri Simplicii, quam
 ‘ante oculos semper habere debemus, hoc nobis meministis sub dei obtestatione fuisse
 ‘mandatum, ut praeter ullum strepitum et venerabilis ecclesiae detrimentum, si eum
 ‘de hac luce transire configerit, non sine nostra consultatione cuinslibet celebretur
 ‘electio.’

Et cum legeret, Cresconius episcopus Tudertinae ecclesiae surgens e consessu 10 5
 dixit:

Hic perpendat sancta synodus, ut praetermissas personas religiosas, quibus
 maxime cura est de creando pontifice, in suam redegerint potestatem, quod contra
 canones esse manifestum est. 15

Item Hormisda diaconus legit:

‘Ne quid confusionis atque dispendii venerabilis ecclesia sustineret, miramur praeter-
 ‘missis nobis quiequam fuisse temptatum, cum sacerdote nostro superstite nihil
 ‘debuissetis adsumere, quare si amplitudini vestrae vel sanctitati placet, incolonia
 ‘omnia, quae ad futuri antistitis electionem respiciunt, religiosa moderatione servemus, 20
 ‘hanc legem specialiter proferentes, quam nobis heredibusque nostris Christianae mentis
 ‘devotione sancimus, ne unquam praedium seu rusticum sive urbanum vel ornamenta

ABFTEC(dejicit folio exciso 6 in voc. admonitione)HDM

1 mausoleo (mausuleo A, manusileo E) quod est (om. F)] ABFTE, unum GHD, unam M, in 2 unum in
 mansileo C², om. in spatio caeco C¹ beatissimum A³ residissent ACGM, resedisset FT, resedissem B³
 2 eminentissimus FT, eminentibus M perfectus B³ praetorio FH, praefectorio T, preterio B patricius A, patri-
 arche T agnus T vicis T, vicens F, vices E, vicem D 3 praecellentissime BT, praecellentissimus F odo-
 vaceris E, odovaceris A, odovagris D, odovaceris FT, odovagris B, hodoaceris G, odovaceris C²H, odagris M,
 ** oaceris C¹ post od. ins. temporibus vandolorum T basiliis M 4 religionis TH ut] ut e E in
 om. B electionem D concordia] co T, concordia F³ 5 servet G ecclesia T nec] ne ECD per]
 pro B occasione A³TGDM, occasione B, occasiones A¹ (autatum in occasione a m. 3) civilitatis]
 civilis C² 6 dubium] dibium B, divinum T, divinum F admonitionem FTECGHDM nostrae C¹ sim-
 plicii] symplice B, symachi F, simaci T quem D habere om. A 7 dei] EC, om. reliqui ob-
 statione EA, testatione T 8 illum] illum B³FT²HDM strepidum F, sributum B¹ 9 lucem B³D
 nostra] iam F³ consultatione A, consolacione B³T cuiuslibet T celebratur H 11 legerit BT
 ericonius BFTC tudertinae] A, todertine BF, civitatis tud. ECHDM, om. T surgens e] forgnisi T,
 surgens et FM consensu AFTDM, consensu C¹ 13 hic] haec T, he E praeter(propter F³)missas
 fortasse del. pers. rel. om. B 14 cura] curare B³ de creando] scripsi, deauto A, de tanto
 BFTECHDM sua TECDM redigerent AECIM, redigeret FD, redigere T, redigere B 15 canonis T,
 canonum B esse] esset F³, eset B¹, om. C¹ est om. H manifestatum B 16 item om. BFT
 ornisda BFCH, ornisima T 17 ne quid] FTEC, neque ABHDM dispendii] stipendii D ecclesiae
 AHDM sustenerit T, sustinere ADM 18 praemissis C¹ quiequa T fuisse] fuisset M, om. T
 tintatum T, temptatum E cum om. B sacerdotem B superstete T nil T 19 debuissetis]
 scripsi, debisset (-buisit B, -bisset T) libei] quarem B³ amplitudine BFTH sanctitate HM
 placit BT incolonia AFTEM, incoloniam B³, incolone D 20 future T antestites B, antestitis H,
 antistis A, antestis FT electione ABTHDM religiosa T, religiosam F moderatione] homeratione
 HDM 21 haec D lege DM proferentes] A, praferentes BFECHDM, praefereutis T qua E
 nostros B christiani T 22 sanctimus T, saneximus F, sanximus D, sanxonimus B sine] sibe D,
 sibi T urbanum FT

1) Cf. Paulus hist. Rom. 13, 7: Honorius . . . apud urbem Romam vita exemptus est corpusque eius
 in xta beati Petri apostoli martyrium in mausoleo depositus est; contin. Prosperi ad a. 451 (chron. minoru
 ed. muae 1 p. 489): Theodosius cum magna pompa a Placidia et Leone et omni senatu deductus et in mausoleo
 ad apostolum Petrum depositus est. Rossi inser. chr. urbis Romae col. 2 p. 201, 232.

aut ministeria ecclesiarum quae nunc sunt vel quae ex quibuslibet titulis ad ecclesiarum iura pervenerint, ab eo qui nunc antistes sub electione communi fuerit ordinandus et illis qui futuris saeculis sequentur quocumque titulo atque commento [alienetur. si quis vero eorum earum rerum aliquam sub quocumque titulo atque commento] alienare voluerit, inefficax atque irritum indicetur sitque facienti vel consentienti accipientique anathema.

6 Maximus episcopus Bleranae ecclesiae dixit:

Modo sancta synodus dignetur edicere. [si] licuit laico homini anathema in ordine ecclesiastico dictare aut si potuit laicus sacerdoti anathema dicere et contra canones quod ei non competeat constituere? dicite: vobis quid videtur? de me licuit laico legem dare?

Sancta synodus dixit:

Non licuit

et adiecit:

15 Lege sequentia.

Hormisda diaconus legit:

Et is, qui praedium rusticum vel urbanum iuris ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel perscriptione munitum, sed sive is qui alienaverit sive qui eum sequentur voluntate contraria praedium huiusmodi alienatum revocare temptaverit, id eum fructibus restituat qui illud fuerit consecutus.

Et cum legeret, Stephanus episcopus Venusinae ecclesiae surgens e consensu dixit:

Nec loci illius erat ista praesumere.

Sancta synodus dixit:

25 Perlegatur.

7(3) Hormisda diaconus legit:

Quam etiam poenam placuit accipientis heredes proheredesque respicere, in qua re cuilibet clericorum contra dicendi libera sit facultas, iniquum est enim et sacrilegii instar, ut quae vel pro salute vel requie animarum suarum unusquisque venerabili

ABFTECHDM

1 quae ex] ex *D* titulus *H* 2 pertenerint *T* ab eo] ad eum *T* antestis *BFVT*, antestes *H*, antistis *F*², antistites *M* communi *om.* *T* fuerint *AD* ordinatus *T recte*, ordinandus *s C*¹ 3 illi *C*¹ futuri *D* saeculis] saeculi *CHDM*, regulis *F*¹ commenta *T* post commento quae exciderunt, ad sententiam suppleti; *ins.* alienetur si quis vero aliquid eorum *edd.* 5 alienare *B*, aliguare *T* noluerint *FT* inctum *F* sique *HDM* faciente *T* nel cons. *om.* *M* 6 accipienti *om.* *T* *ins.* an. sic *D* 7 bleranae] *ABFTE*¹, pleranae *T*, bledanae *C*²*HDM* 8 modi *M* edicere] dicere *BFV* laico *B* si *om.* libri anathema *T* 9 sacerdote *T*, *om.* *C*¹ et *om.* *B*¹ 10 non *om.* *B*¹ compechat *B* quid nobis *D* me] episcopo *B* 11 laico (laicum *T*) l. dare (*om.* *C*¹) s. s. d. n. licuit *om.* *F*¹, suppleti brevium ob spatii defectum sic laico l. d. non licuit dixerunt *F*² 14 adiecit *B*, gecit *T* 15 legem sequentiam *B* 16 hormisda *BFTE* 17 et] ut *T* his *ABFTHD* praedium *T*, praedium *E* urbanum *F*, banum *T* iuris ecclesiastici (-eis *HDM*) a iuris ecclesiasticis *C*², *inc.* *C*¹ constitutus *F* 18 nulla lege *his M* nel perscr. ad is qui alie *om.* *B* perscriptione] *AEM*, proserptione *F*, prosubserptione *T*, praeserptione *CH*, preserptionem *D* munitum *A*, monitum *D* sine] sibe *D*, *om.* *T* is qui] his qui *AEM*, - qui *C*¹, qui *T*², de his quae *D*, *om.* *F* sine] sibe *D*, sibi *T* qui *om.* *CHM* 19 sequenter *CH* praeditum *D* alienatum *E* temptaverint *F*, tentaverint *T* 20 confructibus *B* restituat *C*², restituit *T* *C*¹ fuerat *H* 21 et] ut *D* cum *om.* *T*¹ legerit *BFTE*¹, legere *A* stephanus (stephanus *T*) episcopus venusinae (venusinae *BF*², venusianae *T*, venusinae *HDM*, venusinanae *C*¹) ecclesiae (ante. neu. *DM*) surgens *om.* *A* consensu] *C*, concessu *E*, consensu *AFTHDM*, consensu *B* 23 nec . . . 24 dixit *om.* *HDM* 26 hormisda *BFV* 27 poenam *A*², poena *H* accipientes *BF²FCHDM* heredis *BT*, ad heredes *EC* proheredesque] proheredis *T*, que *B* liberassit *B*, liberi sit *D* 28 iniquum] iniquum *F*¹, iniquum *BT* sacrilegi *FTEH*, sacrilegi *H*, sacrilegum *D* 29 ut] et *D* qui *F* salutem *D* requie] requiem *D*, pro requiem *BT* venerabile *BFTH*

ecclesiae pauperum causa contulerit aut certe reliquerit, ab his, quos hoc maxime
 servare convenerat, in alterum transferantur. plauē quaecumque in gemmis vel auro
 atque argento nec non et vestibus minus apta usibus vel ornatui videbuntur ecclesiae,
 quae servari ac diu manere non possunt, sub iusta aestimatione vendantur et erogationi
 religiosae proficiant.

Cumque lecta fuissent Laurentius episcopus Mediolanensis ecclesiae dixit:

Ista scriptura nullum Romanae civitatis potuit obligare pontificem, quia non licuit
 laico statuendi in ecclesia praeter papam Romanum habere aliquam potestatem, quos
 obsequendi manet necessitas, non auctoritas imperandi, maxime cum nec papa Roma-
 nus subscripserit nec alicuius secundum canones metropolitani legatur adsensus.

Petrus episcopus Ravennatis ecclesiae dixit:

Scriptura, quae in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus sustineri
 manifestum est, quia nec canonibus convenit et a laica concepta persona videtur,
 maxime quia in ea nullus praesul sedis apostolicae interfuisse vel propria subscriptione
 firmasse monstratur.

Eulalius episcopus Syracusanae ecclesiae dixit:

Scriptura in sacerdotali concilio recitata evidentissimis documentis constat in-
 valida, primum, quod contra patrum regulas a laicis quamvis religiosis, quibus nulla
 de ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur unquam adtributa facultas, facta
 videtur: deinde, quod nullius praesulis apostolicae sedis subscriptione firmata docetur,
 quod si cuiuslibet provinciae sacerdotes intra suos terminos concilio habito quidquid
 sine metropolitani sui antistitisve auctoritate statuerint irritum esse debere patres sancti
 sanxerunt, quanto magis quod, in apostolica sede non extante praesule, qui praero-
 gativa meriti beati apostoli Petri per universum orbem primatum obtinens sacerdotii

ABFTECG(incipit denno 13 quia)HDM

1 hoc om. T 2 servari M, conservare D 3 convenerat B 4 alterum] ABTEC, alteram F¹,
 altera in F², altitudine HDM 5 transferantur] FT, transferatur ABECDDM 6 quicumque T aurum
 aut argentum B¹F¹T 7 nec non om. D 8 minus T 9 nisibus F 10 ornamento F, ornamentum T,
 ornatum B 11 videntur E, videtur D, videntur B 12 servare FH 13 ac diu] hac diu T, a diu H,
 accio B 14 possint B 15 iuxta M 16 stimatione B¹T 17 videntur A^a, videntur A^b, videntur T^c 18 et
 om. T 19 erogatione BF, erogatione T, erogatio HD 20 5 religiosae T, religiosa B 21 lecti A,
 lecti F 22 fuisset FTECGM, fuerint A 23 episcopus om. HM 24 mediolanensis (mediolane T, mediolan. F¹,
 mediolano F²) eccl.] eccl. med. E 25 ista] iuxta A 26 scripta D 27 nullus D, autum T 28 civitatis]
 ecl B 29 obligari M 30 laicus FT, in laico C¹ 31 statuenda T 32 ecclesiam C¹ 33 papa H 34 roma-
 nus D 35 aliqua potestate H, ab aliqua potestate B^a 36 quos obsequendi] AF¹E, quod obsequendi C,
 quo obsequendi F²TDDM, quos obsequentes B 37 necessitas T 38 cum om. C¹ 39 romanum M 40 ca-
 nonis BH 41 legatus E^a, legatur D 42 ravennatis D, aematis B 43 scriptura]c THM 44 nostre H
 45 congregatione E 46 vulsata E 47 nullus H, nullas M 48 eam] enim T 49 viribus M² 50 sustineri] susti-
 nere AF¹THDM, sustinere B, subsistere EC 51 nec om. B^a 52 canonebus T, canonis B 53 convenit
 om. T 54 a laica] alia F¹, alia F², a laicali M², a laica non M¹HDM¹, a laico T 55 cepta D 56 ea]
 e E 57 interfuisset C¹ 58 propriam G 59 eulalius BFT 60 scriptura] ser. quae C²GDDM 61 in
 om. T 62 sacerdotale G 63 recitata T, recitat M, recetate B, rec. est C² 64 evidentissimas A¹ 65 docu-
 mentis T 66 constat] instat A 67 regula a laicis T 68 religiosis TH, rel. viris D 69 ulla T 70 un-
 quam] hunc T, quam D 71 adtributo T 72 facta om. B^a 73 nullius] in nullius T, nullus GDDM 74 praes-
 ulis F, praesulibus T, praesul D 75 sedes T 76 subscriptione] scriptione H, subscriptionibus B, firmata B
 77 docere F¹, doceatur B 78 sacerdotes] F¹, sacertotes E, sacerdotis AT²GDDM, sacerdotibus B
 79 snis B^a 80 terminus T 81 habita B 82 antestitis BFTH, antistis GD, antistiti M 83 ue] vel
 libri] statuerint] statuerit AEC¹, instituerit B²FT, instatuerit B¹, testaverit C²GH, testaverint DM 84 denere G
 85 debent D 86 patris BT 87 sanctis A, om. B 88 sanxerunt G 89 quantum BT 90 magis om. B^a
 91 apostolicae FD^aM, apostolica * C¹ 92 sedis D^a, sed * C¹ 93 extante] ABF¹TEC¹, existente GM, existante H,
 existente F²C²D 94 praesule F 95 praerogativam BFDDM 96 24 meriti beati] BFT, meriti beati A, beati
 meriti EC²GDDM, inc. C¹ 97 petri om. G 98 urbem T^aE, mundum D 99 optinensi E

statutis synhodalibus consuevit frubnere firmitatem, a laicis, licet consentientibus aliquantis episcopis (qui tamen pontifici, a quo consecrari probantur, praecudicium inferre non potuerunt), praesumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est nec posse inter ecclesiastica ullo modo statuta censi.

11 ³ Sancta synodus dixit:

Liquet secundum prosecutionem venerabilium fratrum nostrorum Laurenti Petri Euladi Cresconi Maximi vel Stephani nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, quae etiamsi aliqua possit subsistere ratione, modis omnibus in synhodali conventu provida beatitudinis vestrae sententia enervari con-
10 veniebat et in irritum deduci, ne in exemplum remaneret praesumendi quibuslibet laicis quamvis religiosis vel potentibus in quacumque civitate quolibet modo aliquid decernere de ecclesiasticis facultatibus, quarum solis sacerdotibus disponendi indiscusse a deo cura commissa docetur.

12 Symmachus episcopus dixit:

13 Modo quia deus praesentiam vestram votivam mihi sub qualibet occasione concessit, volo, si placet, rem fieri firmam, quam credo ecclesiasticis facultatibus convenire, ut agnoscant omnes, quos in me vanus furor excitavit, nihil me magis studere, quam ut salvum esse possit quod mihi est a deo sub dispensatione commissum, sed etiam quibuslibet successoribus deum timentibus gratum esse debeat et ad ecclesiastici custo-
20 diam patrimonii pertinere.

Sancta synodus dixit:

Scimus provisionem vestram necessariis studere et ideo in vestra est potestate sequenda disponere.

13 Symmachus episcopus ecclesiae catholicae urbis Romae dixit:

25 Magna quidem venerando et sacerdotali debetur cultura proposito, cui imminet de studio quae recta sunt, non de necessitate disponere, sed quoniam in aliquibus

ABFTEGGDDM

I statuti AGHD consuebit H tribui F firmitate G, dignitatem C² laicis B¹ licet T cum consentientibus H, consecutibus D 2 potitici T quo] que F¹ consecrare H, consecrare T pronantur D praecudicio T inferri M 3 praesumptum] praesuli aptum D cognoscetur T viribus] et rebus B nec] ne D, non H 4 intra T ecclesiasticas A^b ullu G, illo H statuto E sensiri T 5 add. sententia (scientia E) ipsius synodi qua prephatum constitutum nullius esse momenti decernitur *in margine EC, eadem fere in textu GD* 6 liquet, *edd.*, licet *plerique*, legit B prosecutionem H Laurenti *ante* fratrum B^a 7 euladi T, euladi T crisconi TEGM, crisconi B, cresconi HD, chrisogoni A^b, crisogoni A³F stefani T *post stefani abruptur, continuans interpositis nullis (c. p. 396), B* nos C²DM ipsa scriptura T 8 nullius] nullus G, om. D esse om. T momenti E quae] quo GHD², quod M, *inc.* D¹ aliquam GD posse D rationem EDM conventum M, convento B 9 pronida] pronideat B, pronidebat FT, pronid M beatitudini E, beatitudinem M, beatitudines B sententiae servare BFT 10 et] ex M, om. T in om. BGD¹ irritu A, rectum F deducit A ne (nec B², *inc.* F¹) in exemplum (-plo BF¹) remaneret (-re C¹) praec om. T 11 quanis T relogiosis TH collibet M 12 decernere T, decer B, decernere maxime (maxime E) EC quorum G soli A disponendae D 13 a om. D cure E³ 14 *post* episcopus *adde* ecclesiae catholicae urbis Romae 15 deus om. T praesentia TG nestram] nestra TG, om. F¹ notina DM, notibam G, notiam E, notina T occasione BFT 16 firmata D quam] quem B 17 ut] et D agnoscat EC¹ quos om. D furore M me] in me T, = me E, in me non D studire T, stodiret F² 18 saluus D, psaluum B possim D quid H commisso T 19 debeat *delendum* ad] de T, om. C¹ ecclesiastic(a)e BT, ecclesiasticis GHD¹M 20 patremnio F¹, patrimonio F², patrimonium D, patrimonii C, om. T pertinere H 21 dixit om. B 22 scimus B necessarii studere GDM, necessarii studere F¹, necessariis studeret C¹, necessaria custodire T et ideo om. BFT¹ potestatem GM 24 episcopus] ep. dixit G (*sic*), om. F¹ eccl. catholicae (om. DM) urbis (orbis F¹) r.] cath. n. r. eccl. M 25 magno C¹ venerandam T et sacerdotali (sacerdoti DM)] *malim* coetus sacerdotalis imminuit T, imminuit F¹, amnuit B 26 rectae T non] no T disponerat C¹ (t) quoniam] qui F¹

aliena postulantiſſibus vitiorum mater avaritia repudiatis honestatis repagulis totum putat expedire quod licet. et ita, dum praedae inhiat, patientia supernae pietatis abutitur, ut expectantibus correctionem caelo moderante iudiciis se existiment non teneri, et clarum sit, quod apud certos in occasionem rapiendi procedat divinae mora sententiae. sed nos, quos pastoralis cura et ecclesiasticae adstringit pro dispensatione credita ratio reddenda substantiae, opus est ut sollicitudinem nostram non solum ad praesentia, sed etiam ad secutura saecula porrigamus, ne ad animae nostrae detrimenta contingat, si hi, qui possunt statutis debere innocentiam, praesumentes de libertate deliquerint, cum religiosa possint et nos et successores nostri potestate fulciri legibus ecclesiasticis servientes. His ergo perpensis mansuro cum dei nostri consideratione decreto sancimus, ut nulli apostolicae sedis praesuli a praesenti die, donec disponente domino catholicae fidei manserit doctrina salutaris, liceat praedium rusticum, quantaecumque fuerit vel magnitudinis vel exiguitatis, sub qualibet alienatione ad cuiuslibet iura transferre, nec cuiusquam excusentur necessitatis obtentu, quippe cum non sit personale quod loquimur, nec aliquis clericorum vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur, sed nec in usum fructum rura aliquibus dari liceat nec data retineri praeter clericos et captivos atque peregrinos, ne malae tractationis ministretur occasio, cum liberalitati mille alia itinera reserventur. Sane tantum domus in quibuslibet urbibus constitutae, quarum statum necesse est expensa non modica sustentari, acceptis,

ABFTECGHDM et 10 his . 16 tueatur *KT*

[aliena] in aliena *M* avaritiae *P*, avaria *B* repudiat *C* repagulis *DM*, reparagulis *H* potat *T* 2 libet *G* praedae inhiat *BM*, praede inhiat *G*, praedae inhiat *T*, praeda ueuiat *F*¹ patientiam *AFE* superare *BF*¹ *T* aputitur *T*, habuitur *E* 3 ut *om. GHDM* correptione *B* caelo] zelo *B* iudicii *FTD*, iudiciis *M*, iudiciae *B* aestiment *E*, extiment *BT*, existimet *D* tenere *BT* et *om. E* 4 quod *om. M* certus *BF*¹ *T* occasione *AECGHDM*, occausione *BFT* procedant *T* divinae *om. C*¹ more *F*¹ *D* sententia *B* 5 sed *deludum, incipit apudosis* nos *om. F* quos] quod *HD* curae *BFT* et *om. BTD* ecclesiae *F* ratione *D*, rati *M* 6 reddendam *B* substantiae] substantia est *B*^a nostra *TG* praesentiam *BTGHDM* 7 etiam *om. BFT* secutura] secuturam *M*, secura *A* saecula *bis M* porrigamus *T* ne] nec *F*¹ *H* uestrae *B* detrimentum *D*, detremento *T* 8 hi *ABFHDMG*, his *M* innocetia *F*² *TGHDM* praesumentis *AF*² *T*² *GHDM*, prementis *F*¹ libertite *M* delinquerint *A*, deliquerint *B*, deliquerint *HD* 9 possit *B* nos et] nosset *E*, nosset *BFT* successoris *BF*¹ *M* nostris *E* potestatem *T* fulcire *B* 10 seruietis *B*, deseruietis *D* *post seruietis ins. argumentum* ut nulli apostolicae sedis praesuli possessionem ecclesiae magnam vel parvam in perpetuum liceat alienare vel commutationis obtentu ad cuiuslibet iura transferre et de domibus ecclesiasticis quae sunt in urbibus commutandis *CG et breuius D* erro *E* propensis *F* mansuros *ADM* cum *om. F*¹ decreto *F*, decreta *E*, decretum *B* sanesimus *T*, sanximus *G*, sanximus *HT*, santimus *F*¹ 11 ut] quod *T* nullus *GHDM* sedes *KT* praesulis *DM*, prasuli *K* a (*om. TD*) praesenti (praesente *BT*² *G*) die *om. C*¹ die d. d. d. e. fidei *om. E* 12 manerit *B*, maseri * *C* salutaris (-res *K*) *KT*, saluatoris *reliqui* praedium] praetium *A*, *om. M* quantaecumque] *KV*², quanticumque *ABFTECGHDM*, quantuncumque *D* 13 magnitudines *V* exguitatis *G*, exiguetatibus *T*, ex eo etatis *B* sub] suo *B* qualibet] *KT*, perpetua (-tuum *T*, -tuae *B*) *reliqui* alienatione, *EKV*, alienatione vel commutatione (commutatione *A*, commutatio *G* *reliqui* ad] a *F*¹, ali *T* 14 iure *T* nec] ne *MT* excusetur *D*, excusent *H*, excusante *BF*, exiguis ante *T* nec necessitatis *B* obtentum *EM* 15 sit *om. BT* loquitur *BT* ne *A* aliquis] *AKT*, aliqui *BE*, aliquid *FTGHDM* nel laic. *om. V* hanc *GHM* occasionem *K*, occausione *T*, occausionem *B* 16 tueantur *E* in usu fructu (uso fructo *B* rura *ABFT*² *GHM*, in usu fructuaria *D*, in usufructu usura *C*¹, uni usufructura *E* dare *FT* leveceat *B* data retineri] dare (dari *B*) nec retinere (retenere *BT*) *BFT* praeter] praesumat praeter *B* 17 clericus *BF*¹ *T* captivus *B*¹ *F*¹ peregrinus *BF*¹ *T* nec *H* tractationes *F* 18 libelalitati *G*, liberalitate *BF*², liberitate *T*, deliberati *H* mille] *AEC*¹, ille *BF*² *T*² *GHDM* alia itinera (itenera *E*¹) alie temere *FG*, alie timere *T*, aliae tenere *B* seruentur *C*¹ *post reseruentur ins. argumentum* de domibus *et. D* tanto *G*, tantu *T* domus] *GHDM*, domos *C*, modos *E*, modo *A*, modo ex *BFT* libit *T* 19 turbibus *T* constitutae] concilium *B* statu *DM*, statu * *C*¹ modicum *BFT* accepistis *F*, accepturi *D*

- si offerri contigerit. sub insta aestinatione redivisus et divini timore iudicii commu-
 16 tentur. Pari etiam ecclesiarum per omnes Romanae civitatis titulos qui sunt presbyteri
 vel quicumque fuerint, adstringi volumus lege custodis, quia nefas dictu est obligatione,
 qua se per caritatem Christi concecit summus pontifex, ea hominem secundi in ecclesia
 5 ordinis non teneri. quicumque tamen oblitus dei et decreti huius inmemor, cuius Romanae
 civitatis sacerdotes volumus religionis nexibus devinciri, in constitutum praesens com-
 mittens quicumque de iure titulorum vel ecclesiae superius praefatae quolibet modo praeter
 aurum, argentum vel gemmas, vestes quoque si sunt vel si accesserint, aliaque mobilia
 ad ornamenta divina minime pertinentia perpetuo iure, exceptis dumtaxat sub praefata
 10 condicione domibus, alienare temptaverit, donator, alienator ac venditor honoris sui
 17 (7) amissione multetur. Praeterea qui petierit aut acceperit vel qui presbyterorum aut
 diaconorum seu defensorum danti subscripserit, quo iratus deus animas percussit ana-
 themate feriatur sitque accipienti vel subscribenti de personis superius comprehensis,
 id est quas anathemate ferri censuimus, in statuta poena contubernium, servata quam
 15 praemisimus in alienatore vindicta, nisi forte et alienator sibi dum repetit, et qui
 18 (8) acceperit celeri restitutione prospexerit. Quod si minore animae suae cura quisquam
 remedium oblatum forte neglexerit, supra ea poenarum genera, quae superius tenentur
 adscripta, contra fas si quod conceptum fuerit documentum, universis viribus, quamvis

ABFTECGHDM et inde a 5 quicumque KV

1 offerre *T* contigerit *C*¹, contigerit *F*, contigerit et *T* iuxta *AG* extimatione *G*, existi-
 matione *AI* redivisus *F*¹, reddentibus *T* et *om.* *C*¹ divinae *T* communitas *C* 2 ad pari
add. non licere pbr praedia titulorum suorum vel alia iurae ecclesiae suae quoquo modo in *marginē A*, in
textu ut non liceat presbyteris urbis *om.* *D* romanae titulorum suorum praedia seu quicquid iuris eorum fuerit
 quolibet alienare commento qui vero hoc agere temptaverit ordinis sui amissione plectatur *CD similiterque G*
 etiam bis *M*^a romanae *E* titulus *BTH*, titulis *E*^a presbyteros *B*¹(*T*), pbrs *B*² 3 ad-
 tringi *T* volumus *A* legis *D* custodis] *T*, custodes *reliqui* dicto] *C*², dictum *libri reliqui*,
 dictu] *C*¹ obligatione *T*, obligatione *H*, obligatione *D*, obligatione *G* 4 se per] se pec *B*, saepe *F*¹*T*,
 semper *M*, se pro *C* caritate *BCGDM* concecit *E* summas *G* eam *FT* homines *FT*, hominis
BD secundum *F*¹ in *om.* *E* ecclesiae *E*, ecclesiam *TG*, ecclesia] *C* 5 ordines *B* tenere *BT*,
 tenere *F* que tamen (*om.* *KV*) o. d. et d. h. inmemor (memor *F*¹) *om.* *E*^a 6 civitates *BK* sacer-
 dotis *B* religionis *KV*, religiosi *A*, religiosi] *rel* religiosi] *reliqui* denunceri *KAGH*, denuncere *IBT* 6 in
 constitutum . . . 10 domibus] contra facere (*sic*) aut aliquid *KV* constitutum *H*¹, constituto *B* 7 quicquid *B*
 ecclesia *DMG* praefatae ad 13 superius *om.* *B* praefata *ACGDM* quolibet *T*, quolibet *F*, qui-
 libet *GDM* modum *G* 8 argentum] et a *H* quoque, quaeque *F*, que *T* si sunt vel si
 accesserint (-runt *C*²*H*) aliaque (*sic* *A*, aliaque *E*, aliaque *G*, aliqua *FCGDM*, *inv.* *C*¹) *om.* *T* nomina
*AF*¹*T* 9 pertinentia] pertinent quae *FT* pertinet *T* exceptis *om.* *T* 10 condicione] *ATED*,
 condicione *M*, condicione *FCGH* domus *FT* alienare (alienare *E*^a) tempt.] alienaverit *F*¹ donator
 (dator *F*, datur *T*) alienator (-tur *T*) ac (-turque *FT*) venditor (vendidit *FE*, vindidit *G*, vindidetur *T*) *om.* *KV*
 honores *KM*¹ 11 admissione *F* ante praeterea *add.* ut qui petierit praedium ecclesiae et acceperit
 aut si quis presbyterorum (-terum *C*) aut diaconorum nec non defensorum danti (dante *E*, dantis *G*) subscripserit
 anathemate feriatur *EC* in *marginē*, eadem in *textu* *GD* qui] quae *F* aut] ut *F*, aut qui *H*^a
 acceperit *KAM* qui *om.* *FT* 12 seu] se *D* danti] dantis *A*, dantis *F*¹*T*, dante *G* quo (quod *AFGHDM*,
 qui *E*, aut *T*², illo cui *K*, illo quo *V*) iratus iratus *F*, iratus *T*²) d. animas (-mus *T*²) percussit (percussit *T*²)
 anathemate (anathema *T*²*C*) feriatur feriatur *DM* sit *om.* *T*¹ 13 accipiendi *F*¹*T*¹, accipiente *G*,
 accipien] *T*^a uel] et *KV*, ac *C*¹ subscribenti *L*^a, subscribendi *F*¹*TM*, subscribente *G* de personis]
 dispersionis *H* comprehensus *B* 14 id est *om.* *C*¹ quas] quis *B* ferri] ferre *EMV*, fieri *T* censue-
 mus *T*, censuimus *B* in statuta] statuta *KVBFT*, instituta *AC* poena] poene *E*^a servatam *DM* 15 pro-
 misimus *D* vindictam *D* alienatore] dante *KV* nisi] nisi *H*^a alienator *T*, alienatus *B*, dator *V*,
 dator *K* dum r. et qui (*om.* *G*) acceperit (acceperit *AF*) *om.* *KV* 16 celeri] celeri sibi *B*, caeleris *T*,
 clerici *D* restitutione] repetitione *K*, repetitione *V* ante quod *add.* ut si quis anathematis poenam parvi
 duxerit etiam documento quo se putat ecclesiae praesidium possidere frustetur licetque cuilibet ecclesiasticae
 personae vocem contradictionis adferre et cum fructibus praeteriti temporis eadem praedia alienata reposcere *EC*
 in *marginē*, in *textu* *GD* quod] quo *F*¹ minori *K*, minorem *T* curam *BFDM* quisquis quam *TH*
 17 remedio *B* super *BFTHG* eam *G* tenent *H* 18 adscripta *GM* si quod (sicut *BT*) conceptum
 (conceptum *BT*) f. documentum (-tam *T*) si qua concepta (confecta *V*) fuerit scriptura *KV* quambis *D*

ab initio nullas habuerit, effertur. sed etiam liceat quibuscumque ecclesiasticis personis vocem contradictionis afferre et ecclesiastica auctoritate fidei, ita ut cum fructibus possit alienata reposedere, nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muiat qui a religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta contra fas sine aliqua pietatis consideratione dispergit. huius autem constituti legem in apostolica tantum volumus sede servari, universis ecclesiis per provincias secundum animarum considerationem, quem proposito religionis convenire rectores earum viderint, more servato.

19 Et subscripserunt

1. Caelius Symmachus episcopus ecclesiae Romanae huic constituto a nobis facto subscripsi

caelius *om. T*

romanae (*romae B ad proximum ecclesiae om. F¹, romanae add. F²*)

huic constituto (*constito D*) a n. facto *om. T*

conscripsi *H*

2. Laurentius episcopus sanctae Mediolanensis ecclesiae huic constituto a venerabili papa Symmacho facto subscripsi

caelius laur. *C²DDM*

sanctae *om. BT*

mediolanensis *e. C¹, eel. med. BT*

huic constituto a (*om. H*) venerabili (le *DD*) papa (papae *F*) symm. facto (*om. F*) *om. BT*

3. Petrus episcopus catholicae Ravennatis ecclesiae huic constituto a venerabili papa Symmacho facto subscripsi

catholicae (*om. T*) rau. eel. (eel. raeniacae *T*) eel. chatoice (*om. rau.*) *B*, rabennatis *e. e. D*

huic const. a (ae *H*) u. p. symmacho (*om. D¹*) facto (*om. F*) *om. BT*

4. Eulalius episcopus sanctae ecclesiae Syracusanae huic constituto a venerabili papa Symmacho facto subscripsi

eolalius *T*, elalius *EC*, eladius *F*

sanctae *om. BTE*

siracosine *B*

huic const. a (hae *H*) u. p. s. facto (facta *M*, *om. F*) *om. BT*

5. Felix episcopus ecclesiae Interamniae subscripsi

filix *T*

interamne *A*, iteramnis *F*, interamnis *B*, interammissis *T*, terramensis *F*, thermansensis *D*, terramensis *CM*, terraneensis *H*

6. Cresconius episcopus ecclesiae Tudertinae subscripsi

erisconius *ABFTEC*

interninsis *T*, tudortine *B*, tudertims *ECDDM*

A (unde a c. 5 *om.* subscripsi) *BE* (unde a. c. 6 *om.* subscripsi) *TECG* (deperit folio ex viso c. 2 in unniat) *DDM* (quinq. libri) *ECDDM* (unde a. c. 5 non ponunt nisi nomen et abbreviatum), item usque ad 5 dispergit *KV*. — Nomina disponunt ita ut supra legitur *FECDM* (exceptis iis quae indicantur in adnotatione): *diverse A* (1—29, 32—43, 30, 31, 44—65) *B* (coniungit 40 nomen et 41 locum et sic deinceps usque ad 54 5; deperit loci 40, 56—65, nomina 58, 64, 65) *T* (1—28, 31, 30, 29, 32—65)

1 nulla *E*, nullum *F*, nullo *T* habuerint *AGDDM*, haberunt *B* [effertur] effertur *V*, effectum *FT*, effectu *B* — cumque *om. T* personis *om. D* — 2 noce *D*, noce noce *M* contradictiones *V*, contradiccionis *F¹* [off(er)er]e *GHM*, efferre *ED* — ad ecclesiastica *E* — 3 alienatum *T*, aliena *GDDM*, alienato *B*, data *KV* — ne *T* aliquo se] *FKV*, aliquid se *ABG*, aliquid se *EDDM*, aliquo reatu *T*, al (*seq. sp. rac.*) *C* — obstaculum *T* — 4 qui] quia *C* — relegiosis *T*, religiosi *A*, religionis *D¹* — 5 pietis *T* — constituti] *ABTEC*, constitante *T*, constitutis *DDM* — legum *DDM*, lege *B* — in *om. D* — apostolicam *T*, apostolico *F* — tantum *om. F* — 6 servare *T*, servire *B*, serva *C¹* — per *om. F¹* — pronuntia *B* — secundurum *E* — 7 quem proposito] *AECB*, quem propositum *B*, que propositus *M*, proposito que *D*, quam proposito *FT* — relegionis *T* — conveniri *F* — earum] earum *T* — niderunt *T*, niderunt *H* — servato] *EC²*, servatu *C¹* (*C*), servatum *DDM*, servanti *A*, servati *B*, servantibus *FT* — 8 et subscripserunt] *DDM*, et subscripsi *E*, item subscriptio *ABF*, *om. T*

7. **Aemilianus episcopus ecclesiae Vettellensis subscripsi**
 emelianus *A*
 nettillensis *A*, nitellensis *FC*, uercellensis *B*, uecellensis *T*, netellensis *EHHM*
8. **Iocundus episcopus ecclesiae Augustinae subscripsi**
 iocundus *libri*
 augustinae] *EC*, agustinae *A*, augustinus *HD*, augustanus *M*, agutudine *B*, tagutudine *P*, tagu-
 dutinensis *T*
9. **Tigridius episcopus ecclesiae Taurinatis subscripsi**
 tygridius *A*, tegradius *B*, tigrinus *E*, tegrinus *C*, tierinus *D*
 taur. *om.* *F*
10. **Vitalis episcopus ecclesiae Fundanae subscripsi**
 vit. ep. eocl. *om.* *F*
 fundani *B*, fundanus *ECHM*, fundensis *D*
11. **Bassus episcopus ecclesiae Mutinensis subscripsi**
 mutenensis *F*, muteninsis *B*, matinensis *T*
12. **Pacatianus episcopus ecclesiae Corneliensis subscripsi**
 pagatianus *B*, pagacianus *T^a*, regacianus *T^b*
 corniliensis *T*, coaliniensis *H*, comiliensis *BCHM*
13. **Maximus episcopus ecclesiae Bleranae subscripsi**
 blerniae *B*, lerannicae *T*, blernus *ECHDM*
14. **Martyrius episcopus ecclesiae Tarracinae subscripsi**
 martinus *BFTC¹*
 tarracinae] *F*, tarracinsis *T*, tarencensis *B*, taracensis *A*, taracensis *HD*, terracenen-
 sis *ECM*
15. **Rufentius episcopus ecclesiae Egnatinae subscripsi**
 rufinus *BFT*
 ignatinae *A*, inasinae *T*, nasinae *BF*, egnatius *E*, gnatinus *C¹*, ignatius *C²HM*, ignatinis *D*
16. **Basilius episcopus ecclesiae Tollentinae subscripsi**
 tullentinae *A^b*, tulletinae *A^a*, tollentinus *T*, tollentius *EC*, tullentius *HM*, tulletius *D*
17. **Martinianus episcopus ecclesiae Ostranae subscripsi**
 martianus *F*, marcianus *T*, martinus *BC*
 ostrancae *T*, hostriensis *EC*, ostensis *HD*, hostiensis *M*
18. **Benignus episcopus ecclesiae Aquae vivae subscripsi**
 aqua(u)enensis *EC*, aequenensis *H*, aquacubensis *D*, aquubensis *M*
19. **Fortunatus episcopus ecclesiae Suessanae subscripsi**
 fortunatus *F*, tortunatus *E*
 nessante *A^a*, nessanae *A^b*, bissanta] *BF*, bisnae *T*, nessanensis *HM*, bessanensis *D*, su-
 senensis *E*, suessans *C*
20. **Severinus episcopus ecclesiae Tundarinae subscripsi**
 seuerens *B*, sinirius *T*, sinerius *H*, seuerus *F*
 tondarinae *A*, tondariensis *H*, tondarinensis *EDM*, tondarius *C*
21. **Eucarpus episcopus ecclesiae Messanensis subscripsi**
 eucarpus *E*, uecareus *T*
 meusanensis *AH*, missanensis *T*, missanisi *B*, messianensis *F*, mesanensis *M*, messalensis *C*
22. **Iohannes episcopus ecclesiae Spolitinae subscripsi**
 iohannis *ABFTEH*
 spolitinate *AF*, spolitini *B*, spoltani *T*, spolitinus *ECHDM*
23. **Stephanus episcopus ecclesiae Venusinae subscripsi**
 stefanus *BT*
 uenosinae *BFT*, uensinus *EHM*, uensinus *D*, uensinus *C*

ABFTECHDM

24. Valentinus episcopus ecclesiae Amiteruinae subscripsi
amiteruinus *HM*, ameteruinus *EC*, amiteruensis *D*
25. Romulus episcopus ecclesiae Praenestinae subscripsi
romodus *BT*
penestine *BF*, pinistinae *T*, penestrinus *ECIM*, penestrinus *D*
26. Probus episcopus ecclesiae Carneianensis subscripsi
carmetagninisi *B*, carneiagninis *T*, carneinensis *H*, charnecianensis *D*, carneianensi *M*
om. F
27. Vindemius episcopus ecclesiae Anteatinae subscripsi
vindimius *BFTC*, uendemius *D*
anteatinae *B*, anteatinus *HM*, antheatinus *EC*, anteatinis *D*
28. Candidus episcopus ecclesiae sanctae Tiburtinae subscripsi
cardidus *E^a*
sanctae tyburtine *A*, sacieburdine *B*, saciebertine *F*, sacitortinae *T*, tiburtinus *ECIM*, tiuor-
tinus *M*
29. Fortunatus episcopus ecclesiae Fulginatis subscripsi
furtunatus *FT*
fulgeuatis *plerique*, fulgenatus *B*
30. Procleianus episcopus ecclesiae Saepinatis subscripsi
procleianus *B*, proeleganus *F*, procleianus *T*, proclodanus *C*
saepinatis *AT*, sepinatis *FE^bH*, sepenatis *B*, sepinctis *E^a*
om. DM
31. Fortunatus episcopus ecclesiae Anagninae subscripsi
furtunatus *F*, item fortunatus *B*
anagnini *T*, abagninus *H*, anagninus *EC*, ianagnine *B*
om. DM
32. Pascasius episcopus ecclesiae Vulturinae subscripsi
pascasius *BHM*
vulturinae *FB*, vulturinae *AT*, vulternensis *HM*, vulturnensis *E*, vulternensis *C*, vultur-
nensis *D*
33. Marcianus episcopus ecclesiae Accanae subscripsi
martianus *EM*, marcellianus *A^a*
aegane *F*, accensis *T*, ecanensis *EC*, acceniensis *HM*, acceniensis *M*
34. Maximilianus episcopus ecclesiae Perusinae subscripsi
maximilianus *BFT^cEC*, marcellianus *A*, maximianus *HM*
perosine *F*, perusinensis *T*, perusinus *ECIMM*
35. Chrysogonus episcopus ecclesiae Albanensis subscripsi
crisogonus *AE*, crisonius *BFT*, crissogonus *H*, grisogonus *M*, chrisogonus *C*
albanensis *EC*, albinensis *plerique*, albenensis *D*, albinus *B*, alfinensis *H*
36. Eutyechius episcopus ecclesiae Tranensis subscripsi
eutychius *A^b*, euticius *A^aFTH*, entlicius *B*
trannensis *F*, traninensis *T*, ceraninensis *B*
37. Laurentius episcopus ecclesiae Bovianensis subscripsi
nobianensis *H*, nonianensis *AE*, bobianensis *DM*, ninianensis *F*, ninianus *BT*
38. Marcus episcopus ecclesiae Sanninae subscripsi
marcussa *B*
sannae *F*, sanninensis *T*, sanninus *H*, sanninus *EM*, sanninis *D*, sterninus *C*
39. Aprilis episcopus ecclesiae Nucerinae subscripsi
aprelis *T*, aprilis *B*
nacerinae *BF*, nacerinensis *T*, nucerinus *ECIMM*
40. Memor episcopus ecclesiae Canusinae subscripsi
canesinae *F*, canusinensis *T*, canusinus *EM*, canosinus *CD*, *om. B*

ABFTECHIM

41. Innocentius episcopus ecclesiae Forosempronensis subscripsi
 forosimpronensis *AB*, furosimpronensis *E*, forosympronensis *C*, forosipronensis *II*, forosinfro-
 nensis *II*, florensis *T*, forosimphronensis *M*, forosombronis *D*
42. Florentius episcopus ecclesiae Plestinae subscripsi
 plestinensis *T*, phelestinae *B*, plestinensis *ECUM*, palestinus *D*
43. Felix episcopus ecclesiae Nepesinae subscripsi
 felex *B*
 naepesinaesis *T*, nepesinus *II*, nepesinus *ECDM*
44. Concordius episcopus ecclesiae Miscenatum subscripsi
 mesenantium *A*, mesanensis *F*, misanini *B*, mesanensis *T*, mesenatis *EHM*, mesinatis *C*, mes-
 senatis *D*
45. Amandus episcopus ecclesiae Potentinae subscripsi
 amandus *M*
 potentiniensis *T*, potentinus *HM*, potentinus *EC*
om. D
46. Asellus episcopus ecclesiae Populiensis subscripsi
 asyllus *B*
 populiensis] *ABFTEC*, populiniensis *HM*, populoniensis *D*
47. Colonius episcopus ecclesiae Foroclodiensis subscripsi
 colonius *II*, foronicius *FT*
 foroclaudianensis *F*, foroclaidinensis *B*, forocludiensis *CH*, foronicius (*sic*) *T*
48. Helpidius episcopus ecclesiae Voloterninae subscripsi
 hilpidius *T*, ilpidius *F*, heloidius *D*, elpidius *B*, helepidius *C*
 uoloterninae *B*, uoloternicae *T*, noliterninus *HM*, uoloterninus *ECD*
49. Proiectus episcopus ecclesiae Forinovi subscripsi
 praiectus *F*, proiectus *B*, priiectus *T*
 foronovensis *T*, foronovo *D*, foronovi *MA*, foronovi *M^a*
50. Veneriosus episcopus ecclesiae Pellensis subscripsi
 uenoriosus *A*, benerosus *D*
 pellinensis *BT*, spellinensis *F*, pollensis *DM*
51. Bonifatius episcopus ecclesiae Forofflamiensis subscripsi
 bonifatius] *AD*, bonifacius *FCHM*, bonetacius *B*, bonenefacius *T*, bonofatius *E*
 forofflaminensis *FTM*, forofflaminensis *E*, forofflaminensis *CD*
52. Sebastianus episcopus ecclesiae Suranae subscripsi
 sabastianus *BE^t*, senastianus *C*
 syranae *A*, siranae *BE*, siranae *T*, syranus *CHM*, suranus *E*, soranus *D*
53. Rusticus episcopus ecclesiae Buxentinae subscripsi
 rusticius *C*
 bursentinae *A*, barsitane *BFT*, bursentinus *HM*, buxentinus *E*, bursentinus *D*, auxentinensis *C*
54. Venantius episcopus ecclesiae Senogalliensis subscripsi
 binanantius *E*
 synogaliensis *A*, senogallinensis *F*, senogallienensis *T*, sinogaliensis *II*, synogaliensis *C*, sino-
 galliensis *ED*, synogalli *M*
55. Victor episcopus ecclesiae Lunensis subscripsi
 uictur *B*
 lunensis] *E*, dunensis *AETH*, donensis *CDM*, dunensis *B*
56. Innocentius episcopus ecclesiae Tifernatum Tiberinorum subscripsi
 tiferdatum *F*, tibernati *T*, tiferantius *II*, tiferatis *D*, tibernantius *M*
 tinerinorum *E*, tibortinorum *F*, tiburtinorum *T*, *om. II*
locum om B

57. Silvius episcopus ecclesiae Veliterninae subscripsi
 silvius *B*
 veliterninae *F*, velterninae *T*, veliternianus *EIIMM*, *om. B*
58. Iustus episcopus ecclesiae Signinae subscripsi
 signiensis *ECD*, signinensis *H*, signiniensis *M*
om. B
59. Ariston episcopus ecclesiae Ostensis subscripsi
 ariston *BFECC*, aristonae *T*
 hostiensis *ECM*, *om. B*
60. Augustus episcopus ecclesiae Liparitanae subscripsi
 agustus *B*
 liparitamus *CM*, liparitamus *EIIMD*, Elparitamus *H^a*, paritane *FT*, *om. B*
61. Felix episcopus ecclesiae Nepesinae pro Urso episcopo ecclesiae
 subscripsi
 filex *T*, felex *B*
 nepisane *FT*, nepesinus *ECIIMM*, *om. B*
 ep. eccl. subscripsi] *A*. ep. eccl. (*seq. sp. rac.*) *F*, *om. TEIIMM*; *cecidit aut Reatinae aut*
Stabianae
62. Asterius episcopus ecclesiae Aquinatis subscripsi
 asteris *T*
 aquinatus *M*, *om. B*
63. Propinquus episcopus ecclesiae Trebiatis subscripsi
 propinquus *BC*
 treuiatis *A*, triuiatis *FT*, trebeatris *CH*, treucatis *E*, trebiatis *DM*, *om. B*
64. Eusebius episcopus ecclesiae Fanestris subscripsi
 eussebius *T*
 feustris *A*, numentinae *F*
om. B
65. et Romanus episcopus ecclesiae Nomentanae subscripsi
 et *om. FTC*
 numentinae *A*, nomentinae *T*, numentanus *ECIM*, nomentanus *D*, faestris *F*
om. B

Item subscriptio presbyterorum.

item subscriptio presbyterorum] *A*, omnes similiter subscripserunt (scripserunt *C*) *EC*, similiter
 subscripserunt *FT*; in codd. *BFT* sequitur interuallo nulla Zosimus commonitorium ex
 relatione *et.* (*Maassen, Quellen* I p. 250, 13), *subscriptio nulla* *HD* (*propter exp*) *M*

ABFTECIIM

ADDITAMENTVM TERTIVM.

CASSIODORI ORATIONVM
RELIQVIAE

EDIDIT LVD. TRAVBE.

Dictas esse Gothorum regibus et reginis crebro a Cassiodoro laudes ipse in variarum praefatione¹⁾ affirmat; videtur eodem loco etiam id affirmare se edidisse scriptas, quarum mentionem coniungat cum libris de Gothorum historia iam editis eumque variarum opere tum ipsum edendo. quaeritur, hoc demum saeculo reperta aliquot fragmenta orationum, quibus reges et regina Gothorum ab oratore christiano laudantur, sintne scripta a Cassiodoro atque ducenda ea, quae ex eius laudibus interitum effugerint, an scripta a Cassiodori nescio quo aemulo et aequali. haec enim quaestio nascitur sola: de laudatoris quisquis est aetate, quamquam rerum gestarum memoriam flumine paene obruit verborum inanium, dubitatio nulla omnino admittitur.

Tamen Carolus Baudi a Vesme, qui primus praeter unum omnia fragmenta edidit collecta, sermonis comparatione instituta cum necessitudinem demonstravit, quae intercedit inter variarum et laudum dicendi genus per se quodque iudicatum tam proprium, ut ab alieno discernat vel caecus, utrumque si contuleris eum altero tam sibi constans, ut alterum ab altero non possit discernere vel acutus, illam ipsam quaestionem profligavit²⁾; unum fragmentum idque post Baudium a Jubainvillio repertum atque editum qui iterum edidit Mauritius Haupt, quamquam Baudii erat im-memor, sua sponte suspicatus est³⁾ reliquias se edere orationis habitae a Cassiodoro. nos in vocabulorum indice huic corpori subiungendo praeter cetera id agemus, ut panegyricorum locutiones singulares probemus totidem reperiri in ceteris Cassiodori libris. Guilelmus denique Meyer Spirensis optimus doctissimusque amicus in libro quem editurus est de clausula apud scriptores Romanos et metrica et rhythmica⁴⁾, rhythmica autem utitur Cassiodorus. opinionem nostram pro sua parte confirmabit⁵⁾.

Folia illa quae sola supersunt de panegyricis quos iam dicemus Cassiodori, et ea quae Baudius collegit et id quod invenit Jubainvillius, partes sunt variae lacerae miserae unius codicis quondam speciosissimi, quorum septem nunc asservantur Augustae Taurinorum in bibliotheca nationali, duo Mediolani in Ambrosiana, unum Nancei in publica.

E Taurinensibus foliis, quae omnia nunc sub signo a II 2 **comprehensa sunt⁶⁾, I et II, IV et V, VI et VII inter se cohaerent: folium III quod erat extremum quater-

1) Pag. 4, 27; cf. p. X adu. 4. 2) Assensit id H. Usener ad anecdotum Holderi p. 33. 3) Com-probat eius sententiam Teuffel-Schwabe in hist. lit. Rom.⁵ II 1248. 4) Vide pro-clusionem in *Götting. ge-lehrte Anzeigen* 1893 n. 1. 5) Ex eodem libro e quo Cassiodorus in var. VII 15 petivit mundi miracula (cf. II. de Rohden de mundi mir. Bonn 1875 p. 11 et H. Schott de septem orbis spectaculis Ansbach 1891 p. 20), petivit is qui panegyricos scripsit p. 483, 11 sqq.; ea autem quae apud eum videntur esse secuta p. 484, 1, si *susae* recte legit Kruschius id quod non diffido cf. Isid. orig. VI, 10, assumpta sunt ex alio aliquo auctore. 6) Cf. Reifferscheid biblioth. patr. II 117 et Ottino *i codici Bobbiesi nella biblioteca nazionale di T. ibid.* 1890 p. 3.

nionis decimi, ut in paginae versae inferiore margine vulgari nota subscribitur, singulare est. folia I et II repperit ediditque primus Peyron¹⁾, cetera Baudius²⁾. protracta sunt I et II e diplomatum aliquo fasciculo Bobiensi³⁾; IV et V e volumine huius simili et eodem Bobiensi⁴⁾; III e codice vitarum patrum olim Bobiensi⁵⁾ nunc Taurinensi F IV 25⁶⁾. in his libris quae dixi folia prius agglutinata erant tegumentis. rescripta sunt VI et VII, quae fuerunt in Dominici Cavaleae codice antea Bobiensi nunc Taurinensi O VI 15 folia 20 et 23⁷⁾; prior eorum scriptura exhibet quae edimus, posterior Cavaleae verba: in folio VII^v ab exordio ad versum 13 sub priore latet Cassiodori, ut Baudio⁸⁾ visum est. panegyricorum locus quidam erasus.

Mediolanensia folia⁹⁾ duo inter se cohaerent. reperta sunt ab Angelo Maio, quae exhibent fragmenta bis edita ab eodem¹⁰⁾, post cum Taurinensibus a Baudio, pristinum contextum nondum reliquerunt, sed cui incolumitatem aliquatenus debent miscellaneo codici olim Bobiensi iam Ambrosiano G 58 ord. sup. hodieque adhaerent¹¹⁾: quamquam prioris folii pagina recta, quacum codicis tegumentum erat coagmentatum, pro re nata nunc soluta est.

Nanceiense folium singulare in grammatico libro olim Bobiensi nunc Nanceiensi 317¹²⁾, quem in librum etiam nunc addi solet, a pagina recta tegumento adnexum latuit, quoad inde a Jubainvillio dissutum est. quam is paraverat editionem¹³⁾ secuta est Hauptiana¹⁴⁾.

Unius codicis sunt, ut dixi, folia quae enarravi omnia, nam paria et aequalia inter se sunt origine scriptura mensura versibus distinctione aliis rebus praeter has non paucis. describendus igitur iam est, quantum licet describatur per eas quae aetatem tulerunt partes, codex ipse tantum non omnis deperditus.

Exaratus est unciali scriptura admodum eleganti et a minusculae apicibus abhorrenti¹⁵⁾ in membranis per quaterniones dispertitis et sic plicatis, ut pilosae sint

1) Ciceronis oration. fragm. inedit. Stuttgartiae 1824 1182. 2) Act. academ. Taurin. philol. 1846 ser. II tom. VIII p. 169. 3) Inscriptum est folii I recti margini superiori saec. XV *Est monasterii sancti Columbaei de Bobio, saec. XVII Pacta et conventiones et confinia Bobii.* 4) Baudius p. 170: *servica ancorsa* (sc. par foliorum) *di coperta a carte e diplomati di Bobio.* 5) In fol. III recto Cassiodori verbis superscriptum est manu saec. XV: *In hoc volumine infrascripti continentur, videlicet Vita sancti Severini abbatis in qua continentur capitula . XI VI. Vita patrum qui appellatur paradisi capitula . I VIII. Vita sanctorum add. altera man.) patrum incipiens a iohanne heremita capitula . CV. | deiecit capitula . X. ascito catalogo Bobiensi a. 1461 composito, in quo iisdem verbis codex eo tempore n. 148 insignitus describitur (apud Peyronem l. c. 11), perspexi folia Cassiodori cui codici fuerint assuta. 6) Codex est saec. X/XI; descriptus est a Reifferscheid l. c. II 137 et ab Ottino l. c. 35. 7) Cf. Ottino l. c. 57; exaratus est hic Cavaleae tractatus Italiens de patientia saec. XV in membranis etiam praeter Cassiodori folia rescriptis: *ma l'antico scrittura* ait Baudius p. 170 *non contien che Rituali, Messali, e simili opere, ed alcuni fogli di vecchia Biblie,* e quibus quaedam verba retulit Ottino. 8) l. c. pag. 193. 9) Cf. Reifferscheid l. c. II 88 adu. 2. 10) Symnaeli oration. inedit. Mediol. 1815 p. 58, qua in editione laudum, quotquot ab eo inventae erant, auctorem putat Synnachum; inris civil. anteinstin. reliq. Romae 1823 p. 71, ubi iam proponit Cassiodorum sed optionem datus inter hunc Sidonium Emodium Avitum Merobandem alios. 11) Scriptus est saec. XXI; describitur a Peyrone l. c. 179 et Reifferscheid l. c. II 88. 12) *Liber sancti Columbaei de Bobio*, quae inscriptio est folii IV (cf. infra p. 462 adu. 5), traditus est bibliothecae Nanceiensi medio hoc saeculo a^qBeaupré civis Nanceiensi; qui nescio unde eum comparaverit, cf. *catalogue général des ms. des biblioth. publ. en France* 1886 IV 176. continet artem a monacho Scottico totam fere e Virgilio grammatici epitomis compilatam, quam partem in Virgilio editione adhibuit Huemer; alios artigraphos similis in hac parte codici Vindobonensi 16 et ipsi olim Bobiensi; in folio singulari quod postico tegumento olim adnexum erat Dionysii quaedam argumenta paschalia Latinis et Scotticis glosis explanata, quas edidit H. Zimmer in gloss. Hibernie. p. XXX et 262. addendus est Bobiensibus codicibus a Th. Gottlieb compositis *Centralbl. für Bibliotheksw.* IV 442. 13) *Bibliothèque de l'éc. d. chart.* XXIII 1862 ser. V tom. III p. 139. 14) In opusculis III 303 ex Herma VII 377 iterata est. 15) Singularum litterarum quae sit forma, ectypo non addito satis explicari non potest neque multum prodest imago trium versuum folii Ambrosiani II^r aeri incisorum*

singulorum duplicium foliorum paginae internaе i. e. prior versa et altera recta¹⁾. quaternionibus constabat plus decem, quibus in caele addebatur signum. librariorum munere per vices fungebantur complures²⁾. — altae sunt paginae quae altissimae sunt — plerarumque enim margines resecti sunt — em. 25. latae quae latissimae em. 22: quatenus scriptae sunt altae em. 18. latae em. 15—16³⁾. lineae in singulis paginis plumbo ut aiunt caeco praeductae sunt vicenae singulae quas iuxta scriberetur — et perscriptos habent paginae pleraeque versus totidem, paucae vicenos —, in dextro et sinistro margine singulae lineae quas ultra non scriberetur, sed quas librarii scripturam intra iustos limites non cohibentes et sinistrorsum ad caput distinguendum et dextrorsum quotiens incohata verba volebant dirimere non nihil transiliebant, ut difficile sit generatim dictu quot quisque versus contineat litteras. — distinguitur oratio post cola et commata et periodos tribus modis, aut solo interstitio relicto aut virgula aut puncto. post periodos solet caput incipere idque ab eminenti vel etiam prominenti littera initiali. eminentes interdum occurrunt litterae etiam in exordio paginarum et post commata, eadem paucissimae (cf. 480, 1) vel nullae omnino post cola. — in syllabis dividendis librarii legem Latinam sequuntur sine ulla exceptione, breviant nullas syllabas praeterquam quod scribunt *DNE* (470, l. 10. 176, 2) pro *domine* — *dominos* (478, 2) *domina* (483, 6) *dominam* (479, 20) perscribitur — et *DI* (465, 16) pro *dei*, hoc si recte conieci. pro *N* et *M* solito more lineolas in extremis versibus ponunt saepe, raro in mediis, contignant litteras *A* et *E*, *O* et *S*, *U* et *R*, *N* et *T*, *L* et *L* non minus in mediis quam in extremis, sed in utrisque raro. cursivae scripturae similia sunt elementa haec duo: *B^s* (*coloribus* 483, 13: *pugnatoribus* 476, 2) pro *-bus* et *q^u* (*quorum* 471, 20: *obsequii* 480, 13) pro *qu* in confiniis versuum posita. correctorem, qui nescio quando munere sit functus, quae supersunt folia experta sunt quattuor locis (468, 14; 473, 16; 480, 12; 21).

apud Maium in Symmachii oration. ined. post pag. 70 n. II. sufficiat dixisse litterae *ä* inam rotunditatem sinistrorsum non in aculeum desinere, *R* ter distincto ductu componi, trabem litterae *R* ab eius arcu in medio fere non tangi, *Y* supra lineam produci, caudam litterae *G* non esse flexuosam. proxima accedit Cassiodori foliorum scriptura ad id litterarum genus, quo usus est qui in codice Vaticano 5757 olim Bobiensi Ciceronis de re publica libris superscripsit Augustinum de psalmis (de ceteris cf. Chatelain in palaeographia Lat. ad tab. XXXIX), nec multum recedit ab eo genere, quod adhibuit qui in Vaticano 5768 et ipso olim Bobiensi exaravit Augustini sermones (cf. exemplum XXXIX apud Zaugemeister et Wattenbach). vetustior mihi videtur inter Bobienses similiter scriptos Vaticani 5750 scriptura prior i. e. ea quae exhibet libellum Arianum (cf. Zaugemeister et Wattenbach tab. XXXI) et Ambrosiani B 57 ord. sup. posterior i. e. ea quae Ciceronis orationes sub Sedulii versibus sepelivit (ap. Chatelain tab. XXIX).

1) Pilosae sunt paginae haec: Mediol. IV II^r, Taur. xv III^r, Taur. IV^v V^r, Nanc. xv a^r. item pilosae Taur. I^r II^v et Taur. VI^r VII^v necesse est a glutinatore Bobiensi inversae sint et prius hunc ad modum fuerint plicatae: II^v I^r et VII^v VI^r; id quod ratio qua sententiae se excipiunt in VII^v VI^r postulat, in II^v I^r admittit. 2) Kruschio teste Taurinensia folia I—V et Mediolanensia I—II ab eodem sunt scripta, ab altero Taurinensia VI—VII, quod dubito num verum sit. ipse ad cetera id tantum affirmo Nanceiensis folii scripturam paulo crassiorem differre a Mediolanensium admodum graeci Taurinensia folia ne de cetero quidem novi. 3) Pleniores etiam atque accuratiores descriptiones haec sunt:

	membranae	scripturae
Taur. I et II	0,25×0,22	0,18×0,16
	III 0,25×0,20	0,18×0,16
	IV et V 0,25×0,22	0,18×0,16
	VI et VII 0,23×0,18	0,18×0,15
Med. I	0,24×0,17	0,18×0,14
	II 0,24×0,17	0,18×0,15
Nanc.	0,22×0,17	0,18×0,15

folia Italica mihi dimensus est Iosephus Funagalli, Francogallium Felix de Eckardt.

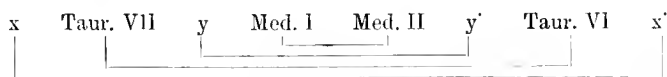
Ad aetatem codicis quod attinet, censeo librarios paene aequales fuisse scriptoris. neque quisquam facile sibi persuadebit, Gothorum regnum postquam desiit esse, eos extitisse, qui tales orationes easque tanta cum diligentia crediderint esse propagandas. accedit quod id quo usi sunt scribendi genus, quatenus palaeographicum iudicium hodie potest obtinere, sexto quam septimo saeculo potius est tribuendum: deinde conati illi quidem sunt ad Cassiodori praecepta ponere distinctiones¹⁾, in syllabarum vero divisione prorsus observarunt²⁾ morem antiquitus traditum, qui mos ipso sexto saeculo coeptus est negligi. quid quod orthographia³⁾ eorum, quamquam vitis scetat veluti *b* et *v* permutantur sexcentiens, viros ostentat ut labentis Latinitatis temporibus linguae peritissimos. sed sentio haec argumenta omnia esse leviora quam quibus fidenter possit consistere iudicium. et quo quisque codex emendatiore usus est exemplo, eo emendatior et ipse solet evadere speciemque eo captiosorem prae se ferre vetustatis; Cassiodorus autem scimus quanta cum cura codices suos correxerit et. ut ipsius verbo utar, percontulerit. itaque hoc solum pro certo affirmo: scriptum esse panegyricorum codicem post annum 536, ante quem annum ipsa sylloge ab auctore nequeat esse condita: non scriptum esse in monasterio Bobiensi a monachis Scotticis, qui licet subinde imitando expresserint vetusta Romanae scripturae exempla, solent tamen suam iis inculcare barbariem⁴⁾. in Bobiense monasterium priusquam illatus est codex qua fortuna sit usus, ignoramus. pariter ignoramus, quando monachi cum coeperint discerpere et membranas tradere glutinatori. trium codicum ex eorum numero, quibus orationum folia erant agglutinata, mentio extat in catalogo librorum Bobiensium a. 1461 composito⁵⁾ eodemque saeculo et iisdem foliis inditum est signum huius monasterii et cetera duo ad Cavalcae tractatum scribendum assumpta sunt fortasse ibidem.

Restat, ut orationum reliquiae in ordinem, quoad eius fieri potest, digerantur. atque distinguenda sunt fragmenta panegyricorum duorum. prioris fragmenta complectuntur duo paria inter se cohaerentium foliorum, alterum Taurinensium II I^b), alterum Taurinensium IV V. quae paria quo modo se exceperint, non constat: certe

1) In transeursu subnoto mendum, quod insidet Cassiodori de posituris doctrinae. interpolatum enim est e Vergilio a sciolis grammaticis *cano* in Keilii grammaticis Latinis VII 146, 6 et *moenia pandimus urbis* ibid. 10. 2) Quamquam, ut hos seligam, et Gothus homo Viliarie (cf. Zaugemeister ad exempl. LV et Paoli collect. Florentin. part. I tab. Lat. I) et Scottus aliquis a. 669 (cf. L. Delisle *notices et extraits des ms.* XXXI 2 p. 149) et Francus Gundohinus isque saec. VIII (cf. Zaugemeister ad exempl. LXI) norunt praecepta Latina. 3) Orthographiam codicis quamvis religiose pro eius aetate aut in textum admittam aut textui subscribam, repetam hoc loco quaedam notabilia. occurrit *ae* pro *e* rarissime (*ae*loquentiae 467, 9; *fraenat* 466, 10; *praetia* 480, 19; *raeverentiam* 476, 18; *tactra* 481, 15), *e* pro *ae* perraro (*preterita* 471, 1; *precones* 175, 16; *prestante* 476, 10; *premium* 481, 14; *sepius* 476, 16; *herere* 470, 5; *leva* 475, 1; *inlesum* 475, 2; *victorie* 474, 16; *immense* 465, 3; *honestissime* 480, 4), *e* pro *oe* nunquam (scribitur *amoacuitate* 475, 12), *i* pro *y* aliquotiens (*uanilouthos* 483, 15; *ciri* 483, 20), *o* pro *u* in *insolubiliter* 465, 14; *ci* et *ti* commutantur nunquam; *p* omittitur in *tentare* 474, 19 *praesumptio* 474, 18 *peremptos* 475, 14 (cf. *contemptus* 474, 11); aspiratio legitima est praeter *spatarius* 476, 11 *lycaides* 480, 16 (cf. 481, 18) et *hyacinthi* 481, 15 (cf. *uanilouthos* 483, 15), item geminatio praeter dupliciter falsum *accunione* pro *a* *convunione* 473, 14. 4) Cf. codicem Luxoviensem a L. Delislio descriptum (supra adn. 2) et Ambrosianum B 159 ord. sup. e. a. 750 exaratum cuius ectypum habes in palaeographicae societatis tabulis ser. I 121. simili scriptura etiam nono saeculo utitur Scottus aliquis — nam Scottus est non ut Caesar Paoli voluit Anglus — ad afferendos Vergilii versus in Donati commentariis codicis Laurentiani plut. 45, 15 (cf. collection. Florentin. part. I tab. Lat. 37 et 38), quem codicem data occasione moneo olim cohaesisse cum Vaticano 1512 cumque eo unum et eum solum superstitem librum horum commentariorum effecisse, in quo uno alterove quatermione in extremo Laurentiano aut in primo Vaticano deperdito commenta ad Aeneidos VI 1—157 interciderint. 5) De Taurinensi F IV 25 vide supra p. 460 adn. 5; Ambrosianus G 58 ord. sup. in catalogo obtinet n. 82 (apud Peyronem l. c. pag. 24; Nanceiensem 317 puto eum esse qui in catalogo (apud Peyronem p. 46) sub n. 166 describitur. 6) Cf. supra p. 460 adn. 12.

nec ad eundem quaternionem pertinebant et bina uniuscuiusque paris folia sensu non concinente inter se distabant. res eas de quibus verba facit orator si modo intellexi. in senatu laudatur ab eo Eutharicus aut anno 518 quo consul est designatus aut 519 quo anno est factus: simul autem Theoderico socero eius laudes dicuntur velut praesenti¹⁾.

Alterius orationis fragmenta traduntur Taurinensi III et Nanceiensi unico, foliis singularibus, et Taurinensibus VII VI²⁾ et Mediolanensibus I II. singulis paribus foliorum. ex iis Taurinense III decimi quaternionis folium fuisse extremum certum est: puto in undecimo quaternione collocandum esse Nanceiense: cetera tali modo composita effecisse videntur duodecimum:

continent laudes Witigi et Mathesuenthae dictas a. 536 Ravennae nuptias apparantibus³⁾.

1) Singula verba quid velint facile perspicitur, minus facile universa oratio qualis fuerit. *infatigabilis triumphator* (466, 14), de quo *satisfieri cupiunt* (463, 2 cf. Pacati paneg. ed. Baeihrens p. 271, 17) *proceres* (465, 10) vel *principes viri* (p. 466, 2) i. e. senatores (cf. indicem), is cuius *larga munus tot saeculis profudit beneficia* (466, 6), *quo pugnantem fessa rei publicae membra reparantur* (466, 16), denique qui Gallias potest dici subegisse (466, 17 cf. chron. Cassiod. ad a. 508 ed. Mommsen p. 658), Theodericus est; idem est *clementissimus* (470, 18) vel *prudenter regum* (471, 11), cui a *Romano eloquio* sempiterna memoria debetur (469, 17). contra *clementissimus dominus*, quem *populi non patiuntur abscedere* (470, 1 cf. chron. Cassiod. ad a. 519 p. 659: *cuicis itaque eorum laude completis tanto amore civibus Romanis incederat ut eius adhuc praesentiam desiderantibus Ravennam ad gloriosi patris remearet aspectus*) quique *prudenterissimo principi* (i. e. Theoderico) *maiestatis suae consilia praestare debet* (470, 12), Eutharicus Cillica est. quae omnia tam arto vinculo inter se innecta sunt, ut de duabus orationibus quarum altera gratiarum actio sit Cassiodori ipsius pro consulatu a. 514 ei delato, altera laudatio Eutharici. obstet quo minus cogitemus, praesertim cum sint quibus una duos orator videatur alloqui (465, 6. 7. 466, 2. 3). Eutharicus consule Theodericus quamquam ab urbe aberat (cf. chron. Cassiod. ad a. 519 l. c.), tamen quod ab anonymo Valesiano (chron. min. ed. Mommsen I 326, 21) *dato consulatu Eutharico Roma et Ravenna triumphasse* dicitur, potest conferri cum sollemni triumphatoris vocabulo p. 466, 14. ceterum pro eo, quod Eutharicus a Cassiodoro in senatu laudatus est, habemus disertum variarum testimonium IX 25. supra p. 291, 24. 2) Cf. supra p. 461 adn. 1. 3) Intellexi ad Witigem haec fragmenta spectare omnia, simul ae Mommsenus me docuit ad eum referendum esse Nanceiense fragmentum a Jubainvillio et Hauptio non recte ad Theodahadum relatum. adhuc vulgatum erat Witigem tanquam sibi comparasse in expeditione Sirmiensi a. 504 (Procop. bell. Goth. I II ed. Dindorf p. 58, 7 cf. chron. Cassiod. ad a. 504 p. 658), Theodahado rege fuisse armigerum (Jordan. Get. 60, 309 ed. Mommsen p. 137, 14), a. 536 in summo rerum discrimine scuto supposito regem esse electum eodemque anno Ravennae uxorem duxisse Mathesuentham Theoderici neptem (var. X 31, Jordan. et Procop. II. ce.). fragmenta ostendunt virum *cum gente ferocissima pugnantem* (473, 12; Bulgares vel Gepidae dicuntur); in *obsidione* urbis cuiusdam — *Deorici* nomen 474, 20 dolendum sane quod corruptum est — rem bene gerentem; in acie dimicantem atque vulneratum (p. 475 Sirmiensis expeditio intellegatur); a *regnatore illius temporis* (i. e. Theoderico) *remunerationem* non referentem (476, 7), defuncto tamen eo (i. e. *noe* 476, 9) Ravennam reversum et spatharium factum (476, 12; quod officium idem est atque armigeri cf. Mommsen *Neues Archiv* XIV 513); post *senilibus curis adulto principi* (i. e. Athalarico) *servientem* (476, 19; cf. 15); rursus apud Singidunum quod est oppidum Gepidarum pugnantem (476, 20) — intellegendum est bellum id quo Amalasuetha Romanum fecisse Damvium dicitur cf. p. XXXVIII ad var. IX 18 — neque apud *solicitos dominos* (478, 2; dicuntur aut Athalaricus et Amalasuetha aut Amalasuetha et Theodahadus) propter communes omnium laudes in suspitionem cadentem; denique rei publicae *spe certa titubante aecis launeris* i. e. sento (si modo haec recte supplevi) *ad regnum perreuerantem* (479, 8 sqq.), cum Gothi *volunt regem eligere nisi qui probetur superius bella peregrisse* (479, 18; cf. var. X 31 p. 319, 6), atque a *domina*, quae *tantorum regum* (sc. Amalorum) *potuit posteritas inveniri, coniugem agnitam* (p. 180). utraque hominis descriptio quantopere cum altera congruat quemque ad modum altera alteram suppleat, sua sponte patet.

In edendis fragmentis sequor codicem ad versus et litteras: in apparatus defero omnia maxima minima, in primis ea quae ad palaeographiam et distinctionem spectant. signis utor hisce:

in apparatu tot transversis lineis /	quot litterae quamcumque ob causam legi non possunt,
recta linea	ubi versus aut finit aut incipit,
asterisco	* ubicumque quot litterae interciderint non constat,
maiusculis litteris	pro litteris eminentibus vel eminentibus et prominentibus, nam ceterae omnes prout res typographicae ferebant minusculis redduntur:
in textu tot punctis	. quot in apparatu transversis lineis,
asterisco	* quo modo in apparatu utor.
tribus astericis ...	in extremis paginis iis quae cum insequentibus non cohaerent.

1. tennis munera laudatoris. et cum de- Taur. fol. II^r
siderio vestro de illo satisfieri cupitis,
immensae praedicationis obsequia pos-
tulatis. O quam nimium est amorem
5 publicum ieiuna oratione saturare et quam
arduum de celsis principibus humiles
loqui: ut quos vestra solet oratio
comere, audiant incauta desideriis
vota laudare.
10 Sed iustitiam vestram postulo. proce-
res viri, ne ab uno exigatis, quod de-
betur ab omnibus. caret culpa
necessitas: nec possum solus in re-
atum vocari, cum omnes insolubiliter
15 videntur obnoxii. habemus quandam
dei iustitiam: quis a me postulet infinita?
quis exigat, quae numerare non suffi-
cit? repetitio nisi explicabilis non te-
net debitorem: immensa semper ab-
20 solvunt et magnitudo rerum respuit

Taurinense folium II^r (B). — tota pagina a Peyrone (B^v) et Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) relecta.

3 immensepraedicationis B 4 tulatis, O B 5 saturare et quam] *scripsi, saturare (ma le ultime lettere sono mal chiare per altre lettere sorraposte, saturar nonlimeno è evidente)* B^b, sat area B^k, satiarerquae (ut litera q imponatur litterae e) B^v; saturare atque Mommsen 6 post celsis] spatium B^b, litt. eras, B^k principibus B ante humiles spatium B 7 post loqui spatium B quod B^b bestra B S audeant Ueuer 10 Sed B 11 post viri spatium B post exigatis spatium B 12 post omnibus spatium B 13 post necessitas spatium B 14 insolubiliter B 15 videnturobnoxii B 16 dei iustitiam] *scripsi, diustitiam (ma la sillaba di sembra tolta con due punti sorraposti)* B^b B quis] *Baudius*, quas B 17 exigatur Mommsen que B 18 repetitio nisi explicabilis] *Ueuer*, repetitionisinexplicabilis B: repetitio omnis inexplicabilis Mommsen 19 deuitorem B 20 solvunt B

Taur. fol. 11^v

compensationis angustum.
 partimini ergo, principes viri, ut quibus
 satisfacere cuncta non possumus, eis
 offeramus devotis viribus quae valemus.
 5 quis enim momenti omne recolligat,
 quod tot saeculis manus larga profundit?
 hoc sacrarium vestris implet honoribus,
 plebem statutis pascit impensis,
 provincias iustitiae serenitate
 10 tranquillat, frenat superbas gentes
 imperio: et illud ad solum videtur esse
 confusum, quod ab eius regno cognoscitur
 alienum.
 Maecte, infatigabilis triumphator, quo
 15 pugnante fessa rei publicae membra
 reparantur et ad saecula nostra antiqua
 beatitudo revertitur. Galliam quondam
 fuisse Romanam solis tantum legebamus
 annalibus: aetas non erat
 20 iuncta notitiae, credulitas incerta vagabatur . . .

Taurinense folium 11^v (B). — tota pagina a Peyrone (B^v) et Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) relecta.

1 Compensationis B angustum B^k post angustum] / B^k, om. B^b; compensationis angustum
 clausula legitima ne: a sensu quicquam desideratur. 2 partimini ergo] B^b: part / go B^k: partimini ergo
 Peyron, mecum / partimini ergo Mommsen quibus] scripsi, qui B^k, qui B^b 3 eis] scripsi, / B^k,
 om. B^b 4 quae B valemus B^k 5 momenti omne] B^b, moment s ne B^k, moment ne ('ut extrema
 lineamenta litterae m supersint ante syllabam ne') B^v: momenti famine Mommsen recolligat] B^b, recoll B^k
 6 saeculis manus] scripsi, saecul annus B^k, saecul annus B^v, saecul manus B^b; saeculorum manus Peyron
 pr B^k 7 sacrarium] Peyron, sacra m B^b, sacra o B^k, sacra B^v 8 plebem] Peyron, pl m B^v,
 pl m B^b, pl o B^k 9 iustitiae B 10 tranquillat B 11 post imperio spatium B 14 Maecte B
 15 publice B 16 saecula B 17 revertitur B ante galliam spatium B 18 quondam] Baudius,
 quondam B tantum B 19 aetas B 20 notitiae B

Pyrrō testante praeconium; in quo tan-
 tum valere virtutes, ut cum in acie
 positus laudaret inimiens. Regulum
 affectata poena concelebrat; Deciorum
 5 famam mors devota vivificat; Fabius
 efficaci cunctatione laudatur; quid
 Catonem repetam disciplinarum
 libros moribus transeuntem? vel nos-
 trum Tullium armis omnibus eloquen-
 10 tia viribus fortiorem? quos mihi tam
 difficile est numerare, ut vobis facile
 datum est felicitate superasse.
 Gratum quidem orationi nostrae opus in
 laude priscorum, quorum laboribus
 15 consistit imperium; sed tantum est praesen-
 tis boni publici decus, ut feliciter maiores
 suos inumbret fortunata successio
 et posteritati libenter cedant, qui
 suis saeculis omnia humana transeun-
 20 derant. nam, ut Aventini turbam civica
 dissensione

Taur. fol. 1^r

Taurinense folium 1^r (B). — tota pagina a Peyron et Baulio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) relecta.

1 praeconium B tā B 3 ante regulū spatium B 4 deciorū B 5 fama B post vivificat
 spatium B 6 post laudatur spatium B 7 catonem B 8 nos] litteras a et s colligit B 9 eloquē B
 10 tiae B post fortiorem spatium B tam] ta B^k, tā B^b; ita Peyron 11 est] B^k, es B^b faci e B^k
 13 Gratum B orationi nostrae] scripsi, orationostra B; orationis nostrae Baulius, oratio nostra (pergit)
 Mommsen 14 laboribus B 15 consistit imperium] scripsi, confiterunt B ante sed spatium B presē B
 18 post cedant spatium B 19 saeculis B hominialumana B 20 deram B^k ante nam spatium B
 ut] mut B aventinū B^k, aventinū B^b turbam B^k civicā B

Taur. fol. 4^v

pollutam et volubilis urnae verti-
 ginem totumque in Campo venale ta-
 ceamus: paresne fuerunt in religio-
 ne maiores, cum simulacris sensu
 5 earentibus rationabiles subplica-
 rent? petebantur vitae remedia,
 quae vitae munera non habebant:
 et, si causam antiquae foeditatis
 excurias, plus ille poterat, qui rogabat.
 10 Veniat nunc vetustas ad medium
 et, si audet, prudentiam sibi cum nos-
 tris vindicet, quae divina nescivit.
 Iactent se priscae consules praepetum
 initiati semper auspiciis, qui motus
 15 avium quam hominum iudicia capta-
 verunt: firmabat trepidum candida-
 tum errans volatus: et iudicium
 erat publicum, quod venisset ad casum,
 et nos gloriamur de sententia boni
 20 principis: laetamur de consensu se-
 natus ***

Taurinense totum B (B). - tota pagina a Peyron et Baudia (B^b) lecta, a Krschio (B^k) relecta.

1) Pollutam et B urnae B 2 post ginem spatium B 3 post ceamus spatium B 4 post
 maiores spatium B 5 sbplica B^k, suplica B^b 6 vite B 7 quante B 8 causāantiquae-
 fedilitatis B 9 post excurias spatium B 10 Veniat B betustas B 11 sibi B 12 vindicet]
Peyron, vincet B; cum nostris (parem esse contendat, non) vincet *Mommsen*, cum nostris contendens vindicet
ego ante quae spatium B nescit B 13 Iactent B praepetum B 14 autspiciis *linea obliqua* t
deleto B^k, auspiciis *expuncto* x B^b ante qui spatium B 15 post anium spatium B 16 berunt B
 17 volatus B ante et spatium B 18 post publicum spatium B 19 et] at *Mommsen* sentia B
 20 ante laetamur spatium B

Taur. fol. IV^v

domine, quod te populi non patiuntur abs-
cedere. sed omnes sibi cupiunt advenire.
ingrata vita est, quae tuos non meretur
aspectus: et taedet propriis sedibus in-
haerere. quos coactus fueris pro rerum ne-
cessitate deserere. Iure ergo omnium
desideria in tuam praesentiam concitan-
tur: amore principis marmor exoritur
et ex eo subiectos tristes efficit, quia
nimium diligi conprobaris. sed tu, domine,
prudenterissimo principi maiestatis tuae
praesta consilia: humana vota nesciunt
praevidere quod eligant: tu eum fac sem-
per gerere, quod nosti generaliter omni-
bus expedire * e *
ralia intren * arad * inedic *
eiusdem * is reperit * a.
Cum laudes tuas, clementissime regum,
ingenio quidem destitutus sed mag-
na fultus alacritate recitarem, in ordinem
me dicta redigere .nsinr.netr.ris * *

Taurinense folium IV^v (B). — pagina a Baulio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) praeter versus 16 et 17 qui toti evanuerunt relecta. de versuum 15, 16, 17 lucanis nihil computatum.

1 dñe B quod B^k pa r B^k 2 cedere, B ad nire B^k 3 nitestque B 4 taedet B^b,
edet B^k pro riis B^k 5 herere B^b, her B^k coctus B 6 ce si tedesere B^k, Iure B omniū B^b,
[miū B^k 7 desideria] B^b, desid ia n B^k praesentiam B^b, pr sentiam B^k concii n B^k 8 namore B^k
exori r B^k 9 ex] B^b, e B^k effi s ia B^k 10 conprobaris,] B^k, conprobaris B^b tudne B^b, t p B^k
11 pruden ssimopri cipimaiestat B^k tue B 12 praesta B nesc ut B^k 13 prenidere B^b, prenidet B^k
fac] B^b, e B^k sē B 14 quod] B^k, que B^b a sti e,eraliterom i B^k 15 expedire] B^b, expel B^k
* e * solus B^b 16 raliaintren arad] solus B^b; certum est supplementum penetralia intrent inedic]
solus B^b; inc (i. e. incipit) dictio robur Reifferscheid qui a verso 18 novum paenegyricum incipere opinatus
est 17 eiusdem * is] B^b, eiusdem senatoris legere sibi visus est Reifferscheid cfr. ad c. 16 reperit * a]
solus B^b 18 Cum B regū B 19 ingeni idem B^k 20 alacritaterecitarem,] B^b, it tere-
citem, B^k ordinē B^b, d ē B^k 21 dictaredigere] B^b, di tarediger B^k nsinr n] B^k, * s * B^b
etr ris] B^k, eturbis B^b

gloria fieret f anis, et mihi nomen Tam. fol. V^l
 praestetur amatoris earn ens prae-
 ceptis et expe fier usae
 ta conclusi us ne praeterita
 5 quae . n tumt faes nam
 iugiter videntur a futuris sae-
 culis redun m mo-
 ritu s
 ni fere quod de . . .
 10 minum m c. texisse
 Auge, regum prudentissime, gentem
 sat inaquam
 gloriam tuam sic intellegis diligi
 ut numquam de mundo patiat
 15 auferri. nam quilibet potest
 vobis ad tempus offerre quae
 bona sunt: a Romano eloquio tibi
 tribuitur, quod omni aetate lau-
 detur: non immerito, quando a
 20 . n perpetua recipitis, pro quorum

Taurinense folium Vr (B). — pagina a Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recognita, locum praeter versus 1 et 8 a Kruschio computat. in initio et fine singulorum versuum nihil videtur perisse nisi locis significatis.

1 fieret] B^b, f, ret B^k f] solus B^k anis.] B^b, an s, B^k nomē B 2 praestetur B^b, pr tetur B^k
 amatoris B^k earn] B^k, mar B^b pre B 3 usae] usae B^b, sae B^k 4 praeterita B^b, reterita B^k
 5 quae . n tumt] quae unt B^b, que B^k ta solus B^b es solus B^b na B 6 iugiter B^k futuris
 sae] Reifferscheidius legit, urisse B^b, rissa B^k 7 culis redun] cul redun B^k, cul B^b 8 rit B^k
 s] solus B^k 9 ferequoddo] B^k, ferequoddo B^b 10 texiss B^k 11 auge] B^b, auge B^k
 12 inaquam] B^k, iaquam B^b; fort. nostram insatiabilem tui, a qua
 13 gloriam tuam] B^b, loriam // B^k sicintellegis B^k, telegis B^b; credo il ligatura fuisse expressum
 14 ut numquam] Mommsen, unumquam B de] scripsi, te B unum B^k 15 auferri.] B^k, * uferri, B^b
 quilibet] Hirschfeld, quiminet B 16 quae B 17 bona smt] Krusch, // nasunt, B^k, asunt, B^b
 loquioti i B^k 18 tribuitur.] B^b, t nitur, B^k omni aetate] Baudius, omniaetate B 19 d] non merito-
 q audoa B^k 20 n solus B^k; nobis Baudius recipi] s B^k quorū] priore n legitime super q posito B

Taur. fol. V ^v	libertate	.		vestris
	post arma	.		sequi mi *
	castra, quando	*		posset refer-
	re victorias.			
	5 Ver	*	as pul	, as
			*	en
			*	ut . . g * te.
	que	*		umte
		*		
10		*		
		*		
		*		
	fe	.	et	*
15		*		
		*		
		*		
		*		
20		*		
		*		
		*		

Taurinense folium V^v B). — in pagina tota fere detrita pauca a Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recopita, lacunarum latitudines praeter duos in versu 7 locos, ubi posui puncta, a Kruschio non indicatae, extremi versus haud pauci ut videtur mutili.

1 libertate B^b, liu tate B^k 2 post arma B^k sequimi] B^b, se B^k 3 castra, B^b quid B^k
 refer] B^b, re B^k 4 reuictorias,] B^b, re t rias B^k; posterior versus scriptura carebat 5 Ver] B^b,
 U B^k 7 ut, g solus B^k te] B^b, t B^k 8 que solus B^b 9 fe * et solus B^k

2. quando ille inter virgines delicatas
occultatus as non solum for-
tem se sed et virum negavit: nam qui potuit
atrociter ferrum dstringere, ele-
5 git molliter pensa tractare.
Dicat aliquis matris iussionibus ob-
secutum: sed hoc pati non debuit belli-
cosus: fas fuit illam sub pietatis
excusatione peccare. hic vero se non
10 potuit sine magno dedecore pudoris
occulere.
Tu autem cum gente ferocissima pug-
naturus quaesisti, quem ad modum
a communione discretus occultum
15 aliquid non haberes, sermones non
gravatus a gente mutuari, ut quae dicen-
da sunt, distinctius explicentur.
Equum tibi galeare eligis decenter
aptare, cui inter niveas comas iuba-
20 rum crines nigerrimos miscuisti,
ut quia poterant natura reperiri similes.

TAM. fol. III^r

Taurinense Julium III^r (B). — pagina a Budio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recognita. ab hoc lacuuo computatae.

1 quando B^k 2 occultatus as] male [||] as B^k, multa as B^b, mulieresque ociosas
legere sibi visus est Reifferscheid; occultatus et formosas U^{seuer} non solus B^b 3 nā B 5 moll ter B^k
tractare. B 6 Dicat B aliqui B^k 7 secutum, B 8 cosus, B 9 peccare, B non]
nō B 10 magno] U^{seuer}, mag B^k, magni B^b 11 occulere, B 12 Tu B 13 quaesisti,]
quaesisti, B^k, quaesisti spatio aliquo sequente B^b 14 accommunione B 15 aliquid B^k post haberes
spatium B 16 gravatus a] scripsi, grabata B mutari B qua B 18 Equum B galeare] scripsi,
gignare (sed ut dubitationis signum apposuerit) B^k, g = g = a = (unde gregarium coniecit U^{seuer}) B^b 19 niveas
comas] scripsi, u eas omias B^k, * eas * as B^b 19, 20 iubarum] scripsi, turarum B miscuisti] scripsi,
micuisti B 21 poterant natura reperiri] scripsi, poterant reperi B^k, poterant reperi B^b; poterant
re reperiri Mommsen

Taur. fol. III^v

hic ingenio fieret singularis.
 quae fuit virium tanta fiducia illud
 magis quaerere, quod in te hostes potuis-
 set violentius excitare.

5 Gloriose cupiunt fallendi subsidia pug-
 naturi, ut quoquo modo decipiant, quos
 vincere velle festinant. tu contra
 nisus es, ut asperos belli casus mi-
 nime falleres, sed ut notabilis po-
 10 tins cunctis hostibus appareres:
 non contentus utique hanc robori
 tuo fieri contumeliam, ut clandesti-
 nis videreris praesidiis adiuvari,
 quando illam virtutis gloriam cons-
 15 tat esse perfectam, cui aperto quae-
 ritur marte victoria.

Denique, ut congrua factis probetur
 esse praesumptio, quando explicabilia
 subire fortis, impossibilia tenta-
 20 re dementis est: cum Deorici civitas
 fortium Gothorum obsidione * * *

q x

Taurinense folium III^v (B). — tota pagina a Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recognita.

2 quae B 3 quaerere B^b, qu re B^k host sp is B^k 4 violentius B 5 Gloriose B
 7 belle B post festinant spatium B 9 post falleres spatium B 10 cunctis] Baudius, cunc B
 11 a Non uorum caput incipit B contentus B robor B^k 12 tuo] B^b, // B^k 12. 13 clau-
 destinis] scripsi, adbesti gnis B; a vestigiis Baudius, adventiciis Mommsen 13 praesidiadiuari B 14 cons] B^b,
 eo B^k 15 quae B^b, qua B^k 16 uictorie C 17 Denique B probetur] scripsi, prebetur B
 18 praesumptio B e plicabil B^k 20 edementis B^k post est spatium B deorici sic B civitas B

laeva percussus vehementius dimi-
 cavit, ut putares inlaesum, quem non
 ambigeres sauciatum. dicam in-
 credibilia sub conscientia veri-
 tatis: vulnerato quoque quo vi-
 debatur insedere cornipede sola tan-
 tum dextera et se tueri potuit et
 inimicorum mortibus gloriosa suf-
 ficit. Sentio me quidem, elementis-
 sime regum, in hac audientiae corona
 praestricum laurearum vestrarum
 amoenitate refoveri, sed a circum-
 stantibus nescio qui adieitur: et
 eum diversa clade peremptos refe-
 runt qui interfuisse noseuntur, tot
 praecones facti sunt, quot tuis virtutibus
 affuerunt. Taceamus paulisper, dum
 maiora dicat exercitus. — o me beate
 superatum: video relationem
 meam per augmenta transeun-
 di, cui putabam

Nanc. F

Nanciense folium rectum (B). — tota pagina a Jabainville (B) lecta, a me (B^u) ad vetitum recognita, margo dexter abscissus, versus 12 propter plicaturam membranae fere cranidus.

1 Lena B dim | B 2 cavit. B inlaesum. B non] u | B 3 sauciatum, B 4 credibilia B
 5 tatis, B quoque, B 5, 6 quoni] debatrinse] B, om. Haupt 6 tan] t B: fuit tā 8, 9 glorio-
 sasu] ficit, B: gloriose sufficit Haupt 9 Sentio B elementis] B, element B^u 10 sime] B, si e B^u
 audientiae B corona] B coro] B^u 11 praestricum] scripsi, p^r rictum. B^u: (magna c)inctum
 Jabainville, (paene ext)inctum Haupt nestrarum B, nestrar] B^u 12 amoenitate B sedacircum] B,
 nusquam comparuit B^u 13 quadiieitur. B: propter falsam clausulam vis saam; refoveri. alia e circum-
 stantibus nescio qui adieunt Mommsen. refoveri, sed a circumstantibus omnis eloquentia vincitur ego
 15 noseuntur,] litteris u et t contiguatis B to B 16 precones B sunt] litteris u et t contiguatis B
 quod B uirtut B: fuit uirtutibus 17 affuerunt,] litteris u et t contiguatis B Taceamus B dum]
 Haupt, d] B^u, om. B 18 exercitus, B beate] B, beat B^u 20 transe B

posse vix credi.
 Felicem te, domine, praedicatione multiplici:
 de quo plus contigit a pugnatoribus
 prodi quam potuit a laudatore
 5 narrari.
 Persequamur itaque ordinem rerum,
 ne, dum te tardius remuneratum
 esse referimus, regnatorem illius
 temporis acusemus, mox enim,
 10 ut Ravennam deo nobis praestante
 reversus es, spatarii meruisti
 nihilominus dignitatem, ut laborem
 bellicum honor testaretur armo-
 rum. quem locum tua modestia et
 15 maturitate nobilitans, otioso pro
 parvula aetate rege, cum legatis sae-
 pius necessaria dissertabas: et mi-
 ro laudis eventu reverentiam
 tibi potius impendi feceras, qui seni-
 20 libus curis adulto principi serviebas.
 Singidunum civitas quondam otii . . .

*Nauviciense folium reversum (B). — tota pagina a Jubainville (B²) lecta, a me (B³) ad ceterum recognita.
 margo sinister abscissus — versus 12 propter plicaturam membranae fere crassus.*

1 credi, B 2 Felicem] B², clicem B³ due B praedicatione B multiplici, 3 pugnatoribus
(vide p. 461) B 4 prodi, B 5 narrari, B 6 Persequamur B rerū B 9 acusemus, B
 10 ut] B², t B³ ravennam] Jubainville, ranenna B novisprestante B 11 merui B 12 nihilomi-
 nus] scripsi, h1 B², nihil (?) . . . nos (*aude* militis apud nos Haupt) B³ laborē B 13 bellicum]
Mommsenius, ellicum B², ellicium B³ 14 rum, B 15 nobilitans, B 16 [arbulaetate B se B
 17 pins] ins B dissertabas] scripsi, disserabas, B 18 ro] o B laudis, B eventu] Jubainville,
 ementu B reverentiam, B 19 tibi B impendi] Jubainville, impedi B feceras, B 20 ibus B
 serbiebas, B 21 Singidunum] Jubainville, singidunum B quondamotii, B

trahis nos e gesta retexere ne
 perpens se ndia, quae hodie
 . . . denique
 5
 10
 15
 20 * a

Taur. fol. VII^r

c.
 e.
 e *
 r.
 ntes
 ea
 quae
 tus
 s . ris

et sus-

Taurinense folium VII^r (B). — reliquiae paginae rescriptae a Baulio (B^b) lectae, a Kruschio (B^k) praeter pauca quae subnotantur relectae. extremi versus quatuor lecti sunt, integri fere. lacunarum spatia praeter versus 1 et 2, ut res ferebat, non examinata.

1 trahisnos] B^k, etia * nos B^b ge/retexere B^k 2 pe pen f^u B^k. perpens a B^b se / ndia, B^k, s * ndia, B^b; fort. trahis nos ordine gesta retexere ne | perpenses fuisse compendia quae B hodie B^k 3 ss der/s////de B^k 4 * denique B^b, ? eni B^k c' solus B^k 5 e. solus B^k 9 e * solus B^b; sed incertum quo in verso littera sit lecta, nam Baulii versus 10 Kruschio est 11 11 r B^k, r * B^b 13 ea] B^k, e * B^b 14 quae B 17 s ris B^k, * s B^b

Taur. fol. VII^v

piciones, quas iam de cunctorum laude con-
 citaveras, apud sollicitos dominos non
 haberes. Delectat me, regum eximie,
 vestrae quidem
 5 . . . es, quia bonarum rerum nulla satie-
 tas est, sed pia . . . tum frequen-
 ter m . . . aeterna
 ti . . . s sint, tam . . . a desi-
 deria . . . di . . . audien
 10
 . . .
 est . . . suum.
 Vindica . . . interitum . . . m
 gladio e com . . . meristam
 15 gravissimus t . . . per-
 cussit, quem urbis hodie felicitas
 ammiranda custodiat, ut quotiens
 mutum animal inspicitur sinistra,
 totiens livo . . . i non
 20 leve miraculum fuit d . . . na . . . tantis
 . . . s consueta sic apricis

Taurinense folium VII^v (B), — pagina ad versum 13 ter, inde bis scripta a Baudio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recognita, initia et versus versuum integra, aliquot lacunae a Kruschio accuratius computatae.

1 piciones] B^b, picione q B^k c nctorum B^k cō B 2 ita eras B^k 3 haberes, Delectat B
 4 uestra quidem B^k 5 es, B quibonarumrerum B^b, // reru B^k 6 tasest, B sed pia]
 sedpi B^b, pia B^k tum] B^b, tm B^k frequē B 7 eterna B^b, a B^k 8 ssint.] B^k, si et B^b
 ta B^b adesi] B^b, desi B^k 9 deri B^k di solus B^b 12 post suum, scriptura vacat B 13 m
 solus B^k 14 e . . . solus B^k meristā B 15 gravissimus] B^k, gravissimam B^b 16 cussit] B^k,
 enusserit B^b n bis B^k 17 custodiat, B^b, custodi, B^k 18 anim' B^k sinistra] scripsi, // str' B^k,
 s a B^b 19 livo B^b inon] B^k, non B^b 20 leve] Baudius, lehem B d na B^k, on B^b
 tantis] B^k, iantis B^b: ut *conuignata sunt* fort. qui ordinat tantis | offuscationibus consueta 21 apricis B^k

qui regem . . . s . d . . an Mediol. fol. 1^r
 Rom . . . e . l . e . is . fortem
 gladium . er . . . s . ne . pa
 tium . . . tatum ruina . in
 5 . . . ce . s . sanguine restai
 ta . ta . . . reg . s . ius fa
 . s . . . rum . ma
 biorum spes certa tituba . . . eri
 meris pervenit ad regnum . . . sus
 10 . . . e felici res publica potuit quas-
 satas validare Co . . . testi sapiente
 complestis felicissime . . . e fortite
 eu . tudii . ito . nes intelle . . . cii
 e . ns factum quod lu . . . titerit seta
 15 te . berbatim . Habe . . . paemi
 tanti . udic . de consilio vestro hoc .
 fabula mundi citura est . a . non po
 tuissent eligere. nisi qui probetur sae-
 pius bella peregisse. Redeamus
 20 igitur ad dominam felicem . digi .
 aliquid . . . snata . . . no

Mediolanense folium B (B). — pagina, ut quae tegumento agglutinata fuerit, nunc fere crassa a Maio et Baudio aliquatenus lecta, a Mommseno recognita. Baudii lectionem (B) textu repraesentato, quam Mommsenus ubi comprobat (B^m) aut supplet (solus B^m), nominatim id subnotatur. Maius quid legerit, quid coniecerit non constat: ipse quaedam sive incerta sive suppleta sunt cursive exhibet, versus extremos plerosque esse mutilatos censeo, initia quae quidem adsunt integra.

1 qui regem B^m 2 e . l . e | B: hasta in medio posita potest esse litterae h aut l . is . B 3 gladiu B^m
 3, 4 nec palatium Maius 4 tatumruina . in B^m 5 s . sanguin B^m 5, 6 res tanta Maius 7 rerum
 Maius 7, 8 fort. in summa du biorum 8 spes certatitu B^m 8, 9 fort. spes certa titubat, aeris
 lu meris pervenit ad regnum suspensus 9 pervenit ad regnum B^m 10 . e | B, fort. omine 10, 11 quas-
 satas] Maius, qua . satas B 11 Co | B, En Maius testi | B, tis Maius sapiente] contiguatis n et t B,
 sapientem Maius 12 . forte . Maius 13 tudii . ito solus B^m nesintelle (litteris II inter se iunctis)
 Mommseno, nesint Maio, es . ele Baudio teste B; fort. ut omnes intellexerint 14 usfctumquod B^m
 in solus B^m seta B^m 15 berbatim Mommseno, erbatim Baudio teste B; caterbatim Maius Habe B^m,
 habesfuert Maius pemi B 16 tantij B; ultimum signum hastae litterae aut p aut t aut r, t B^m,
 tantiuiri Maius 17 ulammudi B^m, fabulammudique Maius 17, 18 nonpo tuissenteligere B^m sa B
 18 pro B^m 19 bellaperegisse.] B, bellaperegiss B^m Redeamus B^m 20 dominamfel B^m digi | B,
 ad . Maius; fort. redigit in | aliquid optati genus natale quod omnino

Mediol. fol. IV

virtutibus excensare non poterit, cum,
 se coniugem viri fortis agnoseit. huc
 ergo ad aulica penetralia, sorores hones-
 tissimae, convenite; hic cum summo nito-
 5 re comite, quae vos possit ornare. prima
 frontem castitas caelestis instituat; de-
 inde rosea verecundia genas depingat:
 moderata temperantia fulgentium lumi-
 num serenet aspectum: cor nobile mi-
 10 tis pietas amministret: sermonem
 linguae honora sapientia largiatur: gres-
 sus religiosos modestia tranquilla conpo-
 nat: talem pompam habere meretur obsequii,
 quae tantorum regum posteritas potuit in-
 15 veniri. Vos autem nubescite prasini,
 pallescite lychnides, albescite hyacin-
 thi, fuscamini margaritae: non hic regi-
 as opes insana cupiditate devoratis, tu-
 lit vobis pretia, quae de se probatur or-
 20 nata. Ferunt amabilem Venerem toto
 orbe laudatam strabis intendisse.

Mediolanense folium IV. — tota pagina a Maio et Baudio lecta, a Moumseno accuratissime recognita. huius testimonio nititur solo (B) extremi cursus integri omnes: primores versuum litterae hic illic desectae: in medio aliquot propter membranae foramina ceciderunt.

1 virtutibus B. cum] a e littera grandiore incipit B. 2 coniugem B. agnoseit B. 4 [issime B. hic] scripsi, huc B; hanc Baudius. 5 reconiite] r dimidiato B. quae B. ornare, B. 6 frontem] Maius, route B. caelestis B. instituat, B. 7 inde B. verecundia genas] Maius, verecundi]enas B. depingat, B. 9 mun] n dimidiato B. aspectum B. 10 ispietas B. amministret, B. 11 linguae B. largiatur, B. 12 religios^o B. religios^{us} legent Baudius. 13 nat. B. obsequii] n legitime super q posita B. 14 quae B. potuit, in B. 15 ueniri] n dimidiato B. Vos B. fort. nubescite prasini, B. 16 pallescite] p dimidiato B. lychnides] scripsi, lychnites B; lychmitae voluit Baudius ante albescite spatium B. 16, 17 yachine ti, B. 17 margaritae, B. 18 devoratis, B. 19 praetiaquae B. 20 nata, B. Ferunt B. amabilem B. 21 strabis, B.

- inter innumeras margaritas et ostrum
 verenda nigredine decorum serena fa-
 cie plus lucentem, quae in medio consti-
 tuta gemmarum suum vincit ornatum.
- 5 En corusca sedes, quam dives India mire-
 tur, Persis gemmata concelebret,
 Hispania nobilis obstupescat: ubi rose-
 as virgines intuemur pinnis rutilan-
 tibus alatas, quales pomposas decet
- 10 esse Victorias, margaritarum quin
 etiam lacteae coronae flexis auro cir-
 culis pulcherrima rotunditate claudun-
 tur: sic in opere tuo videtur positum,
 quod sola felicitas meretur ad praemium.
- 15 Hyacinthi quoque taetra luce vibran-
 tes cum luminibus claris mixtas cernun-
 tur emicare nigredines, prasini
 tremula viriditate concludunt, lych-
 nitae vomunt frigidam flammam,
- 20 Hispanae sanguineos colores emanant:
 et una dispositio tua tot diademata

Mediol. fol. 11^r

Mediolanense folium 11^r. — tota pagina a Maio et Budio lecta, a Mommseno accuratissime recognita. huius testimonio nititur solo (B). initia singulorum versuum integra, exitus inde a versu 15 trunci plerique omnes, anteriores pauci.

1 ostrum] scripsi, ostra dimidiato a B 2 decorum. B 3 lucentem B quae B 4 gem-
 marum. B 5 En B 6 tur. B 7 nonisobstupescat. B 8 intuemur. B 9 alatas. B
 10 victorias. B 11 lacteae coronae. B 12 claudu B 13 tur, B 11 premi B 15 Hy-
 acinthi B tetra B uibr B 16 cern B 17 prasine B; ante et post hanc vocem spatium aliquod
 vacat 18 concludunt B lye B 19 nite B flammam. B 20 hispanae B emanant] post
 alterum a dimidiatum versum fuit B

(I.)

Mediol. fol. 11^v

conficit, quae cunctas mundi dominas
 suf
 sidereum quoddam
 sun
 anon
 deinde

(II.)

Mediol.

fol. 11^v

conficit, quae cunctas mundi dominas Sidereum quoddam sunt
 impigre perenne quod non praestat aestate. Nam . . . qui
 . . . re peculi altitudinem . . . propria est intentam dulcedinem meritos
 esse conspectu essent sol operibat summa semper illis
 quod semper laudaretur. Videmus enim do relucet in amictus
 lat * * *

Mediolanense folium 11^v. — pagina tota fere abrasa, cui index codicis Ambrosiani G. 58 ord. sup. superscriptus est. Manus quae olim legerat (II), ab iis quae Mommsenus nunc praece exanida reperit (I), necessaria separauimus: quia illi quid ubi a se lectum sit indicare non solet, contentus post singula uocabula undique collecta puncta aliquot posuisse sine ulla ratione.

(I.) 1 post conficit spatium 2 tot. sufficienter ornabit (II.) 3 tot. speculi

omnia regna superat, dinosceris potens tui.
iam, si cum propriis moribus compareris, fa-
cile ab insigni animae parte superaris,
quae pulehritudine corporis mortalia
5 euneta transcendis.

Taur. fol. VI^r

Fecisti quoque, domina, palatium, quod
te etiam ignotis evidenter ostenderet,
quando ex ingenti habitaculo residen-
tis colligitur magnitudo.

- 10 Renidet crusta marmorum concolor gem-
mis, sparsum aurum fulget ins,
rotatas saxorum venas musivi munera
describunt: et totum metallicis coloribus
comitur, ubi cerea pictura noscatur. Sami-
15 ranis regina Babylonicos muros bitumine
sulpureque permixto in circulum
fabricasse memoratur: sed quid mirum,
si ferro fuit inadibile, quod ab armis
se non potuit vindicare?
20 Regis Persarum Cyri domus variis auro
lapidibus inligatis constructa perhibetur.

Taurinense folium VI^r (B). — paginam quamquam rescripta tota fere a Bandio (B^b) lecta, a Kruschio (B^k) recognita, initia et exitus integra, lacunae a Kruschio computatae.

1 post dinosceris spatium B 2 compareris, B 3 animae B 4 quae B 5 Fecisti B
palat m B^k 7 ostenderet, B 8 exigentihabitaculo B 9 colligi, B^k magni-
tudo, B 10 Renidet B gr̄ B 11 sparsum B^k in] s B: hasta ut videtur litterae aut p aut r
aut f 12 rotatas saxorum venas] scripsi, rotatassaxo B munera] scripsi, minora B^b, min a B^k;
rotatas saxo compages musivi minuta Mommsen 13 describunt, B, describit. B^k meta] is B^k
coloribus B: s finalis cursiva 14 com r B^k cerea pictura noscatur] scripsi, cerea] rami], nr B^k,
cer * aj * rane * ur B^b: hasta est litterae aut p aut r aut f 15 [gina B^k babylonicos] Hirschfeld,
uauilonthos B^b, uauilo[thos B^k muros] B^b, m B^k nitumine B^b, unine B^k 16 sulfure B^b: fort.
sulpure ferroque cfr. supra pag. 212, 14 que] B^b, qu B^k permixto] culum B^k 17 memoratur, B
irum B^k 18 fu] B^k fort. adibile quoda] mis B^k 20 Regis B eiri B variis] Mommsen
cfr. Hygin. fab. 223, muris contiguatis n et r B auro] Bandius cfr. supra pag. 212, 13, aureis B 21 per-
hibetur] B^b, p.rhibetur B^k: n et r contiguata sunt

Taur. fol. VI ^v	Susae qu d aes	.
	lo	•
		•
		•
5		•
		•
		•
		•
10		•
		•
	qu	•
		•
		•
15		•
	ue	•
	au	•
	fer	•
	am	•
20	rid	•
	Q	•

Taurinense folium VI^v (B). — reliquiae paginae rescriptae a Baudio (B^b) lectae, a Kruschio (B^k) recognitae, initia quae adsunt integra.

1 ² susaequ / . . . / aes B^k, * usaeq * d B^b: fort. Susae quoque domus aestimatur ab eodem locata 2 sae B
3 t' solus B^b 19 a B^k 20 id B^k 21 Q sic B

INDICES

- I. PERSONARVM.
- II. LOCORVM.
- III. RERVM ET VERBORVM.

Numeri nudi indicant Cassiodori varias, scilicet numeri Latini et Arabici librum et epistolam, qua notatione in indicibus primo et secundo distinguuntur ii quibus epistolae inscriptae sunt, numeri Arabici maiores et minores voluminis paginam et versum.

E littera indicantur epistolae Theoderici variae compositae in additamento primo p. 387—392.

S littera indicantur acta synhodorum habitarum Romae a. CDXCIX. DI. DII edita in additamento secundo p. 393—455. episcoporum presbyterorum diaconorum laterculi adlegantur secundum annum et numeros, scilicet S CCCCXCIX *A* est eius anni laterculus prior p. 399—402 S CDXCIX *B* posterior p. 405—415, S DI laterculus est p. 432—437 S DII *A* eius anni prior p. 438—443, S DII *B* posterior p. 451—455.

P littera indicantur panegyricorum fragmenta composita in additamento terlio p. 457—482.

* asteriscus vocabulo praepositus in indice primo distinguit nomina formationis Germanicae.

I. INDEX PERSONARVM

COMPOSUIT TH. MOMMSEN.

Indicem personarum ad easdem fere leges adornavi, quas secutus sum in Iordaniano. aetatis Gothicae homines ii qui apud Cassiodorum nominantur ubi extra varias eius redeunt, maxime apud aequalem Ennodium, sed etiam alibi passim, testimonia haec quantum potui ut ab indice hoc ne abessent curavi, sed abstinui plerumque a rerum enarratione. prosopographiam aetatis Gothicae qui elaborabit, utilissimo adiutorio studia haec instruet; sed ad eam adspirare nequeunt huiusmodi indices cum brevitatis legibus adstricti et abhorrentes a discutendis et explanandis epistularum argumentis, tum, cum auctores singuli personas modo ponant modo praetereant casu ita ferente, a iusta plenitudine necessario remoti. — Gothicae originis vocabula ut in edendis Iordanianis collega quondam meus Carolus Müllenhoff a me rogatus perite illustravit, ita eo morte nobis erepto iam vires eius suscepit Eduardus Schroeder Marburgensis haec praemonens: 'De nominum Ostrogothicorum orthographia et origine librum satis amplum *über die Sprache der Ostgothen in Italien* inscriptum, ad quem lectorem semper missum esse volumus, Ferdinandus Wrede nuper conscripsit (Argentorati 1891); 'Wredii et collectiones et interpretationes correxit et auxit Koegelius in ephemeridibus quae vocantur *Anzeiger für deutsches Alterthum* vol. XVIII p. 43. seq. ad haec pauca solummodo in indice hoc Cassiodorano ego addidi, quibus vel formas explanarem vel lectionem emendarem, nomina Visigothica et Theotisca, quae utiliter cum Ostrogothicis comparantur, videas apud Dahnium in libri *Die Könige der Germanen* voluminis VI indice et in Piperi librorum confraternitatis tabulis.'

Ablabius (abau*i libri*): historica monumenta eius 312 c.

Abundantius praefectus praetorio V 16, 17, 23, 34. IX 4, 154 22, 28, 155 18, 19. vir magnificus 154 22, 28, 155 8, magnitudo vestra 153 11. illustris magnificentia tua 271 13. cf. praef. p. XXVIII.

Abundantius presb. S CDXCIX A 44. B 30. S DII 7.

Abundius presb. S CDXCIX A 72. B 61.

Achilles P 473 1.

Acontius presb. S CDXCIX A 43. B 40.

Adeodatus III 46.

Adeodatus ep. Formianus S CDXCIX A 64. B 69. DI 52.

Adeodatus ep. Lorensis vel Cerrensis S CDXCIX A 26. B 31.

Adeodatus ep. Silvae candidae S DI 67.

Adeodatus ep. S DII A 67.

Adeodatus presb. S CDXCIX A 48. B 43. DII 13. 32. ad Adeodatum presbyterum ecclesiae Romanae datae epistolae certant aliquot inter Ennodianas.

*Adila v. sp. comes II 29.

Aeacus auri repertor 129 18.

Aemilianus ep. IV 31.

Aemilianus ep. Vettellensis S DII A 4. B 7.

Aemilianus notarius synodi S 403 23.

Aemilius (al. Aemilianus) ep. Suranus (?) S DI 6

Aetheria uxor Liberii, nurus Arcotamiae 120 2 cf. Ennodius op. 412 = ep. 8, 35.

Aetius patricius († a. 454) 15 11.

Agapita sp. f. uxor Basilii v. sp. 51 19. 52 5. 132 14.

Agapitus v. inl. praef. urbi I 6. 32. 33. 41. v. inl. patricius I 23. II 6. v. ill. 29 17. illustris magnitudo tua 50 7; magnitudo tua 17 1; illustris magnificentia tua 37 17. passim memoratur apud Ennodium (c. index Vogelii p. 348). legatus irit in Orientem c. a. 510; 507. — Consul fuit a. 517. idem a. 525 denuo legatus irit Constantino-polim (vide sub Theodoro). cf. praef. p. XXVIII. XXXII.

Agapitus papa urbis Romae (a. 535. 536) 376 21. cf. praef. p. XXX.

Agapitus presb. S CDXCIX A 42. 46. B 42.

Agapitus diac. S DII 4.

Agatho presb. S CDXCIX A 29. B 33. DII 26.

Agenantia uxor Campaniani 271 13.

Agnellus patricius 22 18. patriciae recordationis 256 12. fideiussor Crispiani 35 20.

Agroecius V 13.

*Alaricus rex Romam cepit (a. 410) 377 c.

*Alaricus rex Visigotharum († a. 507) III 1. 79 12. 80 19. 33. 122 c. 166 5. — Memoriae dignum est codicem P fere semper *inalaricus* exhibere, quam formam explicare nescio, neque nobis usui esse potest forma ficticia similis *Invidia* ap. Iord. 131 25 (cf. Müllenhoffium in indice s. n. *Istat*). quod Wrede voluit intensivam esse in syllabam, haud iure nominibus *Ingidus*, *Ingidis* sustentare conatus est, quippe quae ex *Ingidibus*, *Ingidis* contracta esse appareat. SCHROEDER.

- Albinus v. inl. patricius I 20. IV 30. patricius 334. 1335. magnitudo vestra 2519. actores Albini v. inl. IV 35. — *Idem fortasse Albinus industris et patricius vir parens Faustī apud Ennodium op. 58. 59 = ep. 2. 21. 22 (cf. op. 279 = ep. 6. 12. ep. 230 = carm. 2. 99). cf. praeter narrationem Anonymi Valesiani, quam sub Cypriano attulimus, Boethius consol. 1. 4: ne Albinum consularem virum praedicatae accusationis poena corripere, odium ne Cypriani delatoris opposui et post alia: meministi Veronae cum rex avidus exitii communis maiestatis crimen in Albinum delatae ad cunctum senatus ordinem transferre moliretur, universi innocentiam senatus quanta mei periculi securitate defenderim? videtur significari consul a. 493 (ostgoth. Stud., neues Archiv 14, 247).*
- *Alulphus saio V 20. — 'Lingua Theotisca vetustiore tempore eandem formam praebet. formam *Alulfo* librarius codicis *P* mutavit in *Adulfo*, quae forma ab *Agilulfo* pendet; cf. *Dalla* V 30 pro *Dagila*'. SCHROEDER.
- Aloisus architectus II 39. — 'Nomen Gothicum non putandum, cf. CIL II 4976. 39 = Huelneri Inscr. Hisp. christ. 204.' SCHROEDER.
- Amabilis executor I 8. vir devotus comes IV 5.
- *Amalafriada Theoderici regis soror divae recordationis a Vandalis occisa 1708 (nomen non ponitur). 2674.
- *Amalasintha regina: eius nomine scriptae epistulae Iustiniano imp. X 1. 8; Theodorae Augustae X 10; senatui urbis Romae X 3. domina soror mea sive nostra 298 2. 12. 300 3. item consors regni 299 28 in epistulis Theodahadi regis. A. v. divae memoriae 319 26. laudes eius 328 6 seq.
- *Amali (sic libri meliores partis posterioris excepto uno loco 292, 1) sive Hamali (sic fere libri meliores partis prioris) 239 4. 292 1. 342 19. Hamalum genus 170 8. 232 24. 238 29 Hamalorum regalis prosapia 235 25. Hamalus sanguis 111 4. 131 27. 267 12. Hamalorum stirps regalis dignitatis 299 3. cf. *Muttenhoff in ind. ad Jordanem p. 143*. — 'Monendum est fere constanter Hamalum scribi, etiamsi nomina Amalafriada, Amalasintha non minus constanter h littera carent, h vere Gothicum e contrario a Cassiodoro omitti solere docent multa illa *Arigeruus, Unigis, Unimundus*. praebet igitur hoc nomen singulare exemplum litterae h Gothicis nominibus illegitime praefixae, quod bene explicari nequit, nisi ponimus nomen Gothicum Amal consulto Graeco vocabulo *ἀεολος* simile redditum esse'. SCHROEDER.
- *Amalus princeps stirpis regalis Gothorum 330 19. cf. *index ad Jordanem p. 143*.
- Amandianus v. c. 1501.
- Amantius vel Amandus ep. Potentinus S DI 26. DII A 49. B 45.
- *Amara saio 126 6. 18. 27. — 'Agnomen ut videtur ab amarelli avis significatione (Theot. amero) sumpsum; cf. nomen gentilicium *Emmerling*, hypocorisma enim vocis ab *Hamar-* incipientis esse veri dissimile est, quoniam huius formationis nomina linguae vetustiori prorsus desunt'. SCHROEDER.
- Amrosius v. inl. quaestor VIII 13. quaestor 245 30. v. inl. agens vices praefecti praetorio, cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 462; XI 4. 5. XII 25. *idem videtur qui memoratur apud Ennodium (index Vogel. p. 349)*
- Ampelius v. inl. V 35. 39. est inter eos, ad quos Iohannes II papa a. 534 Mart. 24 epistolam delit de ritibus haeresi Nestoriana monachorum Acoemetensium (*Mansi* 8, 803; *Jaffé-Kaltenbrunner reg. n. 884*) inscriptam illustribus ac magnificis viris Avieno (cos. aut 501 aut 502) Senatori (cos. 514) Liberio Severino Fideli Avito Opilioni (cos. a. 524?) Iohanni Silverio Clementiano et Ampelio.
- Ampelius v. sp. II 23.
- Amphion Dircaeus 71 s.
- Anastasius imperator († a. 518) I 1. II 1. cf. *praef. p. XXXI*.
- Anastasius consularis V 8.
- Anastasius cancellarius Lucaniae et Brittiorum XII 12. 14.
- Anastasius presb. S CDXCIX A 35. B 36. DII 23.
- Anastasius diaconus S CDXCIX A 3. B 2. DII 1.
- Anastasius defensor E p. 389 ep. 2.
- Anatolicus cancellarius provinciae Samnii XI 36.
- Andreas 157 32. 160 18.
- Andreas v. sp. I 21.
- Andreas presb. S CDXCIX A 28. B 23.
- Andreas primiscrinus praefecti praetorio 346 7.
- *Anduit 159 20. — 'Idem nomen Vandali cuiusdam est apud Victorem Vitensem I 4. fortasse = **Andwēt*, Theotisce **antwā*: ventus contrarius; cf. nomen loci *Arbonaëtor* apud Ptol. II 11. Wredius minus recte a verbo *aitan*, *aitan* derivaverit, a quo potius forma **Andwita* repetenda est. utraque vero interpretatione id quod legitur *Anduit* agnomen esse supponitur. arbitror tamen in archetypo proprium nomen appositum vel supra scriptum fuisse quod librarii sequiores tradunt *Ocer(i)* (cf. *praef. p. LIII*) nomen recte Germanicum: cohaeret enim cum nomine *Waca* eadem ratione qua voces Germanicae *otr* cum *watar*, Gothicae *waurts* cum *aurja*. Theotisca nomina tradita sunt apud Piperum *Ocher* et *Wachar*'. SCHROEDER.
- *Anna v. sp. comes IV 18. comes 16 20. — 'Theotisce *Anno*, quod *Arnold* (Gothice **Arnwald*) nominis hypocorisma esse solet'. SCHROEDER.
- Anicii stirps principibus par 304 20. 305 28.
- Antenorea terra = *Patarium* 69 20.
- Anthianus XI 34 (dictum eo suggerente). cornicularius praefecti praetorio dimittendus et tribuni et notarii honore spectabilitateque ornandus 345 17.
- Anthimus sanctus v. *ind. loc.*
- Antiochus siliquatici vel monopolii titulos exercens 49 17.
- Antonius ep. Polensis IV 44.
- Aprilis ep. Laterianus S DI 61.
- Aprilis ep. Nucernus S DII A 25. B 39.
- Apronianus v. inl. comes privatarum III 53. cf. *praef. p. XXVIII*. Aproniano v. i. scribit *Ennodius op. 173 = ep. 4. 35*.
- Arator v. inl. VIII 12. patris lacundia celebratur 242 32. de eo plura inveniuntur apud *Ennodium (v. ind. Vogelii p. 349)* estque auctor poematis de actibus apostolorum traditi a. 544 papae Vigilio cum subscriptione hac: oblatu hic codex ab Aratore industri ex comite domesticorum. ex comite privatarum, viro religioso, subdiacono sanctae ecclesiae Romanae. cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 15, 183.
- Archimedes 40 13. 41 1. 204 23.
- Arcotamia inl. f. 120 1. consanguinea *Ennodii*, cuius ad eum ectant epistulae op. 291. 319 = ep. 624. 7 14.
- Argolicus v. inl. (v. inl. om. IV 42) praef. urbi III 11. 29. 30. 33. IV 22. 25. 29. 42. creatur praef.

- urbis: 86 c. heredes A. v. inl. 119 32. *cf. praef. p. XXVIII.*
- Argonautae 153 20.
- *Arigermus v. inl. comes III 36. 45. IV 23. 121 18. 124 13. 133 32. S 422 10. 423 7. 425 27. 429 4. *cf. praef. p. XXXVI et ostgoth. Stud. Neues Archiv* 14. 514. 515.
- Aristo (*err. Areston et Aristus*) ep. Ostiensis S DI 21. DII A 68. B 59.
- Aristoteles 40 13.
- Armentarius v. c. 96 23. 21. 127 5.
- Artemidorus v. inl. praef. urbi I 42. II 31. III 22. *creatur praef. urbi* 39 4. 12. *cf. praef. p. XXVIII. XXXII.*
- *Asdingi v. Hasdingi.
- Asellus ep. Populoniensis S DI 62. DII A 31 B 46.
- Asellus ep. S DII A 65.
- Asellus presb. S CDXCIX A 25. B 32.
- Aspar (*cos. a. 434, occisus a. 471*) S 425 23. *nomina omnia leguntur in clipeo argenteo inrento prope Florentiam (Gul. Meyer zvei antike Elfenbeintafeln p. 6. 56) sic: Fl. Ardabur Aspar vir illustris com. et mag. militum et consul ordinarius.*
- Asterius ep. Aquinas S DI 24. DII A 79. B 62.
- Asterius presb. S CDXCIX A 18. B 11.
- *Athala inter maiores Theodorici 330 19. *cf. index ad Jordanem p. 143.*
- *Athalaricus rex: *cuius nomine scriptae epistolae librorum VIII (excepta ep. 11 vere scripta a Tullio mag. mil.) et IX omnes et XII 17: elicta eius IX 2. 18. filius noster gloriose rei divinae recordationis in epistulis matris Amalasuinthae 297 2. 298 19. spectant ad eum otiosus pro parvula aetate rex P 476 16; adultus princeps P 476 20.*
- *Attila rex Chumorum 15 13. 78 3.
- Aucupius ep. Puteolanus S CDXCIX A 52. B 57.
- Augustinus vir ven. *legatus Venetorum* 382 17.
- Augustus 105 26. 107 29. princeps Augustorum 319 18.
- Augustus ep. Liparitans S DI 73. DII A 39. B 60.
- Avienus: Rufius Magnus Faustus Avienus v. c. consul (*sic S 420 13. 426 6; Rufius Avienus Faustus S 422 15; praeterea Avienus, consul a 501 (non a. 502, vide quae expositi p. 416), videtur esse Avienus is ad quem cognatum videlicet rei potius affinem ut patet ad patrem eius Faustam extant epistolae multae datae ab Ennodio (c. Vogel in ind.), quoniam et Fausti nomen consul ille habuit et Magni cognomen Avieno nostro ipsique Ennodio commune est, itaque op. 9 = ep. 15, qua Fausto patri de Avieni filii consulatu gratulatur, scripta est a. 501, pater Faustus, consulatum consentus et ipse teste Ennodio l. c., creditur esse Flavius Probus Faustus eos. a. 490; Avieni Ennodiani avus cognominis (Ennodius op. 23 = ep. 1, 18 p. 25, 3 Vogel) fuit sine dubio Gennadius Avienus consul a. 450 (*cf. index ad Sidonium p. 421*).*
- Avienus: Flavius Avienus iunior v. c. consul a. 502 S 439 4.
- Avienus v. ill. et patricius I 20. 33 4. v. inl. praefectus praetorio a. 527/8 (indict. VI) VIII 20. illustris magnitudo vestra 25 19. *cf. praef. p. XXIX. est inter seniores ad quos scripsit Iohannes papa a. 534 (v. sub Ampelio). — Idemne sit omnibus locis et uter intellegatur ex consulibus eius nominis duobus, parum constat.*
- Aurigenes v. ven. ep. III 14.
- Bacauda v. sp. V 25. *Nomen Gallicum (cf. Neues Archiv* 14. 495).
- Basilius v. inl. mem., praef. praet., patricius, agens vices Odoacris regis S 444 9. 445 3. sublimis et eminentissimus vir 445 1 *videtur esse consul a. 480 (ostgoth. Stud. Neues Archiv* 14. 241).
- Basilius v. sp. 52 4. 132 13. 20. Basiliana familia 248 17. *cf. Boethius consol. 14; Basilius olim regio ministerio depulsus in delationem nostri nominis aeris alieni necessitate compulsus est.*
- Basilius episcopus Matellicus S CDXCIX A 43.
- Basilius episcopus Tolentinas S CDXCIX A 6. B 8. DII A 51. B 16.
- Basilius 124 3. 22 *cum Praefectato magiae accusatus apud praefectam urbis et quinque senatores. cf. C. Th. 9, 1, 13 a. 376; praefectum urbis cognoscente de capite senatorum spectatum maxime virorum iudicium quinquevirale sociabitur. 2, 1, 12 a. 423; in criminalibus causis senatus statuta iam dudum quinqueviralis iudicii forma servabitur. item Gregorius dial. 1, 4: eo tempore qui malefici sunt Romana urbe deprehensi, Basilius qui in magicis operibus primus fuit in monachico habitu Valerianum fugiens petiit: qui ad virum reverentissimum Amferminae civitatis episcopum pergens petiit ab eo, ut cum Equitio abbati committeret . . . qui (Basilius) non post longum tempus in hac Romana urbe exardescente zelo Christiani populi igne crematus est.*
- Bassianus ep. S DII A 17.
- Bassus ep. Ferentini novi S CDXCIX A 10. B 13.
- Bassus ep. Mutinensis S DII B 11.
- Beatus v. c. cancellarius praefecti praetorio XI 10.
- Beatus primicerius Augustalium praefecti praetorio 348 5.
- *Dedeulfus v. sublimis inter maiores domus regiae S 422 9. 20. 425 28. *cf. ostgoth. Stud. Neues Archiv* 14. 514.
- Bellator ep. Ostiensis S CDXCIX A 62. B 66.
- Belus primus gladio usus 31 11. *(cf. praef. p. XXII).*
- Benedictus magistratus Pedonensis 31 22. 27.
- Benedictus presb. S CDXCIX A 52. B 44. DII 10.
- Benenatus v. sp. IV 15.
- Benignus ep. Aquaevivensis S CDXCIX A 15. B 18. DI 4. DII A 10. B 18.
- Bergantinus v. inl. comes patrimonii VIII 23. IX 3. illustris magnitudo tua 251 20. 270 2. *cf. praef. p. XXIX; ostgoth. Stud. Neues Archiv* 14. 465. — 'Derivatio nullo modo Gothica'. SCHROEDER.
- Boethius (*sic scripsi, etsi Boetius est eum in libris titulisque plerisque tum apud Procopium Boëtios*) v. inl. patricius I 10. 45. II 40. *transfert Graeco Pythagorae et Ptolemaei 40 1. plura de eo in libro de stirpe Cassiodori (praef. p. V). — Boethium natum esse e. a. 482 recte Usener (anecd. p. 40) inde collegit, quod captivus a. 523 4 et filios habuit pueros etiamtum (consol. philosoph. 2 4), sed tamen a. 522 sanctos consulatu, et ipse intempestiva senectute canum se factum esse queritur (cons. 1. metr. 19). litteris mature cum se dedisset tum Latinis quam Graecis, scientia claruit puer etiam tum (Ennodius op. 318 = ep. 7 13). consul processit a. 510, ad quem honorem quae respiciunt epistolae Ennodianae (op. 320 = ep. 8 1. op. 408 = ep. 8 31. op. 415 = ep. 8 37. op. 418 = ep. 8 40), eae de aetate viri tacent, ut par fuit in consule annos nato fere duodeviginti. ob ipsam eam causam cum Usenero (anecd. p. 45) contra Vogelium (praef. ad Ennodium p. XXIII) Ennodii epistolam op. 452 = opusc. 6 scriptam esse iudico ante consula-*

- tuam *Boethii*, sic enim ibi est: est patricius Cethegus . . . vir consularis . . . est Boethius [patricius], in quo vix discendi annos respicis et intellegis peritiam sufficere iam docendi, de quo emendatorum iudicavit electio. patricius fieri non potuit ante inchoatum cursum honorum illustrium neque ex *Ennodii* epistula modo adlegata recte colligitur eum locum eum obtinisse ante consulatum; nam cum vocabulum ibi in optimo codice supra lineam scriptum sit, fortasse accessit ex interpolatione, ceterum conferenda est de *Boethio* luculenta expositio *Useneri* supra passim citata in commentario ad anecdotum *Holdericorum* p. 37 seq. epistulae regis *Theoderici* ad eum quae extant scriptae a *Cassiodoro* quaestore, id est inter annos fere 507—511, his convenienter eum appellant virum illustrem et patricium; ipsae directae videntur ad privatam, quippe a quo expectatur solidorum examinatio ad trullium (1829 seq.; neque enim adsentior *Usenero* uneccl. p. 38 id negotium recocanti ad officium comitis sacrarum largitionum) et citharoeci electio (702 seq.) et horologii ordinatio (401 seq.).
- **Boio* v. sp. I 38. — *Hypocorisma* Germanicae originis sed incertae derivationis: *Ulfilano* more **Bauja* scripseris'. *SCHROEDER*.
- Bonifatius* papa (a. 530—532) 279 32. cf. praef. p. XXXVII.
- Bonifatius* ep. Cameritanus S DI 53.
- Bonifatius* ep. Foroflaminiensis S DII B 51.
- Bonifatius* (vide sub voc.) *Bonifatius* ep. Veliternus S CDXCIX A 2. B 3.
- Bonifatius* presb. S CDXCIX A 70. B 51.
- Bonus* presb. S CDXCIX A 15. B 17.
- **Brandila* V 32. 161 12.
- **Butila* (lat. *Butilani*) presbyter 56 14.
- Caecilius* rhetor *Siculus* 243 11.
- Caecilianus* v. inl. patricius I 23. 29 17. magnificus et patricius vir 124 9. inter quinque iudices *Basilii* et *Practertati* 124 9 (cf. *Basilius*).
- Caelius* pro gentilitio in laterculo altero sacerdotum synodi a. CDXCIX praescribitur eum primis quattuor episcopis *Symmacho Rustico Bonifatio Miseno* tum primis duobus presbyteris *Laurentio* et *Ionuario*, item in laterculo altero sacerdotum synodi a. DII episcopo primo *Symmacho*, accedunt aliunde *Caelius* *Iohannes* diaconus ita appellatus in instrumento a. 506 (vide sub eo) et *Caelius Felix* (papa a. 526—530) in instrumento relato apud *Agnellum* c. 60 (scr. rer. Long. p. 321, 12, ubi a vocabulo quod praecedit recognovimus id separandum est et trahendum ad nomen), denique *Caelius* *Anrelianus* v. v. episcopus *Ravennas* sac. VI apud *Marinum* pap. 73. V 7. 1) id nomen gentilitium cum in laterculis praeterea ab iis destitutis unicuique inveniatur pluribusque tributum sacerdotibus omnibus et iis fere, a quibus laterculi clericorum optinentur, aliquid singulare sine dubio subest: fortasse eum solis sacerdotibus tributum, agnomen est vel quodammodo signum per sac. scatum a viris caelestem civitatem cupientibus peraeque adsumptum, respondentique aliquatenus huc aetate rei publicae *Flavii* in re sacra *Caellii*.
- Calogenitus* 303 25. 304 3.
- Campanianus* vir disertissimus 271 13.
- Candae* (gen. *Candaeis*) 35 23. cf. *Iordanes* *Get.* 50. 265. 266 nomen *Abuicium*.
- Candidus* ep. *Tiburtinus* S CDXCIX A 23. B 26. DI 60. DII A 19. B 28.
- Capuanus* v. sp. V 21. 156 16. 157 14. cf. *röm. Staatsrecht* I 3, 370; *ostgoth. Stud. Neues Archiv* 14, 493.
- Carinus* v. inl. V 28.
- Carosus* ep. ad synodum missus a rege *Theoderico* S 419 2.
- Carpilio* Aetii filius († 454) 15 14. cf. praef. p. VIII. adn. 4. cognominis est *Fl. Carpilio* domestici(eus) de num(ero) *Pat(avorum)* sen(iorum) tituli *Concordiensis* C. I. L. V 8743.
- Carterius* regendarius praefecti praetorio 347 22.
- Cassianus* ep. *Mutinensis* S DI 8.
- Cassiodorus* genus praef. p. V cf. 154 et praef. p. VII.
- Cassiodorus abiarus* auctoris 15 26. cf. praef. p. VIII.
- Cassiodorus arus* auctoris v. praef. p. VIII.
- Cassiodorus* v. inl. ac patricius I 3. IV 28. v. ill. atque magnificus 14 4. magnificus vir patricius 28 23. pater auctoris, de quo dictum est praef. p. VIII. IX.
- Magnus Aurelius Cassiodorus* Senator (sic plene titulus variarum, vide l. c. p. IX), plerumque Senator, etiam in epistularum quae continentur libris variarum XI et XII inscriptionibus, item in variarum dedicatione p. 1 et in epistulis regis ad eum datis IX 24. X 27. 28 et ubi in iis ipse se nominat 291 16. 314 5. 327 28 (nusquam *Cassiodorus*): vide praef. p. IX—XI. XXVII—XXXI.
- Castellus* scriiniarius actorum praefecti praetorii 346 11.
- Castorius* 89 28. 31. 90 6. s. *Ennodius* op. 16 = ep. 1, 11 scripsit *Castorio* et *Floro* nobilibus adulescentibus a *Fausto* institutis.
- Castus* ep. *Portuensis* S DI 20.
- Castus* ep. DII A 64.
- Catellus* vir strenuus 162 32.
- Cato*: ducatus eius in Hispania 292 22. quid *Catonem* repetam disciplinarum libros moribus transeuntem? P 467 7.
- Cato minor* de homine antiquae severitatis 29 22 (respicitur *Martialis* praef.: cur in theatrum, *Cato* severe, veni-ti?) 48 19. praef. p. V. cf. *Usener* ad anecd. *Holderi* p. 33.
- Ceres* dea 191 2. pro segete 259 25.
- Cethegus*: *Rufius Petronius Nicomachus Cethegus* consul ordinarius a. 504 appellatur omnibus quattuor nominibus in papyro *Mariniana* n. 113, tribus primis additis honoribus ex consule ordinario et patricii et magistri officiorum in praescriptione libelli *Cassiodorani* de stirpe sua (praef. p. V). *Flavianum* nomen addit titulus *Acclanensis* (C. I. L. IX, 1376 (cf. dicta sub voc. *Flavii*)). apud *Ennodium* op. 452 = opusc. 6 (cf. op. 362 = ep. 7, 29) nominatur patricius *Cethegus* eius (*Probinus*) filius vir consularis. teste *Procopio* (b. Goth. 3, 13) a. 545 fuit πρώτος τῆς Ρωμαίων πόλεως fugitque tum secundum librum pontificalem (Vigil. c. 7) cum *Albino* et *Basilio* *Constantinopolim*. denique in encyclica, quam scripsit papa *Vigilius* a. 552 Febr. 5 (*Mansi* 9, 50; *Jaffé-Kaltenbrunner* n. 931) haec leguntur: elementissimus imperator (*Iustinianus*) dominicorum die, id est

1) *Marinus*, qui in adnotatione ad papyrus eam p. 252 de insolita *Caelliorum* frequentia in huiusce saeculi instrumentis monuit, *Caellios* item ait appellari papas *Hormisdam* et *Silverium* et antipapam *Laurentium*, secutus ipso in *Hormisda* et *Laurentio* iudices *Ughellianos* (I, 13. 1065) et addens *Silverium* utpote *Hormisdae* filium. at in tribus his testimonia deiciunt. L. *Caellium Firmianum* signo *Lactantium* ad *Caellios* hos nemo trahet, nec magis huc pertinet *Scandius*, si quidem recte *Caellius* dicitur.

- V kal. Febr., gloriosos iudices suos ad nos destinare dignatus est, id est Belisarium et Cethegum exconsules atque patricios, nec non et Petrum exconsulem patricium, sed et Iustinum exconsulem et curapatilii et Marcellinum quaestorem.
- **Chlodovechus*: luduin rex Francorum II 41, III 4, 70 2 (*nomine tacito*) 79 29. *cf. praef. p. XXXII*. — Littera *h* ab Ostrogothis tam tenui sono pronuntiabatur, ut vel prorsus omitteretur (*cf. Unigis, Arigermus*) vel falso praefigeretur (*cf. Hamalus*). itaque locum vocis *Iludauh Ludai* obtinuit, -*ui* syllaba denique usitatioe -*ui* (*cf. Nanduin, Osvin*) saepe expulsa est. SCHROEDER.
- Christus S 402 7, 403 12, 404 4, 405 7, 11, 426 8, 430 11, 450 4, 451 3, Christianus 121 2, 331 29, E 389 *cp. 1*, S 429 20, 431 13, 445 21.
- Chrysogonus ep. Albaneus S DI 25, DII A 41, B 35.
- Chrysogonus presb. S DII 35, 36.
- Cicero*: Tullius 13 5 (*citatur Brut.* 12, 46.), 178 23 (*citatur de or.* 1, 8, 30), 243 16, P 467 9, Tullianus 243 12, 250 21, 327 10.
- Citonatus diaconus S CDXCIX A 5, B 4.
- Clarus ep. Allifanus S CDXCIX B 7.
- Colonicus ep. Foroculdiensis S CDXCIX A 35, B 41, DI 64, DII A 40, B 47.
- Colosseus v. c. comes regit *Pannoniam Sirmiensis* III 23, 91 28, 120 17, *officium csi Gotho potius quam Romano aptum est (cf. ostgoth. Stud. Neues Archiv 14, 496)*, *nomen ad Gothicum linguam revocari non potest*.
- Concordius ep. Misenas S DI 18, DII A 52, B 44.
- Constantinianus a cura epistularum canonicarum praefecti praetorii 346 15.
- Constantinianus vir experientissimus XII 18.
- Constantinus ep. Capuanus S CDXCIX A 14, B 17.
- Constantinus ep. Utriculanus v. Constantius.
- Constantinus ep. E 391 *cp. 8*.
- Constantius v. sp. E 389 *cp. 1*.
- Constantius ep. Venafranus S CDXCIX A 38, B 44.
- Constantius (*vel Constantinus*) ep. Utriculanus S CDXCIX A 19, B 22.
- Constantius episcopus 123 13.
- Constantius 257 26.
- Consularis v. inl. III 52.
- Cornelius v. Tacitus.
- Corvini 253 26, 304 24.
- **Costula* 160 6. — 'Idem quod *Costila* in diplomate Neapolitano n. 552, nomen hoc vere Gothicum propter litteram *o* Celticae originis esse praecedente Starkio temere affirmavit Wredius'. SCHROEDER.
- Crescentio (*non Crescentius*) presb. S CDXCIX A 62, B 49, DII 27.
- Cresconius ep. Tudertinus S CDXCIX A 5, B 6, DI 29, DII A 8, B 6, 415 16, 448 7, *cf. fragm. libri pontif. Laurentianum (p. 44 Duch.) in ipso principio*.
- Crispianus I 37.
- Ctesibius v. Metrobius.
- **Cunigastus* v. inl. VIII 28. *Cf. Boethius consol. 1, 4*: quotiens ego Conigastum in imbecilli cuiusque fortunas impetum facientem obvius excepi?
- Cupido ferreus in Diana templo sine illigatione pendens 41 24. *Cf. Plinius h. n. 34, 14, 148*: magnete lapide architectus Timochares Alexandriae Arsinoes templum concamerare inchoaverat, ut in eo simulacrum e ferro pendere aere videretur. *Suidas v. Μεγρήτις, Ampelius 8, 17*.
- Cyclopes 204 13.
- Cyngesius*: Quingesus E 391 *cp. 8*.
- Cyprianus comes sacrarum V 40, 167 28, 168 11, vir inl. patricius VIII 21, vir magnificus 253 13, vir illustris 251 2, Ophilionis filius 168 1, frater et filii eius 252 2, filii eius 252 31, 254 5, *cf. Anonymus Valesianus 14, 85*: Cyprianus, qui tunc referendarius erat, postea comes sacrarum et magister, actus cupiditate insinuans de Albino patricio, eo quod litteras adversus regnum eius imperatori Iustino misisset: quod factum dum revocatus (*scr. evocatus*) negaret, tunc Boethius patricius, qui magister officiorum erat, in conspectu regis dixit: 'falsa est insinuatio Cypriani: sed si 'Albinus fecit, et ego et cunctus senatus uno 'consilio fecimus: falsum est, domne rex', tunc Cyprianus haesitans non solum adversus Albinum, sed et adversus Boethium eius defensorem deducit falsos testes . . . Albinus et Boethius ducti in custodiam . . . (Boethium) fecit occidi. *Boethii ipsius verba attulimus sub Albino, videantur praef. p. XXIX et ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 483*.
- Cyprianus sanctus, natalis eius 262 2.
- Cyprianus presb. S CDXCIX A 66, B 52.
- Cyprianus diaconus S CDXCIX A 2, B 1.
- Cyri domus a Memnone fabricata 242 12 (*cf. Hygino, vide praef. p. CLXXX*), P 483 20.
- Daedalus 40 23.
- **Daila* 160 6. — 'Est *Dagila* stili Ulfilani'. SCHROEDER.
- Daniel III 19.
- Danus (*gen. Dani*) famulus 310 9.
- Datus episcopus Mediolanensis XII 27: sanctitas vestra 383 6, 13, *cf. Procopius bell. Goth. 2, 7 ad a. 538*: ὁ Mediolanorum ἑταρὸς Λάτιος καὶ τῶν πολιτῶν ἀρδρὲς δοξίμοι ἐς Ρώμην ἀγυζόμενοι Βελισσαρίον ἐδέχοντο φρονεῶς ὀλίγοις σφρασί ἐναπέψαι, ἐντοὶ γὰρ ἰσχυροὶ ἰσχυρίζοντο εἶναι αὐτὸν Mediolanense μόνον, ἀλλὰ καὶ Μεγαρόντιον ἢ ἄλλο νόμον οὐδὲν Γότθων τε ἀποσιγῆσαι καὶ βεβαίη ἐρασώσασθαι, *liber pontif. in vita Silverii a. 536 537 (1 p. 291 Duch.; pendet inde Paulus hist. misc. 16, 18)*: eodem tempore tanta famis fuit per universum mundum, ut Datus episcopus civitatis Mediolanae relatio ipsius hoc evidenter narravit eo quod in partes Liguriae mulieres filios suos comedissent penuriae famis, de quas rettulit ecclesiae suae fuisse ex familia, *epistula Cassiodori supra citata scripta non post a. 536 respicit ad eandem annuae caritatem a Procopio b. Goth. 2, 20 sub a. 538 commemoratam, continuatam videlicet per aliquot annos, eiusdem Datus meminit Gregorius papa dial. 3, 4*: eiusdem principis (Iustiani) tempore cum Datus Mediolanensis urbis episcopus causa fidei exactus ad Constantinopolitanam urbem pergeret, Corinthum devenit. *cf. praef. p. XXXVIII*.
- David*: Davitica lyra 72 1.
- Decii 82 18, 28, 253 27, 287 22, 289 7, P 467 4, *cf. Inportunus, Paulinus, Venantius*.
- Decius v. inl. et patricius II 33, vir magnificus et patricius 64 14, 124 8, *inter quinque iudices Basili et Praetectati* 124 9, *cf. Basilius, in Tarra-cinensibus titulis C. I. L. X, 6851, 6852, ad paludis Pomptinae exsiccationem in epistula illa celebratum et ipsis spectantibus appellatur ex prosopie Deciorum Caecina) Max(ortius?) Basilius Decius v. c. et inl. ex p. n., ex ppo, ex cons. ord. (a. 486: *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 241*), pat.*
- Decius ep. Trium Tabernarum S CDXCIX A 7, B 10.
- Decoratus advocatus 145 8, 32, 146 3, quaestor

- 144 23. *idem videtur nominari ab Ennodio (c. ind. Vogelii p. 352). cf. Boethius consol. 3, 4: tu... num tandem tot periculis adduci potuisti, ut cum Decorato gerere magistratum putares (ser. putareres), cum in eo mentem nequissimi scurrae delatorisque respiceres?*
- Decoratus vir devotus V 31.
- Despotius v. sp. II 23.
- Deusedit scriba Ravennas XII 21.
- Diana in caelo Luna, in silvis domina, apud inferos Proserpina 168 23. Diana Scythica 168 27. templum Ephesi 212 2. in templo eius Cupidinis ignum 41 24.
- Diomedes aereus bucinans 40 27.
- Dionysius presb. S CDXCIX A 39. B 38.
- Dominicus presb. S CDXCIX A 50. B 45.
- Domitianus I 18.
- Domitius v. sp. 58 5. 12. 16. 131 29.
- Domninus presb. S CDXCIX A 40. B 29.
- *Duda saio IV 32. 34. 132 1. v. sp. comes IV 28. 126 20; cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 478 adn. 3.* — *Duda* vel *Dadda* (duplex consonans saepius redit in hypocorismatibus), hypocorisma ut exempla Theodisca docent nominis *Laudulfus* vel similis nominis cum syllaba *Laud-* compositi. SCHROEDER.
- Dulcinius ep. sancti Anthimi S DI 76.
- Dulcinius ep. Sabinensis S CDXCIX A 28. B 33.
- Dulcinius ep. S DI A 61.
- *Dummerit saio VIII 27. — *Dámarid* = Theodisce **Thomrat* nomen saionis officio bene conveniens. SCHROEDER.
- *Ebba v. Hbba.
- Ecdicius vir honestus H 4. filii eius 58 24.
- Elpidius v. Helioidius.
- Epiphanius v. sp. consularis provinciae Dalmatiae V 24. cf. *praef. p. XXIX.*
- Epiphanius ep. Beneventanus S CDXCIX A 36. B 42.
- Epiphanius presb. S CDXCIX A 26. 41. 68. B 22. 39. 53. DI 3. 6.
- *Ereleuva v. Herelenua.
- Eucarpus ep. Messanensis (?) S DI 34. DI B 21.
- Eucharistus E 389 ep. 2. 11. 17. 18. 19. 21. 24.
- Euclides geometres s. geometricus 40 20. 204 21.
- Eufraxius acolytus 101 8.
- Eugenius (*gen.* Eugenētis, 250 24, *dat.* Eugenīti 20 15, *acc.* Eugenitem 21 16) v. inl. magister officiorum (*cf. praef. XXVIII*) I 12. 21 16. eloquentissimus 250 24. *passim laudatur ab Ennodio (c. ind. Vogelii p. 353). creditur frater fuisse Olybrii.*
- Eulalius ep. Syracusanus S. DI A 3. B 4. 447 16. 448 7. *fortasse is ad quem scripsit Ennodius op. 88 = ep. 3. 18.*
- *Euricus rex Wisigothorum (a. 466—485) 80 4. 166 5. *Utrum ea syllaba eadem sit quae aieca moris Ulfilani pro certo affirmari nequit, sed cf. Euricus cum Theot. Euvirih, Evid, Eurithas (Wisigothice) cum Theot. Euvirih. SCHROEDER.*
- Eusebius v. inl. IV 48. *idem fortasse Eusebius praefectus urbis Ticini apud Anonymum Valesii 14. 87.*
- Eusebius ep. Faestris S DI A 71. B 61.
- Eustasius ep. Cremonensis S DI 32.
- Eustasius ep. DI A 7.
- Eustorgius vir venerabilis ep. Mediolanensis I 9. 63 10. vir beatissimus 63 10. sanctitas vestra 18 20.
- beatitudo vestra 18 13. *Laurentio successit; meminit eius Ennodius in carmine op. 379. cf. Ughelli Ital. sac. 4² p. 55.*
- *Eutharicus Theoderici gener (*nom. non curant.*) 291 24. P 470. *consul creatus 231 13. cf. praef. p. XXXVI et ostgoth. Studien neues Arch. 14, 241. 243. 528.*
- Eutropius V 13.
- Eutyches presb. S CDXCIX A 63. B 60.
- Euty chius ep. Tranensis S DI 38. DI A 23. B 36.
- Fabius Cunctator P 467 5.
- Faustus praefectus praetorio I 14. 26. 34. 35. II 5. 9. 26. 30. 37. 38. III 47. 51. IV 36. 38. 50. praefectus vir magnificus 89 31. *commeatum accipit 90 26. v. ill. III 21 illustris 37 17. illustris magnificentia tua 49 28. 61 4. praecelsa magnificentia tua 22 7. 63 27. magnitudo tua 34 17.* — *Fuerunt per hos annos consules Fausti duo, alter a. 483 (ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 244) dictus in epitaphio urbano inser. chr. I n. 882 Aginantius Faustus (ad hunc annum refert Rossius, quoniam nomen non convenit consuli a. 490), cui propterea item attribuimus titulos duos urbanos C. I. L. VI 1796, 31 (cf. p. 857 d 2): [Anicii Acilii Acinat]ii Fausti praef. annones urbis [Romae] et n. 526 = 1664: simulacrum Minerbae abolendo incendio tumultus civilis igni tecto cadente contractum Anicius Acilius Aginatus Faustus v. c. et inl. praef. urbi vic. sac. iud. in melius integro proviso pro beatitudine temporis restituit: alter a. 490 (ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 247), qui in documentis anni eius et sequentis non dubiis appellatur modo Flavinus Faustus junior, modo Probus Faustus (Rossi inser. chr. I p. 399. 412 seq.). *idem distinguuntur videtur ita, ut alter appelletur Faustus Albus (Ennodius op. 301 = ep. 6, 34; magnitudo vestra), alter Faustus Niger (Anon. Vales. 12 57); sed utri ex consulibus illis alterum utrum cognomen datum sit et uter intellegatur, ubi de Fausto nude agitur, parum certum est. Gelasius papa a. 493 commonitorium dedit ad Faustum magistrum fungentem legationis officio Constantinopoli (ep. 10 Thiel) et ait a. 494 scribens ad Anastasium imp. (ep. 12 Thiel): Faustus magister et Irenaeus v. inl. atque eorum comites publica legatione fugentes ad urbem reversi. eodem videtur referri quae infra in Festo relata sunt ex Anonymo Valesiano de legatione Fausti Nigri ad Zenonem († 491) et Anastasium. Faustus apud Ennodium qui passim commemoratur utpote affinis eius (Ennodius 13, 29 Vogel), fuit ex Corvorum familia (Sidonius ep. 1, 9 de patre), conianctus cum Valerius Messallus (nam Acicium, de quo id significat Macrobius sat. 1, 6, 26, suce. IV exentis cirum ad hanc propaginem pertinere recte observavit Rossius inser. chr. I p. 328, reditque in ea cognomen Messallae, filius Gennalii Arieni consulis a. 450 (Sidonius l. c.; patrem Fausti et ipsum consulem fuisse Ennodius significat p. 14, 13, Arieni nomen ei fuisse ex nomine nepotis recte colligitur), frater Stephaniae (Ennodius p. 305, 21), maritus Cyaeque consanguineae Sidonii (Vogel in indice p. 351), pater Arieni (vide sub eo nomine) et Messallae Ennodii consulis a. 506 (Ennodius p. 275 20. 299 8). consul, quaestor (Ennodius p. 74 15, quem quaestoratum Vogelius p. XVI ad a. 506 adscribit nescio an recte), praefectus praetorio (Ennodius p. 286 op. CCCLXXI p. 304 20. 305 21. 306 23), in turbis ortis inter Symmachum papam et adversarium eius Laurentium contra Festam caput senatus et Probinum cecensulem principes partis Laurentianae qui pro**

- Symmacho maxime pugnabat Faustus ex consule (teste libro pontificali in vita Symmachi c. 3, 78 cf. Aritus ep. 34 [31]) videtur idem esse, unde Aritus episcopus Viennensis de controversiis iis ad senatum urbis ita epistolam dedit, ut eam inscriberet Fausto et Symmacho (scilicet eos, a. 485) senatoribus (vide p. 418). etiam Faustus Cassiodori videtur esse idem atque Ennodianus et praefecturam praetorii exercuisse per annos fere 507—511, eum inter Cassiodorianas epistulas eorum annorum praeter directas ad ipsum numero nullas nullae sint ad aliam praefecturam praetorii datus (cf. praef. p. XXVIII), non recte Vogelius in praef. ad Ennodium officium ei coartavit propterea quod r.e. bis ei multam minuitur (61 12, 901) nec rectius ex indulgentia Sipontinis in biennium concessa (67 14) collegit administrationem eius et ipsam biennem fuisse.*
- Faustus adultus filius Fausti illustris in senatum receptus per a. 507/9 574 num sit praecedentis filius, dubium.
- Faustus defensor ecclesiae Romanae (sic *Gelasius papa* in ep. coll. Brit. n. 45 p. 11 *Loewenfeld* et in ep. apud *Thielium* p. 496, 498) accusator Eucharisti E 389 ep. 2 11, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 21.
- Felicissimus ep. Caudinus S CDXCIX A 33, B 38.
- Felix v. inl. consul ordinarius (a. 511) II 2, III 39, 46 11, 48 9. cf. *ostgoth. Studien neues Arch.* 14, 241.
- Felix v. cl. I 7.
- Felix papa* (a. 526—530) p. 246 2. cf. praef. p. XXXVII.
- Felix ep. Atellanus S DI 49.
- Felix ep. (Faliscus et) Nepeinus S CDXCIX A 50, B 55, DI 42, DII A 37, B 43, 61.
- Felix ep. Interannus S DI 3, DII A 6, B 5.
- Felix ep. S DII A 44.
- Felix presb. S CDXCIX B 13.
- Felix clericus Nolanus E 390 ep. 5, 391 ep. 8.
- Felix vir prudentissimus minister praefecti praetorii 326 21.
- Ferriolus v. sp. I 36.
- Ferrocinctus apparitor III 20.
- Festus v. inl. patricius I 15, 39, II 22, III 10, senatus prior 22 14, magnificus et patricius 27 7, magnitudo tua 22 13. *Consul a. 472. Anonymus Valesianus II, 53 ad a. 490:* mittens legationem Theodericus Festum caput senati ad Zenonem imperatorem et post alia 12, 61; facta pace cum Anastasio imperatore per Festum de praesumptione regni (inter eos locos quod interponitur 12, 57; Theodericus . . . in legationem direxerat Faustum Nigrum ad Zenonem . . . cognita morte eius, antequam legatio reverteretur . . . occidit Odoacrem, cum ad eandem legationem spectare videretur, in neutro vocabulo librarii videntur errarisse, sed legationem eam tam Festum quam Faustum administrasse, nam Festi nomen defendit quod additur de capite senatus, Fausti qui in Fausto additi sunt loci *Gelasianus*). *liber pontificalis in vita Symmachi* 5, 78: Festus caput senati ex consule et Probinus exconsule coeperunt intra urbem Romam pugnare (pro *Laurentio papa contra Symmachum*) cum aliis senatoribus et maxime cum Fausto exconsule. *liber pontif. Laurent.* (p. 46 *Duch.*): (rex Theodericus) patricio [Festo] praeccepta dirigit, admonens, ut omnes ecclesiae tituli Symmacho reformentur et nunc Romae pateretur esse pontificem, quod ubi Laurentius comperit, urbem nocturno clamore conclamatione vexari ac sua sponte in praediis memorati patricii Festi sine dilatione concessit ibique sub ingenti abstinentia terminum vitae sortitus est. *Ennodius op.* 452 = *opuscul.* 6, 19; patricii Festus et Symmachus . . . ab urbe sacratissima non recedunt; in ipsis est curiae principatus. *Cf. ostgoth. Stud.* 14, 244, 489.
- Fidelis v. inl. quaestor VIII 18, 249 11 pater advocatus Mediolanensis 250 20. cf. praef. p. XXXIX. *Ennodius op.* 362 = ep. 7, 29 et epistola Iohannis II a. 534 supra sub *Ampelio* citata et *Procopius* *bel. Goth.* 1, 14 ad a. 536; *Ἐπιπέλιος ἀμπερτίος* (Romani) ἔρθετο ἐξ Μεδιολάνων ὁμοιωτήριον . . . ὡς δὲ Ἀτάλακίζον παρέδοκεν ἀντίστοιχόν ζυβίσταρον δὲ τὴν ἀρχὴν ταύτην ζελοῦσι Ρωμαῖον Βελτιστίου ἐς Ρώμην ἐξέλθον. creatus mox praefectus praetorio a *Belisario* in pugna quadam credit (*Procopius* b. G. 1, 20, 2, 12).
- Firminus 97 27. cf. *Ennodianum indicis Vogelii* p. 351.
- Flavius pro gentilitio tanquam communi his sacerdotibus quomodo induerit explicare studii *ostgoth. Stud. neues Arch.* 11, 536. *Cassiodorus* ut usquam gentilitium evadit, ita hoc quoque abstinet; invenitur in actis datum *Arcano* consuli, *Theoderico* regi, aliis passim, hoc notabile quod ubi nomina omnia curiose evanescunt, Flavius abest etiam in iis, quos Flavius appellat monumenta vulgaria, ita ipsam *Cassiodorum* vidimus (praef. p. VI) *Flavianum* *Senatore* appellari in epistula papae *Symmachi*, eo nomine non uti in tituli variarum plena nomenclatione; ita *Cethegum* consulem a. 504 *Flavianum* appellat titulus sepulchris vulgaris, non utuntur eo nomine duo alii loci plenaria appellatione insignes (vide sub eo), minus caute igitur contendit *Rossius* (*inscr. chr.* I p. 450) *Flavianum* *Opilionem* et *Rafinum* *Opilionem* distinguendos esse propter gentilitiorum diversitatem; immo a *Rossio* provocabimus ad *Rossium* alibi (l. c. p. 426) sic pronuntiantem: '*Flavianum* nomen adeo vulgare in magna dignitate civis hoc saeculo erat, ut mirandum paene sit consulem aliquem eo caruisse'.
- Florentinus vir devotus comitiarius VIII 27.
- Florentius ep. Plestinus S CDXCIX A 44, B 49, DII A 53, B 12.
- Florianus v. sp. I 5.
- Fortunatus ep. Anagninus S CDXCIX A 29, B 31, 36, DI 39, DII A 29, B 31.
- Fortunatus ep. Fulginas S CDXCIX A 17, B 51, DI 12, DII A 21, B 29.
- Fortunatus ep. Suessanus S CDXCIX A 16, B 49, DI 54, DII A 5, B 49.
- Fortunatus presb. S DII 21.
- *Fridibadus 136 23.
- Frontosus 161 3, 162 13.
- *Frumarith saio II 43.
- Fulgentius archidiaconus S CDXCIX *diac.* I, 402 1.
- Galatea 71 5.
- Gaudentius ep. Salernitanus S CDXCIX A 60, B 65.
- Gaudentius ep. Tadinus S CDXCIX A 49, B 53.
- Gaudentius ep. Vulsinensis S CDXCIX A 58, B 62, 63.
- Gaudiosus cancellarius provinciae Liguria XI 14.
- *Geberic v. sp. IV 20.
- Gelasius papa* (a. 492—496): epistolae eius E 389—391 *ep.* 3—8.
- Gemellus v. sp. III 16, 18, 32, 41, IV 12, 19, 21, v. sp. vicarius praefectorum 88 11. *Aritus* in ep. 35 [32] scripta *Liberia* praefecto *Galliarum* avaritiam fuit viri spectabilis vicarii eius Gemelli

- viri magnifici. *cf. praef. p. XXIX et ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 461. 15, 181.
- Genesisius v. sp. VIII 30. 258 17. sublimitas tua 258 24.
- Genesisius presb. S CDXCIX A 37. B 37.
- *Gensimundus toto orbe cantatus 239 2. — **Gensimundus* pro *Gesimundo*, Ufilani moris *Gaisumunths*. a *Bitteram* interpositam ab usu Romanarum vocum vicensimus. tensus repetitam esse volunt, quae res non extra dubium posita est. SCHROEDER.
- *Gensiricus rex *Vandalorum* 15 30.
- Germanus ep. Pisarenensis S CDXCIX A 21 B 24.
- Germanus ep. legatus a rege Theoderico ad synodum a. 501 S 419 2. *cf. fragm. libri pontif. Laurent. (p. 47 Duch.) in ipso principio.*
- Germanus 98 10.
- Gerontius ep. Fienclensis S DI 9.
- Gerontius ep. E 391 ep. 7. S DII A 56.
- *Gesalecus rex *Visigothorum* (a. 507—511) 170 II. 34. *cf. praef. p. XXXVI.*
- *Gesila saio IV 14. — *Formae casuum hypocorismatum in -a partim flexionem Gothicam sequuntur (velut *Quidda, Quidilunis*) partim Latinam (velut *Gesilae, Gidiluae, Gudiluae*). SCHROEDER.
- *Gildila vir sublimis comes Syracusanae civitatis IX 11. 14. sublimitas tua 279 s. *cf. praef. p. XXXIX.*
- Gordianus presb. S CDXCIX A 4. B 4.
- *Gudeliva regina uxor Theodahadi scribit Theodora Augustae X 21. 24. *cf. Procopius b. Goth. 1, 6: ὁ Θεοδωτος . . . ἀπολογησέν Ἰορδανίω βασιλεὶ τῆς Ἰσπερίας ἐκτιμώμεθα καὶ κατὰ ταῦτα αἰτῶς τε καὶ ἡ γυνὴ ὀνοῦσι.* — Ufilano stilo *Gudaliba* formandum est. SCHROEDER.
- *Gudila inter maiores domus regiae S 422 s. 20. 425 27. 429 4. *dux ut videtur* 159 24. *eiusdem esse videtur titulus ulseratus Ravennae, origine fortasse Parentinus C. I. L. XI 268: [habente p]rissimo et clementissimo | rege Theoderico] vir subl. Gudila com | . . . [et cura]tor (? *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 493) rei p(ub)licae hanc stat[ua]m terrae m[oto] conlapsam | [statuit n]oviter super [marmor]ea vase ad ornatum | [curiae?] Faventinae | [?] propri[ae] civitatis. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 514.*
- *Gudila ep. II, 18: reverentia vestra 56 25. *nomen reliit apud Iordanem Rom.* 65.
- *Gudinandus saio V 19.
- *Gudisal saio IV 47. — *Formam originariam huius nominis fuisse *Gudigisl* (vel interposito e euphonico *Gudigisel*) arbitror, quae contracta in *Gudisl* (*cf. Duila, Adulfus* s. n. *Aliulfus*) abiisse videtur, deinde immisso vocali 'svarabhakti' *Gudisal* (*Gudiseal*) effectum est, quam vocem librarii facile cum voce usitatissima *Godescale* (*cf. praef. p. XL*) hic illic commutaverunt. SCHROEDER.
- *Guduin saio V 27. v. sp. V 30. — *Lectionem codicum LR *Gudui* (Theotisce *Golauik*) reieciimus, quia Cassiodorum a nominibus in *ui(h)* abhorruisse ex Chlodowichi nomine constanter in *Luduin* mutato apparere videtur. SCHROEDER.
- *Gudibadus rex Burgundionum I 46. III 2. 78 19. 79 29. *cf. praef. p. XXXII.*
- Hamali v. Amali.
- Hannibal 103 10.
- Harpocras (*acc. Harpocran ut apud Plinium ad Trai. 10*) Isidis filius 153 28.
- *Hasdingi Wandalorum gens regia 267 12. — **De Hasdingorum* stirpe *cf. Müllenhoffium in Hauptii ephem. vol. XII 347. SCHROEDER.*
- Hector 58 20.
- Helenus anctor Graccorum 243 7. *cf. Krenmer de catalogis heurematum (Lipsiae 1890) p. 79.*
- Heliiodorus cognatus Cassiodori tum cum in Oricte morabatur Theodericus (id est ab a. c. 451 ad a. 488) per annos duodeviginti praefecturam (quae non determinatur) ibi exercuit 15 32: *cf. praef. p. VII.*
- Heliiodorus commentariensis praefecti praetorio 347 17.
- Helladius pantomimus 25 23. 32 22. 25.
- Helpidius ep. Volaterranus S DI 65. DII A 46. B 48.
- Helpidius diaconus IV 24. *cf. quae de ipso cognominibus rivis composuerunt Peiper ad Avitum p. 315 et Vogel ad Ennodium p. 354.*
- Heraclianus vir venerabilis presbyter legatus Iustitiani 313 18.
- Hercules 163 1. 139 7.
- *Hereleuva (Hereleuva vel Erelenva E, Erelieva Iordanes, Ereliva Anon. Val.) regina mater Theoderici, post baptismum Eusebia (Anon. Vales. 12, 58). *epistulae ad eam* E 390 ep. 4. 5. sublimitas tua ep. 4. *cf. index ad Iordanem p. 144.*
- *Herminatridus rex Thuringorum maritus Amalaberge filiae sororis Theoderici Amalafredae IV 1. *cf. praef. p. XXXV.*
- Heron metricus 197 31.
- Hilarus ep. Tempstanus S DI 15 = 43.
- Hilarus ep. S DII A 36. 50.
- Hilarus presb. S CDXCIX A 51. B 57. DII 15.
- *Hildericus rex Wandalorum IX 1. *cf. praef. p. XXXVIII.*
- Homerus 36 22.
- Honoratus v. inl. quaestor V 3. 145 s. 12. 146 21. *cf. praef. p. XXIX et Ennodii ad Honoratum epistulae op. 64 = ep. 2, 27.*
- Honorius praef. urb. X 30. *cf. praef. p. XXX.*
- *Horatius: Flaccus poeta 3 s. (citatur ep. I, 18, 71.).
- Hormisda diaconus S DII 3. 444 17. 445 16. 446 16. 20. *episcopos deinde per a. 514—523 ecclesiae Romanae praefuit.*
- *Hunimundus v. Unimundus.
- Ianuarinus vir venerabilis episcopus Salonitanus III 7.
- Caelius (*vide sub roc.*) Ianuarinus presb. S CDXCIX A 2. B 2.
- Ianuarinus discussor 131 11.
- Ianuarinus filius Iohannis 128 18.
- *Ibba vir sublimis dux IV 17. *Iordanes Get.* 58, 302. *post narrationem de recepto Sirmio a. 501: non minore tropeo de Francis per Ibbam suum comitem in Gallis adquisivit plus triginta milia Francorum in proelio caesa. cf. praeterca praef. p. XXXVI ad V 43. 44.* — *Hypocorisma vetustum, ut videtur nominis compositi *Iildibadus*. SCHROEDER.
- *Ildericus v. Iilderiens.
- Importunus v. Inportunus.
- Indus rex Scythiae argenti repertor 129 19. (*cf. praef. p. XXII*).
- Innocentius ep. Ferentinas S DI 17.
- Innocentius ep. Foresempronienensis S CDXCIX A 34. B 39. DI 41. DII A 12. B 41.
- Innocentius ep. Mevanas S CDXCIX A 8. B 11. DI 30.

- Innocentius ep. Tifernas Tiberius S DI 41. DI A 38. B 56.
- Innocentius ep. S DI A 48. 51.
- Inportunus v. inl. consul (a. 509) 29 12; patricius *creatus* III 5. 81 29. 83 s. vir illustris et magnificus 83 7. consanguineus Deciorum 82 18. 28. laudantur pater et patruus 81 17. et ipse et fratres tres consulares 82 22. 83 5. a. 523 *Constantinopolim irit legatus* (vide sub Theodoro). — *Rossius* (inser. chr. 1. 493) *patrem concilii esse Venantium cos. a. 484, patruum aut Decium cos. a. 486 aut Albinum cos. a. 493, fratres Paulinum cos. a. 498 et Venantios duos consules a. 507 et 508.*
- Inquilina 130 28.
- Iohanna vidua Andreae 157 31.
- Iohannes v. sp. consularis Campaniae III 27. IV 10. cf. *praef. p. XXVIII.*
- Iohannes v. sp. referendarius VIII 25. cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 11. 482.
- Iohannes v. sp. *curator cloacarum sub praef. urbis* 94 24. 95 3. 96 1. cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14. 492.
- Iohannes archiater IV 41.
- Iohannes apostolus S 430 17.
- Iohannes papa IX 15. X 12. 281 32. cf. *praef. p. XXX. XXXVIII et acta a. 530 edita neues Archiv* 11. 368.
- Iohannes ep. Ariminensis S CDXCIX A 20. B 23. DI 58.
- Iohannes ep. Spoletinus S CDXCIX A 37. B 43. DI 31. DI A 16. B 22.
- Iohannes ep. Turritanus (?) S DI 66.
- Iohannes ep. Vibonensis S CDXCIX A 48. B 52.
- Iohannes ep. E 391 ep. 7. S DI A 22.
- Iohannes presb. S CDXCIX A 19. 57. B 19. DI 30.
- Iohannes diaconus S CDXCIX A 7. B 6. DI 2. *eiusdem extat, adhaerens in libris scriptis actis synodali a. 499* (vide p. 395) libellus Iohannis diaconi. quem obtulit sancto papae Symmacho *hic* (Thiele *epist. pontif. I. p. 697*): Caelius (vide sub roc.) Iohannes diaconus ecclesiae Romanae, qui me ad tempus ab ecclesia separavi. agnoscens errorem meum spero misericordiam beatitudinis vestrae et redintegrari me unitati, consentiens quae veneranda synodus indicavit atque constituit, anathemizans Petrum Altinatem et Laurentium Romanae ecclesiae pervasorem et schismaticum. quod si aliquando similia adtemptavero in ea causa, de qua veniam ab apostolatu vestra merui, tunc ecclesiasticae subiaceam ultioni. quod manu mea perscriptum obtuli sub die XIV kal. Oct. Fl. Messala v. c. cos. (506 Sept. 48.).
- Iohannes apparitor II 21.
- Iohannes v. c. arcarius V 7. 147 18. 25.
- Iohannes cancellarius praefecti praetorio XI 6. praerogativarius factus 347 9.
- Iohannes cononicarius Tusciae in officio praefecti praetorio XI 38.
- Iohannes liquatarius (?) Ravennas XII 17.
- Iohannes mercator 83 17.
- Iohannes Ianuarii pater 128 16. 18.
- Ionos rex Thessaliae aeris repertor 95 28 (v. *praef. p. XXII*).
- Ioseph patriarcha 384 28. 385 20. *tanquam* primus praefectus praetorio 176 3. 251 18.
- Iovinus 102 19.
- Iovinus presb. S CDXCIX A 13. B 16.
- Isis velificiorum inventrix 153 28. cf. *praef. p. XXII et Kremmer de catalogis heuematum p. 84.*
- Ithacus v. Ulixes.
- Iucundus ep. Augustanus S DI 55. DI A 9. B 8.
- Iulianus comes patrimonii I 16. *Ennodius op. 125 = ep. 4, 7 scripsit Iuliano v. l. c. p. (cf. ind. Vogel. p. 355). cf. praef. p. XXVIII et ostgoth. Stud. neues Archiv* 11. 465.
- Iulianus presb. S CDXCIX A 58. 65. B 50. 61. DI 25. 28.
- Iulianus 87 5.
- Iulius papa: basilica eius S 427 12.
- Iuno 214 1.
- Iupiter: Iovi dicati patricii 175 9. stella Iovis 350 6. simulacrum Iovis Olympici 212 11.
- Iustiniano imperatori *rel* Augusto *epistulae scriptae* X 1. 8 ab Amalasuintha; X 2. 9. 15. 19. 22. 25. 26 a Theodabado; X 32 a Witigi; XI 13 a senatu urbis Romae.
- Iustino imperatori *epistula scripta* VIII I ab Athalarico. cf. *praef. p. XXXVI.*
- Iustinus presb. S CDXCIX A 7. B 12.
- Iustus ep. Acherontinus S CDXCIX A 45. B 30.
- Iustus ep. Signinus S DI 69. DI B 58.
- Iustus sextus scholarius in officio praefecti praetorio 347 6.
- Laetus 165 25.
- Laevinus: Pyrrho testante praekonim in quo tantum valere virtutes ut eum in acie positus laudaret inimicus P 468 1. cf. *Plut. Pyrrh. 16.*
- Lampadius ep. Urbisalviensis S CDXCIX A 63. B 68.
- Laurentius vir experientissimus XII 23. 379 s. 380 33.
- Laurentius ep. Bergomas S DI 33.
- Laurentius ep. Bovianensis (Boensis DI) S DI 11. DI A 13. B 37.
- Laurentius ep. Mediolanensis S DI 1. DI A 1. B 2. 419 3. 447 6. 448 6. *multa de co habet Ennodius (v. indicem Vogelii p. 355) et in dictione in natalis eius (op. l. c. 20. 21.) ait, cum propter schisma in ecclesia Romana ortum ibi ex variis provinciis episcoporum turba confluvisset, Laurentium eos quasi duces tenuisse.*
- Laurentius ep. Trebeas S CDXCIX B 27.
- Laurentius ep. S DI A 30.
- Caelius (vide sub roc.) Laurentius archipresb. S CDXCIX A 1. B 1.
- Laurentius presb. 122 18. S CDXCIX A 61. B 59. DI 31.
- *Leodefridus saio 103 20.
- Leontius v. sp. 107 6.
- Leucothea v. *ind. loc.*
- Liberius praefectus praetorio Galliarum VIII 6. patricius praefectus Galliarum 330 1. praesentanea dignitas 330 5 (vide *infra*). patricius 55 s. 56 5. 97 21. — Petrus Marcellinus Felix Liberius (*sic plene subscripsit concilio Arausiano a. 529 concil. Gall. I p. 946*). *ἀνὴρ καλὸς τε καὶ ἀγαστὸς διαγεγόνως* teste Procopio *bell. Goth. 1, 4*, sic Odovaceris (*malim* Odovaceri: † a. 493) integerrimis parebat obsequiis, ut nostra (*Theoderici*) post fuerit electione dignissimus 55 9. *deinde referente Anonymo Valesiano 12, 68* (*Theodericus*) Liberium praefectum praetorii (*Italiae*), quem fecerat in initio regni sui, fecit patricium et dedit ei successorem (cf. *praef. p. IX*). *postea, scilicet extremis annis Theoderici († 526) et regnante Athalarico Gallis praefuit* (cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14. 462)

- testibus Cassiodoro locis supra citatis et actis item laudatis concilii Arausicani, quod convenit a. 529 ad dedicationem basilicæ, quam illustrissimus praefectus et patricius Liberius in Arausica civitate . . . construxit (conc. Gall. I p. 937). cui ipse subscripsit v. c. et inl. praefectus praetorio Galliarum atque patricius. Ariti ep. 35 [32] inscripta est Liberio praefecto, inter plures ad eum datus ab Eunnodio (c. indicem Vogelii p. 357) epistulas op. 447 = ep. 9, 23 significat Gallias a Theoderico receptis cum praefectum esse et rolu facit, ut . . . ordinatis illis (Galliis), quibus civilitatem post multos annorum circulos intulisti, quos ante te non contigit saporem de Romana libertate gustare, ad Italiam tuam . . . reducaris, sub Athalarico creatus est patricius praesentis, quo spectat praesentanea dignitas supra citata (cf. ostyoth. Stud. neues Archiv 14, 506), est inter eos ad quos scripsit papa Iohannes a. 534 (vide sub Anapelio), eodem anno iussu Theodahadi ad Amalasinthæ captivitatem evasendam missus ad Iustinianum caede illius audita mentiri nescius imperatori totam rem aperuit (Procop. bell. Goth. I. 4), per a. c. 538—541 venit Aegyptum creatus praefectus Augustalis (Procopius hist. arc. 27, 28), extremis annis belli Gothici a Iustiniano contra Totilam missus neque in Italia neque in Sicilia quicquam profecit ἐξουχίζουμ ἀχάστε ζεὶ ἐυχέειν, τὸς ἀυχέουμ ἐξουμ (Procop. bell. Goth. 3, 36, 37, 39, 40, 4, 24; Iordanes Rom. 385), post haec cum in Hispania Athaugildus ab Agila defecisset, Iustinianus classi quam eo misit c. a. 554 Liberium praefecit (Iordanes Get. 58, 303), monasteriū a Liberio patricio in Campania fundati meminit Gregorius papa (ep. 9, 24, 73; dial. 2 c. 35), monumentum eius extitit Ravennae inscripto titulo hoc (C. I. L. XI 382): Humano generi legem natura creatrix | hanc dedit, ut tumuli membra sepulta tegant, | Liberii soboles patri matrique sepulchrum (triste ministerium!) mente dedere pia, | hic sunt membra quidem: sed famam non tenet urna, | nam durat titulis nescia vita mori, | rexit Rumuleos fatescens currentibus annis (intellege praefecturam Italianam per annos plures continuatam); | successu parili Gallica iura tenens, | hos non in belli (trahitur inbelli) pretio mercatus honores, | sed pretium traditur precio) maius detulit alma fides, | Ausoniae populis gentiles rite cohortes | disposuit, sanxit foedera, iura dedit (cf. Eunnodius ep. 447: illas innumeras Gothorum catervas vix sentientibus Romanis larga praediorum conlatione ditasti: nihil enim amplius victores cupiunt et nulla senserunt damna superati), cunctis mente pater, toto venerabilis aeco | ter senis Iustris (traditur teredenistris) proximus occubuit, | o quantum bene gesta valent, cum membra recedunt! | nescit fama mori: lucida vita manet (traditur mane), cursus honorum eo quoque nomine memorabilis est, quod per tempora Gothica utpote Romanus Liberius non sustinuit nisi officia civilia, contra sub Iustiniano sublato Gothorum privilegio ad militaria perrexit.*
- Liberius v. sp. 120 a, 135 7.
 Libertas v. inl. loc. sub Roma.
 Litorius presb. S DH 19.
 *Livvirit comes V 35 v. sp. V 29. — Hoc nomen minime comparandum esse cum Theot. Leobrat Kögelius (Anz. f. deutsches Alterthum XVIII 57) docuit. SCHROEDER.
 Lucianus ep. Tarquiniensis S CDXCIX A 41, B 47.
 Lucinus v. cl. cancellarius Campaniae in officio praefecti praetorio XI 37.
 Lucinus scribarius curae militaris in officio praefecti praetorii 346 21.
 Luduin v. Chlodovechus
 Lutorius presb. S CDXCIX A 27.
 Luna v. Diana.
 Magnus v. sp. 88 33.
 *Mannila saio V 5. — 'Nomen ut videtur ioculare: homunculus, codicis P lectio *manile* nomen haud minus Gothicum praebet, quod cum nomine *Mammonis* ducis Gothorum apud Marium Avent. conferas'. SCHROEDER.
 *Marabodus v. inl. comes (*Massiliac*) IV 12, v. inl. IV 46, comes 97 7, cf. praef. p. XXVIII. — 'Codex P nobis tradit *Marabodum* nomen prorsus aliud, differunt enim eodem modo et eadem significant quae Graeca *Ἰππάρχος* et *Ἰππόμειχος*'. SCHROEDER.
 Marcellianus (-inus 420 16.) ep. S 419 a, 420 16.
 Marcellinus presb. S CDXCIX A 38, B 28.
 Marcellus v. sp. advocatus fisci I 22.
 Marcellus presb. S CDXCIX A 23, B 31, DH 9.
 Marcellus aquilex 109 1.
 Marcianus v. sp. 162 26.
 Marcianus adultus clarissimus 133 11.
 Marcianus ep. Accanus S DI 37, DH A 32, B 33.
 Marcianus presb. S CDXCIX A 3, B 3.
 Marcus ep. Samnius (?) S DH B 38.
 Marcus presb. 160 17, S CDXCIX A 69, B 62, DH 16.
 Marinus 128 15.
 Marii 304 24.
 Marius ep. Tifernas S CDXCIX A 51, B 67.
 Maro v. Vergilius.
 Mars: Martis sidus 350 7, Martius: M. bella 20 16, M. disciplina 27 29, M. schola 157 24, M. praecinctus 13 1, M. rex 318 29, M. vir 210 1, 211 29.
 Martinus: M. pater 54 6.
 Martinianns ep. Ostranus S DH A 69, B 17.
 Martinus presb. S CDXCIX A 24, B 21, DH 2.
 Martyrius ep. Terracinenis S CDXCIX A 22, B 25, DH 22, DH A 72, B 14.
Mathesuentha P 479 seq. (nomen non enuntiat, sed cf. p. 463).
 Maurentius 118 15.
 Mausolus rex 212 9 (cf. praef. p. CLXXX).
 Maxentius presb. S CDXCIX A 5.
 Maximianus v. inl. I 21, 124 9, inter quinque induces *Basili et Praetextati* 124 9 (cf. *Basilius*).
 Maximianus ep. Subaugustanus S CDXCIX A 46, B 50.
 Maximilianus (Maximianus CDXCIX B) ep. Perusinus S CDXCIX A 39, B 45, DI 16, DH A 42, B 34.
 Maximinus presb. S CDXCIX A 67, DH 37.
 Flavius (*Rossi inser. chr. n. 989*) Maximus v. inl. consul (a. 523) V 42 (cf. 305 16), v. inl. domesticus X 11, e gente Aniciorum 304 15, 305 28, uxor eius regiae stirpis 304 30, 305 30, primiceriatus eius qui et domesticatus 304 27, 305 26, ill. vir atque magnificus patricius 305 26, *proncipos Petronii Maximi eius qui a. 455 Valentinianum III occidit et post eum per tres menses imperavit, a Belisario utpote fautor Gothorum ex arce ab his obsessu expulsus, sed mox revocatus (Procopius b. Goth. 1, 25), cf. ostyoth. Stud. neues Archiv 14, 507.*
 Maximus vicarius urbis Romae XII 19.

- Maximus ep. Bleranus S CDXCIX A 13. B 16. DI 5. DII A 11. B 13. 416 7. HS 7.
- Maximus ep. Ticinensis S DI 7.
- Maximus ep. S DII A 14.
- Maximus v. c. cancellarius Lucaniae et Bruttiorum in officio praef. praetorio XII 15.
- Maximus adultus clarissimus 133 11.
- *Maza (gen. Mazenis) 16 20. — 'Ulfilano more *Matja* (gen. *Matjius*) scripseris: edo, edax'. SCHROEDER.
- Memnon 212 12 (cf. *praef.* p. CLXXX).
- Memor ep. Causinus S DI 63. DII A 35. B 40.
- Mercurius deus 72 17. repertor litterarum 243 2 (cf. *praef.* p. XXII). sidus 350 9.
- Mercurius ep. Galinas S DI 18.
- Mercurius ep. Sutrinus S CDXCIX B 51. DI 13.
- Mercurius ep. DII A 27. 77.
- Metellus dux in Asia 202 22.
- Metrobius mathematicus 204 23.
- Mida rex Phrygiae 95 28 (cf. *praef.* p. XXII).
- Micra*: Pallas 259 23. Palladius liquor 369 11. Palladia silva 343 12. 374 10.
- Caelius (vide sub *roc.*) Misenus ep. Cumanus S CDXCIX A 3. B 4.
- Molensis ep. Centumcellensis S CDXDXI A 12. B 18.
- Moniarius 20 7.
- Montanarius 50 28. cf. *Ennodius op.* 170 = ep. 4. 32.
- Moyses 128 6. 226 1.
- Musaeus filius Orphei 71 10.
- *Nandin (libri nandin) satio 27 25. — 'Trossius recte coniecit *Nandin* pro *Nandum* esse legendum, cf. nomen Theotiscum *Nandin* et lectionem *Osum* pro *Osuin*. a verbo *nanthjan* nomen simplex derivari non potest nisi **Nanda* (*Nanthja*), *Nandanis* (*Nanthjins*)'. SCHROEDER.
- Neoterius 17 13. 23.
- Neptunus*: Neptunius acervus 11 12. N. claustra 373 4. N. gazae 273 4. N. piscinae 378 34.
- Nereus 272 28. 373 5.
- Nero 106 13. Neroniana piscina 68 26. *Neronianus lapis est smaragdus*: cf. *Plinius h. n.* 37, 5, 64: *Epiphanius de XII gemmis versio antiqua vol. 4 p. 174 ed. Dindorf*: *Gregorius de gloria mart. c. 102 cum adn. Kruschii*.
- Nestorius *praef.* p. VI.
- *Neudis (dat. -di) v. inl. V 29. — 'Nomen *Neudi* e lectionum varietate (*neudi*, *heudi*, *meudi*) emergere videtur: hypocorisma scilicet nominis sicut Theot. *Nindhart*. facile conieceris in *Theudi* corrigendum esse, quod tamen necessarie restituendum esse nego'. SCHROEDER.
- Nicomachus arithmeticus 40 12.
- Nymphadius v. sp. 260 26. 261 16.
- *Oceri v. Anduit.
- Octavianus presb. S DII 22.
- *Odoacer (-eris gen. 55 9. 131 17. 248 7. 445 3.) 55 9. 131 17. 248 7. rex praecellentissimus S 445 3. *de eo titulo regis dixit Marinus ad papyrus p. 273 (cf. neus Archiv 15, 184)*.
- Onomachus 105 23.
- Olybrius magnus 250 23. *intellegitur Olybrius primarius senatorum Romanorum (Procop. b. Vand. 1. 6), maritus Placidiae filiae Valentiniani III et Eudociuae, cognatus Hunerici Vandali, farentibus Vandalis creatus Romanus imperator et mox occisus (a. 472). cf. Priscus fr. 29 Mull.; Malchus fr. 13 Mull.; Procop. b. Vand. 1. 6.*
- Opilio pater *Opilionis (vide mox) et Cypriani* 168 4. *excubius palatinus agens sub Odoacere* 168 4 (abiectionis temporibus ad excubias palatinas electus). 248 4 (pater — nomen non ponitur — huic — Cypriano — manu clarus . . . abiectionis sacculis Odoacris ditatus claris honoribus).
- Opilio comes sacrarum VIII 16. *praecedentis ut videtur filius (vide ante)*, militavit sub fratre 246 30. coniux e familia Basiliana 248 17. — *Boethius (c. a. 523/4) consol. 1, 4*: *Opilionem atque Gaudentium cum ob innumeras multiplicesque fraudes ire in exilium regia censura decrevisset cumque illi parere nolentes sacrarum sese acilium defensione tuerentur compertumque id regi foret, edixit, uti, ni intra praescriptum diem Ravenna urbe decederent, notas insigniti frontibus pellerentur . . . atqui in eo die deferentibus eisdem nominis nostri delatio suscepta est, consul processit a. 524 appellatus Rufius Opilio (Rossi inser. chr. 1 p. 450), comes sacrarum e. a. 527. 528 (vide praef. p. XXIX). potest idem esse qui cum Liberio subscripsit a. 529 concilio Arausicano Opilio v. inl. (concl. Gallie. 1 p. 946). extant aliquot ad eum eamre memorantes epistulae Ennodii (v. index Vogeli p. 357). nominatur in epistula Iohannis papae a. 534 (vide sub Ampelio). Theodahadi iussu eodem anno propter Anatasinthae captivitatem Constantinopolim profectus dissentiens a Liberio (ubi vide) et reliquis legis causam regis egit (Procopius bell. Goth. 1, 4).*
- Opilio presb. S CDXCIX A 32. B 25.
- *Oppa (abl. Oppane) *dux Theoderici* 159 21. — 'Hypocorisma Gothicum aut originis Germanicae aut nominis latini *Optatus*, ut Theot. *Petto Petri*'. SCHROEDER.
- Orpheus 71 3. 10. 72 33.
- *Ostrogotha *inter maiores Theoderici* 330 13. cf. *index ad Iordanem p. 143*.
- *Osuin v. inl. comes (*Dalmatiae bis*) I 40. III 26. IV 9. 275 11. comes IX 8. illustris sublimitas tua 374. cf. *praef.* p. XXVII. XXXIX. — 'Vocabulum os eadem ratione cohaeret cum *ostar* qua *wisa*, *wisi* cum *westar*. cf. Theot. *Osulf* et *Ostrulf*, *Wisegō*; et *Westargō*'. SCHROEDER.
- Pacatianus ep. Corneliensis S DII A 18. B 12.
- Palamedes*: Palamediaci calculi 260 16.
- Palladius ep. Sulmontinus S CDXCIX A 17. B 20.
- Pallas v. Minerva.
- Pan primus coxit fruges 194 2.
- Paschasius praefectus annonae XII 9.
- Paschasius v. sp. 107 7.
- Paschasius ep. Vulturensis S CDXCIX A 30. B 35. DI 40. DII A 34. B 32.
- Paschasius presb. S CDXCIX A 17. B 18. DII 11.
- Patricius v. inl. quaestor X 6. 302 26. 303 15. cf. *praef.* p. XXX.
- Patricius primicerius exceptorum praefecti praetorio 347 1.
- *Patza (gen. Patzenis) maritus Reginae 160 26. 161 11. cf. Pitzia. — 'Patzenis non potest esse nisi genitivus vocis *Patza*: huic vero originem Gothicam vindicare nescio. suspicor enim subesse hypocorismati more Gothico formatam vocem Graecam velut *Hečarjns*, *Hečakias*, fortasse rectius Latinam vocem *pater*: *Patja* — *Patza*, cf. *Mazu ex Matja*'. SCHROEDER.
- Paula 118 13.

- Paulinus consul a. 498 S 399 1. *cf. Boethius consolat. 1, 1*; Paulinum consularem virum, cuius opes palatinae canes iam spe atque ambitione devorassent, ab ipsis hiantium faucibus traxi. *ostgoth. Studien neues Archiv* 14, 241.
- Paulinus v. cl. consul (a. 534) IX 22, 289 5. v. inl. et (magnificus *add.* 94 10) patricius 27 7. 9. 94 10. patricius 48 32. *Venantii filius, ubi vide.*
- Paulinus presb. S CDXCIX A 10. 45. 59. B 7. 41. 67. DI 8. 29.
- Paulus vir strenuus XII 26.
- Paulus apostolus 342 28. S 430 15. *cf.* 425 7.
- Petrus v. sp. 126 6. 26.
- Petrus in senatum receptus 125 20. *fortasse is qui postea consul processit a. 516.*
- Petrus legatus a Iustiniano in Italiam missus 310 11. 311 29. 312 22. 313 5. vir disertissimus 311 29. eloquentissimus 310 11. 312 22. sapientissimus 313 5. *origine Thessalonicensis, adlocutus Constantinopoli teste Procopio bell. Goth. 1, 3, qui deinceps de legationibus eius Italicis duabus fuisse agit.*
- Petrus apostolus 342 28. 377 2. E 391 ep. 5. 6. S 427 2. 430 20. 447 24. eius basilica r. *index loc. sub r. Roma.*
- Petrus ep. Ravennas S DI 2. 419 3. DI A 2. B 3. 417 11. 448 6. *cf. Aritus ep. 40 [37] et Anon. Valensianus 14, 81.*
- Petrus ep. III 37.
- Petrus defensor ecclesiae E 390 ep. 4.
- Petrus presb. S CDXCIX A 6. 14. 34. 47. B 5. 9. 26. 55. DI 18. 31.
- Petrus clericus Nolanus E 390 ep. 3. 391 ep. 8.
- Petrus v. cl. erogator opsoniorum XII 11.
- Petrus v. cl. arcarius praefecti praetorio XII 20.
- Pharao 176 1.
- Phidias 212 11.
- Philagrius v. sp. Syracusanus 36 15.
- Philistion poeta 139 10.
- Phoebus deus 372 22.
- Phoronius armorum inventor 211 1 (*cf. praef. p. XXII.*)
- Pierius primicerius singulariorum praefecti praetorio 348 15.
- *Pitza comes 159 28. 160 1. *dux Gothorum adversus Trasericum regem Gepidarum ad Sirmium consistentium teste Euvodio paneg. 12, 62*; postquam liquido Trasericus patere commenta, Gothorum nobilissimos Pitza Herduic et pubem nullis adhuc dedicatam proeliis destinasti. *narrat deinceps Sirmio a Gothis occupato Graecos Mandonem foederatum et Vulgares contra Gothos misisse, sed hos devictos esse et Sabinianum (magistrum militum per Illyricum teste Iordanes) turpiter abiisse. paulo aliter Iordanes Get. 58, 300, 301, ubi dux appellatur Petza sive Pitzamus. cf. ostgoth. Studien neues Archiv 14, 248. unum definit Cassiodorus in chronico ad a. 504*; hoc consule virtute d. n. regis Theoderici victis Vulgaribus Sirmium recepit Italia. *additamenta Harniensia ad Prosperum sub a. 511 (chron. min. ed. meae vol. 1 p. 331) cum advenit*; Theodericus rex Mediolanum veniens Petiam comitem interfecit VII id. Iun., *diversi fuerunt a Pitza illo tam Pitza (sic Procopius b. Goth. 1, 16) sive Batza (sic continuator Marcellini ad a. 538) Gothus, qui a. 536 Belisario se permisit, quam Pitzes dux alter Witigi filius apud eundem Procopium memoratus b. G. 1, 16.* — Nomen sine dubio idem atque *Hitzac* ap. Procopium, *Pitza*, *Petza* ap. Iordanem (*cf. Ind. pers. s. v. Pitza*), derivationis Germanicae esse, propter unam *p* litteram veri dissimile est. nomen Graecum *Hitzes* in formam Gothicam redactum esse suspicarer, nisi raro cognomen illud Graecum temporibus recentioribus rediret. SCHROEDER.
- Placidia Augusta 328 32.
- Plato theologus 40 12.
- Plutianus 17 9. 29.
- Plinius iunior 244 11.
- Pluto 354 14.
- Polymnia musa 138 35.
- Polyphemus 204 14.
- Pompeius Magnus 139 19. 190 22. 27.
- Praetextatus mugiae accusatus 124 3. 22 (*cf. Basilium*)
- Priamus 58 29.
- Priapus Veneris filius 194 9.
- Probinus v. inl. patricius II 11. actores Probrini v. inl. IV 40. magnitudo tua 52 9. *videtur intellegi consul a. 489.*
- Probus ep. Carmeianensis S DI 74. DI A 47. B 26.
- Probus discussor 131 12.
- Procula uxor Brandilae 160 27.
- Procleianus ep. Saepinas S DI 59. DI A 28. B 30.
- Projecticius ep. Foronovanus S CDXCIX A 59. B 63. DI A 73. B 49.
- Projecticius presb. S CDXCIX A 11. B 15. DI 1.
- Propinquus ep. Trebiensis S DI 51. DI A 55. B 63.
- Proserpina r. Diana.
- Proteus 162 15.
- Prusias rex Bithyniae 103 19.
- Ptolemaeus astronomus 40 11.
- Publianus v. inl. legatus a senatu ad regem 246 14.
- Pyrrus P 467 1.
- Pythagoras musicus 40 11.
- *Quiddila (*acc. -lanem*) Sibiae f. prior *Reatinorum et Nursinorum* 236 27. *Quiddila legitur in fibula argentea reperta in agro Mantuano (Mocul bull. des antiq. de France 49, 207, 229).* — Nomen actoris cum derivatione deminutiva (*cf. Theot. Quittio, Quitto*) a verbo *qithan* loqui derivatum. significat aut hominem garrulum aut mussitatore, si modo spectas verbum Theotiscum *quittilôn* mussitare. SCHROEDER.
- *Quiddila (*acc. -lanem*) satio 276 31.
- Quingiesius r. Cynegesius.
- Quintus ep. Teanensis S CDXCIX A 61. B 64.
- *Ranilda *Gotha* 314 10.
- Redemptus presb. S CDXCIX A 9. 54. B 14. 46.
- Regina uxor Patzenis 161 12. *cf.* 160 27.
- Regulus P 467 3.
- Renatus 130 27.
- Reparatus praef. urb. IX 7. pater eius illustris recordationis 273 24. *cf. praef. p. XXIX. frater Figili episcopi Romani a Belisario constituti inter obsides, quos Witigis a. 536 Roma excedens secum duxit, Ravennam venit, unde aufugit in Liguriam (Procop. b. Goth. 1, 26 cf. 11) creatusque praefectus praetorio captus a Gothis Mediolano occisus est (Procop. l. c. 2, 21).*
- Rogatus ep. Tauromenitanus S DI 70.
- Romanus ep. Nomentanus S DI 27. DI A 59. B 65.
- Romanus ep. Pitinas S CDXCIX B 40.
- Romanus presb. S CDXCIX A 36. B 27.

- Romulus *Romae conditor* 105 23. Romuleus *v. Roma*.
 Romulus ep. Praenestinus S DII B 25.
 Romulus *Martini filius parricida* 54 5.
 Romulus III 35.
 Rosarius ep. Surrentinus S CDXCIX A 55. B 59. 61.
 Rufentius ep. Egnatinus S CDXCIX 35. DII A 20.
 B 15.
 Rufinus ep. Causinus S CDXCIX A 4. B 5.
 Rufus Petronius Nicomachus Cethegus *v. Cethegus*.
 Rusticus ep. Buxentinus S DI 50. DII A 43. B 53.
 Caelius (*vide sub voc.*). Rusticus ep. Minturnensis
 S CDXCIX A 1. B 2.
 Sabinianus v. sp. I 25.
 Sabinus auriga 51 s.
 Sallustius ep. Amerinus S CDXCIX A 40. B 46.
 Sallustius ep. S DII A 45.
 Salomon 300 30.
 Salventinus v. inl. praef. urb. IX 16. 17. magnitudo
 tua 282 4. *extat epitaphium in praefectura huius*
fratri eius positum integrum serratum a fratre
Iucundo, editum post ufos a Rocco (inscr. chr.
n. 1031): Quamvis, nate, tuos mors invida ruperit
 annos | apstulerintque tuum dura sepulera decus,
 | non tamen his secum potuit deducere lances,
 | quas vivens semper fama superstes
 habet. | maiorum longa veniens de stirpe senator
 | auxisti mentis nobilitate genus | iudicis
 imperium servans bonitate magistra: | cum tibi
 subiectis tu quoque miles eras. | urbanos fasces
 gaudens tibi Roma parabat | consilio fratris
 nunc moderata tui. | fidus amicitiae custos,
 ambitor honesti, | iustitiae cultor, pacis amator
 eras. | gratas dulcis ovans humilis pius — heu
 mihi quantis | privavit miserum sors inimica
 bonis. | te levita parens, suboles coniunxque
 fidelis, | te mixtis lachrimis luget amata domus.
 | nil tibi defendens famulum mihi, nate, parasti,
 | ut tibi servitii cresceret alter amor. | Praetextatus
 Salventinus Verecundus Traianus v. c. et
 sp. vitam posuit X kal. Mai. et it. p. c. Lampadi
 et Orestis vv. cc. (*id est a. 533 Apr. 22*), qui vixit
 ann. XXXIII m. II d. XIII.
 Samiramis regina 212 13. P 483 14.
 Sanctulus ep. Signinus S CDXCIX A 31. B 36.
 Saturninus v. sp. 24 22.
 Saturninus ep. Herdonitanus S CDXCIX A 66. B 71.
 Saturnus *stella* 350 5.
 Sebastianus ep. Soranus S DI 47. DII A 74. B 52.
 Sebastianus presb. S CDXCIX A 22. 31. B 20. 34.
 DII 4.
 Semiramis *v. Samiramis*.
 *Senarius v. inl. comes privatarum IV 3. 7. 11. 13;
 v. inl. comes patrimonii 11520. 11613 (*hoc rerum,*
v. praef. p. XI et ostgoth. Stud. neues Archiv 14,
 465. 483.) *Arrii epistula* 39 [36] *scripta sub papa*
Hormisda a. 515/6 directu est viro illustrissimo
Senario, multae extant epistulae ad eum scriptae ab
Ennodio (index Vogel, p. 359), epitaphium eius (Bur-
mann anth. l. 2 ep. 133), quod edidit primus Petrus
Pithoeus (in epigrammatis Parisiis 1590 p. 108)
sive praescriptione, apud Sirmundum (in editione
Arrii a. 1643 p. 32), sed vix ad librum scriptum,
inscriptum Senarii v. i. comitis patrimonii et patri-
cii epitaphium, conceptum est sic: Ille ego sum
 mundi quondam sine fine viator | Senarius, mem-
 bris tumulo, non nomine clausus, | principis in-
 victi semper sublimis amore, | cuius in orbe fui
 vox regum, lingua salutis, | foederis orator,
 pacis via, terminus irae, | semen amicitiae, belli
 fuga, litibus hostis. | novit et hoc Oriens, hoc
 ultimus axis Iberi, | hoc scit bruma rigens, scit
 (scit et *traditur, em. Hirschfeld*) Africa soli-
 bus nsta. | bis denas et quinque simul legatio
 nostra | signat in orbe vias et nunquam strata
 (fracta *Heinsius*) labore. | cursus erat voluer,
 namque anno pervigil uno | bis maris Oceani,
 bis Pontica litora vidi | Europaeque Asianque
 sequens duo (*fortasse scr. secantia*) limina mundi.
 (*cf. Ennodius ad Senarium p. 120 28. Vog.: divi-*
nitatis auxilium . . . te . . . de prolixis gentium,
limibus revocavit, item p. 191, 8: Senarium ab
ultimis terrarum partibus restitutum. | his
 etiam meritis sociavimus agmen honorum: |
 aulica quippe comes rexi patrimonio clarus |
 et mea patricio fulserunt cingula culta. | me
 pietas, me sancta fides, me fovit honestas. |
 saecula canant titulos: nam moribus astra tenemus.
 — ‘Nomen ut videtur Gothicum, quod Ulfilano
 stilo *Smilvarjis*, Graeco *Ηακα-εργατος* trans-
 scripseris’. SCHROEDER.
 Senator *v. Cassiodorus*.
 Septiminius presb. S CDXCIX A 64. B 51.
 Serenus ep. Nolanus E 391 ep. 7. 8. S CDXCIX
 A 51. B 56. DI 36.
 Serenus ep. Nomentanus S CDXCIX A 25. B 29.
 Serenus ep. S DII A 26.
 Servandus vir strenuus 162 32.
 Servatus dux Raetiarum I 11.
 Servius rex 219 21.
 Servusdei ep. Feraeus (?) S DI 72.
 Servusdei ep. S DII A 78.
 Servusdei presb. S CDXCIX A 30. B 21. DII 5.
 Severinus v. inl. V 14. 275 17. v. inl. et magnificens
 152 3. 14. *est inter eos ad quos scribit Iohannes*
papa a. 531 (vide sub Ampelio, cf. praef. p. XXXI,
non est consul a. 484, sed fortasse filius eius.
 Severinus ep. Tundaritanus S DI 45. DII A 70. B 20.
 Severinus (*vel Severus*) ep. S DII A 60.
 Severus v. sp. *corrector Lucaniae et Bruttiorum*
 VIII 31. 32. 33.
 Severus v. venerabilis episcopus II 8. sanctitas
 vestra 50 28.
 Severus presb. S CDXCIX A 56. B 47. DII 12.
 *Sibia pater Quidilianis 256 27.
 *Sigismer v. inl. comes 233 19.
 Silvius ep. Veliternus S DI 46. DII A 66. B 57.
 Simeon (*vel Simeonis*) v. cl. comes III 25. 93 1.
 Simeonius 160 18.
 Simon *magus* 281 1.
 Simplicius *papa* (a. 468—483) 101 s. S 445 c.
 Sirenae 71 23.
 Smaragdus presb. S CDXCIX A 20.
 Solis signum 212 10.
 *Sona *v. Suna*.
 Soranus presb. S CDXCIX A 16. B 10.
 Speciosus I 27. vir devotus comitiatus II 10.
 Spes v. sp. 58 5. 12.
 *Starcedius v. sp. V 36.
 Stephanus v. sp. comes primi ordinis et ex prin-
 cipe officii regis II 28.
 Stephanus comes II 6.
 Stephanus ep. Neapolitanus S CDXCIX A 57. B 60.
 DI 14.
 Stephanus ep. Nursinus S CDXCIX A 27. B 32.

- Stephanus ep. Venusinus S DI 10. DIH A 24. B 23. 446 21. 445 7.
- Stephanus ep. S DIH A 33.
- Stephanus presb. S CDXCIX A 60. 74. B 48. 66. DIH 33.
- Stephanus 57 10. 134 18.
- *Sona (sic 50 16, Sona 87 15.) v. inl. comes II 7. v. inl. 87 15.
- *Sunhivodus v. sp. III 13.
- Superbus Armentarii f. in senatum receptus 96 23.
- Symmachus orator citatur 330 26.
- Symmachus v. inl. patricius IV 6. patricius II 14. IV 51. magnificus et patricius 27 7. 124 s. patricius et consul ordinarius Cassiodorus in libro de stirpe sua, ubi plura de eo (praef. p. I). causam agit contra Paulinum 27 7. inter quinque indices Basilii et Praxertati 124 s (cf. Basilii). — Consul ordinarius a. 485 (cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 244). caput senatus Anon. Vales. 15, 92 (cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 490. 15, 185). interfectus post Boethium generum a. 525. passim nominatur apud Ennodium Aratum Iordanem alios. egit de eo egregie Usener anecd. Holderi p. 17 seq.
- Caelius (sic 405 28. 451 9; vide sub voc.) Symmachus episcopus (sanctae ius. S 405 28) ecclesiae catholicae urbis Romae S 402 13. 405 19 28. 441 1. 448 24. episcopus ecclesiae Romanae S 451 9. episcopus S 403 18. 404 13. 420 19. 422 8. 448 14. papa sedis apostolicae praesul S 431 11. papa S 399 2. 426 10. 15. 427 12. 428 6. 11. 432 10. 438 2. 4. 451 12. 14. 16. nude S 402 7. 403 12. 404 4. 6. 405 11.
- Tacitus: Cornelius (citatur Germ. 45) 141 2.
- *Tanca (abl. -cane) 257 27.
- *Tancila v. sp. II 35. cf. Ennodius ep. 60 = ep. 2, 23: de cuius (Lupicini Enprepie filii) substantia sublimis vir venerator vester (Fausti) comes Tancila dixit mihi a domino nostro rege quod referri grave sit impetratum. cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 514.
- Tarrensis diae. S CDXCIX A 4. B 3.
- *Tata (acc. -tanem) saio 157 22.
- *Teia comes E 389 ep. 2.
- Terentianus Maurus 71 19.
- Tertullus diae. S CDXCIX A 6. B 5.
- *Theodagunta ill. femina IV 37.
- *Theodahadus v. inl. III 15 (potius quam v. sp.) IV 33. V 12. vir praecelsus atque amplissimus 254 21. mater eius magnifica femina 254 22. armulus eius Theodericus 299 24. alienarum rerum turpem cupiditatem, quam in epistulis duabus IV 39. V 12 Theodericus ei exprobrat, etiam Procopius reprehendit bell. Goth. 1. 3: ἦν δὲ τις ἐν Γότθοις Θεωδάτος ὄνομα, τῆς Θεωδερίχου ἀδελφῆς Ἀμαλαφρίδης υἱός. αὐτῶν πονήσῃ ἡλικίας ἔχων, λόγων μὲν ἁγίων μετέχων καὶ δογματικῶν ἡλιωτικῶν (cf. 299 5). πολέμων δὲ ἀνεκέρητος παντίπασιν ἔχων, μακρὸν τε ἀπολελειμένους τοῦ θρασυτέρου, ἐς μέντοι φιλοχρηματικῶν διαμορίας ἐσποδιστικός, οὗτος ὁ Θεωδάτος πλείστον μὲν τῶν ἐν Ταύροις χωρίων κτήριος ἐργάζεται, διαζόμενος δὲ καὶ τὰ λοιπόμενα τοῖς χειρμέτρους ἀγειροῖσθαι ἐν σπορῇ εἶχε γείτορας γὰρ ἔχειν συμφωρὰς τῆς Θεωδάτω εἶδοσι εἶτα et quae sequuntur. — Eius regis deinde nomine scriptae sunt epistulae X 2. 1—7. 9. 11—20. 22. 23. 25—30. ab Amalasintha appellatur vir fraterna nobis nobilitate coniunctus 299 7. consors regni nostri felicissimus 298 23. cf. 299 28. vindicta regis Theodahadi 319 23.
- *Flavius (sic S 420 4. 424 2, praeterea om.) Theodericus (sic libri prioris partis variarum optimi quique, ubi vocabulum perscribunt [vide praef. p. XII seq.], id quod in laterculis rarum est; in parte posteriore, ubi non invenitur nisi ter, bis est theodericus 241 31. 319 11. senel theodericus 319 16, curiant item synthodorum libri; veram esse scripturam Theodericus ostendit in inl. ad Iordanem p. 144 ex titulis) rex: edicta eius II 25. 36; epistulae eius nomine scriptae continentur libris quinque prioribus, item E 392 ep. 9. S 419 4. 420 12. 424 2. epistulae ad eum datae E 389 ep. 1. 390 ep. 3. 391 ep. 6. — Gloriosissimus rex Th. S 426 7. domnus rex E 390 ep. 3. dominus excellentissimus rex E 390 ep. 4. domnus magnificus rex 390 ep. 5. praecellentissimus Th. rex E 391 ep. 8. praef. p. VI. rex Gothorum praef. p. VI. senex 79 6. nominatur 115 s. S 405 c. post mortem dicitur ab Athalarico (nomine nusquam enuntiato) divae memoriae domnus avus noster 276 s. divae memoriae avus noster 247 30. 252 12. 256 6. gloriosus domnus avus noster 256 26. domnus avus noster 257 2, item a Tuluin gloriosae memoriae Theodericus princeps 241 31. a Witige inclitus Th. 319 11 et sub eodem nomine non enuntiato regnator illius temporis P 476 s. infatigabilis triumphator P 466 11.
- *Theodericus rex Francorum († c. 533) 329 16. cf. Gregorius hist. Franc. 3, 23; Bänding burg.-röm. Königreich p. 270.
- Theodora Augusta uxor Iustiniani: epistulae ad eam datae X 10 ab Amalasintha: X 20. 23 a Theodahado; X 21. 24 a Gudeira.
- Theodorus patricius 29 12. Fortasse Flavius Theodorus consul a. 505 (Rossi inser. chr. 1 p. 929) et Theodorus filius Basilii in praefectura praetorii successor Liberii (Anon. Vales. 12, 68). postea cum papa Iohanne Constantinopolim iit a. 525 missus a rege teste Anonymo Valesiano 15, 90: iubet rex iratus navem fabricari et superimpositum eum cum aliis episcopis, id est Ecclesium Ravennatem et Eusebium Fanestrem et Sabinum Campanum et alios duos, simul et senatores Theodorum (eos. 505) Inportunum (eos. 509) Agapitum (eos. 517) et alium Agapitum itemque loco (ducto omnino ex iisdem chronicis Italicis) libri pontificalis: Iohannes papa aegrotus infirmitate cum fletu ambulavit (Constantinopolim) et senatores exconsules cum eo, id est Theodorus, Inportunus, Agapitus excons. et alius Agapitus patricius.
- Theodorus aurifex 270 3.
- Theodosius homo Theodahadi regis X 5.
- Theodulus v. sp. II 23.
- Theon v. sp. I 2.
- *Theudimor inter maiores Theoderici 330 20. cf. index ad Iordanem p. 114.
- Thomas v. cl. arearius praefecti praetorio XII 20.
- Thomas v. cl. 160 13.
- Thomas vir honestus 147 18. 23. 24. 27. 148 2. 11.
- Thomas auriga 105 9.
- Thomas Germani pater 98 11.
- *Thorsimuth inter maiores Theoderici 330 20. cf. index ad Iordanem p. 114.
- Thorodon pantomimus 25 3. — Nomen pantomimi barbarum quidem suspicor, sed a derivatione Germanica abhorreere videtur. SCHROEDER.
- Tigridius ep. Taurinas vel Tauritanus S DI 56. DIH A 15. B 9.
- Timotheus ep. Abellinas S CDXCIX A 53. B 58.
- Timotheus presb. S CDXCIX A 49. B 56. DIH 14.

- Tinulus presb. S DII 20.
 Titus 169 2.
 *Toluin v. Tuluin.
 Traianus 205 17, 234 19, 244 11, 18.
 *Transimundus rex Wandalorum maritus Amalafredae sororis Theoderici V 43, 44. cf. praef. p. XXXVI.
 Tritones 71 5.
 *Triwila saio III 20 cf. Anon. *Falesianus* 14, 82; agente Triwane praeposito cubiculi; *Boethius cons.* 14: quotiens Trigguillam regiae praepositum domus ab incepta perpetrata iam prorsus iniuria deieci; *Ennodius op.* 445 = ep. 9, 21: cum filio vestro domo Trigguia, item praef. p. XL et *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 512. — 'Triwila (Triguilla) derivatio est secundaria, scilicet diminutiva hypocorismatis Trigga (Trigguu); utraque formatione nominis idem homo utitur.' SCHROEDER.
 *Tufa: eius proscripti patrimonium confiscatum 128 18, magister militum Oloracris quomodo primum ab hoc ad Theoderici partes transierit, deinde hunc rursus prodiderit, narrat Anonymus *Falesianus* 11, 51, 52, *rebellantium adversus Theodericum princeps secundum Ennodium in vita Epiphani c.* 111. — 'Cognomen Gothicum a crista galana sumptum esse veri simile fecit E. Marfin in *Hauptii ephem.* vol. XXXVI p. 96'. SCHROEDER.
 Tullius v. Cicero.
 *Tuluin v. inl. patricius VIII 9: ab ipso (non ab Athalarico cf. p. 229) scripta est ep. data ad senatum VIII 11, patricius 256 7, 10, vir praecelsus 239 13. cf. praef. p. XXXVII et *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 506, 515.
 Tutizar saio IV 27. — 'Nomen minime Gothicum, fortasse originis Eranicae, cuius prior quidem pars interpretatione eget, posterior saepius, ut Ferd. Insti suppeditat, redit apud Asiaticos, sicut Χαλκίτζος nomen doryphori ex Massagetis Ponticis oriundi apud Proc. b. Goth. 3, 30'. SCHROEDER.
 *Wacca (acc. unaccenem) maior domus Theodahadi 309 15. *Waccas dux Gothorum memoratur apud Procopium b. Goth. 1, 18; qui ibidem 2, 22 nominatur cognominis rer Langobardorum, videtur esse auctorum indigenarum Wacho.* — 'Hypocorisma (Theot. *Waccho* iuxta *Wacho*) eiusdem radicis necnon significationis atque *Waccas* nomen Gothicum ap. Proc. b. Goth. 1, 18; formatione vero differens velut Theot. *Otto* ab *Oti*'. SCHROEDER.
 *Walamer inter maiores Theoderici 330 20. cf. *index ad Iordanem* p. 144.
 Valens presb. S CDXCIX A 12, B 8.
 Valentinianus secundus: sanctio divi Valentiniani (*editur cod. Theod.* 4, 22, 3) 283 2.
 Valentinianus princeps (tertius † 455) 15 s.
 Valentinus ep. Amiterninus S CDXCIX A 9, B 12, 40, DI 75, DII A 57, B 24.
 Valentinus presb. S CDXCIX A 21, 33, B 35.
 Valeriana adnata puella 101 27.
 Valerianus v. sp. XII 5, 117 18.
 Valerius ep. Calenus S CDXCIX A 32, B 37.
 *Wandil III 38.
 Vaticanus ep. Ceneliensis S DI 57.
 Venantius v. inl. creatus comes domesticorum II 15, v. c. eos. E 392 ep. 9, magnificus vir patricius 97 28, patricius 288 21, c. familia Deciorum 287 22, 289 7, laudatur pater (consul ut videtur a. 484; cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 244) 54 15, 55 6, pater Paulini consulis a. 534 consulariumque plurimum 238 21 (consulem a. 529 Decium iuniorum Venantii filium videri fuisse, Paulini fratrem monuit Pagus ad Baronium a. 507). cf. *Ennodius ind. Vogel* p. 362. — Consules eius nominis fuerunt duo a. 507 et 508, quorum ille dici solet Venantius nuda, hic Decius Marius Venantius Basilius vel Venantius Basilius vel Venantius nuda (Rossi *inscr. chr.* 1, 493); uter intellegatur locis supra citatis, parum constat.
 Venantius v. sp. corrector Lucaniae et Bruttiorum III 8, 101 26. cf. praef. p. XXVIII et *pagus allegata ibi* p. XXXIV.
 Venantius ep. Senogalliensis S DII A 80, B 54.
 Venantius presb. S CDXCIX A 73, B 65, DII 17.
 Venantius tutor Plutiani 17 9, 29.
 Venantius 53 3, c.
 Veneriosus sive Venerius ep. Pellensium (?) S DI 68, DII A 62, B 50.
 Venerius 257 26.
 Venus 139 7, P 480 20, mater Priapi, chlamydis purpureae inventrix 194 9, *astrum* 350 9.
 *Vera (dat. -rani) saio V 10. — 'More Gothico Vera, causa litterae r latinum 'verus' fuisse videtur, quoniam et forma et significatione convenit, quo factum est ut unum hoc vocabulum litteram r pro originali u praebet'. SCHROEDER.
 Vergilius: Maro 71 11, 371 18, Mantuanus 156 10, 169 29, Vergilianum carmen (*editur Aen.* 5, 143) 146 11.
 Victor v. sp. censor provinciae Siciliae IX 12, 276 35.
 Victor ep. Lunensis S DI 23, DII A 76, B 55.
 Victoriae: roseas virgines intuemur pinnis rutilantibus alas quales decet esse Victorias P 481 10.
 Victorinus vir venerabilis episcopus VIII 8.
 Victorinus presb. S CDXCIX A 53, B 58.
 *Wilia (dat. -liae) v. inl. comes patrimonii V 18, IX 13, 154 29, 155 s, magnitudo tua 277 26. cf. *ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 165, *Wilias Gothus apud Procopium b. Goth.* 22 7.
 *Wilia (dat. -liae) I 18 (cf. praef. p. XXIX).
 *Wiliarit adulescens nepos Boioni v. sp. 35 28, in aetario Marcellini a. 542 nominatur Wiliarid inter duces Gothorum.
 *Wiliarius v. inl. comes 157 22, *Procopius b. Goth.* 1, 3 ad a. c. 534: *ὄννοι θέτα ἀπὸ τοῦ ἐν Αἰθῆς στρατοπέδου θρασυῶς ἐχόμενοι ἐς Κεφαλονίαν ἀγίζοντο ὀβλιώεις τὲ αἰ τοῖς, ὡς Νεέπολις ἔγραψεν Ἀμιλέσσονθῆς οὐκ ἀνοσίως ἐδίξαστο.* item 2, 16 *ὀβλιώεις* et 2, 21, 22 *ὀβλιώεις*.
 *Wiligis saio II 20.
 *Wilitaneus dux V 33.
 Vincemalus presb. S CDXCIX A 55, 71, B 63, DII 24.
 Vindemius ep. Antiatinus S CDXCIX A 18, B 21, DI 71, DII A 75, B 27.
 *Winitarius inter maiores Theoderici 330 29. cf. *index ad Iordanem* p. 144.
 *Wisibadus comes X 29.
 Vitalianus v. cl. cancellarius Lucaniae et Bruttiorum XI 39.
 Vitalianus ep. Arniensis S CDXCIX A 24, B 28.
 Vitalianus ep. Rosellanus S CDXCIX A 12, B 15.
 Vitalis ep. Fanestris S CDXCIX A 11, B 14.

- Vitalis ep. Fundanus S CDXCIX B 9. DI 19. DII A 58. B 10.
- *Witigis rex: *epistulae scriptae nomine eius* X 31—35. *laudes eius* P 473—480 *cf. p. 463.*
- *Witigisclius v. sp. censitor provinciae Siciliae IX 12. 276 35.
- Vivianus v. sp. 132 29.
- Vlixes 204 14. conditor Scyllaei 372 15. Ulixes Ithacus 36 21. Ithacus 71 26. 31.
- Ulpianus 53 2.
- *Umbisus v. sp. I 19. — 'Fortasse scriptum pro *Umbisus* i. e. *Umbi-bisus*; sed partem alteram huius nominis Germanice interpretari non audeo'. SCHROEDER.
- *Unigis (*dat. -gi*) spatharius III 23.
- *Unimundus *inter maiores Theoderici* 330 20. *cf. index ad Iordanem p. 144.*
- *Unscila vir venerabilis 28 26. — 'Hypocorisma deminutivum esse arbitror et a nomine cum *Wunse-* composito derivandum, sicut *Urdila* (nomen Visigothicum) a *Wulth-, Ulfila* a *Wulf-*'. SCHROEDER.
- Volusianus patricius atque magnificus vir 133 21. magnificus et patricius vir 124 9. inter quinque iudices Basilii et Praetextati 124 9. (*cf. Basilii Consul a. 503.*)
- Urbicus primicerius singularium praefecti praetorio factus domesticus et protector 348 10.
- Urbicus presb. S CDXCIX A 8. B 6.
- Ursus ep. Reatinus S CDXCIX A 56. B 61. DI 28.
- Ursus ep. Stabianus S CDXCIX A 65. B 70.
- Ursus ep. S DII A 63. B 61.
- Ursus primicerius Augustalium praefecti praetorio 348 5.
- Vulcanus 103 3. 143 11.
- Zeno imperator 38 22.

II. INDEX LOCORVM

COMPOSVIT TH. MOMMSEN.

Quadratis litteris distinguuntur episcopia Italiae et Siciliae repraesentata in synhodiis tribus a. CDXCIX. DI, DII, quibus addidimus item ea, quorum episcopi adfuerunt in conciliis tribus item urbanis habito a. 465 a papa Hilario (Thiel epist. pontif. I p. 159; adhibui codicem Berolinensem Philippianum n. 1741 f. 148) et habito a. 487 a papa Felice II (Thiel epist. pontif. I p. 259; adhibui codicem Berolinensem eundem f. 169) et habito a. 585 a papa Gregorio (registr. V 57a ed. Ewaldi et Hartmanni). praeter episcopos Italiae et Siciliae qui synhodiis Romanis interfuerant externi, scilicet Gallici aliquot admissi a. 465 et Afri quidam admissi a. 465, 487, 585, non sunt recepti.

- ABELLINAS ep. S CDXCIX A 53. B 58.
- ABICIENSIS ep. S CDLXV 5 (*sic cod. Berol. et reliqui fere scripti*). *Nomen corruptum.*
- A(C)HERONTINUS ep. S CDXCIX A 45. B 30.
- Addua fluvius 343 17.
- Adriana civitas 24 28.
- Adriaticus sinus 372 18.
- AEGANUS ep. S DI 37. DII 33.
- Aegyptus 212 14. Aegyptius 107 21. 176 1. 205 22. 385 17. Aegyptiacus 107 11.
- Aemilia provincia 383 30. S 426 12.
- Aeolius tonus 70 24.
- Africa 22 18. 162 29. Afer 153 23. 367 5. 24. Africanus 108 15. Libya 342 24.
- Alamanni: Alamannici populi a Francis devicti in dicionem Burgundionum confugiunt 73 3. 8. Norici cum Alamannis boves commutant 104 31. Alamanni fugati 384 13. *cf. praef. p. XXXII. XXXVIII.*
- ALBANENSIS ep. S CDLXV 29. CDLXXXVII 31. DI 25. DII 35. DXCV 18. *cf. Procopius bell. Goth. 2 4: τὸ Ἀλβανῶν πόλιονα . . ἐν . . τῇ Ἀπυλῇ ὁδοῦ ζεύξετον ἄλλοτε τεσσάρωναι composita C. I. L. XII p. 217.*
- Alfanum 118 13.
- ALLIFANUS ep. S CDXCIX B 7.
- Alpes 259 30. A. Cottiae 130 9 (*cf. praef. p. XXXII*).
- AMBRINUS ep. S CDLXV 32. CDLXXXVII 15. CDXCIX A 40. B 46.
- AMTERNINUS ep. S CDXCIX A 9. B 12. 40. DI 75. DII 24.
- ANAGNINUS (agninus DI) ep. S CDLXXXVII 26. CDXCIX A 29. B 34. 36. DI 39. DII 31. DXCV 9.
- SANCTI ANTHIMI ep. S DI 76. *Gregorius reg. 3, 20 episcopo Nomentano curam gubernationemque sancti Anthimi ecclesiae Curium Sabinorum territorio constitutae committit. fuit ad viam Salariae prope Nuzzano; cf. C. I. L. XI p. 571 et Ughelli Ital. sacra 102, 73.*
- ANTIATINUS (anteat- fere libri, etiam CDLXXXVII Berol.) S CDLXV 37. CDLXXXVII 24. CDXCIX A 18. B 21. DI 71. DII 27.
- Aonii fons 48 15.
- Aponi fontes 67 25. 68 19. *cf. Emodius op. 224 = ep. 5, 8.*
- Apulia 148 1. 160 13. Apuli 23 4 (*cf. praef. p. XXXI*). 33 22. A. idonei 262 12. Apulia sive Calabria 61 3. Apulia Calabriaeque provinciae 160 13.
- AQUAEVIVENSIS ep. S CDLXV 2. CCCCLXXXVII 27.

- CDXCIX A 15. B 18. DI 4. DII 18. — *Utrum ex oppidis hodie eo nomine appellatis, Etruscum ex Apulum olim episcopium habuerit, ambigunt (cf. Ughelli Ital. sacr. 102, 15).*
- Aquileiensis (aquiliens-libri; apud Ennodium quoque idem vocabulum ubi invenitur similiter librarii deformarunt) civitas 382 24. Aquileiensis tempestas 241 8.
- AQUINAS ep. S CDLXV 20. CCCCLXXXVII 3. DI 24. DII 62.
- Arbitana casa 150 3.
- Arcinatina casa 52 9. A. possessio 132 14.
- Arelatus civitas 240 15. universis possessoribus Arelatensibus III 44. Arelatenses 96 8. Arelatenses muri 100 30. *cf. praef. p. XXXII.*
- Arethusa fons 260 27.
- ARIMINENSIS ep. S CDXCIX A 20. B 23. DI 58.
- ANNAS sive ARNIENSIS ep. CDXCIX A 24. B 28. *Cf. C. I. L. XI. p. 811.*
- Arnus fluvius 154 6. 155 17.
- Asia 292 22. eius civitas Elis 105 23. Metellus dux in Asia 292 22.
- Asta v. Hasta
- ATELLANUS ep. S CDLXV 3. DI 49.
- Athenae 372 29. Athenienses 40 6. 138 23. 168 31. Attiens 48 21. 328 18. Cecropidae 18 9. Cecropius 48 21.
- Athesis fluvius 103 26.
- Aventinus v. Roma.
- Avernus 272 29. 354 20. 378 33.
- AUGUSTANUS (-tinus DII) ep. 18 14. S DI 55. DII 8. milites in Augustanis clausuris constituti 49 29. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 498.*
- Avinio oppidum 98 25.
- Auser (anser libri) fluvius 154 6. 155 17.
- Ausonius v. Italus.
- Babylonia 212 13. Babylonicus P 183 15.
- Baiae 378 31. Baianus 272 19. 273 1. 11. 17.
- BARINUS ep. S CDLXV 16.
- BENEVENTANUS ep. S CDXCIX A 36. B 12.
- BERGOMAS ep. S DI 33.
- Bithynia 103 10.
- BLENTANUS (?) ep. DXCV 7.
- BLERANUS ep. S CDLXXXVII 19 (plecano Brol). CDXCIX A 13. B 16. DI 5. DII 13. 416 7.
- Bormiae aquae 315 32.
- BOVIANENSIS (bonensis, boensis, bononiensis libri DI) ep. S DI 11. DII 37.
- Breones 20 8. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 497.*
- Bruttii 15 24. 28. 102 3. 371 3. 372 15. opulenti Br. 262 11. provincia Br. 270 2. terra Br. 270 25. possessores et curiales Br. 259 21. mare Br. 362 21. vina Bruttia vel Bruttiorum 369 7. 21. boves Bruttii mittunt Romam 353 5. *cf. Lucania et praef. p. VII.*
- Bulgares 240 3. 252 13. *cf. praef. p. XXXVII.*
- Burgundiones 39 36. 241 1 (*cf. adu.*). 329 20. 384 1. 5. Burgundia 42 10. Gundibadus B. rex 1 45. III 2. dominus B. 39 31. pugna B. et Francorum 211 1. parent Theoderico 329 20. Burgundionum incursio 384 1. 5. *cf. praef. p. XXXIV. XXXVII. XXXVIII.*
- BUXENTINUS ep. S DI 50. DII 53.
- Calabri 33, 22. C. peculioli 262 11. *cf. Apulia.*
- CALENUS ep. S CDXCIX A 32. B 37.
- CAMEDITANUS sive CAMERINUS ep. S CDLXV 25. DI 53.
- Campania 117 6. 119 5. 128 21. 137 17. Campani 137 2. Campani industriosi 262 11. navicularii C. 117 6. Campania Ravennae 378 29. consularis Campaniae III 27. 128 21. cancellarius Campaniae XI 37.
- Campus Martius v. Roma.
- CANUSINUS ep. S CDLXV 8 (*om. libri plerique*). CDXCIX A 4. B 5. DI 63. DII 40.
- Capitolium v. Roma.
- Caprarius mons prope Ravennam 374 28.
- CAPUANUS ep. S CDLXV 7. CDLXXXVII 11. CDXCIX A 14. B 17.
- CARMEIANENSIS ep. S DI 74. DII 26. *in libro colon. p. 261 inter agros Apuliae recensetur* Conlatinus qui et Carmeianus et qui circa montem Garganum sunt: Collatinos etiam Plinius h. n. 3. 11, 105 recenset inter populos Apulos.
- CASINAS ep. S CDLXV 18. CDLXXXVII 13.
- Catalienses 22 7.
- Catina: possessoribus, defensoribus et curialibus Catinensis civitatis III 49.
- CAUDINUS ep. S CDXCIX A 33. B 38.
- Cecropius v. Athenae.
- Celsina insula v. Curitana.
- CENELENSIS ep. S DI 57. — *Solet scribi Cacliniensis et referri ad Maniaco oppidum Venetiaram, cui Caelinae oppidi autē Plinius (h. n. 3. 19, 131) aetatem dirati nomen imposuerant (cf. C. I. L. V n. 1807. 1808; Ughelli Ital. sacra 10, 55), sed ex iis partibus nulli episcopi ei concilio interfuerunt.*
- CENTUMCELLENIS ep. S CDLXXXVII 2. CDXCIX A 42. B 48. DXCV 8.
- Cerrensium v. Lorensis.
- Chaldaei 107 17. Chaldaeiicus 106 10.
- Clandia aqua v. Roma.
- Comum: Comensis civitas 66 7. 20. 312 36. 343 9. lacus describitur 313 3 *seq.*
- Concordiensis] civitas 382 23.
- Consilinas civitas 262 25.
- Coriuthii S 425 8.
- CORNELIENSIS ep. S DII 12. — *Significatur Forum Cornelii Aemiliae (cf. C. I. L. vol. XI p. 126).*
- Cottiae Alpes 130 9.
- CREMONENSIS ep. S DI 32.
- CUMANUS ep. S CDLXV 21. CDXCIX A 3. B 4.
- Curictae insula et Curicena oppidum (*cf. C. I. L. III p. 398*): comes insulae Curitanae et Celsinae 212 24.
- CURUS SABINI v. Sabini.
- Curvae porticus v. Roma.
- Cyclades 380 18.
- Dalmatia (*sic libri plerumque, raro delm-* 271 25) 92 20. 93 3. Dalmatia provincia 157 30. Dalmatica provincia 92 16. Dalmatiae 215 26. 234 24. 242 27. 274 25. 275 12. comes ei praefectus 274 25. 275 12. consularis D. V 24. princeps (officii) D. 215 26. territoriae D. 92 20. 93 2. *cf. Procopius b. Goth. 1, 5 ad a. 534: Μοῦρθον αὐτὸν μὲν τῶν Ἰλλυρίων στρατηγὸν ἔς τε Ἀδριατικὴν ἕρω τὴν Γόρθων ναυγῶνον καὶ Σκόρον ἐποπτεύσασθαι (Justinianus) ἐπέλευσεν.* *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 503.*
- Dannvius (-bius libri) 252 13. 329 7. 362 20.
- Decemnovium (Decennovium tituli C. I. L. X 6850).

- 6851) *ad Terracinum* 6116. 27. 654. *cf. C. I. L. X p. 690.*
 Delmatia *v.* Dalmatia.
 Deorici (?) civitas fortium Gothorum obsidione
 P 474 20.
 Dertona 23 15 horrea Dertonensia 314 28. 383 7. *cf. praef. p. XXXI et ostgoth. Stud. neues Archiv* 14. 498.
 Dircaeus 71 8.
 Dorius tonus 70 23.
 Druentia fluvius 99 27.
- EGNATIVVS ep. S DI 35. DII. 15.
 Elis Asiae (*sic*) civitas 105 23.
 Elysii campi 71 12.
 Eous *v.* Oriens.
 Ephesus 212 9.
 Erebus 168 31.
 Eruli *v.* Heruli.
 Estuni *v.* Sestinum.
- FABEIVS ep. S CDLXV 11. *Nomen corruptum.*
 Fabricula agellus 257 27.
Falerio (?): FALARITANVS ep. DXCV 5.
 FALISCVS *v.* Nepestinus.
 FANESTRIS ep. S CDXCIX A 11. B 11. DII 64.
 Faventina civitas 148 23. Faventinum territorium
 257 19.
 Feltrini possessores V 9.
 FERAEIVS ep. S DI 72. *Nomen corruptum.*
 FERENTIENSIS ep. S CDLXXXVII 22. Ferentina
 civitas DXCV 13. *Ferentia oppidum est Etruriae
 prope Viterbium; cf. C. I. L. XI p. 454.*
 FERENTINI NOVI (*sic* CDXCIX B. Ferentinas
 CDLXXXVII. DI. Ferentiniensis CDXCIX A.
 Ferentis DXCV) ep. CDLXXXVII 23. CDXCIX
 A 10. B B. DI 17. DXCV 17. *Cf. de oppidi
 nomine C. I. L. X p. 572.*
 FICULIENSIS DI 9. *hodie Corria; cf. ritu papae Theo-*
dori (I p. 331 Duch.); pervenerunt iuxta civitate
Ravennate in loco qui dicitur Ficulas XII
miliario a civitate et Gregorius reg. 5. 21 Ew.:
episcopo Ficulinio visitatori ecclesiae Ravennae
Ughelli Ital. sac. 2^e p. 467.
 FLAMINIA regio 341 10. Flaminia via 375 15.
 FORMANVS *sive* FORMIENSIS ep. S CDLXXXVII 14.
 CDXCIX A 64. B 69. DI 52.
 FOROGLIUDIENSIS *sive* FOROCLAUDIENSIS ep. S CDLXV 40.
 CDLXXXVII 36. CDXCIX A 35. B 41. DI 64.
 DII 47.
 FOROFLAMINIENSIS ep. S DII 51.
 Forouiliensis civitas 382 24.
 Forum Livii: honoratis, possessoribus et curialibus
 Forolivensibus IV 8.
 FOROVANVS *sive* FORI NOVI ep. S CDLXV 34.
 CDLXXXVII 38. CDXCIX A 59. B 63. DII 49.
cf. C. I. L. IX p. 453.
 FOROSEMPRONIENSIS ep. S CDXCIX A 34. B 39. DI 41.
 DII 41.
 Fortunatae insulae 373 24.
 Franci 70 2. 73 12. 78 10. 79 12. 19. 240 18. 241 1.
 329 13. Francorum gens 73 2. rex Luduin 79 29.
 rex 70 2. 78 10. 79 12. certamina Francorum et
 Burgundionum 241 1; Gothorum Francorumque
 240 18. *cf. praef. p. XXXVII.*
- FULGINVS ep. S CDLXXXVII 12. CDXCIX A 47.
 B 51. DI 12. DII 29.
 FUNDANVS ep. S CDLXXXVII 32. CDXCIX B 9. DI 19.
 DII 10.
- GABINVS ep. S CDLXV 38. CDLXXXVII 28. DI 48.
 Gabinus cinctus 187 21.
 Galli: universis provincialibus Galliarum III 17;
 un. prov. in Galliis (*vel* per Gallias) constitutis
 III 40. 42. VIII 7. Galliae 27 22. 87 23. 100 17.
 117 8. 33. 121 18. 149 10. 20. 236 1. 12. 241 1. 330 1.
 Gallicus 161 11. 243 13. Gallicanus 46 8. 48 5. 49 6.
 98 21. 117 3. 240 14. Gallica lingua 243 13. Galli
 pecuniae inventores 249 17. Gallia quondam
 Romana P 466 17. Gallicanum iustitium *ante*
Galliam a Theoderico receptum 48 5. *expeditio*
Gallica sive Gallicana 161 11. 240 14. *cf. 27 22.*
 98 21. 100 17. *praef. praetorio Galliarum* 236 1.
 330 1; *vicarius eius* 87 23. *Gepidae ibi collocati*
 149 10. *senator inde oriundus* 46 8. 49 6. *Tuluin*
Gallias tuctur 241 1. *De expeditione Theoderici*
Gallicae a. 508 agit praef. p. XXXI, de altera
a. 510 l. c. p. XXXVII.
 Gazetum vinum 369 23. *cf. epigramma relatum ad*
Arctium p. 196 ed. Peiper.
 Genua *v.* Iudaei.
 Gepidae ad Gallias destinati V 10. 149 10. *cf. ost-*
goth. Stud. neues Archiv 14. 498.
 Geticus *v.* Gothi.
 Gothi: universis Gothis et (*sive* IX 9) Romanis
 I 28. II 19. IX 9; universis Gothis I 24. X 31;
 diversis (*scr.* universis) Gothis per Italian
 constitutis VIII 5; universis Gothis per Picenum
 et Samnium constitutis V 26. universis Gothis
 et Romanis Dertona consistentibus I 17; uni-
 versis Gothis et Romanis circa Verrucas castellum
 consistentibus III 48. Gothi 4 28. 16 7. 24 29.
 27 19. 36 9. 55 28. 86 30. 31. 91 8. 13. 92 9. 100 5.
 115 11. 120 27. 130 19. 135 20. 146 33. 151 23. 158 20.
 159 2. 166 12. 202 27. 28. 203 1. 2. 15. 216 13. 222 1.
 233 13. 234 8. 15. 235 6. 236 9. 28. 237 1. 239 8. 20.
 240 18. 252 15. 257 20. 267 1. 13. 279 10. 291 31.
 292 16. 309 8. 318 24. 319 3. 8. 11. 329 19. 26. 361 13.
 384 6. P 474 21. Gothicus 239 3. 292 2. Geticus
 318 29. Gothi Romanique *similiter praeter*
inscriptiones epistularum supra citatas 55 28. 135 20. 146 33.
 233 13. 234 8. 15. 235 6. 236 9. 257 20. 329 26; *tuitio*
adversus Gothos, adversus Romanos 222 1; *gen-*
tilis et Romani 248 21; *exercitus et Romani* 98 26.
Gothi militavit, Romani in pace vivunt 279 10.
 364 13. Romani Gothos diligere debent 203 15.
 iniurandum praestant Gothi Romanis. Romani
 Gothis 236 28. lites inter duos Gothos, inter duos
 Romanos, inter Gothum et Romanum 203 1—3
cf. 86 30. 31. 279 4. 11. tertiae Gothorum 55 28.
praedia Romanorum non occupanda a Gothis
sine delegationis pittacio 24 9. Romani Gothis
 possessione vicini 202 14. millenarii eorum 159 2.
 Gothi per singulas civitates constituti *praeter*
inscriptiones epistularum supra citatas 120 27.
 202 27. 28. *Gothi milites* 16 7. 92 9. 216 15 *cet.*;
 deputati 292 16. *Gothis quid praestetur* 100 5.
 166 12. 292 16. Gothorum fiseus 24 29 (*cf. ostgoth.*
Stud. neues Archiv 14. 501). universi Gothi
 regem creant 318 24. 319 3. domesticus comes
 Gothorum 151 23. Heruli Gothorum mercenarii
 115 11. Gothorum historia 4 28. 291 34. 292 2;
 historia Gothica *praef. p. VI.* Gothorum sedes
 antiqua Pannonia 91 8. Gothorum certamina cum
 Bulgaris 252 13; cum Burgundionibus 384 6; cum
 Francis 240 18. — *Cf. ostgoth. Stud. neues Archiv*
 14. *praesertim p. 525 seq.*

Graecia 40 14. 167 7. 238 10. 362 30. Graecus 40 s. 68 19. 109 1. 138 24. 153 23. 243 7. 371 1. Graece 169 3. Gravassiani 131 11.

Guarni: rex Guarnarum III 3.

Hadr- v. Adr-

(H)ASTENSIS ep. S CDLXV 13. — (H)astensis civitas 344 5.

HERDONITANUS ep. S CDXCIX A 66. B 71.

(H)ERULI: (H)erulorum rex III 3. IV 2. (H)eruli 115 11. 134 32.

Hesti V 2.

Hierusalem v. Roma.

Hispania 162 25. 164 29. 36. 292 22. P 481 7.

(H)ISPELLAS ep. S CDLXXXVII 6.

Histria: provincialibus Histriae XII 22. 378 11. 379 22. 32. 382 27.

Hostiliensis locus 64 5.

Hunni 240 2. cf. *praef. p. XXXVII.*

Hydron 12 12; Hydrontinum mare 11 11.

Iastius v. Ionius.

Ilyricum a *Placidia Orientis imperatori concessum* 329 2.

India P 481 5. Indicum mare 34 4. 273 13.

Ionium mare 378 26. Ionium litus 380 15. Iastius tonns 70 25.

Iordanes 263 11.

INTERAMNAS *vel* INTERAMNENSIS *vel* INTERAMNANUS ep. S CDLXV 22. DI 3. DII 5. *quodnam intellegatur ex tribus oppidis, Interamna Lirensis Sucasera Campaniae an Interamna Praetuttianorum Piceni an Interamna Nahars Umbriae, parum liquet.*

Israeliticus populus 128 6. 226 1.

Italia: universis (diversis *libri*) Romanis per Italiam et Dalmatias constitutis VIII 4; universis (diversis *libri*) Gothis per Italiam constitutis VIII 5. Italia 10 16. 13 14. 24 10. 29 8. 52 21. 73 23. 100 8. 105 13. 24. 114 8. 130 16. 137 14. 152 22. 27. 153 11. 203 26. 204 15. 211 32. 231 13. 269 27. 285 26. 303 33. 310 7. 342 7. 362 24. 30. 379 4. S 402 2. 429 8. 430 1. Italicus 12 12. 290 28. 329 12. Italus 40 11. Ausonius 40 12. Italiae imperium 24 10. 379 4; Italiae regnum 73 23; Italiae rector S 430 1; Italiae dominatus 105 13; Italicus domini 329 12; Italiae gubernacula S 429 8; Italicus orbis 290 28. cuncta Italiae membra componit Theodericus 10 16. indicia per universos fines Italiae distributa 285 26. Raetiae munimina Italiae 203 26. Italia naves non habet 152 22. Italiae vina 362 24.

Episcopia Italica in sex synodis Romanis representata (incertae ecclesiae omissae sunt haec: Abiciensis — Blentana — Ceneliensis — Faberina — Feraena — Lateriana — Pellensis — Samnina — Subaugusta — Surana — Turrutana — Vettellensis).

LATIVM: Albanum — Anagnia — Antium — Ferentinum novum — Gabii — Nomentum — Ostia — Portus — Praeneste — Roma — Signia — Silva candida — Tarracina — Tibur — Treba — Tres tabernae — Velitrae.

CAMPANIA: Aquinum — Atella — Cales — Capua — Casinum — Cumae — Formiae — Fundi — Menturnae — Misenum — Neapolis — Nola — Nuceria (?) — Puteoli — Salernum — Sora (?) — Stabiae — Suessa — Surrentum — Teanum (?) — Volturnum.

CASSIODORVS.

SAMNIVM: Abellinum — Allifae — Beneventum — Bovianum — Caudio — Saepinum — Telesia — Venafrum.

LUCANIA: Acheruntia — Buxentum — Potentia (?)

BRUTTI: Scyllaceum — Tauriana (?) — Tempa — Vibo.

APVLLIA: Aeca — Barium — Canusium — Carmeia (?) — Gnathia — Herdonia — Sipontum — Tranum — Venusia.

CALABRIA —

SABINORVM: Amiternum — Forum novum — Nursia — Pitinum — Reate — Sabinense — Sulmo.

TUSCIA: sancti Anthimi — Aqua viva (?) — Blera — Centumcellae — Falerii — Ferentia — Forum Clodii — Lorium — Luna — Nepes — Perugia — Populonia — Rusellae — Saena — Sutrium — Tarquinii — Tuscania — Volaterrae — Volsinii.

VMERIA: Ameria — Arna — Camerinum — Forum Flaminii — Fulginium — Hispellum — Interamna (?) — Matelica — Mevania — Narnia — Oriculum — Plestia — Spoletium — Tadinum — Tifernum Metaurense (?) — Tifernum Tiberinum — Tuder — Vettona.

TICINVM ET AGER GALLICVS: Ariminum — Falerio (?) — Fanum Fortunae — Forum Sempronii — Numana — Ostra — Pansulae — Pisaurum — Sena Gallica — Tolentinum — Urbs Salvia.

AEMILIA (Aemiliae episcopi S 426 12): Ficuclae — Forum Cornelii — Mutina — Ravenna.

LIGVRIA (Liguriae episcopi S 426 11): Augusta Praetoria — Bergomum — Cremona — Hasta — Mediolanum — Ticinum.

VENETIARVM episcopi memorantur adfuisse S 426 12, sed inde venientes inveniantur nulli.

Ithacus v. Ulixes.

Iudaei universi Genuae consistentes *sive* constituti II 27. IV 33. Iudaei Mediolanenses V 37. Iudaei 133 3. 134 3. 11. 164 2. Iudaica instituta 128 33.

Lactarius mons 340 10.

Lateranensis domus v. Roma.

LATERIANVS ep. S DI 61. — *Quo pertinet ignoratur.*

Latium S 422 7. Latinus 109 1. 243 13. 302 30. Latialis 40 13. 181 28. 368 29.

Leucothea Lucaniae conventus 261 30.

Libya v. Africa.

Licini portus v. Roma.

Ligures XI 15. 16. consularis Liguriae XII 8. cancellarius provinciae Liguriae XI 14. Liguria 57 27. 149 11. 243 16. 314 23. 343 3. 36. 383 39. 384 11. S 426 11. Ligures 247 11. 314 27. 385 16. Liguria industriosa 314 23; culta 384 11. episcopi eius S 426 11.

LIPARITANUS ep. S DI 73. DII 60.

LORENSIS (*errore cerrens*) S CDXCIX B) ep. S CDLXXXVII 33. CDXCIX A 26. B 31.

Lucania et Bruttii 101 26. 102 19. 364 3. Bruttii et Lucania 13 7. 370 9. cancellarius Lucaniae et Bruttiorum XI 39. XII 12. 14. 15. Lucania 117 6. 136 17. 261 30. 263 12. 271 13. 353 5. sues mittit Romam 353 5.

universi Lucristani super Sontium constituti I 29. *alibi non memorantur.*

Lucullanum castrum 256 7. 12.

LUNENSIS ep. S CDLXV 10. DI 23. DII 55.

Lydius tonus 70 26.

- Mantuanus r. Vergilius.
 Marcellianum suburbanum (onsilinat) civitatis 262 26.
 Massilia: universi Massilia constituti IV 26. Massilienses III 34. Massiliensis civitas 97 s. Massiliensia horrea 99 27. *cf. praef. p. XXXI.*
 MATELLIGAS ep. S CDLXXXVII 4. CDXCIX A 43.
 Medi 212 12.
 MEDIOLANENSIS ep. I 9. XII 27. S DI 1. DII 2. 447 6. Iudaci Mediolanenses V 37. forum 250 20. aurigae 99 4. tribunus voluntatum in Mediolanensi urbe 158 14. defensores ecclesiae 63 22.
 Memphis 351 29.
 MENTURNENSIS ep. S CDXCIX A 1. B 2.
 Meresape r. Messanensis.
 MESSANENSIS (Meresape S DI) S DI 34. DII 21.
 MEVANAS ep. S CDLXXXVII 25. CDXCIX A 8. B 11. DI 30.
 Mincius fluvius 154 6. 155 17.
 Minturnensis r. Menturnensis.
 MISENAS ep. S DI 18. DII 44.
 MOSCIUS mons 373 5 *prope Scyllaceum: fortasse nomen corruptum, nam nominatur oppidum iuxta Scyllaceum Mystiae sive Mustiae (Mela 2, 68 et inde ut videtur Plinius h. n. 3, 10, 95).*
 Murcia vallis r. Roma.
 MUTINENSIS ep. S DI 8. DII 11.
 Narbonensis ecclesia 122 5. *cf. praef. p. XXXII.*
 NARNIENSIS ep. S DXCV 20.
 NEAPOLITANUS ep. S CDLXV 6. CDXCIX A 57. B 60. DI 14. DXCV 21. honoratis, possessoribus et curialibus civitatis Neapolitanae VI 24. comitiva Neapolitanae civitas 195 17. 28. 196 19; princeps militum de comitiva ea 196 25. Neapolitanum territorium 137 5. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 498. 500.*
 NEPESINUS ep. S CDLXV 39. CDXCIX A 50. DI 42. DII 43. 61. DXCV 2; Faliscus et Nepesinus ep. S CDXCIX B 55.
 Nilus 107 11. 205 32. 206 5. Niloticus 107 22. 351 30. Nilicolae 206 5.
 NOLANUS ep. S CDXCIX A 51. B 56. DI 36. Nolanum territorium 137 5. Nolana ecclesia E 390 ep. 5. 391 ep. 8.
 NOMENTANUS (Numentanus *ferè libri*) ep. S CDLXV 30. CDLXXXVII 30. CDXCIX A 25. B 29. DI 27. DII 65. DXCV 4.
 Noricum: provinciales Norici III 50. *cf. praef. p. XXXIV et ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 503.*
 NUCERINUS ep. S DII 39. *Campaniae potius quam Umbriae.*
 NUMANAS ep. S CDLXV 41. CDLXXXVII 5.
 NURSINUS ep. S CDXCIX A 27. B 32. universi Reatini et Nursini VIII 26. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 498.*
 Occidens 106 7.
 OCRICULUM: Utriculanus ep. S CDLXXXVII 17. CDXCIX A 19. B 22. DXCV 19.
 Ollius fluvius 154 6. 155 17.
 Olympicus 212 11. 253 15. Olympicus 349 s.
 Oriens 15 31. 50 7. 105 10. 106 7. 329 7. 376 25. Eous 12 12. 106 7 (?). 138 36. 167 5. 329 12. partes Orientis 15 31. 105 9. Orientis princeps 327 6. 376 15. Eoum culmen 329 12. Eoa legatio 167 5. legatio ad Orientem 50 7. Eoi populi 238 13. Eoa lingua 138 36.
 OSTIENSIS ep. CDLXXXVII 7. CDXCIX A 62. B 66. DI 21. DII 59.
 OSTRANUS ep. S DII 17.
 Padus fluvius 64 6. 153 34. 154 21. 155 6. 380 14.
 Pallentiana massa 150 2.
 Palmata domus r. Roma.
 Palmatianum vinum 369 20.
 Pannonia: universi barbari et Romani per Pannoniam constituti III 24. Pannonia Sirmiensis 91 s. 120 17. *cf. s. r. Sirmium. Procopius bell. Goth. 1, 3: Γότθοι Γήπεισι τοῖς ἐπιτὶ Σίρμιον πολεμοῦντες πόλει Γραιτανῶν ἐν τῇ Ἰλλυριῶν ἐσχαιτῇ κειμένη ὡς πολεμῖε ἐχρήσαντο. praef. p. XXXVIII et ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 502. 503.*
 Parma: honorati, possessores et curiales Parmensis civitatis VIII 29. Parmenses municipes 258 24.
 Patarium: Antenorea terra 69 20.
 PAUSULANUS ep. S CDLXV 24.
 Pedonensis civitas 34 22.
 PELLENSIS ep. S DI 68. DII 50. *quinam intellegatur, ignoro.*
 Persis P 481 6. Persae 318 13. P 483 20.
 PERUSINUS ep. S CDXCIX A 39. B 45. DI 16. DII 34.
 Phrygia 95 28. Phrygius tons 70 23.
 Picenum: universi Gothi per Picenum et Samnium constituti V 26. 159 3. Gothi per Picenum sive Tuscias utrasque residentes 120 27.
 Pinciana domus r. Roma.
 PI-AURENSIS ep. S CDXCIX A 21. B 24.
 PITINAS ep. S CDXCIX B 40. *cf. C. I. L. IX p. 412.*
 Placentina ripa 315 7.
 PLESTINUS ep. S CDXCIX A 44. B 49. DII 42.
 Pontonates 131 11.
 POPULONIENSIS ep. S DI 62. DII 46.
 PORTUENSIS ep. S CDLXV 1. CDLXXXVII 8. DI 20. DXCV 10. Portus urbis Romae 208 s; Portus Romanus 208 9; Portus 208 29. comitiva eius 208 s.
 POTENTINUS ep. S DI 26. DII 45. — *Aut Lucaniae oppidum aut Piceni.*
 PRAENESTINUS ep. S CDLXV 19. CDLXXXVII 39. DII 25. DXCV 23. Praeneste 188 16.
 PUTEOLANUS ep. S CDXCIX A 52. B 57.
 Quirinalis, Quirites r. Roma.
 Raetiarum dux I 11. 203 20. 31. Raetiae dictae a rete 203 31. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 503.*
 RAVENNAS ep. S CDLXV 19 (?). DI 2. DII 3. 447 11. DXCV 1. edictum de pretiis custodiendis Ravenna XI 11. scriba Ravennas XII 21. liquidarius Ravennas XII 17. Ravenna 378 29. 380 14. E 392 ep. 9. S 420 1. 422 15. P 476 10. urbs Ravennas 16 30. 57 24. 84 27. 89 12. 135 1. 148 25. 153 32. 154 17. 155 1. 207 14. civitas Ravennas 84 18. ecclesia Ravennas 63 25. 307 32. comitiva Ravennas 211 2. 10. praetectus vigilum urbis Ravennatis 207 14. forma Ravennas 164 12. basilica Herculis 16 31. mansio Ravennas 315 6. 379 33. arcae sepulcrales divenditae 89 12.
 REATINUS ep. CDXCIX A 56. DI 28. Reate: universi Reatini et Nursini VIII 26. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 498.*
 Reginus: cives Regenses 371 2. litus Reginum 372 s.
 Rhenus fluvius 362 20.
 Rhodanus fluvius 240 15.

Rhodus 212 10. 372 24. colonus 212 10. (*cf. praef. p. CLXXX.*)

Roma: universis Gothiis et Romanis *v. Gothi*; populo Romano 1 31. VIII 3. X 14. 17; domitori orbis praesuli et reparatori libertatis senatus urbis Romae E 392 *ep. 9*; senatui urbis Romae I 4. 13. 30. 43. 44. II 3. 16. 24. 32. III 6. 12. 31. IV 4. 16. 43. V 4. 22. 41. VIII 2. 10. 11. 14. 15. 17. 19. 22. IX 19. 21. 23. 25. X 3. 4. 7. 12. 13. 16. 18. XI 1; senatus Iustiniano Aug. XI 13; clero ecclesiae Romanae VIII 24; universis Romanis per Italiam et Dalmatiam constitutis VIII 4; universis Gothiis et Romanis circa Verrucas castellum consistentibus III 48; universis barbaris et Romanis per Pannoniam constitutis III 24; universis Gothiis et Romanis Dertona consistentibus I 17. — Sacra urbs Roma S 431 8; nrbs Roma 135 19. 211 19. 218 23. 26. 311 7. 315 6. 377 6. S 426 7. 9. *item ubi nominantur* vicarius nrbs Romae et praefectus vigilum urbis Romae. sacra urbs 47 29 (*urbs nude* 127 23. 213 6. 371 10 *et. non nominis proprii loco*). Romana urbs 10 17. 95 12. 133 23. 146 13. Romana civitas 26 6. 28 9. 36 17. 42 9. 94 22. 95 8. 109 9. 15. 117 19. 124 18. 206 25. 210 15. 213 5. 234 17. 306 9. 334 5. 352 28. 367 23. S 420 11. 421 9. 423 21. 429 20. 447 7. 450 2. 5. urbs regia S 419 7; regia civitas S 422 3. senatus et populus Romanus (Rom. pop. 281 18) 231 18. S 421 26. senatus, clerus populusque Romanus S 424 20. Romanus populus *sive* populus Romanus 190 13. 191 11. 307 10. 308 20. 368 26. 369 2. S 421 23. Romanus nomen 54 5. 59 14. 287 23. 305 32. 310 7. 342 5. Romana res publica 25 9. 56 5. 174 5. 241 3. 273 25. 331 9. 341 27. Romulea plebs 368 21. gens Romulea 241 20. coetus Romuleus 14 30. Roma 26 15. 32 9. 38 12. 40 15. 46 2. 7. 48 7. 49 6. 65 28. 81 23. 85 11. 17. 88 3. 90 26. 93 1. 108 14. 117 23. 138 3. 6. 174 8. 177 11. 26. 29. 188 26. 190 16. 208 16. 220 30. 243 14. 250 25. 287 22. 306 14. 31. 332 3. 342 27. 353 8. S 420 4 *his*. 422 4. 423 1. 25. 426 5. 427 10. Roma felix 190 28. *Romani et Gothi ita coniuncti, ut ubi hi praecedant, reperiantur sub vocabulo Gothi*. Romani 10 12. 25 21. 103 11. 105 25. 106 11. 133 30. 139 17. 174 21. 190 33. 203 36. 206 29. 216 12. 257 11. 281 33. 282 10. 286 19. 334 16. 18. 342 20. 364 13. 367 8. 368 19. Quirites 191 10. 308 21. 369 2. Romuleus 14 30. 40 10. 178 6. 205 14. 241 20. 368 21. Quirinalis 40 13. Romanum regnum 10 24; Romana regna 311 26; Romanus orbis 107 29. 303 28; Romanum imperium 88 34 *de Orientis et Occidentis partibus iunctis omnia*. Romani principes E 391 *ep. 6*. Romanus princeps *Theodericus* 88 1. Romanus senator 90 24; Romulei senatores 40 10; Romanus ordo 121 25. vicarius urbis Romae 132 31. 133 2. 188 1. 375 30. praefectura vigilum urbis Romae 206 18. comitiva Romana 210 13. 23. Romanus index 151 19. architectus in urbe Roma 211 19. Romana militia *apparitorum* 216 14; principatus in urbe Roma 218 22. *Roma pascitur* 162 26. 353 8. — Ecclesia catholica urbis Romae *vide mox*; ecclesia Romana 101 7. 9. 255 6. 11. 279 26. S 415 *diac. 1*. 420 19. 432 9. 444 11. Romanus clerus 255 17. *cf. S 424 20*. episcopus ecclesiae catholicae nrbs Romae S 402 13. 405 19. 23. 444 1. 448 24; Romanus episcopus *vel* episcopatus S 403 3. 405 15; papa urbis Romae 310 10. 313 24. 376 24; papa Romanus S 447 8. 9; Romanus pontifex *vel* pontificatus S 403 29. 405 13. presbyter ecclesiae Romanae 255 11. diaconus ecclesiae Romanae 415 *diac. 1* defensor ecclesiae Romanae 279 26. — calceus Romanus 238 12. Romana consuetudo 88 8. copia Romana 190 30. 31; copiae Romanae 208 14. Romanae deliciae 208 13. devotio Romana 306 20.

Roma:

Romana dignitas 318 17. disciplina Romanae civitatis 124 18. doctrina Romana 40 8. doctores eloquentiae Romanae 286 6; Romanum eloquium 243 12. 328 19. P 471 17 *cf. 302 31*. Romana gratia 190 33. gravitas Romana 39 23. 48 28. 134 9. Romana habitatio 90 22. historia Romana 292 3. *praef. p. VI*. ius Romanum 29 7. 100 15; iura Romana 178 6. Romana libertas 320 24. maiestas populi Romani 369 2. Roma miraculum 212 18 *cf. 309 10*. Romani mores 242 8. Romanae mulieres 151 16. Romanorum prudentia 91 14. Romana pulchritudo 210 18. Romana quies 285 10. S 420 5 *cf. 422 4*. Romana reverentia 127 2. securitas Romana 342 29. Romanae sedes 136 19. Romanus status S 422 5. stirps Romana 253 4. studia Romana 286 3. 302 28. vestis Romulea 178 6. vox Romana 31 23; Quirinalis vox 40 13. — Urbis Romae depraedatio *Alariciana* 377 6. Roma sustinuit Gensericum 15 31. Gallia Romana P 466 18. Romanus factus Danuvius 329 7.

topographica urbana:

aedes Romanae 162 23.

amphitheatrum Titi 169 2. circus Romanus 29 22. 106 24.

aqua Claudia Romana 205 29. 206 1.

arces Romanae 65 21. 156 20. 211 24.

Aventini caput *aquae Claudiae* 205 30. Aventini turba civica dissensione polluta P 467 20.

basilica sancti Petri S 399 1. 438 4. atrium 281 22. saepta S 429 5. vasa 377 7. mausoleum apud beatum Petrum apostolum S 445 1 (*v. adn.*)

in Hierusalem basilica Sessoriani palatii S 428 10 *cf. palatium quod appellatur Sessorium Anon. Vales. 12. 69.*

Campus Martius P 468 2.

Capitolia 205 17.

circus *v.* amphitheatrum.

Curvae porticus 127 18.

cloacae Romanae civitatis 94 25.

curia *v.* Libertas.

domus Lateranensis S 426 1.

— Palmata 127 18.

— Pinciana 81 26. *cf. palatium Pincianum in vita Silverii c. 6. 8. Becker topogr. p. 198. 592.*

— Symmachi 138 3.

fabricae Romanae (Romuleae 205 14) 26 3. 6. 65 24. 127 26. 205 14. 211 20.

formae Romanae 205 19.

forum Romanum 243 10.

— Traiani 205 17.

Hierusalem *v.* basilica.

Lateranensis *v.* domus.

Libertatis atria 241 19; aula 156 16. 177 21. 188 18. 254 5. curia 189 11. 291 25; gremium 82 9. 85 18; penetralia 96 31. Libertas 116 28. *intelligi curiam in atrio Libertatis collocatum ostendi in Hermae vol. 23 p. 631 adlatis titulis urbanis duobus altero saeculi melioris C. I. L. VI 470; [s]enatus populusque R[omanus] Libertati. altero ipsius aeri Theodericium l. c. VI 1794; †salvis domi[n]is n.]. Augusto et gl[oriosissimo rege] | Theoderico Va[.] ex com. domest[icorum] | in atrio Liber[tatis]. | quae v[er]us [tate] | quae cont[ra] erant | | [re]fecit.*

Roma:

Licini portus 28 10. *cf. tegulae urbanae C. I. L. XV n. 199*; ex pr(aedis) Dom(itia)e Luc(illae) port(u) Lic(ini) *et n. 408*: op(us) dol(iare) ex pr(aedis) M. Aureli Antoni Aug. n(ostri) port(u) Lic(ini). *dixit de portu eo Henr. Dressel l. c. p. 123.*

moenia civitatis Romanae 28 9. Romana moenia 65 26. 205 25. 213 12. 281 28.

Murcia vallis 105 25.

portus urbis Romae *r. sub roce illa.*

Palmata *r. domus.*

Pinciana *r. domus.*

regiones ecclesiasticae diaconorum S 415.

Sessorianum palatium *r. basilica.*

Symmachi domus *r. domus.*

Transportanei leprosi 318 11. Hospitale leprosororum urbis Romae adiuncta aedicula sancti Lazari situm ad viam triumphalem prope montem Marium memoratur primum a. 1187 (Piazza *opere pie di Romu* a. 1693 p. 14; Martinelli Roma ex ethnica sacra p. 162. 163). HVELSEN.

Virgo aqua 205 26.

Ecclesiarum urbanarum tituli ex intercalis synchodorum a. CDXCIX et DXCV:

Aemiliana S CDXCIX n. 16. 38. 60.

Aequiti *r. Equiti*

Anastasiae S CDXCIX n. 36. 50. 61.

apostolorum S CDXCIX n. 39. 42. 49. S DXCV n. 6. 24.

sanctae Calpurniae S DXCV n. 14. 30.

sanctae Ceciliae S CDXCIX n. 3. 54. S DXCV n. 19.

Chrysogoni S CDXCIX n. 9. 14. 26. S DXCV n. 20.

Clementis S CDXCIX n. 5. 6. 24. S DXCV n. 3. 31.

Cresciantinae S CDXCIX n. 17. 29. 63.

Cyriaci *sive* Quiriaci S CDXCIX n. 21. 22. S DXCV n. 34.

Damasi S CDXCIX n. 15. S DXCV n. 16. 33.

Equiti S CDXCIX 13. 34. 43.

Eusebii S CDXCIX n. 18. 35. 66. S DXCV n. 26.

Fasciolae S CDXCIX n. 40. 41. 53.

Gai S CDXCIX n. 44. 47.

sanctorum Iohannis et Pauli S DXCV n. 5. 23.

Iulii S CDXCIX n. 7. 28. 51. sanctorum Iulii et Callisti S DXCV n. 10.

sancti Laurentii S CDXCIX n. 59. 67. S DXCV n. 7.

Lucinae S CDXCIX n. 57. 62.

Marcelli S CDXCIX n. 48. 56. 65. S DXCV n. 9. 22. 32.

sanctorum Marcellini et Petri S DXCV n. 29.

Marci S CDXCIX n. 52. 61. S DXCV n. 12.

sancti Matthaei S CDXCIX n. 23.

Nerei et Achillae S DXCV n. 15.

Nicomedis S CDXCIX n. 20. 37.

Pammachi S CDXCIX n. 4. 19.

Praxidae S CDXCIX n. 1. 55. Praxedis S DXCV n. 4. 21.

Priscae S CDXCIX n. 45. S DXCV n. 17.

Pudentis S CDXCIX n. 11. 12. S DXCV n. 27.

Roma:

quattuor coronatorum S DXCV n. 35.

Quiriaci *r. Cyriaci*

Romani S CDXCIX n. 31.

sanctae Sabinae S CDXCIX n. 8. 30. 58. S DXCV n. 18. 25.

Silvestri S DXCV n. 1. 28.

Sixti *r. Nysti*

Susannae S DXCV n. 8.

Tigridae S CDXCIX n. 27. 46.

Vestinae S CDXCIX n. 2. 10. 25.

Vitalis S DXCV n. 2. 11.

Vizantis S CDXCIX n. 32. 33.

Xysti: Sixti S DXCV n. 13.

RUSELLANUS (Rosellanus libri) ep. S CDXCIX A 12. B 15. DXCV 15.

Rusticana messa in Bruttis 270 2.

SABINENSIS ep. S CDLXV 23 (Tiberius Curinum Sabinorum *laterculus*, Tiberius episcopus ecclesiae Sabinensis *acta*). CDLXXXVII 35. CDXCIX A 28. B 33. — *Fori novi episcopus, qui et ipse Sabinensis appellatur (C. I. L. IX p. 453), cum in iisdem synodis adfuerit, locis citatis intellegendus est Curium Sabinorum (l. c. p. 471).*

Sabinae mulieres 105 23. Sabinum vinum 369 23.

SAENENSIS ep. S CDLXV 12.

SAEPINAS ep. S DI 59. DII 30. *cf. Salpinas.*

SALERNITANUS ep. S CDXCIX A 60. B 65.

Salonitanus ep. vir venerabilis III 7. Salonitani milites 37 1. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 502.

SALPINAS (*fortasse* Saepinas) ep. S CDLXV 4.

Samarea superstitio 101 11.

SAMNINUS ep. S DII 38. *vocabulum corruptum.*

SAMNINI: universi Gothi per Picenum et Samnium constituti V 26. cancellarius provinciae Samnii XI 36. Samnium 86 30. 119 3. 159 3. 350 17. Samnitae 86 26.

Sarsinates municipes 56 25.

Savia (*suavia libri omnibus locis*): universi provinciales et capillati defensores et curiales Siscia vel Savia consistentes IV 49. universi possessores in Savia provincia constituti V 15. possessores Saviae 150 26. *Procopius postquam b. G. 1. 12 Suaborum et Alamannorum mentionem fecit, c. 16 subiungit: ἕπερθε δὲ αὐτῶν (Histrorum et Venetorum) Σαζιοὶ τε καὶ Σονάβοι (ὄχι οἱ Φράγγων· καί τινος· ἀλλὰ περὶ τοῦτους ἕτεροι) χωρὰν τῆν μισόγειον ἔχουσι. cf. ostgoth. Stud. neues Archiv* 14, 502. 503.

SCYLLAGENUS ep. S CDLXV 9 (*scyllateno libri*). Scyllaceum conditum ab Ulixe 372 15. Scyllacium territorium 260 28. *cf. praef. p. VII.*

Scythia 129 19. Scythicus 168 26.

SENOGALLIENSIS ep. S DII 54.

Sestinum (?): possessores, defensores et curiales Estunni (*fort. Sestini*) consistentes III 9.

Sicilia: viri spectabiles Siciliae provinciae censitores 276 35. *cf. 277 22*. Sicilia 15 28. 40 14. 63 12. 117 33. 195 2. 204 13. 276 10. 279 1. 371 3. Siculi 12 29. 13 5. 194 34. 277 22. 278 9. 362 21.

Episcopia Sicula in synodis Romanis repraesentata: Liparis — Messana — Syracusae — Tauromenium — Tyndaris.

SIGINUS ep. S CDXCIX A 31. B 36. DI 69. DII 58.

- SILANUS caseus *Bruttius* 369 7.
 SILVAE CANDIDAE ep. S DI 67. *fuit prope Portum urbis Romae ad S. Rufinae (Ughelli Ital. sacr. 12 p. 89).*
 SINGIDUNUM civitas quondam otii P 476 21.
 SIPONTINUS ep. S CDLXV 15. Sipontina urbs 67 12.
 Sirmiensis Pannonia 91 s. 120 17. Sirmensis expeditionis (a. 504) 240 1. *cf. praef. p. XXXVII.*
 Siscia v. Savia.
 SONTIUS fluvius 24 10. 30 9.
 SORANUS (*sic recte DI liber E*) ep. S DI 6. DII 52.
 Spellas v. Hispellas
 SPOLETINUS (spolit- libri *constanter et sic quoque Procopius*) S CDXCIX A 37. B 43. DI 31. DII 22. Spoletinus (spolitinus libri *constanter*) 58 s. 67 4. 124 34. 146 13.
 STABIANUS ep. S CDXCIX A 65. B 70.
 Strymoniae aves *grues* 243 3.
 Suavia v. Savia
 SUBAUGUSTANUS ep. S CDLXV 28. CDLXXXVII 21. CDXCIX A 46. B 50. *de situ parum constat (cf. Ughelli It. sacr. 102, 166).*
 Suebi (suen- libri) 366 2.
 SUSSANUS ep. S CDXCIX A 16. B 19. DI 54. DII 19.
 Suevi v. Suebi
 SULMONTINUS ep. S CDXCIX A 17. B 20.
 SURANUS ep. S DI 47. *Nomen corruptum (cf. Soranus).*
 SURRENTINUS ep. S CDXCIX A 55. B 59. DXCV 3.
 Susa (*gen. Susae*) urbs P 481 1.
 SUTRINUS ep. S CDLXV 35. CDLXXXVII 34. CDXCIX B 54. DI 13.
 SYRACUSANUS ep. S DII 4. 447 16. honorati, possessores, defensores Syracusanae civitatis IX 10. comes Syracusanae civitatis IX 11. 14. comitiva Syracusanae civitatis 194 31. 195 5. Syracusanus 36 15. 117 18. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 503.*
 TADINAS ep. S CDXCIX A 49. B 53.
 TABQUINIENSIS ep. S CDLXV 36. CDLXXXVII 20. CDXCIX A 41. B 47.
 Tarracinensis v. Terracinensis
 Tarrisianum horreum 314 29.
 TAURINAS (Tauritanus *vel* Taurianus DI) S DI 56. DII 9. *utrum significetur episcopus Taurianensis in Bruttis (cf. C. I. L. X ad n. 104) an Augustae Taurinorum longe distantis ab urbe Roma, non liquet.*
 TAUROMENTANUS ep. S DI 70. DXCV 16.
 TEANENSIS ep. S CDXCIX A 61. B 64. — *Teanum Sidicinum Campaniae potius significatur quam Teanum Apulum.*
 TELESINUS ep. S CDLXV 31 (talesino libri). CDLXXXVII 10.
 TEMPANUS ep. S DI 15 = 43.
 TERRACINENSIS ep. S CDXCIX A 22. B 25. DI 22. DII 14. DXCV 6.
 Thebani muri 71 s.
 Thessalia 95 28.
 Thessalonicensis praefectus X 35.
 Thoringorum rex III 3. IV 3. Thoringia 114 7.
 Tiberis fluvius 154 s. 155 17. 305 24. Tiberinus 208 13. 18. 376 4.
 TIBURTINUS ep. S CDLXV 33. CDLXXXVII 1. CDXCIX A 23. B 26. DI 60. DII 28. DXCV 22.
 TICINENSIS ep. S DI 7. comites, defensores et curiales Ticinensis civitatis IV 45. comes Ticini 315 31. horrea Ticinensia 314 28. 383 7. ripa Ticinensis 315 6. *cf. ostgoth. Stud. neues Archiv 14, 498. 500.*
 TIFERNIS METAURIS ep. S CDLXV 27. TIFERNATIUM (Metaurensum?) ep. S CDXCIX A 54. B 67 (ep. Marius).
 TIFERNATIUM TIBERINORUM ep. S DI 44. DII 56 (ep. Innocentius). Tiferensis (Trifenensi libri) S CDLXV 11.
 TOLENTINAS ep. S CDLXXXVII 18. CDXCIX A 6. B 8. DII 16.
 Torasii thermae *Spoletii* 125 6 (*cf. adn.*).
 TRANENSIS ep. S DI 38. DII 36.
 Transalpinus 46 s. 47 28.
 Transportanei v. Roma.
 TREBEAS *sive* TREBENSIS ep. S. CDLXXXVII 9 (tribeati *cod. Berol.*). CDXCIX B 27. DI 51. DII 63. *cf. C. I. L. XIV p. 353.*
 TRESTABERNAE: Trium tabernarum ep. S CDLXXXVII 29. CDXCIX A 7. B 10.
 Tridentum: honorati, possessores, defensores et curiales Tridentinae civitatis II 17. Tridentina regio 148 30 (*cf. praef. p. XXXI*). Tridentinum horreum 314 29.
 Troia 372 15.
 TUBERTINUS ep. S CDLXXXVII 16. CDXCIX A 5. B 6. DI 29. DII 6. p. 415 16.
 Turasi thermae v. Torasi th.
 TURRITANUS ep. S DI 66. *quid subsit, nescio; cogitarem de Turritano Sardiniae episcopo, nisi solus hic esset in synhodo Sardinus.*
 TUSCANENSIS ep. S DXCV 14.
 Tusciae: canonicario Tusciae XI 38. Tusciae utraeque 120 27. *scilicet suburbicaria et annonaria (vide quae exposui in gromaticorum vol. 2 p. 207).* Tusciae 117 7. 352 22. Tuscii 211 31.
 TYNDARITANUS ep. S DI 45. DII 20.
 Tyros 12 12. Tyrius 12 s.
 Wandalis: rex Wandalorum V 43. 44. IX 1. Wandalorum incursio *sub Gensirico* 15, 27. *cf. praef. p. XXXVI.*
 Warni v. Guarni
 Velienses v. Volsenses.
 VEIITERNUS ep. S CDLXV 26. CDLXXXVII 37. CDXCIX A 2. B 3. DI 46. DII 57. DXCV 11.
 VENAFRANUS ep. S CDXCIX A 38. B 44.
 Venetiae: canonicarius Venetiarum XII 4. 7. Venetiae 314 24. 380 13. S 426 12. Venetia 149 10. Veneti (*gen. Venetum* 382 17) 314 29. 382 17. *describuntur in litore degentes 380 13 seq. (cf. Procopius b. Goth. 1, 1).*
 VENUSINUS ep. S DI 10. DII 23. 446 21.
 Veronenses possessores 362 28.
 Verruciae *sive* Veruciae castellum *prope Tridentum* 103 15. 21. *cf. praef. p. XXXI. Paulus hist. Langob. 3, 31 narrat, cum Franci in territorio Tridentino castella diruerent, redemptionem datam esse pro Ferrage castro.*
 Vesuvius mons 137 2.
 VETTELLENSIS ep. S DII 7. *quid lateat nescio.*
 VETTONENSIS (uccconensis libri) S CDLXV 42.
 VIBONENSIS ep. S CDXCIX A 48. B 52.
 Virgo aqua v. Roma

Wisigothae: regi Wisigotharum III 1. 78 3. 79 30.
cf. praef. p. XXXIV.
 VOLATERRANUS ep. S DI 65. DII 48.
 Volienses (*fortasse Velienses*) 119 25.
 VOLSINIENSIS ep. S CDXCIX A 58. B 62. 63. DXCV 12.
 VOLTURNENSIS (*vulturnensis fere libri*) ep. S CDXCIX
 A 30. B 35. DI 40. DII 32.

UREIS SALVIENSIS ep. S CDXCIX A 63. B 68.
 UTRICULANUS v. Ocriculanus
 Vulcana insula 102 23.
 Vulgares v. Bulgares
 VULSINIENSIS v. Volsiniensis
 VULTURNENSIS v. Volturnensis

III. INDEX RERVM ET VERBORVM

COMPOSVIT LVD. TRAVBE.

A (*ante s impurum* ab 4 s. 31 3. 34 18. 41 32. 136 28.
 281 12 *cet.*):

temporali sensu: ab antiquis 31 32; ab antiquitate 292 5; ab avis atavisque 353 18; ab ipsis cunabulis (*s. v.*); a parvulis 53 20; ab ipsis primordiis 48 28; a tempore (usque a temporibus 28 28. ex illo tempore 136 18) 28 29. 51 22. 279 32 *cet.*

locali sensu: tranquillitatem, qua ab externis utamur S 422 4. — redemptor oves perditas ab errore laetatur inventas S 432 7.

pro ablativo comparationis (*cf. Archiv f. lat. Lexikographie VII 125*): maiores honores a (*sic codd.*) ceteris ordinibus accepisse 233 17; a ceteris mortalibus maiora suscipimus 255 2; ab illis sciat minus 212 22; minus a consuetudine percipiat 215 12; a praesentibus minus fecisse 235 21; ab omnibus plus mereri 14 28; ab (*sic codd.*) ipsis liberis plus amare 26 15; cives a suis commodis plus amabat 207 30; plus est amandus a domino 305 33; a modulo definito amplius habere 147 7; amplius aliquid a militibus ceteris promereri 187 9; tantum a communibus balneis salubrior invenitur, quantum ab humana industria celsior est natura 273 10; animalia quae uno cornu armantur multo fortiora sunt ab his, quibus duplicia tribuuntur *exposit. in ps. 21, 33 p. 76.*

= *ἔπις*: sic est a principe vincenda suspicio 308 9; uni incaute creditur quod est a plurimis asserendum 349 3. — tua dignitas a terroribus ornatur 201 4; ecclesiasticis est litteris eruditus, a quibus commonemur 299 10; ab impugnatorum petitione obligari S 431 16; ab propositionibus inpetitus (*contra* criminosis propositionibus inpetitus S 420 19) S 431 11. — sic accipitur ab uno, ut perire non possit ab altero 366 14. — ab imperitis facilis eversio statuae non fuisset (= *statua non facile eversa esset*) 66 12.

post verba:

excipi (exceptus oneribus 63 24) a praesenti devotione 364 32; 63 16 — excusare a redditione 119 19; 149 2; *aliter* excusari ab excessibus 18 17 — eximere a damnis 351 28 — expeditus ab obiectionibus 389 9 — exuendus a crimine 188 13 — munire ab omni damno *aliquem* 6227 — nudari a facultate 188 13 — purgatus a culpa sit S 405 2.
 = *ex*: carpere ab *aliqua re aliquid* 327 17 — eicere 191 — emanare 132 19 — excedere

106 30 — exire 138 30 — exprimere 363 3 — exulare 270 9.

post adiectiva: alienus 35 15. 50 30. 63 9 *cet.*
 P 466 12 — dissimilis 361 2 — extraneus (*s. v.*)
 — ieiunus a litterarum sapore 5 11 — longinquus a cupiditate 83 16 — peregrinus a gratia nostra 368 28.

abactor 136 27. 201 17 *cf.* 261 16.

abdicere poenas 353 29.

abesse: absit a iudiciariis mentibus aliquid profanum 21 7; 80 27. 279 21. 336 22. 339 12; absit, ut 16 29. 78 7. 254 17. 309 21. 312 2. 316 3. 24 *cet.*; absit enim a nostris temporibus, ut (*cf. Nor. Valentin. III. 26, 2*) 307 7; quod absit 24 9. 83 26. 161 28. 307 22. 331 26. 334 9 *cet.*

abicere (= *obicere*, *cf. Archiv f. lat. Lexikographie IV 533. 538*) *aliquid alicui*: pro sua quisque voluntate aliquid exigentibus dignetur abicere (*quod illustrant sequentis epistulae verba haec*: canonicos solidos non ordine traditos, sed sub iniquo pondere imminutibus fuisse proiectos 60 20) 59 27; corpora foveis abicere 89 20. — abicias a te omne vitiosum 130 24.

abigere: provinciae finibus abigantur (= *deportentur*) 24 19.

abiurare = *subtrahere* (*cf. Archiv f. lat. Lexikographie IV 307*): pecunia, quae fuerat fabricis deputata et nunc constitit abiuratam 65 25.

abiurator alieni furtum reddat 91 17; non sum callidus abiurator 333 7.

ablativus:

temporali sensu: longa aetate versatus es 90 31; 121 24. 134 20; quod omni aetate laudetur P 471 18; tot annis splendet 82 18; praefecturam bis novenis annis gessit 15 33; 350 5; sex mensibus a vitali vigore separatae 11 18; tot saeculis (per longa saecula *e. g.* 298 11) 102 26. 137 27; temporibus stare diuturnis 103 1; longis (tantis 78 5) temporibus 78 5. 354 4; vir multis temporibus probatus 121 31.

locali sensu: provincialibus Galliis (*sic L.* in Galliis *plerique*; per Gallias VIII 7) constitutis III 40. 42; pr. Siseia vel Savia consistentibus (in Savia provincia constitutis V 15) IV 49; Romanis Bertona consistentibus I 17; Iudaeis Genua consistentibus II 27; IV 33; universis Massilia constitutis IV 26. mundo (*cf. orbis*) celeberrimus 156 28; caelo volvitur 41 19; in fluminibus diversis territoriis (= *per diversa territoria*) meantibus 154 5; cellis omnibus 363 10; quid illa (in illa *deteriores*) re publica gratia non potuit obtinere? 38 23;

ablatus:

umeris gravatus agricola 371 14. — LX milibus aequoris amoenitate perfruitur 343 7.
 = *ex vel de*: loquamur de illo lapsu (lapsum *ferre libri*) caelo psalterio 71 31. — signis herbarum viciniam colligit undarum (ex habitaculo colligitur magnitudo P 483 s) 108 18; si antiquitatis ordinem perscrutemur origine dignitatum 175 9.
 = *otio*: copia mirabilis lacto nimium pastore suscepta 369 15; dum venerabili collectione (*i. e. a synhodo*) haberetur tractatus S 427 11. — *Cf. datus*.
substantivorum ablativi adverbiorum aut praepositionum vice fungentium: accessu (*s. r.*) — aequalitate stagni 378 32 — affectu (*s. r.*) — ambitu cupiditatis 279 12 — amore elementiae 49 26, dominantis 306 35 *cf.* P 470 s, quietis 121 25 — beneficio (*s. r.*) — consideratione (*s. r.*) — contemplatione (*s. r.*) — cura commodi privati 95 15 — immissione (*s. r.*) — indultu (*s. r.*) — intuitu (*s. r.*) — prosecutione (*s. r.*) — similitudine avium 380 19 — studio aequitatis 255 20, amoris 171 13, avaritiae 171 14, aequitatis 255 20, cupiditatis 33 12 (*cf. s. r. exhaustire*), 344 33, pietatis 52 29, 223 11, 236 4, 307 13, recti 238 25, venalitatis 315 4, universitatis 99 29 *cet.*
ablatus absolutus: ut, expectantibus (= *dum expectant*) correctionem caelo moderante, iudicium se existiment non teneri S 449 3.
 abnegare 15 27, 54 16, 58 26, 82 34 *cet.*
 abolitus *subst.* (*v. Archiv f. lat. Lexikographie V 119*): in abolitum missa sententia 133 1.
 abominabilis 79 27, 268 17, 281 14, 289 32, 336 21, 338 31, 342 4, 354 17 *cet.*; magis abominabilis 336 21.
 abominanter 91 15.
 abradere de albo curiae 271 14; de vasariis publicis 225 14.
 abrogare = *auferre* 61 18, 90 12, 106 4, 119 24, 120 19, 151 30, 152 2, 165 9, 182 12, 270 30, 278 13, 314 s, *cet.*; abrogare *magistratum* 217 16, 244 9; plus quaeritur (= *desideratur*, *cf.* 245 12), dum dominus desiderabilis abrogatur (*i. e. moritur*) 236 4.
 abscidere = *tollere* 79 14, 108 4 *cet.*
 abscindere = *tollere* S 427 15.
 absidatus *v. apsidatus*.
 absolute = *aperte, quacumque condicione* 21 29, 107 32, 170 18, 177 16, 189 14, 194 1, 222 18, 244 23, 297 14, 310 2, 336 30 *cet.*
 absolutiones hominum 156 8.
 absolutor est alieni conscius sui 326 14.
 absolvere se 87 s. — absoluti = *militia perfuncti* 349 16.
 absorbere (= *siccare*) paludem 64 17.
 absque 241 3, 270 13, 367 4.
 abstinentia (*sc. rei veneriae*) 161 18. — = *ieiunium* 361 26.
 abstinere: abstinere, lictor, securem 354 7.
abstracta pro concretis: germanam nostram, generis Hamali singulare praekonium, vestram fecimus esse coniugium (*sim.* matrimonium 305 13, *cf.* copula) 170 9; electio episcopatus 246 3, S 445 4; generalitas (*s. r.*); gentilitas (*s. r.*); non solum parentibus laudem contulit, sed ipsum quoque humanitatis genus ornavit 300 22; mediocritas *opp.* divites (*cf.* minor fortuna) 193 35, 284 29; obsequium et observatio (*s. r.*); universitas (*s. r.*). — *Alia id genus multa, ut principatus vester (= princeps), v. sub singulorum honorum nominibus.*
abundantiae exempla:
 contentionum seditio 3 16.
 solent semper 15 11; solita consuetudine 13 5.
 manuales digiti 19 11.
 habes etiam et ferrum nihilominus incruentum 201 14; et in ipsa quoque 370 10.
 longaevitae aetatis 290 5.

abundantiae exempla:

robusta firmitas 298 5.
 iterum ex alia parte (*v. iterum*) 359 11.
 diversa temporum varietas 378 10.
 solus tantum P 466 18, 475 6: *quam locutionem in ceteris Cassiodori scriptis non deprehendi.*
 cura provisionis nostrae S 403 19.
 coniurationis secretae insidiae S 404 26.
 aegritudinis motus S 405 23.
 seditiosi morbi S 419 8 *cet.*
 accedere (accidere *et* accedere *in codd. confuso* 5 21, 48 23, 54 15, 67 15, 273 29) *ad superiorem in officio gradum* 345 12, XI 19, 21, 346 12, XI 32.
 accelerare: per viros acceleratum est, ne 331 7.
 accentus: dispositis congruenter accentibus metrum novit decantare grammaticus 286 15.
 accessu temporis 328 14, 382 7.
 accidere *cf.* accedere.
 accipiter 27 31 (*cf. Ambros. her. 5, 18*), 259 16.
 acclamatio populi Romani 32 1; acclamationes *synhodales* S 405 20.
 accommodare paternam liberalitatem super prodigum filium S 432 s.
 accommodus *alicui rei* 68 23, 84 18, 215 19, 259 1, 343 6, 347 20, 361 31, 371 s, 374 2 *cet.*
accusativus: beatam te, domina, lande multiplici 329 24; felicem te, domina, praedicatione multiplici P 476 2: *ea figura apud Cassiodorum frequentissima.*
accusativus absolutus: perpendat synodus, ut praetermissas personas religiosas (= *praetermissis personis religiosis*), quibus maxime cura est de creando pontifice, (eam *addendum*) in suam redegerint potestatem S 445 13. — *Apud Cassiodorum codices praebent accusativum absolutum, sed fort. a librariis inculcatum* 288 24; *anacoluthon subest* 170 10.
accusativus cum infinitivo v. infinitivus.
acernia: Bruttiorum mare dulces mittat acernias 362 21.
acetabulum (acitabul- L): acetabulorum tinnitus 139 12 *cf.* percussionalia ut sunt acitabula aenea et argentea vel alia quae metallico rigore percussa reddunt cum suavitate tinnitum *Cassiod. inst. hum. 5 p. 587 (= Isidor. orig. 3, 22, 1) et Suid. s. r. ἰσζαλλῆς.*
 acinaticius *v. vinum*.
 acoluthus (acolyt- *codd.*) *Romanus* 101 s.
 acta *v. scriiniarius*.
 actio = *administratio*: praefecturae actio 327 2; primiceriatus actio 304 29; publicae actiones (actiones publicae 259 24) 92 13, 211 13, 259 24, 379 18; *cf.* actio *vel* actiones 3 5, 14 32, 16 14, 22 16, 61 20, 62 13, 17, 87 22, 93 23 *cet.*; *subsignificatur promotio* 334 24, 335 9 — actio (= *accusatio*) 27 s; sollemnis actio 181 32.
 actiosus = *negotiis distentus* 326 21.
 actitare *negotium* 196 4, 222 32.
 activa (*sc. philosophia*) 40 9.
 actor (auctor *codd.*) causae 338, 16; *item nude* actor 98 5. — actores (= *procuratores*) Albini *v. i.* IV 35, Paulini *v. i.* 94 10, Prohini *v. i.* IV 40, Spei *v. s.* 58 12, Theodahadi 254 30, actores s. Petri apostoli 377 2.
 actus = *actio*: *sing. et pl. absolute* 12 24, 42 13, 165 25, 335 17, 351 10 *cet.*; actus praefecturae 13 14, 185 30, boni (*adiectiva plerumque praefiguntur*) actus 21 5, 116 8, 152 5, 242 9, 243 26, 337 22, 377 13; *haec et similia* (fideles, humani, probabiles; pessimi, turpes actus) *frequentissima*; clemens actus (= *indulgentia*) 354 12; actus legitimus 256 9; actus publicus *vel* publicens actus 328 28, 331 16, actus publici (publici actus 4 35) 4 35, 93 4, 211 2. — actus musicus 138 26.
 acute sapere = *acutum saporem habere* 363 22.

ad:

finali sensu: dixisti ad commendationem universitatis regibus laudes (cf. 291 22; 427; iter quod ad celeritatem constat inventum 30 15; 31 21. 71 16. 107 13. 341 4; ad clementiae commodum transilire terminos aequitatum 51 6; veterum miracula ad laudem clementiae nostrae continere 67 22; ad bonum publicum veritatem non pudet confiteri 301 4; cultor agri ad futuram famem describitur, nisi ei subvenitur 314 22; virtutes suas nequeunt explicare ad salutem 310 13; nigredinem suscipit ad decorem 352 16; quod sola felicitas meretur ad praemium P 481 14 cf. 330 4; ad animae detrimenta contingit S 449 7; quae ad hoc tantum in memoriam satis est revocare, quo desinant S 421 4.

modum indicans: ad omnes indulgentiae vias se relaxat humanitas 21 12; ne scelerati ad irrisionem iustitiae fraudum suarum valeant compendia vindicare 51 25; ne detestabilis aspectus ad imitationem vulgi pectora comprehendat 133 31; hoc et validissimus ad labores, hoc et imbecillius corpore meretur ad laudes 184 22; facundia cogitare novit ad laudem, loqui sine vitio 286 12; iniquitatem non patitur avaram, qui invitatur ad gratiam 341 15. — fuimus ad (= quod attinet ad) nocendum privati, ad praestandum indices 350 25.

distribuire: tertiam portionem ad XXV modios per solidum distrahi faciatis (i. e. ut viceni quini modii singulis solidis prostent) 383 8; ad definitam quantitatem item (= eodem pretio) dari facite tertiam portionem 314 29; vendit largitas pubera vicenos quinos modios, dum possessori venire (cf. *Mommsen p. XXXVIII*) non possit ad denos 385 6; ex his locis corrigendum tertiam portionem per solidum (ad) XXV modios distrahi censitote 314 28. — ad (= secundum) misericordiam forsitan pascantur otiosi (i. e. misericordis est dividere utrum pascendi sint necne) 314 22. — hoc quantum est ad (i. e. si comparabitur notitiae) tuarum notitiam litterarum? 273 29.

post verba:

= in: convenire ad aulica penetralia P 480 4. ad urbem Romam S 426 9 — deferre (s. r.) — destinare (= mittere) ad Gallias 27 22. ad Nolanum territorium 137 5. ad Faventinam civitatem 118 24 — dirigere ad Gallias 121 15 — discedere ad Africam 22 18. ad contentiones 106 28 — excurrere (cf. cursus publicus) ad provinciam 379 22 *et.* — exhibere filios ad Romanam civitatem 36 17 — festinare 155 1 mittere ad provinciam 193 34 — pervenire ad notitiam 63 2 — praecipitare ad incerta 364 12. ad mortem 91 18 — properare ad Gallias 149 10 — transferre ad Italiam 204 15 — venire (cf. s. r.) ad conspectum 12 3. ad medium P 468 10.

pro dativo: patere ad 52 c.

post adiectiva: copiosa ad laudem tempora 332 21 — delicatus ad labores 343 28 — deses 303 32 — devotus (devotio circa impensa 64 11) ad fiscum 121 1. ad omnia iusta 338 22. ad propria 59 26. ad dispendia solvenda 353 13 — dignus (dignus alicui rei 116 7) 26 24 — imparatus ad iusta 10 3 — instituta ad solas delicias urbs 343 5 — munificus (m. aerario 14 29) ad compendia solvenda 353 13 — promptissimus 380 4 — rigidus (r. iustitia 292 29) ad iustitiam 289 21 — sollicitus (s. circa saepius) 54 19. 207 9. 338 3. 360 8. — circumspectus ad omnia. instabilis ad ventura. trepidus ad insidias 207 6.

ad:

adverbialiter dicta: ad casum (= casu) 191 29. P 468 18 — ad praesens 240 22 — ad subitum (= subito) 5 4. 189 24. 246 22. 376 27 — ad summum 190 6.

adaeque 29 17.

addicere (= condemnare): addicti damnatique *Ed. Theoderic. 114*) aliquem 150 11. 278 25. 283 11. 326 13 cf. *codl. 227 7*.

adducere illum ad comitivam Neapolitanam 195 28. adhuc meliora 243 19; adhuc minus 242 18; *similitu passim.* — quid adhuc temptabis? 370 14; ne adhuc ambiguum redderemus 105 13.

adiacet vobis eligere 70 4; 60 31.

adibilis v. inadibilis.

adicere: si quid amplius probatur adiectum (= *superindictum*) 131 18; 277 1.

adiecticius: adiecticia (= *superindicticia*) incommoda 338 5.

adiectivi vel participii neutrum singularis substantivi rice fungens: in absoluto datur probare 291 27 — admissi qualitas (admissi facinoris qualitas 119 19) 95 18 — ambiguum confusionis S 421 1. 19 — arcuum pectoris 21 23 — assertum (s. r.) — angustum compensationis P 466 1 — ad clementiae commodum 51 6 — debitum (s. r.) — dispositum (s. r.) — districtum (s. r.) — denegatum 62 12 — quod est in editore (*Mommsen*, editione *vel sim. codl.*) constitutum 527. cf. in edito constituta *de unina s p. 633* — immi (r. *infra* summum) — inane magnum (cf. *Verg. ecl. 6. 31*) 137 15. 382 1 — incertum confusionis 119 24 — inexplorati suspensionem refugere 243 25 — indicatum (s. r.) — ad libitum 88 22; pro libito suo 151 4 — in nullo (*nulla re*) violare 28 14 cf. *Jordan. 106. 17* — permissum dare 62 3 — prolixum itineris S 421 2 — propositum (s. r.) — prospero moderationis suae 179 21 — in ratum reddere vota 147 33 — siderenni quoddam (?) P 482 3 — sterile harenarum 137 18 — summum et inum omnis habet tonus 70 30; 108 29 — totum (s. r.) — vanum (s. r.).

adiectivi vel participii neutrum pluralis pro substantivo: abditu mortuorum 129 16 — ablata 35 22 — accommodata 361 31 — adepta (*passive*) 291 2 — acquabilia negotiorum 240 11 — agenda 3 20. 122 16 — ambigua iurgiorum 87 15; ambigua mundi 19 3 — ambitiosa saeculi 290 32 — amoenissima Bruntiorum 15 24 — non antiqua, sed ingiter novella 12 13 — tot arcana naturae 19 21; arcana pectoris 238 23 — asserta (s. r.) — benigna 235 3. 342 6. 314 31 — blanda vitiorum 46 17; 246 27 — caelestia (s. r.) — cauta legum (s. r.) — celsa 86 4. 243 23; celsa honorum 82 s. 86 11; celsa greniorum 360 33; celsa laudum 47 30; celsiora gratiae nostrae 167 16 — civilia (s. r.) — condita frumentorum 272 2 — consueti (s. r.) — crudelia erroris 123 32; crudelia tormentorum 101 29 — culta (s. r.) — definita (s. r.) — delegata (s. r.) — deputata (s. r.) — derelicta (s. r.) — destinata (*sc. edictum per provincias*) proponere 339 15 — desiderata 310 20 — devia montium 343 3 — disposita (s. r.) — divina (s. r.) — dubia 375 11 cf. P 479 8; dubia belli 238 22 — effusa (s. r.) — erecta *opp.* plana 259 26 — eximia venerationis 313 7 — explicabilia (s. r.) — exquisita prudentium 208 16 — extantia (s. r.) — extraordinaria (s. r.) — fabrilis excolere 143 12 — vestra felicia 384 17 — fluentia caenosa 58 6 — formidanda *opp.* actus boni 337 22 — foeda seditionum 134 5 — humaniora 100 6 — ima tua (*Romae*) 95 3 — impaenitenda 3 9 — imperata (s. r.) — impetrata praesentia 63 2 — inania verborum popularium (inania verba popularum 31 s) 25 17 — incerta laboris 349 11 — indulta (s. r.) — infinita postulare P 465 16

adiectivi vel participii neutr. plur. pro substantivo:
 — ingeniosa praeorum 212 20 — iniuncta (s. r.)
 — inmensa P 465 19 — impossibilia P 474 19 —
 insensibilia (s. r.) — insignia (s. r.) — intentata
 (s. r.) — interdicta (s. r.) — invasa (s. r.) — indi-
 canda (s. r.) — iudicata (s. r.) — legitima (s. r.) —
 cuncta manantia 54 14 — memoranda illius fon-
 tis 263 2 — mobilia (s. r.) — montuosa 375 11 —
 mutuata (s. r.) — necessaria 303 24, 362 27, 381 25,
 P 476 17 — novella (r. supra antiqua) — nubila
 mentis 82 26 — obiecta (cf. obiectio) S 420 26 —
 in obscuris 207 8; obscura venabilitatis 116 14 —
 optata nostri auspicii et vestrae securitatis 245 12;
 optata remunerationis 347 1 — ordinata (r. ordi-
 nare) — paenitentia loqui 300 27; *similia saepius*
 — perpetua 13 23, P 471 20, — praebita (s. r.) —
 praestita (s. r.) — profutura (s. r.) — propria per-
 sonarum reddere *scribendo* 326 12 — provisa maio-
 rum 19 22 — relicta 182 18 — reliqua 23 10, 254 24,
 281 31, 378 17 *cet.* cf. *codd.* 280 31 — reverenda
 (s. r.) — saeva discussio 275 10 — secretiora
 huius disciplinae 19 15 — ad seditiosa consurgere
 337 26 — sequenda decernere 126 26; 279 7, S 429 17,
 448 23 *cet.* — subdita (s. r.) — superna (s. r.) — in
 tribulibus *opp.* in meliore fortuna 96 7; tristia nun-
 tiorum 297 3 — vana superbiae 46 17 — variata
 90 16 — ultronea (s. r.).
 adimplere 53 8, 214 8, 217 2.
 adire flebili allegatione *regni* 98 10; 99 1, 160 26.
 aditio 17 9, 152 1; *plene* querellarum aditio 285 20;
 deplorata (*adiectiva constanter antecedunt*) aditio
 23 4, dolenda 135 7, flebilis 130 27, 134 19, 255 5,
 lacrimabilis 87 6, 117 33, *supplex* 150 1.
 adiutor magistri officiorum 180 12; *vide Mommsen*
neues Archiv 14, 474.
 adiuvatio 65 13.
adoptio per arma: per arma armis 239 1) filium
 facere 114 25, 231 14, 239 4; filium procreare illum
 115 1; adoptare 114 25, 115 10; adoptio 231 19;
 filius vester 231 17.
 adorare (*de elephantis*): non dubitat adorare quem
 cunctorum intellegit esse rectorem; cui si tyran-
 nus appareat, inflexa permanet 317 24 *cf. Plin.*
hist. nat. 8, 3); adorare aspectus principales
 345 18, sacram (venerandam 346 2) purpuram
 346 2, 348 11; adorandus murex 11 10; *praefectus*
praetorio nostra consuetudine (sc. sicut res solet
 adorari) frequenter adoratur 176 16. *Vide Gothofred.*
ad C. Th. X 22 3.
 adquirere *absolute* = *lucrum facere* 366 13 *cf.* 196 1,
 362 14. — Addua duobus fontibus adquisitus
 343 18.
 adscribere r. cursus publicus.
 adstare: adstantibus diaconibus (*in synodo*) *opp.*
 residente papa una cum episcopis S CDXCX A,
 III A.
 adstipulari *alieni rei* S 420 24.
 adstipulatio 196 5, 346 15.
 adstipulator 240 23.
 advena: advenae. *Afri in praediis pistoriis con-*
sistentes (r. *Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 2)
 367 3.
adverbiorum usus: dulciter anhelus 273 9; feraciter
 odiosus 282 28; indesinenter amicus 68 11; in-
 dulgenter accommodus 343 6; iugiter nuntiatrix
 53 26; iugiter novella 12 13; libenter habitabilis
 343 2; opportune tacitus, necessarie copiosus
 144 27; rationaliter iratus 359 19; studioso silen-
 tiosus 261 2. — inter tot cottidie deo propitiante
 successus 67 2. — *Cf.* nimis, mens, retro, valde.
 adversarius: antiquus adversarius = *diabolus* 331 17.
 adversitas 55 9, 104 10, 122 29, 136 9 *cet.*
 adulterium 161 14 *cf.* 35 12, 284 8.
 adultus = *iuvenilis, iuvenis* 36 5, 37 17, 81 30, 101 27,
 118 22, 125 1, 133 11, 23, P 476 20.

adunare 18 28, 46 22, 80 17, 83 9, 115 8 *cet.*
 adunatio 71 1, 128 29, 130 12, 259 16, 383 20; provin-
 cialium adunationes 237 10; *de syllabo* S 103 2.
 advocatio 20 22, 145 32, 146 13, 242 19, 250 9, 22,
 333 13, advocatus 181 31. — advocatus fisci: Mar-
 cellus v. 5, 4 22. — *praefecto urbis* advocati mili-
 tant 177 30. — praetoriana advocatio 188 7.
 advocatus r. advocatio.
 adustio 137 22, 213 8; probri adustio 102 10.
 aedes publica *ineta Aponi fontes* 69 16; aedes
 nostrae = *palatium* 251 23; Romanae aedes 162 23.
 aedificare (*cf.* honorum sermonibus aedificamur,
 malorum colloctione destruiuntur *de animo* 2
 p. 630); aedificatus libris 85 25.
 aeger: vituperationem generant, quae in mediis
 conatibus aegra deseruntur 127 32; 125 16.
 aegrescere 99 15, 327 12.
 aemulatrix posteritas 201 16.
 aemulus = *inimicus* S 429 2.
 aequabilis *syn.* iustus 12 20; *sic passim.*
 aequaliter = *iuste* 10 13, 29 15, 269 5 *cet.*
 aequitas: aequitatem (= *ius*) populi (*LRPDZ*, po-
 pulis *reliqui e con.*, *recte cf.* 203 23) dicere 24 5.
 aequor *Larii* 343 7; aequora *formarum* 205 26.
 aer (*acc. pl.* aera r. *sub declinatione*): aeris con-
 finia *opp.* cubilia (*marina*) 371 27.
 aerarium = *fiscus publicus*; nostrum aerarium
 (aerarium nostrum 215 12) 146 27, 147 26, 151 8,
 215 12, 251 22; nostra aeraria (aeraria nostra
 257 11) 92 18, 182 20, 257 11; *item absolute* aera-
 rium 14 29, 344 8. — privatum aerarium = *patri-*
monium regis 245 24.
 aes 95 25, 181 13, 221 16. — *Cf.* fusor.
 aestimare (*saepe* = *existimare*, a quo verbo *Cassio-*
dorus et alii eiusdem aetatis scriptores *abhorrisse*,
incerta est enim lectio 67 17, 215 1,
 315 27) 4 27, 12 20, 13 2, 20 19, 23 7, 25 10, 24, 30 28,
 35 19, 38 12, 41 27, 47 8, 36, 67 13, 72 5, 83 12, 85 17,
 99 11 *cet.* S 432 1; cum et alii montes motibus
 vaporatis exaestuant, nullus simili appellatione
 censetur: aestimandum (= *opinor*), quia gravius
 succenditur 103 3.
 aetas: formula aetatis veniae VII 41 *cf. Gothofred.*
ad C. Th. II 17; Gothis aetatem legitimam virtus
 fuit 36 9 *vide Mommsen neues Archiv* 14, 534. —
 aetas mundi (*significatur sex aetates annorum*
millenorum cf. c. posit. in ps. 92 p. 313) 19 19.
 aeternitas *sensu Christiano* 72 27.
 affaber 241 21.
 affabilitas 313 6.
 affatus (*pluralis est praeter* 117 21, 127 8, 313 10) *de*
allocutione vel epistula imperatoris (sacri affatus
 310 9) *et regis* 190 8, 234 28, 310 9, 313 10. — =
rescriptum (*syn.* *inssio*, *cf.* 117 21 *cum* 36 19) *regis*:
 sacrae praecceptionis affatus 127 8; regii affatus
 167 27; noster *vel* nostri affatus 117 21, 255 25;
 praesentes affatus 63 11, 84 4.
 affectare (affectari *depon.* 251 8) 86 11, 123 31, 178 6,
 222 29, 251 8, 282 27, 327 21; quos gestarum rerum
 integritas affectata commendat 348 4. Regulum
 affectata poena concelebrat P 467 4.
 affectio 1 32, 49 3, 73 18 *cet.*; generalitatis affectio
 (*cf.* 331 33) 298 20; veneranda Romanae urbis
 affectio 10 18; variae animi affectiones 71 22.
 affectuose (affectuose B 231 11, 243 11; r. affectuosus)
 80 24, 243 11; magis affectuosius 231 11.
 affectuosus (*in optimis quibusque variarum libris*
constanter scribitur affectiosus idque iure: *altec-*
tuosus ab affectu et affectiosus ab affectione in-
clinatum inter se ita differunt ut actiosus et
actuosus, affectiosus legitur apud Tertull., Microb.,
Sere. Dan., alios) 25 30, 143 26, 260 17, 298 11,
 311 23, 32, 332 19, 333 9, 360 17.
 affectus 12 4, 17 29, 27 12, 29 15, 37 29, 38 24, 39 11,
 47 14, 49 1, 51 5, 28, 52 4, 53 22, 55 12, 56 4, 62 15.

affectus:

64 13, 80 4, 16, 81 27, 85 7, 87 4 *cet.*; affectu damni 385 8, bonae conversationis S 426 15, integritatis S 420 24, purgationis S 429 13, *aliter* affectu patris 367 22.

affigere: specierum pretia subter affiximus (*cf.* subdita) 341 5; quicquid a discussoribus novi census per V. indictionem probatur affixum (*sc. in libris censuulibus*) 276 19.

afflictio *opp.* laetitia 343 28, 355 17.

afflictus: afflicti *opp.* illaesi 51 3, 329 33, 344 3.

affluenter (*v.* affluere) 259 32, 303 22, 352 12.

affluentia (*v.* affluere) 368 14.

affluere (*geminant f. codd.*) = *abundare* 17 22, 184 11, 302 28, 312 13, 366 1.

agellus: iuris proprii agellus, quod Fabricula nominatur 257 27.

agens curas portus *v.* comes siliquatariorum.

agentes in rebus 349 10; *vide Mommsen neues Archiv* 14, 170. — *Cf.* princeps, schola.

agens vices *v.* vices.

agere *fiscum* (bina et terna agere) VII 20, 21; iter agentes *de exercitu proficiscente* 149 21; agere mandata 87 27; publicum agentes = *in actu positi* 194 8, bene agere 177 33, 315 2, 12, ad agendum deligere *aliquem* 206 21, age (agito, agite, agatis), ut (ne 80 10, 156 2, 162 18) 80 10, 156 2, 162 18, 167 16, 193 3, 216 5, 305 1, 331 26 *cet.*

aggravare onera fiscalia 336 25.

aggregare substantiam fisci compendiis (*cf.* *Ed. Theoderic.* 55) 158 4, — = *congregare* 363 18 *cet.*

agitator (*plene* Olympiaci currus agitator 349 8) = *auriga* 105 16.

agnitio: bonarum rerum celerissima desideratur agnitio 343 36.

agnoscere = *cognoscere* 131 27, 281 7, 306 7, S 441 14.

agon 105 11. — *translatè* = *militia* 186 18, 189 24.

agrestis: dictio agrestis 3 10; agrestissimae gentes 203 27; rustici, agreste hominum genus 364 14; agrestes populi 168 28; agrestis spiritus 120 30; agrestes *syn.* servi 181 30.

agrimensor 107 24, 108 3.

alacritas: magna alacritas 315 8, P 470 20.

alacriter 23 26, 91 2, 153 9, 241 24 *cet.*

alatus: virgines (*sc. Victoriae*) pinnis rutilantibus alatae P 481 8; catis lumentibus alata velis 31 6.

alba = *margarita* 273 13.

albedo 363 20.

albescere (*translatè* = *splendescere*) 219 12, 331 13, 354 15, P 480 16.

albor 343 11.

album *v.* curia, senatus.

albus color *factionis* 105 31. — alba linea non longe ab ostiis (*sc. circi*) in utrumque podium directa 106 2; *v. Friedländer in Marquardtii roem. Staatsverwaltung* 2 III 514 *abu. 1.*

alibi = *alioquin* 283 7.

alienare praedia 222 32, 367 20, S 446 3, 5, 19, 450 10, 451 3.

alienatio 52 15, E 392 *cp.* 9 8, S 449 13. — mentis alienatio 124 23.

alienator S 450 10, 15.

alimonia (*neutr. pl. praeter alimoniam* 150 20 *positum propter consonantiam*) = *annona* 3 18, 100 6, 150 20, 218 5, 382 10, 384 30; alimonia publica 57 25.

aliquando: ne aliquando 190 26.

aliquanti = *aliquot* S 448 2.

aliquantulum *adv.* 369 18.

aliquis:

aliquis:

ut . . putes, quem . . videas 343 25, ut vacuum putes lacum, quem non dubitas (dubites *EFFIGI*) esse plenissimum 262 28 *cet.*

in aliquo (= *in aliqua re*) parere 37 27, *sim.* 309 12. — aliquid adversum 83 19, 339 11, ambiguum 349 11, asperum 115 3, confusum 205 3, districtum 332 29, dolendum 79 3, eximium 175 11, extremum 190 17, necessarium 135 2, 376 15, occultum P 473 14, profanum 21 8; *falsum igitur, quod solus tradit B.* aliquid boni 259 21 *neque recte conieci* aliquid optati P 479 21.

aliqui . . alter . . quidam 261 12.

in cunctis hypotheticis et negativis aliquis, aliquid *cet. ponitur fere pro* quis, quisquam, ullus *cet., ut tamen non deficiant legitima pronomina: cf.* ne quis 182 2, si quis 61 14, 65 11, 301 16, 340 1, si quid 331 32, nec quisquam 360 15 (quatinus nec aliquis . . nec iterum quisquam 374 14); *constanter* aliquis *ponitur post sine* (*contra* absque ulla fatigatione 241 3, absque ulla nundinatione 270 13) 149 16, 152 10, 344 28, 373 12 *cet., idem est usus actorum synodaliu* S 405 26, 420 10, 423 1, 431 14, 451 4; *qui locus unus repugnat sine ulla* (*uita codd., fort. habita*) de prolixo itineris cura S 421 1, *is corruptus est.*

aliter *v.* nisi.

allecticus *praef. VI 1: cf. Usener ad ancilot. Holderi p. 25.*

allegare 59 24, 101 25, 120 5, 129 20, 132 13, 145 33, 181 33, 242 28, 291 20, 310 25, 313 3, S 427 1, 429 12, 431 9.

allegatio 15 18, 18 7, 63 26, 102 4, 160 24, 163 8, 166 26, 33, 168 11, 227 9, 284 18 (*v. Dahn IV 131*), S 428 4; *flebilis* allegatio (*syn.* *petitio* 98 10) 83 17, 98 10, 382 17 *cf.* 23.

alloquutio 247 12.

alloquium 38 28; *regium* alloquium *syn.* *affatus* 234 27.

alluvio 318 5.

alpha: sola vos alpha complectitur 349 5; *fort. ea littera promoti in officio praetoriano significabantur vel ii inter eos, qui primarias laudes retulerant; verba sequentia cum O. Hirschfeld distinguenda sunt: ubi ea littera, non timetur.*

alphabetum 243 4; *Heleens* anctor Graecorum (*v. Krenmer de catalogis heuremat. p. 80*) virtutem eius compositionemque describens 243 7.

alter . . hic (alter . . alter 3 14, 21 11, 361 26) 354 28.

altercari: altercantes 166 27.

altercatio 15 16, 69 25, 280 10.

alterator 326 24.

alteruter = *mutuus* (*cf. Paucker supplement. lexicor. lat. p. 24*): ut alteratro (alterutrum *L*¹) decore fulgentes mutua se gratia qualitatis ornarent 21 20; 31 2.

ambienter 143 24.

ambire *aliquid* = *petere* 133 30, 335 24 *cet.*

ambitio 63 20, 117 10, 166 17, 175 17, 181 13, 193 13, 31, 270 7, 280 24, 315 11, 19, 354 26, 365 15; alienarum rerum tarpis ambitio 131 22.

ambitus 14 18, 28 10, 122 24, 127 6, 129 7, 133 14, 17, 159 26, 164 25, 169 1, 175 6, 192 13, 221 10, 257 23, 267 10, 269 10, 270 31, 273 21, 278 1, 279 12, 280 21, 281 17, 352 18, 336 20, 339 30, 377 9; ambitus lucri 131 2, pecuniae 14 18.

ambulare: totius anni orbitam aequitatis ambulare vestigiis 353 25.

amissio: negotii sui amissione multari 255 28; rerum suarum amissione plecti 284 10; possessionum suarum amissione privari (*idem solocismus ab alitoribus perperam expulsus est in Ed. Theoderic. 46*) 60 24.

amminiculum: amminicula saionis 49 19.

administrare imperium 329 1. provincias 364 35; administrantes = *iudices provinciarum* 373 21. praefecturae titulos administrantes (qui publicos titulos administrare noscuntur 315 7) XII 6 *cf.* administratio.

administratio = *officium publicum* 14 9. 348 23; administratio *provinciae (vel comitatus)* 195 19. 201 24. 202 2. 12. 211 13. 279 8. — administrationes publicae (*vel publ. amm.*) *de apparatus amonario a negotiatoribus monopolia exercentibus sub ordinatione praefecti praetorio administrato* 315 10. 365 21 *cf.* XII 6.

administrator *praefecturae praetorianae* 382 12 *cf.* praefectus praetorio.

amonere: ut, cum publicum agentes (*sc. rectores*) purpuram eernerent, de vigore semper principis amonerent (*sc. provinciales*) 194 8.

amonitio *regis* 39 10. 83 31. 84 26. 92 30. 123 23. 127 10. 178 5. 306 37 *cf.* 27 25. 63 11. 92 3. 98 3. 132 20. 150 15. 277 12.

amonitor 331 29.

amniens: fluenta amnica 154 3.

amoenare 71 12. 164 27.

amoenitas (amoenitas agrorum 373 12, amoenitates agrorum 138 8, *similia passim*): amoenitas laurearum P 475 11; oculi 273 3; pacis 245 7.

amphitheatrum 169 4; *Catinense* 104 22; *Romanum* 133 16.

amplexatio: mutua se amplexatione (amplexione *deteriores hic et* 354 1) consociant 257 7; *similiter* 354 1.

amplexus = *circuitus* 352 32.

ampliare populos 276 10.

amplitudo.
amplitudo vestra: episeopi.

amplius = *magis*: amplius excelsus 297 15; proposito nostri est nova construere, sed amplius vestra servare 84 10; timeri te amplius volumus quam probari 362 1; eum successor amplius (*sc. quam decessor*) laudari nititur, praecedentis fama lentatur 234 1; *similiter saepius*.

amplus *v.* honor, praefectus praetorio, senatus.
amplissimus *vir v.* praeeclens.

amputare *translate* 60 25. 78 11. 93 7. 203 1. 235 4. 373 20 *et.*

an: nec interest talibus an sumere cibum an sustinere ieiunium 340 14.

anacoluthon: *ritu hic congesta maxime in iis epistulis scriptoris exciderunt, in quibus ad nos casus easque cum pristinis non plane concinentes formulas accommodabat dudum conditas.*
reliqua vero, quae assereris divisisse (si tamen appellanda divisio est quam sub unius celebratam constat arbitrio), — ad nostrum comitatum festinus occurre, ut inter vos ea quae iustitiae conveniunt ordinemus 17 18.
quapropter Moniarii supplicatione commoti praesentibus te affamur oraculis, ut, si mancipia eius Breones cognoveris abstulisse (qui civilitatem premere dicuntur et ob hoc iustitiae parere despiciunt, quoniam ad bella intendunt, dum assidue dimicantibus difficile est morum custodire mensuram), — quapropter omni protervia remota postulata facies restitui 20 7; *similiter* 158 1—4.
delinimus, ut amatores Helladii (quem saltare praecipimus) — spectandi eis, ubi delegerint, libera sit facultas 32 25 *cf.* 149 12. 160 5.
Castorii flebili calamitate permoti (quem praesit invidia) — occasionem praebuit salutaribus constitutis 89 28.
sed quia licet principem semper humaniora censere, dum varietatis non habet vitium, quod pro beneficio fuerit immutatum, — sed ut nec minima possessores illatione

anacoluthon:

gravarentur, ex Italia destinavimus exercitiales expensas 100 6.

praesentibus decernimus constitutis, ut Alamannorum boves, qui videntur pretiosiores propter corporis granditatem sed itineris longinquitate defecti sunt, commutari vobiscum liceat — minores quidem membris sed idoneos ad laborem, ut et illorum profectio sanioribus animalibus adinvectur et vestri agri armentis grandioribus instruantur (*de re cf.* 149 16) 104 31; *nisi forte ante* minores *excidit in.*

nos praesenti iussione decernimus, ut, si in iudicio Pitizae se probavit ingenuum, — calumniantes protinus amovete nec audeant *et.* 159 30; *similiter* 275 23—26.
sed stupeo vos his beneficiis obligatos Gesalecum (qui nostris inimicis adiunctus est) — in vestram defensionem sic fuisse susceptum (*dicendum erat: suscepisse*) 170 10.

didicimus Lucaniae conventum (qui Leucothea nomen accepit, quod ibi sit aqua nimio eandore perspicua) — praesumptionibus illicitis rusticorum facultates negotientium saepe laceratas (*nbi conventum tralita est lectio*) 261 30.

sanctitas vestra statuissis nos cognoscat (quod etiam ad patriarchas volumus pertinere), ut a tempore Bonifatii, cum de talibus prohibendis suffragiis patres conscripti senatus consulta condiderunt, quicumque in episcopatu optinendo aliquid promissis declaratur, — ut execrabilis contractus cunctis viribus effertur 279 30.

significamus gloriae vestrae: monasterium famularum dei (quod vobis insinuatam est laborare eo, quod ager vitia contraxerit) — ad praefectum praetorio dedisse nos nihilominus iussione, ut ad praedium, de quo querella est, inspector accedat 314 2.

et ideo arcarios prorogatores, qui ad urbem Romam pertinent, sed et eos qui ripam Ticinensem et Placentinam sive per alia loca quicumque publicos titulos administrare noscuntur (quos a vobis conperimus ordinatos, cuius iudicia sic libenter amplectimur, sic servari desideramus, tamquam a nobis facta esse credantur). — nec sinimus contra illos cuiusquam praevalere malitiam, qui vestro iudicio administrationes publicas susceperunt 315 4.

qua de re spectabilitas tua communitis curialibus nec non et his, quorum interesse cognoscit, ab illa indictione praedictis casis exactionem facies (*requiritur: facies*) removeri 366 21; *similia saepius.*
Cf. attractio et participiorum usus.

anagnosticum (= *rescriptum*) regis S 425 1.

anathema S 404 12. 446 6. 9. 450 12. 14.

anchorago (ancorago *codl.*): a Rheno veniat anchorago 362 20; *salmoni similis piscis videtur significari, cf. Cungius s. r.*

ancilla *opp.* ingenua 284 15.

angulus: angulis in quadrifaria mundi distributione compositis 169 13; *cogitat Gorgius vol. I ad diptych. Leodicense p. 36 VIII de cenotore crucis figuram ita imitante, ut manus et pedes in quatuor cardines distendat.*

angustus *v.* pretium.

anhelare: tornaces anhelantium aquarum 67 27; *anhelans de periclitante* 101 29.

anhelus: sudores anhelii 273 9; urbes anhelata siccitate fatigantur 259 3.

- animal; mutum animal 22 1. 71 2. P 478 18.
- animare *aliquem vel aliquid* 158 12. 251 9. 268 13. 383 30; *ad aliquid* 184 21. 189 15. 237 10. 280 33.
- animositas = *rigor* 65 18. 66 7. 107 8.
- animus: dominantis animi 13 22; nostri animi *vel* animi nostri (animus noster *e. g.* 30 20) 12 26. 93 23. 236 13. 297 8; apud clementissimi imperatoris animos 329 14 *cf.* 311 4. 8. 342 33.
- annales P 466 19.
- admisus *subst.* 59 30. 320 15.
- annona *urbis Romae* 190 14; *cf.* praefectus annonae. — annonae *fiscales* (de publico deputatae 109 7) *datae principi ex officio comitis Dalmatarum* 216 20. *doctoribus eloquentiae Romanae (cf. Iustinian. pragm. sanct. 22)* 286 26. 31. *aquilegi* 109 7. *aurigae* 105 10. — annonae *a praeiunctibus praebitae regi committenti* 375 18; *committentibus iis quibus erectio permessa est* (paraveredorum et annonarum praebitio secundum evocationes concessas) 373 16. 18. *inter eos iudicibus praeiunctarum (cf. pulveratica)* 151 21. 373 20. *Erulis supplicibus* 135 1. *funulo regis aegrotanti* 340 28; *exercitu contra hostes proficiscenti* 49 29. 149 21. 150 16. 157 26. 309 13. 364 27 (*cf. Mommsen neues Archiv* 14, 498 *adn.* 6). *dromonariis* 152 33. *militibus comitiae Syraecusanae* 195 13. — annonae *domesticis comitum rei militaris a rege per comitem patrimonii concessae* 277 32. — procurat annonas *praefectus praetoris* 176 28 *cf.* II 5. V 16. 23. XI 10. XII 15. 18. *comes patrononii (v. supra)*. *comes privatarum* III 53; *provinciales saepius ab ipso rege ad praestandam annonas admonentur.* — *cf.* com-modum.
- annositas 125 2.
- annuere: praesentibus decretis annuimus, ut 61 27 *cf.* 63 32. 128 33. 163 18.
- annuus: annua successio (reparatio 285 23) *iudicium (et comitum, c.* 195 22. 196 12) *provinciarum* 196 28. 202 6. 285 23 *cf.* 185 28. 202 12. 361 3. 339 29. — annua devotio *de tributis solvendis v. devotio; item* annua festivitas 374 3.
- ante *r.* nisi.
- antecellere *aliquem* 349 13.
- anteferre = *promocere* 347 17.
- anteponere: egrediatur unus, ut anteponat universos (*sc. eiusdem officii officiales*) 345 12; primatibus anteponi *praeter matriculam seriem* 335 4.
- antidotum 340 31.
- antiquitas 16 21. 94 12. 139 22. 175 9. 176 19. 179 37. 181 16. 193 34. 202 6. 219 17. 227 16. 250 1. 269 19. 282 20. 317 6. 335 31. 352 6. E 391 *ep.* 5 13; artifex (*adlectivum plerumque ante substantivum*) antiquitas 212 21. *beneficialis* 68 20. *cama* 96 21. 1875. *curiosa* 71 23. *docta* 19 20. *honora* 328 32. *iusta* 62 21. *legalis* 284 19. *moderatrix* (m. rerum omnium 351 23) 209 3. 351 23. *provida* 123 1. 128 33. 129 23. 349 19. *prudens* 5 15. 207 29. 227 2. *reverenda (aliter reverenda legum antiquitas 222 32)*. *rudis* 138 21; ut nova simili antiquitate producas 204 18. quod te cognoscis sub antiquitate largiri 99 8. ut secundum praeicam consuetudinem eos rationabili debeat antiquitate moderari 216 19.
- antiquus: antiqua (*videtur semper ante substantivum poni*) *beatitudo* P 466 16. *delectationes* 334 7. *foeditas* P 468 8. *moderatio* 350 30. *principes* 303 12. *regna* 308 14; *antiqui* 31 32. 42 11. 138 8. 19. 178 29. 188 28. 192 1. 207 13. 212 21. 260 13. 286 16. 302 26. 337 19. 372 28; *antiqui (= maiores)* eorum 353 12.
- antistes (*gen.* antistes B 255 27. *acc.* antistem F 255 7; *fluctuant synhodorum libri inter formas legitimas et vulgares haec:* antestis *gen.* antestis *vel* antestitis, antistes *gen.* antistis) = *episcopus* 280 27. E 392 *ep.* 9 8. S 420 22. 421 14. 425 7. 427 19; antistes Romanae civitatis 255 7. antistes ec-
- antistes:
- clesiae Romanae S 444 12. *idem nude* antistes 255 27. 332 5. 376 31. S 445 20. 446 2.
- apex: apices *litterarum* 352 16 *cf.* 139 6; apices = *epistulae*: salutationis apices 246 15. *salutiferi* apices 307 29. 313 9. 320 11. — *genus (dicendi)*. quod ad summum apicem disputationis elevatur 5 17. — *de honoribus*: regalis apex 27 3; *patri-ciatu* apex 13 20; apex fascinum 14 7; ut post illius apicis culmen ad alteram conscenderet dignitatem 21 26; *similiter saepius*.
- apocha (*cf.* securitas) 366 9. 26.
- apostolicus papa 281 31; apostolicus pontifex 280 8. apostolica ecclesia 280 22; apostolica sedes (sedes apostolica 390 *ep.* 5 5. 391 *ep.* 5 11. 431 11. 447 14) 255 16. 22. 279 26. E 390 *ep.* 5 5. 391 *ep.* 5 11. S 426 10. 431 11. 447 14. 20. 23. 449 11.
- apostolus: beati apostoli Petrus atque Paulus 342 28; sancti apostoli 332 2; Petrus apostolus S 427 2; beatus (sanctus 377 2) Petrus apostolus (apostolus Petrus 391 *ep.* 5 12. 447 24) 281 22. 377 2. E 391 *ep.* 5 12. 6 2. S 399 2. 429 5. 438 4. 445 1. 447 24; beatus Petrus S 430 20.
- apparare species mensis regis 375 21.
- apparatus tanti honoris (*fort. de electionibus consularibus*) 184 21. — = *annona*: publicus apparatus 381 25. *cf.* 315 18 *et* titulus: apparatus exercitus 344 29. 382 23 *cf.* 364 9; regius apparatus 375 8. nostri apparatus 183 36. *cf.* 183 29. 362 17.
- apparitio (= officium) *opp.* qui imbere poterat 217 15 *opp.* iudex 196 28.
- apparitor II 21. III 20; devotio tua 58 16.
- appellare, appellatio: appellari a suspecto indicibus ordinariis in una causa secundo non patimur 284 32 *cf.* *Dahu* IV 132. — *praefectus praetorio* sine appellatione potest negotia terminare 176 15. — *praefectus urbis* ex designatis lege provinciae ab appellatione cognoscit 177 30 *cf.* *Boecking ad Not. dign. Oc. 1.* — papae per canones appellationes omnium episcoporum commissae sunt S 423 10.
- appendium: appendia *cruciatorum debitorum* 316 16 *v. Gothofred. ad C. Th. XI 7 a.*
- appetentia 70 26. 125 13.
- appetibilis 19 2. 371 27.
- appetitus: humani generis improbi appetitus 182 1.
- applicare: applicari *senatui* 250 4. — ad beatitudinem temporum applicare *aliquid* 107 3. — pecuniam Romanis moenibus applicare 65 26; 136 7; pecuniam applicare aerariis 182 20; 165 22; facultas eius tuis compendiis applicetur (*cf. Ed. Theoderic. 84*) 148 16; 150 28. — applicare (= *addere, ut sensum nascatur significatio tribuendi, vertendi*) beneficiis (laudibus, meritis, criminis, culpis *et.* iam vobis est applicandum, si 331 32) 10 25. 13 29. 31 17. 67 11. 86 4. 105 20. 150 9. 168 9. 226 15. 303 28. 304 17. 318 22. 321 6. 326 18. 331 4. 32. 332 11. 351 7. 12; quod felicibus applicetur (sanciat-ur 86 5) auspiciis 182 22.
- appositio *cf.* attractio.
- apsidatus (*abs- plerique*): caveae apsidatae 138 17.
- apsis 69 5. 262 27.
- aptare decenter 15 34. 376 12. P 473 18.
- apud: synhodus apud Romanam congregata S 426 6. — apud conscientiam nostram laesionis genus est profutura tardare 99 13 *v. Archiv f. lat. Levikographie* III 14.
- aquae ductus (ductus aquae 206 14) 128 2. 161 6. 206 14.
- aquilegus = *aquilex (v. apparat.)* 108 14.
- arbitr: arbitri, quos partium consensus elegerit 135 8 *v. Mommsen neues Archiv* 14, 530 *adn.* 4 *et* 5. — arbiter rerum *Theodericus* 241 6 *cf.* 246 3. arbitrium principis (dominantis 85 32. imperantis 116 19) 47 5. 85 32. 116 19. 246 3 *et.*

arca *sepulchralis* S 9 12.
 arca *praefecturae praetoriae*: arca nostra 378 19
cf. 20 1. Iohannes v. c. (*cf.* 147 18, 25) arcarius V 7;
 Thomas et Petrus vv. cc. arcarii XII 20. arcarius
 praefectorum 18 29; arcarius (a. noster *vel* noster
 a. 366 c. 379 24) 366 c. 24. 368 5. 379 24. 383 18; ar-
 biter arcae 20 1; arcarii (nostri a. 366 19) 366 19.
 25. *Vide Mommсен neues Archiv* 14, 463. — arca
 vicariae sedis (*i. e. ricarii urbis Romae*) 60 2. —
 arca *ecclesiae* S 426 1.
 arcuum (*cf. ulicetiri neutrum*): nostri imperii
 arcuum 243 17; arcana regia (nostra 115 33)
 115 33. 249 11.
 arcarius praefectorum *v.* arca. — arcarii proroga-
 tores tritici, vini et casei *inter negotiatores prae-*
fecturae titulos administrantes 315 4.
 arcatura (= arca finalis) constructa 107 10.
 archiater (*nom. non occurrit*) IV 41. VI 19. 192 12.
 21; *cf.* comes archiaterum.
 archidiaconus S 402 1.
 archipresbyter S CDXCIX B 1 (*p.* 410).
 architectus II 39. 107 19. VII 15. 241 24. — formula
 ad praefectum urbis de architecto faciendo in
 urbe Roma VII 15 *v. Mommсен neues Archiv*
 14, 493 *adn.* 3.
 ardue 242 4.
 area (= *alveus*) lacu 343 16.
 areola: porticus cum areola 125 6.
 argentum: 129 11. 181 13. 269 25; *id quis invenit* 129 19.
 ariditas 128 6. 328 5.
 arithmetica 19 3. 108 1.
 arithmeticus 40 12.
 arma *quis invenit* 214 1. — arma (= *exercitus*)
 nostra 309 7. — *cf.* adoptio.
 armarium: armaria, quae continent monumenta
 chartarum 189 3 *cf.* 377 20; armarium legum
quaestor 178 22.
 armatus: non enim temporibus nostris potestate
 regia est armata quaestura, sed legibus pro-
 batur esse composita 303 11; potestas armata
v. potestas. — armatus (*sic collective* 120 21) *vel*
 armati = *exercitus Gothorum* 78 17. 120 21. 153 29.
 158 32. 351 4 *cf.* 20 9; armata defensio *v.* defensio;
 armata rei publicae pars 242 13.
 armentalis succus = *lac* 340 29
 armifactor: formula (f. ad ppo VII 19) de armi-
 factoribus VII 18. 19 (*v. Mommсен neues Archiv*
 14, 462); *atruque formula non ad ipsos fabricenses*
(qui Cassiodoro sunt artifices 213 23. 25. 214 7,
 fabri armorum 213 22, milites *i. e. officiales* 213 22.
 214 7), *sed ad eorum praepositum pertinet.*
 arra: arrarum nomine 153 3.
 ars bellandi 36 39; *medicina* 191 29. artes 109 14.
 205 9. 211 25. 286 9; bonae (= *liberales*) artes 10 5.
 96 22. 144 16. 287 7. 288 24. 302 32; *item* honestae
 260 17, magnae artes 82 27.
 arte ad aequitatem *aliquem* 24 29.
 artifex: artifices armorum (*cf.* armifactor) 214 7,
 medendi (*absolute* artifex = *medicus* 257 19) 192 2,
 navigandi 154 17, *naves aedificandi* 154 22. 155 9,
purpurariae officinae 11 27, *statuariae* 66 11. —
 artifex (legum artificium 132 29) = *machinator*
 90 8. *cf.* 50 13.
 artium *v.* pretium.
 arx: Romanae arces 65 22. 156 20. 211 24; ut desi-
 deretur civilitas in arce Latiani (*sic scribendum*,
 latiori *ferre eodd.*) S 422 7.
 as *v.* assis.
 as- *cf.* ads-
 ascendere patriciatus culmen 175 29; gradum primi-
 seriniatus 346 8.
 ascensio: quod difficili ascensione turgescat (*ciri-*
tus) 372 19.
 ascensus: tribuere promotionis ascensus 346 21.
 asciscere (*syn.* eligere) *magistratum* 12 21. 250 10.

aspectare utilitatem publicam 121 17.
 aspectus *sing.*: aspectus principis 11 15, aspectus
 regius 179 25; *plur.*: aspectus (nostri a. 181 28
cf. 470 4, a. principals 345 18, sacri a. principis
 346 2, venerandi a. 348 11) *principis* 184 28. 345 18.
 346 2. 348 11. P 470 4.
 aspiciere: illud etiam aspeximus, ut habeat 65 11;
 illis reverendus aspiceris 335 5.
 aspiratio: caelestis aspiratio 332 6.
 assere = *affirmare, testificari, comprobare* 25 11.
 35 20. 51 10. 56 26. 62 24. 92 2. 98 11. 120 2. 124 5.
 126 28. 136 14. 240 29. 242 26. 243 14. 252 20. 272 15.
 298 31. 302 9. 303 4. 306 19. 307 8. 329 35. 316 15.
 349 3. 382 18 *vel.*
 assertio = *testificatio* 250 30. 350 19.
 assertor = *testis* 240 22. — = *defensor* 115 24. 168 2.
 assertum: asserta = *allegatio adversarii* 99 6. 132
 20. 33. 150 6.
 assessor = *consiliarius*: aliae dignitates assessorum
 solacia quaerant: tua (*quaestoris*) vero dignitas
 principi consilia sumministrat 179 5.
 assidere alicui potestatibus *de agente rices prae-*
fecti praetorio 333 16; inter nobiles *de r. s.* 221 7.
 assiduitas: paraveredorum assiduitate (*syn.* nimio
 cursu) fatigari 342 37.
 assiduus divinae supplicationi 289 22.
 assis (*is est nom.* 84 5. 151 2. 368 8) publicus (tribun-
 tarius 374 12) = *tributum annuum triua illatione*
a possessoribus pensum 84 5. 130 10. 151 2. 165 7.
 353 14. 364 6. 368 8. 373 19. 374 12.
 assistere inter primates (*officialium*) *de corniculario*
praetoriano 345 23.
 associare aliquid 185 14; *aliquem alicui* 242 17. 335 12.
 associus *alicui* 103 8.
 assumere (= *asciscere*) iudices 185 32. — = *suscipere*,
inire, templare, praesumere 4 19. 99 30. 135 23. 156
 15. 178 19. 207 26. 208 4. 260 16. 288 16. 299 32. 305
 32. 306 13. 307 23. 333 24. S 445 19; decrevimus dro-
 mones fabricandos assumere 152 24; assumere
 (= *inire*) *magistratum* 93 17. 175 26. 179 37. 247 6.
 360 1.
 assumptio dignitatis (*cf.* assumere magistratum *sub*
 assumere) 241 27. — = *praesumptio (quod vide)*:
 laudabilis assumptio 115 23; permiciose assumptio
 80 3; meritum assumptio (= *confidentia*) 247 7.
 assurgere: assurgat introentibus *senatus* 116 23;
 ppo bacchari non est in humilibus laesione per-
 missus et cui a nobis assurgitur (= *nostra causa*
magna reverentia praestatur?), officendi potestas
 miseris abrogatur 90 12.
 astronomia 108 2. astronomicus 107 18. astronomus
 40 11. 72 18. 350 5.
 astrum 350 3 *seq.*
 asylum 284 33.
 asyndeton *binembre*: delectando movendo implebes
 veri oratoris nisum 242 31 *cf. Quintil. inst. orat.*
 3. 5. 2. 12. 10. 43.
 atavis: ab avis atavisque 353 18 *cf. Verg. Aen.* 7, 56.
 athleta 62 9.
 atque ideo *v.* ideo.
 atrium: atria Libertatis (*v. ind. locor. sub* Roma);
 atrium b. Petri apostoli 281 22; atria *de carcere*
 354 21; *translate* pietatis atria 329 30.
 atterere gentes 237 17 *cf. Fulgat. 3 reg.* 14, 24.
 attestatio 239 9. 378 14 (*cf. Jordan. p. 69, 20*).
 attonite (*v.* attonitus) = *attente* 165 18.
 attonitus = *attentus similiter usurpatur ab Apuleio*
Tertulliano Cassiano, syn. sedulus in versibus
apud Rossium Inscr. Christ. II 1 p. 101 c. 60, 1;
 estote circa eos quos destinamus attoniti (*sic eodd.*
praeter attoni B¹, attenti B² H¹ G¹ L¹ A¹) 332 23.
 attractio:
 quod (*sc. id imperium in quo*) natus est re-
 miniscens ad Romanum repatriavit imperium
 88 34.

attractio:

ad hoc, quod (= *ad quod*) tendis 37 s.
ad causam, quam directus fuerit 135 27.
in Avinione, qua resides 98 25; *cf.* 275 26

attractio inversa:

magnificentiam tuam duximus instruendam, ut frumenta quae comparantur, non iterum ab eisdem (*sc. frumentis*) interpretii nomine solidorum quantitas exigatur 61 6.

siliquatici titulum quem fidae (*sub fidae latere videtur dative nominis proprii*) dominicus iure dederamus, discussionem (*sic codd.*) indictionis I. II. vel III. per provinciam Dalmatiam ordinatio tibi nostra committit 92 15.

saxa ergo quae suggeritis collapsa, licentiam vobis eorum in usus publicos damus 104 21: paulo supra scribendum puto: atque ideo suggestionis vestrae tenore comperto (partem) quam caritate civica in communiendis moenibus suscepistis, absolutum huius rei vobis censum esse licentiam 104 17.

testatus es Curvae porticus quae forum includit, superimponendis fabricis licentiam condonari 127 18.

hunc honorem quem (*sic codd.*) tibi respicis otiosa remuneratione praestitum, quam nimium laborantibus antiqua noscitur provisione collatus 185 26.

arborem (*sic codd.*) quem florere vides, subterranco succo animatur 268 12.

illos quos spes non habet coniugii, facultatum priventur media portione 284 2.

Gudilam et Bedulfum sublimes viros maiores domus nostrae quos (*sic codd.*) de praesente misimus, iussu nostro sacramenta praestabunt 8 422 8.

causa (*sic A*) quae agitur si mihi visum fuisset ut ego deluissem audire 8 425 3.

scriptura quae in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus sustineri manifestum est 8 447 12.

attractio legitima neglecta:

gessit notarii dignitatem: honor qui tunc datur egregiis 15 9; *similiter* 189 10; *contra*: patricius tibi conferimus dignitatem, honorem quidem celsum, sed qui tuis meritis probetur aequalis 253 8.

quid tali viro negare possimus...? vir, quem nobilitatis nulla inflat elatio 254 26; 319 12.

Cf. sub participiorum absolutorum usu.

attractivus 316 29.

auctor *generis*: auctor *vel* auctores (*opp.* suboles 56 7, 330 25; heres 82 32, 248 3; posteri 138 12, *syn.* maiores 231 4; parentes 287 28) 56 7, 82 32, 138 12, 224 21, 231 4, 287 28, 330 25, 377 17; *Athalaricus de Theoderico*: auctor (a. noster 292 12) 248 3, 292 12, beatus noster auctor 234 19, clementissimus auctor 275 30. — civilitatis auctor *Athalaricus* 232 19. — statuae auctorum (*eorum sc., quorum iussu factae sunt*) adhuc signa retinentes 211 27 *cf.* 95 27, 127 26. — auctor (= *scriptor*) Graecorum 243 7; auctores 40 19, 41 21, 48 17, 327 12. — *sensu Christiano*: auctore deo (deo auctore 8 420 5) 134 32, 156 3, 183 27, 316 23, 8 420 5 *cf.* 290 25, noster auctor (*vel* a. noster) 255 12, 318 23; reverendus auctor 124 1; auctor rerum 332 12; auctor ille castitatis et misericordiae singularis 298 21; totius largitatis auctor 281 2. — auctor iniquitatis (mortis 284 26) iniquitatis = *diabolus* 284 26, 333 2.

auctoritas = *iussum, rescriptum* (*plene* nostrae iussionis praesens auctoritas 336 29): regia (regalis 115 22, *aliter* regalis auctoritas 115 26) auctoritas 59 8, 115 22, 221 13, 8 426 10; nostra auctoritas (huius auctoritatis nostrae iudicio 256 16) 34 23, 49 20, 59 11, 61 4, 89 4, 148 31, 207 12, 210 11, 212

auctoritas:

29, 213 14, 217 27, 221 28, 256 16, 17, 269 1, 277 24, 308 11; praesens (haec 125 28, 218 13) 23 26, 24 19, 33 6, 49 16, 19, 28, 56 13, 58 24, 61 31, 62 22, 65 4, 67 3, 84 17, 89 11, 30, 102 14, 118 12, 125 28, 218 13, 225 13, 226 13, 255 17, 256 11, 30, 277 15, 31; publica (a. publica 64 25) auctoritas (*cf.* nostrae supra hac parte serenitatis postulat iussiones, ut auctoritate publica subeat opus 64 25, *aliter* publica auctoritas 107 33) 48 31, 64 25, 233 21; auctoritate (*sc. regia*) promerita E 391 *cp.* 8 4; prisca (*sc. principum superiorum, aliter* reverenda priorum auctoritas 303 13) auctoritas 214 17. — *de rescriptis praetorianis*: nostra (praesens 336 29, 379 9, 382 24) auctoritas 336 29, 346 12, 348 15, 379 9, 382 24. — *ad papam et ecclesiam spectat*: beatitudo vestra directis per provincias auctoritatibus synodum convocavit S 402 2; *aliter* ecclesiastica auctoritas S 451 2; conciliorum auctoritas S 427 3; metropolitani antistitisve auctoritas S 447 22; *cf.* S 423 2, 427 16.

audientia: in hac audientiae corona P 475 10. — *cognitio iudiciaria* (*de regis comitatu*) 60 28, 97 25, 98 17, 60 28, 87 17, 97 25, 98 17, 119 27, 179 29, 248 26, 278 26, E 389 *ep.* 2 6, S 422 26, 428 16.

audire = *cognoscere*: causam 120 8, 135 9, 178 14, 31, 212 32; *rem* 31 27, 35 17, 119 28, 126 20, 128 21, 134 12, 194 2, 13, 203 4, 208 5, 255 19, S 423 13.

auditorium *scholae* 83 1, 108 1; auditoria feralium vocum *de carcere* 354 10.

auditus: quamvis facinus primus detestetur auditus 35 2; clemens auditus regis 57 7; auditus venalis iudicis 348 18.

avertere: avertant divina, ut 78 21.

angere: ange, regum prudentissime gentem (nostram) P 471 11 *cf.* 16 28, 233 26, 309 29, 327 26.

angere fascibus *aliquem* = *promovere* 83 9, 86 6, augmentare (*opp.* subtrahere) *alicui rei* 276 7.

augmentator 233 30.

augmentum = *incrementum* 14 1, 20 25, 47 11, 88 31, 92 27, 96 19, 103 1, 114 5, 124 20, 235 27, 276 30, 277 14, 346 20, 376 20, P 475 20 *et.* — *proprie* = *tributum superinductivum* 275 21, 276 15.

angrualis 175 13.

Augusta: Augustae veteres 330 15. — Theodora Augusta X 10, 20, 21, 23, 24; *ornatur his titulis*: Augustarum prudentissima 311 14, tanta domina 311 17, vestra clementia 311 10, gloria vestra 311 1, 18 *cf.* 310 30, pietas vestra 310 20, prudentia vestra 311 24, vestra reverentia 310 32, sapientia vestra *vel* vestra s. 312 32, 34, vestra serenitas (s. vestra 311 23) 310 29, 311 23, 313 5, 10. Augustalis: primicerius Augustalium *in officio praetoriano* XI 30, 348 5. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 479; *idem Pannoniae superioris titulum C. I. L. III S 11026* (M. Iulius Iustus militabit sacro comitatu Augustalis) *ad Augustalem ex officio praefecti praetorio retulit*.

Augustus: Augusti 349 18. — Iustinianus Augustus X 8, 9, 19, XI 13. — *Cf.* imperator.

Augustus = *imperatorius*: Augusta (*abique ante substantiva*) pagina 313 18; pax 10 16; serenitas 311 31.

aula nostra (nostra a. 18 27) 18 27, 201 6, 220 7; in Ravennati urbe basilicae Herculis, cuius nomini antiquitas congrue tribuit, quicquid in aula fundavit 17 1.

aula Libertatis, patrum, senatus *c.* senatus.

aulicus (*ante substantiva praeter* potestatis aulicis 5 22; imbrem aulicum 11 13; enthecis aulicis 362 26); aulicum consistorium 179 26; domus 114 5; aulicae famae insignia (*cf.* 302 16) apud quaestorem reponuntur 245 25; enthecae 362 26; imber (*de purpura*) 11 13; penetralia P 480 3; vestiarius 12 12. — aulicae dignitates (aulica dignitas

- aulicus:
 244 5, *sc. consul, patricius, praefecti praetorio et urbis, quaestor, mag. off., comites sacrarum privatarum patrimonii* (cf. 182 24, *Mommsen naves Archiv 14, 481*), 38 30, 244 5, 246 19, 248 29, 250 5; *item* aulicae potestates (aulica potestas 14 2, 182 24) 5 22, 14 2, 146 26, 182 24, 268 23, 333 16; *item* aulici viri 245 16.
- aura: inflari aura superbiae 48 18.
- auraria (*sc. functio*) = *chrysurgyrum a negotiatoribus exactum*: aurariae pensio 63 30; in aurariis priscus ordo (cf. *Gothofred. ad C. Th. XIII 1*) servetur 61 20.
- aureus: anrea dignitas *r. consulatus*. -- aurei (*sc. solidi*) 66 s. 20.
- auriga 51 s. 105 9; Mediolanenses aurigae 99 4.
- aurum 269 25; sparsum aurum fulget in p(latomi)s P 483 11; *aurum quis iuenerit* 129 18.
- auspex: deo auspice (auspice deo 234 7), *verba sollemnia in formulis honorum, canonicarum, aliis id genus rescriptis* (cf. auspiciam, auxiliante deo, feliciter) 136 26, 234 7, 241 18, 249 17, 287 28, 293 2, 298 23, S 424 9 (*in praeeceptione regis*).
- auspiciari 240 3, 242 21.
- auspiciam 16 12, 46 5, 11, 48 3, 86 5, 91 7, 144 19, 182 22, 214 2, 241 19, 242 5, P 468 14; nostra auspicia (nostrum auspiciam 245 12, auspicia nostra 247 11) = *primordia regni* 237 16, 245 12, 247 11.
- authenticum = *archetypum* 378 2.
- avulsio 164 8.
- auxiliari: deo auxiliante (auxiliante deo 92 22) 50 7, 87 23, 89 25, 92 22, 119 31, 151 32, 154 17, 155 1, 11, 158 27, 164 6, 189 1, 221 2, 251 13, 276 27, 301 7, 13, 313 15, 361 16, 383 19.
- auxiliaris: auxiliaribus constitutus (*quod vide*) 64 27.
- auxiliatrix gratia 70 16; auxiliatrix (auxiliaris meliores) medicina 191 16.
- auxilium: caelestia auxilia 255 15; divinum auxilium 309 23; divino nobis auxilio suffragante 153 30; divino auxilio (divinis auxiliis 307 21, 320 6) 10 12, 153 30, 301 21, 307 21, 309 8, 320 6.
- bacchari in laesione 90 11.
- balneum: balnea 68 19; balneas (balnea B) 260 18; balneis 273 10.
- balsamum: viva balsama et olentia tura 302 30.
- baptisma 263 3, 12. -- *Cf. sub diebus festis*.
- barbaries (*syn. mentium crudelitas* 88 11) 88 11, 364 17, 366 1.
- barbarus: gentes barbarae 316 18; mores barbari 54 24; barbari reges *opp. legales domini* 286 17; barbari 50 2, 100 16, 115 28, 329 13. -- barbari in regno Theodericiano consistentes: antiqui barbari in Saria (*r. Mommsen naves Archiv 14, 534 adn. 4*) 151 16; barbari per Pannoniam constituti 111 24; *cf. praesumptor barbarus* 24 11. -- *Ipsi Gothi in variis eo nomine nunquam appellantur, possunt Gothi esse barbari* E 391 ep. 8 5.
- basilica Hereulis in Ravennati urbe 16 30. -- basilica b. Petri apostoli S 399 2, 438 4; Hierusalem basilica Sessoriani palatii S 428 10; basilica Iuli S 427 12.
- beate: o me beate superatum P 475 18 *cf.* 330 22.
- beatitudo temporum (saeculorum 16 30) 16 30, 25 10, 107 2, E 391 ep. 8 7; antiqua beatitudo P 466 17; beatitudo caelestis 72 22.
- beatitudo tua (vestra): episcopus, papa.
- beatus sensu Christiano: beatus apostolus (s. r.); beatus noster auctor (*r. auctor*): Ioseph vir beatus 176 3.
- beatissimus vir: episcopus, papa.
- bellator (bellator noster 316 24) = *miles armatus* 240 4, 299 6, 309 16.
- bellieus *r. labor, sudor*.
- belligerare 364 12.
- belluinus: belluini motus 279 3; belluina saevitia (cf. *Jordan.*) 282 27.
- bene velitis quos vobis iunctos esse cognoscitis 320 34; opto meis bene 365 7.
- beneficialis = *beneficus* 63 18, 68 20, 354 28.
- beneficium *vel multo saepius beneficia non modo de promotione, indulgentia, privilegio* (speciale decretum, singulare beneficium 335 6) *a rege concessis, sed omnino de quolibet rescripto regio*: beneficia regalia 385 26; beneficium principale *vel* principale b. 271 23, 281 20, principalia beneficia 368 11; regum (principum, dominorum) beneficia 117, 46 4, 338 31; principis beneficia 111 14; beneficia nostra *vel* nostra beneficia (beneficium nostrum 223 8) 23 11, 32 11, 47 2, 61 21, 27, 85 2, 94 9, 129 30, 215 16, 223 8, 245 8, 252 30, 273 16, 283 23, 290 23 *cf.* 196 9; beneficia (beneficium 22 6, 28 21, 58 19) 22 6, 28 21, 56 8, 57 29, 58 19, 101 5, 145 21, 166 16, 276 18 *et saepius*. -- legum beneficia 285 28.
- arcae, quarum beneficio cadavera humata sunt 89 13; *sim.* 153 27 *et saepius*. -- divina beneficia 299 27, 301 11; divino (caelesti 345 3) beneficio 329 24, 345 3.
- benignitas: caelesti benignitate 329 33.
- benignitas nostra: rex.
- biga quasi lunae imitatione reperta (cf. *Isid. orig. 18, 36*) 105 33.
- bina et terna 84 3, VII 20, 214 16, VII 21, 214 23, VII 22, 215 10; formula eorum, si per iudicem (per officium VII 21) agantur VII 20, 21; formula comminatorii illi et illi seriniariis de iis VII 22. *Vide Dalm III 145 adn. 4*.
- blatta = *purpura* (cf. *Gothofred. ad C. Th. X 20 13*) 12 5, 363 2.
- blattens 162 8, 235 25.
- bonum publicum *r. publicus*. -- caducum bonum *r. caducus*.
- bonus: bonae res (*varius res bonae*) 163 20, 221 10, 235 29, 343 35, 361 3, P 478 5.
- boreus: borei flatus 381 18.
- bos: Alamannorum boves 104 32.
- botryon: in modum botryonis 372 19 *cf. inst. dir. 3 p. 541*.
- brevis (*sc. liber*) = *epistulae appendix* (cf. subdita), *qua aut regis vel magistratus mandatum enarratur explicatius aut a magistratu ratioeorum exhibetur* 17 2, 69 31, 123 21, 160 18, 364 10, 366 17, 375 23, 379 9, 382 25; *aliquotiens pro brevis vocabulo id ponitur, quo de is agit, velut atque ideo humanitatem subter annexam praestabitis 219 28 et massas subter annexas 254 21; proprie breves (quadri-menstrui) iudicum provinciarum de trivice illationis rationibus ad praefectum praetorio missi* (*r. Gothofred. ad C. Th. XI 25*) 336 28 *cf.* 361 12, 374 16.
- brevis (= *parvus*) numerus 352 30.
- bucinare 40 28.
- caballus 261 17.
- caecabus: rudis caecabus 108 24.
- caducus = *dominum non habens et fisco incorporandus*: caduca bona 158 1, 182 15; fisci nomine substantias mortuorum caduci titulo vindicare 278 20.
- caedere: hostem regalem capite caedis 329 20; capite caedere *ad exemplum dicit locutionis, quae est capite damnare, consulto orationem obscurans; neque enim rex ille in acie interfectus est, sed langoris potius pugna superatus occubuit* (329 17).
- caedes = *plague* S 429 3, 10.
- caelestis (*ante substantiva fere*) aspiratio (s. r.); auxilia (s. r.); beneficia (s. r.); benignitas (s. r.); bona 70 26; castitas (s. r.); doctrina (s. r.); felicitas (s. r.); gratia (s. r.); iussiones (s. r.); metus

caelestis:

(s. r.); munus (s. c.); pietas 284 24; potentia (s. c.); remuneratio 299 17; vita 255 31. — caelestia (cf. divina, superna) 19 3, 72 24, 108 2, 157 11.

caenosus 372 31.

calami organorum 40 23.

calceus; *consul* calceis auratus 174 24; *inter patricii insignia*: pinxit suras eius (*fort. eriles*) calceus iste Romanus 238 12.

calculatio 19 9, 341 5.

calculus: per niveos calculos rivuli currentes 368 17; Palamediaci calculi 260 18. — fiscalis (fiscalis om. 60 27) calculi functio = *tributum* 56 14, 66 27, 384 27.

caliculus 368 15. — = *atramentarium (formatum ad cornus figuram, cf. Cingius app. ad gloss. Grace, p. 92. Wattenbach Schriftwesen 2 p. 201)* 350 20.

callosa feneritudo 369 16, 371 19.

calumniose 372 7.

calumniosus 15 18, 275 9.

calx r. praepositus.

camera (camar- *M^a* 28 16, *gen. pl. camerum* 205 1) 28 16, 205 1; camerae *fofinarum* 270 5.

campestre certamen *opp. muralis protectio* 221 25.

campus = *praedii locus* 240 1; campi liquidi = *agna* 26 13.

canalis: concavi canales *columnarum* 212 5.

cancellarius praefecti praetorio: cancellarius vester 33 23; Iohannes cancellarius XI 6. — *cancellarii provinciarum*: diversi cancellarii provinciarum (p. singularum XII 1) XII 1, 10 cf. XII 3; ille v. c. cancellarium noster (*praefecti praetorio, r. Mommsen l. c. p. 480 adn. 5*) 361 32 cf. nostri cancelli 360 11; Lucinus v. c. cancellarius Campaniae XI 37; Anastasius (XII 12, 14, v. c. Maximus 15, v. c. Vitalianus XI 39) cancellarius Lucaniae et Bruttiorum XI 39, XII 12, 14, 15; Gandiosus cancellarius provinciae Liguriae XI 14; Anatolicus cancellarius provinciae Samnii XI 36, diligentia tua 353 14; experientia tua 349 17. — *de praetorianis et provincialibus cancellariis*: cancellorum deus (officium 347 19, pompa 359 22) 335 14, 347 19, 359 22; cancellos agere 360 11 cf. 335 27. — *Vide Mommsen neues Archiv 14, 478.*

cancelli r. cancellarius.

cancellulos 169 23.

candidateus (candidateus noster 16 7) *a rege nominatur is, qui referendus est in senatu aut superiore dignitate collata deoio senatoribus commendatur* 15 8, 16 7, 48 12, 25, 49 11, 125 22, 167 18, 36, 187 29, 239 18, 240 19, 241 19, 245 19, 250 28, 305 17; *candidateus est consul in epistula regis consensum petentis ab imperatore* 46 19; *item de consule mirum illud* sacrum urbem tuis votis aspice candidatam 17 29; *de praescis consulibus* firmabat trepidum candidatum errans volatus P 468 16.

cannetum 71 5.

canon = *tributum, redditus annuus*: canon provinciae Campaniae 351 18; telonei 165 22; transmarinorum 165 17.

canones *ecclesiastici* 280 17, 21, S 423 19, 429 12, 445 13, 446 19, 447 19, 13; canones et ipsae publice leges S 428 19.

canonicaria (se. *epistula*) = *annua cohortatio iudicium provinciarum ad tributa exigenda* 84 4, XII 16; *praeter XII 16 nomine non evocato canonicariae sunt* XI 7, XII 2.

canonicarius (= *canonis exactor*) Tusciae XI 38; Venetiarum XII 4, 7; canonicarii 182 11, 370 11. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 480 adn. 3.*

canonicus: canonici (= *tributarii*) solidi 60 20; epistulae canonicae r. cura. — *statuta canonica c. statuta.*

cantabilis = *praedicantus*: toto orbe cantabilis 71 31, 239 4.

cantilena 40 29, 168 18.

cannus = *senilis, antiquus, maturus*: cana (*ante subst. tantum non ubique*) aetas 274 13; antiquitas (s. r.); honor 81 30; maturitas morum 157 15; modestia 291 33; Roma 85 11; verba 249 8 et *saepius*.

capax omnium meritorum 12 21.

capere (*saepius sumere*) *dignitatem* 115 20, 185 8; fidem 18 18.

capillati Siscia vel Savia consistentes IV 49 r. *Dahn II 99.*

capitaliter: videmus arietes pro suis ovibus capitaliter (*i. e. capitum ictibus, syn. cornuali concertatione*) insaeuire 35 9.

capitum r. cursus publicus.

capitularii horreartorum et tabernariorum *inter negotiatores publicos titulos administrantes* 315 5 r. *Maiso 107 adn. c.*

captio = *praeda* 36 6, 273 3.

captivare 360 8.

captivatio 317 31.

captivitas 262 18, 367 23 (*cf. Mommsen neues Archiv 14, 492 adn. 2*).

captivus: captivi 106 11, S 449 17. — nullis vitiis esse captivum (= *obnoxium*) 85 19.

caput: reus capitis 103 4. — mundi (urbium 169 3)

caput *Roma* 169 3, 281 31; illud (ipsum 319 22)

rerum caput (*opp. provinciae* 319 22) *Roma* 287 33,

319 22. — XII capitibus, sicut ins civile (se.

XII tabulae) legitur institutum. *Athalarici edictum conscriptum est* 285 11.

carbasa 34 1, 71 23.

cardinalis c. princeps.

caritas.

caritas vestra: *vices agens.*

carmen priscorum 82 29; *significari videtur Verg. Aen. VI 824.*

carnalis: mella carnalia 191 1; carnalis substantia 317 7.

carneus 11 9, 114 13, 363 5.

caro: carnes a provincialibus ad exercitum dendum *eructae* 382 27.

carpa, piscis (*germ. Karpfen*) 362 20.

carpentum, *inter insignia consularis provinciae* 193, 6; *praefecti annonae* 190 18; *praefecti praetorio* 176 5 *cf. inst. dir. 32 p. 557; praefecti urbis* 177 31, 190 18; *vicarii urbis Romae* 188 15. — *carpenta Gepularum* 149 15.

casa (*syn. possessio, cf. 52 9 cum* 132 14) 52 9, 107 7, 120 30, 134 19, 150 3, 26, VII 45, 366 16, 23.

casus 315 1; Silanus casens 369 7.

casare 51 23, 151 1, 304 4.

castanea 343 15.

castellum: castella *opp. civitas (syn. castrum* 23 18, 103 27) 201 26; castellum *apud Devtonam* 23 26;

castella supra Bruentiam constituta 99 27; Verruca castellum (circa Verrucas castellum III 48) *ad Athesim* III 48, 103 21.

castigatus = *parcus*: cum Romanas aedes inopia facie castigata pulsaret 162 23.

castitas caelestis P 480 6; castitas corporis 250 12.

castrum Lucullanum (*cel versa vice*) 236 6, 12. — *cf. castellum.*

casualis 128 31, 157 13.

casus: casus asperi (asperi casus 241 16, 174 8 *syn. sinistri casus* 365 29) 101 23, 219 23, 241 16, 297 4, P 474 8.

catabolensis c. cursus publicus.

catholicus c. ecclesia, fides.

causa = *res* 65 29, 126 16, 326 22, 344 7 *et saepe*: publicae causae 26 24; causae publicae et privatae 63 14 *cf.* 217 20. — = *controversia*: causas (causam 300 13) dicere (perorare 303 4, suscipere 250 13) 250 13, 299 12, 300 13, 303 4 *et.*: causam dei congregationi (*episcoporum*) committere

- causa:
 S 424 15; causa dei (et clericorum 425 5, dei causae 425 17, 430 5) S 424 15, 425 5, 17, 430 5.
- causari = *accusandi aut excusandi causa proferre; sequente acc. c. inf.* 27 10, 160 8, 163 5, 22, 255 5;
- causantes = *partes litigantes* 87 18, 195 7, 247 5.
- causatio: civiliter plantata causatio finem de legibus sortiat 150 8; in duces revoluta causatio (*syn. querela*) 160 11.
- causidicus 242 32.
- cautela 28 7, 30 13, 52 3, 121 13, 139 10, 204 7, 206 23, 209 12, 239 23, 242 29, 309 10, 334 22, 31, 364 31 *et.*
- cautio 223 14 *v. Dahn IV 91.*
- cautum = *praeceptum* (cauta iuris publici *Edl. Theoderic. l. legum cauta ibid. 113*): legum cauta 151 21, 158 1, 251 22.
- cedere (= *conferre, cf. concedere*) *dignitatem* 13 23, 167 16, 184 31, 186 2, 203 31.
- celator *alicuius rei* 65 28.
- celebrare: alienum vitium nostrum celebratur opprobrium 359 9 — = *exsequi* 17 20, 367 14.
- cella geminum *de carcere* 354 13. — cella penaria 378 29; cella vinaria 38 9; *absolute* cellae 314 25, 363 10.
- cellarium: cellaria 370 1.
- cellarariae *inter negotiatores publicos titulos administrantes* 315 5 *v. Manso p. 107 adn.*
- celsitudo,
 celsitudo tua (vestra):
 patricius.
 pp.
- celsus *v. princeps.*
- censere = *iubere: tam de rege* 29 16, 32 16, 61 11, 31, 276 26, 365 30 *et.*, *quam de praefecto practorio* 347 23, 348 5, 351 19, 352 21. — dignitas primi ordinis appellatione censetur 186 11; 85 19, 186 2.
- censor = *tributi aestimator* (*cf. Gothofred. ad C. Th. XIII 11*): Victor et Witigisclus *vv. ss.* (*cf. IX 12*) Siciliae provinciae censitores 276 35.
- ensor *opp.* laudator 337 11.
- ensorius: censoria quadam gravitate relucere 224 5.
- censura 57 8, 134 12, 300 16, 301 10.
- census: Augusti temporibus orbis Romanus agris divisus censuque descriptus est 107 29; formula, qua census relevetur ei qui unam casam possidet praegravatum VII 45; census 55 21, 125 30, 131 15, 151 3, 275 25, 276 6, 11, 19, 277 17, 374 6.
- cereus *c. pictura.*
- certamen (*rel. saepius certamina*) = *bellum* 27 19, 170 18, 240 19, 329 14, 25 *cf.* 79 18; ad saturatum cum mercibus ire certamen est 117 12. — ferarum certamen inhonestum est 349 8 *cf.* 32 21. — = *causa* (civile certamen 337 25, certamina partium 178 3) 178 3, 303 2, 337 25.
- cespes = *fundus* 151 18, 225 11; *cf.* divisio. — Tulliano cespite pullulare 250 21.
- cessatio: sine cessatione 288 5.
- chamaeleon (*dat. chamaeleonti*) 162 4.
- charta (*tantum in plurali, qui pro singulari est* 21 3, 312 19): *cum quis invenerit* 351 23. — = *instrumentum publicum* 189 4, 280 11, 377 28; chartae praefecturae 326 1 *cf.* 351 24. — = *rescriptio regium* (chartae nostrae 182 28) *de promotione magistratus* 21 3, 181 7, 182 28; *de epistula regis ad imperatorem* 312 19.
- chartarii 224 8, 270 2; chartarii VII 43, 224 7, 363 18; sedis vestrae (*comitis patrimonii*) chartarii 254 30; tribunus chartariorum, penes quem officii est digna reverentia 224 7; formula probatoria chartariorum VII 43. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 514 adn. 1: officium id. ad quod chartarii a rege probati* (224 8, s) *accidunt, videtur esse comitis patrimonii* (*cf.* 224 3, 254 30, 270 2, 363 18, *Marian. ad papyr. 83*).
- chirographum*: chirographi emissio (obligatio 377 1) 128 16, 377 1.
- chlamys (*acc. chlamydes* 366 8); nec salutare (*vicarium urbis Romae*) sine chlamyde iura (*cf. C. Th. I 15 16*) voluerunt, se ut sub veste militari semper visus nunquam credereris esse privatus 188 9; chlamydem vestis patricii 238 11; clavi chlamydis rectoris provinciae 191 6; chlamydes (*translate* = *apparitores, cf. lacerna*) non pavebant, qui arma (*sc. hostem*) timebant 366 8.
- chorus 72 10, 139 4, 286 14.
- cinctus Gabini (*v. Mommsen in adn.*) 187 21.
- cingere *c. cingulum.*
- cingulum: cingere iudicem 289 23 *opp.* cinguli honore privari 283 10; indicantur cingulum 175 16; inlustre cingulum comitis rei militaris 91 8; cingulum iudicum provinciarum *cf.* 283 10; cingulum patricii *cf.* 175 16 *et* honor ipse cinctus est, cum vacaret 175 15; otiosum cingulum comitis primi ordinis 186 4 *cf.* 186 13.
- circa: quae circa referendos curiae dicitur antiquitas 96 23, *contra* quae in his causis dicitur antiquitas 222 32; quaecumque legum statuta moventur, circa vos illibata servantur 129 2, *contra* ut (ut in *EF 4^e*) alienandis praediis constitutionum servetur auctoritas 222 33, in auribus priscae ordo servetur 61 20; *similia passim.*
- circenses (quasi circenses 106 17 *cf. Serr. ad ge. 3, 18*) 105 34, 106 12, 16, 17, *Iordan. p. 124, 12*; circensium ministri = *praefones missarum* 105 34.
- circulus: Samiramis Babylonicos muros in circulum (in circuitu stadiorum CCC *Hygin. fab. 233*) fabricasse memoratur P 183 16; margaritarum coronae flexis auro circulis pulcherrima rotunditate clauduntur P 481 11.
- circuminspicere: circuminspicere meliores, circumspice reliqui *cf.* 32 12, 120 16, quam magnum sit 85 10.
- circus 29 22, 32 27, 106 16, 21, 133 16; *ad III 51 cf. Friedlaender apud Marquardt Staatsverwaltung² III 511.*
- cithara 32 3, 72 2, 5, 15.
- citharoedus 70 2, 72 31, 73 24.
- citra = *sine* S 420 6, 422 12.
- civicus (*ante substantiva praeter caritate civica* 104 18, seditiones civicas 190 21) affectus 29 15, 269 17; amor 258 16, 368 29; caritas 101 18; certamina 246 11; conversatio 259 1; corona (*s. r.*); dissensio P 467 20; seditiones 190 21; vastatio 130 14.
- civilis (*post subst.* 91 17, 286 19, 364 26 *et constanter* in civile); civile certamen 337 25; disciplina (*s. r.*); eversio 164 11; executio 148 23; intentio 91 17; ius (*s. r.*); iura 13 1; negotia 195 28; pavor (*opp. bellicus*) 201 13; propositum 91 20; pugna 286 19, 364 26; regula 88 26; vestes (*cf. Gothofred. ad C. Th. XVI 10 1*) 201 2; civilia 98 20, 238 11.
- civilitas = *status rei publicae iustus* (in *Indianis formulis synonyma sunt* salvis legibus *et* salva civilitate, *v. tuitio*) 20 9, 29 8, 31 1, 32 17, 39 13, 60 6, 63 13, 92 8, 97 8, 121 22, 122 9, 126 22, 128 27, 129 3, 132 6, 134 21, 145 25, 158 32, 160 19, 163 19, 179 7, 201 22, 232 19, 262 3, 279 10, 282 26, 283 1, 285 13, 307 6, 309 19, 364 25, E 391 *cp.* 8 4, S 422 6, 445 5. *cf. Dahn IV 17.*
- civiliter (*opp.* neglectis legibus 131 31) 98 26, 150 8, 131 31, 361 29.
- civis 12 2, 24 20, 25 30, 31 11, 37 14, 67 6, 82 22, 84 24, 100 27, 29, 174 5, 9, 185 2, 10, 190 12, 23, 195 30, 207 21, 26, 30 32, 209 29, 30, 210 3, 9, 217 1, 218 3, 221 5, 224 18, 259 5, 260 9, 23, 269 4, 19, 271 27, 278 19, 281 28, 282 17, 306 22, 332 6, 341 24, 26, 342 14, 352 31, 363 31, 373 16; civis siquidem omnes fovendi sunt, sed Romani aliquid plus merentur 331 18 *cf.* 281 28; Regenses civis 371 2; Spoletini civis 67 4; V. I. comes Arigerus civis paene vester 121 18 *v. Mommsen neues Archiv 14, 529.*

- civitas = *urbs aut municipium* 25 30, 29 30, 30 4, 36 23, 40 24, 50 17, 94 18, 100 21, 104 27, 148 30, 166 12, 195 19, 204 26, 208 18, 209 17, 25, 28, VII 11, 12, 210 2, 224 19, VII 26, 29, 217 7, 27, 227 18, 258 13, 20, 259 10, 22, 260 3, 14, 22, 268 9, 11, 269 4, 20, 280 32, 302 19, 306 14, 353 4, 368 29, 372 18, 374 24, 375 6, 23; digna est constructio civitatis, quia laus est temporum reparatio urbium vetustarum 29 30; *sim. synonyma sunt* civitas et urbs 36 15, 18, 50 17, 22, 213 5, 6, 374 24, 26; civitates provinciaeque 302 19; *opp.* castellum 204 26; regia civitas (*cf.* urbs) *Ravenna* 235 19, *Roma* 8 422 3. — *Adriana* c. (*ubi nihil apponitur, v. ind. locor.*). — *Aquileiense* c. — *Arelatus* 240 16. — *Athenae* 168 34. — *Augustana* c. 18 14. — *Catinensis* c. — *Comensis* c. (*Comum* c. 342 36) 66 7, 20, 342 36. — *Consilinas* antiquissima c. (*opinatissima* c. 262 17) 262 25. — *Constantinopolis*: vestra (*imperatoris*) c. 231 13. — *Deorici* (?) c. — *Elis Asiae* c. — *Faventina* c. — *Feroiuliensis* c. — *Hastensis* c. — *Massiliensis* c. — *Neapolitana* c. (*c. Neapolitana* VI 24). — *Parmensis* c. — *Pedonensis* c. — *Ravennas* c. (*cf.* 207 19, 28 *et supra* regia civitas). — *Regium* 371 4. — *Romana* c. (*perraro* c. *Romana*: 42 9, 234 17, 306 9, S 429 20, illa c. 190 17, 274 9, 281 30, 282 1, 331 9, litterarum c. 156 21, regia c. *v. supra*, tanta c. 81 26, 174 18, 177 28, 34, 188 27, 353 7, *cf.* 25 25, 31 31, 38 5, 39 23, 81 22, 94 18, 95 14, 106 27, 162 24, 206 19, 207 12, 208 14, 255 7). — *Scyllaceum* 373 10, 13, 16, 22. — *Singidnum*. — *Spoletina* c. 124 34. — *Syracusana* c. — *Ticinensis* c. — *Tridentina* c.
- clades belli 384 19; diversa clade perempti P 475 11.
- clamare (= *conqueri*) *sequente acc. c. inf.* 159 24.
- clamosus 138 34.
- clarescere: quae male commissa claruerint 126 21; 151 9.
- clarificare 38 30, 72 35, 231 5, 254 2, 304 16, 348 11, 360 26.
- clarissimatus VII 38, 221 12, 15; formula eius VII 38. *Vide Hasenstab Studia p. 75 et Mommsen neues Archiv 14, 509.*
- clarissimus (= *ῥ. ῥ.*) 96 23, 221 16; clarissimi adulti 133 10. — *Cf.* vir clarissimus.
- claritas publici rationum 361 14; praecipua in re publica claritate notissimus 14 5; Atticae fecundiae claritate disertus 328 15.
- classeus 153 17.
- classis 152 33 *cf.* 157 28 *et* dromones.
- claudere: margaritarum coronae pulcherrima rotunditate clauduntur P 481 12 *cf.* 106 20. — clausi = *in carcere inclusi* 354 19.
- claustra = *carcer* 355 13, 20; *translate* claustra haerorum solvere 360 11; claustra Neptunia = *piscina* 373 4. — claustra: manimen claustrale 343 4) provinciae 103 28, 203 26, 343 4.
- claustralis r. claustra.
- clavus: chlamydis tuae (*vectoris provinciae*) clavi 194 7.
- clemens: clementissimus r. auctor, dominus, imperator, princeps, rex.
- clementia principalis *vel* p. clementia 59 11, 133 8. — clementia divina 334 29.
- clementia vestra (nostra):
Augusta.
imperator.
rex.
- clericus S 403 28; clerici (c. papae 432 1, c. ecclesiae Nolanae 390, 391) 370 12, E 390 *cp.* 5 1, 391 *ep.* 8 2, S 423 20, 425 5, 432 4, 446 28, 449 15.
- clerus ecclesiae Romanae (Romanus clerus 255 17 *cf.* 420 21, 421 23, 26, 424 16, 20, 425 6, 12, 427 19, *v.* senatus) VIII 24, 255 17, S 420 21, 421 23, 26, 424 16, 20, 125 6, 12, 427 19; clerus meus (*papae, item*
- clerus:
vester 255 7) 255 7, S 423 4; clerus vester (*Gudilae episcopi Arriani*) 56 29.
- clipeus 115 6, 203 35.
- cloacae *Parmenses* 258 14, 22; *Romanae* 94 25.
- clusura: hi qui portibus vel clusuris praesunt II 19 *v. Mommsen neues Archiv 14, 492 adn. 5*; milites in Augustanis clusuris iugiter constituti 49 29 *v. Mommsen ibid. 498 adn. 6*.
- coagulum lactis 369 16.
- coaptare munitionem 103 32.
- coctio calcis 213 13.
- codex: lectio codicum (*cf.* liber) 109 6.
- codicillarius r. illustratus.
- codicillus: codicilli vacantes (*cf. Gothofred. ad C. Th. VI 18*) VI 10, 184 20 *cf.* 184 25; formula qua per eos proceres fiant VI 10. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 509 adn. 1 et 2.*
- coerere (*syn. colligere* 382 34 congregare 351 9, 378 20) species 61 7, 271 28.
- coemptio = *specierum comparatio provincialibus indicta* (*v. Gothofred. ad C. Th. XI 15*) 67 14, 372 6.
- coepiscopus E 391 *ep.* 7 2.
- coercitio 51 16.
- coetus patriciorum 175 12. — *Cf.* senatus.
- cogitare = *excogitare* 71 26, 84 21.
- cognitio 146 2; cognitio *synthodi* S 421 16, 422 8, 428 21.
- cognitor = *index* (*praesertim index provincialis*) 130 28, 145 34, 194 21, 203 4, 279 9, 283 15, 377 29; amplissimus cognitor = *praefectus praetorio* 363 27; cognitor (= *magistratus opp. officium, cf. index*) *opp.* miles 242 21, *opp.* obsequium 217 19.
- cognoscere = *agnoscere*: quicquid te non tam comparasse quam subripuisse cognoscis, restituas 17 14; quicquid ex iure memorato te retentare cognoscis, restitue 36 2; qui si intentata iniuste se retinere cognoscunt, restituant 128 19; qui vero minus intentata cognoscunt, ad iudicium conveniant 160 23; si vobis iubentibus iudicata cognoscitis 130 32; quae si cognoscis facta 279 4.
- cohabitator 104 2.
- cohors palumborum 259 15; parentum 330 17; *vitiarum* 360 5. — praetorianae cohortes r. praefectus praetorio.
- collectaculum 318 5.
- collectio *neorum* 363 6. — collectio chartarum = *sportula pro chartis ab officio aliquo comparatis* (*cf. Mommsen ad Dig. 48, 20, 6*) 280 10. — venerabilis collectio (= *synthodus*) S 427 11.
- collega: collegae *consacerdotes* S 423 16; *translate* pedor collega catenarum 354 16, *piscium Neronianorum* collega est cum viriditate gemmarum (*cf. indic. nomin. s. Nero*) 68 28.
- collegium r. senatus.
- conlisio populi S 403 25.
- collocare in praefecturae praetorianae suggestu atque insignibus 290 26, in sede (in sellam 236 8) regni illum 236 8, 237 14.
- colloctio obviorum 375 1. — colloctio (*cf.* affatus) *Augustae* 310 23; *regia* (serenissima c. 182 31, c. nostra *vel* nostra c. 179 26, 190 1, 320 12) 179 26, 182 31, 190 1, 320 12, 321 4.
- colloquium (*semel in singulari* 313 20); colloquia (*cf.* colloctio) *imperatorum* 310 20, 313 6, 20; *regia* (regum gloriosa c. 4 10, nostra c. 91 1, 189 20, ut in nullo se vel extremis famulis anteferet, cum dignus esset regum colloquiis *inst. dir.* 23 p. 552) 4 10, 91 1, 116 20, 189 20.
- colludere 17 3, 143 7, 262 31, P 481 18.
- colonus 259 22.
- color: metallici colores P 483 13; colores *factiorum* 32 27, 105 29.
- colossus (colosus *coll.*) *Rhothus* 212 10.
- colostrens 371 26.

columna 84 14, 129 14, 182 8, 212 3.
 coma: albensis serici comae (= *filā*) 11 23. — = *folium* 146 8.
 comes *v.* comitiva.
 comitatensis = *aulicus*: comitatenses excubiae 379 4;
 comitatensis observatio 181 7.
 comitatus = *aula, aulicum iudicium* (*v.* *Mommsen neues Archiv* 14, 530) 93 26, 132 22, 134 32, 159 5, 194 32, 218 28, 220 16; comitatus noster *vel* noster comitatus 17 26, 18 6, 29 11, 56 30, 57 28, 90 28, 98 3, 118 23, 132 4, 18, 134 26, 135 11, 150 7, 151 33, 161 7, 220 4, 280 13; comitatus sacratissimus 260 26; comitatus domini filii nostri regis (filii mei regis *ep.* 8 3) E 391 *ep. papae Gelas.* 7 3, 8 3.
 comitia domesticorum *v.* comitiva.
 comitiacus: comitiacum officium 218 23; princeps cardinalis *eius officii* 218 25; vicarius *eius* 218 25; comitiaci 218 28; formula magistri serinii quae danda est comitiaco quando permittat VI 13. Speciosus vir devotus comitiacus II 10; Stabularius comitiacus V 6. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 469.
 comitianus: Florentianus vir devotus comitianus VIII 27. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 469.
 comitiva archiatriorum 192 12; formula comitis archiatriorum VI 19. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 513 *adn.* 9.
 comitiva civitatis *v.* *comitiva rei militaris*.
 comes curas portus agens *v.* comes siliquatariorum.
 comitiva domesticorum: comitia (*si lectio vera, potat certe comitina similiter in mendum abire ac* 273 25) domesticorum 243 18; comitivae domesticorum illustratus vacans 185 9; comitiva domesticorum vacans 54 16, 55 6. — *comes domesticorum*: v̄. i. Arator. Venantius (*v. indic. nom.*). — *Vide Mommsen neues Archiv* 15, 183.
 comitiva formarum VII 6, 206 8; formula eius VII 6. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 4.
 comes (comitiva) Gothorum *v.* *comitiva rei militaris*.
 comes insulae Curitanae et Celsinae *v.* *comitiva rei militaris*.
 comitiva largitionum *v.* comitiva sacrarum largitionum.
 comitiva Neapolitana (Neapolitanae civitatis) *v.* *comitiva rei militaris*.
 comitiva ordinis primi: comitiva primi ordinis 62 23, VI 12, 186 6, 187 4; formula eius VI 12. — Stephanus v̄. s. (spectabilitas tua 63 3) comes primi ordinis et ex principe officii II 28. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 476 et 481 *adn.* 1.
 comitiva ordinis secundi: comitiva secundi ordinis 217 1. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 500 *adn.* 1.
 comitiva patrimonii (illustris c. nostri p. 115 21, c. p. nostri 183 17) 115 21, 116 13, VI 9, 183 17; formula eius VI 9. — v̄. i. comes (*nude* comes I 16, 362 25) patrimonii (p. nostri 148 14, 275 22) I 16, 148 14, V 18, VIII 23, IX 3, 275 22, IX 13, 362 25; illustris et magnificus vir comes patrimonii 121 6; magnifici viri ille p̄po atque ille comes patrimonii 154 29, 155 8; patrimonii auctoritate suffultus 116 14, magnitudo (illustris magnitudo 254 20) tua 119 24, 254 20, 270 2, 277 27, 31; sublimitas (illustris sublimitas 118 3) tua 23 9, 117 32, 118 3. — *comes patrimonii*: Bergantinus, Iulianus, Senarius, Willa (*v. indic. nom.*) — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 464, 488 *adn.* 2. — *Cf.* comitiva privatarum.
 comitiva Portus (P. urbis Romae VII 9) VII 9, 208 29 *cf.* 208 9. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 5.
 comitiva primi ordinis *v.* comitiva ordinis primi.
 comitiva privatarum 14 9, 86 13, VI 8, 181 25, 182 23; privatarum largitionum fascēs 244 2; formula comitivae privatarum VI 8. — v̄. i. comes priva-

comitiva privatarum:
 tarum (*idem per errorem pro comite patrimonii positum* IV 3, 7, 11, 13, *v. ind. nom. sub* Senarius) III 53, magnitudo vestra 108 11; sapientia vestra 109 6. — *comes privatarum*: Ambrosius 244 2, Apronianus (*v. ind. nom.*), Argolici pater 86 13, Cassiodorus pater scriptoris 14 9. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 464.
 comitiva provinciae *v.* *comitiva rei militaris*.
 comitiva Ravennas VII 14, 211 10; formula eius VII 14. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 493 *adn.* 7.
 comitiva rei militaris (*v.* *Mommsen neues Archiv* 14, 499—504):
comitivae civitatum: formula comitivae Gothorum per singulas civitates (f. e. diversarum civitatum) VII 3, 26. — civitatis vestrae comitiva 217 8 *cf.* VII 27, 28. — comes 202 30, 217 19; sublimis vir 202 29; *comes secundi ordinis* 217 1.
Comensis comitiva: v̄. s. Taucila (*v. ind. nom.*).
Neapolitana comitiva: formula comitivae Neapolitanae VI 23. — comitiva Neapolitana (Neapolitanae civitatis 196 19) VI 23, 195 27, 196 19, 28. — comes VI 25 (*v. apparat. p.* 173).
Ticinensis comitiva: comes (*de plur. v. Mommsen l. c.* 499 *adn.* 1) Ticinensis civitatis IV 45; Wisibadus comes X 29 *cf.* 315 31.
comitiva insulae Curitanae et Celsinae: formula de comite insulae C. et C. VII 66.
comitiva Massiliensis: Marabadus v̄. i. comes (*v. ind. nom.*), sublimitas vestra 120 8).
comitivae provinciarum: formula comitivae provinciae VII 1. — comitivae in illa provincia dignitas 201 21. — comiti provinciarum data est potestas 216 1; comes Gothorum *opp. index* Romanus 151 22; comes fort. *huc referendi* 277 27.
Dalmatarum et Sariae comitiva (*cf.* 274 25): *v. formulas* VII 1, 24, 25, comes VII 25; Osuin v̄. i. comes (*v. ind. nom.*), illustris magnitudo tua 274 24, sublimitas vestra *vel* tua 93 3, 118 21).
Pannoniae Sirmiensis comitiva (*cf.* 91 8, III 24, 120 17): Colosseus v̄. i. (III 23, 91 28, 120 17) comes (*v. ind. nom.*).
Sariae comitiva v. Dalmatarum comitiva.
Siciliae comitiva: formula comitivae Syracusanae VI 22. — comitiva Syracusanae civitatis 195 8. — Gildila vir sublimis comes Syracusanae civitatis (sublimitas tua 279 18) IX 11, 14.
 comitiva Romana VII 13, 210 23; formula eius VII 13. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 493 *adn.* 2.
 comitiva sacrarum largitionum VI 7, 180 21, 247 13; dignitas (enlmen 168 12, honor 14 11) sacrarum largitionum 14 11, 167 14, 168 12, 252 23; largitiones sacrae (sacrae l. 255 26) 86 11, 214 28, 255 24; comitiva sacrarum 181 18; comitiva largitionum 273 25; formula comitivae sacrarum largitionum VI 7. — comes (v̄. i. comes 84 2, 214 27) sacrarum largitionum 64 4, 84 2, 214 17, 27; comes sacrarum V 40, 215 11, VIII 16; comes 11 6. — *comes sacrarum*: Argolici aris 86 11, Cassiodorus pater scriptoris 14 11, Cyprianus (*v. ind. nom.*), Opilio (*v. ind.*), Reparati pater 273 25, Stephanus (*nam sub eius dispositione Theon comes vestarii est*) 11 6.
 comitiva secundi ordinis *v.* comitiva ordinis secundi.
 comes siliquatariorum et curas portus agens II 12; *cf.* cura litorum. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 5.

- comitiva Syracusana (Syracusanae civitatis) *v. comitica rei militaris*.
- comitica restiarii: Theon $\bar{\nu}$, $\bar{\varsigma}$. (12) comitiva sub-
vectus (II 2s) *fort. comes restiarii est. cf. Boecking*
*ad Not. dign. p. 337**.
- comites: *repetimus hic supra enumeratos secundam*
honorum gradus interponentes eos, qui aut comi-
tatus vacantes obtinuisse videntur aut accuratus
definiri non possunt propter alias rationes; qui
nominatim afferuntur ex. ii. et ex. ss., ad unum
omnes ii Gothi sunt:
vir devotus comes (devotio tua 117 c) IV 5;
Amabilis: *cf. executor*.
v. i. comes domesticorum.
patrimonii.
privatarum.
rei militaris.
sacrarum.
- $\bar{\nu}$, i. comes: Arigermus (magnitudo tua 101 13). —
Sigismus (illustris S. comes noster 233 19). —
Suna (illustris sublimitas tua 50 18). —
Wiliarius.
- $\bar{\nu}$, s. comes primi ordinis.
rei militaris.
restiarii.
- $\bar{\nu}$, s. comes: Adila. — Anna. — Duda. —
Livvirit (una cum $\bar{\nu}$, i. Ampelio sublimitas
vestra 164 35). —
vir sublimis comes rei militaris.
comes Pizia. — comes Teia (nobilitas tua *rel*
tua nobilitas E 389 ep. 2 16. 23. 26).
- commancere: commanentium turbae 260 12.
- commeari *v. cursus publicus*.
- commecatilis: formula commecatilis VII 36.
- commentariensis in officio praetoriano XI 28; com-
mentarienses 347 17. *Vide Gothofred. ad C. Th.*
IX 35.
- commerciari: commerciandi licentia 165 24.
- commercium: commercia vivendi relinquere 129 13
cf. 129 5. — commercium (plene commercium
negotiationis 63 29) *rel saepius commercia* 235.
63 29. 129 5. 149 13. 150 27. 153 21. 181 1. 208 13.
209 30. 215 18. 259 31. 262 23. 273 12. 17. 385 10; pere-
grina commercia (*v. peregrina* 52 20 *opp. nostro-*
rum commercia 215 18) 33 12. 52 20. 195 25; salis
commercium 181 15.
- comminari alieni 365 20. comminatio 136 25. 281 6.
- commixtio 182 2. 205 28.
- commodalia dispendia = rei familiaris d. *cf. com-*
modi detrimenta 223 17) 163 30.
- commodare: se commodet pietas regalis sauciatis
58 22; petitionibus licentiam commodantes 61 31;
cui saluberrimam patientiam commodate 217 9;
cui devotionem instissimam commodantes oboe-
dite 217 21.
- commoditas (*sc. araria, monopolium, siliquaticum*),
quae ab universo corpore (negotiatorum) con-
suevit inferri 63 28. — = annona 205 8.
- commodum = stipendium, annona; commoda emo-
lumentorum (praemii 348 24) officialibus de fisco
deputata 195 25. 196 30. 318 24; item fiscalia com-
moda (iusta commoda 89 8. 210 24. 211 25) archi-
tecti urbis Romae 211 25. comitis Romani 210 24.
doctorum eloquentiae Romanae *cf. annona*) 286
10. 23. 287 3; sollemnia commoda officialibus praetor-
ianis communitibus a provincialibus praebita
338 25; commoda donativi a rege caecitini Go-
thorum impertita 121 1. commodum (*syn. fortasse*
donativum 223 19) saionis = merces, quam ei debet
is, quem tuetur aut eiegit 125 16. 278 27. 362 4.
- commonere: publicae utilitatis ratione com-
muniti praecipimus 23 17 *et sim. saepius*; a qui-
bus (ecclesiasticis litteris) quicquid est pro homine
commonemur 299 11; monetam facis de nostris
temporibus futura saecula commonere 180 32.
- commonitio principis *opp. gratiae domini* 375 26;
divalis commonitio (= Theoderici edictum gene-
rale. *cf. Iudic. II* 130) 284 9.
- commonitorium regis III 19. VII 22. *Vide Marin.*
ad papyr. 73. 22.
- commovere arma 80 25; exercitus 285 18.
- communio 5 15. 55 30. 82 23. 99 24. 254 8. 269 11.
274 2. 282 23. 283 15. 292 27. 297 24. 298 31. 305 4.
330 1. 345 7 *cet.* I' 473 11. — sacra communio S
431 19 *cf. E* 390 ep. 2 28. S 404 2.
- communis: in commune 17 25. 50 26. 86 32. 148 33.
238 2.
- comœdia a pagis (zōia) et zōios confunduntur)
dicta 138 32.
- comparatio:
comparativi et superlativi praeter usum aut regu-
lam:
agrestissimus 203 27.
animosius 65 13.
annosior 304 25.
dignissime 253 30. 301 2 *cet.*
enxius 287 4.
fuscior 343 20.
gratissime (s. c.).
proximior 226 10. 350 11.
purissime 205 29.
segnissime 34 11.
terrentior 157 6.
tutissime 23 33.
veracissimus 156 4.
vivaens (s. r.).
ntillimus 72 18. 165 23. 191 15. 259 4 *cet.*
- adverbia comparationis gradus efficientes:
amplius (s. r.).
magis utile S 429 19.
maxime acceptus 176 1.
plus conveniens 222 9.
mirabilis 103 12. 291 26. 363 19.
potius evidenter 307 9.
- adverbia gradibus abundanter alienata (sed ali-
quot exempla ab aliqua parte excusationem
habent):
magis affectuosius 231 11.
nescio quid amplius 184 21.
ditior 143 3.
miserabilior 159 20.
mitior 169 13.
posterius 305 16.
studiosior 192 4.
verius 30 3.
maxime desideranter 13 29.
multo magis praestantior 250 26.
tanto magis fiducialius E 389 ep. 2 16.
tanto amplius grandior 273 23.
minus locupletior 338 19.
- gradus permutati:
absolutus pro comparativo: suavis nobis fuit
ista reddere quam multo grandia suscepisse
171 17.
comparativus pro superlativo: unicuique patria
sua carior est 25 31; illa, quae potiora
credimus, ad conservandum melioribus da-
mus 38 10; citharoedum sapientia vestra eli-
gat praesenti tempore meliorem 72 32; popu-
los caesis (Mommser. causis cold.) fortiori-
bus inclinatos 73 4.
superlativus pro comparativo: tanto divinitati
plurima debemus, quanto a ceteris mortali-
bus maiora suscipimus 255 2; *cf. eodd.* 298 14.
 Cf. a, ex, nimis, plus, quam, quanto, super,
 supra, tantum (tanto, valde, ultra.
compedire: negotia compedita solvere 189 23.
compellere exactione aligum 368 4; te (saione)
compellente (*syn. inminente*) 126 20 *cf.* 155 2.
compendiosus 382 15. compendiose 258 12.

compendium = *lucrum* (*qui sensus apud Cassiodorum frequentior*); compendium publicum (= *fiscus*) 129 12; publica compendia 55 21. — = *breuiatio* 12 s. 41 4. 145 3. 375 4. 380 35. P 477 2.

compensatio = *remuneratio* 19 29. 21 11. 62 s. 72 31. 120 15. 248 1. 291 17 *et.* — = *breuiatio* P 466 1.

compensativum remedium 236 4.

compertus: Cassiodorus pura nobis fide compertus 28 29; 38 19. 97 7 *et.*

competenter 33 26. 70 s. 115 5. 138 5. 177 7. 196 30 *et.*

competere: competentes (*syn.* poscentes 22 5) 22 11. — quibus competit aequa successio 17 22; 98 12. 100 19. 128 17. 132 3. 150 7. 158 1. 163 24 *et.* S 446 10; summa quae competit 366 24. — competens (= *conveniens, legitimus*); res sibi competens 89 5 *cf.* 89 3; sibi competentia 165 31; fisco competentia 366 20; competentia 214 14. 216 7. annona competens *vel* competentes annonae 109 7. 152 35; competens torum (iudicium) competens 160 23) 132 23. 160 23. 222 31; gratia (honorificentia, reverentia) competenti salute *aliquem* 114 10. 115 12. 297 17. 307 31. 320 3; competentes illationes 366 30; index competens 280 4. 32. 283 s; pretium competens *vel* c. pretium 95 20. 118 13. 152 28. 362 29. 363 17; privilegia competentia (*vel versa vice*) 208 1. 218 17; competens responsum 252 18. 310 13; competens sponsio 128 20; competens vindicta 261 24; *cf.* 23 29. 63 4. 148 32. 152 31. 182 19. 205 s. 314 s. 375 32.

competitio = *petitio bonorum eadueorum*: formula de competitionibus VII 44.

complere: ne videatur aliud dignitas promittere et aliud senatorem velle complere 99 2; 70 3. 115 23. 334 17 *et.*; co(nsti)tuisti(s) sapiente(r). compleris felicissime P 479 12. — complere constitutis temporibus illationes (functionem 336 19) 336 19. 26; *de solvendis*, tempora constituta complere 84 5; *de exigendis tributis, contra*: constitutis temporibus arcario suppleas (*sic recte BKEP.* compleas *reliqui*) quantitatem 366 7.

complex (*plene* c. criminis 165 31) 14 17. 65 23. 165 31.

complexiones *elementorum* 68 13.

compluere: cinis provincias pulvereis guttis compluit 137 17.

componere: animal brevissima cervicis compositum est 317 29. — componere se ad rationalia responsa 268 1. — componere (= *regere*) *aliquem* (*vel aliquid*) *aliqua re* (sub *aliqua re* 299 s) 212 30. 298 4. 299 s. 303 11. 328 26. 342 20. 372 28. P 480 12. — componere (= *decidere, terminare*) *aliquid* 135 6. 306 12. 314 13. 319 24.

comprehensus: personae superius comprehensae (= *quos supra dixi*) S 450 13.

comprobare: dignum te desideriis comproba largitate 47 32.

compromittere (*cf. indie, Iordan, sub compositis*) 233 25.

comptor fabricarum 138 4.

compulsio 169 31. — accepta restituens compulsione iudicis competentis 280 3. — compulsio (sollemnis c. 366 6) *proprie de exactione tributorum* 353 20. 360 s. 361 9. 366 6. 367 30. 374 10, 13.

compulsor = *monitor opp.* ultor 12 6. — *proprie* = *eractor, qui tempore tributorum solvendorum clapsu ad provinciales compellendos mittitur* (*cf. Gothofred, ad C. Th. XI 1 31*) 60 24. 164 33. 225 7. 9. 271 18. 336 14. 338 30. 366 22. 26. 28.

comus (*cf. conuocidia*) 138 32.

concatenatio 376 5.

concauitas 262 27; *pl.* 378 31.

concedere (= *conferre magistratum alicui*) 47 7. 179 s. 195 6. 207 33. 210 24. 247 16. 302 13. 368 27. — concedere (= *remittere*) functionem 276 16.

concelebrare 15 5. 71 10. 239 5. P 467 4. 481 6.

conceptus: quicquid in conceptum modificationis existit (= *aptum est ad eam concipiendam*) 70 7.

concertare: concertantes = *adversarii* 108 s.

concertatio = *certamen, pugna* 31 16. 35 7. 9. 80 20. 240 20. 271 6. 364 17. 384 7.

conclae maris Indici (*cf. Plin. hist. nat. 32. 5*) 34 4.

conchylium 11 11. 21. 12 s.

concilium = *synodus*: honorabile (*epitheta ante vocem praeter* conciliorum venerandorum 427 3) concilium S 428 1. sacerdotale (sacerdotum 421 1 *cf.* 414 13) 421 1. 417 17. sanctum 420 23. 426 11. venerabile 403 23. venerandum 427 3. 429 20; *absolute* concilium 419 6. 420 10; cuiuslibet provinciae sacerdotes intra suos terminos concilio habito 447 21.

concinuare: aliqua provincialibus concinnatis terroribus abstulisse 151 23.

concinuatio mendacii E 389 *ep.* 2 18.

concipere scripturam (= *scriptum*) 447 13.

concludere: aliqua calamitate conclusus 360 10.

concolor geminis P 483 10; nivibus 213 7.

concordare *alicui rei* 26 6. 146 11.

concupiscentia 226 9.

concessio = *oppressio* 81 3. — = *exactio illicita* 148 24 *cf.* 122 19.

concutere = *tributa illicita exigere* 338 5.

condama (*sic meliores*). agrorum mensura (*v. Mommsen neues Archiv 14, 498. recentioris latinitatis exempla collegit Muratorius in antiquit. Italiae I, 792*) 149 12. 23.

condemnatio = *multa* 136 5.

condere iura 177 13. 244 32; leges 35 16. 176 14; senatus consulta 279 34.

conditor *c.* translator.

condonare privilegia illi 62 26.

conducens *c.* conductor.

conductio siliquatici 160 15.

conductor (conducens 165 17); conductores domus regiae in Hispania 165 13 *cf.* 165 17; conductores Apuli 23 3; conductores massarum in Lucania 262 5. 364 16; conductores non definiti 60 20. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 494 adn. 1.*

condurare: *haec in casum conduratur* 369 17; teneri anni in robustam gentis audaciam condurantur 239 28.

confabulatio 38 26; confabulationes nostrae 182 32. conferre *honorem alicui* 62 22. 81 7. 145 14. 167 16. 175 31. 181 18. 185 28. 188 26. 239 15. 247 22. 249 18. 303 16. 304 28 *et.*; iugum principum pietate collatum 123 15. — pacem contulit laesus, quam alii noluit concedere exoratus 329 10.

confessio: compelli in confessionem criminis 101 27. — confessiones (= *sequera*) apostolorum *urbis Romae* 332 3.

confidentia dei 339 2; confidentia mentis tuae 174 28.

confinales (= *in regni finibus constituti*) populi 203 23.

confines (= *vicinae*) provinciae 202 23.

conflictus = *pugna* 78 6. 79 18. 30. 80 19. 27 *et.*

confugere (= *convolare*) ad defensionem 73 7.

confusio = *solitio* 25 24. S 123 15.

congandere *aliqua re* 242 5. 259 26; *sequente acc. c. inf.* S 432 6.

congeminere (congeminat) *eum acc. c. inf.* 384 3.

congeniatus: euncta, unde famam captat humanitas, in te congeniata (*LRP.* congeniata *de*, congeninata *reliqui, fort.* congenerata) sederunt; patria genus instituta praeclara; quorum si unum nobilitatem complet, in te collecta plus facient 38 1.

congregi (aggredi *deteriores*) hostem 292 24.

congregare antistites (synhodum *et.*) S 402 15. 420 21. 426 s. 14. — = *condensare* 382 4. — *Cf.* coemere.

congregatio deliciarum 371 23; *exercitus* 100 10; flammaram 103 12; navium 153 32. — honorata congregatio *senatus* 177 20. — congregatio (*c.*

congregatio:
 pontificum 427 12, sancta c. 419 s) = *synodus*
 S 419 s, 421 7, 427 12, 447 12.
 congressus: primi congressus *belli* 240 2.
 congrue (congruenter 71 15, 243 5, 286 14, 335 15
cet.) 16 31, 299 29.
 congruus 5 18, 36 3, 103 21, 156 23, 180 15, 210 26, 224 6,
 302 23, 320 10; *cum dat.* 167 15, quod congruum
 probatur esse commerciis 153 29, ut congrua
 factis (*cf. Jordan, p. 117, 17*) probetur esse praesum-
 ptio P 474 17.
 coniugalis 51 28, 114 c.
 coniugatio:
 -ere *pro* -erunt: fuere 143 17, 301 22; appellavere
Jordan, p. 75, 9, incitavere 57 s, militavere 13 4,
 nominavere 23 23, 25 26, putavere 175 19; dedere
 64 2, praestitere 81 18; valere (non aurum,
 non magnae valere preces, *cf. Ovid, met. 13, 89*
et Stat, Theb. 12, 403) 330 14; exquisivere 281 28,
 fecere 147 33, innere 145 9, perduxere 168 34,
 posuere 81 16, recondidere (*E²FGHI*, redigere
i. e. redigere ceteri) 271 28.
synecopes exempla: aestimavunt 168 31, cantasse
 71 23, comparasse 17 13, destinarunt (*B*, destina-
 verunt *ceteri*) 344 1, destinasse 88 26, deviasi
 12 29, fabricasse P 483 17, impetrarunt 28 23,
 incurarunt (*K*, incurserint *rel* incurrerint *ceteri*;
hoc verum, cf. incurere) 123 6, insonarunt 282
 26, lectitarat 48 17, reserarunt 33 6, rogastis
 164 1, temperasse 17 16; complesti 290 30, comple-
 stis P 479 12; consuesti 12 6, consuerunt
 (consueverunt *deteriores, contra chiusulae legem*
 33 22) 33 22, 380 11, consuerant (consueverant
deteriores 312 s, *omnes* 60 21) 312 s; conquisisse
 195 1, expetisse 231 3, norit 316 5, quaesisse
 312 2; ebullisse 137 28, nutriti 26 21, polisti
 26 20, rediisse (*rediisse deteriores*) 48 2.
future in -bo: loquebitur (*B*, loquetur *reliqui*)
 338 17; patietur (*LR³*, patietur *reliqui*) 23 34;
 audibunt *exposit. in ps. 91, 11 p. 313*: custodi-
 bit (*Mommsen*, custodivit *codl.*) 222 2, custo-
 dibimus (custodiuimus *codl.*) 338 6; nescibit
 (*ego*, nesciunt *codl.*) 338 19, nescibunt (*ego*,
 nesciunt *codl.*) 271 19, nescibitur (nescitur
deteriores) 337 31; sentietis (*BZ*, sentietis *reli-
 qui*) 364 24.
coniugationes permutatae: praesagare (*s. c.*); censi-
 tote 314 29; abtergit 82 26, detergit 143 9,
 detergimus 58 27.
solocissimii alius generis et formae variis usurpatae:
 fulcitus (*cf. sulfultus*) 327 14,
 insonarunt 282 26,
 misertum 271 3,
 obnuberat (obnuerat *LRKP*, obnupserat
MXN) = obnupserat 124 34 *cf. Ennod,*
p. 3, 27 Vogel,
 perditur 26 30, 337 4,
 posse: pote sit (*B*, possit *reliqui*) 361 23,
 sedere et sidere: insedere P 475 6; desiderat
 (*BH*) 316 14,
 stare: obstaturus (*reliqui*, obstiturus *BKGb*)
 252 14; praestaturus (*reliqui*, praestiturus
RE²) 32 24; praestita sit 332 1,
 subripere *pro* subreperere (*s. c.*),
 tulisse (= *sustulisse*) 370 25; tulit P 480 18;
 tulerunt 206 28,
 vendantur 337 32; vendantur 19 27, 178 1,
 S 447 4; vendelaris 94 1,
 videro *pro* viderim (*v. coniunctiv.*),
coniugatio periphrastica: sunt credituri *spt.* puta-
 bunt 41 31; fuit sociatus 15 12, ut fuerint com-
 moniti, petunt 54 2, *sim.* 54 15, 63 29, 72 3, 34,
 79 12, 92 18, 99 14, 21, 100 7, 108 28, 121 29, 30, 124
 11 *cet.*; fuisse victam 88 2, fuisse perpeccatum 21 2,
sim. 35 21, 60 21, 84 4, 88 2, 98 1, 99 5, 101 28,

coniugatio periphrastica:

102 1, 107 9, 118 1 *cet.*; fuerant reparati 59 29,
sim. 64 24, 65 24, 117 33, 132 14, 137 21, 191 21 *cet.*;
 fuisset resecatum 134 1, *sim.* 195 23 *cet.* — *coni-
 iugatio periphrastica passivi v. sub gerundio*,
coniunctivus:
*pro indicativo sescenties posuit Cassiodorus coniuncti-
 tivum in relativis enantiatis et post coniunctio-
 nes, plerumque rhythmici necessitate. — Cf. modi
 et tempora permutata*,
in protasi paratactica: viderim quae lectio acuat
 ingenium: divina (*lectio*) semper efficere niti-
 tur pium 299 13; viderimus reliqui fasces qua
 gloria censeantur: urbanus praesul dignitas
 est honorum 85 19; videro (= *viderim, cf. inst.*
hum. apud Halm, rhet. lat. min. p. 500, 22,
Vogel in indice Ennodii s. c. videro) quod
 delictum lapsus excuset: homicidii crimen est
 in hominis salute peccare 192 9. — arith-
 metica dicas (*ita legendum*, arithmetica indicas
LRKP): auditoriis vacat 108 1; *cf. genesis*
 quaeas: hic . . exponitur; prophetam dicas:
 quis . . locutus est? euangelium cupias: pas-
 sionem . . ostendit; apostolum velis: audi *er-
 posit. in ps. conclud. p. 502*,
 coniarare: coniaratae nobis gentes 79 1; *cf.* 78 15,
Vide Mommsen neues Archiv 14, 539,
 connasci: laus nobilitati connascitur 82 14,
 conquiri additione (deplorata additione 23 4, flebili
 a. 130 27, 134 19, lacrimabili a. 87 6, supplici a.
 150 1, adunata supplicatione 18 28, data s. 131 30,
 132 28) *cel absolute* conquiri *sequente ave. c. inf.*
 18 28, 23 4, 87 6, 101 7, 126 6, 130 27, 131 30, 132 28,
 134 19, 150 1 *cet.*; si quis est qui de eorum facto
 aestimat conquerendum 276 22; conquerentes (po-
 puli c. 190 22) = *supplices* 189 25, 190 22, 285 9;
 conquerens *opp.* pulsatus 97 26, 194 1,
 conquestio (dolenda 257 26, lacrimabilis conquestio
 132 16) 120 2, 132 16, 160 26, 161 11, 257 26,
 consacerdos S 422 25,
 consanguinitas 15 33,
 consendere ad dignitatem 21 26,
 conscientia (pervenit ad conscientiam nostram
 suggestionem multorum 95 10, apud conscientiam
 nostram laesionis genus est 99 13 *cf.* 123 12, iniustum
 est, ut viles pecunias exigantur, qui gloriosas con-
 scientias obtulerunt 56 9 *cf.* 96 17) 12 17, 14 19, 27,
 22 17, 26 4, 49 1, 52 4, 55 5, 56 9, 59 21, 85 17, 88 21,
 90 14, 93 28, 95 10, 96 17, 99 13, 101 13, 102 16, 115
 27, 123 12, 125 15, 126 25, 145 26, 156 27, 30, 157 3,
 165 25, 171 10, 175 13, 177 1, 182 7, 185 30, 188 27,
 189 36, 193 23, 194 14, 195 9, 202 11, 217 26, 219 3,
 220 12, 249 6, 19, 25, 252 29, 254 15, 273 33, 277 15,
 279 15, 289 28, 290 13, 291 10, 300 16, 301 24, 302 16,
 307 24, 308 17, 310 12, 315 3, 332 16, 333 12, 337 4, 6,
 339 33, 344 21, 347 11, 348 6, 362 13, 368 11, 25, 375
 1, 3, S 421 27, 428 16,
 conscius facti sui 102 22, multorum (*arcanorum*)
 115 33, sui 326 14; mali (male *BZNEF*) sibi con-
 scius 379 15; rudes viros et ad rem publicam con-
 scia facundia praeparatos *fort.* praeparandos)
 edocere 4 14; conscia virtus *rel* virtus conscia (*cf.*
Verg. Aen. 12, 668) 79 27, 184 21,
 consecrare: moenium, quae auctores suos saeculis
 consecrarunt 95 27; lavete, patres conscripti,
 vestris dignitatibus consecrato 86 20. — consecrare
 episcopum S 404 20, 448 2,
 consecratio: dicatae piis consecrationibus manus
presbyteri 122 21; consecratio papae (apostolici
 pontificis 280 s) 280 s, 281 13,
 consensus senatus *v. senatus*,
 consentaneus 178 9, 269 5, 352 10 *cet.*,
 consequi: fraudes, quas huius sententia restric-
 tionis consequitur (= *persequitur*) S 404 28. — con-
 sequi praedium *contra legem* S 446 17, 20.

consensus: mereri consensum *in senatu* 188 18; surgens e consensu *synthodi* S 445 11. 446 21.
 consideratio 19 24. 67 1. 79 28 *et.*; consideratio nostra 105 19; cum (*quod ride*) dei nostri consideratione sancimus S 449 10; pro consideratione *alicuius rei* 143 15. S 421 20; divina consideratione (consideratione divina 124 29. *plene* divinae consideratione reverentiae S 424 3) 124 29. 159 27. 280 21; verecunda consideratione 138 28; aequitatis 128 29. generalitatis 23 24. iustitiae 35 4. 83 22. 121 28. 134 22. legum consideratione 86 31 *et similiter passim*; ut sacerdotali consideratione proposito (*an sacerdotalis e. propositi?*) delegato terminum detis negotio S 421 10; sine temporis consideratione 4 1.
 considerare: considis (consides *TUE*) tribunal 195 33; consides supra omnes consulares 177 20.
 consiliarius praefecti praetorii *cf. praef. p. VI* 17; consiliarii praefectorum 185 29; praefectorum consilii inhaerens 259 8. — *consiliarii praetoriani*: Cassiodorus *praef. p. VI* 17. Felix 326 22. Severus 259 8. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14. 477.
 consilium: fortissimi regis consilia 240 9 *cf.* 189 3; consilia nostra 292 10; consilium nostrum 145 19. 244 30 *cf.* 21 4. 115 23; consilium principale (principis 249 17) 249 17. 250 7. — *episcoporum consilium (sc. synthodum)* congregare S 402 14.
 consistere (*a constitutum esse apud Cassiodorum non differt. cf. Mommsen neues Archiv* 14. 529 *adn. 1*) Gothi et Romani Dertona (circa Verrucas castellum III 48) consistentes I 17. III 48; Iudaei Genua consistentes (constituti IV 33) II 27. — possessores. defensores et curiales Estunis consistentes III 9; provinciales et capillati, defensores et curiales Siscia vel Savia consistentes IV 49; Philagrius (Valesianus 117 18) in Syracusana civitate consistens 36 15. 117 18. — *Cf. constitutus.*
 consistorium: consistoria antiqua (*sc. consistoria sacra principum*) 167 20; *consistorium regium (c. Mommsen neues Archiv* 11. 181); alicuius consistorium 179 26; consistorium nostrum 186 3. 7. — *consistorium praetorianum*: consistorium nostrum 335 14.
 consobrinus *v. matrimonium.*
 consociare: mutua se amplexatione consociant 257 7; grues classe (*se addendum*) consociant 243 4.
 consolatorium principis ingenium 309 19.
 consolidare 237 10. 17.
 consors regni *Theododus* 298 23. 299 28. — cum sciamus Gothos vobiscum habitare permixtos. ne qua inter consortes. ut assolet. indisciplinatio nasceretur 202 29. *cf. consortium civium* 24 20.
 conspargere = *ցար* *v. Rocsch sensuslogy. Beitraege* III 20) 191 3.
 conspectus principis 12 3. 158 23 *cf.* 189 20; *plur. nostri conspectus (c. nostri 90 30) 90 30. 93 27. 176 25. cf. 185 23. 375 15.* — publici conspectus 288 9 *et saepius plur. pro sing.*
 conspicuitas 187 28.
 conspicuus patris decore 81 17; laude doctrinae 312 14; *sim. passim.*
 constituere leges 177 16 *cf.* 337 19.
 constitutio nostra (*Athalarici*) 280 18; constitutionum auctoritas (*intellegende Constantini constitutio C. Th. II 17 = C. Iust. II 45*) 222 33.
 constitutum (constituta *apud Cassiodorum etiam singularis sensu exceptis* constitutum 63 19 nostrum c. 102 13 saluberrimum c. 278 35); imperialia (divalia 61 32. 62 25) constituta 61 32. 62 25. 370 8; praecorum constituta 244 20. 302 15 *cf.* 283 11. 303 15; vetera (veterum sanctionum 244 17) constituta 244 17. 373 21. — *constitutium regium*:

constitutum:

nostra constituta (c. nostra 102 7) 102 7. 13. 134 32. 165 36. 381 5; praesentia constituta 104 31; saluberrima (auxiliaria 64 27 salutaria 89 29) constituta 61 14. 64 27. 89 29. 278 35; *nude* constituta 63 19. 281 7. 16. S 420 27. — *constitutium praetorianum*: nostra constituta 360 3. — pacis constituta 170 28. — ecclesiastica constituta 255 30; constitutum a papa factum S 438 2 *cf.* 450 6. S DII B 1 (*p. 451*) *seq.*; constituti lex S 451 5; constituta synthodalia S 405 28 *seq.*
 constitutus: patronus vester in annis minoribus constitutus 129 27; in expeditione Gallica constitutus 161 12; homines in famis periculo constituti 271 30; in medio constituta gemmarum P 481 3. — Arelatus civitas supra (super *HI*) undas Rhodani constituta 240 16; castella supra (super *P*) Druentium constituta 99 27; regio supra sinum maris Ionii constituta 378 27. — *Romae* constitutis laribus habitare 90 26; casae in illa provincia constitutae 366 16. massa in Bruttiorum provincia constituta 270 2. praedia in Apulia provincia constituta 148 2; possessores in Savia provincia constituti V 15; Campaniani (*curialis*) uxor in Lucania provincia constituta 271 14; provinciales per Gallias (Galliis III 40. 42. *cf. ablativ.*) constituti III 40. 42. VIII 7; Massilia constituti IV 26; Romani per Italiam et Dalmatias constituti VIII 4; barbari et Romani per Pannoniam constituti III 24; Gothi per Italiam (per Picenum et Samnium V 26) constituti V 26. VIII 5; Lucristani super (supra *F*) Sontium constituti I 29; Iudaei Genua constituti IV 33.
 constringere ad *aliquid alicquem* 351 26.
 constructio = *aedificatio. aedificium* 23 20. 30. 50 20. 101 13. 128 8. 153 16. 154 19. 164 13 *et.*
 consuescere *transitive*: ne otium consuescant 27 32; ungues in praedam consuescere 36 6.
 consuetudinariae 361 17.
 consuetudinarius 159 9. 276 15. 315 12.
 consuetudo: consuetudines = *anoma. stipendium. privilegium* 98 29. 210 11. 214 11. 216 20.
 consuetus *de tributo annuo*: consueti tempora *v. tempus*; veniamus ad consueti. quia probantur esse sollemnia 361 5; *cf. consuetudo pristina* 131 16.
 consul, consulatus: *consules ordinarii (cf. indic. nomin.) occurrunt in variis*: Felix (*es. a.* 428) 48 9. Inportunus (*a.* 509). Felix (*a.* 511). Maximus (*a.* 523). Paulinus (*a.* 531); *in panegyricis*: Eutharicus (*a.* 519. *cf. p.* 463); *in libello de stirpe Cassiodororum*: Symmachus (*a.* 485). Cethegus (*a.* 504). Cassiodorus (*a.* 514). Symmachus et Boethius (*a.* 522); *in epistula Theoderici ad senatum data*: Venantius (*a.* 507) aut Venantius iun. (*a.* 508); *in actis synthodalibus*: Paulinus (*a.* 498). Avienus (*a.* 501). Avienus iun. (*a.* 502). — consul ordinarius (*v. i.* consul ordinarius II 2) *praef. p. V* 6. VI 19. II 2; *v. i.* consul 29 12. III 39. V 42 *cf.* II 2; *v. e.* consul (cons. 420 15. 426 6. es. 422 16) IX 22 E 392 *ep.* 9 16. S 420 15. 422 16. 426 6. 438 4; ex consule ordinario (ex cons. ord. *tit. praef. p. V* 3 *et in titulo operis*: p(ost) c(onsulatum) S 399 2; consul 46 4. 98 30. 99 3. 174 19. 175 1. 188 16. 192 30. 193 5. 19. 206 23. illustris magnitudo tua 99 3; snblimitas vestra 99 6. — formula consulatus VI 1. — consulatus *praef. p. VI* 11. 46 18. 47 23. 28. 31. 48 9. VI 4. 174 2. 22. 184 9. 193 15. 287 19. 305 16; aurea dignitas 289 6; curules = *consulatus (s. v.)*; trabea = *consulatus (s. v.)*. dare visus est de moribus consulatum 46 15. iste re vera editus est de moribus consulatus 193 15. consulatus (curialium? 49 5) insignia 47 31. 49 5. 174 22. 287 29. 305 16 *cf.* calceus. currus. curulis. fascies. palmata. scipio. securus. expensae con-

consul:

sulatus 184 9 *cf.* 47 23, 32, 168 16, 175 1, 193 19. — priscorum iudicio qualis sit consulatus 174 2; prisci consules P 468 13; consul ius dicebat etiam capiti (*r. Mommsen Roemisches Staatsrecht* 3 1 149 *adn.* 1) 174 10. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 226—249.

consularis: pagina consularis = *fasti* 287 30; consularis munificentia (*cf.* consulatus expensae s. r. consul) 168 16. — curia novit inde (*e Gallis*) sumere consulares 46 9; 48 3; aliis rara dignitas ista (*consulatus*) contingit: in hoc decursu generis paene nascitur consularis 289 9; honorem summ semper aequaliter retinet consularis 305 23.

consularis = *consul per codicillos vacantes* 184 17.

consulares (viri consulares 146 1) a parte potiore = *dignitates in senatu suffragia ferentes* (*r. Mommsen neues Archiv* 14, 487 *adn.* 7) 146 1, 157 20, 177 21, 188 21, 288 22, 289 2.

consularis provinciae, consularitas: Iohannes v. s. consularis Campaniae III 27, IV 10; Epiphanius v. s. consularis provinciae Dalmatiae V 24; consularis provinciae Liguriaie XII 8; Anastasius consularis (*quamquam nescio quo pacto sublimitas tua appellatur* 148 20, *qui titulus inter Romanos non concruit nisi illustribus*) VS; consularis 193 17, 27, spectabilitas tua (vestra 119 14) 119 14, 366 21. — formula consularitatis VI 20, consularitas 93 17, VI 20, 193 23; insignia 192 31 *cf.* carpentum, paemula, phalerae.

consularitas e. consularis provinciae.

consulatus e. consul.

consultatio E 392 *ep.* 9 7, S 445 9.

consultum senatus e. senatus.

consurgere ad seditiosa 337 26. — reparatis viribus consurgant 344 4; studiose consurgite et necessaria providete 361 34; consurgite, animi tali passione laborantium 340 30 *et saepe similiter*, consutilis 169 21.

contemnere: contemni *cum dupl. nominativo* 108 32.

contemplatio: pro iustitiae contemplatione 22 15; aequitatis (virtutis, dei nostri) contemplatione 122 7, 240 8, S 403 20.

contemplativa pars = *proopia* 372 30.

contemptibilis 249 19, 244 26.

contentiosus 69 21, 105 22.

continens pecuniae 145 28; continens alieni 288 31; *absolute* continens (*opp.* avarus, rapax) = *incorruptus* 86 15, 152 7, 194 25, 251 6, 290 31, 327 33, 359 7, ad quaesturam continens (*Z. fort.* continens) evenit ingenio 244 10; = *castus* 87 5, 182 1.

continenter 182 27, 269 8, 336 33.

continentia *opp.* venalitas, *syn.* abstinentia II 11, 4 9, 14 14, 46 16, 62 18, 86 25, 158 30, 179 7, 193 16, 208 4, 291 9, 338 10, 362 1. — continentia harmoniae (= *id quod ea continet*) 70 8.

continuatim 220 28.

continue 102 28.

continuitas de minutis *de charta e minutis scidis conglutinata* 352 15.

contra: nisi contra specialiter a principe caveatur 175 23; 129 32, 158 7.

contractus *subst.* (*syn.* contracti nexus 227 6, contracta ligamina 227 11) 51 24, 129 23, 222 29, 268 30, 279 35, 280 7, E 392 *ep.* 9 8, 13.

contradere 81 19, 147 25, 148 8, 254 30, 350 18.

contrarietas 79 9, 193 11, 238 28, 316 23, 326 2.

contrarius = *adversarius* 303 6.

contubernium: sit accipienti vel (= *et*) subscribenti in statuta poema contubernium S 450 14.

contumax 186 31, S 423 11 *cf.* 25 2.

convehere (= *transportare*) *annonam* 100 12, 152 24. — se convehere (*si lectio vera*) = *se conferre* S 429 6.

convenire ad iudicium 87 15, S 422 26. — convenire (= *in ius vocare*) *aliquem* 35 21, 53 7, 58 17, 128 19, 160 19, 278 27, 344 27.

conventiculum: *pl.* 259 18, S 404 1.

conventio = *actio* 60 3, 255 13, 25, 278 23, 31.

conventionalia (= *quae conventio, actio civilis parat*) detrimenta *opp.* inciviles impetus 187 7, 221 27, *Cf. Dahn III* 128.

conventus = *celebritas* 31 22, 50 12, 90 22, 128 29, 259 10, 260 4. — conventus (= *commercii locus*) Lucaniae qui Leucothea nomen accepit 261 30 *cf.* 262 9. — conventus de *senatu* r. senatus. — *conventus provincialium honoratorum*: conventus publici (*r. nobilium* 195 20, *idem de senatu Romano* 136 20) 195 20, 221 6, 285 32. — synhodalis conventus S 448 9; *absolute* conventus S 420 3, 421 4, 423 1, 428 13.

conversari: male conversandi exemplum S 425 21.

conversatio (*sensu vulgari* 36 24, 89 14, 128 30, 212 29, 293 5, 342 20, 354 3) *syn.* mores (conversationalis tuae mores 202 14, *cf.* 273 34 *et* s. r. iuridicus) 14 12, 91 11, 126 26, 135 31, 136 20, 161 20, 163 26, 185 4, 13, 186 10, 187 4, 189 8, 196 19, 202 14, 209 7, 10, 247 27, 273 34, 319 15, 354 28, 362 15, 379 26 *et.* S 426 14.

convivere 380 24.

convivium nostrum 70 2; nostra convivia 183 31; principale convivium 362 19 *cf.* 299 15, 369 6 *et* apparatus, epulae, mensa. *Vide Dahn III* 289.

convolare ad regem E 391 *ep.* 8 7; ad iudicia publica E 390 *ep.* 5 4.

cohinus 371 15.

copia publica 180 7; Romana copia (copiae Romanae 208 10) 190 30, 31, 208 14; copia Romanae civitatis (Romani populi 190 13) 190 13, 334 5.

copula (*plene* ingalis copula 51 22) = *matrimonium, concere* = *coniux* (*de bestiis* 35 7, 161 17) 35 7, 51 22, 161 17, 222 13.

copulare: *bestiae* pro copulatis sibi (*syn.* adiunctas sibi feminas) animas ponunt 35 10; 284 9.

copulatio: nuptialis copulatio 226 5.

cor: cum adhuc fluctuantibus rebus provinciarum (provincialium *Usener*) corda vagarentur 12 28; 26 22, 63 3, 72 33, 78 4, 85 15, 121 19, 245 11, 247 11, 320 18; corda illa, ut ita dixerim, montium 69 21. — nos, quibus (quorum 124 7) cordi est *sequente inf.* 58 10, 64 26, 124 7, 127 9, 134 6, 196 27, 222 25 *cf.* 59 19, cordi nobis est *seq. inf.* 17 25; cordi nostri (nostro *deteriores*) est levamen humilium 89 26.

corallicum pelagus 275 12.

cornicularius (*unde ei sit nomen* 350 19) *praefecti praetorio* XI 18, 19, 350 16; cornicularii 345 22; *promotiones praetorianae eius designatione vulgantar* 345 11; *delegataria eius* XI 36.

cornipes = *equus* P 475 6.

cornualis 35 9.

corona: civica corona 62 10; corona in stadio certantes glorificat 253 14 *cf.* 349 9; coronae margaritarum P 481 11. — *corona senatorum* r. senatus.

corporale supplicium r. fastnarius.

corporaliter 70 18.

corpus negotiatorum 63 25. — *corpus senatorum* r. senatus.

corrector Lucaniae et Bruttiorum: Cassiodorus 353 17 (*cf. praef. p. X*), *patet eius* 13 7, Severus (*r. ind. nom.*), Venantius (*r. ibid.*). — v. s. corrector (praesul 101 26) Lucaniae et Bruttiorum III 8, 101 26; corrector Lucaniae Bruttiorumque 102 19; Bruttiorum praesul 102 4. — *Cf. rector provinciae.*

correptio S 421 6.

corrigere: ad populos corrigendos mitti *de vicario Galliarum* (*cf.* 13 7) 87 25.

- corroborare auctoritate donationis effectum 256 11.
 corruptibile saeculum 70 28.
 eos v. cotis.
 costatilis (*adi. a costa derivatum*) teneritudo 104 4.
 cothurnus: in cothurnum se magnae potestatis
 erexit 14 25.
 cotis (*qui nominativ. est* 113 8): polisti forensi cote
 ingenium 26 20; S2 27. 190 3 *et*.
 crassitas (crassitate *BZN*), crassitudine *reliqui ut*
omnes 109 5 *aeris* 381 31.
 cratis: consutilis cratis (gestabilis murus cannarum
 169 17. v. *diptych. Dionense apud Gorium vol. I*
tub. I) 169 21.
 creator *sensu Christiano* 72 26; creator vitae *opp.*
 auctor mortis 284 25.
 creatura 19 14. 72 29.
 creditor 67 19.
 credulitas: absit a nostris temporibus vel minima
 credulitas (= *suspicio*) laesionis 339 13; creduli-
 tas incerta vagabatur P 466 29; credulitas (*sic*
reliqui. crudelitas L) sublevat humiles (*i. e. humili-*
bis quod queruntur facile creditur), premit in-
 vidia potiores 132 12; pia credulitas 167 12.
 crementum 102 30. 127 4. 131 5. 238 18. 353 23.
 criminaliter 255 11.
 criminosis *adi.* 17 12; *subst.* = *reus* 102 16. 21. 124
 16. 194 20.
 crispatus 212 1. 345 15.
 cruciabilis dilatio 348 25.
 crusta marmorum 17 4. P 183 10.
 crypta 138 18.
 cubatio 317 11.
 cubile: cubilia *bestiarum* 26 12. 194 9. 371 28. — =
cubiculum 186 22. 318 26.
 cubiculum *regis*: sacrum cubiculum 239 21 *cf.* 249 4
(ubi fort. recte BTZ: tales mittunt nostra cubi-
cula bellatores); cubiculum nostrum (nostrum
 c. 12 5. 139 20. 166 4) 12 5. 139 20. 151 11. 165 9.
 166 4 *cf.* 344 1; cubiculum vestrum (*regis Wandala-*
lorum) 171 9. — cubacula nostra (*praefecti prae-*
torio = domesticum penetrare 335 19) 350 24.
 cuiusmodi vos aestimatos intellegitis? 313 34.
 culmen: culmina legum 95 19. *de imperatore* Eoum
 culmen 329 12; *de rege*: augustum culmen 237 23.
 culmen nostrum 308 30. regni culmina 232 13.
 236 25. 309 28. iudicii nostri culmen 242 19; *de*
dignitatibus antieis (*cf.* 188 21. 245 9. 254 1. 288 12.
 328 2); patriciatu (p. praesentalis 241 18) culmen
 83 8. 175 29. 241 18. praetorianum culmen (v.
 πρῶ), praefecturae urbanae culmen (culmen ur-
 banum v. p. ū.) 38 5. quaesturae culmen 20 21.
 145 18. 146 21 *cf.* 21 26. sacerarum largitionum
 culmen 168 12. *comitruae patrimonii* culmen 116 7;
comitruae primi ordinis culmen 185 29.
 culpabilis 179 16. 227 15 *et*.
 culpandus 150 4.
 cultor agri (agri cultor 138 22) 138 22. 314 22; (*om.*
 agri) cultor 225 7. 276 8. 314 25. 379 3. — cultores
sedis apostolicae 331 33.
 cultum (cultis locis 64 18): culta 130 12. 343 5. 364 3.
 cultura (*sensu communi* 65 6. 131 15. 168 34. 187 22.
 371 8) *syn.* ritus 139 17; cultura summi dei 175 10.
 cum coniunctio *apud Cassiodorum prope obsolerit.*
cuius rite fungi solent quando, dum, *et.* (*excipit*
interdum altera coniunctio alteram: dignitas dum
ad incognitum venit, donum est; cum ad exper-
tum, compensatio 21 10. defuit, dum aqua du-
rescit: fecunda est, cum fructus abscedit 368 11.
cf. codd. 270 19) *ita ut ne a tunc* — quando *quidem*
et similibus abhorruerit (*ponitur tunc* — cum 21 2.
 24 2. 30 3. 78 8. 281 15. 301 24. 305 22. 339 14. *in eius*
locum substituitur tunc — dum 33 13. 207 23. 251 1.
 tunc — postquam 181 30. tunc — quando 23 20.
 171 15. 180 27. 183 38. 189 4. 213 9. 231 18. 268 21.
 331 26. 347 11. 348 24. 349 14. 374 8. 385 11. tunc —
- cum *coniunctio*:
 si 23 19. 71 14. 107 13. 108 24. 342 8. 348 24. 378 12
 tunc — ubi 108 25): cum *ubi ponit. temporum*
modorumque usus saepe a severioribus praeceptis
recedit, cf. tempora permutata.
 cum *praepositio*: cum eorum solacio (= *auxilio*)
 deferatur 214 26; cum favore divino v. favor; cum
 summo nitore comere P 480 4. — cum dei nostri
 obtestatione (consideratione 449 10) decernimus
 (sancimus 449 10) S 431 9. 449 10.
 cumulatio 352 24.
 cunabulum: nostra cunabula (v. *cubiculum*) 240 4;
 ab (in 152 9. 194 2) ipsis cunabulis (in ipsis mi-
 tiis 120 28. 192 6) 261. 152 9. 194 2. 253 3. 372 21.
 cunctus: optamus cunctum diem (*cf.* 254 14) ple-
 num beneficiis nostris excurrere 85 2.
 cuniculus: cuniculi *cloacarum* 258 25; *thermarum*
 69 11; ferrarias cuniculo te veritatis iubemus
 inquirere 92 20.
 cupressus 152 27.
 cura: cura regalis (regales curae 298 21. 326 27)
 29 30. 298 21. 326 27; curae nostrae 145 22 *cf.* 298 5;
 regni curae 319 12; rei publicae curae (cura 167
 31. gloriosae curae 25 7. 89 25) 25 7. 30 20. 89 25.
 167 31 *cf.* 95 7; generales curae 145 23; publicae
 curae (publica cura 290 19) 204 12. 290 19.
 cura civitatis (*sc. munus curatoris civitatis. aliter*
 331 19) 210 6.
 cura epistularum (e. canonicarum 346 17) *in officio*
praetoriano XI 23. 346 17.
 cura litorum 33 15. 181 10. 292 14.
 cura monetae v. moneta.
 cura palatii (p. nostri 204 17) VII 5. 204 17. formula
 eius VII 5. — spectabilitas tua 204 17.
 cura portae illius civitatis 217 27.
 curae portus II 12. 215 23.
 curator civitatis (civitatis *om.* 210 10) VII 12. 210
 19; formula eius VII 12. *Vide Mommsen neues*
Archiv 14. 494.
 curia = *senatus* (*quod verbum vide*) *urbis Romae.*
curiae civitatum: curia 56 29. 210 7. 227 7. 269 19.
 271 11. 14. 273 26; minor senatus 176 20. 269 19.
 nervi ac viscera civitatum 269 20 *cf.* 227 18 (*Nor.*
Maiorian. 7. 1 p. 315 Haenel: curiales nervos esse
 rei publicae ac viscera civitatum nullus igno-
 rat; quorum coetum recte appellavit antiquitas
 minorem senatum); album curiae 271 14; ordines
 curiae 210 7 *cf.* 269 5.
 curialis (curio 56 23; = *decurio* 56 20. 23. 60 3. 102
 19. 268 22. 271 8; curiales 59 28. 60 22. 27. 119 25.
 151 6. 14. 176 20. VII 27. 47. 227 2. 260 21. 268 29.
 271 4. 366 22; quibus honores dedimus et actiones
 publicas commisimus 259 23. — curiales Bruttii
 259 22 *cf.* 102 19. 260 21. *Liguriae* *cf.* 366 22. Siscia
 vel Savia consistentes IV 49 *cf.* 151 6. 14; curiales
 Adrianae civitatis 24 28. Catinensis c. III 49.
 Estunis (Sestini *Mommsen*) consistentes III 9.
 Forolivenses IV 8. civitatis Neapolitanae VI 24.
 Parmensis c. VIII 29. *Sarsenates* *cf.* 56 25. *Sestini*
(v. Estunis). Ticinensis c. IV 45. Tridentini c.
II 17. Vohienses (Velienses Mommsen) *cf.* 119 25.
Vide Mommsen neues Archiv 14. 494.
 curialis: curialium insignia v. consulatus.
 curio v. curialis.
 curiositas 333 29. 381 9.
 currere (*cf.* *decurrere*): vocabulum etsi per alios
 videatur currere 15 5; currat honorum gratia per
 parentes 47 9; per lectiones sacras antiqua regna
 cenerimus 308 14.
 currus: celsi currus *consulis* 47 26; Olympici currus
 253 15.
 cursualis v. cursus publicus.
 cursus publicus:
 adscriptos (*sc. tactui erectionis. aliter* 165 32. 375
 17) habere veredos 166 6.

cursum publicum:
 annona (s. r.).
 capitum 219 29.
 eatabolensis 84 27. 136 2.
 commeantes 166 8. 261 24. 341 12. 372 10. 373 15.
 375 31. 376 8. 378 13.
 cursuales equi r. equus.
 cursuale ministerium 146 28.
 cursualis tractus 136 7.
 cursus (sc. publicus) 30 11. 147 9. 151 15. 179 31;
 cursus *dromoniariorum* 64 7. — nimius cursus
 equorum 342 37.
 dimittere 135 22; dimissi 211 7.
 discursus 135 25. 151 21.
 dromonarii (s. r.).
 egredi 135 21 cf. *subst.* egressus 376 27.
 equus 135 24. 147 1. 219 29. 342 37; cursuales equi
 135 17. 147 3; equi publici (publicus equus 147
 10) 64 6. 147 10.
 evectio (evectio publicae 340 4) 146 33. 147 2.
 176 11. 179 35. 211 6. 340 4. 373 18; nostra evectio
 146 33; *eam largitur suo iure praefectus praec-*
torio 176 12. *regis nomine magister officiorum*
 179 35; *de utraque*; eorum quorum interest
 evectio 146 33 cf. 211 5; *idem* (*ppio*) 135 19.
 146 30. *mag. off.* 135 19. 146 31. 147 9. *eorum*
vices agentes 135 21. 136 4. 7 cf. *vices agens*
totius cursus curam gerebant.
 excurrere 154 30. 216 6. 257 19. 379 22. 380 34; ex-
 currentes 372 10.
 excursus equorum 30 13; *navium* (cf. 155 21) 64 5.
 iter quod ad celeritatem inventum est 30 14 cf.
 146 29. — itinera 341 26 cf. 375 4. 15.
 iumentum (= equus) 135 25.
 manipes mutationum 136 7.
 ministerium r. cursualis.
 mittendarii (s. r.).
 multa de rebus in cursu publico illicitis 135 24.
 136 2. 146 31. 147 7.
 mutationes 30 15. 136 7.
 navis 134 33. 34.
navium modus (modulus 147 7) *edictis definitus*
 135 29. 136 2. 147 3.
 paraveredus 166 6. 342 36. 373 16. 18. 375 17.
 parhippus 135 28. 136 3. 147 3.
 praebitio paraveredorum et annonarum secun-
 dum evectioes concessas 373 18 cf. 373 16; *de*
praebitionum assiduitate conquirentur posses-
sores Comenses 342 37. *Sarvae* 151 15. *cives Regen-*
ses 372 10. *Seyllucei* 372 16.
 praepositi (sc. mansionum) 147 12.
 praesumere 135 23. 147 1. 3. 166 7. 372 16; prae-
 sumptio 135 15. 26. 146 32.
 pulveratica (s. r.).
 status veredorum 179 31.
 subvectio 17 6. 340 28; subvectio veredorum 135
 15. paraveredorum 166 6. navis 134 33.
 subvectus *subst. de cursu clabulari* 84 28.
 susceptio transeuntium 341 13.
 tractoria (sc. *epistula*): formula tractoriae lega-
 torum diversarum gentium VII 33.
 tractus r. cursualis.
 transeuntes r. susceptio.
 vectura 373 21.
 vehiculum cf. 61 8.
 veredarius 64 6. 136 2.
 veredus 30 16. 135 15. 23. 147 1. 166 6. 179 30.
 usurpare 135 22. 147 3; usurpatio 147 13.
 curulis: sellam curulem pro sua magnitudine mul-
 tis gradibus ensis ascende 174 24; curules in-
 fulae = *consulatus* 46 19. *item* curules (caesae
 e. 231 13. e. inclitae 193 2. tuae e. 304 31) 193 2.
 231 13. 301 31.
 custodia = *carcer* 101 27. 281 33.
 custodire se laudabiliter 365 4.

custos portarum civitatis: formula de custodiendis
 portis civitatum VII 29. *Vide Mommsen naves*
Archiv 14, 496 adn. 1.

custos Romanae civitatis *de praefecto vigilibus*
 206 25.

cyaneus 162 8.

cylindri in *salinis adhibiti* 380 27.

dare comitivam 196 20. — dare finem (terminum
 421 10) negotio (iurgio 87 16) 87 16. S 420 27.
 421 10. — data (*syn.* oblata, porrecta) suppli-
 catione conqueri 131 30. 132 28; datis precibus
 allegare 132 12. — da, ut possit formidare sen-
 tentiam 194 25; datur *sequente inf.* 117 32. 144 22.
 194 16. S 421 4. datur intellegi 15 21. 33 26. 106 23.
 174 2. 299 33. 309 30. 319 18. 329 10; huius incendia
 paene mundo datum est posse cognoscere 137 30;
 259 12. 373 12. P 467 12; quod nequit dissolvi,
 datum est aequitate definiti 69 26; primiceriatus
 meritis datum [uti *secludendum*], ut in uno eodem-
 que titulo dispar esset dignitas 189 14.

dativus:

= *επί*: condignum est ab herede solvi, quod
 collatum constat auctori (= *ab auctore*) 248 3;
 illam virtutis gloriam constat esse perfectam,
 cui aperto quaeritur Marte victoria P 474 15;
 danti dispendium non putatur 351 9; ut con-
 silia viris prudentibus adiuventur 306 32; vobis
 noscitur 236 20; quod tantis institutoribus in-
 ventum est 204 16; aula nostra peritis disposi-
 toribus instituta 204 6; illa doctoribus usur-
 pata sententia 287 5; mancipia, quibus posset
 superari S 428 18. — Cf. *ablativus*.

post verba pro praepositionibus: abigere (s. r.). —
 appellabant cottidie seditionibus S 428 12. —
 constitutus litori 241 14. — degenerasse pri-
 oribus 39 24. — deportari sacris liminibus (re-
 portari ad apostoli basilicam *Oros.* 7, 39, 6)
 vasa imperavit 377 8. — descendere (ad *aliquid*
 255 32. 301 17); quibus dominorum elementia
 voluit descendere (*BE*^a, condescendere *reliqui*)
 344 17. — dissocians (numm ex his dissociat-
 tum 380 3) se nobis 38 32. — incumbere studiis
 54 30. — reponitur (penes ipsum 145 25 cf.
 245 24) conscientiae nostrae 123 12; hoc thes-
 auris reponimus 254 17. — sociare *se alicui*
 (s. r.).

de:

pro genticio partitico: aliquid de 155 15. 283 4.
 S 429 18. 447 19; illa tibi de aliis honoribus
 videntur imponere 47; quantum de 312 6;
 quicquam de 67 17; quicquid de 126 16. — de
 Helladio et Thorodon qui laetitiae publicae
 aptior fuerit aestimatus 25 23.

substantiva copulans: omnis de calamitate tristitia
 88 3; *item legitima collocaione neglecta* desi-
 derium vestrum de illo P 465 2; honesta luera
 de civibus 341 25; *adiectivis non additis* im-
 paenitenda est ultio de cive 31 11; iunctura
 sine rimis, continuitas de minutiis 352 15. —
 duo libelli dictationum mearum de prae-
 fecturae actione (= *libelli qui continent ea,*
quae in praefectura constitutus dictari) 327 2.

= *propter*: ut tibi eum cogas ut vitae munere
 supplicare 73 9; parentes publici de elementia
 nominati 116 30; de voluntate simul et actione
 laudatur 152 21; 316 11; sustine de omnium
 securitate iacturam, qui habuisti de multorum
 afflictione laetitiam 355 16; tanta est in re
 publica de morum varietate diversitas 361 24;
 de tali scelere manus impiae 370 13; nesciunt
 de penatibus invadere 380 25; suspiciones, quas
 de eunctorum laude concitaveras P 478 1; de
 studio, non de necessitate disponere quae
 recta sunt S 448 26.

de:

= *vío*: adoptat te talis, de cuius gente tu potius formideris 115 10; quod de fisco praestatur 123 12; de vestra concordia videbamur accepti 342 5; expectantes de nostra providentia ordinari remedium S 419 15; de illis (*cultis*) exercitiales inventur expensae 99 18; de fide publica reparatur, quicquid a privatis amittitur 377 17; cf. 47 6, 56 1, 84 20, 336 16, 337 3, 342 7, 377 27.

pro ablativo instrumenti vel causae: meruisti placere de propriis 81 33; 124 21, 377 25; mereatur de nostro iudicio dignitatem 196 21; de nostra gratia consequaris, quicquid de pravo studio habere contempseris 123 28; gratiam non de natura, sed de solis meritis habent 115 2; habiturus messem de nostra gratia copiosam 185 16; quod ille assumere non valuit, de eius opibus effecisti 47 25; ut de suis et nos possint casibus sauciari 79 15; contemptum vindicans de fetore 318 6; de illorum suavitate dulcescant 187 23; erit de vestra conspiciuntate perlicidus 187 28; de illius lampadis claritate lucere 192 31; tibi de aestimatione nostra crescat ornatus 50 8.

post verba:

= *ex rel ab* (*indicantur loci, abí aut ravior locatio est aut inusitata*): abscedere (57 2) — adquirere (84 11, 124 32) — aestimare (21 14) — agnoscere (335 19) — assumere (20 12) — auferre (202 22, 333 2 cf. *ad P* 471 14; auferre ab *c. g.* 272 18, 281 18, 327 19) — cognoscere (135 3) — destinare (33 22, 99 26, 117 33, 139 20 *cet.*; destinare ex *c. g.* 100 8) — devehere (118 13) — discedere — ebullire (137 28) — educere — eligere — exire — facere (de irato benivolam 97 1 *sim.* 102 32, 116 15) — fugare (103 5) — furari (191 7) — intellegere — laborare (318 30; laborare malo 137 9) — legere (49 6, 363 6) — metiri (20 19) — nasci — perire (perquiras statuum, quae de Comensi civitate perisse suggeritur 66 7) — pensare (338 23) — postulare (368 5; postulare ab 39 31, 83 29 *cet.*) — procedere — providere (copiam de longinquis regionibus 352 28) — quaerere — rapere — relevare (= *remittere* 56 16) — reputare (= *deducere* 378 17) — sentire (solum auxilium de tam magna congregatione 100 10) — sperare (de *aliquo aliquid* 382 27 *et sapius*; ab *aliquo* 321 5) — subducere (19 2; se subducere ab 131 7) — subtrahere (116 20, 121 7; subtrahere pecuniae 276 7) — sumere — terrere (animum pervadentis de resultatione 22 22) — venire (41 14, 82 4, 108 14, 138 5, 186 19, 195 2 *cet.*), — non decere institiam, ut reatus sit innoxii de contemptibus alienis 53 1; moles ipsa tota de cantibus fuit 138 15.

pro ablativo: confidere (de deo S 432 3, de actionum honestate 365 21, de legibus 88 19 cf. praesumer) — fraudare (26 10) — gloriari (334 32, P 468 19) — gravare (339 11) — laetari (80 20, P 468 20) — liberare (385 19) — ornare (93 28). — contentus (contentus his 291 31) de temporum laude 291 4.

pro genitivo: convincere de errore *aliquem* S 428 16 cf. 428 18.

pro accusativo: sapere de vera sapientia 331 15.

adverbialiter dicta: de legibus = *legitime* 119 12, 132 3, 150 8, 210 26, 268 30 cf. *ad* 31 11. — de medio (*s. r.*) — de moribus 46 18, 193 15. — de praesenti (*sc. tempore*) = *nunc, statim* 348 23, S 403 16; de praesente (praesenti 84 28) = *e comitatu, e mansione regia* 84 28, S 422 9. —

de *adverbialiter dicta efferens*:

de proprio = *de suo (tuo)* 25 1, 84 6, 214 19, 327 16, 383 5 *cet.* — de se = *per se* P 480 19. — *quod attinet ad*: de me : (*non addendum*) licuit laico legem dare S 446 10.

dea: triplex dea 168 29.

debacchari = *grassari* 99 15.

debellatrix 316 31.

debere *in enuntiatis hypotacticis plus semel sic positum, ut aut abundare videatur aut futuri verbis fungi*: sustinete, donec ad regem legatos dirigere debeamus, ut litem vestram amicorum debeant amputare iudicia 78 10; legatos ad fraternitatem tuam credidimus destinandos, ut, si Alarico visum fuerit, ad regem Francorum dirigere debeamus 79 13; iustitiae ratio persuadet pecunias publicas instanter quaerere, ne debitorem neglectus debeat ingravare 83 30; speramus ab excellentia vestra, ut moram non debeant sustinere, quos nos sub celeritate perspiciatis destinasse 321 5.

debitor 67 18, 83 30, 119 8, 148 7, 11, 160 20, 316 16, P 465 19; debitor publicus 53 3. — debitor alieni arbitrii 237 11; debitor iudicii 21 11.

debitum 13 10, 24 24, 60 24, 98 14, 99 7, 119 7, 10, 120 24, 147 26, 148 5, 174 6, 227 12, 236 21, 254 15, 268 26, 330 27, 367 27, 374 9, 378 23; consuetudo quodam debito redditur obsequenti 18 26, quod debito redditur, tali gratia munus putatur 183 23; debita cadaveri non negare 59 1. — *syn.* reatus, culpa 319 21.

decanus: zodiaci decani 106 6.

decenter aptare (ornare 114 13) equum 114 13, P 473 18.

deceptio 126 5, 168 22, 27, 271 9, 360 7, 376 19.

decere: quales decuit esse nuptiales 114 12, quales decet esse Victorias P 481 9.

decernere (praesenti vobis auctoritate decernimus 89 30 *sim.* 118 12) *de rege* 26 5, 89 30, 118 12, 124 7, 278 13, 308 11 *cet.*; *de praefecto praetorio* 339 16, 372 7, 373 21.

decessor 20 27, 26 25, 62 16, 93 18, 134 19, 188 28, 195 15, 202 16, 211 26, 247 17, 20, 251 3, 256 4, 286 24, 298 8, 312 6.

declamatio 303 1.

declamator 48 16.

declarare: magnificentiae tuae praesenti auctoritate declaramus, ut 58 24; 84 26.

declinare *aliquid* 3 21, 53 16, 66 17, 87 28, 96 14, 100 18, 102 22, 159 12, 178 3, 224 10, 329 15, 335 30, 349 20, 355 2; declinare ab 303 14, 305 25.*declinatio*:

I. *gen. pl.* cameram (*s. r.*) — plumigeram (*s. r.*) — *abl.* semitibus (*integri*: tramitibus *obversatur scriptori sicut lapideum C. I. L. III* 552 4, semitas *legitur* 270 11) 108 5 — animabus S 451 4.

II. *nom. sing.* praestigium (*s. r.*) — *gen.* Licini 28 10 — Thurasi 125 6 — *dat.* nullo (nulli *EF*) 187 4 — *acc.* furentem pelagum 241 10 — haerentem viscum 355 2 — *acc. pl.* caelos 354 4.

III.

nom. sing. assis (*s. r.*) — cotis (*s. r.*) — *acc.* heroam 238 15 — *abl.* maiori (maiore *c. g.* 85 16) 30 6, 33 21, 39 11, 22 *cet.* — torrenti (*subst.*) 95 1 — Ravennati 16 30, 57 34, 89 12, 161 12 — *acc.* dioecesin 336 17 — *gen. pl.* civitatum (civitatum *B* 259 10, 268 11) 40 24, 100 21, 195 19, VII 26, 29, 227 18, 259 10, 268 11, 269 4, 20, 333 4, 374 24 — mensuum (*LR*, mensuum *reliqui*) 220 25 — Quiritium (*B*, quiritium *reliqui*) 369 2 — supplicium (supplicium *BII*) 384 27 — *acc. pl.* (*acc. sing.* aera 205 28, 262 29) aera 26 12, 32 1, 68 16 — *abl.* muniis 56 21, 28.

declinatio tertia:

in gen. plur. participia et adiectiva his similia substantivae usurpata -um et -ium recipiunt promiscue (tantum dictantium reficiebas animum, quantum se lassare poterat cura cogitantum 115 31; quo loco dictantium consensus codicum, cogitantum, pro quo cogitantium praebent deteriores, clausulae lex tuetur; soporantium 206 32; ubi ad codicum consensum accedit lapidis testimonium soporantium exhibentis), adiective usurpata nusquam -um faciunt, proponimus ea quae in -um creunt, interponentes locos eos quibus eadem cum altera terminatione leguntur; cogitantum 115 32 — commeantium (BF, -ium reliqui) 375 31; commeantium 166 8, 261 24, 311 12, 372 10, 376 8, 378 13 — dominantum (LKMOXEF, -ium reliqui) 103 17 — imperantium (LRKMOZNF, -ium reliqui) 13 28 — indicantium (LKMNXEFA, -ium reliqui) 35 3 — lavantium 273 11 — laudantium (MZN, -ium reliqui) 134 — militantium 268 31 — regnantium (LRKPMZNXE patrocinate clausula 26 22, LRKPMNXEF 39 2, LRK 164 28, BEH 304 17, BZEA 370 22; -ium reliqui suo quoque loco) 26 22, 39 2, 164 28, 304 17, 370 22; regnantium 18 10, 193 3, 236 23 — supplicantium (LRMNXE 120 6, BZNKEF 338 16; -ium reliqui) 120 6, 338 16; supplicantium saepe —; imminuentium (LRKMOX, -ium reliqui) 60 23 — manentium (LRKMN, -ium reliqui) 127 21 —; agentum 349 10; agentium 188 2 — exigentium (LRPE, -ium reliqui) 123 6 — infigentium (LRPDM, -ium reliqui) 34 12 —; audientium (LRMNX, -ium reliqui) 71 21 — servientium (LKE tuetur clausula, -ium reliqui) 168 13; servientium 34 21, 115 17, 183 8, 33 — venientium (LR, -ium reliqui) 220 19; venientium 116 29, 158 29 —; innocentium 52 30 — potentium 88 21 — praepotentium (LKPMONXE 60 18, BHGI 260); -ium reliqui) 60 18, 260 1 — prudentium (EF 19 22 et 244 28, A 180 32, EFGA 208 16, BZKEFG 251 31, EFA 290 20, KEF 302 14, A 352 2; -ium reliqui) 19 22, 180 32, 208 16, 244 28, 251 31, 290 20, 302 14, 352 2) 127 31, 208 16, 251 31, 290 20, 302 14, 352 2; prudentium 41 21, 181 33 — sapientium (N 42 12, LRKMONXE 50 6, LRKMNXE favente clausula 85 16, EF 320 15, EFGA 352 3, BKEFHGI 372 29; -ium reliqui) 42 12, 50 6, 85 16, 320 15, 352 3, 372 29) 42 12, 50 6, 85 16, 320 15, 352 3, 365 3, 372 29.

IV. gen. sing. laei 343 3, 16 — dat. affectui (certum propter consonantium) 27 12 — casui (item) 376 22 — delectu (dilectu L²K¹PM², dilectui M²ON) 100 13 — intellectui (LRKPEF, intellectui A, intellectus tui T: potest esse supinum) 217 15 — factu (supinum est) 68 16 — gen. pl. domorum (PA et lapis, domnum LRKET) 206 32; domuum 138 3 — acc. domos (domus B¹ 262 15) 23 26, 60 17, 262 15.

V. gen. pl. specierum saepius.

pronominum declinatio: eum (nisi subest quoddam anacoluthon) = id 24 11 — cf. personale pronomem.

nominum propriorum declinatio:

Graeca: nom. Hydron (Υδροῦς) 12 12 — gen. Susae P 484 1 — acc. Harpocran (r. indic. nomin.) — acc. pl. Sirenas 71 22.

barbara nomina praesertim Gothica, quae in a, o, er finiunt tamquam Latina declinantur; cetera aut indeclinabilia sunt aut Latina terminatione assumpta ad secundam declinationem aptantur, subnotanda sunt haec:

declinatio nominum propriorum Gothicorum:

-a: adsunt Gothicae declinationis tenuis vestigia haec: dat. Butilani, Verani, acc. Quidilanem, Tatanem, abl. Oppane, Tancane; gen. Marenis, Patzenis, acc. Waccenem.

-e: declinantur Euricus, Gensiricus, Hildericus, Theodericus, Gesalecus, Wilitaucus; semel occurrit gen. (nom. Candac exstat apud Iordunem) Candacis, dativ. Geberic.

-d: declinantur omnia, ut Fridibadus, Gundibadus, Marabadus, Wisibadus, Sunhivadus, Theodahadus, Gudinandus, Herminafridus, Leodefridus, Gensimundus, Transimundus.

-l: quae sola adsunt Gudisal et Wandil, non declinantur.

-n: aptata sunt Guduin, Luduin, Nanduin, Osuin, Tuluin; contra declinabile Arigerus. — Thorodon nomen incertae originis indeclinabile est.

-o: solus dat. Boioni invenitur.

-r: gen. Odovacris, acc. Sigismerem; gen. Oeri (?), dat. Tutizar.

-s: nominis Witigis casus obliqui non adsunt; Wiligis et Unigis non declinantur; Neudi, sensu et forma daturus, videtur pertinere ad Neudi indeclinabile.

-t: quae occurrunt Anduit, Dumerit, Frumarith, Livvirit, Wiliarit, non declinantur; declinatur Cunigastus.

-uus (?): dat. Umbisuo.

-uulfus: adsunt declinata Aliulfus, Bedeulfus.

decoctio = deminitio 127 22, 316 22.

decolorare = dehonestare 309 24.

decorare honore (culmine 245 30, insignibus 174 22) dignitatis aliquem 174 22, 182 23, 208 29, 243 18, 245 30 cf. 63 3.

decoquere = maturare 381 17. — illum pecunia publicae decoxisse (= derorasce) quantitatem 161 32.

decretalis poena 284 27.

decretum: veterum decreta 337 16 cf. 208 7; speciale decretum 335 6. — decretum regis VII 47; decreta nostra 244 20, 278 27, 302 19; praesentia decreta (praesens decretum 123 3) vel d. praesentia 123 3, 160 17, 161 2. — senatus decreta r. senatus. — decretum synhodale S 403 24, 449 10, 450 5.

decumbere = mortem occumbere 236 18.

decuria: decuriae 156 3, 157 14; rector (Capuanus v. s. V 21, 156 26) decuriarum 157 14; rectora decuriarum 156 3; decuriales 156 11. Vide Mommsen Roem. Staatsrecht³ I 369.

decurrere: per annorum numerum decurrat gratia dignitatum 46 3; tempore decursa semper habere praesentia 157 11; ordine decurso militiae 189 9; ammonitionum ordine decurso 178 5; salutatione decursa 310 10.

deducere ad iudicium 278 24. — in invitum S. 448 10.

defaecare = emendare 195 9, 260 4, 290 10, 302 29, 310 31, 326 23 cf. inst. dir. 29 p. 555 et apud Maium auct. cl. III 350.

defectus adi. = effectus 369 28.

defectus subst. 128 1, 157 10, 211 23 cet.

defendere: Gothi universam rem publicam per bella defendunt 203 17. — sibi defendere (= vindicare) 56 26.

defensio: comiti Arigerno praecepta direximus, ut omnium violenta defensione summota, si se occulant, ad iudicium protrahat impetitos 124 14 cf. 124 26. — defensio (armata defensio 309 18, d. generalis 149 5, d. patriae 92 22, d. rei publicae 364 2) rei publicae per exercitum Gothorum 91 29, 92 22, 97 6, 98 26, 100 9, 149 5, 309 13, 18, 20, 364 2. — defensio per advocatum 242 22. — (= tutio) per saionem (aut rillicum 166 10) 34 28, 49 21, 126 11, 166 10, 221 24.

- defensor: libertatis omnium 240 13) defensor *Theodericus* 100 21. 240 13. — defensor (d. armatus 37 3, d. rei publicae 161 25, defensores Italiae 130 16 *cf.* 307 14) = *miles armatus* 91 10. 99 20. 130 16. 161 25. 307 14. 364 19 *cf.* 56 2. 292 19; in *prosopopoeia Romanae* a. a. piissimi principum. defensores mros 342 11 *cum Gothi significatur tum Theodahadus rex.* — = *advocatus* 101 31. — = *saio* 126 28.
- defensor civitatis (civitatis *om.* 151 6. 14. 209 33) 151 6. 14. VII 11. 209 28. 33; formula defensionis cuiuslibet civitatis VII 11 *cf.* *Mommsen neues Archiv* 14, 495. — universi provinciales et capitulati, defensores et curiales Siscia vel Savia consistentes IV 49 *cf.* 151 6. 14; defensores (defensor *dicendum erat.* *v. Mommsen l. c. adn. 5*) Catinensis civitatis III 49. Estunis (Sestini *Mommsen*) consistentes III 9. Ticinensis civitatis IV 45. Tridentinae c. II 17. Syracusanae c. IX 10.
- defensor ecclesiae (ecclesiae *om. cp.* 2 7. 450 12) E 389 *cp.* 2 7. 390 *cp.* 4 5. S 450 12; defensor ecclesiae (sacrosanctae c. 101 26) Romanae 101 26. 279 26; defensores sacrosanctae Mediolanensis ecclesiae 63 21.
- deferre in (ad 276 19) notitiam *alicuius aliquid* 31 9. 276 19. 297 5 *cet.* — scriptura deferatur in medium S 44 13. 16. — deferre dignitatem *alicui* 191 6 *cet.*
- defervere 363 12.
- definire = *constituere (de praefecto praetorio* 370 19. *reliquis locis de rege*) praesenti iussione (auctoritate, edictali programme) definimus, ut 31 26. 32 25. 49 16. 60 26. 255 17. 370 19 *cet.* — definire negotium legum consideratione 86 31; 98 16. 101 15 *et saepius.*
- definitio = *constitutio regis:* praesens definitio 30 29. 279 31. — definitio *synthodalis* S 419 10. 420 10.
- definitum: iuris definita (= *leges*) 124 27; temporis definita 349 29 *cf.* 350 4; definita (*sc. pretii*) 209 31. — definita (= *constitutio*) nostra 281 29 *cf.* 123 24.
- deflectere = *eritare* 123 22.
- deflorare = *decerpere, eligere:* ex diversis titulis defloraretur dignitas 180 4; te ad patrimonii nostri curas regalis defloravit electio 182 31; terris deflorata (= *e terris electa, iis praestans*) provincia 137 9; XII libris Gothorum historiam defloratis prosperitatibus (*verba a Bessell in Forschungen z. deutschen Geschichte I 639 male enarrata comparata cum originem Gothicam historiam fecit esse Romanam colligens quasi in unam coronam germen floridum quod per librorum campos passim fuerat ante dispersum* 292 2) condidisti 4 29.
- defluere 68 5. 242 30. 340 16. — *translate (syn. contabescere de anima* 2 p. 629) 24 27. — *transitive* conchyliamorem defluentia 12 9.
- degeniare = *dehonestare* 147 13. 368 7.
- deiectio = *humiliatio* 193 8.
- delator 247 18.
- delectabilis 167 33. 168 17. 279 22. 336 14 *cet.*
- delegare iudices (cognitores 130 27) 98 4. 130 27. iudicium 124 25; delegare *aliquid alicui* 84 4. 124 20. 178 15. 213 17. 268 19; legatis nostris aliqua pietati vestrae delegavimus (*syn. commisimus, mandavimus v. verbum*) intimanda 298 16; praesenti tibi auctoritate delegamus, ut 120 26. *sim.* 17 1. 98 25. 149 9. 155 7. 364 29; quae pro publica utilitate delegata fuerint 268 27; delegatum negotium S 421 10; delegata (= *mandata*) regis 148 23. 271 19.
- delegator (*assignator*), *officialis in tertiarum deputacione* 24 10.
- delegatoria (XI 35 *sc. epistula*) *vel* delegatorii (delegatoris XI 33 delegatoris 348 23. *sc. breves*) = *epistula praefecto praetorii. quae officialibus suis*
- delegatoria:
mercedem assignat ex canone alicuius provinciae XI 33 *cf.* XI 36. 37. 38). 348 23. XI 35.
- delegatum *v.* delegare.
- delicatus (*sic probi, vox ita formata ut beatitudo*) 371 26.
- deliciosus 68 17. 208 9. 273 5. 378 29.
- delphinus 104 3; delphini aequorei *in spina circi positi* 106 8.
- demactare S 423 5.
- demergere (*transire* 213 28) *intransire* 372 1.
- demonstrativum substantivi vice fungens ante relativum paene constanter omissum:*
 ad quod vult deducit 70 18.
 accepturus mercedem (*ab eo*), cui (*sic add.*) artis suae dona praestiterit 109 8.
 si manus non incurarint exigentam (*ii*), quos damna affligunt 123 6.
 interesse arbitramur (*inter id*), quod utilitas gratificat et quod pulchritudinis causa commendat 205 16.
 gloriosum praestat obsequium (*ea*), cui omnia serviunt 328 8.
 petebantur vitae remedia (*ab iis*), quae vitae munera non habebant P 468 6.
- denarius numerus 19 8 *cf.* 10. — sex milia denariorum solidum esse voluerunt 19 18; denarii 219 15.
- densitas = *grax* 259 11. — = *coagulatio* 363 4.
- depingere = *ornare* 13 27. 137 21. 343 11 15. P 480 7.
- deplorare (*plene* tali conquestione deploravit asserens 120 2) *cum acc. c. inf.* 30 22.
- deploratus *v.* aditio.
- deponentia sensu passivo:*
 adeptus 416 7. 184 27. 220 23. 283 10. 291 2. 308 18. 327 3. 338 33 *cet.*
 ammirari 362 20.
 antefatus 34 27. 49 20. 92 26. 98 2 *cet.*
commorari: supra omnia salvum fore quaeritur (*passivum a consonantia excusationem habet*), ubi ab ipsis cunabulis commoratur 26 1.
 consecutus 249 20.
 demolitum fuerit 206 13; demolitus 84 14.
 ensum fuerit 136 17.
 epulari 71 13; epulatur 362 18.
 execrari 282 18.
cf. fatuari.
 furatus 69 22.
 hortari 303 32.
 indeptus 180 3. 235 7.
 moderatus *v.* moderari.
 modulatus 71 31.
 operatus *v.* operari.
 opinatus *s. v.*
 perscrutatus 290 22.
 populari 164 30.
 praefatus 28 28. 39 16. 58 16. 94 13. 96 24. 121 25. 163 27. 256 9 *cet.* S 426 14. 429 1. 430 12.
 professus 155 32.
 remuneratus 54 30. 243 24. P 476 7.
- deponere arma 329 23; undosum mare in faciem decoram deponitur 378 32.
- depopulatrix 333 1.
- deportatio 283 6. — *Cf. exsilium.*
- depraedatio Romanae 377 6. 9.
- deprehendere = *cognoscere* 92 19. — *Cf. infinitiv.*
- depromere = *expromere* 27 10; *sequente acc. c. inf.* 222 11.
- deproperare ad *aliquem* 78 20; *sequente inf.* 18 6. 220 6.
- depurgare *aliquid aliquo re* 69 17.
- deputare: contumacis loco deputare pecuniam (reditus 28 10) *absolute vel alicui rei* (fabricis Romanis 26 3. 65 24. 28) 26 3. 28 10. 65 24. 28; deputare murorum quadratos in fabricam murorum 50 20;

deputare:
 deputare millenam civibus Spoletinis 675; 12318;
 deputare per pittacium (*cf.* deputatio) *sortem alicui* 97 21; deputare annonas (alimonia) 150 20, consuetudines 214 11, solidos 349 19, 350 17, summam 286 s. 352 20) *absolute vel alicui* 109 7, 150 20, 214 11, 286 s., 340 28, 349 19, 350 17, 352 20; deputare *dignitatem vel officium alicui* 62 21, 181 16, 17, 187 5, 190 32, 193 1, 203 23; deputata res 26 s.; deputata sibi *syn.* temporis definita 349 29) 350 s. — deputare *militiam armatam* (deputati Gothi) 292 16; deputare *saionem alicui* 49 20, 361 32 *cf.* 133 5; mancipia formarum servitio 95 23; artifices dromonibus fabricandis 154 23; proemptorem negotiatoribus 63 29; deputati utilitati publicae 92 29; officium (*praefecto vigillum*) deputatum 207 11; deputemus qui legibus exequatur culpas S 426 4. — ut hominis vitio deputetur (*fort.* reputetur), quod eius voluntate non regitur 117 31.
 deputati *c.* primicerius.
 deputatio (= *assignatio*) tertiarum 55 28. *Vide Savigny Geschichte des Rom. Rechts*² I 332.
 deputatum *c.* deputare.
 derelinquere suboli *aliquid* 53 24; ad pauperum substantiam derelicta S 451 4.
 derogare *absolute* = *obtrectare* 202 21, 290 16.
 derogatio = *obtrectatio* 13 s., 150 11.
 desaeuire *absolute* 118 6 *vet.*
 descendere a consilibus 192 30; de stirpe 49 s., 114 4.
 deserere: viribus deseritur veniendi 340 3.
 desertor 163 14.
 deservire publico usui 125 s.
 desiccare 58 11, 69 10 (*cf.* *Ennod.* 179, 17 *Vogel*). 369 28, 368 12.
 desiderabilis: dominus desiderabilis (= *carus*) 236 4.
 desiderans = *supplex* 224 15.
 desideranter 13 29, 297 10, 304 13, 320 2.
 desideratus 327 5.
 desiderium: desideria (*raro* desiderium) petitorum (supplicantium, supplicum) 56 28, 65 4, 120 s., 147 17, 148 s., 166 16, 27, 256 27, 335 16, 338 16.
 designare *magistratum* 218 12. — superius designatus 256 21, S 431 13, 16; *absolute* designatus 97 12, 158 14, 196 29, *et.* S 422 11.
 desolationes = *loca deserta* 260 13.
 despectus *subst. syn.* contemptus 53 1.
 desperate 30 23.
 desperatus viribus 40 26. — desperatus = *improbos* 285 34.
 despicabilis 245 18.
 destinare = *mittere* 17 2, 27 22, 29 17, 33 23, 41 9, 42 6, 50 28, 53 17, 56 30, 59 31, 66 10, 73 24, 79 29, 88 26, 99 26, 100 s. *et.* S 420 23, 430 5.
 destinatio *legati* 310 17.
 destitutus ingenio P 470 19; viribus 372 3.
 destructor Troiae 372 15.
 desudare: desudantes (*syn.* laborantes) = *in actu positi* 120 15.
 desultorii: equi desultorii (desultorii *ferre codd.*) 105 34 *cf.* *Isidor. orig.* 18, 36, 1.
 detergere (*cf.* *coniugatio*): detersis contentionibus 10 20; militiae sudore detersi (= *militia perfuncti*) 62 21.
 deteriorare 36 1.
 detestabilis: execratione detestabili (execrabili detestatione *NEF*) respuere *aliquid* 370 13.
 detestator 15 1.
 detinere *usurpatione possessionem alicuius* 25 1, 36 1, 90 1, 98 12.
 detruncatio membrorum 210 28.
 devehere 84 19, 99 28, 118 14, 148 28.
 deviare ab *aliqua re* 39 20, 129 31, 298 3. — *transitive* deviare *aliquem* (ab *aliqua re* 12 29) 12 29, 378 7.

devotio = *oboedientia, fides*: devotio *subiectionum erga regem* 12 31, 13 s., 34 28, 30, 37 26, 52 21, 59 16, 64 11, 91 27, 92 1, 93 2, 104 14, 121 21, 148 28, 168 13, 210 33, 217 10, 235 9, 21, 236 23, 247 8, 292 12, 306 17, 20, 25, 309 1, 351 16 *cf.* 238 15, 239 4; *proprie de praestatione tributorum* (annua devotio 196 12, 336 s., solita devotio 96 11; *v. Gothofred. ad C. Th. I 2 7*) *vel annuarum* (a praesenti devotione praecipis regis nec divina domus videatur excepta 364 32) 96 11, 99 19, 196 12, 276 11, 277 8, 336 s., 26, 364 32, 374 7; devotio *erga leges* 128 28, 129 3; devotio *officialium erga iudicem* 217 21, 379 21, 380 1; devotio *erga collegam* (= *comitas*) 167 29; devotio *erga deum et ecclesiam* 89 18, 263 6, 13, 328 13, 370 9, 377 9, S 445 22.

devotio tua:

apparitor.

comes vir devotus.

executor.

saio.

vir devotus.

devotio vestra:

honorati, possessores et curiales Forolivenses 118 12.

Lucretiani super Sontium constituti 30 15.

devotus: mors devota *Deviorum* P 467 5. — devotus (qui in Gallis regno pietatis nostrae devoti sunt 236 12, se devotos pie regnantibus exhibere 339 18, Burgundio devotus effectus est 329 21) = *qui regi fidem et obsequium praestat* 12 27, 23 25, 34 26, 55 22, 117 3, 234 12, 235 12, 274 27, 291 25, 307 27, 329 21, 339 18; devota provincia (d. Liguria 313 36, d. Venetiae 314 24) 314 24, 343 36, 378 18, 379 6; devotissime 235 24, devoto animo (devotis animis 121 26, devotioribus animis 347 14) 121 26, 236 10, 347 14, devota (devotiore 347 16) mente 347 16, 361 7, devotis viribus P 466 4; *proprie de tributaris* (grata nobis est sine instantia compulsoris exactio et hoc devotum facere, quod vix poterat coactus implere 366 29, devotus ad fiscum 121 1, devotus ad omnia iusta 335 22, devotus ad propria 59 26) 59 26, 60 5, 121 1, 336 11, 19, 337 2, 338 22, 353 13, 366 29, 374 13 *cf.* 361 7, 378 18. — mens devota proeliis 23 23. — = *comis* 379 11.

devotus vir *v.* vir.

deus *v.* auctor, auspex, auxiliari, favere, imperare, iuspirare, iuvamen, iuvare, largiri, placitus, praestare, propitiari, propitius. — summus deus (*Iuppiter*) 175 10.

dextera: dextera et se tueri potuit et inimicorum mortibus gloriosa (glorioso *Haupt, sed* dextera *nominativus non ablativus est cf.* 174 5, 15) sufficit (sufficit *Haupt fort. recte*) P 475 7; *pl.* dexteræ 34 12. — *Cf.* porrigere.

diabolus 72 1.

diaconus (diaconibus S CDXCIX A p. 402, DII A p. 443 IV 24, 255 s., S CDXCIX A, 403 28, DII A, 444 17, 445 16, 446 26; diaconus sanctae ecclesiae Romanae S CDXCIX B p. 415; diaconis regionis (*nomen excidit*) *sexies ibid.*

diadema 72 15, 328 26; diademata 38 10, P 481 21.

diapason 70 34.

dicatio.

dicatio tua, *appellatio iudicium provinciarum* 336 17, 339 15.

dicere: ut ita dixerim (non absurde dixerim 378 31) 4 24, 69 21, 164 11, 168 33, 169 22, 181 2, 272 25, 317 27, 378 31. — dicendi genera tria: bumile medicum (mediocre 5 26) summum 5 15.

dictare = *praescribere* (legum reverenda dicta auctoritas 56 20 *et similia*) 56 20, 96 24, 132 5, 166 20, 192 26, 222 32. — in quaesturae, magisterii ac praefecturae dignitatibus a me dictatum in diversis publicis actibus 4 35; quod in prae-

dictare:

toriano culmine constitutus sic omnimodis actioso pauca dictaverim 326 21; cui iugiter incumbit responsum reddere et alteri expedienda dictare (*de praefecto praetorio*) 326 13; quod a nobis praecipitur, gratia dictantis (*quaestoris*, v. dictatio) ornatur 244 14; sententiam dictare (*de rectore decuriarum*) 157 18; dictantes *opp.* exceptor 115 31; dictare anathema S 446 9.

dictatio: duos libellos dictationum mearum de praefecturae actione subiunxi 327 1; dictationis eloquium *item de praefecto praetorio* 3 16; consilarii praefectorum dictatione praecipui (*cf.* 326 23), qui in illo actu amplissimae praefecturae sic videntur exercere facundiam, ut ad utilitates publicas expediendas alteram credas esse quaesturam 185 30; *proprie de quaestore* (*cf. Boecking ad Not. dig. Oc. 10, 4*) dictationes 244 6, 289 31, dictatio publica 292 9, *cf.* 185 30, 244 18; splendes (*quaestor*) actionis merito et dictionis eloquio (dictationis eloquium 3 16, *sed proprium verbum contrariorum studio cessit*) 302 4. dictio: ordo flagitat dictionis 330 15; *cf.* dictatio, *dierum indicandorum ratio*:

usque ad kal. Sept. 148 13.

die idum luniarum 153 31, 154 18, 155 1; intra kalendarum Septembrium diem 147 24; 214 18, 26, 215 10; sub die kal. Martiar. S 399 2.

data V. idus Martias E 392 *ep.* 9 16.

octavo die kalendarum Iuliarum 27 27; 158 26; sub die VI. id. Aug. S 420 14; S 422 15, 424 26, 426 6, 438 4.

dies festi:

dierum festivitas *non determinata* 282 2.

dies paschales 133 11.

dies redemptionis = *nativitas domini* 345 3 *cf.* 353 27, 354 6.

dies sacratae noctis = *nativitas domini* (*errant qui credunt Cassiodorum vigiliam paschalis significasse: nativitatis quoque die baptizatum esse satis constat*) 263 3.

dies venerabilis *incertus* 66 11.

natale s. Cypriani (*14. Sept.*, *cf. Bolland. A. SS. Sept. IV p. 338*) 262 2.

natale domini XI 17.

digestio cloacarum 258 22.

dignanter 25 20, 235 28, 238 12, 274 19.

dignatio 235 29, 313 7.

dignatio nostra: rex.

dignitas: *Afer in praediis pistoriis consistens* habeat possessorum similem dignitatem 367 18.

aulicae dignitates v. aulicus.

celsa dignitas 125 18.

eminentissimae dignitates 273 20.

eximus: mundi dignitates *eximiae* 174 3.

illustris dignitas v. illustratus.

lati-clavia dignitas 187 30.

litterarum dignitas *vel d.* litterata v. quaestor.

magisteria dignitas v. magister officiorum.

otiosus: dignitas otiosa 1523 *cf.* quietae dignitates.

palatii nostri dignitates (*intellegendi praefectus praetorio et magister officiorum*) 211 5.

praecelsa dignitas (*consulatus*) 193 7.

praesentanea dignitas v. *patricius praesentalis*.

praetoriana dignitas v. praefectus praetorio.

provinciarum dignitates 202 6.

quietae dignitates *vae, quae per codicillos vacantes conferuntur* 184 29.

summae dignitates 288 12.

togata dignitas v. togatus.

urbana dignitas v. praefectus urbis.

digressio: voluptuosa digressio orationis 72 31; *trans-*

late Histria provincia, voluptuosa nimis et deliciosa digressio 378 30.

dilatatio 226 3.

dilatatio *in re tributaria* 336 20, 361 11, 368 3. — *commotorum praemii* 348 25.

dilectio 3 5, 10 24, 55 10, 120 3, 290 1, 298 8, 313 27, 334 18, 342 8.

dilectio vestra: episcopi.

diligentia.

diligentia tua:

cancellarius provinciae.

magister officiorum.

dilutorium = *polio morbum diluens*: utere aquis illis, primum potae (*se. aquae*) dilutoris (*Mommsen*, delutoris *II G.* delutoris *vel similia reliqui*) 316 27.

diminutus fama 209 19.

dimittere v. cursus publicus. — senatum, clerum et populum pacificum dimittatis S 425 12; 425 29.

diocesis (dioc. *codd.*) iudicis provincialis 336 17, 374 11.

diradere 355 4.

dirigere: perperam commissa dirigere 134 6; mores

dirigere (*sic videtur legendum*) 310 31. — = *mittere* (*cf.* ad) 31 2, 59 22, 64 28, 73 19, 26, 78 10, 18, 79 13, 80 32, 33, 84 28, 88 15, 25, 93 3, 94 25, 97 6, 8, 98 4, 24, 100 9, 30 *et.* E 389 *ep.* 2 7, S 402 2, 422 25 *et.*, directisque (dilectisque *codd.*) sedis vestrae chartariis 254 29.

discedere: ab episcopo discedere et schisma facere S 432 5.

disceptatio = *iudicium* 126 29, 300 11, S 423 9, 428 8.

disceidium *murorum* 164 11.

discingere: discincta toga *opp.* procinctualis 239 14;

discingere *aliquem* = *otiosum reddere* 215 8, 354 13. — = *enodare, diiudicare* 69 21, 183 22, 192 14, 203 3.

disciplina 19 16, 40 6, 14, 70 4, 9, 107 15, 302 7, 351 15; doctissimae disciplinae 48 14; disciplinae nobiles 40 17; universae disciplinae 41 20; disciplinae veterum 96 21; Catonem (*v. indic. nomin.*) disciplinarum libros (*significantur praecepta artium Catonis maioris ad M. filium*) moribus transeuntem P 467 7.

disciplina *militaris* 120 19, 158 30, 292 23, 364 30.

disciplina *civilis* (*v. Dahn III 303*) 31 32, 56 3,

116 12, 194 1, 212 27, 285 16, 301 18, 339 25;

civilis disciplina 195 12; disciplina publica

vel publica d. 39 20, 93 12; legum disciplina

201 19; nostri temporis (temporum nostrorum

261 17, temporum 1195) disciplina 59 6, 119 5,

120 11, 261 17; palatii disciplina 179 20; disci-

plina Romanae civitatis *commissa comiti*

Arigerno 124 18 *cf.* 121 25; disciplina *spec-*

taculorum 209 5, 16. — disciplina imperandi

275 30. — ecclesiastica disciplina *vel d.* eccle-

siastica S 423 3, 444 3.

disciplinabiles voluntates 128 29.

discipulatus 167 4.

discoloreus (*discolor* 343 21, 24) 17 4.

discretio 29 20, 42 14, 288 23.

discreuciare (*se d.* 368 24) 368 24, 381 25.

discurrere = *percurrere* 33 24, 41 11, 350 8.

discursus v. cursus publicus.

discussio (*legitima d.* 134 8) = *examen* 65 25, 134 8,

204 2, 275 10, S, 421 25, 425 9, 426 3; *proprie de*

examine rationum tributariarum (*cf.* *dominicatus*)

92 16, 26.

discussor = *investigator* 206 32. — = *consitor*: dis-

cessores (*d. novi census* 276 19) 131 12, 276 19,

360 22.

discutere = *excutere, examinare* 26 6, 30 30, 31 28,

56 27, 96 2, 101 14, 119 26, 124 26, 132 5, 151 27,

158 2, 161 24, 165 13, 166 4, 208 6, 210 26, 227 10,

258 2, 261 19, 367 12, S 424 18, 425 10, 19, 25, 431 4.

desertitudo 242 25, 286 20, 291 20, 25.

dispendiosus 108 31. 131 9. 208 22.
 dispendium = *detrimētum*; *saepissime*.
 disponere = *ordinare, administrare*; disponere bella (proelia 240 11) 240 11. 328 29; negotiorum aequalia 240 11; petitiones supplicum salubri ordinatione 135 5; praefecturam 54 20 *cf.* 55 22; vitam suam 36 8. *Theoderici* ordinatione dispositum, ut 234 7; divina providentia fuisse dispositum, ut 233 13 *cf.* 381 28; disponente domino S 449 11. — disponere (= *animū inducere*) *sequente inf.* 29 11. 79 25. 80 2. 115 9. 162 19 *ect.*
 dispositio = *consilium, propositum, condicio* 26 18. 33 3. 47 25. 164 28. 205 4. 256 8. 298 4. 329 5. 344 6. S 419 7; fuerat dispositionis nostrae, ut 149 21.
 dispositio 42 6. 204 6.
 dispositum (disposita 56 8. 115 23, nostrum dispositum 80 10, regalia disposita 84 23) = *decretum regis* 56 8. 80 10. 84 23. 115 23. — unius disposita *opp.* omnium vota 330 29.
 dispungere rationes 368 8.
 disputator 48 15.
 disseminare; subiectorum securitas disseminat principis opinionem 98 23.
 disseminare mores procellosos 179 21.
 dissertare (disserabas *cod.*) P 476 17.
 dissimulare = *neglegere* 51 17. 60 6. 79 3.
 dissolvere militem nimia quiete 329 3.
 distendere: quo se quaevis nobilitas ultra distendit quam haec? 16 2.
 distillare *aliquid* 363 15.
 distractio = *renditio* 227 5.
 distrahere = *rendere* 61 9. 89 13. 117 4. 8. 165 35. 227 2. 227 12. 272 7. 12. 311 29. 338 32. 341 17. 383 9. 385 7.
 distributio aquae 206 17; distributio *panici in horreis repositi* 314 32; distributione mirabili invicem nos (*sic codd.*) divinitas nostram fecit habere notitiam 319 29. — *Cf. ad* 14 12.
 distributor 292 30. 368 14. 376 32.
 districte (*opp.* *elementer* 301 20) 186 25. 301 20; districtus 132 9; districtissime 284 5.
 districtio = *severitas, poena* 12 31. 39 16. 17. 97 10. 102 18. 127 11. 134 9. 136 24. 146 32. 178 28. 179 31. 209 14. 222 10. 257 16. 271 7. 280 28. 283 5. 284 19. 350 25. 361 29. 365 12. S 404 28. 405 27; domestica districtio 161 6; districtio ecclesiastica 18 21; legitimae districtiones 285 21; legum districtio 57 12. 121 30. 124 11. 133 31; maritalis districtio 161 4; districtio publica (publica d. 35 18.) 35 18. 134 1. 201 3.
 districtus (*syn.* *severus* 180 27) 118 24. 131 29. 153 2. 180 27. 191 25. 332 29. 366 1. 385 16.
 distingere ferrum P 473 4. — distingere (= *punire*) in *aliquem* 54 8. 191 9; tibi insolentiam perorantis fas est distingere (distingere *si verum est, ante insolentiam est in addendum*), quam praesuli non licet vindicare 216 3; *absolute* sub continentia irascere, sub maturitate distinge 362 1.
 ditescere 193 30.
 ditificare 257 9.
 divalis = *imperatoris*; constituta divalia (*vel* d. constituta) 61 32. 62 25; sanctiones divales (*vel versa vice*) 120 6. 128 22; statuta divalia 187 8. — divalis communitio *ab Athalarico appellatur edictum Theodericianum* 281 8.
 diversi (*ad nomina collectiva diversus*) = *singuli, plures*; diversa clade perempti P 475 14; diversae gentes VII 33; diversum genus hominum 14 13; diversi Gothi (Romani VIII 5) per Italiam constituti VIII 4. 5 *ect.*
 dives India P 481 5. *de anima* II p. 637; Italia dives 269 27.
 divina *v.* *divinus*.
 divinitas = *deus* (*ad divinitatis vocem ipse genere masc. refertur* 318 20. 21) 63 10. 14. 71 33. 72 28. 79

divinitas:

24. 101 17. 144 21. 152 31. 176 1. 195 6. 202 15. 203 6. 216 29. 217 1. 235 5. 28. 237 14. 242 10. 247 16. 255 2. 257 4. 263 1. 286 22. 288 20. 302 13. 306 16. 308 15. 309 26. 314 15. 30. 318 20. 319 30. 327 26. 332 5. 334 31. 360 14. 368 27. 370 6. 17. S 429 8.
 divinitus 241 16. 299 33. 316 31. 331 21.
 divinus 10 12. 70 22. 83 16. 21. 91 1. 121 29. 131 24. 136 19. 153 30. 159 27. 182 33. 233 1. 13. 236 25. 238 7. 246 7. 280 21. 281 2. 288 26. 292 31. 297 6. 299 13. 27. 301 10. 21. 307 21. 309 8. 311 12. 312 25. 314 18. 320 6. 326 18. 329 24. 334 29. 345 26. 370 18. 21. 378 15. 381 4. 382 8. 383 6. 23. 384 8; divina *n. pl.* = *deus* 13 23. 48 6. 78 21. 80 13. 114 22. 128 31. 143 17. 167 9. 191 15. 193 29. 237 23. 289 13. 298 1. 28. 299 11. 300 10. 303 21. 317 2. 340 17. 342 1. P 468 12; sint (*fort. dunt, cf.* 289 13) haec divina perpetua 13 23.
 divinus = *regius*; divina domus 149 2. 224 4. 364 32; *cf.* quodam praesagio mentis divinae fecit (*Theodericus*) etiam pium, cui parabat imperium 276 14.
 divisio cespitis *Romani inter Romanos et Gothos* (*v.* *deputatio tertiarum*) 56 1.
 divus Valentinianus 283 2; *Athalaricus de Theoderico mortuo*; divae memoriae domnus (domnus *om.* 247 30. 252 11. 256 6) avus noster (nostrae clementiae 256 6) 232 5. 247 9. 30. 252 11. 256 6. 276 8; *Witigis de Amalasintha mortua*; divae memoriae A. 319 26; *Amalasintha de Athalarico mortuo*; filius noster divae recordationis 298 19; *Athalaricus de Theoderici sorore, Wandalarum regina, occisa*; divae recordationis Amalafriada 267 4.
 doctores eloquentiae Romanae 286 8. *idem* doctores adolescentium 286 9. *nude* doctores 243 11. 287 5; doctores *medicinae* 192 6.
 doctrina caelestis 293 1; doctrina *legum* 249 3. 13.
 doctus; docti 5 13. 179 10. 204 6. 245 27.
 documentum 107 26. 132 15. 155 34. S 450 18.
 dogma (*syn.* doctrina 40 8); Cecropium dogma 48 21; Graecorum dogma 40 8; praeceptorum dogmata 273 22; dogma conscriptum 107 31; litteratum dogma 20 20. 21 17; *absolute* dogma 86 8.
 dogmaticus; lectiones dogmaticae 19 1.
 dolendus; dolenda additio *v.* additio; dolenda con-questio *v.* conquestio; aliquid dolendum 79 3.
 domesticatus *v.* *primiceriatus*.
 domesticus;
domestici regis; domestici partis equitum et peditum, qui nostrae aulae videntur exornare 18 27; quoniam ille primiceriatus (*singulariorum praetorianorum*) tempora peregit, inter domesticos et protectores sacrum purpuram adoraturus accedat 348 10. comitiva (comitiae) domesticorum *v.* comitiva; Maximus *v.* i. domesticus *v.* primiceriatus qui et domesticatus. *Cf.* *Mommsen naves Archiv* 14, 466. — domestici (= *serri, cf.* qui iuri nostro ante fuere subiecti 301 22) *Theodahadi* 301 18.
 domestici comitis Gothorum 151 22; domestici qui comitibus obsequuntur 277 27. *Vide Mommsen naves Archiv* 14, 504.
 domina (*cf.* *domna, regina*):
Theodora Augusta; tanta domina 311 17.
 Amalae;
Amalafriada Wandalarum regina; domina 267 6. 14.
Amalasintha; domina 329 4. 24. 330 11; d. eunctorum 300 16; felix d. 329 27; prudentissima d. 328 23; d. rerum toto orbe gloriosa 299 27; sapientissima domina 300 11. 301 6. 330 15; tanta d. 300 33.
Mathesuntha; domina P 483 6; domina felix P 479 20.

dominans, rex *Gothorum* 13 22, 37 24, 85 32, 103 17, 158 25, 178 12, 19, 183 10, 232 12, 234 28, 244 3, 291 18, 306 25, 370 25, 385 12; rex *Wandalorum* 171 3; ceteri dominantes *praeter imperatorem* 10 11; dominans *Pharao* 176 6.

dominari *populo Romano* 342 11; media quae sunt nostris dominantur obtinibus 381 32.

dominatio (= *regnum*) *Theoderici* 174 28, 232 28.

dominator *Theodahadus* 376 26.

dominatus 70 20, 209 9, 269 14; mundi dominatus *antiquorum Romanorum* 138 20, *Attilae* 15 17; dominatus (Italiae d. 105 14, d. noster 234 10) *Gothorum* 105 14, 231 20, 234 10, *Thoringorum* 114 6.

dominicatus = *administratio tituli*: siliquatici titulum, quem fidae (v. *attractionis exempla*) dominicatus iure dederant 92 16.

dominium = *proprietas* 29 2, 65 8, 89 4, 95 25, 101 10, 152 31, 225 8, 254 22. — nostrum dominium *de regno Theoderici* 100 23.

dominus:

= *deus* (*cum quo verbo saepius in codd. permittitur*) 92 10, 220 27, 234 14, 257 9, 303 26, 301 1, 314 16, 318 25, 319 15, 334 26, 32, 338 4 *et.*; caeli dominus S 422 21.

= *princeps*:

imperatores: *Augustus* mundi dominus 105 21; *Valentinianus III.* rerum dominus 15 12; *cf.* 307 2.

reges: legales domini *opp.* barbari reges 286 17; *cf.* 80 16.

rex Burgundionum: dominus 39 31.

reges Gothorum (*Theodericus eiusque successores*): dominus 11 15, 12 25, 28, 13 19, 26 31, 47 16, 115 17, 167 11, 168 10, 182 27, 193 4, 220 3, 222 3, 232 21, 236 1, 247 32, 248 16, 271 5, 274 28, 276 18, 289 3, 291 31, 305 33, 328 11, 342 6, 362 18, 366 16, 370 5, 375 9, 22, 25, 376 9, 18, 378 23, 383 26. P 476 2, S 429 8; clementes domini 196 7; gloriosi domini 291 28; rerum dominus *rel* domini (*qua appellatione nunquam utitur Theodericus*) 192 25, 245 29, 290 19, 340 9, 362 13, 364 5, 369 6, 375 13; Romanorum domini 286 19 *cf.* 307 2. — *Theodericus*: libertatis dominus (*ut custos libertatis in titulo Terraciniensi C. L. L. X 6850 51. cf. defensor*) 85 5; pii domini S 423 23; serenissimus dominus S 423 8. — *Athalaricus*: nos domini 236 8; clementissimus dominus *cf.* 275 20. — *Athalaricus et Amalasintha aut Amalasintha et Theodahadus*: domini 257 23, 328 4, 330 6, 334 21, 29, 336 26, 338 31, 344 7, 9, 17, 367 15, 370 5, P 478 2; Italici domini 329 12; domini felices 339 17; gloriosissimi domini 343 36; piissimi domini 344 12; rerum domini 327 31, 334 25, 337 30, 338 22, 362 27, 364 29, 365 11, 20, 25, 368 18. — *Theodahadus*: generalis dominus 301 12. — *Entharicus tanquam rex* (*cf. Mommsen ad Cassiod. chron. in chron. minor. vol. 2 p. 111*) dominus P 470 10; clementissimus dominus P 470 1. — *Cf.* dominus.

rex Odoracer: dominus 55 11, 16.

= *propriarius* 36 3, 56 1, 57 10, 96 15, 100 19, 123 8, 129 16, 133 33, 152 28, 153 2, 154 1, 155 13, 158 8, 159 26, 182 20, 207 26, 227 7, 241 7, 258 3, 270 30, 272 3, 314 9, 336 15, 367 20; negotii dominus = *supplicans* 189 31; nefandissimae rei dominus (= *actor*) 95 19.

titulus episcopi et regis (*cf.* dominus): domini (d. sancti) et venerabiles patres v. episcopus.

CASSIODORVS.

dominus:

dominus rex (princeps 423 29) S 423 6, 29, 129 11; dominus filius noster (meus *ep.* 4 4, *sc. papae*) rex (excellentissimus rex *ep.* 4 4) E 390 *ep.* 4 4, 391 *ep.* 7 3.

domitor orbis v. senatus.

domna soror mea (d. et soror nostra 300 3) *Amalasintha in Theodahadi epistulis* 298 2 12, 300 3.

domnus: *Althabarius de Theoderico* domnus (gloriosus d. 234 7, 235 6, 246 2, 256 27, 278 28, 36, gloriosissimus d. 238 10) avus noster 232 27, 234 7, 11, 235 6, 238 10, 239 18, 242 28, 246 2, 247 21, 256 27, 257 2, 258 13, 20, 278 28, 36, 281 36, 289 18; gloriosae (divae 232 6, 276 8) memoriae (recordationis 276 24) domnus avus noster 232 6, 236 2, 17, 237 13, 245 11, 276 8, 24, 277 11. — *Gelasius papa de Theoderico* domnus filius meus rex (magnificus rex *ep.* 5 6) E 390 *ep.* 2 30, *ep.* 5 6; *cf.* dominus. — *Gudeliva de Theodahado* domnus ingalis meus (noster 313 9) 311 15, 313 9. — *Gudeliva ad Theodoram de Iustiniano* domnus ingalis vester 310 24. — domnus Symmachus papa S 438 2.

domus (*cf. sub declinatione et in indice nomin. s. Roma*): domus regia (regia d. 182 35, 240 8) 154 30, 155 9, 165 13, 182 35, 240 8 *cf.* maior domus; divina domus 149 2, 224 3, 364 32; domus nostra (nostra d. 116 4) 116 1, 147 19, 154 16, 301 13 *cf.* maior domus; domum exceptam non habet princeps 301 21 *cf.* 149 2, 364 32. — *aulica domus regis Thoringorum* 114 5. — domus praepotentium 60 17; senatoriae domus 59 23.

donare praesidium *alicui* 60 10; donatae dignitates 93 12. — donare (= *remittere*) *illationem* 276 13.

donatio (donationes 284 16) *regia* 256 10.

donativum (v. *Mommsen neues Archiv* 14, 498) *militiae armatae* 124 1, 159 5, 163 11, 257 12 *cf.* 158 27; *dromonariorum* 152 34; *saionis* (*cf.* commodum) 223 19.

donator 168 6, 179 26, 376 32, S. 450 10.

dorsum; dorsa aquarum 68 1; camporum 137 20.

dos Christi S 430 21.

dotare 157 14, 272 29.

dromones 152 24, 153 12, 33, 154 21, 155 6.

dromonarii II 31, 121 6, 9. *Vide Marin. ad papyr.* 114, 16.

dualitas 331 24.

dubietas 100 19, 222 18, 378 35, 379 7.

dubitare (= *timere*), ne non 233 28.

ducatu Metelli in Asia, Catonis in Hispania 292 23. — ducatus *de praefectura vigiliu* 207 25. — ducatus Raetiarum v. dux.

ductor (*sic codd.: recte puto, quia vir exercitum ducens maluisse demonstratur in civiles curas incumbere*) legum 292 21.

ductus itineris S 426 12.

dulcisonus 71 29.

dum *causae* = *cum; sequente indic. vel coniunctivo saepissime sine certa regula, cf. cum. — temporale: item, cf. amplius pareat, dum speratur, quando gratissime faciebat, dum minime quaereretur* 379 6.

duplex: duplices (*sic codd. cf. Verg. Aen. 1. 93, aliter* 298 27) tendimus manus 342 3.

duratus: Samariae superstitionis improba fronte duratus 101 11.

duritia cordis S 441 7.

dux: tantus dux *Hannibal* 103 11; duces *Romanorum* 106 11.

dux *exercitus Gothorum*: dux IV 17, 160 10, V 33, 240 14, 29, 319 2; duces (d. ac praepositi 100 10) 100 10, 160 5, 240 14. — *Ilba vir sublimis dux* (v. *ind. nomin.*), *Wilitanus dux* (sublimitas tua 161 23), *Witigis* *cf.* 319 2; *Gudmin* v. s. V 30, *Stareedius* v. s. V 36. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 515 et 503 *adu.* 8.

68

dux Raetiarum; Servatus dux Raetiarum I 11. — ducatus Raetiarum VII 4. 203 31; formula eius VII 4; spectabilitas tua *cf.* 203 21.

ebrietas = *infusio* 11 10.

ebullire *intrinsivire* 137 28. 261 5 *et saepius*.

ecclesia *catholica*: ecclesia 63 9. 102 22. 122 8. 123 18. 19. 134 20. 163 27. 280 27. 376 32. S 402 4. 403 20. 25. 430 14. 431 5. 445 5. 447 3; ecclesiae 246 6. 280 18. 20. 34. S 423 26. 427 4. 428 7; catholica ecclesia 331 16. S 405 28. 444 1; metropolitanae ecclesiae 279 32; sacrosancta ecclesia 52 8. 63 22. 101 7. 123 14. 255 6. 370 9; sancta ecclesia 63 11. 281 17. S 405 28; venerabilis ecclesia S 445 8. 17. 447 1; universalis ecclesia S 405 23. Mediolanensis ecclesia 63 11. 22 *cf.* 163 27; Narbonensis ecclesia 122 5; Polensis ecclesia, *cf.* 134 20; Ravennas ecclesia 63 25. 307 32; ecclesia Romana (Romana e. 255 6. 420 19. 444 11) 101 7. 9. VIII 24. 255 6. 10. 279 26. S CDXCIX B p. 415. 420 19. 432 9. 444 11; ecclesiae ad ius sedis apostolicae pertinentes S 431 14; *cf. episcopia in indice locor. quadratis litteris expressa. — ecclesia Arrianorum (cf. Dahn III 197)*: ecclesia nostra 28 30; ecclesiae vestra (*Guidae episcopi*) 56 26; ecclesia viri venerabilis Unscilae antistitis 28 25; *cf.* 216 4. X 34. E 390 ep. 2 28.

ecclesiasticus *adi.* (*quod a Cassiodoro semper, in actis synhodalibus fere semper ante substantivum ponitur*) 280 12. 299 10. 331 6. E 389 ep. 2 26. 390 ep. 2 31. S 403 22. 404 19. 28. 423 3. 424 11. 427 16. 428 13. 429 18. 432 6. 438 1. 444 2. 5. 446 9. 447 19. 448 4. 12. 16. 19. 449 5. 9. 451 1. — *subst.* 163 24. S 431 18.

echinai (v. *Birt de halienticis Oradio adscriptis p. 161*) 34 3. 15.

echinus (*cf. Plin. hist. nat. 9. 100*) 104 4.

eclipsis solis 381 13.

edere consulatum de moribus 133 15 *cf.* 46 18.

edibilis 363 5.

edicere: qui iustus edicitur (*syn. vocatur*) 360 29; synodus dignetur edicere, si licuit S 416 8.

edictalis v. edictum.

edictum (v. *Mommsen neues Archiv 14. 520*): provide decrevit antiquitas universitatem edictis generalibus admoneri 282 20.

edictum *regis*: edictum (*nec raro pro singulari edicta*) II 25. 66 10. II 36. 119 6. 126 20. 147 9. 203 1. VII 42. IX 2. 278 32. 36. 279 6. 280 16. 281 2. IX 18. 281 26; edictale programma (edictalis programmatis tenor 119 13) 31 25. 60 7. 26. 119 13. 223 12. 268 21. 285 11. 31.

edictum *praefecti praetorio*: XI 8. 11. 341 7. XI 12. 360 2. XII 13. 28; edictale programma 370 19; edictalis (edicti 341 7) tenor 339 10.

editio veritatis 377 32. — editio *renationum* 170 1.

effari: spectabilitati tuae praesentibus effamur oraculis (praesentibus te affamur oraculis 20 7), quatenus 16 19.

effere 364 14.

effetare (= *privare, aliquid aliqua re*: ut contractus (documentum 451 1) cunctis viribus (universis viribus, quamvis ab initio nullas habuerit 451 1) effetetur 280 1. S 451 1.

efficacia 62 17. 87 21. 123 22. 157 28. 186 23 *et.*

efficax: officium (*praetorianum*) efficax (*cf. Gothofred. ad C. Th. VI 9 2*) 176 22.

efficere: subiectos tristes efficis P 470 9 *cf.* 68 27. 329 21. 331 29. 348 16. — efficere primicerium *aliquem* 348 15.

effusio 316 29; sanguinis effusio 57 7. 102 20. 168 27. 208 3. 319 18. — effusio (*opp.* tenacitas 248 20) 47 33. 248 21.

effusus: breviter dicantur effusa (*cf. dicam incredibilia* P 475 3) 385 24.

egere: egentes 67 13. 270 12. 370 30.

egredi v. cursus publicus. — egredi *ex officio (opp. accedere)* 345 12. XI 18. 20. 31.

egressus v. cursus publicus.

elatio = *superbia* (nullis elationibus efferaris 179 12) 179 12. 254 27. 292 25. 305 6.

electio: iudicium nostrum electioque 153 13 *cf.* 50 15. 157 13; iudicii nostri gloriosa electio 85 28; nostra electio (e. nostra 189 35. 287 12) 156 16. 189 35. 191 6. 194 6. 209 17. 287 12; regalis electio 182 31; electio triumphalis 250 10. — nostra (*praefecti praetorio*) electio 365 21. — electio cognitorum 217 18; electio episcopatus (= *papae*) 246 3. S 445 4; electio successoris papae S 404 18 *cf.* S 404 20. 23. 445 10. 20.

elevatus: apices elevati (= *erecti*) 352 16.

eligere (eligens 91 5. electi 144 26) *de rege dignitatem conferente* 12 20. 39 3. 46 23. 54 26. 91 5. 96 1. 115 16. 144 26 *et.*; eligere viros ad culmina dignitatum 288 13; in honorem legationis electus 116 21. — eligere *sequente infinitivo* = *malle, velle v. s. infinitivo*.

ellipses:

substantivorum:

ut merito variarum (*opus vel aliquid tale ex enuntiato relatio supplendum, solent tamen librorum tituli nudo genitivo ita poni, ut subaudiatis librum vel libros: cf. Plin. hist. nat. praef. 24*) dicatur, quod tanta diversitate conficitur 5 23.

decuriales habita meritorum aestimatione deligito, quia non decet tantae urbis (*sc. decuriales*) appellare quod vile est 156 12.

gratificati sumus (= *gratiam fecimus*), cui leges fuerunt: negavimus cui iustitia non promisit (*sc. gratiam*) 350 22.

scriptum est dicente deo 'sine me nihil potest facere', quod utique 'boni' (*sc. nihil boni*) intellegendum est S 422 23.

litterarum *omissum*: harum portitor (gerulus 272 4) 12 5. 42 5. 73 21. 143 26. 170 26. 234 13. 272 4. 298 16. 303 24. 304 2. 306 36. 307 32. 311 7. 312 37. 313 14. 320 31; praesentium (*plene praesentium litterarum gerulus* 79 18. 313 25) portitor (lator 11 2, gerulus 379 12) 11 2. 80 9. 303 25. 379 12.

pronominum:

possessorum querella comperimus civium suorum execrabilem sustinere (*omissum se*) sacvitiam 271 27.

credimus de divinitate propitia nunc quoque gratiam suae dignationis (*om. eam*) impendere 235 29.

verborum:

formae verbi substantivi qualescumque, imprimis est et esse, supplendae sunt saepissime.

ut ea, quae passi fuerint (*sc. fieri*), aliis merito fecisse videantur 338 8.

eloquentia: Roma illa eloquentiae fecunda mater 117 24. — *cf. doctor*.

eloqui: quae praesentis edicti tenor eloquitur 341 7; casarum, quas brevis subter conscriptus eloquitur 366 17.

eloquium = *lingua, eloquentia; saepe*; Romanum eloquium c. *indic. locor. s. v. Roma*.

elucescere 374 18.

eluctari mare 121 13.

eludere ictum 240 26.

emanare *transitive*: fontes sermonum (= *orare*) 263 4; sanguineos colores P 481 20.

emendatio 34 18. 95 32. S 428 9.

emergere = *procurare* 65 18. 96 20. 144 25. — = *creare* 38 27. 79 3. 86 31. 101 20. 103 32. 105 4. 136 15. 194 13. 212 17. 32. 341 26. 343 26. 337 25. 339 12. 367 20; causis emergentibus 5 21. 10 20.

emeritus: post consulares fascēs emeritos S1 29.
 emicare nigredines P 481 17.
 eminentia.
 eminentia vestra: praefectus praetorio.
 eminentissimus: eminentissimae dignitates *v.* dignitas; eminentissima praefectura *v.* praefectus praetorio; eminentissimus vir *v.* *ibid.*
 emissio chirographi P 473 16.
 emolumenticius terror *eius, qui timet, ne emolumenta* (= *mercedem, cf.* 273 16) *perdat* 272 21.
 emolumentum (*v.* consuetum 218 18, emolumenta sollemnia 18 29) = *merces, annona* 18 29, 120 14, 195 23, 196 30, 203 11, 218 18, 273 16, 277 29, 278 3; privilegia atque emolumenta comitis sacrarum 247 16.
 emundare (*cf.* enudare) 69 23, 143 3.
 en aequitas mirabilis, quam mundus loquatur 300 14; en coruscā sedes, quam dives India miretur P 481 5.
 enasei = *erenire* 267 18.
 enervare 132 23; *syn.* in irritum deducere S 448 9.
 enormitas 131 9, 165 25, 225 11, 341 15, 366 17.
 enthaecae alicuae 362 26.
 enudare *aliquem vel aliquid aliqua re* 137 3, 306 32, 375 17; *idem verbum videtur restituendum pro tradito* emendare 84 2, 258 26.
 enutrire 47 24, 57 19, 133 23, 234 19, 288 24, 307 21, 342 19 *cet.*
 episcopalis ambitus S 402 15.
 episcopatus (*v.* Romanus 405 15) 279 34, S 403 26, 405 15; *concrete* = *papa* 246 3, S 445 4.
 episcopus III 37, 279 15, 280 22, 333 3, S 420 16, 445 11, 446 7, 21, 447 6, 11, 16; episcopi IX 5, 281 6, XI 3, 341 24, E 389 *cp.* 2 24, S DII A 80, 403 5, 419 2, 420 18, 422 17, 424 2, 425 2, 17, 427 17, 429 12, 448 2; episcopi Liguriae, Aemiliae vel Venetiarum S 426 12; episcopus sanctae Mediolanensis ecclesiae 63 10, episcopus Mediolanensis I 9, XII 27; Romanus episcopus S 403 3, episcopus ecclesiae (sanctae ecclesiae 405 28) catholicae urbis Romae S 402 12, 405 19, 28, 414 1, 448 24, *absolute* episcopus *idem* S 403 18, 404 13, 422 8, 11, 432 4, 448 14; *de ceteris episcopis v. nomina quadratis litteris exhibitu in indice locorum.* — *Cf.* antistes, patriarcha, pontifex.
tituli episcoporum:
 amplitudo vestra vel sanctitas S 445 19.
 beatissimus vir ille episcopus 63 19.
 beatitudo vestra (tua 98 8) 18 13, 98 8, S 424 3.
 dilectio vestra S 402 14.
 domini sancti (sancti *om.* 420 13) et (ae 420 13, 424 25) venerabiles patres S 419 3, 420 13, 422 14, 424 25.
 frater *v.* venerabilis.
 fraternitas vestra S 403 19, 444 2.
 providentia: vestra providentia S 420 9.
 sanctitas vestra 18 20, 50 28, 83 17, 98 10, 128 2, 134 27, 237 18, 333 8, 383 6, 13, 16, S 419 18, sanctus: domini sancti *v.* dominus; sanctissimus sacerdos 128 4; viri sanctissimi 383 2.
 venerabilis: ille vir venerabilis episcopus I 9, II 8, III 7, 14, 123 13, IV 31, 44, VIII 8, 306 7, S 438 3; venerabiles fratres nostri S 448 6.
episcopi Arriani: Gudila episcopus II 18; vir venerabilis Unseila antistes 28 25; episcopus suis Witigis (*cf.* Manso p. 202) rex X 34.
tituli eorum:
 prudentia vestra 56 26.
 reverentia vestra 56 25.
 sanctitas vestra 320 32.
 epistularis (*syn.* litterarius 298 14) 11 3, 80 8, 312 17, 320 8, 12.
 epulae (*v.* convivium) nostrae 183 29 *cf.* 183 39. — audiendi epulae 71 3.

epulari (*cf.* *deponentia passiva*) = *delectari* 71 13.
 epulosus 273 1.
 equus: equina armenta *Bruttiorum* 259 27; equini greges *Cassiodori maioris* 16 6; equos argenteo colore vestitos, quales decuit esse nuptiales (*cf.* *Wackernagel kl. Schriften I 57*) *Theoderico rex Thoringorum mittit* 114 12; *Witigis equus bellicus galero distinctus a concoloribus* P 473 18.
 ereptiones ovorum singulos missus circenses significantes 106 21.
 ergo: *semper post primum enuntiati verbum collocatur.*
 ericius 169 18.
 erigere = *provehere*: te ad praefecturae urbanae culmen erigimus 38 5; nemo amplius videtur erigi quam cui potuit Roma committi 177 12; ante vobis contulimus honores, sed nunc ipsam ereximus (= *aurimus*) dignitatem 239 15; his temporibus, cum princeps non esset erectus 248 8; divino favore commendatus erigeris 345 26.
 eripere aliquem (*sc. e periculo*) 22 23, 364 1.
 erogare 151 10, 255 27, 368 11.
 erogatio 137 27, S 447 4.
 erogator: Petrus v. ē. erogator opsoniorum XII 11. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 492.*
 erratiles ferae 26 12.
 eructuare 137 27.
 eruditio litterarum 299 5.
 esuries 42 15.
 et abundat fere:
 post relativum: quantum et 15 22, 88 24; qui et 201 24, 277 21; quicquid et 10 25.
 etiam et 81 2.
 ut et 267 19.
 in apodosi 164 8.
 etiam: qui etiam (= *et ipsi*) contempserunt S 423 21; etiam cum = *etsi* 68 3.
etymologiae u. Cassiodoro propositae (cf. praef. p. XXI):
nominum propriorum: Addua 343 17 — Aponnis 68 19 — Comum 343 9 — Raetiae 203 26 — Regium 371 3 — Verruca 103 21. — *mensium Octobris Novembris Decembris (cf. Priscian. inst. 5, 14 I p. 150, 14 Keil)* 33 26.
substantivorum: agrimensor 107 24 — bellum 31 15 — circenses (*s. v.*) — circus 106 16 — chorda 72 5 — commodum 278 29 — comodia (*s. v.*) — compendium 219 16 — enrialis 268 18 — dispendium 219 17 — expeditio 23 22 — index 93 16 — iudicium 339 22 — liber 352 6 — libra 19 24 — mausoleum 212 10 — mergus 104 1 — panis 191 3 — pantomimus 139 3 — pecunia 219 17 — pigna 31 14 — scaena 138 25 — solidus 19 18 — theatrum (*v. visorium*) — tragoedia 138 29.
 evacuator 105 21.
 evadere (= *effugere*) cum *acc.* 124 15, 164 10, 169 8, 225 8, 243 14, 275 10, 316 13, 317 3, 355 3, 364 8 *cet.*; quibus (*ablativus est, cf.* 117 32) evasit 71 25.
 evalescere 144 23, 146 10.
 euangelium: sacrosancta euangelia 120 9.
 evehere: nostrum principatum eveximus 234 18; Hamalorum, per quos parentes nostri (= *Gothi*) decenter evecti sunt 235 26. — evehere (*syn.* promovere 175 3) *aliquem* 168 9, 175 3, 201 5; evehere ad culmen (suggestu 238 7) *alicuius dignitatis aliquem* 145 18, 168 12, 238 7, 241 19; evectus in caelum 14 23.
 evidententer ostendere 181 17, 292 1, P 483 7.
 evocare *aliquem ad regis comitatum* 50 8, 90 30, 93 26, 159 15, 306 31. — evocare *episcopos ad synhodium* S 420 25, 424 12.
 evocatio *ad comitatum* 220 17. — evocatio synhodialis S 427 13.

- evocatoria (sc. *epistula*, cf. *Gothofred. ad C. Th. VI 23 3*): formula evocatoriae, quam princeps motu suo dirigit (quae petenti conceditur VII 35) VII 34, 35.
 euripus *circensis* 106 7.
 ex: ut sit incertum, qui magis praedicetur ex altero 248 12.
 exactio *tributi* 84 3, 126 13, 165 8, 166 2, 194 12, 214 23, 245 23, 344 9, 351 28, 361 9, 362 3, 366 23, 25, 368 4.
 exactor *tributi* 59 23, 166 2, 336 15, 338 5, 344 26, 366 17, 371 5.
 exaggerare = *angere* 126 4, 208 24, 316 26, 359 18; alter nos frequentia invidiosae interpellationis exaggerat (= *cumulat*, cf. alii furiosa contentio-nnm seditione circumdant 3 16) 3 15.
 exaggeratio lucri 63 23.
 exagitare 34 5, 261 8.
 exagitatio E 390 ep. 2 27.
 exaltare famam 359 14.
 examinatio 101 14, 119 26, 122 23, 124 19, 151 24 *cel.*
 examinatio 191 9.
 examinare 316 3.
 excedere praecepta nostra 223 15 cf. 223 19. — *intransire* excedere ab honestis moribus 106 30; *absolute* excedere (*syn.* peccare 83 26) 24 9, 39 16, 79 10, 83 26, 134 4, 135 15, 146 32, 149 11, 150 23 *cel.*
 excellenter 31 12; quicquid excellenter quicquid ponderatim, quicquid raue quicquid purissime sonat 72 13.
 excellentia.
 excellentia vestra:
 imperator.
 praefectus Thessalonicensis.
 rex Erulorum, Francorum, Guarnorum, Thorin-gorum.
 excellere *aliquem* 328 20, 335 13.
 exceptio: exceptionis materia sc. ea, qua aliquid excipi, in qua scribi potest 352 12. exceptio = *munus exceptoris* (*referendarium significari Mommisen demonstravit neues Archir 14, 482*) 115 29, 116 29. — exceptio personalis non praescribit iuri publico 63 18.
 exceptor v. *primicerius*.
 excessus = *peccatum* 14 20, 24 25, 29 24, 30 22, 31 11, 46 18, 59 20, 60 28, 61 13, 73 5, 120 28, 121 26, 123 31 *cel.* S 444 8.
 excons. v. *consul*.
 excubare (c. *dat.* 18 28, 354 13) = *militare* 18 28, 272 15, 349 11, 354 13; excubantes = *milites* (i. e. *officiales*) 186 21, 216 13, 218 31, 347 1.
 excubiae (militares excubiae 348 12) = *militia* 62 22, 180 12, 218 17, 345 15, 23, 347 21, 348 12, 349 28, 379 26; comitatenses excubiae 379 4; excubiae palatinae (palatii 184 4) 168 5, 184 4; habuisti in utraque parte (cf. exercituaia vel pacata servitia 252 18) laudatas semper excubias 252 12. — forenses excubiae = *advocatio* 302 32.
excultorios: excultorias (*Mommisen, sculeatorias LRP, culcatorias MNXF*: cf. *De-Vit s. v. scul-cator*) sc. *nares* 57 24.
 excurrere: optamus cunctum diem plenum beneficiis nostris excurrere 85 2. — Cf. *cursum publicum*.
 excursus 376 5; cf. *cursum publicum*. — totius anni excursus 381 14. — apud magnanimitatis tuae excursus (= *culmen*) constare manifestum est E 389 ep. 1 3.
 excusabilis 306 14.
 exercere apparatus 315 18, monopolium 61 17, negotiationes 19 26, salinas 380 27, titulos sili-quatici vel monopolii 49 17; exercere iudicia (iudicis fastigium 181 27) = *magistratu fungi* 181 27, 247 24.
 exercitatio (*plene* e. armorum 316 21) 240 5, 316 21, exercitatus (*plene* e. bellis 241 17) 211 17, 319 2.
 exercituaia: exercituaia expensae 3 24, 99 18, 25, 100 8, 158 31 cf. 150 18, 292 17; exercituaia pedes (*nares exercitum portantes*) 153 17; exercituaia vel pacata servitia 252 18; exercituaia vir 330 1.
exercitus Gothorum: exercitus (*pl.* 289 23, 351 4) 27 21, 36 7, 54 22, 98 24, 100 9, 120 20, 150 16, 18, 20, 157 23, 159 10, 195 10, 214 10, 289 23, 309 13, 329 18, 351 4, 364 2, 7, 28, 31, 375 22, 28, 382 23; felicissimus exercitus 149 5; florentissimus exercitus 344 30; Gothorum exercitus (*pl.* 16 7) 16 7, 364 13; exercitus noster (noster exercitus 98 26, 130 11, 329 5, nostri exercitus 159 23, exercitus nostri 285 17) 50 29, 54 21, 98 26, 100 18, 130 11, 159 25, 203 35, 285 17, 329 5; cf. *arma, armatus, bellator, defensor, defensor, expeditio, iuvenis, manus, miles, multitudo, sagittarii. Vide Mommisen neues Archir 14, 497. — translate* fabrilis exercitus 205 2.
 exhalare flatum 318 1; vapores 68 1, 11.
 exhalatio 137 14.
exhalatio: utere thermarum exhalationibus (*Mommisen, exhalationibus EFVIG*, exhibitionibus *BZNKI*) siccatis 316 28.
 exhaurire: iustus est, ut incolis propria fecunditas serviat quam peregrinis commerciis studio se (*distinxi*, studiosae *codd.*, cf. *ablativ. substantivorum*) cupiditatis exhauriat 33 12.
 exhibere *spectacula* 169 30. — exhibere filios ad Romanam civitatem 36 17; exhibere (= *iudicio sistere*) longinquos sine praescriptione 176 19.
 exhibitio thermarum 67 4, 164 14, 178 1 cf. 68 31 et exhalatio; exhibitio voluptatum 209 5; cf. 158 17.
 exhorre *aliquid* 364 23.
 exigere (exigere *aliquid* 165 7, 33, 35, 180 2 *cel.*, exigere ab *aliquo aliquid* 85 13, 147 4, 277 16, 301 29, 302 17, 341 8 *cel.* P 465 11, exigere *aliquem* 67 20, 120 24, 328 1, 361 10, 374 13, exigere *aliquem aliquid* 326 5, exigi *aliquid* 13 24, 96 16, 130 17, 288 5, 290 11, 333 27, P 465 17 *ubi Mommiseni coniectura erat recipienda, de* 61 7 *v. attractionis exempla*): exigere tributa (assem publicum, pecuniam, similia) 96 16, 130 17, 165 7, 180 2, 276 16, 277 1, 16, 366 5, 367 30, 368 2; exigere *aliquem* (sc. *tributa*) 67 20, 120 24, 361 19, 374 13; exigentes (*plene* exigentes assem publicum 165 7) = *exactores tributi* 59 27, 123 6, 364 8; exigere *amonas* 165 33, 35, exiguitas = *paupertas* 370 27.
 exinde *de loco* 135 21, 138 28, 150 27, 160 10, 241 29, 278 16, 17, 370 11, 382 25, 27; *de causa* 32 21, 104 26, 213 5, 226 11.
 exire (= *transgredi*) iura domini 366 16; exire (= *perfringi*) militiam 345 13.
 exmag. v. *magister officiorum*.
 exordium imperii nostri 12 27.
 exornistion inter pisces regium genus, compar murenis corpore 371 25; exornistion Sicula 362 20.
 exortus (= *primordia*) dominantis 232 12; noster exortus 276 5.
 exosus *passire* 24 20, 79 24, 279 13.
 exotici *opp.* proles vestra 289 14.
 expavescere (*absolute* 73 9) *aliquid* 55 18, 184 9, 307 17, 364 22, 382 7;
 expedire: dictare expedienda 326 13 cf. 185 31.
 expeditio *militaris* (e. felicissima 160 27, 163 7) 23 22, 27 25, 160 27, 163 7, 285 18, 329 13; expeditio Gallica (Gallicana 240 14) 161 12, 240 14, Sirmensis 239 28.
 expendere = *exhaurire* 137 27, 252 3, 7, 253 21, 327 13, 340 16.
 expensae (*sing.* S 449 19) 26 7, 31 21, 51 13, 58 13, 63 22, 100 31, 107 3, 139 20, 143 15, 150 18, 151 9, 19, 175 4, 184 9, 194 34, 195 10, 208 19, 282 12, 283 19, 292 6, 17, 314 20, 361 12, 373 17, 21, 374 16, 379 5, 380 34; exercituaia expensae v. *exercituaia*;

- expensae:
nostrae expensae 195 10; expensae publicae (publicae e. 41 9, 379 30) 33 17, 41 9, 61 8, 378 10, 379 10, 30; sollimnes expensae 378 17; victuales expensae 351 7 *cf.* 379 5.
- experientia.
experientia tua:
cancellarius provinciae.
praefectus annonae.
vir experientissimus.
- experientissimus *v.* vir experientissimus.
- expetere: cognoscat nos querelis expetitos 35 29. — expetere (= *petere, se conferre*) nostrum imperium 47 14.
- expiare amaritudines 320 17.
- explere = *satiare* 380 23.
- explicabilis: explicabile consilium 148 23; actus ipsorum nostra gloria est, opinio temporum, virtus explicabilis insonum 351 10; repetitio explicabilis P 465 18; explicabilia subire *opp.* impossibilia temptare P 474 19.
- explodere = *abolere* 334 8.
- exponere sacra vasa emptioni publicae 279 29; exponi iniuriis 118 19, 255 13, periculis 191 30; vi (*sic scribendum, ibi LTV4*) sunt exposita, quae facere potuerunt divitiae generales 210 20.
- expositor iuris (*v. Savigny Geschichte d. Rom. Rechts² I 461*) in *Romana liberalium litterarum schola* 286 23.
- exprimere (= *excutere*) rationes 26 8.
- exprinceps *v.* princeps officii.
- exprobrare (= *improbare*) aliquid 62 8.
- exquaest. *v.* quaestor.
- exquisitio = *inventio* 363 1.
- exquisitor: Archimedes subtilissimus exquisitor 204 23.
- exsecratio = *exsecutio* 384 14.
- exsecutio 136 8, 186 32, 255 9, 283 14; civilis exsecutio 148 24; moderata executio 58 17, 128 19.
- exsecutor 223 21, 261 21, 278 28, 32, 362 6. — Amabilis executor (A. vir devotus comes IV 5, devotio tua 117 6) I 8; devotio tua 18 3.
- exserere = *proferre, instituere*: exserere actiones 27 8; levitates 31 7.
- exsilium (*v. Dahn IV, 115*) 35 15, 102 7, 284 5; temporale exilium 102 11. — *Cf.* abigere, deportatio.
- existentia *subst.* 19 14.
- extare: munificentiam nulli volumus extare damnosam 56 12; utrumque de prudentia venit: et apte disponere et extantia competenter ornare 138 5; nullis culpis extantibus 52 17, nullis causis extantibus (excitantibus *LRK*) 150 4.
- exsudare aliquid 11 17, 363 8.
- exsultare (e. gaudiorum clementis de oneribus imminutis 353 22; *absolute exulta vel exultate* 242 8, 298 29, 306 1, 329 26, 384 9).
- extendere: ut epistularis sermo redderetur extensior 11 3; ad mensuram te potestatis extende 194 11; ut vobis cresceret devotio, quibus se facultas extenderat 276 11 *cf.* 288 7; extendere famam (gloriam 313 23) 104 21, 313 23; extendere ingenium 243 9.
- externus *syn.* peregrinus 52 21; externi 103 30, 329 5.
- exterus: exterae gentes *v.* gens: exterae partes 238 15; exteri 31 24, 33 14.
- extraneus (curiae extraneus 96 21, suspiciones ab ordine vestro extraneae 306 22) 38 24, 40 23, 53 19, 25, 96 21, 115 2, 145 7, 170 15, 226 3, 231 17, 232 8, 236 5, 254 1, 274 4, 287 33, 306 22, 328 16, 363 21, 367 22, 378 20; extranea gens *v.* gens.
- extraordinarius: extraordinaria = *tributa superindicticia* 360 23.
- extremus: extremis urgeri = *in extremis esse* (*Vulg. v. Marc.* 5, 23) 232 28.
- exuviae (= *cortex*) arboris 352 7.
- fabrica = *aedificium* (*velut: aquaeductus castellum circus moenia theatrum*; Romanae fabricae *v.* *indie, locor. s. Roma*, publicae fabricae 95 21, 213 14, privatae fabricae 138 2, 213 14, fabricae *syn.* privatae aedes 127 19) 23 28, 24 2, 26 3, 6, 7, 28 15, 17, 40 26, 65 24, 84 23, 95 21, 100 29, 105 25, 106 18, 127 19, 23, 26, 134 3, 5, 14, 138 2, 4, 6, 9, 10, 139 20, 164 11, 168 26, 204 12, 205 7, 11, 20, 206 11, 16, 211 20, 212 4, 8, 213 8, 14, 280 35, 317 17, 379 1. — fabricae (= *constructio*) dromonum 153 34.
- fabrilis 143 12, 205 2.
- fabulae = *confabulatio* 48 16, 290 20, 359 17.
- facere: formula de architecto faciendo VII 15; me regem omnes facitis 319 4; ad largienda iuris beneficia fieri (= *eligi, cf.* 26 9) 339 28. — aurigae unum solidum feceramus menstruum 51 8. — formula de liberis legitimis faciendis VII 40. — quae civitas non fiat excusabilis? 306 14; ut fiam morum qualitate recognitus 339 4. — = *facessere*: se longius faciendo discedit *syn.* discedendo fugit 169 15.
- facilitas (*plene credula facilitas* 120 7) = *levitas* 215 22; concilium alienae facultatis (*fort.* facilitatis) imitatione deserere S 419 6.
- factiones circenses 105 30.
- facultas (facultates 10 6, 22 21, 26 11, 47 34, 89 18 *cf.* *syn.* patrimonium, substantia 12 3, 22 27, 47 23, 88 25, 98 11 *cf.* *Cf.* facultas).
- faeculentus 219 18.
- faex *torrentis* 343 23.
- falsarius 364 22.
- falsitas 19 1, 98 6.
- familia = *genus*: 15 6, 47 28, 86 7, 144 18, 146 11, 287 29, 288 2, 293 7, 307 17; *Aniciorum* familia 304 18, 24, 305 29, 31; *Basiliana* familia 248 17; *Deciorum* familia 289 7; familia regnantis 305 2. — familiae rusticorum 11 28 *cf.* 272 3.
- familiaris: familiares *syn.* famuli 31 5; *syn.* homines 134 23.
- famula dei = *sanctimonialis* 314 3.
- famulari *alicui* 167 12, 186 23, 187 8, 190 29, 204 22, 207 25, 302 15, 360 4; famulantes (= *subiecti*) *opp.* regnans 104 16.
- famulatio = *servitus* 262 19; *translate* 190 31. — = *militia*: famulatio *questoris* 289 29; libera famulatio *primicerii* 351 20.
- famulatus = *servitus* 159 26, 166 14. — Gensimundus, armis filius factus, fauta se Hamalis devotione coniunxit, ut heredibus eorum curiosum exhiberit famulatum 239 5.
- famulus = *servus* *opp.* ingenuus 57 10, 174 17, 21, 181 29, 260 20, 369 3, famulus senatoris 30 29 *cf.* 31 18, famulus (famuli regiae domus 182 36) *regis* 182 36, 340 9.
- fanaticus 108 5.
- fas: contra fas concipere documentum S 450 18 *cf.* 451 4; nulli fas sit antistiti de proprietate contractus E 392 *ep.* 9 8. — si fas est dicere (quod dici *vel* dictu nefas est 56 17, 149 6 *cf.*) 41 25, 86 1 *cf.* *Jordan.* 91 2, 110 3.
- fascēs:
consulares fascēs 81 29 *cf.* 46 23; fascēs atque securēs (s. et f. 192 32) 174 11, 192 32.
metaphorice = *dignitas* (*cf.* *Mommsen Rom. Staatsrecht³ I 389 adn. 6*) 4 6, 12 17, 13 26, 14 7, 20 30, 38 17, 46 9, 23, 83 9, 85 19, 86 6, 156 8, 184 11, 201 5, 202 10, 210 34, 248 24, 304 30.
fascēs *comitiae praetoriarum* 244 2.
comitiae sacrarum 246 27.
iudicum provinciarum 179 37, 339 21, 340 2, 359 24.
praefecturae praetorio 251 13, 353 18, 360 29.
praefecturae praetorio Galliarum 330 7.

- fascēs *metaphorice*:
fascēs *praefecturae urbis* 38 5, 39 4, 12, 133 17, cf. 86 6.
quaesturae 302 12.
- fasti 46 2 cf. 257 30.
- fastiditas: spes vestra velut fastiditate (fastidita *TUEF*) deseritur 202 1.
- fastigium: rei publicae status et generale fastigium 268 5; rerum fastigia 190 23; regni fastigia 319 30; honorum fastigia 167 16; iudicis fastigium 181 27, inter haec praeclara fastigia optimum esse iudicem decet 196 1; fastigium excelsum *patriciatu praesentis* 239 2; sacri ordinis fastigia 125 12.
- fatuari*: natura humana sicut duris laboribus instruitur, ita per otia torpentia fatuatur 36 25, fatuitas 284 25.
- fatum (facta *LRKE* 145 4, *TAKKE* 236 6, *omnes codic.* 329 20; *r. Archiv f. lat. Lexikographie III* 21): post fata (= *post mortem*) 145 4, 236 6; nobis nec unius ultimi fata subducis 329 20.
- fatuus (*τὰς ἀζωλότατος καὶ ζαιαζεβλαζενύβρας μίξις* *Sozomen. I, 8 vertitur ab Epiphaniō* luxuriosas et valde fatuus permixtiones *hist. tripart. I, 9 p. 210*): importuni et fatui 365 12. — uva fatuos humores (humor inutilis *Verg. ge. I, 88*) exsudans 363 8.
- favere: huic ergo, patres conscripti, favete linguis, favete collegis 39 6; favete ergo, patres conscripti, augmento vestro, nostro iudicio 49 10; *sim.* 86 19, 241 19, 248 27, 250 28 *et.* — deo (domino) 303 26) favente 20 18, 27 27, 95 8, 226 13, 303 26, 321 2.
- favor: sub caelesti favore 120 16; divino favore (d. f. commendatus 315 26) 101 2, 136 19, 345 26; favore (cum favore 238 7) divino 236 25, 238 7; maiestatis (sc. *divinae*) favore 186 6. — beneficium quod posteritatis favore fuerit collatum 222 8.
- favorabilis *active* 326 25.
- fecundus *aliqua re* 371 21.
- felicitas: caelesti felicitate 329 25.
- felicitate (cf. auspice deo): proinde, quod feliciter dictum sit v. s. Gemellum, vicarium praefectorum, ad componendam provinciam credidimus dirigendum 88 13; 274 6, 304 27, 305 25, 336 17, 361 6, 374 11; hinc est quod te per indictionem feliciter tertiam ad praefecturae urbanae culmen erigimus 38 4; 130 17, 183 27, 189 9, 256 31, 276 14, 346 8, 347 22, 349 4; regnante Theoderico feliciter S 420 14, 422 15, 424 26.
- felix a consule sumat annus auspiciam 46 4; honor cunctis fascibus tuis felicior 304 30; tot felices (*senatores*) 327 24; felicissimus Theodahadus 298 23; felix Roma 174 8, 190 28 cf. 162 25, 332 3, P 478 16; felix Thoringia 114 7; felicissimus exercitus v. exercitus; expeditio felicissima v. expeditio.
- felicitus 21 22, 367 32.
- femina:
illustis femina 120 1, IV 37.
magnifica femina 254 22.
spectabilis femina 51 19.
- fenere: auditori suo (*i. e. regi*) fenere (= *fenervatus reddit*) laudes 291 22.
- fenarii (fenarii *Manso p. 107*) *inter negotiatores publicos titulos administrantes* 315 5.
- fenestratus 335 28.
- feraliter 282 28.
- feriatus: iura reddere feriata 332 30 cf. 178 28; vivere legibus feriatis 196 15; feriatum quiescit principis ingenium 285 8; princeps feriatum (= otiosus rex P 476 16) 328 7.
- ferire: *aliquem* ferire damno 147 8, dispendio 61 15, 255 26, 268 24, multa 90 9, 315 21.
- ferraria 92 20, 93 2.
- ferre: quis enim ferat (cf. *Nor. Maiorian. 6, 1*) sequente *inf.* 35 6, *acc. e. inf.* 57 8; ferunt (narratores ferunt 212 8) sequente *acc. e. inf.* 212 8, P 480 20, *inst. dir. praef. p. 588. hist. tripart. 3, 2 p. 238* (= *λέγεται Sozomen. 2, 11*); fertur *aliquid fieri* 166 3.
- ferrum = *gladius* 92 6, 239 14, P 473 4.
- fervens: bella ferventia (f. bella 248 6) 232 18, 248 6, 318 30, 328 29.
- ferveret 106 28.
- fessus: fessi 23 2, 60 10, 61 16, 130 7, 193 27 *et. cf.* 122 28.
- festine (accelera festinus adventum 94 3, festinus occurre 17 20) 99 12.
- festivitas dierum 282 2; illationum fiscalium curam annua festivitate reparare 374 4.
- feturae diversi germinis 187 19.
- fideiussio 53 3.
- fideiussor 35 20, 117 7, 260 21, 333 23. *Vide Dahn IV 51.*
- fides: catholica fides S 449 12; *Iudaei*, qui adhuc in fide noscuntur errare 163 19.
- fide dicente lyra = simul atque lyra insonuit 71 7.
- fiducialiter 260 11, 348 17; fiducialius E 389 ep. 216.
- figulina 59 8.
- figuraliter 19 24.
- filii *spiritalis* 331 11, 16, S 431 5. — *Cf.* adoptio.
- filum: fila canentia = *cithara* 72 16.
- finalis contentio = *questio de agrorum finibus* 107 7; finales loci = *castra in extremis regni finibus posita* 49 32.
- finis: fines nostros circueas 203 32 cf. 73 8; iudicia per universos Italiae fines distributa (*comitirae rei militaris significantur*) 285 26. — pisces de diversis finibus (sinibus B) afferantur 362 22.
- firmitas = *stabilitas possessionis lege vel privilegio firmata* 97 23, 131 1, 256 18.
- fiscalis: fiscalis calculus 56 14, 384 27; frumenta fiscalia 57 25; fiscalis humanitas 64 5; illationes fiscales 374 3; fiscalia onera 336 24; ratio fiscalis 61 9; fiscalia tributa 96 9, 131 6, 194 11, 349 18.
- fiscus noster 26 24, 120 30, 128 12, 147 28, 158 1, 3, 182 16, 283 10, 292 17; fiscus 24 23, 26 30, 34 (*ad quem locum cf. Plin. paneg. 36, c. O. Hirschfeld Roem. Verwaltungsgesch. I 52*), 29 2, 55 27, 131 8, 160 20, 256 20, 278 20, 284 4, 366 20; cf. advocatus fisci. — *translate* fiscus = *tributum* 24 29, 65 5, 94 13, 121 1, 123 12, 151 17, 176 11, 366 2, 16.
- fistulosus 369 10.
- fixe 55 18.
- flagrans (*BKHLA*) pro fragrans (*reliqui*) 369 13.
- flexibilis v. aditio, allegatio, petitio, supplicatio; cf. flexibilis calamitas 89 28, flexibiliter 120 1, miserandi fetus 97 25.
- flectere: flexis auro circulis (cf. *Verg. Aen. 5, 559*) P 481 11.
- fletus v. flebilis.
- flexibilitas corporum 168 16.
- florens: florentissimus exercitus v. exercitus; florens semper purpura 11 12; florens regnum 332 20.
- fluentum (Nerei fluenta 272 27): eloquentiae fluenta 302 1.
- fluere in morem = *inveterasce* 106 13.
- flumen: flumina Tulliana 327 10 cf. *inst. hum. apud Halm rhet. lat. min. p. 498, 11.*
- fluxus uvae 363 9.
- focus = *ignis* 37 6 cf. 102 25.
- foederatio 68 13.
- fomentum = *incitamentum*: fomenta iurgii 283 20.
- lons eloquentiae *Cicero* 327 10.
- forensis 249 4, 250 11, 255 8, 302 32, 351 14.
- foris a nobis 331 14.
- forma *casei* 369 17. — forma divalium sanctionum 128 22; forma *prisci iuris* 120 10. — = *aquae-*

forma:

ductus: formae 161 5 *cf.* comitiva formarum;
forma *Parmensis* 258 20; Ravennas forma 161 12;
formae Romanae 205 19 *cf.* 95 15, 24, 109 9.
formulae a *Cassiodoro* appellantur *epistulae libri
secuti et septimi* *cf.* 5 5; cui *verbo ubi datus*
subiungitur, relata formula vicariis urbis Romae
VI 15, *supplendum est danda, cf.* VI 13, *de clo-*
catione variarum, quatenus formularum proprie-
tatem prae se ferunt, r. Mommseni praef. p. XXIII,
Huscstüb Studien p. 13, hinc indicem (sub ana-
coluthis, ille, tot), item alia occurrunt e formularum
usu explicanda, sicuti in provinciali oblectatione
220 25 — *sequitur supra dicta provincia — sub-*
stitutum est adiectivum proprio alicuius provin-
ciae nomini.
fortassis 119 15, 135 23, 307 15, 316 20.
fortis: vir fortis 15 7, 171 5, 287 25, 319 6, 342 20,
362 8, 384 25, P 480 2.
fortuitus: fortuiti casus 381 4; fortuita 365 29, sau-
ciari discrimine fortuitorum (*repugnante sensa et*
clausulae lege A, fortunorum *BZNK*, fortunarum
probabiliter EF *cf.* 207 19, 21, 210 25, 279 16 *ect.*)
341 12.
forum rerum venalium (*cf. Mommsen neues Archiv*
14, 498 adn. 6, Justinian, pragm. sanct. 18 LL,
5, 173) 309 14, 382 28. — Romanum forum 243
10; Traiani forum 205 17; forum, quod Curvae
porticus includit 127 18; Mediolanense forum
(r. Mommsen l. c. 461 adn. 4) 250 20; forum quod-
dam municipale 260 5, 17, 336 11. — cuius ore
fora tonnerunt 333 16 cf. 86 9. — forum = *iris-*
dictio (*cf.* competere) 108 4, 132 23, 176 18, 222 31,
301 17, 354 21, 361 33, 361 23; saecularia fora 255 21.
fovere = *inhabitare* (*cf. Sere. Dun. ad Aen. 4, 193)*
105 12.
fragilitas: humana fragilitas 191 15, 381 31.
frangere: aetate fractus S 126 13.
frater r. episcopus.
frater noster:
cf. rector provinciae.
rex Burgundionum.
fraternitas.
fraternitas tua (vestra):
episcopus (*in allocutione papae*),
rex Burgundionum, Warnorum.
fraudare (*f. aliquid = subducere* 280 26, 291 5,
370 14, *ect.*): si petitionis minime veritate frau-
datis (*syn.* quae petitio si veritate fulcitur 98 12,
si petitio a veritate non deviat 129 31) 35 13.
frenare lubricam aetatem maturis moribus 46 15;
209 13; superbas gentes imperio (*cf. Verg. Aen.*
1, 523) P 466 10.
frequentatio 259 31, 260 13.
friffinnire 40 28.
frons: prima fronte (prima facie 213 20) 204 10,
207 15, 213 25, 278 15, S 427 20. — improba (im-
pudens 108 10) frons 101 11, 108 10.
frontosus = *impudens* *cf.* 161 31.
fructus (*cf.* usufructus): cum fructibus restituere
S 446 20; S 451 3.
frui: vide quo iudicio frueris evectus 201 5 *cf.* 13 17,
20 28, 222 3.
frumentum (162 28, 334 11) *vel* frumenta (*reliquis*
locis) 23 4, 33 11, 16, 61 6, 117 32, 123 1, 162 28,
269 29, 272 2, 334 11, 385 3; frumenta fiscalia
57 25; frumenta publica 33 22, 152 21 *cf.* 61 6.
frustrare: frustretur ausibus suis 315 23.
fulvidus: metallum fulvidum 269 28.
fumifer 273 8.
functio: fiscalis (fiscalis *om.* 60 27) calculi functio
56 13, 60 27, 384 27; tributaria functio 99 17, 130 5,
137 3, 150 26, 276 36, 378 16; *absolute* functio =
tributum 29 1, 60 4, 9, 18, 61 20, 225 5, 336 19, con-
suetudinaria functio 276 15, debita functio 120 28.

functio:

361 8, 366 19, 385 23 *cf.* 286 34, solita functio 96 10,
publica functio 150 28, 165 10, 22, 166 5.
fundator fabricarum 138 4.
fundere: fusa precatio 159 20.
fundus 16 20.
fuscare 368 16, 19, 377 25, 382 6, P 480 17.
fusor aeris 205 1.
fustnarium (corporale 315 22) supplicium 119 29,
268 26, 315 22, 341 8; fustnaria ultio 262 8, *Vide*
Dalm IV 115.
galeae = *galerus, capillamentum* (*cf. Charis. p. 80, 9*
Keil, gloss. 'alarius' IV 346 Goetz): equum tibi
galeare (*gignare? cad.*) eligis decenter aptare,
cui inter niveas comas iubarum crines nigerrim-
os miscuisti P 473 18.
garismatium (*vulgo explicant: taberna ubi garum*
conficitur): haec loca et garismatia nutriunt et
piscium ubertate gloriantur 378 32.
gehenna S 430 6.
gemmae 166 29, 181 13, P 481 4; concolor gemmis
P 483 10, compar gemmis 363 15.
Hispanae (*sc. gemmae*) P 481 20.
pandiae (*fort. paneriae, cf. Plin. hist. nat. 37, 178*
et Isidor. orig. 16, 12, 1) gemmae consimilis, in
qua unus se fulgor non potest continere: fluct-
uat aspectibus tremulis, dum lapis tenetur
immobilis 162 19.
gemmatas: Persis gemmata P 481 6.
generalitas = *omnes circa* 3 4, 4 5, 23 24, 25 12, 27 3,
30 5, 55 23, 65 6, 79 24, 85 7, 235 20, 236 26, 243 20,
244 23, 251 4, 281 1, 291 1, 298 20, 299 9, 30, 300 33,
302 13, 306 33, 308 31, 312 29, 319 25, 344 32, 364 33,
365 8.
generaliter: quae generaliter poterant expedire
307 15; quod nosti generaliter omnibus expedire
P 470 14 *cf.* 207 29.
generatio = *genus* 232 7.
genetrix terra 270 15.
genialis torus 51 18, 284 1; matrimonium geniale
87 4.
geniatus (geniatissimus 166 31) = *hilaris, gratus,*
honoratus 38 33, 166 31, 176 22, 185 19, 193 3,
194 9, 195 10, 33.
genitale solum (solum g. 47 12) 13 8, 38 3, 20, 47 12;
venae genitales marmorum 212 7.
genius Libertatis 13 27 *cf.* 38 16, 82 17, 116 29. —
genius (*syn.* fulgor 175 25) = *virtus, splendor,*
honor 14 19, 37 30, 73 15, 144 26, 175 24, 178 32,
180 8, 192 32, 214 14, 215 31, 239 14, 241 29, 269 22,
306 24, 328 16, 329 9.
gens (*r. Mommsen in Iovis ad Iordanem*): gens
Gothica 239 3 *cf.* 10 14, 115 10, 216 18, 239 28,
267 14, 307 16, 310 4, 318 32, 319 9, 384 3; gentes
Gothorum et Erulorum 115 11; coniuratae nobis
gentes 79 13 *cf.* 78 16; gens Francorum 73 2, gentes
sub rege Francorum 81 2; summae gentes *Fran-*
corum et Wisigotharum 80 21; opinabilis gens
Wisigotharum 79 25; gens ferocissima *Bulgarum*
vel Gepidarum P 473 12 *cf.* 16; gentes barbarae
316 18 *cf.* 80 5, 143 25; gentes aliae 10 14; diversae
gentes 30 21, VII 33; exterae gentes (g. exterae
170 13, 302 18) 29 7, 41 30, 170 13, 179 32, 302 18,
374 24; gentes externae 237 17; extranea gens
(*pl.* 275 5) 275 8, 310 4; peregrina gens 367 2
cf. 7; reliquae gentes 216 16 *cf. apparat. ad* 286 18;
ferae gentes 103 29; ferae et agrestissimae gentes
203 27; iracundae gentes 309 34; gentes *opp.* Ro-
mani 91 15, 342 20; gentes (gens 307 16, 374 26)
appositae Romanis Gothicisque 78 8, 79 30, 114 11, 25,
115 4, 7, 176 29, 183 30, 203 24, 204 2, 257 3, 307 16,
309 22, 31, 329 15, 362 22, 374 26, S 422 6; *Romanis*
Gothisque non exceptis cunctae gentes 319 28,

gens:

gentes (gens 318 32) 143 18, 171 12, 238 20, 318 32, 368 30; conductores domus regiae quacumque gente sint editi 165 13 (cf. *Mommsen nenes Archiv* 14, 533 *adm.*); gens Romulea 241 20 cf. P. 471 11.
 gentilis *adi.*: de barbaris 42 11, 50 1, 55 17, 143 2, 203 28, 29, 383 30; de Gothis 253 3. — gentiles (in *Cassiodori operibus Christianis de paganis*) = barbari 72 33, 204 2; gentiles = Gothi *opp.* Romani (cf. *nenes Archiv* 14, 501 *adm.* 2) 241 30, 248 21.
 gentilitas = *gentiles* 73 15, 88 21.
 genus *syn.* stirps 244 27, 15 27, 33, 34 30, 38 2, 47 9, 48 8, 54 27, 29, 81 15, 82 5, 22, 34, 114 5, 130 26, 159 24 *et.*; cuius se genus esse cognoscunt (*i. e. u quo descendunt, id quod in libertos quoque cadit*) 57 17; Hamalium genus 239 1; genus nostrum *vel versa vice* 131 25, 257 4, 299 2, 305 10 cf. 144 8, 131 28, 33, 232 24. — praestigii genus est quod agitis 207 3; et (quod beatum genus curationis est) per dulcissimas voluptates expellit animi passiones 70 17 *sim.* 55 23, 81 20, 157 16, 166 28, 167 4, 187 15, 238 25, 299 4, 351 3; genus est peritiae (*recte* piaculum quoddam est 345 6, quoddam sacerdotium est 177 7) *sequente infinitivo (acc. c. inf.* 82 3, 328 10, 363 20, 366 13, nt 267 8) 5 12 *sim.* 47 33, 51 8, 82 3, 90 25, 99 13, 118 6, 120 21, 129 16, 133 14, 164 34, 165 6, 232 20, 267 8, 328 10, 337 27, 340 32, 363 30, 365 7, 366 13.
 geometra = *gometres* 204 21.
 geometricus 40 12; geometricae formae 107 14.
 geometria 107 16, 108 2.
 gerere dignitatem (honorem 20 5) 20 5, 21 17, 193 7, 305 20, 27; gerere militiam 215 27, 224 2; bene gerentes 21 30, maxime optimus bene geri in regionibus Gallicanis 98 21.
 gerulus praesentium litterarum (gerulus harum 272 5, gerulus praesentium 379 13; *utrumque omisso* litterarum) 79 19, 272 5, 313 25, 379 13.
 gerundium: minor nascendo 222 24; quatenus impetratis delectationibus perfrendo, quod nobis cottidianum, illis videatur esse miraculum 40 3; ne possit ad nos veniendo mediocritas ingravari 193 35; nominis tui auctor multa conferendo praedicatur 193 9; agendo pro me dominis gratias debitum meum persolvite 330 27; studium devehendi supradictae speciei 99 28.
 gerundivum: si quem civium laedendum esse (= *in eo esse, ut laederetur*) sentires 207 21; scopolos quos fluctibus vexandos esse non credunt 101 8; cripiat opprimendos 22 23; ut ad iudicium deducendi tanta videantur amittere 278 24.
 gestabilis 41 4, 169 17.
 gestum: gesta = *monumenta scripta* 178 31, 208 5, 216 3, 378 1, 8 405 20.
 gesticulationes *pantomimi* 25 27.
 gestire *aliquid* 37 5.
 gloria.
 gloria vestra: Augusta, imperator.
 glorificare 179 15, 185 6, 190 5, 253 15.
 gloriosus: gloriosissima caritas mansuetudinis vestrae *Anastasi* 11 1; clementissimus et gloriosissimus princeps *Iustinianus* 301 11; *Placidia* aliquorum principum prosapie gloriosa 328 33. — regum gloriosa colloquia 4 10; gloriosae memoriae (recordationis 276 24) dominus avus noster 236 2, 17, 237 13, 245 11, 276 24, 277 11, gloriosae memoriae *Theodericus* princeps 241 31; filius noster gloriosae recordationis *Athalaricus* 297 3; cf. dominus. — *de patriciis*: gloriosus pater *Venantii* 54 18; gloriosae recordationis pater *Albini et Arvini* 25 20; mater gloriosa *Importuni* 83 3; gloriosissimi viri 48 29. — gloriosae rei publicae curae *v. cura*; gloriosus circa rem publicam amor 64 14 cf. 65 15. — gloriosi (gloriosissimi) honores *v. honor*; gloriosum servitium 93 25.

gradus: pridem tibi honorum tribuimus gradum, nunc fastigium concedimus dignitatum 47 7; 14 8; gradus caesae dignitatis 125 18; statutis gradibus omnis militia peragitur 335 2; gradibus promotionis accedere 345 11; inferior gradu 145 36; superior gradus 348 3. — sive in gradu (*v. Gothofred. ad C. Th. XIV 17 2*) sive in aliis locis frumentorum condita potuerint invenire 272 2.
 grammatica 286 15, grammaticus 286 10, 15, 23.
 grandaevus (*opp.* minor nascendo 222 24) 53 30, 222 24, 290 4 *et.*
 grandisonus 137 13.
 granditas corporis 101 32.
 grandius = *magis* 69 20.
 grassari (in *aliquo vel aliqua re* 281 1, 334 15, 335 26, 368 21; *absolute* 137 7, 368 1, 384 16.
 grassator: domestici grassatores = *foves* 207 20.
 gratanter 10 15, 15 21, 57 22, 146 21, 152 6, 158 31, 176 26, 241 25, 258 18, 308 24, 317 26, 318 9, 320 16, 330 8, 314 31, 318 14, 362 11, 375 2.
 grate = *libenter* 220 2; gratissime 299 30, 379 7.
 gratia: nonne ista quaedam est ineffabilis gratia civitatis: unum in se suscipere, quod videt omnibus expedire? 207 28. — principalis gratia 219 11 *et.*; gratia nostra 116 6. — caelestis gratia 354 1; divina gratia (gratia divina 288 26) 246 7, 288 26, 319 3; superna gratia 289 22, 299 22, 332 7.
 gratificare (gratificati sumus 350 21, gratificante 363 28, gratificata 238 11); gratificat 205 16.
 gratificatio 12 23, 177 24, 190 18, 24, 205 10, 211 3, 220 4, 287 12, 351 11.
 gratus: sententia gratiosa 335 13.
 gratuite (gratuito 59 2) 18 25.
 gratulari = *luctari*: gratulari *aliqua re* (de *aliqua re* 365 14) 16 14, 73 2, 148 26, 157 17, 159 6, 365 14, 375 1, 376 9, 378 15; *sequente infinitivo (acc. c. inf.* 163 31) 99 17, 163 31.
 gratulatio = *luctitia* 13 28, 310 21, 338 32, 344 19.
 gravamen (*opp.* levamen 341 4) 63 7, 31, 125 29, 165 8, 222 10, 268 15, 314 7, 315 18, 341 4, 14, 349 16 *et.*
 gravanter 13 16, 117 2.
 gravare: gravare *aliquem tributorum onere* 24 24, 151 10, 275 25, 276 22 *et passim.* — non gravamur expendere 69 31; sermones non gravatus a (grabata *cod.*) gente mutuari P 473 16; cautela, quae aut fit necessaria aut non gravat esse superfluum 103 19.
 gravitas 31 8, 46 16, 48 30, 125 21, 180 15, 209 24, 222 22, 224 5, 291 19, 359 23; gravitas publica 182 3; gravitas Romana (Romana g. 134 10) 39 23, 48 28, 134 10 cf. 106 26, 307 11.
 gregatim 259 13, 262 31, 360 5.
 gremium Libertatis *v. senatus.* — gremium = *tribunal* 11 17, 360 33, 364 22.
 gramatica (grammaticae *codl.*) disciplina 107 15.
 grus 135 32, 243 3, 269 9 cf. *Plin. hist. nat.* 10, 58.
 gryps: grypes (gryphes *deteriores*) 270 30 cf. *Plin. hist. nat.* 7, 10.
 gubernacula Italiae 8 429 9.
 gubernare: regere ac gubernare Romanos 25 21; gubernare urbem *Ticinum* 315 31; dignitatem *magisteriam* 180 15; ordines curiae *municipalis* 210 7; substantiam 181 26, 211 15.
 gubernatio *regni* 236 19, 300 33; *comitiae militaris* 91 29, 196 20.
 gubernator litium 146 5.
 gnatio 5 11.
 guttare: aquis guttantibus 42 8.
 gymnasium: formans membra gymnasiis 288 25; gymnasium virtutis *de schola Martia* 157 24; *translate* 14 21, 243 27, 250 11, *inst. div.* 21 p. 551.
 gypsoplastes 205 1.

- habere: tot saeculis mons habetur (= *sustentatur*), qui erogationibus tantis expenditur 137 27. — coacti saepe locuti sunt quod animus non habebat (*fort. avebat*) 290 17. — habita (*syn.* adhibita) districtione 365 12 adhibita pietate 279 30 considerata moderatione 102 19 impensa maturitate 209 12, habita aestimatione *Ed. Theoderic. 98 ubi Paulus auctor Theoderici solum* aestimatione *posuerat*) aestimatione 50 30, 65 12, 156 11, 182 3, deliberatione 341 25, districtione 134 9, intentione S 431 3, interrogatione 377 7, maturitate 195 29, moderatione 23 11, 225 12, 274 14, modo 379 29. — *intrinsive*: prout habuit cura caelestis S 427 13; sicut habet ecclesiastica disciplina S 423 3; si iustitia (*sic PT*) habuisset S 425 3.
- habitaeculum 81 15, 101 12; prima fronte talis dominus esse creditur, quale eius habitaeculum comprobatur 204 10, ex ingenti habitaeculo residentis colligitur magnitudo P 483 8.
- habitatio 23 30, 90 19, 22, 117 26, 127 19, 204 11, 212 30, 234 16, 260 5, 373 24, 374 26, 380 13, 25.
- habitor 127 26. — habitatores = *incolae* 25 31, 380 23.
- haesitatio 348 17.
- harenacijs lapis = *calc* 213 9.
- harmonia caeli 72 20; citharae 32 3.
- hastile 212 4.
- hebdomas 106 5.
- hemisphaerium 169 3.
- hereditas: regia hereditas 231 20. — *de iure hereditatis Afrorum in praedijs pistorijs Italicis consistentium* (v. *Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 2) XII 9.
- heres (h. aut testamentarius aut legitimus 278 21) 222 13, 226 14, 278 21; heredes vel proheredes (proheredesque 446 27) 280 26, S 446 27; heredes nostri = *poster* S 445 21. — heres regni (imperii 233 28, 290 24) 233 28, 235 16, 247 11, 290 24 *cf.* 231 20, 292 13, 330 23.
- hermula (imago capitis 105 29): hermulae *circuses* 105 28.
- heroicus c. metrum.
- hic: harum (*sc. litterarum*) portitor (gerulus) v. *ellipses*. — numquid (idem *addendum*) hoc est palatia regere et domos proprias ordinare? 38 8.
- hic (= *penes eum*, *cf.* 145 25) aulicae famae insignia reponuntur 245 24.
- hinc est quod 3 19, 14 1, 16 7, 20 20, 23 1, 27 6, 38 4, 39 11, 54 16, 55 5, 62 20, 86 2, 87 23, 91 28 *cf.* P 469 21. — *Cf.* ut.
- Hispana v. gemma.
- historia Romana 292 2; historia Romana a *Symmacho edita praef. p. VI* 1; *historiae Gothorum a Cassiodoro scriptae praef. VI* 22, 1 28, 291 34 *seq.* 377 5; *historica monumenta* Ablabi 312 6.
- histrion 105 7, 209 2; *de auriga* 51 9 *cf.* 105 7.
- homicidium 35 2, 136 27, 165 3, 170 1.
- homo = *domesticus*: homines *Theodahudi* 131 31, 150 3, X 5; homines ecclesiae 63 12, 134 20 *cf.* 87 6.
- homosus: Musae Eoa lingua quasi homosae dicuntur (*cf.* *G. Hermannii opuscula II p. 298*) 138 36.
- honor:
- amplissimus: honor amplissimus senatus 82 15; honores amplissimi 202 3.
- armorum honor *de spathario* P 476 13 *cf.* 318 25.
- divini honores 83 16.
- gloriosi honores (h. gloriosissimi 25 22) 25 22, 82 2.
- illustris honor v. illustratus.
- palatinus: honores palatini 144 24.
- reverendus: honores reverendi 221 4.
- sacerdotalis honor 122 25 *cf.* S 450 11.
- summi honores (h. summi 174 28, 291 9) 127 16, 174 28, 291 9.
- honorabilis (honorabilis 312 22) 152 5, 184 18, 186 9, 190 11, 210 2, 234 26, 312 22, 349 23, 377 27; consilium honorabile S 428 1.
- honorabiliter 51 7, 116 29, 354 2.
- honoratus: hic est Patricius suis iam vocabulis honoratus 302 26 *cf.* 141 20. — honorati (h. provinciales 194 15) 120 9, 194 15, VII 27, IX 5; honorati Catinensis civitatis III 49, Forolivenses IV 8, Parmensis civitatis VIII 29, Tridentinae c. II 17, Syracusanae c. IX 10; *vide Mommsen neues Archiv* 14, 494.
- honorificentia (*cf.* salutare, salutatio) 10 26, 78 17, 170 22, 307 31, 312 13, 320 3.
- horologium (*cf.* *inst. dir. 30 p. 556, inst. hum. 7 p. 591*) 40 1, 41 9, 28, 42 5.
- horrearii v. capitularii.
- horreum: horrea (subterranea h. 369 17) 94 11, 101 3, 185 13, 314 25, 369 17, 371 15, 384 22; *item translate* 327 13, 331 11. — Massiliensia horrea 99 27; horrea Ticinensia atque (et 383 7) Bertonenensia 314 28, 383 7; Tarvisianum atque Tridentinum horrea 314 29.
- hortatio: regales hortationes 65 3.
- hospitalitas 299 16.
- hospitium Plutonis *carcer* 354 14.
- hostilitas 137 2.
- humanitas = *victus, annona*, (v. *Gothofred. ad Cl. Th. IX* 37) 64 5, 176 28, 179 33, 219 28 *cf.* 100 4 9, 125 5.
- humanitas nostra:
- pp̄o 348 24.
- rex.
- humectatio *inundationis* 314 1.
- humiliare S 429 13.
- humiles: humiles (humiles fortunae 157 20) *syn.* mediocres *opp.* potiores 18 24, 93 8, 132 12, 157 20, 188 24.
- humiliter parere 238 8.
- humor v. umor.
- hyacinthus (yachineti *cod.* 480 16, hyacinthi *cod.* 481 15) *gemma* P 480 16, 481 15.
- hymnus 71 32.
- hypallage epithetorum*: veneranda Romanae urbis affectio 10 17; per quos speratae petitionis consequamur effectum (*pro speratum petitionis effectum*) 73 19; purpuratas auditori suo fenerat laudes 291 21; ne fastidium vobis faceret lectio proluxa chartarum 312 19; dilatio tributis maior (maioris *interpolati*) fit causa dispendii 361 11.
- hyperbata apud Cassiodorum occurrunt vel insolentissima, quae plerumque, ut iam Maffei recte observavit ad compl. p. 234, coactus admisit rhythmum necessitate; exempla sufficiunt haec*:
- de cuius bene conscientia indicatur 22 17.
- nec sub praetextu eruentae mentis causam pudoris intendis (pudoris *ad praetextu referendum*, eruentae mentis *ad causam*) 35 14.
- suscepit partem populi protinus (protinus *sc.* suscepit) inclinatam 105 15.
- cui non succedit extraneus (*coniungendum non extraneus*) 236 5.
- ne atrocis facti reos inveniat quos poena consumat (*ubi poena traiectum*) 262 6.
- in eius vos interitum (= *interitum vos*) misce-retis 267 9.
- ut, sicut conferimus victis spem, ita triformis supplicantibus et (= *et supplicantibus*) salutem 272 20.
- sic sunt, simul quos (= *quos simul*) et gratia iungit et parentela conciliat 300 6.
- nobilitas tua non est ultra quo crescat 305 12 *cf.* 16 1.
- de firmissimae gratiae nos faciat exultatione gaudere 313 11.

hyperbata:

commendatis mihi provectum meum si vobis intellego fuisse votivum (*in quibus vobis a votivum diremptum*) 327 23.
quicquid paene (= *omnia fere quae*) in re publica geritur, eorum strenuitate completur 351 2.

iacitare: iacent se alii 288 27; iacent se prisci consules P 468 13.

iaculum 203 28.

iambicus v. metrum.

ibi = *eo* 88 9. 195 9.

ideo:

ideo (ideo enim 31 21. 334 6. nam ideo 39 30), ut (*ne* 329 8. quatenus 298 5) 31 21. 298 5. 329 8. 334 6. 350 15; ideo, quia 343 17.

atque ideo, et ideo, ideoque *plerumque transitum faciunt in rescriptis regis et praetorianis a causis enarratis ad iussa promittenda* (*c. Hasenstab Studion p. 26*): atque ideo 17 12. 18 13. 20 27. 21 16. 27 24. 28 6. 30 28. 31 25. 33 14. 37 17 *cet.* 334 11. 340 5. 341 4 *cet.*; et ideo 4 34. 10 8. 16 10. 22 6. 23 9. 25. 24 7. 27. 25 16. 26 3. 27 21. 30 12. 32 10. 33 6. 22. 34 22. 35 13. 36 28 *cet.* 333 5. 336 16. 339 21. 341 13 *cf.* S 423 21. 448 22; ideoque (ideoque *hist. tripart.* 2, 9 p. 228 = *diogenes Socrat. hist. eccl.* 1, 8) 22 22. 30 1. 53 5. 87 14. 102 5. 120 5. 133 30. 147 22. 152 26. 155 7. 203 30. 274 16. 318 13. 374 26 *cf.* S 422 23.

ideoque *ita usurpatum, ut que abundet, idque fortasse ad falsum exemplum particulae itaque, qui soloecismus redit ad tempora superiora dictionemque iuriconsultorum* (*cf. Paul. Dig. 2, 1, 6, ubi interponendum*: et quia nec principaliter ei iurisdictione data est nec ipsa lex defert sed confirmat mandatam iurisdictionem, ideoque *cet.*), *casu accidit, quod in Theoderici tantum epistulis invenitur, neque ipse Cassiodorus in scriptis post variis editis ab ea negligentia abstinebat*:

sed quia non nostrum iudicavimus de ecclesiasticis aliquid censere negotiis, ideoque vos de diversis provinciis fecimus evocari *praecipit. Theoderic.* (a. 501) S 424 12.

sed quia causa est dei et clericorum, ideoque feci ex diversis civitatibus convenire antistites *anagust. Theoderic.* (a. 501) S 425 6.

et quia dubium non est submoveri dispendia tarditatis, ideoque (*PDMOZNXEFA*, ideo *LRKX*) devotio tua res faciat restitui 18 3.

et quia nobis competere manifestum est quod ad proscriptum poterat pertinere, ideoque (*PM^b ZNXA^r*, ideo *LRKME^r*) praesenti auctoritate praecipimus, ut uxorem supradicti convenias 128 17.

et quia caduca bona fisco nostro competere legum cauta decreverunt, ideoque te (*sic L²*, ideo te *RKEE^r*, *L²* v. ideo *L¹PD. om.* *A¹*) praesentibus oraculis ammonemus, ut 158 1.

et quia utilitatem publicam non convenit differri, ideoque (*LRA^r*, ideo *KPDEF*) devotio tua praesentia decreta suscipiens illos conveniat 160 17.

unde quia priscae consuetudinis ratio persuadet, ideoque (*LRPTN*, et ideo *K*, ideo *EFA*) hae auctoritate censemus, ut ille vobis praesideat 218 13.

sed quoniam Augustinus commonet ita dicens: 'Latini codices si necesse fuerit Graecorum auctoritate corrigendi sunt, unde ad nos post Hebraicum fontem trans-

ideo:

ideoque *abundante* que:

illatio cuncta pervenit'. (*valgo male interpungitur*) ideoque vobis et Graecum pandecten reliqui *inst. div.* 14 p. 546.

sed quoniam Eusebins nunc Nicomediae, putans in se consistere causas ecclesiae quia cum reliquisset Berytiorum civitatem et concupisset Nicomediensem ecclesiam non est in eo ultio subsecuta, patrocinatur etiam his apostatis et scribere ubique molitus est commendans eos si quo modo trahat aliquos ignorantes ad hanc pessimam haeresim et Christo rebellem, ideoque (*secundum Graecum exemplum Socratis hist. eccl.* 1, 6, *in quo nulla particula interposita ab ἀρχὴν ἔσχωρ* incipit apodosis, vulgatam interpunctionem sustuli) necessarium iudicavi *Epiphani. hist. tripart.* 1, 13 p. 214.

idonee 72 21. 255 4.

idoneus *opp.* pauper vel tenuis 25 1. 90 4. 150 26. 163 12. 211 15. 227 5. 262 12. 280 11. 283 6. 315 22.

illacrimare (= *stillare*) aliquid 363 16.

illatio = *solutio fisco debitorum, inprimis trina*

illatio i. e. tributum a possessoribus tripartita solutione per quaternos menses solutum (*r. Gotthofred. ad C. Th. XI 115*) 60 1. 336 19. 361 8. 374 12; *de eadem absolute* illatio 55 26. 60 4. 19. 67 10. 100 8. 131 7. 146 27. 225 7. 277 1. 336 25. competentes illationes 366 30, illationes fiscales 374 3, publicae illationes 351 5, statutae illationes 353 14; prima illatio appellatur *primorum* 344 11, illatio tertia (tertia illatio 351 19) *extremorum quaternorum mensium solutio eiusdem tributi* 349 18. 350 17. 351 19. 352 21; *ab ea tertia illatione separandae sunt tertiarum illationes* (56 15). *diuul tributum, de quo v. tertiae*. — illatio *annonae a provincialibus exacta* 100 8. — annua illatio *tegarularum tegularis quibusdam a rege imponitur* 28 11.

illatum v. inferre.

ille *in formulis* (*r. formulae*):

pro hominis nomine: vir venerabilis ille (legatus noster *add.* 310 16) 310 16. 311 9; ille vir venerabilis (legatus *add.* 313 8. 342 31) 312 14. 27. 313 8. 342 31; ille vir sanctissimus 341 31; ille et ille legati nostri (nostri *om.* 79 11) 73 18. 79 11. 80 31. 115 13. 170 21. 232 4. 267 16. 320 10. 321 2; legati nostri ille atque (et 80 8) ille 78 17. 80 8. 320 3; ille et ille legationis officio 10 18; harum portitor ille 303 24. 306 36; harum portitores ille et ille 42 5; ille et ille legati vestri (*regum barbarorum*) 143 13. 21. 171 19. — ille (*mittendarius regius*) 281 24. 307 25. 309 13; ille atque ille (*item mittendarii*) 308 11. 25. 314 1. — ille comes 235 23; ille sublimis vir 202 29; v. 1. ille comes sacrarum largitionum 214 27; ille (*comes rei militaris*) 196 19. 28. 216 33. ille et ille scriniarii 214 25. VII 22; ille atque ille (*principes comitis rei militaris*) 216 18. ille (*architectus Romae*) 211 23. ille (*referendus in senatu*) 187 27. — ille sedis nostrae (*sc. praetorianae*) miles 376 20; ille atque ille sedis nostrae milites 361 16. 374 19 *cf.* 336 31. 383 15; ille arcarius 18 29; ille v. c. cancellarius 361 32; ille (*cornicularius*) 350 16; ille (*praepositus armifactorum*) 214 5; ille primiscrinii 351 18; ille subadiuva 352 21. — ille municeps 227 9. — *de hominibus privatis*: ille atque ille Romani 281 32; illi vel illi (*si lectio vera*) Sueborum incursionem vastatis fisco XV. indictionis serenitas regalis indulsit 366 2; illi (illa 222 15. *sc. accusati vel supplices*) 87 14. 222 15. 366 16. 367 12. — illius gentis legati 219 29; illum et illum atque illos (*Wandalos*) tradite, per quos res

ille *in formulis pro hominis nomine*: facta debeat elucere 267 21. — hanc scientiam sequentibus tradiderunt apud Graecos ille (*cf. Mommsen p. XXIII*), apud Latinos Marcellus 109 1.

pro temporis accurata significatione: ab illa indictione (ab indictione illa 210 6, 213 13, 22) 175 29, 176 32, 184 25, 186 6, 189 8, 204 17, 210 6, 211 24, 213 13, 22, 219 20, 366 23, 368 26; per illam indictionem (per indictionem illam 178 5, 180 15, 182 22, 183 18, 195 5, 201 21, 206 8, 29, 208 29, 209 28, 210 23, 215 9, 216 6, 33, 217 8, 19, 274 6) 148 1, 174 22, 178 5, 179 8, 180 15, 181 17, 182 22, 183 18, 191 6, 193 24, 194 5, 195 5, 28, 196 20, 201 21, 202 14, 203 31, 206 8, 29, 207 33, 208 29, 209 16, 28, 210 23, 211 10, 212 28, 214 17, 215 9, 23, 216 6, 33, 217 8, 19, 274 6, 350 17, 359 22; usque ad X milia solidorum de indictionibus illa atque illa reliquorum extitisse 148 4; ab illo die 224 8; ad illum (illam *si lectio vera* 220 6) diem 220 6, 368 5; intra illum diem 12 4; intra illas kalendas 366 24.

pro loci nomine: illa provincia 154 29, 193 24, 194 5, 201 21, 202 15, 215 9, 216 6, 225 4, 349 17, 359 22, 366 16; ille locus 129 10; illa civitas 209 28, 216 33, 217 27; illa urbs 220 6; ille portus 215 23; horrea quibus illud atque illud vocabulum praefixit antiquitas 94 11; possessiones inris sui i. e. illam atque illam 131 31; praedia i. e. illud atque illud 147 19, 148 2.

pro variis rebus non enarratis: praesentis benefici iussione, adversus Gothos illa, adversus Romanos illa (*v. Mommsen neues Archiv 14, 532 adn. 3*) 222 1; tributum illud 225 4; praesentibus codicillis illud (*pro consulatu aut praefectura aut ceteris honoribus per codicillos vacantes collatis*) tibi propitia divinitate defende 184 26.

illie = *in ea re* 143 4, 156 5, 167 24, 363 3.

illigatio 41 24.

illuc (= *ad eum*) vota confluunt 145 24.

illuminatio 40 2, 41 3.

illustrare: comitibus (*cf. comitiva*) domesticorum illustratus 243 18.

illustratus *subst.* (*syn.* illustris) cinguli dignitas 91 8 illustres dignitates 4 19 illustris honor 47 17) 15 22, 27, 189 12; codicillarius illustratus 189 13; illustratus vacans VI 11, 185 9; *cf.* 189 12, *v.* comitiva domesticorum.

illustis (= *v. l.*) 152 3, 186 3, 8, 233 19, 245 30, 303 15; illustris recordationis (memoriae 444 10) 273 24, S 444 10. — *cf.* illustratus, femina illustris, vir illustris.

illustris magnificentia tua:
patricius.
pp̄o.
p. ū.

illustris magnitudo tua (vestra):
comes patrimonii.
comes rei militaris.
consul.
patricius.
pp̄o.
pp̄o Galliarum.
p. ū.

illustris sublimitas tua:
comes patrimonii.
comes rei militaris (*cf.* Suna v. i. comes 50 18).
p. ū.

imaginatio 105 33, 168 29, 318 16.

imago principum (*cf. moneta*) 181 1; portare principis imaginem *de questore regia rescripta dictante* 178 31.

imatilis = *ex imo emergens*: aquas dare imatiles (*LRKP*, vernatiles reliqui) 108 16.

imber alicuius = *umor purpureus* 11 13.

imitus 68 23, 103 10.

immaniter 131 10.

imminere *alicui rei vel absolute* = *inrigilare, insistere, compellere* 12 5, 54 32, 58 17, 69 12, 90 2, 120 27, 128 21, 131 33, 135 9, 160 23, 214 26, 257 28, 258 17, 336 32, 361 17, 374 20, 376 21; *proprie et absolute* imminens = *qui tributus exigendis imminet exactor vel potius compulsor* 60 21, 23, 366 31 *cf.* 120 27. — quibus allegandi imminabat (= *praesto erat*) occasio S 427 1; cui imminet (= *causa est*) disponere S 448 25.

immutatio: sine immutatione tributum solvere 22 10, 366 15, 18.

immutatus: a quo actus fidelis exigitur, compensatio immutata (*fort. illibata, cf.* 129 2, 147 28, 206 16, 279 9) praestetur 19 29. — graviter immutatis relinquere tributariam functionem 130 5.

immissio: immissione (= *impulsu*) alicuius 78 20, 223 15.

immunitas 125 27.

immurmurare 137 13, 261 9.

impaenitendus 3 9, 31 11.

impedimentosus 34 15.

impedire *alicui* 326 3.

impendere *alicui* (*in aliquo* 257 16, *cf.* 163 3) *aliquid* 18 23, 20 2, 17, 33 13, 39 7, 47 4, 59 2, 8, 64 13, 83 9, 95 7, 131 14, 150 13, 167 12, 210 3, 231 8, 239 6, 257 16, 303 31, 308 28, 363 28, 31, 371 13 *et.* P 476 19, S 444 7; se impendere *alicui rei alicui rei* (*in qua parte se sublimitas vestra impendat* 163 3) 93 18, 163 3, 274 19, 362 5; impendere *aliquid* 20 22, 25 20, 26 11, 57 22, 67 5, 95 9, 116 9; impensa (= *collata*) benignitas 55 3; impensa beneficia 276 18; impensi iudices (*opp.* officium deputatum 207 11) 186 32; impensa largitas 370 5; impensa (*cf.* habere) maturitas 209 12; impensum servitium 96 7, 125 3; impensa solacia 17 11; statuta impensa P 466 8.

imperare (Romanis imperare 10 13) *de rege* 10 13, 233 4, 275 31, 292 6, 300 19, 308 12; imperans (nos imperantes *opp.* subiectus 174 26) = *rex* 13 28, 21 24, 24 26, 116 19, 174 26. — nos heredes regni deo sibi imperante substituit 235 17. — imperatum *s. v.*

imperator: Anastasius (piissimus A. II 1) imperator II 1 (*p.* 10—11), II 1 (*p.* 46), Iustinus imperator VIII 1 (*p.* 231—232), Iustinianus imperator X 1, 2, 15, 22, 25, 26, 32 (*p.* 297—320, *cf.* *p.* 341); aliquando Aspari a senatu dicebatur, ut ipse fieret imperator S 425 23. *cf.* Augustus, dominus, princeps, rector, triumphator. — *tituli Anastasii, Iustini, Iustiniani in epistulis a regibus et senatu* (Justiniano Augusto senatus u. R. XI 13 *p.* 341—342) *ad eos datus*: clementissimus imperator 10 2, 312 35, 319 17, 320 13, 342 3, piissimus imperator II 1, 298 1, 310 6, sapientissimus imperator 303 31; clementia vestra (vestra clementia 303 32, 342 31) 232 9, 303 32, 307 31, 309 27, 320 2, 342 31, excellentia vestra 303 24, gloria vestra (vestra gloria 297 15) 297 15, 312 9, 314 2 *cf.* 303 27, 313 2, 342 21, mansuetudo vestra (vestra mansuetudo 297 19, 298 17) 11 1, 297 19, 298 17, 303 23, 314 10, pietas vestra (vestra pietas 303 29, 311 30, serenissima pietas vestra 10 19) 10 19, 11 2, 231 7, 297 10, 298 16, 303 20, 26, 307 29, 310 15, 311 30, principatus vester *vel* vester principatus 304 1, 342 30, reverentia vestra 342 30, serenitas vestra (vestra serenitas 297 18, 313 18, 314 11, Augusta serenitas *v.* Augustus) 232 4, 297 18, 303 29, 308 2, 310 11, 313 18, 30, 314 11, 320 3, 7; *cf.* culmen, divus, inclitus, princeps, sacer, serenissimus.

imperatum: imperata magistratus cuiusdam 36 29, 176 24, 345 25, 362 6.

imperialis: imperiale secretum 15 10; *de rege*: imperiale iudicium (*syn.* regale iudicium *v.* iudi-

imperialis:
cium) 246 20, imperialia iussa 349 13, oculus imperialis (*syn.* regales oculi 253 2) 249 4; *fort. de rege*; imperialia constituta 370 s, E 390 *cp.* 5 4.
imperiosus: imperiosa nimium res est pietas nostra 308 5.
imperium: commune est cunctis in suis imperiis praedicari 310 4, imperium *Valentiniani III.* 15 15, 329 1, *Iustiniani* 297 9, 298 9, 311 6, 320 6 *cf.* 310 4, imperium *Theodericianum* (Italiae imperium 24 10, 379 4, nostrum imperium 17 7, 20 7, 47 14, 105 12, 203 18, 243 17, 247 13, 257 3, 276 3, 288 19, 291 22, 302 23, 319 11, imperium nostrum 12 27, 72 34, 176 31 *cf.* 300 4, Romanum imperium 88 34, tua imperia *sc. Amalasinthae* 329 25, *Gothis et Romanis* unum esse constat imperium 203 13) 12 27, 17 7, 20 7, 24 10, 37 24, 47 10, 14, 72 34, 88 34, 97 12, 105 12, 176 7, 31, 203 13, 18, 204 8, 233 3, 28, 235 2, 238 6, 243 17, 247 13, 251 19, 255 3, 257 3, 276 3, 14, 288 19, 291 22, 292 10, 299 29, 300 4, 302 23, 319 11, 329 25, 28, 370 7, 379 4, 384 2, P 467 15. — imperia (*syn.* praecipua) nostra *praefecti praetorio* 338 29. — altum imperium divinitatis 144 21.
impetere (crimini impetere 124 27) = *accusare* 30 30, 124 14, 22, 27, 134 29, 161 23, 255 11, S 420 19, 427 1, 431 12.
impingere (= *ritio vertere*) *alicui aliquid* S 426 11. — carinae impingunt (= *ad ripam appellantur*) 380 9.
implere: implere (*cf.* complere) functiones (debitam quantitatem 147 21 *cf.* 214 19, sollemnia 130 6) 60 18, 130 6, 147 21. — oratores implere (= *oratorum munere bene fungi*) 177 31; ut nec inermem possit implere 316 26.
impluere *v.* influescere.
impolitus: tabulae impolitae 352 7. — impolitus liberalibus studiis 273 27; impolitae dictiones 5 3; secretarium impolita seditione confusum 181 32.
importabilis 206 11, 268 20, 368 21, 384 22.
impetabilis 114 11, 273 15, 328 26.
impugnatio: impugnationes = *allegationes adversarii* 132 33.
impugnator 18 19, S 428 7, 431 15.
imputare rationibus *aliquid* 51 12, 277 33, 349 20, 352 22; *item absolute* imputare 353 10; praebita (praebitionem 373 19) in assem publicum imputare *i. e. pretium eorum de tributo solvendo deducere* (*cf.* 378 16) 364 7, 373 19. — imputare *alicui aliquid* = *ritio vertere* 4 33, 130 18, 153 23, 163 14, 185 8, 188 14, 267 3, 274 23, 306 11, 320 22, 327 29, 332 24, 26, 375 26 *ctt.*; quotiens ille te grandaevis proceribus imputavit (*i. e. tuam virtutem iis probro habuit*)? 290 4.
imputatio = *deductio* (*cf.* imputare) 364 10. — = *opprobrium* 159 12.
in *cum abl.*:
temporali sensu: in hora 201 22; in hoc biennii spatio 67 16; in angusto tempore 5 6; in ipso laetitiae tempore 133 12.
post verba: confidere in virtute divina 312 15 — custodiat nos virtus sancta in suis muneribus 331 17 — gaudere (g. de firmissimae gratiae exultatione 313 11) in *aliqua re* 334 2, 338 15 — gravari in aliena calculi functione 60 27 — implicari in damnis provincialium 278 2 — praesumere (= *confidere*) *s. v.* — valere in *aliqua re* 326 15.
pro in cum acc.:
finali sensu:
in unius gratia tot desiderabilia fuisse contempta 38 25.
in laude regnantis proficit, quod subiectus acquirit 47 16; data est provinciis in regis nostri laude (*sic codd.*) penuria 383 25.

in *cum abl. pro in cum acc. finali sensu*:

legit Roma fasces de moenibus Gallicanis, ne in damno suo praecipua contemneret 49 6; quod in civitatis damno committitur, silentio non celatur 191 7.
quanto magis in utilitate rei publicae delectatur expendere 49 26.
pervenit ad nostram conscientiam plura in praecudio urbis praesumptores assumere 95 11.
quanta laude in suburbanis suis Romam traxerit 138 6.
spectaculum in honore (honorem *E*) Dianae repertum 168 26.
instructus redditur animus in futuris, quando praecriterorum commonetur exemplis 171 18.
triticum, quod vos in apparatu (*sic codd.*) exercitus colligere feceramus 382 23.

post verba:

consurgens in rotunditate tumulus 103 22 — dicere anathema in ordine ecclesiastico S 446 s — erigimus in spe (spem *KEA*) vota marcentia 125 19 — mittere summa in casu 309 11; missis in fabulis 359 17 — perductus est aer ardore solis in nulla raritate 381 30 — progressa in septentrione 378 30 — prorumpere in caede (caedem *F*) 133 33; *cf. s. r.* — susceptus in cogitationum nostrarum participatione 178 13; *contra cf.* 170 12.

post adiectiva:

aptus: ratio in astronomicis rebus et in musicis et in mechanicis et in architectis et in medicinam et ad artem logisticam apta 107 18 — pronus: in amicitia (*sic codd.*) proni, ad odia sumenda difficiles 81 19; *contra* in audaciam pronus 23 21.

adverbialiter dicta:

in fungi modo (in modum antri 262 27, in modum columnarum 317 14, in hostis modum 64 16) 103 24; in sphaerae similitudine (in similitudinem hebdomadis, *nisi quod item similitudine praebent MION.* 106 5) 68 3.
in duplo exolvere (in duplum *vel* quadruplum restitit 119 17, 278 33, in quadruplum exolvere *Ed. Theoderic.* 2, 4) 126 17.

in *cum acc.*:

finali sensu:

victus sum in verecundiam meam 4 31; nonne si a magnis viris talia fugiantur, in verecundiam nostrae mansuetudinis quandam repulsam suscipiunt dignitates? 184 12.
in vituperationem nostram corrumpunt, quibus se publica vota subducunt 17 28.
viris labore compertis hoc in praemium damus 38 19.
in votum nostrum cuncta moderatus est 54 24.
quicquid in conceptum alicuius modificationis existit 70 7.
Sirenas in miraculum cantasse 71 22.
in licentiam reparationis accipiuntur potius praemia quam donantur 125 7.
in eis maxime, quae fisci nostri nomine proponuntur, nequaquam calumnia in invidiam regnantis (regnantes *Mommsen*) affligat 128 13.
escas in auxilium humani corporis contributas 340 13.
muros in circulum (*cf. s. r.*) fabricasse memoratur P 483 16.
ne in exemplum remaneret S 448 10; in usum fructum rura dare 449 16.

in *c. acc.*:

adverbialiter dicta:

in commune (*s. v.*) — in contrarium 127 c.
129 20 — in locum beneficii (muneris 220 2)
60 1. 132 24. 192 25. 220 2. 290 3 — in medium
85 21 — in morem stagni 261 3; 371 20 —
in totum (*s. v.*) — in speciem columnae 108 27
— in tutum 37 26 — in vicem *c. gen.* 105 30.
188 16. 317 25. — in caudam (= *retrosum*)
labitur 355 c.
pro in eum abl.:
illud est semper in pretium, quod ad decorem
fuerit exquisitum 17 5; in usum (usu *HGI*)
est viris fortibus feliciter egisse pugnas
384 25.
paternarum laudum in hunc recognoscatis esse
(isse *Mommsen*) vestigium 48 26.
alienos affectus in reverentiam (reuerentia *K*)
non habere 52 4; in usum habeantur eximia
90 16; iam habendus est in iudicium partem,
qui meruit aulicis potestatibus assidere
333 15.
nemo perdidisse se sentit quod in alterum in-
venisse cognoscit 145 c.
praebendarum tenor in species exigitur 165 33.
ut antiqua in nitorem pristinum contineas
204 18.
in eum (*sic codd.*), qui bellicosus creditur,
civilia plus amantur 238 14.
quicquid in subiectos pietatis efficitur 308 16.
non est difficile illum in affectum (affectu *K*)
retinere, qui gratiam constat desideranter
expetere 320 1.
tamquam in speculum purissimum sua prae-
conia mox videret 330 18.
in mentem vestram dulciora remaneant 333 9.
ipsius quodammodo res agitur, cuius in alte-
rum vota complementur 334 3.
sustinemus tales casus, quales nos in alios
(alio *HGI*) indicare non possumus 359 10.
inadibilis P 483 18.
inadivatus 102 31.
inardescere ad praesumptiones illicitas 337 23.
inavarus 13 2. 183 18.
incessanter 307 20. 368 9.
incessere: dum curae litorum regias cogitationes
incesserent 292 14.
inchoans = *tiro* 327 7.
incidere: fluvius aquoris undas incidit 343 19.
incivilis (*cf.* *tuitio*) 35 23. 39 17. 133 c. 187 7. 203 s.
221 27. 223 18.
incivilitas 120 s. 222 4.
inciviliter 163 28.
inclinatus = *ricus* 73 4. 78 3. 80 28. 105 15. 125 2.
181 27.
inclitus *de imperatore* 232 c. 312 35; *de rege* 319 11.
330 21.
inclusio = *obsidio* 309 23.
inclusus *sc. in carcere* 354 24.
incoactus exolvere 333 s.
incola 100 25. 127 22. 137 31. 343 2. 27.
incommoda adiecticia *c. adiecticins.*
incommutabilis 72 30. 167 13.
incompetenter 151 5. 191 33. 218 2. 278 18. 279 3.
S 403 26.
inconcusse 34 10.
inconcussus = *salvus* 153 18.
incongruo (incongrue *deteriores*) 5 28.
incongruus 127 7. 146 30. 308 30. 310 13.
inconscius: me inconscio 299 32.
inconsultus: ne penuria inconsulta fatigentur 149 c;
eo inconsulto S 403 28; inconsulta gravitate 106 28.
inconveniens 289 19.
inconvenienter S 430 s.
incorporare = *in bonu alicuius redigere* 17 14.

incorporeus; incorporea anima 70 18.
incorrupte 377 22.
incorruptibilis 290 33.
inculator rationis 360 9.
inculpabilis 115 29.
inculpabiliter 159 c. 219 21. 345 17. 23. 346 7. 350 16.
361 18. 374 20.
incunctanter 154 18. 155 9. 159 5. 161 8. 257 19.
277 33. 346 24. 379 10.
incuriositas 204 2.
incuriosus = *incultus* 224 18.
incurrere *aliquid* 3 s. 5 3. 31 11. 16. 36 28. 39 18. 71
24 *et.*
incursare: incursantes 196 13.
incursio Burgundionum 384 1. Sueborum 366 2. Wan-
dalorum 15 27.
incursus 79 31.
incurvabilis 317 14.
indago veritatis 26 10.
inde: ne ego inde disputem, unde potest vestrum
indicare concilium S 444 12.
indebite 25 1. 26 35.
indecenter 150 4.
indefectus 41 15. 102 28.
indeliberatus 208 3. 379 15.
indemnis: indemne reddere *aliquid* 376 30.
indemnitas 349 24. S 402 1. 15.
indeprehensibilis 41 5.
indescender 68 11. 103 13. 208 28. 259 14. 342 16.
374 2.
indeterminatus 107 27.
indevotus 55 16. 186 20; tributarii indevoti (*c. Gotho-
fred. ad C. Th. I 2 7 = I 2 9 Haenel*) 360 16.
*indicativus in interrogatione indirecta pro coniu-
ctivo usurpatus* 19 s. 17. 64 29. 66 20. 80 4. 82 31.
186 18. 205 3. 25. 213 19. 26. 243 16. 291 25. 27.
299 9. 312 7. 319 23 *et.* S 430 5. — *item in*
oratione obliqua S 429 13. — *indicativus pro con-
iunctivo hypothetico*: si perscrutator conchyli-
sollemniter condidisset apto tempore, acervus
ille imbrem aulicum laxaverat 11 14, evaserat
Caecilius pondus verecundiae, si hunc provectum
saecula priora genuissent 243 14; hoc si voluisses
enim sorore nostra tractare, utique vobis non
potuisset accidere, quia nec fratrem permiserat
(= *permisisset*) laedi nec maritum fecerat (= *fecisset*)
in rebus talibus inveniri 170 20.
indicere tributum 131 19: non indicimus quod ematur
nec ad taxationem trahimus quae necessaria
non habentur 338 2. — quod vobis maerorem
possit indicare, transitum avi nostri nuntiamus
237 12.
indictio:
indictiones numeris definitae in variis leguntur haec:
a. 508—510 indictio I. II. vel III 92 16.
508 ind. I. 23 10.
510 ind. III. 38 4. 115 20.
130 10.
511 ind. IV. 47 31. 85 7.
96 9. 99 16.
515 ind. VIII. 151 7. 160 14.
516 ind. IX. 160 14.
518 ind. XI. 160 14.
520 ind. XIII. 160 14.
522 ind. XV. 160 14.
525 ind. III. 145 11. 167 14.
526 ind. IV. 275 21. 276 14.
277 1. 5. 16. 17.
527 ind. V. 244 27. 276 19.
277 32.
528 ind. VI. 247 15. 249 18.
251 13.
534 ind. VII. 287 28. 290 25.
293 2. 335 14. 336 17.

indictio: 535 ind. XIII. 302 13. 303 15. 349 20. 352 22. 361 7. 536 ind. XIV. 304 28. 305 27. 537 ind. XV. 366 3. 538 ind. I. 374 11. 378 17.

de formulis ab indictione et per indictionem *Mommsenus praef. p. XXIV disputavit; reliquum erat, ut uno in conspectu omnes loci proponerentur:*

ab indictione: quicquid ab VIII. indictione nuper exempta super tributarium solidum se possessor probaverit intulisse 151 7. praecipimus, ut supra CC solidos et X annonas, quas hactenus acceperunt, a V. feliciter indictione I. eis solidos annuos faciat incunctanter adungi 277 32; ab illa indictione praedictis casis exactionem facies removeri 366 23. — ab indictione *dignitates conferuntur* 145 11. 157 14. 175 29. 176 32. 184 25. 186 6. 189 8. 204 17. 210 6. 211 24. 213 13. 22. 219 20. 247 15. 290 25. 293 2. 301 28. 305 27. 335 14. 336 17. 368 23.

de indictione: memoratae species in tot solidos datae pro tributaria functione 378 de praesenti I. indictione reputentur 378 17. ut quicquid possessoribus tributariae functionis per eos nuper videtur adiectum, de IV. indictione non exigant 277 1. — eum male administrando suscepta usque ad X milia solidorum de indictionibus illa atque illa reliquatorum publicis rationibus extitisse 148 4.

per indictionem: tributa affigere (exigere, inferre, relaxare) per indictionem illam 96 9. 99 16. 130 10. 215 9. 275 21. 276 14. 276 19. 277 5. 16; et ideo illi DCC solidos per illam indictionem de Samnii provincia ex illatione tertia contrade 350 17; comperimus per illam indictionem (comitem) patrimonii nostri praedia in Apulia provincia constituta Thomati libellario titulo commisisse 148 1; atque ideo, quod feliciter dictum sit, per indictionem I. in dioecesi tua possessorem te praecipimus ammonere, ut trina illatione servata assem tributarium devotus exolvat 374 11. — per indictionem *formula in dignitatibus conferendis sollemnis* 384. 47 31. 85 7. 115 20. 167 14. 174 22. 178 5. 179 8. 180 15. 181 17. 182 22. 183 18. 191 6. 193 21. 194 5. 195 5. 28. 196 20. 201 21. 202 14. 203 31. 206 8. 29. 207 33. 208 29. 209 17. 28. 210 23. 211 10. 212 28. 215 9. 23. 216 6. 33. 217 8. 19. 244 27. 249 18. 251 13. 274 6. 287 28. 302 13. 303 15. 359 22.

indictione: et ideo, quod feliciter dictum sit, indictione XII. per dioecesim dicationis tuae possessorem te praecipimus ammonere, ut compleat functionem 336 17.

indictionis illius damna 277 17. discussio 92 16. fiscus 366 2. rationes 349 20. 352 22. reliqua 23 10. siliquatici titulus 160 14. summa 367 30. tributa 361 7. 366 5.

indigena: indigenae naves 154 2; indigena ubertas 353 6.

indigentia 24 25. 191 15. 334 9. 337 32. 353 8. 384 21. 385 4.

indigere c. acc. 54 28. 237 29.

indignatio: nostrae indignationes 307 8.

indisciplinatio 202 29.

indiscusse S 448 12.

indiscussus 137 5. S 424 18. 425 10. 20.

indisputabile testimonium 377 23.

indissociabiliter S 431 8.

indivisus: omnes a casibus suis indivisos esse voluerunt 345 10.

indoles = *progenies* 46 11. 83 10.

indomabilis 316 28.

indubitanter 19 12. 154 26. 233 11. 22. 275 1. 297 20. 305 6.

indulgentia = *remissio poenae* 66 21. 28. 271 5. XI 40. 353 30. — = *remissio tributorum* 368 1. 382 29. — = *largitio frumenti* 314 32. 383 10. — indulgentia nostra c. rex.

indulgere (= *concedere*) *alicui aliquid* 30 4; indulgere *dignitatem alicui* 39 5. 83 8; indulgere beneficia 276 24 cf. 85 3; divinitas supplicationibus vestris tempora tribuat, quibus superna gratia praedicetur indulta 332 8; indulta beneficia 101 5, indultae compensationes 187 2. copia indulta 379 33. indulta executio 283 14. indulta securitas 218 30; indulta = *beneficia* 26 17. — illi fiscum illius indictionis serenitas regalis indulsit (= *remisit*) 366 3.

indulto regali 343 1.

indurare: indurata (= *incretata*) crimina 194 3.

industriose 143 9.

industriosus 262 11. 272 33. 314 23.

industriae = *concessus a rege concessus* 90 18. 21. 136 17. 220 27. 30. — = *dilatatio debitorum solventium* 67 15. 161 24. 361 10.

indutus *sym.* vestis 194 9.

ineffabilis 207 28. 363 4.

inefficax 60 3. 301 28. S 416 5.

inelaboratus 259 25.

ineluctabilis necessitas 223 13. 227 4.

inemptus = *incorruptus* 3 5. 350 21.

inexpertus *opp.* probatissimus 145 13.

inextricabilis potentia naturae 102 29.

infamia: crimen (nota 280 27, poena 315 24) infamiae 102 8. 280 27. 315 24 cf. 256 22.

infatiditus 167 33.

infatigabilis 28 9. 54 23. 55 23. 95 7 cf. P 466 14.

infectus = *intinctus* 11 20; *opp.* mundus 219 10. — *opp.* arte compositus 369 29; caelestis animae substantia ad infecta (*nihil credit*) et purissima quaeque laetatur 373 3.

inferior fortuna *opp.* potentes 132 7; inferior gradu *magistratus* 145 30; inferior (cf. superior) *officialis* 335 12.

inferre tributum (functionem, pensionem, sextarium *et.*) *vel absolute* inferre = *fisco debitum solvere* 22 7. 9. 23 8. 56 16. 59 24. 60 22. 61 12. 63 29. 92 18. 135 25. 148 15. 151 8. 163 1. 165 10. 20. 166 1. 6. 215 2. 276 13. 277 5. 336 9. 360 18. 361 8. 366 2. 18. 367 18. 370 13. 374 11 cf. 276 17; illatum *se. tributum* 151 7.

infinitivus substantivi loco:

Romani regni unum velle, una semper opinio sit 10 25; 55 24. 138 30. 143 18. 188 25. 190 5. 201 19 cf. 98 2; non est velle Romanum 133 30; mentis nostrae velle 178 18; velle nostrum antiquorum principum est voluntas 303 11. non sit coninetum negotium perdere cum perire 91 16.

enī posse concedimus 183 3 cf. 98 2.

pensabit loqui tuum dominantis examen 183 10. nostrum dare (*sym.* dona regalia) nobilitas est 278 5.

infinitivus:

accusativus cum infinitivo pendet ab:

absurdum est 252 32; acerbum est 66 5; arduum est 178 19. P 465 6; certum est; contrarium est 56 23; credibile facere 85 22; desiderabile est 317 3; dignum est 25 16; facile est 86 1. 115 19; gratum est; iniquum est; magnum est 85 10; mirum est; miserabile est c. turpe; perniciosum est 242 24; pulchrius est; rarum est 184 8; turpe et miserabile (*se. est*) 95 16;

*infinitivus:**accusativus cum inf. pendet ab:*

quale videtur *v.* qualis; vituperabile est 171 2.

adquiescere 137 4. 378 4; aestimare 23 7. 38 12. 121 18 *cet.*; amare 61 28; non ambigere 90 30. 192 31. P 475 3; amplecti libenter 31 2; asserere 56 26. 120 2. 243 14. 272 15. 382 18; causari (*s. v.*); clamare (*s. v.*); congaudere (*s. v.*); congemiscere (*s. v.*); conquirere (*s. v.*); delectari 100 15; deplorare (*s. v.*); deprimere (*s. v.*); designare 62 9; detestari 50 23. 60 14; diiudicare 195 31. 329 8. 334 2; erubescere 29 27. 177 4; facere 12 3. 11. 14 26. 16 12. 18 5. 20 12. 22 7. 28 13. 32 18. 33 15. 34 28. 40 8. 22. 41 1. 23. 47 14. 50 20. 51 17. 24. 54 5. 61 23. 63 2. 66 11. 67 14. 16. 20. 70 12. 22. 28. 72 7. 8. 83 11. 23. 86 16. 93 27. 96 23. 100 31 *cet.* P 470 13. 476 19. S 420 22. 422 23. 424 12 *cet.*; ferre (*s. v.*); festinare 299 33; gratulari (*s. v.*); ingemiscere 83 24. 129 18. 278 24. 361 10. 374 13; inspiciere (*s. v.*); intimare (*s. v.*); intueri 65 16; invitare 34 2; iungere (= *addere*) 119 7; mandare S 444 7; niti 98 27; nosse (= *scire*) 4 11. 26 14. 61 15. 33. 66 21. 27. 67 6. 70 4. 82 5. 98 17. 118 23. 133 25. 152 35 *cet.* P 470 14. S 446 17; obstupescere (*s. v.*); optare 221 2; percipere 328 33; perferre 37 29. 119 12. 283 9. 360 16; permittere 27 17. 135 15. 187 11. 195 12. 301 23; permoveri 33 24; persuadere (= *suadere*) 72 19. 83 29; petere 49 23; praesumere (*s. v.*); pulsare (*s. v.*); recognoscere 48 26; respicere (*s. v.*); retinere (*s. v.*); sancire 147 13. S 447 23; stupere 38 25. 85 5. 137 19. 170 10 *cet.*; stupescere 261 7; suggerere 53 2. 101 19. 102 20. 104 22. 129 27. 133 17 *cet.* S 427 1; supplicare (*s. v.*); suspirare 65 28. 168 25. 344 27. 367 16.

aequitas est 194 19; bonum (imtile b. 338 7. rarum b. 328 11) est 328 11. 338 7; commoditas: haec est vitae gloriosa commoditas 13 19; commodum tuum est 208 12; felicitas est 104 15; genus compendii. culpa est (*et similia v. genus*); memorabilis triumphus est 73 8; pudenda cum stupore diversitas est S 122 5; in rumoris ore est 48 9; spes est certa remedii 119 23; voti nostri est (*v. votum*).

claret 79 18. 282 6; congruit (= *debet*) 90 28; contingit 4 16. 25. 26 32. 37 25. 56 18. 72 7. 78 12. 79 27. 81 21. 125 31 *cet.* P 476 3; datum est (*v. dare*); inventum est utiliter 70 31; legitur 261 11; occurritur (*s. v.*); prodest 332 15; proficit 67 19; provenit usu 144 13; sufficit 48 24. 66 1. 73 9. 10 *cet.*; suggeritur 29 11. 161 31; suggestione ad nos pervenit 122 18.

nudus infinitivus pendet ab:

adiacet *alicui* (*s. v.*); datur (*s. v.*); delectat *vel* delectat *aliquem* 19 15. 31 23. 32 2. 66 18. 67 24. 70 12. 82 9. 88 2. 103 30. 160 11. 196 8 *cet.* *cf.* P 478 3; imminet *alicui* (*s. v.*); imponitur *alicui* 192 8. 317 24; incumbit *alicui* 326 13; insitum est *alicui* 35 7; oblectat *aliquem* 13 13; vacat 210 19.

adquiescere 308 30. 353 4; affectare 222 29. 282 27; amare 92 13. 337 23; ambigere 4 30; ambire 259 18; amplecti libenter 49 14; assumere 4 19. 135 23. 156 15. 207 26; compellere 210 29. 335 9 *cet.*; deligere 65 11. 105 12. 183 26. 260 23. 298 31. 300 19; deproperare (*s. v.*); despiciere 20 10. 53 5. 308 29. 361 33; detrectare 24 29. 300 8; differre 30 32. 63 15 *cet.*; dignari: disponere (*s. v.*); eligere 16 10. 38 21. 71 24. 135 11. 149 23. 151 17. 203 10. 260 28. 284 12. 285 28. 297 5. 329 22. 354 30. P 473 4. 15; erubescere 108 10; ferre (*s. v.*); festinare 93 19.

*infinitivus:**nudus infinitivus pendet ab:*

136 20. 155 22. 158 28. 164 20. 35. 168 20. 193 10 *cet.* P 474 7; formidare 290 17; gratulari (*s. v.*); gravare (*s. v.*); ignorare 68 3. 125 26; indigere 36 6. 274 29; instituere 193 28; nescire 20 17. 33 2. 37 25. 54 13. 15. 67 26 *cet.* P 470 12; niti *saepc.*; nosse (= *scire*) 4 11. 51 5. 60 10. 73 13. 92 9. 114 18. 118 10. 148 22 *cet.*; pati 85 29; perferre 384 27; perquirere 41 21; praesumere (*s. v.*); praevalere 19 10. 30. 39 28. 41 16. 69 23. 70 19. 20. 72 12. 30. 109 13. 122 11. 193 10. 17. 241 14. 317 29. 367 21. 369 29; promerere 16 2. 39 2. 332 4; promittere 319 10; renuere 16 24; retractare 348 27; suscipere 5 10.

ambitus infatigabilis nobis erit 28 10; ars est *alicuius* 97 1; aucupatio turpis est 341 16; commodum grande est 117 9; cordi est *alicuius vel alicui* (*v. cor*); desiderium est *alicui* 103 30; Estidium est *alicui* 4 11; finis est *alicuius* 226 21; fructus est 202 22; gaudium est *alicui* 27 20; genus felicitatis, furoris est (*et similia v. genus*); incitamentum est *alicuius rei* 345 8; instar est *alicuius rei* (*s. v.*); miraculum est 205 17. 328 17. 340 23 *cf.* P 478 20; poena sit 90 9; praeconium est 105 18. 114 25. 188 19; propositi nostri est (*s. v.*); reverentia est 328 17; ritus beluarum est 42 14. 164 25; securitas certa est 381 8; signum est *alicuius rei* 15 2; studii nostri est 55 2; studium dare 269 3; tormentum non parvum est 339 11; velle: non est velle Romanum ambire incendium 133 30; votum est (*s. v.*); usus est *alicui* 40 20; in usum est *alicui* 384 25.

carum est *alicui* 105 8; congruum est 320 19; deforme est *alicui* 338 14; foedum est 118 27; grave est 17 17; inefficax est 301 28; laudabile est 54 21. 116 10; lautum est 336 11; liberum habere vult 339 2; nimium est P 465 4; novum est 116 23; praecomiale est 231 7; primum est 100 26; rarum est 146 2. 378 22; rationabile ducere 246 14; verecundum est *alicui* (= *dedit*) 385 13; vituperabile est 335 12.

nudus infinitivus pendet a passivis (cf. Monmsen ad Jordan. s. v. nosci):

adverti 359 7; aestimari 20 19. 41 27. 47 8. 83 12. 133 19 *cet. cf. ad* P 484 1; agnosci 246 24; ambigi 41 27; argui: in quibus arguimini (*peccare recte auct. E*) 127 3; *cf.* aspicere; asseri 17 18. 189 30; *cf.* celebrare; comprobari 107 13. P 470 10; cerni 130 7. 167 25; cogi 3 19; declarari 10 23; delectari 49 27. 273 22; deprehendi 10 4. 161 19. 280 1. 27 *cet.*; desiderari 189 2; dinosci 41 23. 115 5. 182 12. 189 22 *cet.* P 483 1; doceri 65 25. 101 13. 151 12. 327 18; dubitari 380 21; ferri (*s. v.*); formidari 222 3. 351 14; gravari (*s. v.*); insinuari 314 3; intimari 165 18; inveniri 326 27. P 480 11; iudicari 32 28. 65 18 *cet.*; legi 138 21. 144 2. 270 30. 285 11. 300 30. 372 15. 385 20; monstrari 93 20. 94 12 *cet.* S 447 13; nosci 19 7. 42 7. 49 32. 67 16. 97 19. 99 17. 105 11 *cet.* P 475 13; optari 376 11. 16; perhiberi 122 20. 157 32. 345 17. P 483 21; permitti 80 15. 90 11. 150 19. 167 25. 227 13. 351 4; praecipitari 385 11; praedicari *cf.* 332 8; praeponi 368 11; probari 5 24. 81 12. 20. 103 28. 118 7 *cet.* P 474 17. 479 18. 480 13. S 448 2; promitti *cf.* 221 9; quaeri 60 19. 108 27; referri 70 31. 95 27. S 425 23; reperiri 303 5. 363 1; sentiri 16 26. 68 27. 102 29. 179 36. 181 35. 185 23. 204 4. 209 28. 210 31. 216 5. 236 24. 301 29. 303 18. 316 11. 318 8. 360 20. 372 3; sini 336 12; suggeri 28 12. 53 8. 66 7.

infinitivus:

nudus inf. pendet a passivis:
129 10. 135 22. 151 19. 157 34. 164 33. 165 32.
344 5; urgeri 378 20.
infirmus: infirmi (*aliter* 148 30) *opp.* potentes 22 14.
60 5. 88 20. 360 10.
inflexio *membrorum* 316 7.
infligere plagam 126 19, detrimenta (iniuriam, exili-
um, *sim.*) *absolute vel alicui* 29 21. 35 15. 59 28.
103 6. 115 4. 319 22. 341 14 *cf.* 30 17.
influere (*intransitive* 258 26. 27. 336 3) *transitive (cf.*
defluere, refluere) 106 8.
influere: lac non guttis impluit, sed quibusdam
repentinis torrentibus influescit 369 12.
informare: ex omnibus vestris informate sententiis,
quae in concilio recitentur S 403 22.
infremere 137 24.
infulae:
comitivae privatarum 86 11.
curules infulae 46 19.
magisteriae dignitatis 20 26.
patriciatus 81 30.
praefecturae praetorianae 176 5.
praefecturae urbanae (urbanae dignitatis 274 7)
85 8. 274 7.
infundere = *ingerere, insinuare* 12 25. 14 14. 49 3.
221 11. 237 24.
infusio 69 7. 316 4. 354 15.
ingemiscere (*cf. infinitiv.*) *aliquid* 120 1; *aliqua re*
102 10.
ingenuitas (*r. Dahn III 53*) 174 20. ingenuus 30 29.
32 18. 160 1. 166 13. 181 35. 283 6. 284 13.
ingerere periculum 240 15. 22. — = *insinuare* 310
24. S 429 10; ingesta petitio 58 12.
ingratitude = *ingratus animus* 148 22. 248 22. 312
26. — = *indignatio* 30 33.
ingravanter S 419 18.
ingravare *aliquem vel aliquem aliqua re (inprimis*
tributarium census onere) 4 6. 90 1. 131 12. 166 2.
193 35. 279 28. 312 2. 341 23.
ingressus portarum 374 31.
inhaerere obsequiis 312 22; sedibus propriis P 470 4.
inhalare *alicui aliquid* 68 23.
inhiare praedae S 449 2.
inhonore 190 26.
inimicus = *diabolus* 72 3. — quod legibus proba-
tur inimicum 193 26 *et.*; S 428 13. 19.
initium auspicii 91 7. P 468 14.
initium: principis (regnantium 236 21) initia 236 24.
257 22; initia nostra 245 2. 277 14; inter initia
(*sc. regni*) 235 3. 245 7.
inimicus: principalis inimicus 215 8.
inungere = *inbere* 121 29. 148 22. 214 14. 379 10; in-
iuncta 59 9. 123 22. 26. 148 22. 151 26. 155 11. 186
27. 207 9. 360 8.
iniuriare *aliquem* 318 7. 368 18.
iniuriose 363 13.
innocue = *sine periculo* 376 12.
innoscere (*communis sensu* 237 2 *et.*) *transitive* 27 19.
innovare 69 11. 139 20. 22. 195 22. 211 21.
innovatio regis 247 13.
innoxie 292 19.
innubilare 331 14.
inoffense 350 3.
inoffensus index *opp.* errans 332 16.
inolescere: usus inoleverat 381 6; consuetudines
inolitae 91 15.
inquietudo = *molestia* 256 14. 366 26.
inquinamentum 335 21.
inquirere *syn.* exigere 96 11.
inquisitio = *examen indicis* 96 5. 182 20. 314 7.
315 13.
inquisitor 182 5. 189 5.
inr- *r.* irr-
insaevire 35 9.

insaporare vina permixtionibus marinis 363 1.
inscriptio = *accusatio* 188 8.
insecutio = *persecutio* 319 20.
insedere *r.* insidere.
insensatus 41 25.
insensibilis: insensibilia 70 19. 316 12.
insensualis 72 8.
inserere: insertus stirpe regia 242 6; mare su-
pernum atque infernum insertis (= *consertis*)
frontibus adunatum 371 22.
insibilare = *sibilum edere* 40 28.
insidere: qua moderatione praetoriano culmini
locatus insederit 14 23; nostris animis gloriosis
actionibus insederunt 93 24. — viscum ales non
insidet 355 3; quo videbatur insedere cornipede
P 475 6.
insidiari: insidiantes 129 24. 207 1. 210 25.
insignia: bellica (bellorum 121 22) insignia 121 22.
163 6; benignitatis insignia 48 17; aulicae famae
insignia 245 24; litterarum insignia 82 27. — *Sub*
singulis honoribus quere:
insignia consularitatis.
consulatus.
magisteriae dignitatis.
patriciatus.
praefecturae praetorianae.
quaesturae.
spectabilitatis.
insinuare *alicui aliquid (cf. infinitiv.)* 73 21. 78 19.
170 26. 297 18. 312 18. 314 3. 320 7; insinuata
petitio 25 12.
insinuatio = *petitio vel relatio ad regem missa* 11 6.
24 28. 120 7. 161 31. 214 5.
insolens: metum nostri pro parvulis insolentibus
opponamus (*cf.* minoribus solacium ferat, insol-
entibus severitatem obiciat 97 10) 17 27.
insolescere = *superbire* 203 34. 301 15 *et.*
insolubiliter P 465 14.
insonare (*cf. coniugat.*) *transitive* 181 25. 236 26.
inspectio 72 27. 270 31.
inspector meritorum *Theodericus* 244 1; inspector
praefectorius 314 7.
insperate 206 4.
inspicere (= *examinare*) negotium 134 25; 150 32.
— probitas inspecta (= *perspecta*) 46 19. 157 4. —
prudenter inspexit (= *providit*) antiquitas provin-
ciarum dignitates annua successione reparari
202 6.
inspirare: factum, quod deus inspiraverat S 431 4;
deo nobis inspirante 152 23. 170 7.
inspiratio: caelestis inspiratio S 431 11.
instantia = *impulsus, compulsio* 47 22. 78 8. 103 20.
366 28.
instar: si porta semper obserata sit, instar est
carceris 218 1; laesionis (proditionis 214 10) instar
est *sequente infinitivo* 214 10. 309 6; iniquum est
et sacrilegii instar, ut S 446 29; instar nostrae
geritis dignitatis 339 33, instar eius, cui me-
dentur, sustinent passionis 340 26.
instare (*cf. compellere*): te instante 29 18.
instaurare vires effetas 340 21; instaurata nominis
dignitas 304 22.
instituere illum primicerium exceptorum 347 2.
institutio (nostrae institutiones 86 3) 85 24. 86 3.
114 7. 116 2. 119 33. 153 22; divina (divinarum
legum 225 18) institutio 225 18. 226 1.
institutor 138 9. 239 19. 245 5.
institutum (bonum, laudabile, praeclarum *et.* in-
stitutum) *vel* instituta *syn.* propositum 16 8. 10.
24 7. 38 2. 46 19. 57 1. 63 20. 82 1. 5. 86 29. 91 26.
132 10. 133 28. 167 5. 15. 180 32. 185 7. 186 1. 188 28.
209 13. 210 5. 247 15. 253 9. 289 27. 359 14. 374 4.
— Iudaica instituta 128 33.
instructio 26 8. 189 4. 212 22. 277 2. 301 4. S 432 1.
instructor parietum 204 30.

- instruere: quod vos poterit instruere ad p. ū. data praecipio 31 30; illustrem magnificentiam tuam duximus instruendam 61 6; 123 23, 182 29, 366 3, 379 25. — ad nostrum comitatum instructam (instructam iure 150 7, instructam legibus 134 26) personam destinate 56 30, 98 3, 132 3, 134 26, 150 7 cf. 29 17, 135 10.
- instrumentum: instrumentis factis sollempniter domum comparare 101 8.
- insubidus 3 7.
- insudare (= *incumbere*) *alicui rei* 4 6, 49 32, 64 2, 145 33, 249 4.
- insularis 380 17.
- insultare *absolute* = *superbire* 32 13, 61 29, 101 25, 106 28, 153 23, 203 25.
- insurgere hostibus 159 11.
- intendere ad bella 20 10. — cruentae mentis causam intendere 35 15; si crimen, quod intenditur, fuerit comprobatum 124 10. — intendere = *intueri* (intendere oculorum est *expos. in ps. 16, 1 p. 55*, 'intende' dictum est, ut hominem perentem de caelo miseratus aspiceret *ib. ps. 44, 5 p. 151, cf. Maffei ad compl. p. 263*) 26 29, 82 32, 191 10, 194 7, 254 28, 318 9, 344 21, 360 2, P 480 21 (cf. strabus).
- intentare: intentata = *crimen* 128 19, 160 22.
- intentio = *attentio animi* 5 1, 14 2. — = *consilium, proprie prorum consilium (contentio)* 23 12, 31 14, 80 27, 91 17, 107 1, 127 31, 134 13, 161 27, 280 9, 359 8, 377 6, E 390 ep. 2 29, S 421 16. — intentio (*adversarii*) = *crimen* 18 5, 56 31, 98 4, 124 4, 132 4, 22.
- intercessio (intercessionones 282 6) 242 4, 282 6.
- intercipere (= *removere*) moras 348 20.
- interdicere: interdicta 315 24, 365 14.
- interdictio aquarum 259 4.
- interesse (interest utilitatis publicae ratio 219 26, nec interest talibus an sumere cibum an sustinere ieiunium 340 14); is cuius (si quis cuius 286 33, hi quorum 366 22, ii quorum 146 33, 225 14, 286 24, 334 5, 385 26, ipsi quorum 210 7, aulicae potestates quorum 268 23) interest = *competens* 146 33, 210 7, 225 14, 268 23, 286 24, 33, 334 5, 366 22, 377 20, 385 26.
- interiectio pontium 375 16.
- intenuinari *alicui* 80 29.
- interminatio 365 12.
- interpellans = *supplex* 107 6, 166 24, 290 2, 328 24.
- interpellatio 3 15, 285 10, interpellator 189 29.
- interpositio sacramenti (iurisiurandi 285 2) 234 10, 235 19, 285 2.
- interpres 328 24; legum interpretes 145 18.
- interpretatio 101 6, 102 7.
- interpretum = *lucrum inter emptionem et venditionem* 61 7.
- interrogatio 24 8, 377 7.
- intestatus 157 33.
- intimare *alicui aliquid* 79 19, 166 27, 189 27, 232 9, 267 19, 281 4, 6, 287 3, 298 16, S 444 9 cf. 320 8; clementiae nostrae sensibus intimata conquestio 161 11; intimamus serenissimo domino, quia S 423 8; intimare litteris *alicui aliquem* E 389 ep. 1 5; intimare *sequente acc. c. inf.* 52 5, 124 23, S 429 10.
- intingere comas serici in rubicundis fontibus 11 23.
- intonare iura malis moribus 364 21.
- intrare cogitationes (notitiam 119 13) 25 9, 119 13; in curiam 253 21.
- intremiscere *aliquid* 364 22.
- intremulus = *non tremulus* 376 4.
- introducere: introducatur in vestram mentem 231 19; introductum est (= *mos est*), ut 25 13.
- introductionem illius rei officium vestrum celebrato ex more 367 13.
- introire = *prodire in scaenam* 32 23.
- introitus potionum 317 1.
- intuitus*: aequitatis (amoris vestri 21 13, humanitatis 148 13, pietatis 150 14) intuitu 21 13, 148 13, 150 14, 373 22; divinitatis intuitu 63 14.
- intusus = *maceratus* 11 11.
- invadere: invadite (*per lusum verborum subsignificatur usurpatio*) pervasores, insequimini persequentes 364 25. — = *usurare* 28 13, 119 15, 150 1, 182 16; invasa 258 4.
- invalidus: scriptura evidentissimis documentis constat invalida S 447 17.
- invasor 283 9, 329 8.
- inventio copiae 135 3.
- invidus *alicuius rei* 62 15.
- invigilare *absolute* 65 11, 94 22, 181 2, 210 29, 290 33.
- inviolabiliter 233 21.
- invitatrix 352 11.
- innumbrare *translate* P 467 17.
- inundatio podagrae 315 32.
- inurere poena infamiae *aliquem* 280 27; 315 24.
- ipse = *is aut abundanter ad verbum ut pronomine tertiae personae additum* 3 6, 19 7, 32 28 *cet.* 332 6, 334 31, 32, 344 13, 351 10, 380 28 *cet.* S 422 19, 429 9, 430 5.
- irradiare *aliqua re (intransitive)* 82 18, 249 25.
- irrationabilis = *iniquus* 16 22, 97 22.
- irrationabiliter 20 8, 56 26, 160 8, 163 30, 195 27, 372 16.
- inreligiosus 182 8.
- inremissibilis 368 4.
- inremuneratus 55 5, 56 7, 62 9, 181 7, 14, 202 24, 215 17, 219 24, 30, 247 31.
- irretire latronum versutias 207 4.
- inreverenter 255 13.
- irrite 15 14, 93 10, 217 11, 361 11.
- irrogare dispendia (iniuriam 32 16) *alicui* 32 16, 151 15.
- inroratio 371 17.
- inruere *absolute* = *impetum facere* S 429 2.
- iste *elative*: iste honor 243 18; orbis iste Romanus 303 28. — ille . . . iste 169 20, 179 27, 248 13, 252 7, 354 29, 364 4, 20, 385 23.
- ita prospera concertatio (cf. quasi) 384 7; *similiter ad adverbia accedit* 41 27, 107 15, 143 9, 206 3, 302 10.
- itaque *post primum enuntiati vocabulum ponitur, praeterquam quod repellitur in secundum vel adeo tertium locum, ubi Cassiodorus arte collocantia (ut puta vir spectabilis 36 15, difficile non est 247 26) noluit dirimere.*
- iterum (*abundanter iterum ex alia parte* 359 11) = *c contrario* 35 24, 69 2, 105 16, 218 1, 31, 227 3, 16, 248 21, 255 29 (*sic codd.*), 329 6, 359 11, 361 10, 373 2, 374 14.
- inbere *alicui (sententia finali non sequente)* 11 28, 376 27 (*ubi interpungendum ut cui providus dominator iussit ad subitum, eius etiam urgeret egressum*). — *inbere de praefecto praetorio* 336 2, 32, 362 28 cf. 379 11, 383 2.
- iucundare 70 13.
- iudex = *magistratus iurisdictionem habens (opp. privatus, miles, executor, prior sc. officii, vices agens cet.)*: 3 21, 4 7, 16 3, 62 14, 86 17, 90 13, 91 21, 146 17, 155 29, 175 2, 176 29, 177 9, 25, 178 12, 180 26, 183 20, 185 32, 186 23, 26, 32, 188 2, 190 7, 207 13, 217 17, 218 20, 224 3, 245 23, 246 21, 247 19, 248 23, 249 2, 14, 250 30, 251 24, 289 23, 303 9, 315 2, 331 29, 333 15, 335 3, 351 25, 359 3, 5, 18, 21, 360 3, 362 6, 365 5; aliis iudicibus provinciarum committatur exactio (*sc. praefecto praetorio*), aliis privati aerarii custodia delegetur (*sc. comitibus privatarum et patrimonii*); hic (*apud quaestorem*) aulicae famae insignia reponuntur 245 23; alios iudices etiam non rogantes evchimus, consules autem sperantes tantummodo promovemus 175 2;

iudex:

- alii iudices optemperant residuis virtutibus regnatoris: haec (*dignitas comiticiae sacrarum*) sola est, quae tantummodo seruiat ad momenta pietatis 180 26; privatus (voluntarius 248 26) iudex is qui a rege non electus munus publicum sua sponte administrat 248 25, 26; cf. iudicans 145 34, 175 16, 217 14. — magistratus singuli ii, quibus iudicis nomen a Cassiodoro inditur, sunt:
comes archiatrorum 191 25; aliter medicus appellatur iudex salutis 16 26.
comes patrimonii (index tanti apparatus et epularum 183 39) 183 18, 39, 245 24.
comes privatarum 244 8, 245 24.
comes rei militaris c. infra sub consularibus.
comes sacrarum cf. 180 26.
consul cf. 175 2, 193 3.
consulares, praesides, rectores (*praefectus praetorio, vicarius Galliarum quacrantur suis locis*) proprie appellantur:
iudices provinciarum (provinciarum iudices 59 21, 176 12, 21, 181 7) 59 21, 176 12, 21, 181 7, IX 20, XI 7, 9, XII 2.
iudex Romanus (*opp.* comes Gothorum) 151 18, provinciales iudices 60 17, 63 2.
ordinarii iudices (*opp.* comites rei militaris) 279 8, 284 32.
iudices absolute 13 6, 10, 14 15, 20, 151 22, 179 37, 193 34, 194 19, 203 5, 11, VII 20, 215 10, 268 31, 283 13, 284 26, 285 21, 339 32, 353 17, 359 24, 360 17, 31, 364 21, 373 19; comites civitatum et provinciarum quamquam et ipsi nominantur iudices 91 21, 92 5, 194 32, 196 2, 4, 5, 16, 18, 22, 23, 28, 203 17, 212 28, 216 1, 5, 6, 27, 217 23, 275 10 et semel una cum iudicibus provinciarum Romanis significantur sub communi nomine iudices provinciae 151 14, distinguuntur tamen a Romanis iudicibus ordinariis.
magister officiorum: egisti rerum domino iudicem familiarem 290 19.
praefectus praetorio 13 15, 93 15, 30, 251 20, 290 35, 332 15, 16, 333 3, 335 7, 17, 337 28, 31, 338 7, 20, 23, 346 16, 348 18, 350 19, 25, 28, 353 25, 30, 365 20, 379 18.
praefectus urbis 38 13, 86 7, 274 9.
quaestor 302 24 cf. 245 24, 249 14, 303 9.
rector decuriarum 156 1.
tribunus voluptatum 209 4 cf. 191 26.
vicarius praefectorum Galliarum 88 1.
iudicare: iudicans (*de rege* 97 3, *ut* index 179 15, 183 29, 244 6, 254 19) = *iudex* (*quod vide*) 35 3, 145 34, 146 20, 175 16, 217 14, 276 23, 348 14. — iudicatum (iudicata 130 32) = *iudicium* 130 28, 32. — iudicanda = *iudicium*, *munus publicum* 126 25; = *iudicaria*, *iudice digna* 242 22.
iudicatio synhodi S 426 16.
iudicialis: secretum iudiciale (*i. e.* praefecti praetorio) 347 12.
iudiciarius = *ad iudicium vel iudicem* (*i. e.* magistratum) spectans: absit a iudiciariis mentibus aliquid profanum 21 7; talem virum non decuit iustitiam petere, sed docere: quia iudicaria virtus est linguae bonis abundare 303 7; qua de re aequitatis intuitu, civitas nostra, relevare (*imperitius passivus est nec quidquam excidit*): iudiciarius est, quod tibi referimus, non remissum (*i. e.* *ius commune tibi reddo, non offero beneficium*) 373 23.
iudicium:
iudicium (*syn.* forum) competens 160 23; iudicia publica E 390 *op.* 54; iudicia (*comitum provinciarum*) per universos fines Italiae distributa 285 26 cf. 203 11; iudicium comitis (*Annae* 16 20, *Cunigasti* 258 1, *Iudae* 126 19, *Githilae*

iudicium:

- 279 4, *Marabadi* 135 7, *Pitziae* 160 1) 16 20, 126 19, 135 7, 160 1, 196 5, 258 1, 279 4; iudicium comiticiae Romanae 210 26; iudicium iudicium provinciarum 364 22; iudicium praetorianum 162 18; iudicium senatus in causa contra Iudaeos 134 11; iudicium Caeliani et Agapiti *rr. ii.* in causa Festi et Symmachi contra Paulinum 27 7, 12; iudicium Symmachi patricii in causa Romuli parriedae 54 6; iudicium quinquvirale (*sc.* Caeliani, Decii, Symmachi, Volusiani, Maximiani) in causa Basilii et Praetextati magiae accusatorum 124 24. — iudicium papae 255 19; iudicium synhoddale (secundae congregationis iudicia S 421 7 et similiter passim in actis synhoddorum) S 420 3.
iudicium (= *sententia, decretum*) regis, quae vox sollemnis est in dignitatibus conferendis (pompa meritorum est regale iudicium, quia nescimus ista nisi dignis impendere 20 17, dignitas, dum ad incognitum venit, donum est, cum ad expertum, compensatio meritorum: quorum alter debitor iudicii, alter obnoxius est favori 21 11, novis iudicium impenditur, favor autem placitis exhibetur 47 4, ab uno principe provehi videtur forte gratiosius: nam et sub altero meruisse provectum apud utrosque integrum constat fuisse iudicium 253 29); iudicium (*vel* iudicia 26 17, 37 12, 87 25, 115 1) 12 24, 21 11, 26 17, 33 2, 37 12, 46 22, 47 4, 86 24, 87 20, 25, 107 3, 115 1, 245 2, 247 30, 253 29, 289 18; auctoritatis nostrae iudicium 256 16; culmen iudicii nostri 12 19, 242 19; eligentis iudicium (iudicium nostrum electioque 153 13, iudicii nostri electio gloriosa 85 27) 91 5; imperiale (principale 287 11, regale 20 17, 37 20, 253 12, regium 127 9) iudicium 20 17, 37 20, 127 9, 246 20, 253 12, 287 11; nostrum iudicium (iudicium nostrum 12 19, 144 24, 153 13, 221 13, 274 24, nostra iudicia 54 31, 65 21, 87 28, 115 7, 146 4, 21, 167 3, 243 19, 248 28, 253 23, 255 29, 303 17, iudicia nostra 21 6, 155 25) 12 19, 16 11, 20 24, 21 1, 25, 38 7, 47 36, 49 11, 54 31, 65 21, 82 6, 85 27, 87 28, 96 31, 115 7, 124 21, 144 24, 146 4, 21, 153 13, 157 12, 163 16, 167 3, 196 21, 204 1, 221 13, 243 19, 248 28, 250 28, 251 35, 253 23, 255 29, 256 5, 274 24, 301 33, 303 17 cf. 244, 1, 271 6; principis iudicium 226 7. — similiter praefectus praetorio de sexto scholurio a se promotus: dignus est nostro iudicio promoveri, qui a multis praesulibus meruit approbari: uni enim acceptum fuisse interdum gratia est, multis placuisse iudicium 347 5. — *Witigis rex recens electus*: Gothorum favete iudiciis, quia me regem omnes facitis, qui unanimiter vota confertis 319 3. — publicum iudicium 83 11 cf. P 468 17.
divinum (*opp.* humanum) iudicium 220 9, 384 8; divina iudicia (iudicia divina S 430 19, superna iudicia 318 22) 55 12, 18, 163 21, 218 15, 279 25, 318 22, S 430 19.
iudicium (*cf.* index, iudicare) = *munus publicum* 20 28, 50 14, 180 1, 201 5, 247 3, 24, 251 7, 328 3, 365 24.
iugalis = *matrimonialis* 51 22, 120 3, 222 12, 283 29; *substantive* = *uivitus* 157 32, 310 24, 311 15, 312 29, 313 9, = *uxor* 17 18.
iugis: iuge biennium (decennium 316 32, quinquennium 219 21) 67 14, 219 21, 316 32; iugis lectio 327 13; iugibus obsequiis 92 2, 307 26; iugis sterilitas 225 8; iugibus studiis 312 33.
iugiter 12 13, 18 27, 39 1, 53 26, 158 17, 185 10, 193 11, 195 23, 204 11, 207 25, 218 1, 220 23, 237 27, 254 14, 258 27, 259 23, 270 30, 278 13, 300 3, 304 14, 313 23, 317 14, 326 12, 17, 343 1, 352 24, 377 24, P 471 6.
iugum = *iugerum* 123 14.
iunecens: columnarum iuncea proceritas 212 3.
iunctio pontis 376 4.

iunctura *articuli* 316 6.
 iurare: iurata = *ius iurandum* 235 23.
 iurgare in competenti foro 132 23 *sim.* 255 22; iurgantes 98 s. 118 22. 377 26.
irudicium: iudicium quasi iuridicium vocitatum 339 22.
 iuridicus: iuridica (*syn.* civilis) conversatio 209 10; iuridici mores 88 18. — iuridicus quaestor 21 21; iuridici 175 30. 302 13.
 iurisdiclio 175 16; *iudicis provincialis* 193 1. 360 25; *praefecti praetorii* 360 25; *ricarii urbis Romae* 188 5.
 ius: iure valitura sententia 30 31; iura 50 25. 56 22. 59 17. 100 20. 129 30. 158 7. 187 3. 216 29. 222 18. 30. 281 26. 337 19. 364 21. 366 15. 368 30 *et passim.* ius civile 203 34. 285 11; civilia iura 13 1; commune ius (communia iura 301 17; *Theodahadus de Anaslavintha*: causas iure communi nos fecit dicere cum privatis 300 13 *cf.* 283 15, *Theodericus*: nobis, sicut et principes voluerunt, ius cum privatis volumus esse commune *Edl. Theoder.* 24; Gothis Romanisque apud nos ius est commune 234 15 *cf.* 86 32) 133 22. 300 17. 301 17; iura vel divina vel publica 52 2; humanum ius (ius humanum 282 27) 225 18. 255 32. 282 27; iura nostra (*i. e.* *Gothorum*) 161 24; ius omnium 377 15; iura publica (publica iura 175 15, ius publicum 63 18. 283 12. 284 6. 300 15) 35 25. 52 2. 63 18. 88 20. 118 27. 175 15. 181 31. 193 17. 221 29. 283 7. 12. 284 6. 285 1. 300 15; ius Romanum (iura Romana 178 6) 29 7. 100 15. 178 6. antiquorum iura 302 26; ius antiquum (antiqua iura 177 28) 62 27. 177 28; priscum ius 120 10; priscorum mos fuit nova iura decernere 337 15; iura veterum 129 1. iuris auctoritas 132 5; iuris ordo 27 9. 124 10. 132 30. 135 8. 164 24. 283 3. condere iura (*r.* *Mommsen neus Archiv* 14, 489 *adm.* 5) 177 13. 244 32; dicere ius 203 23; edicere iura 303 10; ad largienda iuris beneficia fieri 339 28; ius aequabile tenere 116 15. iuris auxilium 179 10; scientia iuris eximius 326 23; iuris expositor *r.* expositor. — domini ius 89 4; ius momenti *r.* momentum; perpetuarium ius *s. r.*; domum actu legitimo in tua iura transmisit 256 9. legitimum ius (legitima iura 256 17) 157 34. 256 17; habeat iuris proprii spatia 65 12; domum quieto iure possidere 101 10. iuris sollemnitate mercari possessionem 132 14. qui iuri nostro ante fuere subiecti (*sc.* *domestici Theodahadi*) 301 22; massa iuris nostri Rusticiana 270 1; casam (possessiones 131 30) iuris sui 131 30. 134 19. praedium iuris ecclesiastici S 446 17; ius ecclesiae (episcopatus 18 13) 18 15. 163 27. quae ad synagogam vestram pertinent iura 163 33. pistorum iura 190 29. quicquid ex iure memorato (*sc.* res patris eius 35 29) te retentare cognoscis, sine aliqua dilatione restitue 36 1 *cf.* 102 9. 108 8. 10.

iussio dominantum 103 17; regia iussio (iussio regia 376 25) 136 24. 275 14. 364 16. 376 25. 377 1; iussio rerum domini 364 5. sacrae iussionis reverenda 87 14. nostra iussio (*raro* iussio nostra) 18 3. 27 29. 28 10. 35 21. 36 18. 37 2. 39 17. 49 17. 50 9 *cf.*; nostrae serenitatis iussiones 64 25; praesens iussio 17 13. 22 18. 24 28. 25 19. 26 6. 27 6. 29 16. 30 1. 16. 32 24. 51 11. 22. 57 10. 24 *cf.* iterata iussio 52 14; repetita iussio 276 26; secunda iussio 36 19. publica iussio (iussiones publicae 217 9) 217 9. 347 14; publicarum ordinationum iussiones 217 2. — iudicum iussiones 335 3. iussio *comitis rei militaris* 216 19. 278 31; iussio *praefecti praetorio* 333 21. 336 29. 351 11. 378 11. 379 7. 12. 32. — caelestes iussiones 314 17; iussio domini S 427 3.
 iussum: regia iussa (imperialia iussa 349 13) 148 29. 349 13. nostra iussa 28 14. 255 29 *cf.*; iussis praesentibus 50 s. 93 26. 282 4 *cf.* iussa prosper-

iussum:
 rima 276 31. — iussa praetorianae sedis 359 24 *cf.* 255 29. 335 16. 339 16. 374 20.
 iustitia: sub diversitate iudicium una iustitia complectatur universos 203 5. — libram non habere iustitiam aequissimi ponderis 344 25. — iustitia divina 168 34.
 iustitium = *otium* 48 5.
 iuvamen 83 25. 227 3. 303 29; cum dei iuvamine 361 6.
 iuvante deo (*adiis codicibus aliter verba ordinantibus aliquotiens incertum est collocatio qualis fuerit; id tamen apparet data opera sermonem a Cassiodoro variari, cf. minus epistulae exempla haec* iuvante deo 337 29 iuvante domino 338 4 deo iuvante 338 10 deo propitio 338 15 iuvante deo 338 21) 27 21. 153 33. 157 27. 29. 174 26. 256 16. 258 13. 285 18. 290 25. 30. 297 4. 329 4. 333 30. 334 17. 337 29. 338 21. 339 10. 359 22. 373 23. 374 18; deo iuvante 79 20. 80 10. 97 9. 100 22. 103 31. 115 11. 122 10. 149 5. 170 14. 183 18. 202 28. 216 15. 235 26. 274 25. 299 2. 333 12. 336 26. 338 10. 383 15; divinitate iuvante 152 31; domino (*inter* domino *et* deo *hic illic fluctuant codd.*) iuvante 196 28. 220 27. 257 9. 304 4. 319 15; iuvante domino 234 14. 334 26. 338 4. 365 4. *Jordan*, p. 75. 19.
 iuvenescere 165 7. 252 10.
 iuvenis: iuvenes nostri, qui ad exercitum probantur idonei 36 7.

labilis fortuna 48 24.
 labium *fontis* 67 27.
 labor *vel saepius* labores (*plene* militiae labor 345 26. 346 24. 349 24. 351 18) 20 31. 21 18. 39 4. 62 8. 11. 22. 86 23. 120 17. 185 21. 218 11. 16. 252 24. 272 15. 274 22. 345 22. 26. 346 6. 24. 348 3. 349 11. 24. 350 30. 351 18 *cf.*; labor bellicus (labores bellici 234 16) 234 16. P 476 13; praetoriani labores 347 24. 351 1; publicus labor 4 4. 89 9.
 laborans = *in actu positus opp.* otiosus 19 29. 120 14. 163 12. 184 25. 29. 185 27. 338 26. 346 25; exercitus laborans 364 7.
 laceratio 19 26. 341 23. 372 10.
 laceratus = *miser* 136 25 *cf.* 163 22.
 lacerna: tributa sunt purpurae, non lacernae (*i. e.* tributa debentur regi, non privatis) 29 4.
 lacrimabilis additio, conquestio, suggestio *r.* *sub singulis substantivis; cf.* Campani clementiae nostrae supplices lacrimas profuderunt, ut sublevetur onere tributariae functionis 137 2.
 lacteus: lacteae coronae margaritarum P 481 11; lacteum poculum 363 19.
 laedere: laesi 152 s. 201 7.
 laesio 50 30. 60 16. 93 19. 95 20. 99 13. 15. 16. 126 12. 132 6. 33. 133 24. 135 25. 137 7. 9. 206 12. 226 21. 251 14. 268 15. 281 11. 309 6. 319 18. 320 21. 334 14. 338 24. 339 13. 27. 28. 343 2. 372 17 *cf.*
 laetamen 258 26.
 laetificale: ubi supra terram volitare spissitudinem conspexerint muscarum, tunc promittunt laetificale (*LRKP*, laeti facile reliqui: fort. laetificare), quod quaeritur inveniri 108 27.
 laetificare 104 30. 261 25. 313 10.
 laetitia populi Romani 191 11; laetitia publica 25 14. 51 10. 98 29. 180 29.
 laeva 376 12. P 475 1.
 laicus 87 5. 280 21. 370 12. S 427 19. 446 8. 447 8. 13. 18. 448 1. 11. 449 15.
 lampas: mornm lampade lucere 186 13; 192 32.
 lares = *domicilium* 90 26. 261 21. 365 5; lares proprii 23 31. 36 16. 22. 117 18. 138 2. 174 23; dignitates, quae notissimo quodam habitaculo lares in vestra posuere familia 81 15; 246 29.
 largire = *largum reddere, ampliare*: largatus (*largit- interpolati*) 69 7. 169 30. 378 28; nec iterum

- largare*:
 remissione letata (*fort. largata, cf. 361 10*) quisquam se dicat esse praeteritum 374 14.
large r. pretium.
largiri dignitatem alicui 85 s. 186 7. 196 28. 217 1. 221 13. — deo largiente 276 32. 331 2.
largitas impensae dominorum 370 5; largitates nostrae 46 14; regia (regalis 370 23) largitas 26 17. 258 21. 353 22. 368 28. 370 23; publica largitas (l. publica 351 27. 385 5) 88 31. 180 26. 351 27. 385 5.
 largitas nostra: rex.
largitiones r. comitiva.
laridum: species laridi (lardi *deteriores*) 52 22. 372 6.
late r. pretium.
laticlaviana dignitas senatoris 187 30.
lator: latore praesentium (*sc. litterarum*) 11 2.
latus: adhaerere regio lateri 37 28 *cf. 21 21. 250 16*; adhaerere lateri *praefecti practorio* 333 17. — declarare negotium utroque latere 166 31.
lavaerum = balneum 206 2. 272 19. 22. 273 5. 316 32. 361 27.
laudabiliter 20 20. 62 4. 186 28. 213 26. 237 2 *cet.*; *laudabilis* 26 30.
laudator = paucigrustes P 465 t. 476 4; laudes a *Cassiodoro recitatae* 4 28 *cf. 291 18.*
laureae 207 23. 250 11. P 475 11.
laureatus: fascis laureati 289 8.
laus r. laudator.
laxare: qualis specierum ubertas se optata laxaverit, veraci relatione significa 379 28. — liberior sermo promitur, qui nostra auctoritate laxatur 60 13. — tributa laxare 385 4.
laxitas chordae opp. tensio 72 10.
lectio (lectio codicum 109 6) 5 11. 85 27. 108 7. 109 6. 170 18. 191 24. 286 5. 291 33. 299 13. 327 13. 17 *cf. legere* 107 32. 167 4. 191 29. 192 1. 211 26. 249 14. 327 11. 20; lectio antiquorum 286 16; lectio divina (lectiones sacrae 308 14, sacrae lectiones 308 32) 131 23. 292 31. 299 13. 308 14. 32; lectiones dogmaticae 19 1; Tulliana lectio 243 12.
legalis 18 6. 24 23. 237 3. 281 19. legaliter 53 7. 131 1. 151 25. 182 17. S 428 2.
legatio 15 14. 21. 50 10. 80 24. 115 24. 116 21. 146 25; legatio (Eoa legatio 167 5, legationem ad Orientem transmittere 50 7) *ad imperatorem missa a rege* 10 19. 50 7. 167 5. 297 12. 311 10. 312 14. 376 25. 34, *ab imperatore ad regem* 310 17. 329 11, *ad regem missa e Dalmatia* 242 26, legatio *episcoporum ad regem* 306 7, *synhodi ad senatum* S 430 5.
legatus 15 20. 135 16. 179 34. 201 9. 328 24. P 476 16; legati gentium 176 29. VII 33. 362 22 *cf. 183 31. 219 29.*
legati quos misit:
rex Gothorum ad imperatorem 232 4. 297 17. 298 16. 304 11. 310 16. 311 29. 312 28. 320 3. 7. 10. 31. 321 2. 342 31.
rex Gothorum ad regem Burgundionum 79 11, *Erdorum* 79 28. 80 8. 115 13, *Francorum* 73 18. 78 10. 80 31, *Thoringorum* 79 28. 80 8, *Wandalorum* 170 21. 267 16, *Warnorum* 79 28. 80 8, *Wisigothorum* 78 17.
ad regem Gothorum imperator 311 7. 312 21.
ad regem Gothorum rex Burgundionum 40 4, *Hestorum* 144 10, *Thoringorum* 79 28. 114 11, *Wandalorum* 171 19, *Warnorum* 79 28. 143 13.
ad regem Gothorum senatus Romanus 246 14.
ad regem Gothorum synhodus Romana S 428 5.
legitimus (plerumque ante substantiva) 16 17. 21. 18 19. 35 17. 51 6. 98 3. 124 9. 126 26. 134 7. 136 27. 155 34. 157 34. 181 34. 196 19. VII 49. 222 16. 244 12. 251 33. 256 9. 17; legitima (= ius) dicere 186 28. — legitime 158 9.
lenitas = tarditas 81 13.
lentare = diminuere 234 1. 291 8.
lentescere: ne regia iussa fepefacta lentescant (*syn. ne provisio nostra in mediis conatibus deserta languescat* 152 30) 148 29.
levamen curarum nostrarum (cf. Verg. Aen. 3, 709) 144 27.
levigare (= remittere) facinora 355 19.
levita 377 3.
lex 29 7. 56 3. 157 32. 161 21. 206 31; leges 4 2. 22. 14 18. 22 19. 27 8. 29 8. 30 23. 31 11. 27. 32 17. 35 6. 16. 22. 24. 39 18. 51 23. 53 9. 57 12. 61 28. 86 31. 88 19. 97 26. 98 12. 100 17. 101 25. 102 2. 23. 107 8. 119 12. 32. 121 30. 124 6. 11. 12. 26. 126 2. 128 14. 21. 27. 33. 129 2. 130 2. 131 31. 132 3. 133 31. 145 18. 24. 146 6. 19. 150 8. 151 4. 21. 152 11. 158 1. 160 24. 161 5. 26. 163 18. 28. 164 23. 165 3. 176 14. 20. 177 15. 180 11. 181 31. 182 23. 193 26. 194 11. 196 15. 201 6. 19. 23. 202 3. 203 8. 18. 206 27. 208 7. 209 6. 33. 210 26. 215 31. 216 17. 219 13. 226 12. 244 31. 245 14. 249 2. 250 16. 251 19. 22. 260 18. 261 19. 268 30. 269 18. 271 2. 279 11. 22. 280 4. 282 8. 283 16. 285 3. 289 28. 300 15. 301 15. 302 14. 303 11. 332 29. 350 21. 354 30. 360 23. 361 25. 33. 364 21. 373 21. lex naturae (leges naturae 231 17) 146 8. 231 17. 248 2; naturalis lex 35 8. quaedam consuetudinis lex 298 9; lex temporum 46 10. leges gentium 79 30. leges principum (Romanorum principum *ep. 6 2*) 10 15. E 391 *ep. 6 2*. priscae leges 56 20; priscae legum auctoritas 336 29. omnium communis lex 24 17; lex generalis 336 9; leges patriae 337 25; publicae leges S 428 19. legum sacra reverentia 119 2; leges sacratissimae 129 31. 184 19. 214 21. 225 10. 271 4. *cf. Mommsen neues Archiv 14, 517.* — divinae humanaeque leges E 390 *ep. 5 3. 391 ep. 5 13*; divinae leges 225 18; ecclesiasticae leges S 444 2. 449 9; sancta lege iustitiam praedicare 83 23.
libellario titulo (cf. Dahn III 136 adn. 1) praedia commississe illi 148 2.
liber (hodie quoque librum virentis ligni vocitamus exuvias 352 7); auctorum libri 40 19; maiorum libri 108 17; libri veterum 82 28. 204 24. 242 33. 251 34; *item absolute* libri 48 15. 85 25. 192 1. 212 21. 292 3. 300 24.
liber = ingenuus 181 34. 257 28. 258 4. 7. 369 2.
liberare: liberata (= *immunita*) rura 58 11.
liberalis: liberales litterae 286 22; liberalia studia 273 27.
liberalitas regia 159 2; liberalitates publicae 47 24; praefecturae urbanae infans tibi copiosa liberalitate largimur 55 8; praefato viro cum omnibus ad se pertinentibus absoluta liberalitate (libertate *OE* 94 14, *KE¹F* 125 7) concedimus, ut aedificandi assumpta licentia suis utilitatibus profutura disponat 94 14, *sim.* 125 7.
 liberalitas nostra: rex.
libertas = ingenuitas 16 4. 56 23. 152 34. 159 25. 160 7. 262 18. Romana libertas (*cf. Dahn III 297*) 320 24; generalitas sub libertate servit 300 33; 32 13. 86 1. 88 10. 96 12. 153 1. 166 14. 183 1. 203 36. 268 17. 288 19. 342 1. 24. 364 23. P 472 1. — *Cf. rex, senatus.*
libra 19 21. 24. 30. 135 29. 136 3. 147 4. 344 21. 25. 374 15; libra cubiuli nostri (*r. Mommsen neues Archiv 14, 464 adn. 2*) 165 9; libra auri 30 32. 61 13. 15. 90 8. 102 11. 187 9. 223 16. 255 26. 256 22. 268 24. 315 21. 344 1. 376 26. — *translate* sic enim aequitatis libra servabitur 17 26; 31 1. 251 23.
librare = examinare 26 18. 35 4. 81 8. 329 5.
licitor = praepositus carceris 354 7.
lignum: fragile lignum venatoris 169 7 *r. Gori vol. I ad diptych. Leodicense pag. 36 VII.*
limen regni 275 21. — sacra limina apostolorum 377 8.

- limosa podagra 315 32.
 lingua: Gallica lingua 243 13; nostra (*Gothorum*) lingua 253 4 *cf.* sermo; per multiples linguas diffunditur doctrina *Amalasintha* 300 28 *cf.* 328 28; trifariis linguis instructus *Cyprianus comes sacrarum* 167 7.
 linguosi digiti *orchestaram* 138 34.
 linum: plumbatum linum *de rete* 355 3.
 liquatarius: Iohanni liquatario (siliquatario *Cuiacius*) *Ravenati* XII 17.
 litigare 107 9. 108 10. 377 27 *et.*; litigantes 131 2. 292 21. 377 29. litigator 130 30. 255 23. 279 11.
 litigiosus 107 24.
 litigium 16 16. 119 4. 178 2. 328 29. 337 25.
 litterae (Latinae litterae 243 13, liberales litterae 286 23) 48 13. 54 28. 85 23. 96 28. 114 8. 242 14. 20. 243 1. 13. 27. 245 28. 250 20. 259 9. 260 4. 273 30. 286 23. 287 2. 288 25. 292 14. 15. 299 5. 8. 302 6. 328 27. forenses litterae 351 15. ecclesiasticae litterae 299 10. civitas litterarum *Roma* 156 21; dignitas litterarum *quaestura* (*quam vide*); militia litterarum *decurialium* 155 27.
 litterarius *syn.* epistularis 298 14.
 litteratus: litterata dignitas *v.* quaestor: litteratum dogma *r.* dogma.
 localiter 33 19. 70 22. 137 30. 332 1.
 locare: qua moderatione praetoriano culmini locatus insederit 14 23; praefecti praetorio et magistri officiorum ubi pro publica utilitate delegerint ordinatione locatos (*Mommsen*, locatus *codd.*: *significantur regis mittendarum*) 146 31.
 locorum indicandorum proprietates:
genitivus locutivus (*incertum enim Susae* P 484 1) *et nudus accusativus non occurrunt, sed adiecto civitatis vel urbis verbo circumscribuntur; ablativi recte positi unum adest exemplum*: Praeneste 188 16.
ablativus pro genitivo: Dertona consistentes I 17; Genua consistentes (constituti IV 33) II 27. IV 33; Massilia constituti IV 26; edictum de pretiis custodiendis Ravenna XI 11.
ablativus in regionibus significantis pro in v. sub ablativo.
 ad urbem Romam convenire S 426 9. — synodus apud urbem Romam congregata S 426 6.
 in *pro ablativo*: in Avinione. qua resides, nulla fieri violenta patiaris 98 2.
 locus: Hostiliensis locus 61 5 *cf.* 64 27. 118 13. 131 12. 136 26. loca publica 50 21. 95 30. 224 13; loca in Spoletina civitate 124 34. turre circi atque locus (*sc. in podio*) amphitheatri 133 16. — = *dignitas* 5 7. 34 22. 127 2. 145 30. 158 18. 181 3. 184 18. 185 24. 209 10. 211 3. 213 16. 215 29. 216 7. 240 10. 244 6. 315 12. 345 11. 346 8. 347 7. 22. P 476 14. S 404 2. 446 23.
 logicus: Aristoteles logicus 40 13.
 logisticus: ars logica 107 19.
 longaevitas (longaevus 232 1 *et sapius*) 317 8.
 loquax: charta praetoriorum loquax 352 18.
 lubricus: lubrica aetas 46 15; artes lubricae (lubricae *Cuiacius*) 209 2; lubrica voluntas 32 26; *n. pl.* lubrica 139 15.
 lucidare 96 3.
 lucripes: lucripetes = *qui lucrum petunt* 368 24.
 lucrose 377 2.
 luculentia 40 16. 249 5.
 ludiera ammiustratio *tribuni voluptatum* 209 21; religionem ludiera similitudine profanare 106 1.
 ludus: ludi *Praenestini* 188 16.
 luere debitum 147 26; poenam 315 23.
 lugere: oculi lugenda orbitas 204 14.
 lumbricus 103 8.
 luminare: luminaria 83 18. — *Cf. ad* 208 18.
 lupus: piseus lupus (*cf. Plin. hist. nat. 32, 11 et Ovid. halieut. v. 23 seq., v. infra saurus*) 355 3.
 lusorius = *vanus*: lusoria somnia 41 31.
 lux: luce privari = *mori* 157 33.
 lychnus: lychnides (lycnites *cod.*) P 480 16; lychnitae P 481 18.
 lyra (Davitica lyra 72 1 *cf. expos. ad ps. 33 p. 109*) 71 6. 72 1. 19.
 macellarii *inter negotiatores publicos titulos administrantes* 315 4.
 machinamentum 40 25.
 macte 13 21. 329 19. 353 30. P 466 14.
 magicus 105 19. 124 2. 22.
 magister: artium magistri 109 14; magister eloquentiae 177 31. 178 23 *cf. v. I dedicatiois p. 1*; litterarum magistri 287 2; scholarum magistri 286 7 *cf.* 30; salutis magistri = *medici* 192 12. *aliter comes archutrorum* magister 191 34. horologium cum magistris rerum (*sc. dispositoibus horologi*) transmittere 40 2. boni operis Paulus (*apostolus*) magister S 430 15.
 magister claustrorum 355 13.
 magister militum: *officialis eius* 176 18; *vide Mommsen neues Archiv 14, 505 et 15, 185*.
 magister officiorum:
 magister officiorum *Occidentalis*: *Argolici aris* 86 12, Cassiodorus, Eugenius (*v. ind. nomin.*). — formula magisteriae dignitatis VI 6. magister officiorum *praef. pag.* V 3. VI 19. I 12. 135 19. 146 31; *exmag. off. in titulo operis*; magister 292 11 *cf.* 179 18. 180 18. V. I. magister officiorum I 12; illustris vir 21 16; diligentia tua *cf.* 179 31. magisteria dignitas 20 26. 147 9. VI 6. 290 8; magisterium 4 34. 21 17. 86 12. insignia 180 14. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 454. 470. 491.* — *Cf.* adiutor magistri. iufulae, officium, vices agens.
 magister officiorum *Orientalis* X 33. magnitudo vestra 320 11; vestra prudentia 320 14; sapientia vestra 320 25.
 magister scrinii VI 13. — *Cf.* scrinium.
 magisteria dignitas *v.* magister officiorum.
 magisterium *v.* magister officiorum. — decorum magisterium *de cura palatii* 204 28.
 magnanimitas 139 18.
 magnanimitas tua: rex.
 magnificentia.
 magnificentia tua (*cf. illustris et praecelsa magnificentia tua*):
 patricius.
 rex.
 magnificus: illustri Patricio quaesturae contulimus dignitatem, ut qui est clarus nomine, magnificus etiam sit honore 303 16. — *Cf.* femina, patricius, rex, vir.
 magnitudo.
 magnitudo tua *vel* vestra (*cf. illustris magnitudo tua*):
 comes: V. I. comes Arigerus.
 comes patrimonii.
 comes privatarum.
 magister officiorum *Orientalis*.
 patricius.
 praefectus praetorio.
 praefectus urbis.
 V. II. Consularis, Cunigastus, Eusebius, Theodahadus.
 maiestas regii nominis 283 19; regia maiestas 93 13. 300 10; maiestas tua (*Eutharicus*) P 470 11. maiestas populi Romani 369 2. superna (divina 254 9) maiestas 123 31. 167 12. 254 9. 268 2. 309 1. 328 13; *absolute* maiestas (*sc. divina*) 186 6. 263 7. 280 20. 281 5.
 maior: maiores (*syn. antiqui*) 4 21. 5 13. 19 22. 23 23. 25 27. 108 17. 151 21. 181 1. 190 26. 207 17. 208 16. 209 13. 291 33. 352 3. 369 25 *et.* P 468 4.

- maior domus: Arigernus, Bedeulfus, Gudila, Tu-
luin, Wacca (*v. indic. nomin.*). — maior domus
nostrae 309 15; maior domus vestrae inl. v.
S 423 7; sublimes viri maiores domus (domus
nostrae 422 9, domus regiae 429 4) S 422 9, 20,
429 4; *cf.* 240 8. *Vide Mommsen neues Archiv*
14, 514.
- maleficus = *incantator* 105 18. 284 22 (*v. Dahn*
IV 131).
- malignare: malignantes 280 37.
- manabilis 252 7.
- manare: praecepta nostra ad eos quorum interest
manasse cognoscite 385 27.
- manceps *v.* cursus publicus.
- mancipare custodiae *aliquem* 255 10; disciplinis
aetatem 48 14; subversioni templa et loca pu-
blica 95 31.
- mancipium = *serrus* 20 8. 89 2. 95 24. 100 18.
S 428 18.
- mandatum principis S 431 4; mandata regalia
245 15 *cf.* 335 22; mandata nostra 78 18. 202 26.
S 424 22 *cf.* — mandata *praefecti praetorio* 359 12.
360 3. — divina (dei S 430 1) mandata 182 33.
314 18. 383 c. S 430 1; earum rerum iudicium non
praesumimus, unde mandatum specialiter non
habemus 314 14.
- mandibulu: mandibulis 12 9.
- manere: manentes = *habitatores* 127 21.
- manifestatio 220 12.
- manifeste 308 27.
- mansio 260 28. 261 16; mansio *exercitus* 23 31. 149 23;
mansio (= *aula*) Ravennas 315 c. 379 33.
- mansuetudo.
- mansuetudo nostra (vestra): imperator, rex.
- manualis musica 71 13; manuales digiti 19 11.
- manus larga 205 9. P 466 6. — manus (= *exercitus*)
Gothorum 309 8.
- mappa *circensis* 106 12. 14. 16.
- margarita 181 16. P 480 17. 481 1. 10.
- maritalis 83 2. 119 10. 161 4. 21.
- marmor 84 26. 89 11. 129 14. 182 7. 204 30. 210 19.
212 7. 224 16. 303 24. P 483 10.
- marmorarius 17 2.
- marmoreus: tam definita nostra quam senatus
consulta tabulis marmoreis praecipimus decenter
incedi 281 21. — *translate* = *durus* 316 5.
- Mars = *bellum*: aperto Marte P 474 15. *Jordan. p.*
108, 9.
- masculus: germina masculorum 287 33. — masculae
pilae 139 19.
- massa = *fundus* 254 21. 30. 262 5; Pallentiana massa
150 2; massa iuris nostri Rusticiana in Bruttio-
rum provincia constituta 270 1.
- mathesis: quadrifariae ianuae mathesis (*i. e. arith-
metica, musica, geometria, astronomia*) 40 18.
- matricula officii praetoriani: ille, quem fecit matri-
culae series accedere 346 12; iuxta matriculae
seriem 345 11; transgressio matriculae 335 8.
- matrimonium: formula de matrimonio confirmando
VII 40; formula qua consobrinae matrimonium
legitimum fiat VII 46; *sollicitatio matrimonii*
(*v. Dahn IV 129*) 283 26.
- matrix *opp.* germen 381 19.
- matronalis 284 15.
- maturitas consilii 121 19. 274 12. morum 157 16.
vitae 222 23; *absolute* maturitas (*syn.* maturi
mores: *cf.* 46 15 *cum* 209 12) 47 17. 82 4. 180 17.
209 12. 223 3. 274 10. P 476 15.
- mausoleum quod est apud b. Petrum apostolum
S 445 1. — mausolea *unde nomen acceperint*
212 10.
- mechanicus 40 13. 41 25. 107 18. 109 12.
- mechanisima 41 22.
- medella 340 11.
- mediare: te custode atque mediante 149 16.
- mediator = *interpres* 328 24.
- medicabilis *active* 69 3. 9.
- medicator: caelestis medicator S 432 8.
- medicina 107 19. 191 16.
- medicus: indulgentia afflictis rebus medica singu-
laris 353 31. — medici 191 34. 340 19.
- mediocris (*opp.* dives, idoneus, praepotens, primas)
60 16. 93 9. 122 10. 144 28. 150 11. 24. 157 20. 170 34.
193 18. 211 14. 225 10. 250 22. 260 1. 268 29. 269 6.
271 28. 368 24. 379 4.
- mediocritas 132 11. 146 18. 193 35. 284 29.
- medium: Helladins de medio (*i. e. medius inter
omnes, aequaliter, non secus ac reliqui pantom-
imi*) introeat habiturus aequalitatem menstrui
cum ceteris partium pantomimis 32 22; *sim.* 32 25.
- medius = *intercessor* 80 26. 90 3. amicis mediis
79 14. 81 1; mediis euangelis 120 9; deo medio
S 425 7. — media (= *dimidia*) portio 278 32.
284 4. 286 30.
- meliorare 35 29. 187 19. 262 20. 270 18.
- mellifluus 32 1.
- melos 71 1. 15. 275 19. 286 14.
- membrum: Italiae membra 10 16; rei publicae
membra P 466 15; *cf.* 57 23; ecclesiae membra
S 430 14.
- memoria, quae oratorum thesaurus inre vocatur
(*v. Quintil. inst.* 11, 2, 1) 157 8. — divae memoriae
232 5. 247 9. 30. 252 11. 256 6. 276 8. 319 26; glo-
riosae memoriae 236 2. 17. 237 13. 241 31. 245 11.
277 11; illustri memoriae S 444 10.
- mens: detestabili mente 123 16; devota mente
361 7, devotiore mente 347 16; grata mente (grata
videamini mente 96 5) 143 18. 150 13. 220 17 *cf.*;
illuminata mente 332 12; pia mente 309 5; prona
mente (prona debet mente 374 10) 10 26; pura
mente 171 6. 307 2; sacrilega mente 255 24; sin-
cera mente 307 31.
- mensa regalis (regalis m. 38 33, regiae mensae
375 21) 38 33. 362 17. 375 21 *cf.* 183 33.
- menstruus: illi aurigae unum solidum menstruum
feceramus; nunc autem decernimus, ut alterum
solidum per mensem accipiat 51 9; menstrua
eum (*aurigam*) duximus largitate solidandum
(*occurrit in nummi significationem*) 105 12. —
item substantive: menstruum *pantomimi* 32 23. 33 7.
- mensura: constet populis pondus ac mensura pro-
babilis 19 27; 314 22. 24. — morum mensuram eu-
studire 20 11; 59 19.
- mensuratus eloquens 326 24. mensurate 137 8.
- mereri (= *emere*) *aliquid* 132 15. 384 30. — *item*
cum acc. = *nundinari, κατηλενεν* 4 10. 368 2. —
mercantes 89 16.
- mercatio 105 4.
- mercator 196 1. 208 22. 378 22.
- mercimonium 219 7. 262 2. 341 21.
- merere nostra praecepta 132 13; mereri saionem
VII 42. 223 13. 15 (*v. lectionem codd.*).
- mergus 104 1.
- meritum = *pretium*: ei praedium cum alio eius-
dem meriti a pervasore reddatur (servum ipsum
domino et eiusdem meriti alterum reddat
Ed. Theodor. 84) 90 2. *Vide Mommsen neues*
Archiv 14, 524 *adn.* 3.
- merx: merces 19 26. 53 24. 117 12. 123 8. 153 26. 177 34.
208 11.
- meta: septem metae *circenses* (*v. circus*) 106 4. 5. 21.
- metallicus 212 20. 317 15. P 483 13.
- metallum: metalla usalia 180 31. — metalla =
marmora 50 21. 84 19. 210 19. 212 6.
- metrius: Heron metrius 107 31.
- metropolitanus S 447 10. 22.
- metrum 71 22. 286 15; poetis Terentiano testante
duo primum metra principalia sunt tributa
i. e. heroicum et iambicum 71 19.
- metus: caelestis metus 292 32.

miles:

armata militia: miles 139 8, 329 2, 384 4. milites in Augustanis elusuris iugiter constituti (*r. Mommsen neues Archiv 14, 498 adn. 6*) 49 29. Salonitani milites (*r. ibid. 502 adn. 2*) 37 1. 3. milites comitvae Neapolitanae 195 32; comitvae Syracusanae 195 9, 12; ducatus Raetiarum 203 31, 34. — magister militum *r.* magister. — milites = *fabricenses* 213 22, 214 7.

officiales: *generatim* miles (*opp.* *cognitor*, *iudex*, *praesul*) 3 20, 176 18, 186 27, 30, 187 1, 9, 215 7, 217 15, 242 21, 359 5; *singillatim* *subnotantur* *singulis officiis adscripti*:
comitis patrimonii: milites tui 183 26.
comitis Romani: milites consueti 210 29.
praefecti praetorio: miles *vel* milites 14 33, 176 25, 337 10, 338 5, 10, 360 3, 379 11; praefectorum miles 194 14; miles ad secreta iudicis proximat 335 22; miles noster in rem directus 341 24 *cf.* 376 20; sedis nostrae milites (miles 376 20) 338 26, 344 25, 361 17, 374 19, 376 20 *cf.* 336 32 (*r. Mommsen neues Archiv 14, 480 adn. 3*).
praefecti urbis: urbanae praefecturae milites 180 9.
quaestoris: cui tot milites obsecundant 249 15, miles noster = *saio* 17 14.

militare sub rege: regalibus domis militare *de comite sacrarum* 180 25; militavit regiis affatibus (animo nostro 167 36) *referendarius* 167 27, 36; militat sub iudice gratioso (*Athalarico rege*) *Theodahadus* 254 19. — advocati militat *praefecto urbano* 177 20. — militare = *inter officiales esse* 207 32, 217 17, 359 24 *cf.* 350 15; *saiones* et militantes *opp.* *iudices* 268 31. — *translate* militare *alicui* 13 4, 156 8, 354 12.

militaris: Breones militaribus officiis assueti civilitatem premunt armati (*r. Mommsen neues Archiv 14, 497 adn. 2*) 20 9. — vestis militaris (*chlamys*) 188 10. — *ad officiales spectat*: militares exenbiae 348 12; militarem fortunam promoveri 347 21; militaria obsequia 348 14; sacramenta militaria 348 8.

militia:
militia bellica 163 14; militiae nomen dare *de dromonariis* 64 2.
militia (rei publicae militia 158 15) *de quocumque munere publico*:
militia comitis portus u. R. 208 9.
comitis privatarum 243 27.
comitis sacrarum 180 30.
curialis (*i. e.* *decurionis*) 271 8.
tribuni provinciarum *cf.* 218 10.
tribuni voluptatum 38 31 *cf.* 158 15.

militia officialium 62 8, 13, 21, 63 4, 155 27, 176 24, 180 8, 187 5, 196 27, 215 27, 224 2, 272 16, 335 2, 345 13, 346 24, 347 7, 349 10, 12, 24, 350 2, 351 18, 375 13.

militia palatii 18 25.

militia concrete = *milites* (*sc.* *officiales*, *r. Mommsen neues Archiv 14, 504 adn. 3*); militia Romana comitatur *comitem rei militaris* 216 13.

mille alia itinera liberalitati reservantur S 449 17.

millena = *iugum* (*r. Mommsen neues Archiv 14, 499 adn. 3*); Spoletinis civibus ad exhibitionem thermarum millenam esse deputandam 67 5.

millenarii (= *possessores*, *cf.* millena) provinciae Piceni et Samuii 159 3.

milliaria: intra quadragesimum sacratissimae urbis iura custodit *rearius urbis Romae* (*r. Mommsen neues Archiv 15, 182*) 188 15; intra centesimum *praefectus urbis* (*cf.* *Boecking ad Not. dign. Oc. c. 4*) 177 27.

minimus, qui nunc derisui habetur, tanta Philistionis cautela repertus est 139 9.

minime = *non* 178 7, 370 14, 376 3 *cf.* P 474 8, S 450 9.

ministerium: naturae ministeria 105 33, 310 12 *cf.* 68 22, 273 6. — ministeria ecclesiarum 280 35, S 446 1; *item absolute* ministeria *syn.* vasa sanctorum 377 3.

ministrare: vobis recentium rerum memoria ministratur 14 22; ne malae tractationis ministretur occasio S 449 17; causa, quae de concilio non dum firmato tristitiam ministrabat S 427 15.

minor et minores (*opp.* insolentes, potior, summi viri *syn.* mediocres) 27 15, 29 15, 97 10, 237 4, minores fortunae 132 9; minima fortuna 260 2. — in annis minoribus constitutus 129 27; minor nascendo 222 24; fortuna minor 17 27.

minus ne = *excepto quod* (*pro quo, quamquam exempla deficiunt, potuit saepe dici: excepto ne*), *praeterquam quod*:
 qui si intentata iniuste se retinere cognoscunt, aequitatis consideratione restituant: minus ne ad consularem illum veniant legibus audiendi 128 20.
 tibi universam substantiam illius addicimus, hoc tantum relaxantes, ut usque ad kal. Sept. spatium habeat reddendi debitam quantitatem: minus ne, cum ad supra dictum diem tu pecuniam intuleris, facultas eius, sicut diximus, tuis compendiis applicetur 148 14.
 praedictis casis exactionem facies sub hac condicione removeri, ut, si intra illas kalendas summa quae competit non fuerit arcario persoluta, intra provinciam sollemnis exactio peragatur: minus ne, si fidem suae promissionis arcariorum apoculis probaverit esse completam, ab omni inquietudine compulso- rum designata praedia liberentur 366 27.

minutiae: continuitas de minutis *charta appellatur* 352 15; publicas illationes per difficiles minutias colligere 351 5.

minutum: harenarum minuta 213 11; musivi minuta (*ita cum Mommseno erat scribendum*) P 483 12; minuta quaeque 270 14.

miraculum: septem terris attributa miracula (*cf.* p. 459 adn. 5) 212 9.

mirus: sed quid mirum, si reverenda sanctorum diripere noluit, qui tanta se urbis vastatione ditavit? 377 10; sed quid mirum, si ferro fuit adibile, quod ab armis se non potuit vindicare? P 483 17.

miscere: carpentum praefecti urbis mixta gratificatione conscendis 190 18. — mixtum (= *implicitum*) laesionibus inveniri 339 28.

misene = *promiscue* 305 20.

miseratio divina 70 22.

misereri *alicui* 71 17.

miseriordia: superna misericordia 334 28.

missa ecclesiastica S 432 10.

missus *circensis* 105 35, 106 19.

mittendarius *regis* 135 29.

mittere: *verbum simplex quamquam est ubi in variis inveniatur, iam tamen coepit eedere synonymis, qualia sunt deputare destinare dirigere transmittere cetera.* — = *dimittere* 333 22.

mobilia = *res mobiles* S 450 8.

moderamen = *moderatio* 101 24, 201 9. — trinae illationis moderamine custodito (trina illatione servata 374 12) 361 8.

moderari = *colibere*: *passive* sit insultandi consuetudo moderata 32 13; doctissime moderatum 68 10. — = *ordinare*: moderari aequalitatem tributi 150 32; *passive* si aestimatis viribus sub aequalitate sit dispositum, debeat permanere moderatum 277 4, moderata pretia 210 7, 379 12, moderata pretii quantitate 272 5, moderata compendia

moderari:

89 10; *absolute* caelo moderante S 449 3. — moderatus *syn.* temperantia praeditus I 2 21. moderata *syn.* civilia 98 20 *cf.* 29 4; moderata (*a Cassiodoro semper ante substantivum collocatur*) aequalitas 215 18, civilitas 132 6, executio 58 17. 128 19, inquisitio 314 7, iussio 129 9, iustitia 124 7, ordo 255 17, preces 28 23, praeceptio (praecepta moderatissima S 422 19) 338 1. S 422 19, voluntas 203 s *cet.*

moderatio (= *ordinatio*) pretiorum 210 9.

moderator sui 239 25; equorum moderator 51 12;

moderatores (*sc. provinciarum*) = rectores 269 1;

moderator (*sc. scaenicorum*) de tribuno voluptatum 209 10.

moderatrix 65 29, 209 3, 351 23.

modernus 81 18, 84 12, 95 22, 138 s, 245 10, 256 5, 330 16.

modi permutati:

haec si omnia constiterint (constiterunt *interpolati*), si in nulla parte praetermissa videtur esse sollemnitas, miramur 11 25.

de percussore, quamquam omnium communi lege damnatur (*JRKP. damnetur reliqui*) solumque sit parricidium quod totius tragoediam reatus exsuperet, tamen humanitas nostra definit 24 17. si quis tibi damna generavit et illi a vicario extortam constiterit fuisse pecuniam, ablata restituat 35 20.

rideat florenti gramine facies decora campestris: quin etiam ardentis aquae fertilitate laetatur (*fort. laetator*) miroque modo dum proxime salem generet sterilem, nutriat pariter et viroses 69 17.

asserens illam illi se iugali foedere sociasse et, cum ornator cupit novis thalamis apparere, studuerit prioris viri facultates evertere 120 2.

cessat lucri ambitus, cum vacatur ad planetus; nec mens quodlibet aliud capit, cum eam qualitas pietatis impleverit 133 14.

requirant, si dolor cessavit, si somnus affnerit 192 18.

ille, quem nec ferventia bella respuerunt et (cum *pro et interpolati*) tranquilla otia praedicarent, aevi antiquitatem gestabat 248 6.

postquam episcopos remisimus nec petitionibus vestris ooster animus obliasset, aliqui retulerunt 306 7.

hoc mihi obicere poterit otiosus, si verbum improvida celeritate proieci, si sensum de medio sumptum non ornaverim venustate sermonum, si praecepto veterum non reddiderim propria personarum 326 10.

modiatio = *quantitas frumenti per modios definita* 61 s, 118 4.

modificare 33 25, 209 14.

modificatio 70 7.

modius 314 29, 383 s, 385 6.

modulamen 139 12.

mola 95 16, 353 1.

momentaneus defectus solis 381 13; momentaneae domus 262 15; momentanea satisfactio 190 21.

momentarius = *ad actionem possessionis recuperandae pertinens (v. momentum)*: causa momentaria vel principalis 134 24.

momentum: horarum aliquo momento 286 32;

horarum momenta 3 13, 42 13; quis enim momento sermone (*sic fort. legendum*) recolligat, quod tot saeculis manus larga profundit P 466 5, *cf.* arbitrio superbi regis momento defecit, quod tot saeculis natura progeniit *Jordan. p.* 108, 12.

— *absolute* = *actio possessionis recuperandae (v. Brons die Besitzklagen Wimarier 1874 pag. 88)*; momenti iura (ius 134 22) 134 22, 207 32, 258 4;

momenti tempora 132 1. — aequitatis momenta 160 5; gratiae momenta (*aliter et recte* Augustae

momentum:

gratiae momenta 312 23) 168 3; momenta integritatis exhibere 346 17; momenta iustitiae 285 7 *cf.* momenta (momenta *deteriores*) iustitiae 14 13; momenta (*LKEFAe*, monumenta *RPAr* 133 20; monumenta *omnes* 267 4) pietatis 133 20, 180 27, 267 4; momenta scientiae 192 8.

monasterium famularum dei 314 2.

moneta: formula qua ea committitur VII 32; monetae cura 219 21; *in formula comitivae saecularum*: hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio, ut figura vultus nostri metallis usualibus imprimatur, monetamque facis de nostris temporibus futura saecula commonere 180 30 *cf.* 219 4: *vide Friedlaender die Münzen der Ostgothen p.* 21.

monetarii 165 20.

monimentum (*cf.* momentum): monumenta charitarum 189 3; monumenta publica 177 4; Ablabi historica monumenta (monumenta *B*) 312 6; Augustae gratiae monumenta (monumenta *BK*) de epistula imperatoris 312 23. Mausoli monumentum 212 9; monumenta publica 210 28.

monomachia: cur ad monomachiam recurratis, qui venalem iudicem non habetis? 92 5; *aliter τὸ αὐροπόξια i. e. gladiatorum spectacula (Socrat. hist. eccl. 1, 18) ea voce reddidit Epiphanius hist. tripart. 2, 18 p.* 232.

monopolium (*cf.* *Dahn III 147*) 49 17, 61 17, 63 30.

montanus lapillus 371 7.

mora: morae *in solvendis tributis* 366 30; *cf.* venalis.

moralis: nec minor nobis est cura rerum moralium quam potest esse bellorum 100 16; moralis compulsio 360 8; moralis concordia 269 9; moralis ratio 267 16.

moralitas 238 19.

morigerus: beluae morigerae 114 19.

mortalis: mortalia (mortales 164 30, 188 s, 214 3,

mortalium 143 13 *cet.*) *opp.* divina 167 9, 352 24;

mortalia cuncta 103 9, P 183 4.

mos: more gentium (gentium barbararum 316 18) 114 11, 115 4, 316 18; mos priscus 99 5.

motus: evocatoria, quam princeps motu suo dirigit VII 34; delegati motu nostro iudices 98 4; nostris motibus ordinata 59 7.

movere: movete feliciter, ite moderati 149 25.

mox ut = *simul atque*: ut *quamquam paucis locis ne in probis quidem Cassiodori codicibus inventur constanterque omittitur a Iordane (vide Mommsen ad Jordan. p.* 192), ipsum tamen Cassiodorum mox *vide pro simul atque posse (ut posuerunt sane praeter Iordanem inde a quarto saeculo scriptores non nulli: cf. Roensch Italia und Vulgata p.* 400, Hartel in *Archiv f. lat. Lexikogr. III 26, Petscheniq ibid. VI 267, Dombart in indice Commo-diani p.* 226) contra auctoritatem codicis panegyricorum Bobiensis (P 476 9), testis scilicet antiquissimi inter libros quotquot Cassiodori scripta continent, vix ausim affirmare.

cui mox ut (*omnes*) praefecturae dignitatem concessimus, disposuit 55 21.

qui mox ut (*ut om. B¹A*) reliquit, statim portavit 239 21.

mox autem ut (*omnes*) tempus clausit navium comneatum, exercuit 292 19.

mox ut (*omnes*) cognovit, imperavit 377 7.

nam mox ut (*omnes*) Gothi ad belli studium se contulerunt, caesa est rebellium manus 384 6.

mox enim ut (*sic cod. Bob.*) reversus es, mernisti P 476 9: mox *male interpretatus sum p.* 463 *adn.* 2.

legimus, mox ut (*sic editiones*) de limo terrae corpus effectum est, statim dominum insufflasse de anima 7 p. 632.

mox:

mox ut (*omnes*) coepero, clamoribus imminetur 3 13.
 sed mox ut (*omnes*) fiduciam habere coeperint, exeunt 54 1.
 quae mox ut (*LRKP*^b, ut *om. P^a MONXEA*) ad aedificia pervenerit, succendit 68 15.
 nam mox ut (*omnes*) datus fuerit, fit 175 17.
 cautela tua mox ut (*LRKEFC*, ut *om. P^aTU*) adhibita fuerit, discurrit 206 23.
 mox ut (ut *om. B*) foro poterint esse digni, incipiunt 260 5.
 perquirantur fures summo silentio, teneantur in suis laribus quieti, dum, mox ut (*ita scribendum*, ut dum mox *omnes praeter* dum mox *HGT*) executor increperit, eorum corda turbentur 261 21.
 mox enim ut (*omnes*) supernae luci fuerint restituti, separant 270 14.
 cuius primaeva germina mox ut (*omnes*) adoleverint, patres vocantur 274 11.
 mox ut (ut *om. B*) VI menses exempti fuerint, consequantur 286 23.
 mox ut (ut *om. B*) cognoverit, labitur 355 6.
 sed mox ut (*omnes*) oriri coeperit, ostendit 372 21.
 dixerunt, mox ut (*sic editiones*) semen humanum coagulatum fuerit in vitalem substantiam, illico (mox — illico *saepius apud Iordanem*) creatas animas corporibus dari discretas atque perfectas *de anima* 7 p. 632.
 mox ut *constanter exhibent editiones historiae tripartitae*.
 multifarie 26 20.
 multifarius 139 3, 162 7, 259 27, 354 19, 362 30.
 multiplex: laus multiplex 329 24; praedicatio multiplex P 476 2; multiplices linguae 300 28.
 multitudo (= *manus*) Gepidarum 149 9.
 multum facundior 157 17.
 mundanus: odia mundana 132 32; mundanae res 136 8; mundani = *laici* 255 32.
 mundus: animae de mundi conversatione discedunt 89 14; de mundo auferri P 471 14; cunctae mundi dominae P 482 1; mundi caput *Roma* 281 31; civitas, quae mundi principaliter ore landatur 94 19; Placidia mundi opinione celebrata 328 32; talis res effecta est, quam mundus loquatur 319 24; fabula mundi (?) P 479 17.
 munerari 237 21.
 munerarius: haec, ut ita dixerim, muneraria dignitas *de comitiva sacrarum* 181 3.
 munia (*abl.* muniis 56 21, 28) *de munere curialis* 56 21, 28, 227 17.
 municeps = *curialis* 56 25, 227 9.
 municipium 84 13, 151 20.
 munificentia principalis (regalis 63 19) 17 15, 18 26, 63 19, 81 11, 85 3, 125 30, 167 18, 275 29, 313 30, 383 4, 385 27; munificentia nostra 158 11, 22 *et*.
 munificus aeriario 14 29; stipendium est, quod subiectum facit munificum dici 336 9; 353 13.
 munimina civitatis 375 5, munitio civitatum 374 24.
 munus: principale munus 278 6; regale (regium 253 19) munus 253 19, 313 32; munus regale perpetuum 343 29. — divinitatis munera 318 20; caelesti munere 309 2; divino munere 378 15; divina munera 91 1, 297 6, 326 18.
 muralis agger 177 28, *Iordan.* p. 112, 2; muralis protectio *opp.* campestre certamen 221 25.
 murex: adorandus murex 11 19, *muridegali* 11 27.
 murmur: tot proceres nullum murmur, ut assolet, misenerunt 232 30; 156 12, 311 7, P 470 8. — poenale murmur animarum *de magico maleficio* 121 2.
 murmuratio 261 22.
 musa 138 35, 36.
 musica 108 3; musica artificialis 70 32, musica disciplina 25 26; eruditio musica 70 4, actus musicus

musica:

138 27; musici pedes *v. pes.* musicus 40 11, 107 18, 286 14.
 musivarius 205 1.
 musivum P 483 12.
 mutus: hanc partem musicae disciplinae (*i. e. pantomimum*) mutam nominaverit maiores 25 26.
 mutabilitas 52 6.
 mutatio *v. cursus* publicus.
 mutescere 354 10.
 mutilatio 316 9.
 mutuare (mutuari *frequentius est*): futuris obsequiis beneficia ingenua pietate mutuamur (mutuamus *NEFLA fort. recte propter consonantiam*) 236 22; mutuasse pecuniam 67 16; peregrinis flatibus calamos complet, ut minuta (*fort. mutuata*) possint arte cantare 40 24; mutuati luminis beneficio festinavit 159 22; splendent mutuato lumine 188 3; mutuata pecunia 368 8; *item n. pl.* mutuata 67 20.
 mysterium: divina mysteria 281 3, 311 12, S 431 15; sacrum mysterium (sacra mysteria 255 13) 255 13, 263 13.
 naevus ingratitudeinis 148 22.
 nam, ubi aut nullam aut aliam expectes coniunctionem:
 ab uno quippe principe provehi videtur fortasse gratiosum: nam et sub altero meruisse propectum apud utrosque integrum constat fuisse iudicium 253 28.
 utiles etiam sunt ad instructionem ecclesiasticae disciplinae Ambrosii de officiis libri nec non et Augustini de vera religione liber, item eiusdem liber, quem de agone Christiano composuit, maxime vobis necessarius, similiter etiam liber eiusdem, quem pro moribus instituendis ex divina auctoritate collegit speculumque nominavit, magna intentione legendus est. nam et sancti Augustini XXII libros, quos de civitate dei confecit, infastidibili sedulitate percurramus *inst. div. c. 16 p. 549*.
cf. Iordan. p. 135, 20.
 narratores priscae saeculi 212 8.
 nasci *alicui rei* 33 11, 61 14, nascendi laus 81 32; nascendi ordo 146 9; sors nascendi 56 22, 83 9, 289 13, 304 18.
 nasutus: est, ut ita dixerim, beluae (*elephanto*) nasuta manus (*sc. proboscis*) 317 27.
 natale *v. dies festi*. — natales: natalium splendor 55 7, 131 26, 168 11, 187 27; *sim.* 130 24, 145 19, 167 15, 168 3, 304 30.
 natio *Afrorum* 367 10; natio externa *opp.* Romani 334 20; diversae nationes 328 22; nationes *opp.* Gothi 91 13, 239 20; natio *Almannorum* 73 10, *Francorum* 329 15, *Thoringorum* 114 7, 329 15, *cf.* 80 16; natio *Gothorum* 292 5; utraque natio *rel. utraeque nationes sc. Gothi et Romani* 55 31, 203 6; *item* nationes tam praeclarae 56 6; a quocumque cuiuslibet nationis homine 63 13 *cf.* 135 24, 136 29.
 nativitas = *proventus* 379 13.
 nativus: *pisces* nativae epulae Comenium 343 29.
 natura: aves ipsae naturam suam (= *genus*) extranea sorde non maculant 53 25.
 navanter operam impendere (insistere 65 15) 59 8, 65 15, 206 22, 254 29, naviter (*sic fere prohi cold.* *cf.* operi inuncto naviter insudante *Bevio in titulo Theodericiano C. I. L. X 6850*, navanter *interpolati*) operi insistere 258 24.
 nauclerus 162 33.
 naufragus: iacebat tellus naufraga palustri torpore confusa 58 8.
 navicularii Campaniae, Lucaniae sive Tusciae 117 6.

- naviger: flumina navigera 154 5.
 navigium: velocia navigia 34 1.
 naviter r. navanter.
 naulum 162 33. 378 25.
 nautae 11 27. 123 5. 152 30. 153 3. 12. 155 1.
 nec = ne—quidem 3 13. 16 17. 22 6. 33 23. 54 27. 62 11. 100 8. 13. 106 19. 20. 107 13. 118 15. 131 25. 148 16. 149 2. 168 23. 185 7. 188 9. 193 22 *cet.* S 428 9.
 necdum = *nondum* 33 27. 105 24. 106 18. 327 18.
 necessarie (necessario 158 28. 175 27. 178 16. 353 32. 364 29. 373 1. 376 3) 12 14. 51 2. 144 27. 238 1. 241 24.
 necesse habere *seq. inf.* 189 27.
 necessitas publica 148 28; necessitates publicae 135 18. 136 1. 227 2. 326 24; rei publicae necessitates 146 25. 327 9. — necessitas (necessitates 242 28. 334 8) = *penuria* 242 28. 331 26. 334 8.
 nectar r. violens.
 neglectus *subst.* 11 9. 83 30. 155 3. 333 28. 361 15.
 negotiatio 19 26. 63 24. 29. 117 4. 368 24. 385 8.
 negotiatores (negotiantes 262 1) 61 5. 6. 11. 17. 18. 22. 63 23. 28. 67 12. 15. 181 11. 211 8. 341 4. 379 24.
 nepos = *filii filius* 120 1. — = *fratris filius* (fratris filii 36 17) 35 28.
 neptis = *sororis filiu* (r. pignus) 114 3; neptes *quae Theoderici appellantur cognatae, incertum est* 170 6.
 nex: neci dare *aliquem* 240 3.
 nexuosus: insidiae nexuosae 355 10.
 nexos coniugii 52 3; religionis S 450 6.
 ni fecerit, careat impetratis *in edicto Athalarici* 283 24.
 nigredo 11 14. 352 16. P 481 2.
 nihilominus = *aecque, pariter, etiam, adeo* (r. *Roensch Semasiologische Beitrage II 75, id. Collectan. philolog. 186, Petschenig in indice Cassiani*) 102 11. 103 32. 104 20. 107 25. 133 28. 165 30. 166 1. 167 16. 178 8. 201 14. 233 23. 235 2. 268 25. 271 17. 273 16. 280 27. 35. 283 25. 286 28. 289 9. 303 17. 314 6. 315 24. 318 22. 327 16. 340 1. 342 23. 359 14. 364 30. 370 21. 381 14. 382 31 *cf.* P 476 12.
 nimietas 118 3. 147 6. 205 28. 291 12. 372 16.
 nimirum *post primum quantitati vocabulum positum* 145 4. 21. 299 20. 352 4. 353 6.
 nimis (*saepe = valde*) 66 16. 146 2. 212 20. 243 24. 249 24. 274 13. 278 18. 316 27. 341 28. 361 19. 362 9. 369 24. 378 29 *cet.*; *ad superlativum adicitur* 107 16. 267 2. 343 10.
 nimius: (*saepe = magnus*) 41 14. 30 28. 64 8. 73 14 *cet.*; nimium non placet 299 21; o quam nimium est *sequente inf.* P 465 4. — nimium (tam nimium desideratus 293 4) = *valde* 167 8. 185 27. 272 6. 293 4. 369 16. P 470 10.
 nisi:
 quid est enim dignius quod die noctuque assidua deliberatione voluimus, nisi ut rem publicam aequitas custodiat 36 14. 117 17; 151 12. 306 20. — quos (*chlamydis claros*) scias non inaniter positos, nisi ut de vigore semper principis ammonerent (*aut duae locutiones confluerunt, sc. 'claros non inaniter positos' et 'claros nullam aliam ob causam positos, nisi ut', ut pro inaniter scribendum est aliter*) 194 7. *cf. infra* 195 26.
 nec illis liceat ante discedere, nisi hoc secunda decernamus iussione (nisi hoc noster proloquatur affatus 117 21) 36 18. 117 21. — multa non sunt ante scienda, nisi cum fuerint deo auxiliante perfecta 189 1.
 aliter timiditas non tollitur, nisi cum novitas abrogatur 37 9. — non enim aliter laudatum modum possumus custodire, nisi ad considerationem rerum nostrum debeamus excitare propositum 67 1; nec aliter tutus esse potest, nisi huic occurrerit 169 9. — cunctorum quies, quam non possumus aliter recordari, nisi ut subiecti non videantur aliquid irrationabiliter perdidisse 195 26. — *cf.* 271 4.
- nisus: delectando implebas veri oratoris nisum 242 31. nisus vestrorum omnium 319 27. nisu omnium 370 5; nullis nisibus 372 2; quantis nisibus 311 14 *cet.*
 nobilis *adi. et subst.* 37 16. 41 30. 48 5. 12. 49 8. 82 20. 28. 84 24. 85 14. 86 13. 18. 88 24. 90 28. 136 20. 159 17. 183 20. 184 9. 194 16. 220 19. 239 20. 246 25. 248 18. 23. 250 1. 26. 267 12. 273 31. 274 19. 292 6. 304 18. 305 29. 306 24; respice quantis sit provincia plena nobilibus 202 20; 195 20. 221 7. 260 16. 380 14; nobiles populi (*Romani*) 334 19.
 nobilitas 16 1. 3. 37 15. 38 2. 46 9. 54 27. 81 7. 82 14. 149 31. 171 1. 186 16. 194 17. 244 26. 248 4. 5. 9. 254 27. 278 5. 300 14. 305 12. 315 30. 338 18. 348 9.
 nobilitas tua: comes Teia.
 nobilitas vestra: senatus.
 nocere *aliquem* 90 8. 251 16.
 nodosus: litigia nodosa dissolvere 328 29.
 nodus = *articulus* 316 5.
 nomen: regium nomen 283 19. 319 10; nostrum nomen 98 22; nominis nostri eveclio 179 35; nostri nominis tuitio 187 7; nostro nomine 148 12. 278 23; nomine publico 148 9. 283 16; cuiuslibet vel privati vel publici nominis postbae inquietudinem summoventes 256 14; arrarum 153 3, augmenti 275 21. 276 15, coemptionis 372 6, commodi 126 16, fisci 278 20, multae 135 24, poenae nomine 223 16. 256 22. — in dei nomine 27 25.
 nominatus = *illustris* 69 29. 384 3.
 non = *ne*; in *evantialis imperatoris semper puto*: non enim = *neque enim*; *plerumque*.
 nosse = *scire*; r. *infinitiv*.
 notabilis: si quis parere neglexerit, relatione iudicis nostris auribus notabilis ingeratur 283 14; ut notabilis hostibus appareret P 474 9.
 notarius *in consistorio regis*: formula notariorum VI 16. notarius noster 189 8; *cf. infra* tribunus et notarius. *Vale Mommsen neues Archiv 14, 481 adu. 5* — notarius synodi S 403 24.
 notitia: apud regiam notitiam constitisse S 428 15; sine regia notitia (= *rege inscio*) S 428 5; cum dei notitia S 432 11.
 novellus 12 13. 36 5. 37 5. 48 16. 62 27 *cet.*
 noxie 3 21. 164 5.
 nubescere (*si lectio vera*) P 480 15.
 nuditas = *penuria, paupertas* 52 10. 147 11. 225 8. 271 29. 284 11. 339 27.
 nullatenus 52 22. 80 33. 157 28. 217 25. 298 3 *cet.*
 nullum: iussa in nullo violare 28 14; 224 7.
numeralia distributiva: bis sena librorum ordinatio 4 35; bis sena ostia 105 27.
 numerabilis 19 13.
 numerarii *ex officio praetoriano* 370 12. 379 25; *ex officio iudicum provinciarum* 370 11.
numeri permutati:
 quicquid subripuisse cognoscis, incorporanda restitnas 17 13; libere prorumpat in publicum, qui se alienae functionis pondere novit oppressum; relaturi relaturus E) a nobis iustitiae fructum 60 9.
 nec passi sumus otiosum, quem merita non sinebant esse privatum, sereni solis consuetudinibus aestimandus 21 26; vobis concedimus, ut possideas rura 65 3; tot originis documenta praenittens credamus 86 17; 170 26. 304 1 *et saepius*.
 omnes decet gratanter impendere, quod publicas videt (videtur aut vident *aliquot interpolati*) utilitates posse respicere 57 22.
 quapropter devotio vestra praesenti iussione commonita terrarum spatia, quae veredis antea licuerunt, mutationibus suis a possessore vindicata restitnas, ut nec illis (*sic codd., sc. possessori*) parvo spatio infligantur (*Mommsen, indicantur codd.*) damna et istis (*sc. muta-*

- numeri permutati*:
tionibus vel equis recuperata sufficiant 30 15;
 plebis inflammata contentio synagogam duxerunt concremandam 131 3.
 vicissitudinem muneris pro expensarum vestrarum consideratione tribuentes, quae (*scriptori obversatur: mmera*) tantum vobis reddantur accepta, quantum nobis vestra fieri gratissima 143 15; hoc nomen adulescenti congruentius dabitur, qualia nostris senioribus praestitit 231 15.
 pudoris sustinere iacturam nesciunt, qui se prius iudice corriguntur 145 36; *sim.* 216 33.
 numerositas 181 19, 219 14, 250 2, 271 11, 348 22, 353 1, nummus 188 14.
 nuncupatus = *quem memorari* 240 17.
nundinare: rebus omnibus nundinandis 123 1.
 nundinatio 63 31, 270 13, 286 7, 293 3, 334 32, 336 22, 337 31, 385 10.
 nuntiatrix 53 26.
 nuntium 297 11.
 nutritor *elephanti* 318 4.
 o quam arduum est 178 19; o quam nimium est et quam arduum P 465 6.
 ob: neque enim ob aliud curiale: leges ligaverunt, nisi ut principes indulgentiae praeconia reperirent 274 4; ob hoc, cum 102 20; ob hoc, quoniam 20 9.
 obeliscus *circensis* 106 8.
 obiectio postium 126 8; sordium 258 15, 27. — obiectio inimicorum S 426 16.
 oblatio = *donum* 83 22, 291 8, 377 31.
 obligare legibus = *pignori dare* 377 5.
 obligatio 119 9, 147 26, 377 1, S 431 14, 450 3.
 obliviosus 162 2.
 oblocutio 128 2.
 obluctatio 372 1.
 obnoxius *syn.* debitor 21 11, 367 28 *et.*
 obsecrans = *supplex* 335 24.
 obsecundare pravis moribus 136 31, cunctis virtutibus 301 3; eloquentia Romanorum dominis obsecundat 286 19; quicquid in vestibus, quicquid in aere ambitio humana potest habere pretiosum, ordinationibus obsecundant *comitis sacrarum* 181 11; *saepe de officialibus*: officium quod nostris iussionibus obsecundat 333 21 *sim.* 176 25, 216 19, 249 15, 335 3, 350 31, *semel de ipsis dignitatibus* qui nostris iussionibus obsecundant 196 14, *translatè* eum diabolo pereant qui eius iussionibus obsecundant *inst. lum. apud Matium auct. class. III* 353.
 obsequi: *de subditis* qui nostris iussionibus obsequuntur 302 20; qui praetorianis fascibus inculpabiliter noscitur obsecutus 346 8; *de magistratu vel officiali* obsequens 18 27, 238 28, 359 6.
 obsequium (*saepe* obsequia) 70 20, 96 3, 310 30, 320 33, 327 27, 335 4, 338 24, P 465 3; *proprie de oboedientia subditorum et magistratum* 50 5, 55 9, 89 9, 92 3, 14, 97 15, 115 23, 29, 167 35, 236 21, 238 16, 239 19, 23, 240 6, 247 3, 252 21, 254 26, 256 7, 301 2, 307 2, 27, 328 8; *concrete* = *comitatus regius* 205 11, P 480 13, obsequium nostrum 90 29, 218 29 *cf.* 15 26, nostra obsequia (obsequia nostra 159 17, 218 25) 39 12, 159 17, 218 25, 220 19, 275 24, obsequium *regis Erulorum* 115 10; *de militia officialium* (militaria obsequia 348 14, praetoriana obsequia 345 17) 62 13, 180 10, 196 30, 345 17, 346 22, 348 14; *concrete* = *officiales* (*opp.* cognitor 217 18) 193 3, 217 18, obsequium praetorianae sedis 349 13; *de dromonariis*: publicis debent utilitatibus insudare qui nomen dedere militiae, quid enim agat homo, si professo desit obsequio? 64 3.
 observantia = *religio* 226 4.
 observare *alieni* (*syn.* parere, servire 359 6, 7) 136 4, 213 1, 279 11, 310 31, 333 20, 349 13, 359 6, *item legendum*: licet alii subiecto iure serviant, tu rerum domino (*LRKPEPE*, dominos *TUE?*) studio praestantis observa 192 25. — trahit comitatus noster observantium (*i. e.* qui *devotionem volunt praestare cf.* 375 24, 31) catervas 57 28.
 observatio: sine observationis (= *examinis*) longae dispendio debita tribuantur 98 14. — comitatensis observatio 181 8; palatii nostri observatio 36 15; *absolute* observatio 62 18, 136 13, *concrete*: observationes = *officiales* 279 9.
 obses 80 15, 93 24.
 obsidio *Arelatis* 96 9.
 obstaculum 36 28, 89 27, 161 7, 203 28, S 451 3.
 obstupendus 195 18.
 obstupescere 34 14; *aliquem vel aliquid* (= *mirari*) 40 5, 69 20, 157 8, P 481 7; *sequente acc. c. inf.* 40 20.
 obstestatio: sub obstestatione divina 234 13; sub (cum 431 9) dei obstestatione S 431 9, 445 7.
 obtutus nostri (*rel* nostri o.) 179 24, 180 13.
 obviare = *resistere* 15 16, 24 13, 95 21, 146 19, 152 25, 223 11, 306 8, 307 14, 309 9, 311 8, 314 17, 340 1, 362 7, 377 30.
 occasiones (= *casus*) adversae 34 16; *item absolute* occasiones S 421 17.
 occidus = *offetus* 158 11.
 occurrere: laeto principi occurritur 375 24. — occurrere ad iudicium *vel iudicem* (*pro ad dativ. ponitur* 135 11, 422 26, S 423 12) 132 22, 135 11, 159 5, 161 8, 162 2, 255 7, 22, 277 14, S 422 28, 423 12, *item nude* occurrere 132 22, S 422 12, 429 1. — non occurritur (= *evenit*) *sequente acc. c. inf.* 100 3.
 occurso 158 31, 195 20, 260 16, 376 17.
 Oceanus 143 22, 27, 144 3.
 oculus = *ilico* 132 18; *cf.* 106 27.
 oculatus duobus luminibus 16 1.
 offerre: oblata petitione (supplicatione 128 32, 222 11, 25) 35 13, 52 7, 128 32, 222 11, 25. — offerre *tributum* 25 3, 100 13, 336 10, 13, 353 21, 360 21, 366 28, 374 10 *cf.* 96 17.
 officialis magistri militum 176 18.
 officina *iodinae* 270 4.
 officiositas 247 32, 331 8.
 officium:
 = *munus publicum*: officium *agentis rices praefecti praetorio* 333 15; officium *advocati fisci* 26 25; consularitatis officium 93 17; *saepe* de munere *officialium* 345 22, 347 2, 17, 348 6, 349 25, 350 16, 351 1, 377 15, officium *legationis* 115 24, 167 5, 297 12; illum ad illum *legationis* officio destinare 10 19, 15 14, 311 11. — clericatus officium E 391 *cp.* S 4; officia ecclesiastica S 432 6, = *corpus officialium* (*syn.* apparitio, cohors, milites, militia, obsequium, observatio, turba; *c. Mommsen neues Archiv* 14, 467); *nominatim* significantur officia haec:
chartariorum v. chartarius.
comitiacum officium v. comitiacus.
comitiae patrimonii *cf.* chartarius.
comitiae Iuvenatis 211 12.
comitum rei militaris 195 32, 203 11, 216 7, 12.
comitiae Romanae 210 29.
comitis sacrarum: palatinum officium 247 25 *cf.* 255 26.
ecclesiasticum officium S 403 22.
iudicium provinciarum 214 17, 28, 215 10, 283 13, 336 18, 32, 339 20, 361 6, 17, 374 19.
magistri militum *cf.* officialis.
magistri officiorum 180 8; officium *magisteriae dignitatis* 147 9; *cf.* *regium officium*.
praefecturae annonae 367 14.
praefecturae praetorianae (*v. Hasenstab Studien* p. 68) 61 8, 15, 176 20, 22, 333 20, 338 6.

officium:

praefecturae praetorianae:

3492: promotiones officii praetoriani, quae natale domini fiunt XI 17—32. *singuli officiales, quorum mentio fit in variis, sunt:*
 cancellarius.
 commentariensis.
 consiliarius.
 cornicularius.
 cura epistularum canonicarum.
 numerarii.
 praerogativarius.
 primicerius Augustalium.
 primicerius exceptorum.
 primicerius deputatorum.
 primicerius singulariorum.
 primiscrinii.
 princeps.
 regendarius.
 scriniarius actorum.
 scriniarius curae militaris.
 sextus scholarius.

praefecturae vigiliam urbis Ravennatis 207 31.

praefecturae vigiliam urbis Romae 207 11.

praefecturae urbanae 95 4 *cf.* 180 9.

quaesturae v. miles.

regium officium = officium majistri officiorum (*v. Mommsen neues Archiv* 14. 468): officium quod nostris iussuibus speciali sollicitudini famulatum est 187 8; officium nostrae sedis 132 20; officium nostrum II 28. 214 25. 216 18. 223 14; *absolute* officium VII 21. v. s. comes primi ordinis et ex principe officii nostri II 28. scriniarii officii nostri 214 25. — *Cf.* comitiatus. princeps. scrinium.

vicarii urbis Romae 35 21. 376 21.

oleosus liquor 371 26.

oleum 1232. 378 15. 379 22 32 *cf.* 259 25. 343 13. 371 8. 373 11. 378 27.

omen: tali omine 144 23 *cf. ad* P 479 10.

omnimodis 22 5. 42 2. 61 22. 162 15. 180 22. 202 6. 278 23. 310 4. 311 16. 313 31. 317 6. 326 21. 337 2. omnimodo 19 32. modis omnibus 27 27. 33 24. 56 30. 106 25. 115 6. 150 8. 151 10. 155 19. 184 27. 203 18. 208 1. 218 19. 280 6. 25. 284 13. S 421 23. 448 8.

omnino = *inprimis*: ubi supra terram volitare spissitudinem minutissimarum conspexerint omnino muscarum, tunc promittunt 108 28; omnis quidem utilitas publica fideli debet actione compleri; tamen omnino monetae debet integritas quaeri 219 3; hanc ergo provinciam civitatibus nolunt incolere, quam vel in agris suis se fatentur omnino diligere 260 3; estote circa eos omnino solliciti 301 22.

onus: onus *vel* onera (fiscalia onera 336 24, onus solutionis 29 1. 67 15, superindicticia onera 151 18 *cf.* 28 27. tributii onera 367 31, onus tributariae functionis 137 3) *tributorum* 28 27. 29 1. 59 7. 60 5. 63 24. 67 15. 130 7. 131 12. 137 3. 149 2. 151 18. 277 6. 336 21. 24. 353 23. 336 21. *cf.* onerati 23 2; onera *fisci* 292 17.

operari: non coalescent sparsa semina, nisi et terrae qualitas fuerit operata 185 19; cessante flamma perpetuus calor operatur 273 8; operantes 58 13. — *transire* operari distinctionem publicam 201 3. laudem suam 272 12. humanam salutem 191 28; *passire n. pl.* operata 213 26.

operatio 70 32. 270 34.

operator 58 13. 70 26.

opinabilis = *clarus* 79 25. 103 29. 288 7.

opinatus = *clarus* 318 16; opinatissimus 90 23. 262 17.

opinio = *fama* 21 17. 22 16. 47 34. 65 15. 87 17. 98 23. 102 8 *cet.*

opsonia Romano populo distribuere 368 26; *cf.* erogator.

optare bene (male 29 21) *alicui* 29 21. 365 6.

opus: gratum quidem orationi nostrae opus in laude priscorum P 467 13 *cf.* 213 5. — opus habere *aliquid* 115 9.

oraculum = *rescriptum regis* 102 6. 223 2; conscientiae nostrae oracula S 420 24; haec oracula 90 30; nostra oracula (oracula nostra 152 13) 32 14. 152 13. S 421 20; praesentia oracula 16 19. 20 8. 158 2. E 392 *ep.* 9 7. S 424 14.

orare *sensu Christiano* 281 2. 320 33.

oratio obliqua (cf. sub indicativo):

sublimitas tua prosecutores frumentorum lacrimabili nos aditione pulsasse cognoscat: dum susceptum onus promovisset in pelagus, adversis flatibus fuisse susceptum: ubi fatiscente compage trabium omnia vis absorbit undarum nec quicquam miseris de aquarum nimietate nisi solas lacrimas restitisse 117 32.

provincialium suggestionem comperimus: nonnullos ad pignorandi studia se transtulisse, his multo acerbiora iungentes: alienis debitis ad solutionem alios trahi solamque causam probabilem videri, si aliqua debitori potuit vicinitate coniungi 119 5.

illa tali conquestratione deploravit asserens: nunc suam curam se iugali foedere sociae et cum ornator cupit novis thalamis apparere, studuerit prioris viri facultates evertere 120 1.

ille conquestus est: saionis tuitionem in se fuisse grassatam, his multo acerbiora subiungens: ut quasi laesio veniret ad pretium, ita scelus proprium enormi exactione taxatum est 126 13.

oratio sacra 237 16; orationes sanctae 331 25; *item absolute* oratio 331 3. 32. 332 4. 23. 333 6.

orator = *eloquentiae magister* 178 25. 286 23. 302 32. oratoria ars 302 5.

orbis terrarum 310 7; toto orbo (in toto orbe simile nil habere 298 7, in utroque orbe clarus *vel* praeclearus 1534. 16 2) nominatus 69 29. *sim.* 71 31. 107 33. 239 3. 240 3. 251 18. 290 28. 299 28. 305 29. 331 33. 377 4. 384 20. P 480 21. — Italicus orbis 290 28; orbis Romanus 107 29. 303 28; orbis noster 195 24; uterque orbis *de duabus imperii Romani partibus* 15 34. 16 2; orbis alia pars *de imperio Orientali* 137 17.

orbita anni 353 25.

orbitas oculi 204 14.

orca olei 82 18.

orchestra (*horcist-codd.*) = *pantomimus* 138 33.

ordinare = *constituere: de rege* 17 21. 120 16. 235 6. 311 4. S 423 6. motibus nostris ordinata 59 8; *de senatu* 59 31; *de magistratibus* 256 31. 315 2. 333 18; *de episcopis* 18 20. S 423 27. 424 4. 17. 18. — = *creare: regem* 318 22. iudices 249 2. *administratorem publici tituli* 315 8. 15 *cf.* 20. *papam* S 446 2.

ordinarius *v.* consul.

ordinatio: quod in publicis actibus potui reperire, bis sena librorum ordinatione composui 5 1; ordinatio (= *discessio*: siliquatici nec non ferrariorum 93 2. tributorum 277 2; personas ad ordinationem vestram defensionemque dirigere 97 5. — = *insum*: ordinatio *regis* 39 12. 36 27. 84 28. 92 17. 93 3. 95 4 13. 97 21. 101 20. 104 29. 115 22. 27. 118 10. 14. 119 24. 123 24. 133 20. 135 5. 146 25. 148 21. 155 7. 18. 211 4. 217 2. 234 7. 235 19. 236 9. 259 11, *senatus* E 392 *ep.* 9 5. 6, *magistratum* 13 15. 62 16. 84 27. 88 16. 135 19. 146 21. 154 28. 157 28. 176 29. 181 10. 14. 270 24. 274 28. 314 6. 338 12. 361 18, *episcoporum* 383 9. 18. S 405 13. 421 26. 422 1. 11. 424 6. 427 19; divina ordinatione (*vel versa vice*) 329 17. 381 27. — = *electio sacerdotis* 280 13. S 402 17. 403 3.

ordinator = *discessor census* 276 21.

ordo: ex ordine = *usu sollemni* 1317. civilitatis ordo 134 21; iuris ordo *r. ius*: legum ordo 283 16 *et.*; rei publicae ordo 374 4; Romanus ordo 121 25; vitae ordo 121 21. antiquitatis ordo 175 9. sollemni ordine tuus honor cognoscitur non teneri (*i. e. extra matriculac seriem promoveris*) 335 3 *cf.* 335 7. 345 11; ordines exultantium custodire 216 13 *cf.* 179 21. 196 27. — antiquus ordo pretia constituit 364 5; prisens ordo 37 18. 215 14. — principalis ordo 114 21; maiorum purpuratus ordo 231 5 *cf.* 235 27. recipiat alius ordo forte mediocres: senatus respuit eximie non probatos 37 14; constat excellentissimos patres tanto amplius posse diligere. quanto maiores honores a ceteris ordinibus visi sunt accepisse 233 18. ordo amplissimus (ille. sacer. senatorius) *r. senatus*. ordo *decurionum r. curialis*. ordo ecclesiasticus S 446 9; sacer ordo (venerandus 444 9) *synthodi* S 424 23. 444 9 *cf.* 427 16; reliqui ordines *praeter episcopos* 280 28; secundus in ecclesia ordo *presbyterorum* S 450 4

orfani viduaeque (*cf. Vulg. ps. 108, 9*) 332 27.

organum 32 2. 40 23. 70 32. 71 21. 72 3. 139 4. 168 17.

originarius (= *propter originem particeps*) est honorum 46 10.

ornamenta aut ministeria ecclesiarum S 445 22.

ornator 11 13. ornatix 286 16.

ortus nostri imperii (regni nostri 233 2) 233 2. 247 13. 276 3. *cf.* 384 2.

ostiolum: ostiola *in circo disposita* (*cf. revue archéologique tom. VII 2 p. 619*) 169 22.

ostium: bis sena ostia *caveorum circensium* 105 27. 106 2.

ostreum 272 30. 378 34.

ostrum verenda nigredine decorum P 481 1.

otiosus *de dignitatibus honorariis* 15 24. 181 25. 30. 185 27. 186 4. 16 *cf.* 163 12.

ovum: ova *circensia* (*cf. circus*) 106 21.

p. c. *vide* consulatus.

p. u. *vide* praefectus urbis.

paedagogus 351 13.

paenitere: ut eam non paeniteret mutata religio 314 13.

paenitudo 193 22.

paenula *inter insignia consularis provinciae* 193 6.

pagina consularis *r. consularis*; paginae expensarum 51 13; pagina = *epistula* 313 18.

pagus 138 32.

palaestrica ars 125 14.

palatinus = *aulicus* 144 24. 168 5. 331 29; *proprie de comitis sacrarum officialibus*: palatinum officium 247 25. palatini 255 26.

palatium: cura palatii (nostri) *r. cura*. palatium *Mathesuenthae* P 483 6. Sessorianum palatium S 428 10. palatium *thermarum ad Aponi fontem* 69 15. — = *aula*. *comitatus*: palatium (palatia 16 29. 38 8. 93 28. 268 12. 299 2) 16 29. 18 25. 38 8. 93 28. 94 3. 115 16. 176 15. 28. 179 20. 184 4. 244 8. 253 2. 268 12. 299 2; palatium nostrum (nostrum palatium 183 30. 192 23. palatia nostra 14 21. 116 17. 167 26. 183 19. 184 31) 14 21. 36 15. 89 8. 116 17. 167 26. 176 36. 182 24. 183 19. 30. 184 31. 192 23. 211 5. 261 19. 275 12. 280 9. 287 1.

palliatorum ehoris miscuisti togam *de Boethia Graeca opera Latine vertente* 40 7.

palma *athletae* 62 9. *aurigae* 105 17 *cf.* 253 15. — sine labore palma 241 5; orator. cui frequens palma contigit 145 35; palma concordiae 312 31; palma nostri iudicii 20 24; palma remunerationis 274 22. palmae praemia 348 8; *absolute* palma 349 15; ut uec ad famam (*fort. palmam*) militiae percipiendam possis occurrere 272 16.

palmaris, palmarius: casuarum periti palmares habentur. cum negotia defenderint 191 19; is

palmaris:

contra magnum Olybrium stetit. is palmarii (palmari *HG*) Eugeneticis linguae ubertate suffecit 250 24. quarta synodus habita Romae palmaris (*cf. Mommsen p. 417*) S 426 5.

palmata vestis *consulis* 174 3; *eadem absolute* palmata 174 19. 231 13. 289 4. varius color palmatae 174 23.

palpare poenam *syn. mitigare* distractionem 102 19.

paludester (paluster 58 8. 316 6) 61 18. 29.

palumbus 259 15.

pandia *r. genua*.

pangere gratiam *cum aliquo* 298 2.

panicum (*gen. panicii* 271 27) 271 27. 382 18. 383 7. 18.

panis 191 3. 354 11.

pantomimus 31 29. 139 3; partium pantomimi 32 24; pantomimus prasini (prasini partis 33 4) 25 25. 33 4.

papa: Simplicius (*a. 468*). Gelasius (*a. 492: eius epistulae in primo additamento*). Symmachus (*a. 497: occurrit in actis synodabilibus*). Felix III (*a. 526*). Bonifatius II (*a. 530*). Iohannes II (*a. 532*). Agapitus (*a. 535*); *cf. ind. nomin.* — papa IX 15. XI 2. 376 30. S 403 28. 404 18. 422 24. 427 6. 428 14. 432 10; ille papa sedis apostolicae praesul S 431 11; papa urbis Romae 313 24; papa Romanus S 447 8. 9; apostolicus papa 281 31. beatissimus papa urbis Romae 310 10; beatissimus vir papa S 445 6; beatissimus papa 255 19. 281 13. 16. 310 33; beatae recordationis 101 7; sanctus ille urbis Romae papa 376 24; sanctus papa S 427 12; sanctissimus papa 279 32; venerabilis papa ille apostolicae sedis praesul S 426 10; venerabilis vir *vel* vir venerabilis papa 311 6. S 399 3. 438 5; venerabilis papa S *DII B 2 seq.* beatitudo vestra S 402 2. 4. 448 9. — *Cf. antistes*. apostolicus. consecratio. electio. episcopatus. episcopus. pater. pontifex. praerogativa. praesul. privilegia. sacerdotium. sanctitas. sedes.

paraveredus *r. cursus publicus*.

parcere: tibi praestas quod parcis (= *indulges*) alteri 349 24.

parcitas 47 24.

parens: parentes nostri (nostri parentes 91 10. 235 5. 30. parentes mei 231 3) *de decessoribus suis Theodericus* 91 10. *Athalaricus* 231 3. 235 5. s. 30. 237 13. *Theodahadus* 307 20. 312 7. 314 12. *cf.* 81 3. — parens publicus *rex* 133 8. *comes privatarum* 182 4. parentes publici *senatores r. senatus*. — parentes = *maiores* 82 30. 330 17. — parens = *cognatus* 91 18. 114 3. 171 12. 14. 300 15. 21. 305 33. 319 13. — parentes = *populares*: (*Theodericus*) praestare eum suis parentibus (*sc. Gothis*) principi dignabatur obsequium 238 16; parentes nostri *similiter saepius Gothi appellantur a Theoderico Athalarico Wittige regibus* 92 10. 170 23. 235 26. 282 12. 318 24 *cf.* 319 1; *item Theodericus in epistula ad Athalaricum de Wisigothis*: parentum vestrorum innumerabilis multitudo 78 2; *cf.* 183 25; parentes *esse nominatos Gothos etiam a Romanis Theodahadus testatur* 307 17.

parentalis *adi.* = *cognatus* 114 23.

parentela = *coquatio* 13 13. 231 16. 257 6. 300 6. 367 4.

parere sub rege *vel regi: de subditis et magistratibus* 34 28. 59 17. 235 9. 236 21. 247 24. 32.

parhippus *r. cursus publicus*.

parentia (*cf. Marinius ad papyr. LXXIII p. 278*) = *obedientia* 91 30. 217 9.

pars: omnes rei publicae (*r. p. nostrae* 131 5) partes 120 16. 131 5; habuisti in utraque parte (*cf. exercituaia vel pacata servitia* 252 18) laudatas excubias 252 12; armata rei publicae pars 242 13; illa pars *de cursu publico* 146 24. — partes = *factiones circenses* 32 23. 178 3; pars populi 105 15. 106 27; pars prasini 25 12. 19. 29 10. 33

pars:

5. 8. — partes (pars 27 11. 166 30) = *litigator vel litigantes* 27 11. 108 9. 128 21. 132 3. 4. 21. 134 21. 135 11. 160 24. 166 30. 181 32. 33. 246 11. 258 1. 377 23; a parte fisci perditur 26 30. — *translate* pars nostra = *nos* 34 31. — *domestici* partis (*Not. dign.*: a parte, *cf. Hasenstab Studien adn. 70*) equitum et peditum 18 27. — = *regio*: ex tota orbis parte venientes 183 31; diversae mundi partes 318 13; orbis nostri pars 195 24. nostrae partes 52 23. 96 8. 329 9; orbis alia pars 137 18. Orientis partes 15 31. 105 10. alienae (exterae 238 15) partes 33 13. 238 15. vestrae partes 303 21; diversae (reliquae 151 34) partes (*Theodericiani*) partes 99 12. 151 34; Aegyptiacae partes 107 11. Africae partes (partes Africanae 108 14) 108 14. 162 29; partes Dalmatarum 242 27. — *pars* = *res*: hanc quoque partem non aestimes neglegendam, ut 151 10; ut haereas, qua parte sit ditior 116 26; hoc instrumentum nec ornatum potest proficere nec parti aliae convenire 353 3; ex ea (illa, qua) parte 73 17. 250 18. 271 20. 314 24; in aliqua (ea, hac, illa, nulla, omni, qua, una) parte 11 25. 38 32. 61 16. 28. 163 2. 171 5. 176 22. 227 4. 306 19. 30. 307 26. 320 11. 333 5. 337 5. 360 24. 365 3. 375 19. 378 5. 384 28; super hac parte 22 8. 64 24. 133 2. 3. 151 21 *et.*

participari (= *participem esse vel fieri*) *c. acc.* 68 28. 326 22. 333 18. 342 21; *absolute* astra vicario labore participata mundum suis luminibus administrant 298 26; de quibus nobiscum positus participata exultatione gaudere 297 5.

participatio 178 13. 246 31. 300 4. 311 18. 339 20. 344 2. 360 26.

participiorum absolutorum pro adiunctis positorum exempla:

praesenti auctoritate definimus, ut quicquid ad illum pertinuit, ad te ratione simili transferatur; contra omnium insidias praesenti auctoritate munitus, habiturus (munitum habiturum *aliquot interpolati*) etiam amunicula saionis 49 19, quod ornat nomen Romanum, a vobis legitur institutum: ad hoc patres in illo principio nominati 59 15.

provinciarum iudicium relatione comperimus primae transmissionis tempus exemptum: alleganti per hanc difficultatem tenues deprimi 59 24; *sim.* 101 31. 119 7. 126 12.

ab officio vestro suscepta mediatio fideliter distrahat: eventum rei ratio fiscalis habitura (h. est *aliquot interpolati*) 61 9.

pendebant circa eos anxia vota civitatis: crescens supra privatos publicus amor 81 22.

antefatum praecipimus ammoneri, ut sub sponcione legitima instructam personam ad comitatum nostrum dirigere se pronittat, qui apud delegatos indices eius intentionibus valeat praebere responsum: actor hic poenam suae recepturas audaciae 98 5.

nos necessaria praebimus, ut hostis vinceretur illaesus (*illusus, i. e. dum cives illaesii sunt, extra constructionem adicitur propter consonantiae necessitatem*) 130 19.

amphitheatrum quasi in unum iuncta duo visoria recte constat esse nominata: ovi speciem eius harena (*sic codd.*) concludens 169 7. *cf.* 102 9. 105 28. 109 8. 114 14. 157 25. 158 30. 159 27. 163 26. 177 17. 185 15. 188 27. 261 6. 319 12. 320 10.

parumper: necesse est ut, dum parumper (*se. in vita humana*) malorum ambitio contemnitur, superno munere plus donetur 193 31.

parvulus: parvula aetas P 476 16; parvulus filius 300 18. — *subst.* parvulus 17 30; parvuli 17 27. 53 31. 239 7.

pascere plebem statutis impensis P 466 8 *cf.* 234 4. paschalis *v. dies festi*.

passibilis = *aegrotus* 316 8.

passio = *morbis* 16 25. 70 17. 257 18. 316 1. 8. 15. 29. 318 11. 340 17. 21. 27. 30. 361 28. — *terrenae* passiones S 430 19.

passio: quid proderit exercitui satisfacere, si vos contigerit in ipsa dominorum passione (*passione codd.: intelleguntur ammonae ad regem alendum coemptae*) peccare? 375 23.

pastor = *nutritor* 57 20.

pastoralis cura *papae* S 449 5.

pastura: *pl.* 260 29.

pater: beatissimus pater *papa* 331 2; patres sancti *episcopi ad synodum convocati* S 425 25. 447 22; tantus pater *Ioseph patriarcha* 385 3.

pater imperii: praefectus praetorio.

pater provinciarum: praefectus praetorio.

patres (p. conscripti, excellentissimi, publici, reverentissimi): senatores.

paternus: paternae (*i. e. patriae*) potestatis nexibus exuatur patricius (*cf. C. Inst. 12, 3, 5*) 175 22. patriarcha *Ioseph* 176 7. — *patriarchae inter episcopos* 279 31. 280 13. 18. 22.

patriciatus *v. patricius*.

patricius: Aetius. Agapitus, Agnellus, Albinus, Avienus, Basilius, Boethius, Cassiodori *duo*, Cyprianus, Decius, Festus, Inportunus, Liberius, Maximus, Paulinus, Probinus, Symmachus, Theodorus, Venantii *duo*, Volusianus (*v. indic. nomin.*). — formula patriciatus VI 2. patricius (pat. *in titulo operis*) *praef. p. V* 3. 6. VI 17. 19. 15 11. 22 18. 27 9. 29 10. 12. 33 4. 48 32. II 14. 55 8. II 40. 85 15. 97 21. 133 5. IV 51. 146 1. 175 9. 206 23. 241 29. 242 3. 252 31. 288 21. 330 1. S 445 2. v. i. patricius (v. ii. patricii I 23) I 23. 39. 45. II 6. 11. 22. 33. III 5. 10. 28. IV 6. 30. VIII 21; v. i. atque patricius (v. ii. atque patricii I 20) I 3. 10. 15. 20; v. i. et magnificus patricius 94 10; illustris vir atque magnificus patricius 305 26; illustris et patricius 27 7; illustris et magnificus vir 14 4. 83 7; v. i. 29 16. 17. IV 35. 40. 254 2; magnificus vir patricius 28 28. 97 28; magnificus et patricius vir 27 6. 124 8; vir magnificus atque patricius 61 14; patricius atque magnificus vir 133 21; magnificus vir (vir magnificus 253 13) 27 10. 29 19. 33 7. 98 6. 253 13. *inst. hum. 4 p. 586. ibid. 5 p. 588 cf. 54 16*; patriciae recordationis 256 11; summus vir 27 16. celsitudo vestra 22 22; illustris magnificentia tua 36 17. 117 20; magnificentia tua 58 23; illustris magnitudo tua 25 19. 50 6; magnitudo tua 22 13. 52 8. 84 26. 93 25. patriciatus (*cf. apex, coetus, culmen*) 13 20. 14 5. 81 29. 83 8. VI 2. 175 29. 253 8. 254 3; patriciatus insignia 81 29, calcus, chlamys, cingulum, intuluae *s. v. Vide Mommsen neues Archiv 14, 483.*

patricius praesentis: Liberius, Tuluin (*v. ind. nomin.*). — patricius 239 16. 256 8. v. i. patricius VIII 9; vir magnificus patricius 242 13; praecelsus vir 239 13. patriciatus praesentis 238 7. 241 18; praesentanea dignitas 330 5; honor qui et armis convenit et in pace resplendet 238 9 *sim.* 239 14; *cf. arcanum, culmen, fastigium, potestas, sedes. Vide Mommsen neues Archiv 14, 506.*

patrimonium 16 5. 47 22. 24. 83 3. 4. 89 19. 131 2. 165 8. 254 21. 25. 288 29. 330 7. — *patrimonium regis*: patrimonia divinae domus 224 3; patrimonium nostrum 148 1. 178 15. 182 30. 34 *cf.* 158 8; comitiva patrimonii nostri) *v. comitiva*. — patrimonium *papae* S 428 7; ecclesiasticum patrimonium S 448 19.

patrioticus 328 25. 364 20. 370 1. 372 18.

patrius: leges patriae 337 25; patria potestas *v. paternus*; patrius sermo *Gothorum* 115 13. — locus patrius in aula Libertatis *v. senatus*.

patrocinium: defensorum patrocinia 101 31; patrocinium partis prasini (v. *Mommsen neues Archiv* 14, 532 adn. 2) 25 19.
 patronus opp. actores (i. e. procuratores) 129 27, 32, 132 14, 17. — = *causidicus* 250 13.
 pavescere *aliquid* 193 19, 201 17, 270 34, 354 30, 366 s, 380 s.
 paululum culpae *aliquem* 306 26.
 pax: pacem conferre 329 10; praebere 342 4.
 peculium 257 27, Calabri peculiosi 262 11.
 pecunia: pecuniae 19 16. — nostra pecunia 181 5. — pecunia publica (pecuniae publicae) 83 30, publicae pecuniae 360 18) 83 30, 161 31, 178 14, 360 18, 362 3; *item absolute* pecuniae 251 22. — repositivae pecuniae v. repositivus.
 pedatura murorum 148 32.
 penarius: cella penaria 378 29.
 penates (*syn.* habitatio 380 25, mortalium penatibus fiducialiter nidos philomena suspendit 260 11) 23 29, 246 29, 260 11, 318 6, 380 25; proprii penates (*cf.* lares) 52 5, 90 21.
 pendere *reverentiam alicui* 317 25.
 penetrabile remedium 155 30.
 penetrabile (penetrabilibus *interpolati aliquot pro* penetrabilibus 21 4, 40 18, 82 27, 292 15, 359 3; penetrabile domus 335 18, aulica penetrabilia P 480 3, domesticum penetrabile 338 20, penetrabilia iudicis 359 3, penetrabilia Libertatis 96 31; penetrabile humi 371 12, penetrabile telluris 270 3; penetrabilia consilii 21 4, litterarum 292 15, mentis 82 27, naturae 40 18, prudentiae 243 6.
 penitus = *omnino* 320 22, S 422 26.
 pennescere 36 5.
 pensio = *reditus qui solvitur domino* 23 s, 29 3, 61 17, 63 30, 165 17.
 pensitare: conductores tantum decernimus solvere, quantum nostra praedia constiterit pensitare 165 14; massae tot solidos pensitantes 254 21.
 pensum: pensa tractare P 473 5; pensum (*syn.* panis pondera 191 9?) et munditiam panis exigere *ubetur praefectus ammonae* 190 15.
 penuria *absolute* = *fames* 384 26 *et.*
 penus: penum 24 2; penu 259 32.
 per:
distributivo sensu: per unum equum C solidos multae nomine inferre 135 24; 147 1, 341 7 *et.* = *propter*: iuste refugitis, per quae tristia perulistis 354 31; S 421 15, 429 3.
adverbialiter dicta: per moram 3 10, 36 27, 54 20, 214 28; per ordinem (ordine 60 20) 16 9, 60 18, 145 1.
 peraequatores victualium rerum *sub dispositione magistri officiorum* 180 4.
 peragere bella 73 13, 319 6, P 479 19; statutis gradibus omnis militia peragitur 335 2; peractis sudoribus 350 15.
 perecellere = *affligere, multare* 32 19, 39 20, 65 28, 136 6, 187 10, 255 28, 271 12, 272 1, 278 12, 283 18, 292 17, S 432 11.
 percipere oratores longa meditatione 303 1.
 perclarescere: perclaruit 147 22.
 percussio = *multa* 315 23.
 percussor opp. peremptor 24 16.
 percutere: iratus deus animas percutit (*cf.* *Vulg. gen.* 8, 21) S 450 12.
 perditor = *is qui perit* 23 34, 329 9.
 perducere querelam ad nostram audientiam 98 17; illum ad regnum (scepra 297 6) 297 6, 300 17, 319 27; illum ad officium primicerii 347 2.
 perdurare: aer in assumpta crassitate perdurans 381 31; agilitate norunt continua perdurare 114 18; nostris partibus perdurantes 96 8.
 peregrinus 352 29, 367 16; peregrini, quibus nullus heres aut testamentarius aut legitimus invenitur (v. *Mommsen neues Archiv* 14, 527 adn. 2) 278 21;

peregrinus:
 peregrina gens 367 2; peregrini populi (*vel versa vice*) 208 11, 215 17; peregrinus emptor 378 21; peregrina commercia 33 12; speciem laridi ad peregrina transmittere 52 22. — = *alienus*, 40 23, 316 7, 368 29 *et.*
 peremptor 24 16.
 perennitas *sensu Christiano* 72 28.
 perennitas nostra: rex.
 perexire: non te tanquam vacuum fistulam dicta perexeat 336 2.
 perfectio (= *perfecta scicutia*) linguarum 328 28.
 perungi militia (militiae labore 351 18, militiae muneribus 180 8) 176 21, 180 8, 187 5, 351 18.
 pergula domestica *in vineto* 363 6.
 perhorre *aliquid* 201 18.
 periclitans 117 29, 32, 272 4.
 perimere: peremti P 475 14, *Jordan. p.* 111, 16.
 permilitare = *militiae tempus peragere* VI 13.
 permixtio 33 25, 219 12, 19, 226 11, 363 1, 382 4. — *translate* nulla permixtione confundi 189 26.
 permutatio: a domino diligi non mereamur et permutatione beneficii (*conicei cf.* vicaria sorte beneficii 180 13, officii II, officii BZK) bona recipimus 331 5.
 perorare causas 249 12, 303 4 *cf.* 249 5; *item absolute* 157 6.
 perpetuarium (= *emphyteuticum*) ius 182 14.
 perpetue 205 28.
 perquirere = *quaerere* 26 14, 41 21, 108 6, 145 2, 206 7 *et.*
 perquisitio 213 25.
 perscriptio: qui praedium iuris ecclesiastici fuerit consecutus, noverit se nulla lege vel perscriptione (praescriptione CH) munitum S 446 18.
 perscrutatio 182 10.
 perscrutator 11 11, 54 29, 276 25.
 persecutio 93 10, persequens 81 21.
 persistere obsequiis 92 2.
 persolvere (= *peragere*) militiae munus 63 4.
 persona: personam fictae serveritatis inducere 14 17. — = *homo* 5 7, 10, 34 21, 49 25, 52 12, 53 20, 56 30, 59 2, 82 8, 90 29, 92 13, 97 5, 98 3 *et.*; ecclesiastica persona S 451 1; persona legitima 258 5; publica persona 95 5; regia persona 79 2; religiosa persona 163 28, S 420 22, 445 13; persona tua refugium sit oppresso 360 9; servi, qui personam legibus non habebant (*cf.* *Nor. Theod. II. 17, 1, 2*) 181 31.
personale et possessivum permutata:
personale pro possessivo:
 nostri (*recte e. g.* licentia nostri 192 27); cordi nostri (LRP, nostro reliqui) est levamen humilium 89 26; nostri ignorantia 119 12; nostri praesentia 158 23.
 sui v. *reflexivum*.
 tui: absentia tui 272 17; actus tui opinio est iudicis 335 17, actus tui (*sic EFC*, tuis Ra, tuos LK, tuus reliqui) venatio est 207 1.
 vestri (*recte* caritas vestri 319 9).
possessivum pro personali:
 vestrorum (*recte* nulli vestrum 359 9, *aliter* nostrorum commercia 215 18, nostrorum fama 239 7, vestrorum relatio 143 28 *cf.* 282 32); nemo vestrorum 319 19; quis vestrorum (LP, uestrum RKEFA^e) 167 28; unusquisque vestrorum (*sic B*, uirorum uestrorum reliqui) 319 6. — nisus vestrorum omnium (*rectius* omnium vestrum studia 241 22) 319 27.
 personalis exceptio 63 18; cum non sit personale quod loquimur S 419 15.
 personaliter 50 26.
 personare (= *promuntiare*) *aliquid* 196 5; personare laudes 300 3, 334 20.
 perpicinitas aquae 164 18, 372 31.

- persuasio = *ars persuadendi* 5 12. 12 30. 146 19 *cet.*
 persuasor 14 15.
 pertaedere: quod habitatio tam clara pertaedeat
 90 13.
 pervadere = *usurpare* (violenter intrare 283 4)
 22 22. 87 7. 131 31. 134 21. 163 25. 268 30. 370 23.
 pervasio 282 32. 283 18.
 perversor 90 2. 122 6. 123 19. 364 25.
 pervenire ad regni culmina 232 13. 236 25. 309 28;
 ad regnum P 479 9.
 perversitas magica 105 19
 pervigil celeritas 206 13; cura 268 11.
 perungere: peruncta corporum flexibilitate luctari
 168 16; Athenae sedes sapientium, quae aeris
 puritate peruncta sensus ad contemplativam
 partem praeparavit 372 29.
 pes: musci pedes 71 16.
 petens 4 9. 223 9. 377 33.
 petitio (debilis petitio 53 2. petitio supplicantis
 87 7. petitiones supplicum 36 12. 117 15. 135 5)
 25 12. 29 11. 35 13. 36 12. 52 7. 53 2. 58 12. 61 31.
 63 11. 73 16. 87 7. 117 15. 124 33. 125 5. 129 30.
 135 5. 143 23. 163 31. 306 7. 307 32. 308 25. 312 16.
 342 28. 349 2. S 420 21. 421 9. 425 6. — = *accusatio*
 24 13. 26 27. 171 15. S 431 16.
 petitor = *supplicator* 56 28. — = *accusator* 161 6.
 186 25. 195 3. 340 2.
 phalerae *inter insignia consularis provinciae* 193 1.
 philomena 260 11.
 philosophans 184 6. philosophus 68 12. 290 23. 300 23.
 302 8. 330 19. 350 12.
 piaculum (piaculum quoddam 345 6. piaculi genus
 90 25) est *sequente infinito* 40 25. 286 32. 345 6.
 349 15. 368 25.
 pictura: cerea pictura *in Mathesuenthae palatio*
Rarenate P 483 13.
 pietas regalis (regalis pietas 314 16. pietas regia
 93 7) 58 22. 93 7. 344 16. 382 20.
 pietas nostra (vestra):
 Augusta.
 imperator.
 rex.
 pignorare 119 6. 15. 17 *cf. Mommsen praef. p. XXXV.*
 pignus 119 16. 148 7. 316 25. 377 11. — *translate*
 115 12. — = *filius vel filia* 241 13. 319 29. 363 33.
 367 22; *caram pignus neptis* = *neptis* 114 3;
 pignora = *palli* 260 13.
 pigrescere 147 5. 316 6.
 pila 139 19
 pinguedo 114 15. 369 13 25. 371 27.
 pinus (*acc. pl. pinos*) 152 27.
 piscatio 273 1. piscatores 153 5.
 piscens *v. lupus.*
 piscina 164 15. 378 34. — *Cf. claustra.*
 pistor 190 15. 29 *v. Mommsen neues Archiv 14, 492*
ahn. 2.
 pittacium: si Romani praedium sine delegatoris
 cuiusquam pittacio praesumptor barbarus occu-
 pavit 24 11. quicquid ex nostra ordinatione patri-
 cium Liberium tibi matricae tuae per pittacium
 constituerit deputasse 97 21; Agapitum datis pig-
 noribus a vobis tot libras auri facto pittacio
 sollemniter accepisse 376 26; subscriptionem pro
 Romano pontificatu commodare aut pittacio
 promittere S 403 29. *Vale Dahn II 93.*
 pius (piissimus) imperator. princeps. rex *v. sub*
substantivis.
 placabilis 80 11. 299 1. 307 3; *active* 291 2; placabi-
 liter 81 1. 189 27. 320 16.
 placidi conspectus regis 375 15.
 placitus: deo placitus 234 23. 332 27
 plantare *translate*: ut civiliter plantata causatio
cf. ex die plantati sollemniter iurgii Ed. Theod-
eric. 74 finem de legibus sortiatur 150 8; plan-
 tare nostri nominis famam 98 22; plantare civile
 plantare:
 propositum ibi 91 20; ubi (*in charta*) fecundissima
 verborum seges plantata 352 16.
 plantarium: *pl.* 187 18. 245 5.
 platea 210 15. 258 25. 375 16.
 platonia vel platoma (*cf. Duchesne ad libr. ponti-*
fical. vit. Liber. tom. 1 p. 209. in marmorea pla-
 toma *Epiphani. hist. tripart. 2, 18 p. 232* = *év*
ἡθέρη στρώση *Socrat. hist. eccl. 1.16*), 84 18; *fort. legen-*
dum sparsum aurum fulget in p(latomi)s P 483 11.
 plebs (nobilis plebs *Romanorum* 177 32. Romulea
 plebs 368 21. Christiana plebs 431 14. *syn. populus*
et turba 368 21) 29 14. 31 23. 32 15. 128 4. 28. 134 2.
 177 32. 180 7. 190 19. 191 8. 280 15. 331 21. 359 15.
 368 21. P 466 8. S 431 7. 14.
 plectere = *punire* 65 30. 87 13. 124 11. 133 4. 158
 16 *cet.*
 plectibilis 57 11. 73 5. 87 16. 223 15.
 plenarius 81 30.
 plenitudo (*opp. vacuitas* 351 32) 19 21. 351 32. S 444 4.
 plumbum 95 26. 224 16.
 plumiger: plumigerum avium 57 15.
 pluralis:
 pluralis abstractorum: qui Incerorum aviditates
 appetitis 341 22 — bella (= *bellum vel proelia*:
legitur bellum 122 9. 195 11. 207 20. 214 2. 237 4.
 238 21. 252 18. 267 22. 292 20. 384 1) 20 10. 24 2.
 29 31. 36 9. 73 12. 91 18. 100 16. 115 6. 157 24.
 164 32. 171 13. 174 16. 21. 26. 176 19. 203 16. 214 9.
 232 18. 240 9 15. 248 6. 270 28. 284 30. 315 31.
 318 30. 320 24. 328 28. 342 17. 364 17 — certamina
(s. c.) — *commercia* (s. c.) — *industriis placere*
 273 27 — *infirmatibus et debilitati nostrae*
 S 423 21 — *mortes* 168 19. 169 32. 354 11.
 P 475 8 — *proelia* (= *bellum. cf. tractare*) 23
 18. 23. 73 3. 79 17. 92 9. 100 21. 238 27. 240 11.
 312 35. 329 14. 362 9 — *simus*: in eius audientiae
 sinibus 179 29; a naturalibus sinibus auferuntur
 327 19; confessiones illas Roma in suis sinibus
 habere promerit 332 4; in cordis sinibus se
 omnia defigant 336 5 — *victorias quaerere*
 26 30. *referre* P 472 4. *sumere* 207 22.
 pluralis maiestatis: imperator: gloriosi principes
Iustinianus 310 2; sapientissimi (sapientissime
interpolati) principum *idem* 311 29. — *rex*: do-
 mini (s. c.). — *nos* (vos 98 15) *indices rex* 179
 15. *praefectus praetorio* 337 28. *episcopus quidam*
 98 15.
 plus (*cf. comparatio*) = *magis* 3 18. 26 15. 34 5. 7.
 32. 51 17. 58 22. 90 16 *cet.*; quanto magis decet
 ipsam civilitatis sedem legum reverentiam plus
 habere 29 8; 165 4. 227 3.
 poculum = *potio* 363 19.
 podagra 315 32.
 podium *circense* 106 2.
 poenalis: poenale secretarium (= *carcer*) 355 14;
 poenale vinculum cautionis 223 14. — = *poena*
dignus 124 1. 353 4. — *translate* poenalis (= *revans*)
 amor 316 4.
 politia quaedam inter grues 269 16.
 pollutio 368 19.
 pollutus dissensione civica P 468 1; venalitate
 360 13.
 polyptychi (polyptic- L) *se libri* (si modo nomina-
 tivus recte habet 151 29) = *libri censuales*: illud
 providentia nostra respexit, ut omnibus a te
 sollicita atque aequabili indagatione compertis
 polyptychi (polyptychis *Garet., quod si verum*
est — *cf. papyr. Marini LXXXIII col. 4. 10* —
subiectum emittati ex versis 27 ca. . . quae pe-
tendum est. id quod significavit Gothofredus ad
C. Th. XI 26 2) iubeantur adscribi 151 29; non
 polyptychis publicis, ut moris est, sed arbitrio
 compulsorum suggerunt provincialium subiacere
 fortunae 164 32.

- pompa obsequii 193 3. P 480 13. — = *splendor* 20 17. 186 2. 195 11. 215 30. 328 19. 330 16. 359 22.
- pompatus: fastuariae subdatur ultioni et pompatus (*i. e. publice ad supplicium deductus*) mala vota corrigat 262 8.
- pomposus 242 26. P 481 9.
- ponderatum 72 13.
- ponderatio 104 7. 334 12. 374 15.
- pondus ac mensura (pondera atque mensurae 344 22 *cf. Ed. Theoderic. 149*) 19 27. 344 22 *cf.* 18 29. 165 8. 219 14. 371 16; panis pondera 191 9. — inter cetera humani generis pondera coniugalis affectus curam sibi praecipuam vindicavit 51 28; solidos non ordine traditos, sed sub iniquo pondere (= *superbe*) fuisse prolectos 60 20; scelus, quod nos pro sacerdotali honore relinquimus impunitum, maiore pondere (*sc. a deo, ut Lactus explicavit*) credimus vindicandum 122 26.
- ponere animum pro aliquo (*cf. ev. Ioh. 13, 37*) 35 11. — positus pro participio verbi substantivi 4 16. 5 16. 40 7. 101 8. 166 1. 175 22. 188 16. 207 22. 319 32 *cet.* P 467 3; in honorem (honore *F*) positus 188 16, in potestate positus 93 29.
- pontifex = *episcopus* 280 26. E 391 *ep.* 5 16. S 420 24. 426 16. 427 12. 429 18. — = *papa*: apostolicus pontifex 280 9; summus pontifex S 450 4; Romanae civitatis pontifex S 417 7; Romanus pontifex S 405 13; pontifex sedis istius S 423 13; *item absolute* 246 4. E 389 *ep.* 1 4. S 448 2.
- pontificalis 175 13. — = *ad papam spectans* S 405 1.
- pontificatus 175 20.
- popularis 25 18. 29 19. 190 25. 331 6. 334 17. 21.
- populus *opp.* regnans (populi *opp.* reges 80 14. 23) 80 14. 23. 164 28. 314 27. 383 8; priscorum mos fuit nova iura decernere, ut succedenti populo aliquid quod omissum videbatur adiungerent 337 15; inter duos populos nascuntur semper certamina 215 19; Gothicus populus 318 29; *Gothi et Romani* uterque populus 203 14 *cf.* 56 2; Romanus populus (*vel multo saepius populus Romanus*) — *quae verba praeter locum modo allatum nunquam universam significant gentem Romanam ita ut opponatur Gothorum aut barbarorum nationibus, sed eos qui in ipsa urbe habitant; extra urbem qui constituti sunt in regno Theodericiano, nude audiunt Romani — e. indic. nomin. s. Roma*; Israeliticus populus 128 6. 226 1; Alamannici populi 73 3. *plerumque singularis non gentem designat sed magnarum urbium incolae, ut eos qui degunt Romae (cf. supra populus Romanus)* 27 5. 29 10. 23. 31 4. 32 13. 27. 105 15. 106 27. 175 3. 190 14. 24. 191 7. 12. 196 22. 208 15. 286 36. 331 20. 334 7. 352 28. 359 18. 368 21. *in Neapolitana civitate* 195 30. 196 6. 23. *in Syracusana* 279 15. *plurali aut eadem notio subest* (populi urbium singularum 341 11, populi Romani 25 21, τῶν κατὰ πόλιν δήμων *Sozomen. 1, 1* = civitatum populis *Epiphani. hist. tripart. 1, 2 p. 206*) *aut imperio regis subiectorum* (*plene subiecti populi* 279 22) *aut omnino hominum* (*velut πολλῶν ἐθνῶν ἰδὲν ἕνα εὐρετὴν* multas civitates et populos circumavit 36 23) 10 5. 18 23. 19 27. 25 11 13. 21. 30 21. 31 8. 20. 36 23. 57 29. 59 14. 62 9. 67 7. 78 4. 81 25. 85 22. 87 25. 93 28. 106 4. 128 9. 30. 134 13. 138 19. 158 23. 168 29. 169 30. 177 33. 178 27. 189 6. 190 22. 203 16. 23. 208 11. 215 17. 216 31. 226 8. 234 14. 18. 236 27. 237 23. 238 13. 247 10. 259 10. 262 15. 263 14. 15. 276 10. 279 22. 281 28. 285 10. 299 7. 306 11. 318 23. 328 9. 334 19. 341 11. 361 28. 381 15. P 470 1. — *translate* populus (= *multitudo*) statuarum 210 16. 211 32.
- porrigere: manum (m. clementiae 250 29, dexteram salutarem 130 15) porrigere (= *opem ferre*) alieni 23 2. 130 15. 250 29. *fessis* clementia nostra se porrigit 61 16. sollicitudinem nostram non solum ad praesentia porrigamus S 419 7; porrigere (*syn.*
- porrigere: offerre) supplicationem (preces 342 32) 127 17. 129 26. 342 32; te instruxit a numerariis porrecta notitia 379 25. — remanet ad excusandum brevis insperata librorum, quam nemo purgat (*fort. purgat*) diutius nisi qui bene creditur esse dicturus 326 19.
- porta civitatum: formula de custodiendis iis VII 29. — quaedam porta provinciae *de Augustiis clusuris* 50 1.
- porticus post Turasi thermas *in Spoletina civitate* 125 6. Curvae porticus iuxta domum Palmatam *Romae* 127 18.
- portio repositarum copiarum *divenditur* 314 28. 383 8.
- portitor *sc. litterarum (cf. ellipses)* 247 11. 272 2.
- portus: portus nostri 123 5; *cf.* clusurae, comitiva Portus u. R., comes siliquatariorum, vicarius portus, Portus (*ind. locor.*).
- positio urbis 343 2.
- posse: eius verbi formae ad legitimum rhythmum efficiendum ita interpositae, ut abundant fere 12 21. 14 28. 33. 61 23. 89 1. 90 24 *cet.* P 480 1. 14.
- possessio = *praedium* 120 26. 122 5. 131 30. 132 14. 151 1. 203 14. 225 4. 14. 241 7. 314 8. 364 20 *cet.*; possessiones nostrae 183 21; tam privata possessio quam publica 166 10.
- possessor *vel* possessores 29 3. 30 17. 60 26. 100 8. 108 10. 155 12. 158 29. V 38. 166 8. 182 14. 183 22. VII 27. 215 13. 271 26. 283 4. 292 18. 336 18. 23. 26. 337 2. 360 18. 361 6. 367 17. 368 2. 374 8. 12. 28. 385 6. possessores *Bruttii et Lucaniae* 259 22. 260 21. 262 5. 271 16. 364 7. 11. 16. *Galliarum* 109 8. *Hispaniae* 165 8. 166 8. *Histriae* 379 24. *Liguriae* 366 29. *Piceni et Samnii* 158 29. *Sariae* 150 26. 31. 151 6. 8. 15. V 15. *Siciliae* 276 36. 277 6. *Venturium* 366 4; possessores *Arclatensis* III 44. *Catinenses* III 49. *Comenses* 342 36. *Estunis* (*Sestini Mommsen*) consistentes III 9. *Faventini* 257 20. *Feltrini* V 9. *Forolivenses* IV 8. *Neapolitani* VI 24. *Parmenses* VIII 29. *Syracusani* 195 12. IX 10. *Tridentini* II 17. *Veronenses* 362 27. *Volienses* (*Velienses Mommsen*) 119 25. *Vide Mommsen naves Archiv. 14, 494.* — possessor sedis apostolicae S 430 20.
- possibilis *r. sub adiectivorum neutris.*
- possidere *absolute* = *possessionem habere, vindicare* 107 11. 367 13.
- post: talem eligit, post quem (= *quo electo*) partes erubescant litigare 198 9; hoc plane supra ceteros adipiscens, quod potuit emergere post electos 144 25; nihil tibi post nos potuit esse mirabile 167 6; *similiter saepius.*
- posteritas 3 4. 31 17. 54 26. 82 34 *cet.* P 467 18. 480 14. S 425 5.
- postliminio quodam 47 13.
- postulatio *iudicis* 215 30.
- potabilis 363 21.
- potens armorum 15 14; (et quod) omnia regna superat, dinosceris potens tui P 483 1. *cf.* et quod difficillimum potestatis genus est, olim rector sui 299 4 *et* antequam possit populos regere, suis iam coepit moribus imperare, hoc est profecto difficillimum regnandi genus: exercere iuvenem in suis sensibus principatum 328 10. — potentes *opp.* medicos 59 25. 88 21. 132 6.
- potentia: Titi potentia principalis 169 2; potentia vestra *de Anastasio* 10 8, singularis illa potentia *Iustiniani* 329 12; potentia dominantis *de Pharaone* 176 6; potentia iudicium nostrorum 99 13 *cf.* 81 21; potentia caelestis 237 24, potentia divina *vel* divina potentia 102 32. 314 2.
- potestas: talis potestas *de Augusta* 310 25; domini (*regis*) potestas 12 25, principis potestas 179 14, potestas regia (*regia potestas* 114 20) 114 20. 234 21. 303 10 *cf.* 20 18. 299 1. 329 31; potestas = *auctoritas magistratus vel per metonymiam ipse*

potestas:

magistratus 14 25, 22 24, 30 10, 93 29, 147 13, 174 12, 176 9, 17, 177 1, 13, 28, 179 36, 180 3, 181 12, 183 3, 188 24, 201 24, 202 7, 21, 24, 206 30, 216 1, 242 15, 248 25, 269 19, 271 18, 275 16, 278 9, 279 8, 337 28, 369 1, potestas antica *v.* alicuius; potestatis armatae (*fort.* potestate armati) supercilium cohibere reverentia inssiouum 93 7.

nostra (vestra) potestas:
rex Francorum.
rex Gothorum.

potior *opp.* minor 60 19, 223 2, 306 15, potiora (potentiora 346 11) *opp.* parva 285 17; *subst.* *opp.* humilis, mediocris 18 24, 49 2, 132 12, 188 29, 237 4, 269 6.

potius *v.* quam.

ppō *cide* praefectus praetorio.

prae omnibus = *inprimis* 301 33, 362 3.

praebere se actibus publicis 93 4; ad pietatem inssionum innocentiam suam praebere 21 24. — praebendae = *annonarum collationes a provincialibus exactae* 100 11, 165 31; *item* praebita 364 7.

praebitio nauorum 378 26; praebitio *a provincialibus exacta*: tritici 99 26, paraveredorum et annonarum 373 16, 18.

praecellentissimus rex Odovacer 8 445 3; *Gelasius*: vir praecellentissimus filius meus Theodericus E 391 *ep.* 8 s; *Theodahadus de Amalasuintha*: praecellentissima domina soror mea 298 2.

praecelsus: nostra affinitas praecelsa 305 30; praecelsus atque amplissimus vir Theodahadus 254 20; praecelsae recordationis Alaricus *rex* 122 6; praecelsus vir Toluin 239 13; praecelsa dignitas *consulis* 193 7.

praecelsa magnificentia tua: ppō.

praeeptio (= *rescriptum*) regis S 419 1, 420 17, 424 1, 428 6, sacra praeeptio 127 8, nostra praeeptio 97 19, 221 a, 310 11, praeeptio 31 30, 223 19, 277 12; praeeptio *praefecti praetorio* 225 14, 336 31, 366 3, 338 1; praeeptio *papae* E 389 *ep.* 2 7. praeeptum = *praeeptio* (*cf.* edicta vel universa praeepta 279 1); praeepta regis (*sic* *codl.* 364 32) 364 32, S 426 7, praeepta regia 278 22, principalia praeepta S 431 17, praeepta nostra (nostra praeepta 132 13) 132 13, 223 15, 276 35, 285 3, optatissimum praeeptum vestrum S 423 25 *cf.* 423 14, praeepta 52 13, 60 26, 65 7, 124 13, 155 1, 279 1, P 471 2, S 422 19; praeepta *praefecti praetorio* 333 21, 338 27, 344 27, 362 5, 385 26.

praecinetus = *cingulum*, dignitas 13 1; *cf.* praecingere 15 27, 91 9, 175 22, 181 19, 186 4, 359 23.

praecipere *de rege* 35 15, 49 28, 137 6, 256 31, 280 6, 301 13, 306 31, 309 18, 365 11 *cf.*; *de praefecto praetorio* 333 22, 336 18, 25, 338 12, 343 1, 346 13, 22, 361 7, 17, 374 12, 20, 377 24.

praecipitatus = *temerarius* 3 s, 139 16, 384 6.

praecipuus *opp.* mediocritas 146 18, 188 20.

praeco 181 3, P 475 16 *cf.* 360 17. — = *apparitor magistratus* 203 25, 337 20, 360 17, 364 23; praeconis vox praefectum (*sc.* *praetorii*) enuntiat *inst. dir.* 32 *p.* 537 *cf.* 176 8.

praeconialis 204 9, 231 7, 291 30, praeconialiter 305 12, praeconium = *gloria* 10 25, 13 6, 14 8, 32 13, 81 27, 82 35 *cf.* P 467 1.

praecursio signorum 376 3, praecursoriae velocitates 105 35.

praedecessor *v.* prodecessor.

praedestinare 187 29.

praedicabilis 14 15, 17 1, 41 15, 202 23, 221 s *cf.*

praedicare *notione ecclesiastica* 83 23, 122 20.

praedicatio 291 18, 30, P 465 3, 476 2. — *Christiana* 333 4.

praedium 24 e, 222 33, 283 9, 314 6, 366 1; praedia regalia 154 21, nostra praedia 154 24, 165 14,

praedium:

domus nostrae *vel* patrimonii nostri praedia 147 19, 148 1; praedia curialium VII 47, 227 1, 268 29; praedia *barbarorum in Sarcia* 151 17 *v.* *Mommsen neues Archiv* 14, 534 *adn.* 4; praedium *ecclesiasticum* 63 12, S 445 22, 446 17, 449 12, praeesse provinciis 353 18.

praefectorii viri = *praetorii et urbis praefectura functi* 175 25.

praefectura *v.* praefectus.

praefectus annonae: Paschasius XII 9. — formula praefecturae annonae VI 18, praefectus annonae XII 9, experientia tua 367 11, praefectura annonae VI 18, 191 6; *cf.* *carpentum, officium, tribunal.* *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 492.

praefectus praetorio: Abundantius, Avieni duo, Basilius, Cassiodori duo, Faustus, Heliodorus(?), Reparati pater 273 26, Venantii pater 54 20, 55 21; *Ioseph patriarcha tanquam primus ppō* 176 3, 251 18, 382 12. — formula praefecturae praetorii VI 3; formula ad ppō de armifactoribus VII 19 *cf.* 18, praefectus praetorio (*de compendio ppō vide praef. p.* XX) *praef.* p. VI 17, I 14, 26, 34, 35, II 5, 9, 26, 30, 37, 38, 90 11, 93 20, III 47, 51, IV 36, 38, 135 19, IV 50, 146 30, V 16, 17, 23, 34, VII 19, 47, IX 4, 24, X 27, 28, S 445 2 *cf.* *praef. p.* VI 19; praefecti = *praefecti praetorio* 185 30, 259 s, praefecti = *ppō et p. u.* 182 23, 188 6, 194 14, 242 3 *cf.* praefectorii viri; praefectus praetorianae sedis 3 23, praefecti sedis vestrae (*i. e.* *praetorianae*) 61 13; *v. i.* ppō VIII 20; *v. i.* III 21; magnificus vir ppō 59 22, 154 22, 28, 155 7, 19; praefectus vir magnificus 89 31; vir eminentissimus ppō 314 3; sublimis et eminentissimus vir ppō atque patricius, agens etiam vices praecellentissimi regis Odovacris Basilius S 445 1; amplissimus cognitor 363 27; administrator amplissimus 326 5 *cf.* *index*, praesnl; pater imperii 176 7, 251 19; pater provinciarum 251 19, 338 22, celsitudo tua 67 16; eminentissima vestra 227 9, 315 17; illustris magnificentia tua (vestra 67 13) 28 26, 33 15, 49 28, 61 4, 67 3, 13, 130 9, 271 13; praecelsa magnificentia tua 22 7; illustris et praecelsa magnificentia tua 63 27; illustris magnitudo vestra (tua 90 20, 131 10) 90 20, 131 10, 157 25, 214 6, 314 26; magnitudo vestra (tua 34 17) 34 17, 137 5, 152 26, 153 11, 225 12, 315 26; providentia (prudencia 137 32) vestra 137 32, 214 11, praefectura praetorii (ppō *codl.* VI 3) VI 3, 251 17; praefectura praetoriana 55 21, 175 35, 177 7, 190 35, 290 26, 291 5, 293 2; amplissima praefectura 185 30; eminentissima praefectura 93 11; praefectura 4 34, 13 11, 54 20, 188 11, 251 13, 29, 290 28, 326 1, 327 2, XII 6; praefectura (*i. e.* *praetoriana vel urbana*) 184 10; praefectura *non determinata Heliodori* 15 32; praetorianum culmen 14 23, 326 20; praetoriana dignitas 273 26; praetoriana sedes 3 23, 349 13, 359 21; tanta sedes 188 11, 333 26; sedes nostra (vestra) 61 13, 153 3, 338 25, 361 17, 370 12, 374 19, 376 20, praefecturae praetorianae insignia 290 26; *cf.* *carpentum, fasces, infulae, tribunal, secretarium praetorianum* 350 19; *cf.* *conventus iustitiae, consistorium, secretarium, secretum, subsellium, praetoriana advocatio* 188 7, chartae praefecturae 326 1 *cf.* 351 24; *cas libri XI et XII complectantur*, officium praetorianum *v.* officium; praetorianae cohortes 180 9 *cf.* 350 25; praetoriani labores 347 23, 351 1; praetoriana obsequia 315 17; *cf.* miles, servitus. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 462 *et* 522. — *Cf.* administratio, arcarius, cancellarius, consiliarius, vicarius n. R., vices agens.

praefectus praetorio Galliarum (praefectus Galliarum 330 1); Liberius VIII 6. — illustris magnitudo vestra 236 11, praefectura 330 3. *Vide*

praefectus praetorio Galliarum:
Mommsen neues Archiv 15, 181. — Cf. fascies, vicarius praefectorum.

praefectus Thessalonicensis *i. e.* praefectus praetorio Illyrici in partibus Orientis (cf. *Nov. Justiniani* II, 1) X 35. excellentia vestra 321 5; magnitudo vestra 321 3.

praefectorum vicibus functus *r.* vicarius u. R.

praefectura vigilum urbis Ravennatis: formula eius VII 8. praefectus vigilibus 207 18; praefectus 207 29. praefectura vigilum urbis Ravennatis VII 8; praefectura vigilibus (*LRKPTT.* *nigilum reliqui*) 207 33; cf. ducatus, officium eius *r.* sub voce. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 493.

praefectura vigilum urbis Romae: formula eius VII 7; praefectura vigilibus 206 30. Cf. custos Romanae civitatis, officium. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 492.

praefectus urbis: Agapitus, Argolicus, Artemidorus, Heliodorus(?), Honorius, Reparatus, Salventius (cf. *indic. nomin.*). — formula praefecturae urbanae VI 4; formula ad praefectum urbis de architecto faciendo in urbe Roma VII 15. praefectus urbis (*de compendio* p. ū. vide *praef. p.* XX) 31 9. 27. 30. II 34. 124 21. IV 42. 190 18. VII 15. IX 7. 281 4. 285 14. 286 28; praefecti et praefectorii viri = *ppo* et *p. a.* vide sub *ppo*; v. i. p. ū. I 6. 32. 33. 41. 42. III 11. 29. 30. 33. IV 22. 25. 29. IX 16. 17; v. i. 29 17. 39 4. 12. III 22. 150 1; illustris 86 5; eximiae urbis praesul 32 8; urbanus praesul 85 19 cf. 65 21; iudex senatus 85 11; cf. iudex, praesul. illustris magnificentia tua 37 17. 96 22. 125 20. (*codic. KEFA*) 133 24; illustris magnitudo tua (vestra *LRKP* 133 24) 133 24. 211 23; magnitudo tua 17 1. 32 16. 65 24. 90 29. 124 2. 282 4; providentia vestra 317 18; illustris sublimitas tua 94 24. praefectura urbana (urbana praefectura 39 4. 180 9) 38 4. 39 4. 12. 85 5. 86 8. VI 4. 180 9; praefectura 39 18. cf. sub *ppo*; culmen urbanum 127 3; urbana dignitas 274 7; cf. carpentum, culmen, dignitas, fascies, intulae, togatus, vestis Romulea. milites praefecturae urbanae 189 9; cf. officium. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 488.

praeferre (*si lectio vera est*) = *praepone* 86 24. praeficere maiorem domus exercitui 309 15.

praefixus = *praefinitus*: praefixus modus 165 37; praefixum tempus (*quinquennium significatur* cf. 315 13) 365 25.

praegravare 34 12. 214 24. 223 18; *proprie*: *tributi onere possessorem vel possessionem* praegravare 63 16. 65 13. VII 45. 277 4. 367 31.

praerare aliquem in officio secundum matriculae seriem 335 4.

praerudicare: non praerudicat iuri publico personalis exceptio 63 18; praerudicata bona 82 13.

praerudicialis 290 12. praerudicialiter S 430 8.

praerudicium 81 31. 95 11. 97 27. 128 22. 135 12. 154 1. 159 14. 182 36. 244 22. 278 3. 291 6. 335 13. S 448 2 cf. 291 6. S 419 10.

praerocutio: longae praerocutiones 313 35.

praerocutionis salutationis honorificentiam 78 17. 312 13.

praerudere: ars bellandi, si non praerudetur, cum fuerit necessaria, non habetur (cf. 78 6) 36 30.

praenotare: librorum titulum variarum nomine praenotavi 5 9.

praepositus calcis: formula de eo VII 17. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 493 adn. 4.

praepositi exercitus Gothorum 100 11. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 502.

praepositus fabricae armorum cf. VII 18.

praepositi mutationum *r.* cursus publicus.

praepotens *opp.* mediocris 60 18. 91 28. 260 1. 283 13. 329 13.

praerogativa 180 8. 215 27. 221 2. 347 11. S 447 23.

praerogativarius in officio praetoriano XI 27. 347 13. Vide *Marin. in adn. ad papp.* p. 257.

praesagare: praesagantis cogitatio 144 21.

praesagatio: quadam animi praesagatione (quodam praesagio mentis 276 13) 376 2.

praescientia *r.* ad 242 1.

praescriptio *de exceptione temporis*: tricennalis humano generi patrona praescriptio 163 29 cf. *Ed. Theoderic.* 12 et 69; tricennalis praescriptio 62 2; praescriptio tricennii 24 13. 95 19. — *de exceptione longinquitatis*: praefectus praetorio exhibet sine praescriptione longinquos 176 19.

praesens *syn.* hic (cf. II 2 cum 12 5) 16 19. 27 6. 14. 33 6. 19. 34 28. 47 32. 49 16. 19. 28. 50 8. 29. 51 11. 21. 53 7. 56 13. 57 19. 24. 58 23. 59 9. 61 30. 62 22. 28. 63 2. 11. 64 27. 65 4 *cel.* S 495 29. 450 6; praesentium gerulus (lator, portitor) *r.* *ellipsis*; si ita res se habet ut a praesentibus (*sc. ab iis qui praesentem petitionem obtulerant*) supplicatur 16 20; de praesente *r.* de.

praesentalis *r.* patricius.

praesentanea dignitas *r.* patricius praesentalis.

praesentare reum iudicis 30 32; 93 30; senator nostris obtutibus praesentatur 179 24; 180 13. 335 15. 345 19; sanctitati vestrae praesentamus debitae venerationis obsequium 320 32; quamvis ignis nocte reluceat, soli tamen praesentatus obscurus est 187 25. — pantominus feminam praesentat in mare 139 8.

praesentia (in locum beneficii nostram praesentiam damus 132 25); praesentia nostra (nostra p. 118 17. 132 25. nostri p. 158 23) 57 27. 90 31. 118 17. 132 25. 158 23. 27. 189 19; regalis (regia 130 23) praesentia 130 23. 166 31; principis praesentia 220 12. 15. S 426 12.

praesidatus provinciae 202 15; formula eius VII 2.

praesidere provinciae 20 6 cf. 196 6. 202 2. 275 13. 339 19. praesidens 97 7; comitivae largitionum praesidere 273 25. praesidere senatui 35 7, ille vobis in honore (*tribunatus provinciarum*) praesideat 218 14. praesidens = praeses *opp.* officium 305 28. 335 24. 372 16; praesidere ecclesiae 134 21. 280 18.

praestanter: praestantius 33 5.

praestare (praestare aliquid vel alicui aliquid 49 5. 30. 81 18. 89 6. 166 13. 176 6. 181 5. 273 4. 331 13 *cel.* P 470 12. 471 2) alicui = *adiuvare* (*opp.* laedere 223 1) 22 15. 195 35. 222 9. 33. 274 31. 349 24. 344 18. P 476 10; *item absolute* praestare 47 11. 167 34. 222 2. 255 15. 301 25. 308 1. 342 2. 348 20. 365 30. praestantes = *collatores* 366 13. praestita = *beneficia* 28 24. 85 3. 100 4. 275 29, deo praestante (praestante deo 329 27. 333 19. 405 24. deo nobis praestante 476 10. domino praestante 92 19. praestante domino 318 25) 88 10. 92 10. 179 8. 244 28. 275 7. 276 6. 293 3. 308 6. 318 25. 329 27. 333 19. 360 18. P 476 10. S 405 24. — praestare (= *efficere*), ut 126 9. 354 29.

praestatio census 23 5. 56 15. *silignatici* 122 30. *teglarum a portu Licini evatarum* 28 13; annuae praestationes *Lucaniae et Bruttiorum* 353 22.

praestigium = *praestigiae* 207 3. *hist. tripart.* 1. 14 p. 216.

praesul = *is qui praest officio* (*syn.* cognitor, iudex *opp.* apparitiones, milites, praefones) 181 34. 186 29. 191 27. 191 19. 195 2. 196 26. 216 3. 217 15. 335 18. 23. 337 29. 339 23. 317 5. 353 31. 377 26. *proprie de iudicibus provinciarum* 193 18. 360 24. 373 20 cf. corrector Lucaniae et Bruttiorum; *de praefecto praetorio* praesul mirabilis 177 4; praesul urbis *rel* urbanus *cide* p. ū. *qui idem absolute praesul sc. senatus* appellatur 127 4. 177 12. — praesuli et reparatori libertatis senatui *c.* senatus. — praesul = *episcopus* E 390 ep. 5 8. 392 ep. 9 15; praesul apostolicae sedis (*rel* sedis apostoli-

praesul:

cae. cf. apostolicus) 255 22. S 426 10. 447 14. 20. 449 11. cf. 447 23; praesul apostolicae ecclesiae 280 22; praesul tanti loci S 428 2.

praesumenter = *audacter* 152 8.

praesumere = *audere, temptare, confidere, usurpare*: praesumere (male p. 334 14) *aliquid* (*aliquid in aliquem* 31 27. 284 3, *aliquid in aliquo* 18 16) 18 16. 24 14. 31 10. 27. 95 21. 103 26. 120 20. 135 23. 143 25. 147 12. 154 7. 155 13. 20. 166 7. 182 8. 226 6. 238 4. 241 2. 271 15. 279 5. 281 14. 283 16. 284 3. 313 1. 314 14. 326 9. 334 14. S 446 23. 448 3; praesumere (= *confidere*) *aliqua re* 169 14. 292 25. de *aliqua re* (de suis beneficiis magna praesumens 276 9) 28 2. 125 12. 132 18. 220 18. 254 24. 276 9. 290 3. 297 20. 310 26. 318 31. S 449 8. in *aliqua re* 333 6; praesumere *sequente infinitivo* 38 29. 39 16. 61 16. 69 22. 80 7. 147 3. 169 23. 201 23. 202 21. 218 3. 258 8. 263 1. 268 24. 273 24. 283 4. 16. 285 34. 299 31. 304 31. 351 7. 370 24. 384 9. E 389 ep. 2 14. S 405 27. 428 5. 432 10. 448 10. *sequente acc. c. inf.* 309 29; *absolute* is qui praesumpserit 32 28. praesumentes (male p. 214 15. 384 15. *syn.* male capientes 365 19) 122 13. 208 27. 244 15. 372 16. 384 15. S 403 2. praesumpta 283 9; furta quidem persuadent (permanent *Mommsen*), sed tunc praesumptus (*i. e. in quem furti suspicio conferitur*) facile capitur, cum custos minime supervenire sentitur 210 31.

praesumptio (*vox media est, sed saepius in malum partem accipienda*) = *audacia, superbia, usurpatio* *τολμα, αλαζονεία, similia apud Epiphaniū auctores*) 28 5. 29 19. 39 27. 50 23. 90 3. 95 22. 121 13. 125 29. 150 19. 158 7. 163 22. 165 21. 168 22. 221 28. 301 14. 304 5. 362 2. 365 13. 370 18. 384 3. P 474 1; *cum genitivo obiectivo plerumque* = *confidentia* 12 1. 20 12. 53 4. 125 16. 158 12. 247 2. 252 14. 257 10. 284 29. 288 14. 326 22; *determinatur adiectivis*: affectiosa praesumptio (*syn.* fiducia 311 25) 311 24 andax 41 19 honorabilis 288 14 ingeniosa 270 6 magistra 66 14, praesumptio abominabilis 338 31 detestabilis 79 28 fraibunda 203 29 illicita 5 28. 18 2. 93 13. 122 8. 261 31. 337 23 immoderata 208 23 inamodica 28 24 importuna 135 26 improba 135 16. 146 32. 284 31 incauta 432 iniqua 97 11. 133 26. 136 28. 151 10. 161 8. 301 17. 370 16 (*nbi fort. legendum* quamvis iniqua tamen antiqua videtur esse praesumptio). 371 5 iniusta 120 19. 337 1 nefanda 59 10 perniciosa S 403 27 plectenda 87 13. 158 16 scelerata 161 25 vaga 164 30 veteriosa S 405 22 violenta 258 5.

praesumptor (= *usurpator*) barbarus 24 11, detestabilis 95 12, temerarius 126 19; *absolute* 96 3. 165 11. 283 10.

praeterfluere: huic (*tumulo*) Athesis praeterfluit 103 26.

praetervahere 350 10.

praetorianus *v.* praefectus praetorio.

praetorium = *aedes, in quibus iudicatur*; praetoria *praefecti praetorio* 338 18, *comitis civitatis Neapolitanae* 195 32. — *translate* = *villa* (*v. Mommsen Hermes II 105 adn. 6* 204 27. 343 12. 378 36.

praevalere 78 21. 80 7. 167 8. 178 28. 315 10; praevalere (*syn.* posse 19 30) *sequente infinitivo v. s. infinitivo*.

praevalidus 23 19. 176 23. 302 11.

praevenire *aliquem vel aliquid* 30 14. 187 17. 233 16. 256 5; legum dietat auctoritas, ut nascendo curialis nullo modo possit ab originis suae munis discrepare nec in aliud rei publicae officium trahi, qui tali praeventus fuerit sorte nascendi 56 22.

praevidere 50 14. 289 26. P 470 13.

prasinus *adi.* 105 30. 162 8. 369 14; prasinus (*sc. lupis*) 162 6. P 480 15. 481 17; prasinus (*sc. auri*)

prasinus:

et inde translate = *factio prasina circensis*) 106 26, pars prasini 25 12. 20. 29 10. 33 5. 8, prasini pantomimus 25 23.

precatio *supplicis* 147 16. 159 20. precatoria verba 342 10.

presbyter 56 14. 122 18. 160 17. 313 18. S CDXCIX A 74 403 5. 28. 429 2. DII A 37. 450 11. DII B post 65; presbyter ecclesiae Romanae 255 10; presbyteri ecclesiarum per omnes Romanae civitatis titulos S 450 2; presbyter tituli Vestinae, Caeciliae *ect.* S CDXCIX B 2 (*p. 411*) ad B 67 (*p. 415*). vir sanctissimus 311 31 (*cf. sanctitas*); vir venerabilis 310 16. 311 9. 312 14. 27. 313 8. 18. 382 16.

pressura S 430 18.

pretiare = *aestimare* 166 20. 253 24.

pretium: edictum de pretiis custodiendis Ravenna XI 11; edictum pretiorum per Flaminium XI 12; *cf.* 118 13. 165 34. 209 32. 210 7. 9. 271 31. 272 5. 279 13. 16. 315 17. 362 29. 363 18. 364 5. 378 25. 379 12. 382 29. 385 5. — *Substantivum, ut invicem se illustrent, quae spectant ad pretii definitionem adiectiva et adverbium haec*:

angustum = *quod pauci solvere possunt, carum*: ambitu cupiditatis exosae solum angusta pretia definire 279 13; in Gallicana regione victualium cognovimus caritatem, ad quam negotiatio semper prompta festinat, ut empti largius angustiore pretio (*sic coll.*) distrahantur 117 4; exerceantur negotiationes in mercibus: emantur late, quae vendantur angustius 19 27.

artum *eodem sensu quo* angustum: ut multo artius quam vendere solebatis in assem publicum praebita debeant imputari 364 6.

carum: nos inbemur vile distrahere, cum esuriens paratus sit carius comparare 385 7.

largum = *quod multi possunt solvere, vile*: cunctis large vendidit, functionem debitam reliquit 385 22; quis ad vendendum non incitetur largius, cui solita dispendia subtrahuntur? 123 4; empti largius angustiore pretio distrahantur *v.* angustum.

latum *eodem sensu quo* largum: emantur late, quae vendantur angustius *v.* angustum, vile *v.* carum.

prece: datis precibus allegare (intimare 52 5) 52 5. 101 25. 132 13.

primaevus 82 1. 240 6. 242 18. 249 8. 274 2. 298 22 *ect.*

primarius *syn.* auctor 73 3; locum primum agere (possidere 175 10) 175 10. 215 28; stellarum primarius 381 10; primarius *syn.* praesul = *praeses* 191 27; primarii *opp.* mediocres 82 20. commissos habere mundi primarios (*i. e. senatores*) 177 22; primarius dicendi (*p.* eloquentiae 250 23) 156 14. 250 23.

primates *opp.* mediocres 379 4; primates *inter magistratus* = *proceres* 181 17. *inter officiales* 335 4. 345 23.

primatus *inter* grues 269 9. 13; primatus aurigae 105 11. primatum in illis provinciis habere 15 28 *cf. praef. p. VIII adn. 1*; primatus = *gradus officialis emeriti* 180 10. 218 18. 26; primatus sacerdotii S 447 24.

primiceriatus qui et domesticatus nominatur 304 27. 305 26. — Maximus *v.* i. domesticus X 11. *Vide Mommsen neues Archiv 14. 507.*

primiceriatus *comitiae largitionum adiunctus* 181 4. 18.

primiceriatus *notariorum regis, quo honore collato senatores fiunt et illustratum vacantem ita possunt adipisci, ut ceteris eiusmodi illustratibus ornatis anteferantur* 189 9. 14.

primiceriatus singulariorum *v.* primicerius.
 primicerius Augustalium *in officio praetoriano* XI 30. 348 5.
 primicerius deputatorum *in officio praetoriano* XI 30. 348 4.
 primicerius exceptorum *in officio praetoriano* XI 25. 347 2.
 primicerius singulariorum *in officio praetoriano* XI 31. 32. 348 15. primiceriatus 348 10.
 primiseriniatus *v.* primiserinius.
 primiserinius officii praetoriani XI 20. 21. 351 18.
 primiseriniatus 346 8. *delegatoria eius primiserinii est ep.* XI 37. — *incertum est officialis praefecti praetorio sit an alio officio adscriptus* primiserinius IX 6.
 primitus = *prius* 55 13. 58 21. 221 30.
 primordium: principis primordia 306 14; primordia nostra (nostra primordia 298 12) 231 21. 233 18. 275 20. 298 12 *cf.* 329 6; primordia regni nostri (nostri imperii 302 23) 247 8. 292 13. 302 23.
 primus: *adiectivum loco adverbii (adv. legitur* 162 18. 168 28. 176 4. 181 35. 208 12. 239 20. 253 1. 301 30. 326 23) 14 9. 169 7. 282 32. 286 10. P 480 5.
 princeps = *dominus gentis* 170 33. 234 5. 297 14. 24. 299 7. 19. 300 30. 317 25. S 422 21; princeps externus 297 24. extraneus 328 16; princeps Pharaeo 385 2. caelestis princeps 331 9. princeps Odovacer 55 17. princeps = *imperator Romanus*: principes 10 15. 123 17. 125 28. 174 27. 181 1. 26. 233 6. 271 4. 304 21. 306 34. 307 4. 320 5. 328 32; antiqui principes (principes antiqui 281 28) 10 22. 28 17. 279 22. 281 28. 303 12. priores principes 128 27. retro principes *v.* retro. veteres principes 123 14. Orientis princeps 329 7. 376 25; princeps Zeno 38 22 *cf.* 238 16; princeps Iustinus 231 21; Iustinianus 313 20. 319 31: *is in epistulis appellatur*: clementissimum principum 297 2 (*item Iustinus* 231 2). clementissimus et gloriosissimus principes 304 11. gloriosi principes 310 2. gloriosissimus princeps *v.* clementissimus. piissimus princeps 320 19. piissimum principum 342 11 (*item Anastasius* 10 8). pius princeps 304 7. 341 29. 376 34. sapientissimi principum 311 29. serenissimus princeps 320 10. 32. 321 2. socialis princeps 329 9. triumphalis princeps 310 24. — princeps *de Theoderico eiusque successoribus (etiam de Witige*: principes *de Amalasintha et Athalarico vel Theodahado* 327 30. 329 17. 332 20. 334 20. 370 7; Romanus princeps 88 1 *cf.* princeps noster aut vester 292 5. 299 9. 308 21. 328 14. 329 17. 332 20. 334 20. 384 5. 24; *abusive ut dominus ita princeps appellatur Eutharicus* P 470 8 *cf.* 465 6) 11 15. 12 3. 16 28. 17 27. 25 8. 26 34. 39 25. 47 5. 62 23. 63 18. 86 2. 87 25. 88 1. 90 32. 94 4. 97 19. 98 23. 100 6. 102 8. 115 17. 116 23. 119 32. 125 10. 145 29. 152 19. 154 24. 158 6. 23. 159 7. 166 19. 33. 175 23. 178 26. 31. 179 13. 14. 180 4. 24. 182 17. 183 5. 7. 16. 185 7. 188 6. 31. 193 5. 194 8. 12. 16. 196 9. 202 25. 220 3. 15. VII 34. 221 19. 31. 226 5. 7. 238 25. 240 6. 245 27. 246 9. 249 17. 253 17. 27. 254 15. 16. 256 5. 257 10. 22. 276 29. 277 9. 281 3. 285 8. 16. 287 14. 289 27. 291 19. 292 27. 299 9. 23. 301 21. 302 5. 304 25. 305 18. 306 13. 29. 307 13. 308 9. 21. 27. 309 19. 319 12. 327 30. 328 6. 14. 329 17. 330 24. 332 20. 334 20. 346 2. 351 28. 366 1. 370 7. 23. 375 25. 376 17. 383 8. 28. 384 3. 385 14. S 426 12. 430 4. P 476 20; *aquissimus (ea adiectiva semper praeponuntur. semel occurrit* princeps benignus 100 3) princeps 290 1. benignus 302 7. 51 6. 100 3. 290 11. bonus 47 10. 94 6. 184 13. 236 19. 244 16. 246 3. 291 30. 304 16. 305 29. P 468 20 *cf.* 26 34. celsus *cf.* P 465 6. continens 152 7. 327 33. gloriosus 384 21. iustus 60 29. 220 12. 238 27. laetus 375 24. pius (*cf.* 271 6) 21 8. 304 7. potentissimus S 427 6. providentissimus 130 5. pruden-

princeps:

tissimus P 470 11. summus *cf.* 283 15. tantus 247 24. 289 20.

principes officiorum:

magna inter collegas suos praerogativa decoratur, quisquis gerit militum nomine principatus 215 27 *cf.* 180 9; *accratiore vide infra. ubi principis praetoriani militia exarratur.*

princeps comitatus officii: princeps cardinalis 218 25. formula principatus in urbe Roma. *quem eius tenet vicarius* VII 31; *cf.* comitiatus.

princeps militum comitatus civitatis vel provinciae: formula principis militum de comitiva Neapolitana VI 25; formula principis Dalmatarum VII 24; formula epistulae, quae ad commendandos principes comiti (*Dalmatarum*) destinatur VII 25; formula principibus militum comitivae VII 28. princeps 216 7. *Vide Mommsen neues Archiv* 14. 504 *adu.* 4.

princeps praetoriani officii: *is qui prodians ex schola* (62 25) *agentum in rebus* (349 10) *militavit sub magistro officiorum* (*cf.* 180 8. 10) *vel sub ipso rege* (*inde imperialibus iussis observans* 349 13. princeps Augustorum 349 18. *exprincipe officii nostri* 11 28) — *nam id non differt apud Cassiodorum* (*v.* officium regium) —, *ea militia perfunctus* (180 8) *ornatur nomine principatus* 180 8 (principis nomen habere promeruit 349 12 *cf.* princeps 62 20). *quo facto* (quando vocabulum coepit habere praecipuum 349 14) *venit ad obsequium sedis praetorianae* 349 14 (*inde miles officii se. praetoriani* 349 10) *et inter praetorianas cohortes et urbanae praefecturae milites primatum obtinet* 180 10. *emerito principatu* (*exprincipe* 11 28. *exprincipes* 62 25) *ad comitatum primi ordinis spectabilitatemque promovetur*: *cf.* v. 5. *comes primi ordinis et exprincipe officii nostri* 11 28. *Vide Mommsen neues Archiv* 14. 470.

principes viri *v.* senatus.

principalis (*promiscue aut post aut ante substantivum ponitur. constanter tamen dicitur munificentia principalis*: Titi potentia principalis 169 2. *de Theoderico regibusque cum sequentibus*: aspectus principales (*loci ubi non nominatum indicantur. quare substantiva*). auxilium 163 27. beneficium. clementia. consilium. convivium 362 19. gloria 101 19. gratia 219 11. 290 15. 362 29. indulgentia 383 11. iniunctio 215 8. iudicium 287 11. iustitia S 429 7. laus 302 16. munificentia. munus. ordo 114 21. praecepta S 431 17. providentia. prudentia 189 24. reverentia (*sc. ea quam offert princeps*) 301 1.

principalis: causa momentanea vel principalis = *causa proprietatis* 134 24.

principaliter = *praecipue* 94 19. 179 25. S 445 5.

principatus: difficillimum regnandi genus exercere iuvenem in suis sensibus principatum 328 11; principatus *de regno Theoderico* 179 23. 232 20. — principatus officium *v.* princeps. — principatus Petri apostoli S 427 2.

principatus noster (*vester*): imperator. rex.

principium: nostra principia (*syn.* primordia) 292 8. prior (*syn.* decessor 251 3) 145 10. 233 29. 251 4; priores = *maiores* 39 24. 201 8. 303 11. 304 20.

prior Gothorum Reatinorum et Nursinorum 256 28. 31 *v.* Mommsen neues Archiv 14. 498 *adu.* 2; *similiter de comite insulae Curitanac et Celsinae* prior 212 25.

prior = *primarius inter officiales* 218 20 *cf.* 345 13. 346 6. 349 25.

- prior senatus 22 15.
 priscus: aetas prisca 304 21; prisca legum auctoritas 336 29; prisca confidentia 64 21; prisci consules P 468 13; prisci viri 249 20; prisci 82 29, 139 15, 174 2, 187 6, 212 20, 244 10, 20, 273 22, 302 15, 337 15, 352 5, P 467 14.
 privare r. amissio.
 privatae r. comitiva.
 privilegium: *Massiliensi regioni immunitas concessa principum privilegio* 125 28; Afrorum privilegia in praediis pistoris Italici degentium 367 24; privilegia, quae Iudaicis institutis decrevit antiquitas 128 32. — privilegia (privilegium) 181 20, 183 28) *dignitatis alicuius: advocati fisci* 26 25, *comitum patrimonii* 183 28, *comitum Rarenuntis* 211 11, *comitum rei militaris* 195 14, *comitum Romanae* 210 21, *comitum sacrarum* 181 20, 247 16, *ducatum Raetiarum* 201 4, *magistri officiorum* 20 27, *praefecti annonae* 190 32, *praefectarum vigillum* 207 11, 208 1, *praepositi calcis* 213 16, *vicarii urbis Romae* 188 5, 27; privilegia, quae tribui scholae suae (i. e. *agunt in rebus*) ex principibus divalia constituta voluerunt 62 25, excubiarum suarum competentia privilegia consequatur *tribunus provinciarum designatus* 218 17. — privilegia papae E 391 ep. 5 12, S 423 2, 428 8.
 pro:
temporalis sensu: regum colloquia pro magna diei parte te occupare noverunt 4 10.
causali sensu: deplorat pro spectaculorum voluptate ad discriminis se ultima pervenisse 30 22.
iudali sensu: pro accipiendo donativo ad comitatum occurrere 159 5; quae vel pro salute vel regiae animarum suarum unusquisque ecclesiae pauperum causa contulerit S 446 29.
adverbialiter dicta: pro consideratione (*syn.* consideratione) r. consideratio; pro distinctione publica (*syn.* publica distinctione) reserare r. reserare; pro sollemnitate (*syn.* sollemnitate) = *sollemniter* r. sollemnitas.
 proavorum exempla 130 25.
 probabilis = *laudabilis* 16 14, 92 1, 217 10 *et.*; *item* probabiliter 175 32, 179 4, 202 24 *et.*
 probatio: probatione salva 132 11.
 probatoria chartariorum VII 43.
 procedere: mora divinae sententiae apud certos procedit in occasione rapiendi S 449 4
 procer (*singularis legitur* 115 18, 177 11, 290 11): litterarum proceres 250 25; proceres = *antiquae dignitates* 115 18, 147 31, 148 4, 176 25, 177 11, 181 7, VI 10, 186 3, 206 24, 232 29, 281 32, 286 29, 289 3, 290 4, 14, 19, S 424 9, 425 4, a parte potiore = *senatores* 37 20, 177 11, 216 15, 274 14, P 465 10; proceres *Orientalis* 320 18. Vide *Mommsen neues Archiv* 14, 516 *adn.* 2.
 processio: processiones nostrae 189 25; processio *comitis rei militaris* 195 10.
 procinctualis: procinctuales gladii (*syn.* gladius bellicus 201 4) 318 24, procinctualis ornatu 195 10; nec distincta iacet toga iam procinctualis effecta 239 14.
 procinctus: in procinctu esse 50 1; procinctus (= *exercitus*) Gothorum 329 19.
 procreabilis 51 18.
 procul sit, ut 334 8.
 procurare augmenta (compendia 55 24, augmentum *alicui* 92 27) 20 25, 55 24, 92 27; effectum 50 9, 336 31; sibi alterius affectum 55 12, 334 23; hostibus exitia 92 25; *similiter saepe*.
 procuratio pecuniae publicae 178 14; *genetivo non addito e. g.* 363 21, 378 12.
 procuratores *domum senatoriarum in provinciis sitarum* 59 31.
 prodecessor (praed. *deteriores*): decessor prodecessorque 134 19, 247 20.
 proditio patriae 18 14.
 producere exercitum 149 3, 329 18 *et.* 27 29, 216 15.
 proemptor 63 24.
 professio innocentiae est *sequente infinitivo* 118 17, 158 4, *et.* 125 17, 249 2; professio *ensualis* 28 30, 215 13, professio maturitatis 223 2; professio litterarum 242 20, professio religionis S 421 13, togata professio 96 26, *et.* 53 15, 255 31.
 proficius 36 20, 262 10.
 profiteri *ensum* 59 31.
 profundere: illi profuderunt supplices lacrimas (= *petitionem obtulerunt*) 137 3.
 profunditas 40 8, 58 7, 108 30 *et.*
 profusus: pecuniae continens, aequitatis profusus 145 28.
 profuturus = *utilis* 58 7, 64 26 *et.*; *n. pl.* profutura 50 18, 58 5, 60 29, 61 4, 88 17, 91 27, 94 15, 99 13 *et.*
 progenies: in septimam decimam progeniem stirpem nos habere regalem 292 2; progenies regum 292 6 *et.* 233 4, 7, 236 20; nobilis progenies *Deciorum* 82 28.
 progenitus stirpe Hamalorum 299 3.
 programma edictale r. edictum.
 proheres r. heres.
 proinde *exordium solet esse causae narrandae* (*et. Hasenstab Studien* p. 26) 10 18, 37 1, 50 27, 58 16, 86 5, 90 17, 29, 91 7, 93 9, 25, 94 24, 97 7, 27, 99 6 *et.*; nam si contingeret, proinde non haberet 383 25.
 proloqui: quod ad te destinata edicta proloquuntur 66 10; 117 21.
 promissio 162 1, 223 4, 279 28, 280 19, 310 26, 312 26, 319 8, 330 12, 366 25, S 404 22.
 promissor aspectus regii *mag. off.* 179 26; conservandae iustitiae *comes privatarum* 245 14; ubertatis *praefectus annonae* 190 20.
 promotio *officium* 345 11, XI 17, 345 15, 346 24.
 promovere *magistratum* (*comitem patrimonii* 183 18, consules 175 3, consules patricios praefectos 242 4) 175 3, 183 19, 242 4, promovere illum praefecturae urbanae dignitate 86 6, promovere illum ad comitivam patrimonii 183 18; promovere *officium* 347 5, 10. — promovere *reflexive*: dum susceptum onus promovisset (*sic LRKM^{AE}*, *promovissent reliqua*) 118 1; ut detur intellegi quantum promoveat (= *proficiat*), qui se vobis commendat 309 30.
 promulgare 31 28, 66 10, 85 21, 133 2, 377 30.
 promuscis 317 25, 318 2.
 pronuntiatio 115 31.
 properatio 164 9.
 propitiari: deo propitiante (propitiante deo 25 11) 25 11, 67 2, 134 6.
 propitius: deo propitio (propitio deo 233 2, *quae eadem collocatio est in titulo Terracineni C. I. L. X. 6850*) 24 9, 39 21, 100 17, 160 7, 167 14, 233 2, 234 21, 242 7, 275 23, 281 6, 338 15; propitia divinitate (d. propitia 203 6, 235 5, 28, 237 14, 429 8) 52 23, 114 3, 181 26, 195 5, 202 15, 203 6, 217 1, 235 5, 237 14, 242 10, 247 15, 286 22, 302 13, 368 26, S 429 8 *et.* 235 28.
 proponere: haec p. ū, locis celeberrimis faciat sollemni more proponi 285 14; 263 15, 285 33, 339 15.
 propositio = *consilium* 98 1. — propositiones accusantium S 425 3 *et.* 420 19, 431 12.
 propositum (*syn.* institutum, vivendi gloria 81 32, vitae *et.* vivendi regula 59 14, 337 17, vivendi vetum 203 13) 18 17, 40 20, 56 27, 81 23, 98 30, 166 30, 175 14, 202 12, 270 32, 287 18, 301 19, 337 12, 29, 339 9, 383 6, S 419 5, 421 14, 423 15; bonum (*adiectiva ante substantiva collocantur, sed ponitur praepositum regale praeter hoc est vere regale propositum* 313 13) propositum 10 13, 179 16, 209 27, civile 91 20, ecclesiasticum S 428 13, gentile 42 11, fidele 156 24, gloriosum 204 29, laudabile 288 18, sacerdotale S 419 11, 421 10, 428 13, sanctum

propositum:

S 427 20, turbulentum 337 27, rectum 55 2, 363 30, religiosum 377 11, venale 377 31; propositum bonorum 253 19, 25, recti 146 19, religionis S 451 7; principis propositum 86 16, propositum regale 51 16, 132 27, 313 13, mansuetudinis nostrae gloriosum propositum 85 7, pietatis nostrae (regiae 93 7) propositum 93 7, 97 25, 117 29, nostrum propositum (propositi nostri est 84 10, 89 5, 97 5, 119 31, 274 22, 304 7) 67 1, 84 10, 89 5, 119 31, 190 6, 235 11, 274 22, 304 7, 308 13 *cf.* 89 27, 100 22, 301 19, illi est propositum *sequente infinitivo* 40 20, 100 22, 166 30; pietatis propositum est *seq. inf.* 93 7, 97 25, 117 29; propositum regale est *seq. inf.* 51 16, 132 27, 313 13; sit in vestro proposito *seq. inf.* 202 12; propositi nostri est, ut 119 31, *seq. inf.* 84 10, 89 5, 97 5, 274 22, 304 7; ille, cuius est propositi, ut 98 30, *seq. inf.* 89 27, 221 19, 383 6.

proprietary ius 224 16.

proprietas = *substantia* 17 10. — proprietates verborum 3 11.

proprius *pro pronomine possessivo* 4 7, s. 5 16, 12 4, 16 *cet.*; lares proprii (proprii penates) s. r.; de proprio r. de.

propter: si causa misericordiae susceptus est in regno vestro, teneri debuit: si nostri propter (= *causa: unum eiusdem locutionis exemplum adhuc erat notum e Fulgentio cf. Archiv f. lat. Lexikographie I 167*) expulsi est, non oportuerat eum divitiis ad aliena regna transmitti 170 16.

propugnante caelesti favore S 422 4.

prorogatores r. arcarii.

prorumpere: causam laetitiae ad furoris certamina prorupisse 25 15; quod in dominorum caede proruperit servilis audacia 134 1; prorumpere in verba 300 26, 342 10; libere prorumpat (*cf. erumpere* 66 25) in publicum, qui se alienae functionis pondere novit oppressum 60 8.

prosapias (*potius quam prosapia, quod aliquot codd. praebent* 48 11, 235 25, 328 33) 15 6, 48 11, 235 25, 287 23, 291 33, 328 33.

proscribere bona vacantia 176 12; proscriptus 128 17.

prosecutio: dei prosecutione (= *deo comitante*) S 427 10. — prosecutio = *disputatio* S 448 6.

prosecutores frumentorum, qui de Sicilia fuerant ad Gallias destinati 117 32, 118 5.

prosilire in eum excessum, ut 161 12.

prosopopoeia 342 10 *seq.*

prospectare navium adventus *de portu* 208 10.

prospectus: in orientis prospectum urbs pontem transmittit 240 16.

prosperare: deo auctore omnia prosperantur 290 25.

prosperitas = *proventus, proventus* 4 29, 34 8, 46 13, 73 14, 81 13, 24, 126 11, 130 19, 136 9, 185 26, 305 5, 331 3, 342 22, 385 17 *cet.*

protectio 232 2.

protectores r. domestici.

protelare = *dilatare* 233 9, 297 14, 374 14 (*cf. s. r. largiare*).

protendere = *extendere* 10 6, 55 25, 106 13, 177 28.

protertia 20 11, 93 15.

protractio = *dilatatio* 183 22, 361 12.

provectio = *proventus, promotio* 216 25, 300 12, 332 10.

proventus = *proventus, augmentum* 27 22, 36 19, 66 30, 88 9, 117 22, 119 33, 243 15, 286 3, 287 4, 375 14; *proprie* = *promotio* 16 12, 37 29, 46 13, 54 31, 116 2, 11, 125 19, 144 17, 168 10, 202 7, 241 23, 245 29, 246 21, 253 16, 28, 30, 289 18, 297 23, 305 6, 309 27, 318 20, 337 1, 345 13, 346 6, 347 23, 353 19.

provehere = *promovere* 14 7, 86 8, 115 17, 116 31, 145 32, 178 20, 238 18, 249 19, 253 27, 274 23, 333 14, 346 17, 347 23 *et saepius*; te comitivae honore provehimus 54 17; quaesturae culmine proventus 146 21; ad quas proveci estis, studete virtutibus 183 16.

procerbia vel procerbially dicta:

primis ut aiunt labris 48 14.

in aleam mittere 78 4.

expedit interdum desipere 107 4.

duabus curis ingenium non debet occupari 287 5.

nimum non placet etiam quod bonum putatur 299 21.

dulcior solet esse gratia post amaritudines expiatis 320 16.

non esse ovium lupi insidias praevidere S 430 11. *cf. Otto Sprichwörter der Römer p. 407.*

provide 193 34, 227 16, 251 20, 282 20 *cet.*

providentia principalis (*vel versa vice*) 62 30, 122 28, regalis providentia 164 35, 191 32; divina providentia (p. divina 383 23) 233 13, 312 25, 382 8, 383 23.

providentia vestra (nostra):

- episcopus.
- praefectus praetorio.
- praefectus urbis.
- rex Gothorum.
- rex Wandalorum.

provincia: provinciae nobis deo praestante concessae 275 7; provinciae nobis (regno nostro 164 23) deo auxiliante subiectae 119 31, 164 23 *cf.* 87 23, nostrae provinciae *vel* provinciae nostrae 149 7, 285 25, provincia 12 2, 24 19, 33 11, 90 20, 103 28, 31, 119 25, 154 29, 193 25, 34, 191 5, 201 21, 202 15, 20, 203 26, 215 9, 216 6, 220 26, 225 4, 349 18, 359 22, 366 16, 378 13, 382 21, 384 20, S 447 21; provinciae 12 28, 14 13, 50 10, 54 22, 59 16, 60 1, 119 31, 149 7, 164 23, 176 36, 177 29, 179 9, 37, 182 13, 190 33, 193 2, 6, 16, 194 13, 202 2, 6, 23, 203 4, 208 11, 216 1, 251 11, 262 10, 275 7, 285 25, 292 18, 302 19, 306 13, 319 22, 329 2, XI 8, 352 29, 364 36, 368 5, 369 6, 383 25, 27, P 466 6, S 402 2, 420 21, 423 22, 424 12, 451 6; *cf. cancellarius, consularis, iudex, praeses, rector.* — Apulia provincia 148 2, Apulia Calabriaque provinciae 160 13 *cf.* 15 23, 16 3, 61 11; Bruttiorum provincia 270 2 *cf.* 260 2, 353 7, 12; Calabria r. Apulia; provincia Campania 351 18 *cf.* 137 9; provincia Dalmatia (Dalmatica 92 16) 92 16, 93 2, V 24, Dalmatarum atque Saviae provinciae 274 25 *cf.* 216 6, 274 30, 275 12; Galliae *cf.* 88 1, 15, 99 26, 100 3, 10, 123 3, 241 3; provincia Hispaniae 164 29; Histria provincia 378 14, 379 22 *cf.* 378 18, 379 1; provincia Liguria XI 14 *cf.* 343 4; Lucania provincia 271 13 *cf.* 262 12, 353 7, 12; Pannonia Sirmuensis *cf.* 91 9; provincia Piceni et Samnii 159 3; Raetiae *cf.* 20 5; provincia Samnii 86 30, XI 36, 350 17 *cf.* 86 25 *et* Picenum; Savia provincia V 15 *cf.* 151 9, 14, 274 30, 275 12 *et* Dalmatia; Sicilia provincia 276 10, 35 *cf.* 12 31, 15 29; Tuscia provincia 352 21; Venetiae *cf.* 382 21; *cf. provincialis.* — provinciae (= *regiones Orientalis imperii*) 137 16, 152 23, 153 22; provincia *vel* provinciae *regum barbarorum* 78 13, 80 11, 134 33, 135 2; quinque toni (*sc. Dorius, Phrygius, cet.*), qui singuli provinciarum ubi reperti sunt nominibus vocantur 70 21.

provincialis amoenitas 136 14; 220 25, 247 4; provincialis iudex r. iudex, provinciales nostri 149 13, 150 25, 151 3, provinciales Alpium Cottiarum 130 9; Campaniae atque Samnii 119 4; Dalmatiae *cf.* 242 28; Galliarum III 17 *vel* Gallis (per Gallias VIII 7) constituti III 49, 42, VIII 7 *cf.* 97 6, 123 7, 27, 237 10, 19; Hispaniae *cf.* 164 33, 165 32, 166 7; Histriae XII 22 *cf.* 379 30; Norici (provincialibus Noricis) III 50; Raetiarum *cf.* 203 25; Samnii r. Campania; Siseia vel Savia consistentes IV 49 *cf.* 150 25, 151 3, 19, 22, 23, 26; Siculi 278 9 *cf.* 277 7, 13, 16, 278 15; Veneti *cf.* 382 19.

provisio 57 26, 176 28, 185 28, 242 16, 251 25, 351 12 *cet.* S 429 20. — provisio nostra: rex.

- provocare = *cllicere* 363 14. — = *incitare* 136 10.
proximare: quis regali animo proximatur 287 13;
miles ad secreta indicis proximatus 335 23.
proximitas = *cognatio* 182 3. 4. 186 9. 193 18. 226 2.
248 10. 297 7. 363 29 *et*.
prudens: prudentes (viri prudentes 505, prudentes
viri 342 18) 4 31. 19 22. 41 21. 50 5. 127 31. 144 25.
180 32. 208 16. 244 28. 252 22. 290 20. 342 18. 344 34.
352 2; prudentes viri *v. senatus*; *proprie de iuris
consultis* prudentes viri 226 3, dicta prudentium
181 33. 251 31, responsa prudentium (*v. Gothofred.
ad C. Th. I 4*) 302 14, qui (*comes*), si quod inter
Gothum et Romanum natum fuerit, adhibito sibi
prudente Romano (*v. Mommsen uenes Archiv
14. 529 abn. 5*) certamen possit discingere 203 2
cf. 120 9.
prudentia vestra:
Augusta.
comes rei militaris.
episcopus.
illustres: Boethius 18 30, Festus 84 23, Theo-
dagunda illustris femina 130 22.
praefectus praetorio.
vices agens praefecti praetorio.
psalterium 71 31.
publice 57 2. 91 2.
publicus: publicus actus (*locos hic non indicatos
quaere sub singulis substantivis*): actiones; aedes:
alimonia; administratio; amor 81 22. 177 24.
P 465 3; assis; auctoritas; bonum 4 11. 166 34.
244 27. 301 5. 328 30. P 467 16; causa; commoda
13 1; commoditas 63 28; compendium; conspectus;
copia; cura; cursus; damnum 92 17. 250 13; debi-
tor; decor *et* decus 30 4. 50 20. 85 32. 178 20. 246
29; dictatio; disciplina; districtio; dolor 210 27;
emptio 279 29; equus *v. cursus* publicus; ex-
pense; fabrica; facies 82 11; fama 99 3. 178 22;
felicitas 181 3; fides 102 5. 156 4. 346 18. 377 17;
frumenta; functio; gloria 174 17; gratia 175 2;
gravitas; illatio; iudicium; ius; labor; laetitia;
largitas; liberalitas; loca; malum 251 25; moni-
mentum; necessitas; nomen; occupationes 3 24;
odium 251 8; opinio 214 28; ordinationes 217 2;
ornamenta 83 7; ornatus 81 17. 104 22; parens;
patres *v. senatus*; pecunia; persona; possessio;
ratio; ratiocinium; respectus; scrinium; severitas
257 15; sollicitator; testificatio 129 10; testi-
monium 281 22; vasaria; via; virtus 64 22; vota;
vox 155 32. 251 24; usus (usus publici 59 29. 104 24)
50 29. 94 12. 104 24. 125 6. 165 20. — publicum est
omne quod agimus 188 32 *cf.* 378 7. — *librum*
publico dare 4 30; publicum non timere 336 11;
publicum agentes = *in actu publico positi* 191 8.
publicum = *fiscus* 61 6. 109 7. 147 23. 152 33. 155
14. 336 23.
pugnatores P 476 3.
pulchrescere 166 23. 260 29.
pullulare 20 30. 54 13. 94 9; ex huius fecunda pul-
lulavit stirpe germanus 116 7; vester coetus
pullulat sorte nascendi 83 8; ut bonis sacerdoti-
bus ecclesiarum omnium religio pullularet 246 6;
ita in Mediolanensi foro resplenduit, ut et trino
fratrum et Tulliano cespite pullularet 250 21.
cf. Jordan. p. 123. 4.
pulsare: animum nostrum pulsavit saepius querela
populorum 30 21; 133 11. 33; cum nostrum ani-
mum frequens cura pulsaret naves Italianam non
habere 152 22; flebili nos allegatione pulsavit
sanctitatem vestram a se orcas suscepisse 83 17.
quem frequenter multorum scelorum pulsavit in-
vidia 53 6; 201 15. pulsare (actione 181 32. 255
6. 18) *aliquem* = *accusare* 18 4. 31 12. 53 6. 87 8.
97 27. 118 23. 132 22. 171 16. 181 32. 186 25. 255 6. 18.
278 27.
pulsator = *accusator* 24 13.
pulveraticum: pulveratica indicis funditus ampu-
tare 373 19. *Vide Gothofred. ad C. Th. VII 13 16.*
pupillus 17 16.
purare: puratus 144 6.
puritas: 21 23. 38 29. 143 4. 335 22. 368 18. 372 29.
purpura (*conchylium*) 363 3. purpura regis 29 3.
194 8; florens semper purpura 11 13; sacra pur-
pura 348 11; veneranda purpura 346 2.
purpuratus filius *Placidiae* 328 33; *de Hamalis* 131
28. 231 5. 235 26. 290 22. 291 21. *item* purpureus
267 13. 297 8.
pyramides 212 14.
quadratus *se. lapis* 148 25.
quadriarius 40 18. 49 9. 82 22. 105 30. 169 13. 177 1.
quadriga 105 34. 106 3. 6 (*cf. Isidori orig. 18, 36*).
quaestio (quaestio litigantium 131 2) = *cognitio*,
causa 22 9. 89 4. 97 22. 125 9. 131 2. 148 6. 9. 226
12. 256 21. 286 27.
quaestor palatii: Ambrosius. Cassiodorus. Decora-
ratus. Engenes 20 21. 21 21. Fidelis. Honoratus.
Patricius (*v. ind. nomin.*). — formula quaesturae
VI 5. quaestor *praef. p. V 2. VI 18. 21 21. 145 26.*
178 21. 30. 179 14. VII 42. 245 9. 21. 249 16. 250 8.
289 27. 290 9. 292 11. 302 25; exquaest. pal. *in
titulo operis*: quaestor noster 250 8; iuridicus
quaestor 21 21 *cf. index*; *v. i.* quaestor V 3. VIII
13. 18. X 6. quaestura 4 5. 34. 20 21. 145 11. 18.
146 21. VI 5. 178 15. 179 6. 184 11. 185 32. 244 10.
28. 245 30. 249 18. 250 5. 303 11. 16; dignitas litte-
rarum (litterata d. 249 11) 20 21. 145 17. 249 11
cf. 20 20. 21 16. 179 6; dignitas quam solemus
dare prudentibus 144 24; *cf. culmen*. dictatio.
quaesturae insignia 244 28; *cf. fasces. Vide
Mommsen uenes Archiv 14. 453.*
qualis: qualis enim fatuitas est creatorem vitae
relinquere et sequi potius mortis auctorem? 284
25; quale ergo (*fort. rogo. cf.* 23 30. 376 31. 381 9.
384 30. *Jordan. p. 74. 13*) videtur sanguine con-
iunctis, quod criminis probaretur extraneis?
17 11; quale est, rogo, in laribus propriis esse,
cum durissimas mansiones hostes cogitur sus-
tinere? 23 30 *sim.* 41 7. 189 25. 193 2. 194 23. 196 7.
302 9. 376 11. 381 9. 384 30; quale, rogo, videbatur
*sequente acc. c. inf. (ut apud Tertullianum sae-
pius)* 376 31; nam quale erit, si provinciiis tribuas
quae haecenus non habebant? 251 11.
qualitas pietatis 133 15; 165 11. 19. 188 22. 340 18.
349 22. 361 28 *et saepe.*
quam:
o quam arduum est subiectum verba dominan-
tis assumere 178 19; 336 11. 14. P 465 4.
quam facile (= *quam facillime*) 327 14; quam
nimiam laborantes 185 27; *cf.* 12 7.
facilius est errare naturam quam dissimilem sui
princeps possit (*princeps posse interpolatus
E*) formare rem publicam 86 2; quiescit in
ipsis potius quam laboretur 114 17; quid tam
nefarium quam quam si *interpolati EF*) prae-
sumptoribus liceat in ipsa trutinæ qualitate
peccare? 165 11; *cf. Archiv f. lat. Lexikographie
VI 418.* — plus est quod generali voce petitur
quam si vester animus cuiuslibet ingrati-
tudinis offensione vincatur 342 26.
quid tale in qualibet cultura nascitur, quam
illud, ubi prudentium sensa servantur? 352 2.
comparativo non antecedente: inter supremas an-
gustias anhelantis votum est perire quam
vivere 101 29; 133 23. 184 12 (*ubi est intellegen-
dum: quid, si fasces, quia taedium movent, magis
casu vitantur quam quod merita deficient*).
219 15. 233 3. 24. 257 10. 338 23. 344 18. 360 33.
376 18 *et.* P 468 15.

quam:

tam *non antecedente*: te non (non tam *interpolati P.A*) destinatis praeceptionibus instrui-
mus quam usu collocationis erudimus 182 31;
magna gratia completum debet accipi, quod
velociter (velocis *interp. P²*) quam oportet
videbatur aperiri 300 1.

quamlibet fervida intentio 31 14; emptor quam-
libet fastidiosissimus 262 22.

quamquam *c. coniunctivo* 5 1, 20 18, 24 16, 39 18, 48
31 *cet.*

quamvis histrio, honesta nos supplicatione per-
movit 51 9.

quando *c. indic.* = *cum temporale vel causale: sac-*
pissime (cf. cum): hinc datur intellegi, quando
174 2, 329 10 *cf.* 33 26; merito, quando 181 5,
190 16 *cet.*, non immerito, quando (quia 51 29,
220 24; *syn.* non iniuria, quia 281 15 non iniuria,
nam 189 10) 176 27, 203 26, P 471 19.

quantitas *pecuniarum* 100 31, 136 6, 147 21, 148 6, 14 *cet.*

quantocius 41 28, 363 17, 369 18.

quantus (*cf.* tantus):

quanti = *quot* 56 15, 57 24, 156 5, 164 31, 179 11,
202 20, 251 9 *cet.*

crevit conversationis laude, quantum profecerat
dignitate 14 12.

habebit Thoringia decoram non solum genere,
quantum et feminea dignitate 114 9.

in quantum possessoris laboravit utilitas, sub-
levetur 137 7; *sim.* *sacpius*.

non fuit sic vituperabile hominem pravis suspi-
cionibus locum dedisse, quantum gloriosum
est dominantem tam celerrime se potuisse
purgare 171 3; 231 5.

universa natio, quantum (quantum pertinet ad
283 23, 329 29, 337 29) ad successionis bene-
ficium, una familia est 367 10.

quanto: nam si oratoris est proprium ornate
dicere, quanto facundior debet esse, qui ore
principis populos noscitur ammonere? 178 26,
sim. 184 13, 185 20, 191 26, 193 21, 194 2, 206 1,
209 25, 233 8, 244 5, 249 22, 288 8, 304 17, 310 6,
345 7, 376 28, 378 23, 385 3; cum nostra humani-
tas locum munificentiae videatur exquirere,
quanto magis in utilitate rei publicae delecta-
tur expendere? 49 26, *sim.* 98 9, 101 16, 107 28,
123 11, 149 29, 164 19, 210 14, 220 29, 237 28, 245 7,
286 37; si exterarum gentium mores sub lege
moderantur, quanto magis decet ipsam civili-
tatis sedem legum reverentiam plus habere?
29 8, quod si talibus viris publica decet
prospici largitate, quanto magis eos sua dignum
est possidere? 88 32, nam si humilium priva-
torum placet aequalitas, quanto magis grata
est in potestatis culmine custodita? 188 24.

quapropter *in causis aut decretis enarrandis ad-*
hibetur 525, 10 26, 11 11, 16 30, 18 30, 20 7, 11, 25
18, 26 1, 33, 30 15, 36 1, 37 15, 42 1, 49 28, 59 8, 61
21, 29, 65 15, 66 19, 69 11, 78 10, 79 15, 80 7, 31, 84 2,
88 16, 91 1, 22, 95 13, 97 12, 99 3, 28, 100 17 *cet.* 326 5,
331 21, 332 18, 333 20, 334 22, 339 15, 343 27, 344 12,
347 17, 348 15, 352 20 *cet.*

quasi appellatae respondeant, ita hominum ser-
monibus provocatae nescio quid innumurant
261 8, haec, quasi vestimenta pretiosa corporum
(*sc. indicia sunt*), ita sunt indicia civitatum 353 3,
ita prospera concertatione creata est rebellium
manus, quasi inde nudos hinc stare contigisset
armatos 384 8; sic fuit ad repentina sollicitus,
quasi per moram crederetur instructus 54 20,
quasi ex edito profluant, sic per Alpium summa
decurrunt 239 30, qui tantis rei publicae necessi-
tatis occupatus sic vacare potui sub urentibus
curis, si (*fort.* quasi, *cf.* 384 8) me gloriari conti-
gisset fluminibus Tullianis 327 9.

quassare: palatium senectute quassatum repara-
tione corroborari 69 16; qui sine lege vult agere,
enectorum disponit regna quassare 80 2; 80 1,
122 4, 138 13, 149 15, 191 22, P 479 10.

quatenus (*cf. sub sententiis finalibus*): eadem . .
quatenus 61 31.

querella (aditio querellarum 285 20, interpellantium
querellae 166 24, supplicis *vel* supplicantis que-
rella 52 29, 98 17, 261 15) 13 3, 5, 16 23, 30 21, 35 29,
52 29, 53 7, 98 17, 119 26, 131 17, 29, 135 6, 147 18, 150
25, 152 9, 160 10, 161 1, 161 29, 166 7, 24, 221 21,
223 7, 227 16, 261 15, 271 2, 26, 282 8, 25, 285 9, 29,
293 3, 301 24, 351 8, 362 10; praedium de quo que-
rella est 314 6; prudentia vestra discentiat, quae
veniunt in querellam 56 28 *sim.* 101 15; ut que-
rellam de congregatis debilibus non facias 121 14.

querelosus *syn.* adversarius 278 12. — res quere-
losae 211 9.

querimonia (q. supplicantis 83 22) 83 22, 161 3, 183
21, 211 9.

querulus = *supplex* 148 26, 180 7, 287 5, 341 1; voces
querulae 277 23.

quid provincis redditum disciplinam referamus
14 13; 115 28, 139 12, 262 29, 351 5, 354 3, P 167 6.

quidam: habemus quendam dei iustitiam P 165 1;
cf. 271 6.

quies: generalis quies (generalitatis quies *Ed. Theo-*
deric. praef.) 49 32, 133 6, 207 18 *cf.* 195 26; Ro-
mana quies 285 11.

quiescere inhemus petitionem pulsatoris 24 13.

quilibet (*adi.* 63 13, 122 6, 133 15, *cet.*) *subst.* 339 9,
P 471 1; *relative* si quis fortassis assumperit,
cuilibet nationis fuerit, C solidos cogatur in-
ferre 135 23.

quin etiam *perpetuo post primum evanescit verbum*
positum (ilicet fere semper quin immo) 4 10, 16 5,
165 22, 179 25, 39, 182 6, 183 14, 187 18, 188 19, 255
10, 329 21, P 481 10.

quinarius: numerus quinquarius 70 29.

quinqueviralis: indicium quinquevirale 124 24.

quippe = *scilicet (solum primum evanescit vocabulum*
subsequi, praeterquam cum antecedent voces plures
inter se coniunctae relati in ore 48 9 *cf.* 317 21,
ab ipsis 48 28 *cf.* 118 11, facilius est 86 1 *cf.* 379
14, 380 3) 48 9, 28, 58 28, 70 22, 86 1, 107 16, 108 18,
118 11 *cet.*

quis = *aliquis* 36 21, 88 24, 213 6, 351 14, 359 4 *cet.*
— nescio quis magnus esse creditur, qui de
penetrabilibus iudicis destinatur 359 3.

quisquam (q. militum 338 5 *et sic saepius*) *adjective*
33 3, 63 13 *cet.* 8 449 14.

quisque = *quicumque* 60 26, 315 21 *cf.* ad 37 1.

quocirca 26 5, 32 14, 39 16, 66 6, 73 17, 99 2 *cet.* 351
18, 367 11.

quondam *ad definiti nomen vel significationem ad-*
ditum 34 22, 27, 48 9, 98 11, 101 7, 128 16, 157 32,
160 1, 171 1, 181 26, 254 21, 303 23, 304 2.

quoniam (= *nam*) nos specialiter inmixisse cog-
noscite 121 29.

quousque *syn.* donec 270 17.

radius *r.* stilus.

rapacitas 337 3.

raptor *syn.* fur 206 28.

raptus puellae 101 27.

rare-scere: ne urbs rareseat incolis 313 2.

raritas *aeris opp.* crassitas 381 30.

ratio, ratiocinium: collecta in summam ratione
163 1, deductis ad liquidum ratiociniis 314 27,
disputatis rationibus 368 6 *cf.* 335 27, expressis
rationibus 25 8, imputare rationibus *aliquid r.*
imputare: publicae rationes (r. publicae 367 26,
374 17) 51 12, 148 4, 160 22, 367 26, 371 17, publi-
cum ratiocinium 361 14. — sola ratione (= *solum*
propter eam causam), quod 70 3.

- rationabilis (rationalis *debito nam recte scriptum sit in codicibus aliquot* 117 15 et 331 13; 117 15 *conferendum est cum* 36 12) 36 12, 63 26, 92 27, 105 10, 117 15, 152 33, 181 26, 216 19, 238 27, 246 14, 267 23, 271 7, 276 20, 331 13, 337 28, 366 29, P 468 5, S 405 1.
- rationabiliter 18 4, 49 15, 22, 56 29, 63 15, 79 14, 87 8, 89 12, 92 1, 118 11, 120 31, 122 2, 134 11, 147 24, 151 11, 160 20, 195 16, 207 12, 211 26, 213 16, 215 16, 299 18, 312 4, 314 8, 315 17, 335 7, 338 28, 349 28, 350 13, 359 19, 367 13, 372 11 *cet.*
- rationales = procuratores rei privatae principum 181 26; *usu verborum de decurionibus pecunias publicas civitatum administrantibus* 196 17, *rauce* 72 13.
- reatus 11 26, 53 1, 13, 101 19, 134 12, 170 1, 249 20, 279 5, 282 6, 319 21, 354 5, 367 27, P 465 13, S 420 26.
- rebelles 384 7.
- recalere: flamma recalente 83 1.
- receptio = recuperatio S 428 7.
- reciprocus = mutuus 16 14.
- recolere = recordari 3 8, 13 14, 54 19, 80 4, 130 23, 281 1, 291 23, 298 9 *cet.*
- recolligere 46 7, 280 33, P 466 5.
- reconstruere 69 12.
- recordatio: divae recordationis 267 3, 298 19, gloriosae r. 25 20, 276 21, 297 3, praecelsae r. 122 6; illustris r. 133 16, 273 24, patriciae r. 256 11; beatae r. 101 7.
- recorrigere 4 22, 34 18, 277 25, 279 20.
- recreabilis 343 7.
- rector: necesse est talem de cunctis opinionem currere, qualem gens mererit habere rectorem 318 32; tantus ac talis rector *Iustinus imperator* 231 21; rector *Odoracer* 55 13; *Theodericus eiusque successores*: nominatae gentis rector 384 3, omnium terrarum rector 232 17, Italiae rector S 430 1, absolute rector 153 1, 238 26, 240 4 *cf.* 299 4, 318 32; cunctorum rector *rex Persarum* 317 24.
- rector decuriarum r. decuria.
- rectores ecclesiarum S 451 7 *cf.* 431 1.
- rectores exercitus *Gothorum* 364 28.
- rector provinciae: formula rectoris provinciae VI 21, rector provinciae VI 21 *cf.* 194 5; rectores provinciarum 185 28 *cf.* 121 20, trater a principe vocaris 191 16.
- rectura r. decuria.
- redemptio = *corruptela* 155 11, 151 1, 152 7, 201 19, 374 21. — dies redemptionis r. *des festi*.
- redemptor sensu Christiano 353 27, S 432 7.
- redhibitio = restitutio 24 29, 119 19, 286 31.
- redicere 190 5.
- redimere: culpam suam redimere 365 15) = *corrumperere* 166 23, 183 11, 189 30, 194 25, 338 17, 350 23, 377 32.
- redire: redeamus ergo (igitur 479 19) ad 384 18, P 479 13 *cf.* 243 9, 261 15 *et* *Jordan*, in *Mommseni lexico*.
- reditus pecuniae 15 22, 28 10, 241 7, S 450 1.
- redivivus *translate* 84 15, 130 6, 30, 383 20.
- reducere in medium = *ad appellationem admittere* 24 14.
- refectio 139 20.
- referendarius: Cyprianus, Iohannes (*r. indic. nomin.*) — formula referendariorum VI 17, referendarius 189 21, 35, 252 16; \bar{v} , s. referendarius VIII 25, *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 482 *adu.* 4.
- referre in senatu r. senatus.
- reflectere: reflexa condicione iustitiae 335 5.
- reflexivum: gravis est Patzenis conquestio; qui se (*Pat:ene*) in expeditione Gallica constituto in eum Brandilam prohiluisse testatur excessum, ut uxorem eius (*Pat:enis*) proprio sociandum duceret esse coniugio 161 13.
- reflexivum: geneticus sui positus pro suis vel eius 5 27, 91 27, 103 21, 143 11, 246 24, 270 17, 312 32, 319 21, 360 26, 368 16, 374 6. — favebat ipse sui delectatus auditor 115 30.
- suus = eius, eorum 17 29, 30 16, 146 4, 159 21, 174 24, 195 35, 216 20, 240 20, 248 4, 299 12 (*si tamen vera lectio, nam pro sua sententia, quod ad ecclesiasticis litteris r. 10 esset referendum, fort. leg. superna sententia*), 303 14, 350 22, 373 21, 384 30 *cet.*
- reflexus solis 33 24.
- refluere active: conflictus virorum fortium mutua tela refluit (*Mommsen, repluit BTZ*) 240 25.
- reformare = restituere 102 9, 254 22, S 431 18.
- refundere = reddere 377 2.
- reg = regnante (*cf.* 424 26) S 420 14, 422 15; reg reit (?) S 420 16.
- regalis (*spectans ad Theodericum ceterosque reges Gothorum*): regalis animus 276 5, 287 13; apex (*pete locos hic non enumeratos sub substantivis*); auctoritas; auxilia 221 26; beneficium; cohors parentum 330 17; curae; desideria 369 19; dignitas 299 3, 318 25, 328 27; disposita; dona 158 27, 180 21, 22, 25, 278 7; electio; examinatio 246 7; genius 178 32; gloria 67 23; hortationes 65 3; indultus; 289 30; iudicium; largitas; mandatum; mensa; munificentia; munus; oculi 253 2; obsequia 93 26; opus 12 1; pietas; praedia; praesentia; propositum; prosapies 235 25; providentia; sapientia 220 8; serenitas; sollicitudines 25 7; stirps; virtus 300 25. *Theodericus Wandalarum regi*: utrique fecimus regalia 171 8. — hostis regalis *rex Francorum* 329 20.
- regendarius (regerend. *ZVH* XI 29, *BHGI* 347 22) in officio praetoriano XI 29, 347 22.
- regere populos 25 21, 237 23, 328 9 *cf.* 217 2, 226 8, 281 6; quicquid divino auxilio regimus, nostrum proprie confitemur 301 21; absolute = *regem esse* S 429 8, regens *syn.* dominans = *rex* 85 32. — huic praefecturae regendam tribuimus dignitatem 293 2.
- regimen: regimina mundi 352 31; regimina nostra 120 12.
- regina Amalasuintha, Gudeliya, Hereleuva (sublimitas tua *vel* vestra *ep.* 1 5, *ep.* 5 3, 391 *ep.* 5 11) E 390 *ep.* 4, 5; reginae 4 28. — regina anstri *Saba* 300 29; regina Samiramis (*r. sub nomine*).
- regio 161 28, 194 33, 203 23, 236 6, 243 12, 259 24, 262 13, 302 30, 352 29, 364 3, 20, 371 21, 378 26, S 426 7, 427 10; Gallicana regio 117 3, regiones Gallicanae 98 21; *Massiliensis* regio 125 27; *Tridentina* regio 148 30. — *Cf.* *diaconus*.
- regius (*de Theoderico ceterisque Gothorum regibus*): adventus regius 375 31; affatus (*ubi loci non afferuntur, r. substantiva*); affinitas 239 2; apparatus; arcana; auctoritas; bonum 63 2; claritas 219 10; civitas; cogitationes 292 14; concordia 301 8; consanguinitas 149 30; conspectus; dignitas 297 7; dona 91 7; domus; hereditas; iudicium; iussio; iussa; iustitia 315 2; largitas; latus; liberalitas; maestas; mensa; munus; nomen; notitia; opes P 480 17; os 327 2; pedes 205 11; pietas; potestas; praecepta; praesentia; sella; splendor 181 10; stirps; summitas; verba 189 7; vigor; voluntas; urbs, quid enim tam regium quam fecisse felicem 85 4. — regius *de regibus barbarorum* 79 2, 6. — merum colore regium (*t. e. purpureum*) 363 2.
- regnans *Valentinianus III.* 329 2, regnantes imperatores *Romani* 367 14, regnans *Theodericus eiusque successores* (regnantes *Amalasuintha et Athalaricus vel Theodahadus* 331 9, 334 8, 338 32, 339 18, 367 14, 370 22, nos regnantes *Athalaricus* 235 29)

- regnans:
 11 14, 12 24, 18 10, 22 27, 26 22, 27 4, 29 15, 30 2,
 47 16, 63 8, 104 15, 128 13, 161 28, 184 9, 193 3, 235
 29, 236 23, 291 20, 301 17, 305 3, 307 3, 22, 331 9,
 334 8, 338 32, 339 18, 367 11, 370 22; experientiam
 tuam frequentibus (*fort.* regnantibus) nobisque
 tui devotione gratissimam 379 21.
- regnator *Theodericus rex* 180 26, 241 14, P 476 8,
 Mida regnator Phrygiae 95 28.
- regnum (*pluralis pro singulari* 80 21, 204 9, 237 17,
 267 11, 298 4, 310 6); antiqua regna 308 14; enne-
 torum regna 80 2; omnia regna (regna omnia
 10 10, 300 20) 10 10, 300 20, 310 3, 311 21, 328 17,
 Romanum regnum *de utrisque partibus imperii
 Romani* 10 21, *item* Romanum regna 311 26, *cf.* 312
 26; regnum vestrum *Iustinianum* 312 33, 313 22 *cf.*
 310 6 (*item in Theoderici epistula ad Anastasium
 videtur scribendum*: regnum vestrum imitatio
 nostra est 10 13); regnum *Theodericianum* 50 10,
 69 28, 99 12, 128 11, 151 34, 204 9, 231 11, 232 13, 26,
 235 7, 236 25, 237 17, 245 7, 246 20, 268 9, 15, 275 21,
 292 8, 298 4, 23, 31, 299 16, 300 16, 17, 301 3, 309 28,
 311 17, 314 12, 319 12, 28, 30, 332 20, P 466 12, 479 9,
 regnum nostrum (*opp.* vestrum imperium *sc.*
Iustiniani 311 6) 66 30, 91 31, 164 23, 203 33, 231 6,
 232 2, 236 10, 237 1, 19, 247 8, 292 13, 298 23, 311 5,
 319 14 *cf.* 235 15, 299 28, regnum Italiae 73 23;
 aliena regna 170 17, regnum *Burgundionum* 329
 23, regna *Francorum* 80 21, regnum *Wandalorum*
 22 18, 170 16, 267 11.
- regressio = *reditus* 90 20.
- regula 169 16; *cf.* *Gori vol. I ad diptych. Leodic.*
p. 37 VIII. — regulae veterum 133 20; sacrae
 regulae 279 24 *cf.* 331 31, S 427 18, 432 5, 447 18.
- regulariter S 423 3, 20.
- relabi in consuetudinem 260 21.
- relatio 32 18, 33 6, 40 4, 60 17, 96 2, 102 4, 108 14,
 124 3, 22, 128 15, 143 28, 166 25, 189 30, 239 8, 281 32,
 283 13, 317 5, 340 3, 4, 344 10, 362 25, 379 13, 29,
 383 18, P 475 19, S 422 17, 429 9.
- relativus: relativa ista intellectu sunt nomina 217 14.
- relativum*:
 quae (*curia*), sicut arx decus urbium, ita illa
 (*sc. curia*) ornamentum est ordinum ceterorum
 21 15 *sim.* 176 34; quae (*schola*: quae *E*², quas
LRKPD, quem *reliqui*) cum audiret paren-
 tem, illa (*sc. schola*) mox intendebat heredem
 82 32. — quae (*sucina*) ad vos Oceani unda
 descendens hanc levisimam substantiam (*i. e.*
sucina) exportat 143 27.
- pecunia, quae fuerat fabricis deputata et (eam
supplendum est, cf. 66 26, 87 15) nunc constitit
 abiurata 65 21.
- iuris proprii agellus, quod (*cf. exempla a Pet-
 schenig ad Cassian. sub neutro pronomine col-
 lecta*) Fabricula nominatur 257 27.
- causali sensu*: silant praesumptiones, qui legendi
 sumus 5 28; 15 21, 20 28 *et.*
- relator 167 33, 168 1.
- relaxare 258 23. — = *concedere* 3 12, 21 13, 66 30,
 129 25, 148 13, 238 5. — = *remittere*: *poenum*
 (*reum* 355 18) 66 16, 258 8, 355 18, F 391 *ep.* 5 10,
tributum 96 9, 99 16, 125 30, 130 10, 314 10, 384 27.
- relegatio (*cf. exilium*): perpetua relegatio 102 23.
- relegere = *legere* 263 15, 366 3.
- relevare *tributum vel tributarios* 23 7, 56 16, 67 15,
 130 7, VII 45, 275 26, 343 34, 373 23 *cf.* 100 31.
- relicdere tributarium functionem in tennem for-
 tunam (*cf. onera in alios proicere* 151 4) 150 27.
- religare poena exilii 284 5; religare exilio *Iordan.*
p. 136. 22.
- religio: religionem imperare non possumus, quia
 nemo cogitur ut credat invitus 62 4; falsa religio
 169 1 *cf.* 168 33, P 468 3; religio *Arrianorum* 314
 13 *seq.* 320 34, S 425 17.
- relinquere (= *dimittere*) ab obsequio suo *aliquem*
 15 26. — relinquere (= *remittere*) *tributum* 130 5,
 378 18, 385 23; relinquere de suo inre *aliquid*
 312 6. — = *neglegere* 267 3.
- reliquot 147 20, 148 4.
- reliquiae rationum publicarum (*syn.* reliqua 23 10,
 378 17, residua quantitas 366 6) 367 26.
- relucescere (reluxerit 88 25, relucere 177 1, 195 24,
 221 5, 239 17, 253 3, 254 14) 363 19.
- remanere: nobis quod possumus facere non reman-
 sit S 423 8; remanet ad excusandum brevitatis
 • 326 18.
- remeare ad patriam 58 25.
- remedialis (remediabil- *deteriores*) 87 9, 316 1.
- remedium *vel* remedia pietatis nostrae 23 3, 90 3,
 93 10, 276 22 *cf.* 132 27; remedia nostra (nostra r.
 223 10) 159 22, 223 10 *cf.* 308 29; legum remedia
 179 12; *sim.* 29 11, 86 27, 99 12, 100 3, 27, 101 23,
 119 12, 23, 136 8, 137 33, 147 17, 22, 151 34, 152 8, 11,
 158 13, 165 2, 19, 183 21, 201 10, 217 9, 223 10, 262 4,
 275 27, 284 33, 285 34, 306 30, 309 5, 314 20, 339 27,
 348 22, 371 6, 373 22, 382 30, S 419 15; *syn.* medi-
 cina 223 9.
- remisse *neglegenter* 328 33.
- remissio curarum 107 1, irarum 292 29; remissio
poenae vel solutionis 83 31, 123 2, 353 27, 374 14,
 S 430 3. — remissio animi 31 21, *item absolute*
 remissio 70 27. — remissio = *neglegentia* 12 2.
- remittere desideria supplicantium ad statuta diva-
 lium sanctionum 120 6. — remittere *poenum vel*
tributum (alicui 56 17) 56 17, 162 31, 373 23, 382
 25; remittere *alicui (sc. poenum)* 353 23; *absolute*
 remittere (*sc. tributum*) 22 27.
- remove *onus superindicticum* 275 22.
- remulcere*: aures remulsaе 212 2.
- remuneratio 13 20, 14 5, 15 24, 20 31, 37 24, 39 4 *et.*
 S 405 3.
- remunerator 168 6, 240 8, 308 17, 337 7.
- repagulum: honestatis repagula S 449 1.
- reparabilis *actire* 10 6, 340 22.
- reparatio 29 31, 51 29, 69 16, 94 23, 95 31, 100 29 *et.*
 reparator libertatis r. senatus.
- repatriare ad Romanum imperium 88 34.
- repensare *alicui aliquid* 308 17.
- repercussio 138 29.
- reperior artium 243 2.
- repetitio 18 2, P 465 18.
- repositivus (repositae copiae 314 26): repositivae
poenae, quae longa vetustate competentes do-
 minus amiserunt 182 19.
- reprehensibilis 215 3, 298 30, 306 8.
- reputare: integrum tibi reputabitur quod bene
 ordinaveris solus 333 18; 162 21, 362 2. — illae
 species in tot solidos datae pro tributaria func-
 tione vobis de praesenti indictione reputentur
 (*i. e. in rationibus publicis deducantur*) 378 17;
 118 6, 364 27.
- requies: aeterna requies *sensu Christiano* 164 2.
- requirere: tantis nos legationibus tam raro requi-
 situs (*i. e. ipse legationibus aditus*) ornavit 329
 11 *cf.* 143 26.
- res: in quam rem saionem nostrum credidimus
 dirigendum 276 31; 281 24, 341 24, 363 18, 376 20,
 383 15. — rerum fastigia r. fastigium; arbiter
 rerum r. arbiter, dominus rerum r. dominus.
- res publica non est unius civitatis cura, sed totius
 regni provisiva custodia 268 8; unicuique civi urbs
 sua res publica est 269 4; 168 7. — res publica
 Romana 174 5 *cf.* 139 17, 176 19; utraeque res
 publicae (utraque r. p. 46 21, *sc. Orientalis et*
Occidentalis 10 22, 46 21, 320 4; illa res publica
sc. Orientalis 15 32, 38 23, *item* res publica vestra
 10 12, 320 13; *regnum Theodericianum* res publica
 Romana *vel* Romana r. p. 25 9, 56 5, 241 3, 273
 24, 331 10, 341 29, res publica nostra (nostra r. p.

res publica:

94 24. 303 34) 36 14. 94 24. 95 7. 117 17. 131 5. 179 33. 238 7. 303 31, *absolute* res publica 4 14. 14 5. 30. 15 11. 13. 30. 16 28. 25 7. 27 5. 30 11. 20. 37 2. 38 27. 39 30. 46 14. 49 27. 50. 56 21. 23. 59 30. 60 7. 61 3. 64 15. 65 10. 66 31. 86 2. 89 25. 94 16. 120 16. 127 16. 131 5. 146 24. 28. 150 13. 152 17. 153 22. 158 15. 161 25. 167 31. 174 5. 176 32. 185 2. 188 23. 203 16. 221 5. 232 18. 20. 233 8. 26. 242 13. 16. 259 9. 268 5. 8. 269 4. 275 31. 282 29. 285 20. 287 24. 293 6. 298 24. 300 32. 301 27. 302 25. 306 29. 308 23. 312 23. 327 8. 329 25. 330 5. 332 21. 333 31. 351 2. 17. 361 8. 24. 362 17. 364 2. 370 8. 374 4. 6. 379 8. P 466 13. 479 10.

rescabiliis 73 5.

resecare: crimen publica districtione (adhibita pietate 279 30) resecare 35 18, *sim.* 121 30. 136 27. 146 32. 152 10. 161 5. 165 4. 267 15. 277 19. 279 30. 361 20; in famulos legum districtione resecare 57 12, in auctorem facti resecare 87 8, *sim.* 161 24; in quibus cum fuisset pro districtione publica (habita districtione 134 9) resecatam 134 2, *sim.* 131 9.

reservare totam causam dei iudicio S 431 19; cum se ad beneficia reservaret humanitas principis 385 14.

residere: Gothi per Picenum residentes 120 27, illi quos in urbe residere consuevit 58 24, senator ibidem (*sc. in provinciâ*) residens 194 13; in provincia residere *de consistoribus* 276 23; in urbe illa residere *de salionibus* 98 25. 135 20; iudex in hac causa residens 124 15 *cf.* 124 25; residere *de episcopis et presbyteris, qui synodo intersunt* S CDXCIX A (*p.* 399 *et* 401). 419 14. 191 A (*p.* 438 *et* 441). 445 1.

residuis 180 18. 24. 285 12. 286 30. 366 6.

resignare = *putefacere* 5 25.

respectu publico 13 18.

respicere (= *aspicere, conspiciere*) *aliquem vel aliquam*, 13 29. 40 4. 42 12. 90 25. 161 16. 177 17. 201 18. 207 23. 291 28. 301 9. 372 20. 22. *c. dupl. acc.* respicite iuvenem per (*fort. super*) formae gratiam mentis pulchritudine plus placentem 82 24 *sim.* 189 8. 196 6. 241 30; respicere (= *ridere, intellegere*) *sequente acc. c. inf.* 41 7. 47 34. 65 17. 73 7. 116 16. 123 28. 153 24. 169 24. 185 27. 194 21. 203 32. 206 10. 329 35. 316 18. 380 18. respice, quantum dederint leges 194 10 *sim.* 202 20. 205 24. 335 27, si delicta summa respiciantur evadere 53 14; respicere (= *curare*) sedulitate regni partes 99 12 *sim.* 227 1. 251 7. 338 13, providentia nostra illum respexit, ut 151 25; aliena culpa te respicit (= *ad te pertinet*) 49 22 *sim.* 57 22. 120 25. 361 15. 371 22. S 446 27, aestimatio nostra illum respexit 156 26; respicere (= *spectare*) *ad aliquem vel aliquam* 17 7. 58 4. 61 21. 154 13. 319 9. 331 21. 360 32. S 431 12.

resplendere 185 2. 328 19. 331 15. 342 14 *et.*

responsa prudentum *c. prudens*.

respuere 37 15. 61 10 *et.* P 465 20.

restagnare: restagnati incursus *undarum* 64 28.

restauratio S 423 3.

restitutio alienatae rei S 450 18.

resultare (= *obsistere*) imperiis 338 29.

resultatio = *reputatio* 22 22. 59 18. — citharae blanda resultatio 72 5.

resupinatus (= *elatus*) agresti spiritu 120 30.

resuscitare = *suscitare* 33 25.

retentare *syn.* detinere 36 1. retentator 18 5. 26 27. 51 24. 151 12.

retinere — *recordari: c. acc.* 145 2. 291 34. 370 1. 372 6. 383 30. gratissime retinetur, qui assiduo sermone coniungitur 320 30; *sequente acc. c. inf.* 33 4. 47 12. 55 8. 56 8. 241 26. 297 13. 314 15. 317 30. 376 24; retinetur, quo studio concordiam optemus 311 29; *absolute* 383 30.

retonare: qui crebra tussi retonans anhelato pectore membra tenuavit *herous puenae integer unde translatus sit nescio* 340 12.

retributio 13 21. 174 6. 248 1. 377 13.

retro principes 123 17. 320 5.

reverendus 37 13. 38 7. 69 24. 123 32. 125 20. 147 13. 156 15. 163 15. 176 5. 177 21. 179 18. 182 25. 221 4. 222 32. 233 24. 252 30. 298 6. 303 13. 309 16. 311 2. 10. 335 5. 342 21. 360 1; reverenda sacrae iussionis 87 14, reverenda sanctorum 377 10.

reverenter 303 25. 377 29.

reverentia *adversus imperatorem aut regem* 28 14. 84 7. 92 30. 93 8. 117 22. 128 27. 129 1. 193 4. 278 34. 297 17. 301 1. 311 23. 319 31. 328 17. 329 12. 363 31. P 476 18; legum reverentia (sacra r. 119 9) 29 8. 119 3; reverentia Romana 127 2 *cf.* 190 19. 210 18; divina reverentia 61 28. 255 29. 370 10. S 424 3 *cf.* 167 12. 255 12. religionis reverentia S 424 19, reverentia b. Petri apostoli E 391 *ep.* 6 3.

reverentia vestra (nostra):

Augusta.

episcopus.

imperator.

rex.

senatores.

reverentissimus 29 20. 60 25. 168 13. 216 8. 304 1. 310 9. 21.

revocare alienatum praedium S 446 19; ne ad nos ulterius querela revocetur 160 10.

rex:

reges Gothorum *ante Theodericum* 291 34; antiqua regum progenies *Hamalorum* 292 6; 235 27. 238 16. P 480 14.

rex Gothorum: Theodericus, Athalaricus. Theodahadus, Witigis (*r. indic. nomin.*). rex 4 22. 16 29. 130 18. 158 25. 189 2. 222 9. 238 22. 267 8. 298 13. 319 3. 25. 329 28. 342 4. 31. 362 22. 376 15. 385 10. S 420 17. 422 17. 424 1. 425 1. P 476 16. 479 1; rex vester 308 26 *cf.* 158 25. 342 4. 31. 376 15. 383 25; reges 4 10. 17. 28. 5 21. 144 9. 248 14. 297 23. 309 26. 342 18. 3815. bonus (*adiectivum praepositi solet acceptis* magnificus, Martius, piissimus S 426 14) rex 368 14, clementissimus S 427 11, fortissimus 240 9, gloriosus 329 28, gloriosissimus S 426 7, magnificus E 390 *ep.* 2 32, Martius 318 29, optimus 241 22, piissimus 241 13. 342 31. S 426 14, serenissimus S 429 16; clementissimus regum P 470 18. 475 10, princeps regum 242 1, regum prudentissimus P 471 11; *cf.* arbiter rerum, auctor civilitatis, defensor libertatis, defensor omnium, dominans, dominator, dominus, dominus libertatis, dominus, imperans, parens publicus, princeps, rector, regens, regnans, regnator, triumphator, nostra benignitas 47 8; clementia nostra (*varius* nostra clementia) 24 23. 25 16. 30 25. 59 19. 61 16. 67 22. 88 30. 122 16. 137 2. 161 11. 164 1. 175 31. 256 6. 291 24. 308 18 *cf.* 152 6. 340 9, clementia vestra E 390 *ep.* 3 2; nostra dignatio 16 9; genius noster 73 15. 144 26; nostra gratia *cf.* 300 3; nostra humanitas (humanitas nostra 96 10) 96 10. 100 27. 121 2; indulgentia nostra *cf.* 66 28. 149 14. 167 18. 247 21. 250 4. 314 32; largitas nostra *cf.* 18 1. 211 22. 276 17. 28; liberalitas nostra 97 18. 276 16; magnanimitas tua E 389 *ep.* 1 3; magnificentia vestra E 390 *ep.* 3 1. 391 *ep.* 6 2; nostra mansuetudo (mansuetudo nostra 85 6. 163 23) 22 11. 85 6. 151 27. 159 4. 163 23. 184 13. 282 14. 306 10. E 392 *ep.* 9 5 *cf.* S 427 7. 429 9; perennitas nostra 32 19; pietas nostra (*varius* nostra pietas) 23 2. 34 26. 60 16. 61 2. 63 7. 89 29. 90 3. 21. 93 10. 97 25. 98 20. 99 11. 102 3. 123 10. 124 6. 30. 125 18. 135 5. 137 4. 163 31. 203 9. 212 33. 236 12. 248 2. 254 10. 276 23. 284 7; nostra potestas *vel* potestas nostra 64 16. 144 27. 301

rex:

rex Gothorum:

10; noster principatus 234 18; providentia nostra (nostra providentia 91 26, 419 15) 54 11, 91 26, 99 26, 120 15, 151 28, 206 20, S 419 15, 420 20; provisio nostra 117 5; reverentia nostra 217 22; serenitas nostra (*rarius* nostra serenitas) 14 1, 33 2, 60 27, 64 24, 65 17, 66 9, 26, 82 17, 152 6, 166 34, 179 28, 188 26, 211 11, 256 10, 257 26; sollicitudo nostra 148 32, 189 8; *cf.* elementissimus, divus, gloriosus, imperialis, inclitus, placidus, praecellentissimus, reverendus, sacer, serenus; apex, culmen, dominatio, dominatus, dominium, gubernatio, imperium, maiestas, nomen, potentia, potestas, principatus, regnum; purpura, sedes, sella, sceptrum, solium; auspiciu, exordium, exortus, initia, limen, ortus, primordia, principia; heres; aula, comitatus, consistorium, convivium, cubiculum, domus, mansio, mensa, obsequium, secretum, palatium, patrimonium, praedium; admonitio, affatus, colloquium, arbitrium, auctoritas, colloquio, colloquium, constitutio, constitutum, decretum, definitio, dispositum, edictum, humanitas, iunctum, iudicium, iussio, iussum, mandatum, oraculum, ordinatio, praeceptio, praeceptum, remedium, sententia, statutum, tenor.

rex Odovacer: praecedens rex 14 21; praecellentissimus rex S 445 3 (*vide ind. nom.*); *cf.* princeps, rexor. — abiectis sacculis (*cf.* 168 4) Odovaceris ... cum princeps non esset erectus 248 8.

barbari reges 286 17; alii reges 100 21; diversi reges 170 6; vicini reges 39 27; reges 78 19, 79 14, 80 13, 21, 23, 115 24, 238 3, 239 22, 297 23; *cf.* regius.

rex Alamannorum: rex 73 10.

rex Burgundionum: Gundibadus (*r. indic.*). — frater noster (*G. nepos est Theoderici, cf.* 42 10) 78 19, 79 29; fraternitas tua 79 11; vestra gratia 42 10; prudentia vestra 79 19. *Cf.* dominus.

rex Chunorum: rex (*Attila*) 15 17.

rex Emulorum III 3, IV 2. — excellentia vestra 80 7.

rex Francorum: Chlodovechus (*cf.* 78 10, 79 12, 29), Theodericus (*r. indic.*). — excellentia vestra 73 18, 80 31; vestra potestas 73 25.

rex Guarnorum III 3, V 1. — excellentia vestra 80 7; vestra fraternitas 143 3.

rex Thoringorum: Herminafridus (*cf.* III 3). — excellentia vestra 80 7; regia potestas 114 20.

rex Wandalorum: Gensiricus, Hildericus, Transimundus (*r. indic.*) — providentia vestra 170 27; prudentissimus regum 170 30.

rex Wisigothorum: Alaricus I., Alaricus II., Euricus, Gesalecus (*r. indic. nomin.*). Cyrus Medorum rex — Indus rex Scythiae — Ionos Thessaliae rex — rex Mausolus — Prusias Bithyniae rex — Servius rex (*r. indic. nomin.*) — reges Persarum 318 13. — libri regum *veteris testamenti* 300 29 *cf.* 385 25.

rex caelestis 237 16.

rhythmus 71 14.

rigescere austeritate 73 15.

rumator 83 5, 240 7, 290 21.

rimosus 340 16.

ritus profanus 124 1.

robur: petitioni tuae robur praesenti humanitate largimur 125 5; 97 22.

robuste ac vivaciter S 403 1.

rorare (= *stillare*) *aliquid* 137 26.

rota: alter (*venator*) labenti rota teris offertur 169 25 *cf.* Gori *vol. I ad diptych. Lcolicense p. 37 XI.*

rotabilis 169 14.

rotatio 41 15.

rotator camerum 205 1.

rotunditas 19 18, 103 22, 169 6, P 481 12, *de orthog. apud Keil gr. lat. VII p. 209, 25.*

rugescere = *rugas trahere* 363 8.

ruralis 136 15, 343 13. ruraliter 105 24.

rus = *praedium* 225 8; rura 58 11, 65 5, 108 8, 165 16 *cel.*

russeus 105 31.

rusticitas 259 23, rustici 11 23, 53 1, 183 1, 260 1, 261 16, 262 7, 364 13, 371 16; *r. Dahn IV 97 adn. 1.*

rutilare: pinnae rutilantes P 481 8, rutilantes radii 220 14; *translate* quorum nominis dignitas rutilavit 304 22.

saccus 385 21 *cf.* *Vulg. genes. 42, 25.*

sacer, sacratus: sacra diversis numinibus celebrare 138 22; spectaculum (*evense*), quod vetustas habuit sacrum 105 22; in sacris positus *patricius* 175 22, legum sacra reverentia 119 2; sacratissimae leges 129 31, 184 19, 244 21, 225 10, 271 1, sacer coetus (ordo) *r.* senatus, sacra moenia *Romae* 90 17; Via sacra *r.* via; sacra urbs *Roma* S 431 18; sacra urbs *calem* 47 29; sacratissima urbs *Roma* 101 8, 188 15, 190 13, S 424 22, sacri affatus *imperatoris* 310 9, *item* sacri sensus 312 15; *raro id adiectivum ad regem transfertur* (*vide Mommsen neues Archiv 14, 522 adn. 2*); sacra largitiones *r.* comitiva, sacra iussio 87 14, sacra praeceptio 127 8, vice sacra (*i. e. pro rege*) 176 17, 188 7, sacra amicitia 37 30, sacri aspectus principis 346 2, comitatus sacratissimus 260 26, sacrum cubiculum 239 21, sacra purpura 348 11, sacra vestis *vel* vestis sacra 11 6, 181 9. — sacer ille Moyses 225 19, sacra communio *r.* communio; lectiones sacrae *r.* lectio; sacra limina apostolorum 377 8; sacrum mysterium *r.* mysterium; dies sacratae noctis *r.* sub diebus festis; sacra oratio *r.* oratio; sacrae regulae *ecclesiae* 279 23; sacra quies defunctorum 182 6; sacrum templum (= *ecclesia*) 102 24; sacra tempora *utriculatae domini* 354 6; sacra vasa *ecclesiae* 279 29, temperantiae sacrum 21 7.

sacerdos *Christianus* 246 6, 263 3, S 423 24, 425 21, 28, 450 6; *proprie* = *episcopus* 128 4, 134 25, 320 28, E 390 *ep.* 5 7, S 402 3, 419 17, 421 1, 3, 426 9, 427 8, 428 4, 447 21, 448 12; sacerdos noster = *papa* S 445 18, *item nuda* sacerdos 377 5.

sacerdotalis: sacerdotalis honor *presbyteri* 122 25; = *episcopalis* 57 1, 383 4, S 419 11, 421 10, 447 17, 448 25; sacerdotalis officium *papae* E 389 *ep.* 1 6, 390 *ep.* 3 1.

sacerdotium *Romanorum* 175 29. — sacerdotium *episcopi* 50 25, 312 14, S 404 22, *papae* 216 13, S 447 24. — pio principi sub quodam sacerdotio serviatur 21 8; 177 7, 192 6.

sacramentum: sacramenta *medicorum* (*cf.* *Scribou. Larg. ed. Helvarci p. 2, 20 seq.*) 192 6; sacramenta militiae (militaria 348 5; *officiales significantur*) 348 8, 349 10, 12; procreabile sacramentum coniugum 51 19. — sacramenta *Gothorum Romanorumque de eligendo Athalarico* 234 9, 235 7, 19, 236 10; sacramenta *Galliarum ab Athalarico suscepta* 236 28 *seq.*; sacramenta *ab eodem papulo Romano* 234 17 *cf.* 234 20, 235 10 *et sententia* 235 20, *item a Theodahado iisdem praestita* 308 11, 26.

sacrare memoriam saeculorum 46 4; sacratus *r.* sacer.

sacrificare: retinemus legisse nos (*cf.* *Vulg. ps. 53, 8*) voluntarie sacrificandum esse domino 314 16.

sacrilegium 279 2, 280 3, 283 18, S 446 28, sacrilegus 11 26, 66 8, 219 6, 255 24, 370 10.

sacrosanctus *r.* *ecclesia*, euangelium.

saecularis 255 8, 31, 355 19, S 423 24.

saeculum *rel saepius* saecula (*syn. tempora* 180 3): saeculum 64 17. 70 28. 72 1. 212 8. 216 23. 279 24. 337 27. 373 24; prudentissimum saeculum 138 27. rude saeculum 212 17; saecula 46 4. 95 27. 156 30. 234 19. 238 20. 304 24; beatitudo (felicitas 168 8) saeculorum 16 30. 168 8; futura saecula 180 32. 281 20. P 471 6. nostra saecula (saecula nostra P 466 16. nostrum saeculum 279 24) 85 10. 258 3. P 466 16. praecedentia saecula 84 16. praesentia saecula 281 20. saecula priora 243 15. prisca saecula (priscum saeculum 212 8) 81 16. 212 8. 287 22; aliis saeculis 382 5. cunctis saeculis 256 18. iustis saeculis 25 4. modernis saeculis 81 18. perpetuis saeculis 156 6. suis saeculis (saeculis suis 82 20) 82 20. P 467 19. tot saeculis 102 26. 137 27. 205 22. P 466 6; per saecula (per longa saecula 298 11) 225 16. 298 11.

saepes *fluminis* 154 7. 155 17. 21.

saepium: saepia ecclesiae 52 8. 102 22; b. Petri apostoli saepia S 429 5.

saginata multa eruditione 40 5; *similiter saepius*. sagittarii 157 22.

saiio: Alinifus. Amara. Candac. Duda. Dumerit. Frumarith. Gesila. Gudiandus. Gudisal. Guduin. Leodefridus. Mannila. Nanduin. Quidila. Tata. Triwila. Tubizar. Vera. Wiligis (*r. iulic. nomin.*). — saiio (sains *codd. meliores* 126 20. *plerique* 223 15. 18. *omnes* 255 10) 49 10. 11 13. 20. 111 20. 1V 14. 27. 126 6. 20. 1V 32 34. 47. V 5. 10. 19. 20. 27. VII 42. 223 14. 15 (*r. apparatus*). 18. 255 10. VIII 27; saiio noster 27 25. 103 20. 126 27. 132 1. 157 22. 276 31; saiiones 135 26. 223 7. 268 31. 278 29. 283 14. XII 3. devotio tua 136 11. 149 9. 159 3. 257 19. 361 31; *cf.* exsecutor. — formula edicti ad quaestorem, ut ipse spondere debeat, qui saionem meretur VII 42. — *saiio gladio armatus* 126 7. 25. — *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 472. — Vocabuli *saiio* (pro *saiio*) etymologiam recte interpretatus est R. Koegel in *Zeitschr. f. deutsches Alterthum* vol. XXXIII p. 18 seq.; radice *seq* ('sequi') derivatio similis redit apud Latinos *socius*. SCHROEDER.

sal: salis commercium 181 15 *cf.* 380 30.

salamandra 103 6.

salinae 380 26.

salsedo 69 9.

saltatio: saltationes 70 28.

saltus: praecipiti saltu (= *temere*) 329 14.

salvare 16 24.

salubritas decreti 123 3. essionum 378 11. saluberrimum constitutum *r.* constitutum, salubris ordinatio 101 20. 133 20. 135 5. remedium salubre 223 11.

salus *sensu Christiano* 345 4.

salutare (*cf.* salutatio): salutantes (salutans 303 23. 307 31. 311 8. 331 8. *obiectum additur* 80 8. 303 23. 307 31. 320 2) gratia competenti (consueti 42 4) 42 4. 114 10. 115 12. honore et affectione qua dignum est 73 17. honorificentia competenti 170 21. 307 31. 320 2. officiositate qua dignum est 331 8. reverenter 303 23. reverentia competenti 297 17. epistulari sermone 80 8. veneratione qua dignum est (*v.* quae tantis debet meritis exhiberi 311 8) 237 11. 311 8; *cf.* S 425 2.

salutaris: piissimis dominis votis salutaribus reddite quae debetis 344 12.

salutatio (*cf.* salutare): affectum salutationis reddens 304 10 *cf.* 171 20. 321 3. affectum debitae salutationis solventes 143 11. reverentissimum affectum salutationis exhibens 304 2. salutatione affectiosa vos requibentes 143 23; honore salutationis completo 298 15; honorificentiam salutationis praelocuti (praeferentes 10 26) 10 26. 78 17. 312 13; munera salutationis impertiens 313 19; officium honorificae salutationis dependo

salutatio: 333 9; reverentiam salutationis impertiens 311 23. reverentissima salutatione decursa 310 9; salutationis apices *r.* apex.

salutifer *r.* apex.

sancire 30 1. 89 2. 147 13. S 447 23.

sanctificatio 263 7.

sanctio divi Valentiniani 283 2 *cf.* 283 17; divales sanctiones *rel* sanctiones divales 120 6. 128 22; priscae sanctiones 216 14; vetus sanctio 61 33. 244 17.

sanctitas proximitatis 182 3. — vir venerabilis ille (*Ποῦταξωρ τὸν τῶν ἱερέων* nominat *Procop. bell. Goth. 1, 6*) sanctitatis honore reverendus 311 10; more suae sanctitatis cognoscit *papa* 255 20. sanctitas vestra: episcopus.

sanctus: sancta principis (*Theoderici*) voluntas S 430 4. — sancti apostoli (*qui hic non apponuntur numeri, sub singulis substantivis inveniuntur*); auctor sanctissimus ille *Moses* 177 6; sancta ecclesia; sanctus (sanctissimus) episcopus; sancti fontes 262 25; sancta lex; sanctum miraculum 263 2; orationes sanctae; sanctum os *sacerdotis* 263 4; sanctus (sanctissimus) *papa*; sanctissima pax 263 14; sanctissima petitio apostolorum 342 28; sanctissimus sacerdos 128 4; sancta synodus; sancta trinitas; vir sanctus *Ioseph patriarcha* 355 1; sancti 377 1, 10. sanctissimus vir *r.* vir sanctissimus.

sanguinaria voluptas 168 33.

sanguis: poena sanguinis 284 15. Hamalus sanguis 131 27. 267 13 *cf.* 274 1.

sapiens: sapientes 41 33. 42 12. 50 6. 85 16. 184 7. 273 30. 305 8. 320 15. 345 9. 352 3. 362 14. 365 3. 372 29. sapientia vestra (tua): Augusta. Boethius. comes privatarum. comes sacrarum. magister officiorum Orientalis. sapientissimus imperator.

saporus 362 21. 371 17.

sarcolum: *Regensium* cultura omnis in sarculis est 371 9.

satagere = *solicitum esse*: si hoc divinae providentiae tradatur. satagere non debemus, quando ipsius imperio (*e. g. Vuly. Marc. 8, 12 cf. inst. dic. praef. p. 538*) prodigia quaerere prohibemur 382 8.

satietas: bonarum rerum nulla satietyas 361 3. P 478 5; satietates 259 29.

satisfacere: arduum est multorum desideriis satisfacere 332 5; 375 22. P 465 2 466 3.; cunctis satisfacio de vobis, quod (*sic reliqui*, quos *B*) culpis vestris offendero 375 27; S 432 5.

satisfactio 107 14. 190 21. 348 23. 330 28. 366 20 *cet.*

sator: verborum novellus sator 48 16.

saturare (*cui verbo a Cassiodoro praeferebantur satiari et saginare*) 117 11. 314 27. P 465 5.

satyricus = *iocundus* 287 4.

sauciare: *translate* 341 12. 353 12 *cet.*

saurus: sauri argutum piscium genus a velocitate nominati 355 9; eos *Plinius non alfert inter pisces sollertes hist. nat. 32, 11 seq. neque omnino e Plinio sui sumpsit Cassiodorus exempla p. 355. 3—12, sed usus est auctore aliquo, qui cum Plinianis convenerat Oruliana ex halenticis petito, qualis auctor potest fuisse Apuleius.*

saena 138 25. 139 3.

saenicus: res saenicae 178 4; saenici 209 5. 286 36. scandalum 80 33.

scarus *piscis* (*cf. Plin. hist. nat. 32, 11 et Orul. halentic. 9 seq. ride s. r. saurus*) 355 5.

scaturrire: legitur nonnullos fontium variis scaturrire miraculis 261 11.

- sceptrum *v.* perducere.
 schema: schemata (= *figurae*) *Euclydis* 204 21; artificiosa schemata *oratorum* 166 33.
 schisma S 444 6.
 schismaticus S 432 11.
 schola 82 31, 286 7, grammaticorum schola 286 11, schola liberalium litterarum 286 22, liberales scholae 260 4, Atheniensium scholae 40 7; schola Martia 157 24; scholae medicorum 191 34. — schola *agentum in rebus* 62 25 *cf.* princeps officii *praetoriani*; scholae *palatinae sub dispositione magistri officiorum* (*v.* *Mommsen neues Archiv* 14, 462) 179 20.
 scholarius *v.* sextus.
 scientia iuris 178 33; litterarum 96 28.
 scintillosus 69 4.
 scipio: victorialis scipio *consulis* 174 23.
 scriba Ravennas (*v.* *Gothofred. ad C. Th. VIII 2 1*) XII 21.
 scriuarius, scriinium:
 scriuarius actorum *vel* actorum scriuarius *in officio praetoriano* XI 22, 346 13; subadiuva 352 21, *delegatorum eius* XI 38, scriinium publicum 352 22; scriinia nostra (*praefecti praetorio*) 336 28, 361 13, 374 17 *cf.* 351 29.
 scriinia comitis sacrarum largitionum 214 17, 215 11.
 scriuarius curae militaris *in officio praetoriano* XI 24, 346 21.
 scriuarii officii nostri 214 25, formula communitorii illi et illi scriuariis de binis et ternis VII 22, formula magistri scriinii quae danda est comitibus, quando permittit VI 13, nostra scriinia 283 22. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 468, 482 *adn.* 4, 509 *adn.* 3.
 scriinia senatus *v.* senatus.
 scriptores rerum naturalium 269 16.
 scriptum: quidquid in negotio actum scriptis (= *litteris mandatum*) S 427 9.
 scriptura = *instrumentum scriptum* S 414 10, 447 7, 12, 17, 448 8 *et saepius*.
 scripturabilis 352 15.
 sculcatoria *v.* exculcatoria.
 sculptor marmorum 204 30.
 scurriliter ludere 318 9.
 scutum 91 18; Gothos inter procinctuales gladios more maiorum scuto subposito regalem nobis contulisse praestante domino dignitatem (*cf.* p. 463 *adn.* 3 *fin.*) 318 25.
 secretus: suum secretum *uxor appellat maritum a se separatum* 51 20. — decernimus caelesti inspiratione secreti (*'a ceteris minus inspiratis'* *Mommseno interprete subaudiis*) S 431 11.
 secretum velat *aliquem* (*vel aliquid*) 65 22, 66 11. — imperiale secretum 15 10; principis (*i. e. regis, cf. Mommsen neues Archiv* 14, 482 *adn.* 2) secretum 188 31, 239 24 *cf.* 145 1, 24, 239 21, 240 10; secretum iudiciale 347 12 *cf.* 326 6, 335 22, secreta consistorii 335 15.
 secundo = *iterum, bis* 248 28, 284 33, S 423 17.
 secures et fasces (f. atque s. 174 11) *consulis* 174 11, 192 32.
 securitas Romanae rei publicae (s. Romana 341 28) 341 28, 342 29; generalis securitas 130 11, 242 17. — securitas = *apocha* (testimonium solutionis 336 15) 336 16, 366 9.
 sedes: Romanae sedes 136 20; urbanae sedes 220 28, — sedes regni 237 14, officium nostrae sedis 132 20; sedes celsa *patrii praesentis* 238 8; praetoriana sedes *v.* praefectus praetorio; vicariana sedes *v.* vicarius u. R.; apostolica sedes *v.* apostolicus, sedes illa toto orbe mirabilis 331 33, tanta sedes 255 24, seiles (*se. apostolica*) S 427 2, 430 20.
 sella regni 236 7, regia sella 231 5; sella curulis *v.* curulis.
 seminare scandala 80 33.
 semper: florens semper purpura 11 12; semper felix (*felix om. LRK¹*) Roma 174 8.
 senarius perfectus (*cf. de anima* 9 p. 634) 19 19.
 senator, senatorius, senatus: senatus urbis Romae *v. ind. locor. s. v.* Roma; flonitiori orbis, praesulis et reparatori libertatis senatus urbis Romae Flavius Theodericus rex E 392 *ep.* 9 2; senatus et Romanus populus 281 18 *cf.* 281 4; populus, . . . senatus totaque res publica 27 5; clerus, senatus (senatus, clerus 421 2) populusque Romanus (et Romanus populus 421 23) S 421 23, 26, 424 20; senatus, clerus et populus S 125 12; senatus et (vel 425 6) clerus S 420 21, 425 6; senatus *praef. p. VI II.* 10 15, 13 27, 22 14, 37 13, 15, 38 18, 59 14, 81 18, 23, 82 10, 15, 22, 85 17, 97 1, 127 4, 156 13, 27, 175 13, 177 13, 178 8, 179 10, 187 27, 29, 241 26, 250 2, 4, 274 9, 281 4, 287 15, 306 22, 329 33, 342 16, P 468 20, S 420 16, 425 23; senatus amplissimus (amplissimus senatus 65 7, 311 10, 424 16) 65 7, 187 14, 281 12, 23, 286 25, 310 10 33, S 423 16, 424 16, 430 4 *cf.* 82 15; senatus ille mirabili opinione gloriosus 177 12; reverendus senatus 233 24; reverentissimus senatus 60 25, senatus Gallicanus (= *senatores e Gallia oriundi*) 46 7, geminus senatus (*in partibus Orientis et Occidentis*) 15 24, senatus minor *v.* curia, senatus consultum 280 5, 16; senatus consulta 279 33, 281 21; senatus decreta 281 23, consensus senatus P 468 20 *cf.* 16 12, 21 30, 37 19, album sacri ordinis 125 21; formula de his qui referendi sunt in senatu VI 14 *cf.* 37 18, 96 24, 125 21; admittendi reverendo coetui 37 12; aggregare senatoribus *aliquem* 168 14, 250 2, *cf.* applicare, senatus scriinia 156 27 *cf.* 156 1, 7, 24 *et v.* decuria. — atria Libertatis *v.* Roma, *cf.* 188 17; aula Libertatis *v.* Roma, patrum aula 189 10, senatus aula 82 10; illud rerum caput 287 33; ille amplissimus coetus 85 11, reverendus coetus 37 13 *cf.* 38 7, ille coetus Romuleus 14 30, sacer coetus vester E 392 *ep.* 9 5, senatus coetus 241 26, tantus coetus 125 22, venerandus coetus vester 287 2, venerandi nominis coetus 46 7, coetus vester (vester coetus 83 8, 167 21) 83 8, 121 23, 167 21, 246 14, 219 28, 285 13, 286 5, vestri coetus 250 4; collegium 85 12, 241 27 *cf.* 39 6, collegium summorum 125 17, collegium vestrum 14 1; honorata congregatio 177 20; conventus 82 10, conventus nobilium 136 20; corona vestra 13 26 *cf.* 46 8; vestrum corpus 38 19, 64 28 *cf.* 288 2, 18, 291 28; curia 21 15, 37 18, 46 3, 8, 48 7, 12, 82 12, 83 5, 96 21, 24, 156 16, 24, 167 21, 187 22, 29, 250 6, 274 14, 287 23, 288 18, 342 3, curia Libertatis *v.* Roma, nobilis curia 49 8, curia Romana 288 1, curia senatus amplissimi 187 14, curia vestra (*vel* vestra curia 157 20, 248 28, 253 21) 156 26, 157 20, 233 19, 248 28, 253 21, 254 6; examen venerandum senatorii ordinis 133 27; genius Libertatis *v.* Roma, ordinis genius 82 17, vester genius *vel* genius vester 38 16, 116 29; gremium Libertatis *v.* Roma, gremium vestrum 146 21; cana Libertas (= *senatores aetate provecti*) 116 28; ordo 274 10, amplissimus ordo 32 15, ille ordo 187 26, 274 7, noster ordo 329 32, sacer ordo (ordo sacer 127 5) 37 19, 96 19, 125 12, 21, 23, 127 5, senatorius ordo 133 25, 186 2, vester ordo (ordo vester 167 23, 241 27, 286 25, 306 22) 37 13, 157 16, 167 23, 168 13, 239 13, 241 27, 245 31, 286 25, 306 4, 12, 22; penetralia Libertatis *v.* Roma; hoc sacrum P 466 7 (*cf. Usener commentat. in honorem Mommseni p. 760 adn.* 2); illa turba doctorum 96 27, 274 17, nobilis turba 85 20, turba senatus 13 27, turba summorum 85 14. — senator *vel* senatores 30 29, 31 26, 32 16, 17, 82 17, 99 1, 124 8, 125 21, 179 23, 188 16, 19, 189 10, 194 13, 248 28, 342 27; eximii senatores 334 19; reverentissimus senator 29 20;

senator:

senator Romanus 90 24; Romulei senatores 40 10; parentes publici 116 30, 232 22, 306 24; patres 59 15, 97 2, 156 13, 189 10, 274 11, 289 10, 327 28 *cf.* 286 2, patrum aula *v. supra*, locus patris in aula Libertatis 188 18, patres conscripti 13 26, 16 11, 21 10, 29, 30 20, 38 16, 39 5, 48 2, 49 4, 10, 55 2, 8, 56 6, 59 30, 64 11, 26, 82 8, 83 7, 85 21, 86 19, 116 9, 28, 121 31, 145 16, 146 2, 20, 156 29, 157 14, 168 11, 232 12, 239 12, 241 16, 22, 242 5, 245 2, 25, 29, 247 29, 248 27, 250 8, 253 13, 25, 254 2, 279 33, 286 21, 288 12, 289 5, 9, 291 15, 27, 293 1, 298 29, 299 21, 27, 302 23, 303 8, 15, 305 15, 30, 34, 308 5, 309 5, 327 23, 328 13, 330 12, E 392 *cp.* 9 4, excellentissimi patres 233 17, publici patres 187 31, reverentissimi patres 168 13; mundi primarii 177 22; proceres *v. sub voce*; praefationales viri 291 30, principes viri 250 19, 301 5, 327 33, P 466 2, prudentes viri (viri prudentes 306 32) 145 16, 156 19, 306 32, 308 7, S 430 8 *cf.* 274 16, nobilitas vestra 121 28, 233 10 *cf.* 279 33; vestra reverentia 31 7. — iudex senatus *praefectus urbis* (*v. praefectus urbis*), *idem* in illo ordine primus 274 7, senatus prior 22 14; primus ordinis vestri ac reliquis senatus amplissimus 286 24, maioris natu sententia 156 12; maioris natu auctoritas 156 27, 157 15. — quid est tam senatorium, quam 64 13, domus senatoria 59 31, senatoriae domus 59 23; germon senatorium 133 22 *cf.* 248 28, 287 15, 288 13; senatorius honor 96 26; senatoria lux 96 20; senatorius ordo 133 25, 186 2; origo senatoria 232 25. — cinctus Galbini *v. cinctus*; laticlaviana dignitas *v. dignitas*. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 485 — 491.

senior: tui (nostri 231 16) seniores 85 27, 231 16, 288 6.

sensibilis 69 2.

sensualis 243 5, 352 8.

sensus: *de imperatore piis sacris* 312 18, serenissimis 232 9) sensibus (*dativus est*) indicamus 310 10 *sim.* 232 9, 312 18; *de rege* haec in te speculator virtutum noster sensus insperit 25 23 *sim.* 83 6, nostri sensus 12 25, 25 10, 94 21, 217 11, 235 24, sensus (*sing.*) nostrae pietatis 99 11, sensus (*pl.*) clementiae nostrae 161 11.

sententia principis (*i. e. regis*): 289 20, P 468 19, regnantis 12 21, *cf.* 26 19, 115 8, 124 5, 166 31, 189 32, 287 20, 288 17, 290 12, 298 23; *cf.* iudicium.

sententiae finales:

quatenus *vel* quatinus (*cf.* Mommsen p. CXVII) *c. coniunctivo* = *ut finale* (*cf.* Archer *f. lat. Lexicographie* V 408): 25 3, 25, 26 2, 27 28, 28 27, 29 18, 34 13, 28, 38 31, 40 3, 63 3, 30, 64 5, 66 9, 67 17, 83 21, 89 2, 90 13, 22, 91 31, 96 3, 10, 99 29 *cet.*

quia *pro acc. cum infin.*; *sequente indicativo ponitur post* aestimare 103 3, considerare 191 7, intimare S 423 8, probare 360 21, prodere 378 25, scire 307 20, S 127 2, sententia 287 7, 299 21, videre 183 28; *sequente coniunctivo post* advertere 34 21, confidere 152 11, credere (= *confidere*) 130 21, putare E 389 *cp.* 2 23.

quod *pro acc. cum infin.*; *sequente indicativo post* cogitare 375 27, videre 377 25; *sequente coniunctivo post* confidere 241 22, clarum sit S 449 4; iungere (= *addere*), quod 59 27 *et saepius*, quominus; opponere quominus 132 21, *ut v. suo loco.*

infiniteus *v. suo loco.*accusativus *cum inf. v. sub infinitivo.*sepulcrum 129 15, 182 8; *cf.* arca.sequax *opp.* cunctus 202 18, 244 10, 253 29.

sequens *opp.* prior: *in senatu* 22 13, *in officio alienius dignitatis* 335 11, 345 12, 346 7, 349 2, 25; sequentes = *posteri* 108 32; *in sequentibus* = *postea* 48 4.

sequestrare (*quod verbum in ceteris Cassiodori scriptis frequentatur*) 12 18, 180 22.

sequestratio 290 1.

sequestratum 330 24.

serenare 88 4, P 480 9.

serenitas regalis 366 3; clementiae nostrae serenitas 152 6.

serenitas nostra (vestra):

Augusta,
imperator,
rex.

serenus: serenissimus *de imperatore* 10 19, 232 8, 310 22, 312 29, 320 10, 31, 321 2; *de rege* 182 31, S 423 8, 429 16.

sericus: vestes sericae 181 15; albens sericum *purpura tinctum* (*cf. Gothofred. ad C. Th. X 20 13*) 11 23.

sermo (sermone 189 21, 205 29, 326 11, P 473 15): patrius sermo 115 13, 367 5, Jordan, p. 83, 1; sermones nostri 189 21 *cf.* 302 19.

serpens: parvi serpentes (*lucertae intellego*) 162 5.servatores aevi pristini = *chronographi* 103 9.servilis *v. servus*.

servire, servitium: *rex*, cui omnia serviunt 328 8 *cf.* 257 23; rei publicae servire 268 20; ut generalitas sub libertate serviret 301 1; servientes = *subiecti* 151 6; servitium (*vel saepius servitia*) *subiectorum* 96 7, 97 16, 276 29, nationem partim ferro, partim servitio subingatam 73 11; *servire regi* (*vel absolute* servire) *de magistratibus et officialibus* 21 8, 22 19, 38 32, 145 2, 29, 162 26, 167 3, 186 18, 247 8, 32, 248 16, 351 3, 375 9, P 476 20, nobis servientes 176 28; palatio nostro servientes 89 8, *absolute* serviens *vel* servientes 14 6, 34 21, 31, 62 14, 115 17, 116 16, 168 13, 183 8, 33, 211 3, 213 5, Athabariens *ad Tuluin patricium praesentalem electum*: ama nunc sublimior iustitiam, quam serviens diligebas 238 28, servitium (*saepius servitia*) 34 29, 86 23, 89 9, 93 25, 125 3, 240 5, 247 22, 252 18; publicis utilitatibus (utilitatibus nostris 275 28) servire (*sym.* tributa solvere 131 17) 59 6, 131 18, 275 28, 365 23; formarum servitium 95 24; servientes (*sc. deo*) 255 4, sacrosanctae Romanae ecclesiae serviens 255 6.

servitium *v. servire, servus*.servitus (*praetorianum*) = *officiales praefecti praetorio* 338 17. — *Cf.* servus.

servus, servitium, servitus, servilis; servus 152 32, 159 27, 181 31, 258 6, 262 20, servitium 100 18, 21, 166 12, 262 29, condicio servitutis 159 24; 257 29; iugum servitutis 258 3, 284 13, servilis (= *servorum*) audacia 131 1; fortuna servilis 369 2; iugum servile 174 13; onera servilia 160 7.

sessor = *equus* 114 16.

sexterius, quem negotiator eius (*Apuliae sive Calabriae*) provinciae videtur inferre 61 11; *rectigul est il, quod sextariaticum audit apud Gregor. M. cp. I 42 p. 62, 7 Ewald.*

sextus scholarius (scholaris *codd.* 347 7) *in officio praetorianum* XI 26, 347 7.

si:

in enuntiationis hypotheticis quomodo a Cassiodoro constructur, exemplo sunt loci selecti hi: si praetererunt, errabunt 16 18; si pateris, maluisti 4 17; si ornabitur, iam proficit 49 11; si occupavit, restituit 24 9; absconditur, si perquiratur 18 12 (*eiusmodi structurae frequentissimae sunt*); servabitur, si largiamur 17 26; si tradas, abstulisti 4 20; si excutias, poterat P 468 8; credit, si contigerit 79 26; si potuerit, indicabis 69 30; credidimus subvenire, si iuberemus (= *iubendo*) 86 27; quod si forte libuissent (*non negatur condicio*), currebant 247 5 *sim.* 155 29; cognoscat, si prodatur 66 20; si maluerit, reddat 25 2; inviderent, si sentirent 41 12; si

- si:
 fuisset, esset amissum 69 1; si condidisset, ille laxaverat (*v. sub indicativo*) 11 11. — si non = nisi; saepissime. — si minime = si minus S 425 14.
 si = num: decernimus vos debere discutere, si concordat 26 6; 56 7. 192 18. 335 25. 382 8. S 446 8.
 sic tacita est, ut 328 28, sic apte, ut 5 13, sic ad subitum, ut 5 4 *cet.*; sic (*non sequente* ut) certissima 19 25, sic facillime 38 23 *cet.*; tantae civitatis . . et sic ampla (= *tante*) civitas 353 7.
 siccativus: aquae Bormiae siccativae 315 32.
 siccitas (= *virtus siccativa*) lavaeri Baiani 272 19.
 sicut . . sic (sicut . . ita *e. g.* 24 24. 50 22. 82 33. 131 17. 204 5. 207 8. 208 29. 232 25. 272 20. 287 3. 292 5. 297 9. 301 33. 312 35. 339 17. 343 29. 359 29. 368 19 *cet.*) 28 22. 69 2. 81 27. 185 3. 199 33. 209 11. 235 23. 242 24. 252 7. 359 5. 368 13. 375 8. 377 22. 381 8 *cet.*
 signinus alvens 164 13; ingentia signina 94 27.
 signum: Chaldaeica signa 106 10; duodecim signa *zodiaci* 105 27. 32. — aenem signum Solis Rhodi 212 10. — signa tua (*comitis rei militaris*) 201 17.
 silentiose 328 29.
 silentiosus 206 32. 261 2.
 siliqua: universam siliquam (= *totam collationis partem*) inferre 60 21.
 siliquarius (siliquarius *LMNXA* 61 18) = *evactor siliquaticus* II 12. 61 17. 18. — *Cf.* liquarius.
 siliquaticum (*non occurrit nisi gen.* siliquaticus, *pro quo siliquaticus praebet E* 49 17 siliquaticus *E*² 63 30): siliquaticus praestationem, quam rebus omnibus nudinandis provida definivit antiquitas (*sc. Nor. Theod. II. 27. 1. cf. Manso pag. 108*) 122 30; 49 17. 63 30. 92 15. 93 2. 160 13.
 simonia 281 1.
 simulacrum Iovis Olympici 212 11; simulacra (*decorum*) sensu carentia P 468 4; simulacra aenea *principum* 233 7.
 sinceris = *sincerus* (*quae forma saepissime invenitur*) 3 5. 92 14 (*ubi cum LRK legendum* sinceris animi tui praeclara documenta noscentes). 171 5. sincerissime 290 14.
 singulari v. primicerius.
 singulariter = *praecipue* 22 3. 69 29. 194 10. 289 3. 302 2. 342 1 *cet.*
 sinister: ars sinistra = *magia* 124 3.
 siquidem *secundo enuntiatu loco positum eodem modo usurpatur quo* proinde 36 24. 38 1. 39 10. 40 4. 51 8. 52 4. 26. 53 2. 54 28. 57 2. 58 5. 61 3. 62 16. 73 22. 85 5. 93 8. 98 23. 99 20. 100 5 *cet.* 334 18. 335 23. 347 18 *cet.*
 sive Gothus sit aut Romanus 146 33; sive in domo regia seu in privata reperta fuerint 155 9. — sive = *et* 117 7. 120 27. 137 5. IX 9.
 socialis princeps 329 9.
 sociare *aliquem* (*sc. aliquid*) *alicui vel sociari alicui* 15 12. 29 8. 114 4. 120 3. 151 17. 156 20. 161 13. 166 22. 171 21 *cet.*
 solacium (*vel solacia*) = *auxilium, praemium* 17 11. 57 28. 93 3. 95 4. 96 5. 97 10. 115 11. 126 11. 146 6. 149 1. 167 29. 168 22. 179 5 *cet.*
 solari = *compensare* 150 3.
 solarium = *rectigul pro solo pendendum* 165 15.
 solidare 206 15. 213 11. 318 12 *cet.*; *translate* 28 5. 256 17. 292 31. 312 29. S 421 12; *menstrua eum duximus largitate solidandum* (*cf. menstruus*), ne adhuc ambiguum redderemus 105 13; qui fuerint fide magna solidati 188 32; 292 31.
 soliditas 58 9. 69 11. 71 28. 138 14. 164 6. 167 32 *cet.*; *res publica nimium soliditatis accipit* 275 31.
 solidus (*aurcus*) 18 30. 19 18. 30. 50 28. 51 8. 53 3. 5. 56 15. 60 20. 61 7. 135 24. 136 2. 147 1. 19. 148 3. 149 12. 23. 151 8. 152 34. 153 3. 162 33. 34. 163 1.
- solidus:
 225 13. 254 21. 277 16. 31. 32. 280 10. 14. 15. 341 8. 22. 349 18. 350 16. 351 19. 352 21. 353 21. 378 16. 19. 379 22. 23. 383 17; *cf.* canonicus, tributarius.
 solitarius 259 17. 298 24. 360 6.
 solite 39 16.
 solium 11 13.
 sollemnis 11 8. 46 2. 181 32. 203 32. 263 6. 335 3. 369 6. 378 17; *consuetudo sollemnis* 46 2. 216 12, *sollemni more* 285 14. 336 28. 361 32; *sollemnia commoda* 338 25, *sollemnia dona* 159 2. 169 32, *emolumenta sollemnia* 18 29; *de re tributaria*: *sollemnis compulsio* (*exactio* 366 25) 366 6. 25, *sollemni moderatione* custodito 336 17, *sollemnis quantitas* 214 27 *cf.* 214 19. 215 11, *sollemnia implere* (*praebere* 366 31) 130 6. 366 31 *cf.* 361 5. 368 5.
 sollemnitas (*iuris sollemnitate*) 132 14, *pro sollemnitate* 181 8. 208 24, *sub antiqua sollemnitate* 123 13) 11 26. 123 13. 132 14. 181 8. 195 22. 196 29. 208 24. 345 15.
 sollemniter 11 12. 49 20. 101 9. 129 32. 158 27. 181 19. 214 19. 215 11. 217 22. 218 26. 222 32. 226 14. 258 26. 270 4. 337 10. 351 19. 368 5. 374 17. 376 4. 26.
 sollicitare, sollicitatio, sollicitator: sollicitatorem auditum obstruere 71 25; *inter ceteras, quibus humanum genus sollicitatur, illecebras praecipue vitanda est alienarum rerum turpis ambitio* 131 21; *proprie* (*cf. Dahn IV 129*) *sollicitare alienas nuptias* 132 16, *vitium sollicitationis* 52 6, *sollicitatores affectus alieni* 284 7, *sollicitatores publici* 51 17.
 sollicitudo = *cura*: praefectura, sollicitudinum omnium nobilissimum pondus 54 29 *et similiter saepe*.
 sollicitudo nostra (*vestra*):
 rex.
 vices agens.
 sollicitus: esto contra talia sollicitus 122 9; *cf. ad solvere* (*contra solvi tributo i. e. eximi de eo* 28 29) *tributum* 59 25. 120 25. 31. 121 3. 336 9 *cet.*; *iuste solventes* 14 30 *cf.* 120 31; *solutio* 29 1. 67 15. 149 7. 123 2. 336 15. *solutor* 99 18.
 solummodo (*saepius tantummodo*) 53 6. 70 12.
 sopire errores S 405 22; *querellam* 119 26.
 soporans = *dormiens* 70 14. 206 32.
 sordescere 69 28. 220 23. 249 3. 335 21. 360 32 *cet.*
 soror: sorores (*sc. iustitia prudentia fortitudo temperantia, cf. quadrifarius*) 354 1; *sorores* (*sc. castitas recundia temperantia pietas sapientia modestia*) P 480 3.
 sors = *ratio*: indiscreta sorte placuisti 379 26; *pari sorte* 27 10; *ceteris dominis in hac sorte deterior* 367 20; *sim. saepius*. — *sors agraria* (*cf. Dahn III 6 adn. 6*): *pro sorte, quam Butilani presbytero nostra largitate confulimus* (*Theodericus*), nullum debere persolvere fiscalis calculi functionem 56 13; *cum vos* (*Reatinos et Nursinos alloquitur Athalaricus*) *et sortes alant propriae et munera nostra ditificent* 257 9.
 sorti (*sym.* *luerari* 129 25) effectum 118 14. 361 18. 374 20, *finem* 150 8, *legitimam firmitatem* S 444 12, *terminum* S 420 7; *ut varietas personarum congruum sortiretur eloquium* 5 19; *similiter passim*.
 sospitas 71 32. 73 19. 171 20. 191 28. 192 17. 232 15. 257 18. 272 23. 304 12. 13. 313 21. 316 2. 317 3. 340 10.
 spatha 143 2.
 spatharius (*v. Mommsen neues Archiv 14. 513*): *Unigis III 43*; *Witigis P 476 11*.
 specialis: speciale decretum 335 6; *officium, quod nostris inssionibus speciali sollicitudine famulatum est* 187 8.
 specialiter 34 17. 39 19. 63 8. 87 25 *cet.* S 402 15. 445 21.

- species = *res ventalis* 52 22, 61 8, 92 24, 94 13, 99 25, 28, 117 7, 149 22, 165 33, 181 17, 271 28, 315 17, 334 11, 337 32, 341 5, 362 30, 369 30, 372 6, 375 21, 378 15, 379 23, 28, 32, 380 33, 382 18, 26, 383 7, 19.
- spectabilis = ῥ. ῥ. 36 15, 88 33, 117 18; *vide* femina et vir spectabilis.
- spectabilitas 62 21, 63 3, 186 2, 11, 203 21, 221 6, 346 1; formula spectabilitatis VII 37; spectabilitatis insignia 345 19.
- spectabilitas tua:
comes primi ordinis.
consularis provinciae.
cura palatii.
cf. vir spectabilis.
- spectabilitas vestra:
corrector Lucaniae et Bruttiorum.
- spectaculum *circense* 25 8, 29 22, 30 22, 31 3, 20, 32 12, 29, 33 5, 38 20, 105 20, 33, 168 25, 178 2, 190 15, 209 15 *cf.* 21 30, 51 8, 62 9; spectaculum = *amphitheatrum* 352 32.
- spectare: ad vos remitti debet quod vos spectat auctores 98 9. — = *expectare* (*contra* expectare = *spectare* *codd.* 166 24, 167 27) 37 29, 271 28, 330 26 (*in* *Symmachianis*) *cf.* *lectionem* *codd.* 350 1 et S 428 16.
- spectator: spectatores ludorum 25 23.
- speculativa (se. *philosophia*) 40 3.
- speculator = *custos*: vos (*papa*) speculatores Christiano populo praesidetis 331 19.
- speculum: celas, ut ita dixerim, speculum mentis tuae 1 24; 157 3, 183 11, 330 18, 339 3, P 482 11 3.
- sperare *de* *is* *qui* *magistratum* *petunt* 4 8, 96 25, 175 3 *cf.* 125 19.
- sphaera Archimedis 41 1, equorum crura sphaeris carnis decenter ornantur 114 13.
- sphinx: sphingae aenigmata 207 4.
- spina *circi* 106 10.
- spiratio ventorum 251 2.
- spiritalis *v.* corporalis.
- spiritus = *daemon* 72 2, 332 31.
- spissitudo muscarum 108 26.
- spondere *v.* sponsio.
- spongus: spongium (*spongeum* *BZN*) lignum 351 32.
- sponsio (legalis s. 18 6, s. legitima 98 3) 18 6, 53 4, 98 3, 128 20, 162 2, 339 1, 18; ut spondere debeat qui saionem meretur VII 42; *v.* *Dalm* IV 51.
- sponfaneus 222 13, 277 25, 306 3, 329 26.
- stadium 125 14, 253 14.
- stagneus = *stagnans*: stagneum mare 272 29.
- statio: stationes *venditorum* 262 14.
- statua 210 32; statuarum populus copiosissimus, greges etiam abundantissimi equorum (se. *statae equestres*, *cf.* 212 2) *Iomac* 210 16 *cf.* 211 27, elephantii aenei *in* *via sacra* 317 6; aenea statua *in* *civitate Comensi* 66 7, 13, 20; *cf.* signum, simulacrum.
- status imperii 174 7, regni 50 19, rei publicae (rei publicae Romanae 174 4) 174 4, 259 9, 268 5, 287 24 *cf.* 374 6; Romanus status 8 422 5.
- statutum: statuta legitima 16 21, legum statuta 129 2; statuta divalia 187 6, statuta divalium sanctionum 120 6; statuta nostra 187 10 *cf.* 102 13, 186 29, P 466 8; statuta canonica ecclesiastica, synodalia, *similia*) S 427 16, 18, 428 20, 429 15, 432 11, 448 1, 4, 449 8.
- stemma 38 3, 46 10, 54 17, 82 19.
- stilus (*syn.* radius 41 11) index diei *in* *horologio* 41 10. — = *sermo* 5 10
- stipendium = *tributum* 13 15, 121 2, 276 13, 291 29, 336 9, 374 9; stipendium pietatis *per* *lucum* *verborum remissio tributi appellatur* 344 7 *cf.* 121 3, 360 19; *multo etiam contortius dicitur*: gaudete, patres conscripti, redisse vobis stipendia dignitatum: gaudeate provincias longa aetate desuetudine
- stipendium:
las viros vobis pendere consulares, quasi provinciae ita erga senatum sicut tributariae, ut ei inferre debeant magistratus 48 2.
- stipsis (*cf.* constrictione quadam virtutis herbarum, quam Graeci στῆσις vocant *Caes. Aurel. chron.* I, 3, 27); dulcedo illic (se. *in* *vino acinaticio*) ineffabili suavitate sentitur: stipsis nescio qua firmitate roboratur: factus eius densitate pinguescit, ut dicas esse carneum liquorem 363 4; vinum quoque, quod laudare cupiens Palmatianum nominavit antiquitas, nos stipsim, asperum (*fort.* non stipsi nimis asperum) sed gratum suavitate perquire 369 21.
- stirps *de gentis origine*: Gothorum nobilissima, stirps 239 20 *cf.* 27 19; pueri stirpis Romanae 253 4. — *de genere aliquo* 49 5, 145 32, 231 9; Hamalorum stirps 299 3; Hasdingorum stirps 267 12; regia stirps *vel* stirps regia (regalis 292 2) 114 4, 242 6, 292 2, 301 31 *cf.* 238 17.
- strabus: ferunt amabilem Venerem toto orbe laudatam strabis (se. *oculis*, *cf.* *Lorenz ad Plauti mil. gl.* 1217) intendisse (*interpunctio tollenda est*) inter innumeras margaritas lucentem (se. *Matthesucantham*) P 480 21.
- strenuitas 351 2.
- strenuus *v.* vir strenuus.
- strepor (strepore *BZHGI*, strepitu *reliqui*) 261 11.
- structus: structis (?) navibus 94 28.
- studiosus *absolute* (se. *litterarum*) 107 32, 108 2, 243 1. — studiosa (= *factiosa*) certamina S 421 18.
- studium: studia litterarum 48 13, 54 28, 85 23; *item* *nude* studia 36 16, 48 17, 117 19, 22, studia Romana *v.* Roma.
- stupendus 68 22, 106 25, 116 25, 212 16 *cel.*
- stupescere 261 7.
- sturnus 259 14.
- suarii 190 31.
- sub:
cum *ablativo pro accusativo*: sub modo redigere 150 19.
- temporalis sensu*: sub die kal. Martiarum S 399 2; 420 14, 422 15, 424 26, 438 4.
- modum indicans*: sub adiuvarione 65 13; sub admiratione 55 26, 202 20, 204 9; sub aequitate 98 16, 122 22, 132 4; sub antiquitate (s. *v.*); sub arbitrio 17 19; sub assiduitate 205 17; sub beneficio 102 18; sub celeritate 321 5; sub civilitate 132 6; sub confusione 51 1; sub conscientia 59 20, P 475 4; sub consilio 61 16; sub decreto VII 47; sub delectatione 205 26; sub deliberatione 206 9; sub diversitate 72 6, 203 5; sub diuturnitate 64 18; sub dispendio 58 8; sub emissione chirographi 128 16; sub exaggeratione lucri 63 22; sub caelesti favore 120 16; sub festinatione 5 22; sub generalitatis gratia 55 23; sub quadam harmonia 32 3; sub incuriositate 204 2; sub indutiis 67 17; sub integritate 26 24; sub iustitia 60 30; sub lactitia 67 11; sub lege 29 7; sub lenitate 81 13; sub moderatione 149 11, 152 31, 195 13; sub hac occasione 89 17, S 430 13, 449 15 *cf.* 405 26, 448 15; sub poena 126 18; sub iniquo pondere 60 20; sub quiete 123 7, 328 29; sub ratione 51 2, 151 16, 26; sub aequitatis regula 24 6; sub quodam sacerdote 21 8; sub silentio 60 30; sub antiqua sollemnitate (s. *v.*); sub hac sorte 118 4; sub sponsione legitima 98 3; sub angustis terminis 63 21; sub terrore 66 12; sub publica testificatione 129 19; sub testimonio generalitatis 65 6; sub velocitate 202 10; sub veritate 42 14; *similia permultis aliis locis inveniuntur.*
- subadiuva 352 21; *non* *is* *officialis praetorianus, quem affert Notit. dign. Oc. II 50, sed scriiniarius aetorum significatur.*

- subalbens prasinus 162 6.
 subditum: subdita = *instrumentum epistulae subscriptum* (cf. infra scripti breves 123 24, 364 10, brevis subter annexus 17 2, 160 18, 379 9 cf. 219 29, brevis subter conscriptus 366 17) 94 11.
 subditus 175 25.
 subiacere: quamquam potestati nostrae subiaceat omne 20 15; 29 1, 41 13, 119 25, 131 4, 136 30, 161 16, 164 33, 181 7, 189 34, 191 30 *cet.*
 subiectus *rel* subiecti (*opp.* dominus, princeps, regnans, rex) 18 10, 23 8, 47 16, 59 17, 63 8, 85 6, 91 26, 92 19, 98 23, 99 24, 100 3, 22, 104 16, 128 15, 130 18, 22, 135 6, 147 29, 151 34, 157 12, 158 9, 168 10, 174 25, 178 19, 179 14, 188 31, 192 24, 195 27, 219 5, 221 2, 234 28, 237 20, 238 4, 245 11, 247 11, 254 18, 271 2, 275 30, 276 30, 302 18, 304 17, 305 34, 308 16, 29, 336 9, 344 17, 370 24, 384 15, P 470 9; *item* subiecti populi (= *homines*) 279 22. *Vide Dahn III 297.*
 subingere audaciam veritati 115 26, cupiditatem sapientiae 46 17; innumerabilem nationem partim ferro (caesam *add. Freher*), partim servitio subiugatam 73 11.
 sublevare (*sensu vulgari* 97 6, 117 29, 121 4, 122 30, 175 29, 182 34, 191 18, 250 28, 272 22, 276 8, 278 6, 344 16 *cet.*): sublevantur onere tributariae functionis 137 3.
 sublimare *aliquem vel aliquid* 13 11, 48 5, 85 5 *cet.*; *absolute* 278 5.
 sublimis: sublimior *opp.* serviens r. servire; vir sublimis r. vir.
 sublimitas tua (vestra; cf. illustris sublimitas): comes patrimonii.
 comes rei militaris (cf. comes Livirrit).
 consul.
 consularis provinciae.
 dux.
 regina Hereleuva.
 v. s. Genesisus.
 subripere r. subripere.
 subrepticus = *obrepticus*: esset cunctis fallendi studium, si fraus subrepticium lucraretur effectum 129 26.
 subreptio = *direptio* (*quae vox legitur* 95 26) *vel multo saepius obreptio* (surreptio *apud Epiphani* = *σνεραπεισι* *apud Socratem*) 23 4, 33 3, 49 15, 122 17, 133 16, 137 33, 150 4, 204 3, 223 12, 255 14, 309 10, 377 16, 378 3, 384 13, E 391 *ep.* 5 13, S 402 16.
 subripere *alicui aliquid* 44, 78 7, 369 2. — = *obreperere* (cf. *Vogel in indice Ennodiano*; senectute obreperente 204 8); quicquid a Neoterio prodiga voluntate lascivo te non tam comparasse quam subripuisse cognoscis 17 14; cum facile possit subripi (*sic codd.*) vel iuvenibus destitutis 118 20; improborum tantum vota redduntur anxia et cum malis subripiendi spes tollitur, studium bonis moribus adhibetur 145 27; illa (*culparum opprobria*) his subripiunt (*sic codd.*) 202 10; aetas quidem tua proventa est, sed actus quoque maturior: (*sic interpungendum*) quid tibi nunc subripere valeat, in quo nec iuventus reprehensibilis fuit? 275 2; hinc nonnumquam subripiunt (*sic codd. ut videtur*) vitia contraria rationi *de anima* 2 p. 629; cogitans, quia ei posset subripi, ut in damnationem subscriberet Athanasii *Epiphani. hist. tripart. 4, 9 p. 246* (= *επιλογισάμενος ως ειη σνεραπεισι τη ζωοαγαθεσει υπογαφας* *Athanasii Socrat. hist. eccl. 2, 8*), subscribere gestis 216 4; *decretis synhodalibus: saepius in laterculis synhodorum.*
 subscriptio: subscriptiones 194 15; subscriptio presbyterorum S DII B *post* 65 (p. 455); subscriptionem pro Romano pontificatu commodare aut pittacio promittere S 403 28.
 subsecutio *opp.* primordium 245 3.
 subsellium = *tribunal* 145 34, 333 16, 338 20, 364 21.
 subsistere: si desideria petitorum veritate subsistunt 56 28; S 448 8.
 substantia (corporis s. 331 23, animae s. 373 3, viva s. 34 13, 211 29, 318 15, 340 15) 11 16, 20, 12 11, 31 13, 68 14, 69 9, 137 25, 143 28, 162 15, 211 29, 270 22, 278 19, 284 5, 317 7, 318 15, 331 23, 340 15, 373 3. — cuiusmodi possit (*scriptura*) habere substantiam (= *auctoritatem*) S 444 14. — = *res familiaris, possessio* 17 21, 47 19, 33, 56 2, 67 18, 89 1, 91 6, 98 13, 122 22, 147 22, 25, 148 10, 157 33, 165 37, 211 15, 227 3, 271 28, 336 16, 367 3, 22, 370 12, 23, 376 30, S 444 10, 449 6, 451 4; principum privata substantia 181 26, nostra substantia 183 2.
 subvectio (cf. cursus publicus) = *vehiculum* 17 6, 149 19, 193 6; humana subvectio (= *lectica*) 316 25.
 subvectus r. cursus publicus.
 subvehere (= *prochere, promovere*) *aliquem honore aliquo* 11 28, 21 17, 55 7, 116 13, 145 12, 157 15, 188 13 *cf.* 12 3; hos aestimatione subvehimus, alios gratia promovemus 21 12.
 subversio 384 30, 31.
 subversio 95 31, S 403 1.
 suburbanum quoddam Consulinatis civitatis 262 24; suburbana *Romana* 109 10, 138 6.
 succedere: ne, ubi ferox ista (*passio*) coepit succedere (*fort. secedere*), adversa (*sc. inimica passionis*) iterum sanitas audeat tortassis intrare 316 19.
 successio: annua successio r. annuus. — successio *hereditaria* 119 10, 367 4; successio absque parentela *syn.* hereditas sine propinquis 367 4. — *concrete opp.* pater, maiores 85 9, P 467 17.
 succinctus velocitate (= *celerissimus*) 5 20, 350 9.
 succinum 143 26, 144 3.
 sudatilis: sudatile metallum (*i. e. succinum*) 144 4.
 sudatorius 68 23.
 sudor (cf. *syn.* labor) 184 28, 348 24 *cet.*; peractis sudoribus (= *militia peracta*) 350 15, militiae sudore detersi 62 21; sudores bellici 62 10.
 sufficienter 27 26, 78 18, 238 20, 297 16, 300 22, P 482 1 2, S 444 3.
 sufficere mortibus inimicorum P 475 8 *cf.* 250 24, 330 16, 342 9.
 suffragari *absolute* 152 21, 186 17, 205 24, 269 30 *cet.*
 suffragium: suffragii ambitio 280 23. — suffragium *rel* suffragia = *auxilium* 4 12, 26 23, 54 28, 29, 154 27 *cet.* — = *privilegium* 338 9, 365 24.
 suffultus: hac (nostra 108 9) auctoritate suffultus 108 9, 125 8; patrimonii auctoritate suffultus (*syn.* nostrae domus auctoritate subnixus 116 4) 116 15; spectabilitatis honore suffultus 346 1; nullo legitimo iure suffultus 157 34.
 suggerere (cf. *sub infimico*) 11 3, 28 12, 29 11, 53 2, 8, 66 7, 84 17, 101 10, 102 20, 104 22, 125 13, 129 27, 133 17, 135 7, 22, 151 19, 157 34, 161 31, 164 33, 165 32, 183 8, 38, 244 14, 252 8, 274 4, 279 12, 313 14, 320 8, 344 5, 23, 348 17, XI 34, 366 17, 367 12, 370 13, 371 5, 378 25, 379 13, S 423 26, 427 1.
 suggestio (lacrimabilis suggestio 17 29, illa suggestione comperimus *saepissime*) 17 29, 84 2, 95 10, 104 17, 107 6, 119 5, 121 6, 122 18, 127 5, 133 33, 135 17, 147 21, 148 1, 154 5, 167 2, 33, 238 24, 277 27, 278 9, 302 11, S 423 7, 427 20, 428 5.
 suggestus gremii (= *tribunal*) 14 17, iudicis suggestus 85 12; suggestus (*syn.* apex, culmen, summitas) patricius 14 6, 238 7, 254 2, praefecturae praetorianae 290 26.
 sumere: *formula in conferendis honoribus sollempnis sume* (*syn.* cape) igitur illum honorem 20 26, 26 24, 47 31, 81 29, 115 8, 156 3, 167 14, 287 28 *cf.* 21 3, 85 28, 174 18, 185 20, 345 22; sumite, patres conscripti, libenter nostra indicia 146 20. — victorias sumere de *aliquo* 207 22.
 summus: summus = *proceres, potestates iudicis* 178 9, 188 17, 189 17, 239 26.

- summitas: montium summitates 206 2. 343 12; ternae summitates *metarum circensium* 106 6. — regia summitas 291 23; principeratus summitas 189 10; tales summitates *sc. potestates aulicae* 184 20.
- summittere (= *relinquere*) privilegia S 423 2.
- summurmare 290 15.
- summus (summus vir 13 21. 27 16) = *procer* 13 21. 27 16. 188 15. 207 17; summus iudex = *consul* 193 3.
- super (cf. supra):
cum ablativo = *de*: super hac parte r. pars: super qua re 124 5.
cum accusativo:
locali sensu: super hunc (*sc. lucum, opp.* circa quem 343 11) viuae latus montis ascendunt 343 14.
 = *praeter, ultra*:
 respicite invenem per (*fort. super, cf. Archir f. lat. Lexikogr. VII 130*) formae gratiam mentis pulchritudine plus placentem 82 24. quicquid super tributarium solidum se possessor probaverit intulisse 151 7.
 quae (*dignitas honoraria*) nullum cognoscitur ingravare et super omnia bona concitare nescit invidiam 186 5.
- superare: beate superatus P 475 19; feliciter superatus 330 22. — superari = *convinci* S 428 19.
- superducere: superducto diluvio 205 32; superducta retia 355 4.
- superflue 166 13. 193 15. superfluo 51 3.
- superfluus: superflua onera 59 6.
- superimponere 61 30. 127 19 *cf.*
- superindicticius: superindicticia onera 151 18; superindicticiorum onera titulorum 28 27. *Fide Gothofred. ad C. Th. XI 6.*
- superior *inter magistratus vel officiales* 93 8. 115 34. 155 31. 350 23.
- superlativus: superlativum nomen 221 17.
- supernus = *divinus*: superna bona 345 5; superna gratia r. gratia; superna iudicia r. iudicium; superna lux 222 11; superna maiestas r. maiestas; superna misericordia 334 28; supernum munus 193 21; superna pietas S 449 2; supernae virtutes 298 29. — superna *n. pl. (syn. caelestia, divina)* = *divinitas, deus* 56 8. 72 24. 89 13. 218 16. 257 5. 287 32. 293 5. *opp.* terrena 19 5.
- superstitio 106 22. 30. 175 12. 261 30. 317 5; Samarea superstitio 101 11.
- supplex 20 13. 22 8. 23 13. 26 32. 36 12. 52 20. 98 17. 117 15. 119 23. 120 7. 133 21. 134 32. 135 5. 137 2. 150 1. 166 16. 27. 180 29. 223 1. 335 16. 384 27.
- supplicare simulacris sensu carentibus P 468 5. domino (supernae maiestati, supernae misericordiae, trinitati), ut 309 2. 332 13. 334 28 *cf.* 331 2. 332 20; pro regnantibus supplicare 367 15 *cf.* 344 13. — pro securitate Romanae rei publicae pio principi (*sc. imperatori*) supplicare 341 28 *cf.* 342 27. — *petitionem offerre*: supplicare (nobis 131 11. *sequente acc. cum injn.* 36 16. 63 27. 117 19. 131 11) 16 20. 36 16. 63 27. 117 19. 131 11. 152 15. supplicans 38 28. 58 18. 83 22. 87 7. 94 6. 98 13. 120 6. 126 15. 17. 127 8. 130 2. 31. 132 2. 134 22. 145 24. 164 2. 170 1. 221 22. 255 16. 261 15. 338 16. 351 26.
- supplicatio: divina supplicatio 289 21; supplicationes (*syn. orationes notione Christiana* 331 3) 332 7. — supplicatio (*raro pro sing. pluralis ponitur*) *syn.* aditio, petitio, suggestio *cf.* 18 25. 20 7. 49 16. 51 9. 20. 61 5. 86 26. 94 10. 100 3. 102 2. 123 13. 127 17. 128 32. 129 26. 131 30. 132 28. 158 13. 209 29. 222 11. 22. 26. 226 9.
- supplicium: fastuarium (corporale) supplicium r. instuarium.
- supputatio 19 12.
- supra (cf. super):
locali sensu:
 Lucristani super (supra *F'*) Sontium constituti 1 29; castella supra (super *P*) Druentiam constituta 99 27; civitas supra undas Rhodani constituta 240 16; civitas supra sinum Hadriaticum constituta 372 18; regio supra sinum maris Ionii constituta (urbs in sino regni R. super mare Ionio constituta *Iordan. p. 97, 1*) 378 26. — est sub pede collium supra maris harenam fertilis campus 260 30.
 supra omnium umeros atque ora volitare (*cf.* 105 14) 47 34; supra (super *MONXE*) terram volitare 108 26; quis audeat peccare, cum supra cervices suas distractionem cognoverit imminere? 194 4.
 = *praeter, ultra*:
 supra consuetudinem aliam millenam esse deputandam 67 4; supra evocationem numerum cursuales equos usurpare 147 2; nec possessor supra modum professionis exolvat 215 13; quicquid a vobis supra consuetudinariam functionem augmentum nomine petebatur 276 15; supra veterem censum nulla indictionis praedictae eos volumus damna sentire 277 17; supra CC solidos L eis solidos annuos faciatis adiungi 277 31. — supra temporis necessitatem civium sustinere saevitiam 271 26; ut supra solitum licens siccata redderetur 381 29.
 supra terminos suos (ultra terminos suos 182 25) aquarum dorsa turgescunt 68 4. — crescens supra privatos publicus amor 81 22.
 supra vires aliquid imponere 175 5; supra (super *HI*) vires exigitur 328 1.
 illud mihi est supra dominatum: tantum rectorem habere propitium 231 20; *sim.* 311 17.
 supra (super *HGI*) intellectum humanum esse cognoscitur 261 14; supra humanam virtutem esse constat vicisse penuriam 384 25.
 supra milles annos vivere 317 7.
 supra ceteros (cunctos, omnes): alimonia supra omnia populi plus requirunt 3 13; supra omnia salvum fore quaeritur, ubi ab ipsis cumabulis commoratur 26 1; quod illic supra cetera spectacula fervor animorum rapiatur 106 26; hoc supra ceteros adipiscens 144 25; supra omnes cives poterat, qui ab hoste patriam vindicabat 174 9. *sim.* avertant divina, ut supra vos iniquitas illa praevaleat 78 21; supra ceteros indices familiaritatem principis habere 183 5; focos patrios supra cuncta diligere 259 13; aquilae supra (superra, *quod ex super et supra coabit. B*) omnes alites acutius intuentes 259 17; supra ceteras virtutes ama patientiam 305 7; illos diligat supra (super *K*) omnia 307 6; haec viva mors supra omnia tormenta sana dicitur (*caletur coluisse: ipse morbus quantumvis homines torquent pacne sanitas potest appellari prae doloribus us, qui eum sequuntur*) 316 13; illa civitas, quae supra ceteras suggeritur ingravata 344 5; *cf. Iordan. p. 74, 8.*
- sus: sues *Lucaniae* 353 5.
- susceptio transeuntium 341 13. 16.
- susceptor: exactores atque susceptores 344 23.
- suscipere actiones (causas 250 13) 27 8. 250 13. susceptus = *clens* 146 2; suscipere honorem 14 12 *cf.* 127 17; — = *accipere* 33 27. 114 11. 126 4. 255 2 *cf.*; suscipere (*opp.* offerre, porrigere) insinnationem (precationem, supplicationem) 24 28. 94 10. 147 16.
- suspectus (*vulgari sensu* 12 23. 22 10. 98 1. 135 12. 166 11. 203 24. 232 7. 277 12. 278 26. 284 32) = *suspiciuae* (*quod legitur* 12 29) 97 1. 355 2.

- suspendere (= *differre, auferre, abrogare*) *aliquid* 10 26. 34 22. 65 17. 127 8. 9. 162 30. 244 7. 312 31. 361 12. 366 21. 377 30. S 430 19; a vobis proximarum gentium bella suspendit 80 5; quos contigerit a militia morbi causa suspendi 163 15; tantum de prima illatione suspendere 344 11; ut se de conflictu suspendat (= *abstineat*) 79 30. — suspendere (= *inquietare*) *aliquem* 334 24. 338 14. 339 17. 348 25. 381 5.
- sustinere (= *expectare, v. Roensch semasiologische Beiträge III 81*) *aliquem vel aliquid* 5 29. 91 3. 94 4. 195 7. 334 31, cuius voluminis expositionem presbyter Bellator se assumpsisse testatus est, quam cum aliis opusculis eius pariter sustinemus *inst. dir.* 5 p. 542; *item absolute* sustinere 67 20. 78 10, rogavit, ut paululum sustineret (= *ἐπισχεῖν μισθὸν ἐδείξῃ*) *Sozomen. hist. eccl.* 2, 9) *Epiphani. hist. tripart.* 3, 2 p. 237, reliquis sustentibus (= *πέρτωρ ἰρακτερότωρ Theodoret. hist. eccl.* 2, 8) *Epiphani. hist. tripart.* 4, 24 p. 250.
- sustollere 328 4.
- susurrare (*cf.* murmur) 209 32.
- susurratio = *suggestio* 282 26. 286 6.
- synagoga *Genensis* 61 30; *Mediolanensis* 163 22. 24; *Romana* 134 2 *cf.* 101 11.
- synhodalis (*cf.* constitutum, conventus evocatio) S 405 25. 420 25. 429 16.
- synodus (*cf.* concilium, congregatio, conventus) S 402 3. 403 24. 404 3. 24. 405 1. 4. 20. 419 1. 420 18. 23. 422 25. 423 2. 424 2. 426 5. 15. 427 2. 6. 428 4. 12; sancta synodus S 426 6. 445 13. 446 8. 12. 24. 448 5. 21; venerabilis synodus E 392 *ep.* 9 6.
- tabernarii *v.* capitularii.
- tabula *r.* marmoreae; duae tabulae *reteris testamenti* 225 19; *duodecim tabulae v.* caput.
- tabularius 151 11.
- tabulatus pons 240 16.
- taediosus 136 13. 167 34.
- talentum = *diritiae* 59 3. 129 5. 14. 193 19. 360 7.
- talis: non est tale pacatis regionibus ins dicere quale suspectis gentibus assidere 203 23.
- taliter S 429 16.
- talpinum animal 270 6.
- tam celerrime 171 3; quos mihi tam difficile est numerare, ut vobis facile datum est felicitate superasse P 467 10; ne longa quaestio non tam augeat patrimonium, sed evectat 131 2.
- tamen: cum tamen 108 2 (*sic codd. meliores*), 150 15. 299 15. 300 2. 313 2, si tamen 17 19. 125 6. 135 10. 161 1. 224 16. 315 13. qui tamen 80 6. 121 10. 122 2. 154 15. 280 11. 314 27. 366 5; sed cum haec tamen iussa promulgaveris, si adhuc facinus secreta velaverint 66 10; pecuniae ipsae quamvis viles esse videantur, animadvertendum est quanta tamen a veteribus ratione collectae sunt 19 17.
- tantus:
- tantus (= *eximius*) vir 48 25. 382 22; *similiter pussim*.
- tanti = *tot* 4 31. 11 28. 194 18. 205 3. 209 26. 238 16. 251 8. 274 16. 329 11. 339 21. 372 10. 375 29. 379 4 *ect.* P 480 14.
- tantum est, ut = *sufficit* 31 30. S 422 1. 425 11.
- tantum . . quantum (quantum vos sequimur, tantum gentes alias antequam 10 14, legatio tantum est gratanter excepta, quantum et videbatur optata 15 21, tantum opinionis adquiritur, quantum facultatibus abrogatur 47 34; 10 14. 15 21. 47 34. 68 27. 93 19. 102 30. 104 26. 115 31. 119 33. 132 6. 146 14. 18. 155 22. 178 11. 189 19. 194 29. 195 15. 29. 206 15. 213 5. 8. 231 5. 241 5. 272 3. 278 33. 319 13. 344 11. 381 32; non tantum . . quantum (non tantum deliciosa voluptas adquiritur, quantum blanda medicina confertur 68 17) 68 17. 160 6. 170 9. 187 31.
- tantus:
- tantum . . quantum:
- 189 29. 203 24. 209 8. 364 17. 367 2; quae (*munera*) tantum vobis reddantur accepta, quantum nobis vestra fuere gratissima 143 16; tantum quis nobilior erit, quantum moribus relaxerit 88 24, tantum (tanto *TUEF*) locupletior redderis, quantum te bona conscientiae sparsisse cognoscis 193 23, quantum divina beneficia percepinus, tantum aequabilia plus amemus 301 11; tantum a communibus balneis salubrior invenitur, quantum ab humana industria celsior est natura 273 10, quae (*lex*) tantum certior, quantum vetustior 298 10. — gens quantum velox, eo amplius superbissima *Jordan. p.* 88. 14.
- tanto . . quanto: quae tanto plus debent oculi, quanto amplius desiderantur agnosci 189 2, *sim.* 211 15. 233 17. 273 23. 291 13. 359 4; tanto amplius timoris adquiritur, quanto proximus plus habetur 239 23; tanto divinitati plurima (plura *aliquot interpolati*) debemus, quanto a ceteris mortalibus maiora suscipimus 255 2; tanto gravius grassantur vitia, quanto probantur interna 282 30; tanto quis regali animo proximatur, quanto bonis studiis societate coniungitur 287 13; quanto ad principium suum supputatio reducitur, tanto amplius indubitanter augetur 19 12; tanto quis honorabilis (honorabilior *quidam interpolati*) habeatur, quanto civibus profuisse cognoscitur 190 11.
- tantum . . quanto: tantum nobis reddebatur acceptus, quanto (*sic codd. praeter* quantum *KE*) tunc cognosci poterat indevotus 55 15.
- tanto . . quantum: quantum (quanto *F*) vehementior poena est, tanto eius rei debet inquisitio plus haberi 165 4; quantum histrionibus rara constantia, tanto pretiosior est, cum in eis probabilis monstratur affectus 105 7, tanto studiosius gratiam quaere, quantum te locum beneficiis respicis invenisse 116 4, quae quantum diversis sollicitudinibus constringitur, tanto magis laudes amplissimas dignitas haec triumphat 176 34; hoc quantum fuit crudele committi, tanto gloriosum est adhibita pietate resecati 279 30.
- tantum . . quantus: qui (*fumus*) quanta fuerit altitudine porrectus ad summum, tantum in imum latice latere cognoscunt 108 29, *sim.* 270 19; tantum tibi laudis adquiritur, quantum (= *quod*) illi utilitas incorrupta servatur 156 5.
- tantus . . quantum (quanto): quantum amministrazione tua inter mediocres agitur, tanta debet aequalitate trutinari 211 13; quae (*praefectura*) quanto fuit haec tenus laesione terribilis, tanta (tanto *nonnulli*) nunc habere debet beneficia lenitatis 251 14.
- tantus . . quantus: tanta dominus possidere creditur, quantis novitatibus epulatur 362 18 *et sim. saepius*.
- tantum . . quam: haec amplius commendabat humilitas, quae tam (tantum *fort. recte MONXEF*) clara quam rara est 116 23; nemo sermones nostros tantum meretur quam qui referendarius esse dinoscitur 189 21.
- in tantum . . quantum: quae in tantum nunc sunt gloriosa, quantum tunc habuere pericula 240 27, *sim.* 283 17. 303 12. — in tantum quae sunt decreta volumus custodiri, ut 286 33.
- tardo 81 31; *non adverbium videtur esse, sed datus adiectivi pro adverbio positi*.
- taxatio 89 17. 152 29. 190 26. 262 22. 289 32. 337 2.
- tegula 28 11. 16.
- tegumen: tegmen tegularum 28 16; tegmen parietibus superimponere 61 30.

- teloneum = *tributum mercibus transmarinis solvendum*: telonei canon 165 22.
- temerator: si iussionis nostrae temerator extiterit 223 21; 256 19. 278 2. 35.
- temperanter 341 19.
- temperare pretia 315 18. 364 6.
- tempestas: (ea) tempestate 240 19; ut non diutius urbs regia turbarum tempestate fatigetur 8 420 7.
- templum Dianae Ephesi 212 9; templa et loca publica 95 30; sacratum templum = *ecclesia* 102 24; Roma virtutum omnium latissimum templum 117 25, *item translate* 21 7. 156 5. 179 7.
- temporalis: temporale exilium (s. r.): temporalis quies *opp.* aeterna requies 164 2.
- tempora permutata*:
- pro futuro praesens*: pretia vobis sequenti occasione declaramus, cum nobis praesentium gerulio nativitatis modum suggererit 379 13; horrevitium et principis mereris affectum 202 25, *similia* 193 28. 213 19. 290 29. 337 22. 381 26 *et saepe*. — *pro futuro praeteritum*: quos si celebrandos posteris tradas, abstulisti morientibus interitum 4 21; ut te notum in illa mundi parte facias, ubi aliter pervenire non poteris (*propter consonantiam*) 41 30.
- pro perfecto plusquamperfectum*: manum porrigitur oeratis, ut pietatis nostrae remedio surgant, qui fortunae suae acerbitate corruerant (*item consonantiae necessitate*) 23 2.
- pro imperfecto coni. plusquamperfectum coni.* (cf. *Blase Geschichte d. Irrealis p. 62*): transmissimus pecuniae quantitatem, ut praebendae debuissent comparari 100 12. *sim.* 306 28; se soliditati arboris illigavit, ut et cantus probare potuisset et pericula evaderet 71 29, *sim.* 89 1. 121 19. 319 22. 350 27. 367 7; eius allegationes tanta veritate destruxit, ut voluisset gratiam quaerere 15 18; sic ab illo provisum est, ut copia valuisset mitigare penuriam 382 13; Alamannorum subreptio sic probatur oppressa, ut simul adventum suum innoxisset et exitum 384 14.
- pro infinitivo futuri infinitivus praesentis*: polliceri (polliceri *seq. inf. fut.* 64 23) vobis fecimus iustitiam nos custodire 234 14; promittat (promittere *seq. inf. fut.* 236 10) se satisfacere 223 16, *sim.* 192 7. 337 7, *item* (cf. s. r. *lactificale*) 108 27; putare: eorum est homini reperisse, ubi aliquid se laudabile non putaverat invenire 105 9. — dubium non est submoveri (*pro: submoveri esse*) dispendia 18 3; negando credi (*pro: credendum esse*) 102 5.
- tempus: nostra tempora (tempora nostra 23 28. 261 17. 275 4. 303 10. 307 7, nostrum tempus 58 19. 59 6. 120 11. 194 18, *possessivo omissio* tempora 25 11. 29 31. 119 5. 244 12. 245 22. 289 29 *cf.* 291 19) *de imperio regis* 23 28. 24 14. 48 19. 58 19. 59 6. 63 5. 66 5. 67 6. 103 31. 108 18. 120 11. 122 8. 139 21. 161 14. 168 9. 180 6. 31. 194 18. 252 26. 261 17. 275 4. 303 10. 304 20. 307 7. 309 21. 334 8 *et.*: abiectis temporibus *Oloracris v. rex; item de administratione magistratum* (Cassiodorus dignitates sibi creditas eximia gravitate tractavit et nisus est tempora facere, quae merito laudarentur in principe 291 19): mea (nostra, tua, vestra) tempora 99 4. 209 18. 291 4. 336 22. 339 13. 344 28. 353 15. 365 17. — tempora custodire (i. e. *secundum matriculae seriem in officio promoveri*) 335 2 *cf.* 8. — tempora exactionum statuta 361 9, *item constituta* tempora (tempora constituta 84 5, consueti tempora 368 1) 84 5. 336 19. 25. 366 6. 368 1.
- tenacitas (*syn.* angusta largitas 67 3 *opp.* effusio 248 21) 67 2. 69 28. 99 3. 248 20.
- tendere carbasa 341, tenso quasi quodam corio 382 4, tende gradus 94 3; tendere vestigium ad laudum celsa 47 29; tendere ad *aliquid* 5 2. 37 8 (*cf. attractionis exempla*), 42 4. 280 37. — pistorum iura (i. e. *possessiones*), quae per diversas mundi partes tendebantur 190 30. — = *extendere* (ut quod lectio copiosa tetendit, scripturae densitas adnata contraheret *inst. dir.* 12 p. 545): ut nostra quoque iudicia cum tuis propectibus tendas 54 31; saltu quodam se tendit vestra prosperitas 81 13; mirandam fabricam in vallem Murciam tetendit Augustus 105 26; tende adhuc bonis actibus tuos ad potiora successus 116 5; ne se tendat in vagum ambitiosa enormitas exigentium 165 24; tetendit se etiam in antiquam prosapiem nostram lectione discens 291 32; poena plectendus est, qui usque ad iniuriam divinam suam tetendit audaciam 370 21.
- tenere = *habere*: cui cordi est rerum omnium tenere mensuram 59 19; spem tenentes 101 2; actus tui venatio nocturna est, quae miro modo, si non cernitur, tunc tenetur 207 2. — teneatur ad culpam = *reus sit* 29 20.
- tenor: edictalis (edictalis programmatis, edicti) tenor v. edictum; iussionis tenor 118 22. 385 27; *item absolute* praesentis tenore declaramus 18 14; relationis vestrae tenor 317 5; supplicationum tuarum tenor 49 16, *sim.* 104 17. 124 33. 226 9.
- tensio *chordae* 72 10.
- tenuare: acinaticium (*cinum*) enthecis aulicis fuisse fennatum (= *deficere*) 362 28.
- tenuis = *pauper opp.* idoneus 24 29. 59 24. 25. 60 19. 150 27. 193 22. 211 16. 280 15. tenuitas 24 26. 119 19. 130 30.
- tepefacere: ne regia iussa tepefacta lentescant 148 29.
- tepere: tepentia dicta mens concipit occupata 326 18.
- tepescere cogebantur ingenia 352 5.
- tepede quaerere pacem 231 3.
- tergum (*citharae*) *pro chorda* 72 11; post tergum *urbis* 343 5.
- terminare cognitionem sententia 29 19, litigia per vim 119 4; *similia saepius*.
- terminatio 287 10.
- terna v. bina.
- terrenus *opp.* marinus 195 31; *opp.* supernus 19 5. 46 3. 70 25. 83 16 *et.*
- terrificare 137 13 *et.*
- territorium 154 5. 271 26; Faventinum territorium 257 19. Neapolitanum 137 5. Nolanum 137 5. *Reginum* 371 6. Scyllacinum 260 28. Spoletinum 58 6. *Tridentinum* 148 31.
- tertia *agri inter Gothos et Romanos divisi* (v. *Dahn III 5*): tertiaria deputatio 55 28.
- tertia, tributum quoddam (v. *Dahn III 143, cf. illatio*) 22 7. 10. 56 15.
- testamentum v. heres.
- textus epistolae 333 9; scripturae 25 28.
- thalamus: *pl.* = *nuptiae* 120 4.
- theatrum 32 3. 28. 138 10. 23. 25. 169 3.
- theca: thecae naturales (= *cutis*) *urac* 363 7.
- theologus: Plato theologus 40 12.
- thermae Aponi 68 15. 69 12; *aquarum Bormiarum* 316 28; *Ravenates* 164 15; *Romanae* 178 1. 205 25. 352 32; *Spoletinae* 125 6.
- timbrēs (*Cangius tympana* — *cf. Die: II c* — *Quicheratins pelles, alii aliter interpretantur, quid sit non liquet*): cum piceis timbribus 143 2.
- tiro *de magistratu vel officiali* (*opp.* veteranus) 155 25. 167 22. 345 16. 23. 379 27. tirocinia 14 10.
- titillare: persona, de qua ad nos aliquid verbo titillante pervenit 311 4.
- titulus: casas eius appositus titulis fisci nostri viribus vindicabis 120 30; substantiam illius fixis titulis publico applicare 147 23; tibi substantiam

titulus:

illius debitoris addicimus, quam pridem nostro nomine fixis titulis fecimus vindicari 148 12; si quis legum ordine praetermissio nomine publico titulos praesumpserit vel praesumpsit affigere 283 16; praefectus (*praetorio*) ea, quae ille possidebat, vel titulis ingravavit vel privata usurpatione detinuit 90 1. Vide *Dahn IV 66*. — presbyteri ecclesiarum per omnes Romanae civitatis titulos S 450 2 cf. 7; Laurentius archipresbyter tituli Praxidae, Ianuarus presbyter tituli Vestinae et sic deinceps S CDXCIX B1 (p. 410) ad 67 (p. 415). Vide *Duchesne ad lib. pontif. rit. Marcelli 2*. — tituli *expensarum et redituum*: his titulis expensarum paginae onerantur 51 13; binorum et ternorum tituli 214 16, 20, titulus caduci 278 20, titulos (*sum et bonum*) in assem publicum redigere (*sc. ut pro speciebus solvatur pecunia*) 353 14, onera superindicticiorum titulorum 28 27; siliquatici vel monopoli tituli 49 17 cf. 49 20, 61 17, 18, siliquatici titulus 92 15, 160 13, aurariae titulus 61 21; *ii tituli vel similes iis (vide 315 1 seq.) aut publici tituli appellantur* 315 7 (cf. 315 11, 20) aut praefecturae tituli XII 6 cf. 61 22, *quia praefecto praetorio ordinante per quinquennium emendantur conductoribus*. — libellarius titulus c. libellarius; quolibet titulo praedia quaesiverunt 151 17; S 446 1, 3. — titulos nostrae pietatis erigere (cf. 89 27) aut augere 123 10, 254 11 cf. 18 1. — in uno eodemque titulo dispar est dignitas aequaliter adquisita 189 15; licet aliae dignitates habeant titulos praefinitos, ab ista (*praefectura praetorii*) paene totum geritur 176 30; ex diversis titulis defloratur dignitas *magisterii* 180 3; tituli (*syn. insignia, privilegia*) *comititiae privatarum* 181 25, *comititiae rei militaris* 201 22, *comititiae sacrarum* 181 20, *magisterii* 180 14, *praefecturae praetoriae* 291 5, *primiceriatus eel domesticatus* 304 29, *vicarii portus* 215 24.

toga r. prociuctualis; *opp.* palliatorum chori 40 7, togatus: togata dignitas *praefectura urbana* 178 5; mores togati (*syn. iuridici mores* 88 18) 88 11; togata professio 96 26; togati *opp.* viri fortes 15 7, toms 70 21, 29, 71 21.

tormentum: tormenta *reorum* 101 28, 282 4, 7, 339 24, 353 30.

torinare: tornatae camerae 28 18.

torpedo *piscis* (cf. *Plin. hist. nat.* 32, 7) 34 11, 15.

torrens eloquentiae flumen 242 27.

tot *pro numeralibus cardinalibus aut distributivis in formulis* (cf. *Hasenstab Studien p. 16*) 187 9, 223 16, 225 13, 254 21, 256 22, 351 19, 352 21, 376 26, 378 16, 19, 379 22, 23.

totum 20 6, 117 10, 205 15, 243 26, 284 8, 328 7 *cet.* P 468 2, 483 13, S 449 1; ex toto 148 16, 284 26; in totum (in toto *meliores* 237 14) 99 19, 102 25, 126 8, 137 11, 190 34, 209 3, 232 1, 237 14.

trabea (t. triumphalis 289 6) = *consulatus* 46 10, 47 36, 289 6.

tractabiliter ordinare S 402 5.

tractare bella (proelia 362 9) 24 3, 36 9, 176 19, 362 9, causas utilitatis 306 28, commercia 385 10, dignitatem 183 4, futura 164 20, publica iura 175 15, pensa P 473 5, remedium 309 5; necessitas excluditur, quando contra eam sub libertate tractatur 331 27; tractandum est, ut principis desiderium nulli existere debeat onerosum 152 19; adulescentia illic (*in senatu*) inchoat a maturitate consilii: tractant iuvenes cum modestia senum 274 12. — tractare se (delicata conversatione 135 31 *sim.* 186 10, 209 10, 362 15, probabili devotione 217 10, vaga libertate 146 16, tanta maturitate 47 18 *cet.*, sub decore 86 26, sub laude 121 32, probabiliter 175 32, dignum *aliqua re* 305 2) 47 18, 86 26, 121 32, 135 31, 146 16, 155 28, 157 16, 175 32,

tractare:

186 10, 187 4, 209 10, 217 10, 274 11, 305 2, 337 8, 339 23, 359 8, 362 15.

tractator = *consiliarius* 242 14.

tractatus = *consultatio, consilium* 122 17, 237 26, 289 24, 298 25, 300 24, S 402 17, 424 9, 427 12. — = *scriptum* 352 14.

tractus (cf. cursus publicus) *fluminis* 155 20.

tradere divina mysteria S 431 15.

traducere illum iniqua subreptione *syn.* corrumpere 378 3.

tragoedia 138 29. — *translate* tragoedia criminis *opp.* levis reatus 53 13; solumque sit parricidium, quod totius tragoediam reatus exsuperet 24 17; occurrit Bruttiorum praesulis missa relatio, quae privatam allegationem tragoediae suae (*fort. tuae suae*) voce compressit 102 4; manifestavit insidias et illam tragoediae compositionem pariter enudavit *hist. tripart.* 2, 24 p. 235.

trahere illum ad leges (= *in iudicium vocare*) 35 6, 124 12, ad solutionem 119 7, 11; illud ad effectum 148 21, ad taxationem 338 2; hinc tractum est (= *usu venit*), ut 106 15. — trahere (= *prorogare*) negotium 119 27; *intransire* ne traheret diutius quod gravabat 331 7.

trames: ad hunc se tramitem consilii cura convertit S 419 16; a recto tramite declinare 303 13; trames recti 85 26; trames iustitiae 17 19, 26 26, 63 16, 179 2.

transactio (*sc. vitae*) 49 32.

transcendere = *superare*; *praef. p.* V 7, 47 31, 167 8, 375 13 *cet.* P 467 19, 475 23, 483 5.

transferre domum in alios usus 101 10. — transferre praedium ad cuiuslibet iura S 449 13; in alterum S 447 2.

transfundere = *conferre, propagare* 48 27, 82 13, 150 2, 232 28, 267 11 *cet.*

transgressio matriculae *in promotione officialis cuiusdam extra ordinem* 335 8.

transigere (= *concoquere*) *escas* 340 14, indutias transigere 220 27, tempora transacta 244 9, *abs.* transacta *opp.* nova 252 8, castitatem corporis sub nimio labore transegit (= *integram servavit*) 250 13; se de proprio transigere (= *sustentare*) 383 10. — *absolute* = *vivere* 337 23, 372 25, *inst. dir.* 32 p. 556. — = *pacisci* 78 14; alia sententia potest corrigi, de vita transactum non potest immutari 201 17.

transire: transeuntes (*syn. commeantes*) 341 13. — transire de hac luce = *mori* 367 12, S 445 9. — = *superare* 330 24, P 467 8.

transitus = *mors* 237 12, 245 11, 247 9, S 401 18.

translaticia usitatio vocabuli 289 12.

translatio: translationes *Boethii* 40 11.

translator 378 1.

transmarinum: canon transmarinorum (= *negotiationum transmarinarum*) 165 17.

transmissio: vena fideliter posteris tradit, quae in se gloriosa transmissione promeruit 86 19; primae transmissionis (= *illationis tributi*) tempus exemptum 59 23.

transmittere: Arelatus pontem per fluminis dorsa transmittit 240 17; *Comum* post tergum campestris culta transmittit 343 5. — *syn.* penetrare 318 12. — = *praetermittere* 239 26.

transportaneus = *qui extra urbis portas degit* (cf. *montaneus, transmontanus*): transportaneorum notanda passio *de elephantiasi laborantibus* (cf. *supra p. CLXXXI*) 318 11.

tremulus: tremula viriditas *prasinorum* P 481 18 cf. 162 11.

tribuere dignitatem 13 24, 47 7, 201 21, 305 27.

tribunal (*vel* tribunalia) *comitis rei militaris* 195 33; *iudicium provinciarum* 93 30, 194 24, 360 30; *praefecti aonuae* 190 32; *praefecti praetorio* 177 2, 332 16, 360 30.

tribunatus *v.* tribunus.
 tribunus chartariorum 224 7. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 514 adn. 1.*
 tribunus maritimorum *v.* tribunus provinciarum.
 tribunus et notarius principum: sub Valentiniano principe gessit tribuni et notarii dignitatem: honor qui tunc dabatur egregiis 15 8; *sub Gothorum regibus hunc honorem vacantem praefectus praetorio iis inter milites suos tribuit, qui militia perfuncti, veluti cornicularius et primicerius emeriti, ex eius officio egrediuntur* 176 24, 345 18, 346 1, *idem spectabilitate decorabantur* 345 19, 346 1. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 462 adn. 4 et 481 adn. 5.*
 tribunus provinciarum: tribunus 218 12; tribunus maritimorum XII 24. formula tribunatus provinciarum VII 39. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 496 adn. 2.*
 tribunus voluptatum VII 10, 209 16; lasciviae voluptates recipiant tribunum 191 26. formula tribuni voluptatum VII 10. tribunatus cura in Mediolanensi urbe peragenda 158 14; spectaculorum ordinatio 38 30. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 491 et 495.*
 tributarius: assis tributarius 374 12; tributarius solidus 151 7, 277 16, 379 23, solidi tributarii 225 13; tributaria functio *v.* functio; tributaria summa 22 8, tributarii 130 17, 165 36, 275 32, 314 20, 336 20, 344 7, 360 16, 385 23.
 tributum 120 25, 150 32, 152 10, 225 4, 270 25, 361 11; tributa (fiscalia tributa *v.* fiscalis) 29 3, 55 26, 96 9, 13, 107 30, 121 3, 130 16, 131 6, 15, 150 32, 152 13, 182 14, 194 11, 196 12, 202 16, 271 17, 291 29, 314 3, 336 13, 319 18, 361 7, 11, 364 9, 366 5, 10, 367 18, 31, 368 2, 384 12, 385 4 *cf.* 360 19; tributum illud possessionis in illa provincia constitutae 225 4.
 tricennalis, tricennium *v.* praescriptio.
 triduanus 151 20.
 trifarius 167 7.
 trinitas: sancta trinitas 332 13.
 trinus: trina illatio *v.* illatio.
 trireme vehiculum 153 18.
 tris (*sic codd.*) solidos 149 12.
 triticum 99 25, 118 4, 162 33, 315 4, 372 6, 378 15, 379 22, 32, 382 18, 23, 26, 384 29. triticeae copiae 162 25, 190 34.
 tritura 373 11.
 triumphalis: electio triumphalis *v.* electio; triumphalis princeps (*imperator*) *v.* princeps; triumphalis trabea *v.* trabea.
 triumphare 193 21, 207 24, 292 16, 328 11; *c. acc.*: laudes amplissimas dignitas haec triumphat 176 35, triumphata iura publica 193 17.
 triumphator egregius *Iustinianus* 312 25; infatigabilis triumphator *Theodericus* (*cf.* p. 463 *adn. 1*) P 466 14.
 triumphus 87 27, 184 6, 240 2, 329 17, 384 12.
 tropus: tropi *harmoniae* (sunt tropi constitutiones in totis vocum ordinibus vel gravitate vel acumine differentes *Boeth. inst. mus. 4, 15 p. 341, 21 Friedl.*) 70 11.
 truculentus (truculentus 15 31, 29 12, 60 24, 91 22 *codd.*): praesumptione truculentium rusticorum 53 4.
 truculenter 31 8, 168 24.
 trutina 165 11; *translate* 155 25, 700 11.
 trutinare 19 25; *translate*: trutinare *aliquid vel aliquem* 166 18, 211 14, 246 19, 314 7, 341 4.
 trutinator 195 29.
 tuba 203 25, 318 28.
 tuitio *sensu communi*: nec (*anima*) potest a vitiiis adiri, quae tanta meruit tuitione vallari *de anima* 5 p. 632; nostri nominis contra inciviles impetus et conventionalia detrimenta perenni tuitione vallaris 187 7; opitulabatur vobis (*Inducis Mediolanensibus*) mansuetudinis nostrae postulata tuitio

tuitio:

163 24; quos (*mediocres*) tuitionis nostrae munit auctoritas 284 39; pueritia tuitionem gratiae consequatur 232 1; qui valet hostem confodere, ab omni se iam debet tuitione (*Gloeden, uitio codd.*) vindicare 36 10. — patricii Albiui salvis legibus tuitio te (*archidrum*) deputata communit 133 5; *cf. Mommsen l. c. p. 532 adn. 2.* — *sensu proprio civilis tuitio*: formula tuitionis VII 39, *regis nomine*: tuitionem tibi nostri nominis quasi validissimam turrem contra inciviles impetus et conventionalia detrimenta nostra concedit auctoritas: ita tamen *cod.* 221 26; tuitionem postulanti contra inciviles impetus ex nostra iussione salva civitate praestabis (*saio*) 126 21; contra incivilium impetus illius (*sc. saionis*) tibi tuitionem sub aequabili defensione praestamus, ut nec legibus te subtrahat nec iterum contra iura publica laborare permittat 35 24; contra illicitas praesumptiones nostra te tuitione vallamus 93 13; saionis Amarae tuitionem, quam ei contra violentos indulsumus 126 6; tuitionem a principe petere 221 19; vilicorum genus, quod ad damnosam tuitionem queruntur inventum 166 9, *tuitionem praestat prior senatus*: ut domus patricii Agnelli ad Africum discedentis salvis legibus tua tuitione valletur 22 19 *cf.* 22 14; *item index provincialis vel comes*: Benedicti filios civili facias tuitione vallari 34 28, ut praediis vel hominibus huius ecclesiae tuitionem studeas salva civitate praestare 63 12. *Vide Mommsen neues Archiv 14, 531 seq.*

tulisse = *sustulisse v. sub coniugatione.*

turba (*syn.* Romulea plebs, populus 368 21) 81 23, 106 27, 107 1, P 467 20; cognitores suos legitima turba (*sc. officialium*) comitetur 279 9 *cf.* 179 22, 183 33; turba doctorum (nobilis t., t. senatus) *v.* senatus.

turbulenter 183 9.

turdus 259 14.

turgescere: non quod difficile ascensione turgescat (*civitas*) 372 12.

turpare 368 18.

turris circi 133 16.

turtur 161 17.

tus 302 31, 369 13.

tutamen cancellorum 376 12.

tutor 17 9, 29, 184 *cf.* 209 11.

tyrannicus 171 8, 244 17, 283 12.

tyrannis gravissimae calamitatis 316 3.

tyrannus 291 29; *rex Persarum* 317 24.

v. c., v. i. *vel* inl. v. s. *vide* vir.

vacans: vacantia (= *caduca*) bona 176 12. — = *honorarius*: codicilli vacantes (*v. codicillis*); comitiva domesticorum vacans (*v. comitiva*); illustratus vacans (*v. illustratus*).

vacare: otio vacare non sinimus, quem probabiliter egisse sentimus 362 12; cessat lucri ambitus, cum vacatur ad planctus 133 14; severitas publica sicut ab innocentibus vacat (= *abstinet*), ita necesse est, ut in sceleratis operam suae distractionis impendat 257 15 *sim.* 275 30 *et saepius.* — nec illud putetur irritum 106 20, quod 106 19, *expos. in ps.* 38, 4 p. 132.

vacuare (= *privare*) *aliquem aliqua re* 290 12, 29, 381 11.

vacuitas 351 32; *phor.* 354 21.

valde certior 4 26.

validare (*sed fort. legendum*: (omin)e felici res publica potuit quassata (membra) solidare) P 479 11.

validus: possessores validi (= *idonei*) 364 16.

vallare *v.* tuitio.

variae (sc. *epistulae*): variarum libri duodecim *titulus est colicium proborum*; librorum titulum variarum nomine praenotavi 59; variarum titulum superposuit *praef. p. VI* 21; merito variarum (cf. *elipses*) dicitur, quod tanta diversitate conficitur 524. *Vide Hasenstab Studien p. 77.*
caricare: varicatis gressibus superbus patet 183 13.
varietas = *instabilitas* 349 8.
vasa apostoli Petri 377 7; sanctorum vasa 377 4 cf. 11; sacra vasa 279 29.
vasarium: vasaria publica = *libri censuales* 225 14. *Vide Marinium ad pap. 83 V 3.*
vastare aliquem 67 12, 81 3, 137 2 *cet.*
ubi = *quo* 26 14, 28 9, 41 29, 98 24, 146 31, 188 18, 242 2, 251 32, 371 24.
vectatio: *pl.* 167 30, 343 6. *Jordan. p. 97, 15.*
vectigal sensu proprio (synonyma a Cassiodoro praefertur): antiquum vectigal 162 25; *translate* 96 15, 190 7.
vecatrix: vectrices sc. *naves* 380 12.
vectura r. cursus publicus.
vel = *et* 49 17, 11 19, 84 18, 87 6, 92 16, 93 2, 95 16, 97 8, 100 20 *cet.*, 8 403 5, 425 6 *cet.*, *vel . . . vel* = *et . . . et* 13 8, 52 2. — tenet scaenicos si non verus, vel umbratilis ordo 209 5; exorniston compar murensis corpore, vel (*sic cold.*) colore distans 371 25.
veliger: veligerum mare 208 10.
velle abundanter: talia secreta violare, sic certissima velle confundere nomine veritatis ipsius videtur crudelis laceratio? 19 25; *sim.* 41 23, 91 23 (*nam lectio tradita retinenda est*: donec truculentum animus velle vivere consuescat, *in quibus vivere significanter est dictum pro humane vivere*). 99 2, 118 6, 185 23, 213 20, 309 7. *cet.* P 474 7. — velle *substantire v. s. infinitivo*
vena marmoris 17 3, 212 7 cf. P 483 12. — *translate* vena nobilium 37 16; *sim.* 82 20, 83 1, 86 18, 246 23.
venalis: res venales r. forum. — = *quatuordecim* 92 5, 209 29, 210 22, 348 18, 377 31. P 468 2; venalis illa dilatio 336 20, venales morae 349 20, 367 31; *utrumque de tributo solvendo, item fort. venalis protractio* 183 22 cf. venalitas indutiarum 361 19.
venalitas = *ventilitio, distractio, commercium* 219 6, 262 13, 341 2, 385 4. — *sensu vulgari* 34 15, 116 14, 146 10, 155 3, 171 8, 178 1, 206 17, 207 9, 211 8, 213 27, 285 21, 315 3, 334 39, 335 16, 338 1, 360 15, 361 10, 365 22, 382 30, 383 9.
venationes Indiarum V 42; cf. *Friedlaender Sitten-geschichte* 5 II 380 *adn.* 1.
venator 168 18.
venatrix: aquilae venatrices 259 17; venatrix bonae conversationis sollicitudo nostra 189 8.
venerabilis: edicta domni avi nostri (*Theoderici*), quae sunt venerabili deliberatione formata 284 33; dies venerabilis r. *dies festi*; venerabilis ecclesia r. ecclesia; venerabilis synodus r. synodus. — Cf. *episcopus, papa.*
venerabilis vir r. vir venerabilis.
venerandus: veneranda iudicia avi (*Theoderici*) 234 3; 289 20; venerandam purpuram adorare 346 1; 348 11. examen venerandum r. senatus nobilitas veneranda 338 18, veneranda Romanae urbis affectio 10 17. *de episcopis* E 392 *ep.* 9 15, S 429 20, 444 9 448 25.
venerari imperatorem vel regem 304 8, 310 3, 328 17; divina 299 11.
veneratio regis erga imperatorem 314 8, 313 7 cf. 238 18; *erga episcopos* 237 11, 320 29, 32.
venetus 105 31, 162 8, 381 12; *venetus subst. (sc. auriga)* 106 27.
venia aetatis r. aetas: venia (= *indulgentia*) generalis 355 16.
venialis = *ignoscibilis* 213 28, 334 15.

venire: omnis aetas ventura 424, venturus dies 179 27, ventura posteritas 3 1, venturae res 141 29, ventura 207 6, *sim. passim*, si quis contra haec constituta ausu temerario venire temptaverit 61 14, quae veniunt in querellam (*syn. de quo querella est* 314 6) 56 28, 101 15, venire ad honorem 49 5, 242 13, 246 19, 274 2, S 405 15, 27, venire ad pretium: quibusdam veniunt dolores ad pretium 89 15, quasi laesio veniret ad pretium 126 12, venit ad pretium delectabilis cantilena 168 17, ut detestabile vitium venire possit ad pretium 219 9.
veraciter 72 28, 82 16, 88 30, 144 23, 176 3, 181 31, 259 21, 289 26, 360 20, 367 28, 374 25, 382 3 *cet.*; *veracius* 4 27.
verbum: *praefectus praetorio* verbo sententiam dicit 176 13; cetera per praesentium latores pietati vestrae verbo (*syn. sermone* 79 19) suggerenda (*syn. dicenda, insinuanda, intimanda*) commisitimus (*syn. delegavimus, mandavimus*) 11 3; 73 21, 81 2, 144 10, 170 26, 232 9, 297 17, 306 36, 307 25, 312 18, 313 14, 320 7.
veredarius r. cursus publicus.
veredus r. cursus publicus.
verendus 14 33, P 481 2.
veridicus: nunc autem potest esse veridicum, si universa Roma dicatur esse miraculum 212 18.
vermiculus: *plur.* = *opus vermiculatum* 143 7.
vernacula lingua 328 20.
vernans: color nimio lepore vernans (= *splendidus*) 11 14; bona vernantia 252 31.
vernum (plene vernum tempus 53 27) = *ver* 105 30, 138 26, 259 28 (*ubi pro vernum silvarum fort. leg. v. Silanum*). 381 16.
versutia 283 26, 336 22, 346 8 *cet.*
vertere: causa, quae inter eos vertitur (= *versatur*) 79 13.
vestiarium (vestarium meliores) 12 12.
vestire: res publica morum nostrorum honestate vestita 27 6; *sim.* 46 9, 96 26 *cet.*
vestis: vestes sub ordinatione comitis saerarum (cf. *Bocking ad Not. dign. Or. II, 5*) 181 12; vestes in conventu quodam Lucanae venales 262 21, civiles vestes 201 3; militaris vestis r. militaris; vestis Romanae praefecti urbani (cf. *Mommsen Rom. Staatsrecht* 3 I 409) 178 6; sacra vestis regis 11 6, 181 9 cf. 11 21, 27.
veteranus opp. primaevus 240 6; *opp. tiro* = *officialis emeritus* 187 3, 345 16, 349 27.
veternosus: veternosus senectus *fabricarum* 28 18; veternosus ramalia 352 8, veternosus praesumptio 8 405 22.
vetus: veteres (vestri veteres 31 32) 16 29, 19 17, 31 32, 48 11, 67 22, 82 28, 35, 96 21, 129 1, 133 20, 193 15, 195 22, 204 24, 205 23, 210 27, 211 22, 231 8, 242 33, 246 26, 251 34, 326 11, 328 27, 337 16, *vestustas* 195 18, P 468 19.
via: viae publicae 375 1. Via sacra 317 5.
viare: viantes 64 26.
vicarianus r. vicarius.
vicariae dignitas r. vicarius u. R.
vicarius: ei vicaria virtute succedis 145 6. — = *mutuus* 269 12, 298 26, 347 16.
vicarius portus VII 23. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 492 *adn.* 5.
vicarius praefectorum per Gallias: Gemellus (r. *indie, nomin.*). — spectabilis vir ille vicarius praefectorum 88 11; vicarius praefectorum 87 23; vicarius praefecturae 88 25; v. s. III 16 18, 32 41 IV 12, 19, 21. *Vide Mommsen neues Archiv* 15, 181.
vicarius principis cardinalis comitatus officii: vicarius 218 25 cf. 135 21, 136 4. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 470.
vicarius urbis Romae: Maximus XII 19, *pater Reparati* 273 25. — formula vicarii u. R. VI 15.

vicarius:

vicarius urbis Romae 132 31. 133 2. VI 15; tantae sedis (sc. *praefecturae praetoriae*) vicarius 188 12; vicarius 35 21. 188 4; functus vicibus praefectorum 273 25. vicariae dignitas 188 25; vicariana sedes 60 2. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 461 et 15, 182.

vicedomini (c. *Mommsen neues Archiv* 14, 465 adn. 2) 151 23.

vicem reddere actibus 216. in vicem r. in. versa vice 381 7. innumeris vicibus (= *identidem*) 160 26. — vice sacra r. sacer; praefectus praetorio atque patricius agens etiam vices praecellentissimi regis Odovacris Basilius S 445 2. vices praecelsae dignitatis (sc. *consulatus*) gerere de *consulari provincia* 193 7. *praefectus praetorio* quaesturae vicibus ingravatus 4 5. vices *gentiro non sequente* = *munus publicum* 185 19.

vices agens:

vices agentes *praefecti praetorio et magistri officiorum i. e. vicarius urbis Romae et vicarius principis cardinalis comitiaci officii* 136 6 cf. 135 21. 136 4. 188 2.

agens vices (sc. *praefecti praetorio*), qui per excellentiam audit et a vicario distinguendus est (cf. *Mommsen l. c.* 15, 182); Ambrosius v. i. agens vices XI 4. 5. XII 25. caritas vestra 334 2; prudentia tua 381 22; sollicitudo vestra 382 11. *Vide Mommsen neues Archiv* 14, 463.

vicissitudo = *retributio*; culpabilis vicissitudinem (sc. *poenae*) recipit 179 16; vicissitudinem gratiae (319 28, muneris 143 15, praemiorum 168 17. 285 19. 291 32, rerum 23 27 *sed legendum* praemiorum *collato* 285 19) reddere (tribuere 143 15, quaerere ab aliquo 291 32) alicui 23 27. 143 15. 168 17. 285 19. 291 32. 319 28. *absolute* vicissitudo (est potius vicissitudo quam praemium 16 13) = *remuneratio* 16 13. 53 30. 97 16. 150 14. 196 12. 274 22. 307 19; vicissitudinem reddere (praestare 347 21) alicui vel alicui rei 34 25. 96 11. 171 5. 187 2. 307 5. 345 16. 347 21. 365 24. 370 7.

victoria = *finis militiae officialium* 350 22.

victoralis scipio *consulis* 174 23.

victualis: victuales copiae 343 6; victuales expensae 351 7; victualia metalla (= *moneta*) 219 6; moneta victualis 380 29; victuales res 180 4. 341 2; victuales species 117 7; victualia 100 31. 117 3. 12. 120 18. 214 12. 218 6. 353 7. 371 21. 379 4.

victus 4 1. 164 17. 205 9. 352 29. 353 1. 381 24.

videri ad *instum rhythmum efficiendum a Cassiodoro saepenumero abundanter ponitur*: constituitur a vobis pantomimus, quatenus sumptum, quem pro spectaculo impendimus, electis contulisse videamur 25 26; *sim.* 26 9. 49 1. 69 31. 99 1 *cet.* P 474 13.

vigil r. praefectura vigilum.

vigiliae 210 18.

vigor regius 283 14; vigor domus regiae r. maior domus.

vilescere 81 8. 190 30. 291 3.

vile *adv.* = *vili pretio* r. pretium.

villa urbana 373 14.

villici (cf. *Dahn III 178 adn. 9*) 166 9.

vindemia 259 26. 373 11 cf. 363 6.

vindicta = *punitio* 93 9. 319 25 *cet.* S 426 3.

vinea 343 14. 363 6.

vinum 123 2. 315 4. 362 23.

acinaticium (cui nomen ex acino est), *Venetum* 362 25.

Bruttiorum *vel* Bruttia vina 369 7. 21; inter ea extremum Palmatianum (*apud Alexandrum Trallianum et Paulum Aeginetam oĩvos Ηελιακυρός* cf. *Puschmann ad Alex. Trall.* 8, 1 *vol. II* p 324, *contra* bino palmacio *vel* pal-

vinum:

Bruttiorum vina:

miciu *apud Dioscorid. lat. elm. 337 fol. 142^v γοτρίκιος est*) 369 20.

Gazetum 369 23.

Histicum 378 15. 379 22. 32. 382 27.

Palmatianum r. Bruttiorum vina.

Sabinum 369 23.

Venetum 382 18. 23.

violator (*saepius* temerator) nostrae iussionis 284 31.

violentus: violenti *syn.* inciviles (c. *tuitio*) 126 7. 203 9. 221 20. — *vinum* nare violentum 369 26.

violeum nectar 363 11.

vir: v. i. v. s., v. c. *pro singulis vocibus numerari inde apparet, quod itaque constanter secundo loco collocatum post eos titulos ad tertium remouetur, cf. v. i. itaque* 133 32, v. s. itaque 36 15. 135 6, *contra* vir itaque magnificus 64 14.

vir amplissimus r. vir praecelsus.

vir beatissimus episcopus, papa.

vir clarissimus (*de compendio* v. c. *vide praef. p. XX*; cf. *Hasenstab Studien adn.* 198): v. c. et *inl. in titulo operis.*

v. c. arcarius.

cancellarius provinciae.

consul.

erogator opsoniorum.

v. c. Amandianus — Armentarius — Felix — Simeonius (*comes siliquatariorum?*) — Thomas (*comes siliquatariorum?*).

vir devotus (c. *Mommsen neues Archiv* 14, 470. 509):

comes.

comitiacus.

comitianus.

Decoratus vir devotus V 31 (*devotio tua* 160 17).

vir disertissimus:

Campanianus — Petrus *legatus Iustiniani.*

vir eloquentissimus: Petrus *legatus Iustiniani.*

vir eminentissimus:

praefectus praetorio.

vir experientissimus:

Constantinianus — Laurentius (*experientia tua* 379 21).

vir fortis r. fortis.

vir honestus:

Ecdicius — Thomas.

vir illustris *rel* illustris (*de compendio* v. i. *vide praef. p. XXI*):

v. i. agens vices.

comes (*vide supra* p. 524).

comes domesticorum.

comes patrimonii.

comes privatarum.

comes rei militaris.

comes sacrarum.

consul.

domesticus (r. *princiceriatus*).

magister officiorum.

maior domus.

patricius (v. i. patricius et v. i. atque patricius).

praefectus praetorio.

praefectus urbis.

quaestor.

v. i. Ampelius — Carinus — Consularis (*vestra magnitudo* 107 25) — Cunigastus (*magnitudo tua* 257 29) — Eusebius (*magnitudo tua* 136 14) — Faustus (*pp̄o?*) 37 18 — Maximianus — Neudis — Severinus (*illustris et magnificus* 152 3: *patricius?*) — Theodahadus (*magnitudo vestra* 150 6: *idem qui postea rex*).

vir:

- vir magnificus:
 - comes patrimonii.
 - patricius.
 - praefectus praetorio.
- vir praecelsus:
 - praecelsus atque amplissimus vir Theodahadus — praecelsus vir Tuluin.
- vir sanctissimus:
 - episcopus.
 - presbyter.
- vir spectabilis (*v. de compendio v. s. praef. p. XXI; cf. Hasenstab l. c. adn. 197*):
 - v. s. advocatus fisci.
 - censor provinciae Siciliae.
 - comes (*supra p. 524*).
 - consularis provinciae.
 - corrector provinciae.
 - cura palatii.
 - dux exercitus.
 - dux Raetiarum.
 - rector decuriarum (*v. decuria*).
 - referendarius.
 - tribunus et notarius principum.
 - vicarius praefectorum per Gallias.
- v. s. Ampelius — Andreas — Bacauda — Basilius — Benenatus — Boio (spectabilitas tua 35 28) — Constantius — Despotius — Domitius — Ferriolus (*consularis provinciae?*) — Florianus (spectabilitas tua 16 19) — Geberic — Genesius (v. s. VIII 30, 258 17, sublimitas tua 258 24) — Iohannes (*comes eloacarum?*) — Leontius — Liberius — Magnus — Marcianus — Nymphadius — Paschasius — Petrus — Philagrius — Sabinianus — Saturninus — Spes — Starcedius (*dux exercitus?*) — Sunhivadius (spectabilitas tua 86 27) — Theodulus — Valerianus (XII 5; *corrector Lucaniae et Bruttiorum?*) — Valerianus (117 18) — Vivianus — Umbisus.
- vir strenuus (*cf. Mommsen neues Archiv 14, 509*):
 - Catellus — Paulus — Servandus.
- vir sublimis (*cf. Mommsen neues Archiv 14, 514, cf. sublimis*):
 - comes rei militaris.
 - dux exercitus.
 - praefectus praetorio.
- vir summus *v. summus*.
- vir tantus *v. tantus*.
- vir venerabilis:
 - episcopus.
 - papa.
 - presbyter.
- virga: aurea virga curae palatii 205 10.
- viriditas gemmarum 68 28. P 481 18.
- viror: virores prati 69 19.
- virtus: quadrifaria virtus (*sc. iustitia, prudentia, fortitudo, temperantia cf. Cassiod. de anima c. 5*) 177 1 *cf.* 354 1. — divina virtus *vel* virtus divina 282 29, 312 15; virtus sancta 331 17; supernae virtutes 298 30.
- vis: vires = auctoritas 280 1. S 447 12, 448 3, 450 18. — vires fisci 120 30, 284 4; vires tributarium 131 19, 150 24, 151 2, 165 19, 21, 260 22, 277 3, 283 13 *cf.* 170 12, 175 5, 314 33.
- viscus *v. sub declinatione*.
- visitatio 192 17.
- visitator (= *inspector*) synodi S 427 17.
- visorium = theatrum 138 24, 169 4.
- visualis: quod non (*fort. nos*) alio referente cognovimus, etsi visuali probatione retinemus 372 5; ibi astrorum motus visuali cognitione certissimus

visualis:

- est de anima 12 p. 638 et saepius in ceteris Cassiodori operibus.
- vita: vitae auxilium 174 16; vitae gaudia 312 13; vitae munera (munus 73 9) 73 9, 175 21, 208 26, P 468 7; vitae remedia (vitale remedium 345 3) P 468 6.
- vitis, quam tenet princeps in officio comitis rei militaris 216 2; *cf.* epigramma de principe p. p. (*i. e. praefecti praetorio*) obrioso qui vitem tenebat *Ennod. carm. 2, 137—141 p. 265, 40 Vogel*.
- vituperabilis 24 26, 171 2, 285 6, 335 12 *et.* vituperabiliter 185 5.
- vivacitas = vitalitas 369 26. — = rigor 47 22, 261 18, 288 23, 334 11.
- vivaciter 211 7. S 403 1; vivacius 179 30, 214 12, 289 14, 331 8, 353 18.
- vivarium: vivaria piscium 272 34.
- vivere: incommutabilis fidei est omne quod bene vivitur 167 14.
- vivificare P 467 5, *de anima 2 p. 629; cf.* 82 29.
- vivus: viva balsama 302 30.
- ulcerosus 318 10.
- ultra (*cf. supra*):
 - non possumus admissi qualitatem ultra iura corrigere 95 18; crudelitatis genus est ultra naufragium velle deservire 118 6; ultra desideria supplicum frequenter praestitisse beneficia 166 16; aulica potestas, quam tu facies ultra terminos suos crescere 182 25.
 - ultra omnes impietates est (*cum*) nocere laesos 251 16; ultra omnes crudelitates est divitem velle fieri de exiguitate mendici 370 27; ultra omnes dementiae est redemptoris sui iussa negligere *inst. dir. 16 p. 549*; ultra omnes dementes est, qui ulcisci non appetit 335 25. — meos ultra ceteros minime commendo 365 4.
 - parhippis non ultra quam C libras iubeamus imponi 147 3.
 - ulterius = ultra (*quod legitur* 38 34, 80 1, 367 17 *et.*) 64 24, 212 15, 222 4, 223 20, 260 20, 279 5, 344 23 *et saepius*.
- ultroneus: possessor ultroneus (*sc. qui non coactus tributum persolvit*) 366 30; *neutr. pl.* ultronea 220 2.
- umbratilis (*opp. verus* 209 5) = umbraticus 188 12, 209 5.
- umor lacteus (= *lac*) 340 23; sanguineus (= *purpura*) 12 9.
- unanimitas 297 16, 312 26.
- unanimitate 237 1, 319 4 *cf. apparat. ad* 297 18.
- uncia 19 20; uncia auri 147 8.
- unde: earum rerum iudicium non praesumimus, unde mandatum specialiter non habemus 314 14 *et sic saepius unde et ubi pro pronomibus relativis*.
- undecumque = ubicumque 25 9.
- undosus 378 31 *et.*; *translate* = agitatus 16 18, 121 11.
- uniformis: epistula uniformis talis III 3.
- unitas: dissentientes unitati et concordiae redderentur S 424 7; 422 1.
- universaliter 334 25.
- universitas = omnes homines 332 3; = omnes rei publicae cives 428, 63 3, 99 29, 137 32, 243 21, 282 20, 285 18, 299 18, 31, 314 13, 385 24, S 419 9, 424 23; = omnes synodales S 404 14.
- universus: armarium ipsius fortuna cunctorum est et merito refugium omnium dicitur, ubi universorum securitas invenitur 377 21, universorum mentibus innotescere 281 3; *in sollemnibus allocutionibus* universus praefertur synonymis, nonquam ea ponuntur in titulis: universis Gothis et Romanis Dertona consistentibus I 17, universis Gothis I 24, universis Gothis et Romanis I 28, universis Lucristanis super Sontium constitutis I 29, universis Massilia constitutis IV 26

universus:

cf. II 19. 27. III 17. 24. 40. 42. 44. 48. IV 33. 49. V 26. 38. VIII 7. 26. IX 9. 20. X 31. XI 7. XII 2. 3. 6; universum possessorem te iubemus inspicere 150 31; vos (*papa*) patris nomine universa diligitis 331 20.

unus = alteruter 78 12. 80 28. — = *singuli* 135 24. 147 1.

unusquisque = *quisque* 25 31. 53 21. 65 9. 145 33 *cet.* vocare ad iudicium 279 4; in reatum P 465 14.

vocatio (*sc. in ius*) 278 25.

volitare: is frequenter victor per diversorum ora volitavit (*cf. Enn. ap. Cic. Tusc. I, 15*) 105 14 *cf.* 196 3. 206 24. 212 17; respice te supra omnium umeros atque ora volitare 47 35.

volubilitas = *vertex* 371 23.

voluntarie 269 14. 314 16.

voluntarius 121 3. 208 25. 248 26. 339 1. — = *arbitrarius*: usurpatio voluntaria 157 34; voluntaria *n. pl.* 183 2.

voluntas nostra (nostra *v.* 226 12) 20 18. 226 12. 289 16 *cf.* 223 7; 308 5; principis voluntas (revertenda *p. v.* 125 10) 125 10. 302 5; voluntas regia 202 25. S 423 2; *cf.* velle. — voluntas divina 233 1.

voluptas: voluptates (*cf.* tribunus) = *spectacula* 32 21. 158 17. 209 5 *cf.* 178 2.

voluptuose 340 31. 372 20.

voluptuosus (*syn.* deliciosus 378 29) 39 30. 72 30. 107 2. 317 1. 378 29.

vomere flammam (flammaeque vomentem *cod. Medicus Verg. Aen. 8, 620*) P 481 19.

voracitas 58 14. 227 13.

votivus (*syn.* acceptus 305 1) 58 25. 107 22. 117 23. 169 31. 271 19. 281 11. 297 12. 305 1. 311 2. 312 27. 316 27. 319 17. 327 24. 342 8. 349 15. 367 16. 374 5. S 448 15.

votum *vel scapius vota* (*subest voci semper fere desiderii vel etiam voluntatis significatio*): 26 2. 34 2. 62 29. 64 15. 80 18. 81 22. 83 19. 88 3. 89 16. 90 29. 100 4. 105 7. 125 19. 130 31. 145 26. 147 33. 149 13. 150 17. 153 24. 31. 155 29. 160 3. 161 20. 163 7. 166 17. 30. 168 29. 179 9. 180 28. 187 16. 195 7. 203 13. 209 17. 210 14. 223 11. 226 13. 227 1. 234 9. 236 27. 242 1. 246 8. 247 5. 10. 254 7. 255 32. 256 29. 262 9. 269 18. 272 1. 17. 274 19. 276 28. 297 9. 298 17. 299 22. 303 27. 308 22. 312 1. 313 24. 315 26. 319 4. 329 7. 330 13. 334 3. 25. 338 14. 339 10. 30. 342 12. 344 12. 29. 30. 348 3. 319 6. 360 27. 364 13. 383 6. P 465 9. 470 12. principis votum 97 19. 238 26. 245 27. 281 3. 304 25; votum nostrum (*vel versa vice*) 54 24. 79 17. 90 7. 121 21. 310 27. 313 26 *cf.* 98 20. 313 22. cunctorum vota 235 20. 290 35. 299 30. 306 2. 346 6; omnium vota 290 30. 330 28. votum generale (*vel versa vice*) 187 31. 281 31; generalitatis votum 299 9. 302 13. publica vota 17 28. 177 32. 339 25. vota supplicum (supplicantium. conquerentium: *cf.* desiderium) 119 27. 127 8. 145 24. 189 25. 384 27. votum est *alicuius* (*vel alicui*) *sequente infm.* 22 23. 101 29. 106 31. 253 18. 340 9. 355 9. *sequente* ut 98 20. 314 1; nostri voti est *sequente ave. c. inf.* 313 28.

vox: quisquis. quod repetere debuisset, invaserit. voce iuris (= *inductio*) amittat 119 15; damus querellis eorum liberam vocem 282 8. vocem contradictionis afferre S 451 2. — = *suffragii ius* 280 2.

urbanus *r. urbs.*

urbs (*syn.* civitas; oppidum *apud Cassiodorum nusquam comparuit*):

Roma: urbs Roma *v.* Roma; urbs Romana (*vel Romana urbs*) *v. ibid.*; caput mundi (rerum. urbium) *v.* caput; eximia urbs 32 8; illa urbs (urbs illa 309 21) 95 17. 206 22. 309 21. 318 17; urbs nostra 206 5. S 424 13 (*in praecipiente regis*); urbs regia S 419 7. 420 7;

urbs:

Roma:

tanta urbs 208 19; sacra urbs (sacra urbs Roma, sacratissima urbs) *v.* sacer; urbs *nude* 50 22. 94 17. 117 20. 212 16. 213 6. 334 19. 377 10. *ut possit accipi pro nomine proprio* (*praeter titulos rebus praefectus urbis*) 17 2. 58 24. 127 23. 136 19. 211 32.

Ravenna urbs: urbs Ravenna *v.* Ravenna; urbs regia 180 5. 351 8. 378 29. 379 5; urbis hodie felicitas ammiranda (*cf. C. I. L. X 6850*) P 478 16.

Arelatus civitas *cf.* 100 29. — Comui civitas *cf.* 343 1. — Mediolanensis urbs 158 14 *cf.* 63 23. — Neapolitana civitas *cf.* 195 30. — Parmensis civitas *cf.* 258 11. — Scyllaceum prima urbium Bruttiorum 372 15 *cf.* 373 13. 17. — urbs Sipontina 67 11. — Syracusana civitas *cf.* 36 18. — urbs Ticinum 315 31.

urbs singulae 341 11. 374 26; urbium vetustarum reparatio 29 31; urbs 259 5. 269 4; urbes 66 6. 95 2. 169 3. 185 3. 227 17. 258 21; *opp. ager* (*vel similia*) 136 13. 185 11. 220 28. 259 2; *item* (*praeter titulos rebus praefectus urbanus*) urbanus 181 29. 220 28. 260 1. 262 20. 373 14.

urna: volubilis urna P 468 1.

usitatio: translatiua usitatio vocabuli 289 12.

usque a *vide a*; usque ad 102 21. 134 13. 135 1. 148 13. 195 34. 262 29 *cet.*

usualis 180 31. 285 1. 3. 353 2.

usualiter 68 12. 269 39.

usura 286 34.

usurare (doctoribus usurpata sententia 287 5) = *illicite occupare* 18 1. 135 22. 147 3. 344 4.

usurpatio (inusta 87 7. violenta 123 15) = *perrasio*, *illicita praesumptio* 28 12. 62 27. 87 7. 90 1. 123 15. 135 17. 147 13. 157 34. 165 23. S. 402 16.

usurpator = *perrator* 182 16.

usus fructus E 392 ep. 9 9. 14. S. 449 16.

ut:

= *quod*:

hinc est conscientiae gratissimus fructus. ut, quamvis summa potuerit adipisci, iudicetur tamen ab omnibus plus mereri 14 28, hinc datur intellegi, ut 299 33. *sim.* 353 5; hinc fieri, ut 60 1; hinc est, quod *v.* hinc.

hoc nobis vehementer displicuisse cognosce, ut intentiones vanissimae usque ad eversiones pervenerint fabricarum 134 13.

ideo miramur virum, ut, quod diu virtus publica refugit, manus privata suscepit 64 21. nec vacat quod XXIV missibus condicio huius certaminis expeditur: profecto ut diei noctisque horae tali numero clauderentur 106 20; o laudabilia instituta maiorum, ut imago principum subiectos videretur pascere 181 1. *sim.* 208 16; quid de vobis iudicemus, expendite, ut ad summam culmina dignitatum germinis vestri viros eligamus 288 12.

post asserere 51 10 — considerare, ut non 351 23 — credere 72 22 — declarare (*cf.* definire. delegare) 58 24. 84 26 — diiudicare 298 7 — dissimulare 51 17. 60 6 — pervenire: spectabilitas vestra in cunctorum faciat notitiam pervenire, ut quisquis invaserit, voce iuris amittat 119 14 — sperare 311 24. 312 17. 320 33. 321 5 *cet.* S 427 17. — decet 53 1. 59 6. 89 8 *cet.* — hoc est introductum 25 13 — oportet 58 19. — iustitiae ratio est 65 2 — natura est humani animi 194 23 — nefas est 65 27 — tui studii est 190 13. — absurdum est (*infinitivus sequitur*) 249 24. 252 32. 278 18 *cet.* 51 26. 61 19. 147 4. 151 13. 165 36 *cet.* — aequum est 65 9. 303 31. 305 34 — dignum est (*seq. inf.* 336 14) 42 9. 258 11. 348 3 — foedum est 361 19 — grave

ut:

est 58 2 — indignum est 36 8, 66 27 — iniquum est (*seq. acc. c. infm.* 59 2 *cel.*) 17 21, 61 10, 117 31, 280 20 — iniustum est 96 16 — iustum est 33 12, 147 10 — laudabile est 196 22 — minus fuit 300 33 — mirabile est 103 12, 353 6 — miserum est 95 29 — praestantius est 310 7.

ut non = *ne* 33 16, 334 30, ut nullus = *ne quis* 50 30, ut nihil = *ne quidquam* 336 33; *similia passim.*

ut *temporale* (*cf.* mox *ut*): ut coepit, directus est 239 27; ut constiterit firmus volatus, consuescunt 36 5, *sim.* 54 2.

utrumque 249 16, 329 29.

uterque *v. natio, orbis, pars, populus, res publica.*

utilitas *vel utilitates rei publicae* (*utilia rei publicae* 152 17) 30 11, 49 27, 30, 242 16, 285 20, 306 29, 351 17; regni nostri utilitas 92 1, 319 14; generalitatis utilitas 1 5; provinciarum utilitas totiusque regni status 50 16; devotorum utilitates 117 2 *cf.* 23 27, 99 12, 203 19; gentis utilitas 319 9 *cf.* 10 5; Romanorum utilitates 334 16 *cf.* 25 22, utilitas publica (*saepius quam publica utilitas*) *et publicae utilitates* (*saepius quam utilitates publicae*) 23 17, 50 5, 57 22, 59 6, 64 1, 11, 13, 92 26, 29, 93 17, 97 6, 13.

utilitas:

121 17, 127 25, 131 18, 135 20, 146 29, 31, 147 16, 33, 148 6, 151 26, 154 9, 13, 160 16, 163 3, 165 18, 174 9, 179 29, 185 19, 31, 218 19, 24, 219 2, 26, 242 28, 268 27, 327 28, 333 22, 338 13, 350 31, 360 8, 361 15, 365 23, 26, 366 18, 368 9, 382 15; communis utilitas 27 21, 234 16; generalis utilitas 95 23, 116 11, 219 4, eunctorum utilitas 210 10, 241 23, 374 5; omnium utilitas (*utilitates* 298 24) 30 5, 207 20, 238 2, 298 24, nostra utilitas (*vel versa vice*) *aut* nostrae utilitates (*saepius quam utilitates nostrae*) 22 19, 26, 36 20, 147 20, 155 13, 257 1, 275 13, 28 *cf.* 92 14, 292 13, 362 13, fisci utilitas 131 8; ut et fiscus cresceret et privata utilitas damna nulla perferret 55 27.

utilissimus *v. sub comparatione.*

utique 25 15, 170 20, 367 19, P 474 11.

vulgariter 40 6, 313 23.

vulgus 133 32, 381 27.

vulnerare (*cf.* ferire) tot librarum auri dispendio *aliquem* 30 32.

xenium: xenia sunt ista, non debita 208 25.

zodiacus circulus 41 2, 350 8; zodiaci decani 106 6.

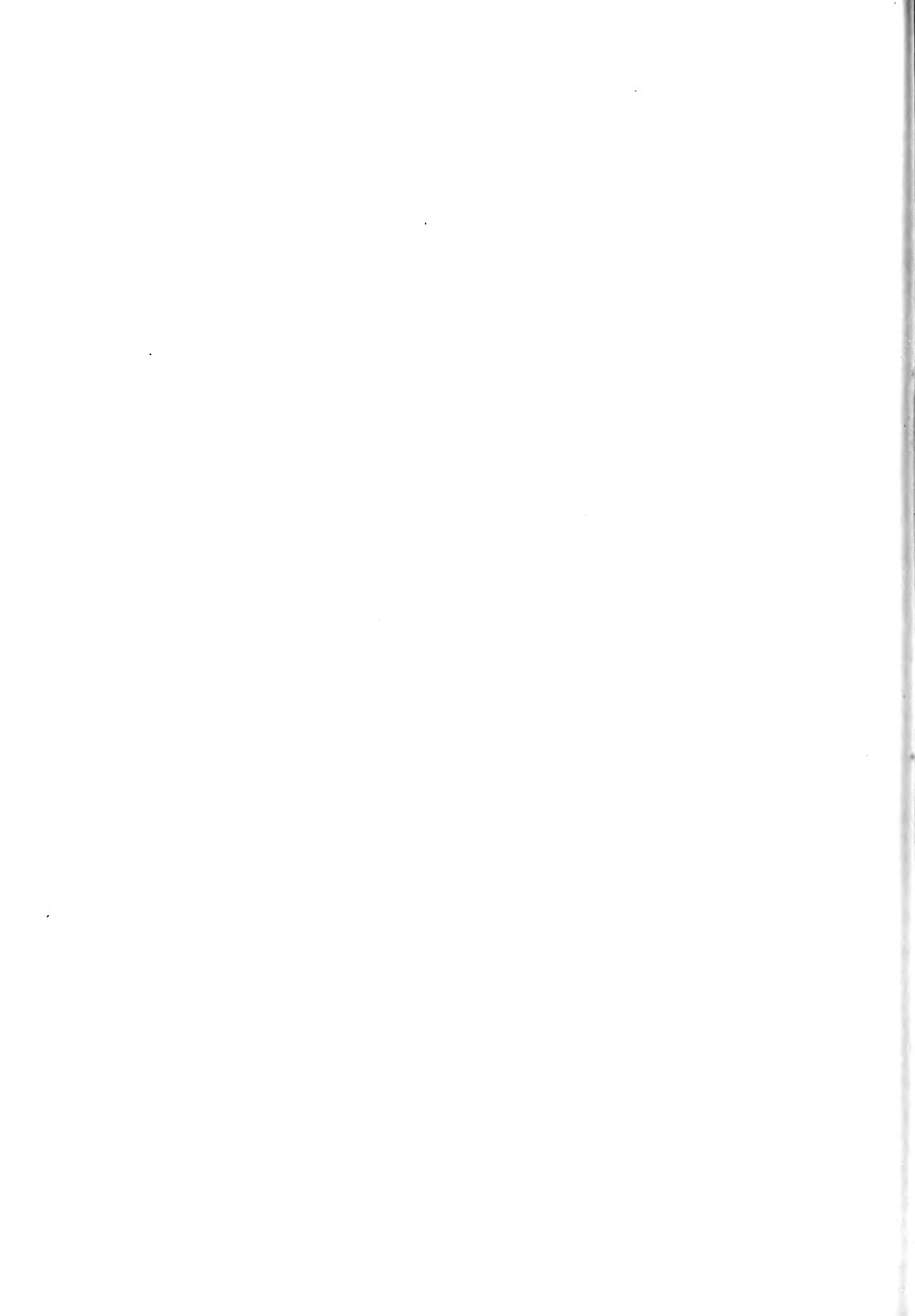

CASSIODORUS SENATOR.

UNIVERSITY OF FLORIDA

3 1262 04702 4103

